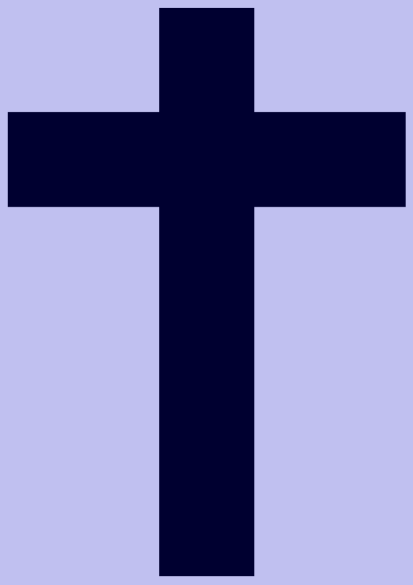

Genesis, Psalms, and The New Testament in the Yongkom Language (also called the Yonggom language) of Papua New Guinea

Genesis, Psalms, and The New Testament in the Yongkom Language (also called the Yonggom language) of Papua New Guinea

Copyright ©

Language: Yongkom

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
b3f9b0a2-8cdb-5470-8e3c-8250231eee99

Contents

Andowe Korokbi Weng 1
Andowoon 3
Buk Yook 81
Matyu 229
Maak 297
Luk 337
Yoon 404
Kwamiwen 452
Romdan 511
1 Korindan 540
2 Korindan 567
Galasiadan 586
Efesusdan 596
Filipaidan 605
Kolosedan 612
1 Tesalonaikadan 619
2 Tesalonaikadan 625
1 Timoti 629
2 Timoti 637
Taitus 643
Failimon 647
Hibrudan 649
Yems 670
1 Pita 678
2 Pita 686
1 Yoon 691
2 Yoon 698
3 Yoon 700
Jud 702
Korokboon 705

GOD YE WENG KARADMO

The New Testament in the Yongkom Language
Western Province, PAPUA NEW GUINEA

Andowe Korokbi Weng

Buk kemaom kee Yariman Yesu Keresu ye dowad wongkiwen. Ye weng amun ye dowad buk kemaom kee dakmoon. Kwane, unyeman anukbed Kingkin Karadmombed karub yaa inamen kaadkeri kondoone weng amun kee wongkiwen. Yesu Keresu wooneen yaronbed mene ari kibik weng amun kee Yongkom wengbed ongmiwen kuu weeb 2003yiib, nub kalendaa ye weeb kimingki yeman kii. Buk kee nimakarub komarewa God yaa ikakman kunum keri ye kiwaan dakmenaboon. Kemaom kuu buk 27iib, kumban yi korem kuu kiwaan mimo God ye Mingki Yesu Keresu ye kerekmen korokbiwen.

Matyu yoom Maak yoom Luk yoom Yoon yoom Pool yoom karub yena yoom yimbed buk kee Gurikdan yi wengbed wongkiwen. Amaanbed karub yenambed Gurik weng kee wedmekorib, ben nengkire weng maa maa yi weng yaa nongkobiwen. Buk kee kwane nengkire wongkiwen. Weng kee aningko mimo mimo ben nengkire wongkindo, Gurik ye weng id kuu ben nengkire, weng id mim kuu kwamunemo Yongkom wengbed ben nongkobe wongkiwen. Gurik weng kande weng mimim aningko wongkiwen ye kiwaan kerene wene nengkidmiwen karen weng id kuu kirod kandimokban karen. Kwanekob, ves yena kuu ben dabokne Yongkom weng dakmi ye kiwaan yaambed nengkidmiwen kowe, ves namba kangkon ben dabokne wongkiwen, ves 2-3 o 10-12 kwamune areb kui.

Yesu bobnoonbed ari wene weeb 300iib areb keruune kuristen korok korok yi mene nedbenib buk maa maa andangkenib weng mimo kerenib buk 27iib kuu Yesu ye weng amun anam kii ande ben nong- kobiwen. Kwane weeb yemoon kere amaan arimbed karub yena kuu saptayiib vesiib ben dabokne winiwen, kirodmo kuyaa kii ande baamoni kaadkeri dowad. Buk ibduruk wongkiwen ye kuru kuu kwamune yenayiib dingkimbed wongkanabiwen. Kwane wongkanabe kopis yemoon keriwen. Kumban amaanbed wedmiwen kuu kopis yena kuu ves yena ariyiib kuned kopis yena kuu dowan. Kwani kowe, kwamune keroon ye dowad ambobi weng yena kuu dabderem dungkun yiri wongkoon, buk keyaombed.

Buk Matyumbed wene Buk Korokboon, buk korem kuu andowe ambobi weng wengiib. Kuye weng kuu buk kuu kanembed wongkoon ye wengiib komo dowad wongkoon ye wengiib komo aron areb wongkoon ye wengiib weng yenayiib. Kukuu yiib awandi dowad wongkanabiwen. Kwane, dungkud ambobi weng wongkanabiwen, wongkoonman ye meeni inamen darewoob korokbi ye dowad.

Kwane, buk korem aombed ves yena ben wenore korok wengiib wongkiwen. Korok weng kuu God Ye Wengban, kukuu God ye weng id korokbi dowad weng dukmen wongki yeman. Korok weng yena yiri kuu weng id ibmo ye weng God ye weng aombed karub maambed wongkoon kuye buk aningkoyiib ves nambayiib wongkiwen.

Kwane, buk aom beegod yena dungkun yiri nongkobiwen kuu weng id ambobi wengiib wongkiwen. Ambobiwen ye ves kuyaa kekamune bereng * kowiwen. Kuye bereng kuu dungkun yiri ambobi weng angkeen andi yeman.

Ves yena andowe wongkiwen kuu ben aom kobkokmo keriwen, kukuu komkum kui. Komkum yena kuu God Ye Weng wongkoon- manbed God Ye Kerekmen Korokbi Ye Weng Ibduruk yaambed boon kowe, kunayambed boon ye bukiib vesiib kuu beegod dungkun yiri nongkobiwen. Kuyaa kuu buk aningko kuu dukmen wongkiwen, dukmen wongki ye kiwaan kuu Buk Aningko Korokbi Weng aombed.

God Ye Weng ye buk yeenbon ye yoman kuu kumkam ayoob, mim kuu Weng Yena Ye Ambobandi Weng, maa kuu Ambobi Korok Weng, Kiwaan Maa Maa Kedmengki Weng Nekwiwen. Weng maa ye id o karub ye kuu kane ande kaadkerandameb kuu Weng Yena Ye Ambobandi Weng yaa wene kuye weng wedme kimingke. Ambobi Korok Weng kuu korok wengiib, korok weng maa yaa inamen ariyiib kaadkerandameb kuu korok weng yiri ye vesiib kimingke. Kuye ves kuu korok weng yaa korobe kedmengkandi yeman.

God Ye Weng kee komo dowad wongkiwen kuu God yekareb dakme korokboon, kuu Yesu yaa anam andi dowad, Yoon 3:15-17a,36 kimingke. God ye kangkon korokboon kuu Buk kembed nub awandodned kaadkere ye dowaken yaambed dobiri ye kiwaan arimbed dobirime anded, 2 Timoti 3:16 kimingke. Kwani kowe, inamen ayoob keyaa Godbed awabdoko anammo awine kande.

Preface

This book is a translation of the New Testament into the Yongkom language. This is the language of approximately 4,000 people who live along the west side of the Ok Tedi River from the Birim River in the north to south across the Fly River and to the northern tip of Lake Murray in Western Province of Papua New Guinea.

Andowoon Ye Weng
(Genesis)

Andowoon 1

Andowe Ongmenaboon Ye Weng

1 Yimin andowoon yiri kuu Godbed ambidiib okadiib ongmenaboon,
2 kumban okad kuu wuub nimingkindo, angkon kumkam maayiibban.
Kwane kumun kumbed kebenoon. God ye Kingkin kuu ok animari
wedyambed yarebeen. 3 Godbed yedmoon “Namborok.” andoona nam-
boroon. 4 Namboroone, wedmekore “Amun kii.” andoon. Andekore, yem-
bed nambiriyiib kumuniib kuu andokbe yeka yeka keroon. 5 Kwanekore,
nambiri yaningko kuu “Awingyab” andekore, kumun yaningko kuu “Am-
noom” ande keroon. Mirikne ware amkimo keroone, aron mimo keroon.
6 Kwanoone, Godbed yedmoon, “Ok yiri kuu yuka keruko, ok ari kuu yeka
keroko, wedya kuu nuub yeman kerok.” andoona kwanoon. 7 Godbed
mindong yi dangimbon ongmekore ok ari dore ok yiri dore wedya kowoon.
8 Kowe Godbed mindong yi dangimbon yaningko kuu “Ambid” andoon.
Mirikne ware amkimo keroone, aron ayoob keroon.
9 Kwanoone, Godbed yedmoon, “Ok yiri kuu kanmimyirimo keruko, bid
kuu yaro angkimburuko.” andoona, kwanoon. 10 Bid kuu “Okad” ande,
ok kuu “Karamok” ande keroon. Kwane wedmekore “Amun kii.” an-
doon. 11 Kwanandekore yedmoon, “Aya kereeka nonga yuma oma mongkob
animan maa maa animaibka animaibbanka korem dembok.” andoona,
kwanoon. 12 Yi korem kuu yi kawiib yowiib. Wedmekore, “Amun kii.”
andoon. 13 Mirikne ware amkimo keroone, aron ayoobmim keroon.
14 Kwanoone, Godbed yedmoon, “Nambiri kuu ambid arimbed menebok.
Yi dowad kuu awingyab yemaniib amnoom yemaniib weeb kimingki ye-
maniib 15 ambid arimbed okad yiri yuri yemaniib.” andekore, 16 aroniib
woodiib mindongiib ongmenaboon. Aron kuu awingyab ye nambiri dare-
woob yeman. Wood kuu aron arebban amnoom ye nambiri embeng yeman.
17 Ongme dowan kerekore, ambid ari nongkoboon. Ambid ari nongko-
boon kuu okad yiri yuri ye dowadiib, 18 awingyawiib kumuniib andokbi
ye dowadiib nongkoboon. Yuriiwe, wedmekore, “Amun kii.” andoon.
19 Mirikne ware amkimo keroone, aron kaning keroon.
20 Kwanoone, Godbed yedmoon, “Ok yiri dingkan maa maayiib muub-
noko ayari on maa maayiib dembe ambid ari wanyarebime.” andekore,
21 karamok yiri ye dingkan miin kambari maa maayiib ok yiri dingkan
yena koremiib kuu ongmenaboone ok yiri muubniwen. Ok yiri ye dingkan
korem komarewa ongmenaboon kuu kwamunemo. Ayari on maa maa
kangkon ongmenaboon. Ayari on korem komarewa ongmenaboon kuu
kwamunemo. Wedmekore, “Amun kii.” andoon. 22 Godbed yi yaa amun
kerunde yedmendoon, “Yiib ok yiri ye dingkan kuu mana yemoon kere ok
yiri muubne wonok. Ayari on yiib kangkon mana yemoon kere wonok.”
andoon. 23 Mirikne ware amkimo keroone, aron angko keroon.
24 Kwanoone, Godbed yedmoon, “Bid ari dingkan maa maayiib
amongkowiib kiiwiib kuu okad yaambed dembenib yiib komarewa
ongmenabaan kuu kwamunemo yemoon kerime.” andekore, 25 bid ari
dingkan maa maa korem ongmenaboon. Dingkan korem komarewa
ongmenaboon kuu kwamunemo. Wedmekore, “Amun kii.” andoon.

26 Kwanandekore yedmoon, “Nubbed nimakarub nuwareb ongmem. Yi
kuu ok yiri ooniib ayari oniib dingkan kiiwiib amongkowiib darewoowiib
embengiib dingkan korem yariman kerok.” andoon. 27 Andekore, God ye
kuruwak areb nimakarub ongmenaboon, ambiyiib yingkiyiib. 28 Yi yaa
kuu amun kerunde yedmoon, “Dana yemoon woongkanabime. Okad yimin
yimin yaa muubnime. Okad kumundin yaa oonime. Dingkan korem kuu
yariman kerime, ok yiri ooniib ayari oniib dingkan korem bid ari yarebimai-
wiib kui.” andoon. 29 Kwanandekore yedmoon, “Kedi, yob irimaan yeman
koremiib ayowiib yiib yaa kondaan, yiib animan kui. 30 Bid ari dingkaniib
ayari oniib dingkan korem bid ari yarebimaiwiib yaa kuu kereekiib bukiib
kondaan, yi animan kui.” andoona, kwanoon. 31 Godbed ongmenaboon
korem yaa wedmendekore, “Korem amun yeman kii.” andoon. Mirikne
ware amkimo keroone, aron benme keroon.

2

Andowoon 2:1-4a, 7-9, 15-25

1 Kwane ambidiib okadiib kuna kuna dangoon ye kumkam korem ong-
menabe dowan keroon. 2 Kowe, God kuu aron ed kuu deme korem dowan
keroon kowe dibere yiidkoon. 3 Kwane, yembed aron kee amun kerunekore
karadmo yeman ande kowoon, amborom kuu ongmenabi deme korem
dowan keroon ye dowad dibere yiidkoon kowe. 4 Kuye weng kuu Godbed
ambidiib okadiib kumkam korem ongmenaboon ye weng kui.|H

Karuwiib Wonongiib Ongmenaboon

Yariman Godbed ongme dowan kerindo kuyaron kuu 5 yongbon kawa
aya nonga kuu deedirindo amborom kuu am yedmindo kowe monokban
keroon. Kwane kuyaa kuu karub maa yongbon kaab deme ambangkaneen
ye karuwiibban. 6 Am minindo kuned ok kuu okad yirimbed deedereen.
Deedereenu, bid ari kuu okiib dange wuneen.|U

7 Kuyaron kuu okad aandune karub ongmene miiddem aombed inum
konoone demboon. 8 Demboone, YARIMAN Godbed aron dembimaun angka
yongbon kaab arumoone demboon, Iden aom kuu. Arume dowan kerekore,
kuyaom kuu karub ongmoon kuu kowoona doboroon. 9 Kwane, YARIMAN
Godbed at amun maa maayiib dembok andoone daare wonoon kuu, at ani
yemaniib wedme kubi yemaniib kui. Yongbon kidangka kuyaom kuu at
ayoob demboon. At mimo kuu wadkeri ye at. At mamaa kuu arewa o amun
inamen kaadkeri ye at.|H

10 Yongbon Iden kuyaombed ok kuu wene ari bokon kaningiib dangan-
abeen. 11 Ok ibduruk doween kuu yaningko Paison, Havila ambibkin aom
awanewandeen. 12 (Havila ambibkin aom kuu gold amuniib at nunung baeb
amuniib od darewoob ye botiib dangoon.) 13 Ok mamaa yaningko kuu Gihon,
Kus ambibkin aom awanewandeen. 14 Ok mamaa yaningko kuu Taigris,
Asiria ambibkin kangkambed awanewandeen. Ok mamaa yaningko kuu
Yufretes.|U

15 Yongbon Iden aom karub kuu YARIMAN Godbed kowoon ye dowad kuu
oone dobere ambangki yeman. 16 Kwamune YARIMAN Godbed yedmoon,
“Eb kuu ayob korem kee ananeeb kuu yimin, 17 kumban arewa o amun
inamen kaadkeri ye ayob kuu anaab, kuu amob kowe. Ananeeb kuu anam
bobnaneeb kowe.” andoon.

18 Kwamune YARIMAN Godbed yedmoon, “Yembedmo dobiri kuu amunban
kowe, nembed ye yaa awaneni ye angkodmiyiib ongmaniin.” an-
doon. 19 Kwanekore, okad andune dingkan koremiib ayari on koremiib

ongmenabe karub yaa benmonoona, yi aningko korem yeengkanandoon. 20 Yeengkanande dowan keroon, kumban yangkodmi ma wedmindo. 21 Kwanoone, YARIMAN Godbed karub yaa meenoone unuk darewoob angkoone, karub ye anaatok mimo daandekore, ye kad ika ongmekore, 22 angkon anaatokbed wonong ongmekore, ye yaa nenmene
23 domonenoona, karub kuu yaro wedmendekore yedmoon,
“Kwamune kowe, yu kono kuu ne konombed kandene,
yu yom kuu ne yombed kandene keroon kowe,
yu aningko kuu Wonong kowaan,
amborom kuu karub yaambed kandoon kowe.” andoon.
24 Kwamunekob, karub kuu yarian yaa domonde ye amban yoom dabokne yi ayoob kuu id mimo kerimaib. 25 Yi ayoob ebkadiibban idmo doriib kuned karakiibban.

3

Andowoon 3

God Ye Amob Wengamberedandiwen

1 YARIMAN Godbed ongmenaboon ye dingkan korem yaa kuu niinbed nemengkandi kuu burudandoon. Kwane, niinbed wonong yaa kaamondoon, “Anam kuu Godbed ayob korem yaa kuu anaib ande amob kowoon dee?” andoon. 2 Andoone, wonongbed niin yaa man yedmeen, “Nub kuu ayob korem kuu animaub kuu yimin, 3 kumban ayob mimo kee nub animokban Godbed amob kowoon nub yaa. Yembed yedmoon, ‘Anaib, awinaib. Kwane ananiib o awinaniib kuu bobnaniib.’ andoon.” andeen.
4 Anduune, niinbed yedmendoon, “Dowan, anam kuu yiib kuu bobnaibban. 5 God yekaad yiib kuu ayob kee ananiib kuu yiib inamen nandaneene God areb keraniib. Kwane komo komo kuu inamen arewa o amun kuu kaadkeraniib.” andoon.
6 Andoona, wonong ayob wedmeen kuu ani yeman amun dangoone wedme ani dowakeniib meeneen, “Ne dowaken kuu aneni meeni kangdom kandandid.” andekoru kande aneen. Anekoru, yu karuwiib kanwene konuune yeyiib anoon. 7 Ane dowan kerekoriwa, yi inamen nandoone wedme binangkiwen ebkadiibban idmo kowe. Kwani kowe, yi ayoob yedob biid wane kaarangke borokiwen.
8 Kwane, oobnon yaambed wengambiriiwe YARIMAN God kuu mongkob kidangkambed meneen. Wengamberekoriwa, awunumbon yaa bikniwen.
9 Bikne doriiwe, YARIMAN Godbed karub yaa baande kaamonoon, “Kuna yaa doreeb?” andoon. 10 Andoone, karubbed neman yedmoon, “Mongkob kidangkambed meneewe wengambaraan kowe, ebkadiibban idmo kowe uneni wene biknaan.” andoon. 11 Andoone, Godbed kaamonoon, “Kanembed yedmebdoonkob ebkadiibban idmo doreeb? Ayob amob kowaan kuu anewenoo?” andoon. 12 Andoone, karubbed neman yedmoon, “Wonong ebbed ne yaa kawewen kumbed ayob kee kawuune anaan kii.” andoon.
13 Andoone, Yariman Godbed yu yaa kaamondoon, “Komarewa kwamewen kee?” andoon. Andoone, wonongbed man yedmeen, “Niinbed ne yaa nemengkawoone anaan kii.” andeen.

Dabab Darewoob Kandiwen

14 Kwani kowe, YARIMAN Godbed niin yaa yedmenoon,
“Kwanewen kowe, eb kuu butun darewoob kandeeb,
dingkan amongkowiib dingkan kiiwiib korem arebban.
Kibirebyambed wene aron korem,

eb kuu kabeyob din ingkud ari irin wananeeb.
15 Dabab darewoob ke kowaan kee,
eb yoom wonong yoom neman bon bon kamimamaniib kii.
Kwani kowe, eb yob kuu wonong yu yowiib
aron korem bon kerimamaniib.
Yu yobbed eb korok kuu wowe monmaraneene
ebbed yu yob ye yon daandum yaa domondaneeb.” andoon.
16 Kwanandekore, yembed wonong yaa yedmendoon,
“Ongmaniina kub dana wooni yaron kuu yewed darewoob ariyiib.
Dana woonaneeb kuu yewed darewoob kandaneeb kui.
Kumban kub karub yaa dowaken keraneewe
ye kuu kub korok keraneen.” andoon.
17 Kwanandekore, yembed Adam yaa yedmenoon,
“Eb wonong yu weng wengamberekoreb anaib ande amob kowaan ye ayob
kuu anewen kowe,
okad kuu butun kande arewa keruun kii.
Kwani kowe, ebkareb yongbon deme kuu yobdoodmo ambangkaneb ana-
neeb,
kibikbed wene eb bobni yaron keranuun.
18 Kumban nongyikiib orikiib eb yongbon aom dembimamaneen kowe,
animan kuu yiminban kerimamaneene dura animan bad wenebimama-
neeb kii.
19 Ebkareb deme ambangke nimin kandenewe animan ananeeb.
Eb kuu okadbed ongmaan kowe,
bobnaneeb kuu okad keraneeb.
Amborom kuu eb kuu ingkudmo kowe,
bobnaneeb kuu ingkud ika keraneeb.” andoon.
20 Adambed yamban yu aningko Iv kowoon, amborom kuu yu kuu
nimkarub korem yi ena kowe. 21 Kwani kowe, YARIMAN Godbed ba kadbed
ebkad ongmekore, yi yaa bangkandoone borokiwen. 22 Kwane, YARIMAN
Godbed yedmoon, “Karub kuu nuwareb keroon, komo komo kuu inamen
arewa o amun kuu kaadkeroon kowe. Kwani kowe, yembed wadkeri ye
ayob kuu kande ananeen kuu ne dowakenban, amborom kuu ananeen kuu
bobnindeban keraneen kowe.” andoon. 23 Andekore, mongkob Iden aom
kuu “Winime!” andoone bunangka winiwen. Winiiwe, YARIMAN Godbed
yedmoon, “Eb kuu wene yongbon deme ambangke. Amborom kuu eb kuu
okadbed ongmoon kowe. Yiib angkon mongkob Iden aom ika manaib,
amob kowaan kowe.” andoon. 24 Mongkob Iden kangkambed engyus
ayoowiib kerewang arimbed amot yumbuyiib nongkoboone kerewang kuu
kanawadmeen. Kerewang kee wadkeri ye at ye kiwaan ari kebenoon.

4

Andowoon 4:1-12,25-26

Kein Yoom Abel Yoom

1 Adam yamban yoom dangiiwe oyoomiib kereen. Kwanekoru, dana
mingki wooneen. Woonekoru, yedmeen, “YARIMANBED awawoonkob mingki
woone kandaan kii. Kwani kowe, yaningko kuu Kein.”* andeen. 2 Amaan,
angkon dana mingki mamaa Abel wooneen. Abel kuu dingkan amongkob
oonembirimaan. Kein kuu yongbon deme ye karub keroon.
3 Amaanbed Kein kuu ye yongbonbed bene nengkane agedmo keroone
baeb kuu YARIMAN yaa konoon. 4 Kwane, Abel kuu ye dingkan wonob dana

* **4:1:** Kein yaningko ye id kuu “Kandaan”.

aye ye yom kowiib kumbed bunge kanmene nengkane agedmo keroone baeb kuu YARIMAN yaa konoon. Kwane, Abelbed konoon kuu YARIMAN ye dowaken kerenoon, 5 kumban Keinbed konoon kuu ye dowakenban kerenoon. Dowakenban keroone, Kein kuu norin ye murubia anammo keroon.

6 Kwanoone, YARIMANBED Kein yaa yedmenoon, “Eb kuu komandewed norin wandewen? Komoyiibkob norin ye murubia kerewen? 7 Amun kamaneeb kuu dowaken kerubdaniine kubaneewoo? Kumban, amun kamaabban keraneeb kuu ambarakmimbed eb awinebdaneen. Ambarakmi inamenbed burudandubdandameen, kumban ebkareb ambarakmi yaa burudande dore!” andoon.

8 Kuye yoman kuu Keinbed ye daman yaa yedmenoon, “Mongkob angka wenem.” andoone winiwen. Wene dorekoriwa, ye daman kuu ayoone bobnoon.

9 Kwanoona, YARIMANBED Kein yaa kaamonenoon, “Eb daman Abel kuu kunaya doreen?” andoone, Keinbed neman yedmoon, “Nekaadban. Ne kuu ye oone dobiri ye karuwoo?” andoon. 10 Kwanandoone, YARIMANBED yedmenoon, “Komo kamewen kee? Wengambere. Eb daman ye umkan okad yiri kubudoroon kumbed ne yaa baandoona wengambaraan. 11 Kwani kowe, butun kabdaan kii, eb kuu yongbon deme awinideban amborom kuu ebbed eb daman aye wene ye umkan okad yiri kubudoroon kowe. 12 Eb yongbon kuu dembaanban. Eb kuu nane kibine dobiri ye karubban kereeb! Eb kuu wedyamo dewenebi ye karub kereeb kii!” andoon.|H

13 Andoone, Keinbed neman yedmoon “Kee dabab darewoob oi! Ne kuu yiminban! 14 Kibikee ne kuu yongbon deme ambangkideban, eb amob kaweeb kowe. Angkon ne kuu eb dia minideban. Ne kuu wedyamo dewenebi ye karub keraan kowe, karub mamaambed wedmewaneen kuu naneene bobnaniin!” andoon.

15 Andoone, Yariman Godbed yedmoon “Dowan, kanembed eb aneen kuu neman karub kurubmim inaniin.” andoon. Kwane, Yariman Godbed Kein ye binad ari amob akmi yeman kowe yedmoon “Kane amob akmi yeman wedmenaneen kuu ayi yemanban.” andoon. 16 Kwamunekore, Kein kuu Yariman God domonene wenene Dewenebi ambibkin angka doboroon. Aron dembimamuun angka Dewenebi ambibkin Iden yaa doboroon.

Kein Ye Awoya

17 Kein yoom ye wonong yoom yi mingki Inok wooniwen. Kwanekore, Keinbed kambong nare yidmene ambib yenbekore kambong kuu ye karub dana yaningko Inok kowoon. 18 Inok ye mingki kuu Irad. Irad ye mingki kuu Mehudyael. Mehudyael ye mingki kuu Metusael. Metusael ye mingki kuu Lamek. 19 Lamek kuu nima ayoob awanmoon, Adah yoom Silah yoom. 20 Adahbed dana mingki Yabal wooneen. Ye kuu dingkan amongkob ooni ye karub yi awoya. Yi kuu parai kombon aombed dobirimamiib. 21 Ye daman yaningko kuu Yubal. Ye kuu yok kuweng amun wangkenabi ye karub yi awoya. 22 Silahbed dana mingki Tubal-Kein wooneen. Ye kuu yeengbed kumkam korem ongmenabi ye karub. Ye nengkan kuu Naama. 23 Lamekbed ye nima ayoob yaa daandoon

“Wengambirime! Kewedmanbed noon kowe ayaane bobnoon.
24 Kwani kowe, Kein ayaniib ye kakman kuu karub kurubmimiib yeene inaniib,
kumban ne naniib ye kakman kuu karub 77iib yeene inaniib kumbed yimin.” andoon.|U

Set Yoom Inos Yoom

25 Amaanbed, Adam yoom ye wonong yoom dangiiwe karub dana maa
wooniwen. Woonekoru, yedmeen, “Godbed ne yaa mimyob keewene karub
dana maa kawoon. Dana kee Abel kuu Keinbed ayoon ye yumbon kandi
yeman. Kwani kowe, ne dana yaningko Set† yedma.” andeen. 26 Angkon
amaanbed Set yoom ye wonong yoom dana mingki Inos wooniwen. Kuyaron
kumbed karub YARIMAN yaa baandi ye inamen andowiwen. | H

5

Adam Ye Awoya

1 Adam ye awoya kuu kei. (Godbed karub kuu ye areb ongmoon.
2 Karuwiib wonongiib ongmekore amuniib kerundoon. Kerundekore, yed-
moon “Yiib kuu karuwa wononga kii.” andoon.) 3 Adam kuu weeb 130yiib
doberekore, ye mingki Set kuu woonoon. Ye kuu Adam areb. 4 Kwanekore,
Adam ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 800iib
doboroon. 5 Ye weeb korem kuu 930yiib doberene bobnoon.
6 Set kuu weeb 105iib doberekore, ye mingki Inos kuu woonoon.
7 Kwanekore, Set ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 807iib doboroon. 8 Ye weeb korem kuu 912iib doberene bobnoon.
9 Inos kuu weeb 90yiib doberekore, ye mingki Kenan kuu woonoon.
10 Kwanekore, Inos ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 815iib doboroon. 11 Ye weeb korem kuu 905iib doberene bobnoon.
12 Kenan kuu weeb 70yiib doberekore, ye mingki Mahalalel kuu woonoon.
13 Kwanekore, Kenan ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon
kuu weeb 840yiib doboroon. 14 Ye weeb korem kuu 910iib doberene bob-
noon.
15 Mahalalel kuu weeb 65iib doberekore, ye mingki Yared kuu woonoon.
16 Kwanekore, Mahalalel ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon
kuu weeb 830yiib doboroon. 17 Ye weeb korem kuu 895iib doberene bob-
noon.
18 Yared kuu weeb 162yiib doberekore, ye mingki Inok kuu woonoon.
19 Kwanekore, Yared ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 800iib doboroon. 20 Ye weeb korem kuu 962yiib doberene bobnoon.
21 Inok kuu weeb 65iib doberekore, ye mingki Metusela kuu woonoon.
22 Kwanekore, Inok ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 300iib God ye dowakeniib doboroon. 23 Ye weeb korem kuu 365iib
doboroon 24 kuned Godbed nendoon, amborom kuu ye kuu God ye murubia
ari amunmo doboroon ye karub kowe. Kwani kowe, korem wonoon, okad
yiri dobirindo.
25 Metusela kuu weeb 187iib doberekore, ye mingki Lamek kuu woonoon.
26 Kwanekore, Metusela ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon
kuu weeb 782yiib doboroon. 27 Ye weeb korem kuu 969iib doberene bob-
noon.
28 Lamek kuu weeb 182yiib doberekore, ye mingki kuu woonoon.
29 Woonekore, Lamekbed yedmoon “Yariman Godbed arewa kondoon okad
kiri kee kowe dana kee nub yaa awandi ye kiwaan ongmaneen. Kwani kowe,
dana kee yaningko Noa* andaan kii.” andoon. 30 Kwanekore, Lamek ye dana
yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 595iib doboroon. 31 Ye
weeb korem kuu 777iib doberene bobnoon.
32 Noa kuu weeb 500iib doberekore, karub dana ayoobmim Sem yoom
Hem yoom Yeefet yoom wanaboon.

† **4:25:** Set yaningko ye id kuu “Kondoon”. * **5:29:** Noa yaningko ye id kuu “Nenkankuni”.

6

Karub Yi Inamen Arewa Darewoob

1 Kuyaambed karuwa nimaya okad yemoon muubniwen. 2 Kuye ni-
indem aom kuu okad yiri ye nimakoyu kerengkandimboniib dobiriwen.
God ye karubbed wedmibka nimakoyu kerengkandimbonmo kowe, ebka
neka kame biwen. 3 Angkon Yariman Godbed yedmoon “Kwana kowe, ne
kuu kerendobaraina karub weeb darewoob dobaraibban, amborom kuu yi
dobiri arewa keroon kowe. Weeb 120iib kwari burudande dobaraibban.”
andoon. 4 Kurin kuyaron yaa dobiriwen kuu karub dareb dareb doboob
doboob dobiriwen. Yi kuu God ye karubbed wene Godiibban yi nima biwen
yi dana. Yi kuu kanangkod kayirin kamenabidan.|U

Andowoon 6:5-22

5 Kwane, YARIMAN wedmoonka nimakarub yi dobiriyiib inameniib ko-
rem kuu miin arewamo keroon kowe 6 yedmoon, “Ne niindem aom miin
kubiyiibban keroon, komande nimakarub ongmaankob okad yiri doriib?
7 Kwani kowe, nimakaruwiib dingkaniib ayari oniib korem kuu okad yir-
imbed araniin kumbed yimin, amborom kuu ne mimyob darewoob kowaan,
komande ongmaanka.” andoon. 8 Kumban YARIMAN kuu ye kubi dowakeniib
Noa yaa.

Noa Ye Weng

9 Kekee Noa ye weng. Noa yembedmo inamen yorokmo awine doboroon.
Kuyaron dobiriwen ye nimakarub kuu yembedmo ambarakmiyiib kii ande
dedmone daandiyiibban ye karub keroon. Noamo kuu God ye murubia
ari amunmo doboroon ye karub. 10 Ye karub dana ayoobmimiib kuu Sem
yoom Hem yoom Yeefet yoom. 11 Amunmo meenme doboroon kumban
nimakarub korem korem kuu ambarakmiyiib ayub aya yaambed dobiriwen,
God ye kiringkono ari. 12 Godbed wedmoonka nimakarub yi dobiri korem
kuu ambarakmimo.

13 Kwani kowe, Godbed Noa yaa yedmenoon, “Nimakarub korem mon-
maraniin, amborom kuu ayub aya yambedmo doriib kowe. Anamaa, ni-
makaruwiib okadiib monmaraniin. 14 Kwani kowe, ebbed at kamkonombed
motod yenbe. Motod aombed ambinam yemoon ongmenabe. Angkon, at
nunungbed motod aomiib angkayiib kuu ambe, ok aomnokban keri yeman.
15 Ku yenbaneeb kuu motod ye doboob kuu dingki bendom dore dingki
birid dore kumbed kimingkanmo wene 300iib kere. Angkon, angkara
angkara kuu dingki bendom dore dingki birid dore kumbed kimingkanmo
wene 50iib kere. Angkon, yiri dore ari dore kuu kimingkanmo wene 30iib
kere. 16 Ari kuu widbed kebene. Motod amkan dore ateni dore wedkuyaa
nuub yeman ambongko dingki bendom dore dingki birid dore mimo aande.
Ambongko mimo motod wedyambed aande. Motod aom kuu ambib yiriyiib
ariyiib ayoobmim ongme. 17 Kedi, urok darewoob ongmaniina mananeen
kumbed kane kane yi korem okad yiri wad doriib kuu duknaniib. 18 Kumban
eb yaa ne weng ke yedme kowaan kei. Eb yoom eb karub dana yoom yiib
amered yoom motod aom aomnaniib. 19-20 Ayari on maa maa koremiib
dingkan maa maa koremiib wad doriib yeman maa maa koremiib ambiyiib
yingkiyiib kuu menebiiwo motod aom be aomnekoreb oone. 21 Wad doriib
yeman maa maa korem yi animaniib yiib animaniib korem be nongkobe.”
andoon. 22 Noambed God ye weng kunduk dakmoon areb kuu korem
kwanoon.

7

Andowoon 7:1-5,17,23

Urok Ye Weng

1 Kwane dowan kerekore, YARIMANBED Noa yaa yedmenoon, “Kibik yaron
kuu ebbedmo amunmo doberewen kowe, eb yoom eb wonong yoom eb
karub dana yi amered yoom motod aom aomnime. 2-3 Dingkan ani yeman
maa maa korem ambi ediib yingki ediib ayari on maa maa korem ambi ediib
yingki ediib durukman ye dingkan maa maa korem ambi mimoyiib yingki
mimoyiib be aomnibko oonime. Dingkan be aomne oonibko amaanbed
yemoon kereniwe muubnaniib. 4 Wene ari kuu aron ediib dowan keranuune
nembed am darewoob yedmaniine mananuun. Aronki 40yiib amnoom
40yiib menembaranuun kii. Kwani kowe, nimakaruwa dingkana yi korem
okad yiri dobirimaib kuu monmaraniin.” andoon. 5 Andoone, Noambed
YARIMAN ye weng kunduk dakmoon kuu korem kwamunemo kamoon.|H
6 Noa ye weeb 600iib yaron kuu 7 Noa yoom ye wonong yoom ye karub
dana ayoobmim yi amered yoom motod aom aomniwen. 8-16 God ye weng
kunduk dakmoon areb kuu dingkan korem amongkowiib kiiwiib dare-
woowiib embengiib ambiyiib yingkiyiib Noa yaa menebe motod aom aom-
nekoriwa, Yariman Godbed ambongko kebenoon. Aron ediib dowan keroon
kowe, wood ayoob aron 17 arimbed kuu ok darewoob okad niindem yir-
imbed bangkanandedeerebeenan wunuune ambid arimbed am darewoob
okad yimin yimin yaa munuune kameen kowe, urok muneen. Kuyaron kuu
aron 40yiib am darewoob menembureen, amkiyiib aronkiyiib.|U
17 Aronki 40yiib kuu urok derebeenu, motod kuu ok animari kanawa-
neen.| H 18 Kanawanekoru, ok animari kanawadmenmo dewenebuun.
19 Urok derebeenu, aangko darewoob korem kuu yukneen. 20 Derebe dowan
kerekoru, okad korem kuu yukneen. Aangko dungkunbed dingkimbed kim-
ingkanmo wene ok animarimbed ye ambab kuu 15iib. 21-22 Yukne dowan
keruune, wadkeri yeman korem karuwa dingkana korem kuu dukniwen.|U
23 Nimakaruwiib dingkaniib ayari oniib, okad yiri wad doriibdan korem kuu
monmare dowan keroon kuned, Noa awene yoom dingkan yoom motod aom
aomniwendan kuu yimbedmo dobiriwen.|H 24 Okad korem yukneen yaron
kuu 150yiib.

8

Urok Dowan Kereen

1 Noa awene yoom dingkan yoom motod aom aomniwen kuu Godbed
nonondandindo. Kwani kowe, yedmoon “Nuub monok.” andoone monoone
ok kuu igakman andowe keekne wuneen. 2 Kwanoone, okad niindem
yirimbed ok kuu menebuun kuu kebene am kebene keroone, 3 aron 150yiib
kuyaron kuu ok ika keekne wuneen. 4 Wood 7 aron 17 arimbed kuu motod
kuu aangko Ararat ari angkibureen. 5 Ok keekne wuneene wood 10 arimbed
kuu aangko maa maa kuu dian kereen.
6 Wene aron 40yiib dowan keruune wene ari kuu Noambed bunangka
wedmi yeman ambongko nandene 7 ayari on binmo on kurud areb yan-
ingko Reven kankoraroone wanwene ok animari wedyambed dewenebeen.
8 Amaan on kawanmo on kawa areb yaningko Dav kankoraroon amborom
kuu ok kuu keekne dowan kereen ande meenoon. 9 Kankoraroone wan-
wuneen kuned okad akmindo kowe, ika wanmuneen amborom kuu ok
kuu keekne dowan kerindo kowe. Ika wanmunuune, Noambed nende
motod aom kowoon. 10 Wene aron ediib dowan keruune, on kawanmo ika

kankoraroone, 11 wanyarebuune oobnembed ika wanmuneen kuu atbiidiib
domone kanmuneen. Kwani kowe “Ok keekne dowan kereen yo.” ande
meene yekaadkeroon. 12 Wene aron ediib dowan keruune ika kankoraroone
wanwuneen kuned kuu ika minindo.
13 Noa ye weeb kuu 601iib kuyaron kuu wood mimo aron mimo keru-
une ok keekne dowan kereen. Kwanoone, Noambed wid yena bongme
benkatmekore kerekanabe okad yiri wedmoon kuu okad kuu kamkono kere
weneen. 14 Wene wood ayoob aron 27 keruune, okad kuu kokne kamkono
kere wuneen.|U

(Aronki yemoon dowan keruune, urok kuu keekne dowan keroone okad
kuu kamkono kere kereen.)

Andowoon 8:15-22

15 Kwane, Godbed Noa yaa yedmoon, 16 “Eb yoom eb wonong yoom
eb karub dana yoom yi amered yoom 17 okad yiri yemaniib ayari ye-
maniib dingkan maa maa koremiib bunangka angkanime. Dingkan korem
ke be angkaneeb kee wenebe yemoon kere muubnaniib kii.” andoon.
18 Kwanandoone, Noa yoom ye wonong yoom ye karub dana yoom yi amered
yoom kuu bunangka angkaniwen. 19 Angkaniiwa, dingkan maa maa korem
kuu yeka yeka angkane wenebiwen.
20 Angkon, Noambed bot wuube dingkan nengke agedmo keri yeman ye
bon ongmekore, dingkan durukmanbaniib ayari oniib yaa maa maa bene
kwari kiribekore, nengkane agedmo keroone baeb kuu YARIMAN yaa konoon.
21 Kwane, YARIMANBED kuyaa kuwekore yekareb yedmoon, “Amaan angkon
okad kamune ne ika arewa kerundainban, kwane karubbed komo kamaniib
yaa kui. Ne nekaad aron korem kuu nimakarub danambed wene aamkono
yaa yi inamen kuu arewamo. Kumban, angkon nembed okad yiri wad
doriibdan kuu angkon ika monmarainban, kibikee monmaraan kwamune.”
andekore, ika yedmoon
22 “Aron kwane okad angkibaranuun yaa kuu
animan kaab arumenabi yaroniib wanabi yaroniib,
angkon yuruk aroniib nimin aroniib,
angkon amaroniib yongkonbi aroniib,
angkon amkiyiib aronkiyiib keremborok,
dowan keraanban.” andoon.

9

Andowoon 9:1-15

Godbed Noa Yaa Amun Keendoon

1 Kwane, Godbed Noa yoom ye karub dana yoom yaa amun kerunde
yedmoon, “Yiib dana yemoon yidwarok. Okad korem muubnok. 2 Dingkan
koremiib ayari on koremiib okyiri oon koremiib kuu yiib yaa konob une
dobirimamaniib. Yi kuu yiib dowakenmo komo kamaniib kuyaa kiribaana
doriib. 3 Ne dingkan ye amob durukman bongmaan kowe, korem kuu ani
yeman. Anuk kuu okad yirimbed kab kaini yeman [[ask: green plants]] kuu
yiib ani yeman andaan kwamune areb kuu, kibikee dingkaniib ayari oniib
okyiri ooniib korem kangkon yiib ani yeman andaan.
4 “Amob mimo kuu kei, dingkan id yaa umkaniib kwane anaib, amborom
kuu umkanbed wadkeriyiib angkeen kowe. 5 Kanembed karub maa aya-
neene bobnaneen kuu bobni ye dabab kandaneen. Dingkan kanembed
karub ayaneene bobnaneen kwangkon bobni ye dabab kandaneen.
6 “Karub kuu God ye kuruwak areb ongmoon kowe,

karub kanembed karub maa ayaneene bobnaneen kuu
man kangkon karub yenambed aye kowaniib.” andoon.
7 Kwanandekore, ika yedmoon, “Kwane, yiib kuu awoya dana yewudmo
yidwarok, yiib kuu okad korem muubnok. Okad yiri yidwarok.” andoon.
8 Weng kee Godbed Noa yoom ye karub dana yoom yaa yedmendoon,
9 “Kedi, kibikee nekambed ne weng kunduk eb yoom eb awoya ari dobarani-
ibdan yoom yaa kondaan kii. 10 Weng kunduk kee dingkaniib ayari oniib
wadkeri yeman korem motod aombed angkadiriwen yaa kondaan. 11 Ne
weng kunduk ke ongmaan kei, amaan ok urokbed wadkeri yeman korem
ika monmarainban, kwane ok urokbed okad korem ika monmarainban.”
andoon.
12-13 Kwanandekore, Godbed ika yedmoon, “Weng kunduk akmi yeman ke
niinarikuru kei wiib wedaom kowaan, ne dore okad dore wedya kowaan kui.
Weng kunduk akmi yeman kee kowaan kuu yiiwiib wadkeri yeman yenayiib
korem yaa kowaan. Weng kunduk kuu nimakarub yaro dobere dobere
yaro wananiib korem yiman. 14 Komo aron amokambidiib ongmaniine
niinarikuruyiib keraneen kuu, 15 ne ika meenaniin ne weng kunduk yiib
yoom dingkan maa maa korem yoom yaa kowaan kowe, angkon amaan
ok urokbed wad doriibdan korem yainban andaniin.” andoon.| H 16 Ne
kuu niinarikuru amukambiid ari wedmaniin kuu angkon ika meenaniin
karuwiib dingkaniib yaa ne weng kunduk kowaan kuu. 17 Kukuu weng
kunduk kuu wadkeri yeman yaa kondaan.” andoon.

Noa Ye Karub Dana

18 Sem yoom Hem yoom Yeefet yoom kuu Noa ye karub dana. Yi kuu
motod aombed angkadiriwen. (Hem kuu Keenan ye awodki.) 19 Karub dana
ayoobmim kuyaambed karub korem yi awoya.
20 Noa kuu yongbon deme ye karub kowe nong yob ibduruk yembed
andowe kiiboon. 21 Kiiboona demboona, nong yob wande ondoobkekore,
angkimberene wain ok keroona, wain ok kuu anoon. Anekore, awarak
ayuuna ebkad biandekore, idmo ye kombon aom angkeen. 22 Hem Keenan
yawodki kumbed yawodki Noa kombon aom idmo angkeena wedmenoon.
Wedmenekore, wene ye ambanga ayoob yaa yedmendoon. 23 Sem yoom
Yeefet yoom tabua awine kankoone, yi kandom angkorom anuk kowe,
kanwene yi angkorom korokbe weneniiwa kombon aom aomne yi awodki
dabuneniwen. Yi murubia angkorom koniwen kuu yi awodki idmo angkeen
kuu yi dowakenban wedmeni kuu. 24 Ok awarak dowan keroona, Hembed
komo kamoon kuu Noambed wengamberekore, 25 yedmoon
“Keenan yaa butun kamoon.
Ye awoya kuu Hem ye ambanga ayoob yi awoya yi dabderem yirimo dobere
yi dememo awine yaraniib.” andekore, ika yedmoon,
26 “Kubi konem, Sem ye Yariman God yaa.
Keenan ye awoya kuu Sem ye awoya yi dabderem yiri dobere yi dememo
awine yaraniib.” andekore, ika yedmoon,
27 “Godbed Yeefet ye okad kuu irin angkane darewoob kere.
Kwane Sem yoom Yeefet yoom yi awoya kuu ibmo dobaraniib.
Keenan ye awoya kuu Yeefet ye awoya yi dabderem yiri dobere yi dememo
awine yaraniib.” andoon.
28 Urok yondem kuu Noa kuu weeb 350yiib doboroon. 29 Ye weeb korem
kuu 950yiib doberene bobnoon.

10

Noa Ye Meed Yi Awoya

1 Noa ye karub dana Sem, Hem, Yeefet urok kee ye yondem yi dana meed
wanabiwen.
2 Yeefet ye karub dana kuu Gomer yoom Megog yoom Madai yoom Yavan
yoom Tubal yoom Mesek yoom Tiras yoom kwane wanaboon. Kuyaambed
ambibkin maa maa andowoon.
3 Gomer ye karub dana kuu Askenas yoom Rifat yoom Togarma yoom
kwane wanaboon.
4 Yavan ye karub dana kuu Elisa yoom Taasis yoom Kit yoom Rodan
yoom kwane wanaboon. 5 Keke Yeefet ye awoya ambibkin maa maa
wenebe dobereniiwa weng maa maa dakmenabiwen. Yi kuu karamok
dudbi ariyiib karamok kebed yayiib dobiriwen.
6 Hem ye karub dana kuu Kus yoom Misraim yoom Put yoom Keenan
yoom kwane wanaboon. Kuyaambed ambibkin maa maa andowoon.
7 Kus ye karub dana kuu Seba yoom Havila yoom Sabta yoom Raama
yoom Sabteka yoom kwane wanaboon.
Raama ye karub dana kuu Seeba yoom Dedan yoom kwane wanaboon.
8 Nimrod kuu Kus ye mingki. Yembedmo nangmenmo wene okad
yimin yimin yaa korok keroon. 9 Ye kuu dingkan yemoon bi ye karub
keroon, Yariman God ye murubia ari. Kwanikob yikareb yedmimaib “Nim-
rod dingkan biman Yariman God ye murubia ari areb kerime.” andi-
maib. 10 Yembed Babilonia ambibkin aom taun Babiloniib Erekiib Akadiib
Kalneyiib kuyaambed ibduruk korok keroon. 11 Ambibkin kuyaambed wene
Asiria ambibkin aombed taun Ninevayiib Rehobotiiyiib Kalayiib 12 Reseniib
yenbenaboon. Kambong Resen kuu Ninevayiib Kalayiib wedyirimbed yen-
benaboon. Nineva taun kuu amaanbed darewoob kereen.
13 Misraim ye awoya kuu Ruddaniib Anamdaniib Lehabdaniib Naftu-
daniib 14 Patrusdaniib Kasludaniib Kaftordaniib. Kasludan yena andokbe
yika dobereniib Filistiadan keriwen.
15 Keenan ye awoya kuu Saidondaniib Hitdaniib 16 Yebusdaniib Amoro-
daniib Girgasdaniib 17 Hivdaniib Arkdaniib Sindaniib 18 Arvaddaniib Se-
mardaniib Hamatdaniib. Saidon kuu Keenan ye wonob dana.
Kwane yi awoya wenebiwen. 19 Yi bid yimin kuu Saidonbed wene kuri
kambong Kerar, kambong Kasa dia. Kwane wene kangka taun Sodomiib
Gomorayiib Admayiib Seboyimiib, kambong Lasa dia. 20 Hem ye awoya kuu
yi ambibkin maa maa yi amyenibon maa maa wenebe dobereniiwa yi weng
maa maa dakmenabiwen.
21 Sem kuu Yeefet ye daman. Sem ye awoya maa kuu Hibrudan.
22 Sem ye karub dana kuu Elam yoom Asur yoom Arfasad yoom Lud
yoom Aram yoom kwane wanaboon.
23 Aram ye karub dana kuu Us yoom Hul yoom Geter yoom Mesek yoom
kwane wanaboon.
24 Arfasad ye mingki kuu Sela. Sela ye mingki kuu Eber. Eber ye awoya
kuu Hibrudan.
25 Eber ye karub dana ari wanaboon kuu Peleg yoom Yoktan yoom
kwane wanaboon. Peleg* yaron yaa kuu ambibkin maa maa andokbe
yemoon keroon.
26 Yoktan ye karub dana kuu Almodad yoom Selef yoom Hasarmavet
yoom Yeraa yoom 27 Hadoram yoom Usal yoom Dikla yoom 28 Obal yoom

* **10:25:** Peleg yaningko ye id kuu “Andokbi”.

Abimael yoom Seeba yoom 29 Ofir yoom Havila yoom Yobab yoom kwane
wanaboon. Yi korem kuu Yoktan ye karub dana.
30 Yi dobiriwen kuu kambong Mesambed wene kambong Sefar kangka
aangko ambibkin yaa. 31 Sem ye awoya kuu yi ambibkin maa maa yi amyeni-
bon maa maa wenebe dobereniiwa yi weng maa maa dakmenabiwen.
32 Kuu Noa ye awoya kui. Kuyaambed urok yondem ambibkin korem yaa
wenebe muubniwen.|U

11

Andowoon 11:1-9

Babilon Ye Ambib Ambon Darewoob

1 Kurin anuk kuu nimakarub korem kuu weng mimo dakmimaib, yeka
yeka andokbindo. 2 Kuyaron kuu yi korem aron dembimaun angka
awanawanmo yaronib wene okad dabon yiri Babilonia aom dobiriwen.
3 Yi korem mene nedbenib yedmiwen, “Okadbed boyambib yeman ong-
menabem. Ongmenabe aron nimin nongkobubko erebne kamkono kerok.”
andiwen. Botban okadbed kwane ongmenabekoriwa, at nunung biwen,
boyambib yeman dabokne awini yeman. 4 Kwamekoriwa yedmiwen,
“Menebe boyambib yemoon taun keri dowad yenbenabem. Kwane, boyam-
bib kongam darewoob yenbenmo daane ambid burudandem. Kwananuub
kuu nub aningko kumbed darewoob keraneen. Nub aningkomo keruko
okad yimin yimin yaa wenebe buyokbayok keraubban.” andiwen.
5 Kwanoona, YARIMAN kuu ambib kongamiib tauniib yenbiib kuu wedmok
kamene 6 wedmekore yedmoon, “Yi weng mimo kumbed kwane andowe
ongmiib kowe, komo meene ongmandamaniib kuu kwane ongmaniib.
7 Kwani kowe, nub kawenenub yi weng amonombe weng maa maa
yeka yeka keroko neman wengambere wengambere kerindeban kerok.”
andekore, 8 YARIMANBED been buyokbayok keroona bidambib maa maa
wenebene boyambib taun darewoob yenbiib kuu korondiwen. 9 Kowe,
taun yaningko kuu Babel* ande yedmiwen, amborom kuu YARIMANBED
nimakarub korem yi weng amonombe weng maa maa kere wene karub kuu
ben buyokbayok kere okad yimin yimin yaa nongkobenmo wonoon.

Sem Ye Awoya

10 Sem ye awoya kuu kei. Urok yondem weeb ayoob dowan keroona, Sem
ye weeb 100iib kerekore ye mingki Arfasad kuu woonoon. 11 Kwanekore,
Sem ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu weeb 500iib
doboroon.
12 Arfasad kuu weeb 35iib doberekore ye mingki Sela kuu woonoon.
13 Kwanekore, Arfasad ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon
kuu weeb 403yiib doboroon.
14 Sela kuu weeb 30yiib doberekore ye mingki Eber kuu woonoon.
15 Kwanekore, Sela ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 403yiib doboroon.
16 Eber kuu weeb 34yiib doberekore ye mingki Peleg kuu woonoon.
17 Kwanekore, Eber ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 430iib doboroon.
18 Peleg kuu weeb 30yiib doberekore ye mingki Reu kuu woonoon.
19 Kwanekore, Peleg ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 209iib doboroon.

---

* **11:9:** Babel yaningko ye id kuu “Kerebkarab”.

20 Reu kuu weeb 32yiib doberekore ye mingki Serug kuu woonoon.
21 Kwanekore, Reu ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 207iib doboroon.
22 Serug kuu weeb 30yiib doberekore ye mingki Nehor kuu woonoon.
23 Kwanekore, Serug ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon kuu
weeb 200iib doboroon.
24 Nehor kuu weeb 29iib doberekore ye mingki Tera kuu woonoon.
25 Kwanekore, Nehor ye dana yenayiib ari wanaboon. Kuyaom doboroon
kuu weeb 119iib doboroon.
26 Tera kuu weeb 70yiib doberekore ye mingki Abram yoom Nehor yoom
Haran yoom wanaboon.

Tera Ye Awoya

27 Tera ye awoya kuu kei. Tera kuu Abram yoom Nehor yoom Haran yoom
yi awodki. Haran kuu Lot yawodki. 28 Kwane Haran kuu ye taun Ur Babilonia
ambibkin aombed bobnoon kuyaron kuu yawodki kuu doreen. 29 Abram
kuu Serai awanoona Nehor kuu Milka awanoon. Haran kuu Milka yoom Iska
yoom yi awodki. 30 Serai kuu kurong kowe yu dana kuu woonindo.
31 Kwane, Tera yaro ye mingki Abram yoom ye awo Lot yoom Abram ye
wonong Serai yoom kuu bekore Ur taun yaa koronde Keenan ambibkin yaa
wene wedya Haran taun yaambed doboroon. 32 Tera ye weeb korem kuu
205iib doberene bobnoon, Haran taun aom.|U

(Weeb yemoon ari keruune, Noa ye dana mingki Sem ye awo aman ari
Abram kuu wooneen.)

12

Andowoon 12:1-7

Godbed Abram Yaa Baandoon

1 Kwane, YARIMANBED Abram yaa yedmenoon,
“Ewambe yokadiib eb karubkimiib
eb ambibkiniib domondekorewa,
nembed ambibkin maa korokbebdaniin yaa wene.
2 Kwane, nembed eb awoya yemoon bangkabdaniina ambibkin yeweb kere
yemoon kai keraniib.
Kwane, amun kerubdaniin.
Kwane, ongmaniina eb aningko kuu darewoob keraneen.
Kwani kowe, eb yaambed yena kuu amun kerundaneen.
3 Kanembed eb yaa amun kerubdaneen kuu nembed amun kerunaniin,
kuned kanembed arewa kerubdaneen kuu nembed arewa kerunaniin.
Eb yaambed ambibkindan korem yaa kuu amun kerundaneen.” andoon.
4 YARIMANBED kwanandoone Abram wengamberekore kwanoon, ye kuu
Haran taun angkambed Lot yoom domonde winiwen. Kuyaron kuu Abram
ye weeb kuu 75iib. 5 Yembed ye wonong Serai yoom ye daman ye mingki Lot
yoom kuu ye deme karuwiib ye yiribman korem Haran angkambed booniib
kuu be Keenan ambibkin yaa wonoon. Kwane wene Keenan ambibkin
nandene, 6 wene More ye at kubun keedbon kambong Sekem dia kwane
kuyaa doboroon. (Kuyaron kuu Keenandan kuu kuyaa doriib.)
7 Doboroone, YARIMANBED wadbare angkaderene Abram yaa yedmenoon,
“Ambibkin kee eb yob yaa kondaniin.” andoon. Kwanandoona, Abrambed
bot wuuboon, YARIMANBED ne yaa angkadoroon kii ande korokbi yeman.

(Abram yoom ye yoom winiwendan yoom kuu Keenan ambibkin aom dewinimaib, ye dingkan kab kuu kereek yemoon animaib kowe. Yi kuu ambib anam yenbenabindo, dingkan kadbed ongmiwen ye ambib kombon aombed dangimo kamen yariwen. Kwane, bidambib maa yaa wanande kaimaib kuu yi ambib kombon yeman kuu bedmenabe be kemo yi angkurom ari nongkobekorib bewinimaib.)

(Yi kuu animan kab ma kibingkindo, dingkanmo bangkanandiwen. Yi dingkan yena kuu animaib, yena kuu ari berengkimaib, karub yena yi berengke yeen ani dowad. Kuye od kuu Abram ye nimakarub yoom kuu karub yena yaambed yongbon animan berengkimamiwen. Wiid yob kangkon berengkekorib flawa ongmenib bred nengkimamiwen.)|
H 8 Amaan angkon koronde kuri wene aangkobon ambibkin angka angkanoon. Kambong Betel kaom kere kambong Ai kangka kere wedyiri kombon be arume doboroon. Kuyaambed angkon bot wuube dingkan nengke agedmo keroone baeb kuu Yariman God yaa koni yeman ye bon wuubekore, kurikuriyiib kubiyiib Yariman God yaa konoon. 9 Kwane, mim kuyaamo dobirindo, wene kuyaambed dobere dobere Keenan aom kuri doboroon.

Abram Idyip Yaa Wonoon

10 Keenan ambibkin aom am kainoona animaniibban keroona mungimo dobereniiwa koronde anuk ambene wene Idyip ambibkin anuk wonoon.
11 Wene Idyipdan yi okad dia aomnande yedmoon ye wonong yaa “Kub kuu kerengkandimbon kowe, 12 Idyipdanbed meenaniib kuu kub kuu ne wonong ande meenenekoriwa, ne kuu nekoriwa, ub kuu nendaniib kowe, 13 minibka yedmende kub kuu ne daman ande. Kwane kub yaambed ne kuu nokban kere amun amun kamaniib.” andoon. 14 Andekore, Idyip bid aom aomnoona Idyipdan kuu ye wonong kuu wedmendiwen kuu kerengkandimbon wonong. 15 Kwane Idyip yi king Fero ye korok korok yena wedmendekoriwa, king yaa yedmeniiwa yembed yi yaa yedmendoone, wene Serai kuu nende king yambiwoom winiwen. 16 Yu dowadbed Abram kuu kingbed ongme oonenoon. Kwane, sibi yemooniib naningkod yemooniib buromakau yemooniib donki yemooniib kemo yemooniib kakmaniibban deme ye karub yemooniib bangkanoon, Abram yaa.
17 Serai nende yambiwoom kowoon ye dowadbed ye yoom yambiwoom karub doriib yoom yaa Yariman Godbed yi korem yaa korere darewoob maa maa kondoon. 18 Kwanoona, kingbed Abram yaa kaamonoon “Eb komo kamewen, ne yaa? Komoyiibkob Serai kuu ne wonong ande yedmewindo kerewen? 19 Komande yu kuu eb daman andekorewa, yu kuu munuunkob ne wonong keraan? Eb wonong kei nenwene keyom koronde yaro wene!” andekore, 20 king ye korok korok yaa yedmendoona Abram nendeniiwa ye wonong nendeniiwa ye barang korem bekoriwa ambibkin kuyom kuu be wene bunangka domondiiwe winiwen.

13

Abram Yoom Lot Yoom Andokbiwen

1 Abram yoom ye wonong yoom Lot yoom yi yiribman korem be Idyip ambibkin domonde ari wene Keenan ambibkin yaa winiwen. 2 Abram kuu yiribman yemoon ye karub, sibiyiib naningkodiib buromakauiib od yeman silva yemooniib gold yemooniib boon. 3 Kwane angkon dobere dobere wene Betel kere Ai kere anukbed kombon be doboroon yaa ika monoon.

4 Menekore, bot wuube dingkan nengke agedmo keroone baeb kuu Yariman
God yaa koni yeman ye bon wuubekore, kurikuriyiib kubiyiib God yaa
konoon.|U

Andowoon 13:5-18

5 Lot, ye kuu Abram yoom winiwenman, ye kangkon ye nimadanayiib
deme karuwiib sibiyiib naningkodiib buromakauwiib. 6 Abram ye dingkan
kawiib Lot ye dingkan kawiib kuu yemoon keroon kowe, kereek kirod
dowan keroona yi ayoob ibmo dobiri yiminban keroon. 7 Kwane, Abram
ye dingkan kab oonidaniib Lot ye dingkan kab oonidaniib arud weng dak-
miwen. (Kuyaron kuu Keenandaniib Perisdaniib Keenan ambibkin aom
doriib.)
8 Kwani kowe, Abrambed Lot yaa yedmoon, “Eb kuu ne daman kowe
nub kuu wengbaraub, nub deme karub kangkon wengbaraib. 9 Okad
kumundin kemaombed nub dewenebi kuu yiminaa. Kwani kowe, nub
kibikee andokbem. Eb dowaken an angka wene dobarande meenewen
kuyaa wenebko, ne kuu wiwi angka wene dobarako. Eb dowaken wiwi
angka wene dobarande meenewen kuyaa wenebko, ne kuu an angka wene
dobarako.” andoon.
10 Kwane, Lot kuu indob kankoone darobe wedmoon kuu kankubunen
yiri yaningko Yoodenbed wene kambong Soar yimin ok yemoon wedmoon,
kukuu YARIMAN ye yongbon Iden areb Idyip okad areb. (Kuyaron kuu God
kuu Sodom tauniib Gomora tauniib monmarindo.) 11 Kwane kuyaambed,
Abram yoom Lot yoom kwane andokbiiwe, Lot kuu Yooden kankubunen yiri
kangka angkanoon. 12 Kwane, Abram kuu Keenan bid ari doboroona, Lot
kuu wene Sodom taun dia kankubunen yiri doboroon. 13 Sodomdan kuu
YARIMAN ye murubia ari miin arewa kame ambarakmi darewoob kamem-
birimaib.

Abram Hebron Aom Wonoon

14 Lot wonoona kuye yoman YARIMANBED Abram yaa yedmenoon, “Ebbed
doreeb kuyaambed indob kankoone kangka kere kaom kere kuri kere
kari kere okad korem ongme wedme. 15 Okad korem ke wedmeeb kee
eb yoom eb yob yoom yaa kondaniin, aron korem. 16 Nembed eb yob
yemoon bangkabdaniin kuu karub ma kimingke dorinban, ingkud korem
kimingkindeban areb. 17 Keenan okad korem kee eb yaa kabdaniin kowe,
wene okad korem kee yimin yimin yaa dewene dore wedme.” andoon.
18 Kwanandoone, Abrambed Hebron aom wene Mamre ye at kubun keedbon
dia wene kombon yenbe doboroon. Kwane, YARIMAN yaa meeni yeman ye
bon botbed wuuboon.|H

14

Abrambed Lot Ika Nendoon

1-4 Sodom taun yi king kuu Bera. Gomora taun yi king kuu Birsa. Kambong
Adma yi king kuu Sinab. Kambong Seboim yi king kuu Semeber. Yi kaningiib
yoom Soar yi king yoom, yi korok kuu Kedolaomer. Yembed oonoon kuu
weeb wad ayoowiib dowan kereen kumban yikareb kerem ande meeniwen,
yi king angkoyiib kuu. Kedolaomer kuu Elam ambibkindan yi king. Amrafel
kuu Babilonia ambibkindan yi king. Ariok kuu Elasar ambibkindan yi king.
Tidal kuu Goim ambibkindan yi king. Yi kaningiib yi ana nangmidaniib
taun angkoyiib yi king yaa nangmok winiwen. Kambong angkoyiib yi ana
nangmidaniib yi kingiib kankubunen yiri yaningko Sidim yaa nedbiwen.
(Kibikee Sidim kuu karamok yaningko Ded Si.)

5-6 Weeb 14iib ari kuu Kedolaomer yoom ye king angkodmi yoom yi ana
nangmidan yoom kambong Asterot Karnaim yaa wene Refaim karub yaa
nangmene, kambong Hem yaa wene Sus karub yaa nangmene, kambong
Save Kiriataim yaa wene Em karub yaa nangmene, aangko Seir ambibkin
aom wene Hor karub yaa nangmene, kambong Elparan dia nangmeniwen.
Kwanekoriwa, Kedolaomer yoom ye king angkodmi yoom yi korok keriwen.
Kambong Elparan kuu amiibban koknoon ambibkin dia. 7 Kwanekoriwa,
amonombe kambong Kades yaa wene Amelek karub korem yaa wene
nangmene Amoro karub yaa kambong Hasason Tamar aom wene nang-
meniwen. Kwanekoriwa, Kedolaomer yoom ye king angkodmi yoom yi
korok keriwen.|U

Andowoon 14:8-20

Abrambed Lot Ika Nendoon

8 Aron maa, Sodoma Gomoraya Admaya Seboima Soara yi ana nangmi-
daniib yi kingiib kankubunen yiri yaningko Sidim yaa nangmok winiwen.
9 Yi kuu Elamdan yi king Kedolaomer yoom Goimdan yi king Tidal yoom
Babiloniadan yi king Amrafel yoom Elasardan yi king Ariok yoom yi ana
nangmidaniib yaa nangmok winiwen. King angkoyiibbed king kaningiib
yaa nangmok winiwen kui. 10 Kankubunen yiri yaningko Sidim kuu kolta bot
dem yemoon dangoon. Nangmenib, Sodom yi ana nangmidan yoom Gomora
yi ana nangmidan yoom yi king ayoob yoom kuu kirikmone wenenib dem
yiri kirobiiwe, king yenayiib yi ana nangmidaniib kuu kirikmone wene
aangko ari daaniwen. 11 Kedolaomer yoom ye king angkodmi ayoobmimiib
yoom yi ana nangmidan yoombed Sodoma Gomoraya yi yiribmaniib yi
animaniib korem kuu be winiwen. 12 Abram ye daman ye mingki Lot
kuu Sodom aom doreen kowe, ana nangmidanbed yeyiib ye yiribmaniib
kangkon be winiwen.

13 Karub mamaa kombere dore wenene komo keroon kuu Abram yaa
daanoon. (Abram yaa kuu “Hibruman” andimaib. Ye kuu Mamre ye at
kubun keedbon dia doboroon. Mamre yoom ye damana Eskol yoom Aner
yoom yi ayoobmim kuu Amorodan. Yi kuu Abram yangkodmi.) 14 Abram
wengamboroone ye mingki Lot kuu bondanbed nenwiniwen kowe, ye
nangmi karub korem 318iib benwene king kaningiib yaa nangmok wenene
kambong Dan yaa nandekore, 15 amnoombed Abram kuu ye karub andok-
boone, wene nangmiiwa kirikmoniiwa nangmenmo wene kambong Hoba
dia winiwen. Hoba kuu Damaskus taun burudande ari. 16 Kwane, Abram
kuu benwiniwen ye yiribman koremiib Lotiib ye yiribmaniib Sodoma Go-
moraya ye nimayiib nimakarub yenayiib be ika monoon.

Melkisedekbed Abram Yaa Amun Kerunoon

17 Abram kuu Kedolaomer awene yaa nangme burudande dorekore
ika monoona, Sodom yi kingbed Abramiib yaa wedmenok wonoon,
kankubunen yaningko Save yiri. 18 Kuyaron kuu Melkisedek kuu kambong
Salem yi kingiib Korem Ari ye God dore karub dore wedyiri dobiri ye
karuwiib. Kwane, yembed flawayiib nongyob ok ambodiib Abramiib yaa be
menene, 19 Abram amun kerunok ande yedmoon,

“Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ambidiib okadiib ongmenaboon-
man,
Abram yaa amun kerunok.
20 Yembed awabdoone nangmeneb burudandewen kowe,
Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaningko kankoonem.” andoon.

Kwanandoone, Abrambed nangmene boon ye yiribman kuu andokbe wenore angko angkoyiib nongkobekore anded mimo kuu Melkisedek yaa konoon.|H

21 Konoone, Sodom yi kingbed Abram yaa yedmoon “Nangmenib biwen yiribman kuu awine, kumban ne nimakarub kuu ika bangkawe.” andoon.
22 Andoone, Abrambed man yedmoon “Korem Ari ye Yariman Godbed yedmoonkob okadiib ambidiib kereen. Yaningko yaambed yedmaan kuu
23 eb yiribman kuu ma awinainban. Korem ebka bangkabdandamiin, ebkad nong o yonkad nong awinainban. Kwani kowe, ebbed kekane yedmaabban ‘Abram kuu nembed yiribman yemoon bangkanaan kowe, ye kuu yiribman yemoon ye karub keroon.’ andaabban. 24 Ne kuu eb yiribman ma kandainban, kuned ne karubkimbed ani yeman aniwen kumbedmo awinaniin. Ne angkodmia Mamre yoom Eskol yoom Aner yoom yimbedmo yi nangmenib biwen yiribman kuu bime.” andoon.|U

15

Andowoon 15:1-18

God Ye Weng Kunduk Abram Yaa

1 Kwane, amaan YARIMANBED Abram yaa wane korokbene yedmenoon,
“Abram, eb unaab.
Arud ye barang yaa kuu kombe areb kukbebdembaraniin.
Ne kuu eb kakman amun miin darewoob keraan.” andoon.
2 Kumban, Abrambed yedmoon, “O YARIMAN Ambengkan, ne kuu danayiibban kowe, ne yaa kakman kuu komo kawaneeb? Ne yumbon kandaneen ye karub kuu ne deme karub Elieser, Damaskus ye karub kii.” andoon.
3 Kwanandekore Abrambed ika yedmoon, “Ebbed ne yaa danayiib kawindo kowe, ne deme karub yembed ne yumboniib yiribmaniib kuu baneen.” andoon.
4 Kwanandoone, YARIMANBED yedmenoon, “Eb deme karub kuu eb yumboniib yiribmaniib baanban. Eb bobnaneeb kuu eb dana mingki eb umkan anam kumbed eb yumboniib yiribmaniib kuu baneen.” andoon.
5 Kwanandekore, Abram nenwene bunangkambed yedmenoon, “Eb indob kankoone ambid ari wedme, mindong kimingke. Ebkareb kimingki kuu yiminoo? Eb awoya kuu mindong yemoon kwamune areb keraniib kii.” andoon.
6 Abram kuu YARIMAN ye weng yaa anam ande meenoonkob, YARIMANBED ye dowad meenoon kuu “Ye kuu yorokmo ye karub ande kowaan kii.” andoon.
7 Kwanandekore, yembed Abram yaa yedmoon, “Ne kuu YARIMAN, Ur taun Babilonia ambibkin aombed nenyaro manaan ye id kuu okad kee eb yaa kabdandid.” andoon.
8 Kwanandoone, Abrambed kaamonoon, “O YARIMAN Ambengkan, komarewa kerenidned okad kuu neman keraneen kuu nekaadkeraniin?” andoon.
9 Andoone, YARIMANBED yedmenoon, “Buromakau ingkod mimoyiib naningkod mimoyiib sibi ambi mimoyiib, yi korem kuu weeb ayoobmim dowan kereen kumbed, ayari on kawanmo mimo yaningko daviib ayari on kerekerek ingkod mimo yaningko pidyoniib kuu be mene.” andoon.
10 Kwanandoone, Abram kuu kuye dingkan yeene be monoon. Be mene, dingkan kuu wedyirimbed bunge baangkane angkara angkara nongkobekore, on kuu bunge baangkindo on maa angkara kowe on maa

angkara kowoon, kiwaan wedyiri angkuun. 11 Bob id animaib ye ayari on
kumbed wanmene dingkan yom kuu anandamiiwa Abrambed wangmoon.
12 Aron kuu kubune wenuune, Abram kuu unuk darewoob angkoone,
kumun darewoob kebenenuune, uniwon karakwon keroon. 13 Kwane, YA-
RIMANBED Abram yaa yedmoon, “Weng keyaa anam ande. Eb awoya ari kuu
wene ambibkin mamaa yaa dobaraniiwe kuye ambibkindanbed yi ben kak-
maniibban no deme awinembiridan kerundenib miin arewa kamendaniib,
kwane dobaraniibbed wene weeb 400iib dowan keranuun. 14 Kumban, kwa-
mendaniib ye kakman kuu nembed kuye ambibkindan yaa wengyundeni
dabab kondaniin. Kwananiina, eb awoya ari kuu yiribman yemoon ben
ambibkin yaro angkane wananiib. 15 Kumban eb kuu keyaa yewenubmo
dobere wene kiomne anam kerekoreb bobnaneewe mangkaniib. 16 Eb
awoya awoya kaningiib keraniib yaron yaa kuu ika mananiib. Kuyaron
kuu Amoro ambibkindan yi dobiri arewa kuu darewoob keraneena dabab
darewoob kondaniin kuyaambed eb awoya ari ika mananiib.” andoon.
17 Kwanandoone, aron kuu kubune miriknoone, flawa nengki yeman
amarengiib angkadkok amot yumbuyiib angkadere dingkan yom dangoone
wedyirimbed dewonoone, 18 YARIMANBED Abram yaa amob weng yedme
kowoon, “Okad keembed kuri wene Idyip okad yimin, kari wene ok Yufretes
yimin, eb awoya ari yaa kondaniin.” andoon.| H 19 Okad kee Ken am-
bibkiniib Kenis ambibkiniib Kadmon ambibkiniib 20 Hit ambibkiniib Peris
ambibkiniib kambong Refaimiib 21 Amoro ambibkiniib Keenan ambibkiniib
Kirgas ambibkiniib Yebus ambibkiniib kukui.” andoon.|U

16

Andowoon 16:1-3,15

Hagar Yoom Ismael Yoom

1 Abram ye wonong Serai kuu kurong kowe, yu deme no awinembiri ye
Idyip wonong yu aningko Hagar konandameen kuu meeneen. 2 Kwana
kowe, Abram yaa yedmeen, “YARIMANBED ne dana nendi kiwaan kebenoon
kowe, ne dowaken kuu ne deme no awinembiri ye wonong yoom dangime.
Dana woonanuun kuu ne danayiib kera.” andeen. Seraimbed kwanan-
duune Abrambed “Ee” andoon. 3 Kwana kowe, yumbed yu ambi Abram
yaa Hagar konuune awanoon. Kuyaron kuu Abram awene kuu Keenan
ambibkin aom weeb angko angkoyiib dobiriwen.| H 4 Awanoona, Hagar
kuu oyoomiib kereen. Oyoomiib keruune wedmekoru, kerengkan inamen
kameenu Serai yaa karak kondeen.
5 Kwamune kowe, Seraimbed Abram yaa yedmeen “Hagarbed ne yaa
karak kaween kuu ebbed ongmi yeman kii. Anam, nembed eb yaa kab-
daan kumban oyoomiib kerekoru, ne yaa karak bangkawimamuun, kowe
Yariman Godbed wengyundandok eb dee ne dee!” andeen. 6 Anduune,
Abrambed yedmoon “Eyoka, yu kuu kub deme ye kakmaniibban wonong
kereene, ub kuu yu korok kowe, kubbed yu yaa komo kamaneeb kuu kub
dowakenmo.” andoon. Seraimbed Hagar yaa wenbanduune koronde
wuneen.
7 Yariman God ye engyumbed wene Hagar yaa amiibban koknoon am-
bibkin aom kambong Sur ye kiwaan ari kirub okdobon yaa wengandene
8 yedmoon “Hagar, Serai yu deme ye kakmaniibban wonong, kuna yaambed
menebko, kuna yaa weneeb?” andoone, man yedmeen “Ne kuu ne korok
yaambed kombere dore meniin.” anduune, 9 yembed yedmoon “Angkon ika
wene, yu deme ye kakmaniibban wonong ika kere. 10 Nembed kub awoya

yemoon bangkabdaniin kuu karub kane ma kimingkaanban.” andekore,
11 angkon ika amun kerune yedmoon
“Kub kuu karub dana woonaneeb kuu yaningko Ismael* andaneeb,
amborom kuu Yariman Godbed kub ameng kami kuu wengamboroon.
12 Kumban, kub karub dana kuu awon kiib areb dobaraneen.
Ye kuu karub korem yaa bon keraneene karub korem kwangkon ye yaa bon kerunaniib.
Ye karubkim yaa domonde yekamo dobaraneen.” andoon.
13 Andoone, Hagar kuu God anam wedmenaan manok andeen. Kowe, Yariman God yaa yaningko baandeen “Wedmewewen ye God.” amborom kuu Godbed yu yaa daandoon kowe. 14 Kwanikob, okdobon yaningko kuu Beyalahairoi† andimamiib. Okdobon kuu kambong Kades dore kambong Bered dore wedyiri angkuun.|U
15 Amaan, Hagar kuu karub dana wooneene Abrambed dana yaningko Ismael andoon.|H 16 Kuyaron kuu Abram ye weeb kuu 86iib.|U

17

Andowoon 17

Kad Wadmi Kuu God Ye Weng Kunduk Akmi Yeman

1 Abram ye weeb kuu 99iib keroone, YARIMANBED angkaderene yedmenoon, “Ne kuu Aromkono Darewoob Arimbed Ye God kowe, ne dowaken yaambed dobereneb eb yaa ambarakmoon kii ande kadwoniyiibban dobere. 2 Nembed eb yaa amob weng yedme kowaan kuu kwananiin. Kwane, eb awoya yemoon kai bangkabdaniin.” andoon.
3 Abram ye korok kankibene ye kiringkonombed okad badmendoone, Godbed ye yaa yedmenoon, 4 “Kedi, nembed kekane kamaniin kei. Ne amob weng yedme kowaan kuu kei, eb kuu ambibkin yemoon ye ambokab keraneeb kii. 5 Kibireb kei eb aningko Abram* korondaan, kumban aningko yeeb Abraham† kabdaan, amborom kuu ambibkin yemoon ye ambokab keraneeb kowe. 6 Eb awoya yemoon bangkabdaniin. Eb awoya kuu yemoon kerenib andokbe ambibkin yena keraniib. Eb awoya yena kuu king keraniib. 7 Amob weng kee aron korem eb yoom eb awoya yoom yaa angkimberembaraneen kuu ne kuu eb God angkon ne kuu eb awoya yi God. 8 Kibikee Keenan ambibkin okad kee eb okadban, kumban okad korem kuu eb awoya yaa kondaniine yiman keranuun, aron korem. Angkon, ne kuu yi God keraniin.” andoon.
9 Godbed kwanandekore, Abraham yaa ika yedmoon, “Amob weng yedme kowaan kuu korobe awinime, eb yoom eb awoya ari yoom, yi yaro dobere dobere yaro wananiib aom kuu. 10 Eb yoom eb awoya ari yoom yaa amob weng yedme kowaan kuu kei, karub dana korem kuu wekonokad wadmenabime. 11 Kad wadmi kuu eb dore ne dore amob weng yedme kowaan ye akmi yeman. 12-13 Karub dana woonibka aron kaning kaningiib dowan keruko yi korem yi kad wadmenabime. Eb dana anam yoom, eb demedan yi dana yoom, owoddan yaambed deme no awinembiri ye dowad odbed moonaneeb ye dana yoom, eb dana anamban kui, yi kad wadmenabime. Kad wadmi ye amob weng kuu aron korem korem ye amob.

---

* **16:11:** Ismael yaningko ye id kuu “Godbed wengambereen.” † **16:14:** Beyalahairoi yaningko ye id kuu “Doreen ye God Wedmewoon ye Okdobon.” * **17:5:** Abram yaningko ye weng id kuu “Awodki yaningko darewoowiib”. † **17:5:** Abraham yaningko ye weng id kuu “Yemoon ye Awodki”.

14 Karub kanembed kad wadmindo kuu nembed yedme kowaan ye amob
weng domokboon kowe, ye kuu dankarime." andoon.
15 Andekore, angkon ika yedmoon "Eb wonong yu aningko Serai kuu
koronde, kumban aningko yeeb Sera‡ ande. 16 Yu yaa amun kerundaniin,
angkon eb yaa yu yaambed dana mingki kabdaniine, yu kuu ambibkin
yemoon yi awoya keranuun. Angkon, yu awoya yena kuu king keraniib."
andoon.
17 Andoone, Abraham ye korok kankibene ye kiringkonombed okad bad-
mendene meendobekore ambon kamoon. Ye meeni kuu "Karub weeb
100iib kuu danayiib keraneen dee? Sera weeb 90yiib kuu dana woonanuun
dee?" ande meenekore ika demboon. 18 Dembekore, God yaa kaamonenoon
"Ismael kuu ne yumbon kandaneen kuu yimin dee?" andoon.
19 Andoone, Godbed Abraham yaa yedmoon "Yii. Eb wonong Sera kuu
karub dana woonanuun kuu yaningko Aisek§ ande. Ne weng kunduk kee ye
yoom ye awoya yoom yaa kondaniin. 20 Eb dowaken Ismael yaa wengam-
berekoreb, ye yaa amun kerunaniine dana yemoon keraneene, king wad
ayoowiib yi awodki keraneen. Ye awoya yaa kuu ambibkin aromkonoyiib
kerunaniin. 21 Kumban ne weng kunduk kuu Aisek yaamo konaniin. Ye
kuu Serambed woonanuun weeb mimo dowan keranuun ari." andoon.
22 Dakme dowan kerekore, Godbed Abram domonene kawonoon.
23 Kuyaron kwarimbed Abraham kuu God ye weng wengamberekore,
ye dana mingki Ismaeliib ye deme ye kakmaniibban ye karuwiib karub
yambiwoom doriiwiib korem kuu kad wadmenabiwen. 24 Abraham ye weeb
kuu 99iib dowan keruunkob kad wandiwen. 25 Angkon, Ismael kwangkon
ye weeb 13iib dowan keruunkob kad wandiwen. 26-27 Aron mimo arimbed
yi ayoowiib ye deme karub koremiib kuu kad wadmenabiwen.

18

Andowoon 18

Abraham Ye Dana Ye Weng Kunduk

1 Kuyaron kuu Abraham kuu Mamre ye at kubun keedbon dia ambib
kombon yenbe doboroon. Kwane, aronkobbed Abraham kuu ye ambib
kombon kiwaan ari diboroone YARIMANBED mene angkadoroon. 2 Kwane,
Abrahambed wedmoone karub ayoobmim kuu doriib. Wedmendekore,
kirodmo wene wengandande wonoon. Wenene, ye korok kankibene ye
kiringkonombed okad badmendene 3 yedmoon, "Ne yariman, eb dememan
ne yaa dowakeniib kerebko, nambib yaa mene burudandaab. 4 Yiib kuu
ee andibka ok yunmonoko yiib yon ogekorib at kubun keyaom dibere
yiidkime. 5 Ne angkon animaniib kanmanako, ane aromkono kandekoriwa
yiib dowakenmo winime. Yiib dememan neyiib yaa miniwen kowe." an-
doon. Andoone, yimbed inande yedmiwen, "Eyoka, eb weng dakmewen kuu
kwamune kame." andiwen.
6 Andiiwe, Abraham kuu kirodmo wene ambib kombon aom Sera yaa
yedmendoon, "Kirod, flawa yemoon nengke." andoon. 7 Kwanandekore,
ye kirodmo dingkan doriib yaa wene buromakau mana kowiib kanmene
kowoone ye deme karubbed kirod ayekore bunge nengkoon. 8 Kwane,
Abrahambed naningkod muk ambod kodkobmo kerooniib naningkod muk
ambodiib buromakau yomiib be karub ayoobmim yaa wene at kubun dem
aombed nekwekore doboroone yi ayoobmim aniwen.

‡ **17:15:** Aningko Seraiyiib Serayiib yi id kuu "King ye wonong dana". § **17:19:** Aisek yaningko ye id kuu "Yembed ambon kameen".

9 Anekoriwa, yimbed Abraham yaa kaamoneniwen, “Eb wonong Sera
gude?” andiwen. Kwanandiiwe, yembed yedmoon, “Yu kuu ambib kombon
aom yakui.” andoon. 10 Yi ayoobmim ye karub maambed yedmoon, “Anam
kuu wood wad ayoowiib ari kuu angkon ika mananiine eb wonong Sera
kuu dana mingki woonanuun.” andoon. Sera kuu ambib kombon ye
ambongko diambed wengambureen. 11 (Abraham yoom Sera yoom kuu
kiomniwen kowe Sera yu dana nendi kuu yiminban.) 12 Kowe, Sera kuu
yemyeb ambon kamenu yukareb yedmeen, “Dana nendi kuu kubi yeman
kuned, ne kad kombaraan angkon ne korok kuu kiomnoon kowe, kwane
kubaniinoo? Dowan.” andeen.
13 Kwananduune, YARIMANBED Abraham yaa yedmenoon, “Sera kuu komo
andud ambon kamenu ‘Kiomnaan kuned dana nendaniinoo?’ andeen?
14 Nembed komo kamandamiin kuu kwananiin. Nembed yedmaan kuu
wood wad ayoowiib dowan keranuune angkon ika mananiine Sera kuu dana
mingki woonanuun.” andoon. 15 Sera kuu uneen kowe dude yedmeen, “Ne
ambon kamindo.” andeen. Anduune, Godbed man yedmoon, “Yii, anam kuu
ambon kamewen.” andoon.

Sodom Ye Dowad Dakmiwen

16 Kwaniiwe, karub ayoobmim kuu yaro dembenib Sodom taun
yiri andowe winiwen. Kwane, Abraham kuu yi domondok wonoone,
17 YARIMANBED yedmoon, “Komo kamandamiin kuu Abraham yaa kuu
biknenainban. 18 Ye awoya kuu ambibkin aromkono darewoob keraniib.
Angkon, Abraham yaambed ambibkin korem kuu amun kerundaniin.
19 Ye kuu nembed kinaan kowe, yembed ye danayayiib ye awoyayiib yaa
ne weng daandaneene wengamberekorib, inamen yorokmoyiib inamen
yiminmoiib kamaniib. Kwamaniib kuu ye yaa ne weng kunduk yedmaan
kuu kamaniin.” andoon.
20 Kwanandekore, YARIMANBED Abraham yaa yedmoon, “Wengambaraan
kuu Sodomiib Gomorayiib yi inamen kuu miin arewa kai, kwane yi am-
barakmi kuu miin darewoob kai kowe, 21 nembed yiri wene weng kee anam
dee anamban dee kuyaa wedmandamiin.” andoon. 22 Andoone, karub
ayoob Sodom yaa winiiwe, Abraham kuu YARIMAN ye arinambo doboroon.
23 Abrahambed ye yaa yaro menene kaamonoon, “Ebbed arewa ka-
menabidan monmaraneeb kuu yorokmodan kangkon monmaraneewoo?
24 Siti aom kuu yorokmodan 50iib keraneen kuu arewadaniib korem kuu
monmaraneeb dee? Yorokmodan 50iib dobaraniib kuu taun domonda-
neeb dee yorokmodaniib arewadaniib ibmo monmaraneeb dee? 25 Eb kuu
okaddan korem ye Wengyundi Ye Karub kowe, yorokmo wengyundaneeb
dee? Anamaa, ebbed ma kamaabban. Ebbed yorokmodaniib arewadaniib
yaa ibmo wengyundande ukum mimo kondaabban, yorokmodaniib are-
wadaniib ben dabokne yenbandaawe duknaibban.” andoon.
26 Kwanandoone, YARIMANBED yedmoon, “Yorokmodan 50iib Sodom aom
wedmaniin kuu taun kuu monmarainban.” andoon.
27 Kwanandoone, Abrahambed God yaa inande yedmoon, “Ne kanangkod
dakmaan kumban eb kuu Yariman, ne kuu karubmo, ingkud o yikbot areb.
28 Ma, yorokmodan 50iibban 45iibmo dobaraniib kuu komo kamaneeb?
Karub angkoyiib kuyiibban kumbed taun kumundin monmaraneeb dee?”
andoon. Kwanandoone, Godbed yedmoon, “Yorokmodan 45iib dobaraniiwe
wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.
29 Kwanandoone, Abrahambed ika yedmoon, “Yorokmodan 40iib do-
baraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon, “40iib do-
baraniiwe wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.

30 Kwanandoone, Abrahambed God yaa yedmoon, “Yariman, ne yaa
kongewaab, angkon ika dakmandamiin. Yorokmodan 30iibmo dobaraniib
kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon, “30iib dobaraniiwe
wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.
31 Kwanandoone, Abrahambed yedmoon, “Eb kuu Yariman kumban, eb
yaa kanangkod dakmaan kuu amunban. Kumban, yorokmodan 20iibmo
dobaraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon “20iib
dobaraniiwe wedmaniin kuu monmarainban.” andoon.
32 Kwanandoone, Abrahambed yedmoon, “Yariman, ne yaa kongewaab,
angkon ika mimo dakmaniin kuu yimin dee? Yorokmodan angko angkoyi-
ibmo dobaraniib kuu komo kamaneeb?” andoone, Godbed yedmoon,
“Angko angkoyiib dobaraniiwe wedmaniin kuu taun kuu monmarainban.”
andoon.
33 Kwanandekore, YARIMAN kuu Abraham domonene wonoone Abraham
kuu koronde ambiwoom ika wonoon.

19

Andowoon 19:1-29

Sodomdan Yi Ambarakmi

1 Kuye oobnembed Lot kuu taun ye kuuk botbed wiriniwen yambongko
yaambed diboroon. Kwane, engyus ayoob kee mene Sodom yaa mini-
iwe, Lotbed wedmendekore yaro wene ye korok kankibene ika dembe
2 yedmoon, “Ne korok korok ee! Ne kuu yiib yaa angkodmandamiin kowe
nambiwoom minime. Yiib yon ogibko angkekoruwa, awari amkimombed
wananiib kuu yimin.” andoon. Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yii,
taun kidangkambed amnoom kuu dobaranuuwe waraneen.” andiwen.
3 Kwanandiiwe, Lotbed daande nangkandoone “Ee” andekoriwa, yambi-
woom winiiwe, Lotbed ye deme karub yedmoone kabayingkindo ye fl-
awayiib orok animaniib nengkiiwe nekwoone aniwen.
4 Anekoriwa, amnoombed owoddan kuu dibiiwe, Sodom ye karub
aamkonoyiib kewediib korem kuu mene yambib angkara awanewandiwen.
5 Kwane, yimbed Lot yaa baande yedmiwen, “Karub kibik eb yoom doberem
ande miniwen kuu kuna? Nub yaa benmenebko yi yaa nenem kamendem.”
andiwen.
6 Kwanandiiwe, Lotbed bunangka wene ambongko kebenekore
7 yedmoon, “Nangkodmia! Mokorondime, yiib kuu arewa kamendaib!
8 Ne dana koyu ayoob kuu karub yoom dangindo kumbed yiib yaa be
mene domondaniine komo kamaniib kuu yiib dowakenmo. Kumban
owoddan ayoob keyaa arewa kamendaib! Yi kuu nambiwoom miniwen
kowe, nembed yi kukbaraniin.” andoon.
9 Kwanandoone, Sodomdanbed yedmiwen, “Angkane! Eb kuu nub am-
bibkinmanban kumban, eb kuu nub wengyundi korok kerandameewoo?
Yiminban kii! Angkane! Angkanokban kuu yi ayoob yaa kuu arewa
kerundanuub kuu burudande eb yaa kuu arewa darewoob arimbed kerub-
danuub.” andiwen. Andekoriwa, Lot dedmonenib ambongko monmarande
kamiwen.
10 Kumban owoddan ayoobbed bunangka yire Lot kuu angkon ika am-
biwoom kirodmo binge wande nen aomnekorib, ambongko kuu kebeni-
wen. 11 Kwane, yimbed karub korem ambib bunangka doriib yi indob
kuu kebengkiiwe, indob tut keroone, yi korem ambongko wedmindeban
keriwen.

Lot Ye Nimadana Yoom Kuu Sodom Yaambed Kirokmoniwen

12 Kwanekoriwa, owoddan ayoobbed Lot yaa yedmiwen, “Eb kuu eb
danayiib eb wonongkimiib eb karubkimiib taun keyaom doriib kee ben
angkane, 13 amborom kuu taun kee monmarandamuub kowe. YARIMAN
ye kiringkono arimbed ambarakmi yemoon keriwen kowe, yembed Sodom
monmari dowad nub ben yuroone munuwen.” andiwen.
14 Kwanandiiwe, Lot kuu wenene ye dana koyu ayoob awadmandamiib
ye karub ayoob yaa yedmendoon, “Kirod minibko wenem, YARIMANBED taun
kee monmarandameen kowe!” andoon, kumban ye kuu birondok monoon
manok ande meeniwen.
15 Warandameen yaambed, engyus ayoobbed Lot yaa yedmiwen, “Kirod!
Eb wonong yoom eb dana koyu ayoob ke doriib kee yoom be angkane.
Kirod angkanokban keraneeb kuu taun kee monmaranuuwe yiib kangkon
duknaniib.” andiwen. 16 Kwanandiiwe, kerebkarab kamoon kumban,
YARIMANBED mimyob keenoon kowe, engyus ayoobbed ye yoom ye wonong
yoom ye dana koyu ayoob yoom kuu taun bunangka be winiwen.
17 Winiiwe, engyu ayoob ye karub maambed yedmoon, “Bobnaub ande
kabaanmo winime! Ika anuk wedmaib! Kankubunen yiri wene yinmon-
aib! Kabaanmo wene aangko daanime! Kwamunaniib kuu duknaibban.”
andoon. 18 Kwanandoone, Lotbed yedmoon, “Ne korok, kwamunaabned,
nub kuu yiminban ii! 19 Ebbed ne yaa dowakeniib keruwoon, kwane
ne yaa amun kai kamewen kowe bobnainban. Kumban kombiri wene
aangko daani kuu ne kuu yiminban kowe, neyiib monmaraneewe bob-
naniin. 20 Kedi, kambong meb yaa kuu wedmeewoo? Kambong kuu dia
kowe kombiri wananiin kuu yimin dee? Kambong kuu embengaa. Kukuu
embengoo? Kambong embeng yaa wananiin kuu yimin andaneeb kuu
bobnainban.” andoon.
21 Kwanandoone, engyumbed yedmoon, “Ee, eweng kuu wengambaraan.
Kambong ke dakmewen kee monmarainban. 22 Kowe, kirod kabaanmo
wene! Ma kamainban, eb kuu wene yakuyaa nandaneeb kumbed.” andoon.
Lotbed kambong kuu embeng andoon kowe yaningko kuu Soar* andimaib.

Sodomiib Gomorayiib Monmaroon

23 Aron kuu yaro menuune Lot kuu wene kambong Soar yaa wene nan-
doone, 24 YARIMANBED yedmoone ambid arimbed bot sulfa amotiib taun
Sodomiib Gomorayiib ari kirobeen. 25 Kwane, kankubunen yiriyiib ni-
makarub koremiib aya nonga buuk koremiib kuu monmaroon. 26 Kumban,
Lot ye wonong kuu ika anuk wedmuune yu kuu karam kere at kongkab areb
kereen.
27 Mirikne ware amkimo keruune, Abraham kuu uniyambed YARIMAN ye
arinambo ari doboroon kuu ika wonoon. 28 Ye wene doberene Sodomiib
Gomorayiib kankubunen yiriyiib yaa wedmoone, ambib yemoon amot
denemoon yi amareng darewoob yeederebeen. 29 Godbed Abraham yoom
dakmiwen ye weng kuu nonondandindo kowe, Lot yaa awanenoone taun
monmaroon kuu kombiri wonoon. | H

Moab Yi Karuwiib Amon Yi Karuwiib Yi Weng

30 Lot kuu kambong embeng aom dobiri kuu unoon kowe, ye yoom ye dana
koyu ayoob yoom kuu koronde wene aangko daane aangko dem aombed
dobiriwen. 31 Angkaanbed nengkaan yaa yedmendeen “Nub ambe kuu
kiomnoon. Angkon, nub yaa awani ye dowad kuu karuwiibban kowe,
danayiib keraubban kii. 32 Awarak ayi yeman ye ok yaningko wain konubko
anekore awarak ayuko ye yoom dangenub danayiib kerem.” andeen.

* **19:22:** Soar yaningko ye weng id kuu “Embeng”.

33 Anduune, amnoombed wain ok koniiwe anoone awarak ayuune angkaan
yoom dangiwen. Awarakbed ayeen kowe komo kamoon kuu yekaadban.
34 Awarimbed angkaanbed nengkaan yaa yedmeen “Ne yoom danguwen
kowe, amnoom kuu angkon ika wain ok konubko anoko awarak ayuko
kub yoom dangime. Nub ayoob kuu nub ambe yaambed danayiib kerem.”
andeen. 35 Anduune, amnoombed wain ok koniiwe anoone awarak ayuune
nengkaan yoom dangiwen. Awarakbed ayeen kowe komo kamoon kuu
yekaadban.
36 Kwanekoriwa, yi awodki yaambed oyoomiib keriwen. 37 Angkaan
kuu dana mingki woonekoru, yaningko Moab† andeen. Moab kuu Moab
ambibkin yi awoya. 38 Nengkaan kuu dana mingki woonekoru, yaningko
Benami‡ andeen. Benami kuu Amon ambibkin yi awoya.

20

Abraham Yoom Abimelek Yoom

1 Abrahambed Mamre ye okad yaa kuu domonde kuri wene Keenan
ambibkin aom kambong Kades dore kambong Sur dore wedyiri doboroon.
Amaan, kambong Gerar aom wene doberene 2 yedmoon “Sera kuu ne
daman.” andimaan. Kwanoone, Gerar ye king ye aningko Abimelekbed ye
deme karub yaa yedmoone, Sera kuu ye yaa nenwiniwen.
3 Amnoom mamaambed kiyuum angkambed Godbed wene Abimelek yaa
yedmenoon “Wonong kee awaneenbed nenminiwen kowe, bobnandameeb
kii.” andoon. 4 Kumban Abimelek kuu ayoob dangindo kowe, Yariman
God yaa yedmoon “Ne ambarakmindo kowe, neyiib ne nimakarub koremiib
monmaraneebdee? 5 Abraham yembed ne daman andoone angkon yu
kangkon yembed yedmoon areb yedmeen kowe, inamen amunmo kere
nendaan kowe, ne ambarakmindo.” andoon. 6 Godbed kiyuum angkambed
Abimelek yaa yedmoon “Ee, nekaadkeraan, eb kuu inamen amunmo
kerewen kowe, ebbed ne yaa ambarakmaab andid kuu kebenaan, angkon
yu yaa badmendaab andid kuu kebenaan. 7 Kwani kowe, kibireb kee ebbed
wonong kuu domondene, yu karub yaa. Ye kuu ne weng dakmi ye karub
kowe, yembed eb yaa kurikuri keraneene bobnaabban. Kumban, angkon ika
konokban keraneeb kuu nembed yedmebdaan kuu eb yoom eb nimakarub
yoom duknaniib.” andoon.
8 Ware amkimo keruune, Abimelekbed ye korok korok baandoone
menebiiwe kiyuum weng kuu dakmoone yi uni darewoob keriwen. 9 Kwani
kowe, Abimelekbed Abraham baandoone monoone kaamonenoon “Eb kuu
komo kamewen nub yaa kuu? Ne kuu eb yaa ambarakmindo kumbed
ne yoom ne nimakarub yoom yaa dabab kee kondewen kuu komo dowad
kerewen? Ebbed ne yaa ambarakmi darewoob kwamewen kuu kwamuwi
yemanbanbed kwamuwewen. 10 Komandewed kwamunewen?” andoon.
11 Abrahambed man yedmoon “Nembed meenaan kuu ambibkin kee ye
karub korem kuu God yaa meenindodan kowe ne nene kowekorib, ne
wonong nendaniib ande meenaan. 12 Yu kuu ne daman anam amborom kuu
nambe ye dana kowe. Kumban, awaan mamaa kowe, nembed awanaan.
13 Godbed ne kuu daawoone wengamberekori, nambe yambiwoom kuu
domonenekori, ambibkin mamaa yaa wanaan kowe, yu yaa yedmaan “Ne
yaa inamen amun ye inamen keraneeb kuu ne yaa ‘Ye kuu nambang’
andimamaneeb.” andoon.

† **19:37:** Moab yaningko ye id kuu “Awodki yaambed”. ‡ **19:38:** Benami yaningko ye id kuu “Ne karubkim yi dana”.

14 Andoone, Abimelekbed Sera kuu Abraham yaa konekore, angkon
sibiyiib buromakauiib ye deme no kakmaniibban awinembiri ye karuwiib
baangkanekore, 15 Abraham yaa yedmoon “Keke ne okad kowe, eb dowak-
enmo kuna yaa dobaraneeb kuu kui.” andekore, 16 Sera yaa yedmoon
“Nembed kub ambang yaa od yeman silva 1000iib konaniin kuu anam kub
kuu ambarakmindo ande yi korem yikaadkeri yeman.” andoon.
17 Andoone, Abrahambed God yaa kurikuri keroone Godbed Abimelek
yoom ye wonong yoom ye deme no kakmaniibban awinembiri ye nima
yoom yaa ongmoone wadkeriwen 18 amborom kuu Abimelekbed Sera nen-
doone yi kuu oyoomiib kerindeban, Yariman Godbed kebendoon kowe.|U

21

Andowoon 21:1-13

Aisek Kuu Wooneen

1 Kwane, YARIMANBED Sera yaa komo yedmoon kuu kwanoon, kwane
angkon yembed Sera yaa ye weng kunduk dakmoon kuu kwamunemo yu
yaa kerundoon. 2 Kowe, yu kuu oyoomiib kerekoru, Abraham kuu kiomnoon
yaambed dana mingki wooneen. Dana wooneen kuu Godbed aron kowoon
arimbed wooneen. 3 Abraham kuu Serambed wooneen ye dana mingki kuu
yaningko Aisek ande kowoon. 4 Aron kaning kaningiib dowan keruune,
Abrahambed God ye weng yedme kowoon areb dana mingki kad wandoon.
5 Aisek wooneen yaron kuu Abraham ye weeb kuu 100iib.
6 Kwane, Serambed yedmeen, “Godbed kube ambon kamiyiib kawoon
kowe, kuyaa wengambaraniibdan korem kuu ne yoom kube ambon ka-
manuub.” andeen. 7 Andekoru, ika yedmeen, “Karub maambed Sera
yu dana woonenu oonenanuun andoonoo? Dowan, karub maa kwane
andindo. Kumban, nembed Abraham kuu kiomnoon yaambed dana mingki
woonaan.” andeen.

Hagar Yoom Ismael Yoom Yaa Yedmoone Winiwen

8 Dana kaine muk animokban keroon yaron arimbed, Abrahambed orok
darewoob ongmoone aniwen. 9 Kwane, Ismael kuu Hagar Idyip wonongbed
Abraham ye dana mingki wooneen kuu Aisek yaa daanimo kamoone,
10 Serambed wedmekoru Abraham yaa yedmeen, “Dabderem yiri dobere no
deme awinembiri ye wonongiib yu dana mingkiyiib kee yedmebko winime!
Amborom kuu dana kee eb yiribman bi ye yumbon kandi kuu yiminban. Eb
bobnaneeb kuu Aisekmo baneen.” andeen.
11 Kwananduune, Abraham kuu ye niindem aom miin yiminban keroon,
amborom kuu Ismael kwangkon ye mingki kowe. 12 Kumban Godbed
Abraham yaa yedmenoon, “Hagar yoom yu mingki yoom yaa miin yiminban
keraab. Serambed yedmebduka wengambere kwane, amborom kuu eb yob
kuu Aisek yaambed ande kowaniin kowe. 13 Nembed Hagar yu mingki yaa
dana yemoon konaniine ambibkin mimodan keraniib, amborom kuu ye
kwangkon eb dana kowe.” andoon.|H
14 Ware amkimo keruune, Abrahambed Hagar yaa animaniib ok yowo
dingkan kadbed ongmiweniib kuu bene yu kandom ari nongkobekore,
yedmendoone, yu mingki yoom winiwen. Amiibban koknoon ambibkin
Berseba yaa kirinwanmo wuneen. 15 Ok dowan keroone, dana kuu at kubun
aom kowuune diboroone 16 100 mita areb wenenu dibereenu yukareb
yedmeen “Dana kuu bobnandameen kowe, ye bobni wedmaniin kuu ne
dowakenban.” andeen. Andekoru, dibuun yirimbed ameng kamande
kameen.

17 Godbed dana ye ameng wengamberekore, ambid arimbed God ye
engyumbed Hagar yaa dandoon “Komandewed meeni darewoob kerewen?
Unaab! Godbed dana ye ameng kuu wengamboroon kowe. 18 Dembe wene
dana kuu nenkone nemengkane. Nembed ye awoya amun kerundaniine
ambibkin darewoob keraniib.” andekore, 19 Godbed yu indob nandoone
okdobon wedmeen kowe, wene ok yowo aom yuundekoru, yu danayiib
yunkonuune anoone wene okad maa doberekoriwa, 20 God kuu dana yaa
oonenoone kainoon. Kaine, amiibban koknoon ambibkin yaningko Paran
yaa doboroon. Dobere, anambed dingkan yenbandi ye karub keroon.
21 Kainoone, yawaanbed Idyip wonong benuune awanoon.

Abraham Yoom Abimelek Yoom Yi Amob

22 Kuyaron kuu Abimelek yoom ye ana nangmidan yi korok yaningko
Faikol yoom weneniiwa Abraham yaa Abimelekbed yedmenoon “Godbed eb
yaa komo kamaneeb kuu dore awabdimameen. 23 God yaningko yaambed
yedme kowe ebbed neyiib ne danayiib ne awoyayiib yaa nemengkandaab.
Ne kuu eb yaa inamen amunmo meenimamiin kowe, neman kangkon ne yaa
ambibkin kee doreeb aom kee God yaningko yaambed yedme kowe inamen
amunmo meenimame.” andoon. 24 Andoone, Abrahambed yedmoon “Ee, eb
weng kuu God yaningko yaambed yedme kowaan.” andoon.
25 Andekore, Abrahambed Abimelek yaa kongewoon okdobon ye dowad,
amborom kuu Abimelek ye deme karubbed Abraham ye okdobon kuu
kandiwen kowe. 26 Abimelekbed yedmoon “Nekaadban, karub kanembed
kwamunoon? Eb kuu ne yaa yedmewindo kowe, kibirebmo wengambaraan
kii.” andoon. 27 Andoone, Abrahambed sibi yenayiib buromakau yenayiib
kuu Abimelek yaa baangkanoone yi ayoob dakmenib amob ongmiwen.
28 Abrahambed ye sibi ediib be nongkoboone, 29 Abimelekbed ye yaa kaa-
monenoon “Komandewed kwamune kameeb? andoon. 30 Andoone, Abra-
hambed yedmoon “Sibi ediib kee baneeb kuu anam nembed okdobon kuu
nidkoon andi ye kumun.” andoon. 31 Kowe, okdobon yaningko Berseba*
andiwen, amborom kuu amob ongmiwen kowe.
32 Amob ongme dowan kerekoriwa, Abimelek yoom Faikol yoom kuu
angkon ika Filistia ambibkin yaa winiwen. 33 Winiiwe, Abrahambed at kaab
yaningko Tamaris Berseba yaa kibenekore, kurikuriyiib kubiyiib Yekawono
ye Yariman God yaa konoon. 34 Abraham kuu Filistia ambibkin aom aron
doboob doboroon.|U

22

Andowoon 22:1-19

Godbed Abraham Yaa Komboon Kaamonoon

1 Amaanbed Godbed Abraham yaa kombon kaamonoon kuu kei. Yembed
baandoon, “Abraham!” andoone, “Ne kei.” ande inandoon.
2 Kwane Godbed daanoon, “Eb dana mingki mimo, mimyob dowaken
kerunewen ye dana Aisek kui, ye kuu bidambib Moraia aom nenwene.
Kwane, ayekoreb ningkaneewa agedmo keraneene baeb kuu ne yaa kawe.
Nembed aangko korokbebdaniin ari kumbed komo daabdaan kuu kwane.”
andoon.
3 Kuye awari amkimo kai, Abraham yaro ye donki nekwene atok kuu
nengkane agedmo keri ye dowad baangke ye donki ari nongkobe yerengke
yuwekore, ye donkiyiib ye deme karub ayoowiib ye mingki Aisekiib be

* **21:31:** Berseba yaningko ye id kuu “Amob weng ye okdobon” o “Ediib ye okdobon”.

wonoon, Godbed bidambib yedmenoon yaa. 4 Kwane wene aron ayoobmim
arimbed, Abraham korok kankoone bidambib yedmenoon kuu ambabbed
wedmoon. 5 Wedmekore, ye deme karub yaa yedmendoon, “Yiib yoom
donki yoom kiri dobirime. Ne yoom ne dana yoom kuu wene yakuyaambed
kurikuri kere angkon ika yiiwiib yaa mananuub.” andoon.
6 Andekore, atok be ye dana mingki bangkanoona karinoona, ye kuu
wekiyiib amoyiib kuu yembed boona, yi ayoob winiwen. Wenoniiwa,
7 Aisekbed awodki Abraham yaa yedmoon, “Ambe?” andoone Abrahambed
inande “Ee ne dana, dakme.” ande yedmoon.
Kwanandoona, Aisekbed kaamonoon, “Nub kuu amoyiib atokiib buwen
kumban aye ningkane agedmo keri ye sibi kuu kuna?” andoona,
8 Abrahambed inande yedmoon, “Ne dana, Godbed yekarebmo sibi kuu kon-
daneena ningkanuuwa agedmo keraneene baeb kuu konanuub.” andoon.
Kwane ibmo weniib.
9 Wenenib Godbed bidambib kuyaa kii andoon yaa nandiwen. Nandiiwa,
Abraham kuyaa bot be dingkan nengke agedmo keri yeman wuubekore, ani-
mari atok be nongkobekore, dana mingki Aisek kuu nong yerengkane kande
atok animari kowekore, 10 weki kan oone ye dana mingki ayandamoon,
11 kumban ambid aombed YARIMAN ye engyumbed, “Abraham! Abraham!”
ande baandoona, Abrahambed “Ee, ke doriin kei.” ande inandoon. 12 Kowe,
engyumbed yedmoon, “Eb dana kuu ayaab! Kibireb kee eb wengambere
anam ande kwami God yaa kuu wedmaan, eb dana mingki mimo kuu ebka
amuknokban, ne yaa kuu.” andoon.
13 Kwane, Abraham korok kankoone wedmoone sibi ambi durub yaambed
amanayod dem aom angkanoon. Wedmekore, ye dana kuu dudmungkoone
yaro demboone, sibi kuu Abraham ye dana ye dowad kande aye ningkane
agedmo keroone baeb kuu God yaa konoon. 14 Kowe, Abrahambed aangko
kuyaa aningko kuu “YARIMANBED kondimaan” ande kowoon. Kuyaronbed
mene kibikee, kangkon kwane yedmimaib “YARIMAN ye aangko kwarimbed
kondaneen.” andimaib.
15 Angkon ika YARIMAN ye engyumbed ambid arimbed Abraham yaa
baande 16 daanoon, “YARIMANBED yedmoon, ‘Eb dana mingki mimo kuu ne
yaa kuu ebka awine amuknindo kowe, eb yaa neka naningko yaambed wiim
aangke weng yedme kowaan kuu kei. 17 Anam kuu eb yaa amun kerubdeni
eb awoya yemoon kabdaniin. Yi kuu ambid ari mindong yemoon areb
o karamok kebed yaa kubukbon mimmim kimingkindeban areb keraniib.
Kwane yi bondan yi kambong kuu yimbed yeene burundadme dore oo-
naniib. 18 Eb yob yaambed ambibkindan korem okad yimin yimin yaa kuu
amun keendaniin, amborom kuu eb kuu ne weng wengamberewen kowe.’ ”
andoon.
19 Andoone, Abraham yoom Aisek yoom ye demedaniib yaa ika wini-
iwa igakman Berseba yaa yambiwoom winiwen. Kwane, Abraham kuyaa
doboroon.|H

Nehor Ye Karub Dana

20 Keke kwane dowan keroone, aron maa karub maambed Abraham yaa
yedmoon “Eb aagorok Nehor yoom ye wonong Milka yoom kuu karub
danayiib wanabiwen. 21 Nehor ye mingki ibduruk kuu Us, kumbed kuu
Bus, kumbed Kemuel (Amaan, Aram yawodki keraneen.), 22 kwane kuye
yondem kuu Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf, Betuel yoom wanabiwen.” andoon.
23 Amaan Betuel kuu Rebeka yu awodki keroon. Milka kuu karub dana
kaning kaningiib kei wanabiwen, Abraham ye aagorok Nehor yaambed.
24 Kwane, Nehor kuu karub dana yena kaningiib wanaboon, ye dungkud

wonong Reumambed kuu. Yi aningko kuu Teba yoom Gaham yoom Tahas yoom Maaka yoom.|U

23

(Andowoon 23-24)

(Kwane, Sera kuu weeb 127iib kerekoru bobneen. Abraham kuu ye wonong ande mimyob wandemboroon, kumban yu kuyaom mangki ye dowad kuu ye kuu okadiibban. Kowe, ye kuu nimakarub kuyaom doriibdan yaa okad mana moonekore ye wonong kuu mangkoon. Amaanbed Abraham kangkon bobnoone ye meed ayoob Aisek yoom Ismael yoombed ye bob id kuu ye wonong yu dia mangkiwen. Abraham ye weeb korem kuu 175iib.)|H

Sera Bobneen

1 Sera dobureen yu weeb kuu 127iib 2 kwane bobneen, kambong Kiriat Arba aom, Keenan ambibkin aom. (Kibikee Kiriat Arba kuu Hebron andimaib.) Kwane, Abraham mimyob kowene bobon wene yu dowad ameng kamoon.

3 Ameng kamekore, ye wonong yu bob angkuun yaambed yaro Hitdan yaa dakmok wonoon. Dakme yedmoon 4 “Ne kuu norod manaan kwane ne kuu owodman. Okad maa kawibko moonekori, ne wonong yu bob mangka.” andoona 5 Hitdanbed Abraham yaa inandiwen 6 “Angkodmi, wengambere. Eb kuu kayabak aromkono darewoowiib, nub aom kuu. Eb dowakenmo kuna yaambed nub bot bob mangkimbon amun kandaneeb kuu yimin. Nub kuu kane ye bot bob mangkimbon keya kee eb dowakenmo kandande meenewen kuu nub ma eb wonong yu bob mangki yaa kuu kebebdaubban.” andiwen.

7 Andiiwa, Abraham yaro dembekore Hit ambibkindan yaa bumangke kiringkonombed okad badmenekore ika demboon. 8 Dembekore, yi yaa yedmoon “Yiib kuu ne yaa ‘Mangkaneeb kuu yimin’ anam andibka, Sohar ye mingki Efron yaa ne dowad kaamonime. 9 Kaamonibko ye mongkob yerenbon yaa botdem yaningko Makpela kuu ne yaa moonoko, nembed ye od kumundin kuu komoyiib kowaneen kuu od amodane moona.” andoon. 10 Efron kuu Hitdan numun dabokne yi taun kuuk darewoob wiriniwen yambongko kuye nedbimbon yaa dibiib. Yembed Hitdan yi arinambo arimbed Abraham yaa inandoon 11 “Ne aamkono, kwamunemban. Wengambere, okadiib botdemiib kwaom kuu eb kabda, ne kambongdan kee anam kwanoon andi ye dowad nub weng wengambarande doriib. Eb wonong yu bob kuu mangke.” andoon.

12 Andoone, Abraham ika yaro dembekore Hit ambibkindan yaa bumangke kiringkonombed okad badmenekore ika dembekore 13 karub korem yi arinambo arimbed Efron yaa yedmenoon “Ne yaa wengambere. Ne dowaken kuu okad kee kumundinmo od amodani, nod kee kandebko, ne bob kee kuyaa mangka.” andoon. 14 Andoone, Efron Abraham yaa inandoon 15 “Ne aamkono, ne yaa wengambere. Okad kuu yu kakman kuu od yeman silva 400iibmo kumban od kakman komoyiib kuye dowad wengbaraubban. Okad kuu kande, eb wonong yu bob mangke.” andoon.

16 Andoone, Abraham ee andekore, Hitdan yi arinambo arimbed Efron yaa od konoon. Kumundinmo amodoon kuu od yeman silva 400iib od kimingkidan yaa korokbendoona kimingke anam andiiwa kowoon 17-18 kowe, Efron ye mongkobon okad Makpela aom, Mamre kangka, kuu taun kuuk ambongko yaambed Hitdan yi indob yi arinambo arimbed Abrahambed amodekore, okadiib botdemiib ayiib mongkoboniib kuu nekwane korem kwaom kuu yariman keroon. 19 Kwanekore, Abraham ye wonong Sera kuu

mongkobon Makpela yu botdem aom mangkoon, Keenan ambibkin aom,
Mamre dia. (Mamre kuu amaan ari Hebron andiwen.) 20 Kwani kowe,
Abrahambed mongkoboniib botdemiib kuu Hitdan yaambed bobkonombon
yeman okad moone amodoon.

24

Aisek Ye Wonong Boon

1 Kuyaron kuu Abraham kuu anam kiomnoon kumban Godbed od
yemooniib animan yemooniib dingkan amongkob yemooniib deme karub
yemooniib amun kerunoon kowe, 2-4 ye deme karub yembed yiribman
korem oonoon ye korok yaa yedmoon “Ne dana ye awani dowad wonong
kuu Keenan ambibkindan keye nimambed benaab. Kowe, nambibkin ne
okad angka igakman wene ne karubkim doriib yaambed ne dana Aisek ye
wonong kuu bene. Kwani kowe, ne dowaken kuu eb dingki kanmene ne yon
muudkuk dabderem aom kowekore, Yariman God ambidiib okadiib ye God
kuye aningko yaambed ne yaa kwananiin ande amob ongme.” andoon.
5 Andoone, ye deme karubbed Abraham yaa kaamonoon “Wonong yu
dowakenban mini korondanuun kuu komo keraniin? Kwamunanuun kuu
eb danambed igakman eb ambibkin angka nenwananiin dee?” andoone,
6 Abrahambed yedmoon “Yii. Ne dana nambibkin kuyaa igakman kuyaa
nenwanaab. 7 Yariman, Ambid Ari ye God, yembed nambe yambiwoom
yaambed ne wooneen ye okad yaambed nenmonoon. Kwane weng kun-
dukbed yedmewoon ‘Keenan ambibkin kee eb awoya* yaa kondaniin.’
andoon kowe, Yariman God ye engyumbed yedin arinambo weneneena
awabdaneena ne dana ye dowad wonong kuu kuyaambed nenmananeeb.
8 Wonongbed eb yoom igakman mini kuu yu dowakenban keranuun kuu
nub amob ongmuwen kuu eb dabab kandaabban. Kumban, ne dana mingki
igakman nenwanaab.” andoon. 9 Kwane, ye dingki kuu ye korok Abraham
ye mudkuk dabderem aom yiri kowene yedmoon “Weng kee dakmuub keye
dowad kuu kwananiin.” ande amob ongmoon.
10 Kwane deme karub kuu ye korok Abraham ye yiribman amun amuniib
be, Abraham ye kemo angko angkoyiib ari nongkobe yerengke yuwekore, ke-
moyiib be wonoon. Kwane wene Nehor ye taun Aram ambibkin ari wonoon.
11 Wenekore, ye kemo kuu taun bunangka okdobon diambon nongkoboona
bumangke dibere yiidkiwen. Kuyaron kuu oobnonya, nima ok yuungkok
bad winimaib yaron. 12 Kwane yembed kurikuri keroon “Oo Yariman God,
ne korok Abraham ye God, kibik aron kee ne yaa ne korok ye dana ye dowad
wonong kawe, eb amob ne korok yaa ongmewen kwananeeb kuu amun
yeman, ne korok yaa. 13 Ne kee doriin kei, okdobon dia. Okdobon kee kibireb
yaa taundan yi dana meed nima koyumbed mene yuungkimaib. 14 Wonong
eb deme karub Aisek ye dowad kowewen ne nekaadkeri yeman kuu kui. Yu
mananuun kuu ‘Ok maa yunkawebko ana.’ andaniina yedmanuun ‘Ok ane.
Angkon, nembed eb kemo ok bangkanda.’ andanuun. Kwananuun kuu eb
weng kunduk ne korok yaa kwananeeb kuu nekaadkeraniin.” andoon.
15 Andeene, Rebeka kuu ok pot darewoowiib kandom ari karine menuun.
Yu kuu Abraham ye ayi Nehor yoom ye wonong Milka yoom yi mingki
Betuel ye mungkan. 16 Yu kuu koyu kerengandimbon amun yeman, angkon
karub yoom dangindo. Kwane dewene okdobon yiri kubune ok yuundekoru
muneen. 17 Dewunuune, deme karub kirodmo angkane yedmoon “Ok maa
yunkawaneewa ananiin kuu yimin dee?” andoon. 18 Andoone yedmeen

* **24:7:** Hibru weng anam kuu yob. Yob weng id angkara kuu awoya.

“Ee, aamkono, ok ane.” andekoru kirodmo ok nande yiri kowekoru ok koneen. 19 Kwane ane dowan keroone, yedmeen “Eb kemo kwangkon ok bangkanda.” andeen. 20 Kwane, kirodmo ok ani yeman yabad aom bunekoru angkon kirodmo wenenu ok yena ika bune yuungkane kemo kuu ok bangkanduune aniwen yimin.

21 Kwane karub kuu iwari kwane doberene kerendoboroon, anam Yariman Godbed wonong kee kondoon dee kuyaa komboon darobeen. 22 Kemo ok ane dowan keriiwa, karub kuu yaro gold kumkum kande yu yangdem yaa derenendekore gold yeed ayoob been yu dingki ari deebendoon. 23 Kwane, kaamondoon “Kub ambe kuu kane? Yambiwoom ne yoom ne karub yoom kibik amnoom kuu ye yoom danganuub kuu yimin dee?” andoone 24 yedmeen “Nambe kuu Betuel, Nehor yoom Milka yoom yi mingki. 25 Dingkan yi animaniib yi dangimboniib yiib kwangkon yiib dangimboniib nub ambiwoom kuu.” anduune 26 karub kuu yiri bumangke Yariman God yaa yubudkane 27 yedmoon “Kubem, Yariman God yaa, ne korok ye dowad kuu Godbed ye weng kunduk yaamo kwane ambangkoon. Yariman God kuu nenmene ne korok Abraham ye karubkim doriib yaamo nenmonoon.” andoon.

28 Kwane, Rebeka kuu kabaanmo wene ambiwoom awaan awene yaa komo keroon kuu kwane dandeen. 29-30 Rebeka kuu yu ambangiib, yaningko kuu Leban. Ye kuu gold kumkumiib gold yeed ayoob deebeeniib wedmekore, yu weng wengamberekore, kirodmo wene wedmoone karub kuu kemoyiib okdobon diambon yaa doriib. 31 Wene wedmendekore, yedmoon “Yiib minime, yiib Yariman Godbed amun kwendoondan yiib komande keyaa doriib? Yiib dowad nambib kuu nekwendaan, yiib kemo kwangkon yi dangimbon nekwendaan.” andoon. 32 Andoone, karub kuu wene yambiwoom aomniiwa, kemo ari yiribman kuu Lebanbed be okad yiri nongkobekore, kemo kuu yi animaniib yi dangimboniib kondoon. Kwane ok yunmonoon Abraham ye demedan yi yon ogi yeman.

33 Kwane animan bemene yi arinambo ari woriwen kumban Abraham ye deme karubbed yedmoon “Animan anainban. Ibduruk kuu nembed komo mene manaan kuu yiib yedmendekorid, yoman ananiin.” andoone, Lebanbed yedmoon “Dakme.” andoon. 34 Andoone yedmoon “Ne kuu Abraham ye deme karub. 35 Yiribman yemoon Godbed ne korok yaa amun konoone ye kuu yiribman yemoon ye karub keroon. Yiribman yemooniib, sibi yemooniib, naningkod yemooniib, buromakau yemooniib, silva od yeman yemooniib, gold od yeman yemooniib, deme nimakarub yemooniib, kemo yemooniib, donki yemooniib bangkanoon. 36 Ne korok ye wonong Sera kiomneen yaambed ye karub dana mimo wooneen. Kwane yiribman korem kuu ye dana yaa konoon. 37 Ne korokbed amob ongmene yedmewoon kuu ye dana ye awani dowad wonong kuu ‘Keenan nimambed wonong benaab. 38 Kumban ne dana ye awani dowad wonong kuu wene ne karubkim doriib kuyaa kuu ne amyenimbon yaambed wonong kuu bene.’ andoon. 39 Andoone kaamonaan ‘Ma wonong kuu ne yoom monokban kuu komo keraniin.’ andaan. 40 Andaane, yembed man yedmoon kuu ‘God ye weng aron korem wengambaraan kowe, ye engyumbed yedin wene awabdaneene nambe aweneyiib yaa ne amyenimbon yaambed wonong benaneeb. 41 Ne amob ongmaan kuyaa kuu ne karubkim yaa wananeewa yi yiminban andaniib kumbedmo eb kuu dabab kuu kandaabban.’ andoon. 42 Kumban kibik okdobon yaa manaan kuu kurikuri keraan ‘Yariman God, ne korok Abraham ye God, nembed mene kwane ande manaan kuu ne

korok ye dana ye dowad wonong kawe. 43 Okdobon diambon kee doriin
kei, wonong koyu kane mene ok yuundok mananuun kuu kaamondaniin
‘Ok maa yunkawaneewa ananiin kuu yimin dee?’ andaniine 44 yedmanuun
‘Ok ane. Angkon, nembed eb kemo ok bangkanda.’ andanuun kuu ne korok
ye mingki ye dowad wonong beni yeman kuu kui yoo andeni baamonaniin.’
andaan.
45 Kurikuri dowan kerindo kuned Rebeka ok pot darewoowiib kumbed
wene ok yuundeen, kurikuri kere dowan keraankin. ‘Ok maa yunkawebko
ana.’ andaane 46 ok kirodmo yu kandom arimbed nanyiri kowenu yedmeen
‘Ok ane. Angkon, nembed eb kemo ok bangkanda.’ anduune, ok kuu
anaane ne kemo kuu ok bangkandeen. 47 Kwane yu yaa kaamondaan ‘Ub
ambe kuu kane?’ andaane ‘Nambe kuu Betuel, Nehor yoom Milka yoom yi
mingki.’ anduune kumkum kande yangdem yaa derenendekore yeed dingki
ari deebendaan. 48 Kwane ne korok Abraham ye God yaa bumangkane
yubudkane kubiyiib konaan, amborom kuu ne kuu Godbed ne korok ye dana
mingki awani ye dowad nenmonoone, ne korok ye ayi ye awo wedmaan
kowe.
49 Kibireb kee yiib kuu ne korok yaa mimyowiib dee dowan dee, komo
meeniwen ee o yi ye weng kuu ma yedmibko, kaadkerekori komo keraniin
kuu kwana.” andoone, 50 Leban yoom Betuel yoom yedmiwen “Weng
maa kunambed ma yedme kebenebdaubban amborom kuu kiwaan kee
Yariman Godbed korokbebdoon kowe. 51 Rebeka kuu kei, nenwene. Nen-
wenebko eb korok ye mingki ye wonong kerok, Yariman Godbed korokbe
kabdoon kowe.” andiwen. 52 Kwane, Abraham ye deme karub kuu
wengamboroonkin God yaa bumangke kiringkonombed okad badmenoon.
Badmenekore demboon. 53 Kwanekore, goldiib silvayiib ebkadiib Rebeka
yaa been bangkandekore, yu awaan yoom yu ayi yoom kwangkon yiribman
miin amun amuniib been bangkandoon. 54 Kwane, ye yoom karub yena ye
yoom miniwen yoom okiib animaniib ane amnoom kuu kuyaa dangekoriwa,
yaro awari amkimombed yedmoon “Ne korokiib yaa domowibko wana.”
andoon.
55 Andoone, awaan mingki yoombed yedmiwen “Wonong koyu kuu ko-
rondebko aron angko angkoyiibmo nub yoom doberekoruwa kumbed do-
mobduko nenwene.” andiib, 56 kumban Abraham ye deme karubbed yed-
moon “Ne kiwaan kebengkawaib, keke Yariman Godbed kee kwanuwoon
kowe. Korondibko, ne korok yaa wana.” andoon. 57 Andoone, yedmiib
“Wonong koyu kumbed baande kaamonubko yuka komandundanuun kuu
kwananduk.” andekorib, 58 yi baandiiwa Rebeka munuuna kaamondiwen
“Kub dowaken kuu karub kee yoom wanandameewoo?” andiiwe “Ee, ne
dowaken wanandamiin.” andeen kowe, 59 yimbed Rebeka yoom yu deme
wonong yoom Abraham ye deme karub yoom karub ye yoom miniwen yoom
“Winime.” andekorib, 60 yi kwane amun kwende weng kee Rebeka yaa
wengobendiwen
“Nub odak ee, kub kuu wene ari dana yemoon yemoonbed wanabebko,
kub awoya yewudmo kerok.
Angkon yimbed yi bondan burudaandeniiwa
yi bondan yaa yimbed korok keraniib.” andiwen.
61 Kwane, Abraham ye deme karub yoom Rebeka yoom yu deme wonong
yoom kemo ari yi yiribman nekwane yi korem igakman winiwen.
62 Okdobon Beyalahairoi kuyaa kuu Keenan kanuk Aisek kuu mene
doboroon. 63 Ye kuu oobnon yaa yirokaba mongkobon anuk yarone korok
kankoone wedmoone kemo kuu meniib. 64 Rebeka Aisek wedmenekoru,

kemo ari kuu kubureenu 65 Abraham ye deme karub yaa kaamoneen “Karub
mongkobon aombed nub yaa wengandok meneen kuu kane?” andeene
yedmendoon “Ye kuu ne korok.” andoone, yu kuu dabua nande yu murubia
kiringkonombed kirimo kebeneen, yu kuu inamen amunmo ye wonong
kowe.
66 Kwane, deme karubbed korem komo kamoon kuu kwane Aisek yaa
wengkobenoon. 67 Kwane Rebeka kuu Aisekbed nende ye awaan Serambed
dobureen ye kombon aom nenaomne yu kuu awanoon. Awanoone, yu yaa
mimyob dowaken keroon kowe, ye awaan yu bobneen yu mimyob kowoon
kuu dowan keroon.

25

Wene Abraham Bobnoon Yaron Keroon

1 Abraham wonong maa yaningko Ketura awanoon. 2 Yumbed Abraham
ye karub dana yena wanabeen kuu Simran yoom Yoksan yoom Medan yoom
Midian yoom Isbak yoom Sua yoom kui. 3 Yoksan ye karub dana kuu Seeba
yoom Dedan yoom kui. Dedan ye awoya kuu Asur ambibkindan yoom Letus
ambibkindan yoom Leum ambibkindan yoom kui. 4 Midian ye karub dana
kuu Efa yoom Efer yoom Hanok yoom Abida yoom Eldaa yoom kui. Yi korem
kuu Ketura yu awoya.
5 Yiribman korem Abraham boon kuu mingki Aisek yaa yedmoon “Ne
bobnaka ne yiribman korem ebbed be.” andoon. 6 Kumban Abraham kuu
wad doreen yaambed, ye dungkud nima yi karub dana yaa munob yena
bangkandekore yedmendoonkob Aisekiib yaa kuu yi koronde ben ambibkin
kangka winiwen.
7-8 Abraham ye weeb kuu 175iib kere kiomne anam keroon yaambed
bobnekore, ye karuwayiib yaa daboknoon. 9 Bobnoona, Hitman Soar ye
mingki Efron ye mongkobon Mamre kangka yaningko Makpela botdem
aom ye meed Aisek yoom Ismael yoombed mangkiwen. 10 Bobkonombon
kukuu Abraham yoom ye wonong Sera yoom kuyaom mangkenabiwen.
Mongkobon kuu Hitman yaambed Abrahambed moonoon. 11 Abraham
bobnoon ye yondem, Aisek kuu Okdobon Beyalahairoi dia doreen. Doreena,
Godbed ye yaa amun kerenoon.

Ismael Ye Awoya

12 Keke Ismael ye weng. Ismael kuu Abraham yoom Hagar yoom yi
mingki, Yu kuu Sera yu kakmaniibban ye deme Idyip wonong. 13 Ye karub
dana yi aningko kuu kei, Nebaiot, Kedar, Adbiil, Mibsam, 14 Misma, Duma,
Masa, 15 Hadad, Tema, Yetur, Nafis, Kedema yoom kui. Nebaiot kuu wonob
dana, angkon Kedema kuu yeenbon dana. 16 Yi andokbe amyenimbon wad
ayoowiib yi ambokab keriwen. Angkon, yi aningko kuu yi kambongiib
yi kombonboniib yaambed kondiwen. 17 Amaan, Ismael kuu weeb 137iib
dobere kiomnekore bobnoon. 18 Ismael awene kuu bidambib Havila kere
Sur kere wedkuri Idyip yimin kere wene Asiria kangka ye kiwaan kebed yaa
dobiriwen. Abraham ye awoya yena yaa dowakeniibban keriwen kowe yi
dia dobirindo, yi kuu yika angkara dobiriwen.|U

Andowoon 25:19-34

Isau Yoom Yekob Yoom

19 Keke Abraham ye mingki Aisek ye weng. 20 Aisek kuu weeb 40yiib kere
Rebeka kuu awanoon. Yu kuu Aram ambibkin ye okad dabonmo ye karub
Betuel ye mungkan. Yu kuu Aramman Leban ye daman.

21 Rebeka kuu kurong kowe, Aisekbed yu dowad YARIMAN yaa kurikuri
keroon. Kwanoone, YARIMANBED inandoon kowe Rebeka oyoomiib kereen.
22 Yu kabeyob aombed ayoob dabak dana neman kankorare kankorare
kamiwen. Kwanoone, “Kwana kowe, ne yaa komarewa keroon?” andekoru,
YARIMAN yaa kaamonuune, 23 yembed inande daandoon,
“Kub kabeyob aom kuu ambibkindan ayoob yi ambokab.
Kwane, ambibkindan ayoob kuu andokbaniib.
Ningki ye awoyambed ayi ye awoya yaa burudande aromkono arimbed
keraniib.
Kwane, ayi kuu ningki ye dabderem yiri dobaraneen.” andoon.
24 Amaan, wooni yaron munuuna karub dana ayoob dabak dana wooneen.
25 Dana ibduruk kuu dodmo, ye kuu kimi mungkum kowe yaningko Isau*
ande kowiwen. 26 Ma ningki kuu ayi Isau ye yon daandum yaa awinoon kowe
yaningko Yekob† ande kowiwen. Yi wooneen yaron kuu Aisek ye weeb kuu
60yiib keroon.
27 Karub kewed ayoob kuu kainenib, ayi Isau kuu dingkan kiib bi ye
karub kere dura angka yari ye karub keroon. Kumban Yekob kuu yongbon
deme awine kambong aom iwari dobiri ye karub keroon. 28 Aisekbed Isau
yaa mimyob dowaken keenimaan, amborom kuu dingkan kiib ani kuu ye
dowaken darewoob kowe, kuned Rebekambed Yekob yaa mimyob dowaken
keenimaun.
29 Aron maa, Isau bad yaro meneen. Ye kuu mungi darewoob bobne
mene wedmoonka, Yekob kuu katang dodmo dinaan kowe 30 yedmoon,
“Ne kuu mungimbed kombaraan kowe, animan dodmo kuu kirod maawe!”
andoon. (Kwanikob yaningko mamaa kuu Idom‡ ande yedmimaib.)
31 Kwanandoone, Yekobbed inande yedmoon, “Eb ayi ye yumbon nub
ambe bobni ye yiribman bi ye dowad kawebko animan kabda.” andoon.
32 Kwanandoone, Isaumbed yedmoon “Kedi, bobnandamiin kowe, ne ayi ye
yumbon kuu kabamoon kii!” andoon.
33 Kowe, Yekobbed yedmoon, “Ibduruk kuu ne yaa amob weng ongme
kawebka.” andoone, Isaumbed amob weng ongme ayi ye yumbon kuu Yekob
yaa konoon. 34 Konoone, Yekobbed flawayiib katang okiib bangkanoona
anoon. Kwane Isau ayi ye yumbon kuu arewa ande meenoon.

26

Andowoon 26:1-6

Aisek Yoom Abimelek Yoom

1 Kurin Abraham doboroon yaambed am kaine animaniibban keroona
dobiriwen kwane kuu Aisekbed doreen yambibkin aom kuu ika am kaine
animaniibban keroon. Kowe, Aisekbed Filistiadan yi king Abimelek ye
oonimbon aom kambong Gerar yaa wonoon. 2 Wonoone, YARIMANBED
angkaderene Aisek yaa yedmoon, “Idyip yiri wanaab. Nembed kunaya
dobere ande yedmebdako kuyaombed dobere. 3 Ambibkin keyaom dobere-
bko, ne kuu eb yoom doberenub amun kerubda. Nembed eb yoom eb awoya
yoom yaa keye ambibkin korem wedmeeb kee kondaniin, ne amob eb ambe
Abraham yaa ongme kowaan kuu eb yaa kangkon kowaniin. 4 Nembed
eb awoya yemoon bangkabdaniin kuu mindong yemoon kimingkindeban
ambid ari kwamune areb, angkon keye ambibkin okad korem wedmeeb kee

* **25:25:** Isau yaningko ye weng id kuu “Kimi Yemooniib” areb. † **25:26:** Yekob yaningko ye weng id kuu “Daandum Awinoon”. “Daandum Awinoon” yi weng id angkara kuu “Nemengkandi”.
‡ **25:30:** Idom yaningko ye weng id kuu “Dodmo”.

yi yaa kondaniin. Angkon eb yob yaambed ambibkin koremdan okad yimin
yimin yaa kuu amun kerundaniin. 5 Nembed kwamaniin ye id kuu amborom
kuu eb ambe Abraham kuu ne amob nongkobaan korem kuu wengambere
kwamoon kowe." andoon. 6 Kwani kowe, Aisek kuu Gerar aom doboroon.|
H
7 Kambong karubbed Aisek ye wonong Rebeka yu dowad kumbed Aisek
yaa kaamoniwena, "Ne wonong" andindo, "Yu kuu ne daman" andoon, am-
borom kuu Aisek kuu unekore, "Yu kuu kerengandimbon kowe, kambong
karubbed ne nenekorib, yu kuu nendaniib." ande meene unoon kowe.
8 Aisek kuu aron doboob kuyaom doboroon ye yondem kuu, aron maa Fil-
istia yi king Abimelekbed kerekni ambongko angkambed wedmoone Aisek
kuu Rebeka yoom karub ye wonong yoom areb awinene awinene doriib.
9 Doriiwe wedmekore, Abimelekbed ye deme karub yaa yedmenoonkob
wene Aisek nenmonoone, Abimelekbed Aisek yaa kaamonoon "Yu kuu
eb wonongoo? Komandewed 'Yu kuu ne daman' andewen?" andoone,
Aisekbed yedmoon "Ne kuu unaan kuu 'Ne nenekorib, yu kuu nendaniib'
ande meenaan." andoon. 10 Kwane, Abimelekbed Aisek yaa kaamonenoon
"Eb kuu komo kamewen nub yaa kuu? Karub maambed eb wonong yoom
dangiwen karen, eb dowad nub kuu dabab kanduwen karen." andoon.
11 Kwani kowe, Abimelekbed karub korem yaa daandoon "Karub kanembed
karub kee yoom ye wonong yoom yaa badmendaneen kuu ayanuuwe bob-
naneen." andoon.
12 Aron maa, Aisekbed kaawiib yowiib kibingkoon. Kibingkekore, kuye
weeb aombed yemoon wane wenore mimyamo keroon kuu yob mimo kib-
ingkoon kuu id 100iib boon, amborom kuu Godbed ye yaa amun kerenoon
kowe. 13 Kwanoone, Aisek kuu yiribman yemoon be wenore mimyamo
keroone daane darewoob kereen kowe, yiribman karakiib ye karub keroon.
14 Ye kuu demedan yemooniib dingkan karakiib kowe Filistiadanbed ye yaa
wungkaneniwen 15 kowe, Abraham kuu doboroon yaron yaambed ye deme
karubbed okdobon nidkiwen kuu Filistiadanbed okadbed kebengkiwen.
16 Kwanekoriwa, Abimelekbed Aisek yaa yedmoon "Nub ambibkin keyaom
kee koronde wene, amborom kuu eb kuu aromkono darewoob kerewen nub
arebban kowe." andoon.
17 Andoone, Aisek kuu koronde wene kankubunen Gerar yiri parai kom-
bon bane ongme kuyaa doboroon. 18 Kurin Abraham doboroon kuu okdobon
nidkanaboon kumban ye bobnoone Filistiadanbed okdobon kuu kebengki-
wen kowe, Aisekbed angkon ika nidkanabekore, ye ambembed aningko
yeengkanandoon kuu kwane ika yengkanandoon.
19 Aron maa, Aisek ye deme karubbed okdobon maa kuu kankubunen
yirimbed nidkiiwe ok kuu yeederebeen 20 kumban Gerar yi sibi ooni yi
karubbed Aisek ye deme karub yaa wengberenib yedmiwen "Ok kee nub
ok." andiwen kowe, Aisekbed okdobon yaningko kuu Esek* ande kowoon.
Ye id kuu ye yaa wengbereniwen. 21 Kwane, ye deme karubbed okdobon
maa nidkiwen. Nidkiwen kumban ye yaa angkon wengbiriiwe okdobon
yaningko kuu Sitna† ande kowoon. 22 Kwane kuyaa kuu koronde weneene
okdobon maa nidkiiwe karub maa ye yaa wengbirindo kowe okdobon yan-
ingko kuu Rehobot‡ ande kowekore, ika yedmoon "Yariman Godbed dobiri
yimin nub yaa kondoon kowe, okad keyaom kee yewenubmo dobaranuub."
andoon.

* **26:20:** Esek yaningko ye id kuu "Wengbiri". † **26:21:** Sitna yaningko ye id kuu "Nangmi".
‡ **26:22:** Rehobot yaningko ye id kuu "Dobiri yimin".

23 Kwane kuyaambed Aisek kuu Berseba ari wonoon. 24 Wonoone, kuye
amnoom aombed Yariman God kuu angkaderene ye yaa yedmenoon “Ne
kuu eb ambe Abraham ye God. Eb unaab, amborom kuu ne kuu eb yaa dore
awabdimain kowe. Kwani kowe, nembed eb yaa amun kerubdeni, eb awoya
yemoon kabdaniin, amborom kuu ne deme karub Abraham yaa ne weng
kunduk kowaan kowe.” andoon. 25 Andoone, Aisekbed bot wuube dingkan
nengkane agedmo keri yeman ongmekore, Yariman God yaa kurikuriyiib
kubiyiib konoon. Angkon ye parai kombon bane ongme doboroone ye deme
karubbed okdobon nidkiwen.
26 Nidkiiwa, Abimelek kuu Gerar yaambed Aisek wedmenande monoon.
Ye yoom ongkanimameen karub yaningko Ahusat yoom ana nangmi ye
korok yaningko Faikol yoom kwane miniwen. 27 Miniiwe, Aisekbed yi yaa
kaamondoon “Yiib kuu komandiwed mene ne yaa wedmewok miniwen?
Yiib kuu ne yaa dowakeniibban kerekoriwa, yiibbed ne yaa ‘Nub ambibkin
aom kuu koronde wene’ andiibkob manaan kowe.” andoone, 28 yimbed
man yedmiwen “Nubkaadkeruwen eb yaa kuu Yariman Godiib kowe, nub
dore eb dore wiim aangkenub amob ongme kowem. 29 Nub eb yaa mayindo
kowe, neman ebbed nub yaa yab. ‘Wene!’ anduwen kumban nub kuu eb yaa
amunmo keruuwa mene yewenubmo doreeb. Angkon Yariman Godbed eb
yaa amun kerubdoon kowe.” andiiwe, 30 Aisekbed orok ongme nekwoone
yi korem animaniib okiib anekorib, 31 dangiiwe waroone, amkimokaimbed
yi korem kuu wiim aangke amob weng ongmiwen. Kwanekorib, Aisek kuu
kubiyiib yi yaa andoonkob yi kuu domonene yewenubmo winiwen.
32 Winiiwe, kuyaron arimbed Aisek ye deme karubbed okdobon nidkiwen
ye dowad mene yedmeniwen “Okdobon nidkuwen kuu ok wedmuwen.”
andiwen 33 kowe, Aisekbed okdobon yaningko kuu Siiba§ ande kowoon.
Kuu kowoon kuu kibik kwangkon kambong darewoob yaningko Berseba*
andimaib.
34 Isau kuu weeb 40yiib kerekore Hit ambibkin yi nima ayoob, Beeri ye
mungkan Yudit yoom Elon ye mungkan Besmat yoom kwane awadmoon.
35 Nima ayoob kuu Aisek yoom Rebeka yoom yaa kongendimaib kuu dabab
kondiwen.

27

Yekobbed Aisek Yaa Nemengkandoon

1 Amaan, Aisek kuu kiomnoon kowe, indob kuu wiib yonoon kowe, korobe
wedmimokban. Aron maa, ye dana ayi Isau yaa baande yedmoon “Ne
dana.” andoone Isaumbed yedmoon “Ne kuu kei.” andoon. 2 Andoone,
Aisekbed yedmoon “Ne kuu kiomnaan. Bobnaniin dee, nekaadban. 3 Kwani
kowe, eb anangkawiib anayiib ana ye kud aombed beneeb dura angka ne
dowad dingkan kiib bad wene aye kanmene. 4 Kwane, animan ambod
amun ne dowaken yaa nekwe nengke kanmenebko ana. Anekori, eb yaa
amun kerubda, amaanbed bobnaniin kowe.” ande daaneene 5 Rebeka kuu
wengaun. Wengambureene, daane dowan keroone, Isau kuu dura angka
dingkan bad wonoon.
6 Wonoone, yumbed yu dana Yekob yaa yedmeneen “Wengambere. Nem-
bed wengambaraane eb ambe Aisekbed eb ambang Isau yaa daanoon
7 ‘Dingkan kuu ayekoreb animan ambod amun nekwe nengke kanmenebko,
anekori nembed Yariman God ye arinambo arimbed amun kerubda, amaan

§ **26:33:** Siiba yaningko ye id kuu “Amob Weng”. * **26:33:** Berseba yaningko ye id kuu “Amob weng ye okdobon” o “Ediib ye okdobon”.

kuu bobnaniin kowe.’ andoon 8 kowe ne weng kee ongme wengambere. Ne
dana yee, nembed komo yedmaka kwane. 9 Ebbed wene nub naningkod
mana amun ayoob yeene benmenebko, animan ambod amun eb ambe ye
dowaken yaambed nekwe nengka. 10 Kwanako ebbed animan kuu ambeyiib
yaa benwenebko anekore, yembed eb yaa amun kerubdekoreka, bobnaneen
kowe.” andeen.
11 Kumban Yekobbed awaan Rebeka yaa yedmoon “Nambang Isau kuu
kimi yemooniib ye karub, kumban ne kuu kimiyiibban 12 kowe, ambem-
bed ne yaa angkorowe yekaad ne kuu Isaumban andekore, yembed ne
yaa amun keruwaanban kerene butun kamewaneen, amborom kuu ye
yaa nemengkandandamaan kowe.” andoon. 13 Andoone, awaanbed man
yedmeen “Eb ambembed eb yaa butun kamaneen kuu nembed kandaniin
kowe, nembed kwane ande yedmaka kwane, wene naningkod benmene.”
andeen.
14 Anduune, Yekob kuu wene naningkod ayoob yeenekore, awaaniib yaa
benmonoone, yumbed animan ambod amun yawodki ye dowaken yaambed
nengkanabeen. 15 Kwanekoru, Rebekambed ayi Isau yebkad amuniib am-
biwoom dangoon kuu benu ningki Yekob yaa deebeneen. 16 Kwanekoru,
angkon yumbed naningkod kad benu Yekob ye dingki yaa deebenekoru, ye
kongkono yaa kowe kereen. 17 Kwane animan ambod amuniib flawayiib
nengkeen kuu Yekob yaa bangkaneen.
18 Bangkanuune Yekob kuu be wene awodki yaa yedmoon “Ambe.” an-
doone, “Ee, ne dana, eb kuu kane?” andoon. 19 Andoone, Yekobbed yawodki
yaa yedmoon “Ne kuu Isau, eb wonob dana. Ebbed ne yaa yedmewen kuu
kwanaan kowe, yaro dibere ne dingkan yom kee anekoreb, ne yaa amun
keruwe.” andoon. 20 Kumban yawodki Aisekbed ye dana yaa kaamonenoon
“Komarewa kere dingkan kuu kirodmo wedme ayewen?” andoon. An-
doone, Yekobbed yedmoon “Eb Yariman Godbed awawoon kowe, wedme
ayaan.” andoon. 21 Andoone, Aisekbed yedmoon “Ne dana, dia menebko
angkorobda. Kwananiin kuu nekaadkeri yeman, eb kuu ne dana Isau anam
dee andid.” andoon. 22 Andoone, Yekob kuu yawodki Aisek ye dia wonoone
awodkimbed angkoronekore, yedmoon “Weng kuu Yekob ye weng areb,
kumban dingki kuu Isau ye dingki.” andoon. 23 Kwane, ye korobe meene
yekaadkerindo, amborom kuu ye dingki yaa kuu kimiyiib, yambang Isau
areb kowe, yembed ye yaa amun kerenoon. 24 Angkon, yembed Yekob
yaa kaamonoon “Eb kuu ne dana Isau anam dee?” andoone “Ee, ne kei.”
andoon. 25 Kwanekore, Aisekbed yedmoon “Ne dana, dingkan yom ebbed
kanmenewen kuu kawebko ana, anekori nembed eb yaa amun kerubda.”
andoon. Andoone, Yekobbed animan kuu kankonoone anoon. Aneene, ok
yaningko wainiib konoone anoon.
26 Anekore, awodki Aisekbed ye yaa yedmoon “Ne dana, keya meneneeb
ne yaa mandamuk kere.” 27 andoone, Yekob kuu wene awodki yaa man-
damuk kerunoone, Aisek kuu Isau yebkad baeb kuuwekore amun kerune
yedmoon
“Aa, ne dana eb baeb kuu dura Yariman Godbed amun kerundoon ye baeb
areb.
28 Yariman Godbed eb yaa ambid arimbed am yimin kabdene okad amunmo
kabdoko,
yowiib ok yaningko wain yeewiib yewudmo kerok.
29 Ambibkin maa maa yi karubbed eb yaa bumangkekorib, eb deme aw-
ingkok.
Ebbed korok kere eb aagoroka yaa kuu, yi kuu eb yaa bumangkime.

Eb yaa butun arewa ambengkanebde kabdibka Godbed butun arewa kondaneen.
Angkon eb yaa amun kerubdibka Godbed amun kerundaneen.” andoon.
Kwane ande amun kerunoon.
30 Kwane, Aisek kuu Yekob yaa amun kerune dowan keroone, yawodki
yaambed kuu koronde wonoone, Isau bad wonoon kuu mene awudoroon.
31 Ye kangkon animan ambod amuniib nekwe nengkekore, awodkiyiib yaa
kanmenene yedmoon “Ambe, yaro dibere ne dingkan yom kee anekoreb
ne yaa amun keruwe.” andoon. 32 Andoone, yawodki Aisekbed ye yaa
kaamonoon “Eb kuu kane?” andoone “Ne kuu eb wonob dana Isau kei.”
andoon. 33 Andoone Aisek kuu kiringmi darewoowiib kumbed yedmoon
“Kanembed bad yarene aye nekwe nengke ne yaa kanmonoon? Kibireb yaa
ne anekori ye yaa amun kerunaan kowe, anam, ye kuu amun kerundimamaneen!” andoon. 34 Andoone, Isau kuu awodki ye weng wengamberekore,
ye niindem aom yewed kandekore, naawonmo ameng kamene yambe yaa
yedmoon “Ambe! Ne kangkon amun keruwe!” andoon. 35 Kumban
yembed yedmoon “Eb damanbed mene nemengkawene eb yaa amun keri
yeman kuu kanwonoon.” andoon. 36 Andoone, Isaumbed yedmoon “Yekob
yaningko ye id* ye yaa kuu anam. Ye kuu ne yaa nemengkawe ayoob
keroon. Yembed eb bobni ye yumbon ne kandi yeman kuu nemengkawe
kandoon kumbed angkon ne yaa amun keri yeman kibireb yaa nemengkabde kandoon kii!” andekore, angkon kaamonoon “Amun keri yeman
mamaayiib ne yaa keruwaneeb dee?” andoon. 37 Andoone, Aisekbed Isau
yaa man yedmoon “Nembed ye kuu eb korok kankoweni, ye karubkim kuu
ye deme karub kereni, yowiib ok yaningko wain yeewiib yewudmo kerok
kwane andaan kowe, ne dana, eb kuu komo yaambed amun kerubdaniin?”
andoon. 38 Andoone, Isaumbed yawodki yaa yedmoon “Ambe, eb kuu amun
keri yeman mamaayiib dee? Ne kangkon amun keruwe yaa!” andekore
naawonmo ameng kamoon.
39 Awodki Aisekbed ye yaa amun kerune yedmoon
“Eb kuu ambibkin amun amiib aom kuu koronde
okad arewa ambab angkambed dobaraneeb.
40 Eb kuu kerewangmo kande dobaraneeb.
Eb daman ye deme karub keraneeb,
kumban ebkareb aromneneb ye deme korondeeb ye dabderem aom
korondeeb ebkareb dobaraneeb.” andoon.
41 Andoone, kwane Isau ye niindem aom kuu norin ye inamen mene
doreen, Yekob yaa, amborom kuu Aisekbed amun kerunoon kowe. Yekareb
yedmoon “Nambe bobni aron kuu dia kereen. Bobaneene mimyob koweni
yaron dowan keraneen kuu ne daman Yekob kuu ayaniine bobnaneen.”
andoon. 42 Andoone, Rebeka kuu karub maambed daandoone ayi Isaumbed
Yekob yaa anambo weng dakmoon kuu kowe wene Yekob yaa yedmeen “Ne
dana, eb ambang Isaumbed ‘Ne daman ayaniin kuu amun kii!’ ande inamen
aom meenoon. 43 Kwane kowe, nembed yedmebdaka kwane. Nambang
Lebaniib yaa Haran taun aom kombiri wene. 44 Wene ye yoom doberebko
eb ambang kuu ye norin dowan keroka. 45 Kwane eb ambang ye norin ebbed
ye yaa kwanewen kuu dowan kere nonondandoka, nembed weng kowako,
kumbed kuyaa kuu koronde mene. Yiib ayoob aron mimo aombed bobni
kuu ne dowakenban.” andeen.

* **27:36:** Yekob yaningko ye id kuu “Daandum Awinoon”. “Daandum Awinoon” Yi weng id angkara kuu “Nemengkandi”.

46 Andekoru, wene Aisek yaa yedmeen “Ne kuu Hitdan yi nima keya kee
otkeneb kerundaan. Angkon Yekob kwangkon ambibkin keyaom wonong
maa awananeen Hit wonong kwamune areb kuu bobnaniin.” andeen.|U

28

Andowoon 28:1-19

Yekob Leban Yaa Andowe Weneen

1 Kowe, Aisekbed Yekob yaa baandoone monoone, amun kerunekore
yedme kowoon “Keenan wonong kuu awanaab. 2 Kibireb kee, eb ena yu
ambe Betuel awenembed Aram ambibkin ye okad dabonmo doriib yaa
wene, wonong kuu eb mom Leban ye dana kuyaombed awane. 3 Aromkono
Korem ye Godbed eb yaa amun kerubdene dana yewudmo kere daanoko
ambibkin yemoon kerok. 4 Yembed Abraham yaa amun kerunoon areb
kuu eb yoom eb awoya yoom yaa kangkon kondok, kwanoko ambibkin
kibireb kee doreeb kuu ebmanban kuned Godbed Abraham yaa konoon
kowe awabdoko okad kee yaa yariman kere.” andoon. 5 Kwanandekore,
Aisekbed Yekob yaa yedmoonkob Aram ambibkin ye okad dabonmo yaa
Lebaniib yaa andowe weneen. Leban kuu Aramman Betuel ye dana, ye kuu
Rebeka yu ambang, yu kuu Yekob yoom Isau yoom yi awaan.

6 Kwane, Isau kuu yekaadkeroon, Aisekbed Yekob yaa amun kerunekore
yedmoon, “Keenan ambibkin wonong kuu awanaab.” andoone Aram am-
bibkin ye okad dabonmo yaa wonoon kuu wonong awani ye dowad wonoon.
7 Yangkon yekaadkeroon kuu Yekob kuu awodki yoom awaan yoom yi weng
wengamboroon. 8 Wonoone, Isau kuu Keenan wonong awani kuu yawodki
Aisek ye dowakenban ande meenoon kowe, 9 Ismaeliib yaa wenene Nebaiot
ye daman Mahalat awanoon, yu kuu Abraham ye dana Ismael ye mungkan.
Kowe, Isau kuu nima ayoobmim awadmoon.

Yekob Kuu Betel Yaambed Kiyuum Wedmoon

10 Yekob kuu Berseba yaambed koronde wene Haran yaa andowe wonoon.
11 Kwane kiwaan wedya kuu obonmo okad yaa nandoone, aron kuu
kubuneen kowe, bot kande ambongkone angkene 12 kiyuum wedmoone,
kuum kuu ambid arimbed okad yiri dedmonoon kuyaambed God ye engyus
kuu kubune daane kamiib. 13 Kwari kuu YARIMAN doroon, kwane yembed
yedmoon, “Ne kuu YARIMAN, eb awo Abraham ye God, angkon Aisek ye
God. Nembed okad kee angkeeb yiri kuu ewiib eb awoyayiib yaa kondaniin.
14 Eb awoya kuu yewudmo keraniib, ingkud mimim kimingkindeban kwa-
mune areb keraniib, kwane yi kuu kuriyiib kariyiib kaomiib kangkayiib
wenebenib, yi okad kuu irin angkane darewoob keranuun. Angkon karub
korem okad yimin yimin yaa kuu eb yoom eb awoya yoom yaambed amun
kerundaniin. 15 Kedi, ne kuu eb yaa dore awabdimain kowe, ebbed kuna yaa
wananeeb kuu keebdombereni, angkon nembed eb kuu okad keyaom ika
nenmananiin. Ne kuu eb yaa domobdainban, nembed eb yaa komo yedme
kowaan kuu kwananiin.” andoon.

16 Kiyuum wedmekore, Yekob kuu angkoon yirimbed dembene yeka
meenoon, “Anam, YARIMAN kuu keyaom kumbed ne kuu nekaadkerindo
keraan.” andoon. 17 Ye kuu unekore yedmoon, “Keyaom kee unimbon, okad
keyaom God yambib kii! Ewen ari daani ye kiwaan kuda!” andoon.

18 Amkimo kaimbed Yekob kuu ye bot ambongkone angkoon kuu kande
ongme numone kowoone angkimboroone kwari kuu meeni yeman ande

kowekore oiyo bunoon. 19 Bunekore, yembed okad kuyaom yaningko Betel*
kowoon, kuned kurin kuu kambong doreen yaningko Lus andimaib.
20 Kwanekore, Yekobbed amob ongme yedmoon “Ne dowaken kuu nembed wanandamiin yaa kuu Godbed dore oone awawimamaneen animaniib ebkad debi yemaniib kuu bangkawimamaneen kowe, 21 kengbonmo ika nambe yambiwoom mananiin. Kwananeen kuu Yariman God kuu ne God andimamaniin. 22 Angkon nembed bot kuu meeni yeman ambongkone angkaan kuu God yambib andaniin, angkon yembed korem bangkawaneen kuu ne kuu andokbe wenore angko angkoyiib nongkobekore anded mimo God yaa konaniin.” andoon.|U

29

Andowoon 29-33
(Kwane, Yekob kuu Haran yaa wenene Leban ye meed ayoob Lea yoom Reksel yoom awadmoon. Ye kuu Leban ye deme weeb 14iib yi berengki dowad ambangkoon. Kwane, Godbed ye yaa anodki yaa koronde yambeyiib yaa ika wene andoon. Ye kuu kwane ika weneen kumban, Isau yoom ye karub yoombed yeya nimadanaya yaib ande unoon.

Kwane, kiwaan wedya amnoom maa kuu Yekob kuu God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiiwa, indob yaamo waroon. Kowe, Godbed Yekob yaa amun kerunekore aningko maa Israel ande konoon. Kwane, Isau kuu Yekob durunenoone yi ayoob kuu angkon ika angkodmi keriwen. Kwane, Isau kuu ye dobirimaan ye ambibkin Idom yaa ika wonoon.)|H

Yekob Leban Yaa Wonoon
1 Kwanekore, Yekob kuu angkon wenene kangkadan yi karub yi ambibkin yaa aomnoon. 2 Aomnekore, wedangka wedmoon kuu okdobon kuyaambed sibi nimingke dobaraiwa nimingke dobaraiwa nimingke dobaraiwa ayoobmim kamimamiib kuu menebe dibiriwen, amborom kuu okdobon kuyaambed sibi kuu ok bangkandiiwe animamiib kowe. Okdobon animari dabunimamiib ye bot kuu darewoob. 3 Kwane sibi nimingke dobiriwen korem kuu menebe nedbaiwe sibi ooniwendanbed okdobon animari bot darewoob kuu kanangkanekorib ok yuungke bangkandimamiib. Bangkandekorib, angkon ika bot kuu kande okdobon anim ari kebenimamiib.
4 Yekobbed sibi ooniwendan yaa kaamondoon “Nangkodmia! Yiib kambong kuu kane?” andoone yimbed man yedmiwen “Nub kambong kuu Haran.” andiiwe, 5 yembed yi yaa yedmoon “Yiib kuu Nehor ye awo Leban kuu yiibkaadoo?” andoone, “Ee, ye kuu nubkaadaa.” andiwen. 6 Kwane Yekobbed yi yaa kaamondoon “Ye kuu amun dee?” andoone, yimbed yedmiwen “Ee, ye kuu amunmo doreen. Ye mungkan Reksel kuu sibi kee be menuun kei.” andiwen. 7 Andiiwe, yembed yedmoon “Wedmime. Kuu oobnonban, kuu aron angkaramo kowe, sibi kuu nedbi yaron kuu mokeed. Kwani kowe, ok bangkandekorib bewene kereek yemoon yaa wenebime.” andoon. 8 Kumban yimbed man yedmiwen “Nubbedmo kuu yiminban, sibi korem yoom yi oonidan korem yoom kuu mimyamo nedbaniiwe okdobon ari bot dabuniwen kuu nub korem kanangkonekorub kumbed ok kuu bangkandanuub.” andiwen.
9 Ye kwane yi yoom dorone dakmiiwe, Reksel kuu yu ambe ye sibiyiib benu muneen, amborom kuu yu kangkon sibi oonimamuun ye wonong kereen

* **28:19:** Betel yaningko ye weng id kuu “God yambib”.

kowe. 10 Kwane Yekob kuu ye mom Leban ye dana Reksel wedmendekore, wene okdobon animari bot kebeniwen kuu kanangkanekore, ye mom ye sibi kuu ok yuungke bangkandoon. 11 Kwanekore, Yekob kuu Reksel yaa mandamuk kerunde ameng kamande kamoon. 12 Kwane yembed yu yaa yedmendoon “Ne kuu kub ambe ye karubkim, angkon ne kuu Rebeka yu dana.” andoone, yumbed kabaanmo wene yu ambe yedmeneen.

13 Yedmenuune ye yangkura yu mingki monoon Lebanbed wengamberekore, kirodmo wene wenganok wonoon. Wenene yembed nenkangkunekore mandamuk kerekore, yambiwoom nenwonoon. Kuyaambed Yekobbed weng korem kuu daanoon. 14 daanoone, Lebanbed yedmoon “Eb kuu ne umkan anam.” andoon. Kwane Yekob kuu ye yoom doriiwe, wood mimo kereen.

Yekobbed Lea Yoom Reksel Yoom Awadmoon

15 Lebanbed ye yaa yedmoon “Eb kuu ne karubkim kuned ne deme ogoodmo ambangkeeb kuu amunban. Ebbed yedmewe, eb dowaken deme ambangki ye kakman yaa kuu komo andaneeb?” andoon. 16 Leban kuu nimadana koyu ayoowiib, angkaan yu aningko kuu Lea, angkon nengkan yu aningko kuu Reksel. 17 Lea yu indob kuu wuud korobe wedmindeban, kumban Reksel kuu kerengandimbon. 18 Yekob kuu Reksel yaa awani inamen meenendekore yedmoon “Ne kuu weeb ediib eb deme ambangkako eb dana nengkan Reksel kuu ne yaa domowe.” andoon. 19 Andoone, Lebanbed yedmoon “Eb yaa kabdaniin kumbed amun, karub maa yaa koni kuu amunban kowe, neyiib yaa keya dobere.” andoon.

20 Andoone, Yekob kuu weeb ediib Leban ye deme ambangkoon, Reksel awani ye dowad. Kumban ye dowaken kuu Reksel yaa meenendoon kowe aron doboobban ande meenoon. 21 Kwane, Yekobbed Leban yaa yedmoon “Weeb ediib dowan kereen kowe, Reksel kuu kawebko awana.” andoone, 22 Lebanbed orok ongmoone karub korem kuyaom doriib kuu nedbiiwa aniwen, 23-24 kumban miriknoone ye dana angkaan Lea nenwene Yekob yaa domonenekore, angkon ye deme wonong Silpa kuu ye dana angkaan yaa yu deme ambangki yeman kondekore, Yekob kuu Lea yoom dangiwena, 25 amkimo kerune, Yekob kuu yaro wedme binangkoon, “Ii, Lea kii!” ande meene wedmekore, Leban yaa wene yedmoon “Ne yaa kee komarewa kerewen? Ne kuu Reksel yu dowad eb deme ambangkaan, komandewed ne yaa nemengkawewen?” andoone, 26 Lebanbed neman yedmoon “Nengkandin awanekore angkaan yoman awani kuu nub ambibkin keyaom ma kwanimokban 27 kowe, ne mungkan kee yu awani ye dowad orok yaron ediib dobereewo dowan keruka, angkon Reksel kuu kabdubko awanekoreb, angkon ika weeb ediib ne deme ambangke.” andoon. 28 Andoone, Yekobbed yedmoon “Ee kwananiin.” andoon.

Kowe, Yekob kuu Lea yoom orok yaron ediib doberekoriwe, Lebanbed ye dana nengkan Reksel konoone ye wonong keroon. 29 Angkon Lebanbed ye deme wonong Bilha kuu ye dana Reksel yaa yu deme ambangki yeman kondoon. 30 Reksel konoone, Yekob kuu yu yoom dangiwen. Ye kuu Reksel yaamo dowaken darewoob kerundekore, Lea kuu dowakenban kerundoon. Kwanekore, angkon weeb ediib Leban ye deme ambangkoon.

Yekob Ye Meed

31 Kuu ye weeb ediib kuyaombed, Yariman Godbed wedmoone Lea yaa kuu Yekob ye dowakenban keroon kowe, Godbed yu dana wooni ye kiwaan nandoon, kumban Reksel kuu kurong kereen. 32 Lea kuu oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Yariman Godbed

ne yaa dabab kandaan kuu wedmewoon kowe, anam ne ambimbed ne yaa dowaken keraneen.” andekoru, dana yaningko Ruben* ande koween.
33 Amaan angkon ika oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Yariman Godbed wengamboroon ne yaa kuu ne ambimbed meenewindo kowe, Godbed dana kee kawoon.” andekoru, dana yaningko Simion† ande koween.
34 Amaan angkon ika oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Kibikee, ne ambimbed ne yaa yubudkawaneen, amborom kuu nembed ye karub dana ayoobmim baan kowe.” andekoru, dana yaningko Livai‡ ande koween.
35 Amaan angkon ika oyoomiib kerekoru, dana mingki wooneen. Woonekoru, yumbed yedmeen “Kibikee, Yariman God yaningko kankoonaan.” andekoru, dana yaningko Yuda§ ande koween. Yoman, Lea kuu ika kurong kereen.

30

1 Kwane Reksel kuu Yekob yaa dana woonimokban kere wedmekoru, yu oni yaa wungkandeen. Wungkandekoru, Yekob yaa yedmeen “Dana kawe! Kawaabban kuu bobnaniin!” andeen. 2 Anduune, Yekob kuu arud wandene yu yaa yedmoon “Ne kuu God areb dee? Yembed dana nendi kebenoon kowe.” andoon. 3 Andoone, yumbed yedmeen “Kwane kowe, ne deme wonong Bilha kee eb yoom dangimo kamenib dana woonuko nendekori, kuyaambed ari kuu ne danayiib kera.” andeen.
4 Andekoru, yumbed yu deme wonong Bilha ye yaa dana wooni ye dowad konuune, dungkud wonong areb awanoone, yu yoom dangiwen. 5 Yu kuu oyoomiib kerekoru dana mingki wooneen. 6 Kwane Rekselbed yedmeen “Godbed ne yaa wengyundane ne weng wengamberekore, dana kawoon.” andekoru, dana yaningko Den* ande koween. 7 Amaan angkon Reksel yu deme wonong Bilha kuu oyoomiib kerekoru, Yekob ye dana mingki mamaa wooneen. 8 Woonuune, Rekselbed yedmeen “Ne oni yaa kuu dedmone dedmone nekareb aromneni burudandaan.” andekoru, dana yaningko Naftalai† ande koween.
9 Kwane, Lea yu dana wooni kuu kebenoon kowe, yu deme wonong Silpa kuu Yekob yaa dana wooni ye dowad konuune, dungkud wonong areb awanoon. 10 Lea yu deme wonong Silpa kuu oyoomiib kerekoru, Yekob ye dana mingki wooneen. 11 Woonuune, Leambed yedmeen “Ne kuu amun kandeni kubaan!” andekoru, dana yaningko Ged‡ ande koween. 12 Amaan angkon Lea yu deme wonong Silpa kuu Yekob ye dana mingki mamaa wooneen. 13 Woonuune, Leambed yedmeen “Ne kuu kubaan kowe, nimambed ne yaa kubiyiib andaniib.” andekoru, dana yaningko Aser§ ande koween.
14 Yob wi yaron arimbed, Ruben kuu wene mongkobon angka ane oyoomiib keri yeman yaningko mandreek kuu wedmekore, ye ena Leayiib yaa mandreek id benmonoon. Benmonoone, Rekselbed Lea yaa yedmeen “Anam, kub dana ye mandreek id kuu neyiib maawe.” andeen 15 kumban

* **29:32:** Ruben yaningko ye weng id kuu “Dabab Kandaane Wedmewoon”. † **29:33:** Simion yaningko ye weng id kuu “Wengamboroon”. ‡ **29:34:** Livai yaningko ye weng id kuu “Yubudkani”. § **29:35:** Yuda yaningko ye weng id kuu “Aningko Kankooni”. * **30:6:** Den yaningko ye weng id kuu “Wengyundi”. † **30:8:** Naftalai yaningko ye weng id kuu “Dedmone Dedmone”. ‡ **30:11:** Ged yaningko ye weng id kuu “Amun Kandeni Kubaan”. § **30:13:** Aser yaningko ye weng id kuu “Kubiyiib”.

yumbed man yedmeen “Kubbed ne ambi kuu nenwenewen kumbed angkon ne dana ye mandreek id benwanandewedoo? Kuu yiminbanaa!” anduune Rekselbed yedmeen “Kub dana ye mandreek id kuu kawebko, ne korondaka kibik amnoom kee kub yoom nub ambi yoom dangime.” andeen. 16 Kwane oobnune Yekob kuu mongkobon angkambed menene Lea kuu wenganande muneen. Meneenu, yedmeen “Kibik eb kuu ne yoom danganuub, amborom kuu eb yoom dangi yeman kuu ne dana ye mandreek idbed moonaan kowe.” anduune, amnoom keruune ye yoom yu yoom dangiwen. 17 God kuu Lea yu weng wengamboroon kowe, Lea kuu oyoomiib kerekoru, Yekob yaambed yu dana mingki angko wooneen. 18 Woonekoru yedmeen “Godbed ne yaa kakman kawoon, amborom kuu ne deme wonong kuu ne karub yaa konaan kowe.” andekoru dana yaningko Isekar* ande koween. 19 Amaan angkon Lea kuu oyoomiib kerekoru, Yekob yaambed yu dana mingki kung wooneen. 20 Woonekoru yedmeen “Godbed ne yaa amun yeka mamaa kawoon kowe, ne ambimbed ne yaa kuu amun meeni kawaneen, amborom kuu nembed ye karub dana kungiib woonaan kowe.” andekoru dana yaningko Sebulun† ande koween. 21 Amaan angkon dana wonong dana woonekoru, yu aningko Daina ande koween.

22 Kwane, Godbed Reksel yaa ika meenendekore, yembed dana wooni ye kiwaan nandoon. 23 Nandoone, oyoomiib kerekoru dana mingki woonekoru yedmeen “Godbed ne karak kuu kankoraroon.” andekoru, 24 ika yedmeen “Ne dowaken kuu Yariman Godbed ne yaa dana mamaa ari kawaneen.” andekoru, dana yaningko Yosef‡ ande koween.

Yekob Ye Dingkan Kab Kuu Yemoon Kere Wuneen

25 Kwane, Reksel kuu Yosef wooneen ye yondem kuu Yekobbed Leban yaa yedmoon “Ne kuu domowebko, nambibkin yaa wana. 26 Ne amerediib ne danayiib kuu domondebko benwana, eb ebkaad nembed eb deme yemoon ambangkaan kowe, domowebko nambibkin kiwaan yaa wana.” andoon. 27 Kumban Lebanbed ye yaa man yedmoon “Ne yaa eb dowaken kerebka keyaa dobere. Ne kuu kombon yorokmi yemanbed nekaadkeraan kuu Yariman Godbed ne yaa amun keruwoon, amborom kuu ewiib doriin kowe. 28 Kwani kowe, ne deme ye kakman eb dowakenmo kuu komoyiib kowok andewed kuu yedmebko, nembed eb yaa bangkabdimamaniin.” andoon.

29 Andoone, Yekobbed ye yaa yedmoon “Ebkaadkerewen, nembed eb deme ambangkaan kuu eb sibiyiib naningkodiib kuu nembed amunmo oonaan. 30 Kurin kuu eb dingkan kuu yemoonban kuned nembed mene oonaan kumbed Yariman Godbed eb yaa amun kerubdoonkob dingkan kab yewudmo kere daaneen. Kumban kibikee nekareb ne awene yaa andowe bangkandandamiin kuu yiminoo?” andoon. 31 Andoone, Lebanbed kaamonoon “Eb kuu komo kabdaniin?” andoon.

Andoone, Yekobbed man yedmoon “Yiribman ogood kuyaa kawaab. Kumban ebbed ma ne yaa kwananeeb kuu nembed angkon ika eb sibiyiib naningkodiib kuu oonimamaniin. 32 Ee andebko, kibikee nembed wene eb sibiyiib naningkodiib kuu nekweni sibi bodbod embengiib sibi bodbod darewoowiib naningkod bodbod embengiib naningkod bodbod darewoowiib yi mana kimi binmoyiib kuu andokbe kera kwananiin kuu eb deme ye kakman nembed awini yeman. 33 Ne yaa kakmanmo nembed baane akme anam andi yeman kuu ebbed wedmaneeb kuu ne dingkan kab nimingkaan aombed kuu

* **30:18:** Isekar yaningko ye weng id kuu “Kakman”. † **30:20:** Sebulun yaningko ye weng id kuu “Nimakarub Maa Yaa Amun Meeni”. ‡ **30:24:** Yosef yaningko ye weng id kuu “Ma Kowi”.

dingkan bodbodiibbaniib angkon yi mana kimi binmoyiibbaniib kuu anam yid kandaan ebkaadkeri yeman.” andoon.

34 Andoone, Lebanbed yedmoon “Eyoka, ebbed yedmeeb kuu kwane.” andoon kuned 35 kuyaron arimbed yembed ye karub dana meed yaa yemyeb yedmoonkob dingkan bodbodiib dingkan ambi akberekiniib yi mana kimi binmoyiib korem kuu ye dana meedbed yemyeb bene 36 aron ayoobmim ye ambab wenekorib nongkobiwen. Kwaniiwe, Yekob kuu Leban ye sibiyiib naningkodiib yemyeb bindo kuu oonimameen.

37 Kumban, Yekob kuu at yi aningko Poplariib Almoniib Pleeniib yi nondong kuu aangkekore kad yena doon kuu nondong id kawanmo angkaderebok anded, at nondong kuu akberekin areb keriwen. 38 Kwanekore, at nondong akberekiniib kuu sibiyiib naningkodiib yi arinambo arimbed ok yuungke bangkandimamiib yaambed nongkoboon kowe, dingkan kuu mene ok anandamenib at nondong dia yaambed durutkim keri yeman. 39 Kwanekorib, mana wanabiwen kuu bodbodiib akberekiniib kowe, Yekob yeman keroon. 40 Yekobbed mana kee andokbe yeka nongkoboon, kumban ambiyiib yingkiyiib kuu yi murubia kuu Leban ye dingkan kab binmoyiib akberekiniib yaa dedmobiwen. Kwanekore ye dingkan kuu yeka nongkobekore, angkon Leban ye dingkan kuu yeka nongkobe keroon. 41 Kwane dingkan yingki aromkonoyiib kuu amimbon ari dibarande kamiiwe, Yekobbed at nondong akberekiniib kuu kanwene yi indob ari kowoon kuu at nondong akberekiniib diambed durutkim dobiriwen, 42 kumban dingkan aromkonoyiibbanbed amimbon ari dibarande kamiiwe, Yekobbed at nondong akberekiniib kuyaa nongkobindo kowe, dingkan aromkonoyiibbanbed mana kiween kuu Leban yeman, angkon dingkan aromkonoyiibbed mana kiween kuu Yekob yeman. 43 Kwamunimaan kumbed Yekob kuu sibi yemooniib naningkod yemooniib boon kowe, ye kuu yiribman yemoon ye karub keroon. Kwane, ye kuu dingkan yemooniib ye deme karuwa nimayayiib kemoyiib donkiyiib.

31

Yekob Leban Yaambed Kombiri Wonoon

1 Yekob wengamboroonka Leban ye karub danambed dakmiib “Yekobbed nub ambe ye yiribman korem kuu boon kii. Ye yiribman korem kuu nub ambe yaambed boon.” andiwen. 2 Ye kwane wedmoon Leban kwangkon ye yaa amun amun kamindo, anukbed kamimaan arebban keroon. 3 Kwane Godbed Yekob yaa yedmenoon “Eb ambeya yi okad yaa angkon eb karubkim yaa ika wene. Ne kuu eb yaa dore awabdaniin.” andoon.

4 Andoona, Yekobbed Reksel yoom Lea yoom yaa weng kowoon “Yi ayoob kuu ne dingkan kab oone doriin yaa minime.” andoon. 5 Miniiwa, yembed yi yaa daandoon “Ne nekaadkeraan, yiib ambe kuu ne yaa kubiyiibban keroon anukbed ne yaa kamimaan arebban. Kumban nambe ye God kuu ne yaa awawe doreen. 6 Yiib kuu yiibkaad, ne kuu yiib ambe ye dowad ne aromkonoyiib korem ye deme awinaan. 7 Kumban ye birawe ye deme awinaan ye kakman yeka mamaa kowe yeka mamaa kowe yeka mamaa kowe angkara angkara angko angkoyiib kere kowoon, kumban yembed ne yaa dabab maawindo amborom kuu Godbed ye yaa kebenoon kowe. 8 Aron yena yaa Lebanbed ne yaa yedmimaan “Naningkod bodbodiib sibi bodbodiib kuu eb deme ye kakman kii” andimaane ari kuu naningkod koremiiwa sibi koremiiwa kuu mana bodbodiibmo wanabiwen. Amaan,

sibiyiib naningkodiib Lebanbed akmekore, inamen maa kere ne yaa yedmimaan “Naningkod akberekiniib sibi akberekiniib ku eb deme ye kakman kii.” andimaane ari kuu naningkod koremiiwa sibi koremiiwa kuu mana akberekiniibmo wanabiwen. 9 Kwani kowe, Godbed yiib ambe ye sibiyiib naningkodiib kuu bene ne yaa bangkawoon.” andoon.

10 Andekore ika yedmoon “Anuk kuu durutkim dobiri yaron muneen kuu kiyuum angkambed wedmaan kuu naningkod ambi bodbodiib akberekiniib kumbedmo yingki yaa durutkim dobiriwen. 11 God ye engyumbed kiyuum angka ne yaa baandoon ‘Yekob’ andoone ‘Ee, kee doriin kei.’ andaane, 12 yedmewoon ‘Wedme. Andaankob naningkod ambi bodbodiib akberekiniib kumbedmo yingki yaa durutkim doriib, amborom kuu Lebanbed eb yaa komo kameen kuu ne korem wedmiin. 13 Ne kuu God, Betel yaambed wane angkarene wengabdaane ebbed bot doboob numone kowekore, oil bune amob ongmewen ne yaa kii. Kibireb yaa eb yiribman korem nekwekoreb, ambibkin kee koronde eb wooneen ye okad yaa ika wene.’ andoon, kiyuum angkambed ne yaa.” andoon.

14 Andoone, Reksel yoom Lea yoom Yekob yaa man yedmiwen “Nub ambe bobnaneene ye yiribman nekwiiwe nub kuu yiribman mimo maandaubban. Dowan! 15 Yembed nub yaa owoddan areb ande meenimameen. Nub konid boon kuu korem anene kiradme dowan keroon. 16 Yiribman korem ye yaambed Godbed be kabdoon kuu nub man nub danaya yi man keroon. Kowe, Godbed komo eb yaa kwane andoonka kwane.” andiwen.

17 Andekoriwa, Yekob ye amerediib ye meediib korem be kemo ari nongkoboona dibiriiwe, 18 yembed Aram ambibkin ye okad dabonmo aombed ye dingkan kab koremiib yiribman koremiib boon kuu korem nekwekore, dingkan kab yidin be ye awodki Aisekbed Keenan ambibkin doreen yaa ika andowe wonoon. 19 Kuye niindem aom Leban kuu wene ye sibi kimi wanabande wonoon, Reksel yaro dorenu yu ambe ye awad darewoob yi kuruwak akme meeni yeman (wedkongkono yi dowad areb) yid bene wuneen. 20 Angkon Yekobbed Leban yaa nemengkanoon kuu ye yedmindo yemyebmo kombiri wonoon 21 kowe, Yekob yoom ye amered yoom ye meed yoom ye yiribman koremiib kombiri wene ok Yufretes yara yane wene aangko ambibkin Giliad aomnande winiwen.

Lebanbed Yekob Yaa Kerenenmo Yoman Wonoon

22 Aron ayoobmim dowan keruuna, Leban wengamboroonka Yekob kuu kombiri wonoon. 23 Kowe, Leban ye karubkim nekwane be yaro dore kerenenmo yoman wonoon. Aron ediib dowan keruune, Lebanbed Yekob durunenoon, aangko ambibkin Giliad aom. 24 Kuye amnoom kuu God kiyuum angkambed mene Aram ambibkinman Leban yaa daanoon “Ebkaadkere! Weng amun o weng arewa Yekob yaa daanaab.” andoon.

25 Kwane Yekob aangko ambibkin Giliad aombed parai kombon banaboon yaa Leban yoom ye karubkim yoom menekorib yi kwangkon yi parai kombon banabiwen. 26 Kwanekoriwa, Lebanbed Yekob yaa yedmoon “Komarewa kerewen? Eb nemengkawene ne dana mungkana be menewen, ana nangbane be wenemoon areb kerewen. 27 Komande nemengkaweneeb yemyebmo kombiri menewen? Yedmewindo kuu komoyiibkob kamewen? Yedmewewen karen, yiib wini dowad nubbed kubiyiib yok yeman haawa tamborina wangkanabe yokiib wingkanabe kamuubkob domowe miniwen karen. 28 Kumban, eb korondeewa ne awoyayiib ne mungkanayiib yaa be mandamuk bangkandi kuu kebenewen, eb kuu miin amunban korokiibban anam kamunewen kii. 29 Ne enbandi kuu yimin, kumban amnoom eb ambe

ye Godbed daawene yedmewoon ‘Ebkaadkere! Weng amun o weng arewa Yekob yaa daanaab.’ andoon. 30 Ne nekaad, eb dowaken ika eb kurin doberewen yaa wanande menewen, kumban komande ne awad darewoob yi kuruwakiib yid benmenewen?” andoon.

31 Andoone, Yekobbed Leban yaa inande yedmoon “Ne unaan, amborom kuu eb mungkana ayoob kee ebka baneeb ande meenaan. 32 Kane yaambed eb awad darewoob yi kuruwak wedmaneeb kuu ayiwed bobni yeman, nub karubkim yi arinambo arimbed, ebka kerekne wedmebko eb yiribman keroka kande.” andoon. Kumban Yekob kuu ye yekaadban, Rekselbed Leban ye awad darewoob yi kuruwak kuu yid benbikneen.

33 Kwane Leban kereknoon Yekob ye parai kombon aomiib deme nima ayoob yi parai kombon aomiib Lea yu parai kombon aomiib ongme kereknoon kumban ma wedmindo. Lea yu parai kombon aombed angkanekore, Reksel yu parai kombon aom aomnoon. 34 Rekselbed yu awodki ye awad darewoob yi kuruwak kuu benbikneen kuu yu kemo animari kurune dibiri yeman ye dabderem aom kowekoru kwari dibuun. Leban kombon dem korem kereknoon kumban wedmindo 35 kowe, Rekselbed yu awodki yaa yedmeen “Ambe, ne yaa kabawaab. Ne kuu yere yaro dobiri eb arinambo ari kuu yiminban, amborom kuu ne wood wedme dibiin kowe.” andeen. Kwane, Leban kombon dem korem kereknoon kumban ye awad darewoob yi kuruwak kuu ma bindo, dowan.

36 Ma bindo kowe, Yekob kuu norin wande yedmoon “Ne komo ambarakmaan? Amob komo domokbaankob ne yaa nenmo menewen? 37 Ebka onmewen, ne yiribman korem yuraan yaa, kumban eb yiribmaniib ma dabokne angkiboroona akmindo, dowan! Ma akmewen keroka kanmene nub karubkim arinambo ari korokbende, yi wedme kanembed ambarakmoon kanembed ambarakmindo kamime. 38 Ne weeb 20yiib eb deme ambangkaan. Kuye niindem aom aron korem kuu eb naningkod manayiib sibi manayiib kuu ma dana woonande bobnindo. Angkon, ne kuu eb sibi ambi ma aye anindo. 39 Aron maa maa dingkan kiibbed eb sibi o naningkod ayimaib kuu kanmene korokbebdimokban, nembed sibi bobnoon ye dowadmo ne sibi maambed kankabdimamiin. Aronki o amnoom yaambed kanembed ma yid kandimaib kuu ebbed ne yaa baande yedmimaab ‘Yid kandiwen kowe, ye kakman kawe!’ andaawa kabdimain. 40 Aronki kuu aronbed ne aromkono monmarimaun, ma amnoom kuu yuruk darewoob kandimain, unuk angkindeban. 41 Kwamune, deme darewoob weeb 20yiib awinaan, ma ibduruk weeb 14iib kuu eb dana mungkana ayoob yi awadmandid, ma ari kuu weeb kungiib kuu eb sibiyiib naningkodiib berengkandid awinaan. Kuyaron kumaom kuu ne deme ye kakman ebbed yeka mamaa ande kowe yeka mamaa ande kowe yeka mamaa ande kowe angkara angkara angko angkoyiib kere ande kowewen. 42 Kumban nambe Aisek ye God, Abraham ye God kuu ne yaa dore awawimameen. Godbed ne yaa dore awawindo karen, ne yaa kuu ebbed kwane ‘Wene!’ andeebkob kwane kamboknong manaan karen. Kumban God wedmoon dabab nembed kandaan kuu deme darewoob nembed ambangkimain kowe, eb yaa amnoombed ongkabdoon kui.” andoon.

Yekob Yoom Leban Yoom Weng Mimo Kere Amob Ongmiwen

43 Lebanbed Yekob yaa yedmoon “Nima kee ne mungkana. Angkon, yi meed kwangkon ne man. Angkon, sibiyiib naningkodiib kee kangkon ne dingkan kab. Angkon, yiribman korem akmeeb kuu ne yiribmanmo, kumban neka ne mungkanayiib yi meediib ika baniin dee? Yiminbanaa!

44 Kowe, nub ayoob weng mimo kere amob ongmem. Bot be wuubekoruwa,
amaan kuyaa wedmekore meeni yeman kerem." andoon.
45 Kwane, Yekobbed bot doboob kannumone kowoona doboroon.
46 Yembed yedmoonkob ye karubkim kwangkon bot be wuubiwen.
Kwamunekoriwa, kuyaambed dibere animan aniwen. 47 Leban kuye bot
wuubiwen kuyaa kuu ye wengbed Yegasahaduta* ande kowoone, Yekob
kwangkon weng id mimo Hibru wengbed Galid† ande kowoone kamiwen.
48 Lebanbed yedmoon "Kibikee bot kee wuubuwen keembed ewa neya
amob weng ongmuwen akme meeni yeman." andoon. Kwanikob aningko
Galid andimamiib. 49 Angkon aningko maa Mispa‡ andimamiib, amborom
kuu Lebanbed yedmoon "Kwane, nub kuu andokbe yeka yeka wenebanuub
kuu Yariman Godbed ewa neya yaa kerendobere wengyunde doborok. §
50 Meenem, karub yena nub amob wedmindo kumban nub amob ongmuwen
kuu Godbed wedmoon kowe, ne meed yaa arewa kamaneeb o nima yena ma
awadmaneeb kuu Godbed wedme yekaadkeraneen." andoon. 51 Andekore,
Leban ika yedmoon "Eb dore ne dore bot kee wuubaaniiwa bot doboob
kannumone kowaaniiwa kuu kui. 52 Keye bot wuubaan keyiiwaa, keye bot
doboob kannumone kowaan keyiiwa kuu wedme meeni keriwen, nembed
bot kee burudande mene eb yaa arewa kamainban, man kwangkon ebbed
bot kee mene burudande ne yaa arewa kamaabban. 53 Korondubko, amob
kee domokbanuub kuu Abraham ye God, angkon Nehor ye God, angkon yi
ambeya yi God kumbed ewa neya wengyunde dabab kondok." andoon.
Kwamuneene, Yekobbed amob weng yambe Aisek ye God yaningko
yaambed ande kowoon. 54 Kwane, Yekobbed aangko ambibkin aombed
dingkan ma ayene ningkaneene agedmo keroone baeb kuu God yaa konoon,
angkon Leban yoom yi karubkim yoom yaa baandoona korem miniiwa orok
mana aniwen. Anekorib, amnoom kuu kuyaa kwari dangiwen. 55 Awari
amkimokaimbed Leban yeedere yaro ye awoyayiib ye mungkanayiib yaa
mandamuk kerunde amun kerundekore, domonde ika yambib angka
wonoon.

32

Yekobbed Isau Wengani Ye Dowad Nekwoon

1 Kuye aron Yekob kwangkon ye okad yaa wini ye dowad weneena God ye
engyusbed wedya wenganiwen. 2 Kwane, Yekob wedmendekore, yedmoon
"Keke, God ye Kombonbonkibi kii!" andoon kowe, aningko kowe yedmoon
"Bid kari kee, Mahanaim* kii!" andoon.
3 Yekob yaro dore ye weng kanwini ye karub baandoona miniwen, ye
dowaken kuu yambang Isaumbed Idom ambibkin aom okad Sia yiri doreen
yaa ye weng kanwinime anded kowe, 4 Yekobbed yi yaa daandoon "Weng
kuu kwamune dakme daanime, ne korok Isau yaa. Eb deme karub Yekobbed
yedmoon 'Ne kuu Lebaniibbed doberembaraan kuned kibikee manaan. 5 Ne
kuu buromakauiib donkiyiib sibiyiib naningkodiib deme nimakaruwiib kii.
Eb kuu ne korok kowe, ne weng kowaana eb yaa munuun kuu, ne yaa
dowaken kerebka andid kaamonaan." andoon.
6 Weng kanwenekorib, ika mene Yekob yaa yimbed daaniwen "Nubbed
eb ambang Isau yaa wunuwen kowe, kibireb yembed eb yaa wengabdande

---

* **31:47:** Yegasahaduta yaningko ye id kuu "Bot wuubimbon kee Nub Meeni Yeman". † **31:47:** Galid yaningko ye id kuu "Bot wuubimbon kee Nub Meeni Yeman". ‡ **31:49:** Mispa yaningko ye id kuu "Ambib doboob ari dore kerendobiri yeman". § **31:49:** Mispa yaningko ye id kuu "Ambib doboob ari dore kerendobiri yeman". * **32:2:** Mahanaim yaningko ye weng id kuu "Kombonbon ayoob".

meneen, angkon ye karub 400iib dabokne doriiwa meniib.” andiwen.
7 Yekob wengamberekore, uni darewoob kubiyiibban kerebkarab kamene
meenoon. Yembed yaro dore ye yiribman korem andokboon, nimakaruwiib
sibiyiib naningkodiib buromakauiib kemoyiib yiribmaniib yeka yeka an-
dokbe ayoob nekwoon. 8 Yekob ye meeni kuu Isaumbed mene karub
yenayiib dingkan kab yenayiib nekwoon kuu yoka, yena angkara nekwoon
kuu kirikmone wananiib kowe yaibban ande meenmoon.

9 Kwamune, Yekob kurikuri kere yedmoon “Oo nawo Abraham ye God,
nambe Aisek ye God! Yariman oo! Ebbed yedmewewen ‘Ika eb ambibkiniib
eb ena ambeyiib eb karubkimiib yaa wene. Eb yaa oone amun amun
kamaniin.’ andewen. 10 Ne kuu eb deme karub kuned ebbed aron korem ne
yaa mimyob kewembirimameeb, ne yaa meenmewembirimameeb kuu ne
kakmanban, ebbed munob kawewen. Kurin kuu nembed ok Yorden yanaan
kuu ne yonamadmo awine yanaan. Kumban ne kibikee yiribman yemooniib
baan kowe, nekwanabe ayoob keraan. 11 Nambang Isau ye arud wandi ne
yaa kebene, amborom kuu ne kuu unaan, yembed mene ne yoom danaya
awaana yoom kuu yaneen ande meenaan. 12 Ebbed ne yaa yedmewen ‘Ne
kuu korobe ooneni awabdeni ongmaniina dobere dana yemoon kereneeb,
karamok kebed yaa ye kubuk mimim kimingki yiminban areb keraniib.’
andewen.” andoon.

13 Yekob kuyaa dobere miriknoona angkoone waroone ye yiribman yena
Isau yaa munob bangkani yeman nekwoon kuu 14 naningkod yingki 200iib,
naningkod ambi 20yiib, sibi yingki 200iib, sibi ambi 20yiib, 15 kemo yingki
30yiib yi danayiib, buromakau yingki 40yiib, buromakau ambi angko
angkoyiib, donki yingki 20yiib, donki ambi angko angkoyiib kwamune
nekwoon. 16 Yekob ye deme karub mimo mimo kwamune nekwoon kwane
ooni yeman. Yembed yedmoon “Yiibdin arinambo winime. Karub mimo
ye dingkaniib wonoko, karub mimo ye dingkaniib yoman wonoko yeka
yeka kamime, ika daboknaib.” andekore, 17 karub arinoon yaa daanoon
“Ewiib dingkaniib winiiwo nambang Isaumbed wedmebde wengabde kaa-
mondene ‘Yiib kane ye karub, kuna yaa weniib, dingkan kab kee kane
yeman?’ kamoonka, 18 eb kuu kwamune yedme ‘Dingkan kab korem kee
eb deme karub Yekob yeman kii! Yi kuu munob dingkan ye korok Isau
yaa bangkanoon. Angkon ye kuu nub yoman meneen.’ ande.” andoon.
19 Ye kwamune angkon yoman wonoon ye karub yaa kwangkon daanoon.
Yi yoman wenebiwendan yaa kangkon weng mimo kwanamo bangkan-
doona yi kuu dingkan kawiib andowe benwiniwen. 20 daandekore, ika
yedmoon “Yiib nonondandaib yedmenime ‘Eb deme karub Yekob kuu nub
yoman meneen kii!’ andime.” ande Yekobbed yedmoon, amborom kuu
yembed meenoon kuu “Mokuro, munobmo dingkan kab kee bangkananiin
kuu, Isaumbed wedmekore, mimyob kewene ne yaa norin dowan kerok
anded, ne yaa amunmo kame durunewok meneen dee?” ande meenoon.
21 Kwamune Yekob ye munob bangkandi yeman kuu ye deme karubbed ari-
nambo benwiniwena, ye kuu ika parai kombon aom doboroone miriknoone
angkoon.

Yekob Yoom God Yoom Nangme Awine Kanyiri Kowoon Kanyiri Kowoon Kamiwen

22 Kuye amnoom Yekob yarone ye nima ayoowiib deme nima ayoowiib
karub dana 11iib kuu bene yuroone ok Yabok yara okeed yaambed yani-
wen. 23 Kwane benyuroone yaniiwe, ye yiribman korem kuu yomanbed

benyuroone yaniwen. 24 Kwamune, Yekob kuu yembedmo domoneniwen kuye niindem aom amnoom kuu karub maa monoona, Yekob yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiiwa, indob yaamo waroon. 25 Karub kumbed wedmoonka, ye kuu burudankorare winindeban keroon kowe, karub kumbed Yekob ye mookono God ye aromkonombed dedmonoon kob doomboroon.
26 Kwamune karub kumbed yedmoon "Ware weneen kii! Kui yaa, kwamune domowebko wana yaa!" kamoone, Yekobbed man yedmoon "Kwamaubbanaa! Ebbed ne yaa amuniib kawewedned domobdain oo!" andoone, 27 karub kumbed yedmoon "Eb aningko kuu kane?" andoone "Ne kuu Yekob." andoone, 28 karub kumbed yedmoon "Kibikee eb aningko kuu Yekob andimban, Israel† andaniib kii, amborom kuu eb yoom God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kameniiwa burudandewen, angkon eb yoom karub maa maa yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kameniiwa burudandewen." andoon. 29 Yekobbed yedmoon "Kwani kowe, eb aningko kuu kane, yedmewe." andoon, kumban karub kumbed yedmoon "Komandewed naningko kaadkerandewed?" andekore, Yekob yaa amun kerunekore wonoon.
30 Kumbed Yekobbed yedmoon "God ne indobbed wedmaan kumban ne bobnindo kowe, okad keyaa kee Peniel‡ ande kowaan." andoon. 31 Andekore, aron yaro mene darewoob keruun yaambed yaro okad Peniel kuu domonde wonoon. Ye yon kuu kanenanmo wonoon, amborom kuu mookono doomboroon kowe. 32 Kwana kowe, wene kibikee, Israeldan kuu dingkan mookono yaa mekmeed yom kuu animokban, amborom kuu Godbed yom kee yaa kuu Yekob dedmonoon kowe.

33

Yekob Yoom Isau Yoom Duruniwen

1-2 Yekob korok kankoone wedmoonka yambang Isau kuu meneen kowe, Yekob mene deme nima Bilha yoom Silpa yoom yi dana yoom kuu be nekwekore yedmoon "Yiib kuu yiibdin wini yeman." andekore, ma Lea yoom yu meed yoom kuu be nekwekore yedmoon "Yiib kuu wedya wini yeman." andekore, Reksel yoom yu mingki Yosef yoom kuu be nekwekore yedmoon "Yiib kuu yoman wini yeman." andoon. 3 Andekore, yekareb yedinmo arinambo Isau yaa wenene bumangkane okad yiri korok kankibinene ika dembe kame ediib kere yambang Isau ye dia monoon.
4 Kumban Isau kabaanmo wene Yekob awinene nenkangkunekore mandamuk kowoone, yi ayoob amengiib kamenabiwen. 5 Kwamunekoriwa, Isau kerekanabe wedmoona nimayiib danayiib yayaa doriib. Wedmekore kaamonoon "Kee kaneya eb yoom meniib?" andoone Yekobbed man yedmoon "Ne korok ee! God kuu ne yaa amun kewoon kowe, yi kuu dana yembed ne yaa bangkawoon." andoon.
6 Andoone, deme nima yoom yi dana yoom kuu menekorib, bumangkane okad yiri korok kankibine yeediriwen. 7 Kwane, angkon yoman Lea yoom yu meed yoom kuu menekorib, bumangkane okad yiri korok kankibine yeediriwen. Kwane, angkon yoman Yosef yoom Reksel yoom kuu menekorib, bumangkane okad yiri korok kankibine yeediriwen.
8 Kwanekoriwe, Isaumbed kaamonoon "Komo dowad eb deme karub dingkan kawiib kuu kwamune nekweebkob arinambo miniwen?" andoone

† **32:28:** Israel yaningko ye weng id kuu "Ye yoom God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiwen". ‡ **32:30:** Peniel yaningko ye weng id kuu "God ye murubia".

Yekob man yedmoon “Yi kuu eb munob bangkabdandid kwamunaan kuu
mimyob kewe andid.” andoon. 9 Kumban Isaumbed yedmoon “Ne daman
ee, ne kuu yiribman yimin baan kowe, ebka amukne.” andoone, 10 Yekobed
man yedmoon “Ne dowakenbanaa. Kwamune ne yaa eb niindem aom kuu
dowakeniib kerebka, nembed komo bangkabdaan kuu be yaa. Angkon
ebbed ne yaa eb niindem aom dowakeniib kerewen kowe, eb murubia
wedmaan kuu God ye murubia wedmemoon areb keraan. 11 God kuu ne
yaa amun amun keruwoon kuu, ne kuu animan yiminiib, dingkan kab
yiminiib, od yiminiib kwamune doriin kowe, anam kuu bewed yimin.”
ande kwamune yedme yedme kamoone Isau kuu inamen amonombekore
dingkan boon.
12 Kwane Isaumbed yedmoon “Nub kandabokne ibmo kere wenem.”
andoon. 13 Kumban Yekobbed yedmoon “Ne korok ee, eb ebkaad, dana
kuu yi aromkonoyiibban kerene ne dingkan kab kwangkon manayiib kowe,
emambed benwini kuu yimin. Ma ne dingkan kawiib kirodmo kabaanmo
wenemoon areb kere aron mimo wananiin kuu dingkan kab kuu ma yowore
wananiib. 14 Kwani kowe, koronde ebdin wene. Eb deme karub ne kuu
yoman mananiin, emamo dingkan kawiib danayiib yi wini kara areb be
menembaraniin kowe, emamo mene eb Idom ambibkin aom doreeb yaa
daraniin.” andoon. 15 Andoone, Isaumbed yedmoon “Ne karub yenayiib
domobde wananiina dore awabdaniiwa mananeewoo?” andoone Yekobbed
yedmoon “Dowanoo! Kwamaawaa! Ne yaa eb niindem aom dowakeniib
kumbedmo kuu yiminaa.” andoon.
16 Kwanoone, kuyaron ari Isau andowe ika Idom yiri wonoon. 17 Kumban
Yekob kuu okad mamaa yiri wenekore, yambib yenbe angkon dingkan kab
yi dobiri ye kombon arumenaboon. Kwana kowe, okad kuyaa kuu aningko
Sukot* andiwen.
18 Yekobbed Keenan ambibkin aom aomnekore, wene Sekem taun yiri
monoon kowe, anukbed Aram ambibkin ye okad dabonmombed mini kuu
dowan keroon. Taun diambed parai kombon yenbe doboroon. 19 Ye
kuu parai kombon yenbe doboroon ye okad kuu Hamor ye mingki Sekem
yaambed od yeman silva 100iib moonoon. 20 Kuyaa God yaa dingkan aye
ningkane agedmo keroone baeb God yaa koni yeman botbed wuubekore,
aningko Eleloheyisrael† ande kowoon.

34

Daina Yoom Sekemdan Yoom

1 Kwane, Yekob yoom Lea yoom yi mungkan Daina kuu ambibkindan yi
nima yaa ogood dakmok wuneen. 2 Kuye niindem aom Hiv ambibkin ye
karub yi taun Sekem ye korok Hamor ye mingki Sekem kuu Daina wed-
mendekore, awine yu yaa ambarakmoon. 3 Ambarakmekore, ye mimyob
dowaken darewoob yu yaa keroon kowe, angkon yu yaa mimyob dowaken
ye weng daandoon. 4 Kowe, yambe yaa wene yedmoon “Wonong koyu kee
yu arian yaa dakme amodebko awana, ne wonong kera.” andoon.
5 Amaan Yekob wengamboroonka, ye mungkan Daina kuu karub
maambed awine ambarakmoon andiwen kumban, ye karub dana kuu
mongkobon angka dingkan kab kereek ooniwena ano doriib kowe, weng
kee dakmindo. Yiyiib miniwed weng dakmaub ande meene doreen.
6 Kwane, Sekem yambe Hamormbed Yekob yaa weng dakmok wonoon.

* **33:17:** Sukot yaningko ye id kuu “Kombon”. † **33:20:** Eleloheyisrael yaningko ye id kuu “Israel Ye God kuu Aromkonoyiib Kii”.

7 Weneene, Yekob ye karub dana wengamberekorib, dingkan kab oone
doriib angkambed miniwen. Yi korem niindem aom kubiyiibban kere
noriniib wande miniwen, amborom kuu yembed Yekob ye mungkan awine
ambarakmoon kuu karak bobni yeman arewa anam Yekob awene yaa
kamoon kowe. Kwamuni kuu yiminban anam.

8 Mene doriiwa, Hamormbed mene yi yaa yedmendoon “Ne dana Sekem
kuu ye mimyob dowaken darewoowiib eb dana mungkan kuyaa keroon.
Yu kuu ne dana konebko, awanene ye wonong keraneen kuu amunoo?
9 Neman neman awadmem. Yiib nima koyu nub kewedbed awadmibko, man
nub nima koyu yiib kewedbed awadmibko kamem. 10 Kwamenub yiib kuu
nub yoom doberem, amborom kuu okad kuu yiib yaa amowiibban kowe.
Dobereniiwa deme maa maa ambangkanabe yiibbed nub yaa berengkiiwo,
man nubbed yiib yaa berengkuuwo kamenabe doberem. Angkon bidambib
yena amodaniib kuu yimin.” andoon.

11 Kwane Sekembed Daina yu awodki yaa yu ambanga yaa angkon daan-
doon “Kwamune ne yaa yiib niindem aom kuu dowakeniib keribka, yiibbed
komo yiribman yedmaniib kuu kwane kondaniin. 12 Yu konid komoyiib
kuu kwane yedme koweniiwa yumaniib yu karubkim yimaniib yedmaniib
kuu yimin, yiibka yiib dowakenmo. Kumban no koronde wonong koyu
kumbedmo kawibko awane ne wonong kera.” andoon.

13 Yekob ye karub danambed neman yedmiwen kuu Sekem yoom yambe
yoom yaa birondiwen, amborom kuu yi yangkura yaa Sekembed awine
kanwene ambarakmoon kowe. 14 Yimbed yedmiwen “Nub kuu ee andauwa
nub yangkura awanaabban, amborom kuu yiib kuu nub arebban, wekono
kad wanabindo kowe. No kwane kabdanuuwa awananeeb kuu nub kuu
karak darewoob kandanuub. 15 Nub deme mimo yiib yaa kondanuuwa ee
ande ambangkaniib kuu yimin, deme kuu wekono kad wanabenib nub areb
keraniib kuu yimin. 16 Kwamuniwed, nub nima koyu yiibbed awadmiweda,
man yiib nima koyu nubbed awadmuwed kami kumbed yimin. Yiib yoom
dabokne doberenuwa, nimakarub weng mimo keranuub. 17 Kumban nub
weng wengambere ee andokban wekono kad wokban keraniib kuu nub
yangkura nendenuwa nub koronde wananuub.” andiwen.

18 Andekoriwa, Hamor yoom Sekem yoombed meeniib kuu Yekob ye karub
danambed weng ongmiib kuu yimin amun andiwen. 19 Kewedman Sekem
kuu wengamberekore, “Kibireb kwananuub kii!” ande meenoone yambe
yoom kirod koronde winiwen, amborom kuu ye dowaken darewoob kuu
Yekob ye mungkan awananded kowe. Ye kuu ye karubkim burudandoona
taundanbed ye yaa karub amun ande yedmimamiib. 20 Kowe, Hamor yoom
ye mingki Sekem yoom wene yi taun ye kuuk darewoob yambongko yaa
nedbimbonbed dore yi taundan yaa daandiwen. 21 “Keyee karub kee nub
yaa amun amun kamiib kii! Kowe, korondanuuwa nub okad ari dobaraniib
kuu yimin. Nub kumkam yi yaa berengkanuuwa yi kumkam nub yaa
berengkaniiwa kamanuub kwangkon yimin, bidambib kuu darewoob yimin
yiyiib nuwiib dobiri kuu. Nubbed yi koyu awadmubko, man yimbed nub
nima koyu awadmibko kamanuub kwangkon yimin. 22 Kumban, yimbed
yedmiwen nuwiib yiyiib dabokne dobiri yeman kuu kei. Nub karub korem
kuu wekono kad wanabi yeman, yi areb keri yeman. 23 Kwamanuub
kuu yi sibiya buromakauya yiribmana dingkan kawa kuu korem nub man
keraneen kii! Kowe korondekoruwa, weng mimo kere yi weng wengambere
kere ee andekorub, ibmo doberem.” andiwen.

24 Karub korem taun ye kuuk darewoob yambongko yaa miniwendan kuu
weng kei wengambiriwen kowe, yi korem Hamor yoom Sekem yoom yaa ee
andekoriwa, yi korem yi wekono kad kuu wanabiwen.
25 Aron ayoobmim dowan keruune, karub korem wekono kad wiwendan
kuu yewed bobne dangiwena, Yekob ye karub dana ayoob Simion yoom Li-
vai yoom, Daina yu ambangambed yaro yi kerewang be wene karub wekono
kad wiwen korem kuu yenbandiwen, taun aom doriibdan yikaadkerindo
kowe, korem yiwen, angkon 26 yi ayoobbed Hamor yoom Sekem yoom
kangkon yenib, angkon Daina Sekem yambiwoom kuu nenkoronde wini-
wen. 27 Yekob ye karub dana yena kuu yi aagoroka ayoobbed karub yiwen
yi bob id akmekorib, karub bob yi yiribman taun aom dangoon koremiib
yi yid biib, amborom kuu Sekembed Daina yaa taun angka ambarakmoon
kowe. 28 Yid biiwa, Sekem taun aomiib ambunangka dingkan kab korem
sibiyiib, naningkodiib donkiyiib komo komo kuu Yekob ye meedbed beko-
rib, 29 danayiib nimayiib ambiwoom korem yiribman amun amun dange
weneen kuu korem yimbed yi kakman areb be winiwen.
30 Yekobbed ye karub dana Simion yoom Livai yoom yaa daandoon “Yiib
kuu dabab darewoob kawekoriwa, ne ari kereknewiib kii. Kowe, kibikee
ambibkin Keenandaniib Perisdaniib kuu nub yaa bondan keraniib. Nub
karub kuu yemoonban kowe, yi daboknekorib nub yaa ana nangbaniib kuu
nub korem yenbandaniiwe duknanuub.” andoon. 31 Yi inande yedmiwen
“Kumban, yembed nub yangkura kuu kande kiwaan ari ye wonong areb
meenekore ambarakmoon kuu miin arewa kii!” andiwen.

35

Yekob Betel Ari Ika Wonoon

1 Kwani kowe, Yekob yaa Godbed yedmenoon “Betel ari wene. Kuyaa
dobere, eb ayi Isau yaa une kombiri weneewa, nembed wane angkadaraane
wedmewewen kuyaambed botbed dingkan agedmo kereene ne yaa baeb
koni yeman wuube.” andoon 2 kowe, Yekobbed karubkimiib karub ye
yaa doriiwiib yaa yedmoon “Ambibkin maa yi awad darewoob yi kuruwak
korem kuu benkirariiwa, ogambekorib, ambarakmaib, ebkad yeeb ben
inwarime. 3 Kwane minime. Minibko, nub korem Betel ari wenem.
Wene kwarimbed God yaa nembed botbed dingkan agedmo keri yeman
wuubaniin. Yembed ne dabab kandimain yaa awawembirimaan, angkon
kuna yaa yarebimain yaa yembed dore awawembirimaan kowe.” andoon.
4 Kwanandoona, yi korem awad darewoob yi kuruwakiiwa kenooged witkon
areb yi kenood dem aom nongkobiweniib korem Yekob yaa be miniiwa
Sekem taun ye at kubun keedbon yiri mangkoon. 5 Mangkoona, yi korem
winiwen. Winiiwa, taun yi angkara dobere weniib kuu Godbed uni kon-
doona yi dowad emderene ma winindo.|U

Andowoon 35:6-29

Yekob Betel Ari Ika Wonoon

6 Kwane, Yekob yoom ye nimakarub korem yoom Keenan ambibkin
aom Lus taun kuyaambed winiwen. (Kibikee Lus kuu Betel andimaib.)
7 Wenekoriwa, dingkan nengke baeb koni yeman kuu botbed wuuboon.
Anuk yiri kuu ayi yaambed une kombiri weneenkob kuye okad yaa nan-
dekore God kuu wane angkadere wedmenoon kowe, wuubimbon yaningko
Elbetel* ande kowoon.

* **35:7:** Elbetel yaningko ye id kuu “Betel ye God”.

8 Kuyaron kuu Rebeka yu awandi wonong Debora kuu bobneen. Bobnuuna, okad Betel dia at ook ambokab dia mangkiwen. Kwane, at yaningko Alonbakut† ande kowoon.
9 Yekob kuu Betel ika monoon kowe, Aram ambibkin ye okad dabonmo yaambed ye yare ika mene dowan keroon. Kwani kowe, Godbed ika wane angkadere amun kerune 10 yedmenoon, “Eb aningko kuu Yekob kumban, kibikbed nare ari kuu eb aningko yeeb Israel‡ ande kowaan.” andoon.
Godbed Yekob yaa aningko yeeb Israel ande kowekore, 11 ari yedmenoon, “Ne kuu Aromkono Darewoob ye God kii. Eb kuu dana yemooniib kerebko eb awoya yemoon kerime. Ambibkin yemoon kuu eb yaambed andowaneen, angkon eb kuu king yemoon yi ambokab keraneeb. 12 Okad ambibkin kee Abraham yoom Aisek yoom yaa kondaan kuu eb yoom eb awoya ari yoom yaa kangkon kondaniin.” andoon. 13 Dakme dowan kerekore, Godbed Yekob domonene kawonoon.
14 God yoom dobere dakmiwen yiri kuu Yekobbed bot doboob kan numonekore, God yaa amun dakmuwen andi ye dowad wain okiib oiyoyiib bunoon. 15 Kwanekore, yumbon kuu Yekobbed Betel§ ande ika yedme kowoon.

Reksel Yoom Aisek Yoom Bobniwen

16 Amaan, Yekob yoom ye nimadana yoom Betel koronde winiwen. Wene kambong Efrat dia weniib yaambed Reksel odibin woona dana woonande yewed darewoob kandeen. 17 Odibin waan kuu yiminban yewedbed darewoob keroone, yu deme wonongbed yedmeen, “Dana kee kangkon karub dana kowe unaab!” andeen, 18 kumban Reksel kuu bobne wenenu inum yeenbon narenu yedmeen, “Dana yaningko kuu Benoni*.” andeen, kumban yawodkimbed yedmoon kuu Benjamin† andoon. 19 Reksel bobnuuna, yu kuu kambong Efrat kiwaan kebed dia mangkiwen. (Kibikee Efrat kuu Betlehem andimaib.) 20 Kuyaa kuu Yekobbed bot doboob kan numonoon. Kibik kangkon kuyaa kuu Reksel yu bobkonombon ye bot kan numonoon angkeen.
21 Kwane, Israel kuu wenene Migdaleder burudandekore parai kombon bane doboroon. 22 Israel kuu ambibkin kuyaom doreen kuu ye dungkud wonong Bilha yaa kuu ye mingki Rubenbed nenem kamoone, Israel wengamberekore norin wandoon.
Yekob ye karub dana kuu wad ayoowiib.
23 Leambed yu karub dana wanabeen kuu kei, Ruben yoom Simeon yoom Livai yoom Yuda yoom Isekar yoom Sebulun yoom kui. Ruben kuu Yekob ye wonob dana.
24 Rekselmbed yu karub dana wanabeen kuu kei, Yosef yoom Benjamin yoom kui.
25 Reksel yu deme wonong Bilhambed yu karub dana wanabeen kuu kei, Den yoom Naftalai yoom kui.
26 Lea yu deme wonong Silpambed yu karub dana wanabeen kuu kei, Ged yoom Aser yoom kui.
Yekob ye karub dana Aram ambibkin ye okad dabonmo aombed wanabiwen kuu kui.

---

† **35:8:** Alonbakut yaningko ye weng id kuu “Inok Wi”. ‡ **35:10:** Israel yaningko ye weng id kuu “Ye yoom God yoom nangme awine kanyiri kowoon kanyiri kowoon kamiwen”. § **35:15:** Betel yaningko ye weng id kuu “God yambib”. * **35:18:** Benoni yaningko ye weng id kuu “Ne dabab ye dana”. † **35:18:** Benjamin yaningko ye weng id kuu “Wibi angkambed dobiri ye dana”.

27 Yekob kuu awodki Aisekiib Mamre yaa wonoon, Abraham yoom Aisek
yoom dobiriwen yaa. Mamre kuu Hebron dia. 28 Aisek ye weeb korem
doboroon kuu 180yiib 29 amunmo doberekore, bobnekore ye karuwayiib
yaa daboknoon. Bobnoona, Isau yoom Yekob yoombed ye kuu mangkiwen. |
H

36

Isau Ye Awoya

1 Keke Isau ye awoya yi weng. Isau yaningko mamaa kuu Idom. 2-3 Isau
kuu Besmat yoom Keenan nima Ada yoom Oholibama yoom awadmoon.
Ada kuu Hitman Elon ye mungkan. Oholibama kuu Hitman Sibeon ye dana
Ana ye mungkan. Besmat kuu Ismael ye mungkan, Nebaiot ye daman.
4 Adambed Isau ye dana Elifas wooneen. Besmat kuu Reuel wooneen.
5 Oholibama kuu Yeus yoom Yalam yoom Kora yoom kwane wanabeen. Isau
ye karub dana Keenan aombed wanabiwen kukui.
6 Isau kuu ye amerediib ye karub danayiib nimadanayiib yambiwoom
doriib ye karuwiib ye dingkan kawiib ye dingkan yenayiib ye yiribman
koremiib Keenan aombed boon kuu ye daman Yekob kuu domonene wene
okad ambab angkambed doboroon. 7 Kurin kuu yimbed ooniwen yi yiribman kumbed yemoon keroone, okad kuyaom yi ayoob dobiri kuu yiminban,
amborom kuu yi dingkan kab yemoon keroon kowe yi animaib kuu kirod
dowan kerimaan. 8 Kowe, Isau kuu aangko ambibkin Idom yaa wene
doboroon.
9 Isau ye awoya yi weng kuu kei. Ye awoya kuu aangko ambibkin Idomdan
kui. 10 Keke Isau ye karub dana yi aningko.

Elifas kuu Isau yoom Ada yoom yi dana mingki. 11 Elifas ye karub
dana kuu Teman yoom Omar yoom Sefo yoom Gatam yoom Kenas yoom
kwane. 12 Isau ye mingki Elifas kuu dungkud wonong animari awanoon yu
aningko kuu Timna, yumbed dana mingki Amalek wooneen. Kukuu Isau
ye wonong Ada yu awoya.

13 Reuel kangkon Isau yoom Besmat yoom yi dana mingki. Reuel ye
karub dana kuu Nahat yoom Seera yoom Sama yoom Misa yoom kwane.
Kukuu Isau ye wonong Besmat yu awoya.

14 Isau ye wonong Oholibama, yu kuu Ana yu mungkan, Sibeon ye awo.
Yumbed karub dana kuu Yeus yoom Yalam yoom Kora yoom kwamune
wanabeen.
15 Keke Isau ye awoyambed korok korok keriwen.

Isau ye wonob dana Elifas ye karub dana kuu korok korok keriwen kuu
Teman yoom Omar yoom Sefo yoom Kenas yoom 16 Kora yoom Gatam
yoom Amalek yoom kwane. Keke yi kuu Elifas ye awoyambed Idom aom
korok keriwendan. Yi kuu Ada ye awoya.

17 Isau ye dana Reuel ye karub dana kuu korok korok keriwen kuu Nahat
yoom Seera yoom Sama yoom Misa yoom kwane. Yi kuu Besmat yu awoya.

18 Isau ye wonong Oholibama yu karub dana kuu korok korok keriwen
kuu Yeus yoom Yalam yoom Kora yoom. Keke Isau ye wonong Oholibama,
Ana yu mungkan yaambed korok korok keriwen.
19 Kukuu Isau ye karub dana, Idomdan yi korok korok.

20 Keke Horman Sia ye karub dana, ambibkin kuyaom doriib kuu Lotan
yoom Sobal yoom Sibeon yoom Ana yoom 21 Dison yoom Eser yoom Disan
yoom kwane. Yi kuu Idom aom Hordan yi korok korok keriwen.

22 Lotan ye karub dana kuu Hori yoom Homam yoom. Timna kuu Lotan
ye yangkura.

23 Sobal ye karub dana kuu Alvan yoom Manahat yoom Ebal yoom Seefo
yoom Onam yoom kwane.
24 Sibeon ye karub dana kuu Aia yoom Ana yoom kwane. Ana, yembed
awodki Sibeon ye donki bene amiibban koknoon ye okad yaa benwonoone
kereek aniiwa kirubdem ok niminiib wedmoon.
25 Ana ye dana mingki kuu Dison angkon ye wonong dana kuu
Oholibama.
26 Dison ye karub dana kuu Hemdan yoom Esban yoom Itran yoom
Keran yoom kwane.
27 Eser ye karub dana kuu Bilhan yoom Saavan yoom Akan yoom kwane.
28 Disan ye karub dana kuu Us yoom Aran yoom.
29 Keke Hordan yi korok korok, Lotan yoom Sobal yoom Sibeon yoom
Ana yoom 30 Dison yoom Eser yoom Disan yoom kwane. Kukuu yi kuu yi
amyenimbon yi korok korok Hordan Idom ambibkin aom doriib.

Idom Yi Korok Korok

31 Keke Idom aom king kere ooniwen yi weng. Israeldan kuu yaro korok
kerindo yaron.
32 Beor ye dana Bela kuu Idomdan yi king keroon. Ye taun yaningko kuu
Dinhaba.
33 Kwane bobnoone, Seera ye mingki Yobab, Bosra taun ye karub
kumbed king keroon.
34 Kwane bobnoone, Husam, Teman ambibkin ye karubbed king keroon.
35 Kwane bobnoone, Bedad ye mingki Hadadbed king keroon. Ye kuu
Moab ambibkin kambong Midiandan yaa nangmene burudandoon. Ye
taun yaningko kuu Avit.
36 Kwane bobnoone, Samla, Masreka ye karub kumbed king keroon.
37 Kwane bobnoone, Saulbed king keroon. Ye kuu ok Yufretes kung ari
ye taun Rehobot ye karub.
38 Kwane bobnoone, Akbor ye mingki Baal-Hananbed king keroon.
39 Kwane bobnoone, Hadadbed king keroon. Ye taun yaningko kuu Pau,
ye wonong yu aningko kuu Mehetabel. Yu kuu Matred yu mungkan, Me-
Sahab yu awo.
40 Keke Isau ye awoyambed yaro korok korok keriwen yi amyenim-
bon ambogawiib yi aningko kuu Timna yoom Alva yoom Yetet yoom
41 Oholibama yoom Ela yoom Pinon yoom 42 Kenas yoom Teman yoom
Mibsar yoom 43 Magdiel yoom Iram yoom kwane. Kukuu Idomdan yi
amyenimbon yi korok korok kerenib yi wenebe yi bidambib maa maa
kuyaom doberenib yi kambong maa maa nariwen.
Idomdan yi awodki kuu Isau.|U

37

Andowoon 37-50

(Yosef ye ayia kuu ye yaa wungkaniwen kowe, yena yi dabderem yirimo
dobere deme awinembiri ye karub keri dowad Idyipdan yaa mooniwen,
kumban Godiib ye yaa dorene ye dabab korem yaa kuu nenkoone burudan-
doon. Kwane Godbed dobiri amuniib wengyunde inamen amuniib konoone
Idyip yi king Ferombed Yosef yaa kubene Idyip ambibkin koremiib yambib
darewoob aomiib yi ooni ye korok kowoon.

Kwanoon ye yoman kuu Idyip ambibkiniib Keenan ambibkiniib kuu
animaniibban kere wonoon kowe, yemoon kuu mungi ye yewed darewoob
kandiwen. Yekob yoom ye nimadana yoom kwangkon animaniibban.

Kwane Yekob wengamboroonka Idyip aom kuu animaniib kowe, ye meed yedmoona ibduruk winiwen. Idyip yiri ika winiwen kuu Yosefbed ye kuu kane kuu ayia yaa korokbendoon. Kwane King Fero kwangkon Yosef yarian kuu yekaadkeroon.

Kwane Yosefbed awodki Yekob yoom yarian korem 75iib yoom yaa weng kowoona, yi korem Idyip yiri winiwen. Kwane Yekob yoom ye nimadana yoom kuu kurimbed dukniwen.)|H

Yosef Ye Kiyuum Weng

1 Yekob yambembed Keenan ambibkin aom doboroon kuyaa kumbed kwane Yekobbed doboroon.
2 Keke Yekob awene yi weng. Yosef kuu kewedman weeb 17iib kuu ye ambanga yoom ibmo dingkan kab oone dobiriwen. Ye ambanga kuu yi awodki ye amered Lea yoom Bilha yoom Silpa yoom yi meed. Kwane angkon yi komo komo arewa kamiwen kuu Yosefbed awodki yaa daanimaan. 3 Yekob yaningko mamaa kuu Israel. Israel ye mimyob dowaken darewoob kuu Yosef yamo, angkon ye karub dana yena yaa kuu embengmo, amborom kuu Yosef kuu kiomnoon yaa ye dana kowe. Yembed ebkad doboob kuu yeka amun yeman manimaniyiib yaambed ongme karane Yosef yaa konoona derenoon. 4 Kwane dorone, aron maa wedmibka yi ambe kuu Yosef yaamo dowaken darewoob, ma ayi yaa kuu dowan. Yi niindem aom arudiib keriwen kowe, yi daman Yosef yaa kongeni wengmo danimamiib.
5 Kuye niindem aom Yosef kuu kiyuum wedmoon. Wedmekore, ye ambanga yaa dakmok wonoon. 6 Yembed yi yaa yedmoon “Wengambirime. Keke ne kiyuum wedmaan. 7 Nub korem flawa yeman ye yob imkonokawiib wanane anded yenbenabekorub, anded kuu okad yiri dedmone dobiriib, mongkobon angkambed, kwane kirodmo ne anded kuu yere doboobmo doboroona yiib anded kuu neman yaa nedbe okad yiri bumangkiwen.” andoon. 8 Ye ambangambed ye yaa yedmiwen “Eb kuu kwane nub korok kere oonandameewoo? Eb anam nub korok kerandameewoo?” andiwen. Ayiya korem kongendi darewoob kerenib niindem aom arud kuu miin darewoob keriwen, amborom kuu kiyuum kuu yembed wedme dakmeen kuyaambed.
9 Kwane amaan angkon ye kiyuum mamaa wedmekore, ye ambanga yaa dakmoon “Wengambirime. Ne kuu angkon kiyuum mamaa wedmaan kii. Kowe kekamune woodiib aroniib mindong 11iib kuu ne diambed ne yaa kirobe bumangkiwen kii!” andoon. 10 Kwane awodki yaa kwangkon kiyuum weng kuu daanoon. Yambembed yedmoon “Eb kwamune dakmembaraab, amob kowe, koronde. Komo kwamune ye kiyuum id kuu? Anam, neya eb enaya eb ambanga nub mene eb yaa okad yiri bumangke kirobanuuwoo? Kwamaubbanaa!” andoon. 11 Ye ambanga kuu ye yaa wungkaniwen, kumban yambe kuu kiyuum kee ye id kuu komo manok ande meenimaan.

Yosef Ye Ambangambed Ye Kuu Kan Ari Mooniwen

12 Aron mamaa, ye ambanga kuu Sekem taun dia winiwen, yi ambe ye sibi awene be wene ooniiwe kereek ane doriib. 13 Kowe, awodki Israelmbed Yosef yaa yedmoon “Ebkaadkerewen kuu eb ambanga kuu dingkan kab ooniiwe kereek ane doriib, Sekem taun dia. Ne dowaken kuu eb ambangayiib yaa wene.” andoone Yosefbed “Eyoka” andoon. 14 Kwane, Israelmbed Yosef yaa yedmoon “Wene eb ambanga wedmende amunmo doriib dee? Dingkan kab kwangkon wedme yi weng kande kanmene.” andekore yedmoona Hebron kankubuneen yirimbed wonoon. Wene, Yosef Sekem taun

nandoon kuu yaron kuu 15 ye ambanga ande odmenmo yareena karub maambed wengane kaamonenoon “Eb komo odmenmo yareeb?” andoone, 16 yembed yedmoon “Nambanga ande odmenmo yariin. Eb ebkaadoo, kuna yaa yi dingkan kab oone doriib?” andoon. 17 Yembed man yedmoon “Yi kuu keyaa koronde winiwen kii. Ne wengambaraana dakmiwen kuu Dotan yiri wenem ande kamiwen kii.” andoon. Kwamune, Yosef ye ambanga yi yomanmo wenene wedmendoon, Dotan dia doriib.

18 Kumban yi kangkon man ambab meneen kumbed wedmeniwen, yi yedmiib komarewa ayanuub ande dakmiib. 19 Yikarebmo yedmiib “Kuned kuu kiyuuman meneen kii! 20 Wenem, ye ayenub kande okdobon dem kee dange wenuun kiri ma kaanem. Kwanekorub yedmem ‘Dura ye arud dingkanbed Yosef kuu aye birinde aniwen kii!’ andem. Kwanekorub, wedme ye kiyuum kuu komo keraneen kuyaa?” andiwen. 21 Andekoriwa, Ruben wengamberekore yembed meenoon “Yimbed ne daman ayi kuu kebenda.” ande meenekore, yembed yedmoon “Nub ayaub. 22 Ayauwe ye umkan okad yiri onduknaan. No dem yiri awine kankaanem, amiibban koknoon ye okad keyambed. Kumban ayaib!” andoon. Ruben kuu meene yedmoon ye id kuu ye angkon ika menene Yosef dem yiri kuu yemyeb nenyaro kowene ika ye ambeyiib yaa nenwonok ande ye meenoon.

23 Kwane, Yosef ye ambanga yaa monoon, yi yaro dore awingkaneniiwa ye ebkad doboob manimaniyiib derenoon kuu biangkandiwen. 24 Kwane ye kuu nendore wene ok dobon dem yiri kaaniwen. Ok dobon dem kuu okiibban dowan bidmo kereen yiri kankaaniwen. 25 Kwamunekoriwa, yi dibone animan ano korok kankoone wedmibka, Ismaeldan yenayiib yi animan ambod mooni yemaniib, kad arewa ye muramura mooni yemaniib, baeb amun mooni yemaniib kemo ari nongkobekorib, Giliad ambibkin arimbed Idyip yiri deweniib. 26 Diboniiwa, Yudambed ye aagoroka yaa yedmoon “Nub daman ayekorub, ye bob id mangke biknanuub kuu od kandanuub dee? 27 Kwana kowe, korondem, anam kuu no ye kuu kan ari moonem, Ismaeldan kee meniib keyaa. Nub ayaubban amborom kuu ye kuu nub daman umkan mimo kowe.” andoon. Yi korem weng mimo kerekoriwa, kwamunem andiwen. 28 Andekorib wedmiiwa, Midian ambibkin yi berengkanabi ye karub deweniib kowe, Yosef kuu ye ambangambed dem yiri kowiwen doreen kuu awine nenyaro kowekoriwa, od yeman silva 20yiib murudkowiibbed mooniwen. Ismaeldan yaa kwaniiwa, nende Idyip yiri nenwiniwen.

29 Kwane yomanbed Ruben menene ok dobon dem yiri Yosef kuu dore wedmoonka, dobirindo dowan keroon! Ye kerebkarab kamene mimyob darewoob kowene yebkad kuu biringkoon, ye mimyob darewoob keroon kowe. 30 Ye ika wenene ye damana yaa yedmoon “Kewedman ok dobon dem yiri kuu dowan! Komo kamaniin?” andoon.

31 Kwamunekoriwa, Yosef yebkad doboob manimaniyiib kuu nandekoriwa, naningkod maa ayekorib, yebkad kuu kande umkanbed ambiwen. 32 Yi kwame dowan kerekorib, ebkad kuu nande awodkiyiib yaa wenene yedmiwen “Nub kuu ebkad kee kitangkambed wedmuwen. Darobe wedme anduwed, mokuro eb dana yebkad dee?” andiwen. 33 Ye darobe wedmekore yedmoon “Oo anam, ne dana yebkad doboob kei! Arud awaan dingkan mamaambed ayoon kii! Anam Yosef kuu aye bunge aniwen!” andoon. 34 Kwamune, Yekob kwangkon yebkad biringkekore ebkad korobob arewambed bendebekore, aron doboob darewoob ye dana dowad ameng kamemboroon. 35 Ye dana korem kuu menene awodki yaa daane

ongkanuuwo korondok ande kamiwen, kumban yembed yi yaa wengambirindo. Yembed yedmoon “Ne kwamune amengmo kamoni, neyiib bobneni ne danayiib angka angkanandamiin.” andekore, ye korondindo kwane amengmo kameboroon.

36 Kuu yaron kuu Midiandan kuu ari Yosef kandeniiwa Idyip ambibkin aom aomnekoriwa, karub maa yaningko Potifambed Yosef moonoon. Potifa kuu Idyip ye king Fero ye ana nangmidan yi korok mamaa.

38

Yuda Yoom Tamar Yoom

1 Kwanoon kuyaron yaa, Yuda kuu ye aagoroka domondekore, kambong Adulam ye karub yaningko Hirayiib yaa doborok wonoon. 2 Kuyaambed karub yaningko Sua ye mungkan wedmendekore awanoon. 3 Awanekore, dangimamoniiwe oyoomiib kere, dana ibduruk wooneen kuu karub dana, yaningko kuu Er yedmiwen. 4 Angkon ika oyoomiib kere karub dana maa wooneen yaningko kuu Onan yedmiwen. 5 Angkon ika maa wooneen kangkon karub dana kowe yaningko kuu Sela yedmiwen. Ye kuu kambong Kesib yaambed wooneen.

6 Amaan arimbed, Yudambed ye dana mingki wonob Er ye wonong benoon yu aningko kuu Tamar. 7 Er God yaa wengambirimokban kowe, ye dobiri kuu miin arewa keroone, God ye dowakeniibban kerekore, ayoona bobnoon 8 kowe, Onan yaa Yudambed yedmoon “Eb ambang ye dana wanabi dowad eb ambang ye wonong yoom dangiiwo dana wanabuk, ayi ye yumbon kandi yeman. Nub kara kui. Kwane.” andoon. 9 Kowe, Onam kuu ayi ye wonong yoom dangimaib kumban, ye kawad kuu bunangka okad yiri kirarimaan kumbed, ayi ye meed wanabi kuu kebenoon. Yekaadkeroon kuu ye dana keraanban kowe. 10 Onanbed kwamimaan kuu miin arewa kowe, God dowakeniibban kere, ye kangkon ayoona bobnoon.

11 Kwanoon kowe, Yudambed “Sela kuu ye ayi areb bobnaneen dee?” ande meene unekore, Tamar yaa yedmendoon “Kwani kowe, wene kub ambeyiib yaa irib kwane doberebko, ne dana Sela kuu kainoka.” andoona, Tamar kuu yu awodkimbed doreeniib yaa wuneen. 12 Kuye yondem amaan dobere wene, Yuda ye wonong bobneen. Bobneena, mimyob kowe doreene dowan kerekore, ye yoom yangkodmi Hira Adulam karub yoom Timna ari Yuda ye karubbed ye sibi wung wiib yaa wedmok winiwen. 13 Tamar wengamburuunka “Yuda kuu Timna ari ye sibi wung wok deweneen kii.” andiib 14 kowe, irib ebkad kuu biangke nongkobe kiwaan ari ye nima yi ebkad areb be debekoru, dabuambed kiringkonombed nare kirimo kebenekoru, wene kambong Enaim ye kuuk darewoob wiriniwen yambongko dia, Timna kiwaan kebed yaa Yuda biranande dibuun. Yukaadkereen Sela kuu kainoon kumban yu kuu ye wonong keri dowad konindo kowe.

15 Yu murubia kiringkonombed nare kiri kee kebeneen kowe, Yuda wedmendekore yembed meenoon kuu kiwaan ari ye wonong andoon. 16 Ma, ye kuu ye dana mingki ye wonong ande ma kaadkerindo kowe, kiwaan kebedbed wene yu yaa yedmoon “Kub yoom ne yoom wene dangem.” andoone, yumbed kaamoneen “Komo kawaneebkob eb yoom kuu wene danganuub?” anduune, 17 neman yedmoon “Ne naningkod mana kankebdaniin.” andoone yumbed kaamoneen “Komo amukni yeman kawaneebkob awine dobaraniinkob naningkod kuu kewaneeb?” anduune, 18 “Kubbed yedme. Nembed komo amukni yeman kub yaa kabdaniinkob awine dobaraneeb?” andoona, yumbed neman inandeen “Eb yonamadiib, eb kerek

kebeni yemaniiwa ye nongiiwa bangkawe.” anduuna, yu yaa bangkandekore yu yoom dangiiwa yu kuu oyoomiib kereen. 19 Kwane yu kuu wuneen
kuu yu murubia ari dabua kebeneen kuu biangkendekoru, angkon irib
ebkad ika bendebe doruun.
20 Kwane kuye yoman, Yudambed yangkodmi Adulam ye karub yaa nan-
ingkod kowoona, kanwene ye amukni yeman wonong kuyaa kondoon kuu
igakman bemonok anded, kuned yembed yu wedmendindo kowe, 21 karub
kuyaom dobiriib yaa kaamondoon “Keenan yi god yi kiwaan ari wonong
Enaim kiwaan kebed yaa dibureen kuu kuna?” andoona, yimbed yedmiwen
“Kemaom kee Keenan yi god yi kiwaan ari wonongiibban.” andiwen.
22 Kowe, Yuda yaa ika wene yembed yedmoon “Nembed yu wedmendindo,
angkon karub kuyaomdanbed yedmiib kuu kemaom kuu Keenan yi god
yi kiwaan ari wonongiibban andiib.” andoona, 23 Yudambed yedmoon
“Naningkod kabdaankob wonong kee kondaneeb manok ande wenewen
kumban wedmendindo kowe, korondubko, ne yonamad awene kondaan
kuu kwane yumbed buk. Korondaubban ika ika onme yarebbanuub kuu
karub yenambed nub yaa daandi ye ambon yeman kerundaniib.” andoon.
24 Kwane wood ayoobmim dowan keruuna, weng muneen “Eb
wonongkim Tamar kuu kiwaan ari wonong areb kere oyoomiib kereen kii.”
ande Yuda yaa yedmeniiwa, yedmoon “Nende, wat amotbed nengkibko
dene bobnuk.” andoone, 25 kwane wonong kuu nende ningkandamiiwe,
yumbed yu wonongkim yaa weng koween “Kee kane ye yonamadiib ye
kerek kebeni yemaniiwa ye nongiiwa kawoonkob awinaan kee? Yembed
yedmoonkob dangekorub oyoomiib keraan. Mene wedmebka, kumkam
kee kane yeman ande.” andeen. 26 Yuda wedmekore, “Ii neman kii!”
ande meenekore yedmoon “Yu inamen kuu amun kumban ne inamen kuu
amunban, amborom kuu ne kuu anam ne dana Sela yaa konaniin andaan
kuu kwanindo kowe, ne kuu anam ambarakmaan kii.” andoon. Kwanekore,
Yuda yu yoom kuu angkon ma ika dangindo.
27 Wooni yaron munuune wedmuunka, karub dana ayoob dabak dana
woonandamuun. 28 Kowe, dana maa kuu yedin dingki yiroona, yu
deme wonongbed ebkad nong dodmombed dingki yaa yuween kuu yedin
wooneen andeen, 29 kumban ye dingki angkande ika aomnoon kowe, dana
maa yedin wooneen. Kowe, yu deme wonongbed yedmeen “Keke kwane
bamdaane yaro wenewen kii.” andeen kowe, yaningko kuu Peres* yed-
miwen. 30 Kwane ye yondem kuu ye aagorok kuu ebkad nong dodmoyiib
kumbed wooneen kowe, yaningko kuu Seera† yedmiwen.

39

Yosef Yoom Potifa Ye Wonong Yoom

1 Kwane Yosef kuu Idyip yiri nenwiniwen. Nenwiniiwe, Idyipman yan-
ingko Potifambed moonoon. Ye kuu Idyipdan yi king Fero ye deme karub.
Ye kuu ana nangmidanbed king oonimaib yi korok. Yembed Ismaeldanbed
Idyip yiri Yosef nenwiniwen kuu moonoon 2 kowe, ye korok Idyipman
yambiwoom doboroon. Yariman God kuu Yosef yaa dore awanimaan kowe,
komo komo kamoon kuu amunmo keroon. 3 Kwanoone, ye korok kuu
wedmoonka, Yariman God kuu ye yaa dore awanimaankob, yembed deme
ambangkimameen kuu amunmo kerimaan. 4 Yosef kuu kwanimaan kowe,
Potifambed karub amun yeman ande meenekore, yeka ye deme karub

* **38:29:** Peres yaningko ye weng id kuu “Bamdaane yaro wini”. † **38:30:** Seera yaningko ye weng id kuu “Dodmo, yirim areb”.

nendoon. Kwani kowe, Potifa ye deme nimakarub korem yi korok kerekore, angkon Potifa ye yiribman korem yi ooni karub keroon. 5 Nendoone Yosef ambiwoom korok keroon yaron yaambed ari kuu Yariman Godbed Potifa awene yambib aom doriibdan yaa amun kerundoon, amborom kuu Yosefiib kowe. Potifa ye yiribman korem ambiwoomiib yongbonbon angkayiib kuu Yariman Godbed amun kerundoon. 6 Kwane ye yiribman korem kuu Yosefbed oonene korok keroon kowe, Potifa kuu ye yiribman meenimokban, animan ani yeman yaamo meenoon.

Yosef kuu aromkonoyiib angkon ye kuu kerengkanimbon 7 kowe, dobere wene ye korok ye wonongbed ye yaa nenem inamen meenenekoru, wengwadmeen “Menebko ne yoom dangem!” andeen 8 kumban, Yosefbed yu yaa yedmoon “Yii! Ne korokbed ne yaa yambiwoom yiribman korem kee oonaan yaa anam ande korok kowoon kowe, yembed ye yiribman yaa amun dee ande meenimokban. 9 Ambib keyaom kuu ne kuu korok darewoob. Karub maa kanembed kuu ne arewiibban. Kowe, ne korokbed ne yaa kuu ‘Ne kumkam kee araben awinaneeb kuu yimin.’ andoon, kumban ma kwamune andindo kubbed kwaneeb kii, amborom kuu kub kuu ye wonong kowe. Komande kub yaa ambarakmi arewa kamaniin? Kwananiin kuu God yaa ambarakmaniin.” andoon. 10 Yii andoon kuned, angke ware, angke ware, yumbed Yosef yaa wengwadmeen kumban, Yosef kuu yu yoom dangindo, angkon yu yoom dobirindo.

11 Aron mamaa, ambiwoom deme karub kuu wenebiiwe yembedmo ambiwoom deme ambangkaane 12 yumbed ye yuruk ebkad yaa awinenekoru, wengwadmeen “Menebko ne yoom dangem!” andeen kumban, amonombe kombiri weneene ye yuruk ebkad kuu yu dingkimbed awine bianduune domonekore, ambiwoom kuu kombiri dore bunangka wonoon. 13 Kwane, yumbed wedmuune kwanoone yuruk ebkad kandekoru, 14 yu ambiwoom deme nima yaa yumbed baanduune miniiwe yedmeen “Wedmime. Hibruman kee nenmene kowako nub yaa kwane emdangke doborok ande nenmonoon kii! Yembed mene neyiib yaa dangem ande monoon, kumban ne kuu kabang kamaane 15 ye yuruk ebkad kuu kee korarundekore bunangka kombiri dore wonoon kii!” andeen.

16 Kwane ye yuruk ebkad kuu kankowuune ye korok monoone, 17 weng kuu ye yaa daaneen “Eb dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye Hibru karub nub yaa kee nenmenewen kumbed ne yaa menene wengwaroon 18 kumban, ne kuu kabang kamaane, ye yuruk ebkad kuu kee korarundekore, bunangka kombiri dore kabaanmo wonoon kii!” andeen. 19 Kwanuune, ye korok kuu ye wonongbed daaneen kuu wengamberekore, ye niindem aom norinbed amot nimin areb keroon 20 kowe, Yosef kuu nenwene wii aom kamonoon, Idyip ye kingbed ye wiidan nongkoboon kuyaom kowoon.

Kowoon kumban, wii aom kuu 21 Yariman Godbed amun kerune dore awanimaan kowe, wii yariman kuu Yosef yaa amun amun kamenekore, 22 yembed Yosef yaa kuu wiidan ooni yeman nendoone, wii aombed komo kamimamiib kuu yembed korok keroon. 23 Wii yariman kuu Yosefbed wiidan oonoon yaa kuu ma komo meenindo, amborom kuu Yariman Godbed Yosef yaa dore awanimaane yembed komo kamimameen kuu amunmo kerimameen.

40

Wii Aom Ye Karub Yi Kiyuum Yosefbed Kedmengkandoon

1 Aron maa amaan ari, Idyipdan yi king yaa ye wain ok koni ye karub
yoom Idyipdan yi king ye flawa ongmidan yi korok yoom, yi ayoobbed
Idyipdan yi king Fero yaa ambarakmiwen 2 kowe, Fero kuu karub ayoob yi
yaa norin wandekore, 3 yedmoonkob yi ayoob awingke benwene Fero yaa
oonidan yi korok yambiwoom kiribekorib, wii ambib Yosefiib doreen aom
nongkobiwen. 4 Fero yaa oonidan yi korokbed wii karub ayoob kuu be Yosef
yaa domondoon, yembed oonoko dobirime anded. Kwamune wii aom doriib
ye niindem aom aron doboob keroon.

5 Aron maa, amnoom kuu king yaa ye wain ok koni ye karub yoom
king ye flawa ongmidan yi korok yoom, yi ayoob kiyuum wanabiwen,
amnoom mimo kuyaombed. Yi kiyuum kuu idiibmo yeka yeka. 6 Kwane
awari amkimo Yosef dawuro menene wedmendoonka, yi ayoob kubiyiibban
dibiib 7 kowe, yembed yi yaa kaamondoon “Komoyiibkob yiib kubiyiibban
keriwen, kibikee wedmaan kee?” andoon. 8 Yi ayoob inande yedmiwen
“Nub ayoob ibonmo kiyuum wanabuwen kii! Kumban nub kiyuum weng id
kuu kanembed kedmengkandaanban.” ande yedmiwen. Yosefbed yedmoon
“God, yembedmo kuu kiyuum weng id kedmengkandi ye karub. Yiib kiyuum
weng kuu dakmibko wengambara.” andoon.

9 Kowe kwane king yaa ye wain ok koni ye karub ye kiyuum weng Yosef
yaa daanoon “Ne kiyuum wedmaan kuu nong yob wain ok ongmi ye nong
ne kiringkono ari kamonoon 10 kuu nondong ayoobmimiib dangoon. Kirod
kirodmo kwamunene dembene wuung ire yob dibere amnene yumundere-
boon. 11 Ne king Fero ye kabus kuu nembed awinaan kowe, nembed nong
yob awine ondoobkaana ok kuu Fero ye kabus aom meneboona, nembed
kabus nanwene Fero yaa konaan.” andoon. 12 Kwane Yosefbed yedmoon
“Ye id kuu kei. Nong yob nondong ayoobmim kuu aron ayoobmim. 13 Aron
ayoobmim ari kuu Ferombed wii aombed eb nenangkane kowekore, eb
korok nenkone ika eb deme yaa nenkowaneena, angkon Fero ye wain
ok konimamaneeb, kurin kwanewen areb kii. 14 Kumban kuu dakmaan
kwamune amunmo eb yaa ambangkoka ne nonondandaab. Meenewe
mimyowiib kewe ne yaa ne kangkon Fero yaa daanebko ne wii aom kee
nende ambun angka kowoko deedara. 15 Kwamune ne kuu dudimbed awine
Hibru yi okad aombed kanminiwen, angkon kwamunene kibik keyaom
kuu anam ma ambarakmindo kumbed ogoodmo kande wii kaaniwenkob
doriin.” andoon.

16 Kwane king ye flawa ongmidan yi korok wengamboroone, Yosefbed
karub maa ye kiyuum woon kuu amunmo kedmengkandoone, ye kwangkon
Yosef yaa yedmoon “Ne kangkon kiyuum kwamune wedmaan kii. Ne korok
ari kuu kabed ayoobmimiib dangoon kumaom korem kuu flawayiibmo.
17 Kabed animari angkeen kuyaom kuu flawa yeka maa maa ningkanabiwen
kumaom dangoon. Yi kuu Fero yeman, kumban ayari onbed benaniinmo
kamiib kii.” andoon. 18 Kwane Yosefbed yedmoon “Kiyuum kuye id kuu kei.
Kabed ayoobmim kuu aron ayoobmim. 19 Aron ayoobmim ari kuu Ferombed
wii aombed eb nenangkane kowekore, eb korok nenkone wandekore, eb id
kuu kan at yitkang arimbed kaaraneena ayari onbed ananiib.” andoon.

20 Aron ayoobmim ari kuu king Fero ye wooneen ye aron kowe, ye
orok ongmekore ye korok korok baandoona menebe aniwen. Anekoriwa,
orokbon arimbed king yaa ye wain ok koni ye karub yoom king ye flawa
ongmidan yi korok yoom kuu wii aombed benangkane nongkobekore ye
korok korok yi arinambo arimbed yi ayoob yi korok benkonoon. 21 King yaa
ye wain ok koni ye karub kuu Ferombed ika ye deme yaa kowoona, wain ok

kabus aom onduknekore Fero yaa konimameen. 22 Kumban king ye flawa ongmidan yi korok kuu Ferombed ye korok wandekore, ye id kuu kan at yitkang arimbed kaaroon. Kwamune yi ayoob yaa Yosefbed komo dakmoon arebmo kamoon. 23 Kuned king yaa ye wain ok koni ye karub kuu Yosef meenenindo ye nonondandoon.

41

Yosefbed Fero Ye Kiyuum Weng Id Kedmengkandoon

1 Weeb ayoob dowan kereen ye yondem, Idyip yi king Fero kiyuum wedmoone, ye kuu ok Nail kebed yaa doreen. 2 Kwane, buromakau darewoob darewoob bingbingmo ediib kuu ok yirimbed yeedere yaroniib, kereek doboob ok kebed yaa ane doriib. 3 Kwane, buromakau yena konokonomo murubia didban ediib ok yirimbed yeedere yaro miniwen. Mene yena ok kebed yaa doriib yaa dabokne doriib. 4 Kwane, buromakau konokonomo kumbed buromakau darewoob bingbingmo kuu aniwen. Kwane, Fero kuu yaro demboon.

5 Ye angkon ika angkene kiyuum maa wedmoone, yakom irok mimo yaambed id ediib darewoob darewoob amun amun ire yumune weneen. 6 Wonoone, yakom maa konokonomo dembene id ediib iroone nuub niminbed wuuroone koknoon kumbed 7 yakom id darewoob darewoob amun amun kuu been yoobkoon. Kwane Fero yeederene wedmoonka kiyuum waan.

8 Ye kuu meenmi darewoob kameen amkimo kereene, Idyip aom indob ayoob yi karub, inamen bangbangiib kuye karub weng kowoone meneniiwa, kiyuum kuu daandoon, kumban karub kuu miniwen kuu weng id anam kuu ma korokbenindo. 9 King yaa ye wain ok koni ye karubbed Fero yaa yedmoon “Ne kibik ika meenmaan kuu ne anuk kuu ambarakmaan. 10 Kurin kuu ne yoom flawa ongmidan yi korok yoom ebbed norin wandenekore, nub kuu eb yaa oonidan yi korok yambiwoom wii kamberewen. 11 Kuyaom kuu amnoombed nub kiyuum ye idiib yeka yeka wanabuwen. 12 Hibru kewedman kuu nub yoom doruuwa ye kuu eb yaa oonidan yi korok ye deme karub keroon. Nub kiyuum kuu daanuuwa, 13 kiyuum weng id kuu yembed nub yaa kedmengkandoon. Kwamune yedmoon arebmo, nub yaa komo kwanandameen kuu nub yaa kwanoon. Yedmewenkob, flawa ongmidan yi korok ye korok kuu wande ye id kuu kan at yitkang arimbed kaaroon. Ne kuu ne deme yumbon kuu ika nenkowewen.” andoon.

14 Kwane, Ferombed weng kowoone, wii ambiwoombed Yosef nenminiiwe, bomi de ebkad yeweb debe kwanoone, kirodmo Feroyiib yaa nenminiwen. 15 Kwane, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Ne kiyuum wedmaan kumban, karub kanembed ma kedmengkandindo. Kumban ne wengambaraanka eb kuu kiyuum wengambere id kedmengkandimameeb.” andoone, 16 Yosefbed Fero yaa inande yedmoon “Ne kuu yiminban, kumban eb dowaken kuu kwamune kowe, Godbed eb kiyuum weng id kuu kedmengkabdaneen.” andoon.

17 Kwane, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Ne kiyuum angka wedmaane, ne kuu ok Nail kebed angka doriin. 18 Kwane, buromakau darewoob darewoob bingbingmo ediib kuu ok yirimbed yeedere yaroniib, kereek doboob ok kebed yaa ane doriib. 19 Kuyi yondem buromakau yena konokonomo miin murubia didban ediib yeedere yaro meniib kii. Kwamune kuu Idyip ambibkin korem keyaom kee ne ma kwamune wedmindo. 20 Kwane, buromakau konokonomo murubia didban ediib kumbed buromakau ibduruk dembiwen kuu korem ane dowan keriwen. 21 Kwane aniwen kumban, yi ma

kwanindo areb, yi kuu konokonomo miin murubia didban kuu kwanamo. Kwane ne dembaan.
22 Kiyuum maa kuu kei. Yakom irok mimo yaambed id ediib darewoob
darewoob amun amun ire yumune weneen. 23 Wonoone, yakom maa
konokonomo dembene id ediib iroone, nuub niminbed wuuroone koknoon
kumbed 24 yakom id darewoob darewoob amun amun kuu been yoobkoon.
Indob ayoob yi karub yaa ne kiyuum daandaan kuu weng id ne yaa
maawindo.” andoon.
25 Kwane, Yosefbed Fero yaa yedmenoon “Godbed komo awinandameen
kuu eb yaa korokbebdoon. Kiyuum ayoob kuu ye weng id kuu ibmo.
26 Buromakau darewoob darewoob amun amun ediib, yakom darewoob
darewoob amun amun ediib ye weng id mimo kuu weeb ediib. 27 Buromakau
konokonomo murubia didban ediib yoman yeediriweniib, yakom
konokonomo nuub niminbed wuuroone koknoon ediib ye weng id mimo
kuu weeb ediib kuu animaniibban keraneen.
28 Eb yaa nembed kee yedmebdaan kuu kui. Godbed komo awinandameen
kuu eb yaa korokbebdoon. 29 Weeb ediib kuu Idyip ambibkin korem aom
kuu animan yewudmo kere wananeen, 30 kumban yoman kuu weeb ediib
aom kuu am kainaneena animaniibban keraneen. Kwane, Idyip aom kuu
animan yewudmo kuu nonondandaniiwa am kaini kuu Idyip okad yimin
yimin yaa waneene monmaraneen. 31 Anam, animan yewudmo kuu ika
meenmaibban amborom kuu animaniibban keri kuu miin arewa keraneen.
32 Eb kuu kiyuum ayoob wedmewen ye id kuu anam Godbed aron doboob-
ban kwanandameen, angkon inamen ma kerokban.
33 Eb kuu Fero kowe, inamen bangbangiib kedmengkandi yemoon ye
karub wedmekore, Idyip ye okad yi korok nenkowe. 34 Kwane, ebbed
okad yimin yimin yaa animan ooni ye korok be nongkobe. Yi dowad kuu
animan yewudmo ye weeb ediib aom animan wanabi kuu bekorib, andokbe
wenore angkoyiib nongkobe anded mimo bekorib, animan angkara animan
yi yariman ika bangkandimamaniib. 35 Animan baniib kuu taun aombed eb
animan nongkobi yi ambiwoom kuu benwenoraniib. Kwanekorib, oonaniib
kuu amun. 36 Animan wenore oonaniib kuu weeb ediib aom Idyip aom
animaniibban keraneen ye niindem aom angkon bangkandaniib yeman.
Kwananiib kumbed karub mungi bobnaibban.” andoon.

Ferombed Idyip Ooni Ye Dowad Yosef Nenkowoon

37 Kwane, Fero yoom ye korok korok yoom weng kandekorib, weng amun
ande meeniwen 38 kowe, Ferombed yi yaa yedmoon “Karub mim kwamune
kee ma wedmaubban, God ye kingkiniib kee.” andekore 39 Ferombed
Yosef yaa yedmoon “Korem kee Godbed korokbebdoon kowe, eb kuu ina-
men bangbangiib kedmengkandi yemooniib kuu karub ma kwaneyiibban
kowe, 40 eb kuu nembed ne ambibkindaniib ne korok korokiib ye korok
nenkowaniine, eb weng kondaneeb kuu eb wengmo awine kandaniib.
Nembedmo kuu eb korok kii.” andekore, 41 ika yedmoon “Kibik kee
Idyip ambibkin korem aom kee ebbed ooni korok nenkowaan.” andekore,
42 Ferombed ye dingki kanding ye kuruyiib biande Yosef ye dingki birid ari
derenekore, ebkad doboob amuniib derenekore, gold itoob ye kongkono yaa
niinenoon 43 kowe, Fero yaa wengongke ye dabderem aom dobiri ye karub
keroon. Kwane, Ferombed yedmoonkob ye hos mamaayiib ye hos yoman ari
dobiriwed kirod yarebi yeman aningko seriot mamaayiib nekwiiwe, Yosef
kuu nenkowoone, karub yena yidin wene ika ika baandiib “Angkane karub
keyaa bumangkime.” andiiwe, Yosef kuu Fero yaa wengongke ye dabderem
aom dobiri ye karub keroon kuu Ferombed Idyipdan yaa korokbendoon.

44 Kwane, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Ne kuu Fero, kumban karub
kanembed eb yimin andiyiibban kuu yoon o dingki ma kankoonaanban,
Idyip korem aom.” andekore, 45-46 Ferombed Yosef yaa Idyip wengbed
aningko maa Sefenat Fanea konoon. Kwane, taun aningko On yi karub
dore yi god dore wedyiri dobiri ye karub Potifera ye dana mungkan Asenat
konoona awanoon. Yosef kuu weeb 30yiib yaambed Idyipdan yi king Fero ye
yumbon aombed wene Fero ye deme andowe Idyip korem aom yeka awine
deweneboon. 47 Weeb ediib ibduruk kuyaom okad kuu animan yewudmo id
ire wonoon kowe, 48 Yosefbed animan korem Idyip aom kuu id ire wonoon
taun dia kuu taun kwamune aom be wenoroon, taun mimim kui. 49 Animan
id korem kuu kimingkindeban, karamok kebed yaa kubuk mimim areb
kowe, Yosefbed kimingki kuu korondoon.
50 Kuu yaron kuu Yosef ye meed karub dana ayoob ye wonong Asenatbed
wanabeen. 51 Yosef ye mingki ibduruk wooneene yedmoon “Nambe awene
yaa meeniyiib ne durud yewed koremiib Godbed boona nonondandaan
kowe yaningko kuu Menase*.” andoon. 52 Yosef ye mingki maa wooneene
yedmoon “Ne kuu okad maa aom dobere durud yewed kandaan, kumban
Godbed amun keruwoone yowiib keraan kowe, yaningko kuu Efraim†.”
andoon.
53 Idyip aom animan yewudmo ye weeb ediib kuu mene yimin wandoone,
54 animaniibban ye weeb ediib andowe muneen. Kwane, Yosefbed komo
dakmoon kuu kwanoon. Ambibkin maa korem aom kuu animaniibban kere
wonoon, kumban Idyip aom kuu animan yemooniib. 55 Idyipdan animaniib-
ban keroona wedmekoriwa, mene Fero yaa animan dowad ameng kamiwen
kowe, Ferombed Idyipdan yaa yedmendoon “Yosefiib yaa winibko, yembed
komo yedmendoka kwanime.” andoon. 56 Animan kuu Idyip korem aom
dowan kere weneene, Yosefbed animan ambib nandoone Idyipdanbed Yosef
yaa andowe berengkiwen. 57 Ambibkin korem kwangkon animaniibban
mungi ye yewedbed yiminban kowe, korem meneniiwa, Yosefiib yaa Idyip
aombed animan andowe berengkiwen.

42

Yosef Ye Aagoroka Kuu Idyip Yaa Winiwen

1 Kwane, Yekob awene yi kwangkon yi animan kuu dowan kowe, Yekob
kuu wengamboroone Idyip ambibkin yaa kuu yob ani yeman (nati areb)
kuu dangoon. Kwani kowe, yembed ye karub danaya yaa yedmendoon
“Yiib komande ogood dibere keenombere keenombere kamiib? 2 Ne kuu
wengambaraan, Idyip yaa kuu yob ani yeman dangoon kowe, wene yiri
nubman berengke benminime. Kwananiib kuu anekorub bobnaubban
dobaranuub.” andoon.
3 Andoone, Yosef ye aagoroka angko angkoyiib kwane wene Idyip yaa yob
ani yeman kuu berengkok winiwen. 4 Kumban, Yosef ye daman Benjaminiib
winindo, amborom kuu yawodki Yekob kuu ne dana ayaan ande unoon.
(Yekob yaningko mamaa kuu Israel) 5 Kowe, Israel ye mingki kuu Idyip
yiri wene yob ani yeman kuu berengkande winiwendan numun winiwen,
amborom kuu Keenan aom kwangkon animaniibban keroon kowe.
6 Yosef kuu Idyip ambibkin kuyaom ye korok kowe, karub kuu yob ani
yeman ye yaa berengkande minimamiib. Kwane Yosef ye aagoroka kuu
mene ye yaa bumangke yi kiringkono okad yiri kankubuniiwe, 7 Yosef kuu

* **41:51:** Menase yaningko ye weng id kuu “Nonondandi”. † **41:52:** Efraim yaningko ye weng id kuu “Ne yob kuu ayoob keraan”.

wedmendekore yi kuu yekaadkeroon kumban, ye kuu yekaadban areb kerene yeka mamaa kere yi yaa amun amunban kamendene yi yaa daandoon “Yiib kuu kunambed miniwen?” andoone, yimbed yedmiwen “Keenan ambibkin yaambed munuwen animan berengkanduwed.” andiwen.

8 Yosef kuu ye aagoroka yaa kuu nemanmo yekaadkerundoon kumban, neman ye yaa kuu yikaadban, Idyipman areb keroon kowe. 9 Kwanekore, ye kiyuum yi yaa kuu meenekore, yi yaa yedmoon “Yiib kuu darobidan ye karub mene nub ambibkin yaa yi ana nangmidaniibban dee kuna kuyaa wedmok miniwen kii!” andoon. 10 Andoone, yimbed man yedmiwen “Nub yariman, yii! Nub kuu eb deme karub kowe, mene animan berengkanduwed, kumbedmo. 11 Nub kuu ambe mimo ye meed. Nub kuu korem anam eb deme karub, nub kuu darobidan ye karubban, nub kuu anam ye karub.” andiwen. 12 Andiiwe, yembed yi yaa yedmoon “Yii, yiib kuu mene nub ambibkin yaa yi ana nangmidaniibban dee kuna kuyaa wedmok miniwen kii.” andoon 13 kumban yimbed neman yedmiwen “Nub kuu eb deme karub, nub kuu aagoroka wad ayoowiib, nub ambe kuu mimo Keenan ambibkin aom dobirimameen kowe, yeenbon dana kuu nub ambe yoom doriib, angkon aagorok mamaa kuu dowan.” andiwen.

14 Andiiwe, Yosefbed yi yaa yedmoon “Yiib kuu yedmendaan kui, yiib kuu darobidan 15 kowe, Idyipdan yi king Fero yaningko yaambed amob yedme kowaan yiib yaa kuu kombon wedmi yeman kuu yiib kwangkon keyaom dobaraniiwe yiib daman yeenbon kuu keyaom mananeen kumbed. 16 Kowe, yiib kuyaom karub mamaa yedmibko wene yiib daman yeenbon kuu nenmonok yena yiib kuu wii aom awunime. Kwananiib kumbed yiib weng dakmiwen kuu anam dee kombon wedmi yeman. Anam, Fero yaningko yaambed amob yedme kowaan kuu kwanokban keraniib kuu nekaadkeri yeman, yiib kuu darobidan kii.” andoon. 17 Kwanekore, Yosefbed yi kuu bene wii aom aron ayoobmim nongkoboon. 18 Aron ayoobmim arimbed yembed yi yaa yedmoon “Ne kuu God wengambiri ye karub kowe, kwananiib kumbed domondaniina wananiib, bobnaibban. 19 Yiib kuu anam ye karub keroka, yiib aagorok mimo kuu wii aom keyaa domonenekorib winime. Kwanekorib, yiib aweneya kuu mungi bobniwen kowe, yiib wene animan bekorib yiyiib yaa winime. 20 Kumban yiib daman yeenbon kuu ne yaa nenminime. Kwananiib kumbed yiib weng daawiwen kuu anam andaniine, yiib kuu bobnaibban.” andoone “Ee, kwananuub kii.” andiwen.

21 Kwanekorib, yikareb neman yedmenoon yedmenoon kamiwen “Anam kii. Nub kuu nub daman ye dowad dabab kanduub kii! Nub kuu ye dabab wedmuwen, ye wadkeri dowad nub yaa eekmoon kumban, nub kuu ye yaa wengamberenindo kowe, dabab kee nub yaa monoon kii.” andiwen. 22 Andiiwe, Rubenbed yedmoon “Ne kuu yedmendaan ‘Kewedman yaa ambarakmaib.’ andaan kui. Kumban, yiib kuu wengambirindo keriwen kowe, ye bobnoon ye kakman ye ukum kanduub kii.” andoon. 23 Yi kuu Yosef kuu yekaadkerundoon ande meenindo, amborom kuu ye kuu Idyip wengbed dakmeene amenengki ye karub Keenan wengbed dakmendeen kowe.

24 Kwanekore, yi yaa kuu amonombe angkorom korokbendekore, ameng kamande kamoon kumban ye mimyob kirod kebenoon kowe, ika amonombe yi yaa ika daandekore, yembed Simion kuu nende yi indob arimbed yengbenoon. 25 Kwanekore, Yosefbed ye deme karub yaa yedmendoone, yob ani yeman kuu aagoroka yi yowo aom age nambungkekorib, aagoroka yi od kuu angkon ika yi yowo aom benkambungkekorib, angkon animan yenayiib kiwaan yaa wananiib

yeman bangkandiwen. Kwanekoriwa, 26 aagorokambed yi animan yowo
kuu donki animari nongkobiiwe winiwen.
27 Wene wedya angkande kamenib, yi aagorok mamaambed ye donki
yaa animan bangkandande kamene yowo aom dande wedmoone ye od
kuu angkon ika kuyaom angkuun kowe, yembed ye aagoroka yaa yedmoon
28 “Woyee! Ne yowo aom kuu ne odiib kedi!” andoone, yi mimyob yaa
yiminban keroone une kiringmiyiib kamenib neman daane daane kame
yedmiwen “Kee komo Godbed nub yaa kee kamunoon kee?” andiwen.
29 Kwane mene yi Keenan ambibkin aom awuderekorib, yi ambe Yekob
yaa yi yaa komo kamoon kuu kwane daaniwen 30 “Karub okad yarimanbed
nub kuu darobidan andekore, nub yaa yeka mamaa kere, amun amunban
kamendoon. 31 Kumban nubbed ye yaa yedmuwen ‘Nub kuu anam ye karub,
nub kuu darobidanban. 32 Nub kuu ambe mimo ye meed, aagoroka wad
ayoowiib, mamaa kuu dowan, angkon yeenbon dana kuu kewedman kowe,
ambe yoom Keenan yaa doriib.’ anduwen. 33 Anduuwe, okad yarimanbed
nub yaa yedmoon ‘Keke kwananiib kumbed nekaadkerekori, yiib kuu anam
ye karub andaniin kuu yiib aagorok mimo kuu keyaa domonenekorib ani-
man kuu benib winime, yiib awene kuu mungi bobniwen kowe. 34 Kumban
yiib daman yeenbon kuu ne yaa nenminime. Kwananiib kumbed ne kuu
nekaadkerekori, yiib kuu darobidanban, anam ye karub andaniin. An-
dekori, yiib aagorok kuu yiib yaa angkon ika kondaniin, angkon yiib kuu
okad keyaom nub yaa berengkiiwo yiib yaa berengkuuwo kamenabanuub
kuu yimin.’ andoon.” andiwen.
35 Kwane, yi animan yowo aom kuu age wedmiiwe, yi od kuu ika kuyaom
dangoon. Kowe, yi yoom yi awodki yoom kuu wedmekorib uniwen.
36 Kwane, yi ambe Yekobbed yi yaa yedmoon “Yiibbed ne dana benwiniiwe
bikniwen. Yosef kuu dowan, Simion kuu dowan, kumbed angkon Benjamin
nenwanandiwedoo? Ne yaa kuu korem ne bonman keroon kii!” andoon.
37 Andoone, Rubenbed yawodki yaa yedmoon “Kwane, Benjamin kuu
eb yaa angkon ika nenmonokban keraka, ne karub dana ayoob kuu
yengkadme. Ebbed ne yaa ‘Ee, korobe oone.’ andekoreb, domowebko
nenwenekori ika nenmana.” andoon 38 kumban, Yekobbed yedmoon “Ne
mingki kee kuri eb yoom wanaibban. Ye ambang kuu bobnoon kowe, Reksel
yu dana kuu yembedmo doreen. Nenwananeewe, kiwaan wedyambed
ayaneen kuu ne kuu mimyob kowe wene bobnaniin.” andoon.

43

Yosef Ye Aagoroka Idyip Yiri Ika Winiwen

1 Keenan ambibkin aom kuu am minimokban kowe animaniibban keroon.
2 Yekob awenembed Idyip ambibkin yirimbed animan be miniwen kuu ane
dowan kerekoriwa, Yekobbed ye danaya yaa yedmendoon “Yiib Idyip yiri
ika winime. Angkon yob ani yeman yena berengkime.” andoon 3 kumban
Yudambed yawodki yaa man yedmoon “Yi korokbed nub yaa amob dare-
woob ongme yedmoon ‘Yiib damaniib nenmanaibban kuu ne yumbon aom
aomnaibban.’ andoon kowe, 4 ebbed Benjamin yoom winime andebko nub
animan berengkok wenem. 5 Kumban ebbed Benjamin yoom winime an-
daabban kuu nub wanaubban amborom kuu yembed nub yaa yedmendoon
‘Yiib damaniib nenmanaibban kuu ne yumbon aom aomnaibban.’ andoon
kii!” andoon.
6 Kwane, Israelmbed yedmoon “Komande yiibbed yedmiwen ‘Nub kuu
damaniib.’ andekoriwa, dabab ne yaa kankawiib?” andoone, 7 yimbed

inande yedmiwen “Ye kuu nub yaa kaamobi yemoon keroon. Yembed nub yaa ‘Yiib ambe kuu wad doreen dee? Yiib kuu aagorok maayiib dee?’ ande kwamune kaamondoon kowe, nubbed no inande yedmuwen. Yembed amob ongme yedmoon ‘Yiib damaniib nenminime.’ andoon kuu anuk kuu nubkaadban kii!” andiwen.

8 Andekoriwa, Yudambed yawodki yaa yedmoon “Eb yedmaneewa nembed kewedman kuu nendaniina kibireb kee wananuub dee? Kwananeeb kuu eb yoom nub yoom nub dana yoom wad dobaranuub, duknaubban. 9 Nembed ye yaa ongme oonaniin. Eb dana ooni kuu nembedmo. Ye kuu nembed eb arinambo ari ika nenkowokban keraniin kuu ne kuu karak dabab darewoob kandaniin. Dabab kee eb kiringkono ari bongmindeban wene bobnaniin kii. 10 Ogoodmo dobirindo karen, Idyip yiri wenekorub ika mene ayoob keruwen karen.” andoon.

11 Kwane, yi awodki Israelmbed yi yaa yedmoon “Anam, kiwaan mayiibban kowe, ambibkin keyaom ye barang amun yemaniib yiib yowo aom kambungke animan ooni ye karub yaa be wene bangkanime. Kad arewa ye muramurayiib, in okiib, animan ambod yemaniib, baeb amun yemaniib, pistasio yowiib, almon yowiib* kui. 12 Od silva animan berengki yemaniib be winime. Angkon od silva yiib yob yowo aom biknoone wedmiwen kuu yi kerebkarab kamiwen dee, nubkaadban kowe, ika be wene bangkanime. 13 Yiib daman Benjamin kuu nende animan ooni ye karub yaa ika winime, kibireb kei. 14 Angkon Aromkono Korem Ye Godbed yiib yaa awandoko, animan ooni ye karub kuu yiib yaa mimyob keendekore, ika wini kuu yimin andaneene, yiib aagorok maa yoom Benjamin yoom yiib yoom ika minime. Ne dana maa bobnaneene mimyob kowaniin kuu kiwaan mayiibban ee!” andoon. 15 Kwane yimbed barang amun bangkani yemaniib od silva animan berengki yeman ayoowiib bekorib, Benjamin nende Idyip yiri kirodmo wene Yosef ye yumbon aom aomniwen.

16 Kwane Yosefbed ye aagoroka yoom Benjamin yoom wedmendekore, ye demedan yi korok yaa yedmoon “Karub kee nambiwoom be wene. Dingkan aye animan nekwe ningkenabe. Yi kuu ne yoom aronkobbed ananuub kowe.” andoon. 17 Kwanandoone, yi kuu Yosef yambiwoom be wonoon. 18 Be weneene, uniwen amborom kuu “Od kuu nub yowo aom biknoon kowe, nub kuu keyaa kee benmonoon kii. Ye dowaken nub yaa kuu yenbande yerengkandaneene ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keranuuwe angkon nub donki kuu baneen kii.” ande meene uniwen.

19 Kwane, yimbed Yosef ye demedan yi korok dia wenekorib, ambongko diambed 20 yedmiwen “Nub korok ee, anuk kuu kiri kee ibduruk animan berengkok munuwen. 21 Berengkekorub igakman wunuwen. Wenenenub wedya angkandamenuwe, parai kombon yengbekorub, nub yowo nande, animan berengkuwen ye od korem kuu nub yowo aom biknoon kowe wedmuwen. Kwanikob od kee ika be munuub kii. 22 Kanembed od kee nub yowo aom kambungkoon kuu nubkaadban. Angkon od maayiib be munuwen kuu animan maa berengkanduwed.” andiwen. 23 Kumban Yosef ye demedan yi korokbed yedmoon “Meenimbanaa. Unaiwaa. Yiib God, angkon yiib ambe ye God, yembed yiib dowad yiib yowo aom kuu od munob kambungkoon. Yiib od baan kii.” andekore, yi aagorok Simion nenmene yi yaa domondoon.

24 Kwane Yosef ye deme karubbed yi kuu ambiwoom be aomnekore, yon ogambi yeman ye ok bangkandekore, dingkan animan yi donki yaa bangkandoon. 25 Kwane yimbed yi yowiib, iniib, muramurayiib ambod

* **43:11:** Pistasio yowiib almon yowiib kuu awe areb.

yemaniib baeb amun yemaniib bangkandande nekwiwen, amborom kuu wengambiriiwe Yosef kuu aronkob ari mananeene ananiib.

26 Kowe, Yosef kuu yambiwoom mene aomnoone, yimbed yi barang amun kuu Yosef yaa bangkanekorib, bumangke kiringkonombed okad badmenekoriwa, 27 Yosefbed yi yaa kaamondoon “Yiib kuu amun dee? Yiib ambe kiomnoon yiibbed daawiwen kuu amun dee? Wat doreen dee?” andoon. 28 Andoone, yimbed yedmiwen “Nub ambe kuu eb deme karub. Ye kuu amunmo wad doreenaa.” andekorib, Yosef yaa karub amun yeman ande meeniwen kowe, ika bumangke kiringkonombed okad badmeniwen. 29 Kwane, Yosefbed kerekanabe ye daman anam ye ena yu dana Benjamin wedmekore yi yaa yedmoon “Karub kee yiib daman yeenbon kwamune yiibbed daawiwen kuiyoo?” andekore, Benjamin yaa yedmoon “Ne dana, Godbed eb yaa awabdok.” andoon. 30 Kwane ye daman wedmoon kowe, mimyob darewoob ye yaa keenekore, Yosef kuu domonde kombiri wene ye angkimbon ambinam aom aomnekore, ameng kamoon.

31 Ameng dowan kerekore, ye murubia ogambekore, ye mimyob kebene ika mene yedmoon “Animan akime.” andoone, 32 ye deme karubbed Yosef ye arak arimbed ye animan akiiwe, arak mamaa arimbed Yosef ye aagoroka yi animan akiiwe, arak mamaa arimbed Idyipdan yi animan akiiwe kamiwen, amborom kuu Hibrudan yoom ani kuu Idyipdan yi dowakenban anam. 33 Yosefbed ye demedan yaa yemyeb yedmoone, ye aagoroka kuu arak yaa wonob dana arimbed wene yeenbon dana yirimbed kwamune be nongkobiwen. Kwane Yosef ye aagoroka kuu kwamune diburuuwe wedmekorib, binangke neman wedmene wedmene kamiwen. 34 Yosef ye arak arimbed animan be Yosef ye aagoroka bangkandiwen kumban Benjamin yaa kuu ye aagoroka angkoyiib yi animan be wenori areb animan miin darewoob bangkaniwen. Bangkandekoriwe, Yosef ye aagoroka kuu animan darewoob ane mikmoniwen.

44

Yosefbed Ye Ambanga Yaa Anam Andi Komboon Kaamonoon

1 Kwane, Yosefbed ye demedan yi korok yaa yedmoon “Karub mimi mimi yi yowo aom kuu yi dembe yimin yaamo yob ani yeman bangkande. Kwane yi yowo aom yob ani yeman animari kuu yi od silva kuu ika kambungke, 2 angkon daman yeenbon etari ye yowo aom yob ani yeman animari kuu ne silva kabus od darewoob yemaniib ye od silva animan berengkooniib kambungke.” ande Yosefbed kwane yedmoone, kwane ambangkoon.

3 Warewini amkimombed yedmendoona, Yosef ye aagoroka kuu yi donki be andowe winiwen. 4 Taun domonde ambab winindombed Yosefbed ye demedan yi korok yaa yedmoon “Karub kee weniib ye yondem kirod wene wedmende durundebka yedmende ‘Ne korok kuu yiib yaa amunmo kamoon, kumban komande yiibbed ye yaa arewa kameniib? 5 Komande yiibbed ne yariman ye kabus silva od darewoob yeman yid kandiwen? Kabus kee ye ok ani yeman angkon ye komon yorokmi yeman kii. Keke amob darewoob domokbiwen.’ ande yedme.” andoon.

6 Andoona, wene wedmende durundekore, weng komo dakmoon kuu kwanemo daandoona, 7 yimbed inande yedmiwen “Komande kwane andeeb kii! Nub kuu kwamune kamindo. 8 Nub kuu Keenan ambibkin angkambed od kuu nub yowo aom dangeene wedmuwen kuu eb yaa ika be munuwen. Kwani kowe, komande nub kuu eb yariman yambiwoom ye od silvayiib od goldiib yid banubka? 9 Nub kuu eb deme karub areb kedi. Kowe, nub

keyaom kee kabus yid boon kuu wedmaneeb kuu mim kuu ayiwed bobni yeman, angkon nub kuu eb dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keranuub." andiwen. 10 Andiiwe, Yosef ye demedan yi korokbed man yedmoon "Eyoka, karub mim kane yid boon kuu wedmanuub kuu yembedmo ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub keraneen, kumban karub yena yid bindo kuu koronde wananiib kuu yiminaa!" andoone, 11 yi korem kirod yi yowo been okad yiri nongkobe yi yowo danan winiiwe, 12 deme karub yi korok kumbed ayi yaambed andowe yorokmenmo wene yi daman etari yaambed yimin wandoon. Kwane, kabus kuu ningki yimin ari Benjamin ye yowo aombed wedmiwen. 13 Kwanoone, yi ebkad biringkaniiwa ameng kamekorib, yi yiribman donki ari ika nekwane, taun aom ika winiwen.

14 Yosef kuu yambiwoom doreena, Yuda yoom ye aagoroka yoom weneniiwa, Yosef ye arinambo ari okad yiri bumangke kirobiwen. 15 Kowe, Yosefbed yedmoon "Yiib kuu komo keriwen? Yiib yiibkaadbankob kamiwen dee ne kuu ari komo kerandameen kuu wedmaniin." andoon. 16 Kwane, Yudambed inande yedmoon "Nub yariman ee. Nub kuu eb yaa komo andanuub? Nub yid bindo yaa akmi yeman ye dowad kuu komo kamanuub? Kumban nub ambarakmi biknuwen kuu Yariman Godbed been dian keroon kowe, karub mim kabusiib kuyoom nub korem yoom kuu eb dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keruub kii." andoon. 17 Kumban, Yosefbed yi yaa yedmoon "Yiminban oo! Ne kwanainban oo! Karub mimo kabusiib wedmiwen kumbedmo ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub keraneen kuu yimin. Yiib korem yena kuu igakman amunmo yiib ambeyiib yaa winime." andoon.

18 Kwanandoona, Yudambed yaro dore ye dia wenene ye yaa yedmoon "Ne yariman ee! Nub kuu eb deme karub kedi! Ne yaa kongewaab. Wengamberebko, ne weng yedma. Eb yoom Fero yoom kuu ibmo. 19 Ee, ebbed nub yaa kaamondewen 'Yiib kuu yiib ambeyiib dee? Yiib aagoroka yenayiib dee?' andeewa, 20 nubbed neman yedmuwen 'Nub ambe kuu kiomnoon. Angkon kuu ye kiomnoon yaambed dana mingki mimo wooneen. Ye ambang maa awaan mimombed wooneen kuu bobnoon kowe, ye kuu ye awaan anam yaambed aagorok mayiibban. Kwani kowe, awodkimbed ye mimyob darewoob kuyaa kowene ye dowaken dana keroon.' anduwen. 21 Yariman ee! Ebbed 'Nenminibko nekarewiib wedmandamiin.' andewen, 22 kumban nubbed yedmuwen 'Dana kewedman kuu nenmananuub kuu ye awodki kuu bobnaneen kii!' anduwen. 23 Kumban ebbed yedmewen kuu 'Kewedman kuyiibban kuu ne arinambo ari angkon ma manaibban.' andeewa, 24 nub yoom nub ambe yoom kuu eb deme karub areb kowe, nub ambeyiib yaa eb amowiib kwane kanwunuwen. 25 Wunuuwa, nub ambembed yedmoon 'Yiib angkon wene animan embengmo moone minime.' andoon, 26 kumban nubbed inande yedmuwen 'Kewedman kuyiibban kuu ika karub kuye arinambo ari kuu wanaubban.' anduwen. 27 Kumban nub ambembed yedmoon 'Ne wonong Rekselmbed karub dana ayoobmo wanabeen kowe, 28 mim kuu ne domowe wonoone wedmindo keraane, kiib dingkanbed ayenane biringke kurubkurub kiriwen ande meenekori korondaan, ika wedmindo 29 kowe, ye damaniib nenwananiibkob ye yaa arewa keraneen kuu ne kuu ye dowad mimyob darewoob kowe wene bobnaniin.' andoon kii! 30-31 Kwani kowe, nub ambe ye wadkeri kuu daman keembed ye wadkeri kuu awinemoon areb keroon kowe, kewedman keyoom nub ambeyiib yaa ika wonokban keranuub kuu dana kewedman keye mimyobbed aye kowaneene bobnaneen. 32 Kowe, nembed ye dana yaa

ongme oonaniin andaan nambe yaa, angkon yedmaan ‘Ye kuu nembed eb arinambo ari ika nenkowokban keraniin kuu ne kuu karak dabab darewoob kandaniin. Dabab kee eb kiringkono ari bongmindeban wene bobnaniin kii.’ andaan. 33 Weng kee kwamune nambe yaa yedmenaan kowe, kewedman keyiib ye aagorokambed ika nenwananiib kuu yimin dee? Ne kuu yid bi ye kakman ye yumbon kandeni, eb dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub keraniin kuu yimin dee? 34 Nembed yeyiibban nambe yaa ika wini kuu yiminban! Angkon, ne kuu nambembed mimyob durud yewed kandod wedmi kuu yiminban.” andoon.

45

Yosef Kuu Yekareb Kedmengkone Kaadkeriwen

1 Yuda ye weng wengamberekore, Yosef kuu ameng kamande kamoon kowe, ye deme karub kuu baandoone, ye dia kuu koronde winiiwe, ye aagoroka yoom ye yoommo wadnari ambiwoom kuu karub mamayiibban keroone, ye aagoroka yaa ye kuu kane ande andowe kedmengkandoon. 2 Kwanekore, naawonmo ameng kamoone Idyipdan kuu wengambereniwen, angkon Idyipdan yi king Fero ye deme karub ambiwoom doriibdan kwangkon karub mamaambed daandoone wengambiriwen.

3 Yosefbed ye aagoroka yaa yedmendoon “Ne kuu Yosef kii! Nambe kuu wad doreen dee?” andoon kumban, ye aagoroka kuu yi neman ma inandindo, amborom kuu ye yumbon aom kuu uniwen kowe. 4 Kwane Yosefbed yi yaa yedmoon “Ne dia minime.” andoone, ye dia winiiwe yedmendoon “Ne kuu Yosef, yiib aagorok kii. Yiibbed ne kuu Idyipdan yaa mooniwen kui. 5 Kowe, yiib kuu ne mooniwen kwande meenenib yiibkareb norin keraib angkon unaib, amborom kuu duknaubban, Godbed nedin keyaa nenmonoon kowe. 6 Kwane weeb ayoob ambibkin keyaom kee animan kuu idiibban keroon, angkon weeb angkoyiib kwangkon animan id wandaibban angkon animan kab kibingkaibban. 7 Kumban Godbed yiib yaa kuu nedin nenmonoone, dabab darewoob yaambed yiib kuu benmene awandanded, amborom kuu yiib yoom yiib awoya yoom korem duknaniib kuu God ye dowakenban kowe. Kwanikob, yiib kuu dukni miin arewa yeman koronde kombiri benmonoon kii.

8 Kwani kowe, keyaa manaan kuu yiibbed nenkondindo, Godbed nenmonoon. Yembed ne kuu awawoone Idyipdan yi king Fero ye wengongki ye karub kereni, yambiwoom doriibdan yi korok kereni, Idyip okad korem kuu nembed korok keraan 9 kowe, kirod ika wene nambe yaa yedmenime, keke eb dana Yosefbed yedmoon ‘Godbed Idyipdan korem yaa ne kuu korok nenkowoon kowe, neyiib yaa mene, aron yena dobaraab. 10 Eb kuu ewiib eb danayiib eb awoyayiib eb dingkaniib dingkan oonidaniib eb yiribman koremiib kuu benmeneeb okad Gosen aom ne dia yaambed dobirime. 11 Nembed eb dowad kuu oonaniin, amborom kuu weeb angkoyiib kuu animaniibban keraneen kowe. Kwananeeb kuu eb yoom eb ambiwoom doriibdan eb awene yoom eb deme karub yoom eb dingkan yoom, yiib korem kuu mungi bobnenib duknaibban.’ ande yedmime.” andoon.

12 Yosefbed ye aagoroka yaa ika yedmoon “Yiib kuu ongme wedmiiwoo? Benjamin, eb kangkon ongme wedmeewoo? Keke ne kuu anam Yosef nembed yiib yaa daandiin kii. 13 Kowe, nambe yedmenime, nembed Idyip aom korok darewoob keraan, angkon yiibbed komo komo wedmiwen kuu daanime. Kwane nambe kuu kirod kiri nenminime.” andoon.

14 Kwanekore, ye dingki kuu ye daman Benjamin yaa awine
nenkangkunekore ameng kamoone, Benjamin kangkon man awine
nenkangkunekore ameng kamoone kamiwen. 15 Kwanekore, ye aagoroka
korem yaa mandamuk keendekore awine nenkangkune ameng kamoone,
man awine nenkangkune ameng kamiiwe kamiwen. Kwanekoriwa, ye
aagoroka yoom ye yoom dakmenabiwen.
16 Fero kuu wengamboroone Yosef ye aagoroka miniwen kii andiiwe, ye
yoom ye korok korok yoom kuu kubekoriwa, 17 Ferombed Yosef yaa yed-
moon “Eb aagoroka kuu yedmendebko, yiribman kuu nekwane yi dingkan
ari nongkobekorib, Keenan ambibkin yaa ika winime. 18 Wenenib, yi ambe
yoom yi nimadana koremiib kuu benib, ika neyiib yaa keyaa minime,
minibko nembed Idyip aom okad amun yeman kondako, animan amun kuu
keyaombed kubiyiib ane dobirime. 19 Eb kuu kwamune yi yaa yedmende,
kekamunime, kwame kuyaombed dibiriwed benmini yeman yumboniib an-
ingko waigon kuyiib waigon yi hosiib kuu Idyip aombed benbangkandebko,
bewene yi danayiib yi amerediib yi ambeyiib kuu keyaa benminime. 20 Yiib
yiribman yaa meenaib, amborom kuu Idyip aom amunmo dangoon kuu
yiibman keraniib kowe.” andoon.
21 Andoone, Israel ye karub dana kuu kwaniwen. Yosefbed kuyaom dibiri-
wed benmini yeman yumboniib aningko waigon kuyiib waigon yi hosiib
animan wedya wene ananiib yemaniib kwane bangkandoon. Ferombed
yedmoon areb kuu kwanoon. 22 Kwanekore, ye aagoroka korem yaa kuu
ebkad yeweb bangkandoon, kumban Benjamin yaa kuu od silva 300iib
ebkad yeweb angkoyiib kwane bangkanoon. 23 Keke yambe yaa bangkani
ye dowad Idyip aombed yiribman amun yeman kuu donki angko angkoyiib
ari kuu nongkobekore angkon donki yingki angko angkoyiib animari kuu
yob ani yeman yowoyiib flawayiib animan yena wedya ika mene ananeen
yemaniib kwane nongkoboone nekwiwen. 24 Kwanekore, ye aagoroka kuu
domondoone winiiwe, yembed yi yaa yedmoon “Ambiyaom wene wedya
wengbaraib.” andoon.
25 Andoone, yi kuu wene Idyip domondekorib, yi ambe Yekowiib yaa
Keenan ambibkin aom winiwen. 26 Yimbed yi ambe yaa daaniwen “Yosef
kuu bobnindo, wad doreen kii! Angkon yembed Idyip okad korem kuu yem-
bed korok keroon.” andiwen, kumban Yekob binangki darewoob keroon
kowe, yi weng kuu anam ande meenindo, kerebkarab kamoon. 27 Kumban
yimbed ye yaa Yosefbed daandoon ye weng korem kuu daanekoriwa,
Yosefbed diborodned ika nenwini yeman aningko waigon bangkandoone,
benwiniwen kuu Yekob wedmekore, ye wedme binangki dowan kerekore
28 yedmoon “Kibireb kee, ne kuu anam ande meenaan, ne dana Yosef kuu
wad doreen kowe, wene wedmenekoridned bobnaniin.” andoon.

46

Yekob Idyip Yiri Wonoon

1 Kwane, Israel awene kuu yi yiribman koremiib benib andowe wini-
wen. Wene, Berseba nandekoriwa, yembed dingkan yeene ningkenaboone
agedmo keroone, baeb kuu yambe Aisek ye God yaa konoon. 2 Miriknoone,
Israel kuu angkoone, Godbed ye yaa wane korokbenoon. (Israel yaningko
mamaa kuu Yekob.) Kwangkambed yedmoon “Yekob! Yekob!” andoone “Ne
kei.” ande inandoon. 3 Kwane, Godbed daanoon “Ne kuu God, eb ambe ye
God. Eb Idyip ambibkin yiri wini kuu unaab, amborom kuu kumaombed
amun kerubdaniine, eb awoya kuu ambibkin darewoob keraniib. 4 Idyip

yiri wananeeb kuu oonebdaniin, angkon eb awene ika be mananiin. Angkon bobnaneewe, Yosef yembedmo eb indob kebenekore mangkaneen kii." andoon.

5-7 Kwanoona, ware amkimo keroone, Yekob ye karub danambed kuyaom dibiriwed benmini yeman yumboniib aningko waigon kuyiib waigon yi hosiib Ferombed araben bangkandoon kuyaom kumbed yi yiribman korem Keenan aombed biweniib yi ambeyiib yi nimadanayiib, yi korem bennongkobekorib, yi dingkan kab korem Keenan aombed biweniib kuu Idyip yiri winiwen. Yekob ye dana yoom ye awoya yoom yi korem kuu winiwen.

8 Yekob awene Idyip yiri winiwen yi aningko kuu kei. Ruben kuu Yekob ye wonob dana.

9 Ruben ye karub dana kuu Hanok, Palu, Hesron, Karmi yoom kui.

10 Simion ye karub dana kuu Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar, Saul yoom kui. Saul kuu Keenan wonongbed wooneen.

11 Livai ye karub dana kuu Gerson, Kohat, Merari yoom kui.

12 Yuda ye karub dana kuu Er, Onan, Sela, Peres, Seera yoom kui. (Kuned Er yoom Onan yoom kuu Keenan aombed bobniwen.) Peres ye karub dana kuu Hesron yoom Hamul yoom kui.

13 Isekar ye karub dana kuu Tola, Pua, Yasub, Simron yoom kui.

14 Sebulun ye karub dana kuu Sered, Elon, Yaleel yoom kui.

15 Yekob yoom Lea yoom yi karub dana awene kukui. Yekob yoom Lea yoom yi karub dana Aram ambibkin ye okad dabonmo aombed wanabiwen. Yi yangkura kuu Daina. Yi korem kuu 33yiib.

16 Ged ye karub dana kuu Sefon, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, Areli yoom kui.

17 Aser ye karub dana kuu Imna, Isva, Isvi, Beraia yoom kui. Yi yangkura kuu Sera. Beraia ye karub dana kuu Heber yoom Malkiel yoom kui.

18 Yi kuu Lebanbed Lea yaa kondoon ye wonong Silpa yoom Yekob yoom yi karub dana awene kui. Yi korem kuu 16iib.

19 Yekob yoom Reksel yoom yi karub dana kuu Yosef yoom Benjamin yoom.

20 Yosef yoom taun aningko On yi karub dore yi god dore wedyiri dobiri ye karub yaningko Potifera ye mungkan Asenat yoom kumbed Menase yoom Efraim yoom wanabiwen, Idyip aombed.

21 Benjamin ye karub dana kuu Bela, Beker, Asbel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim, Arid yoom kui.

22 Yi kuu Yekob yoom Reksel yoom yi karub dana awene kui. Yi korem kuu 14iib.

23 Den ye mingki kuu Husim kui.

24 Naftalai ye karub dana kuu Yahsiel, Guni, Yeser, Silem yoom kui.

25 Yi kuu Lebanbed Reksel yaa kondoon ye wonong Bilha yoom Yekob yoom yi karub dana awene kui. Yi korem kuu ediib.

26 Yekob yoom ye dana meed yoom ye awoya yoom Idyip yiri winiwen kuu 66iib, kumban ye karub dana yi amered kuu kimingkindo. 27 Yosef yaambed Idyip aom karub dana ayoob wanabiwen kowe, Yekob awene korem Idyip aom doriib kuu 70yiib.

28 Kwane, Yekobbed Yuda yaa yedmoone, yedin Yosef yaa wene Gosen okad kuna yaa aom dobaranuub andi ye dowad wonoon. Gosen okad aomniwen kuyaron kuu 29 Yosefbed yedmoone, ye deme karubbed ye hosiib ye hos yoman ari dobiriwed kirod yarebi yeman aningko seriot kuyiib nekwiiwe, animari doberekore, Gosen yaa yambe wenganok wonoon. Yambeyiib yaa angkaderekore, yambe yaa awinene nenkangkunekore ameng

kamemboroon. 30 Kwane Israelbed Yosef yaa yedmoon “Nembed wedmaane
eb kuu wad doreeb kowe, bobnaniin kuu yimin.” andoon.

31 Kwane, Yosefbed ye aagoroka yoom yawodki aweneya yoom yaa daan-
doon “Ne kuu kari wene king Fero yaa daananiin ‘Ne aagoroka yoom nambe
awene yoom Keenan ambibkin aom dobiriwen kuu ne yaa miniwen. 32 Yi
kuu dingkan kab oonidan kowe, yi dingkan kawiib yi yiribman koremiib
benminiwen.’ andaniin. 33 Ferombed baandaneene ye yumbon aom aom-
naniiwe kaamondaneen ‘Yiib deme komo awingkimaib?’ andoka, 34 neman
inande yedmime ‘Nub kuu eb deme karub. Nub kuu dingkan kab oonidan,
nub awoya yi deme areb kwane awingkimaub.’ andime. Yiib kuu kwamune
andaniib kuu yiib kuu Gosen yaa dobaraniib kuu yimin ande yedmaneen,
amborom kuu dingkan kab oonidan kuu Idyip yi dowakenban anam kowe.”
andoon.

47

1 Andekore, Yosefbed ye aagoroka angkoyiib be, king Fero yaa wenekore
yedmoon “Nambe yoom ne aagoroka yoombed yi dingkan kawiib yi yirib-
man koremiib Keenan ambibkin aombed Gosen yaa be winiwen.” andekore,
2 ye aagoroka angkoyiib kuu Fero yaa korokbenoon.

3 Kwane, Ferombed ye aagoroka yaa kaamondoon “Yiib deme kuu komo
awingkimaib?” andoone, man yedmiwen “Nub kuu eb deme karub. Nub
kuu dingkan kab oonidan, nub awoya yi deme areb kwane awingkimaub.
4 Nub kuu owoddan, Keenan ambibkin aom kuu animaniibban keroon,
angkon nub dingkan kab kangkon yi animaniibban keroonkob munuwen
kowe, nub dowaken kuu okad Gosen aom araben dobaranuub. Kuu yimin
dee?” andiwen. 5 Andiiwe, Ferombed Yosef yaa yedmoon “Eb ambe yoom eb
aagoroka yoom eb yaa miniwen kowe, 6 Idyip okad amun amuniib yaa ben-
wenebko ambib yenbe dobirime. Okad Gosen aom dobaraniib kuu yimin.
Angkon yi yena kuu dingkan kab oonidan yi inamen anam yikaadkeriwen
kuu ebbed be menebko, ne dingkan kab yaa domondako, oonimamime.”
andoon.

7 Kwane, Yosefbed yambe nenwene Fero yaa korokbenoon. Yekobbed Fero
yaa amun kerunoone, 8 Ferombed kaamonenoon “Eb kuu weeb komoyiib?”
andoone, 9 Yekobbed inande yedmoon “Ne kuu okad ari dewenebaan ye
weeb kuu 130yiib. Ne dobiri ye weeb kuu yobdood angkon doboobban.
Angkon ne weeb kuu ne awoya yi weeb yi doboob arebban.” ande 10 Fero
yaa amun kerunekore, Fero ye yumbon aombed wonoon.

11 Kwane, Yosefbed yambe yoom ye aagoroka yoom be Idyip aom okad
amun yeman Gosen yaa be wenekore, Gosen okad maa kondoone, ambib
yenbe dobiriwen, Fero ye weng dakmoon kwamune areb keriwen. (Kibikee
okad kee dobiriwen kuu Ramesis andimaib.) 12 Kwaniiwa, Yosefbed ye
aagoroka yi meed korem kimingkoon kowe, yi korem yaa animan yiminmo
bangkandimaan.

Animaniibban Aron Doboob Keroon

13 Kuyaronbed ari kuu Idyip ambibkiniib Keenan ambibkiniib kuu ani-
man idiibban kowe, animaniibban anam kerekore, mungi darewoob kere
mungimbed aromkonoyiibban doberembiriwen. 14 Nimakarub Yosef yaa
wene yob animan (nati areb) berengkanabimaiwa yi od korem kuu Yosefbed
bekore, king Fero yambib amun yeman aom nongkobimaan. 15 Kwanaane,
Idyipdan yi odiib angkon Keenandan yi odiib kuu dowan keroon. Od dowan

keroon kowe, Idyipdan korembed Yosef yaa wene yedmiwen “Nub yaa animan bangkande yaa! Yiminoo? Anaubban kuu eb arinambo arimbed bobnanuub kii! Nub od dowan kii!” ande kamiwen. 16 Kwane, Yosefbed inande yedmendoon “Yiib kuu odiibban kowe, yiib dingkan kab kuu bangkawibko animan bangkanda.” andoon. 17 Kwani kowe, yi hosiib yi sibiyiib yi naningkodiib yi buromakauyiib yi donkiyiib Yosef yaa bangkanaiwe, Yosefbed neman yi yaa animan bangkandaane kamiwen. Weeb kuyaom kuu Yosefbed awandimaan kowe duknindo.

18 Kwane kuye weeb burudande weeb ari kuu nimakarubbed Yosef yaa ika mene yedmiwen “Ebkaad aa! Nub kuu odiibban, angkon nub dingkan kab kuu ebmanmo. Nub idiib nub okadiib kuu nubman, kumbedmo. Mamayiibban. 19 Anam kii! Anaubban kuu eb arinambo arimbed nub yoom nub okad yoom duknanuub kii! Nub yoom nub okad yoom berengkekoreb, animan nub yaa bangkande! Kwananeeb kuu king Fero ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keranuub. Nub okad kwangkon Fero yeman keraneen. Yob bungki yeman nub yaa bangkande. Kwananeeb kuu wad dobaranuub, duknaubban. Angkon kwananeeb kuu nub okad kuu ingkudmo keraunban.” andiwen. 20 Kwanekoriwa, Yosefbed Fero ye dowad okad korem kuu berengkoon, Idyip yimin yimin aom. Idyipdan korem yaambed berengkoon, amborom kuu mungi miin darewoob keroon kowe. Kwanikob, okad korem kuu king Fero yeman keroon. 21 Angkon Idyipdan korem kuu king Fero ye deme kakmaniibban ye karub keriwen. 22 Okad yena berengkindo kuu Idyipdan dore yi god dore wedyiri dobiri ye karub yi okad, amborom kuu king Ferombed yi deme ye kakman bangkandimaan kuu animan bangkandimaan. Kowe, yi okad berengkindo.

23 Kwane, Yosefbed nimakarub yaa yedmendoon “Kibikee, nembed Fero ye dowad yiib yoom yiib okad yoom berengkaan kowe, yob bungki yeman yiib yaa bangkanda. Kwane, yiib yongbon yaa bungkenabime. 24 Id wi yaron kuu id andokbe wenore angkoyiib nongkobekorib anded mimo Fero yaa konimamime. Id angkara kuu yiib awene yiib ani yemaniib kab bungki yemaniib kui.” andoon. 25 Kwane, yimbed yedmeniwen “Eb kuu nub yaa awandewena, nub duknindo kii. Nub yaa amunmo kamewen kowe, nub king Fero ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keruub kii.” andiwen. 26 Kwane, Yosefbed amob ongme kowoon kuu okad yaambed korem andokbe wenore angkoyiib nongkobekorib anded mimo Fero yaa konimamime, ye man kowe ande kowoon. Amob kee doboroon mene kibikee. Okad Ferombed bindo kuu Idyipdan dore yi god dore wedyiri dobiri ye karub yi okad, kumbedmo.

Yekob Ye Amob Yeenbon

27 Israeldan kuu Idyip ambibkin aom okad Gosen yaa doberembiriwen. Deme yemoon ambangkekorib, okad berengkanabiiwe yiribman yemoon beniiwe kamiwen. Angkon dana yewudmo wanabiwen. 28 Yekob kuu Idyip aom weeb 17iib doboroon kowe, ye weeb korem kuu 147iib. (Yaningko mamaa kuu Israel.) 29 Israel kuu yekaadkeroon aron doboobban ari kuu bobnaneen. Kwane kowe, ye dana Yosef kuu yedmoone monoon. Monoone, Yekobbed yedmoon “Eb mimyob dowaken ne yaa kowewen kowe, eb dingki kanmene ne yon muudkuk dabderem aom kowekoreb, ne yaa kwananiin ande amob ongme. Amob kuu ne yaa amunmo kame ne weng wengamberekoreb kwane. Ne id kuu Idyip aom mangkaab. 30 Bobnaka, ne id kande Idyip domonde wene ne ambeya mangkanabiwen yaa kurimbed mangke.” andoone, Yosefbed inande yedmoon “Eyoka, eb weng kuu kwananiinaa.”

andoon. 31 Kwanandoone, Yekobbed yedmoon “Ne yaa amob ongme.”
andoone, Yosef kuu amob ongmoon. Amob ongmoone, Yekobbed yonamad
ari yonekore, kurikuriyiib kubiyiib God yaa konoon.

48

Menase Yoom Efraim Yoom Yaa Amun Kerundoon

1 Amaan arimbed, Yosef yaa daanoon “Eb ambe kuu korereyiib kii.” an-
doone wengamberekore, ye karub dana ayoob Menase yoom Efraim yoom
kuu yambe Yekowiib yaa benwonoon. 2 Kwane, Yekob yaa eb dana Yosef
kuu monoon kii andiiwe wengamberekore, angkeen yirimbed mangdomon
aromnene yaro diboroon.
3 Kwanekore, Yekobbed Yosef yaa yedmoon “Aromkono Korem ye Godbed
kambong Lus* yaa Keenan ambibkin aom kuyaambed ne yaa amun keruwe
4 yedmewoon ‘Nembed eb yaa dana yemoon bangkabdaniine yewudmo
kere wananeen, angkon nembed eb kuu ongmaniine ambibkin yemoon
yi ambokab keraneeb angkon nembed Keenan ambibkin okad korem kuu
eb yaa kabdaniine eb awoyambed okad kee aron korem korem yeman
kandaniib.’ andoon.
5 Godbed kwamune andoon kowe, eb karub dana ayoob Idyip aombed
wanabeebkob, ne kuu yomanbed manaan kuu kimingke nekareb ne dana
keraniin. Efraim yoom Menase yoom kuu Ruben yoom Simion yoom
kwanaan areb kwamune neka keraniin. 6 Dana yena ari wanabaneeb
kuu ebmanmo kere eb dana ayoob kee kuye ambibkin aom okad yumbon
kandaniib kuu yi ambanga yaningko yaambed. 7 Eb ena Reksel bobneen
kowe, yu dowad kwanaan kui. Ne kuu Aram ambibkin ye okad dabonmo
yaambed ika meniine, Reksel kuu Keenan ambibkin wedyambed kambong
Efrat dia bobnuune, ne mimyob darewoob kowekori, nembed Efrat† kiwaan
kebed yaa yu kuu mangkaan.” andoon. (Yekob yaningko mamaa kuu Israel.)
8 Kwane Israel kuu Yosef ye karub dana wedmendekore, yembed kaa-
monoon “Kee kane awene?” andoone 9 Yosefbed neman yedmoon “Yi kuu ne
dana, Godbed ne yaa kiri kee bangkawoon kei.” andoon. Kwane Israelbed
yedmoon “Ne yaa benmenebko nembed yi yaa amun kerunda.” andoon.
10 Israel ye indob kuu wud dabunoon amborom kuu kiomnoon kowe, ye
kuu korobe wedmindeban. Kowe, Yosefbed ye dana kuu be ye dia monoone
yambembed mandamuk keendekore kangkudereboon. 11 Israelbed Yosef
yaa yedmoon “Ne kuu angkon ika eb murubia kamune wedmainban ande
meenaan, kumban Godbed yimin yedmoon kowe, eb dana kwangkon wed-
maan kii!” andoon.
12 Andoone, Yosefbed yambe ye yon dangbo ari dibiib kuu
benangkanekore, bumangke ye murubia kuu okad yiri kankubunekore,
13 Efraim kuu Yosef ye dingki wiwi angkambed awinenekore, nenwene
Israel ye dingki an angka kowoon. Angkon, Menase kuu Yosef ye dingki an
angkambed awinenekore, nenwene Israel ye dingki wiwi angka kowoon.
14 Kumban Israelbed ye dingki wiwi kuu an angka yirene ningki Efraim
ye korok ari kowekore, ye dingki an kuu wiwi angka yirene ayi Menase ye
korok ari kowoon. Menase kuu ayi kumban, ye awo ye dingki anbed ye
korok ari kowoon. Efraim kuu ningki kumban, ye awo ye dingki wiwimbed
ye korok ari kowoon. 15 Kwane, Yosef yaa amun kerune yedmoon
“Ne God kuu nawo Abraham yoom nambe Aisek yoombed wengambiriwen
yi God.

* **48:3:** Kibikee Lus kuu Betel andimaib) † **48:7:** Kibikee Efrat kuu Betlehem andimaib.

Ye kuu ne yaa kuu sibi oonidan areb oonewembirimameen ari mene
kibikee ye God.
16 Ye kuu Engyu areb arud ye barang korem yaambed ne yaa awaw-
imaan ye God.
Kewed ayoob keya amun kerundok.
Godbed awandoko nawo Abrahamiib nambe Aisekiib neyiib nub aningko
areb aningko darewoob kerime.
Kwane yi awoya yemoon kerok." andoon.
17 Andoone, Yosef kuu wedmoone yambe ye dingki wiwi kuu Efraim
ye korok ari kowoone wedmekore ye dowakenban keroon kowe, yembed
awodki ye dingki wiwi Efraim ye korok ari kowoon kuu kanangkanene
Menase ye korok ari kowande 18 yedmoon "Ambe, yii! Keke ayi kii. Kowe, eb
dingki wiwi kuu kande ye korok ari kowe." andoon 19 kumban, yambembed
yiminban andekore yedmoon "Ne dana ee, nekaad. Ye kwangkon yaningko
darewoob kerene awoya yemoon keraneen kumban, ye damanbed ye ayi
yaa burudande yaningko miin darewoob keraneen. Ye awoya kuu ambibkin
maa maa nimingke nimingke keraniib." andoon.
20 Andekore, kuyaron arimbed yi yaa amun kerunde yedmoon
"Eb aningko yaambed Israel nembed amun kerundi,
Godbed eb yaa Efraim areb Menase areb kerubdok." andekore,
Efraim yaningkodin Menase yaningko yoman yedme kowoon.
21 Kwanekore, Israelbed Yosef yaa yedmoon "Ne kuu bobnandamiin kum-
ban, God kuu eb yaa dore awabdimamaneen kowe, yembed eb kuu eb
ambeya yi okad kari ika nenwananeen. 22 Eb kuu eb aagoroka yi korok kowe,
Amorodan yaambed ne kerewangiib ne anangkawiib kumbed Sekem okad
kandaan kuu kabda." andoon.

49

Yekobbed Ye Karub Danaya Yaa Amun Kerendoon

1 Kwane, Yekobbed ye karub dana yaa baande yedmoon "Mene ne dia
dibiribko, amaan ari yiib yaa komo keraneen ye weng kuu yedmenda.
2 Yekob ye karub dana, mimyamo kere dibirime. Yiib ambe Israel ye weng
kuu wengambirime.
3 Ruben, eb kuu ne wonob dana. Eb kuu ne aromkono ye karub, eb kuu
nembed ambe keri yeman, eb kuu eb aromkonombed eb damana
ari dobirimameeb, kui. 4 Kumban, eb kuu urok arudiib areb kowe,
eb damana yi korok ye yumbon domonaneeb, amborom kuu ne
angkimbon ari daane ne dungkud wonong yoom dangiwen kowe, ne
yaa ambarakmewen, kui.
5 Simion yoom Livai yoom kuu aagoroka, inamen mimo kedi, yi kerewang
kuu nangmi yeman. 6 Ne kuu yimbed yemyeb weng dakmi yayiib
wengboniib yaa kuu wene nedbe dakmainban, amborom kuu yi
arudbed karub kuu yeene monmariwen, angkon buromakau yi mek-
meed nari kuu yi iningkuk yeman kowe. 7 Yi noriniib arudiib kuu
miin arewa kowe, yi norin yaa butun kerok. Nembed yiib awoya been
Israel ambibkin aom buyokbayok keraniina wenebaniib kii.
8 Yuda, eb aagoroka kuu eb yaa kubebdaniib. Eb kuu eb bondan yi kongkono
ari awingkaneeb. Eb aagoroka kuu eb yaa bumangkaniib, kui. 9 Yuda,
eb kuu laiyon areb (Laiyon kuu awon ambi kiib kambari aromkono
darewoowiib areb, yimbed karub animamiib). Dingkan aye anekore,
ye ami yaa winimaan areb. Bayiringke angkimbirimaan kuu karub

maa kuyaa wene wangmimokban, unimaib kowe. Eb kuu laiyon
kee areb kereeb kii. 10 Yuda yoom ye awoya yoom kuu Israeldan
yi king keraniib. King yaromkono kuru awinekorib, king kere do-
baraniiwe wene king anam kuu mananeen, kui. Ambibkin korem
yi karub kuu ye yaa kube wengambaraniib. 11 Yuda kuu animan
yemoon ye karub keraneen kowe, ye donki ingod kuu nong yob ye
nong amun yeman yaambed yengbimamaneen. Angkon, yebkad kuu
wain okbed ogimamaneen, amborom kuu wain ok yemoon ye karub
keraneen kowe. 12 Ye indob kuu wain ok areb keraneen, animan amun
yemooniib kowe. Ye ningkambo kangkon muk ambod areb kawanmo
dangkorong keraneen, kui.
13 Sebulun kuu karamok kebed yaa dobaraneen. Yembed dobaraneen ye
kebed yaa kuu motod yemoon menebe dobirimamaniib. Ye dobiri
yimin kuu wene Saidon yimin, kui.
14 Isekar kuu donki aromkonoyiib areb, aromkonoyiib kumban dabab be
wini kuu ye dowakenban kowe, ye dabab benkariyabe wini ye yowo
ayoob be wanaanban wedyaa dibaraneen. 15 Kumban, ye yiidkimbon
amuniib ye okad amuniib kuu wedmaneen kowe, yaro ye dabab
kuu kandom ari nongkobekore, benwananeena yedmaniibkob, ye
dabderem yiri dobere no deme ambangkaneen, kui.
16 Den kuu ye amyenimbon yaa wengyundaneen, yi kuu Israel yi amyen-
imbon yena areb keraniib. 17 Den kuu niin dok areb kerene ki-
waan kebed yaa angkimbere hos yon daandum yaa domonaneene
korongbere dandaneene, hos ari dibeen ye karub kuu angkurom anuk
kombaraneen, kui.
18 Oo Yariman God, ne kuu eb awawe ande meedmiin.
19 Ged kuu yid bidanbed ayenmo mananiib kumban, igakman yenmo wana-
neen, kui.
20 Aser kuu animan yemoon keraneen, ye kuu king yi animan ambod
amuniib nekwe bangkandi ye karub keraneen, kui.
21 Naftalai kuu diiya yingki amuniibbed kabaanimaun kuu mana amuniib
wanabimaun areb, kui.
22 Yosef kuu id yemoon dibirimaan ye nong demok kebed yaambed deedere
nondong kuu bot kuuk yaa yone daane burudandimaan areb. 23 Ye
bondanbed arudiib ayenmo menenib, ye yaa anangkabbed ana
baradmiwen, 24 kumban ye anangkab kuu korobe dedmene, ye dingki
kuu korobe aromnoon, amborom kuu Yekob ye Aromkono Korem Ye
God, aningko maa kuu Israeldan yi Ooni Ye God, aningko maa kuu
Israeldan Yi Kombe Ye God kumbed ye aromkonombed awanembir-
imameen kowe. 25 Eb ambe ye Aromkono Korem Ye Godbed eb yaa
awabdene amun kerubdimaan. Ambid arimbed amiib, dem ok yi
okiib, dingkan kab yemooniib dana yemooniib kwane bangkabdok.
26 Godbed amun keruwoon kuu darewoob, aangko unyeman yi yirib-
man amun burudandoon. Amun keruwoon kowe, korem kuu Yosef
yeman kerok. Ye aagoroka yaambed Godbed nenmonoon kowe, kui.
27 Benjamin kuu dura anon arudiib mungiyiib areb. Amkimo kuu dingkan
aye animameen, oobne yaa kuu yenmo wene yiribman be nekwe
bangkandimaan areb, kui.” andoon.
28 Yi korem kuu Israel ye ambokab wad ayoowiib kowe, keke yi ambembed
yi yaa yi kara areb amun kerundene kwane yedmoon.

Yekob Kuu Bobnoon

29 Kwanekore, kwanime ande weng daandoon “Ne kuu bobnekori, ne
karuwayiib yaa daboknendandamaan kowe, botdem aom Hitman Efron ye
mongkobon yaambed ne ambeya mangkiwen yaambed ne yiib mangkime.
30 Botdem kee Makpela okad aom Mamre dia Keenan ambibkin aom,
Abrahambed botdemiib mongkoboniib Efron yaambed moonoon kuu bob-
mangkanabi yeman ye okad kui. 31 Abraham yoom ye wonong Sera yoom
kuu kuyaa mangkiwen. Aisek yoom ye wonong Rebeka yoom kangkon
kuu kuyaa mangkiwen. Angkon Lea kuu nembed kuyaa mangkaan.
32 Mongkoboniib botdemiib kuu Hitdan yaambed moonoon kuyaa kuu ne
id kuu mangkime.” andoon. 33 Kwane, Yekob kuu ye karub danaya yaa
kwanime ande weng ongkande dowan kerekore, ye yon kuu angkimbon ari
ika nongkobekore, yiri angkimbere yeenbon inum narekore, bobnoon.

50

1 Yekob kuu bobnoone, Yosef kuu ameng kame kankankune mandamuk
kerunoon. 2 Kwane, yembed ye dokta yaa yedmendoonkob, yimbed mangki
ye dowad Yekob ye bob id yaa andowe nekwiwen. 3 Baeb amuniib, bob id
deendindeban ye muramurayiib nekwiiwe wene aron 40yiib dowan kereen.
Kuye Idyipdan yi bob id nekwi yaron areb. Bobnoone, Idyipdan kwangkon
ye yaa mimyob keeniwen. Yi kuu mimyob darewoowiib kowe, ameng
kamiwen kuu wene aron 70yiib dowan kereen.

4 Kwane, mimyob keeni yaron dowan keruune, Yosefbed wene king Fero
ye korok korok yaa yedmoon “Yiib kuu ne yaa dowakeniib keribka, Fero
yaa ne dowad yedmime 5 ‘Nambembed yedmoona, amob ongmaan kuu
nambe bobnaneen kuu kanwene ye bobkonombon Keenan ambibkin aom
nidkoon kwaom kumbed mangkaniin andaan. Amob kee kowaan kowe,
ebbed ee yimin andebka, ne kuu kwari wene nambe ye id mangkekori
igakman mananiin.’ andime.” ande Yosefbed yedmoon. 6 Kwane, yedmiiwe
Ferombed man yedmoon “Eb ambembed yedmoonkob, amob ongmewen
kowe, kwane kan kwari wene eb ambe kuu mangke.” andoon.

7 Kwanandoone, Yosefbed yambe mangkok wonoon kuu ye yoom Fero ye
korok korokdan yoom 8 Yosef awene yoom yambe awene yoom yi korem
kwamune winiwen, kumban Yekob aweene yi kewed koyuyiib danayiib
kuu winindo. Yi kuu yi dingkan kab oone dobiriwen, okad Gosen aom.
9 Yosef yoom winiwendan kuu karuwiib yi hosiib, hos yoman ari dobiriwed
kirodmo yarebi yeman aningko seriot kuyiib yi karuwiib hosiib kowe,
yemoon winiwen.

10 Weneniiwa, ok Yorden dia wene Atad ye flawa ye yob kad
bangkanabimbon yaa yinmonekoriwa, Yosefbed bob yuudi ameng kame
diboroone, mimyowiib ameng darewoob kamiwen, aron ediib dowan
kereen. 11 Kuyaron kuu Keenandan yi yaa wedmekorib yedmiwen
“Idyipdan kuu bob yuudi ye dowad dibiib.” ande yedmekorib, keyaa kee
aningko yeeb Abelmisraim* ande kowiwen.

12 Kwane Yekobbed ye karub dana yaa amob weng daande kowoon kuu
kwaniwen. 13 Yimbed ye bob kande Keenan ambibkin aom wene okad
Makpela ye botdem aombed mangkiwen. Botdem kee Abrahambed Hitman
Efron yaambed botdemiib mongkoboniib Mamre dia bob mangkimbon ye
dowad berengkoon. 14 Mangke dowan kerekorib, yi korem igakman Idyip
yiri winiwen.

* **50:11:** Abelmisraim yaningko ye id kuu “Idyipdan yi bob yuudimbon”.

Yosef Ye Aagoroka Kuu Ye Yaa Ika Uniwen

15 Kwane, Yosef ye aagoroka wedmeniwen kuu yi awodki bobnoon kowe,
Yosef yaa ika unekorib yikareb yedmiwen "Nubbed Yosef yaa ambarak-
muwen ye kakman awine inandaneen dee?" ande uniwen 16 kowe, Yosef
yaa weng keeniwen kuu "Eb ambembed bobnindo aron anuk kuu yedmoon
17 Yosef yaa yedmime. 'Eb aagorokambed eb yaa ambarakmiwen ye kakman
kuu are nonondande. Yi kuu eb ambe ye God ye deme karub kowe, angkon
yimbed komo arewa eb yaa kamiwen ye dabab kuu are nonondande.'
andoon kii!" ande weng keeniwen. Yosef kuu wengambere mimyob keende
inok woon.
18 Kwane ye aagorokambed ye yaa mene bumangke okad yiri kirobeko-
rib yedmiwen "Nub kuu eb deme no kakmaniibban awinembiri ye karub
keruub kii." andiwen. 19 Kumban Yosefbed yi yaa weng amuniib yedmoon
"Unaiwaa! Ne kuu God ye yumbon kandaan dee? Dowan oo! 20 Yiib
dowakenbed kuu ne yaa arewa kamiwen kumban, Godbed amonombe nub
yaa amun kerundoon kowe, karub yemoon duknindo, wad doburuub kii!
21 Kwana kowe, yiib ne yaa unaib. Nembed yiib yoom yiib dana yoom
yaa korobe oonaniin." andoon. Kwanandoone, yi uni kuu dowan keroona
dobiriwen.

Yosef Bobnoon

22 Yosef awene yoom ye aagoroka awene yoom yi kuu Idyip ambibkin aom
dobiriwen. Yosef ye weeb korem kuu 110iib. Wat doreen yaron kuu 23 ye
dana Efraim ye awoya ari kuu wedmendoon. Angkon ye dana Menase ye
dana Makir ye meed kwangkon wanabekorib, Yosef yaa kiriboon.
24 Kwane, Yosefbed ye aagoroka yedmendoon "Ne bobni aron dia me-
neen. Kumban, anam kuu Godbed yiib yaa awandene be okad kee koronde
okad Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom yaa amob ongme kowoon
kuyaa kuu be wananeen." andekore, 25 yambe Israel ye karub dana yaa
daandekore, ika amob weng yedmoon "Anam, Godbed yiib yaa awanda-
neen kowe, ne bob id kuu keyambed mangkaib, be winime." ande amob
weng ongme kowoone, wiim aangkiwen. 26 Kwane, Yosef kuu ye weeb
110iib dobere bobnoon. Kwane ye bob kuu baeb amuniib bob id muramu-
rayiib nekwiiwe, Idyip ambibkin aombed babang aom kambiriwen, kuned
mangkindo.

Buk Yook
Buk Mimo

1

Yook 1-41

1 Karub kane ye kuu arewadan yi inamen ye yoman yarokban o,
ambarakmenabidan yi kiwaan ari dorokban o,
damangkandimbon ari nenkowe diborokban kuu,
Godbed amun kerunoon.
2 Ye kubi dowaken kuu YARIMAN ye amob yaa kerene,
aronkiyiib amkiyiib kuu kimingke andangke meenmembirimaan.
3 Ye kuu at ok kebed yaa kibiniwen id iri aron yaa kuu irembirimaan areb,
ye kuu biid nuubne nombirimokban areb.
Komo ambangkaneen kuu yiminmo keraneen.
4 Kumban arewa kamidan kuu kwamunemban.
Yi kuu nuubbed yob aom aab wure kanwinimaan areb.
5 Kwani kowe, arewa kamidan kuu wengyundi yaron ari kuu doraibban,
kwane, ambarakmidan kuu yorokmodanbed nedbimbon ari kuu doraibban.
6 Amborom kuu YARIMANBED yorokmodan yi dobiri kiwaan kuu oone wedme kerendobirimaan,
kumban arewa kamidan kuu monmari ye kiwaan ari weniib.

Yook 2

1 Ambibkin ambibkindan kuu komande wunekare wabkad keri dowad inamen nekwimaib?
Kwane, komande yi kuu idiib kerindeban ye inamen nekwe nuubnaan kamiib?
2 Okad yiri ye kingdan korem menebe ibonmo dabokne inamen nekwe manmo keriib,
YARIMAN yoom yembed Kinoonman yoom yaa.
3 Yimbed yedmimaib, “Nub yaa korok kere ooni ye amob domokbem,
yimbed saenbed nub yerengkiwen kuu benkirare obon kerem.” andimaib.
4 Ewen arimbed dibeen ye YARIMAN Godbed
yi yaa ambon kamende damangkandimaan.
5 Kwamekore ye norin arud yaambed yi yaa ongkandimaan.
Kwane, ye arud darewoob yaambed yi yaa uniwon karakwon kerundimaan.
6 Kuye weng dandimaan kuu, “Neka nembed ne King kuu,
ne aangko karadkono Saiyon arimbed nenkonaane oone doreen.” andimaan.
7 Kuye Kingbed yedmoon, “Nembed YARIMAN ye amoweng kee baande daandaniin kei.
Yembed ne yaa yedmoon, ‘Eb kuu ne Dana,
kibikee ne kuu Ewambe keraan kii.
8 ‘Ne yaa kaamowaneeb kuu,
ambibkin ambibkin korem kuu ebman ongmeni,
okad yimin yimin kangkon kabdaniin.
9 ‘Ebbed oonaneeb ye aromkono kuu kamkonomo, awuri areb,
kowe okad nunungbed meneki domokbe barad baradmo keremoon areb,
ebbed yi yeene monmaraneeb.’ ” andoon.

10 Kwani kowe, kingdan, yiib kuu meeni kangdomiib meenime,
okad kiri ooniibdan, yiib kuu ongkandi weng dakmaan kuu awinime.
11 Uniyiibbed YARIMAN ye deme kuu awinime,
une kiringmiyiibbed ye yaa kubime.
12 Ye Dana Mingki yaa bumangke yaningko kankoonime,
kwanaibban kuu arud wandene,
yiib wadkeri kuu wedyambed nare monmaraneen.
Amborom kuu ye arud kuu kudmeniibban yurendimaan kowe.
b Kane kane kuu Dana Mingkimbed kukbimaanbon aombed dobaraniib kuu
yi korem kuu amun kerundaneen kii.

Yook 3

Dewid ye yook. Ye dana Absalom yaambed kombiri wonoon yaron aombed wongkoon.

1 O YARIMAN, ne bondan kuu yemoon!
Ne yaa manmo keriwendan kuu yemoon!
2 Nimakarub yemoon kuu ne dowad kamune yedmimaib,
"Ye kuu Godbed arudbon aom kuu nenyeedaraanban." andimaib. *Selah*
3 O YARIMAN, eb kuu kwamunemban, ebbed ne kombe areb kerimaab,
ebbed ne yaa nambiri kaweneb arudkono kangdom kawimaab.
4 YARIMAN yaa awawe ande baandaina,
yembed ye aangko karadmo arimbed inanduwimaan. *Selah*
5 Amnoon doboob kuu ne kuu yiri angkimbaraina waraana yaro dembimain,
amborom kuu YARIMANBED awawaane yiminmo dobirimain kowe.
6 Ne yaa bon kere kanawanewande kebeniwendan tausen yemooniib kuyaa
kuu
ne unainban.
7 O YARIMAN, ne God, yeedere mene ne nen burudanduwe!
Ne bondan korem kuu yi mongodkono aangkeneb,
arewadan ne yaa manmo keriwen kuu yi ningkambo domangke.
8 Arudbon yaa burudande nenmini ye karub kuu YARIMAN, yembedmo.
Kowe, eb karuwa nimaya yaa amun amun kerunde. *Selah*

Yook 4

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Dewid ye yook.

1 O ne nen koromone dorondandi ye God,
eb yaa baandaka inanduwe.
Ne dabab aom wanaan kuu ebbed awawi kawewen.
Kowe, ne yaa mimyob keeweneb ne kurikuri wengambere.
2 O karuwa nimaya, yiib kuu aron komoyiibbed naningko nambiriyiib yaa
damangkawembaraniib?
Yiib kuu aron komoyiibbed idiibban yeman yaa dowakeniib kerenib
iranmi yeman yaa onmembaraniib? *Selah*
3 Kumban kaadkerime! YARIMAN kuu ye kiwaan arimo doriibdan kuu ben
yeka ye dowad angkara nongkoboon.
Kowe, nembed YARIMAN yaa baandaniin kuu wengamberewaneen.
4 Uniyiib kiringmime, ambarakmaib.
Yiib angkimbon ari angkibka,
yiib mimyob aom andangke darobe iwari kerime. *Selah*
5 Yorokmo ye munob koni yeman konime,
YARIMAN yaamo angkumone dobirime.

6 Nimakarub yemoonbed yedmimaib, “Kanembed nub yaa amun kerunda-
neen? Dowan!” andimaib.
O YARIMAN, eb murubia ye nambiri kuu nub yaa nambere yurok.
7 Ne niindem aom kuu ebbed kubi darewoob onduknewewen.
Kuu yimbed animan id yemoon ire wanabe wain ok yemoon ongmenib
kubimaib kuu burudande arimbed kawewen.
8 Ne yiri angkimain kuu yewenubmo unuk angkimain,
amborom kuu o YARIMAN,
ebbedmo ne nen kangkurudmo kebene oonewimaab.

Yook 5

Yook ambo bi ye karub yeman. Yurin yeman. Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, eb kuu ne weng ke dakmandamaan kee wengambere.
Ne kirindobi wareki keyaa meene.
2 Ne King, ne God,
ne awawi kawi dowad eb yaa ke baandaan kee wengamberewe,
amborom kuu eb yaa kurikuri kerimain kowe.
3 O YARIMAN, amkimo kaimbed ne weng dakmaina wengambirimaab,
amkimo kaimbed ne dowaken kaamobi kuu benmene eb arinambo ari
nongkobekori,
anam kwanuwaneeb andi ye meenimbed meedmimain kii.
4 Eb kuu inamen arewa yaa dowakenban ye God,
arewa kaimaibdan kuu eb arinambo ari dobirindeban.
5 Kerengkan kamiibdan kuu eb indob ari dobirindeban,
ambarakmidan kuyaa kuu arud wandeneb dowakenban anam
kerewen.
6 Dudi weng dakmenabidan kuu ebbed monmaraneeb.
Kumka o kuman yenbandidaniib birandidaniib kuyaa kuu YARIMAN kuu
komyeng baeb areb keroon.
7 Kumban eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ne kuu eb
ambiwoom awudaraniin,
eb kurikuri ambib karadmo yaa bumangkaniin, ewaningko kankooni
dowad.
8 O YARIMAN, ne kuu bondaniib kowe,
eb yorokmo dobiri yaambed ne nen kinban weneneb,
yorokmo dobiri ye kiwaan ebbed ongmewen kuu korobe korokbewe.
9 Ne bondan yi dakmi ye weng kuu anam ande awini yemanban,
yi niindem aom kuu monmari ye inamen kumbedmo.
Yi mongkodem kuu dabunindo ye bobkonombon areb,
kwane yi ongbed birandimaib.
10 O God, yi yaa wengyunde dabab konde.
Yi wunonwanon weng kumbed yika yi meren monmarime.
Yi ambarakmi yemoon kumbed ben ambibkin bunangka kirarundeneb ika
mini kuu amob ande,
amborom kuu eb yaa wabkad keriwen kowe.
11 Kumban kane kane yi kuu ebbed kukbimaabbon aombed dobirimaib kuu
kubime,
kwane yi kuu kubi yook wingkime.
God, eb oonendi kumbed yi ari dabunende.
Yi kuu eb yaa mimyob dowaken keebdiwen kowe, kwananeeb kuu eb
yaa kubaniib kii.
12 O YARIMAN, anam kuu ebbed yorokmodan kuu amun kerundimaab,

kwane eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed yi yaa kuu
yirim areb kanawanewandundimaab.

Yook 6

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. *Seminit* ye kiwaan wingki yeman. Dewid ye yook.

1 O YARIMAN, eb norin wande ne yaa dedmone daawaab,
eb arudbed ne arewa kami yaa didangkaab.
2 O YARIMAN, naromkono kuu dowan kowe, ne yaa mimyob keewe.
O YARIMAN, ne kono aom kuu banabeen kowe, ongmewe.
3 Kwane, ne kingkin kumundin kuu dabab keroon.
O YARIMAN, komo aron arimbed eb awawi kuu ne yaa mananeen?
4 O YARIMAN, ika mene ne nen bobni yaa kuu burudande obon keruwe.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed burudande obon keruwe.
5 Dukniwendan kuu eb yaa meendobimokban, dowan.
Kane kanembed bobkonombon aom doriib kuu ewaningko kankoonimaib dee? Dowan!
6 Ne kuu warekembiri kumbed wuudne aromkonoyiibban keraan.
Amnoom doboob kuu ne angkimbon ari yuudaneni,
ne ambongkoni yeman kuu inokbed deendimaan.
7 Ne indob kuu inok wembiri kumbed yiminban keroon.
Nindob kuu ne bondanbed kwamiib kumbed wuudne kirobeen.
8 Yiib arewa ambangkidan korem, ne yaa angkanime,
amborom kuu YARIMANBED ne yuudi kuu wengamboroon kii.
9 YARIMAN yaa mimyob keewe awawe ande baandaan kuu wengamboroon.
Ne kurikuri yaa kuu YARIMAN wengamberene ee yimin andoon.
10 Ne bondan korem kuu karak bobnenib yi niindem aom kuu dabab kerundaneen,
kwane yi kuu kudmeniibban wedyambed yidbobne koronde ika wananiib.

Yook 7

Dewid ye *sigaiyon* ye yook, YARIMAN yaa wingkoon, Benjaminman Kus ye dowad.

1 O YARIMAN ne God, ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain kowe,
ne nen kane kanembed nenmo yariibdan yi dingki ari kowaab, yi yaa kuu ne nen burudande obon keruwe.
2 Ne nen burudande obon keruwaabban kuu, yi kuu ne yaa laiyonbed aye worobe kurubkurub keremoon areb kamaniib,
kwane ne nen wananiib kuu karub maambed ne nen yi yaa burudande obon keruwaanban.
3 O YARIMAN ne God, ne kuu komo kamaan?
Ne dingki aom kuu ambarakmiyiib dee?

4 Ne angkodmi nende ye bondan yaa kondaan dee?
Ne yaa manmo keroonman kuu idiibban kumbed anbande ye yiribman yid baan dee? Dowan!
5 Kwane ambarakmako wedmebka, korondebko ne bondanbed nenmo menenib awinewe nendime,
kwane korondebko ne wadkeri monmarenib
ne id kan okad kuri keende winime. *Selah*
6 O YARIMAN, eb norin yaambed yaro dembe.
Ne bondanbed norin wandiwen yaa kuu ebbed yaro dore kebene.

Ne God, ebbed kwane ne dowad yaro dembe. Eb kuu wengyundi yaron
kowewen.
7 Kwane, ambibkindan korem nedbiwen kuu ewiib yaa menebe
awanewandime.
Ewen arimbed yi yaa oonende.
8 YARIMANBED ambibkindan korem yaa wengyundok.
O YARIMAN, ne yorokmo dobiriyiib aadidmiyiibbaniib kuyaambed ne yaa
wengyundeneb ma ambarakmindo ande.
9 O God yorokmo, eb kuu nimakarub yi inamen aomiib niindem aomiib kuu
andangke darobimaab kowe,
arewadan yi kamenabi kuu ben mene dowan kere.
Kwane, yorokmodan kuu ben komombed ma yaanban aom nongkobe.
10 Ne dorondandi ye kombe kuu God,
kaneya yi niindem aom kuu kangdommo kuu yembed ben burudande
obonmo kerundimaan.
11 God kuu yorokmo wengyundi ye karub,
ye kuu aron mimim korem arud wandimaan ye God.
12 Arewadan kuu amonombaibban keraniib kuu,
Godbed ye kerewang kande deedmene,
ye anangkab kande nikbe yekbad uunaneen.
13 Kwane, kabonman ye kumana anaya kuu nekwoon,
kwane ye ana yumbuyiib kuu ben ware boknoon.
14 Arewaman kuu inamen arewa meendobene,
yena yaa dabab kondi ye inamen kowene birandimaan.
15 Yembed dem ongme kwane nidke ben angka kiranmimaan kumban,
yeka dem ongmoon kuyaom kombirimaan.
16 Dabab kondi ye inamen kowimaan kuu ika ye ari menebimaan,
kwane ye monmari ye inamen kowimaan kuu yeka yemeren monmari-
maan.
17 YARIMAN kuu yorokmo ambangkimaan kowe ye yaa eso andeni,
Korem Burudandoon Arimbed Ye YARIMAN yaa aningko kankooni ye
yook wingkaan.

Yook 8

Yook ambo bi ye karub yeman. *Gitit* ye kiwaan wingki yeman. Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, nub Yariman,
ewaningko kuu nambiri manimanandewiib, okad kiri ye kumkam ko-
rem burudande arimbed keroon kii!
Eb nambiri kuu Ewen burudande arimbed kowewen.
2 Ebbed nekwaawe dana monowiib dana danayiib ewaningko kankooni ye
yook wingkimaib,
amborom kuu eb kuu bondaniib kowe,
eb bondaniib kakman konde yenbandidaniib kuu ebbed kebenenda-
neeb.
3 Ambidiib Eweniib kuu ebman, eb dingkimbed ongmenabewen,
kwane woodiib mindongiib kuu ebbed ongmenabe nongkobewen.
Kuyaa wedme meendobimain kumbed
4 kwane kaamonimain, “Nimakarub kuu kaneyakob eb kuu yi yaa meenmo
doreeb?
Yi dana kuu kaneyakob eb kuu yi yaa oone doreeb?” andimain.
5 Engyus yi dobiri yaromkono kuu ari, nimakarub yi dobiri yaromkono
arebban kuned,
nimakarub yiman kuu engyus yiman areb ebbed kowewen.

Kwane, eb kuu nimakarub yaa nambiriyiib dobiri manimanandewiib
bangkandewen.
6 Yi kuu ebbed ben eb dingkimbed ongmenabewen ye kumkam oonidan
ongmewen,
kwane kumkam korem ben yi dabderem yiri nongkobewen,
7 sibi koremiib buromakau koremiib dingkan kiiwiib
8 ayari oniib ok yiri ooniib karamok yiri dingkan koremiib kui.
9 O YARIMAN, nub Yariman,
ewaningko kuu nambiri manimanandewiib, okad kiri ye kumkam ko-
rem burudande arimbed keroon kii!

Yook 9

Yook ambo bi ye karub yeman. “Dana Bobnoon” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. Dewid ye yook.

1 O YARIMAN, ne niindem aom kumundin kumbed ewaningko kankoonaniin,
kwane binangke eb kuu anam andi yeman korokbendewen kuu dak-
maniin.
2 Eb yaa dowakeniib kubiyiib kerubdaniin,
Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ne kwane ewaningko yaa kubeb-
deni wingkaniin.
3 Eb angkaderewen kowe, ne bondan kuu yiminban kere ika winiwen,
kwane yi kuu kirobe dukne winiwen.
4 Amborom kuu eb kuu kangdod yumbon ari kuu dibere yorokmombed
wengyundimaab kowe,
ne inamen kuu ebbed wengyunde ee yimin andewen.
5 Ebbed ambibkin maa maadan yaa kamkono weng kondeneb, arewa kami-
ibdan kuu ben monmarewen,
kwane yi aningko kuu arewen kumbed dowan keroon, aron korem ye
dowad.
6 Aron korem ye monmari kuu bondan yaa meneboon,
kwane yi kambong kuu ebbed monmarewen,
kedi, yi aningko kuu nonondande dowan keroon kii.
7 Kumban YARIMAN kuu aron korem oonembaraneen,
kwane ye dibere kangdod kondimbon kuu nekwoon.
8 Ye kuu okad yiridan ben yorokmombed wengyundaneen,
kwane ye kuu ambibkin mimimdan yaa konomdangmo wengyunda-
neen.
9 YARIMAN kuu dabab wayiroondan yi ben kukbimbonman,
kwane ye kuu yobdood meneboon yaa aromkonoyiib dobirimbonman.
10 O YARIMAN, eb yikaaddan kuu eb yaambed yonenib ebbed kwananeeb
ande inamen kowaniib,
amborom kuu eb ande miniwendan kuu eb kuu yi yaa angkurom
korokbaabban kowe.
11 YARIMAN kuu Sayion arimbed oone dobirimaan, ye yaa kubene wingkime,
kwane yembed komo ambangkoon kuu ambibkin mimimdan aom yaa
dakmime.
12 Amborom kuu kumka o kuman kamiibdan yaa kakman inandi ye God kuu
dabab meneboondan yaa meenimaan,
yi kuu ye yaa kwane baandimaan kowe yi yaa akmen naknod kere
nonondandimokban kui.
13 O YARIMAN, ne bondanbed durud yewed ke kawiwen kee wedmende.
Mimyob keeweneb bobni ye ambongko yaa kee nenkone burudande.

14 Kwanebko, Saiyon ye mungkan Yerusalem yu kuuk ambongkodem aombed
ewaningko kankooni weng korem dakmeni,
bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbed ongmewen ye dowad kuba.
15 Ambibkin mimim kuu yi bondan kirobime andi ye dem nidkiwen kuu yika kuri kirobiwen,
kwane yi yon kuu yika yi kawaad nong kowe bikniwen kumbed awindoon.
16 YARIMAN kuu ye wengyundi yorokmo kumbed ye inamen korokboon,
kwane arewa kamidan kuu yika yi dingkimbed komo ambangkiwen kumbed kawaad nongbed awindemoon areb keriwen.
Higaiyon. *Selah*
17 Arewa kamidan kuu ika bobkonombon yiri wananiib,
God yaa wunekare nonondandiwen ye ambibkin mimimdan korem kui.
18 Kibikee kamboknondan kuu awandiyiibban kumban Godbed aron korem yi yaa nonondandaanban,
Godbed kwananeen ande meeni ye inamen kuu kibikee yobdood meneboondan yaa kuu dowan, kumban aron ari kuu kuye inamen kuu ika awinaniib.
19 O YARIMAN, yaro dembe.
Korondaawa kangdod aom kuu karubbed eb kan kubunaib.
Ambibkin mimimdan kuu eb kerebiri arimbed kangdod kerunde.
20 O YARIMAN, yi kuu ongmendebko unime.
Korokbendebko, ambibkin mimimdan kuu nimakarub dokmenmo kuu yikaadkerime. *Selah*

Yook 10

1 O YARIMAN, komoyiibkob eb kuu ambab angkambed kwane doreeb?
Komoyiibkob dabab kandimaub yaron ari kuu biknekoreb wedmendimokban kerimaab?
2 Arewa kamembiri ye karub kuu ye kerengkan kumbed kamboknondan yenbande yarimaan kowe,
ye kuu yena yaa wunonwanon ye inamen meenimaan kumban ebbed ye nen kuye inamen ye dabab aom kowe.
3 Arewa kamembiri ye karub kuu ye inamen dowaken arewa kuyaa kerengkan kaimaan,
kwane yembed kirimdan yaa amun kerundekore YARIMAN yaa butun kaimaan.
4 Arewa kamembiri ye karub kuu ye kerengkan kaimaan kumbed God ande onmimokban,
kwane ye meeni inamen aom kuu God yaayiib ma meenimokban.
5 Arewa kamembiri ye karub kuu yiribman bi ye kiwaan ongimaan kuu yiminmo kerimaan kuned,
eb wengyundi ye inamen kuu arimo, ye kuu kuyaa wedme yekaadkerindeban,
kwane ye bondan yaa kuu wooyo ande ambon baandimaan.
6 Kwane, yeka yemeren yedmimaan, “Komombed ne kuu ma nen yiri kubunaanban,
aron korem kubimo dobaraniin, ne yaa dabab ma manaanban.” andimaan.
7 Ye mongkodkono aom kuu butun kamiyiib dudanabiyiib yenbandaniin andiyiib kumbedmo,

kwane dabab kondiyiib arewa kamiyiib ye weng kuu kirod dakmaneenmo.
8 Ye kuu kambong diambed kakubuk bikne meedmimaan,
kwane biknimbon yaambed ambarakmiyiibbandan ogood kuyaa kumka yimaan,
kwane yewed kondandameendan yaa kuu yemyeb bikne keendombirimaan.
9 Ye kuu laiyon areb biknimbon yaambed kakubuk bikne meedmimaan,
kwane ye kuu angkimbere meedmene kamboknondan awindande kaimaan,
kwane awindekore ye oon bi ye men aom kamobe be irin wenemoon areb kamimaan.
10 Kamboknondan kuu yembed ben yiri kiradme yob beengkemoon areb kamimaan,
kwane yi kuu ye aromkonombed ben yiri kubunimaan.
11 Arewa kamembiri ye karubbed yeka yedmimaan, “God kuu nonondandoon,
ye murubia kuu kebenekore wedmewimokban.” andimaan.
12 O YARIMAN, yaro dembe! Eb dingki kankoone yire.
O God, dabab kandiwendan yaa nonondandundaab.
13 Arewa kamembiri ye karub kuu komande God yaa butun kaimaan?
Komande yekareb yedmimaan, “Nembed komo kamiin yaa kuu ye kuu wengyundaanban.” andimaan?
14 Kumban, o God, eb kuu dabab menebiyiib mimyob wandiyiib yaa kuu wedmimaab,
kuyaa kuu ben awandi ye dowad meenimaab.
Dabab kandoonman kuu yekareb eb dingki ari kowimaan,
kwane anenabdan yaa kuu ebbed awandimaab.
15 Arewa kamembiri ye karub ye aromkono kuu ebbed domangke nen angkadere.
Ye arewa kamembiri kuu ebbed wengyunde dabab kone yemoon keraneeb kumbed ye inamen arewa kuu dowan keraneen.
16 YARIMAN kuu aron korem korem ye king keroon,
kwane ye weng wengambaraibban ye ambibkindan kuu ye okad ambab angkambed duknaniib.
17 O YARIMAN, dabab kandiwendan yi meeni dowaken kuu ebbed wedmeneb,
ebbed yi yaa kube ongkandeneb yimbed eb yaa baandi kuu ebbed wengamberendimaab.
18 Anenabdaniib dabab wayiroondaniib kuu ebbed dorondarundimaab,
okad yiridanbed uniwon karakwon kondi kuu dowan kerok anded.

Yook 11

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 YARIMANBED kukbimaanbon aombed dobirimain.
Kowe, inamen arewaman, eb kuu kanekob ne yaa kuu ke yedmewewen kei,
“Ayari on areb ewaangko ari wanwene.
2 Kedi, wedme. Arewa kamembiridan kuu yi ana ben yekbad yaa dedmobenib,
yi anangkab angkokbimaib.
Yi kuu kumun aombed niindem aom yorokmo kere doriibdan yaa baradmande doriib.
3 Kwane, ambokab yiri ye inamen monmarimaib kowe,

yorokmodan kuu komo keraniib?" andewen, komarewa kii?
4 YARIMAN kuu ye kurikuri ambib karadmo aom doreen,
kwane YARIMAN kuu ye dibere oonimbon Ewen ari dibeen.
Ye kuu nimakarub korem yaa ongme keendombirimaan,
ye indob kuu nimakarub yi niindem aom andangkimaan.
5 YARIMAN kuu yorokmodan yi niindem aom andangkimaan,
kumban arewa kamembiridaniib yenbandi yaa dowaken keriwendaniib yaa kuu ye kingkinbed arud wandembirimaan.
6 Arewa kamembiridan yaa kuu amoyidkowiib bod sulfaa yumbuyiib
kiradmaneene am areb yi ari kirobaneen.
Kwane, nimin kaiyiib ye nuub kumbed yi yaa wurumembirimbon aom nongkobaneen.
7 Amborom kuu YARIMAN kuu yorokmo,
ye dowaken darewoob kuu yorokmo kamime anded,
kwane kangdommo doriibdan kuu ye murubia wedmaniib.

Yook 12

Yook ambo bi ye karub yeman. *Seminit* ye kiwaan wingki yeman. Dewid ye yook.
1 YARIMAN, awawe. Eb kerekmen yaa doriibdan kuu dowan,
anam anam yaa ma korondiyiibban awinimo doriibdan kuu nimakarub aombed wenebe dowan keriwen.
2 Nimakarub korem kuu yi dia doriibdan yaa birandimaib,
kwane kobkob weng kuu yi mongkodem aombed menebimaan birandi ye dowad.
3 Kwane, kobkob weng dakmidan kuu YARIMANBED kebenendok.
Kwane, kane kanembed kerengkan kame
4 "Nubkareb aromne dakmenabanuub kumbed yena yaa burudandande yi korok keranuub.
Nub komo dakmandamuub kuu kumbedmo, karub maambed kebendaanban." ande dakmimaib kuu YARIMANBED kebenendok.
5 YARIMANBED yedmoon, "Kamboknondan kuu arewa kamidanbed ben dabab wayiroon kuyiib
yenbandiwendan wareki kamiib kuyiib wedmaan kowe,
kibireb kee yaro dobaraan.
Yaro dobere yi dowaken yaambed dorondande awandaniin." andoon.
6 Kwane, YARIMAN ye weng kuu karadmo, ma arewayiibban.
Ye weng kuu bot silvaa kande nengkanabi yeman aom kamone
yankoren anam keri dowad nengke ika ika kame ediib kerimaib kwane areb, karadmo kai.
7 O YARIMAN, ebbed nub ben ongme oonaneeb,
kwane kuye arewa kamidan yaa kuu ebbed nub ben dorondandaneeb, aron korem.
8 Inamen miin arewa kuu nimakarub inamen amun ande kamiib kumbed
arewa kamidan kuu okad kuyaa nubkob ande kerengkan kame yarimaib.

Yook 13

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, eb kuu aron komoyiib ne yaa meenaabban?
Aron korem nonondanduwaneewoo?
Aron komoyiib ne yaa angkurom korokbewaneeb?
2 Aronkiyiib amnoomiib mimyob wandimain kowe,

aron komoyiib ne inamen aom dabab kandembaraniin?
Aron komoyiib ne bonman kuu ne burudande doraneen?
3 O YARIMAN ne God, ne yaa wedmewe inanduwe.
Ne id yaa aromkono konebko nindob yimin kerok. Kwanaabban kuu angke bobnaniine,
4 ne bonmanbed "Ye kuu nembed bidkonaan." ande yedmaneene
ne bondanbed ne kombaraan yaa kubaniib kii.
5 Kumban ne kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaa angkimbaraneen andimain,
kwane ne niindem aom kuu bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbed ongmewen ye dowad kubimain.
6 Ne kuu YARIMAN yaa wingkaniin,
amborom kuu ye kuu ne yaa amunmo kamoon kowe.

Yook 14

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 Inameniibbandan kuu yi niindem aom kuu
"Godiibban, dowan." ande yedmimaib.
Yi kuu yorokmomban, unitab, yi ambangki kuu komyengiib,
yi kuyaa mimo kanembed ma amun kamimokban.
2 YARIMAN kuu Ewen arimbed kiri nimakarub korem yaa kerendeen,
ye kuu karub mim mim kanembed inamen kande God ye kiwaan yaa onme dobiridan kuu wedmanded.
3 Kumban yi korem kuu amonombe yangmad kere kimyen wenebiwen,
kwane yi kuu ibonmo yorokmoyiibban unitab keriwen.
Yi mim kuyaa kuu kanembed ma amun kamimokban,
korem dowan kai.
4 Arewa kamidan kuu ma kaadkeraniib dee?
Kedi, yi kuu om anemoon areb ne karuwa nimaya monmarimaib,
kwane yi kuu YARIMAN yaa ma baandimokban.
5 Kumban yi kuu unimbed de derendande onekandoon,
amborom kuu God kuu yorokmodan yoom doreen kowe.
6 Arewa kamidan, yiib kuu kamboknondan yi inamen kowiwen yaa kebenimaib,
kumban yi kuu YARIMANBED kukbimaanbon aombed dobirimaib.
7 O, Israeldan yi bondan burudande obon kerundi ye karub kuu aangko Saion arimbed angkadere monok.
Kuyaron kuu YARIMANBED ye nimaya karuwa ben obonmo kerunde yiminmo kerundaneen.
Kwanoka Yekob ye meed Israeldan kuu dowaken kere kubime.

Yook 15

Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, eb kurikuri ambib aom aomni kuu kane kuu yimin?
Ewaangko karadmo ari dobiri kuu kane kuu yimin?
2 Kuye karub kuu ambarakmoon ande kadwoniyiibban,
kwane ye kuu yorokmo yaambed ambangkene,
ye niindem aom kuu anammo kumbed anammo dakmimaan.
3 Kwane ye kuu wengamborokbandimokban,
ye kuu ye dia doriibdan yaa ma ambarakmendimokban,
kwane ye angkodmi yaa kobkob daanubdaanab kamimokban.
4 Kwane ye kuu arewa kamimaibdan yaa kuu odkeneb kerimaan,

kumban kane kane YARIMAN yaa uniwendan kuu yi aningko kankoonimaan.
Kwane ye amob ongmoon kuu no awinaneen,
kuye amob awinaneen kumbed dabab menebaneen kuned.
5 Ye kuu od bangkandekore ika ari iniyiib yedme kandaanban,
kwane ye kuu arewa kamidan yi od yemyeb kandene ambarakmindoman yaa ambarakmoon ande yedmaanban.
Kane ye kuu keamune kamaneen kuu
kiringmaanban kangdommo keraneen.

Yook 16

Dewid ye *miktam* ye yook.
1 O God, ne nen dorondande,
amborom kuu ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain kowe.
2 Nembed YARIMAN yaa yedmaan, “Eb kuu ne Yariman,
kumkam amun ne yaa dangoon kuu eb yaambedmo.” andaan.
3 Karadmodan okad kiri doriib kuu
nambiri manimanandewiib,
ne kubi dowaken korem kuu yi yaa angkeen.
4 Kane kane god yena yaa winimaib yi mimyob wandi kuu
maa ariyiib kan dabokne wananeen.
Yi god yaa dingkan aye nengke baeb kone umkan onduknimaib kuu wene daboknainban,
kwane yi god yi aningko kankoonainban.
5 YARIMAN, ne dobiriyiib yumboniib kuu ebbed ongmewen.
Ari ne komo keraniin kangkon ebbed ooneeb.
6 Okad yimin yaa nariwen kuu ne dowaken yaambed ongmiwen.
Anam kuu nokad kawewen kuu kubimo yeman.
7 Ne kuu YARIMAN yaa kubaniin, yembed kedmengkawimaan kowe,
kwane amnoom kangkon ne inamen meeni ye kiwaan kumbed inamen amun korokbewimaan.
8 Ne kuu YARIMAN kuu barang darewoob ande meenimain.
Ye kuu ne dingki wiwi angka doreen kowe,
ne kuu kiringmaanban kangdommo keraniin.
9 Kwane kowe, ne mimyob kuu kubeena ne ong kangkon kubeen.
Ne id kangkon uniyiibban dobaraneen.
10 Amborom kuu ebbed ne kuu bobkonombon yiri aron korem domowawe deendainban,
kwane korondaawe eb Karadmoman kuu bobne deendaanban.
11 Ebbed wadkeri ye kiwaan kuu korokbewewen.
Kwane eb arinambo arimbed ne yaa kubi kawaneeb,
aron korem ye kubiyiib eb dingki wiwi angkambed kui.

Yook 17

Dewid ye kurikuri yook.
1 O YARIMAN, wengyundi amun kawe ande kaamobdako wengambere.
Ne baandi kee wengambere.
Ne kurikuri kee wengambere,
ne weng kee birandi ye inamen yaambed dembindo kowe.
2 Ebbed ne dowad wengyunde ma ambarakmindo ande,
ewindobbed yorokmo kiwaan wedme.
3 Eb kuu ne niindem aom wedmene amnoombed andangkewe,
kombon darobewimaab kumban ambarakmi maa ma wedmaabban.

Ne inamen kowaan kuu ne wengbed ambarakmain andaan,

4 okad yiridan kwamunemban.
Eweng awine kandaan kowe,
yeremboromdan yi kiwaan yaa kangkadmimain.
5 Ne kuu eb kiwaan yirimo dodkanmo weniin,
ne yon kuu ma monkare kimyen angka ma dodkan winindo.
6 O God, ne kuu eb yaa baandimain,
amborom kuu ebbed inanduwimaab kowe,
kerendem kawe ne kurikuri wengambere.
7 Kane kane yi bondan yaambed kirokmone ebbed kukbimaabbon aombed dobirimaib kuu,
eb dingki wiwimbed ben burudande bindimaab kowe,
eb womoniyiibban ye mimyob dowaken miin darewoob yi yaa korokbende,
kukuu binangki yeman, miin darewoob anam kowe.
8 Ewindobbed ebka dorondandemoon areb ne nen dorondande.
On ayam yu mana kuu yu dongkon dem aom nen biknemoon areb ne nen bikne.
9 Arewa kamidanbed nenbandande kamiib yaa kuu kwane dorondande,
ne neene kowandamiibdan ne kanawanewandiwen yaa kui.
10 Yi mimyob keendi kuu dowan kai,
yi kuu kerengkan kami ye wengmo dakmimaib.
11 Yi kuu ne kerewenmo miniwen kumbed kibikee ne kanawanewandiwen,
kwane kereknenmo dorenib ne nen okad yiri korarande doriib.
12 Yi kuu laiyonbed dingkan mungi bobnemoon areb doriib,
laiyon darewoobbed biknimbon aombed kerekne diberemoon areb kui.
13 O YARIMAN, yaro dembe! Yi durunde yenbande ben yiri kubudere.
Eb kerewangbed arewa kamidan yaa ne nen burudande angka kowe.
14 O YARIMAN, eb dingkimbed karub kwamenabimaib yaa ne nen burudande angka kowe,
okad kiridan okad yiri ye wadkeri ye kakmanmo kandi dowad kwanimaibdan yaa kui.
Ebbed bobne komberewendan yaa kuu animan bangkandaawe ane mikmonaiwe yi mungi dowan kerimaan,
kwane yi meed kangkon yiminmo dobirimaib,
kwane kuye bangkandembiri yeman kuu yi awoya yaa kangkon angkeen.
15 Kwane, ne kuu yorokmo dobiri yaambed eb murubia wedmaniin.
Kwane ne kuu unuk yirimbed yaro dembaniin kuu eb kuru wedmeni kubaniin.

Yook 18

Yook ambo bi ye karub yeman. YARIMAN ye dememan Dewidbed wongkoon. YARIMANBED Dewid ye bondan koremiib Sooliib yaambed ye nen burudande angka kowoon kumbed keye yook wingkoon, YARIMAN yaa.
1 O YARIMAN, eb kuu ne aromkono, eb yaa mimyob dowaken keebdaan.
2 YARIMAN kuu ne aromkonombon, ye kuu ne aromne angkumonimbon, ye kuu arud barang yaambed ne nen burudande angka kowi ye karub.
Ne God kuu ne aromkonombon, yembed kukbimaanbon aombed dobirimain.
Ye kuu ne kombe, ye kuu bobni yaa ne nen burudande bindi yaromkono, ye kuu ne dorondarimbon.

3 YARIMAN kuu amunmo kowe yaningko kankooni kuu yimin.
Ne kuu ye yaa baandimain kowe,
ne bondan yaa ne nen burudande angka kowimaan.
4 Bobni ye kibin abakbed ne kuu yerengkoon,
kwane monmari ye barang kuu urok yuknemoon areb ne burudandoon.
5 Bobkonombon ye kibin abakbed ne yaa kanawanewawoon,
kwane bobni ye warabbed ne kebenewoon.
6 Ne mimyob wande miin yiminban keraan kumbed YARIMAN yaa baandaan,
kwane ne God yaa awawok ande komkaan.
Kwane, ye kurikuri ambib aombed ne weng kuu wengamboroon,
ne baandi kuu wene ye kerendem aom aomnoon.
7 Okad kuu binangkiyiib dowodkiyiib keruune,
aangko angkumonimbon kuu ben kiringmeen.
Yi binangkiwen kuu Godbed norin wandoon kowe.
8 Amareng kuu ye kiringkono dembed dembenaboon,
kwane dene dowan keri ye amoyiib amoyidkowiib kuu
ye mongkodembed dembenaboon.
9 Ye kuu ambid birinde kan yone yiri kamonoon,
kwane ye yon dad dabderem yiri kuu wiib kumun miriknimbonmo.
10 Ye kuu engyu burawiib arimbed dibere wanwonoon,
kwane ye kuu nuub arimbed wanwonoon.
11 Ye kuu kumun kande ye dabuni yeman kerundoon,
ye dabuni yeman kuu ambid ye amokambid.
12 Ye kerebiri ye nambirimbon kumaombed wiib yeeduruune
am boyareb yurukmo kuyiib amoyidkowiib angkadereboon.
13 YARIMAN kuu Ewen arimbed nambad areb baandoon,
kwane Korem Burudandoon Arimbed ye God ye weng yuud kuu derendaroon.
14 Ye ana barandoona bondan kuu kirokmone buyokbayok keriwen,
kwane imak aande yenbandoona kirokmone dawariwen.
15 O YARIMAN, eweng kamkono ongkandewen,
kwane eb kiringkono dem aombed inum nareewa yeedereboon kumbed
karamok niindem yiri kankubunimbon kuu dokmenmo kereene,
kwane okad yu angkumonimbon kwangkon dokmenmo kereen.
16 Ye kuu ari kaimbed yiri yirene arudbon aombed ne nendoon,
ne kuu ok niindem yirimbed nen wandune kowoon kui.
17 Yembed ne bonman aromkono darewoowiib yaa nen burudande angka kowoon,
ne bondan aromkonoyiib ne arebban kuyaa kui.
18 Ne kuu dabab aom aomnaan kumbed yimbed nenbandande miniwen,
kumban YARIMANBED yone awawoon.
19 Arudbon aom kuu yembed ne awawe nen angka kowoon,
ye kuu ne yaa dowaken keewoon kowe nen burudande kowoon.
20 YARIMANBED ne yorokmo kaimain yaambed amun keruwoon,
kwane ne kuu darobe wedmoonka koromiibban dobman kowe ne yaa kakman amun keewoon.
21 Amborom kuu ne kuu YARIMAN ye kiwaan arimo winimain,
ne kuu ne God yaa ma amonombe koronde winindo kowe arewa kamindo.
22 Yembed dakmenaboon ye amob korem kuu ne wedmoni awine kandaan,
kwane yembed wongkanaboon ye amob kuu ne ma wengamberedandindo.

23 Ye yekaad ne kuu karub maambed ambarakmoon ande kadwonimokban,
kwane ne kuu ambarakmi yaa kangkadmimain.
24 YARIMANBED ne yorokmo kaimain yaambed kakman amun kawoon,
ye indob arimbed ne ma ambarakmindo kuyaambed kui.
25 O God, kane kane yi kuu eb yaa ma korondiyiibban doriib kuu ebbed yi
yaa ma korondiyiibban ye dobiri kiwaan kuu korokbendimaab,
kwane kane kane kuu karub maambed ambarakmoon ande kadwonok-
ban kuu eb karub maambed ambarakmoon ande kadwonaanban ye
kiwaan kuu yi yaa korokbendimaab,
26 kwane kane kane kuu karadmo doriib kuu eb karadmo dobiri ye kiwaan
yi yaa korokbendimaab,
kumban unitabdan yaa kuu eb kuu inamen kan bikniwen yaa darobi ye
karub korokbendimaab.
27 Kane kane yika kan kubunimaib kuu ebbed ben burudande obon kerundi-
maab,
kumban kane kane kerengkan kamimaib kuu ebbed ben yiri kubuni-
maab.
28 Eb kuu ne kiwaan yurimaab,
o YARIMAN ne God, eb kuu kumun aom doriin kuu kan amonombe
nambiri kerimaab.
29 Eb aromkonombed kawaneewa bondan yemoon kuu yeene burudan-
daniin kuu yimin,
kwane ne Godbed neyiib yaa doreen kuu aromnewaneena yi aromne
angkumonimbon korongberenande aomnaniin kuu yimin.
30 Ma, God kee ye kiwaan kuu demkoronmo,
YARIMAN ye weng kuu karadmo.
Kane kane kuu ye kukbimaanbon aombed dobirimaib kuu,
ye kuu yi kombe keroon.
31 Kedi, kane kuu God? YARIMAN yembedmo!
Kane kuu yone aromnimbon? Nub God yembedmo!
32 Ne yaa aromkono kawi ye karub kuu God,
kwane yembed ne dobiri ye kiwaan kuu demkoronmo ongmimaan.
33 Ye kuu ne yon kuu diiya ye yon areb ongmimaan,
kwane ye kuu ne ongmaane aangko arimbed yarebimain, kombirimok-
ban.
34 Yembed ana nangmi dowad kedmengkawimaan,
kowe ne dingki kuu anangkab aromkono kuu nikbimain.
35 Ebbed ne nen burudande angka kowi kuu kombe areb, ebbed ne nen
dorondandimaab,
kwane eb dingki wiwimbed ne awawaawe yiminmo dobirimain.
Eb kuro yiri ambokibine awawewen kumbed aningko darewoowiib
keraan.
36 Kiwaan ari wanaan kuu ebbed yirimbonmo ongmimaab,
kowe ne kuu kombirimokban.
37 Ne bondan kuu nembed yondem kerenden wene burudande awingkan-
daan.
Ne kuu yinmone korondindo, yi monmaraan kumbed ika manaan.
38 Nembed yi yeene beengkaan kowe,
yi kuu yaro dembindeban keriwen,
kwane yi kuu ne yon dad dabderem aom kirobiwen.
39 Ana nangmi dowad ebbed aromkono ne yaa kawewen,
kwane ebbed ne bondan ben ne yon yiri nongkobeewe ne yaa bu-
mangkiwen.

40 Ebbed ne bondan ben amonombeewe kirokmoniiwe
yeene monmaraan.
41 Yi kuu awandi dowad baandiwen kumban karub maa kanembed yi kuu
ma ben burudande awandindo,
kwane YARIMAN yaa baandiwen kumban ye kuu yi yaa ma awandindo
dowan.
42 Nembed yi kuu dore yon dowood dararaana ingkud nuubbed wuruwe-
moon areb keriwen,
kwane nembed yi kuu ben kubudaraane birin kiwaan ari dore
boknemoon areb keriwen.
43 Karubbed ne nande kamiwen kuu ebbed ne nen burudande angka
kowewen.
Ebbed ne kuu ambibkin maa maa yi korok nen kinewen,
kwane nimakarub yi ne ma nekaadkerundindo kuu ne dabderem yiri
doriib.
44 Yi kuu ne yaa wengambirimaib kuu no awine kandimaib,
kwane owoddan kuu ne yaa unewe ika anuk irinambenimaib.
45 Yi arudkono kuu dowan kerimaib,
kwane yi kuu yi aromne angkumonimbon yaambed neyiib yaa kiring-
miyiib minimaib.
46 YARIMAN kuu doreen kii! Ne yaa yone aromni ye God yaningko
kankoonem!
Ne nen bobni yaa burudande bindi ye God yaningko kankoonem!
47 Ye kuu ne bondan yaa kakman kondimaan ye God,
kwane ye kuu ambibkin maa maa ben ne dabderem yiri nongkobimaan
ye God,

48 kwane ye kuu ne bondan yaambed ne nen burudande angka kow-
imaan ye God.
Eb kuu ne bondan yaambed ne nen burudande aningko darewoob arimbed
kawewen,
kwane eb kuu yeremboromdan yaambed ne nen burudande angka
kowewen.
49 Kwamunewen kowe, o YARIMAN, ambibkin korem aom kuu eb yaa kubeb-
daniin,
kwane ewaningko kankoone wingkaniin.
50 Godbed king kerunoon ye karub yaa burudande dori arimbed
bangkanoon,
kwane ye kuu yembed kinoonman yaa womoniyiibban ye mimyob
dowaken keenimaan,
Dewid yoom ye awoya ari yoom yaa aron korem keendimaan kui.

Yook 19

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 Ambidiib mindong yi dangimboniib kuu God ye nambiri dianmo korokbi-
maib,
kwane yi kuu ye dingkimbed ongmenaboon yaa kuu korobe dakmimaib.
2 Aronki mimim kuu kwane dakmembirimaib,
amnoom mimim kangkon kaadkeri ye kerekmen ye weng kwane dak-
membirimaib.
3 Kukuu dakmiyiibban, kwane wengiibban,
kwane yi weng yuud kuu maambed wengambirimokban.
4 Kuned yi weng yuk kuu bid yimin yimin yaa angkane wenebimaan,
yi weng kangkon bid yimin yimin yaa wenebimaan.

Ambid aom kuu yembed aron ye yumbon ongme kowoon.

5 Aron yeedirimaun kuu karub wonong mokaid awanande ye angkimbon aombed angkaderemoon areb kui.
Yu kuu kabani yaa burudandunindeban ye karubbed kubene kabanimaan areb.
6 Kwane yu kuu ambid dungkun angkarambed daadere
dokbe angkara kubunimaun.
Yu nambiri yaa kuu barang maa ma biknimokban.
7 YARIMAN ye amob kuu demkoronmo,
kingkin yaa aromkono yeeb konimaan.
YARIMANBED komo kamoon ye weng kuu anam anammo,
mengmengiibban iwari doriibdan ben meeni kangdomdan kerundimaan.
8 YARIMAN ye kongamki yamob kuu yorokmo,
niindem aom kubi kondimaan.
YARIMANBED kwanime andi ye weng kuu karadmo,
kiwaan amunmo korokbimaan.
9 YARIMAN yaa une bumangki kuu amun,
kuye inamen kuu aron korem angkimbaraneen.
YARIMAN ye wengyundi kuu yiminmo,
yi korem kuu yorokmo.
10 Ye amob yaa kuu bobne kombiri yeman, bod gold arebban,
bod gold yankorenmo yemoon yaa kangkon burudandiwen.
Ye amob kuu ambod miin amuniib, in ok ambod arebban,
in ok ambodmo yaa burudandiwen.
11 Yi yaambed eb demedan kuu ongkandoon,
kwane ye amob be amuknaniib kuu kakman amun darewoob kandaniib.
12 Kanembed yeka ye ambarakmi kuu wedmenaneen? Dowan.
Nekaadkerunindo ye ambarakmi kuu ebbed are nonondande.
13 Eb deme karub nembed kwane inamen ongme ambarakmaniin andaka ebbed kebenewe.
Korondaawe kuye ambarakmi kuu ne yaa oonewaan.
Kwananeeb kuu karub maambed ne yaa ambarakmoon ande kadwoniyiibban keraniin,
kwane ebbed wengyunde miin wabkad kerewen andaabban.
14 Kwane, eb indob ari kuu ne mongkodkonombed weng dakmeni ne niindem aombed meenako eb kubi dowaken kerok,
o YARIMAN, ne aromkonombon, kwane ne biddi ye karub.

Yook 20

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 Kwane dabab kandebka YARIMANBED inandubdok,
kwane Yekob ye God yaningko yaambed dorondarubdok.
2 Yembed kurikuri boyambiwoombed awabdok,
kwane aangko Saiyon yaambed eb nen angkumonok.
3 Ebbed God yaa bangkanimaab korem kuu yembed ika meenok,
kwane ebbed dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yeman bangkanimaab kuu yembed ee yimin andok.*Selah*
4 Eb niindem aombed komo yaa dowakeniib kerewen kuu yembed kabdok,
kwane inamen ongmenabewen korem kuu yembed ongmoko anam kerok.

5 Ebbed bondan nangme burudande doraneeb kuu kube komkenub,
burudandewen kii andi ye ebkad barad kankoonenub nub God ewaningko yaambed kubanuub.
Yiib kaamoni korem kuu YARIMANBED ee yimin ande awandok.
6 Ne nekaad YARIMANBED kinoonman kuu ye bondan yaa nen burudande angka kowimaan,
kwane Ewen karadmo arimbed ye kinoonman yaa inandimaan,
ye dingki wiwi ye aromkono, nen burudande angka kowi ye aromkono kumbed kui.
7 Yena kuu ana nangmidan seriot arimbed dobere nangmimaib kuu nub yaa awandaniib ande meedmimaib,
yena kuu ana nangmidan hoos arimbed dibere nangmimaib kuu nub yaa awandaniib ande meedmimaib,
kumban nub kuu YARIMAN nub God kumbed nub yaa awandaneen ande meedmimaub.
8 Yi kuu ben kubunaneene kirobaniib,
kumban nub kuu yaro dembenub kangdommo dobaranuub.
9 O YARIMAN, king kuu nen burudande angka kowe!
Nub baandubka inande!

Yook 21

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, eb aromkono ye dowad king kuu kuboon.
Ebbed awanenewen kowe kubi darewoob keroon!
2 Ye niindem aombed komo yaa dowakeniib keroon kuu ebbed ee yimin ande konewen,
kwane ye wengbed komo kaamobdoon kuu konewen, ma korondindo. *Selah*
3 Ebbed ye yaa yewudmo amun kerune angkodmeneneb,
ye korok ari kuu dereni yeman bod gold yankorenmombed ongmiwen kumbed kan derenenewen.
4 Yembed wadkeri dowad kaamobdoone konewen,
aron yemooniib, aron korem korem kui.
5 Ebbed awanenewen yaambed ye nambiri kuu darewoob keroon,
kwane ebbed ye ari dobiri manimanandewiib nambiriyiib bangkanewen.
6 Ebbed aron korem ye amun keruni konewen,
kwane yeyiib yaa doreeb kowe kubimo doreen.
7 Amborom kuu king kuu YARIMAN yaambed inamen angkumone doreen,
kwane Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ye kuu ma kiringmaanban.
8 Eb dingkimbed eb bondan korem awingkandaneeb,
kwane kane kane eb yaa arud wandembiriwen kuu eb dingki wiwimbed yire awingkandaneeb.
9 Eb mananeeb yaron ari kuu yi ben amot nimin darewoowiib denemoon areb kerundaneeb.
YARIMANBED norin wandaneen kumbed yi ben yoobkaneene
ye amotbed yi dene kubunaneen.
10 Ebbed yi awoya ben monmaraneewe okad arimbed dowan keraniib,
kwane yi yumbon kuu nimakarub kumaom kuu dowan keraneen.
11 Yi kuu eb yaa bon keri ye inameniib birandi ye inamen arewayiib ongmiib kumban,
yi kuu ma kamindeban keraniib,

12 amborom kuu ebbed yi yaa eb ana baradmaneeb kumbed
yi kuu angkurom korokbebde kirokmonaniib kii.
13 O YARIMAN, ewaromkono yaambed aningko ariyiib kerok.
Nub kuu eb aromkono dowad yook wingkenub ewaningko kankoonanuub.

Yook 22

Yook ambo bi ye karub yeman. “Amkimo Ye Diiya Yingki” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. Dewid ye yook.
1 Ne God, ne God, eb kuu komande domowewen?
Komande ambab kerewen kumbed dabab ne yaa monoon kuyaa kuu ne nen burudande angka kowaabban?
Komande ambab kerewen kumbed wareki kaimain kuu wengambirimokban kerewen?
2 O ne God, aronkimbed eb yaa baandembaraan kumbed ebbed inanduwindo,
amnoom kangkon eb yaa baandembaraan, ma iwari kerindo.
3 Kuned eb kuu king ye dibirimbon arimbed dibere karadmoman kerewen,
kwane ewaningko kuu Israeldanbed kankoonimaib.
4 Nub awoya kuu eb yaamo angkumone dobiriwen,
kwane angkumone dobiriwen kumbed arud ye barang yaa ben burudande angka nongkobewen.
5 Eb yaa baandiwen kumbed arud ye barang yaa ben burudande angka nongkobewen,
kwane eb yaamo angkumone dobiriwen kowe ebbed kwananeeb ande meedmiwen kuu anam id keroon.
6 Kumban ne kuu karubban wodam,
nimakarub korembed kan angka karenib arewa anduwimaib.
7 Kane kane ne yaa wedmewimaib yi korem kuu ambonbaawimaib,
kwane yi kuu damangkawe yi korok waaburukme yedmimaib,
8 “Ye kuu YARIMAN yaambed angkumone doreen kowe,
korondubko YARIMANBED arud ye barang yaa nen burudande angka kowok.
Ye kuu YARIMAN yaa kwane kubenoon kowe,
korondubko YARIMANBED arud ye barang yaa nen burudande angka kowok.” andimaib.
9 Kuned ebbed ne kuu ena yu kabeyob aombed nen angkaderewen,
kwane ena yu muk aniin yaa kuu
ebbed ne kuu eb yaambed angkumone dobiri yeman ongmewewen.
10 Woonaan yirimbed ne kuu eb yaambed yone dobaraan,
kwane ena yu kabeyob kumaombed eb kuu ne God kerewen.
11 Ne yaa ambab keraab,
amborom kuu dabab manandamoon kumban
karub maambed ma awawaanban kowe.
12 Ne bondan kuu ne yaa awanewandiwen,
yi kuu Basan ye buromakau ambi arudiib areb ne yaa kanawanewandiwen.
13 Yi kuu laiyonbed dingkan anande kabang angke yaremoon areb,
ne yaa yi mongkodkono danduwimaib.
14 Naromkono dowan, ok kan ondukne wenebe dowan keremoon areb keraan,
kwane ne kono ingkanaboon kuu wadmenaboon.
Ne mimyob kuu koronde in areb yawaak keroon,
kwane koronde okmo keremoon areb keroon.

15 Naromkono kuu dowan, yongkonbon areb keroon,
kwane ne ong kuu mongkodkono yaa karangkoon.
Ebbed ne kuu bobnok ande okad yiri kowewen.
16 Ne bondanbed anon arewa areb ne yaa awanewandiwen,
kwane yi kuu arewa kamidan yemoon, ne yaa kanawanewandiwen,
kwane yimbed ne dingkia yona kuu kaare dem nabangkenabiwen.
17 Ne kono korem kuu nembed kimingki kuu yimin,*
nimakarub kuu ne yaa nengmowenib ningkirud kamewimaib.
18 Yimbed nebkad kande yikareb kuyaom nekwiwen,
kwane bot yaa aningkoyiib kuu kirare ebkad mimo karub mimombed kandimo kandimo kamiwen.
19 Kumban, o YARIMAN, eb kuu ne yaa ambab keraab,
o ne Aromkonoman, kirod mene awawe.
20 Kerewang ye arud yaa ne wadkeri kuu nen angka kowe.
Ne wadkeri kuu dowakeniib keraan kowe, ne bondan anon arewa areb yi aromkono yaa kuu ne nen angka kowe.
21 Laiyon yi mongkodkono aom kuu ne nen angka kowe.
Kwane, oksen kiib yi durub yaa kuu ne nen angka kowe.
22 Nembed ewaningko kuu ne ambibkindan yaa daandaniin,
kwane ne kuu nedbimaibdan kumaombed ewaningko kankoonaniin.
23 YARIMAN yaa unimaibdan, yiib kuu ye aningko kankoonime!
Yekob yawoya korem, yiib kuu ye yaa nambiri konime!
Israeldan korem, yiib kuu ye yaa bumangkime!
24 Amborom kuu kane kane durud yewed kandiwen kuu
yembed yi yaa ma arewa ande wunekarindo.
Ye kuu yi yaa ye murubia kan yeknindo,
ma nub yaa awande ande baandiwen ye weng kuu yembed wengamboroon.
25 Ebbed ne niindem aom kubi kerunaneewe kadaareb nedbiwen aom ewaningko kankoonaniin.
Eb yaa bumangkiwendan yi arinambo arimbed kwananiin ande amob ongmaan ye weng kuu anammo kwane keraniin.
26 Kamboknondan kuu ane mikmonaniib.
Kane kane YARIMAN ande onmimaib kuu ye aningko kankoonaniib.
Kubi dowaken kuu yiib niindem aom aron korem angkimborok!
27 Bid yimin yimin koremdan kuu YARIMAN yaa ika meene ye yaa amonombaniib.
Ambibkin mimim koremdan kuu ye yaa bumangkaniib.
28 Ooni yaromkono kuu YARIMAN yeman,
kwane yembed ambibkindan oonendimaan.
29 Okad kiri yiribman yemoondan kuu orok anenib ye yaa kurikuri kamaniib,
duknaniibdan korem kuu ye yaa bumangkaniib,
yika yi wadkeri ma amuknindebandan kui.
30 Nimakarub amaan ari dobaraniibdan kuu ye yaambed awine dobaraniib,
kwane amaan ari dobaraniibdan yaa kuu YARIMAN ye dowad dakmaniib.
31 Yi kuu ye yorokmo kerekmen ye dowad
mokaid woonindodan yaa dakmaniib,
yembed kwanoon ye weng dakmaniib.

---

* **Yook 22:17:** Ye bondanbed ye nen angkara angkara bingiwen kumbed kamune keroon.

Yook 23

Dewid ye yook.
1 YARIMAN kuu ne nen dorondare oonimaan ye karub kowe,
ne yaa komo dowan keroon kuu yembed nekwawimaan.
2 Yembed ne nen animan yewudmombon aom kowaana yiidkimain,
kwane yembed yewenub ye ok dewenebuun kebed yaa ne nen kinban winimaan.
3 Yembed ne kingkin nen ikakman aromnimaan,
kwane yorokmo ye kiwaan arimo ne nen kinban winimaan,
ye aningko kankooni dowad.
4 Kumun doromod bobnin aom wananiin kangkon,
eb kuu ne yoom kowe,
arewa yaa ma unainban.
Eb kungkangiib arud ye barang yaambed dorondandi yemaniib kuu,
awawimaib kowe kubimain.
5 Eb kuu ne bondan yi kerebiri arimbed
ne dowad orok ongmimaab.
Ne nen kine ne korok ari kuu oiyo bunewen,
kwane ne dobiri yaa kuu yiminmo bangkawimaab.
6 Anam kuu eb amun amuniib womoniyiibban ye mimyob dowakeniib kuu
ne wad dobiri aom kwane aron korem angkimbaraneen.
b Kwane, ne kuu YARIMAN yambiwoom kwane doberembaraniin, aron korem.

Yook 24

Dewid ye yook.
1 Okad korem kuu YARIMAN yeman, okad ari kumkam korem kwangkon.
Bid yimin yimin kuu yeman, kane kane okad ari doriib kwangkon.
2 Amborom kuu yembed okad yu angkumonimbon kuu karamok niindem yirimbed ongme kowoon,
kwane okad yu yumbon kuu ok wedyirimbed ongme kowoon.
3 Kanembed YARIMAN ye aangko ari kawananeen kuu yimin?
Kanembed YARIMAN ye karadkonombon ari dobaraneen kuu yimin?
4 Kuye karub kuu ambarakmiyiibban ye dingkiyiib inamen karadmoyiib kumbed kui,
kwane ye kuu dudi god yi kuruwak yaa bumangkindo,
kwane ye kuu birande amob ongmindo.
5 Ye kuu YARIMANBED amun kerunaneen,
kwane ye kuu ye nen bobni yaa burudande bindi ye Godbed ongmaneene ambarakmoon ande kadwoniyiibban ye karub keraneen.
6 Kwane areb kuu God ye kiwaan ari dobarandamiibdan kukui,
o Yekob ye God, eb murubia ari dobarandamiibdan kukui. *Selah*
7 O kuuk ambongko, yiibka daadmime.
O unyeman ye ambongko kui, yiib kuu daadmime.
Kwanibko, nambiri ye King kuu mene kumaom aomdorok.
8 Nambiri ye King kee kane?
Ye kuu YARIMAN, kanangkodiib aromkonoyiib kui,
ye kuu YARIMAN, ye ana nangmi kuu aromkonomo kui.
9 O kuuk ambongko, yiibka daadmime.
O unyeman ye ambongko kui, yiib kuu daadmime.
Kwanibko, nambiriyiib ye King kuu mene kumaom aomdorok.
10 Nambiriyiib ye King kee, ye kuu kane?

Ye kuu Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN,
ye kuu nambiriyiib ye King.

Yook 25

Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, eb yaa ne wadkeri kuu kan kabdaan.

2 O ne God, eb yaambed angkumone doriin.
Korondaawa yenambed ne nen karak ari kowaib.
Kwane, korondaawa ne bondanbed ne nen burudande doraib.
3 Kane kane ebbed kwananeeb ande meedmimaib kuu
karak ari ma ben nongkobaabban.
Kumban kane kane idiibban kumbed birandimaib kuu
karak ari ben nongkobaneeb.
4 O YARIMAN, eb kiwaan kuu ne korokbewe.
Kwane, eb inamen kuu kedmengkawe.
5 Eb anam anam yaambed ne nen kinban weneneb kedmengkawe.
Amborom kuu eb kuu ne nen bobni yaa burudande bindi ye God kowe.
Kwane, amkimombed wene amnoom kuu ebbed kwananeeb ande meedme dobirimain.
6 O YARIMAN, eb mimyob keende kakman are nonondandiyiib womoniyiibban ye mimyob dowakeniib kuu ika meene.
Amborom kuu kuye inamen kuu unyeman anukbed ongmewen kowe.
7 Ne kewed yaa komo komo ambarakmaan kuu ika meendobaab, nonondande.
Ne wabkad kamaan kwangkon ika meendobaab, nonondande.
O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ne yaa ika meendobe.
Amborom kuu eb kuu amun yeman kowe.
8 YARIMAN kuu amunmo, ye kuu kangdommo.
Kwane kowe, yembed ambarakmidan kuu ye kiwaan korokbende kedmengkandimaan.
9 Yembed yika kankubune yiri keriwendan yaa yorokmo kerekmen yaambed korokbendene,
ye kiwaan kedmengkandimaan.
10 Kane kane YARIMAN ye amowiib wengiib kuu awine kandimaibdan kuyaa kuu,
ye kiwaan korem kuu womoniyiibban ye mimyob dowaken yeman, kwane yi kuu ma korondiyiibban no awandi yeman.
11 Ne ambarakmi kuu miin darewoob kuned,
o YARIMAN, ewaningko ye dowadbed,
ne ambarakmi kuu are nonondande.
12 YARIMAN yaa une bumangkimaibdan, yi kuu kane kane?
Yi kuu kedmengkandaneene kiwaan kinoon arimo wananiib.

13 Kwane, yi kuu ongmendaneene wad dobaraniib kuu yiminmo dobaraniib.
Kwane, okad kinoon kuu yi awoya yiman keraneen.
14 Kane kane YARIMAN yaa une bumangkimaib kuu yembed inamen kan biknoon kumbed yi yaa korokbendaneen,
kwane amob weng ongmoon kuu yi yaa korokbendaneen.
15 YARIMANBED awawok andi dowad ye yaa kereknembirimain,
amborom kuu yembedmo arud yaa ne nen burudandimaan kowe.

16 Ne kirimo obonmo angkon dabawiib keraan kowe,
ne yaa murubia kaweneb ne yaa mimyob keewe kakman are nonondande.
17 Dabab ne niindem aom kuu yemoon keroon,
kowe ne meendobimo yiminban keraan kuu obon keruwe.
18 Ne dabawiib yiminban keraan kuyiib kuu wedmewe awawe.
Kwane, ne ambarakmi korem kuu are kankorare nonondande.
19 Ne bondan kuu yemoon keroon kowe, yi yaa wedme.
Kwane, yi kuu ne yaa arud miin darewoob wandembirimaib kuyaa wedme.
20 Ne wadkeri kuu nen amukne ooneneb yi yaambed ne nen burudande angka kowe.
Kwane, korondaawe yenambed ne nen karak ari kowaib,
amborom kuu ne kuu ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain kowe.
21 Ne dobiriyiib inameniib kuu ibmo amunmoyiib angkon ne dobiri kangdommoyiib kumbed ne nen dorondandok,
amborom kuu ebbed kwananeeb ande meedme doriin kowe.
22 O God, Israeldan kuu yi dabab kandiwen korem yaambed kuu
ebbed ben burudande angka nongkobe.

Yook 26

Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, ne dowad ebbed wengyundeneb ma ambarakmindo ande,
amborom kuu ne kuu ambarakmoon kii ande kadwoniyiibban ye dobiri yaambed dobaraan kowe.
Ne kuu kirokkarokiibban YARIMAN yaambed yone dobaraan.
2 O YARIMAN, ne inamen andangke.
Kwane, ne nen komboon darobewe.
Ne dowakeniib inameniib kuu wengyunde.
3 Amborom kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu ne arinambo ari angkeen,
kwane ne kuu eb anam anam yaambed yarembirimain.
4 Ne kuu birandidan yoom dibirimokban,
kwane aadidmidan yoom daboknenwimokban.
5 Ne kuu arewa kamimaibdan yi nedbi yaa kuu kangkadmimain,
kwane ne kuu arewa kamembirimaibdan yoom dibiri kuu wunekarundimain.
6 O YARIMAN, ne kuu ambarakmoon kii ande kadwoniyiibban kumbed dingki okeni,
eb dowad bod wuube dingkan aye nengke baeb konimbon ye deme awinimain.
7 Kwanimain kuu ewaningko kankooni ye weng baandimain,
kwane ebbed komo komo kamenabi manimanandeb kuu daandimain.
8 O YARIMAN, ebbed doreeb yambib kuu dowakeniib kerimain,
eb nambirimo derenkoroonbon kui.
9 Ne kingkin kuu ambarakmidan yoom ben angkanaab,
kwane ne wadkeri kangkon kuman yenbandimaibdan yoom ben angkanaab.
10 Yi inamen aom kuu wunonwanon kami miin arewayiib,
kwane yi dingki wiwi aom kuu od yemyeb kandene ambarakmindoman yaa ambarakmoon ande yedmi yeman yemooniib kii.
11 Kumban ne kuu ambarakmoon kii ande kadwoniyiibban ye kerekmen yaambed doriin,

kowe ne nen arud yaa burudande angka koweneb ne yaa mimyob keewe
kakman are nonondande.
12 Ne yon yiri kuu okad dabonmo arimbed doriin,
kwane kadaareb nedbaniib aom kuu YARIMAN yaningko kankoonaniin.

Yook 27

Dewid ye yook.
1 YARIMAN kuu ne kiwaan ari weniin yaa nambirimaan ye karub,
kwane ye kuu ne nen bobni yaa burudande nendi ye karub,
kowe kane yaambed ne kuu unaniin? Dowan!
YARIMAN kuu ne wadkeri ye aromne angkumonimbon,
kowe kane yaambed ne kuu unaniin? Dowan!
2 Arewa kamidanbed ne damburune monmari dowad ne nande kamaniib
kuu
yimbedmo boknandenib kirobaniib,
ne bondaniib ne yaa manmo keriwendaniib kukui.
3 Ana nangmidanbed ne kuu kanawanewande kebenaniib kuu
ne niindem aom kuu unainban.
Kwane, ne yaa ana wandaniib kuned
ne kangkon kangdommo dobaraniin.
4 YARIMAN yaa barang mimo kaamonimain,
nembed kereknain kuu kei,
YARIMAN yambiwoom kumaombed dibara,
ne wad dobaraniin ye aron korem,
kwane ne dowaken kuu YARIMAN ye manimani amun kai yaa wedma,
kwane ne dowaken kuu ye kurikuri ambiwoombed ye kiwaan onma.
5 Amborom kuu dabab kandi yaron kuu
yembed ne nen yambiwoombed dorondandaneen,
kwane yembed ye kurikuri ambiwoombed ne nen biknaneen,
kwane yembed ne nen aromkonombon ari kowaneen.
6 Kwananeen kuu ne korok kuu Godbed nenkoonene
bondan kanawanewandiwen yaa kuu ne nen burudande ari kowaneen.
Ye kurikuri ambib yaa kuu nembed kube baandeni dingkan aye nengke baeb
konaniin,
kwane YARIMAN yaa yook wingkeni yaningko kankoonaniin.
7 O YARIMAN, baandako wengambere.
Ne yaa mimyob keewe kakman are nonondandeneb inanduwe.
8 Ne niindem aom kuu eb dowad yedmoon, “Ye murubia ari dobiri kiwaan
onme.” andoon,
kowe, o YARIMAN, eb murubia ari dobiri kiwaan onmiin.
9 Eb murubia kuu ne yaa biknewaab.
Kwane, eb deme karub ne yaa arud wande korondaab.
O God, ne nen bobni yaa burudande bindi ye karub,
eb kuu ne awawi ye karub kowe,
wunekaruwaab, ne yaa domowe wanaab.
10 Nambe ena domowe wananiib kuu
YARIMANBED angkodmewaneen.
11 O YARIMAN, eb kiwaan kedmengkawe.
Ne kuu ne nen yiri kubunandamiibdaniib kowe,
kiwaan yorokmo arimbed ne nen kinban wene.
12 Korondaawa ne bondan yi dingki ari kombarain.
Amborom kuu kwane wedmaan kii ande dudi weng dakmidan kuu ne
yaa manmo kerenib,

ne dowad naniib ande kamiib.
13 Ne anam andaan kuu okad ari wad dobaraniin kumbed
ne kuu YARIMAN ye amun amun wedmaniin.
14 YARIMAN yaa meedme dobirime.
Aromne arudnime,
kwane YARIMAN yaa meedme dobirime.

Yook 28

Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, eb yaa baandaan.
Ne aromkonombon, eb kuu ne yaa wunekaraab, inanduwe.
Amborom kuu inanduwaabban keraneeb kuu
ne kuu bobkonodem yiri kubune dangiwendan areb keraniin kowe.
2 Ne awawi dowad eb yaa baandaan kuu wengamberewe.
Ne dingki kuu eb kurikuri ambiwoom ye Yumbon Miin Karadmo Anam yaa benkoobe baandaan kui.
3 Ne kuu ambarakmidan yoom dabokne indore wanaab,
arewa kamimaibdan yoom kui.
Yi kuu angkodmendi weng yi dia doriibdan yaa dakmimaib kumban,
angkara kuu yi niindem aom kuu arud wandembirimaib.
4 Yimbed kwanimaib ye dowad man inende.
Kwane, yimbed arewa kamimaib ye dowad man inende.
Yi dingkimbed komo ambangkiwen kuu kwanemo man inende.
Kwane, kakman anam yi yaa man inende.
5 Amborom kuu YARIMANBED komo ambangkooniib
ye dingkimbed komo ongmenabooniib kuu yi ma meendobindo,
kowe yembed yi ben yiri kubunaneen,
kwane yembed yi ben ikakman ma ari nongkobaabban.
6 YARIMAN yaa amun kerunem!
Amborom kuu ne awawi ye dowad baandaan kuu wengamberewoon kowe.
7 YARIMAN kuu ne aromkono angkon ne kombe.
Ne inamen kuu ye yaa yone kowaine yembed awawimaan.
Kwane kowe ne niindem aom kuu kubimbed ware kandoon,
kwane ne kuu eso andi yookbed wingkaniin.
8 YARIMAN kuu ye karuwa nimaya yi aromkono,
kwane ye kuu yembed kinoon ye karub ye dowad aromne dorondandi ye karub.
9 Eb karuwa nimaya kuu ben burudande binde.
Ebbed kingkewendan kuu amun kerunde.
Yi ben dorondare oone.
Yi ben amukne, aron korem.

Yook 29

Dewid ye yook.
1 YARIMAN yaningko kankoonime, o engyus yiib kui,
YARIMAN yaningko kankoonime, ye kuu nambiriyiib aromkonoyiib kowe.
2 YARIMAN yaningko kankoonime, ye kamenabi kuu nambiriyiib kowe.
YARIMAN yaa kurikuri kamime, ye karadmo doreen kuu nambiriyiib kowe.
3 YARIMAN ye weng yuud kuu ok korem yi animarimbed dewenebimaan.
Nambiri ye God kuu nambad kamimaan.

YARIMANBED ok miin darewoob animari nambad kamimaan.
4 YARIMAN ye weng yuud kuu aromkonoyiib,
YARIMAN ye weng yuud kuu manimanandeb.
5 YARIMAN ye weng yuud kuu at sidaa baangkimaan,
anamaa, YARIMANBED Lebanon ye at sidaa domabangkaana kurubkurub kerimaan.
6 Yembed Lebanon ye aangko aangko kuu ongmaana buromakau mana areb korongberenandimaib,
kwane aangko Heemon kwangkon ongmaana oksen kiib ingkod areb korongberenandimaan.
7 YARIMAN ye weng yuud kuu imakiib baandimaan.
8 YARIMAN ye weng yuud kuu amboon kan kiringmimaan,
kwane YARIMANBED amboon Kades kwangkon kan kiringmimaan.
9 YARIMAN ye weng yuud kuu at ook ben awumbe nidmingkene,
dura kwangkon bongme obonmo kerimaan.
Kwane, ye kurikuri ambiwoom kuu kumaom doriibdan korembed “Ye yaa nambiriyiib kerok” ande baandimaib.
10 YARIMAN kuu niindem yiri ye ok korem yaa korok kere oonimaan.
YARIMAN kuu king kere oonimaan, aron korem.
11 YARIMANBED ye karuwa nimaya yaa aromkono kondimaan,
kwane YARIMANBED yi kuu yewenuwiibbed amun amun kerundimaan.

Yook 30

Dewid ye yook. Kurikuri boyambib darewoob ambongko nande God yaa konande wingki ye yook.
1 O YARIMAN, ewaningko kankoonaniin,
amborom kuu ne kuu niindem yiri kombaraana ebbed nen burudande ari kowewen kowe,
ne bondan ne yaa ambon kamewindo.
2 O YARIMAN ne God, nembed eb yaa awawe ande baandaana,
ongmeweewe wad dobaraan.
3 O YARIMAN, ne kuu bobkonombon yirimbed ebbed nen kone dembewen,
kwane ne kuu bobni ye dem yiri kombarandamaan kumban ebbed kebene nen kone awinewewen.
4 Ye karadmodan, yiib kuu YARIMAN yaa aningko kankooni yook wingkime,
kwane ye aningko karadmo kankoone eso andime.
5 Amborom kuu ye arud kuu aron dukmen manambed dowan kerimaan,
kwane ye dowaken kuu wooni yaronbed wene bobni kumbed angkimbaraneen.
Amnoom kuu ne kuu ameng kamenabe wene amkimo kuned,
amkimo kerimaan kuu kubi kanminimaan.
6 Nembed yiminmo uniyiibban dobaraan kumbed yedmaan,
“Ne kuu kumkam komombed ma kebewaanban.” andaan.
7 O YARIMAN, eb ne yaa dowaken keewe amun keruwewen kuu,
ne kuu aangko areb ma kiringmi yemanban dobiri kangdommo keruwewen.
Kumban eb kuu ne yaa koronde wenewen kuu,
ne kuu domangke ok wanaan kii.
8 O YARIMAN, eb yaa baandaan,
Yariman yaa ne awawi ye dowad baandaan.
9 Ne kuu monmaraneen kuu karub maambed barang maa kandaneen? Dowan.
Bobnaniin kangkonoo?

Dukniwendanbed ewaningko kankoonaniiwoo? Dowan.
Ebbed ma korondiyiibban eweng awine dobirimaab ye weng kuu yimbed dakmaniiwoo? Dowan.
10 O YARIMAN, wengamberewe mimyob keewe kakman are nonondande.
O YARIMAN, ne awawi ye karub kere.
11 Ne yuudi kamiin kee ebbed kande amonombe kube andenabi yeman kerewen,
kwane ne yuudi yebkad boronaan kuu ebbed biande kubimbed inwaruwewen.
12 Kwanewen kumbed iwari dobiri yaa korondeni ne niindem aombed kubiyiib kere ewaningko kankooni ye yook wingkimain.
O YARIMAN ne God, ne kuu eb yaa eso kamaniin, aron korem.

Yook 31

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain,
korondaawe ne yaa karak kawaib.
Eb yorokmo kerekmen yaambed ne nen burudande angka kowe.
2 Ne yaa eb kerendem kowe wengamberewe.
Kirod mene ne nen angka kowe.
Ne nen bikneneb aromne angkumoni ye karub kere.
Ne nen dorondandi ye karub kere.
3 Eb kuu ne aromkonombon, eb kuu ne aromne angkumonimbon kowe,
ewaningko kankooni dowad ne nen kinban weneneb eb kiwaan ari kowe.
4 Dabab kawi yeman warab areb ongmiwen kuyaa ne nen angka kowe,
amborom kuu eb kuu ne yone biknimbon.
5 Eb dingki ari kuu ne kingkin kowaan.
O YARIMAN, anam anam ye God, ne bidde.
6 Dudi god kuu karub ma awandindeban, kwane yi kuruwak yaa bumangkimaibdan yaa kuu kongendimain,
kwane YARIMAN yaa angkumone doriin.
7 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaa kuu dowaken kereni kubaniin,
amborom kuu durud yewed kandaan kuu wedmeneb,
dabab kande miin kubiyiibban keraan kuu ebkaadkerewen kowe.
8 Ebbed ne nende bondan yi dingki ari kowindo,
ma, ebbed ne nende dewenebimbon aom kowewen.
9 O YARIMAN, ne niindem aom miin kubiyiibban keraan kowe,
ne yaa mimyob keewe.
Kedi, ne indob kuu mimyob kowi ye amengbed wuud keroon,
kwane ne idiib kingkiniib kuu mimyob wandoon.
10 Ne wad dobaraan kuu miin kubiyiibbaniib kumbedmo,
kwane ne weeb korem kuu wareki kamembirimain.
Dabab ne yaa meneboon kowe naromkono dowan keroon,
kwane ne kono kuu wuud kere wonoon.
11 Ne kuu bondan yemooniib kowe nimakarub kuu ne dowad miin arewa ande ambodiibban keruwiwen,
ne dia doriibdan kuu kuye inamen burudande ne yaa odkeneb anam keriwen.
Nangkodmia kuu uni darewoob keruwiwen,
kwane kane kane kiwaan arimbed wedmewimaib kuu kirokmone winimaib.

12 Ne kuu yimbed bobnoon ande nonondanduwimaib,
kwane ne kuu nongdomatom areb keraan.
13 Wengambaraan kuu ne dowad nimakarub yemoon koraaweng weng
dakmimaib,
"Ye kuu uniwon karakwon kumbed kanawanewandoon." andimaib.
Ne bondan kuu ne dowad wunonwanon kamiib,
kwane yi kuu ne dowad nuubnaan kamiib kii.
14 Kumban, o YARIMAN, ne kuu eb yaambed yone doriin,
kwane "Eb kuu ne God." ande yedmimain.
15 Ne dobiri yaron kuu ebbed kinewen,
kowe ebbed ne bondan yaambed ne nen burudande angka kowe,
ne nenbandande kerewenmo yarimaibdan kui.
16 Eb nambiri kuu eb deme karub ne yaa yure.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ne nen burudande
angka kowe.
17 O YARIMAN, eb yaa baandimain kowe,
korondaawe ne yaa karak kawaib.
Kumban arewa kamimaibdan kuu karak kandime,
kwane bobkonombon yiri iwarimo dangime.
18 Yi dudanabi weng kuu kebende,
amborom kuu yimbed kerengkan wengiib nubkob andi ye wengiib
yorokmodan ben kubune manmo kere dakmimaib kowe.
19 Eb amun amun kami kuu darewoob.
Kuye inamen kuu kane kane eb yaa une bumangkimaib yi dowad kan
kowimaab.
Kuye inamen kuu ebbed nimakarub yi indob arimbed
kane kane ebbed kukbimaabbon aombed doriibdan yi dowad kan kow-
imaab.
20 Ebbed kukbimaabbon aombed doriibdan kuu
nimakarub yi wunonwanon kamiib yaambed ben eb kerebiri ari
nongkobe oonimaab.
Ebbed kukbimaabbon aombed doriibdan kuu
kadwoni weng yaambed ben eb oonimbon aom nongkobe oonimaab.
21 YARIMAN yaningko kankoonem,
amborom kuu ne kuu bondanbed kanawanewandiwen ye siti aom
dobaraan kumbed
yembed ye womoniyiibban ye mimyob dowaken korokbewoone kukuu
yeka mamaa andaan.
22 Ne unimbon aombed yedmaan,
"Eb indob arimbed kuu ne kuu kan angka karewen kii." andaan.
Kuned eb yaa baandaan kuu wengamberewen,
eb yaa awawe ande baandaan kui.
23 Yembed yorokmo kerundoondan, yiib korem kuu YARIMAN yaa mimyob
dowaken keenime!
Korondiyiibban anam ande doriibdan kuu YARIMANBED dorondare
awandimaan,
kumban kerengkan kamiibdan kuu yembed kumundinmo ine dabab
kondimaan.
24 Kane kane YARIMAN ye dowad yembed kwananeen ande meedmiibdan,
yiib korem kuu aromkono kerenib arudkono awinime.

Yook 32

Dewid ye yook. *Maskil* ye yook.

1 Kane kane yi wabkad kami yaa are nonondandoon kuu yi kuu amun
kerundoon,
kane kane yi ambarakmi kuu are nonondandoon kangkon.
2 Kane kane yaa YARIMANBED arewadan ande yedmindo kuu amun kerun-
doon,
kane kane yi niindem aom kuu dudanabiyiibban kui.
3 Ne ambarakmi dakmokban keraan kuu
amkimombed wene amnoom kuu wareki kamembirimain kumbed
wuudne aromkonoyiibban keraan.
4 Amborom kuu awingyawiib amnoomiib kuu
eb dingkimbed ne arewa kami naawonmo didangkawembirimaab,
kowe ne aromkono kuu dowan keroon,
am kaine niminmo kere mongkobon nuubnemoon areb keroon
kui.*Selah*
5 Kwanoona ne kuu ne ambarakmi ben eb yaa dakmaan,
ne arewa kami kuu eb yaa ben bikderebindo kui.
Neka nemeren yedmaan, “Ne wabkad kami kuu
YARIMAN yaa dakmaniin.” andaan.
Kwane ebbed ne ambarakmi are nonondandeewe
ne ambarakmi dowad ne meendobi arewa kuu dowan keroon.*Selah*
6 Kwani kowe, kane kane eb kerekmen ye kiwaan ari doriib kuu
aroniib keroka yi korem eb yaa kurikuri kerime.
Anam kuu kwananiib kuu urok areb dabab yemoon menebaneen kuu
kubunokban keraniib.
7 Eb kuu ne biknimbon,
dabab menebaneen kuu ebbed ne nen burudande angka koweneb,
burudande bindi ye yook yemoon kai bangkawaneeb.*Selah*
8 Yarimanbed yedmoon, “Nembed eb dobiri dowad kiwaan amun korokbeb-
deni kedmengkabdaniin,
kwane nembed ongkabde oonebdaniin kii.
9 Hoos o donki yi inamen areb keraib,
yi kuu inameniibban kowe.
Kwane yi kuu korok ari abakiib mongkod aom buniib nong kuyiib
kuyaambed awine nenwini kumbed yimin,
kwanaabban kuu ewiib yaa manaibban.” andoon.
10 Arewa kamidan yaa kuu kubiyiibban yemoon menebimaan,
kumban kane kane YARIMAN yaambed yone doriib kuu
ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed yi yaa
kanawanewandimaan.
11 Yorokmodan, yiib kuu YARIMAN yaa dowaken kere kubime!
Kwane, niindem aom kangdommo doriibdan, yiib kuu ye yaa kube
baandime!

Yook 33

1 Yorokmodan, YARIMAN yaa kubimbed wingkime,
kangdommo doriibdanbed ye aningko kankooni kuu yimin kowe.
2 YARIMAN yaa aab wangke ye aningko kankoonime,
kwane ye yaa nong angko angkoyiib ye laiya wangke wingkime.
3 Yook yewewiib ye yaa wingkime,
mengmeng kaadkeriyiibbed wangkime, kwane kube baandime.
4 Komoyiibkob, YARIMAN ye weng kuu yorokmo angkon anammo,
kwane yembed komo komo kamandameen kuu korondiyiibban kwane
kuyaamo awinaneen.

5 YARIMAN kuu yorokmo dobiriyiib wengyundi anammoyiib yaa dowaken
darewoob keroon,
kwane ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu okad yimin yimin
yaa derendaroon.
6 YARIMAN kuu wengmo no dakmoon kuyaambed Eweniib ambidiib kuu
kwane keroon,
kwane yembed inum naroona mindongiib wood awene kuyiib kuu
dange wonoon.
7 Yembed karamok be wenorimaan,
kwane yembed karamok niindem yiri kuu be yi dangimbon aom
nongkobimaan.
8 Okad kumundin aom nimakarub korem kuu YARIMAN yaa unime,
kwane okad yiridan korem kuu ye yaa bumangkime.
9 Amborom kuu ye kuu wengmo yedmoona okad kuu andoween,
kwane yembed kwanok ande yedmoona kangdommo kereen.
10 Okaddan yi inamen nekwimaib kuu YARIMANBED kebenendimaan,
kwane yi inamen nekwi kiwaan kuu yembed monmarimaan.
11 Kumban YARIMAN ye inamen ongmoon kuu kamkonomo angkimbara-
neen, aron korem.
Ye dowaken yaambed inamen ongmoon kuu nimakarub yimin
andowoon yiri dobiriwen yaronbed wene yimin wandi yaron kuu
angkimbaraneen.
12 Ambibkindan kaneya yi God kuu YARIMAN keriwen kuu amun kerundoon,
yi kuu yembed kinene yeka ye dowad yumbon ongmoon kui.
13 YARIMAN kuu Ewen arimbed yiri keendombere,
nimakarub korem wedmendimaan.
14 Ye dibirimbon arimbed kerendombirimaan,
okad yiri doriibdan korem yaa.
15 Yi korem meendobi niindem aom ongmoonman,
yembed yi kamenabi korem kuu darobe yekaadkerundimaan kui.
16 King kane kuu ye ana nangmidan yemoon kumbed bobni yaa ma nen
burudande angka kowaibban,
kwane kanangkod kere ana nangmimaan ye karub kuu ye aromkono
darewoob kumbed bobni yaa burudande kombiri wanaanban.
17 Hoos nandaneen kwangkon bobni yaa burudande kombiri wanaanban,
kwane hoos kuu aromkono darewoowiib kumban kuye aromkono
kumbed bobni yaa ma burudande kombiri wanaanban.
18 Kumban kane kane yi kuu YARIMAN yaa une bumangkimaib kuu, yembed
yi yaa oone kerendombirimaan,
kwane kane kane God ye womoniyiibban ye mimyob dowakenbed
awawaneen ande meedmimaib kuu yembed yi kuyaa oone keren-
dombirimaan.
19 Kwanimaan kuu bobni yaa burudande binda anded,
kwane am kainoona animaniibban keri yaa awanda anded kui.
20 Nub kuu YARIMAN ye dowad yembed kwananeen ande meedmo doruub,
ye kuu nub awandi ye karub, ye kuu kombe areb nub dorondandi ye
karub kowe.
21 Kedi, nub kuu ye yaambed kubi darewoob kerimaub,
komoyiibkob, nub kuu ye aningko karadmo yaambed yone doruub
kowe.
22 O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed nub yaa
angkimborok,

nub kuu ebbed kwananeeb ande meedmo doruub kuyaambed kwanok.

Yook 34

Dewid ye yook. Abimelek ya arinambo ari warudki areb iraroona Abimelekbed nen kowoona wonoon kumbed wongkoon.

1 Ne kuu aron korem YARIMAN yaa amun kerunimamaniin,
kwane ye aningko kankooni weng kuu korondiyiibban dakmembaraniin.
2 Ne kingkiniib kumbed YARIMANBED komo komo kamenaboon ye weng yaa kerengkan kamaniin,
kwane kane kane yenambed ben kubuniwendan kuu wengambereko-rib kubaniib.
3 Yiib kuu minibko YARIMAN ye yirin darewoob dakmendem,
kwane ye aningko kuu nub ibonmo kankoonem.
4 Ne kuu YARIMAN yaa awawe ande kurikuri keraana inanduwoon,
kwane nembed unimain korem yaa kuu ne nen obon keruwoon.
5 Kane kane ye yaambed yone dobiriwen kuu kubembiriwen,
kwane karak ye kubun kumbed yi murubia ma kebenaanban dowan.
6 Ne durud yewed aombed YARIMAN yaa baandaana wengamberewoon,
kwane dabab ne yaa meneboon korem yaa kuu yembed nen obon keruwoon.
7 YARIMAN yaa une bumangkimaibdan kuu ye engyumbed dorondandimaan,
kwane kuye engyumbed yi ben burudande angka nongkobimaan.
8 YARIMAN ye inamen ye ambod kande wedme amun kai kii andime.
Kane kane yembed kukbimaanbon aombed dobaraniib kuu amun kerundaneen.
9 YARIMANBED karadmo kerundoondan, yiib kuu ye yaa une bumangkime,
amborom kuu ye yaa une bumangkidan kuu yi yaa kuu ma dowan keraanban.
10 Laiyon ingkod kuu animaniibban keraniib kuu mungimo wuud keraniib kumban,
YARIMAN yaa awande ande kurikuri keridan kuu amunmo dobaraniib.
11 Ne danaya, mene ne yaa wengambirime,
kwanibko nembed YARIMAN yaa une bumangki ye kiwaan kedmengkanda.
12 Yiib kane kane wad dobiri yaa dowakeniib kerenib
aronki yemoon amunmo dobarandamibka,
13 yiib kuu weng arewa dakmi yaa kuu kangkadmenib
dudanabi weng yiib mongkodem aombed dembi kuu kebenenib
14 kami arewa yaa amonombenib amun amun kamenabenib
yena yoom yewenubmo dobiri kerekmen yaambed doberenib kuyaa meeni darewoob kerime.
15 YARIMAN ye indob kuu yorokmo kame doriibdan yaa kerenombirimaan, yi awandi dowad,
kwane ye kerendem kuu yi baandi yaa nandimaan.
16 Arewa kamidan yaa kuu YARIMAN ye murubia kande yangmad kerimaan,
kwane yi aningko araneene yenambed yi yaa ma meenaibban.
17 Yorokmodan kuu baandaiwe YARIMANBED wengambirimaan,
kwane yi yaa dabab menebaane yembed ben burudande obon kerundimaan.
18 Mimyob wandi miin yiminban kerimaibdan kuu YARIMANBED yi dia mene dobirimaan,

kwane kane kane yenambed ben kubune inamen korem monmarimaibdan kuu yembed ben burudande obon kerundimaan.
19 Yorokmoman kuu dabab yemoon menebimaan,
kumban YARIMANBED kuye dabab korem yaambed ye nen burudande obon kerunimaan.
20 Ye kono korem kuu oonimaan,
ma domokbaanban.
21 Arewa kamidan kuu arewambed monmaraneene duknaniib,
kwane yorokmodan yi bondan kuu wengyunde ukum kondaneen.
22 Kumban YARIMAN kuu ye demedan biddimaan,
kwane kane kane yembed kukbimaanbon aombed dobaraniib kuu yembed wengyunde ukum kondaanban.

Yook 35

Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, kaneya yi kuu ne yaa manmo kerimaib kuyaa kuu ebbed yi yaa manmo kerunde.
Kwane, kaneya ne yaa nangmiwen kuyaa kuu ebbed yi yaa nangmende.
2 Eb kombeyiib kiyamiib be nekwe.
Kwane nekwekoreb yaro dembeneb awawi dowad mene.
3 Eb maradiib ana nangmi ye daayiib benkoobe,
ne nenbandande kerewenmo yarimaibdan yaa.
Yedmewebka niindem aom anam anda,
“Ne kuu eb nen bobni yaa burudande bindi ye God” ande yedmewe.
4 Ne nenbande kowande kamiibdan kuu
yi aningko kankubunebko karak kandime.
Ne yaa wunonwanon kamiibdan kuu
ben angkurom kondebko karak ye kubun aom dobirime.
5 Yi kuu norok kab areb nuubbed awune kanwinimaan areb kwane kerok,
kukuu YARIMAN ye engyumbed wangmenmo wonok.
6 Yi wini ye kiwaan kuu kumun kere kerebbonmo kerok,
kukuu YARIMAN ye engyumbed yenbandande kerewenmo yarok.
7 Ne kuu yi yaa ma abdon kamindo kumban yi kuu ne dowad kawaad nong kowiwen,
kwane ne kuu yi yaa ma abdon kamindo kumban yi kuu ne dowad dem nidke awod kebengkiwen.
8 Kudmeniibban ye monmarimbed yi yaa mene kebendok,
kwane yika yi kawaad nong kowiwen kumbed awinde bedmendok,
kwane yika dem ongmiwen kuri kirobime, yi monmari dowad.
9 Kwananeen kuu ne kingkin aom YARIMAN yaa kubeni,
yembed yi yaambed ne nen burudande angka kowaneen yaa dowakeniib keraniin.
10 Ne inamen korem kumbed baandaniin,
“O YARIMAN, kanembed eb yaa iibmo keroon? Dowan!
Kamboknondan kuu aromkonodanbed yenbandimaib kuu ebbed yi ben burudande angka nongkobimaab,
kwane kamboknondaniib awandime ande meeniibdaniib kuu yidbidan mene yi yiribman bimaib kuu ebbed yi ben burudande angka nongkobimaab.
11 Mimyob keendiyiibban kangdod aom dudanabimaibdan menenib
kumkam ne ma kaadkerindo ye dowad ne yaa kaamowimaib.
12 Ne amun kamaan ye dowad kuu yimbed arewambed inanduwenib,
ne nen kubunaiwe ne niindem aom yiminban kerimain.

13 Kuned yi kuu anikad kandimaib kuu mimyob wandi ye ebkad boroneni,
animan koronde neka kankubuneni,
kurikuri kamimain kumban Godbed ma inandimokban.
14 Ne angkodmi maa o ne daman maa anikadiib areb yi dowad yuudemoon
areb kerimain,
kwane awaan bobnaune yuudemoon areb yi dowad ne korok wan yiri
kubune yuudi ameng kamimain.
15 Kumban ne yaa dabab meneboon kuu yi kuu kube nedbiwen,
kwane nenbandidan kuu ne koron kumbed nedbe ne yaa manmo keri-
wen.
Yi kuu womoniyiibban ne yaa wengamborokbanabimaib.
16 Yi kuu God ye kiwaan yikaadbandan areb arewa keruwe damangkawenib,
ne yaa ningkambo kabang kamenib arud darewoob wandiwen.
17 O YARIMAN, aron komoyiib awawokban kere no keewombaraneeb?
Yi monmari yaambed ne wadkeri nen burudande angka kowe.
Laiyon areb keriwendan keyaambed ne nen burudande angka kowe.
18 Kee kwananeeb kuu kadaareb nedbiwen aombed eb yaa eso andaniin,
kwane kadaareb yemoon aombed ewaningko kankoonaniin.
19 Korondaawa ne yaa idiibban bon keriwendanbed ambon kamewaib.
Kwane korondaawa ne yaa ogoodmo arud wandiwendanbed dabab ne
yaa meneboon ye dowad kubaib.
20 Yi kuu yewenub ye dowad ma dakmimokban,
kwane yi kuu dudi ye kadwoni weng ongmimaib,
kane kane nuwokad aombed iwarimo doberem ande doriib yaa.
21 Ne bondan kembed ne yaa baande yedmimaib,
“Ai, ai, kee kamune kamoon kuu nuwindobbed wedmenuwen kii!”
andimaib.
22 O YARIMAN, korem kuyiib kuu wedmewen kowe iwari keraab.
O YARIMAN, eb kuu kwamune ne yaa ambab keraab.
23 Yaro dembe. ne angkumone kebeni dowad yaro mene!
Ne God, ne Yariman, ne dowad koromoni weng nekwe!
24 O YARIMAN ne God, eb yorokmo kerekmen yaambed ne dowad wengyunde
ambarakmindo ande.
Kwane korondaawa ne bondanbed ambon kamewaib.
25 Korondaawa yi kekamune meenaib, “Ai, nub dowaken keruwen kuu
kanduwen kii!” andaib.
Kwane korondaawa yi kekamune ne dowad yedmaib, “Nubbed ye mon-
maruwen dowan!” andaib.
26 Kane kane ne dabab kandaan yaa kubaniib kuu
yi korem ben karak kondoko kerebkarab kamime.
Kwane, kane kanembed ne nen yiri kubune yika yi aningko kankoonaniib
kuu
yi dobiri aom kuu karakiib derendaroko kubuniibban ye aningko kan-
dok.
27 Kumban kane kane Godbed ne dowad wengyunde ambarakmindo andoon
yaa kubaniib kuu
dowakeniib kere kube baandime.
Yi kuu kekamune yedmimamime, “YARIMAN yaningko arimbed kerok,
yembed ye dememan amunmo dobirimaan kuyaa kubimaan kii.” andi-
mamime.
28 Eb inamen yorokmo kuu dakmendaniin,
kwane amkimombed wene amnoom kuu ewaningko kankoonaniin.

Yook 36

Yook ambo bi ye karub yeman. YARIMAN ye dememan Dewidbed wongkoon.
1 God yaambed weng kuu ne niindem aom meneboon, arewa kamidan yi
ambarakmenabi ye dowad,
kedi yi inamen aom kuu God yaa unimokban.
2 Amborom kuu ambarakmimbed “Eb kuu karub amun.” andaane yeka ye
indob arimbed kerengkan kamimaan kowe,
ye ambarakmi ma wedmindo, kuyaa kongenindo.
3 Ye mongkodkonombed dakmimaan ye weng kuu yena yaa bon kerundi ye
weng angkon dudanabi weng,
kwane ye kuu inamen kangdomiib kami amuniib yaa korondoon
dowan.
4 Ye angkimbon arak ari angkimaan kwangkon yena yaa bon kerundi ye
inamen kowimaan,
kwane “Arewa kami ye kiwaan ari dobara.” ande kwanimaan,
kwane ye kuu inamen arewa yaa kangkadmimokban.
5 O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye ambab kuu daane
ewen ari nandoon,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye ambab kuu daane ambid
ari nandoon.
6 Eb yorokmo kerekmen kuu aromkono darewoob ye aangko areb,
kwane eb wengyundi kuu karamok ye niindem ambab yiri areb.
O YARIMAN, nimakaruwiib dingkaniib oonendimaab.

7 O God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu miin manimanan-
deb anam!
Nimakarub kuu eb buraab ye kubun kurumbon areb ebbed kukbimaabbon
aombed doriib.
8 Yi kuu ewambiwoom animan yiminmo kumbed orok animaib,
kwane ebbed yi yaa kubembirimaab ye ok awaan yaambed ok kondi-
maab.
9 Amborom kuu eb yaambed wadkeri ye ambokab ye ok meneboon,
kwane eb nambiri yuroon kumbed wad dobere wedmuub.
10 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu kane kane eb yaa yikaadkeri-
wendan kuyaa kwane kondembere.
Kwane eb inamen yorokmo kuu kane kane niindem aom kangdommo
doriibdan kuyaa bangkandembere.
11 Kerengkandan kuu ne yaa mene bon keruwaib,
kwane arewa kamidan kuu ne yaa nangmaiwe kombiri wanain.
12 Wedmime, arewa kamidan kuu yiri kirobe dangiwen,
yi kuu ben yiri kiraroone ika dembindeban keriwen.

Yook 37

Dewid ye yook.
1 Arewa kamidan yaa meendobembaraib,
kwane ambarakmidan yi dobiri amun yaa wungkandaib.
2 Amborom kuu yi kuu kereekbed aron doboobban nuubne koknemoon areb
kerimaib,
kwane yi kuu arub koknimaan areb aron doboobban ari duknaniib
kowe.
3 YARIMAN yaa angkumone doberenib amun amun kamenabime,
kwane okad kirikee doberenib korondiyiibban ye weng awinime.
4 Yiibkareb YARIMAN yaambed kubenime,

kwananiib kuu yembed yiib niindem aom meenmiib yeman kuu kondaneen.
5 Yiib wad dobiri kerekmen kumundin kuu YARIMAN yaa konime,
kwane ye yaambed yone dobirime. Kwananiib kuu yiib yaa awandaneen.
6 Yembed yiib yorokmo kerekmen kuu ben ongmaneene warewini ye namberemoon areb keraniib,
kwane yiib kangdod weng anam kuu kan ongmaneene aronkob yaa yuremoon areb keraneen.
7 YARIMAN yarinambo ari kuu iwari kerenib yembed kwananeen ande yodbirimban ema meedmime,
kwane kane kane arewa kamaniib kuu yimin keraneen kuyaa meendobembaraib,
yimbed inamen arewa ongmenib kwane ambangkaniib kuyaa kui.
8 Norina aruda yaa kuu deerewandekorib amonombime,
kwane meendobembaraib, meendobembaraniib kumbed arewa kamaniib kowe.
9 Amborom kuu arewa kamidan kuu yi yumbon yaambed nadme ben kiradmaneen kumban,
kane kane YARIMANBED ari kwananeen ande meedmaniib kuu okad kuyaom yumbon kandaniib.
10 Aron dukmenmo arimbed arewa kamidan kuu ma dobaraibban dowan,
kwane yiib kuu yi ande onmaniib kumban yi kuu ma wedmaibban.
11 Kumban yika kankubuniwendan kuu okad kuyaom yumbon kandenib yewenubmo kube dobaraniib.
12 Arewa kamidan kuu yorokmodan yaa wunonwanon kamenib,
arud wande ningkambo kabang kamendimaib.
13 Kumban YARIMANBED arewa kamidan yaa ambon kamendimaan,
amborom kuu ye yekaad yi ben wengyundi yaron kuu menuun kowe.
14 Arewa kamidan kuu yi kerewang ben biangkenib
anangkab be angkokbimaib kuu,
kamboknondaniib awandime ande meeniibdaniib yaa ben kubudiri dowad,
kwane kangdommo doriibdan yenbandi dowad kui.
15 Kumban yikareb yi kerewangbed yi mimyob yaa dem nabangkaniib,
kwane yi anangkab kuu domabangkaniib.
16 Yorokmodanbed amunmo dobere yiribman yemoonban bemoon areb yiribman yemoonban be dobaraneeb kuu amun,
arewa kamidan yemoonbed birande yiribman yemoon bemoon areb yiribman yemoon kai be dobaraneeb arebban.
17 Amborom kuu arewa kamidan yi aromkono kuu monmaraneen,
kumban YARIMANBED yorokmodan yaa angkumone awandimaan.
18 YARIMAN kuu ambarakmiwen kii ande kadwondiyiibbandan yi weeb kuu yekaadkeroon,
kwane yi yumbon kandiwen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
19 Monmare arewa keri yaron ari keranuun kuu yi kuu karak kandaibban,
yongkonbi kere animaniibban aron keranuun kuned yi kuu animan yemooniib keraniib.
20 Kumban arewa kamidan kuu monmaraneene duknaniib,
kwane YARIMAN ye bondan kuu at wuung nong wuung areb,
erebnarimban dowan keraniib, amareng areb are wene kirodmo dowan keraniib.
21 Arewa kamidan kuu araben kandimaib kuu angkon ika inendimokban,
kumban yorokmodan kuu nindorokiibbed kondimaib.

22 Kane kane YARIMANBED amun kerundaneen kuu okad kumaom yumbon
kandaniib,
kumban kane kane yembed butun kerundaneen kuu yumbon
kuyaambed nadme ben kiradmaneen.
23 Kwane YARIMANBED karub maa ye dobiri kerekmen yaa amun ande
dowakeniib keraneen kuu,
ye yon dodki kuu kangdommo kerunaneen.
24 Kuye karub kuu boknandaneen kuu kombaraanban,
amborom kuu YARIMANBED ye dingki yaa awinene ongmaneene kang-
dommo dobaraneen kowe.
25 Anuk kuu ne kuu kewedman kere kibikee ne kuu kiomnaan,
kuned ne kuu ma wedmaane yorokmodan kuu korem domondindo,
kwane ma wedmaane yi danambed animaniibban keroona ma
kaamobenmo yarindo.
26 Yorokmodan kuu aron mimim nindorokiibbed munob bangkandenib
araben kondimaib,
kwane yi dana kuu amun kerundi yeman.
27 Arewa yaa koronde amonombe amun kamime,
kwananiib kumbed okad kuyaom kuu aron korem dobaraniib.
28 Amborom kuu YARIMAN kuu wengyundi anam yaa dowakeniib kerunoon,
kwane kane kane ye yaa korondiyiibban ye weng awine doriibdan kuu
yembed ma domondaanban.
Yi kuu aron korem dorondandaneen,
kumban arewadan yi dana meed kuu yumbon kuyaambed nadme ben
kiradmaneen.
29 Yorokmodan kuu okad kuyaom yumbon kandenib
kuyaom aron korem dobaraniib.
30 Yorokmoman ye weng dakmimaan kuu inamen kangdommo,
kwane ye weng kuu wengyundi anam yaambed dakmimaan.
31 Ye God ye amob kuu ye niindem aom kowe,
ye yon kuu kereeb beresare kombirimokban.
32 Arewa kamidan kuu yorokmodan yi dowad biknimbon aombed yemyeb
dibere meedmimaib,
yi wadkeri monmari dowad.
33 Kumban YARIMAN kuu yorokmodan domondaane bondan yi aromkono
aom awunaibban,
kwane ye kuu yorokmodan domondaane bondanbed kangdod aombed
wengyunde ukum kondaibban.
34 YARIMAN yaa meedmenib
ye kiwaan yaambed winime.
Yembed yiib aningko kankoonaneene okad kuyaom yumbon kandaniib,
kwane arewa kamidan kuu yi yumbon yaambed nadme ben kiradma-
neen kuu yiibka wedmaniib.
35 Ne kuu wedmaane mimyob keendiyiibban kere arewa kamenabi ye karub
kuu
at yeeb kumbed ye okad anam yirimbed kirod kaine yiminmo am-
nemoon areb kamoon.
36 Kumban aron doboobban arimbed bobnoon kuu korem dowan keroon.
Ne kuu ye ande onmaan kumban ye kuu ma wedmenindo.
37 Ambarakmiwen kii ande kadwondiyiibban yimo doriibdan yi dobiri yaa
kuu ongme meene wedmendime,
kwane kangdommo doriibdan yi dobiri yaa andangke meene wedmime.

Amborom kuu kane kanembed yewenubmo dobiri ye kiwaan arimbed
doriib kuu ari danayayiib awoyayiib keraniib.
38 Kumban ambarakmidan korem kuu monmaraneen,
kwane arewa kamidan yi danaya awoya kuu yi yumbon yaambed
nadme ben kiradmaneen.
39 Yorokmodan ben bobni yaa burudande bindi ye kiwaan kuu YARIMANBED
ongmoon,
yi yaa dabab minimaan kuu yembed awande dukmondimaan.
40 YARIMANBED yorokmodan kuu awandene arud ye barang yaambed ben
angka nongkobimaan,
kwane yembed arewa kamidan yaambed dorondandene yi ben angka
nongkobimaan,
amborom kuu yi kuu yembed kukbimaanbon aombed dobirimaib kowe.

Yook 38

Dewid ye yook. Kaamoni yeman.
1 O YARIMAN, eb norin wande ongkawaab,
kwane eb arud wande ne yaa didangkewaab.
2 Amborom kuu eb ana kumbed ne yaa nabangkoon,
kwane eb dingki kumbed ne nen kubunewen.
3 Ebbed ne yaa norin wandewen kowe ne id kuu yiminban keroon,
kwane ne niindem aom kuu korem amuniibban keroon, ne ambarak-
maan kowe.
4 Ne ambarakmimbed ne nen dabuknandoon,
kukuu dabab darewoob kanyarindeban kwane areb keroon.
5 Ne yaa kad yaa bobbob kuu yingkenabe miin arewa keroon,
amborom kuu inameniibban kamaan kowe.
6 Ne kuu nikbe kan kubune yiminban keraan,
kwane amkimombed wene amnoom kuu yuudi ameng kame yarebi-
main.
7 Ne id kuu yewed ye niminbed naawonmo denobembirimaan,
kwane ne niindem aom kuu korem amuniibban keroon.
8 Ne kuu meenindeban kereni yob beengkemoon areb keraan,
kwane niindem aom miin yiminban kereni wareki kamimain.
9 O YARIMAN, nembed komo komo kamandamiin ye inamen korem kuu eb
arinambo ari dianmo dangoon,
kwane ne inum narimain kuu eb ebkaad, biknindo.
10 Ne mimyob kuu kurungkurung deeroon,
kwane naromkonoyiibban dowan keraan,
kwane ne indob kuu wud dabuneen.
11 Ne arewa keraan kumbed ne mimyob dowaken keendaandaniib nangkod-
miayiib kuu bongwawimokban keriwen,
kwane ne karubkim kangkon ambab angkambed dobirimaib.
12 Kane kanembed ne yaa nenbande kowandamiib kuu ne dowad kawaad
nong kowe bikniwen,
kwane kane kanembed nenbandandamiib kuu ne dowad ye nen mon-
marem ande kamiib,
amkimombed wene amnoom kuu wunonwanon kamimaib kui.
13 Ne kuu kerendem warudki wengambirimokbanman areb,
kwane ne kuu wengwaab dakmimokbanman areb.
14 Anamaa, ne kuu karub maa wengambirimokbanman areb kereni,
ye mongkod dande inandimokbanman areb keraan.
15 O YARIMAN, ne kuu eb ande meedmiin,

o YARIMAN ne God, ebbed ne yaa inanduwaneeb.
16 Amborom kuu nembed yedmaan, “Ne yon kereeb beresare kombaraniin kuu,
yi kuu domondaawe ne yaa ambon kamewenib ne nen kubune yika kankoonaib.” andaan.
17 Kedi, ne kuu kombarandamiin,
kwane ne yaa yewed kuu ma womoniyiibban angkeen.
18 Ne ambarakmi kuu God yaa dakmaan,
kwane ne ambarakmi wedmeni meendobembere yiminban keraan.
19 Kumban ne bondan kuu korereyiibban amunmo angkon aromkonoyiib,
kwane idiibbanbed ne yaa arud wandiwendan kuu yemoon.
20 Kane kane ne amun kami yaambed arewa kamewimaib kuu,
amun kami ye kerekmen yaa wanaine ne yaa wengamborokbanabimaib.
21 O YARIMAN, ne yaa domowaab,
o ne God, ne yaa ambab keruwaab.
22 O YARIMAN, ne nen burudande angka kowi ye karub,
kirod mene awawe.

Yook 39

Yook ambo bi ye karub yeman. Yedutun ye dowad wongkoon. Dewid ye yook.

1 Nembed yedmaan, “Ne dobiri kerekmen kuu nekareb kangkadmaniin,
kwane ne weng dakmi yaambed ambarakmain.
Arewa kamidaniib ne arinambo ari keraniibbed kuu
weng ma dakmainban.” andaan.
2 Ne kuu ne mongkodkono kebene iwari kereni,
weng maa ma dakmokban kerimain, weng amun kangkon.
Kwanimain kumban ne mimyob wandi kuu darewoob arimbed keroon.
3 Ne niindem aom kuu nimin denobimaan,
kwane meendobaine amot areb denimaan.
Kwanekori yedmaan,
4 “O YARIMAN, ne aron yimin wandaneen kuu korokbewe.
Kwane, weeb komoyiib ari dobaraniin kangkon korokbewe.
Kwananeeb kuu ne wad dobiri kuu aron dukmenmo yeman ande nekaadkeraniin.” andaan.
5 Kedi, ebbed ne weeb ongmewen kuu kumunkingkaniin kuu dingki mimo angkarambed wene angkara areb kumbedmo,
kwane ne wooneenbed wene bobnaniin ye weeb kuu eb yaambed kuu barang anamban areb miin dukmen mana.
Nimakarub mimim yi dobiri ye weeb kuu eb yaambed kuu inum koni mimo areb kumbedmo.*Selah*
6 Anam kuu nimakarub dewenebimaib kuu kuruwakmo areb barang darewoobban.
Anam kuu komo komo ambangkimaib kuu ma id kerimokban.
Kwane, yi kuu yiribman yemoon bimaib kumban, ari duknaniiwe yi yiribman kanembed baniib kuu yikaadban.
7 Kwane kowe, YARIMAN, kibikee komo dowad kereknaniin?
Ne meeni amaan ari kwananeen ande meenaan kuu eb yaamo.
8 Ne ambarakmi korem yaa kuu awaweneb nen angka kowe.
Kwane domowaawe inameniibbandanbed damangkawaib.
9 Ne kuu iwari keraan, ne mongkod dande weng dakmainban,

amborom kuu ke dabab kandaan kee ebka ebbed kwamune ambangkewen kowe.
10 Ebbed ne yaa ukum kawewen kuu kan angkane.
Ne kuu eb dingkimbed woweewe korem yiminban keraan.
11 Ebbed nimakarub yi ambarakmi dowad ongkandeneb didangkimaab,
kwane ebbed yi yiribman kuu amberodbed ane dowan keremoon areb kerundewen.
Nimakarub mimim yi kuu inum koni mimo areb barang miin embeng mana.*Selah*
12 O YARIMAN, ne kurikuri weng wengambere.
Ne awawe ande baandaan kuu wengambere.
Ne ameng kami yaa kuu kerendem warudki areb keruwaab.
Amborom kuu ne yaa arud wandewen kumbed ne kuu eb yaa owodman areb keraan,
nawoya yiri areb norodman keraan kui.
13 Ne yaa ebbed arud wande indob korarewen kuu womone.
Kwanebko ne angkon ika kuba.
Kwanaabban kuu ne kuu kimyen wene bobnaniin.

Yook 40

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 Ne kuu yodbirimban emamo YARIMAN yaa meedmaan,
kwane ye kuu amonombene ne baandi yaa wengamboroon.
2 Yembed monmari ye dem yirimbed ne nen angka kowoon,
birin yerekbon yirimbed kui.
Yembed ne yon kuu dumnad ari ongmene
kamkonombon ari dori yeman kawoon.
3 Kwane, yembed ne niindem aom yook yeweb kowoon,
nub God yaningko kankooni ye yook kui.
Yemoon kuu wedmekorib unenib
YARIMAN yaa angkumone dobaraniib.
4 Kane kanembed YARIMAN yaambed yone dobiriwen kuu amun kerundoon,
yi kuu kerengkandan yaambed yone dobirindo,
God anam yaa koronde dudi god yaa winiwendan yaambed yone dobirindo kui.
5 O YARIMAN ne God,
binangke eb kuu anam andi yeman korokbewen kuu yemoon.
Ebbed nub dowad komo komo meene ongmenabewen kuu,
karub maambed angkon ika eb yaa kimingkaanban.
Kuye dowad nembed dakmenabaniin kuu,
dakme dowan kerindeban, yi kuu yemoon kowe.
6 Eb yaa dingkan aye nengke baeb koniyiib animan munob koniyiib kuu eb dowakenban,
kwane eb kuu eb yaa dingkan kumundin nengke agedmo kere baeb koniyiib ambarakmi aari dowad dingkan aye agedmo kere baeb koniyiib kamime ande kowindo,
kumban ne kerendem kuu nandewen.
7 Kowe, nembed yedmaan, “Ne kuu kei, ke manaan kei.
Buk bedmiwen kuu ne dowad wongkoon.
8 O ne God, eb dowaken yaambed ambangkande meenaan.
Eb amob kuu ne niindem aom angkeen.” andaan.
9 Ne kuu yorokmo keri ye kerekmen kadaareb nedbimaib aombed dakmimain,

kwane ne mongkodkono karangkimokban,
o YARIMAN, kuyaa kuu ebkaadkerewen kii.
10 Eb yorokmo kerekmen kuu ne niindem aom kan biknimokban,
ma, eb korondiyiibban eweng awinaneeb andiyiib ebbed bobni yaa burudande bindiyiib kuu dakmimain.
Ne kuu kadaareb nedbimaib yaa kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuu ben aadidmimokban.
11 O YARIMAN, eb mimyob keendi kuu kawe, ebka amuknaab.
Kwane, eb mimyob dowakeniib anam anamiib kumbed ne nen dorondaruwok, aron korem.
12 Kimingkindeban ye dabab yemoon kuu ne yaa awanewandoon,
kwane ne ambarakmimbed ne yaa burudandoon kowe wedmindeban keraan.
Ne ambarakmi kuu yemoon, ne korok ari awung kimingkindeban kwamune arebban,
kwane ne niindem aom kuu korem yiminban keroon.
13 O YARIMAN, dowakeniib kerebka ne nen angka kowe.
O YARIMAN, kirod mene awawe.
14 Ne nenbande kowandamiibdan kuu yi korem kuu
karak kondene kerebkarab kerundok.
Ne nen monmarande kamiibdan kuu yi korem kuu
ben angkurom kondene yi aningko kankubunok.
15 Ne yaa damangkawe yedmimaib, “Aha! Aha!” andimaibdan kuu
karak kandenib yika wedmenib binangkime.
16 Kumban kane kane eb ande onmiib kuu,
eb yaa dowakeniib kerenib kubebdime.
Kwane kane kane ebbed bobni yaa burudande bindi yaa dowakeniib keriwen kuu,
yedmimamime, “YARIMAN yaningko ye yirin darewoob kerok.” andimamime.
17 Kuned ne kuu kamboknon kereni awawe ande doriin kowe,
YARIMAN kuu ne yaa meenewok.
Eb kuu ne awawi ye karub, angkon ne nen burudande angka kowi ye karub.
O ne God, mokaid amaanbed andaab.

Yook 41

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 Kanembed kamboknondan yaa meendene amun kamendimaan kuu ye kuu Godbed amun kerunoon.
Ye yaa dabab mananeen kuu YARIMANBED awanene nen angka kowaneen.
2 YARIMANBED ye nen dorondarene ye wadkeri kande kukbaneen,
kwane ye kuu okad yiri dobaraneen kuu YARIMANBED amun kerunaneen,
kwane ye bondanbed yi dowaken yaambed ye yaa komo kamenandamiib kuyaa kuu YARIMANBED domonenaanban.
3 Ye kuu anikad angkimbaraneen kuu YARIMANBED aromkono konaneen,
kwane anikad angkeen yiri kuu ongmaneene wadkeraneen.
4 Kuned nembed yedmaan, “O YARIMAN, eb yaa ambarakmaan kowe,
ne yaa mimyob keewe ongmewebko wadkera.” andaan.
5 Ne bondanbed ne yaa arud wandenib ne dowad dakmimaib,
“Aron komo arimbed bobnaneenkob yaningko kuu dowan keraneenka?” andimaib.
6 Yi kuyaom kuu mimo yembed neyiib yaa mene wedmewimaan kuu,

dudi weng dakmene ne weng kande amonombe weng arewa ongmene
bunangka wene kwane dakmen yarimaan.
7 Ne bondan korem kuu nedbenib kongewe koraaweng dakmenabimaib,
kwane yimbed ne dowad miin arewa kerok ande meenenib
8 yedmimaib, “Ye kuu karakiib ye bobobbed aye kowoon kowe,
ye kuyaa yiri angkeen kuu ika ma dembaanban.” andimaib.
9 Nangkodmi anam, ye yaambed yone dobaraan,
ye kuu ne om animan animaan kuned,
ye kangkon ne yaa manmo keroon.
10 Kumban, o YARIMAN, eb kuu ne yaa mimyob keewe
ne nen ongmebko wadkera. Kwanebko nembed ne bondan yaa ingka.
11 Ne bondan kuu ne yaa nangme dorindeban keriwen kowe,
nekaadkeraan eb kuu ne yaa dowakeniib keruwewen.
12 Ne inameniib dobiriyiib dakmiyiib kuu ibmo kowe ebbed ne
nenkooneneb,
eb arinambo ari aron korem yeman kowewen.
13 YARIMAN, Israeldan yi God kui, ye yaa amun kerunok,
yimin andowoon yirimbed wene aron korem korem kui.
Anam kwanok. Anam kwanok.

Buk Ayoob

42

Yook 42-72

Yook ambo bi ye karub yeman. *Maskil* ye yook Korah ye awoyambed wongkiwen.

1 O God, diiyambed ok moom bobnekore okmanambon yaa anande wen-
emoon areb
kwane ne kingkin kuu eb ande onmeen.
2 Ne kingkin kuu God yaa ok moom areb keroon, wad doreen ye God yaa kui.
Aron komo arimbed Godiib yaa wene durunenaniin?
3 Yenambed amkimombed wene amnoom kuu ne yaa yedmimaib,
“Eb God kuu kuna? Dowan!” andimaib kowe,
ne kuu amnoomiib awingyawiib
animan koronde inokmo wimain.
4 Anuk kuu nembed kadaareb bindore
God ye kurikuri ambib yaa kinban winimain,
kukuu kube baandiyiib eso ande baandiyiib
ne yoom kadaareb yoom God ye orokbon winimaub.
Kuyaa kuu kibikee ika meenekori
ne mimyob wandi kuu God yaa koneni ye yaa baandimain.
5 O ne kingkin, eb komande yerene no kubokban kerewen?
Komande ne niindem aom monmareeb?
Kedi, God yaningko kankoonaniin kowe, God yembed ari kwananeen ande
meene.
Ye kuu neyiib yaa doberene awawimaan ye karub, ye kuu ne God.
6 Ne kingkin kuu miin kubiyiibban keroon.
Kwane kowe, ne kuu okad Yooden yaambed eb yaa ika meenaniin,
aangko Heeman yaambed, aangko Misaa yaambed kui.
7 Ok niindem yirimbed okad niindem yiri yaa baandemoon areb,
eb ok benbon ye kuweng kumbed kui,
eb umbakiib oknondokiib korem kumbed ne ari beengkaiwe,
korem yiminban kerimain.
8 Aronki kuu YARIMANBED ye womoniyiibban ye mimyob dowaken keewok,

amnoom kuu ye yook kuu ne yaa angkimborok,
kukuu kurikuri yeman ne wadkeri ye God yaa kui.
9 Ne kuu God ne aromkonombon yaa kaamonimain,
"Eb komande ne nonondanduwewen?
Komande ne bondanbed yobdood keruwaiwe
ne kuu kwane yuudi ameng kamembirimain?" andimain.
10 Ne bondanbed ne yaa damangkawimaib,
amkimombed wene amnoom kwane yedmimaib,
"Eb God kuu kuna? Dowan!" andimaib,
kowe kono domabangki ye yewed areb kuyiib keraan.
11 O ne kingkin, eb komande yerene no kubokban kerewen?
Komande ne niindem aom monmareeb?
Kedi, God yaningko kankoonaniin kowe, yembed ari kwananeen ande meene.
Ye kuu neyiib yaa doberene awawimaan ye karub, ye kuu ne God.

Yook 43

1 O God, ne dowad ebbed wengyundeneb ma ambarakmindo ande.
Kwane ne kangdod weng koromoneneb God ye kiwaan yikaadbandan yaa kebende.
Kwane birande arewa kamenabidan yaa kuu ne nen burudande angka kowe.
2 Eb kuu God ne dore angkumonimbon kowe,
komande ne yaa wunekarewen?
Komande ne bondanbed yobdood keruwaiwe
ne kuu kwane yuudi ameng kamembirimain?
3 Eb nambiriyiib anam anamiib kuu ben yure kowe.
Korondebko yimbed ne nen kinban winime.
Korondebko yimbed ne nen eb aangko karadmo ari winime,
eb dobirimbon yaa kui.
4 Kwananeen kuu ne kuu God ye bot wuubimbon yaa wananiin,
Godiib yaa kui, ye kuu ne kubi ye ambokab kui.
Ne kuu haap wangkeni ewaningko kankoonaniin,
o God ne God.
5 O ne kingkin, eb komande yerene no kubokban kerewen?
Komande ne niindem aom monmareeb?
Kedi, God yaningko kankoonaniin kowe, yembed ari kwananeen ande meene.
Ye kuu neyiib yaa doberene awawimaan ye karub, ye kuu ne God.

Yook 44

Yook ambo bi ye karub yeman. *Maskil* ye yook Korah ye awoyambed wongkiwen.
1 O God, nubka kub kerendembed wengamburuwen,
kwane nub awoyambed unyeman yiri yi dobiriwen yaron yaambed ebbed komo kamewen kuu nub yaa daandiwen.
2 Eb dingkimbed ambibkin maa maadan ben angkanekoreb,
nub awoya ben kuri nongkobewen.
Ebbed nimakarub kuyaa dobiriwen kuu dore boknekoreb
nub awoya ongmendeewe amunmo dobiriwen.
3 Kedi, nub awoya kuu yi kerewang yaromkono yaambed burudande okad kandindo,
kwane yi dingkimbed nangbe burudandindo.
Kukuu eb dingki wiwi yaromkonombed kwane burudande okad kandewen,

kwane eb murubia ye nambirimbed nangbe burudandewen,
amborom kuu ebbed yi yaa dowakeniib kerundewen kowe.
4 Eb kuu ne God ne king,
Yekob ye awoya ari yi dowad inamen ongmaawe yi bondan yaa nangbe burudandimaib.
5 Eb yaambed dore nub bondan kuu ika yenbanden winimaub,
kwane ewaningko yaambed nub manmo kerimaibdan kuu nubbed nangbe burudandimaub.
6 Kedi, ne anangkab kuyaambed nangbe burudanda ande meenimokban,
kwane nembed nangbe burudandimain kuu ne kerewangbedban.
7 Anam kuu ebbed nub bondan yaa nangbe burudandi yaromkono kondimaab,
kwane ebbed nub yaa manmo keriwendan yaa karak kondimaab.
8 God, eb dowad kerengkan kamimaub, amkimombed wene amnoom,
kwane ewaningko aron korem kankoonimamanuub.*Selah*
9 Kumban kibikee eb kuu nub yaa wunekareneb ben yiri kubunewen,
kwane eb kuu nub ana nangmidan yoom ma wanaibban.
10 Nub bondan miniiwe ebbed nub ongmendeewe ikakman kirokmonuwen,
kwane nub yaa manmo keriwendan kuu nub yaa nangbe nub yiribman biwen.
11 Ebbed nub ongmendeewe sibi yeen anemoon areb keriwen,
kwane ebbed nub ben bokesawareewe ambibkin maa maa yaa wenebuwen.
12 Eb nimakarub kuu od embeng mana yeman ben berengkewen,
kwane yi ben berengkewen kuu ari ma idiib kerindo dowan.
13 Ebbed nub ben ongmendeewe nub dia doriibdan yi indob arimbed dedmone dandi yeman keriwen,
kwane yi kuu nub yaa damangkande ambon kamendimaib.
14 Ebbed nub ben ongmendeewe ambibkin maa maadanbed nub dowad nongdomatomdan andimaib,
yi kuu nub yaa mungkuwande korok waaburukmimaib.
15 Ne karak kuu ne arinambo ari angkimbirimaan, amkimombed wene amnoom,
kwane ne murubia kuu karakmo kerimaan,
16 amborom kuu ne yaa dedmone dawimaibdanbed damangkawimaib kowe,
ne bondan kui, inande dabab kawimaibdan kui.
17 Korem kee nub yaa kwane menebimaan kumban,
nub kuu eb yaa nonondandimokban kere
eb amob weng yaa korondimokban.
18 Nub niindem aom kuu eb yaa ma koronde ika winindo,
kwane nub kuu eb kiwaan ari koronde kimyen winindo.
19 Kumban ebbed nub kuu dore beengkeneb nuwokad kan amonombe dura anon arewa yi okad areb kerundewen.
Kwanekoreb, nub kuu kumun darewoob kumbed kebenendewen.
20 Nub kuu nub God yaningko nonondandunekorub
oworan yi god yaa bumangkuwen karen,
21 anam kuu God kuu kuyaa wedme yekaadkeroon karen,
ye kuu biknoon ye inamen korem yekaadkeroon kowe.
22 Kuned eb dowadbed amkimombed wene amnoom kuu bobni yaa wedmimaub,
kwane nub kuu sibi areb ogoodmo yenbandi kuu yimin andimaib.
23 O YARIMAN, yaro dembe! Komande angkimaab?

Ebkareb yaro dembe! Nub yaa aron korem wunekarundaab.
24 Eb komande murubia kan yereknekoreb
nub durud yewediib nub yaa yenbandiyiib ye dowad ma awandindo kerewen?
25 Nub kuu bobni ye dungkun yaa doruwen,
kwane nub id kuu okadbed yobdoodmo awineen.
26 Dembe, nub awande.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad nub bidde.

Yook 45

Yook ambo bi ye karub yeman. “Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. *Maskil* ye yook Korah ye awoyambed wongkiwen. Wonong awani ye yook.

1 Ne mimyob aom manimani inamenbed dembe yiminmo kereni
king yaa komkum dakmaan.
Ne ong kuu komkum kami niidiib dowad moo kai kerembirimaan.
2 O king, eb kuu miin kerengkabdimbon kai, yena korem arebban,
kwane kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi weng kuu eb mongkod aombed menebimaan,
Godbed amun kerubdoon aron korem kowe.
3 O king kanangkod aromkonoyiib, eb kerewang kande inware.
Kwane eb dobiri manimanandewiib nambiriyiib kuu korokbende.
4 Eb dobiri manimanandeb kumbed hoos ari dibere wene burudande dore,
anam anamiib ebka kankubune dobiriyiib yorokmo dobiriyiib korokbi ye dowad.
Eb dingki wiwi ye aromkono kumbed warekandi ye kami kuu ong-menabe.
5 Eb ana kuu yidkang arudiib,
kwane yi kuu eb bondan yi niindem karewandimaan.
Ambibkin maa maadan kuu ebbed nangme burudande eb yondad dab-derem yiri nongkobimaab.
6 O God, eb dibere oonimbon kuu aron korem angkimbaraneen,
kwane eb ooni ye inamen kuu wengyundi anammo.
7 Eb kuu yorokmo kerekmen yaa dowaken darewoobmo kereneb arewa kami yaa miin dowakeniibban anam kerimaab kowe,
God, eb God kumbed eb nen ari kowoone, eb angkodmia kuu yirimo keriwen.
Yembed eb yaa kubimaan ye oiyo eb ari bunoon kumbed eb nen ari kowoon kui.
8 Eb ebkad doboob korem kuu meer baewiib alo baewiib kasia baewiib,
kwane king ye ambib aiforimbed yenbiwen kuyaambed
nongiib ye wangki yemaniib wingkenib kubi kabdimaib.
9 King maa maa yi nimadana ebbed awadmewen kuu aningko darewoowiib,
kwane eb dingki wiwi angka kuu king maa ye mungkan awanandameeb kumbed doruun, yu kuu Ofiaa ye bot goldbed inwareen.
10 O king maa ye mungkan, nembed komo ke yedmandamiin kee kande niindem aom kowe.
Kub ambibkindaniib karubkimiib kuu nonondande.
11 Kedi, nub king kuu kub manimani yaambedmo boknoon kii.
Kedi, ye kuu kub yariman kowe, ye aningko kankoone.
12 Taiya ye king ye mungkan kuu munob yeman bangkabdanuun,
kwane yiribman yemoondan kuu kubende ande kub yaa amun amun kamebdaniib.

13 King maa ye mungkan kui, yu kuu manimani ye ebkad inware yu wadnarimbon aom doruun,
kwane yu ebkad kuu bot goldiib angkabiwen kumbed inwareen.
14 Yu kuu kwane angkabiwen ye ebkadiib inwareen kuyiib kumbed yu kuu nen kingiib yaa wananiib,
o king, yu yoman kuu yu nima koyu amborongaadbed mananiiwe, ewiib yaa ben mananiib.
15 Yi kuu kubiyiib dowakeniibbed ben kinban wananiib,
kwane yi kuu king ye ambib aom aomnaniib.
16 O king, eb karub dana meed kuu eb awodkia areb king keraniib,
kwane ebbed yi kuu ben okad maa maa yi korok ongmendaneeb.
17 Nembed nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom eb yaa meeni yeman kuu ongmaniin.
Kwani kowe, ambibkin korem kuu aron korem korem ewaningko kankoonaniib.

Yook 46

Yook ambo bi ye karub yeman. *Alamot* ye kiwaan wingki yeman. Yook kuu Korah ye awoyambed wongkiwen.
1 God kuu nub ben kukbimaanbon angkon nub aromkono,
kwane dabab aron yaa kuu awandande nekwimbed doreenmo.
2 Kwana kowe, dowodki mananeene okad amonombanuun yaa o
aangko aangko dande karamok yiri kirobaniib yaa kuu nub kuu unaubban.
3 Karamok umbakiib kuwengiib ok kamokiib kamanuun o
kuye arud kumbed aangko aangko kiringmaniib kangkon unaubban.*Selah*
4 God ye siti aombed kubi kanminimaun ye ok awaan angkuun,
kuye siti kuu karadmombon, Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuyaa doreen kui.
5 Kuyaom kuu Godbed doreen kii, kuye siti kuu komombed ma monmaraanban.
Warewinimbed God kuu awande oonendaneen.
6 Ambibkin maa maa kuu yirinde baandiiwe, angkon oonimbon maa maa kirobiiwe,
God ye baandi kuweng daandeene okad kuu okmo kereen.
7 Ana nangmidan yemoon ye YARIMAN kuu nuwiib doreen,
Yekob ye God kuu nub dorondandi ye karub.*Selah*
8 Yiib menenib YARIMAN ye ambangkanabi kee wedmime,
okad ari ke monmarenaboon kee wedmime.
9 Yembed okad yimin yimin yaa kuu ana nangmi kebenimaan,
kwane yembed anangkab domabangkene marad ben monmarene kombe kuu amotbed denimaan.
10 Yembed yedmimaan, “Ne kuu God kowe iwari kerenib wedme meendobe kaadkerime.
Ne aningko kuu ambibkin korem ye nimakarubbed kankoonaniib,
kwane ne aningko kuu okad korem yaambed kankoonaniib.” andimaan.
11 Ana nangmidan yemoon ye YARIMAN kuu nuwiib yaa doreen,
Yekob ye God kuu nub dorondandi ye karub.*Selah*

Yook 47

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook kuu Korah ye awoyambed wongkiwen.
1 Ambibkin koremdan, yiib dingki wangkime,

God yaa kubiyiibbed baandime.
2 Amborom kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye YARIMAN kuyaa kuu unime andi yeman,
ye kuu King miin darewoob arimbed okad korem oonimaan kui.
3 Yembed ambibkin maa maa ben nub ooni dabderem yiri keroon,
yi kuu nub yon dabderem yiri ben nongkoboon.
4 Yembed nub yumbon kuu nub dowad kine kowoon,
kukuu nub okad kui,
kuyaa kuu Godbed mimyob dowaken keenoonman Yekobbed kerengkan keroon.*Selah*
5 God kuu kube komkimaib ye kidangkambed daanoon,
ku YARIMAN kui, ye kuu kibi komkimaib kumbed daanoon.
6 God yaa ye aningko kankooni yook wingkime, kuye yook wingkime,
nub King yaa ye aningko kankooni yook wingkime, kuye yook wingkime.
7 Kedi, God kuu okad kumundin ye king,
ye yaa yook kangdommombed ye aningko kankoone wingkime.
8 Godbed ambibkin korem kuu oonimaan,
God kuu ye dibere oonimbon karadmo arimbed dibeen.
9 Ambibkindan yi korok korok kuu
Abraham ye God ye nimakarub yoom nedbimaib,
amborom kuu okad yiridan yaa oonidan kuu God yeman kowe,
ye yaa darewoobmo aningko kankooni yeman.

Yook 48

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook kuu Korah ye awoyambed wongkiwen.
1 YARIMAN kuu aningko darewoowiib, ye kuu korem yena arebban, ye aningko kumbedmo kankooni yeman,
nub God ye siti aombed, ye aangko karadmo arimbed kui.
2 Aangko Saiyon ari kuu manimanandeb kii,
kuyaa kuu okad kumundinbed kubimaun,
kukuu karadmo anam kai,
kukuu darewoob arimbed ye King ye siti kui.
3 God kuu yu dorondandimbon aom doreen,
kwane yeka korokboon kuu ye kuu yu dowad aromne angkumonimbon keroon.
4 Kedi, king maa maa mene nangmi dowad daboknenib
ibonmo mene dia keriwen kuu
5 kuye siti wedmekorib binangkiwen,
kwane uniwon karakwon kere kirokmoniwen.
6 Kwane yi kuu unimo keriwen,
yi kuu wonong dana woonande yewed kandimaun areb keriwen.
7 O God, ebbed yi ben monmarewen,
yi kuu aron dembimaun angka ye nuubbed Taasisdan yi motod baangkenu kurubkurub keremoon areb keriwen.
8 Godbed kwanoon kuu kwane wengamburuwen,
kwane nubka wedmuwen.
Ana nangmidan yemoon ye YARIMAN ye siti aom,
nub God ye siti kui,
yembed yu kuu ongmendaane komombed ma monmaraanban yeman kereen aron korem.*Selah*
9 O God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaa meendobembere kubimaub,

eb kurikuri ambib aombed.
10 O God, eb yirin kuu okad yimin yimin yaa derendaroon kwamune areb kuu,
ewaningko kankooni kangkon derendaroon.
Kwane eb dingki wiwi kuu ambangki yorokmoyiib kumbedmo.
11 Eb wengyundi kuu anammo kowe,
aangko Saiyondan kuu kubimaib,
ambibkin Yudadan kangkon kubimaib.
12 Aangko Saiyon yu siti Yerusalem awanewande dewenebime,
kukbiri ye ambib kongam kuu kimingkime,
13 siti kuuk yaa ongme andangkime,
aromne angkumonimbon korem wedmenabime.
Kwananiib kumbed yiibbed komo komo wedmiwen kuu yiib awoya ari yaa daandaniib.
14 Kedi, God kee nub God aron korem korem,
kwane ye kuu nub ben kinban winimamaneen aron korem.

Yook 49

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook kuu Korah ye awoyambed wongkiwen.
1 Ambibkin koremdan, weng kee wengambirime,
kane kane okad kiri doriib, yiib korem ke wengambirime,
2 aningkoyiibbandaniib aningko ariyiibdaniib,
yiribman yemoondaniib kamboknondaniib, yiib korem kui.
3 Ne mongkodkonombed meeni kangdom ye weng dakmaniin,
kwane ne niindem aombed weng menebaneen kumbed kaadkeri kuu kondaniin.
4 Ne kerendem kuu ongkandi weng yaa kowe wengambaraniin,
kwane haawiibbed wangkeni weng yobdood ye id kuu kedmengkandaniin.
5 Ne yaa aron arewa mananuun kuu komande unaniin? Dowan, unainban.
Arewa kame birandimaibdanbed ne yaa kanawanewandaniib kuned unainban.
6 Kane kane yi yiribman yemoon yaa yone
nub kuu yiminmo ande kerengkan kamimaibdan kumbed manmo keruwaniib kangkon unainban.
7 Karub kanembed karub maa ye wadkeri dowad ma biddindeban,
kwane yembed karub maa ye dowad God yaa ma moonindeban.
8 Wadkeri ye dowad biddi kuu yeka mamaa,
odbed kowi kuu yiminban.
9 Biddaneen kuu aron korem ari wad doberembaraneen,
kwane biddaneen kuu ma deendaanban.
10 Kedi, wedmuub kuu meeni kangdomdan kuu duknaniib,
inameniibbandaniib awon korokdaniib kangkon duknaniib,
kwane yi korem kuu duknenib yi yiribman kuu yena yaa kirarundaniib.
11 Yi bobkonombon kuu yi dobirimbon keraneen aron korem,
kuyaa dobaraniib yaron kuu yimin wandaanban,
yi yirin kumbed yi okad kuu yika yi aningkoyiib ande kowaniib kuned.
12 Kukei, karub kuu ye yiribman yemooniib kuned doberembaraanban,
ye kuu dingkan areb, ye kangkon bobnaneen.
13 Inameniibbandan yi dobiri kiwaan kukui,
kwane yi yoman wene yi weng yaa amun andimaibdan kangkon kwamunemo dobirimaib.*Selah*

14 Yi kuu sibi areb, yika oonaibban, bobni yaromkonombed dedmondaneene
bobkonombon yiri wene dobaraniiwe,
bobnimbed yi yaa oonaneen.
Kwane aron dukmen arimbed yi kuu yorokmodanbed oonendaniib.
Yi id kuu bobkonombon yirimbed deendaneen,
kowe yi kingkin kuu ambiwiibban keraniib.
15 Kumban Godbed ne wadkeri kuu bobkonombon yirimbed biddaneen,
amanaa, ne kuu yekareb yeyiib yaa nenwananeen.*Selah*
16 Kwane, karub maa kuu yiribman yemooniib keroko binangke unaib,
ye ambiwoom korem amun amunmo yidware wonoka kuyaa meenaib.
17 Amborom kuu ye bobnaneen kuu ye yiribman kuyiib yeka ma be wanaan-
ban,
ye ambiwoom korem amun amunmo yidwaroon kuyiib bobkonombon
yiri ben kubunaanban.
18 Ye kwane doreen kuu yekareb yemeren nekob yimin ande kubimaan.
Ye kuu yiminmo keraneen kuu yenambed ye aningko kankoonaniib
kuned,
19 ye kuu yambe yawoya awoya yaa daboknendaneen,
yi kuu kumun aommo doberembaraniib kui.
20 Yiribman yemoondan kuu kaadkeri inameniibban keraniib kuu
dingkan areb, yi kangkon duknaniib.

Yook 50

Asaf ye yook.
1 Aromkonomo Ye God, YARIMAN kui, yembed dakmene okaddan yaa minime
ande baandimaan,
aron daminimaunbed wene aron kubunimaun korem yaa kui.
2 Aangko Saiyon, yu manimanandeb kuu demkoronmo kui,
yu yaambed God kuu yure kowimaan.
3 Nub God kibireb meneen kii, ye kuu iwari dobaraanban,
kwane ye meneen ye kiwaan ari kuu amotbed denobenmo meneen,
kwane nuuwa amayiib bare kanmene ye kuu kanawanewandeen.
4 Yembed Ewen ariyiib okad yiriyiib yaa mene wedmime ande baandoon,
ye nimakarub ben wengyundi dowad.
5 Kwane yedmoon, “Ne kiwaan ari doriibdan kuu ne yaa ben minime.
Kane kanembed dingkan aye nengke ne yaa baeb konenib amob weng
ongmiwendan kui.” andoon.
6 Kwane Ewen kuu ye yorokmo kerekmen kan dakme baandimaun,
amborom kuu God yekareb kangdod kerundi ye karub keroon
kowe.*Selah*
7 Kwane yedmoon, “O ne nimakarub, wengambiriiwa kekane dakma.
O Israeldan, yiib kui, yiib yaa manmo kereni kangdod weng dakma.
God ne kei, ne kuu yiib God kii.
8 Yiibbed womoniyiibban dingkan aye nengke baeb konenib dingkan yena
ben kumundin nengke denobe dowan kerimaib kuned,
kuyaa kuu ne kuu ongkandi wengiib kerindo.
9 Yiibbed yiib buromakau ambi kuuk aombed kawi kuyaa ma meenindo,
yiminmo doriin kowe.
Yiibbed yiib naningkod ambi kuuk aombed bangkawi kangkon kuyaa
ma meenindo,
10 amborom kuu dura ye dingkan korem kuu nemanmo,

buromakau yemoon kai koodbon tauseniib arimbed doriib kangkon neman.
11 Aangko aangko ari ayari on korem kuu nekaad,
kwane dabonmo ye okad ye dingkan kuu nemanmo.
12 Ne kuu mungiyiib keraan karen, yiib yaa ma kaamonindo karen,
amborom kuu okad kumundiniib kumkam korem dangooniib kuu nemanmo.
13 Buromakau yom animainoo? Dowan.
Naningkod yi umkan animainoo? Dowan kii!
14 Ne yaa eso andi dowad munob bangkawi yeman bangkawime.
Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ne dowad yiibbed kwane kamanuub ande amob weng ongmiwen kuu kwane kamime.
15 Dabab aron aom kuu ne yaa baandime.
Kwananiib kuu nembed yiib ben burudande angka nongkobaniine ne aningko kankoonaniib.” andoon.
16 Kumban arewa kamidan yaa kuu Godbed kamune yedmoon,
“Yiibbed ne amob ben yena yaa daandaniib kuu yimin dee? Dowan!
Kwane ne amob weng kuu yiib mongkodkonombed dakmaniib kuu yimin dee? Dowan!
17 Kedi, nembed inamen arewa didangkimain kuyaa kuu yiibbed arud wandembirimaib,
kwane ne weng kuu yiibbed wunekare anuk korarimaib.
18 Yiib kuu yid bidan wedmaniib kuu karub amun andimaib,
kwane yiib kuu nenem kamidan yoom daboknimaib.
19 Yiib mongkodkono aombed inamen arewa menebimaan,
kwane yiibka yiib ong kuu birandi yeman kerundimaib.
20 Yiib kuu yiib ambanga oniya damana yaa manmo keri ye weng dakmimaib,
kwane eb ena anam yu dana meed yaa kuu wengamborokbanabimaib.
21 Yiib kuu kwamimaib kuned ne kuu iwari keraan.
Yiibbed meeniwen kuu God kuu nub areb ande meeniwen.
Kumban nembed yiib yaa ongkandeni,
yiib yoom kiring ine yiib dowad ambarakmiwen kii ande kangdod weng dakmaniin.
22 “Kane kane ne yaa naknod keriwen, yiib kuu weng ke yaa meenime.
Kwanaibban kuu nembed ben biringke kurubkurub kamaniin,
karub maa yiib ben ma dorondandaanban.
23 Kane kane ne yaa eso andi dowad munob bangkawimaan kuu ne aningko kankoonimaib,
kwane kane kane yorokmo dobiri ye kiwaan ari doriib kuu
nembed bobni yaa ben burudande bindaniin.” andoon.

Yook 51

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook. Yembed Batseba yoom nenem kamoone profesiman Natanbed mene ongkanoon kumbed wongkoon.
1 O God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed
mimyob keewe kakman are nonondande.
Eb mimyob keendi darewoob kerekmen yaambed
ne wabkad kami kuu are kankare.
2 Ne arewa kami korem kuu oke dowan kere.
Kwane nambarakmi are koroomiibban kai areb kere.
3 Kedi, ne wabkad kami kuu wedme nekaadkeraan,
kwane nambarakmi kuu ne kiringkono ari angkeen.

4 Eb yaamo ambarakmaan,
kwane eb indob arimbed miin arewa kamaan.
Kowe ne dowad dakmimaab kuu anammo kerimaan,
kwane nambarakmi wengyundimaab kuu weng anammo andimaab.
5 Kedi, ne kuu woonaan yaambed ambarakmimain,
kwane enambed ne nendeen yaron kuu ne kuu ambarakmi ye karub.
6 Kedi, eb dowaken kuu nub niindem aom kuu anam anam kumbed yurok andimaab,
kwane ebbed meeni kangdom ne niindem aom kedmengkawimaab.
7 Ambarakmi aari kiwaan ebbed ongmewen yaambed aruwebko niindem aom koroomiibban kera.
Kwane ne niindem aom okewebko karadmo dangkorong kera.
8 Ongmewebko kubi dowakeniib kera.
Kwane ne kono ebbed beengkewen kuu ongmebko kubok.
9 Ne ambarakmi yaa eb murubia kan biknekoreb,
nembed arewa kamenabaan korem kuu are kankare.
10 O God, ne niindem aom yeweb karadmo ongme.
Kwane ne inamen kuu kangdommo kerune.
11 Eb arinambo yaa kuu ne kan angka karaab,
kwane eb Kingkin Karadmo ne yaa kuu ebka kandaab.
12 Ebbed ongmewebko ebbed nimakarub ben bobni yaa burudande bindi kerekmen yaa ika kuba.
Kwane ebbed ne nen angkumoneneb ne yaa inamen nindorokiib kawe.
13 Ne yaa kwamebko wabkaddan yaa eb kiwaan kedmengkanda.
Kwananiin kuu ambarakmidan kuu amonombe eb yaa anam andaniib.
14 O God, eb kuu ne nen bobni yaa burudande bindi ye God,
ne kuu karub ma aye kowaan ye kakman kuu are nonondande.
Kwananeeb kuu ne mongkodkonombed eb yorokmo kerekmen dowad kube yook wingkaniin.
15 O Yariman, ne mandakad dande.
Kwanebko ne mongkodkonombed ewaningko kankooni weng dakma.
16 Eb kuu dingkan aye nengke baeb kabdi yaa kuu kubokban,
dingkan aye kumundin nengke dene baeb kabdi yaa kangkon eb kubokban,
kuyaa kubimaab karen bangkabdimain karen.
17 God ye kubi dowaken keri yeman kuu yiibka kankubuni.
O God, kane kane kuu yika kankubunenib God ebbedmo yimin andimaib
kuu ebbed yi yaa wunekaraabban.
18 Eb kubi dowaken yaambed Saiyon yaa amun kameneb awande.
Kwane Yerusalem yu kuuk kuu angkon ika yenbe ongme.
19 Kwananeeb kuu yorokmo kerekmen yaambed eb yaa dingkan aye nengke baeb kabdaniiwe kubaneeb,
dingkan aye nengke baeb kabdiyiib dingkan aye kumundin nengke dene baeb kabdiyiib kui.
Kwane buromakau kuu eb bot wuubimbon arimbed baeb kabdi dowad nengkimamaniib.

Yook 52

Yook ambo bi ye karub yeman. *Maskil* ye yook Dewidbed wongkoon. Idomman Doegbed Sauliib yaa wenene yedmenoon, “Dewid kuu Ahimelek yambiwoom wonoon” andoon kumbed wongkoon.
1 Aromkonoman, eb komande arewa kami yaa kerengkan kamimaab?

God ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu amgimombed wene amnoom kwane angkimbirimaan.
2 Eb ong kuu monmari yeman nuubnaan kamimaan.
Ye kuu yukud ye arud kwane.
Eb kuu birandi kerekmen yaambed dakmimaab kui.
3 Eb kuu arewa kami yaa dowaken kerimaab, amun kami yaa arebban,
kwane eb kuu dudi weng dakmi yaa dowaken kerimaab, weng anam dakmi yaa arebban.*Selah*
4 O birandi ye karub,
eb kuu yewed kondi weng yaamo dowaken kerimaab.
5 Kwana kowe, eb kuu eb kombon ambiwoom aromkonomo awine karangkaneeb kumban,
Godbed awinebde bingewande biringke biangkande irindore aron korem ye monmarimbon yiri kubunaneen.
Eb kuu yembed nen wad doriibdan yi okad arimbed biande koraraneen kui.*Selah*
6 Kwane, yorokmodan kuu wedme unenib
ye yaa ambon kamene yedmaniib,
7 “Karub kee Godbed kukbimaanbon aombed dobirindo,
ye kuu ne yiribman yaambed yonene yiminmo dobaraniin andene
yena yaa monmari ye kiwaan aromkonomo wonoon.” andaniib.
8 Kumban ne kuu God yambiwoom at olif
biid awene amun amun kamemoon areb kwane kamiin.
Ne kuu God ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuyaambed yone dobaraniin aron korem korem.
9 O God, ebbed komo komo kamenabewen kuyaa kuu aron korem eso andimamaniin,
kwane eb kuu amun kowe eb ande meedmaniin,
eb karadmodan yi arinambo arimbed.

Yook 53

Yook ambo bi ye karub yeman. *Mahalat* ye kiwaan wingki yeman. *Maskil* ye yook Dewidbed wongkoon.
1 Inameniibbandan kuu yi niindem aom yedmimaib,
“Godiibban dowan.” andimaib.
Yi inamen kuu nengkidme arewamo kerenib yi dobiri kiwaan kuu miin arewamo,
kwane yi korem kuu ma amun kamimokban.
2 God kuu Ewen arimbed nimakarub yaa yiri wedmimaan,
kuu karub maa kanembed id anam kaadkerekore
God ande onmaneen manok anded.
3 Kumban yi korem kuu God yaa angkurom korokbeniwen,
kwane yi korem kuu yika yi inamen ben nengkidme arewamo meenimaib.
Yi kumaom kuu kane maambed amun kamimokban,
korem dowan anam.
4 Yembed yedmoon, “Arewa kamidanbed ne nimakarub yeene nongkobiwen,
kowe ne nimakarub kuu animan ane dowan keremoon areb keriwen.
Arewa kamidan kee ne yaa ma baandindo.
Yi kuu ma kaadkeraniiwoo? Dowan!” andoon.
5 Yi dobiri yaa kuu uni yemaniibban kumban yi kuu uni miin darewoob keriwen,

amborom kuu Godbed ye nimakarub yi bondan yeene nongkobene yi
kono kuu ben bokesawaroon.
Godbed yi yaa wunekaroon kowe
Israeldanbed yi kuu yenbande karak kondiwen kui.
6 O, Israeldan ben yi bondan burudande obon kerundi ye karub kuu aangko
Saion arimbed angkadere monok.
Kuyaron kuu God ye nimakarub ben obonmo kerunde yiminmo kerun-
daneen.
Kwanoko Yekob ye meed Israeldan dowaken kere kubime.

Yook 54

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. *Maskil* ye yook Dewidbed wongkoon. Sifdanbed Sauliib yaa wene yedmiwen, “Dewid kuu nuwokad aom aomne biknoon.” andiwen kumbed wongkoon.
1 O God, ewaningko yaromkono yaambed ne nen burudande angka kowe.
Eb aromkonombed ne dowad ebbed wengyundeneb ma ambarakmindo
ande.
2 O God, ne kurikuri weng kee wengambere.
Ne mongkodkono aombed ne weng kee wengambere.
3 Amborom kuu noroddanbed ne yaa nandamiib,
kwane yeremboromdanbed ne nenbande kowi kiwaan onmiib,
yi kuu God yaa meenimokban kui.*Selah*
4 Kedi, God kuu ne awawi ye karub,
YARIMAN kuu ne awawaane yiminmo dobirimain ye karub.
5 Ne yaa yemyeb darobidanbed ne yaa arewa kamenabi kuu yembed
amonombe yi yaa kerundok.
God, eb korondiyiibban eweng awinimo dobiri ye kerekmen yaambed
yi ben monmarunde.
6 O YARIMAN, eb yaa nindorokiibbed munob koni yeman kabdaniin.
Kwane ewaningko kankoonaniin,
amborom kuu eb kuu amunmo kowe.
7 Kedi, dabab ne yaa meneboon korem kuu yembed ne nen burudande angka
kowoon,
kwane wedmaane yembed ne bondan ari boknoon.

Yook 55

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. *Maskil* ye yook Dewidbed wongkoon.
1 O God, ne kurikuri weng kee wengambere.
Ne kaamoni keyaa wengamberedandaab.
2-3 Wengamberewekoreb inanduwe.
Ne niindem aom dabab kawoon.
Bondan yi weng wengambereni,
arewa kamidan yi indob nengmoniwen kumbed kirokkarok kere miin
yiminban keraan.
Amborom kuu yimbed ne yaa durud yewed kawenib,
arud wanduwe wungkawimaib kowe.
4 Durud yewed kuu ne niindem aom angkeen,
kwane bobnaniin ande uniwon karakwon keraan.
5 Uniyiib kiringmiyiib kamembirimain,
kwane une komyengiib warekandaan.
6 Kowe nembed yedmaan, “O, ne kuu on arud areb burawiib karen
kimyen wanweneni yiidkaan karen.

7 Ne kuu ambab angka kombiri weneni
amboon angka dobaraan karen kui.*Selah*
8 Ne kuu kirodmo weneni ne nen kukbimaanbon aom aomnaan karen kui,
nuuwa ama darewoob arewa kameen yaa ambab yaambed wanaan karen kui.” andaan.
9 O YARIMAN, Yerusalem aom wedmaan kuu yeremborom ye inameniib arud wandiyiib menebeen kowe,
arewa kamidan kuu ben kerebkarab kerunde.
Kwane yi weng dakmi kuu weng maa maa areb kerunde.
10 Yi kuu aronkiyiib amkiyiib yenbandem ande kuuk angkara yaa dewinimaib,
kwane kuuk aom kuu arud wandembiriyiib damangkandi inameniib angkeen.
11 Siti aom kuu monmari ye inamenbed kwane ambangkimaan,
kwane siti kiwaan ari kuu benkubune dabab kondi ye inameniib dudenabiyiib kumbed ma korondimokban, kwane dewenebimaib.
12 Ne bonmanbed damangkawoon karen, ingkaniyiibban no kwane kandaan karen.
Kwane arud wanduwoonman ne yaa manmo keroon karen, ye yaa biknaan karen.
13 Nangkodmi amun, ne yoom dabokne yari ye karub kui, eb kuu ne areb kumban,
anam kuu ebbed ne yaa manmo keruwewen kii!
14 Anuk kuu eb yoom mene kube dabokne yonendimaub,
kadaareb numun God ye kurikuri ambib yaa yarimaub yaron arimbed kui.
15 Ne bondan kuu kawonwengiibban duknime,
kwane wad kumbed bobkonombon yiri kubunime,
amborom kuu inamen miin arewa kuu yi niindem aom angkeen kowe.
16 Kumban ne kuu God yaa baandaine,
YARIMANBED ne nen burudande angka kowimaan.
17 Amkimo aronkob oobne kwane ne kuu warekiyiib baandaine,
ne weng wengambirimaan.
18 Ne yaa bon kere nangbimaib kuu
yembed ne nen burudande angka kowimaan,
yemoon kuu ne yaa manmo keruwiwen kuned.
19 Andowoon yirimbed wene aron korem oonimaan ye God,
yembed yi weng wengamberendekore durud yewed kondaneen.*Selah*
Yi kuu yi arewa kami ye inamen yaa ma amonombindo,
kwane yi kuu God yaa ma unindo.
20 Nangkodmi amun kuu anukbed ye yoom yewenubmo dobiriwendan kuu kibikee yenbandimaan,
kwane ye amob weng ongmoon kuu yekareb dookboon.
21 Ye weng kuu dabere windane amun amun dakmimaan kumban,
ye niindem aom kuu ana nangmi ye inameniib angkeen.
Ye weng kuu dabere windane yewenub weng areb dakmimaan kuned,
anam kuu ye weng kuu arud kere ana nangmi ye inamen kerundi ye weng kerimaan.
22 Yiib dabab kuu YARIMAN yaa bangkanibko
yembed yiib ben angkumone awandok.
Yembed yorokmodan kuu domondaane kirobaibban.
23 Kuned, o God, arewa kamidan kuu ebbed ben kubudere
dem kongdem yiri nongkobe.

Kuman yenbandidaniib birandidaniib kuu
yi wad dobiri yaron kuu wedyambed naraneewa duknaniib.
b Kumban ne kuu eb yaambed yone dobaraniin.

Yook 56

Yook ambo bi ye karub yeman. “On Arud At Amaan Angka Dibeen” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Filistiadanbed Gat angkambed awinenoon kumbed wongkoon.

1 O God, karub yenambed ne nande kerewenmo yarimaib,
kwane yimbed aronki doboob ne nenbandande kamimaib kowe,
ne yaa mimyob keeweneb awawe.
2 Ne bondan kuu aronki doboob ne nande kerewenmo yarimaib,
kwane yemoon kuu kerengkanbed ne nenbandenmo yarebimaib.
3 Ne unaniin kuu
eb yaambed yone dobaraniin.
4 God yaa kui, ye weng yaambed kubimain.
God yaambed yone dobirimain kowe, ma unainban.
Duknaniib ye nimakarubbed ne yaa komo kamaniib kuyaa meenainban.
5 Aronki doboob kuu ne weng kuu yimbed ben nengkidme weng arewa keruwimaib,
kwane yi kuu ne yaa nuubnaan kamembirimaib.
6 Yi kuu wunonwanon kamenib yemyeb darobenib
ne yarebi korem yaa keewombirimaib,
ne dowad nindorokiibbed ayem ande kaimaib.
7 O God, korondaawa yi kirokmone wanaib.
Kwane noroddan, ne bondan kui, yi kuu eb norin aombed ben kubune.
8 Ne kirokkarok kamimain kuu wongkewen.
Kwane ne inok wanabi kuu eb awong aom kambungkewen.
Korem kuu eb buk aom kowewenoo? Anamaa.
9 Nembed awawe ande baandaniin kuu
ne bondan kuu ika angkurom korokbe korondaniib.
Kwane wedmeni nekaadkeraniin kuu God kuu ne dowad doreen kii.
10 God yaambed yone dobirimain kii, ye weng kuu amunmo andimain.
YARIMAN yaa kui, ye weng kuu amunmo andimain.
11 God yaambed yone dobirimain kowe, ma unainban.
Nimakarubbed ne yaa komo kamaniib kuyaa meenainban.
12 O God, ne kuu eb yaa amob weng ongmaan kumbed kwane ambangkaniin.
Eso ande munob koni yeman kuu eb yaa bangkabdaniin.
13 Amborom kuu ebbed ne nen bobni yaa burudande angka kowewen.
Kwane ebbed ne yon kuu boknande kombaraan ande awawewen.
Kwanewen kuu eb arinambo arimbed dodkanmo wonok andewed,
wad doriibdan yaa yuroon ye nambiri aombed.

Yook 57

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmaraib” andi ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Saul yaa kombiri wenene aangko dem aom biknoon kumbed wongkoon.

1 Mimyob keewe. O God, mimyob keewe.
Komoyiibkob, ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain.
On ayam yu dongkon dem areb ebbed kukbimaabbon aombed dobaraniine
wene neene monmari yaron dowan keranuun.
2 Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaa baandimain,

ne dowad dowakeniib kere ambangkaane idiib kerimaan ye God yaa kui.
3 Yembed Ewen arimbed inanduwe ne nen burudande angka kowimaan,
ne nande kerewenmo yarimaibdan yaa ongkandimaan.*Selah*
Godbed ye womoniyiibban ye mimyob dowaken keewimaan kwane ye weng ne dowad yedme kowoon kuu korondimokban awinimaan.
4 Ne kuu laiyon yi kidaom keraana kanawanewandiwen kii.
Kwane ne kuu karub yeene komkad animaib ye dingkan yi numun angkaan.
Kukuu ne bondan kui, yi ningkambo kuu maradiib anayiib yi arud areb,
kwane yi ong kuu kerewang ye arud areb.
5 O God, Ewen burudande ewaningko ariyiib kerok,
eb nambiri kuu okad korem yaa yurok.
6 Ne bondan kuu ne yon dowad oon bi ye men kande kiwaan yaa kurune kebenimaib,
kwane ne kuu miin kubiyiibban aromkonoyiibban keraan.
Yimbed ne kiwaan yiri kuu dem nidkiwen kumban,
yika yikareb yi dem nidkiwen yiri kirobiwen.*Selah*
7 Ne niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo,
o God, ne niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo kui.
Ne kuu yook wingkeni kuwengiib ongmaniin.
8 O ne kingkin, yaro dembe!
Haap yoom laiya* yoom yaro dembime!
Yiiwiib wangke wingkani aron kakmendaniine awawini nambere wananuun.
9 O YARIMAN, ne kuu ambibkin korem aombed ewaningko kankoonaniin,
kwane ne kuu ambibkin maa maadan aombed eb dowad yook wingkaniin.
10 Amborom kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu miin dare-woob kai,
kukuu kawene Eweniib badmene durunoon,
kwane eb anam anam kuu ambid ariyiib kawene badmene durunoon kii.
11 O God, Ewen burudande ewaningko ariyiib kerok,
eb nambiri kuu okad korem yaa yurok.

Yook 58

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmaraib” andi ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon.
1 O aromkonomo oonidan, yiib kuu weng yorokmo dakmimaiwoo?
Yiib kuu nimakarub yaa anammo wengyundimaiwoo?
2 Dowan! Yiib niindem aom kuu yorokmomban unitab ye inamen ong-menabimaib,
kwane yiib dingkimbed yeremborom ye inamen yaambed okad yiridan yaa ambangkimaib.
3 Arewa kamidan kuu yi wooniwen yirimbed kwane abdon yaa winimaib,
yi dana mana yaambed kwane wabkad kere dudanabimaib.
4 Yi weng ambod kuu niin ye ambod arewa kwamune areb.
Yi kuu weng amun yaa kened warudki areb kerenib niinbed domonande kaimaib areb kerimaib.
5 Yi kuu yi korok korok yi weng yaa ma meenimokban,
korok korok miin amun kuned.

* **Yook 57:8:** Laiya kuu gita areb.

6 O God, yi mongkodkono aom ningkambo kuu wowe domangke.
O YARIMAN, yi kuu laiyon ye ningkambo yidkangiib areb kowe yi arud yeman domangke ben kiradme.
7 Yi kuu domondebko, ok keekne dowan keremoon areb kerime.
Kwane yi ana baradmibka, yi anamo dingkanabok.
8 Yi kuu dudubkorokbed ema irin wanaane okmo keremoon areb kerime.
Bob dana woonimaib kwane aron nambiri wedmokban kerime.
9 Atok kokiib o okiib kumbed nengkaiwe
dini yeman amot yumbu ari nowaiwe nimin kerindo mokaid areb,
arewa kamidan kuu kirodmo are ben kiradmaneen.
10 Yorokmodan yi dowad arewa kamidan keyaa kwane ingkandaneen kuu kubaniib,
yorokmodan kuu arewa kamidan yi umkan aom yi yon okaniib kumbed kubaniib kui.
11 Kwananeene nimakarubbed yedmaniib,
“Anam kuu yorokmodan kuu kakman amun bangkandimaan,
anam kuu okad yiridan wengyundi ye God kuu doreen kii!” andaniib.

Yook 59

Yook ambo bi ye karub yeman. “Monmaraib” andi ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Saulbed Dewid aye kowime ande karub ben nongkoboona wene ye ambib yaa kerenombiriwen kumbed wongkoon.

1 O God, ne bondan yaambed ne nen burudande angka kowe.
Ne yaa manmo keriwendan kuu ebbed dorondaruwe.
2 Arewa kamidan yaambed ne nen burudande angka kowe.
Kwane kuman yenbandidan yaa kuu ebbed dorondaruwe.
3 O YARIMAN, kedi, yi kuu ne nande bikne dibo meedmiib kuu wedme!
Naawonmo yenbandidan kuu ne dowad nuubnaan kamiib kii,
ne yi yaa ma wabkad kerindo o ma ambarakmindo kuned.
4 Ne kuu ma ambarakmindo kumban yi kuu ne nande nekwiwen.
Kowe, awawi dowad yaro dembe. Dabab ne yaa kee menebeen kuu wedme.
5 O ana nangmidan yemoon ye YARIMAN God, Israeldan yi God kui,
ebkareb yaro dembeneb ambibkin korem yaa dabab konde.
Kwane ambodangidan arewa yaa mimyob keendaab.*Selah*
6 Yi kuu oobne yaambed ika mene anon yi norin ningkiad kowemoon areb kerenib,
siti aom yenbandande onmenmo dewenebimaib.
7 Yi mongkodkono aombed wiin kami areb weng arewa menebe dakmimaib kuu wedme.
Yi ong kuu kerewang areb, arud weng dakmimaib kui.
Kwane yimbed yedmimaib, “God kuu nub weng wengambirimokban.” andimaib.
8 Kumban, o YARIMAN, ebbed yi yaa ambon kamendimaab,
kwane ambibkin koremdan kuyaa ambon baandimaab.
9 O God, ewaromkono kumbed eb yaa angkumone doriin,
eb kuu ne dore aromnimbon.
10 Ne God kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed neyiib yaa mene durunewaneen.
Kwane yembed ne bondan burudande doraneene wedmaniin.
11 Kumban, o YARIMAN nub dorondandi ye karub, yi kuu bobmo yenbandaab.

Yeene nongkobaneeb kuu ne nimakarub kuu eb bondan yaa ukum kondewen kuu nonondandaniib.
Ewaromkonombed ben kubudere ongmendebko kirinwan yarime.
12 Yi mongkodkono aombed menebimaan kuu ambarakmi yeman,
yi weng dakmi kui, kuu kwamunemo kowe,
yi kerengkan kami kuyaambed yi arewa kami kuu korokbende.
Yi kuu budun kamiyiib dudanabiyiib dakmimaib kowe,

13 arud wande yenbandebko dowan kerime.
Kwane yenbandebko korem dowan kerime.
Kwananeeb kumbed okad yimin yimin yaa kuu yikaadkere
Godbed Yekob ye awoya ari yaa kuu oonimaan andaniib.*Selah*
14 Yi kuu oobne yaambed ika mene anon yi norin ningkiad kowemoon areb kerenib,
siti aom yenbandande onmenmo dewenebimaib.
15 Yi kuu animan anande kirinwe dewenebimaib,
kwane mikmonindo kerimaan kuu anon keeng areb kabang angkimaib.
16 Kumban ne kuu ewaromkono ye dowad yook wingkaniin,
kwane amkimo kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad kube wingkaniin,
amborom kuu eb kuu ne dore aromnimbon,
kwane dabab ne yaa menebimaan kuu ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain.
17 O ne aromkono kawi ye karub, ewaningko kankoonaniin.
O God, eb kuu ne dore aromnimbon, eb kuu ne yaa womoniyiibban ye mimyob dowaken keewimaab ye God.

Yook 60

Yook ambo bi ye karub yeman. “Amob Weng Ye Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. *Miktam* ye yook Dewidbed wongkoon. Kedmengkandi yeman. Yembed Aramdan Naharaimiib Sobayiib yaambed miniwen yaa nangboona Yoab ikakman menene Karam Dabon kan kubuneen yiri Idomdan 12 tauseniib yenbandoona dukniwen kumbed wongkoon.
1 O God, eb kuu nub yaa wunekarundekoreb mene boketawarewen.
Kwane eb kuu nub yaa arud wandewen kumban, kibireb kee nuwiib yaa ikakman mene amun kerunde.
2 Ebbed okad kuu nan yobeewa domokbe nandeen.
Okad kuu nandeen kowe, ebbed okad bunge bangkanaboon kuu ongmebko amun keruk.
3 Eb nimakarub yaa kuu yobdood aron kondewen,
kwane ebbed wain okbed awarak ayemoon areb komborok komborok dodkanmo wini ye dabab nub yaa kondewen.
4 Kumban kane kane yi kuu eb yaa une bumangkimaib kuu “Neyiib yaa minime” andewen,
bondan yi ana yaambed kirokmoni ye dowad.*Selah*
5 Nub inandundeneb eb dingki wiwimbed nub ben burudande angka nongkobe.
Kwananeeb kuu eb mimyob dowaken keendimaabdan nub kuu dabab yaa koronde yewenubmo dobaranuub.
6 God kuu ye karadmombon aombed yedmoon,
“Nembed ne bondan burudande doreni, okad Sekem kuu ne nimakarub yaa numbere kondaniin,

kwane Sukot dabon yiri kwangkon nekwane kumunkingkaniin, numbere kondi dowad.
7 Gilead kuu neman, Manase kwangkon neman,
Efraim kuu ne topi kamkono,
Yuda kuu ne king yaromkono yobdoodmo ooni yeman.
8 Moab kuu ne dingki oki yeman ye kobukmo yabad.
Idom ari kuu ne yonkad koraraan.
Filistia ari kuu nembed burudande doraan kumbed komkaan.” andoon.
9 Kanembed ne nen siti bot kuukiib aom aomnaneen?
Kanembed ne nen ambibkin Idom aom wananeen?
10 O God, ebbedmo yimin. Eb komande nub wunekarundewen?
O God, eb komande nub ana nangmidan yoom wanaibban?
11 Nub bondan yaa nangmi dowad nub awande,
amborom kuu karub ye aromkono awandaniiwe nangmanuub kuu korem yiminban.
12 Nub kuu Godiib kumbed burudande doranuub,
kwane yembed nub bondan ari dorene ben kubunaneen.

Yook 61

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Dewid ye yook.
1 O God, ne baandi kee wengambere.
Ne kurikuri weng kee wengambere.
2 Ne kuu okad yimin yimin yaambed eb yaa baandimain.
Ne niindem aom bobne kombirikin keroon kumbed eb yaa baandimain.
Ne nen kinbanmo dumnad ambab ne arebban ari nen wene.

3 Kedi, eb kuu ne kukbimaabbon,
eb kuu bondan yaa kukbiri ye boyambib kongam aromkonoyiib kui.
4 Ne dowaken kuu eb kurikuri ambib kombon aombed aron korem dobara.
Kwane eb buraab dabderem aombed ne kukbimaabbon kerande meenaan.*Selah*
5 O God, ne amob weng ongmenabaan kuu ebbed wengamberewen,
kwane kane kane eb yaa une bumangkiwen yi yumbon ongmewen kuu ne yaa kangkon kawewen.
6 King ye wadkeri ye aron kuu irinari daane.
Ye weeb kuu yawoya yemoon yeman kerok.
7 Ye kuu God ye kerebiri arimbed aron korem oone diborok.
Eb womoniyyibban ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuu ye yaa dorondari yeman ongmene.
8 Kwananeeb kuu nembed ewaningko kankoone wingkeni
aron mimim kuu ne amob weng ongmenabaan yaamo kamembaraniin.

Yook 62

Yook ambo bi ye karub yeman. Yedutun ye dowad. Dewid ye yook.
1 Ne kingkin kirokkarok kami kuu God yaambedmo dowan kereni yewenub kerimain,
ne nen burudande bindi kiwaan kuu yembed ongmoon.
2 Yembedmo kuu ne aromkonombon kwane angkon ne nen burudande angka kowi ye karub,
kwane ye kuu ne dore aromnimbon kowe, ne kuu yenambed ma nen kiringmaibban.
3 Yiib kane? Aron komoyiib ne nenbandande kamimaib?
Ne kuu kuuk dandemoon areb o ambib nandande kamemoon areb aromkonoyiibban kuned,

yiib korem kuu ne nen yiri koraraniib dee?
4 Yi inamen darewoob kuu nembed deme yumbon ari kai kandaan dowadbed
ne nen yiri kubunandamiib.
Yi dowaken darewoob kuu dudanabi,
kwane amun kerundi weng dakmimaib kumban yi niindem aombed arewa kerundande meenimaib.*Selah*
5 O ne kingkin, eb kirokkarok kami kuu God yaambedmo dowan kereneb yewenubmo kere.
Amborom kuu yembed kwananeen andi ye inamen kuu ye yaambed minimaankob kandimain kowe.
6 Yembedmo kuu ne aromkonombon kwane angkon ne nen burudande angka kowi ye karub,
kwane ye kuu ne dore aromnimbon kowe, ne kuu yenambed ma nen kiringmaibban.
7 Ne nen burudande bindi kiwaan angkon kwane aningko amun arimbed kandaan kuu God ye yaambedmo,
kwane ye kuu ne aromkono kaimbon kwane ne nen kukbimaanbon.
8 O nimakarub, aron korem ye yaambed yone doberembirime.
Yiib niindem aom kuu komo komo dabawiib keriwen kuu ye yaa daanime,
amborom kuu God kuu nub ben kukbimaanbon.*Selah*
9 Kubuniibban kumbed wooniwendan kuu meeni yemanban,
aningko darewoob ariyiib kumbed wooniwendan kwangkon id keri yemanban.
Yi dabab kuu awine wedmanuub kuu God ye kerekmen yaambed kuu dowan kai,
yi korem kuu inum nimaub kwane arebmo.
10 Idiibbanbed dedmone od kawe andi ye inamen kuyaambed yone dobaraib,
kwane yid bimaib ye yiribman kuyaa kerengkan kamaib.
Yiib yiribman yemoon kuu ari kere winibko
kuyaa meendobe kuyaamo kowaib.
11 Godbed weng keyiib kee mimo dakmoon,
kwane weng ayoob wengambaraan kuu kei,
o God, eb kuu aromkonoyiib,

12 o YARIMAN, eb kuu womoniyiibban mimyob dowaken keendimaab.
Anam kuu ebbed nimakarub mimim korem yaa komarewa ambangkaniib kuu
kwamunemo kakman inande kakman bangkandaneeb.

Yook 63

Dewid ye yook. Yuda amboon aom doboroon ye dowad wongkoon.
1 O God, eb kuu ne God,
nindorokiibbed eb ande kerekberenmo yarimain,
kwane ne kingkin kuu ok moom bobnemoon areb kerimain,
kwane ne id kuu eb ande awawe andimaan,
koknenu wuudne yiminban ye okad aombed kui,
okiibban ye okad aombed eb ande kerekberenmo yarimain kui.
2 Eb kurikuri ambib aombed wedmebdeni,
eb aromkonoyiib nambiriyiib wedmaan.

3 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu darewoob arimbed, kuyiibban kumbed nub kuu wad dobirindeban kowe,
ne mongkodkonombed ewaningko kankoonaniin.
4 Ne wad dobaraniin ye aron korem kuu eb yaa amun kerubdimamaniin,
kwane ne dingki benkoobeni eb yaa kurikuri kamimamaniin.
5 Ebbed animan ambod miin amun yeman bangkawaawe ane mikmonimain,
kwane wingkanabiyiibbed ewaningko kankoonimain.
6 Ne angki arakbon arimbed eb yaa meenimain,
kwane miriknimaanbed wene aron dembe yurimaun kuu eb yaa kabakimain.
7 Eb kuu ne awawimaab kowe,
eb dingki kurumbon aombed* kube wingkimain.
8 Ne kuu eb yaa kine angkanaan,
kwane eb dingki wiwimbed awawaawe yiminmo dobirimain.
9 Kane kanembed ne neene kowi ye kiwaan onmiib kuu ben monmarundaneen,
yi kuu ben bobkonombon yirimbed mangkaneen.
10 Yi kuu kerewangbed yenbandaneene duknaniiwe,
dura anon yi animan keraniib.
11 Kumban king kuu God yaambed kubaneen,
kwane kane kanembed God yaningko yaambed amob weng ongmaniib kuu yi korem kuu ye aningko kankoonaniib.
Kumban dudanabidan yi mongkodkono kuu kebenendaneen.

Yook 64

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewid ye yook.
1 O God, dabab kandaan ye weng dakmaan kee wengamberewe.
Bondanbed ne yaa nande arewa kamiib yaa kee dorondaruwe.
2 Arewa kamidanbed nenbandande nuubnaan kami yaa kuu ne nen kimyen yaa kowe,
yi yirinde baandi yaa kui.
3 Yi weng arud dakmi kuu kerewang areb,
kwane yi weng kookiib kuu ana areb dedmone dakmimaib.
4 Yi kuu yenbandi ye biknimbon yirimbed ma ambarakmindoman yaa monbenimaib,
kwane yi kuu uniyiibban kenambun kwane monbenimaib.
5 Yikareb wunonwanon kamem andi ye weng ongmimaib,
yimbed kawaad nong nongkobe bikderebiwen ye dowad dakmimaib,
“Kwane kanembed wedmendaneen? Dowan!” andimaib.
6 Yi kuu wunonwanon kamenib yedmimaib,
“Inamen ongmuwen kuu demkoronmo kii!” andimaib.
Anam kuu nimakarub yi niindem aom meeni kuu karub maambed wedmindeban.
7 Kumban Godbed yi yaa anambed amkandaneen,
kudmeniibban yi kuu yeene ben yiri kiradmaneen.
8 Yi weng arewa kuu yika ikakman mene arewa kerundene monmaraneen,
kwane yi yaa wedmendaniibdan korem kuu korok waaburukme ambon kamendaniib.
9 Kwananeene nimakarub korem kuu unaniib,
kwane yi kuu Godbed kwane ambangkoon yaa dakmenabenib,

* **Yook 63:7:** Ibru wengbed yedmoon kuu “eb buraab ye kubun kurumbon aombed”.

kuyaa konomdangmo meenembaraniib.
10 Yorokmodan kuu YARIMAN yaambed kubenib,
yembed kukbimaanbon aombed dobaraniib.
Kane kane yi niindem aom kangdommo doriib kuu ye aningko kankoonime.

Yook 65

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni ye yook. Dewid ye yook.

1 O God, Sayion aom kuu ewaningko kankooni deme angkeen,
kwane eb yaa amob weng ongmenabuwen kuu kwane id keraneen.
2 O kurikuri kami yaa wengambirimaab ye karub,
eb yaa nimakarub korem kuu menebaniib.
3 Ambarakmenabuwen kumbed meendobi darewoob kere miin yiminban keruwen kuu
ebbed nub ambarakmi are nonondandewen.
4 Kane kane ebbed kingkeneb eb kurikuri ambib ye kuuk aom dobiri dowad dia ben menebewen kuu
amun kerundoon kii!
Eb kurikuri ambib ye amun amun kuu nub yaa miknemoon areb kerundoon,
eb kurikuri ambib karadmo yaambed kui.
5 O God nub ben burudande bindi ye karub, ebbed yorokmo ye ambangki binangki yeman kumbed nub yaa inandundimaab.
Eb kuu okad yimin yimin yaa doriibdan korem yi awandaneeb andi ye karub,
karamok ari motodbed yarebimaibdan yi kangkon.
6 Ebbed aangko ongmenabewen kuu ebka eb aromkonombed,
ebka eb aromkono inwarewen kumbed kwanewen.
7 Karamok beengkanabiib kuu ebbed ongmaawa kurune angkimbirimaun,
kuu ok umbak beengkanabiib kui.
Ambibkin maa maa korem kwangkon yi yirinde baande kuu ongmaawe kurune yemyeb kerimaib.
8 Ambab angka doriibdan kuu eb kami yeka mamaa yaa binangkiwen.
Ebbed komo ambangkewen kumbed
aron dembimaun angka ye okaddaniib aron kubunimaun angka ye okaddaniib kuu eb dowad kube baandimaib.
9 Ebbed okad oonendeneb ok kondimaab,
kwane id iri yeman yemoon bangkandimaab.
O God, eb ok awaan kuu yiminmo dembeen,
nimakarub yi yongbon id yemoon bangkandi dowad,
amborom kuu ebbed kwanok ande yedmewen kowe.
10 Ebbed am bangkandimaab kowe,
yi yongbon kidbon yiri bid benkubune wuneen yiri kuu okmanambon areb keraune,
mongkobon aangko kuu ben kubunebaune,
kab kibingkiwen yokad kuu yawinok keraune,
idiib irimaun kuu ebbed amun kerundimaab.
11 Weeb mimim aom kuu yongbon kuu ebbed ongmaawe animan yemoon kaimbed wandimaib,
kwane kuna kuna wenebimaab kuu animan id yiminmo kerundimaab.
12 Dura angka kuu animan id yiminmo,
kwane koodbon koodbon yaa kuu kubimo.
13 Dura ye kereekbon kuu dingkan kab yewuudmo anengkanan yarebiib,

kwane dabon kankubuneen yiri kuu animan id keene wonoon,
kwane yi kuu kube baandimaib, ee, kube wingkimaib.

Yook 66

Yook ambo bi ye karub yeman. Yook, God yaningko kankooni yook kui.
1 Okad yiridan korem, God yaa kubenib komkime!

2 Yaningko ye nambiri ye dowad wingkime,
yaningko kankoone nambiri konime!
3 God yaa yedmime, “Ebbed ambangkanabewen kuu yeka mamaa yoo!
Eb aromkono kuu miin darewoob kowe,
eb bondan kuu unebde ika anuk irinambenimaib.
4 Okad yiridan korem kuu eb yaa bumangkenib,
eb yaa kube wingkimaib,
ewaningko kankoone wingkimaib kui.” andime. *Selah*
5 Godbed komo kamoon kuu mene wedmime.
Nimakarub yi dowad yembed ambangkoon kuu yeka mamaa yoo!
6 Yembed karamok kuu yedmoone andokbe okad kamkonombon kereen,
kwane yine anuk kere ari kere keruuna yi kuu wedyirimbed yonka winiwen.
Kowe, yiib minibko ye yaa kubem.
7 Ye aromkonombed aron korem oonimaan,
kwane ye indob kuu ambibkin koremdan yaa keendombirimaan.
Kowe, wabkaddan kuu ye yaa bon keraib.*Selah*
8 O ambibkin koremdan, nub God yaningko kankoonem,
kwane yaningko kankooni ye kuweng derendaroko yemoon kuu wengambirime.
9 Yembed nub oonendoone wad doburuwen,
kwane yembed nub ongmendoone nub yon kuu kereeb beresare kombirindo.
10 O God, ebbed nub yaa komboon kaamobendewen,
kwane bot silvaa nengke yankorenmo kerok andemoon areb ebbed nub kuu darobendewen.
11 Ebbed nub kuu oon bi ye men aombed bemoon areb kerundewen,
kwane ebbed nub angkurom angka dabab nongkobewen.
12 Ebbed karub yedmeewa yi hoos arimbed nub korok ari dore beengkanmo dewiniwen,
kwane nub kuu amoyiib urokiib aom awune dewunuwen,
kumban ebbed nub kuu benmene yiminmo kerundewen.
13 Ne kuu dingkan nengke agedmo kere baeb koni yemaniib eb kurikuri ambib yaa benmeneni,
amob weng ongmaan kuu kwananiin.
14 Kukuu anukbed ne yaa dabab monoone,
ne mongkodkonombed dakme ongme kowaan yeman kui.
15 Nembed dingkan kowiib yeene nengke baeb eb yaa bangkabdaniin,
sibi ambiyiib buromakau ambiyiib naningkod ambiyiib munob bangkabdaniin.*Selah*
16 Kane kane God yaa bumangke unimaibdan, yiib kuu mene wengambirime.
Kwanibko yembed ne dowad komo kamoon kuu yiib yaa yedmenda.
17 Ne mongkodkonombed ye yaa baandaan,
kwane ne ongbed yaningko kankoonaan.

18 Ne niindem aom ambarakmi inamen yaa kube amuknaan kuu anam
keraneen kuu,
Yariman kuu ne yaa wengamberewaanban.
19 Kumban anam kuu God kuu ne wengamberewoon,
kwane ne kurikuri ye yaa kuu wengamboroon.
20 God yaningko kankoonem,
ne kurikuri weng wunekarindo,
kwane ne yaa ye womoniyiibban ye mimyob dowaken keewoon kuu
anwandindo kowe.

Yook 67

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Yook, God yaningko kankooni yook kui.

1 God, eb nub yaa mimyob keende amun kerunde,
eb murubia kuu nub yaa konde.*Selah*
2 Kwananeebkob eb dowaken okad yiri ye ambibkin koremdan yaa kuu
yikaadkeraniib,
kwane ambibkin korem kuu bobni yaa burudande bindi ye kiwaan
ebbed ongmewen kuu wedme yikaadkeraniib.
3 O God, ewaningko kuu ambibkin koremdan kankoonime,
ambibkin koremdan kuu ewaningko kankoonime.
4 Ambibkin koremdan kuu kubenib kubi yookiib wingkime,
amborom kuu ebbed nimakarub korem yaa kuu kangdommo wengyun-
deneb,
okad yiri ye ambibkin koremdan kuu ebbed ben kinban winimaab
kowe.*Selah*
5 O God, ewaningko kuu ambibkin koremdan kankoonime,
ambibkin koremdan kuu ewaningko kankoonime.
6 Okad kuu animan kab ire amnoon,
God, nub God, yembed nub yaa amun kerundoon kui.
7 Godbed nub yaa amun kerundoon,
kowe okad kunaya kunaya nimakarub korem kuu ye yaa bumangke
unaniib.

Yook 68

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewidbed wongkoon. Yook, God yaningko kankooni yook kui.

1 God yaro dorok. Ye bondan kuu buyokbayok kerime,
kwane God yaa arud wandembiridan kuu ye yaa kirokmone wenebime.
2 Amareng nuubbed awune kanwenemoon areb kuu,
ebbed eb bondan ben wuurewarebko wenebime.
In kuu amot ye niminbed dene okmo keremoon areb kuu,
arewa kamenabidan kuu God ye arinambo ari ben monmaroko dukn-
ime.
3 Kumban yorokmodan kuu dowakenmo kerenib,
God ye murubia ari kubime,
kwane yi kuu kube ningyak kowime.
4 God yaa yook wingkime, yaningko kankooni yook wingkime.
Wiib arimbed seriot areb yarimaan ye God yaningko kankoonime.
Ye aningko kuu YARIMAN,
ye arinambo arimbed kubime.
5 Ye kuu anenabdan yi ambe, kwane ye kuu iribdan yi dowad yorokmo
wengyundi ye karub,

kukuu God ye kowe yambib karadmo aom dibeen kui.
6 Godbed karubkimiibban obon keriwendan be karubkimiib ongmimaan,
yenambed yenbande ben wii aom kamobiwendan kuu yembed ben angka nongkobaane yookiib wingkenabe wenebimaib.
Kumban wabkaddan kuu koknoon amiibban ye okad aom dobirimaib.
7 O God, ebbed eb nimakarub bin yeederekoreb,
amiibban ye amboon angka dewenewen kuu,*Selah*
8 okad kuu kiringmeena,
ambid arimbed amiib kubuderebeen,
God, aangko Sainai ye God monoon kowe,
God, Israeldan yi God kui.
9 O God, ebbed am yiminmo kondewen,
kwane ebbed Israeldan yaa kondewen ye okad koknoon kuu yiminmo ongmewen.
10 Kwaneewe eb nimakarubbed kwaom ambib yenbekorib dobiriwen.
O God, eb yiminmo kerundi yaambed kwane kamboknondan yaa bangkandewen.
11 Kwane, YARIMANBED weng yuk kowoona,
nima yemoon kaimbed kan yare daandiwen kukei,
12 ana nangmidaniib yi kingdaniib kuu kirokmoniwen, kedi kirokmoniwen kii,
kowe nima ambiwoom dibiib kuu king king yaa nangbe boon ye yiribman be wenorekorib numbere yi mimim biwen, kui.
13 Yiib yena kuu sibi yaa oonimbon aombed no unuk dangiwen,
kumban odamod maa kei, on arud kuruwak bot silvaambed yone ongmiwen,
kwane yu buraab kuu od gold kawurimbonbed yone ongmiwen.
14 Aromkonomo Ye Godbed kingdan kuu be buyokbayok kamoon kuyaron kuu,
aangko Salmon arimbed wiiwam kubudoroon areb keriwen.
15 Okad Basan yu aangko aangko kuu manimanandeb,
kwane okad Basan yu aangko aangko kuu aangko kongam ingkiringangkarangbon.
16 O aangko kongam kongam, yiib komande wungkande nengmone doriib,
Godbed kwarimbed ooni dowad kinoon ye aangko yaa?
Kuyaa kuu YARIMAN yeka aron korem doberembaraneen kui.
17 God ye seriot kuu yewudmo,
ye kuu seriot tausen yemooniib,
kwane YARIMAN kuu Sainai arimbed menemoon areb karadmo mene wedaom doboroon.
18 Ebbed ari daanewen kuu
nangme awinendiwendan kuu ebbed kinban weneewe eb yomanmo winiiwe,
munob bangkandi yeman kuu karub yenambed bangkabdiwen,
wabkaddan yi kwangkon bangkabdiwen.
O YARIMAN God, kwanewen kumbed eb kuu kwari dobara andewed.
19 Yariman, nub ben bobni yaa burudande bindi ye God, ye yaa amun kerunem,
ye kuu nub dabab kuu aron mimim kankarinimaan kowe.*Selah*
20 Nub God kuu bobni yaa burudande bindi ye God,
YARIMAN Ambengkan yaambed bobni yaa burudande obon kerundi ye kiwaan angkeen.
21 Anam kuu Godbed ye bondan yi korok kuu baangkanabaneen,

deerewandiyiibban arewa kamembiridan yi korok ambokibim awungiib arimbed kui.
22 Yarimanbed yedmoon, “Nembed yiib bondan kuu Basan angkambed be mananiin,
kwane nembed yi kuu karamok niindem yirimbed kangkon be mananiin,
23 yiib kuu yiib bondan yi umkan animari dore binburunaniiwe
yiib anon kangkon kwane yi umkan ananiib.” andoon.
24 O God, eb dowad kowekadwe kamenmo wene kurikuri boyambib darewoob yaa weniibdan kuu wedmuwen kii,
ne God ne King ye dowad kui.
25 Yook wingkidan kuu ibduruk weniib,
kuweng wangkanabidan kuu yoman anuk weniib,
yi yoom weniibdan kuu nima koyu tambarin wangkanabiib kii.
26 “Kadaareb yemoon nedbiwendan, yiib kuu God yaningko kankoonime,
Israeldan nedbiwen kui, yiib kuu YARIMAN yaningko kankoonime.” ande wingkaib.
27 Kuro kuyaa kuu amyenimbon embeng Benjamindanbed nedbiwendan kuu ben kinban weniib,
yaro kuyaa kuu Yudadan yi korok korok yemoon kai weniib,
yaro kuyaa kuu Sebulundaniib Naftalaidaniib yi korok korok weniib kii.
28 O God, ebbbed nub dowad ambangkewen ye aromkono kuu,
o God, ebka nub yaa korokbende.
29 Yerusalem aombed eb kurikuri boyambib darewoob kuu doruun kowe,
kingdan kuu munob bangkandi yeman eb yaa be bangkabdimaib.
30 Dingkan kiib darewoob bingkodem aom doriib* yaa weng kamkonomo daande.
Yi kuu buromakau ambi yemoon arudiib nimingkemoon areb, ambibkin maa maadan kuu buromakau mana arebmo.
Weng kamkonomo kondebko eb yaa bumangkenib od silvaa dareb dareb bangkabdime.
Ambibkindan kane kane ana nangmi yaa dowakeniib keriwen kuu ebbed ben buyokbayok kameewo wenebime.
31 Idyipdan yi korok darewoobbed ye korok yena benyuraneene mananiib,
kwane Kusdan kuu yika benkubune God ye dabderem yiri dobaraniib.
32 O okad yiri yu ambibkin koremdan, God yaa yook wingkime,
Yariman yaningko kankoone wingkime,*Selah*
33 unyemanbed ongmoon ye ambid arimbed deweneboon ye karub yaa kui.
Kedi, yembed nambad areb aromkonomo baandimaan.
34 God kuu aromkonoyiib ande baandime.
Ye dobiri manimanandewiib Israeldan yaa oonimaan,
kwane ye aromkono kuu ambid arimbed.
35 O God, eb kurikuri boyambib darewoob aom doreeb kuu binangke ewaningko kankooni yeman.
Israeldan yi God yekareb nimakarub yaa aromkonoyiib arudkonoyiib bangkandimaan.
God yaningko kankoonem!

Yook 69

Yook ambo bi ye karub yeman. “Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. Dewidbed wongkoon.

* **Yook 68:30:** Kuye weng id angkara kuu Idyipdan.

1 O God, ne nen burudande angka kowe,
amborom kuu ok kuu derebe yukne nandameen kowe.
2 Ne kuu birinbon dareb yiri kubunaan,
kuyaa kuu yon dore aromnikinban kii.
Ne kuu ok kaba dareb yiri kubunaan,
urokbed derebe yukne kanwanandamuun kui.
3 Ne kuu awawime ande komkimain kumbed ne kiwadkok kuu kiwandoon.
Ne kuu God ande onmoni nindob yidnoon.
4 Kane kane ne yaa ogoodmo idiibbanbed arud wandembiriwendan kuu
kimingke yemoon kai keroon, ne awung kimingki arebban.
Kane kane ne yaa ogoodmo idiibbanbed bon keriwendan kuu
aromkonoyiib, yi kuu ne neene monmarem ande kamiib kui.
Nembed yid bindo kumbed
ongmok ande dedmobimaib.
5 O God, ne inamen arewa kuu ebkaadkerewen,
kwane ne ambarakmi kuu eb yaambed kuu ma bikniyiibban.
6 O ana nangmidan yemoon ye YARIMAN God,
kane kane eb yaa amaan ari kwananeen ande meedmiibdan kuu
neyiib kowe yenambed yi yaa karak kondaib.
O Israeldan yi God,
kane kane eb ande onmiibdan kuu
neyiib kowe yenambed yi aningko ben kubunaib.
7 Amborom kuu ne kuu eb dowadbed damangkawe irinyowaiwe,
ne kuu karak bobnimain.
8 Kowe, ne aaroka yaa kuu ne kuu norodman keraan,
nena anam yu karub dana meed yaa kuu owodman keraan kui.
9 Amborom kuu ewambiwoom ye nindorok kumbed aikmewembirimaan,
kwane damangkandi weng yimbed eb yaa damangkabdiwen kuu ne yaa
monoon kii.
10 Ne kuu inok we animan koronde God yaa meenimain kuu
ne yaa damangkawe irinyowimaib.
11 Ne kuu yuudi dowad ebkad karong korobmo deebimain kuu
nimakarubbed daawi yeman kerimaib.
12 Kane kane siti kuuk ambongko yaa dibirimaib kuu damangkawimaib,
kwane awarak yimaundanbed ne dowad damangkawi yook wingki-
maib.
13 Kumban, o YARIMAN, eb kubi dowaken keri yaron arimbed
eb yaa kurikuri kamimain kowe,
o God, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken darewoob yaambed
inanduweneb ma korondiyiibban ye inamenbed awine ne nen buru-
dande angka kowe.
14 Domowaawe birinbon yiri kubunain,
nen burudande angka kowe.
Kane kane ne yaa arud wandembirimaib yaa
ne nen burudande angka kowe,
ok kaba dareb yiri areb kuyaa kui.
15 Korondaawe ne kuu urokbed nen yuknaun,
o ok kaba dareb yiri ne nen anukmunaun,
o dem yiri kubunaine winderaun.
16 O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu amunmo kowe
kuyaambed inanduwe.
Eb mimyob darewoob kawewen yaambed ne yaa wedmewe.

17 Eb deme karub ne yaa murubia kan yeknaab,
kwane ne kuu dabab kandaan kowe kirod inanduwe.
18 Dia mene ne bidde,
ne kuu bondaniib kowe.
19 Eb kuu ebkaadkerewen ne bondanbed ne nen irinyowenib damangkawenib karak kawimaib,
yi kuu wedmende doreeb kui.
20 Damangkawiwen kumbed kubiyiibban kereni
ne niindem aom miin yiminban keraan.
Mimyob keewidan ande onmaan kumban ma wedmindo,
kwane ne mimyob wandi kankubunidan ande onmaan kumban ma wedmindo.
21 Ne bondanbed naniman ari mung kookiib dabokenib,
ok moomiib keraan yaa kuu kookiib ye ok kawimaib.
22 Kowe, yi orokbon arak kumbed kawaad areb kerundok,
kwane yi yoom yone doriibdan yaa warab areb kerundok.
23 Kwane, yi indob kuu wiiwiib yonoko wedmindeban kerime,
kwane yi angkurom kuu aron korem nikmingkandok.
24 Yi ari kuu eb norin arud onduknende.
Kwane yi kuu eb arud amoyiib denobeen kumbed ben dabuknandok.
25 Kwane, yi yumbon kuu korem obonmo kerok,
kwane yi kombon ambiwoom kuu karub maa ma doborokban kerok.
26 Amborom kuu kane kane ebbed ukum kondewendan kuu yimbed yenbandaiwe,
kwane ebbed durud yewed kondewendan yi weng kuu yimbed kanyare daandimaib kowe.
27 Yi ambarakmi kuu wuubenmo daanekoreb ukum darewoob konde.
Kwane yorokmo dobiri ye kiwaan ebbed ongmewen kuu yi kuu kandaib.
28 Kwane, yi aningko wadkeri buk aom kuu are daadme.
Kwane, yi kuu yorokmodan yi aningko yaa wongke daboknaab.
29 Ne kuu yewediib niindem aom miin yiminban keraan,
o God, bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbed ongmewen kumbed ne nen dorenare.
30 Ne kuu God yaningko kankooni ye yook wingkaniin,
kwane ye yaa eso ande nambiri konaniin.
31 Kwananiin kuu YARIMANBED kubi darewoob keraneen,
oksen aye nengke baeb koni arebban,
buromakau ambi duruwiib biridiib kumundin nengke baeb koni arebban kui.
32 Dabab meneboondan kuu kwane wedmenekorib kubaniib,
yiib kane kane God ande onmiibdan, yiib niindem aom kuu kubimbed angkimborok!
33 Kamboknondan yi weng kuu YARIMANBED wengambirimaan,
ye nimakarub bondan yi dabderem yiri doriib kuu yangmadandimokban.
34 Kwane, Eweniib okadiib kuu ye aningko kankoonime,
karamokiib yu kumkam koremiib kwangkon ye aningko kankoonime.
35 Amborom kuu Godbed Saiyon kuu arud ye barang yaambed burudande nendene,
Yudadan yi siti kuu ika yenbenabaneen kowe.
Kwananeene ye nimakarub kuu kuyaombed nekwane dobere oonaniib,

36 ye demedan yi meed kuu kuye okad kuu yiman keranuun kui,

ye yaa mimyob dowaken keenimaibdan kuu kuyaa dobaraniib kui.

Yook 70

Yook ambo bi ye karub yeman. Dewidbed wongkoon. Kaamoni yeman.
1 O God, ne kuu burudande nende.
O YARIMAN, kirodmo mene awawe.
2 Kane kanembed ne nande kamiibdan kuu
karak kondeneb kerebkarab kerunde.
Kane kanembed ne monmarandamiibdan korem kuu
ben amonombesaroko ikakman winibko irinyonde aningkoyiibban kerundok.
3 Kane kanembed ne kande iningkuk yeman keriwen kuu
karak kondoko ikakman winime.
4 Kumban kane kanembed eb ande onmiibdan kuu,
eb yaa dowakeniib kere kubime,
kwane kane kanembed bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ebbed ongmewen kuyaa dowaken darewoob kowiwen kuu,
kekane yedmimamime, “God yaningko darewoob arimbed kerok!” andimamime.
5 Kumban ne yaa dabab meneboon, nangkon kamboknon keraan,
o God, ne yaa kirod mene!
Eb kuu ne awawi ye karub, eb kuu ne nen burudande angka kowi ye karub,
o YARIMAN, erebnaraab, kibireb mene!

Yook 71

1 O YARIMAN, ebbed kukbimaabbon aombed dobirimain,
korondaawe ne yaa ma karak kawaib.
2 Eb yorokmo kerekmen yaambed ne nen burudande angka kowe.
Ne yaa eb kerendem kowe wengamberewe mene ne nen angka kowe.
3 Ne nen kukbimaabbon aombed aromne angkumoni ye karub kere.
Ewiib yaa mini ye kiwaan kuu ma kebeniyiibban kerok.
Eb kuu ne aromkonombon, eb kuu ne aromne angkumonimbon kowe,
ne dowad ye nen burudande angka kowa andi ye weng dakme.
4 O ne God, arewa kamenabidan yi dingki dem aom kuu ne nen burudande angka kowe,
yenbandi kuu yi iningkuk areb kerimaibdaniib yorokmombandaniib yaa kui.
5 O YARIMAN Ambengkan, ebbed kwananeeb ande meedme doriin,
kwane ne kewed yaambed mene kibikee eb yaamo angkumone doberembirimain.
6 Ne wooneen yaambed mene kibikee eb kuu ne yaa doreeb kowe yiminmo dobaraan,
kwane ebbed nena yu kabeyob aombed ne nen angkaderewen.
Ne kuu aron korem ewaningko kankoonimamaniin.
7 Yemoon yi indob arimbed ne kuu dud korokbi yeman areb keraan,
kumban eb kuu ne dowad kukbimbon aromkonoyiib kerewen.
8 Ne meeni aom kuu ewaningko kankooni ye inamenmo,
kwane aronki doboob kuu eb nambiri ye wengmo dakmembirimain.
9 Kiomnaniin kuu ne nen kan angka koraraab.
Aromkonoyiibban keraniin kuu domowaab.
10 Amborom kuu ne bondan kuu ne yaa manmo kere dakmimaib,
kwane ne dowad nuwaron keruko aye kowem andidan kuu nuubnaan kamiib.
11 Yimbed ne dowad kekamune dakmimaib, “God kuu ye yaa domonenoon.

Karub maambed ye nen burudande angka kowaanban kowe ye yoman
kerenenmo yarenub awinenem.” andimaib.
12 O God, ambabbed dobaraab,
o ne God, awawi dowad kirod mene.
13 Ne yaa manmo keriwendan kuu karak konde monmare.
Ne yaa arewa keruwandamiibdan kuu
damangkande irinyonde aningkoyiibban kerunde.
14 Kumban ne kuu ebbed ari kwananeeb ande meedmembirimain, ko-
rondainban,
kwane ewaningko kankoonimain kuye inamen kuu kaine darewoob
kere weneen.
15 Eb yorokmo kerekmen ye dowad daandembaraniin,
bobni yaa burundande bindi ye kiwaan ebbed ongmewen kuu ne kuu
kumunkingkindeban kumban,
kuye dowad kuu aronki doboob daandembaraniin.
16 O YARIMAN Ambengkan, ebbed ewaromkonoyiib kwane ambangkanabe-
wen kuu mene baande daandaniin,
kwane eb yorokmo kerekmen ye dowad baande daandaniin, ebmanmo
kui.
17 O God, ne kuu ne kewed yaambed mene kibikee ebbed kedmengkaw-
imaab,
kwane kuyaronbed mene kibikee binangke eb yaa anam andi yeman
ongmenabewen kuu daandimain.
18 O God, kiomne wok bandaniin kuu domowaab,
kwane eb aromkonomo dobiri ye wengiib eb kuu korem burundan-
dewen arimbed ye God ye wengiib kuu
ari ari ye nimakarub yaa daande dowan keraniin kumbed bobnaniin
kuu yimin.
19 O God, eb yorokmo kerekmen kuu kwane kawene ambid aommo doroon,
o God, eb kuu kami miin darewoob ambangkanabewen kowe,
kane kuu eb areb keroon? Dowan!
20 Ebbed dabawiib durud yewediib yemoon ben ne bangkawewen kumban,
ongmewaneewe wadkeraniin,
kwane dem kongdem yiri areb dobaraan kumban,
ebbed ne ika nen kawene kowaneeb.
21 Ne kuu aningkoyiib kuned ebbed angkon naningko kuu darewoob
arimbed keruweneb,
ne mimyob wandi kuu ika kankubunaneeb.
22 O ne God, eb korondiyiibban no awinembiri ye inamen awinimaab ye
dowad,
haabbed wangke ewaningko kankoonaniin.
O Israeldan yi God Karadmo,
laiyambed wangke ewaningko kankoone wingkaniin.
23 Ewaningko kankoone wingkaniin kuu
komke kubaniin,
biddewen ye karub nembed kui.
24 Aronki doboob kuu eb yorokmo kamenabi kuu daandembaraniin,
amborom kuu kaneyambed ne nenbandandamiibdan kuu
karak kondene kerebkarab kerundoon kowe.

Yook 72

Solomonbed wongkoon.
1 O God, eb wengyundi ye kiwaan kuu king yaa kedmengkane.

Ye kuu king ye mingki kowe ye yaa eb yorokmo kerekmen kuu kedmengkane.
2 Kwaneewo ye kuu eb nimakarub yaa yorokmo kerekmen yaambed wengyundok,
kwane eb nimakarub yaa dabab wayiroondan kuu anammo wengyundok.
3 Kwane, aangko aangko angka kuu yewenubmo dobiri deedere wonok,
kwane koodbon koodbon kuu yorokmo dobiri ye yob irok.
4 King kuu dabab wayiroondan yaa koromone dakmok,
kwane ye kuu kamboknondan yi dana meed ben arud ye barang yaa dorondarok,
kwane ye kuu dabab kondi ye karub kan yob beengkemoon areb kerunok.
5 O God, aron yurembirimaun yaron kuu nimakarub kuu eb yaa une bumangkime,
wood angkimbirimaun yaron kui, awo awo andowoon anukbed mene aron yeenbon ari kui.
6 King kuu mongkobon angka am manauna kirod iremoon areb kerok,
kwane ye kuu okad ari am manauna aya nonga kainemoon areb kerok.
7 Ye dobaraneen yaron niindem aom kuu Godbed yorokmodan yaa yiminmo kerundok,
kwane yewenubmo dobiri kuu yi yaa yiminmo kerok, kwane wene wood kuu dowan keranuun.
8 Yembed oonaneen ye ambibkin kuu kwane karamok maambed wene maayiib nanduk,
kwane ok awaan Yufretesbed wene bid yimin wandaneen yaa keruk.
9 Amiibban ye amboon angka doriibdan kuu king yaa bumangkime,
kwane ye bondan kuu ye yaa bumangke korok ben kibingkenib ye dabderem yiri dobirime.
10 Taasisdan yi kingiib dudbi dudbi ku dangeendan yi kingdaniib kuu ooni ye kakman od kuu ye yaa bangkanime,
kwane Sibadan yi kingiib Sebadan yi kingiib kangkon nub yaa kubende andi ye munob koni yeman bangkanime.
11 Kingdan korem kuu ye yaa bumangkime,
kwane ambibkin korem kuu ye demedan kerime.
12 Kedi, awawe ande baandi ye karub kuu kingbed awanenaneen,
dabab wayiroondan kane kane yi yaa awandi ye karuwiibban kuyaa kui.
13 Kamboknondaniib yiminban kerenib awande andidaniib yaa kuu yembed mimyob keendaneen,
kwane yiminban kerenib awande andidan kuu yembed bobni yaa burudande bindaneen.
14 Yi kuu yembed yobdoodmo dabab bangkandidaniib yeremboromdaniib yaa dorenare bindaneen,
amborom kuu yi wadkeri kuu miin yekareb amun yeman ande meenimaan kowe.
15 Ye kuu weeb yemoon kwane doberemborok!
Kwane Siba ambibkin ye bot gold kuu ye yaa bangkanok.
Ye dowad nimakarub womoniyiibban aron korem kurikuri kamembirime.
Kwane aronki doboob kuu ye yaa amun kerunime.
16 Bidambib kumundin aom kuu wiit yob kuu yewudmo kerok.
Aangko aangko dungkun ari kwangkon awuune angkara kere angkara kere kamok.

Kuye wiid yob kuu Lebanon yu at yemoon areb yemoon kai kerok.
Kwane nimakarub kuu yi kambong aom kuu yidwarok,
kereekbon angka kuu kereek yemoon kwamune areb kerok.
17 Ye aningko kuu aron korem yirin kame angkimborok,
aron ku angkimbaranuun yaron ye doboob areb kuu kwane angkimborok.
Ye yaambed ambibkin koremdan kuu amun kerundok,
kwane yi kuu ye dowad ye kuu amun kerunoonman andime.
18 YARIMAN God, Israeldan yi God kui, ye yaa amun kerunok.
Yembedmo binangke ye yaa anam andi yeman ongmenabimaan.
19 Ye aningko nambiriyiib yaa amun kerunemborok, aron korem korem.
Kwane okad kumundin kiri kee ye nambiri kwane derendarok.
Anam kwanok. Anam kwanok.
20 Kwamune kumbed Yesi ye mingki Dewid ye kurikuri kame dowan keroon.

Buk Ayoobmim

73

Yook 73-89

Asaf ye yook.
1 Anamaa, God kuu Israeldan yaa amun amun kamimaan,
kane kane yi niindem aom kuu karadmo keroondan yaa kui.
2-3 Kumban miin arewa kamiibdan kuu yiminmo doriiwe wedmeni,
kerengkandan kee amunmo doriib kumbed yi areb kera ande kamaan kowe,
ne kuu kiwaan amun ari koronde kimyen kere beresarok andaan,
kwane ne yon kuu dore at wande komborok andaan kii.
4 Yi kuu dabawiibban amunmo doriib,
yi id yaa kuu bobob aweneyiibban kirikmo.
5 Nimakarub yena korem yaa kuu yobdood menebimaan kuned kerengkandan kee dowan.
Nimakarub yena korem yaa kuu dabab menebimaan kuned kerengkandan kee dowan.
6 Kwani kowe, yi kerengkan kami kuu kongkono yaa itoob derenemoon areb keroon.
Yi kuu yeremborom ye inamen yaamo meenimaib.
7 Inamen arewa kuu yi niindem aom kaine kob areb yingkoon.
Inamen ongmenabimaib kuu miin arewa angkon yemoon kai.
8 Yi kuu damangkandenib dabab kondi dowad dakmenabimaib,
kwane yi kerengkan inamen yaambed kwane dakmimaib.
9 Yi mongkodkonombed Ewen yaa weng arewa dakmimaib,
kwane yi ongbed kerengkan weng dakmimaib kuu korokdan yi weng areb daande yarimaun.
10 Kwani kowe, God ye nimakarub kuu keyaa ikakman manaiwa,
dabab yemoon kuu miin arewa kamenabidanbed yi ari kuu kapus aom ok demboon areb onduknimaib kii.
11 Yi kuu kwane yedmimaib, “God kuu komo kere yekaadkeraneen? Dowan!
Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuu inamen kaadkeriyiib dee? Dowan!” andimaib.
12 Kedi, miin arewa kamenabidan yi kuu kwamunemo areb,
yi kuu meendobembiriyiibban, kwane yi yiribman yemoon kuu ariyiib dabokne bimaib.
13 Anamaa, yorokmo inamenmo awineni

ambarakmi korem yaa kangkadmimain kuu idiibban ande meenaan,
14 amborom kuu aronki doboob kuu ne yaa dabab menebaane,
amkimo korem kuu ne kuu ukum kawe didangkewimaan kowe.
15 Nembed “Yi inamen arewa kande dakmaniin.” ande yedmaniin kuu,
God ye nimakarub yaa ambarakmaniin.
16 Kwane korem kee id kandande kamaan kuu,
ne yaa yiminban keroone miin kubiyiibban keraan.
17 Kuned ne kuu kwane wene God ye kurikuri boyambib aom aomneni
miin arewa kamenabidan kee yi yaa yeenbon ari komo keraneen kuu nekaadkeraan.
18 O God, anam kuu ebbed yi kuu beneb okad kereewiib ari nongkobewen,
anam kuu ebbed yi kuu nadme monmarimbon yiri ben kiradmaneeb.
19 Yi kuu kudmeniibban monmaraneen kumbedmo,
urokbed yukne yeemoon areb yi kuu kudmeniibban ye uni maa maambed dukne dowan keraniib.
20 Kwane karub maa kiyuum we dembene aa kiyuummo, idiibban ande-
moon areb,
o YARIMAN, eb kwane yaro dembaneeb kuu,
ebbed yi kuu wurukbandan ande yi yaa angkurom korokbendaneeb.
21 Ne niindem aom miin yiminban kereni
ne mimyob yaa kuu maradbed kaaremoon areb keroon yaron kuu,
22 ne kuu nonoon kere meenindeban kereni
eb arinambo arimbed ne kuu inameniibban ye dingkan areb keraan.
23 Kuned ne kuu eb yoommo doberembirimain,
kwane ebbed ne kuu ne dingki wiwi angkambed awinewe yarimaab.
24 Kwane, eb kedmengkawi yaambed ongkawe nen kinban winimaab,
kwanekoreb eb nambiri aom nenwananeeb.
25 Ne kuu Ewen aom kuu karub maayiibban, ebbedmo.
Kwane ne kuu okad kiri ye barang maa yaa meenimokban, ne dowaken kuu eb yaamo angkeen.
26 Ne idiib mimyowiib kuu dowan keraneen kumban,
God ebbedmo kuu ne niindem aom aromni ye karub,
aron korem dobiri ye yumbon keruwi ye karub kuu ebbedmo.
27 Kedi, kane kane eb yaa ambab keriwendan kuu korem duknaniib,
kwane kane kane eb yaa korondaniib kuu ebbed monmaraneeb.
28 Kumban nembed wedmaan kuu God ye dia dobiri kuu amun.
Ne kuu Ambengkan Ye YARIMAN ye kukbimaanbon aombed doriin,
kwane nembed ebbed komo komo kamenabewen korem kuu dakmaniin.

Yook 74

Asaf ye *Maskil* ye yook.
1 O God, komarewako kee nub kuu aron korem domondewen?
Komande eb ooni ye sibi areb nub yaa kuu eb norinmo womoniyiibban keendembirimaab?
2 Eb nimakarub unyemanbed amoddoon kuyaa ika meene,
ambibkin mimodan ebbed kinewe biddoon kuyaa kui.
Aangko Saiyon kurin anuk doberewen kuyaa ika meene.
3 Bondan kuu eb kurikuri boyambib monmariwen kowe,
aron doboobmo angkuun ye boyambib bob keyaa yaro dodkanmo mene.
4 Eb yoom nedbimaubbon yaa kuu eb bondanbed wene baankone komkiwen,
kwane yi flaekiib mane kan daaniwen.

5 Yi kuu at dengkoridan areb,
at nimingkaan aom dengke aremoon areb keriwen kowe,
6 eb kurikuri boyambiwoombed kowod yone winiwen yaa ayiib nongkobe kuruwakiib ongmenabiwen kuyaa kuu
yi kapakiib hamayiibbed wowe monmariwen.
7 Kwane yimbed eb kurikuri boyambib kuu amotbed kowiiwa dene kubuneen,
kwane ewaningkoyiib angimboroon ye kurikurimbon kuu monmare yon dowod yeman kerundiwen.
8 Nub dowad yikareb yedmiwen, “Nub kuu yi ben kumundin yob beengkemoon areb kerundem!” andiwen.
Kwane, nuwambibkin aom God yaa kurikurimbon korem kuu amotbed nengkiiwe denobeen.
9 Nub yaa kuu dud maa ma korokbindo,
kwane nub kumaom kuu profesiman mim ma doborokban,
kwane aron arewa kee aron komoyiib kwane awinaneen kuu nub keyaa karub kanembed ma yekaadkerindo.
10 O God, aron komoyiibbed kwane eb bondan kuu eb yaa damangkabdaniib?
Yi kuu kwamune aron korem ewaningko monmaraniiwoo?
11 Komoyiibkob eb dingki, dingki wiwi kui, yire ambangkokban kerewen?
Eb dingki bedme warewen kuu ben yire yi monmare.
12 Kumban, o God, unyeman yirimbed eb kuu ne king kerewen,
kwane ebbed okad kirimbed arud ye barang yaa burudande bindimaab.
13 Ewaromkonombed karamok kuu kan angkara angkara kere kowewen,
kwane omyere dareb dareb yi korok kuu baangkanabewen.
14 Ebbed omyere kambari maa yaningko Lewaiyatan ye korok korok kuu beengkanabekoreb,
ye ida yoma kada kuu amiibban ye amboon ye dingkan yaa bangkandeewa aniwen.
15 Ebbed ok kirubdemiib okmanamboniib kuu ongmenabewenkob menebuun,
kwane ebbed menebimaun ye ok awaan kuu ben okiibban bidmo kere kokderebewen.
16 Awingyab kuu ebman, amnoom kangkon ebman,
kwane woodiib aroniib kuu ebbed ongmenabe nongkobewen.
17 Ebbed okad kuu yu yiminmo andi yaambed ongmenabe nongkobewen,
kwane ebbed yongkonbi yaroniib amaroniib ongmenabewen.
18 O YARIMAN, bondanbed damangkabdiwen kuyaa ika meene.
Kedi, inameniibbandan ewaningko monmariwen kuyaa ika meene.
19 Kwane, nub kuu on arud areb arudiibban aromkonoyiibban keruwen kuu arud dingkan areb keriwendan yi dingki ari nongkobaab,
kwane dabab wayiroondan ebbed ooneeb kuyaa kuu aron korem nonondandaab.
20 Eb amob weng nub dowad ongmewen kuyaa kuu meene ongme awine,
amborom kuu okad keyaom kee bendom mirikni miriknimbon kuu yeremboromdaniib diiriwen kowe.
21 Kwane korondaawe, dabab wayiroondan kuu ika mene karak kandaib,
kwane kamboknondaniib yiminban kerenib awande andidaniib kuu ewaningko kankoonime.
22 O God, yaro dore. Ebka eb dowad koromone dakme.
Inameniibbandan kuu aronki doboob damangkabdimaib kuyaa ika meene.

23 Eb yaa manmo keriwendanbed yirinde baandimaib kuyaa nonondandaab,
kwane eb bondanbed womoniyiibban baankone komkimaib kuyaa kangkon nonondandaab.

Yook 75

Yook ambo bi ye karub yeman. "Monmaraib" andi ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. Asaf ye yook. God yaningko kankooni ye yook.

1 O God, nub kuu eb yaa eso anduub,
amborom kuu eb kuu dia doreeb kowe.
Binangke eb yaa anam andi yeman ambangkanabewen kuu nimakarub kuu dakmimaib.
2 Ebbed kwane dakmeeb, "Nembed aron kuu kine kowaan,
yorokmo wengyundi ye karub kuu ne kei.
3 Kwane, okadiib yu nimakarub koremiib kiringmaniib kuu
nembed ambokab yiri kuu yobdoodmo awinaniin.*Selah*
4 Nembed kerengkandan yaa yedmaan, 'Kibikbed ari kuu ma kerengkan kamaib.' andaan,
kwane miin arewa kamenabidan yaa yedmaan, 'Yiib aromkono yaa kerengkan kamaib.
5 Yiib aromkono yaa miin kerengkan kamaib.
Kwane yiib kuu wabkad kere kerengkan kamaib.' andaan." andoon.
6 Karub maa kane aron dembimaun angkambed o aron kubunimaun angkambed
o amiibban ye amboon angkambed karub maa yaningko kankoonaanban.
7 Kumban kukuu wengyundimaan ye God,
yembed maa kuu nen kubudere maamo yaningko kankoonimaan.
8 YARIMAN ye arud kuu wain ok kamokiib areb,
ambodmo kandene kook yeman yenayiib dabokne ongmene kabus aom bunoone daadere demboone,
onduknoone miin arewa kamenabidan okad yimin yimin yaa doriib kuu
yi korem kuu anenmo kawene kibin yirimo keriwen.
9 Kumban ne kuu God ye dowad aron korem dakmembaraniin,
kwane ne kuu Yekob ye God yaningko kankoone yook wingkaniin.
10 Yembed miin arewa kamenabidan yi aromkono kuu kan kubune dowan keraneen,
kumban yorokmodan yi aromkono kuu darewoob arimbed kerundaneen.

Yook 76

Yook ambo bi ye karub yeman. Nongbed wangki yemaniib. Asaf ye yook. God yaningko kankooni ye yook.

1 Yuda aom kuu God yikaadkeriwen,
kwane Israel aom kuu ye aningko kuu darewoob arimbed kii.
2 Ye kombon ambib kuu Salem aom,
kwane ye dobirimbon kuu aangko Saiyon ari.
3 Kuyaambed bondan yi ana yumbuyiib kuu yembed domangkoon,
yi kombeyiib kerewangiib ana nangmi ye kumaniib kangkon domangkoon.*Selah*
4 O God, eb nambiri kuu yeka mamaa kii,
eb nambiri kuu darewoob arimbed, aangko ari nedbiwen ye bondan yemoon arebban.

5 Yi kanangkoddan kuu no yenbande nongkobeneb yi yiribman ben
wenorewen,
kwane yi kuu yeenbon unuk dangemoon areb keriwen, ika wad
yeedaraibban.
Yi ana nangmidan kumaom kuu
karub mim maa kwane ye dingki ma yiraanban.
6 O Yekob ye God, eb ongkandi kumbed,
yi hoosiib seriotiib kuu yeenbon unuk dangemoon areb keriwen.
7 Unebdi ye karub kuu ebbedmo.
Eb norin wandaneeb kuu kanembed koromone eb kiringkono ari do-
baraneen? Dowan!
8 Ewen arimbed kangdod weng dakmewen kumbed,
okad kiridan korem kuu eb konob une iwari keriwen.
9 O God, kukuu dabab wayiroondan arudbon yaa burudande bindi dowad
ebbed yaro dore wengyundandewen yaron arimbed kwanoon.*Selah*
10 Kedi, eb bondan yi norin eb yaa wandimaib kuu idiibban kerimaan kowe
eb yirin kuu darewoob arimbed kerimaan.
Kwane kuye norin dungkun kuu kan amonombe king ye korok ari
dereni yeman areb ongmeneb derenimaab.
11 Yiib YARIMAN God yaa wiim aangki weng ongmime, kwamunemo am-
bangkime.
Ambibkin dia dia mimim koremdan kuu
mim ye yaamo uni yemanman yaa munob koni yeman bangkanime.
12 Yembed nimakarub yi korokdan kuu ben kubunimaan,
kwane okad yiri ye kingdan kuu ye yaa unenimaib.

Yook 77

Yook ambo bi ye karub yeman. Jedutun ye dowad Asafbed wongkoon. God yaningko kankooni ye yook.

1 Ne kuu God yaa awawok ande baandeni,
God wengamberewok ande baandaan.
2 Dabab ne yaa meneboon kuu Yariman ande manaan,
kwane amnoom doboob kuu dingki benkoobe ninabaan kuned,
barang maa kuu ne mimyob wandi yaa kuu ma kankubunindo.
3 God yaa meenekori kwane warekaan,
kwane ye kuyaamo meendobiine ne kingkin kuu miin aromkonoyiib-
ban keroon.*Selah*
4 Ne yaa kuu unuk angkaab ande kebenewen,
kwane ne niindem kuu dabab waroon kumbed dakmindeban keraan.
5 Anuk dobaraan yaamo meendobaan,
weeb unyeman anuk yiri yaa kui.
6 Anukbed amnoom yaa yook wingkaan kuu ika meenaan,
kwane ne niindem aom meendobeni nekareb kaamobimain kuu kei.
7 “Yariman kuu aron korem wunekaraneen dee?
Ye amun amun kamendi kuu angkon amaan ma korokbendaanban dee?
8 Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken keendi kuu korem dowan keroon
dee?
Ye weng kunduk kuu aron korem kwane idiibban keroon dee?
9 God ye mimyob keende kakman are nonondandi kuu dowan keroon dee?
Yembed norin wandoon kumbed mimyob keendimokban keroon dee?”
andaan.*Selah*
10 Kwane nembed yedmaan, “Ne niindem aom miin yiminban keraan ye id
kuu kei.

Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye dingki wiwimbed nub yaa awandimokban keroon.” andaan.
11 YARIMANBED komo komo kamenaboon kuu nembed ika meenaniin,
o God, anam kuu binangke ewaningko kankooni yeman ebkareb ongmenabewen kuu ika meenaniin.
12 Komo komo ambangkanabewen korem kuu nembed ika ne niindem aom meendobeni,
ewaromkonombed komo komo kamenabewen korem kuu kwane andangke meenaniin.
13 O God, eb dobiri ye kiwaan kuu karadmo.
Kedi, god maa kuu nub God darewoob arimbed kwamune arewiib ma keroon dee? Dowan!
14 Eb kuu binangke ewaningko kankooni yeman ongmenabimaab ye God,
ewaromkono kuu ambibkin maa maa koremdan yaa korokbimaab.
15 Eb dingki aromkonombed eb nimakarub biddewen,
Yekob ye awoya ariyiib Yosef ye awoya ariyiib kui.*Selah*
16 O God, ok ariyiib ok yiriyiib kuu wedmebdiwen,
eb wedmebdekorib une kiringmiwen,
ok niindem yiri kangkon kwaneen.
17 Wiib arimbed am menebuune,
ambid ari kuu nambad kamoone,
eb imak kuu ana baradmemoon areb anuk kere ari kere kamoon.
18 Eb amkuni kuweng kuu kibin nuub aombed meneboone,
eb imakbed okad kumundin kuu yuroone,
okad kumundin kuu kiringmiyiibbed yobeen.
19 Kiwaan ongmewen kuu karamok aombed dewuneen,
karamok niindem yirimbed kiwaan ongmenabewen kui,
kuned eb yon yumbon kuu karub maa ma wedmindo kii.
20 Eb nimakarub kuu sibi oonidan areb ben kinban wenewen,
Moses yoom Eeron yoom yaambed kui.

Yook 78

Maskil ye yook Asafbed wongkoon.
1 O ne karuwa nimaya, ne kedmengkandi kuu wengambirime.
Ne mongkodkonombed dakmandamaan keyaa yiib kerendem kowe wengambirime.
2 Ne mongkod doombereni kuruwak wengbed dakmaniin,
unyemanbed biknoon ye inamen kuu kedmengkaniin.
3 Wengambere nubkaadkeruwen ye weng,
nuwambeyambed nub yaa daandiwen ye weng kui,
4 kuye weng kuu nub danaya yaa bikderebaubban,
nub meed yaa kwane daandanuub kii,
YARIMAN yaningko kankooni ye ambangkanabi ye wengiib
ye aromkono ye wengiib binangke yaningko kankooni yeman ongmenaboon ye wengiib kui.
5 Kedi, yembed kwanime andi ye wengiib amob wengiib Yekob ye awoya ari yaa bangkandoon,
Israeldan yaa kui.
Kuye weng kuu yembed nub awoya yiri yaa kuu
“Yiib dana meed yaa kedmengkandime.” ande yedmoon.
6 Kwamiwed kwane yi dana meed kuu kuye weng yikaadkeraniib,
yi dana meed mogeed wanabindo kangkon yikaadkeraniib kii,
kwane yi kuu yika yi dana meed yaa kedmengkanden wananiib.

7 Kee kwane kamaniib kumbed God yaa angkumone doberenib,
ye ambangki yaa nonondandaibban kerenib,
yembed kwamime andi ye weng kuu awinaniib.
8 Yi kuu yi awoya areb keraibban,
amborom kuu yi awoya kuu bot korok kere wabkad keriwen kowe,
yi awoya kuu God yaa korondenib
god maa maa yi yoman winiwen.
9 Efraimdan kuu anangkawiib nekwiwen kuned,
ana nangmi aron muneen ari kuu kirokmone ikakman winiwen.
10 Yi dowad Godbed amob weng ongmoon kuu korondenib
ye amob yaa wunekare dobiriwen.
11 Yi kuu yembed komo komo kamenaboon kuyaa nonondandiwen,
God ye aromkono wedmi yeman yi yaa kedmengkoon kui.
12 Yembed binangke ye aningko kankooni yeman yi awoya yi murubia arimbed kedmengkoon,
Idyip ambibkin yiri bidambib Soon aombed.
13 Yembed karamok kuu domokbe angkara angkara kerekore yi kuu wedyiri bid ari ben kinban yanoon,
yembed ongmoona ok kuu wan yaro anuk yine ari yine kameen kui.
14 Kwane, aronki kuu wiibbed kowe ben dore wenene,
amnoom doboob kuu amot denenmo wene yure wanaana kuyaambed kerenenmo winimaib.
15 Yembed amiibban ye ambon angkambed bot dumnad baangkenabe daad-mekore,
ok ongmoone karamok awaan areb darebmo menebuune yi yaa bangkandoon.
16 Yembed okmanambon ongmoona bod dumnad aombed menebuun kui.
Yembed ok ongmoone ok awaan areb wenebuun kui.
17 Kumban yi kuu ambarakmi yaa deerewandindo, no kwane God yaa ambarakmembirimaib,
kowe amiibban ye amboon angkambed Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaa kuu wabkad keriwen.
18 Kwane, yimbed mungi darewoob bobniwen ye animan nub yaa bangkan-dok ande kaamoniwen kumbed
dowakeniib kere God yaa komboon kaamobiwen.
19 Yi kuu God yaa dowakeniibban kerenib yedmiwen,
“God kuu amboon angkambed animan kuu nub yaa bangkandi yaromkonoyiib dee?
20 Kedi, yembed bot dumnad wowoone ok darebmo menebuune
okmanambon ongmoona ok awaan areb wenebeen kuned,
ye kuu nub yaa animan bangkandi yaromkonoyiib dee?
Ye kuu ye nimakarub yaa dingkan yom bangkandi yaromkonoyiib dee?” andiwen.
21 Kwanandiiwe YARIMAN kuu wengamberekore norin darewoob wandoon.
Kowe Yekob ye awoya ari yaa kuu ye amot baandoone denemoon areb keroon,
ye arud Israeldan yaa darewoob arimbed keroon kui.
22 Amborom kuu yi kuu God yaa anam andindo,
kwane yi kuu yembed nub awande oone bindaneen ande meenindo.
23 Kumban ye kuu ambid ari yedme kowoona
ambid ambongko nanaboona
24 yembed yi ani dowad om mena kuu am areb ben kubudoroon,

Ewen ye animan kuu yi yaa bangkandoon kui.
25 Kuye nimakarub kuu engyus yi animan aniwen,
kwane yembed animan yiminmo bangkandoon kii.
26 Yembed ambid ari kuu nuub ongmoone aron dembimaun angkambed monoone
ye aromkonombed nuub ongmoone kurimbed monoon.
27 Yembed yi yaa dingkan yom yewudmo kuu am areb ben kubudoroon,
kukuu ayari on kuu karamok yu kubuk kimingkinban areb yemoon kai bangkandoona,
28 kuye ayari on kuu yi doriib wedangkambed kubudiriwen,
yi ambib kombon dobere dobere kidangka kubudiriwen kui.
29 Kowe, yi kuu ane mikmoniwen kumban animan dowan kerindo,
kwane Godbed komo yi dowaken darewoob keriwen kuu kwane bangkandoon kii.
30 Kumban yi kuu mogeed mikmonindo ane dibiib,
animan kuu domonde aniib kui,
31 kumbed God ye norin kuu yi yaa darewoob arimbed keroone,
yi aromkonoyiibdan kuu yeene nongkoboon,
Israeldan yi kewed yenbandoone kubudiriwen kui.
32 Kwamune keroon kumban yi kuu yi ambarakmi yaa deerewandindo,
kwane yembed binangke ye aningko kankooni yeman ongmenaboon kuned ye yaa anam andindo.
33 Kowe, yembed yi dobiri yaron kuu dukmenmo naroone yi inamen ongmiwen kuu idiibban kere dukniwen,
yi dobiri ye weeb kuu dukmenmo naroone kudmeniibban uniwon karakwoniib kumbed yoworiwen.
34 Aron kunayambed Godbed yi yenbandoon kuu yoworindodan kuu ye ande onmenib,
nindorokiibbed ye yaa ika amonombenib ye kiwaan ari doberem ande kamiwen.
35 Kwane, yimbed ika meeniwen kuu God kuu yi aromkonombon,
kwane ika meeniwen kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuu yi biddi ye God.
36 Kumban yi kuu ye yaa yi mongkodkonombed birane aadidmimaib,
kwane yi ongbed dudi wengmo dakmenabimaib.
37 Kedi, yi niindem aom kuu ye yaa kowindo,
kwane ye amob weng yi dowad ongmoon kuu awinindo kimyen winiwen.
38 Kuned God kuu yi yaa mimyob kowekore,
yi ambarakmi kuu are nonondandoon,
yi kuu yembed ben monmarindo.
Aron yemoon kuu ye norin kuu yeka kan kubunoon,
kwane ye norin kuu darewoob arimbed kowindo.
39 Ye kwamune meenimaan, yi kuu okad yiridanmo andimaan,
kwane yi kuu nuub embengmo menene burudande wene dowan keremoon areb keriwen.
40 Aron yemoon kuu yi kuu amboon angkambed God yaa wabkad kerunimaib,
kwane aron yemoon kuu yi kuu ye yaa abdon kerunaiwe miin kubiyiibban kerimaan kii.
41 Ikakman ikakman God kuu kandunib komboon kaamobeni yeman kerembirimaib,
kwamaiwe Israeldan yi God Karadmo kuu yewed kandimaan.

42 Ye aromkono korokboon kuyaa nonondandiwen,
yembed dabab bangkandimaibdan yaambed yi kuu biddoon yaroniib,
43 yembed Idyip yirimbed dud kedmengkoon yaroniib,
yembed bidambib Soon aombed binangke ye aningko kankooni yeman ongmenaboon kuyaa kuu nonondandiwen kui.
44 Yembed yi ok awaan kan amonombe umkanmo keroona,
Idyipdan kuu yika yi okmanambon yaa anindeban keriwen.
45 Yembed wadmung yemoon kai yedme kowoona Idyipdan yaa durud yewed kondiwen,
kwane kot kangkon yedme kowoona yi kumkam monmariwen.
46 Yembed kwane ed yedme kowoone yongbon kab biid kuu korem aniwen,
kowe Idyipdan kuu deme awiniwen kuu idiibban keroon.
47 Yembed kwane nong yowiib nongiib kuu am yurukmo bot areb keroon kumbed monmaroon,
kwane yi yedob yob kuu wood nurok yurukmombed kirobe monmaroon.
48 Yembed kwane yi buromakau kuu am yurukmo bot areb keroon kumbed yenbandoone dukniwen,
kwane yi amongkob dingkan kuu imakbed yoon.
49 Yembed kwane ye norin nimin darewoob yi ari kan onduknoon,
ye arud darewoowiib ye kongendi darewoowiib ye yobdood darewoowiib kui,
kukuu yiwed yowori ye engyus areb yi yaa menebiwen.
50 Yembed ye norin kuu awine yinmonindo, kumundinmo yi yaa kan kowoon,
kwane yi wadkeri kuu ma domondindo,
no kwamune yenbande kiraroon bobmo.
51 Kowe Idyipdan yi wonob dana korem kuu yeene nongkoboon,
yob kowi yaromkono ibduruk korokbi dana kuu Idyipdan yi ambiwoom kuu dowan keroon kui.
52 Kumban Godbed ye nimakarub kuu sibi nimingkemoon areb ben angkanoon,
kwane yembed yi kuu sibi areb ben amboon angkarambed angkara kinban dewonoon.
53 Yembed amunmo binwonoon, kowe yi kuu uniyiibban winiwen,
kumban karamokbed yi bondan kuu yuknuune kubuniwen.
54 Kwanikob yembed yi kuu ye ambibkin karadmo angkara be monoon,
koodbon okad yembed nangme dore kandoon ari kui.
55 Yembed ambibkin yenadan kuyaom doriib kuu yenbande dariroona kirokmone wenebiwen,
kwane yi dowad bid nekwe bangkandoone okad kuu yiman kereen,
Israeldan yi amyenimbon yi bidambib kerundoone kwari dobiriwen kui.
56 Kumban yi kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye God yaa komboon kaamone wedmenib,
ye yaa wabkad kerenib ye amob awinokban keriwen.
57 Yi kuu yi awodkiya areb God yaa angkurom korokbenib koronde kimyen winiwen,
yi kuu ana unitabbed barandaiwe kimyen wenemoon areb keriwen kui.
58 Amborom kuu yi kuu aangko aangko arimbed dudi god yi kurikurimbon ongmenabiwen kumbed ye yaa norin koniwen,

kwane yi dingkimbed ongmenabiwen ye dudi god yi aningko benkoobimaib kumbed God kuu amban nenem kamauna ambimbed koren kamemoon areb keroon.
59 God kuu kwane wengamberekore norin darewoob wandene,
Israeldan kuu kumundinmo wunekaroon.
60 Kowe, ye kuu ye dobirimbon Sailo angka kuu koronde wonoon,
nimakarub yoom dobiri ye ambib kombon yenboon kuyaa kui.
61 Kwane, God ye amob weng ongmoon kumaom kowiwen ye boks karadmo kuu kanwinime andoone arewadanbed kanwiniwen,
ye aromkonoyiib nambiriyiib kuu ye nimakarub yaa angkeen ande korokbi yeman kuu bondan yi dingki aom kowoon kui.
62 Kwane, yembed yumbon ongmoone kandiwen ye nimakarub yaa norin darewoob wandoon kowe,
kerewangbed yenbandimbon aom nongkoboon.
63 Kwane, ye nimakarub yi kewed kuu amotbed dene kubunuune
koyu kuu ma awadmindo.
64 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu kerewangbed yeene yuriiwe,
yi nima irib kuu binangke kingkin domoniwen kumbed ameng kirindiinban keriwen.
65 Wene yimin arimbed Yariman kuu unuk angkimbon yirimbed dembemoon areb yaro demboon,
ana nangmi karub wain ok ane warudki keremoon areb aromkonomo demboon kui.
66 Kwane dembekore, ye bondan kuu yenburoona ika winiwen,
yimin wandaanban ye karak darewoob keendoon kui.
67 Kwane, Yosef ye amyenimbon kuu yembed akmendandundoon,
Efraim ye amyenimbon kuu kingkindo kui.
68 Kumban ye kuu Yuda ye amyenimbon kingkoon,
yi bidambib kuu yembed mimyob dowaken keendimaan ye aangko Saiyoniib kowe.
69 Ye kurikuri boyambib kuu Ewen areb kamkonomo yenboon,
okad kumundin angkimbaraneen areb kwane aron korem angkimbaraneen ande kowoon.
70 Ye kangkon ye deme karub Dewid kinekore,
sibi oonimbon yaambed nendoon.
71 Godbed Dewid kuu sibiyiib yi manayiib oonoon yaambed nen menene
God ye nimakarub, Yekob ye awoya ari kui, yi yaa kuu ooni ye korok kerunoon,
yembed yi dowad yumbon ongmoondan kui, Israeldan kui.
72 Kowe, Dewidbed ma aadidmiyiibban kere ye inameniib dakmiyiib dobiriyiib ibmo keroon kumbed yi kuu oonoon,
kwane ye inamen indengandeng mengmeng kumbed ben kinban winimaan kii.

Yook 79

God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.
1 O God, eb yaa yikaadban ye ambibkin maa maadan kuu ebbed nub yaa kondewen ye okad aom ana nangme awudiriwen,
kwane yimbed eb kurikuri boyambib karadmo kuu monmare yon dowod yeman kerundiwen,
kwane yimbed Yerusalem aom ambib monmare arewa keriwen kii.

2 Yimbed eb demedan yi bob id kuu ayari on yi animan yeman bangkandiwen,
kwane eb karadmodan yi bob id kuu okad yiri dingkan yiman keriwen.
3 Yimbed Yerusalem aom kuu nimakarub yeenembiri ye umkanbed ok areb bune awanewandoon,
kwane bob id mangkanabaneen ye karuwiibban keroon.
4 Nub kuu nub dia doriibdanbed dandi yeman kerenib,
nub yaa ambon baande damangkandimaib.
5 O YARIMAN, aron komoyiib nub yaa norin keendembaraneeb? Aron korem dee?
Aron komoyiib koren areb kerewen kumbed norin niminiib wandaneeb?
6 Eb yaa yikaadban ye ambibkin maa maadan yi ari kuu eb norin ondukne.
Eb yaa baandimokban ye ambibkin maa maadan yi ari kangkon eb norin ondukne.
7 Amborom kuu yimbed Yekob ye awoya ari nub korem yenbandenib
nuwambibkin monmariwen kowe.
8 Nub awoya yiri yi ambarakmi yaambed nub yaa bon kere dabab kondaab,
kwane eb mimyob kowi kara kuu kirod nub yaa mene awandok,
amborom kuu nub kuu ben kubune miin yirimo kerundiwen kowe.
9 O nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God, nub yaa awande,
ewaningko nambiriyiib keruni dowadbed.
Nub kuu bondan yaa burudande bindeneb nuwambarakmi are nonondande,
ewaningko ye dowadbed.
10 Eb yaa yikaadban ye ambibkin maa maadan kee
nub dowad “Yi God kuu kuna?” ande kamimaib kuu ebbed kebene.
Yimbed eb demedan yenbande umkan kowiwen kuu ebbed kakman kowaneeb kuu,
yi yaa korokbebko yikaadkerime, nub kerebiri arimbed.
11 Yimbed nub yena awingke benwiniwendan yi wareki kuu yangmadandaab.
Kane kane dukni yeman andiwendan kuu eb aromkono darewoobbed ben angka nongkobe.
12 O Yariman, nub dia doriibdan yi ari kuu
yimbed eb yaa dabdi yeman kere dabab bangkabdiwen kuu
neman inandunde ediib kerunde.
13 Eb nimakarub nub kuu eb kereek amun ari ye sibi areb kowe, yi yaa neman inandunde ediib kerundaneeb kuu,
ewaningko aron korem kankoonembaranuub,
awoya yaro dobere dobere yaro wananiib korem kuu
ewaningko kankooni ye weng dakmembaraniib kui.

Yook 80

Yook ambo bi ye karub yeman. “Amob Weng Ongmoon ye Bingko Wuung” ye yook ye kiwaan yaambed wingki yeman. God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.

1 O Israeldan Oonimaabman, nub wengamberende.
Yosef ye awoya ari kuu sibi oonemoon areb ben kinban winimaabman,
engyus burawiib yi kidangkambed king ye dibere oonimbon ari diberewenman kui, eb kuu yure.
2 Efraima Benjamina Manaseya yi arinambo ari kuu eb aromkono korokbe.
Yaro dembe nub kuu arudbon yaa burudande binde!

3 O God, yumbon kanduwen kwarimbed komburuwen kuu ebbed nub
ongmendebko ika kandem.
Eb murubia kuu nub yaa konde.
Kwananeeb kuu nub kuu arudbon yaa burudande bindaneeb.
4 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God,
aron komoyiib eb nimakarub yi kurikuri kebendeneb
yi yaa norin wandundaneeb?
5 Ebbed yi yaa kuu animan areb mimyob wandembiri yeman kondimaab,
kwane yi mimyob wandembiri yeman kuu meneki wongdemaombed
kumundinmo kondewen.
6 Ebbed nub kuu ongmendeewa nub dia doriibdanbed nub yaa manmo
kerundimaib,
kwane nub bondanbed nub yaa damangkandimaib kii.
7 O Ana Nangmidan Yemoon Ye God, yumbon kanduwen kwarimbed kom-
buruwen kuu ebbed nub ongmendebko ika kandem.
Eb murubia kuu nub yaa konde.
Kwananeeb kuu nub kuu arudbon yaa burudande bindaneeb.
8 Eb kuu nong yob kab kuu Idyip aombed kanmeneneb,
ambibkin yenadan yenburekoreb kwari kibinewen.
9 Okad kwari kuu ebbed kab kaini dowad arewen,
kwane kab kuu yumburum kubunebene dembe derendaroon.
10 Kwane aangko aangko kuu ye kubunbed dabunoon,
kwane ye nondong ye kubundem yirimbed at sidaa darewoob yemoon
kuu doronoon.
11 Ye nondong kuu karamok darewoob angka danganabe weneboon,
kwane ye yumburum kuu ok Yufretes angka weneboon.
12 Eb komande ye kuuk kuu bongmeebkob,
kane kane dewenebiib kuu yi korem kuu nong yob kee wadmimaib?
13 Dura awon kiib ambimbed monmare arewa kerunaiwe,
kiib dingkanbed kuyaa anengkanabimaib.
14 O Ana Nangmidan Yemoon Ye God, nub yaa angkon ika mene!
Ewen arimbed yiri kerekne wedmende!
Nong keyaa kee keenombere oone,

15 kab eb dingki wiwi angkambed kibinewen kui,
amnindo ye nong kuk ebbed ongmeewa aromne kainoon kui.
16 Nong ebbed kibinewen kuu nare korariwen,
kwane amotbed nengkiwen kii.
Ebbed kamkono ongkandewen yaa kumbed yi kuu dukniwen.
17 Eb dingki wiwi angkambed doreen ye karub kuu eb dingki kwari kowe,
karub ye mingki kee ebka eb dowad aromnewen kui.
18 Kwananeeb kuu nub kuu eb yaa koronde wanaubban.
Nub kuu bobnemoon areb keruwen kowe ben aromkono konde.
Kwananeeb kuu ewaningko yaa baandanuub.
19 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God, yumbon kanduwen
kwarimbed komburuwen kuu ebbed nub ongmendebko ika kandem.
Eb murubia kuu nub yaa konde.
Kwananeeb kuu nub kuu arudbon yaa burudande bindaneeb.

Yook 81

Yook ambo bi ye karub yeman. *Gitit* ye kiwaan wingki yeman. Asaf ye yook.
1 Nub aromkono kondi ye God yaa kubi yook wingkem,

Yekob ye God yaa kubimbed baandime!
2 Yook andowe wingkime, tambarin wangkime,
kuweng amuniib ye laiyayiib haawiib wangkime.
3 Kwane wood yeeb naruka sibi durubbed kibi kuu baandime,
nub orokbon arimbed kumundin wood keruka kibi kangkon baandime,
4 amborom kuu Israeldan yaa kwanime ande yedme kowoon,
kukuu Yekob ye Godbed ye amob weng ongmoon.
5 Kuye amob ongmoon kuu Yosef ye awoya ari yaa ika meenime andi yeman,
Idyipdan yaa bon keroon yaron arimbed ongmoon kui.
Weng yuud ma nekaadban kumbed dawoon,
6 “Nembed yiib kandom ari dabab kuu ben kiradmaan kii,
kwane yiib dingki aom deme yobdood kuu nembed ben angka nongkobaan.
7 Yiib durud yewed wandi yaa kuu ne yaa baandiiwe yiib kuu ben angka nongkobaan.
Kwane nembed yiib yaa kuu amkuni ye wiib aombed inandaan,
kwane yiib kuu ok Meriba yaambed komboon kaamondaan.*Selah*
8 O ne nimakarub, wengambiribko ongkandi weng danda.
Kumban, o Israeldan, ne weng kuu wengambere awine kandaniib dee?
9 Yiib kuu norod ye god maa ye yoman yaa ma wanaib,
kwane oworan yi god maa yaa ma bumangkaib.
10 YARIMAN ne kei, nembedmo kuu yiib God,
yiib ben Idyip aombed angkadaraanman kuu ne kei.
Yiib mongkod daandibko nembed yiminmo bangkanda.
11 “Kumban ne nimakarub kuu ne yaa wengamberedandiwen,
Israeldan kuu ne weng awine kandindo kui.
12 Kowe nembed yi kuu yi niindem kamkono ye kerekmen kuyaambed kwane winime ande domondaan,
yi yaa kuu yiibka yiib inamenmo awinime ande domondaan kui.
13 “O, ne dowaken kuu ne nimakarub ne yaa wengambaraniib andid,
Israeldan ne yoman mananiib kuu ne dowaken darewoob kui.
14 Kwananiib kuu kirodmo yi bondan ben kubunaniin,
yi yaa manmo keriwendan yaa kuu ne dingkimbed kebenaniin kui.
15 Kane kane YARIMAN yaa arud wandembirimaib kuu ye yaa unene ika anuk irinambenaniib,
kwane ukum kandaniib kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
16 Kumban, Israeldan, yiib yaa wiit yob amun yeman kuu bangkandembaraniin,
kwane dumnad yaa ye in ambodbed kondaniine yiib kuu ane mikmonaniib.” andoon.

Yook 82

God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.
1 God kuu kadaareb nedbiwen aom kuu yembed korok kere doreen,
yembed ambibkindan yena yi korok korok yaa wengyundimaan kui.
2 Yiib kuu aron komoyiib inamen yorokmomban kumbed wengyundaniib?
Aron komoyiib miin arewa kamidan yaa kubenib yi weng kande wengyundaniib?*Selah*
3 Wuud keriwendaniib anenabdaniib yi inamen amun yaa kuu koromone daandime,
kamboknondaniib dabab wayiroondaniib yaa kangkon kwanime.
4 Wuud keriwendaniib awande ande kamiibdaniib kuu ben angka yeknime,

arewa kamenabidan yi dingki dem aom kuu yi ben burudande angka
nongkobime.
5 Kuye korok korok kuu korem ma yikaadban, kwane yi kuu korem ma id
kandimokban,
kwane yi kuu kumun aom yarebemoon areb keriwen.
Okad ambokab korem kuu kiringmeen kii.
6 “Nembed yedmaan, ‘Yiib kuu goddan kii,
yiib korem kuu Korem Burudandoon Arimbed ye God ye meed.’ andaan.
7 Kumban yiib kuu nimakarub areb duknaniib,
yiib kuu okaddan yi korok korem areb no duknaniib kui.” ande
yedmoon.
8 O God, yaro dembeneb okaddan kuu wengyunde,
amborom kuu ambibkin koremdan kuu ebman kowe.

Yook 83

God yaningko kankooni ye yook Asafbed wongkoon.
1 O God, komo keroon yaa kuu iwari keraab,
o God, iwari keraab, kwane kuyaa kuu yangmadandaab.
2 Kedi, eb bondan kuu yirinde baande kamiib,
eb yaa arud wandembirimaibdan kuu wabkad keriwen kui.
3 Yi kuu eb nimakarub yaa inamen bangbangbed nuubnaan kamiib,
kane kane yaa ebbed bobne komberewendan yaa kuu yimbed wunon-
wanon kamiib kui.
4 Yikareb yedmimaib, “Minibko nub kuu yi yeene monmarubko yi ambibkin-
dan dowan kerok,
kwane yi korem yenbandubko ambibkin Israel andi kuu okaddanbed
korem nonondandundime.” andimaib.
5 Yi kuu weng mimo kan kowe inamen ongmenib,
eb yaa bon keri ye amob weng ongmiwen.
6 Yi kuu Idomdaniib Ismaeldaniib
Moabdaniib Hagaadaniib
7 Gebaldaniib Amondaniib Amelekdaniib
Filistiadaniib Taiyadaniib kui.
8 Asiriadan kwangkon yi yaa dabokniwen,
aromkono darewoob arimbed kerundi dowad Lot ye awoya ari yaa
kui.*Selah*
9 Midiandan arewa kerundewen kwamune areb yi yaa kerunde.
Sisera yoom Jabin yoom yaa ok Kison yirimbed arewa kerundewen
kwamune areb yi yaa kerunde.
10 Yi ayoob kuu Endoo angkambed dukniwen,
kumban mangkindo oyareb andiiwe okad kuri dange deendiwen.
11 Eb bondan yi korok korok kuu ebbed Oreb yoom Seeb yoom yaa komarewa
kamendewen kuu kwane arebmo kwane kamende.
Yi kuu Seba yoom Salmuna yoom ebbed yeene nongkobewen areb
kerime.
12 Yi ayoob yedmiwen kuu, “God ye bidambib kumbed
Israeldanbed yi sibi kabungke kainderebi yeman kuu be nubka oonem.”
andiwen.
13 O ne God, yi kwane ben buyokbayok kamebko ingkudmanandeb areb o
nati kurukab areb nuubbed awuune ben winimaan areb kerime.
14 Amotbed dura nengke korem denuun areb o
amot yumbumbed aangkombon denobenmo yaruun areb kuu
15 yi kuu amaa nuuwaa nambadaa areb eb arud wande yenbure wene.

Kwane yi kuu uniwon karakwon kerunde.
16 O YARIMAN, yi murubia ari korem kuu karakbed kebendebko,
eb ande onmime.
17 Yi kwamune yimin wandaanban ye karak kandenib yi niindem aom miin yiminban kerime,
kwane yi aningko yirimo kowebko duknime.
18 Yi kwamune yikaadkerime, ewaningko kuu YARIMAN,
ebbedmo kuu okad kumundin burudande arimbed ye God kui.

Yook 84

Yook ambo bi ye karub yeman. *Gitit* ye kiwaan wingki yeman. Korah ye karub dana meed yi yook. God yaningko kankooni ye yook.
1 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN,
eb dobirimbon kuu yeka mamaa manimanandeb kii!
2 Ne mimyob buruwandoone ne bobne kombaraan,
YARIMAN ye kurikuri boyambib ye kuuk wirinimbon ye dowad.
Ne niindem aomiib ne idiib kuu
wad doreen ye God yaa kube wingkaan.
3 On yiwonkib kuu amunbon ari wedmenu yu ambib yenbeen,
kwane on berekmad kangkon kuyaa yu ami ongmeen,
yu wini kanuun ye dowad.
Kukuu eb yaa dingkan aye nengke baeb kabdi yeman diambon kui,
o Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN, ne King, ne God.
4 Kane kane eb ambiwoom doriib kuu amun kerundewen.
Yi kuu ewaningko kankoonembirimaib.*Selah*
5 Kane kane yi aromkono eb yaambed kandimaib kuu amun kerundewen,
kane kane yi niindem aom Godiib yaa wenem ande inamen ongmiwen kui.
6 Yi kuu kiwaan wedya wene inok wi ye kankubunen yaa nandiwen,
kumban kuyaa kuu kirubdem okbon ande meene kubimaib,
yi kuu am kubudoroon kumbed amun kerundoon yokad ande meenimaib kui.
7 Yi yaa komo komo meneboon kuu God yaromkonomo awine yarebiwen kowe,
yi mimim korem kuu Saiyon aom God ye arinambo ari miniwen.
8 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God, ne kurikuri weng kee wengambere.
O Yekob ye God, ne yaa wengamberewe.*Selah*
9 O God, nub dorondari karub yaa wedmene.
Ye ari oiyo bune kinewen ye karub yaa kubi dowaken keene.
10 Eb kurikuri boyambib ye kuuk wirinimbon aom aronki mimo dobiri kuu miin amun yeman,
aronki tauseniib bunangka dobiri arebban.
Amun yeman ande meenaan ye deme embeng mimo kukei, ne God yambib ambongko aomnimbon yaa ooni,
kukuu arewa kamenabidan yi kombon aombed deme darewoob awini arebban.
11 Amborom kuu YARIMAN God kuu aron ye nambiri areb, ye kuu kombe areb,
YARIMAN kuu kubi dowakeniib aningko kankooniyiib bangkandimaan.
Komo komo amun kuu yeka kirim kere amuknindo,
kane kane kangdommo doriib kuyaa kwane bangkandimaan.
12 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN,
eb yaambed angkumone doreenman kuu amun kerunewen kii!

Yook 85

Yook ambo bi ye karub yeman. Korah ye karub dana meed yi yook. God yaningko kankooni ye yook.

1 O YARIMAN, eb bidambib yaa kubi dowaken darewoob keendewen,
kwane Yekob ye awoya ari kuu awande ongmendeewa amun yiminmo keriwen.
2 Eb nimakarub yi ambarakmi kuu are nonondandundewen,
yi ambarakmi kuu korem dabunewen kui.*Selah*
3 Yi yaa norin kowewen korem kuu deerewandewen,
kwane arud denobewen kuu korondewen.
4 O nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God, nub ikakman ongmendebko amunmo doberem,
kwane nub yaa kongendewen kuu korondene.
5 Eb kuu nub yaa aron korem arud kowembaraneewoo?
Eb norin kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom angkimbaraneenoo?
6 Eb nimakarub eb yaa kubi dowad kuu,
ebbed nub ikakman ongmendaneewe amunmo dobaranuuwoo? Anamaa.
7 O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu nub yaa korokbende.
Kwane, nub kuu bobni yaa burudande binde.
8 YARIMAN Godbed komo yedmaneen kuu wengambaraniin,
yembed yewenubmo dobaraniib andi ye weng kunduk yedme kowaneen, ye karuwa nimaya yaa, ye karadmo kerundoondan yaa kui.
Kwane, yi yaa kuu inameniibban ye dobiri yaa ika wanaib ande kebenendaneen.
9 Anam kuu kane kane ye yaa une bumangkimaib kuu yembed bobni yaa burudande bindi dowad yaro nekwoon.
Kwananeen kuu ye nambiri kuu nub okad kwari angkimbaraneen.
10 Womoniyibban ye mimyob dowakeniib ma korondaanban awinaneen andiyiib kuu dabokniwen,
yorokmo dobiriyiib yewenubmo dobiriyiib kangkon dabokniwen.
11 Nimakarub yi ma korondiyiibban ye weng awinimaib ye kerekmen kuu okad yirimbed daanaane,
God ye yorokmo dobiri kerekmen kuu Ewen arimbed kan kiri kowe kereknimaan.
12 Anamaa, komo komo amun kuu YARIMANBED bangkandaneene,
nub okad yiri kuu animan kab yeere id yemoon keraneene wandanuub.
13 Yorokmo dobiri ye kerekmen kuu king meneen ande baandi ye karub areb God ye arinambo ari wenene,
ye dodkanmo mini ye kiwaan nekwimaan.

Yook 86

Dewid ye kurikuri weng.

1 O YARIMAN, wengamberewe inanduwe,
amborom kuu ne kuu dabab wayiroone awawime ande kamimain kowe.
2 Ne wadkeri kuu oone, amborom kuu eb dowad yaamo doriin kowe.
O ne God, eb deme karub ne kei,
ne eb yaa angkomone doriin kowe ne nen dorondare.
3 O Yariman, ne yaa mimyob keewe,
amborom kuu aronki doboob kuu eb yaa baandimain kowe.

4 Eb deme karub ne yaa kuu kubi kanmene,
amborom kuu, o Yariman, eb yaa kuu
ne wadkeri kankoonimain kowe.
5 O Yariman, eb kuu amunmoman kuda, eb kuu ambarakmi are nonondandi
ye karub,
kwane kane kane eb yaa baandimaibdan kuu womoniyiibban ye
mimyob dowaken yiminmo keendimaab.
6 O YARIMAN, ne kurikuri kee wengambere.
Mimyob keewe ande baandaan yaa kuu wengambere inande.
7 Ne dabab kandi yaron ari kuu eb yaa baandaniin,
amborom kuu inanduwaneeb kowe.
8 O Yariman, goddan kuyaom kuu ma kanembed eb arewiibban, ebbedmo
ari.
Kwane, eb kamenabi yaa kuu kumun kinindeban.
9 O Yariman, ambibkin koremdan kuu ebbed ongmenabewen kowe,
mene eb arinambo ari ewaningko kankoonaniib,
kwane yi kuu ewaningko yaa nambiri kankowaniib.
10 Amborom kuu eb kuu darewoob arimbed, ebbed miin amun yeka mamaa
kamenabimaab kowe.
Ebbedmo kuu God.
11 O YARIMAN, eb kara kedmengkawe.
Kwananeeb kuu ne kuu eb anam anam yaambed dobaraniin.
Ne niindem aom andokbiyiibban ye inamen kawe.
Kwananeeb kuu ne kuu ewaningko yaa une bumangkaniin.
12 O ne Yariman God, ne niindem aom kumundin kumbed eb yaa kubaniin,
kwane ewaningko yaa kuu aron korem nambiri kankowaniin.
13 Amborom kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ne yaa minimaan
kuu miin darewoob kii,
kwane ebbed ne kuu bobkonombon kongdem yirimbed nen angka
kowewen.
14 O God, nubbedmo yimin andidanbed nandamiib kii,
yi kuu yeremboromdan kumbed ne neene kowande onmiib,
yi kuu eb yaa meenimokbandan kui.
15 Kumban, o Yariman, eb kuu mimyob keene kakman are nonondandi ye
God, eb kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye God,
eb kuu kirod arud wandi ye karubban, eb kuu womoniyiibban ye
mimyob dowakeniib ma korondiyiibban no awinembiriyiib yiminmo
ye karub kui.
16 Ne yaa amonombeneb mimyob keewe kakman are nonondande.
Eb deme karub ne yaa kuu eb aromkono kawe.
Kwane, eb deme wonong yu karub dana ne kuu bobni yaa burudande
nende.
17 Ne yaa amun amun kamimaab ye dud kuu korokbewe.
Kwanebko ne bondan kuu wedmekorib karak bobnime.
O YARIMAN, ebbed awaweneb ne mimyob wandaan kuu kankubunewen
kuda.

Yook 87

Korah ye karub dana meedbed wongkiwen. Yook, God yaningko kankooni
ye yook kui.
1 Ye siti yenboon ye ambokab kuu aangko aangko karadmo arimbed kii.

2 YARIMAN kuu Saiyon ye siti ye kuuk ambongkombon korem yaa
mimyob dowaken kowimaan,

Yekob ye awoya ari korem yi ambib yaa arebban.
3 O God ye siti, kub dowad
weng amun manimanandewiib dakmimaib.*Selah*
4 "Idyipdan* yoom Babilondan yoom kuu ne yaa anam andaniib kowe,
ne karuwa nimaya andaniin.
Filistiadaniib Taiyadaniib Kusdaniib kangkon
'Yi kambong anam kuu Saiyon.' ande yedmaniin." ande yedmoon.
5 Anamaa, Saiyon yu dowad kwamune yedmaniib, "Nimakarub keyiiwa yakuyiib kuu yu aombed wooniwen,
kwane Korem Burudandoon Arimbed ye God kuu yekareb kumbed yu yaa yumbon kondaneene doberembaranuun." andaniib.
6 YARIMANBED kwane nimakarub korem yi aningko wongkaneen ye buk aom kuu,
"Ye kee Saiyon aombed wooneen." ande wongkaneen.*Selah*
7 Yi kuu kube andenabe yook wingkane
"Nub yaa amun kerundi korem kuu eb yaambed meneboon." ande kamaniib.

Yook 88

Yook, God yaningko kankooni yook Korah ye karub dana meed yiman kui. Yook ambo bi ye karub yeman. *Mahalat leanot* ye kiwaan wingki yeman. *Maskil* ye yook Esraman Hemanbed wongkoon.
1 O YARIMAN, ne bobni yaa burudande nendi ye God,
aronkiyiib amkiyiib kuu eb arinambo ari baandimain.
2 Korondewo ne kurikuri kee eb arinambo ari monok,
eb kerendem kan amonombe ne yaa koweneb ne baandi wengambere.
3 Kedi, ne niindem aom kuu dabab yemoon demboon,
kwane ne kuu bobniin dia keroon.
4 Ne ande yoworandamiibdan kuyaom kuu ye kuu ma ande yedmimaib,
Ne kuu aromkono korem wonoonman areb keraan.
5 Ne kuu nenwene dukniwendaniib yaa kowiwen,
ne kuu bobnoonman ye bobkonombon yiri angkimberemoon areb keraan kui.
Ebbed ma meenewindo ye karub areb keraan,
eb awawe oonewi kuu ne yaa menebokban kui.
6 Ebbed ne kanduneb dem ambab yiri kaanewen,
dem kumunmo kongdem yiri kui.
7 Eb norin kuu dabawiib ne ari kereknewen,
oknondok areb eb arud kuu ne ari dabunewen kui.*Selah*
8 Ebbed ne angkodmia kuu ambengkandeneb
ongmeweewa yi kuu ne yaa akmendanduwiwen.
Ne kuu wii aom kaanemoon areb kereni bunangka angkadirinban keraan.

9 Ne mimyob wandembaraan kumbed ne indob kuu aromkonoyiibban keroon.
O YARIMAN, aronki korem eb yaa baandimain,
kwane ne dingki kuu eb yaa benkoobe baandimain.
10 Binangke eb kuu anam andi yeman kuu dukniwendan yi dowad ongmaneewoo? Dowan!
Dukniwendan kuu yaro dembe ewaningko kankoonaniiwoo? Dowan!*Selah*

* **Yook 87:4:** Hibru wengbed wongkiwen kuu "Rehab", kukuu Idyip ye weng id angkara andi yeman.

11 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken ye weng kuu bobkonombon yiri
daandaniiwoo? Dowan!
Eb ma korondiyiibban no awinembiri ye kerekmen ye weng kuu mon-
marimbon yiri daandaniiwoo? Dowan!
12 Binangke eb kuu anam andi yeman kuu kumunbon aom doriibdan kuu
yikaadoo? Dowan!
Eb yorokmo kamenabi kuu korem nonondandimbon aom doriibdan
kuu yikaadoo? Dowan!
13 Kumban, o YARIMAN, eb yaa awawe ande baandimain,
amkimo kuu eb yaa kurikuri kamimain.
14 O YARIMAN, komandewed ne kuu akmendanduwewen?
Komandewed ne yaa kuu wedme yangmad danduwewen?
15 Ne kuu kewed yaambed mene kibikee ne ari dabawiibmo kereni mene
bobni dia keroon,
kwane uniwon karakwon yeman ongmenabewen kumbed durud
yewed kandeni miin yiminban keraan.
16 Arud denobewen kumbed neene kan yiri kowoon,
kwane uniwon karakwon yeman ongmenabewen kumbed neene mon-
marewen.
17 Kuyeman kuu aronki doboob ne yaa urok areb derebe kanawanewan-
doon,
kwane ne nen yukne dowan keroon.
18 Eb kuu yubudkawidaniib nangkodmiayiib kuu ben ambab angka
nongkobewen,
kwane kumun aommo nembirimo keraan.

Yook 89

Maskil ye yook Esraman Itanbed wongkoon.
1 Ne kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad aron
korem yook wingkaniin,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu ni-
makarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom ne mongkod-
konombed kedmengkandaniine yikaadkeraniib.
2 Kedi, nembed yedmaan, “Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu
darewoob ari kere weneen aron korem,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu ebbed
yumbon ongmewen kuu Ewen arimbed kii.” andaan.
3 Ebbed yedmewen, “Nembed kinaanman yaa kuu amob weng ongmaan.
nembed ne deme karub Dewid yaa yedme koweni yedmenaan kuu kei,
4 ‘Nembed eb yob dowad aron korem ye yumbon konaniin,
kwane eb dibere ooni ye yumbon kuu nimakarub yaro dobere dobere
yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.’ andaan.” an-
doon.*Selah*
5 O YARIMAN, binangke eb yaa anam andi yeman ongmenabewen kuyaa kuu
Ewen aridanbed miin amun yeman andimaib,
kwane eb ma korondiyiibban eweng awini ye kerekmen kuu karad-
modan* nedbenib miin amun yeman andimaib.
6 Kedi, ambid ari karub kane kuu YARIMAN yaa ma ibnaneen? Dowan.
Ewen ari karub kane kuu YARIMAN yaa ma ibnaneen? Dowan.
7 Karadmodan nedbimaib kuu yi korem God yaa uni darewoob kerimaib,

* **Yook 89:5:** Kuye “karadmodan” kuu engyus.

kwane yembedmo kuu unimbonman, kwane kane kane ye yaa
awanewandiwendan korem kuu ye arebban.
8 O Ana Nangmidan Yemoon Ye YARIMAN God, eb areb kuu kane? Dowan.
O Aromkonomo Ye YARIMAN, eb ma korondiyiibban eweng awini ye
kerekmen kuu eb yaa kanawanewandoon.
9 Eb kuu karamok oknondokiib yaa kuu oonimaab.
Kwane oknondok kubune daane kaimaun kuu ebbed ben kubunebi-
maab.
10 Ebbed Rehab† kuu dore bunbeewe bobnoon,
kwane eb dingki aromkonombed eb bondan kuu ben buyokbayok
kerundewen.
11 Eweniib ambidiib kuu ebman, okad kangkon ebman,
kwane ebbed okadiib yu kumkam koremiib ongmenabewen.
12 Kwane, ebbed kariyiib kiriyiib kuu ongmenabewen.
Aangko Taboo yoom aangko Heemon yoom kuu ewaningko ye dowad
kubi yook wingkimaib.
13 Eb dingki kuu aromkono kaiyiib,
eb dingki birid kangkon aromkonoyiib, eb dingki wiwi kuu nambiriyiib.
14 Yorokmo dobiriyiib anammo wengyundiyiib kuu eb dibere oonimbon ye
ambokab,
kwane womoniyiibban ye mimyob dowakeniib anam anamiib
kuyaambed kwane ambangkimaab.
15 Kane kane eb yaa kube baandimaib kuu amun kerundimaab,
o YARIMAN, yi kuu eb arinambo ari eb nambiri aom winimaib kui.
16 Yi kuu aronki doboob ewaningko yaa kubimaib,
kwane yi kuu eb yorokmo kerekmen yaambed benkoobimaab.
17 Amborom kuu ebbedmo kuu yi aromkono ye nambiri,
kwane eb kubi dowaken yaambed nub aromkono kuu arimbed kon-
dewen.
18 Kedi, nub dorondari ye karub kuu YARIMANBED oonoon,
nub king kuu Israeldan yi God Karadmo ye karub kui.
19 Anuk kuu ebbed eb karadmodan yaa wane angkadere daandewen,
“Nembed ana nangmi yekaad ye karub yaa awanenaan,
nembed nimakarub kuyaombed kinaanman kuu nen aningko arimbed
konaan kui.
20 Ne deme karub Dewid wedmenaan.
Ne oiyo karadmombed ye ari bune kinaan.
21 Ne dingkimbed awanenembaraniine kangdommo doberembaraneen,
kwane ne dingkimbed aromkono konembaraniin.
22 Bondan kuu ye yaa bironaibban,
kwane miin arewa kamenabi ye karub kuu ye yaa dabab wayiraanban.
23 Nembed ye arinambo arimbed ye bondan kuu dore bunbeni,
ye yaa manmo keriwendan kuu yengkadmaniin.
24 Ne ma korondiyiibban weng awini ye inameniib womoniyiibban ye
mimyob dowakeniib kuu ye yaa angkimbaraneen,
kwane naningko yaambed ye aromkono kuu arimbed konaniin.
25 Nembed karamok kande ye oonimbon aom kowaniin,
kwane ok awaan ari ben ye oonimbon aom nongkobaniin.
26 Yembed ne yaa baande yedmaneen, ‘Eb kuu ne Ambe,

† **Yook 89:10:** Rehab kuu karamok yu omyere maa, ye weng id angkara kuu “niida kurudayiibban miin arewa ye inamen”.

ne God, ne Bobni Yaa Burudande Nendi Ye Karub, ne aromkonombon.’
andaneen.
27 Nembed ye angkon ne wonob dana areb kine kowaniin,
kwane ye kuu okaddan yi king korem burudande aningko arimbed
konaniin.
28 Aron korem ye yaa womoniyiibban ye mimyob dowaken keenembaraniin,
kwane ye yaa amob weng ongmaan kuu dowan keraanban.
29 Nembed ye awoya ari yaa kuu aron korem ye yumbon kondaniin,
ye dibere ooni ye yumbon kuu Ewen areb aron korem angkimbaraneen
kui.
30 Kumban ye dana meed kuu ne amob yaa wunekaraniib
o yi kuu wongkaan ye amob yaa awinaibban keraniib
31 o dakmaan ye amob yaa domokbaniib
o kwanime andi ye amob yedme kowaan yaa korondaniib kuu,
32 nembed yi ambarakmi dowad atdebokbed ukum kondeni
yi arewa kami dowad nong yikyikiibbed wangkaniin.
33 Kumban ne mimyob dowaken Dewid yaa keenaan kuu angkon neka
kandainban,
kwane ne ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen ye yaa angkeen
kuu bongmainban.
34 Amob weng ongmaan kuu domokbainban,
kwane ne mongkodkonombed komo dakmaan kuu kan kimyen kerain-
ban.
35 Naningko karadmo yaambed mimo yedme kowaan,
kukuu Dewid yaa biranainban andi yeman kui,
36 Nembed ye awoya ari yaa kuu aron korem ye yumbon kondaniin,
ye dibere ooni ye yumbon kuu aron diberembirimaun areb ne ari-
nambo ari angkimbaraneen kui.
37 Kukuu wood diberembirimaun areb aron korem angkimbaraneen,
kwane wood ambid aom diberembirimaun kuu God ye weng yaa anam
ande wedmi yeman.” andoon.*Selah*
38 Kumban, o God, ebbed nub king kuu wunekare kan angka korarewen,
ebbed ye ari oiyo bune kinewenman yaa arud darewoob wandewen kui.
39 Eb deme karub yaa amob weng ongmewen kuu kibikbed ari kuu awinain-
ban andewen,
kwane king keroon ye kuru ye korok ari dereni yeman kuu monmare
ingkud yiri korarewen.
40 Ebbed ye siti kuuk kuu bongmeneb
ye aromne angkumonimbon korem monmareewe ambib bob areb
kereen.
41 Ye aromkono dowan kowe korem kane kane kuyaa dewene burudandi-
maib kuu ye yiribman ogoodmo yid bimaib,
kwane ye dia doriibdanbed damangkanimbon keruniwen.
42 Ebbed ye bondan kuu awande aromkono kondewen,
kwane ebbed ye yaa kwamewen kowe ye bondan korem kuu kubiwen.
43 Ebbed ye kerewang arud kuu dingkekoreb,
ana nangmi yaa kuu awanenindo kerewen.
44 Ebbed ye nambiri kuu kan korarekoreb,
ye dibere oonimbon kuu kan okad yiri korarewen.
45 Ebbed ye kewed yaa yaromkono kuu monmare kiomnoon ye karub areb
kerunekoreb,
karakmo kerunewen.*Selah*

46 O YARIMAN, aron komoyiib? Eb kuu ne yaa aron korem kwane biknembaraneeb dee?
Eb norin kuu aron komoyiib amot areb denembaraneen?
47 Ne wadkeri kuu kirodmo dowan keraneen kuyaa ika meene.
Kedi, nimakarub korem kuu idiib kerindeban ye dowad ongmenabewen kii!
48 Karub kuu komo kere dobere bobni wedmokban kerene,
bobni yaromkono yaa kuu burudandaneen? Dowan!*Selah*
49 O YARIMAN, anuk kuu ma korondiyiibban weng awini ye inamen Dewid yaa yedme kowewen kumbed
eb mimyob dowaken darewoob keenewen kuu kuna?
50 O Yariman, eb demedan yaa damangkandiwen kuyaa ika meene.
Ambibkin yemoondanbed ne yaa damangkawiwen kumbed ne niindem aom yiminban keraan kuyaa ika meene.
51 O YARIMAN, eb bondanbed damangkawiwen kuyaa ika meene.
ebbed ye ari oiyo bune kinewenman komo komo kamenaboon yaa damangkaniwen kuyaa ika meene.
52 YARIMAN yaa aron korem amun kerunemborok!
Anam kwanok, kedi, anam kwanok.

Buk Kaning

90

Yook 90-106

God ye karub Moses ye kurikuri weng.
1 O Yariman, andowoon yirimbed nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kuu
eb kuu nub dobirimbon kere doreeb.
2 Aangko aangko ongmenabindo yaron
o ebbed bidiib okad kumundiniib ongmenabindo yaron,
aron korem anuk doberewenbed mene aron korem ambab ari dobaraneeb kui, eb kuu God.
3 Ebbed kinewen yaron ari keraune nimakarub kuu angkon ika okad kerimaib,
kwane “O karuwa nimaya, ikakman okad kerime.” ande yedmimaab.
4 Kedi, ebbed meenimaab kuu weeb 1,000iib kuu
kinon areb aronki mimo kibikee dowan keroon,
kukuu amnoom kereknembiridanbed awas kaningiib kereknimaib ye aron ye doboob areb.
5 Yi kuu urok areb oronde ben mangkan weneewe dukniwen.
Yi kuu amkimo kereek biid yeeb yeedirimaan areb,
6 kereek kuu amkimo biid yeeb yeedirimaan kuned,
oobnon angka kuu nuubne kombere koknimaan kui.
7 Kedi, nub kuu eb norinbed yeene monmarimaab,
kwane eb kongendaawe uniwon karakwon kerimaub.
8 Nub ambarakmi kuu ben eb murubia ari yurewen,
nub yemyeb ambarakmenabi kuu eb kerebiri ye nambiri ari ben nongkoboon kui.
9 Kedi, eb norin kumbed nub wad dobiri yaron kuu dukmenmo narimaab,
nub kuu wad dobiri yaron dowan kerimaub kuu warekiyiib kamimaub.
10 Nub dobiri ye weeb kuu weeb 70yiib,
o dobiri yaromkonoyiib keranuub kuu weeb 80yiib dobaranuub.
Kumban nub weeb doburuwen aom kuu kuna kuu weeb amun ande meenimaub kangkon deme yobdoodiib dabab yemooniib,

kedi, weeb kuu kirodmo dowan kere wanaune nub kuu domonde winimaub.
11 Kane kuu eb norin yaromkono wedmoon?
Eb norin wedmaneen kuu eb yaa unaneen,
eb yaa uni kuu yimin kui.
12 Nub yaa kedmengkandebko nub dobiri ye aronki kuu yemoonban meene kaadkerem,
kwananuub kuu God ye kerebiri ari meeni kangdomiib keranuub.
13 O YARIMAN, ika mene! Aron komoyiib kwane manaabban keraneeb?
Eb demedan nub yaa kuu mimyob keende.
14 Amkimo korem eb womoniyiibban ye mimyob dowaken keendebko kubimo kerem,
kwananeeb kuu kubi yook wingkane nub aronki korem kube doberembaranuub.
15 Nub yaa dabab kondewen ye aronki kimingkeneb aronki ibmo kwamune areb kubi kondembere.
Miin arewambed nub dabuknandoon ye weeb kimingkeneb aronki ibmo kwamune areb kangkon kubi kondembere.
16 Eb ambangkenabi kuu eb demedan yaa korokbenande.
Eb dobiri manimanandeb yiyiib yi danayayiib yaa korokbenande.
17 Nub Yariman God ye kubi dowaken kuu nub yaa angkimborok.
Komo ambangkimaub kuyaa kuu amun ande.
Eyokee, komo ambangkimaub kuyaa kuu amun ande.

Yook 91

1 Karub kane kuu Korem Burudandoonman ye dorondarimbon aom dobaraneen kuu
Aromkono Koremman ye kubun aom kwane dobaraneen.
2 Nembed YARIMAN yaa yedmaniin, “Ne kukbimaabbon, ne aromne angkumonimbon,
ne God, eb yaambed angkumone doriin.” andaniin.
3 Anam kuu yembed eb kuu arud ye barang ye kawaad nong yaa nen angka kowaneen,
kwane dukni yeman ye bob anikad yaa kangkon eb kuu nen angka kowaneen.
4 Ye buraab kumbed eb kuu kankowe dabunaneen,
kwane ye buraabdem aombed eb kuu kukbaneen,
ye ma korondiyiibban weng awini ye inamen kuu eb kombe areb eb aromne angkumonimbon areb kui.
5 Amnoom ye arud barang yaa kuu eb unaabban,
kwane awingyabbed barandi ye ana yaa kangkon unaabban.
6 Dukni yeman amnoombed yareboon yaa unaabban,
kwane monmari yeman aronkob angka yenbandimaan yaa kangkon unaabban.
7 Karub 1,000iib kuu eb dia yowore kuburiwen keraneen
o karub 10,000iib kuu eb wiwi angka yowore kuburiwen keraneen kuu arud barang maambed eb yaa ma dia keraanban.
8 Eb kuu eb indobmo kerekne wedmaneewe,
miin arewa kamenabidan yaa ukum kondaneen.
9 Kedi, YARIMAN kuu eb kukbimaanman.
Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye kerekmen yaambed doreeb kowe,
10 arud ye barang kuu eb yaa ma mene aanban,

monmari yeman kuu ewambib dia ma manaanban kui.
11 Amborom kuu Godbed ye engyus eb dowad ben yuraneena
eb kuna kuna wini ye dowad kerebdombere oonaniib kowe.
12 Eb kuu yi dingkimbed awine kankoonaniib,
eb yon kuu bot arimbed enbandaan andiwed.
13 Ebbed laiyoniib niin arud niin kobrayiib kuu dore bunganeeb,
laiyon arudiib niin arud niin kambariyiib kangkon dore bunganeewe duknaniib.
14 YARIMANBED yedmoon, “Ye kuu ne yaa mimyob dowaken keewimaan kowe, arud ye barang yaa kuu ye nen angka kowaniin.
YARIMAN kuu ne God ande yedmimaan kowe, ye nen dorondaraniin kii.
15 Ye kuu ne yaa baandaneene nembed inandunaniin.
Dabawiib keraneene ne kuu ye yaa dobere awanenaniin.
Ye kuu bobni yaa burudande nendeni ye aningko kuu arimbed kankoonaniin.
16 Aron doboob ye dobiri konaniine kubimo dobaraneen,
kwane bobni yaa burudande bindi ye kiwaan nembed ongmaan kuu korokbenaniin kii.” andoon.

Yook 92

Yook, God yaningko kankooni yook kui. Sabat aron ari wingki yeman.
1 YARIMAN yaa eso andi kuu amun,
o Korem Burudandoon Arimbed Ye God, ewaningko kankooni ye yook wingki kuu amun kii.
2 Amkimo korem eb womoniyiibban ye mimyob dowaken daandi kuu amun,
amnoom korem eb ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen daandi kangkon amun kii.
3 Ewaningko kankooni dowad nong angko angkoyiib ye laiya wangki kuu amun,
ewaningko kankooni dowad kuweng amuniib ye haap wangkenabi kangkon amun kii.
4 O YARIMAN, eb ambangkenabi kumbed kubaan kuda.
Eb dingkimbed komo komo kamenabewen kuye dowad kubi yook wingkaniin.
5 O YARIMAN, eb kamenabi kuu miin darewoob arimbed!
Eb meeni inamen kuu miin indengandengmo.
6 Inameniibbandan kuu yikaadban,
awon korokdan kangkon kaadkerindeban yeman kukei,
7 miin arewa kamenabidan kuu kereek areb yemoon yeedere kainimaib,
kwane ambarakmidan kuu yiribman yemoon kerimaib kumban,
yi kuu aron korem dowad ben monmare dowan keraneen.
8 Kumban, o YARIMAN, eb kuu aningko darewoob arimbed kwane aron korem doberembaraneeb.
9 O YARIMAN, eb bondan kuu duknaniib kuda,
yi korem kuu monmare dowan keraneen kii,
kwane ambarakmidan korem kuu buyokbayok keraniib.
10 Ebbed ne aromkono kuu oksen kiib areb darewoob arimbed kankonewen,
kwane oiyo yeweb kuu ne ari bune kinewen.
11 Ne indobbed wedmendaan ne bondan kuu Godbed nangme burudande doroon,
kwane ne kerendembed wengambaraan miin arewadan ne yaa manmo keriwen kuu nangmoone ikakman kirokmone winiwen.
12 Yorokmodan kuu orom at areb kirodmo kaine amne amunmo dobaraniib,

yi kuu Lebanon ye at sidaa areb amunmo kaine amnaniib kui.
13 Yi kuu at YARIMAN yambib yaa kibingkemoon areb keraniib,
yi kuu nub God ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbon aom amunmo dobaraniib kui.
14 Yi kuu kiomnaniib kumban yowiib iremoon areb kere dobaraniib,
yi kuu at nunungiib awoyeebmo areb aromkonoyiib dobaraniib kui.
15 Yi kuu kwane yedmaniib, “YARIMAN kuu kangdommo,
ye kuu nub aromkonombon, ye kuu ma arewayiibban.” andaniib.

Yook 93

1 YARIMAN kuu oone doreen, ye kuu ebkad doboob inwaremoon areb dobiri manimanandewiibmo doreen.
YARIMAN kuu aromkono kan ebkad doboob inware kobaiknong boronemoon areb awine doreen.
Okad kuu kan ongme kowoone yumbon kamkonoyiib kereen,
kowe kan dewenebinban.
2 Eb dibere ooni yeman ye yumbon kuu kurin kurin anukbed ongmewen,
eb kuu aron korem anukbed mene kibikee doreeb.
3 O YARIMAN, karamok korem kuu baandiwen,
karamok korem kuu kan ari kowe baandiwen,
karamok korem kuu yi oknondok darewoob ben ari nongkobiwen.
4 Arimbed Doreen Ye God kuu aromkonoyiib,
ok arud yemoon yi kuweng arebban,
karamok yu oknondok kambari beengkimaun arebban kui.
5 O YARIMAN, eb kerekmen korokbi ye weng kuu amonombaanban kwane angkimbaraneen.
Ewambib kuu karadmo doruun,
aron korem korem kwamunemo.

Yook 94

1 O YARIMAN, eb kuu arewa kamenabi yaa kakman kondi ye God,
o arewa kamenabi yaa kakman kondi ye God, eb angkadere.
2 O okaddan yaa Wengyundi Korok, yaro doreneb,
kerengkandan komo kamenabiwen kuyaambed kakman ingkande.
3 O YARIMAN, miin arewa kamenabidan kee komarewa?
Miin arewa kamenabidan kuu aron komoyiib kubembaraniib?
4 Yi kuu nubbedmo yimin andi ye weng yemoon dakmenabimaib,
miin arewa kamenabidan korem kuu kerengkan weng dakmimaib kumbedmo.
5 O YARIMAN, yi kuu eb nimakarub ben yob beengkemoon areb kerundimaib,
yi kuu ebbed yumbon kondewendan yaa dabab wayirimaib.
6 Yi kuu iribdaniib owoddaniib yeene nongkobimaib,
kwane yi kuu anenabdan kuman yenbandaiwe duknimaib.
7 Yimbed kwane yedmimaib, “Nubbed komo kamuub kuu YARIMAN ma wedmendokban,
Yekob ye God kuu yangmadande doreen.” andimaib.
8 Israeldan yi inameniibbandan, yiib kuu kaadkerime!
Awon korokdan kui, yiib kuu komo aron arimbed kaadkeraniib?
9 Kerendem ongmoon ye God kuu wengambirindebankowoo?
Indob ongmoon ye God kuu wedmindebankowoo?
10 Ambibkin maa maadan didangkimaan ye God kuu ongkandindebankowoo?
Nimakarub kedmengkandimaan ye God kuu kaadkerindokowoo?
11 YARIMAN kuu nimakarubbed komo komo meenimaib kuu yekaad,

kwane yi kuu inumni mimo areb kangkon yekaad.
12 O YARIMAN, ebbed didangkewenman kuu amun kerunewen.
Eb amob yaambed kedmengkanewenman kangkon amun kerunewen.
13 Kuye karub kuu ye yaa dabab menebaneen kuu ebbed nen awanenaneeb,
miin arewa kamenabidan yi dowad dem nidke dowan keraneeb kumbed.
14 Amborom kuu YARIMAN kuu ye nimakarub yaa domondaanban,
yembed yumbon kondoondan yaa domondaanban kui.
15 Amaan ari kuu korok korokbed angkon ika yorokmo ye kerekmen yaambed wengyundaniib,
kwane kangdommo doriibdan korem kuu kuye wengyundi yorokmo yaambed dukmonaniib.
16 Kanembed ne dowad yaro miin arewadan yaa manmo keraneen?
Kanembed ne dowad ambarakmidan yaa manmo keraneen?
17 YARIMAN kuu ne yaa ma awawindo karen,
ne kuu aron yemoonban ari iwarimo kere bobnaan karen.
18 “Ne kuu kombarandamiin.” ande yedmaniin kuu
o YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed angkumone nen kowaneeb.
19 Ne kuu uniyiib meeni darewoob keraan yaron kuu
ebbed ne yaa mimyob keewe ne meeni darewoob kankubuneewe kubiyiib keraan.
20 Ooni ye inamen unitab arewa ye karub kuu eb yaa daboknaneenoo? Dowan.
Manmo kerundi ye amob arewa ongmi ye karub kuu eb yaa daboknaneenoo? Dowan.
21 Yi kuu nedbenib yorokmodan yaa manmo kerimaib,
kwane yi kuu ambarakmindodan yaa dudanabe ambarakmiwen kowe dukni yeman ande wengyundimaib.
22 Kumban YARIMAN kuu ne aromne angkumonimbon keroon,
ne God kuu ne aromkonombon, yeyiib yaa wanaine kukbimaan.
23 Yi ambarakmi ye dowad kakman kondene
yi miin arewa kamenabi dowad monmaraneen,
YARIMAN nub Godbed yi yeene monmaraneen kui.

Yook 95

1 Minime, YARIMAN yaa kube wingkem.
Nub bobni yaa burudande bindi ye Aromkonoman yaa kube baandem.
2 Ye arinambo ari menenub eso andenub
kube baandenub ye aningko kankooni yook wingkem.
3 Kedi, YARIMAN kuu God darewoob arimbed,
ye kuu god yena burudande King darewoob arimbed keroon.
4 Okad yu ambokab yiri kuu ye dingki dem aom awine oonoon,
kwane aangko dungkun dungkun mana angka kangkon yeman.
5 Karamok kuu yeman, amborom kuu yembed ongmoon kowe.
Kwane, ye dingkimbed okad kamkono ongmoon.
6 Aomnime, ye yaa bumangkane korok kankibine ye aningko kankoonem,
kwane nub ongmenaboonman YARIMAN yaa bumangkem.
7 Amborom kuu ye kuu nub God,
kwane nub kuu ebka bangkandimaabdan ye nimakarub,
nub kuu sibi areb yembed dorondare oonimaan.
Kibikee, ye weng wengambiribka

8 Meriba yaambed kwaniwen areb kwane yiib niindem aom kamkono keraib,
kwane Massa yaa amiibban ye amboon angka kangkon kwaniwen areb kwane keraib.
9 Kuyaa kuu yiib awoya yiri kuu nembed komo kamaan kuu wedmiwen kuned,
ne yaa komboon darobe kaamone wedmiwen.
10 Weeb 40yiib kuu ne kuu yi yaa kongendembaraan,
kwane nembed yedmaan, “Yi kuu niindem aom kimyen winimaibdan,
kwane ne dobiri kerekmen kuu yangmadandimaib.” andaan.
11 Kowe norin wandeni amob weng ongmeni yedmaan,
“Yi kuu ne yiidkimbon aom awunaibban.” andaan.

Yook 96

1 YARIMAN yaa yook yeeb wingkime.
Okaddan korem, YARIMAN yaa yook wingkime.
2 YARIMAN yaa wingkime, ye aningko kankoonime,
aronki mimim kuu bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmoon ye weng amun dakmembirime.
3 Ye nambiri ye weng kuu ambibkin mimim korem yaa daandime,
ye ambangkenabi yeka mamaa kuu nimakarub korem yaa daandime.
4 Amborom kuu YARIMAN kuu darewoob arimbed, ye aningko kankooni kumbedmo yimin,
kwane ye kuu unenimbon, god yena arebban.
5 Ambibkin mimimdan yi god korem kuu kuruwak godmo,
kumban YARIMANBED Eweniib ambidiib ongmenaboon.
6 Nambiriyiib dobiri manimanandewiib kuu ye yaambed meneboon,
kwane ye kuu ye kurikuri boyambiwoombed aromkonoyiib manimanandewiib doreen.
7 O ambibkin maa maa dabokniwendan korem, YARIMAN yaa ee andime,
YARIMAN kuu nambiriyiib aromkonoyiib kuyaa kuu ee andime.
8 YARIMAN yaningko kuu nambiri darewoowiib kowe kuyaa ee andime,
munob koni yemaniib kanmene ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbon aom awudirime.
9 YARIMAN yaningko kankoonime, ye karadmo doreen kuu nambiriyiib kowe.
okaddan korem, ye arinambo ari une kiringmime.
10 Ambibkin mimimdan yaa yedmime, “YARIMAN kuu oone doreen.
Okad kuu kan ongme kowoone yumbon kamkonoyiib kereen kowe kan dewenebinban.
Kwane ye kuu ambibkin mimimdan yaa konomdangmo wengyundaneen.” andime.
11 Ambid kuu kubuko okad kuu kubi dowakeniib keruko
karamok baanduko karamok yu dingkan korem kangkon baandibko
12 mongkobon korem kubibko mongkobon yu kumkam kangkon kubibko
at kuu baandi yaa wengamberenib kwane kube wingkime.
13 Yi kuu YARIMAN ye arinambo ari kwananiib, amborom kuu mananeen kowe.
Okad yu kumkam yaa wengyundok mananeen kii.
Ye kuu okad yu kumkam yaa yorokmo ye kerekmen yaambed wengyundene,
nimakarub korem yaa aadidmiyiibban anammo wengyundaneen.

Yook 97

1 YARIMAN kuu oone doreen kowe, okaddan kuu kubime,

kwane dudbi dudbi angka doriibdan kangkon kubime.
2 Wiiwiib amnoom doromodiib kuu ye yaa awanewandiwen,
kwane yorokmo ye kerekmeniib anammo wengyundiyiib kuu ye dibere oonimbon ye ambokab.
3 Ye arinambo ari kuu amoyiib denimaan,
kwane kuye amotbed ye bondan kunaya doriib kuu denendimaan.
4 Ye imakbed okad kumundin kee nambirimaan,
kwane okad kuu wedmekoru kiringmimaun.
5 YARIMAN kuu aangko aangko dia keraane in yawaak kere okmo keremoon areb kerimaib,
okad kumundin yu Yariman ye arinambo arimbed kui.
6 Eweniib ambidiib kuu ye yorokmo kerekmen yaa dakmimaib,
kwane ambibkin koremdan kuu ye nambiri wedmimaib.
7 Kane kane kuruwak god yaa kurikuri kerimaib kuu yi korem yaa karak kondimaib,
kuruwak god yaa kerengkan keriwendan yaa kui.
Goddan korem, yi kuu ye yaa bumangke ye yaningko konkoonime.
8 Saiyon kuu wengamberekoru kubeen,
kwane Yudadan yi kambong kambong kuu kubiyiib keriwen,
amborom kuu, o YARIMAN, ebbed wengyundewen kowe.
9 O YARIMAN, eb kuu okad yu kumkam korem yaa Burudande Darewoob Arimbed Keroonman,
ebbedmo kuu aningko darewoob arimbed, god yena arebban.
10 YARIMAN yaa mimyob dowaken keenimaibdan, arewa yaa kuu wangdandunime.
Kedi, ye kerekmen yaambed doriibdan kuu yembed dorondarimaan,
kwane yi kuu yembed miin arewadan yi aromkono aom ben angka nongkobimaan.
11 Nambiri kuu yorokmodan ari yurene
kubi kuu kangdommo doriibdan yaa kondimaan.
12 Kane kane yorokmo doriibdan, yiib kuu YARIMAN yaa kubenib
ye aningko karadmo kankoonime.

Yook 98

God yaningko kankooni ye yook.
1 YARIMAN yaa yook yeeb wingkime,
amborom kuu binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon kowe.
Kwane ye dingki wiwi karadmombed
bondan korem nangme burudande doroon.
2 YARIMANBED bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmoon kuu korokbene,
ambibkin mimimdan yaa kuu ye yorokmo kerekmen korokbendoon.
3 Ye kuu Israeldan yi dowad ye womoniyiibban ye mimyob dowakeniib
ye ma korondiyiibban weng awini ye inameniib ikakman meenoon.
Bobni yaa buruande bindi ye kiwaan nub Godbed ongmoon kuu
okad yimin yimin koremdan kuu wedmiwen.
4 Okad kumundindan, YARIMAN yaa kube baandime,
ye aningko kankooni dowad yook wingkenib kube komkime.
5 Haapbed YARIMAN yaa wangkime,
haapbed wangki kuwengiib wingkiyiib kamime.
6 Kibiyiib sibi duruwiibbed baandenib
nub King, YARIMAN kui, ye arinambo ari kube komkime.

7 Karamok kuu baanduko karamok yu dingkan korem kangkon baandibko
okad baanduko okad kwari doriibdan korem kangkon baandime.
8 Ok awaan korem kuu dingki wowemoon areb kamime,
kwane aangko aangko kuu ibmo kubi yook wingkime.
9 Yi korem kuu YARIMAN ye arinambo ari wingkime,
amborom kuu ye kuu okad yiri mene wengyundok meneen kowe.
Yembed okad yu kumkam kuu yorokmo wengyundene
ambibkin mimimdan yaa konomdangmo wengyundaneen.

Yook 99

1 YARIMAN kuu oone doreen kowe,
ambibkin mimimdan kuu une kiringmime.
Ye kuu engyus burawiib yi kidangkambed king ye dibere oonimbon ari
dibeen kowe,
okad kuu kiringmuk.
2 Saiyon aom kuu YARIMAN yaningko kuu darewoob arimbed,
kwane ye kuu darewoob arimbed, ambibkin korem arebban.
3 Yi kuu ye aningko darewoob arimbed manimanandewiib kankoonime,
ye kuu karadmo kowe.
4 King kuu aromkonoman, ye kuu anammo wengyundi yaa dowaken dare-
woob kerunoon.
O King, ebbed konomdangmo ye kerekmen ongmewen,
Yekob ye awoya ari kuyaom kuu
anammo wengyundeneb yorokmo kamenabewen.
5 YARIMAN nub God ye aningko kankoonime,
ye yon kiriboon yirimbed ye yaa bumangke yaningko kankoonime,
ye kuu karadmo kowe.
6 Moses yoom Eeron yoom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan
kuyaom kuu yiyiib.
Samuel yangkon God yaa baandimaibdan kuyaom kuu yeyiib.
Yi kuu YARIMAN yaa baandiiwe
yi yaa inandundoon.
7 Yembed wiib dodkono areb doreen aombed yi yaa daandoon,
kwane yembed komo kamoon ye wengiib amob weng ongmooniib kuu
kondoone awine ooniwen.
8 O YARIMAN nub God,
ebbed yi yaa inandundewen.
Eb kuu Israeldan yi arewa kamenabi yaa ukum kowimaab kuned,
eb kuu yi ambarakmi are nonondandi ye God.
9 YARIMAN nub God yaningko kankoonenib
ye aangko karadmo arimbed ye yaa bumangke yaningko kankoonime,
amborom kuu YARIMAN nub God kuu karadmo kowe.

Yook 100

God yaningko kankooni ye yook. Eso andi yeman.
1 Okad kumundindan, YARIMAN yaa kube komkime.

2 Kubi dowakeniibbed YARIMAN yaa bumangke yaningko kankoonime.
Kubi yookiibbed ye arinambo ari minime.
3 YARIMAN kuu God ande yiibkaadkerunime,
nub ongmenaboonman kuu yembedmo, kwane nub kuu yeman.
Nub kuu ye karuwa nimaya, nub kuu sibi areb ye bangkandimbon aom
doruub.

4 Eso andiyiibbed ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbon ye ambongko
aom awunem,
kwane ye aningko kankooniyiibbed ye kurikuri boyambib yu kuuk
wirinimbon aom awunem.
Ye yaa eso andenub ye aningko kankoonem.
5 Amborom kuu YARIMAN kuu amun,
kwane ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu dowan keraanban
oonendembaraneen,
kwane ye ma korondiyiibban weng awini ye inamen kuu nimakarub
yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom angkimbaraneen.

Yook 101

Dewid ye yook. God yaningko kankooni ye yook.
1 Ne kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowakeniib anammo
wengyundiyiib ye dowad yook wingkaniin,
o YARIMAN, ewaningko kankooni yook wingkaniin.
2 Ne kuu ongme kaadkereni ambarakmoon kii ande dedmoniyiibban ye
kerekmen yaambed dobaraniin.
Komo aron arimbed ne yaa mananeeb?
Nambiwoom dobaraniin kuu
ne niindem aom ma aadikmiyiibbanbed dobaraniin.
3 Ne indob ari kuu karakiib arewa ye barang kuu
ma dowakeniib kerainban.
God yaa angkurom korokbeniwendan yi kamenabi yaa kuu kongendimain,
yi kuu ne ma nen kimyen wanaibban kii.
4 Inamen unitawiibdan kuu ne yaa kuu ambab angka keraniib,
inamen arewa korem kuu kangkadmaniin kui.
5 Kanembed ye dia doreenman yaa yemyeb wengamborokbanabaneen kuu
nembed ye kuu kebenenaniin.
Kanembed ye kuu nembedmo yimin ande kerengkan kamaneen kuu
nembed ye kuu angkodmenainban.
6 Ne kuu ne ambibkindan anam andiwen yaa karub amun ande kereknaniin,
kwananiine ne yoom dobaranuub.
Kane ye kuu ambarakmoon kii ande dedmoniyiibban ye kerekmen yaambed
dobaraneen kuu
ne yaa awawaneen.
7 Karub kanembed ye kuu birandimaan kuu
nambiwoom kuu yeyiib dobaraanban.
Karub kanembed ye kuu dudanabimaan kuu
ne arinambo ari dobaraanban.
8 Ne ambibkin ye arewa kamenabidan kuu
amkimo korem kebenendaniin.
Nembed arewa kamenabidan korem kuu
YARIMAN ye siti aombed ben bunangka kiradmaniin.

Yook 102

Durud yewed kandoonman ye kurikuri weng. Ye kuu miin yiminban
kerekore mimyob wandoon ye weng YARIMAN yaa dakmoon.
1 O YARIMAN, ne kurikuri kee wengamberewe.
Ne awawe ande baandi kuu eb yaa monok.
2 Ne yiminban kere eb yaa baandaka
eb murubia ne yaa kuu kan yeknaab.
Eb kerendem kuu ne yaa kowe wengamberewe.

Kwane eb yaa baandaka kirod inanduwe.
3 Ne wad dobiri yaron kuu amareng anwenemoon areb,
kwane ne kono kuu amoyidkob denemoon areb keroon.
4 Ne niindem aom kuu kereek nuubne koknemoon areb keroon.
Kedi, ne animan ani kuu nonondandimain.
5 Ne wareki darewoob kamimain kumbed
yomiibban konokonomo keraan.
6 Ne kuu amboon angka on kanakana areb keraan,
kwane ne kuu ambib bobbon aom on kamim areb nembirimo dobaraan.
7 Amnoom kuu angkande kaimain kumban unuk angkindeban keraan,
kwane ne kuu wid angka ye on areb nembirimo keraan.
8 Aronki doboob kuu ne bondanbed ne yaa daawi yeman kerimaib,
kwane kane kane ne yaa damangkawimaib kuu naningko kande butun yeman kerimaib.
9 Kedi, ne kuu yikbod kumbed naniman areb kere aneni,
ne anande kaimain ye ok aom kuu ne inokiib kubudaraana animain.
10 Kwanimain kuu amborom kuu eb norin darewoob ne yaa wandewen kowe.
Kedi, ebbed ne nendane kan angka korarewen.
11 Ne wad dobiri yaron kuu oobneya ye kuruwak areb,
kwane ne kuu kereek nuubnemoon areb kere winimain.
12 Kumban, o YARIMAN, eb kuu eb dibere oonimbon arimbed aron korem diberembirimaab,
kwane eb yirin kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
13 Eb kuu dembeneb Saiyon yaa mimyob kowaneeb,
amborom kuu ebbed yu yaa awandi yaron kuu muneen kowe,
aron kinewen ari muneen kui.
14 Kedi, yu ambib ye bot bondanbed ben angka kirariwen kuyaa kuu eb demedan kuu mimyob keendimaib,
yu monmarundiwen ye ingkud kuyaa kuu korem mimyob kowimaib.
15 Ambibkin mimimdan kuu YARIMAN yaningko yaa une bumangkaniib,
kwane okad yiridan yi king korem kuu eb nambiri yaa une bumangkaniib.
16 Amborom kuu YARIMAN kuu angkon ika Saiyon yengbekore
ye nambiriyiib angkadaraneen.
17 Ye kuu kamboknondan yi kurikuri yaa inandundaneen,
yi kaamoni yaa kuu wunekaraanban.
18 Awoya awoya amaan ari yi dowad wongkibko,
yi kuu YARIMAN yaningko kankoonime andi ye weng kukei.
19 "YARIMAN kuu ambab ari ye dobirimbon karadmo arimbed yiri keendomboroon,
Ewen arimbed okad yiri wedme daroboon kui.
20 Kukuu wii aom kamobiwendan yi wareki wengamberekore,
dukni yeman andiwendan yaa ben angka nongkobanded." kwane wongkime.
21 Kwananeen kuu YARIMAN yaningko kuu Saiyon aombed dakmenib
Yerusalem aombed ye aningko kankoonaniib.
22 Ambibkin mimimdaniib oonimbon mimimdaniib kuu
YARIMAN yaa kurikuri kamande nedbaniib kuu kwananiib kii.
23 Ne kuu weeb yemoonban dobaraan kumbed ne aromkono kuu yembed dookboon,
yembed ne wad dobiri yaron kuu nare dukmenmo keroon kui.

24 Kowe nembed yedmaan, “O ne God, ne mokaid doriin keyaombed ne nen
angkanaab.
Eb weeb kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom
wenembirimaun.
25 Yimin andowoon yiri kuu ebbed okad yu ambokab ongmenabewen,
kwane ambidiib Eweniib kuu eb dingkimbed ongmenabewen.
26 Yi kuu monmaraneen kuned eb kuu dobaraneeb,
yi kuu ebkad korobob keremoon areb keraniib kui.
Yi kuu ebkad areb ebbed biangke ben kiradmekoreb
yeweb ben debendaneeb.
27 Kumban eb kuu kwane doreebmo doberembaraneeb,
kwane eb weeb kuu ma yimin wandaanban.
28 Eb demedan yi meed kuu uniyiibban kumbed dobaraniib,
kwane yi awoya kuu eb arinambo ari ye yumbon aom dobaraniib.

Yook 103

Dewid ye yook.
1 O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona,
ne niindem aom kumundiniib ye aningko karadmo kankoona.
2 O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona,
ne yaa awawi ye kerekmen yaa ma nonondandain.
3 Ye kuu ne ambarakmi korem are nonondandene
ne bob anikad maa maa korem kuu ongmewimaan.
4 Kwane ye kuu ne bobneni bobkonombon aom angkimbarain andi ye
dowad biddene,
womoniyiibban ye mimyob dowakeniib mimyob keewe kakman are
nonondandiyiib keewimaan.
5 Kwane ye kuu ne inamen dowaken yaa yiminmo amunmo keruwimaan,
kowe on diba yaromkono areb ne yaa kuu kewed yaromkono dobiri
kerekmen ika kawaane kwane dobirimain.
6 YARIMANBED yorokmo ambangkimaan,
kwane yembed dabab wayiroondan yi dowad anammo wengyundi-
maan.
7 Yembed ye dobiri kerekmen kuu Moses yaa korokbenoon,
kwane ye kamenabi kuu Israeldan yaa korokbendoon.
8 YARIMAN kuu mimyob kowi ye God, kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken keendi ye God,
ye kuu kirodmo norin wandimokban, ye kuu mimyob dowaken dare-
woob keendi ye God.
9 Ye kuu nub yaa manmo kerundembaraanban,
kwane ye norin kuu kwane kowe awinembaraanban.
10 Ye kuu nubbed komo ambarakmuwen ye dabab yaambed ukum kondindo,
kwane ye kuu nubbed komo arewa kamenabuwen ye kakman yaambed
inandindo.
11 Amborom kuu okadbed ari daane Ewen nandi ye ambab kumunkingki
kwamune areb kuu,
ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu miin darewoob, ye yaa
unimaibdan yaa.
12 Aron dembimaun angkambed wene aron kubunimaun angka keri ye
ambab kwamune areb kuu,
yembed nub ambarakmi kuu nub yaambed ben ambab angka kirad-
moon.
13 Awodkimbed dana meed yaa mimyob kowimaan kwamune areb kuu,

YARIMANBED ye yaa unimaibdan yaa kangkon mimyob kowimaan.
14 Amborom kuu nub kuu komombed ongmenaboon kuu yekaad,
nub kuu okad yiridanmo kangkon yekaad kowe.
15 Nimakarub kuu kekei, yi dobiri yaron kuu kereek areb aron dukmenmo.
Yi kuu kainekorib kirodmo kiomne duknaniib, yi kuu dura angka ye nong wuung areb,
16 nuubbed mene wuure araane kokne dowan keremoon areb kii,
kwane nong wuung demboon ye okad kuu nong wuung koknoon yaa ma meenimokban.
17 Kumban aron korem anuk doboroonbed mene aron korem ambab ari dobaraneen kumaom kuu
YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu
ye yaa unimaibdan yaa angkimbirimaan.
Kwane ye yorokmo kerekmen kangkon yi awoya ari yaa angkimbirimaan,
18 kane kanembed amob weng yembed ongmoon kuu awinenib
ye kongamki yamob kuyaa meene awinaniib kuu kuye mimyob dowaken kuu yi yaa kwane angkimbaraneen kui.
19 YARIMANBED ye dibere oonimbon kuu Ewen arimbed nowoon,
kwane ye oonimbon aom kuu kumkam koremiib.
20 YARIMAN ye engyus, yiib kuu ye aningko kankoonime,
aromkonodan kuu ye kwanime andi ye weng awine kwanimaib,
ye weng awine kandimaibdan kui, yiib kuu ye aningko kankoonime.
21 YARIMAN ye ana nangmidan Ewen ari doriib korem, ye aningko kankoonime,
ye demedan kuu ye dowaken yaambed kwane ambangkimaib kui, yiib kuu ye aningko kankoonime.
22 YARIMANBED komo komo ongmenaboon ye kumkam, yiib kuu ye aningko kankoonime,
ye oonimbon aom doriibdan kui, ye aningko kankoonime.
O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona.

Yook 104

1 O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona.
O YARIMAN ne God, eb kuu darewoob arimbed,
kwane eb kuu nambiriyiib dobiri manimanandewiib inwarewen.
2 Ebka eb nambirimbed ebkad doboob areb kan dabunewen,
kwane ebbed ambid kuu dabua areb kan batangne binge koweneb,

3 ambid ari ye ok arimbed eb dobirimbon kuu arumewen.
Ebbed wiib ben eb seriot areb ongmeneb yarebimaab,
kwane nuub kan ayari on areb ongmeneb kuye buraab arimbed wan yarebimaab.
4 Ebbed nuub kuu ben eb weng benbidan kerundimaab,
kwane amot yumbu kuu ben eb demedan kerundimaab.
5 Ebbed okad yu ambokab ongmenabewen,
kowe kan dewenebinban aron korem.
6 Kwanekoreb karamok kuu dabua areb kan okad ari dabunendewen,
kowe ok kuu aangko aangko kebeneen.
7 Ok yaa ongkandewen kumbed kombiri wuneen,
eb nambadbed baandewen kumbed ok kuu wan wenemoon areb wenebeen.
8 Ok kuu aangkombon ari korondenu

kankubunen yiri dewenenu
ebbed ongmenabewen ye yumbon kurimbed wuneen.
9 Ebbed karamok wene burudandindeban ye yumbon nongkobewen kowe,
ok kuu ikakman okad kumundin dabunaunban.
10 Ebbed kirubdem ongmenabaawe ok kuu kankubunen yiri wenenu
aangko yara yara kere yiri wenebimaun.
11 Ok wenebaune okad yu dingkan korem kuu animaib,
donki kiib kangkon ok ane mikmonimaib.
12 Ayari onbed ok kaat yaa amiyiib yenbenabenib,
at kwari kuu yookiib wingkanabimaib.
13 Eb dobirimbon arimbed am yedme kowaawe aangko aangko ari winimaun,
kowe eb ambangkanabi yaambed yob iraane okad kubimaun.
14 Kereek kuu buromakau yi ani dowad ongmaawe dembimaan,
kwane yongbon yeman nimakarub yi ani dowad ongmaawe dembimaun.
Okad yirimbed animan yemoon dembimaib,

15 nimakarub ane yi niindem aom kubi ye wain ok ye nong yob dembaune,
nimakarub kube murubia kankooni ye olif ambodiib ye at kuu yowiib iraune,
aromkono kondi ye flawa ye wiit kuu yowiib irimaan kui.
16 YARIMAN ye at kuu ok ane mikmonimaib,
ambibkin Lebanon yu at sidaa yembed arumenaboon kui.
17 Kwari kuu onbed ami yenbenabimaib,
kwane on dareb kawanmo kwangkon menebe at feer kwarimbed amiyiib yenbenabimaib.
18 Naningkod kiib kuu aangkodem kiibdeb kwarimbed doriib,
kwane ba haireks kuu aangko kebed angkambed doriib.
19 Ebbed wood ku ongme kowewen kumbed amaroniib yongkonbi yaroniib kimingki yeman kereen,
kwane aron yu kubuni kiwaan kuu yukaad.
20 Ebbed amnoom ku ongmewen kumbed minimaan,
kwane dingkan kiib kuu amnoombed yarebimaib.
21 Laiyon kuu aye anem ande komkanabimaib,
kwane yi animan onmimaib kuu Godbed bangkandimaan.
22 Aron yaro minimaun kuu yi kuu wene bikderebimaib,
yi kuu yi angkimbon dem aom ikakman wene dibere unuk dangimaib kui.
23 Kwane nimakarub kuu wene yi demembon yaa deme awinaiwe
kwane wene oobne miriknimaan.
24 O YARIMAN, eb ambangkenabi kuu yemoon kai.
Eb kuu meeni kangdommombed korem ongmenabewen,
kwane okad kwari kuu ongmenabewen ye kumkam kuu yemoonmo muubniwen.
25 Karamok kuu yakui, yara yara kuu darewoob ambab,
kwane kuri niindem yiri kuu okyiri dingkan yemoon kai, kimingkindeban,
dingkan embengiib darewoowiib wad doriib kui.
26 Kwane motod kuu kwarimbed dewenebimaib,
kwane kumaombed omyere darewoob lewaiyatan kuu ebbed ongmekoreb kaaneewe kuri iningkuk kamimaan.

27 Yi korem kuu ebbed animan maondaneewa ananuub manok ande dobirimaib,
kwane ebbed aron anam arimbed bangkandimaab.
28 Animan bangkandaawa bimaib,
kwane dowakeniib keraawa yiminmo kerimaib.
29 Eb murubia kan yeknaawa uniwon karakwon kerimaib,
yi inum kuu ebka kandaawa yoworenib ikakman okad kerimaib.
30 Kumban ebbed eb inum yi yaa kondaawa yi wadkeri kuu andowe dobirimaib,
kwane ebbed okad kumundin ongmendaawe yeeb areb ikakman kerimaun.
31 YARIMAN ye nambiri kuu aron korem kwane angkimborok,
YARIMAN kuu yembed komo komo ambangkanaboon yaa kubok.
32 Yembed okad kumundin wedmendaana yuka kiringmimaun.
Yembed aangko aangko yaa angkorondaane amarengiib dembimaan.
33 Ne wad dobaraniin yaron korem kuu YARIMAN yaa yook wingkimamaniin.
Aron komoyiib kwane okad kiri dobaraniin yaron kuu ne God yaningko kankooni yook wingkimamaniin.
34 Nembed YARIMAN yaa kubimain kuu,
ne meeni inamen yaa kuu yembed amun ande kubok.
35 Kumban ambarakmenabidan kuu monmare okad kiri kee dowan kerok.
Kwane arewa kamenabidan kangkon dowan kerime.
O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona.
YARIMAN yaningko kankoonime.

Yook 105

1 YARIMAN yaa eso andime, ye aningko yaambed koromone dore baandime.
Yembed komo komo kamenaboon kuu ambibkin mimimdan yaa daandime.
2 Ye yaa yook wingkime, ye aningko kankooni yook wingkime.
Binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon korem kuu dakmime.
3 Ye aningko karadmo yaa kubi darewoob kerime.
YARIMAN ande onmiibdan, yiib niindem aom kuu kubime.
4 YARIMAN ande onmenib ye aromkono nub yaa kondok andime.
Ye yaa kurikuri kere ye aningko kankoonembirime.
5 Binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon kuyaa kuu ika meenime,
kami yeka mamaayiib wengyundi wengiib kuyaa kangkon ika meenime.
6 O ye dememan Abraham ye awoya ari,
o Yekob ye meed, Godbed kinoondan kui,
7 ye kuu YARIMAN nub God,
ye wengyundi weng kuu okaddan korem yaa angkimbaraneen.
8 Yi dowad amob weng ongmoon kuyaa aron korem meenimaan, nonondandaanban,
Yembed kwamime andi ye weng yedme kowoon kuyaa meenaneen,
nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib 1,000iib yaron doboob kuu,
9 Abraham yaa yedme kowoon ye amob weng kui,
Aisek yaa kangkon yedme kowoon ye amob weng kui.
10 Amaanbed kuye amob weng kuu Yekob yaa ee awinem ande yedmoon,
Israel yaa amob weng kee aron korem yeman ande yedmoon kukei,
11 “Eb yaa Keenan ambibkin kee nembed kabdaniin,
kowe eb ambibkin keranuun.” andoon.

12 Kumban Yekob awene kuu yemoonban,
yi kuu yemoonban anam, yi kuu ambibkin kumaom doriib kangkon noroddan.
13 Yi kuu kwane ambibkin maa kere ambibkin maa kere awerenmo yariwen,
oonimbon maa kere oonimbon maa kere yariwen kui.
14 God kuu yi yaa karub yenambed dabab wayiraib ande kebenoon,
kwane yi dowad king yena ongkande yedmoon,
15 “Nembed yi ari oiyo bune kinaandan kee angkorondaib,
ne profesidan keyaa ma arewa kamendaib.” andoon.
16 Kwane yembed Keenan ambibkin kuyaa am yongkonbi kondoone
yi kuu animaniibban keriwen.
17 Kwane karub maa kankowoona yedin wonoon,
kukuu Yosef, ye kuu ye ayiyambed kan mooniwen, dabderem yiri dobere dememo awinembiri ye karub keri dowad.
18 Nenwiniwendanbed ye yon kuu seinbed borokiwen kumbed kubungk-abawiib keroone,
ye kongkono yaa kangkon seinbed borokiwen.
19 Kwane doboroonkob wene yembed komarewa keraneen ande dakmoon kuu anam id keroon,
YARIMANBED ye yaa daanoon ye weng kuu anam id keroon kui.
20 Kwane wii aom doreen kuu Idyipdan yi kingbed nen bunangka kowoon,
ambibkin maa maa oonoonmanbed nen bunangka kowoone obon keroon kui.
21 Kwane kingbed ye kuu nen kowoona ambiwoom doriibdan korem yi korok keroon,
kingbed ye kuu nen kowoona king ye yiribman korem oonoon kui.
22 Kwane deme konoona ye dowaken yaambed king ye dana meed ked-mengkandene,
king ye korok korok yaa meeni kangdom kuu kedmengkandoon.
23 Amaanbed Israel awene kuu Idyip aom awudiriwen,
Yekob ye nimadana yoom kuu Hem okad yiri winiwen kui.
24 YARIMANBED ye nimakarub kuu dana yemoon bangkandoona muubniwen,
yi kuu ongmendoona yemoonmo keriwen, Idyipdanbed yi yaa bon keriwendan arebban.
25 Bondan kuu yembed ongmendoona ye nimakarub yaa arud wandembiri-maib,
bondanbed ye demedan yaa wunonwanon kamiwen kui.
26 Kwane yembed karub ayoob ben yuroon,
ye dememan Moses yoom kinoonman Eeron yoom kui.
27 Yi kuu binangke God yaa anam andi yeman ongmenabiwen Idyip aombed,
kami yeka mamaa kuu Hem okad aom ongmenabiwen kui.
28 Yembed Idyip ambibkin aom kuu kumunmo kerok ande yedme kowoona kumunmo keroon,
kumban Idyipdan kuu ye weng yaa wabkad keriwen.
29 Yembed yi ok kuu kan amonombe umkan keroone,
okyiri oon korem kuu dukniwen.
30 Idyipdan yi ambibkin aom kuu kod muubniiwe,
yena kuu korok korok yi wadnari angkimbon aom awudiriwen.
31 Yembed yedme kowoona wadmung nimingkiwen yemoon menebiiwe
kimiring menebe ambibkin kumundin aom muubniwen.
32 Yembed ongmoona ambibkin kumundin aom kuu
am boyareb yurukmo kiroboone imakiib kamenaboon.

33 Yembed Idyipdan yi nong yob yongboniib yedob ayiib monmarene
yi ambibkin ye at korem kuu monmaroone kurubkurub keriwen.
34 Yembed ed yedme kowoona menebiwen,
yi kimingki kuu yiminban.
35 Kwane yimbed nong biid at biidiib mongkobon kawiib korem kuu
anenib dowan korodkabmo kere winiwen.
36 Kwane yembed Idyipdan yi meed wonob dana korem kuu yenbande
nongkoboon,
kaine amni ye aromkono ibduruk korokbi yeman kuu dukniwen kui.
37 Kwanekore Israeldan kuu bin yaro angkane wonoon, yi kuu bot silvaayiib
bot goldiib yemoon ben winiwen,
kwane yi amyenimbon korem aom kuu karub maa ma komborok
andindo.
38 Kwane Israeldan winiiwe Idyipdan kuu kubiwen,
amborom kuu Israeldan yaa uniwen kowe.
39 Godbed wiib kandune aron ye nimin kebeni yeman yi ari kowene
amnoom kuu amot yumbuyiib yi ari kondimaan.
40 Yimbed kaamoniiwe yembed on yaningko kweil benmonoon,
kwane Ewen ari ye om animan bangkandoone ane mikmoniwen.
41 Yembed bod dumnad yaambed ok nandaana menebimaun,
kwane ok kuu ok awaan areb kere okad koknoon angka wenebimaun.
42 Godbed kwamoon amborom kuu ye weng kunduk karadmo yaa ika
meenoon kowe,
ye dememan Abraham yaa konoon kui.
43 Kwane, yembed ye nimakarub kuu amboon aombed ben kubiyiibbed
angkadoroon,
yembed kinoondan kuu kube baandiyiib ben angkadoroon kui.
44 Kwane, yi yaa kuu ambibkin yenadan yi okad kondoon,
kowe yi kuu yenambed deme yobdoodiib ambangkiwen ye kumkam
ben ooniiwe yiman keroon.
45 Kwanoon kuu yembed wongkoon yamob awine kandime andene
ye amob ben kongamkime anded.
YARIMAN yaningko kankoonime!

Yook 106

1 YARIMAN yaningko kankoonime!
YARIMAN kuu amunmo kowe, ye yaa eso andem,
amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
angkimbaraneen kowe.
2 YARIMAN ye kamenabi aromkonoyiib kuu kanembed dakme yimin kera-
neen?
Ma, ye aningko kankooni ye weng korem kuu kanembed dakmaneen?
3 Anammo wengyundimaibdan kuu amun kerundoon,
yorokmo dobirimaibdan kangkon amun kerundoon kii.
4 O YARIMAN, eb nimakarub yaa kubi dowaken keendaneeb kuu ne yaa
kangkon ika meene.
Ebbed yi kuu arewa yaa burudande bindaneeb kuu ne yaa kangkon
awawe.
5 Kwananeeb kuu kinewendan yiminmo dobaraniib kuu neyiib keraniin,
kwananeeb kuu eb ambibkindan kubaniib kuu neyiib keraniin kii,
kwananeeb kuu yumbon kondewendan ewaningko kankoonaniib kuu
neyiib keraniin kii.
6 Nub kuu nub awoya yiri areb ambarakmuwen,

kwane nub kuu wabkad kerenub miin arewa kamenabuwen.
7 Nub awoya yiri kuu Idyip aom dobiriwen kuu
binangke eb yaa anam andi yeman ongmenabewen kuyaa kuu ma meenindo.
Eb amun amun kamenabi yemoon yi yaa kamewen kuu ika meenindo keriwen,
kwane yi kuu karamok Dodmo yaambed wabkad keriwen.
8 Kumban yembed yi kuu arewa yaa burudande bindoon, ye yirin kowi ye dowad.
Ye aromkono darewoob korokbi dowad kwanoon.
9 Yembed karamok Dodmo yaa ongkandoone keekne bid kamkono kereen,
kwane karamok kuu domokbe angkara angkara keroon kowe yembed yi kuu wedyiri bid koknoon ari ben kinban yanoon.
10 Kowe yembed yi yaa arud wandemboroonman yaa kuu burudande bindoon,
kwane yembed yi bondan yi dingki dem aom kuu bidde ben angka nongkoboon.
11 Kwane yi bondan kuu karamokbed yeene yukneen,
karub mimo ma ok ambe bid dorindo.
12 Kwanoon kumbed yi kuu ye weng kunduk yaa anam andenib
ye aningko kankooni yook wingkiwen.
13 Kumban yembed komo kamoon yaa kuu yi kuu kirodmo nonondandiwen,
kwane ye dowaken kuu kuna ande kaamonindo, yika inamen ongmenib kwane ambangkiwen.
14 Kwane, Idyip ye animan yaa moommo kerenib,
amboon angka God yaa komboon kaamobiwen.
15 Kowe yimbed komo kaamoniwen kuu kondoon kumban,
kwane kuyoom kuu bob anikad arewayiib kan kondoon.
16 Yi kuu ambib kombon yenbiwenbon aombed Mosesiib
YARIMAN ye kurikuri dememo awini ye karub Eeroniib yaa wungkandiwen.
17 Kowe okad kuu andokbe mongkod daadenu Detan kuu kan anukmuneen,
kwane okadbed Abiram yoom ye yoman winiwendan yoom kuu ben mangkanabeen.
18 Yi yoman winiwendan kuu amotbed denoboon,
amot yumbumbed arewa kamidan kee dene kubunoon kui.
19 Yimbed aangko Sainai angkambed buromakau mana ye kuruwak ongmiwen,
kwane kuye dudi god ye kuruwak bot goldbed ongmiwen kuyaa kurikuri keriwen.
20 Kowe yi kuu Nambiriyiib Ye God yaa korondenib,
buromakau ambi ye kuruwak yaa kurikuri kame kubiwen,
kukuu kereek animaan ye dingkanmo kuda.
21 Godbed yi kuu arewa yaa burudande bindoon kuned,
yi kuu ye yaa nonondandiwen.
Ye kuu Idyip yirimbed ambangkanabi dareb dareb ongmenaboonman,

22 ye kuu Hem okad aombed kami yeka mama ongmenaboonman,
ye kuu karamok Dodmo yaambed binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboonman kuned ye yaa nonondandiwen.
23 Kowe Godbed yi kuu monmaraniin ande yedmoon kumban,
yembed kinoonman Mosesbed yaro God dore yi dore wedyiri doberene God ye norinbed yi kuu monmaradamoon kuu kebenande kamoon.

24 Amaanbed yi kuu okad amun kuyaa korondenib
ye weng kunduk kuyaa anamban andiwen.
25 Yi kuu yi ambib kombon aombed mungkubmangkab kamiwen,
kwane YARIMAN ye weng kuu awine kandindo, korondiwen.
26 Kowe yembed ye dingki kankoone weng kamkono yedme kowoon kuu
yi kuu amboon angkambed duknaniib kumbedmo andoon.
27 Weng ari yedme kowoon kuu yembed yi awoya ari ben buyokbayok
kamaneena ambibkin yena angka dobaraniib,
bidambib maa maa kuyaa boketawaraneene dobaraniib kui andoon.
28 Yi kuu dudi god maa Baal Peor yaa daboknenib,
wadkeriyiibban ye dudi god yaa munob koni ye animan aniwen.
29 Yimbed kwane arewa kamenabiwen kumbed YARIMANBED yi yaa norin
wandoone,
bob anikad miin arewa kuu kan dembe yenbandoon.
30 Kumban Finehasbed yaro dorene ambarakmoonman kuu kan wengyun-
dene ukum kerunoona,
kuyaambed bob anikad arewa kee Godbed kondoon kuu kebenoon.
31 Kwane Godbed Finehas yaa karub yorokmo ande yedmoon,
kwane kuye weng kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib
korem aom kwane angkimbaraneen.
32 Aron maa Israeldanbed ok Meriba yaambed arewa kamiiwe YARIMANBED
arud wandoon,
kwane yi arewa kami kumbed dabab kuu Moses yaa monoon,
33 amborom kuu yi kuu God ye Kingkin yaa wabkad keriwen kowe,
Mosesbed yi yaa kenambunmo dakmoon.
34 YARIMANBED yi yaa yedme kowoon kuu Keenan ambibkin aom doriibdan
korem yeene nongkobime andoon kumban,
koremban yenamo yenbandiwen.
35 Kwane, yi kuu Keenan ambibkin aom doriibdan yaa kan dabokenib,
yi amowamob yaa awine kandenib,
36 yi kuruwak god yaa kurikuri kame yi aningko kankooniwen kowe,
kuye kuruwak god kuu Israeldan yaa kawaad nong awinemoon areb
kerundoon.
37 Israeldanbed yi karub danayiib nima danayiib kuu
yeene kuruwak god, awad arewa kui, yi dingki aom nongkobiwen.
38 Yimbed ambarakmindodan ogood yenbandiiwe umkan kubudoroon,
yi karub danayiib nima danayiib yi umkan kui.
Yimbed yeene Keenandan yi kuruwak god yi dingki aom nongkobiwen
kowe,
ambibkin kuu umkan kubudoroon kumbed Godbed yi yaa angkurom
korokbendi yeman keroon.
39 Yimbed kwane kamiwen kumbed yi kangkon Godbed angkurom ko-
rokbendi yeman keriwen,
yi arewa kamenabi yaambed yi kuu nenemdan areb keriwen.
40 Kwana kowe, YARIMAN ye norin kuu ye nimakarub yaa denoboon,
yumbon kondoondan yaa kuu komyeng areb kerundoon kui.
41 Kowe yembed yi kuu ben ambibkin yenadan yi dingki ari nongkoboon
kowe,
yi yaa kuu arud wandembiridanbed ooniwen.
42 Yi yaa kuu yi bondanbed dabab dabab yobdoodmo bangkandiwen,
kwane yi kuu yi bondan yi dabderem yirimbed doriib.
43 Yembed yi kuu aron yemoonmombed arewa yaa burudande bindimaan,

kumban yi kuu wabkad kamembirimaib kowe,
ambarakmi dem kongdem yiri kubunimaib.
44 Kwanimaib kumban ye yaa baandiiwe wengamboroon kuu
yembed yi miin yiminban keriwen kuyaa wedmendoon.
45 Kwane amob weng ongmoon kuyaa kuu yi dowad ika meenekore,
ye womoniyibban ye mimyob dowaken darewoob yaambed yi yaa ukum kondi kuu korondoon.
46 Kwane yembed yi bondan kuu ongmendoona yi bondan kuu yi yaa mimyob kowimaib,
kane kanembed Israeldan awingkiwendan kui.
47 O YARIMAN nub God, nub kuu arewa yaa burudande binde.
Nub kuu ambibkin maa maa kumaom doruub kuu ben menebe.
Kwananeeb kuu ewaningko karadmo yaa eso andenub,
ewaningko kankoone kubi darewoob keranuub.
48 YARIMAN, Israeldan yi God, ye aningko kankoonem,
aron korem anuk doberewenbed mene aron korem ambab ari dobaraneeb kumaom kuu kwane kamem.
Nimakarub korem kuu yedmime, “Anam kwanok.” andime.
YARIMAN yaningko kankoonime.

Buk Angko

107

Yook 107-150

1 YARIMAN kuu amun kowe, ye yaa eso andem,
amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen kowe.
2 Ku yedmaan kuu YARIMANBED biddoondan kuu kwane yedmime,
bondan yi dingki dem aombed biddoondan kui.
3 Okad maa maa yaambed benmonoondan kui,
kangkayiib kaomiib kariyiib kiriyiib yaambed benmonoondan kui.
4 Yena kuu amiibban ye amboon angka awerenmo yariwen,
kwane siti yaa wini ye kiwaan onmiwen kuned ma wedmindo.
5 Yi kuu mungiyiib ok moomiib kumbed
duknok andiwen.
6 Kwane yi kuu dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keriwen yaa kuu awandoon.
7 Ye kangkon yi kuu ben kiwaan yorokmo arimbed
kinban wenene siti yaa nandoon.
8 Yi kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon ye dowad kangkon eso andime.
9 Amborom kuu kane kane yi kuu moom bobniwen kuu bangkandoone ane mikmoniwen,
kwane kane kane yi kuu mungi bobniwen kuu animan amun bangkandoone yiminmo keriwen kowe.
10 Yena kuu kumun aombed dobiriwen, kumun doromod bobnin aom kui,
yi kuu wiidan, seinbed yerengki ye durud yewediib dobiriwen kui.
11 Amborom kuu yi kuu anukbed God ye weng yaa wabkad kerenib,
Korem Burudandoon Arimbed ye God ye ongkandi yaa wunekariwen kowe.
12 Kwana kowe, yembed yi kuu ben deme yobdoodmo yaa kiraroon,
kwane yi kuu komborok andiwen kuu yi kuu awandi ye karuwiibban.

13 Kwanekorib dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keriwen yaa kuu awandoon.
14 Kwane yembed kumun doromod bobnin aom kuu yi ben angkaderene,
yi yaa sein yerengkoon kuu buruwadmoon.
15 Yi kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon ye dowad kangkon eso andime.
16 Amborom kuu yembed wii ambongko broonsbed ongmiwen kuu wowe monmarene,
yerengki yeman awurimbed ongmiwen kuu nare kiradmoon kowe.
17 Yena kuu yika wabkad keri ye inamen yaambed inameniibbandan kerenib,
ambarakmenabiwen kumbed durud yewed kandiwen.
18 Kwane yi kuu animan korem yaa komyeng areb kerundekorib,
bobni ambongko yaa winiwen.
19 Kwanekorib dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keriwen yaa kuu awandoon.
20 Kwane yembed weng kowoon kumbed yi kuu ongmendoon,
kwane yika monmari ye inamen yaa kuu burudande bindoon.
21 Yi kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon ye dowad kangkon eso andime.
22 Yi kuu munob konemoon areb ye yaa eso andime,
kwane ye ambangkanabi kuu dakme kubi yookbed wingkime.
23 Yena kuu motod aombed karamok ari winiwen,
yi kuu ok darewoob ari dewenenib berengke moonidan keriwen kui.
24 Yi kuu YARIMAN ye ambangkanabi wedmiwen,
binangke ye yaa anam andi yeman karamok niindem yiri ongmenaboon kui.
25 Amborom kuu yembed yedmoone nuuwa ama arewa kamene
oknondok darewoob ambab ari ben daanebeen kowe.
26 Oknondokbed yi kuu kan ambid ari daanekoru kan niindem yiri kubunekoru kameen,
kwane arud darewoob aom aomniwen kumbed aromkonoyiibban dubendebenmo keriwen.
27 Kwane yi kuu awarak yimaundan areb kanwene kudore kudore kamenib,
inamen amun kandindeban keriwen.
28 Kwanekorib dabab kandiwen ye dowad YARIMAN yaa baandiwen,
kowe yembed yi miin yiminban keriwen yaa kuu ben angka nongkoboon.
29 Yembed nuuwa ama yaa yedmoone dowan keroon,
kowe karamok yu oknondok kuu kan kubune yewenub kereen.
30 Yewenub keruune yi kuu kubiwen,
kwane yembed ben kinban wene yimbed wirinande meeniwen yaa be monoon.
31 Yi kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken ye dowad ye yaa eso andime,
kwane binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon ye dowad kangkon eso andime.
32 Kwane yi kuu nimakarub nedbimaib aombed ye aningko kankoonenib,
aamkono aamkono nedbimaib aombed ye aningko kankoonime.

33 Yembed ok awaan kuu amonomboone koknoonbon okad keruune,
kirubdem menebenaun ye okad kuu kebenoone okad kamkonombonmo keruune,
34 yob irimaan ye okad kuu amonomboone kab kainindeban ye okad kereen,
amborom kuu kuyaa doriibdan kuu miin arewa kamenabimaib kowe.
35 Angkon amaan yembed amaan koknoonbon okad kuu amonomboone ok bumbon ye okad keruune,
okad kamkonobonmo kuu amonomboone kirubdem menebenaun ye okad keruune,
36 mungi bobniwendan kuu kuyaa ben monoone,
yimbed siti yenbekorib dobiriwen.
37 Yi kuu mongkobon ongmekorib nong yob kab kibingkiiwe
yob yemoonmo ire wonoone wandiwen.
38 Yembed yi yaa amun kerundoone yemoon ariyiib yidwaroon,
kwane yi dingkan amongkob kangkon ma domondoona nombere yiri kubunindo yemoon ariyiib keriwen.
39 Amaanbed yi kuu nombere kamene yiri keroon,
kwane dabab wayiriyiib miin yiminban keriyiib mimyob wandiyiib kumbed kan kubune yirimbed keriwen.
40 Yembed yi korok korok yi dowad miin arewa ande ambodiibban kerundekore,
kiwaaniibban ye amboon yaa ben nongkoboone awerenmo yariwen.
41 Kumban yembed nub yaa awandok andidan kuu yi yaa dabab angkeen yaa benkoobekore,
yi nimadana kuu ongmendoone sibi wad yemoon areb yemoon ariyiib keriwen.
42 Kangdommo dobiridan kuu kuyaa wedmekorib kubiwen,
kumban arewa kamenabidan kuu mungkod karangkiwen.
43 Kanembed ye kuu meeni kangdomiib keroka weng anuk angkeen kuyaa kaadkerok.
Kwane ye kuu YARIMAN ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kerekmen yaa meenok.

Yook 108

Yook, God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.
1 O God, ne niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo,
ne kuu ne inamen koremiibbed wangke yook wingkaniin.
2 Haawiib laiyayiib, yiib kuu dembime!
Yiiwiib wangke wingkeni aron kakmendaniine awawini nambere wananuun.
3 O YARIMAN, ne kuu ambibkin korem aombed eb yaa eso andaniin,
kwane ne kuu ambibkin maa maadan aombed ewaningko kankooni ye yook wingkaniin.
4 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu miin darewoob, kukuu okad yirimbed kawene Ewen aom nandi ye kwane ambab arebban.
Eb ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen kuu daane ambid aom nandoon.
5 O God, Ewen burudande ewaningko ariyiib kerok.
Eb nambiri kuu okad kumundin ari kerok.
6 Eb dingki wiwimbed nub kuu arewa yaa burudande binde awande.
Kwananeeb kumbed mimyob dowaken keendewendan kuu ben angka nongkobaneeb.
7 God kuu ye karadmombon aombed yedmoon,

“Nembed ne bondan burudande doreni okad Sekem kuu ne nimakarub
yaa numbere kondaniin,
kwane Sukot dabon yiri kwangkon nekwane kumunkingkaniin, num-
bere kondi dowad.
8 Gilead kuu neman, Manase kwangkon neman,
Efraim kuu ne topi kamkono,
Yuda kuu ne king yaromkono yobdoodmo ooni yeman.
9 Moab kuu ne dingki oki yeman ye kobukmo yabad.
Idom ari kuu ne yonkad kiraraan.
Filistia ari kuu nembed burudande doraan kumbed komkaan.” andoon.
10 Kanembed ne nen siti bot kuukiib aom aomnaneen?
Kanembed ne nen ambibkin Idom aom wananeen?
11 O God, ebbedmo yimin. Eb komande nub wunekarundewen?
O God, eb komoyiibkob nub ana nangmidan yoom wanaibban?
12 Nub bondan yaa nangmi dowad nub awande,
amborom kuu karub ye aromkono awandaniiwe nangmanuub kuu
korem yiminban kowe.
13 Nub kuu Godiib kumbed burudande doranuub,
kwane yembed nub bondan ari dorene ben kubunaneen.

Yook 109

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

1 O God, eb kuu nembed ewaningko kankoonimainman,
iwari keraab,
2 amborom kuu arewa kamenabe birandimaibdan kuu
ne yaa daawimaib,
yimbed ne dowad dudi wengbed dakmiwen kui.
3 Ne yaa arud wandembiri wengbed ne kanawanewandiwen,
kwane ne kuu yi yaa ma arewa kamindo kumbed yimbed nimaib.
4 Ne kuu yi yaa mimyob dowaken keendaan kumban yi kuu amonombe
nembedmo arewa anduwiwen,
kumban ne kuu kurikuri kamendi ye karub.
5 Ne kuu yi yaa amun amun kamaine inanduwe arewa kamimaib,
kwane mimyob dowaken keendaan ye dowad arud wandembiriwen.
6 Arewaman maa kine nendebko ne bonman yaa manmo kerunok,
kwane ambarakmoon kii ande dedmonde yedmendi ye karub nen-
menebko ne bonman ye dingki wiwi angka doborok.
7 Ne bonman kuu wengyunde wedmibko anam ambarakmoon kerok.
Kwane ye kurikuri kami kumbed amonombe ambarakmi yeman kerok.
8 Ye weeb kuu yemoonban kerok,
kwane ye korok keri ye yumbon kandoon kuu karub maambed kandok.
9 Ye dana meed kuu awodkiyiibban kerime,
kwane ye wonong kuu irib keruk.
10 Ye meed kuu kirinwanmo yare eekmenabidan kerime,
kwane yi ambib arewa kereen kuyaom kuu koronde ben angka ki-
rarime.
11 Ye dungkumiib angkeen ye karubbed ye yiribman korem bok,
kwane yembed ambangkoon ye yiribman kuu noroddanbed dorebunbe
bime.
12 Ye yaa mimyob dowaken keeni ye karuwiibban kerok,
kwane ye meed ari awodkiyiibban keraniib kuyaa kuu mimyob keendi
ye karuwiibban kerok.

13 Ye awoya ari kuu nare dowan kerok,
kwane yi aningko kuu are dowan kerok, amaan ari dobaraniibdan kuu yi yaa nonondandundime.
14 Ye ambeya yi arewa kamenabi kuu YARIMAN yarinambo arimbed kwane angkimborok,
kwane ye ena yu ambarakmi kuu are dankaraib.
15 Kwane yi ambarakmi kuu aron korem YARIMAN ye murubia ari angkimborok,
kwananeen kuu yembed okaddan yaambed yi meenmi yeman kuu nare dowan keraneen.
16 Amborom kuu kuye karub kuu ma kubende amun kamande meenindo,
kwane kamboknondaniib awandok andidaniib miin yiminban keriwendaniib kuu
yembed yi yaa duknime ande yenbandimaan.
17 Ye dowaken darewoob kuu butun wengmo dakmembiri kowe,
kuye butun kuu ikakman ye yaa menebok.
Amun kerundi kuu ye dowakenban kowe,
amun keruni kuu ye yaa ambab kerok.
18 Ye kuu aronki mimim korem ebkad derenimaan areb butun kamimaan,
kwane aron yemoon ok animaan areb butun kamenabi kuu ye inamen aom aomderebimaan,
kwane aron yemoon animan kowiib ane aromnimaan areb butun kami yaa meeni dowaken darewoowiib kerimaan.
19 Kowe kuye butun kuu ebkad doboob ye ari dabunemoon areb kerok,
kwane kuye butun kuu kobaiknong boronemoon areb keremborok.
20 Ne yaa ambarakmoon kii ande dedmowe yedmewidan yaa kuu weng anuk angkeen kuu YARIMANBED kwane kamok,
ne yaa weng arewa daawimaibdan yaa kui.
21 Kumban, o YARIMAN Ambengkan, eb yirin kowi dowad ne yaa kuu amun amun kame.
Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu amun kowe, ne kuu arewa yaa burudande nende.
22 Amborom kuu ne kuu kamboknon kere awawe ande kamaan,
kwane ne niindem aom kuu durud yewed kandaan.
23 Ne kuu oobneya ye kuruwak wene biknemoon areb kubuniibban keraan,
kwane ne kuu ed yaa nuubbed wuure kankaremoon areb keraan.
24 Ne kuu animan koronde eb yaa kurikuri kerimain kumbed ne dangbo kuu wud kereni,
ne id kuu kad kombere konokonomo keraan.
25 Ne kuu ne yaa ambarakmoon kii ande dedmowe yedmewidan yi damangkawimbon keraan,
kwane yi kuu wedmewimaib kuu yi korok wamburukme damangkawimaib.
26 O YARIMAN ne God, ne awawe.
Ebka eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kerekmen yaambed ne kuu arewa yaa burudande nende.
27 Kwane, eb dingkimbed ne dowad kwane ambangkaneeb ye yoman kuu yi yaa korokbendebko yikaadkerime,
kukuu, o YARIMAN, ebbed ne dowad kamaneeb kuu wedmaniib kui.
28 Yi kuu butun kamaniib kumban ebbed amun keruwaneeb.
Yimbed nenbandaniib kuu yi yaa karak kondaneeb kumban,
eb dememan ne kuu kubaniin.

29 Ne yaa ambarakmoon kii ande dedmowe yedmewidan kuu aningko are-
wayiib kerok,
kwane yi yaa kuu karakbed ebkad doboob areb kan derene bedmok.
30 Ne mongkodkonombed YARIMAN yaa eso darewoob andunaniin,
kwane kadaareb yemoon kidangkambed ye aningko kankoonaniin.
31 Amborom kuu ye kuu awawime andi ye karub ye dingki wiwi angka
doberene awanenimaan,
ye yaa wengyunde bobni yeman andimaibdan yi dingki aom kuu buru-
dande nendi dowad.

Yook 110

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.
1 YARIMANBED ne Yariman yaa yedmoon,
"Ne wiwi angkambed dibereewo,
nembed eb bondan korem kuu
ben eb yondad dabderem yiri kiriba." andoon.
2 Eb ooni yaromkono kuu YARIMANBED aangko Saiyon yaambed aromkono
ariyiib daboknaneen,
kwane yembed yedmaneen, "Ebbed eb bondan aom kuu ebbed oona-
neeb." andaneen.
3 Eb aromkono kuu nambiri karadmoyiib korokbaneen yaron ari kuu
eb nimakarub kuu nindorokiibbed eb yoman wananiib.
Amkimo ye nirok areb
eb kewed yemooniib ewiib yaa mananiib.
4 YARIMANBED ye inamen ma amonombaanban ye weng yedme kowoon,
"Eb kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub
keroon areb kwane
God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub aron korem dowad
kerewen kii." andoon.
5 Yariman kuu eb dingki wiwi angka doreen,
kwane ye norin aron arimbed kingdan kuu beengke monmaraneen.
6 Yembed ambibkin mimimdan kuu wengyundenekore
yenbande nongkobe wenore mim arimo keraneen,
kwane yembed okad yiri ye korok korem kuu beengke monmaraneen.
7 Ye kuu kiwaan kebed angka ok manambed ananeen,
kwana kowe, ye korok kuu ari kankoonaneen.

Yook 111

1 YARIMANBED ye aningko kankoonime.
Ne kuu ne niindem aom kumundin kumbed YARIMAN yaa eso andaniin,
kangdommo doriibdan nedbimaib aombed.
2 YARIMAN ye ambangkanabi kuu darewoob arimbed,
ye ambangkanabi yaa dowakeniib keriwendan kuu kuyaa andangke
meendobimaib.
3 Ye kamenabi kuu nambiriyiib manimanandewiib,
kwane ye yorokmo kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
4 Binangke ye yaa anam andi yeman ongmenaboon kuu nub yaa daandaane
meenimaub, nonondandaubban.
YARIMAN kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye God,
ye kuu nub yaa dabab menebaane mimyob kowi ye God.
5 Ye yaa unimaibdan yaa kuu yembed animan bangkandimaan,
kwane yembed amob weng ongmoon kuyaa kuu aron korem meenem-
birimaan.

6 Yembed ye nimakarub yaa ye ambangkanabi yaromkono kuu korokbendoon,
ambibkin yenadan yi okad kuu kande yi yaa kondoon kowe.
7 Ye dingkimbed ambangkanabi kuu anammo, yi kuu yorokmo,
kwane ye kongamki yamob kuu angkumone dobiri yeman.
8 Yi kuu aron korem kwane dangembaraneen,
yi kuu anamiibbed awinimaib, yi kuu yorokmoyiibbed awinimaib.
9 Yembed ye nimakarub biddi ye kiwaan ongmoon,
kwane ye amob weng ongmoon kuu aron korem yeman yedme kowoon.
Ye aningko kuu karadmo, ye aningko kuu binangke ye kuu darewoob arimbed andi yeman.
10 YARIMAN yaa uneni kuu meeni kangdom ye ambokab,
kwane kane kanembed ye kongamki yamob awinimaib kuu yi korem kuu inamen kaadkeri amun kandiwen.
Ye yaningko kankooni kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

Yook 112

1 YARIMAN ye aningko kankoonime.
Karub kanembed YARIMAN yaa unimaan kuu YARIMANBED amun kerunoon,
kwane karub kane kuu YARIMANBED kwanime andi ye weng yaa dowaken darewoob keroon kuu YARIMANBED amun kerunoon.
2 Kuye karub ye dana meed kuu okad yiri kuu aromkono darewoobdan keraniib,
kwane ye ayowa ari kuu kangdommo dobaraniiwe amun kerundaneen.
3 Odamoda yiribman yemoona kuu ye ambiwoom dangoon,
kwane ye yorokmo kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
4 Kuye karub kuu kangdommo doriibdan yi dowad kumun aombed namberemoon areb keroon,
kwane ye kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendene yena yi dabab yaa mimyob keendene yorokmo dobirimaan ye karub.
5 Karub kanembed kubiyiib od darewoob kondene nindorokiibbed od araben kondimaan kuu amunmo dobaraneen,
yorokmo kerekmen yaambed deme awinimaan ye karub kui.
6 Amborom kuu ye kuu ma kan kiringmaanban kowe.
Yorokmo ye karub kuu Godbed aron korem meenenaneen nonondandunaanban.
7 Ye kuu weng yuk arewa yaa kuu ma unaanban,
kwane ye niindem aom kuu kiringmiyiibban kangdommo,
YARIMAN yaamo angkumone doreen.
8 Ye inamen kuu karub maambed ma nen kimyen wanaanban, ye kuu unaanban,
yeenbon arimbed yembed ye bondan burudande doraneen.
9 Yembed nindorokiibbed kamboknondan yaa munob bangkandimaan,
kwane ye yorokmo kerekmen kuu aron korem kwane angkimbaraneen,
kwane ye kuu aningko darewoob arimbed kankoonaniib.
10 Kwane, arewa kamenabi ye karub kuu wedmenekore noriniib keraneen,
kwane ye kuu ningkambo kabang kamene miin yiminban keraneen.
Arewa kamenabidan yi meeni dowakeniib kuu idiibban keraneen dowan.

Yook 113

1 YARIMAN ye aningko kankoonime.

O YARIMAN ye demedan, ye aningko kankoonime.
YARIMAN ye aningko kankoonime.
2 YARIMAN ye aningko kuu amun kerundok,
kibikiib aron koremiib.
3 Aron yaro minimaun angkambed wene aron kubunimaun kuye okad aombed
YARIMAN ye aningko kuu kankooni yeman.
4 YARIMAN kuu ambibkin koremdan yaa kuu yembedmo darewoob arimbed.
Ye nambiri kuu Ewen burudande darewoob arimbed keroon.
5 Kane kuu YARIMAN nub God areb? Dowan.
Ye kuu miin ambab arimbed dibere oonoonman.
6 Ye kuu dibere nikbe kan yiri kerene
Eweniib okadiib yaa kerendombirimaan ye karub.
7 Yembed kamboknondan okad ingkud yiri dangiwen kuu benkoobimaan,
kwane yembed nub yaa awandok andidan kuu yi yaa dabab angkeen yaa benkoobimaan.
8 Yi kuu ongmaane king ye karub dana meed yoom dibirimaib,
yi ambibkin mimodan yi korok korok yoom dibirimaib kui.
9 Yembed nima kurong kuu ongmaane
danayiib kere kubenib yi ambiwoom dobirimaib.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 114

1 Israeldan Idyip aombed angkane winiwen yaron,
Yekob ye awoya ari kuu yikaadban ye weng maa dakmimaibdan yaambed yaro winiwen yaron kui,
2 kuyaron kuu Yudadan kuu ye karadmodan keriiwe,
Israeldan kuu ye nimakarub keriwen.
3 Karamok kuu wedmekoru kombere wuneen,
kwane ok Yooden kuu yinmone ika daaneen,
4 kwane aangko aangko kuu sibi ambi areb korongbere nadmiwen,
kwane koodbon koodbon kuu sibi mana areb korongbere nadmiwen.
5 O karamok, komoyiibkob kombere weneeb?
O Yooden, komoyiibkob yinmone ika daaneeb?
6 O aangko aangko, komoyiibkob sibi ambi areb korongbere nadmiib?
O koodbon koodbon, komoyiibkob sibi mana areb korongbere nadmiib?
7 O okad kumundin, Yariman ye arinambo arimbed kiringme,
Yekob ye God ye arinambo arimbed kui.
8 Yembed dumnadbon kuu amonomboone ok bumbon kereen,
kwane dumnad kamkonombon kuu amonomboone ok kirubdem yemoon ye okad kereen.

Yook 115

1 O YARIMAN, nub yaamban,
ewaningko yaamo kuu nambiri kabdi yeman,
amborom kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowakeniib ma korondiyiibban weng awiniyiib bangkandimaab kowe.
2 Ambibkin koremdan kuu komande nub dowad kwane kaamondimaib,
“Yi God kuu kuna?” andimaib?
3 Kumban nub God kuu Ewen arimbed dibeen,
kwane ye dowaken kunaya angkeen kuu kwamunemo ambangkimaan.
4 Kumban yi god kuu kuruwakmo, bot silvaayiib goldiib
karub yi dingkimbed ongmenabiwenmo.

5 Yi kuu mongkodkonoyiib kumban dakmindeban,
kwane yi kuu indowiib kumban wedmindeban,
6 kwane yi kuu kerendemiib kumban wengambirindeban,
kwane yi kuu kiringkonoyiib kumban kuwindeban,
7 kwane yi kuu dingkiyiib kumban badmene kaadkerindeban,
kwane yi kuu yoniib kumban yarindeban,
kwane yi kuu yi kiwadkok weng wandindeban.
8 Kane kanembed kuruwak god ongmenabimaib kuu kuruwak god kuyareb keraniib,
kane kanembed kuruwak god yaa angkumone dobirimaib kangkon kuruwak god kuyareb keraniib.
9 O Israeldan, YARIMAN yaambed angkumone dobirime,
yembed yiib kuu awandene dorondarimaan kowe.
10 O Eeron ye awoya ari, YARIMAN yaambed angkumone dobirime,
yembed yiib kuu awandene dorondarimaan kowe.
11 YARIMAN yaa unimaibdan, YARIMAN yaambed angkumone dobirime,
yembed yiib kuu awandene dorondarimaan kowe.
12 YARIMAN kuu nub yaa meenendimaan, kwane nub yaa amun kerundaneen.
Yembed Israeldan yaa amun kerundaneen.
Yembed Eeron ye awoya ari yaa amun kerundaneen.
13 Aningkoyiibbandaniib aningko darewoowiibdaniib, kaneyambed YARIMAN yaa unimaib kuu
yembed yiib yaa amun kerundaneen.
14 Yiib yaa kuu YARIMANBED
danaya yemooniib awoya yemooniib bangkandok.
15 Yiib kuu YARIMANBED amun kerundok,
Eweniib okadiib ongmenaboonman, yembed kui.
16 Ewen kuu YARIMAN yeman,
kumban okad kumundin kuu nimakarub yaa kondoon.
17 Dukniwendan kuu YARIMAN yaningko kankoonimokban,
iwarimo kere dangiwendan kui.
18 Kukuu nubbed YARIMAN yaningko kuu kankoonimaub,
kibikiib aron koremiib.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 116

1 Nembed YARIMAN yaa mimyob dowaken keenaan,
amborom kuu ne wengiib awawe ande baandiyiib kuu wengamboroon kowe.
2 Yembed ye kerendem kuu ne yaa wengambarande kowimaan kowe,
ne wad kee doriin yaron kuu ye yaa baandimamaniin.
3 Bobni ye kibin abakbed ne kuu yerengkoon,
kwane bobkonombon yiri kubuni ye uniwon karakwon kuu ne yaa meneboon,
kowe ne kuu miin yiminban kereni mimyob darewoob wandaan.
4 Kwamune kerekori, YARIMAN yaningko yaa kowe baandaan,
“O YARIMAN, ne kuu kuyaa burudande nende!” andaan.
5 YARIMAN kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye God,
ye kuu yorokmo dobiri ye God,
nub God kuu mimyob keendimaan.
6 YARIMANBED mengmengiibban iwari doriibdan yaa kuu awande dorondarimaan,

ne kuu dababbed kankubune yirimo keroon kuu yembed ne nen angka kowoon.
7 O ne kingkin, meeni darewoob keroon kuu koronde iwari kerok,
amborom kuu YARIMANBED amun kamewoon kowe.
8 O YARIMAN, ebbed ne kuu bobni yaa burudande nendewen,
kwane ne kuu ongmeewe ne inok wi kuu dowan keroon,
kwane ne kuu awaweewe komborok andindo.
9 Ne kuu wad dobiridan yi ambibkin aom doriin kuu
YARIMAN ye arinambo ari amunmo dobiri ye kiwaan ari dodkanmo yarebaniin.
10 Nembed anam ande yedmaan kuu
“Ne kuu dabab darewoowiib kii.” andaan.
11 Ne kuu binangke uniyiib keraan kumbed yedmaan,
“Karub korem kuu dudanabidanmo kii.” andaan.
12 YARIMANBED ne yaa amun amun kamembirimaan kuyaa kuu
nembed komo inande konaniin?
13 Ne kuu YARIMANBED arewa yaa burudande nendoon kuyaa eso andi dowad wain ok ye kabus nande ye yaa kankooneni,
ye aningko kowe ye yaa baandaniin.
14 Kwane, ne kuu YARIMAN ye dowad kwananiin andi ye weng yedme nongkobaan kuu awinaniin,
ye nimakarub yi arinambo arimbed kwamunemo awinaniin kui.
15 YARIMAN ye karadmodan ye indob arimbed kuu miin manimanandeb anam,
kowe yi dukni kuu barang miin darewoob ande meenoon.
16 O YARIMAN, anam kuu ne kuu eb dememan.
Ne kuu eb dememan, eb deme wonong yu mingki kui.
Ne kuu yerengkiwen kuu ebbed dudbere nen obon keruwewen.
17 Ne kuu eso andi dowad munob kabdi yeman kuu kabdeni
ewaningko kowe eb yaa baandaniin.
18 Kwane, ne kuu YARIMAN ye dowad kwananiin andi ye weng yedme nongkobaan kuu awinaniin,
ye nimakarub yi arinambo arimbed kwamunemo awinaniin kui.
19 YARIMAN ye kurikuri boyambib yu kuuk wirinimbon aombed kwananiin,
o Yerusalem, kub kidangkambon aombed kui.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 117

1 Ambibkin koremdan, YARIMAN ye aningko kankoonime.
Nimakarub korem, ye aningko kuu darewoob arimbed andime.
2 Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken nub yaa keendimaan kuu miin darewoob anam,
kwane YARIMAN ye ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen kuu aron korem angkimbaraneen.
YARIMAN ye aningko kankoonime.

Yook 118

1 YARIMAN kuu amun kowe, ye yaa eso andem,
amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen kowe.
2 Israeldan kuu kwane yedmime,
“Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen.” andime.

3 Eeron ye awoya ari kuu kwane yedmime,
“Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen.” andime.
4 Kane kane kuu YARIMAN yaa unimaib kuu kwane yedmime,
“Ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem angkimbaraneen.” andime.
5 Ne niindem aom kuu miin yiminban keroon kumbed YARIMAN yaa baandaana,
ne yaa inanduwe ne nen burudande obon kere ongmewoon.
6 YARIMAN kuu ne yaa doreen kowe ne kuu unainban.
Kedi, karub kuu ne yaa kuu komo keruwaniib? Dowan.
7 YARIMAN kuu ne yaa doreen, ye kuu awawi ye karub.
Kwana kowe, ne bondan yaa kuu nangme burudande doraneene wedmaniin.
8 YARIMAN ye kukbimaanbon aom dobiri kuu miin amun,
karub yaa angkumone dobiri arebban.
9 YARIMAN ye kukbimaanbon aom dobiri kuu miin amun,
korok korok yaa angkumone dobiri arebban.
10 Ambibkin koremdan kuu ne yaa bon kere kanawanewandiwen kumban,
YARIMAN yaningko yaambed yi aromkono nare monmaraan.
11 Yi kuu ne yaa kanawanewandiwen, eyokee, yi kuu ne kiwaan kebene kanawanewandiwen kumban,
YARIMAN yaningko yaambed yi aromkono nare monmaraan.
12 Yi kuu mong areb ne yaa kanawanewande nimingkiwen kumban,
yi kuu yik deneene kirodmo kumunderemoon areb keriwen,
YARIMAN yaningko yaambed yi aromkono nare monmaraan.
13 Ne yaa kuu naawonmo ana nangmiiwe kombaraniin andaan,
kumban YARIMANBED awawoon.
14 YARIMAN kuu ne aromkono angkon ne yook,
kwane ye kuu ne nen burudande angka kowi ye karub keroon.
15 Kube komkiyiib burudande dori ye baandiyiib kuu
yorokmodan yi ambib kombon aom kuweng ooneen kii.
“YARIMAN ye dingki wiwi yaromkonombed kwanoon kii!
16 YARIMAN ye dingki wiwi kuu kankoone ari kaimbed keroon kii!
YARIMAN ye dingki wiwi yaromkonombed kwanoon kii!” ande kamiib.
17 Ne kuu bobnainban wad dobereni,
YARIMANBED komo komo ambangkanaboon kuu nembed ben dakmenabaniin.
18 YARIMANBED ne yaa kuu naawonmo didangkawoon,
kumban ne kuu nen bobni ari kowe korondoona bobnindo.
19 Yorokmodan awudirimaib ye kuuk wirinimbon ye ambongko kuu ne yaa nande.
Kwanebko ne kuu awudereni YARIMAN yaa eso anda.
20 Ambongko keyiib kee YARIMAN yeman kii,
kwane yorokmodan kuu ambongko kumbed aom awunimaib.
21 Eb kuu ne baandi yaa inanduwewen kowe, eb yaa eso andaniin,
kwane eb kuu ne nen burudande angka kowi ye karub kerewen.
22 Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen kuu,
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.
23 Kukuu YARIMANBED kwane ongmoon kedi!
Nub indob ari kee wedmuwen kowe, binangke kubi darewoob keruwen kii!
24 Kibik aron kee YARIMANBED ongmoon,

kowe nub kuu kuye dowad kubenub dowakeniib kamem.
25 O YARIMAN, nub kuu arewa yaa burudande binde.
O YARIMAN, nub kuu ongmebko yiminmo doberem.
26 Karub kane ye kuu YARIMAN yaningko yaambed mananeen kuu ye yaa amun kerunok.
Kuye karub kuu YARIMAN yambib yaa doruub kumbed amun kerunduub kii.
27 YARIMAN kuu God,
kwane yembed nambiri ongmoona nub ari yurendoon.
Yiib dingki aom kuu ambuudiib awingkenib, God yaa kubi dowad nedbe God yaa koni ye bot wuubimbon yaa daane weniibdan yoom dabokne winime.
28 Eb kuu ne God, kwane eb yaa eso andaniin.
Eb kuu ne God, kwane ewaningko kankoonaniin.
29 YARIMAN kuu amun kowe, ye yaa eso andem.
amborom kuu ye womoniiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen kowe.

Yook 119

Alef
1 Kaneya yi kuu yi dobiri kerekmen kuu demkoronmo kuu amun kerundoon,
YARIMAN ye amob awine kandi kerekmen yaambed doriibdan kui.
2 Kaneya yi kuu ye kerekmen korokboon ye weng yaa awine kande doriib kuu amun kerundoon,
yi meeni inamen kumundin kumbed ye ande onmiibdan kui.
3 Yi kuu angkon unitab ye inamen yaa ma awinimokban kerenib
ye kiwaan arimo weniib kui.
4 Ebbed eb kongamki yamob dakme nongkobewen kuu,
nubbed korem awine kande amukni dowad.
5 Ne dowaken darewoob kuu ne inamen kuu kangdommo kerok,
ebbed wongkewen yamob awine kandi dowad.
6 Ebbed kwanime andi ye weng ongmewen kuu andangke meenaniin kuu
ne kuu karak bobni yaa nen kowaibban.
7 Ne kuu eb wengyundi yorokmo yaa kaadkeraniin kuu
ne niindem aom kangdommo kereni eb yaa eso andaniin.
8 Ne kuu ebbed wongkewen yamob awine kandaniin,
ne kuu kumundin domowaab.
Bet
9 Kewedman kuu komarewa kere ye dobiri kerekmen kuu karadmo keraneen?
Ye kuu eb weng yaambed dobaraneen kumbed kii.
10 Ne kuu ne niindem aom kumundin kumbed eb ande onmiin,
domowaawe ebbed kwanime andi ye weng kuu domonene kimyen wanain.
11 Eb weng kuu kube ne niindem aom awine amuknaan,
eb yaa ambarakmain andi dowad.
12 O YARIMAN, amun kerundi kuu eb yaa angkeen,
ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.
13 Eb mongkodkonombed dakmewen yamob korem kuu
nembed dakmenabaan.
14 Yiribman yemoon kai ye karubbed ye yiribman yaa kubemoon areb kuu
eb kerekmen korokbewen ye weng awine kandi yaa kubaan.
15 Ne kuu eb kongamki yamob kuu kube meendobeni,
eb dobiri kerekmen yaa kuu andangke meendobaniin.

16 Ne kuu ebbed wongkewen yamob yaa kubaniin,
kwane eb weng kuu nonondandainban.
Gimel
17 Eb dememan ne yaa amun amun kamewe.
Kwananeeb kuu wad dobereni eb weng awine kande dobaraniin.
18 Ne indob nandebko
manimanandeb ye weng eb amob aom kuu wedmenaba.
19 Ne kuu okad kari kee norod karub kowe,
ebbed kwanime andi ye weng kuu ne yaa biknewaab.
20 Ne kuu ebbed dakmewen ye amob yaa moom dowakeniib kowembirimain kowe,
ne niindem aom kuu yewed aneen.
21 Kerengkandan kuu butun kamendewen, yi yaa kuu ongkandimaab,
kwane yi kuu ebbed kwanime andi ye weng yaa koronde kimyen winimaib.
22 Ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng yaa awinaan kowe,
damangkawidaniib ne yaa daawidaniib ne yaa kuu ben kiradme.
23 Korok korok kuu nedbe diberenib ne yaa wengamborokbanabimaib kuned,
eb dememan ne kuu ebbed wongkewen yamob yaa kube meendobembirimain.
24 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu dowaken darewoowiib keraan,
kuye weng kuu ongkande inamen yaa awandidan areb.
Dalet
25 Ne kuu nen okad yiri kankubunoon kowe,
eb weng yaambed ne nen ongmebko wadkera.
26 Ne dobiri kerekmen dakmaana ebbed inanduwewen,
ebbed wongkewen yamob kedmengkawe.
27 Eb kongamki yamob ye kerekmen kedmengkawebko kaadkera,
kwananeeb kuu binangke eb yaa anam andi yeman yaa kuu kube meendobaniin.
28 Ne niindem aom kuu mimyob wandaan kumbed wuud kere wanaan,
eb weng yaambed aromkono kawe.
29 Birandi ye inamen ne meeni aom angkeen kuu kankorare.
Ne yaa kuu amun kame eb amob kedmengkawe.
30 Ne kuu inamen ongmeni ma korondiyiibban weng awini kerekmen yaambed doriin,
ne kuu ebbed dakmewen ye amob awine kanda andaan.
31 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu kamkonomo awinaan,
o YARIMAN, ne kuu nen karak ari kowaab.
32 Ebbed kwanime andi ye weng ye kiwaan arimbed dodkanmo weniin,
amborom kuu ne yaa kuu inamen kaadkeri ariyiib kawewen kowe.
He
33 O YARIMAN, ebbed wongkewen yamob awini ye kiwaan kedmengkawe.
Kwananeeb kuu kuyamob kuu awine kande dobaraniine wene yimin wandaneen.
34 Ne yaa inamen kaadkeri kankawebko eb amob wengambere awineni
ne niindem aom kumundin kumbed awine kanda.
35 Ne onmewebko ebbed kwanime andi ye weng kerekmen ye kiwaan arimbed dodkanmo wana,
amborom kuu kuyaa kuu kubi dowakeniib kerimain kowe.
36 Eb kerekmen korokbewen ye weng yaa kuu ne mimyob nenduneb amonombe ari kowe.
Ne kuu ongmewebko kirim ye inamen kuu koronda.

37 Kerengkan keri ye kumkam yaa kuu ne indob kuu kiwaan kimyen yaa nen kowe.
Eb kerekmen yaa dobiri ye inamen ika kawebko awine aromna.
38 Eb dememan ne yaa ebbed weng kunduk kowewen kuu kwane awine.
Kwananeeb kuu une bumangki ye inamen kuu darewoob keraniin.
39 Yi damangkawi weng yaa wengambere unaan kuu kankorare,
amborom kuu ebbed dakmewen ye amob kuu amun kowe.
40 Kedi, eb kongamki yamob yaa kuu moom dowakeniib kowembirimain kii,
Eb yorokmo kerekmen yaambed ne kuu ongmewebko wadkera.

Waw

41 O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu ne yaa monok.
Eb weng kunduk yaambed ne kuu arewa yaa burudande nende.
42 Kwananeeb kuu damangkawi ye karub yaa inandunaniin,
amborom kuu eb weng yaa angkumone doriin kowe.
43 Ne kuu ebbed dakmewen ye amob yaambed kwananeen ande yedmaan kowe,
eb amob ne mongkodkono ari angkeen kuu bingewande kanwanaab.
44 Kowe ne kuu eb amob yaamo awine kamembaraniin,
aron korem korem.
45 Kwane ne kuu obonmo aombed wananiin,
amborom kuu eb kongamki yamob awine dobiri kerekmen onmimain kowe.
46 Ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng kangkon kingdan yaa dakmendaniin,
kwananiin kuned karak kandainban.
47 Kwane ne kuu ebbed kwanime andi ye weng yaa kubi dowakeniib kerimain,
amborom kuu ne inamen mimyob korem kuu kuyaa kowaan kowe.
48 Ebbed kwanime andi ye weng kuu barang darewoob ande kankoonimain,
kuyamob kuyaa kuu ne inamen mimyob korem kowaan,
kwane ne kuu ebbed wongkewen yamob kuu kube meendobembaraniin.

Zayin

49 Eb weng kunduk eb dememan ne yaa kawewen kuu ika meene,
amborom kuu ebbed ne yaa kuu ari kwananeen andi ye inamen kawewen kowe.
50 Ne dabab kandaan yaa mimyob wandi kankubuni yeman kukei,
eb weng kunduk yaambed ongmeweewa wadkeraan.
51 Kerengkandanbed ne yaa kuu naawonmo damangkawimaib,
kumban ne kuu eb amob yaa koronde kimyen winimokban.
52 O YARIMAN, eb amob unyeman anukbed dakme nongkobewen kuu ika meenaan,
kowe ne mimyob wandi kuu kankubunoon.
53 Arewa kamenabidanbed eb amob yaa wunekariwen kuyaa kuu
amot denemoon areb yi yaa naawonmo kongendaan.
54 Ebbed wongkewen yamob kuu ne yook kii,
okad kari kee norod doriin yaron aombed kui.
55 O YARIMAN, amnoom kuu ewaningko yaa ika meenimain,
kwane eb amob awine dobaraniin.
56 Ne kwane awine dobara andi ye weng kukei,
eb kongamki yamob kuu awine kandimain.

Het

57 YARIMAN, ne dobiriyiib yumboniib kuu ebbed ongmewen.
Ne weng kunduk ongmaan kuu eb weng awine kandembara andaan.

58 Ne niindem aom kumundin kumbed eb kubi dowaken kuu ne yaa keewe.
Eb weng kunduk yaambed kabamon kondewen ye mimyob dowaken keewe.
59 Ne dobiri kerekmen yaa andangke meendobaan kowe,
amonombeni eb kerekmen korokbewen ye weng ye yoman dodkanmo weniin.
60 Ne kuu erebnarainban nindorokiibbed
ebbed kwanime andi ye weng awine kandaniin.
61 Arewa kamenabidanbed ne kuu nen nongbed yerengkaniib kuu
ne kuu eb amob nonondandainban.
62 Ebbed dakmewen ye amob kuu yorokmo kowe,
amnomnom yaambed yeedereni eb yaa eso andaniin.
63 Ne kuu eb yaa unimaibdan yaa angkodmendimain,
eb kongamki yamob awinimaibdan kangkon angkodmendimain.
64 O YARIMAN, okad kari kee eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu derendaroon.
Ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.

Tet

65 Eb dememan ne yaa kuu amunmo kamenabewen,
o YARIMAN, eb weng yaambed kwane kamewen kui.
66 Ebbed kwanime andi ye weng yaa anam andaan kowe,
andangki amuniib inamen kaadkeriyiib kedmengkawe.
67 Dabab ne yaa minindo yaron anuk kuu ne kuu kimyen wanaan,
kumban kibikee ne kuu eb weng awine kandimain.
68 Eb kuu amun, angkon eb kuu amunmo kamenabimaab,
kowe ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.
69 Kerengkandanbed ne dowad dudanabi weng dakmiwen kuned,
eb kongamki yamob kuu ne niindem aom kumundin kumbed awingkaniin.
70 Yi niindem aom kuu kamkonomo,
kumban ne kuu eb amob yaa kubi dowakeniib kowaan.
71 Dabab ne yaa monoon kuu amun,
amborom kuu kuyaambed ebbed wongkewen yamob kedmengkawoon kowe.
72 Eb mongkodkonombed dakmewen yamob kuu miin manimanandeb andaan,
od gold tausen yemooniib od silvaa tausen yemooniib arebban.

Yod

73 Ne kuu eb dingkimbed ongmewen, kwane ebbed ne id kuu wuub nimingkewen,
kwane ebbed inamen kaweebkob ebbed kwanime andi ye weng kuu nekaadkeraan.
74 Ne kuu eb weng yaambed anam kwananeen ande meedme doriin kowe,
eb yaa unimaibdan kuu ne yaa wedmewenib kubime.
75 O YARIMAN, nekaad eb wengyundi weng kuu yorokmo kii,
kwane eb ma korondiyiibban weng awini ye kerekmen yaambed eb kuu ne yaa didangke dabab kawewen.
76 Eb dememan ne yaa weng kunduk kowewen yaambed kwane ambangkoko,
eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kumbed ne mimyob wandi kankubunok.
77 Eb amob yaa kubi dowakeniib keendimain kowe,
mimyob keewebko wad dobara.

78 Kerengkandanbed ne dowad dudanabi weng dakmimaib kumbed ne yaa
ambarakmimaib kowe, ebbed yi yaa karak konde.
Kumban ne kuu eb kongamki yamob yaa kube meendobaniin.
79 Eb yaa unimaibdan kuu neyiib yaa minime,
eb kerekmen korokbewen ye weng yikaaddan kui.
80 Ebbed wongkewen yamob yaa kuu ne niindem aom ambarakmiyiibban
kerok,
kwananeen kuu ne kuu nen karak ari kowaibban.
Kaf
81 Ebbed arewa yaa burudande nendi dowad ne niindem aom kuu moom
dowakeniib koweni miin yiminban keraan,
kumban eb weng yaa kwananeeb ande kowaan kii.
82 Ne kuu eb weng kunduk yaa kwanok ande onmoni nindob yidnoon,
kwane yedmimain, “Komo aron arimbed ne mimyob wandi kuu
kankubunaneeb?” andimain.
83 Ne kuu wain ok yeman ba kadbed ongmiwen amareng aom angkemoon
areb keraan kumban,
ne kuu ebbed wongkwewen yamob yaa nonondandainban.
84 Eb dememan ne kuu aron komoyiib kwane meedmaniin?
Komo aron arimbed ebbed ne nenbandimaibdan yaa kuu ukum konda-
neeb?
85 Kerengkandanbed ne kombiri dowad dem nidkanabiwen,
kowe eb amob dookbiwen.
86 Ebbed kwanime andi ye weng korem kuu angkumone dori yeman.
Karub kuu dudanabe nenbandimaib kowe awawe.
87 Yimbed okad kari kee ne kuu monmarok andiwen,
kumban ne kuu eb kongamki yamob yaa ma wunekarindo.
88 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ongmewebko wadkera.
Kwananeeb kuu eb kerekmen korokbewen ye weng ebbed dakmewen
kuu awinaniin.
Lamed
89 O YARIMAN, eb weng kuu aron korem kwane angkimbaraneen,
eb weng kuu Ewen aombed kangdommo awine angkeen.
90 Eb ma korondiyiibban weng awini kerekmen kuu nimakarub yaro dobere
dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
Ebbed okad kee ongmeneb yumbon koweewa, kwamunemo angkimbu-
reen.
91 Kumkam korem kuu ebbed dakmewen ye amob yaambed kwane dangoon,
amborom kuu kumkam korem kuu eb deme yeman kowe.
92 Ne kuu eb amob yaa kubi dowakeniib kerindo karen,
dabab ne yaa monoon kumbed bobnaan karen.
93 Eb kongamki yamob kuu ma nonondandainban,
amborom kuu kuye amob yaambed ebbed ongmeweewa wadkeraan.
94 Ne kuu ebman kowe, ne kuu arewa yaa burudande nende,
amborom kuu eb kongamki yamob awine dobiri kerekmen onmimain
kowe.
95 Miin arewa kamenabidan kuu ne neene monmarem ande meedmiib,
kumban ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng yaa andangke
meendobaniin.
96 Nembed kumkam korem wedmaan kuu ye yiminiibmo kii,
kumban ebbed kwanime andi ye weng kuu ye yiminiibban kii.
Mem
97 O, eb amob kuu mimyob dowaken darewoob kerimain kii!
Aronki doboob kuu kuyaamo meenme andangkembirimain.

98 Ebbed kwanime andi ye weng awinaan kumbed meeni kangdom keraan,
ne bondan arebban,
kedi, kuye weng kuu kwane awinembirimain kii.
99 Eb kerekmen korokbewen ye weng yaa kube meendobimain kowe,
inamen niindem aom andangke bi kerekmen arimbed kandaan, ne
kedmengkawiibdan arebban.
100 Eb kongamki yamob awine kandaan kowe,
inamen kaadkeri arimbed kandaan, aamkono aamkono arebban.
101 Ne kuu arewa kami ye kiwaan kuu ma wanain ande wunekaraan,
eb weng awine kandi dowad.
102 Ne kuu ebka kedmengkawewen kowe,
ebbed dakmewen ye amob yaa kuu doombere angkanindo.
103 Eb weng ambod ne kandaan kuu maa kai kii,
ne mongkodkono aom kuu in ye ambod kuu burudande arimbed
keroon!
104 Eb kongamki yamob yaabed inamen kaadkeri kandimain,
kwanekob ne kuu abdon kami kiwaan korem yaa kuu dowakenban
odkenebmo kerimain.

Nun

105 Eb weng kuu lem areb ne yonbed amunmo dodkan wini yaa nambiri
yeman,
eb weng kuu ne kiwaan yaa nambiri yeman kui.
106 Ebbed dakmewen ye amob yorokmo kuu awina ande kowaan,
nangkon ee anam kwane awinaniin andaan.
107 Ne kuu durud yewed yemoon kandaan,
o YARIMAN, eb weng yaambed ongmewebko wadkera.
108 O YARIMAN, ewaningko kankooni weng nindorokiibbed dakmaan kuyaa
kuu ee yimin ande.
Kwane ebbed dakmewen ye amob kuu kedmengkawe.
109 Ne kuu arudbon aom awunimain kuned,
eb amob nonondandainban.
110 Miin arewa kamenabidan kuu ne dowad yi kawaad nong kowiwen
kuned,
ne kuu eb kongamki yamob yaa domonde kimyen winindo.
111 Eb kerekmen korokbewen ye weng wengambere aron korem awini ye
yumbon kandaan,
kuye weng kumbed ne niindem aom kubi darewoob kerunimaan.
112 Ebbed wongkewen ye amob kuu awine kanda ande nekwaan,
aron korem, kwane wene yimin wandi yimin yaamo keraniin.

Samek

113 Aadidmidan kuu naawonmo kongendimain,
kumban eb amob yaa mimyob dowaken kowaan.
114 Eb kuu ne biknimbon kere ne kombe kii,
eb weng yaambed kwananeeb ande meedmiin.
115 Miin arewa kamenabidan, ne yaa angkanime,
kwananiib kuu ne Godbed kwanime andi ye weng kuu awinaniin.
116 Eb weng kunduk yaambed angkumone awawebko ne kuu doberembara,
kwanebko ne kwananeeb andi kuu kombere monmarain.
117 Ne kuu ebbed wongkewen yamob yaa amun andi dowad angkumone
awawe.
Kwananeeb kuu arud ye barangbed ne kuu ma monmaraanban.
118 Ebbed wongkewen yamob yaa domonde kimyen winimaibdan kuu ebbed
wunekarundimaab,

amborom kuu yi birandi kuu dawangmo kaimaib kowe.
119 Okad kiri miin arewa kamenabidan kuu ebbed kemengkod aremoon areb
kerewen,
kwanekob ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng kuu mimyob
dowaken kowimain.
120 Eb yaa uneni ne id kumundin kiringmimain,
kwane eb wengyundi yaa unimain.
Ayin
121 Ne kamenabaan kuu yorokmo anammo kerekmen yaambed kwamaan,
kowe ne kuu ne bondan yaa nen kondaab.
122 Eb dememan ne yaa kuu amun amun kamebdaniin ande kowe.
Korondaawa kerengkandanbed ne yaa dabab wayiraib.
123 Ebbed ne kuu arewa yaa burudande nende ande onmoni nindob yidnoon,
kwane eb weng yorokmo yaa kangkon kwanimain.
124 Eb dememan ne yaa kuu eb womoniyiibban ye mimyob dowaken
yaambed kame.
Kwane ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.
125 Ne kuu eb dememan, inamen kaadkeri kankawe,
eb kerekmen korokbewen ye weng nekaadkeri dowad.
126 O YARIMAN, kuned kuu ebbed ambangki yaron kii,
amborom kuu eb amob domabangkaib kowe.
127 Anamaa, ebbed kwanime andi ye weng kuu mimyob dowaken kowaan,
bot gold arebban, bot gold yankorenmo arebban kui.
128 Kwanekob, inamen korem yaa kuu eb kongamki yamob kuu yiminmo
ande wedmaan,
kowe dudanabi kiwaan korem yaa kuu naawonmo kongendimain.
Pe
129 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu manimanandeb amun kai,
kowe ne kuu kwane awine kandimain.
130 Eb wengbed ambobimaan kuu nambiri kondimaan,
kwane eb weng kuu mengmengiibban iwari doriibdan yaa inamen
kaadkeri kondimaan.
131 Eb weng dowad ne mongkod daande moom kowembirimain,
amborom kuu ebbed kwanime andi ye weng yaa moom dowakeniib
kowembirimain kowe.
132 Ne yaa murubia kaweneb ne yaa mimyob keewe kakman are nonon-
dande.
Eb yaa mimyob dowaken keebdimaibdan yaa komo kamimaab kuu ne
yaa kwamunemo kame.
133 Eb weng yaambed ne yon dodkanmo wini kerekmen yaa kangkadmewe.
Korondaawa ambarakmimbed ne yaa ma oone dobaraan.
134 Karubbed ne yaa dabab kawembiri yaa kuu ne nen bidde obon kowe.
Kwananeeb kuu eb kongamki yamob awine kandaniin.
135 Eb dememan ne yaa kuu kubi dowakeniib keewe amun keruwe.
Kwane ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawe.
136 Nimakarub kuu eb amob kuu awine kandokban kowe,
ne indob inok kuu ok mana areb menebimaan.
Tsadhe
137 O YARIMAN, eb kuu yorokmo,
kwane eb wengyundi kuu kangdommo.
138 Eb kerekmen korokbewen ye weng kowewen kuu yorokmo,
kuye weng kuu angkumone dobiri yeman kumbedmo.
139 Ne bondan kuu eb weng wunekare nonondandiwen kowe,

anam ambarakmiwen kii ande ne niindem aom denobeen.
140 Eb weng kuu karadmo,
kowe eb dememan ne kuu kuyaa mimyob dowaken kowimain.
141 Ne kuu yiri mana kere kwane akmendandiwen,
kuned eb kongamki yamob kuu nonondandainban.
142 Eb yorokmo kerekmen kuu aron korem korem yeman,
kwane eb amob kuu anammo.
143 Dabawiib durud yewediib ne ari meneboon,
kumban ebbed kwanime andi ye weng yaa kuu kubi dowakeniib kowaan.
144 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu aron korem yorokmo yeman,
inamen kaadkeri kuu kawebko wad dobara.
Kwof
145 O YARIMAN, ne niindem aom kumundin kumbed eb yaa baandaan kowe inanduwe.
Ne kuu ebbed wongkewen yamob awine kandaniin.
146 Ne kuu eb yaa baandaan kowe, ne kuu arewa yaa burudande nende.
Ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng awine kandaniin.
147 Ne kuu warindombed yaro dembeni eb yaa awawe ande baandimain,
eb weng yaambed kwananeeb ande meedmiin.
148 Eb weng meenme andangki dowad
ne kuu amki unuk angkimokban.
149 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ne weng wengambere.
O YARIMAN, ebbed dakmewen ye amob yaambed ongmewebko wadkera.
150 Inamen arewa ongmenib ne nenbandande kamiibdan kuu ne dia keriwen kii,
kumban yi kuu eb amob yaa ambab angka doriib.
151 O YARIMAN, eb kuu ne dia,
kwane ebbed kwanime andi ye weng korem kuu anammo.
152 Unyeman anukbed ne kuu eb kerekmen korokbewen yaambed nekaadkeraan kuu,
ebbed kuye weng kuu aron korem kwane angkimbiri yeman ongmewen.
Res
153 Dabab ne yaa monoon kuyaa wedmeneb ne nen burudande angka kowe,
amborom kuu eb amob kuu ne nonondandimokban kowe.
154 Ne dowad koromoni weng nekweneb ne kuu bidde.
Eb weng yaambed ongmewebko wadkera.
155 Arewa kamenabidan kuu arewa yaa burudande bindi kerekmen yaa ambab angka doriib,
amborom kuu ebbed wongkewen yamob awine dobiri kerekmen onmimokban kowe.
156 O YARIMAN, eb mimyob keende kakman are nonondandi kerekmen kuu miin darewoob arimbed,
ebbed dakmewen ye amob yaambed ongmewebko wadkera.
157 Ne yaa dabab kawidaniib ne bondaniib kuu yemoon,
kuned ne kuu eb kerekmen korokbewen ye weng yaa kuu koronde kimyen winimokban.
158 Koyabdan yaa kuu wedmendekori komyeng areb kerimain,
amborom kuu yi kuu eb weng awinimokban kowe.
159 Eb kongamki yamob yaa mimyob dowaken kowimain kuu wedme.
O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ongmewebko wadkera.
160 Eb weng korem kuu anammo,

kwane ebbed dakmewen ye amob yorokmo korem kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
Sin
161 Korok korok kuu idiibbanbed ne yaa nenbandimaib,
kumban ne kuu eb weng yaa binangke une kuu anammo kii andimain.
162 Ne kuu eb weng yaa kubimain,
odamod miin darewoob wedme kandoon ye karub areb kerimain.
163 Ne kuu dudanabi yaa naawonmo kongendeni komyeng areb kerimain,
kumban ne kuu eb amob yaa mimyob dowaken kowimain.
164 Ne kuu aronki mimo aom kuu ewaningko kankoone ediib kerimain,
ebbed dakmewen ye amob yorokmo ye dowad.
165 Eb amob yaa mimyob dowaken kowimaibdan kuu yewenub darewoob
kai kondimaab,
kwane yi kuu komo yaambed ma boknande kombaraibban kii.
166 O YARIMAN, ebbed nende burudande angka kowi kuu ne yaa monok ande
meedmiin,
kwane ne kuu ebbed kwanime andi ye weng yaambed kwane ambangki-
main.
167 Eb kerekmen korokbewen ye weng kuu awine kandimain,
kuyaa kuu mimyob dowaken miin darewoob kowimain.
168 Ne kuu eb kongamki yamowiib eb kerekmen korokbewen ye wengiib
awine kandimain,
amborom kuu ne dobiri kerekmen kumundin kuu ebkaadmo kowe.
Taw
169 O YARIMAN, ne baandi kuu wengambere.
Eb weng yaambed inamen kaadkeri kuu kankawe.
170 Ne kaamoni kuu wengambere.
Eb weng yaambed ne kuu arewa yaa burudande nende.
171 Ne mongkodkono kuu ewaningko kankooni wengbed diire darewoob
kerok,
amborom kuu ebbed wongkewen yamob kuu kedmengkawimaab kowe.
172 Eb weng dowad yook wingka,
amborom kuu ebbed kwanime andi ye weng korem kuu yorokmo kowe.
173 Ne awawi dowad eb dingki kuyaa kowe,
amborom kuu eb kongamki yamob kerekmen yaa kine kowaan kowe.
174 O YARIMAN, ne kuu ebbed ne nen arewa yaa burudandi yaa kuu moom
dowakeniib kowimain,
kwane eb amob yaa kuu kubi dowakeniib kowimain.
175 Korondebko ewaningko kankooni dowad dobara,
kwane ebbed dakmewen ye amob kuu ne yaa awawok.
176 Ne kuu sibi biknemoon areb awerendobenmo yarebiin kowe,
eb dememan ne dowad mene kerekne onme,
amborom kuu ne kuu ebbed kwanime andi ye weng kuu ma nonon-
dandimokban kowe.

Yook 120

Daane kawini ye yook.
1 Ne yaa dabab monoon kumbed YARIMAN yaa baandaane,
yembed inanduwoon.
2 O YARIMAN, dudanabi mongkodkonoiib birandi ongiib yaa kuu
ne nen burudande angka kowe.
3 O birandi ye karub, eb yaa kuu Godbed komo kamebdaneen?
Angkon eb yaa kuu ariyiib komo kamebdaneen?

4 Yembed eb yaa kuu ana nangmi ye karub ye ana yidkangiibbed ukum kabdaneen,
kwane nimin darewoowiib ye amoyidkowiibbed kangkon ukum kabdaneen kii.
5 Ne kuu ambibkin Mesek aombed norod doriin kowe, mimyowiiwee!
Kedi, ne kuu Kedaadan yi ambib kombon kidangka dobaraan, kuu mimyowiiwee!
6 Yewenub keri kerekmen yaa odkeneb kamidan yoom kuu
aronki yemoon kai dobaraan.
7 Ne kuu iwari yewenub dobiri ye karub,
kumban yewenubmo doberem andimain kuu yimbed ana nangmem andimaib.

Yook 121

Daane kawini ye yook.
1 Ne awawi kuu kuna yaambed mananeen ande kaamoneni,
ne indob kankoone aangko aangko ari kereknain kii.
2 Ne awawi kuu YARIMAN yaambed minimaan,
Eweniib okadiib ongmenaboonman yaambed kui.
3 Ye kuu eb domobdaana kereeb beredare kombaraabban,
kwane eb yaa oonebdimaanman kuu unuk angkaanban.
4 Kedi, Israeldan yaa oonendimaanman kuu
unuk angkimokban no kwane kerekbere doberembirimaan.
5 YARIMAN kuu eb yaa oonebdimaanman,
kwane YARIMAN kuu eb nen dorondarimaanman.
6 Aronki kuu aronbed ma aunban,
kwane amki kuu woodbed kangkon ma aunban.
7 YARIMANBED eb kuu nen amukmo biknaneen kowe kumkam maambed aanban,
kwane eb wadkeri yaa kuu oone kerenombaraneen.
8 YARIMANBED eb menebiyiib wenebiyiib kuu
kibikbed wene aron korem kwane oone keebdombaraneen.

Yook 122

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.
1 “YARIMAN yambib yaa wenem.” anduwiwen kuu
ne kuu kubi darewoob keraan.
2 O Yerusalem, kibireb kee nub kuu
kub kuuk ambongko aom doruub.
3 Yerusalem siti yenbiwen kuu
kande kobkokmo kande daboknenib yenbiwen.
4 Israeldan yi amyenimbon korem kuu kumaom daane winimaib,
YARIMAN ye amyenimbon kui.
Yi kuu YARIMAN yaa eso andande daane winimaib,
Israeldan yi dowad amob weng ongmoon yaambed.
5 Kedi, kwarimbed dibere wengyundimbon kuu dangoon,
Dewid ye awoya arimbed dibere oonimbon kui.
6 Yerusalem aom iwari yewenubmo keri dowad kurikuri kerime, kekane yedmime,
“Kane kane kub yaa mimyob dowaken kowimaib yaa kuu yiminmo kerundok.
7 Kub siti kuuk aom kuu iwari yewenuwiib kerok.

Kub korok korok yi ambibbon aom kuu yiminmo dobiriyiib kerundok."
andime.
8 Ne karubkimiib nangkodmiayiib yi dowadbed
kwane dakmaniin, "Kub aom kuu iwari yewenubmo kerok." andaniin.
9 YARIMAN nub God ye ambib ye dowadbed
ne kuu kub yiminmo dobere andi kiwaan onmaniin.

Yook 123

Daane kawini ye yook.
1 O Ewen arimbed dibere oonimaabman,
eb yaa ne indob kankoonimain.
2 Kedi, dabderem yiri dobere deme awinembiridan kuu nub yaa awande
bangkandok andenib yi kangkoman yaa wedme meedmimaib areb,
o dabderem yiri dobere deme awinimbiri ye wonong kuu ne yaa awawe
kawe andenu yu kangko wonong yaa wedme meedmimaun areb kuu
nub kangkon YARIMAN nub God yaa wedme meedmimaub,
kee kwananuuwe yembed mimyob keende awandaneen kumbed.
3 Nub yaa mimyob keende awande, o YARIMAN, nub yaa mimyob keende
awande,
amborom kuu nub yaa kuu yemoonbed daandi yeman kerundiwen
kowe.
4 Nub yaa kuu kerengkandanbed damangkandi weng yemoon kamendiwen,
nubbedmo yimin andidanbed nub kuu daandi yeman kerundiwen kui.

Yook 124

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.
1 Israeldan kuu kekane yedmime,
"YARIMAN kuu nub kerekmen yaamban karen." andime.
2 Kedi, kekane yedmime, "Karub kuu nub yaa bon keriwen kumbed
YARIMAN kuu nub kerekmen yaamban karen,
3 yimbed nub kuu wad ben anukmungkemoon areb keriwen karen,
yimbed nub yaa norin wandiwen kuyaron kui.
4 Kukuu urokbed nub ben yukneen areb keroon,
kukuu ok awaanbed nub ben dabune kebenendeen areb keroon kui.
5 Kukuu ok arud darewoobbed
nub ben are dabune kebenendeen areb keroon kii!" andime.
6 YARIMAN ye aningko kankoonem,
yembed nub kuu domondoone wene bondan yi arud ningkambo ari ma
kowindo kowe.
7 Nub kuu ayari on areb bad karub ye kawaad unoon yaambed
kombiri wenemoon areb keruwen.
Kawaad kuu domokboon kowe,
nub kuu obon keruwen kii.
8 Nub awandi ye karub kuu YARIMAN,
Eweniib okadiib ongmenaboon ye God kui.

Yook 125

Daane kawini ye yook.
1 Kane kane yi kuu YARIMAN yaa angkumone doriib kuu,
aangko Saiyon areb keriwen, kiringmindeban ye aangko kui, kwane
aron korem angkimbaranuun.
2 Aangko aangkombed Yerusalem kanawanewandiwen areb kwamune kuu,
YARIMANBED ye nimakarub kuu ben awanewandundoon,
kibikbed kwane wene aron korem korem yeman kii.

3 Kedi, yorokmodan yaa kondoon ye okad kuu
arewa kamenabidanbed oonimaib kuu ben kiradmaneen.
Mok arewa kamenabidanbed kwane oonaniib kuu
yorokmodan kuu yi yorokmo kerekmen yaa kuu koronde arewa kamaniib manok.
4 O YARIMAN, amun kamenabidan yaa kuu amun amun kamende.
Kwane kangdommo doriibdan yaa kangkon amun amun kamende.
5 Kumban kane kane yi kuu kimyen wene inamen unitab awinimaib kuu
YARIMANBED kuye arewa kamenabidan kuu ben kiradmaneen.
Israel aom kuu iwari yewenuwiib kerok.

Yook 126

Daane kawini ye yook.
1 Nub kuu bondanbed benwiniwen kumbed YARIMANBED ikakman Saiyon yaa benmonoon kuu,
nub kuu kiyuum wanabemoon areb kamuwen.
2 Kedi, nub mongkod aom kuu ambonbed diiroon,
kwane nub ong ari kuu kubi yookmo wingkanabuwen.
Kwane ambibkin yenadanbed dakmiwen,
"YARIMANBED yi yaa kuu kamenabi miin dareb dareb ambangkanaboon kii." andiwen.
3 Ee, YARIMANBED nub yaa kuu kamenabi miin dareb dareb ambangkanaboon kowe,
nub kuu kubimo keruwen kii.
4 O YARIMAN, nub karubkim bondanbed benwiniwendan yena kangkon benmene.
Amiibban ye amboon kiri am menenu ok kirodmo wenebimaun areb yi kuu benmenebko kirodmo menebime.
5 Kaneya yi kuu kab kibenib inok wandaniib kuu,
yi kuu kube baandenib id wandaniib.
6 Kane ye kuu kibingki dowad yob benwenene inok wandimaan kuu,
ye kuu kube baandene id wande andedme ben minimaan keraneen.

Yook 127

Daane kawini ye yook Solomonbed wongkoon.
1 YARIMANBED ambib kuu yenbokban keraneen kuu,
ambib yenbidanbed yi deme kuu idiibban dawangmo keraniib.
YARIMANBED siti kuu oone kerekborokban keraneen kuu,
oone kerekbiridan yi kerekbiri kuu idiibban dawangmo keraniib.
2 Ebka eb aromkonombed amkimo kai kuu yaro dembeneb,
wad dobiri kerekmen dowad deme yobdoodmo ambangkembirimaab,
kwane wene amnoom kai kerimaun kuu idiibban dawangmo,
amborom kuu YARIMANBED kane yaa mimyob dowaken keenimaanman yaa kuu bangkanimaan, ye unuk angkoon yaron kangkon kwane bangkanimaan.
3 Dana kuu YARIMAN ye kubi koni yeman,
yi kuu kakman amun yembed kondimaan yeman.
4 Karub kewed yaambed dana wanabimaan kuu
ana nangmi ye karubbed awingkoon ye ana areb.
5 Kwamune ye ana yemooniib keriwendan kuu
amun kerundoon.
Yi kuu kangdod yaa wananiib kuu
yi bondanbed yi yaa karak kondaibban.

Yook 128

Daane kawini ye yook.
1 YARIMAN yaa unimaibdan korem kuu amun kerundoon,
ye kiwaan ari weniibdan kui.
2 Yiib kuu deme awiniwen ye id kuu yiibka ananiib,
kwane yiib kuu amun kerundaneene yiminmo dobaraniib.
3 Eb wonong kuu wain nong areb id yemoon irimaun,
eb ambiwoom kuu.
Kwane eb dana meed kuu olif maad areb yemoonmo kainaniib,
eb arakbon kebed yaa kuu.
4 Kedi, YARIMAN yaa unimaan ye karub kuu
kwamunemo amun kerunaneen.
5 YARIMAN kuu Saiyon angkambed amun kerubdok.
Eb wad dobaraneeb ye aronki korem kuu
wedmebko Yerusalemdan yiminmo dobiriyiib kerok.
6 Anamaa, eb dana meed yi dana meed wedmaneeb kuu anam id kerok.
Israel aom kuu iwari yewenuwiib kerok.

Yook 129

Daane kawini ye yook.
1 Israeldan kuu kekane yedmime,
"Ne kewed yaambed mene kibikee yimbed dabab yemoon bangkawiwen." andime.
2 Kedi, kekane yedmime, "Ne kewed yaambed mene kibikee yimbed dabab yemoon bangkawiwen,
kumban yi kuu ne yaa ma nangme burudande dorindo.
3 Yimbed ne angkurom yaa kuu nong yikyikiibbed wangkanabiwen kumbed koodem areb kuburu doboob yemooniib keraan.
4 Kumban YARIMAN kuu yorokmo,
kedi, yembed kuye arewa kamenabidanbed ne nen yerengkiwen ye nong kuu nare burudande obon kawoon." andime.
5 Kaneya yi kuu Saiyon yaa arud wandembirimaib kuu,
yi korem yaa karak kondene yenbandoko ikakman winime.
6 Kwane yi kuu kereek ambib animari dembekore
kirodmo nuubnoon kainindo areb kerime.
7 Yi kuu wande bi ye karubbed kuyaa yob ma wedmindo kuye kereek areb kerime,
kwane yi kuu wiit yob andedmi ye karubbed kuyaambed ma andedmindo kuye kereek areb kerime.
8 Yi yaa dewenebe burudandandamiibdan kuu kekane yedmaib,
"YARIMAN ye amun kerundi kuu yiib ari kowok,
kwane YARIMAN yaningko yaambed yiib yaa amun kerunduub kii." andaib.

Yook 130

Daane kawini ye yook.
1 O YARIMAN, ne miin yiminban keraan ye niindem aombed eb yaa baandaan.

2 O Yariman, ne weng kee wengamberewe.
Eb kerendem kuu ne yaa kowe
ne yaa mimyob keewe ande baandaan kuyaa wengambere.
3 O YARIMAN, eb kuu kekamune ambarakmi ye yuun awinaneeb keraneen kuu,

o Yariman, kanembed ma wad doraanban keraneen kii.
4 Kumban eb kuu ambarakmi are nonondandi kerekmeniib kowe,
eb yaa unanuub kumbedmo yimin.
5 Ne kuu YARIMAN ye awawi dowad meedmiin, ne inamen kumundiniib kumbed meedmiin kii,
kwane ye weng yaambed kwananeen ande kowaan.
6 Ne inamen kumundiniib kumbed Yariman ye awawi dowad nindorokiibbed meedmiin,
amnoom oone kerekbiridanbed awawini waruk ande meedmimaib arebban,
anamaa, amnoom oone kerekbiridanbed awawini waruk ande meedmimaib arebban.
7 O Israeldan, YARIMANBED kwananeen ande meedmime,
amborom kuu YARIMAN kuu womoniyiibban ye mimyob dowakeniib kowe,
kwane ye kuu yiminmo biddi ye karub.
8 Yekareb yembed Israeldan kuu
yi ambarakmi yaambed bidde baneen.

Yook 131

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.
1 O YARIMAN, ne niindem aom kuu kerengkan kerindo,
angkon ne korok kankoone nembedmo yimin andokban,
kwane ne burudande arimbed keriwendan inamen ongmiwen kuyaa kuu ne kuu ma wingkanambengkan kamindo,
kwane ne inamen burudande arimbed keroon ye inamen kuyaa kangkon ne kuu ma wingkanambengkan kamindo.
2 Anamaa, ne kuu nangkem kere iwari keraan,
dana awaan yu muk koronde yu yaa yone iwari keremoon areb keraan,
kuye dana areb ne inamen kumundin kuu iwari keroon.
3 O Israeldan, YARIMANBED kwananeen ande meedmime,
kibikbed wene aron korem.

Yook 132

Daane kawini ye yook.
1 O YARIMAN, Dewid kuu ika meene.
Yobdood wedmenaboon korem kuu ika meene.
2 Yembed YARIMAN yaa weng kunduk yedme kowoon,
Yekob ye God Aromkonomo kuyaa wiim aangke yedmoon kui.
3 Kekane yedmoon, “Nambiwoom awunainban,
kwane ne angkimbon yaa wanainban,
4 kwane ne indob kuu konaina angkaanban,
kwane ne indob ingkad kuu kande yaa dubunaanban,
5 wene YARIMAN ye ambib arumi yumbon baamonekorid yimin keraneen,
Yekob ye God Aromkonomo ye dobirimbon kui.
6 Kedi, God ye amob weng ongmoon ye boks ye weng kuu Efarata angkambed wengamburuwen,
kwane wene Jearim ye mongkobon aombed wedmuwen.
7 God ye dobirimbon yaa wenem,
ye dibere oonimbon yaa wenenub kurikuri kere ye aningko kankoonem.
8 O YARIMAN, yaro dembe eb yiidkimbon yaa mene,
eb aromkono korokbeneb amob weng ongmewen ye boks kuyiib kanmene.

9 Eb dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu ongmendebko yorokmo
kiwaanbed dobirime,
kwane ebbed yorokmo kerundewendan kuu kubi ye yook wingkime.
10 Eb dememan Dewid ye dowad
ebbed ye ari oiyo bune kinewenman yaa kuu eb murubia kan yeknaab.
11 YARIMANBED Dewid yaa amob weng ongmoon,
kuye amob kuu ikakman kandaanban, anammo angkimbaraneen kui.
Kekane yedmoon, “Nembed eb yob yaambed
mimo kine nendaniine king keraneen.
12 Eb karub dana meed kuu nembed ongmaan ye amob weng awine kan-
denib,
ne kerekmen korokbaan ye weng yi yaa kedmengkandaniine awine
kandaniib kuu,
yi karub dana meed kuu eb dibere oonimbon arimbed
aron korem dibaraniib.” andoon.
13 Kedi, YARIMANBED Saiyon kuu kinoon,
ne dobirimbon yeman ande dowakeniib keroon kui.
14 Kekane yedmoon, “Kekee ne yiidkimbon aron korem korem yeman,
kuyaa kuu dowakeniib keraan kowe, nembed kwane dibere oonem-
baraniin.
15 Saiyon angka doriibdan kuu amun kerundaniine yiminmo dobaraniib,
kwane yu kamboknondan kuu animan yiminmo bangkandaniin.
16 Ne dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu ongmendaniina arewa yaa
burudande bindi kerekmen yikaadkeraniib,
kwane yu karadmodan kuu kubi yook naawonmo wingkaniib.
17 Kwarimbed Dewid ye aromkono kuu nembed kandune darewoob
arimbed ongmaniin,
kwane nembed ye ari oiyo bune kinaanman ye ooni yaromkono kuu
ongmaniina aron korem kwane angkimbaraneen.
18 Nembed ye bondan kuu karak kaimbed kan derenendaniin,
kumban ye kuu ongmaniina nambiri kai ye king keraneen.

Yook 133

Daane kawini ye yook Dewidbed wongkoon.
1 Kedi, ayiyambed mene wengbiriyiibban weng mimo kere ibmo dobiri kuu
amun angkon manimanandeb kii.
2 Kukuu God ye amob yaambed korok ari buni ye oiyo nekwiwen areb,
nub korok ari bunaiwe,
Eeron kui, ye ari bunaiwe,
menebe kawene bomi yaa kere ye ebkad kongkono dem yaa dorimaan
areb kii.
3 Kukuu aangko Heemon arimbed wood nurok
aangko Saiyon ari menemoon areb.
Amborom kuu YARIMAN kuu Saiyon arimbed amun kerundimaan kowe,
wadkeri aron korem kui.

Yook 134

Daane kawini ye yook.
1 YARIMAN ye demedan, yiib kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
kane kane YARIMAN ye kurikuri boyambib aom amnoombed ambangki-
maib kui.
2 Yiib dingki kuu ambib karadmo yaa benkoobenib,
YARIMAN ye aningko kankoonime.

3 YARIMANBED yiib yaa kuu Saiyon arimbed amun kerundok,
Eweniib okadiib ongmenaboonman yembed kui.

Yook 135

1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
YARIMAN ye aningko kankoonime,
YARIMAN ye demedan, ye aningko kankoonime.
2 Kane kane kuu YARIMAN yambiwoom awunimaibdan,
nub God yambib yu kuuk wirinimbon aom dobirimaibdan kui,
3 yiib kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
amborom kuu ye kuu amun kowe.
Ye aningko yaa kubi yook wingkime,
kukuu manimanandeb yeman kowe.
4 Kedi, YARIMANBED yeka ye dowad Yekob kuu kine baamonoon,
Israel kuu ye yaa bobne komboroon ye karub ande nendoone YARIMAN yeman keroon kui.
5 Nekaad, YARIMAN kuu miin darewoob arimbed.
Nub Yariman kuu miin darewoob arimbed, god yena korem arebban.
6 YARIMAN kuu komo komo ye dowaken kerimaan yaamo kwane ambangkimaan,
ambid aomiib okad ariyiib karamok ariyiib karamok niindem yiriyiib korem yaa.
7 Yembed wiib kuu ongmaane okad yimin yimin yaambed daanimaib,
kwane yembed am kuu imakiib ongmimaan,
kwane yembed nuub kuu ye angkimbirimbon aombed nenkowaana minimaan kii.
8 Yembed Idyipdan yi wonob dana meed yenbandoone dukniwen,
nimakarub yi wonob dana meediib dingkan yi wonob dana meediib kui.
9 O Idyipdan, yiib kingiib ye korok korokiib yaa kuu yembed manmo kerene dudiib binangke ye yaa anam andi yemaniib kuu yiib aom ongmenaboon.
10 Yembed ambibkin yemoon yeene monmaroon,
kingdan aromkonoyiib kangkon yeene nongkoboon,
11 Amorodan yi king Sihoniib
Basandan yi king Ogiib
okad Keenan ye ambibkindan yi king koremiib kui.
12 Kwane yembed okad kuu ye nimakarub yaa kondoone yiman keroon,
Israeldan yaa kondoone yiman keroon kui.
13 O YARIMAN, ewaningko kuu aron korem kwane angkimbaraneen,
o YARIMAN, eb yirin kangkon nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kuu kwane angkimbaraneen.
14 Amborom kuu YARIMANBED ye nimakarub yi dowad wengyundekore yi kuu ambarakmindo andaneen,
kwane ye demedan yaa mimyob keende awandaneen.
15 Ambibkin yena korem yi god kuu kuruwakmo, silvaayiib goldiib kumbed karub yi dingkimbed ongmenabiwen.
16 Yi kuu mongkodkonoyiib kumban dakmindeban,
kwane yi kuu indowiib kumban wedmindeban,
17 kwane yi kuu kerendemiib kumban wengambirindeban,
kwane yi kuu inum ma nimokban.
18 Kuruwak god ongmenabimaibdan kuu yika ongmenabiwen yeman kwamune areb keraniib,

kwane kane kane kuruwak god yaa angkumone doriib kangkon yi areb keraniib.
19 O Israel ye awoya ari, YARIMAN yaningko kankoonime.
O Eeron ye awoya ari, YARIMAN yaningko kankoonime.
20 O Livai ye awoya ari, YARIMAN yaningko kankoonime.
Kane kane YARIMAN yaa une bumangkimaib kuu, YARIMAN yaningko kankoonime.
21 Saiyon arimbed YARIMAN yaningko kankoonime,
Yerusalem aom doreenman yaningko kankoonime.
YARIMAN yaningko kankoonime!

Yook 136

1 YARIMAN yaa eso andime, ye kuu amun kowe.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
2 Goddan korem yi God yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
3 Yariman korem yi Yariman yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
4 Yembedmo binangke ye yaa anam andi yeman ongmenabimaanman, ye yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
5 Ye meeni kangdombed Ewen ongmoonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
6 Yembed okad yu yumbon kuu ok wedyirimbed ongme kowoonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
7 Yembed nambiri dareb dareb ongmenaboonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
8 Aronki oonimaun ye aron kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
9 Amnoom oonimaib ye woodiib mindongiib kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
10 Idyipdan yi wonob dana meed yeene monmaroonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
11 Yi numun aombed Israeldan ben angkadoroonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
12 Ye dingki aromkonoyiib yiroon kumbed kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
13 Karamok Dodmo andokboonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.

14 Karamok kuu andokbe angkara angkara kerekore Israeldan kuu wedyiri
benyanoon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
15 Kumban yembed Feroyiib ye ana nangmidaniib karamok Dodmo yiri
benkiradmoon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
16 Ye nimakarub amboon angka ben kinban dewonoonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
17 King dareb dareb yeene monmaroonman yaa kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
18 Kwane kingdan aromkonoyiib yeene nongkoboon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
19 Amorodan yi king Sihon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
20 Basandan yi king Og kangkon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
21 Yi okad kandene ye nimakarub yaa kondoone yiman keroon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
22 Ye demedan Israeldan yaa kondoone yiman keroon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
23 Nub kuu benkubune yiri kerundiwen kuyaa wedme meenoonman yaa
kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
24 Yembed nub kuu nub bondan yaambed ben obon kerundoon kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
25 Yembed wad dobiri yeman korem yaa animan bangkandimaan kui.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.
26 Ewen ari doreen ye God yaa eso andime.
Amborom kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem
kwane angkimbaraneen.

Yook 137

1 Babilon ye ok kebed yaambed nub kuu diberenub,
Saiyon dowad ika meenmende inok wanabimamuwen.
2 Kuyaambed at aningko wilo bokon bokon ari kuu
nub haap ben kinamburuwen,
3 amborom kuu nub awingke biwendanbed yook wingkime ande yedmendi-
wen,
nub yaa durud yewed kondiwendanbed kubi yook wingkime ande
nangkande yedmiwen kui,

“Saiyon yu yook mimo nub yaa wingke kondime.” ande yedmiwen kui.
4 Kumban komarewa kere nub kuu ogood ambibkin angkambed doruub kumbed
YARIMAN ye yook kuu wingkanabanuub?
5 O Yerusalem, kub nonondande korondaniin kuu
ne dingki wiwimbed haap wangki kerekmen kuu nonondandoko,
6 ne ong kuu koraab yaa daboknok.
Kub nonondande korondaniin kuu kwamunemo kerok.
Yerusalem yaa kubi darewoob keraan, yena arebban,
kumban kuye kubi kankubunaniin kuu kwamunemo kerok.
7 O YARIMAN, Yerusalem monmariwen yaron ari
Idomdanbed komo kamiwen kuu ika meene.
Yimbed baande yedmiwen, “Yerusalem monmarime.
Kumundinmo monmaribko ambukirimo kerok!” andiwen kui.
8 Babilondan, yiib kuu monmari dowad kinoon,
yiibbed nub yaa arewa kamenabiwen kuyaa kuu
karub kanembed ibmo inandundaneen kuu amun kerunaneen.
9 Kanembed yiib dana monob ben bot ari wowe monmaraneen kuu
ye yaa kuu amun kerunaneen.

Yook 138

Dewid ye yook.
1 O YARIMAN, ne niindem aom kumundiniib kumbed eb yaa eso andaniin,
kwane god yena yi arinambo arimbed eb yaa wingkani ewaningko kankoonaniin.
2 Ne kuu eb kurikuri boyambib karadmo yaa amonombe bumangkeni,
eb womoniyiibban ye mimyob dowaken keewiyiib eb ma korondiyiibban weng awiniyiib ye dowad
ewaningko yaa eso andaniin,
amborom kuu ewaningkoyiib eb wengiib kuu arimbed kerundeewe miin darewoob keriwen,
kumkam yena korem arebban kowe.
3 Eb yaa baandaan kuu ebbed inanduwewen,
ebbed ne ongmeweewa arudkonomo kangdommo keraan kui.
4 O YARIMAN, okad yiri ye king korem kuu eb weng dakmaneewe wengambaraniib kuu,
eb yaa eso andaniib.
5 Kwane yi kuu YARIMAN ye kerekmen dowad wingkaniib,
amborom kuu YARIMAN ye nambiri kuu miin darewoob kowe.
6 YARIMAN kuu darewoob arimbed,
kumban yirimodan yaa kuu awandi dowad kereknimaan,
kumban kerengkandan kuu yekaad kuned ma awandaanban, yi yaa kuu ambab angka doreen kowe.
7 Ne kuu arewa dabab niindem aom yarebimain kumban,
ebbed ne kuu ongmewaawa wadkerimain.
Ne bondanbed ne yaa kuu arud wandimaib kuyaa kuu eb dingkimbed kebenimaab,
kwane eb dingki wiwimbed ne kuu arewa yaa burudande nendimaab.
8 YARIMANBED ne dowad ye weng kunduk kuu kwamune ambangkaneen.
O YARIMAN, eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu aron korem kwane angkimbaraneen.
Eb dingkimbed deme andowewen kuu korondaab ambangke dowan kere.

Yook 139

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni yook Dewidbed wongkoon.

1 O YARIMAN, ne kuu
ebbed andangke darobeweneb kaadkeruwewen.
2 Ne yiri dibirimainiib yaro dobirimainiib korem kuu ebkaadkerewen,
eb kuu ambab angka doreeb kumban nembed inamen kowaan korem kwangkon ebkaadkerewen.
3 Ne dobiri kiwaaniib ne angki kerekmeniib korem kuu darobe ebkaadkerewen,
ne kamenabi korem kuu ebkaadmo kerewen.
4 O YARIMAN, ne mongkodkono ari weng aningko mimo mogeed dakmindo kumbed
komo yedmandamiin korem kuu ebkaadmo kerewen.
5 Ne kebed angkara angkara korem kuu ebbed kanawanewande durunewen,
kwane eb dingkimbed ne ari koweneb awawewen.
6 Ne yaa ebkaadkeruwewen ye kerekmen kuu miin manimanandeb kii, ne kuu kwamune meenindeban ii,
kuye inamen kaadkeri kuu miin arimbed, nembed meendobe kabaki kuu yirimo.
7 Eb Kingkin yaambed wene kunaya biknaniin? Dowan.
Eb kerebiri arimbed wene kunaya kombiri wananiin? Dowan.
8 Ewen ari daananiin kuu eb kuu kwari doreeb,
kwane dukniwendan yi doriib yirimbed kawene angkaniin kangkon eb kuu kuri doreeb.
9 Ma, ne kuu wanwene aron yaro minimaun kuu burudande kwangkakoo kai wananiin,
o karamok yara yane dobaraniin kuu,
10 kuyaa kwangkon eb dingkimbed ne nen kinban wananeeb,
kwane eb dingki wiwimbed ne yaa angkumowaneene kangdommo dobaraniin.
11 Kekamune yedmaniin, “Anam kuu kumunbed ne kebenewaneene biknaniin,
kwane nambiri ne yaa yuroon kuu amnoom kumunmo keraneen.” andaniin kuu,
12 kumun aom kuu yiminmo wedmaneeb,
kwane amnoom kuu awingyab areb yuraneen,
amborom kuu kumuniib nambiriyiib kuyaa kuu eb ma meenimokban kowe.
13 Kedi, ebbed ne id yaa kuu yeka yeka wuub nimingke nongkobewen,
ebbed ne id kuu ne ena yu kabeyob aom wuub nimingkewen.
14 Ne kuu binangke une eb yaa anam andi yeman ongmewewen kowe eb yaa eso andaan.
Eb ambangkanabi kuu manimanandewiib,
kukuu anammo nekaad.
15 Ne kuu biknimbon aom ongmewewen,
okad niindem yiri ongmewewen* kui,
kuyaa kuu ne kono kono kuu ebkaad, ne yaa komo keroon kuu eb yaa ma biknindo.

16 Ne id kuu mogeed wuub nimingkindo yaron kuu wedmewewen.
Ne wooni yaroniib bobni yaroniib wad doriin yaron koremiib kuu

* **Yook 139:15:** “Biknimbon” kuyiib “okad niindem yiri” kuyiib yi weng id angkara kuu “ena yu kabeyob aom”.

ne woonindo yaron anuk yirimbed
ebbed kinekoreb eb buk aom wongkewen.
17 O God, eb meeni kuu miin manimanandewiib andaan kii.
Yi korem kuu miin yemoon kai!
18 Ne kuu kwane kimingkembaraniin kuu
kubuk mimim kimingki arebban, kimingke dorindeban.
Kwane angke awari yaro dembaniin kuu domobdainban ewiib dobaraniin.
19 O God, miin arewa kamenabidan kuu yeene nongkobe!
Yeremboromdan, yiib kuu ne yaa angkanime!
20 Kedi, yi kuu inamen arewa kumbed eb dowad dakmimaib,
kwane eb bondan kuu ewaningko monmarimaib.
21 O YARIMAN, eb yaa arud wandembirimaibdan kuu nembed yi yaa arud wandembirimainoo? Anamaa.
Kwane, eb yaa manmo kerimaibdan kuu nembed yi yaa wunekare komyeng areb kerundimainoo? Anamaa.
22 Nembed yi yaa naawonmo arud wandembirimain kumbedmo,
yi kuu ne bondan andimain.
23 O God, ne yaa kuu andangke darobeneb ne niindem aom kuu ebkaadkere.
Kwane komboon kaamobeweneb ne inamen kabakanabi yi meendobi kuu ebkaadkere.
24 Kwane ne yaa kuu inamen arewa maayiib keroka kankorokbe.
Kwane wadkeri aron korem ye dobiri kiwaan ari kuu ne nen kinban wene.

Yook 140

Yook ambo bi ye karub yeman. God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

1 O YARIMAN, ne kuu miin arewa kamenabidan yaambed nen burudande angka kowe.
Ne kuu yeremboromdan yaambed nen dorondare.
2 Yi kuu yi niindem aom inamen miin arewa ongmenabimaib,
kwane yi kuu aronki korem kuu ana nangmi inamen bangkandimaib.
3 Kwane yi ong kuu niin yi ong areb kerenib “ssss” andimaib,
kwane yi weng mongkodkono mandakadbed dembimaan kuu niindok arud ambod areb.*Selah*
4 O YARIMAN, ne kuu miin arewa kamenabidan yi dingki dem aombed nen burudande angka kowe.
Ne kuu yeremboromdan yaambed nen dorondare.
Yimbed ne kombiri ye inamen ongmiwen kui.
5 Kerengkandanbed kawaad nong ne kuu awinenok ande ongme daubiwen,
kwane yimbed karub awingki ye men kuu kan batangne awinewande kamiwen,
kwane yimbed ne kiwaan arimbed awinenok ande nongkobiwen.*Selah*
6 O YARIMAN, “Eb kuu ne God.” ande yedmimain.
O YARIMAN, ne yaa mimyob keewe awawe ande baandaan kuu wengamberewe.
7 O YARIMAN Ambengkan, ne nen aromkonomo dorondarimaabman kui,
ana nangmi yaron yaa kuu eb kuu ne korok yaa kombe areb kerimaab.
8 O YARIMAN, arewa kamenabidan yi inamen dowaken yaambed kamandamiib kuu ee kwanime andaab,
kwane yi inamen ongmiwen kuu kebene.
Yi inamen ongmiwen kuu id keraneen kuu kerengkan keraniib kii.*Selah*
9 Ne kanawanewande bon keriwendan yi korok ari kuu,

yi butun kamiwen kuu ben ikakman nongkobebko,
10 amoyidkob niminiib yi ari kiroboko,
yi kuu amot aom ben kiraroko,
ika kawinindeban ye dem kongdem yiri ben kirarok.
11 Wengamborokbanabidan kuu nuwokad kuyaom kuu yumboniibban kerime,
kwane yeremboromdan kuu arewa kaimbed kirodmo mene dabunde yenbande monmarok.
12 Yariman kuu dabab wayiroondan yaa koromone angkumondene,
kamboknondan yaa wengyundi anammo kondimaan kuu nekaad.
13 Anam kuu yorokmodan kuu ewaningko yaa eso andaniiwe,
kangdommo doriibdan kuu eb kerebiri arinambo arimbed dobaraniib kii.

Yook 141

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.
1 O YARIMAN, eb yaa baandaan kii, kirod mene awawe.
Ne baandi eb yaa kuu wengamberewe.
2 Ne kurikuri eb yaa ben kabdiin kuu baeb amun kabdi areb kerok.
Ne dingki benkoobi kuu oobnon yaa ye dingkan aye nengke baeb kabdi areb kerok.
3 O YARIMAN, ne mongkodkono yaa kangkadmi kerekmeniib ongme.
Kwane ne mandakad ambongko yaa kuu weng amunmo dakmi dowad oone kerendombiri kerekmeniib ongme.
4 Korondaawa ne niindem aom kuu arewa kami aom kubunaan.
Korondaawa ne kuu inamen arewa ambangkain.
Kane kane kuu arewa kamenabimaib kuu,
korondaawa yi orokbon yaa wene anain.
5 Korondebko yorokmomanbed ye mimyob dowaken keendi kerekmen yaambed ongkawe ukum kawok.
Kukuu ne korok ari bune amun keruwi ye oiyo areb.
“Yii, ne korok ari bunaab.” andainban.
Arewa kamenabidanbed arewa kamenabimaib kuu kebenok ande kurikuri kamembirimain.

6 Yi wengyundi korok korok kuu aangko dungkun nare kubuneen yiri ben kiraraneen.
Ne weng kuu amun kowe yi kuu wengambaraniib.
7 Okad kuu nidke aangke ben kiradmemoon areb
yi kono kono kuu bobkonombon ambongko yaa ben kiradmaniiwe amone dange wananeen.
8 O YARIMAN Ambengkan, ne indob kuu eb yaa nengmonaan.
Ne kuu ebbed kukbimaabbon aom doriin kowe, ne kuu kan bobni ari kowaab.
9 Ne kuu yi kawaad nong ne dowad ben nongkobiwen kuyaambed nen burudande angka kowe.
Ne kuu arewa kamenabidanbed ne kiwaan arimbed awinenok ande nongkobiwen kuyaambed nen burudande angka kowe.
10 Yimbed karub awingki ye men kan batangne awinewande kamiwen kumbed yika awinendoko,
ne kuu amunmo deburudanda.

Yook 142

Maskil ye yook Dewidbed botdem aom bikne doboroon kumbed wongkoon. Kurikuri yook.

1 YARIMAN yaa naawon baandaan,
YARIMAN yaa mimyob keewe awawe ande kankone baandaan.
2 Ne mungkubmangkab kuu kanmene ye yaa konaan,
ne dabab kuu daanaan kui.
3 Ne niindem aom kuu wuudne yiminban keraan kuu,
ne kiwaan korem kuu ebkaadmo.
Ne yarimain ye kiwaan ari kuu
karub yenambed kawaad nong awinewande kowiwen.
4 Ne wiwi angka wedme.
Karub mim maa ne dowad ma meenewindo.
Ne nen kukbimaan ye karub maayiibban dowan,
ne wadkeri dowad kangkadmi ye karub maayiibban dowan.
5 O YARIMAN, eb yaa baandaan.
"Eb kuu ne kukbimaabbon,
wad doruubdan kiri kee eb kuu ne yaa bangkawimaab ye karub."
andaan.
6 Ne kuu nen kubuniiwa yirimo keraan kowe,
ne baandi yaa wengambere inanduwe.
Ne nenbande kamiibdan kuu aromkono darewoowiib ne arebban kowe,
yi yaambed ne nen burudande angka kowe.
7 Ne kuu wii aombed doberemoon areb keraan kuyaambed nen angka kowe.
Kwanebko ewaningko yaa eso anda.
Ebbed ne yaa amun amun kamaneeb kowe,
yorokmodan kuu neyiib yaa menebe nedbaniib.

Yook 143

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.

1 O YARIMAN, ne kurikuri wengamberewe.
Mimyob keewe awawe ande baandaan kuu wengamberewe.
Eb ma korondiyiibban weng awini kerekmeniib yorokomo kerekmeniib
kuyaambed
ne yaa inanduwe.
2 Eb dememan ne kuu wengyundi dowad nen wanaab,
amborom kuu eb arinambo ari kuu karub maa ma yorokmo dobirindo
kowe.
3 Kedi, bonman kuu nenbandoon,
kwane yembed neene kan okad yiri irewaroon,
kwane ongmoona kumun aom dobaraan,
unyeman anukbed dukniwendan kumun aom doriib areb keraan.
4 Kowe ne niindem aom kuu wuudne miin yiminban keraan,
kwane ne mimyob kuu unimbed yidne wonoon.
5 Ne kuu kurin kurin anuk ye aronki kuu meendobaan,
ebbed kurin anuk ambangkanabewen yaa kuu kube meendobeni
eb dingkimbed komo komo kamenabewen yaa andangke meendobaan
kui.
6 Ne dingki kuu eb yaa benkoobe kurikuri keraan,
kwane ne niindem aom kuu okad amiibbanbed ok moom kerimaun areb
eb kerekmen yaa moommo keraan.*Selah*
7 O YARIMAN, ne kingkin kuu kombarandamoon kowe,
kirodmo inanduwe.

Ne yaa kuu eb murubia kan yekne biknaab.
Kan yekne biknaneeb kuu bobkonombon yiri winiwen areb keraniin.
8 Ne kuu eb yaambed angkumone doriin kowe,
amkimo kuu korondebko eb womoniyiibban ye mimyob dowaken kuu ne yaa kanmonok.
Ne kingkin kuu eb yaa kankoone kabdaan kowe,
ne dowad kiwaan anam kuu korokbewe.
9 O YARIMAN, ne bondan yaambed ne nen burudande angka kowe.
Ne kuu eb kukbimaabbon aom doriin.
10 Eb kuu ne God kowe,
ne kedmengkawebko eb dowaken kuu ambangka.
Eb Kingkin amun kumbed
ne kuu okad dabonmo arimbed nen kinban wonok.
11 O YARIMAN, ewaningko dowad ne ongmewebko wadkera.
Eb yorokmo kerekmen yaambed ne dabab kandaan kuyaa ne nen burudande angka kowe.
12 Eb womoniyiibban ye mimyob dowaken yaambed ne bondan kuu kebene.
Ne yaa dabab kawimaibdan korem kuu monmare,
amborom kuu ne kuu eb dememan kowe.

Yook 144

Dewid ye yook.
1 YARIMAN ne aromkonombon yaningko kankoonem.
Yembed ana nangmi dowad kedmengkawoon,
ana nangmi kedmengki korem kui.
2 Ye kuu mimyob dowaken keewi ye God angkon ne aromne angkumonimbon,
ye kuu ne aromkonoyiib dobirimbon angkon ne nen arewa yaa burudande angka kowi ye karub,
ye kuu ne dorondari ye karub angkon ye kukbimaanbon aom doriin,
kwane yembed ambibkin yena kuu ne dabderem yiri kerundimaan kui.
3 O YARIMAN, nimakarub kuu kaneyakob eb kuu yi yaa oone doreeb?
Yi dana kuu kaneyakob eb kuu yi yaa meenmo doreeb?
4 Karub mimim yi dobiri ye weeb kuu eb yaambed inum koni mimo areb kumbedmo.
Yi kuu ayari on kuruwak dewene burudandemoon areb barang darewoobban.
5 O YARIMAN, eb Eweniib ambidiib kuu biringke yiri kamene.
Kwane aangko aangko kuu angkorondebko amarengiib dembok.
6 Imak kuu ben nongkobeneb bondan kuu bokne daware buyokbayok kerunde.
Eb ana ben baramberenebyi kuu yenbandebko kirokmone winime.
7 Eb amaan ari kumbed eb dingki yireneb,
ok darewoowiib noroddaniib yaambed
ne kuu nen burudande angka kowe.
8 Yi mongkodkono kuu dudanabimbed yukne diiroon,
kwane yi dingki wiwi kuu aadidmi awaan.
9 O God, ne kuu eb yaa yook yeeb wingkaniin,
eb yaa nong angko angkoyiib ye laiya wangke wingkaniin.
10 Yembed kingdan yaa kuu ana nangme burudande dori bangkandimaan,
kwane yembed ye dememan Dewid kuu arewa kamenabidan yi kerewang yaambed nen burudande angka kowimaan.
11 Ne kuu noroddan yaambed nen burudande angka kowe.

Yi mongkodkono kuu dudanabimbed yukne diiroon,
kwane yi dingki wiwi kuu aadidmi awaan.
12 Nub karub dana meed kuu ongmendebko
kab amunmo dembe kainimaan areb kewed kerime.
Nub nima dana meed kuu ongmendebko
king ye ambiwoom dodkono manimanandeb ongmiwen areb kwane koyu kerime.
13 Nub animan nongkobimbon ambib ben ongmendebko
animan mimim korem kuu diirok.
Nub sibi kuu ongmendebko
nub okad arimbed tausen tausen yemooniib kerime.
14 Nub oksen kuu ongmendebko
mana yemooniib kerenib mana bobniyiibban yiminmo kerime.
Bondanbed nub awingke ben wini kuu kebene.
Nub kambong aom kuu miin yiminban kere baande komkiyiibban kerok.
15 Kwamune keriwendan kuu amun kerundoon,
kaneya yi God kuu YARIMAN kuu amun kerundoon kii!

Yook 145

God yaningko kankooni ye yook Dewidbed wongkoon.
1 Ne God ne King, eb kubebde eb kuu darewoob arimbed andaniin,
kwane ewaningko kuu aron korem korem kankoonaniin.
2 Aronki mimim korem ewaningko kankoonaniin,
kwane eb kubebde eb kuu darewoob arimbed andaniin aron korem korem.
3 YARIMAN kuu darewoob arimbed, ye aningko yaamo kankooni yeman.
Ye inamen kuu darewoob arimbed kowe, karub mim kanembed kaad-kerunindeban.
4 Awodkiya awaana kumbed eb ambangkanabi yaa kube kankooni weng kuu yi dana meed yaa dakmenabaniib,
kwane yimbed eb kamenabi aromkonomo ye weng kangkon dakmena-baniib.
5 Yi kuu eb dobiri manimanandeb ye nambiri kwane dakmenabaniib kii.
Eb ambangkanabi kumbed binangke eb yaa kubimaib ye weng kuu kube meendobaniin.
6 Eb kamenabi binangki yeman kuye aromkono ye weng kuu nimakarubbed kwane dakmenabaniib.
Kwane nembed eb kuu darewoob arimbed ye weng kuu dakmena-baniin.
7 Eb amun amun yiminmo kamendimaab ye weng kuu nindorokiibbed dakme kubaniib,
kwane eb yorokmo kerekmen ye dowad kubi yook wingkaniib.
8 YARIMAN kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendimaan angkon mimyob keende kakman are nonondandimaan,
kwane ye norin arud kuu yodbirimban emambed angkon mimyob dowaken darebmoyiib.
9 YARIMAN kuu nimakarub korem yaa amun amun kamendimaan,
kwane ongmenaboon ye kumkam korem yi dabab kandimaib yaa kuu mimyob keende awandimaan.
10 O YARIMAN, ongmenabewen ye kumkam korem kuu eb yaa eso andaniib,
kwane eb karadmodan kuu eb kubebde eb kuu darewoob arimbed andaniib.
11 Yi kuu eb oonimbon ye nambiri ye wengiib,

eb aromkono kai ye wengiib dakmenabaniib.
12 Kwane dakmaniib kumbed nimakarub korem kuu eb kamenabi aromkono kuyiib
eb oonimbon ye nambiri manimanandeb kuyiib kuu yikaadkeraniib.
13 Eb oonimbon kuu dowan keraanban aron korem kwane angkimbaraneen,
kwane ebbed korok kere ooni ye kerekmen kuu nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwane angkimbaraneen.
YARIMAN kuu ye weng kunduk korem kuu kwane kuyaamo ambangkimaan, ma korondaanban,
kwane ongmenaboon ye kumkam korem yaa kuu mimyob dowaken keendimaan.
14 Kane kane kombiriwen kuu YARIMANBED awande benkoobimaan,
kwane kane kane dabab aom kande doriib kuu yembed ben angka nongkobimaan.
15 Wad doriib ye dingkaniib nimakaruwiib korem kuu eb kwananeeb ande kerebdombaraiwa,
animan kuu aron anam arimbed yi yaa bangkandimaab.
16 Eb dingki kan yire yiminmo bangkandaawe,
wad doriib ye dingkaniib nimakaruwiib korem kuu ane mikmonimaib.
17 YARIMAN kuu ye kerekmen korem yaambed kuu yorokmo,
kwane ongmenaboon ye kumkam korem yaa kuu mimyob dowaken keendimaan.
18 Kane kane yi kuu YARIMAN yaa baandimaib kuu ye kuu yi korem diamo keroon,
anam anam yaambed ye yaa bandimaibdan kui.
19 Kane kane yi kuu ye yaa une bumangkimaib kuu yembed yi dowaken yaa kuu id kerundi kondimaan,
kwane yi baandi kuu wengamberende ben burudande angka nongkobimaan.
20 Kane kane yi kuu YARIMAN yaa mimyob dowaken keenimaib kuu yembed yi yaa kerendombere oonendimaan,
kumban arewa kamenabidan korem kuu yembed monmaraneen.
21 Ne mongkodkonombed YARIMAN ye aningko kankooni weng dakmenabaniin,
kwane wad doriib ye dingkaniib nimakaruwiib korem kuu ye aningko karadmo kankoonembaraniib aron korem korem.

Yook 146

1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
O ne kingkin, YARIMAN yaningko kankoona!
2 Ne wad dobaraniin yaron korem kuu YARIMAN yaningko kankoonaniin.
Ne wad dobaraniin yaron korem kuu ne God yaningko kankooni ye yook wingkaniin.
3 Korok korok yaambed angkumone dobaraib,
duknaniib ye nimakarubbed yiib kuu bobni yaa burudande bindindeban kowe yi yaambed angkumone dobaraib.
4 Yi kingkin doombere wananiib kuu yi id koronde okad keraneen,
kwane kuye aronki kwari yi inamen ongmiwen kuu dawangmo keraneen.
5 Kumban kane kane yi kuu Yekob ye Godbed awandimaan kuu amun kerundoon,
YARIMAN yi God ye dowad yembed kwananeen andimaibdan kui.
6 Yembed Eweniib okadiib ongmenaboon,
karamokiib kumaom kumkam koremiib kangkon ongmenaboon.

Yembed ma korondiyiibban weng awinembirimaan aron korem.
7 Yembed dabab wayiroondan yi dowad anammo wengyundimaan.
Yembed mungimo keriwendan yaa animan bangkandimaan.
YARIMANBED wiidan kuu ben obon kerundimaan.

8 YARIMANBED indob tutdan yi indob nandimaan.
YARIMANBED dababbed ben kibinoondan kuu benkoobimaan.
YARIMANBED yorokmodan yaa kuu mimyob dowaken keendimaan.
9 YARIMANBED noroddan nub ambibkin aom doriib kuu kerendombere oonendimaan,
kwane yembed awodkiyiibbandaniib iribdaniib kuu awandimaan,
kumban arewa kamenabidan yi inamen ongmimaib kuu kebenimaan.
10 YARIMAN kuu aron korem king kere oonembaraneen.
O Saiyondan, ye kuu yiib God, nimakarub yaro dobere dobere yaro wananiib korem aom kwamunemo doberembaraneen.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 147

1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
Nub God ye aningko kankooni ye yook wingki kuu amun kii.
Ye aningko kankooni kuu kubi yeman angkon konomdangmo.
2 YARIMANBED Yerusalem kuu ikakman yenbeen,
kwane yembed Israeldan buyokbayok keriwen kuu ika ben nedbe doroon.
3 Yembed yi mimyob wande miin yiminban keriwen kuu windandunde ongmimaan,
kwane yi bob kuu yonende kebendimaan.
4 Ye kuu mindong mimo mimo kuu kimingke korem yekaadkeroon,
kwane korem kuu yi aningkombed mimo mimo yeengkanandoon.
5 Nub Yariman kuu darewoob arimbed, kwane ye kuu aromkonomo.
Ye meeni inamen kaadkeri kuu ye yimin yiminiibban kii.
6 Kane kane yi kuu benkubune yirimo keriwen kuu YARIMANBED benkoobe awandimaan,
kumban arewa kamenabidan kuu okad yiri ben kirarundimaan.
7 YARIMAN yaa eso andiyiib yook wingkime.
Nub God yaa haapbed wangke wingkime.
8 Yembed ambid kuu wiibbed kebenimaan.
Yembed okad ari am bangkandimaan.
Yembed koodbon koodbon ari kereek ongmaana dembenabimaan.
9 Yembed dingkan yaa kuu animan bangkandimaan,
kwane on bungkun mana baandimaib kuu animan bangkandimaan.
10 Hoos ye aromkono yaa kuu God kuu kubi dowaken kerimokban,
kwane karub ye yon yaromkono yaa kangkon God kubimokban.
11 Kumban kane kane yi kuu YARIMAN yaa une bumangkimaib yaa kuu kubi dowaken kerimaan,
kane kane yi kuu ye womoniyiibban ye mimyob dowaken monok ande meedmimaib kuyaa kubimaan kui.
12 O Yerusalem, yiib kuu YARIMAN yaa kubenib ye kuu darewoob arimbed andime.
O Saiyon, yiib kuu yiib God ye aningko kankoonime.
13 Amborom kuu Yerusalem yu kuuk ambongko kuu aromkono ariyiib ongmimaan,
kwane kumaom doriibdan kuu amun kerundimaan kowe.

14 Yiib okad yimin yimin yaa kuu yembed yewenubmo kerundimaan,
kwane wiit yob miin amun kumbed yiminmo bangkandimaan.
15 Yembed kwanime andi ye weng kuu okad yiri kowimaan,
kwane komo dakmimaan ye weng kuu kirodmo kwamunemo kerimaan.
16 Yembed wiiwam yurukmo kuu okad yaa dabunimaan,
kwane wood nurok yurukmo kuu derendarimaan,
17 kwane am yurukmo boyareb kuu yiri kiradmimaan kowe,
karub kanembed kuyaa kuu man dobaraneen? Dowan.
18 Kwane yembed weng yedmaana bumone okmo kerimaan,
kwane nuub kowaana ok yurukmo boyareb ku bumone okmo kere wenebimaun.
19 Yembed ye weng kuu Yekob yaa ben korokboon,
ye amowiib kongamki yamowiib kuu Israel yaa ben korokboon kui.
20 Ambibkin yena yi dowad ye kuu kekamune ma kamindo,
yi kuu ye amob ma yikaadkerindo.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 148

1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
Ewen arimbed YARIMAN ye aningko kankoonime.
Ambab ari kaimbed YARIMAN ye aningko kankoonime.
2 Ye engyus korem, YARIMAN ye aningko kankoonime.
Ye ana nangmidan korem, YARIMAN ye aningko kankoonime.
3 Aron yoom wood yoom, YARIMAN ye aningko kankoonime.
Yurimaib ye mindong, YARIMAN ye aningko kankoonime.
4 Ewen, YARIMAN ye aningko kankoone.
Ok ambid animari, YARIMAN ye aningko kankoone.
5 Yi korem kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
amborom kuu yembed weng yedme kowoona doriwen kowe.
6 Yembed yi yaa yumbon bangkandoona kangdommo kwane dobaraniib aron korem korem,
yembed dowan kerindeban ye amob ongmoon kui.
7 Okad arimbed YARIMAN ye aningko kankoonime,
karamok ye omyereyiib karamok niindem yiri doriib ye dingkaniib
8 imakiib am yurukmo boyarewiib wiiwam yurukmoyiib wiiwiib
ye weng yaambed kwamimaib ye nuub darewoowiib
9 aangko aangkoyiib koodbon koremiib
yob irimaib ye ayiib at sidaa koremiib
10 kiib dingkaniib amongkob dingkaniib
yiyiib ayari oniib
11 okad yiri ye kingdaniib ambibkin koremdaniib
okad yiri ye korok korokiib okad yiri ye wengyundidaniib
12 kewediib koyuyiib
aamkono aamkonoyiib danayayiib kui.
13 Yi korem kuu YARIMAN ye aningko kankoonime,
amborom kuu ye aningkomo kuu darewoob arimbed,
kwane ye nambiri kuu okadiib Eweniib burudande arimbed.
14 Ye nimakarub yi dowad aromkono kaiman ongmoon,
kuyaa kuu ye karadmodan korem kuu kube yirin kamaniib,
Israeldan kui, YARIMAN ye dia doriibdan kui.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 149

1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
YARIMAN yaa yook yeeb wingkime,
kwane yorokmodan kuu nedbe ye aningko kankooni dowad yook wingkime.
2 Israeldan kuu yi Ongmoonman yaa kubenime,
kwane Saiyondan kuu yi King yaa kubi dowaken kerime.
3 Yi kuu andenib ye aningko kankoonime,
kwane ye yaa kuu tamboriniib haawiib wangke wingkime.
4 Amborom kuu YARIMAN kuu ye nimakarub yaa kubi dowaken keendimaan kowe.
Kwane kane kane yi kuu dabab wayiroon kuu burudande dori kerekmen kondaneen.
5 Yorokmodan kuu kwane kondaneen kuyaa kuu kubi darewoowiib kerime,
kwane yi angkimbon arimbed kubi yook wingkime.
6 Yi mongkodkonombed God yaningko kankoonembirime,
kwane kerewang angkara arud angkara arud kuu yi dingki aom angkimborok.
7 Kukuu ambibkin yena yi arewa kamenabi yaa kakman kondi yeman,
yi yaa ukum kondi yeman kui.
8 Kukuu yi kingdan ben seinbed yerengki yeman,
yi korok korok kangkon awurimbed ben yerengke wii aom kambiri yeman kui.
9 Kukuu Godbed ukum kukui andoon kumbed yi yaa kwane kondi yeman.
Ye yorokmodan kwananiib kuu aningko darewoob kandaniib.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Yook 150

1 YARIMAN ye aningko kankoonime!
God kuu ye karadmo dobirimbon aombed doreen kuye aningko kankoonime.
Ye kuu mindong yi dangimbon aromkonoyiib arimbed doreen kuye aningko kankoonime.
2 Ye kamenabi aromkonoyiib ye dowad ye aningko kankoonime.
Ye kuu korem burudande darewoob arimbed kowe ye aningko kankoonime.
3 Kibi baandenib ye aningko kankoonime.
Haawiib laiyayiib wangkenib ye aningko kankoonime.
4 Tamborin wangke andenib ye aningko kankoonime.
Nongbed wangki yeman wangkanabe yurin wurumenib ye aningko kankoonime.
5 Kuweng darewoob ye simbal wangkanabenib ye aningko kankoonime.
Kuweng wenebi ye simbal wangkanabenib ye aningko kankoonime.
6 Inum nimaib ye dingkaniib nimakaruwiib kuu YARIMAN ye aningko kankoonime.
YARIMAN ye aningko kankoonime!

Matyu
Weng Amun Matyumbed Wongkoon

Matyu Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Matyu ye kedmengkandi kuu ye weng kimingkidan yaa Yesu Keresu kuu anam Yuudan yi King andoon. Ke kwanoon kuu Yesu okad yiri wad doboroon kuu Moses yoom profesidan yena yoom God Ye Weng aombed komo komo dakmenabiwen korem kuu anam id keroon, Yesu yaa.

Ma kuu Yesu ye meeni kuu nub ine daboknoka God ye karuwa nimaya kerime andi ye wengiib, Yesu monoon ye awo awo awoya kuu Dewidbed dobere monoon ye ambokab ande korokbi ye wengiib, nimakarub wene God ye oonimbon aom aomniwed Godbed oonok andi ye wengiib kui. Kukuu Godbed Moses yoom profesidan yoom yaambed kurin kurinbed kwamune ande wongkoon kumbed Yesumbed ye doboroon yaron arimbed God yaromkonombed korokbendoon.

Wongkoonman

Matyu kuu Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoob kuyaom kuu ye kuu maa. Yaningko maa kuu Livai. Ibduruk kuu ye deme kuu Rom gapman ye tak od bimaan. Kwane, Yesumbed Pita Endru yoom Yems Yoon yoom boon kuye yoman kuu Yesumbed Matyu nendoon. Kowe, Yesu komo komo kamenaboon kuu Matyu ye indobbed wedmoon kumbed Yesu bobnoone Godbed nenkoonoonbed ari kuu weeb 20yiib areb dowan keruune keye buk kee wongkoon. Kowe wongkoon ye weeb kuu AD 53 areb o AD 57 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu King Dewid Ye Kambong Aombed Wooneen (sapta 1—2)
2. Yoon Baptaisman Yesu Ye Kiwaan Nekwoon (3:1-12)
3. Yesu Baptais Keroone Setenbed Mene Biranande Kamoon (3:13—4:11)
4. Yesu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (4:12—14:12)
5. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (14:13—17:21)
6. Yesu Galeli Angka Ika Wene Kedmengkandoon (17:22—18:35)
7. Yesu Galeli Koronde Yudea Aom Yarebe Kedmengkandoon (sapta 19—20)
8. Burudandoon Ye Orokbon Arimingku Aom Komo Keroon (sapta 21—27)
9. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (sapta 28)

Yesu Ye Awoya Awoya Yiri
(Lk 3:23-38)

1 Yesu Keresu ye awoya awoya yiri kei. Yesu Keresu kuu Dewid ye awo aman ari, King Dewid kuu Abraham ye awo aman ari. Aningko kei:
2 Abraham kuu Aisek yambe,
Aisek kuu Yekob yambe,
Yekob kuu Yudayiib ye aagoroka yenayiib yi ambe,
3 Yuda kuu Peres yoom Seera yoom yi ambe, yi ena kuu Tamar.
Peres kuu Hesron yambe,
Hesron kuu Rem yambe,
4 Rem kuu Aminadab yambe,
Aminadab kuu Nason yambe,
Nason kuu Salmon yambe,

5 Salmon kuu Boas yambe, Boas ye ena kuu Rehab,
Boas kuu Obed yambe, Obed ye ena kuu Rut,
Obed kuu Yesi yambe,
6 Yesi kuu King Dewid yambe,
Dewid kuu Solomon yambe, Solomon ye ena kuu Yuraiya yamban.
7 Solomon kuu Rehoboam yambe,
Rehoboam kuu Abidya yambe,
Abidya kuu Asa yambe,
8 Asa kuu Yehosafat yambe,
Yehosafat kuu Yehorem yambe,
Yehorem kuu Usaiya yambe,
9 Usaiya kuu Yotam yambe,
Yotam kuu Ahas yambe,
Ahas kuu Hesekaiya yambe,
10 Hesekaiya kuu Menase yambe,
Menase kuu Amon yambe,
Amon kuu Yosaiya yambe,
11 Yosaiya kuu Yekonaiya yambe, Yekonaiya yoom ye aagoroka yoom kuu Babilondanbed mene ana nangbanekorib, Babilon ambibkin angka benwiniwen.
12 Amaan, Babilon angka benwiniwen ari kuu:
Yekonaiya kuu Siotio yambe,
Siotio kuu Serubabel yambe,
13 Serubabel kuu Abiud yambe,
Abiud kuu Elaiyakim yambe,
Elaiyakim kuu Aso yambe,
14 Aso kuu Sadok yambe,
Sadok kuu Akim yambe,
Akim kuu Eliud yambe,
15 Eliud kuu Eliesa yambe,
Eliesa kuu Mattan yambe,
Mattan kuu Yekob yambe,
16 Yekob kuu Yosef yambe,
Yosef yamban kuu Meri, yu yaambed Yesu wooneen kui. Ye yaa Keresu* andimaib kii.
17 Kekee ibduruk ye awoya Abraham doboroonkob mene King Dewid kuu awoya awoya 14iib. Angkon King Dewidbed doboroonkob mene ari Babilondanbed yeene benwiniwen yaron kwangkon awoya awoya 14iib. Amaan angkon Babilon angka benwiniwenbed mene ari Yesuyiib wooneen kwangkon awoya awoya 14iib.

Yesu Keresu Wooneen

18 Kekee komo kere Yesu Keresu wooneen kuu kei. Ye awaan Meri kuu Yosef ye wonong ande boriwen, kumban yi ayoob awane dobirindo ye niindem aom kumbed, Kingkin Karadmombed yu yaa menekore ye aromkonombed yu niindem aom kuu dana ongmoon kowe, yu kuu oyoomiib keruune wedmiwen. 19 Yu karub Yosef kuu God ye yorokmo karub kowe, nimakarub wedangkambed yu yaa karak konde domondi kuu ye dowak-enban. Kwani kowe, yembed meenoon kuu boruwen kuu iwari korondem ande kamoon.

* **1:16:** Keresu andi ye weng id kuu “Godbed Kinoona Monoonman”.

20 Kwanande kamoon kowe, Yariman ye engyumbed Yosef yaa mene
kiyuum angkambed daanoon, “Yosef, Dewid ye awo ari yee! Meri kuu awane
eb ambiwoom nenwene. Eb unaab, amborom kuu yu oyoomiib kereen kuu
Kingkin Karadmombed yaromkonombed ongmoon. 21 Yu kuu karub dana
woonanuun kowe, eb kuu yaningko kone Yesu† ande, amborom kuu yembed
ye nimakarub yi ambarakmi ye kakman yaa kuu burudande bindaneen
kowe.” andoon.
22 Kwanoon amborom kuu unyeman anuk yaa weng kuu Yarimanbed
yedmoone ye profesiman mene daande wongkoon kuu id anam kwamune
dembe wonoon. 23 Yembed daandoon kuu, “Wonong koyu karub maayiib
angkindo kumbed oyoomiib kerenu karub dana woonanuuna yaningko
Imanyuel andaniib.” andoon. Imanyuel ye weng id kuu “God nub yaa
doreen” kui.
24 Engyumbed kwanandoon kowe, Yosef demboon ye yondem kuu yaro
komo Yarimanbed ye yaa daanoon kuu kwanoon, Meri awane yambiwoom
nenwonoon, ye wonong keroon. 25 Kumban ye kuu Meri yoom ma dabokne
angkindo, kwane dobere wene ari yu karub dana kuu wooneen. Ye aningko
Yesu ande kowoon.

2

Mindong Darobe Andangkanabidan Miniwen

1 Erod kuu Yuudan yi king kere doreen yaambed, Yesu kuu wooneen,
Yudea ambibkin kambong Betlehem aombed. Yesu woonuuna, amaanbed
mindong darobe andangkanabidan yena aron dembimaun angkambed
Yerusalem aom miniwen. Menenib, taun kumaom doriibdan yaa dawuro
kaamobiwen, 2 “Dana woonekore Yuudan yi king keraneen kuu kuna
yaambed doreen? Ye wooneen ye mindong diburuuna, kangka doruub
kumbed wedmuwen. Wedmuwen kowe, nub mene wedmene ye yaa bu-
mangkane kube yaningko kankoonandamuub.” andiwen.
3 Kwane, karub maambed King Erod yaa wene daanoone, wengam-
berekore kongendoon. Kongendoone, Yerusalemdan korem kuu uniwen.
4 Kwane, yembed yedmoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi
korok korokiib, Yuudan yi amob kedmengkandidan yi korok korokiib korem
nedbiiwe kaamobendoon, “Kuna yaambed Godbed kinaneena mananeen-
man Keresu kuu woonanuun?” andoon. 5 Andoona, inande yedmiwen,
“Ye kuu Yudea ambibkin kambong Betlehem aombed woonanuun. Profes-
imanbed unyeman wongkoon kuu kei,
6 ‘Kambong Betlehem. Kub aombed Yudea ambibkin angka, kub kuu kam-
bong embeng kumban,
taun maa maa yaa Yudea kumaom kuu korok miin darewoob keraneeb,
amborom kuu kub aombed King darewoob mananeen kowe,
ye kuu ne nimakarub Israeldan oonaneen.’ ande wongkoon.” andiwen.
7 Kwamunekoriwa, Yuudan yi korok korok kuu dakme dowan keri-
iwa, king Erod yedmoonkob karub maambed mindong darobe andan-
gkanabidan yemyeb benmonoon. Benmonoona, king Erodiibmo nedbiiwa
kaamobendoon, “Aron komo arimbed mindong kuu andowe wedmiwen?”
andoone neman inandiwen. 8 Kwane yembed domonde birande yedmoon,
“Yiib kambong Betlehem angka winime, wenenib korobe onmenmo yare
dana kuu wedmibka, ika mene neyiib yedmewime. Mene yedmewibko, ne

† **1:21:** Yesu yaningko ye id kuu “Yarimanbed arewa yaa kuu burudande bindimaan”.

kangkon weneni ye yaa bumangkane kube yaningko kankoona." andoon.
9 King Erod kwamune ye weng yi yaa daande domondoona winiwen.

Kwane yaro dore winiiwa, mindong aron dembimaun angkambed wedmiwen kuu angkon ika yaro yureen. Mindong kuu yi arinambo arimbed yure wene mene wedwiri dana angkeen arimbed mimyirimo dibere yureen kowe, 10 kubi darewoob kamiwen. 11 Kwane ambiwoom awunenib, dana yoom yawaan Meri yoom wedmiwen. Kwane, yi korem bumangkanib korok ambokibenib dana yaa kube yaningko kankooniwen. Kwane, yi od yowoyiib bongmenabenib munob yiribman ye yaa bangkaniwen, od goldiib at nunung baeb amun yeman yaningko ferengkinsensiib muramura baeb amun yaningko meeryiib kwane bangkaniwen. 12 Amnoom angkambed, Godbed menene kiyuum angkambed mindong darobe andangkanabidan yaa yedmendoon, "Amob, yiib kuu king Erod yaa ika wanaib." andoon. Kwanandoona, kiwaan maambed yi ambibkin angka ika winiwen.

Idyip Yiri Kirokmoniwen

13 Kwamune mindong darobe andangkanabidan kuu winiiwa, Yariman ye engyu Yosef yaa menene kiyuum angkambed daanoon, "Yeedere yaro danayiib yawaaniib be Idyip ambibkin yiri kombiri wene kuri dobere. Kwamune dobereewo nekambed yedmebdaniin kui. Kuri dobere, amborom kuu King Erodbed ye ana nangmidan yedmandamoona onmene dana kuu aye kowandamiib kii." andoon.

14 Kowe, kuye amnoom Yosef yeedere yaro dore danayiib awaaniib be kombiri Idyip yiri andowe wonoon. 15 Kwamune King Erod bobnindo yaron kuyaambed, yi korem kuri Idyip aom doriib. Kowe, kurinbed Godbed ye profesiman yaa daanoone dakmoon kuu "Neka ne dana baandaane Idyip ambibkin aombed monoon." andoon kuu anam id keroon.

16 Yosef ye danaya awaana be Idyip yiri wonoon ye yondem kuu, King Erod wedmoonka mindong andangkanabidan kuu ye yaa aadidme kiwaan maambed awanewande winiwen. Kwamuniiwa, ye kuu norin miin darewoob wandoon kowe, ana nangmidan yedmoona kambong Betlehemiib kambong kambong dia diayiib wenenib, karub dana korem yi weeb ayoob keriwenbed kiri kuu korem yenbandiiwe dukniwen. Mindong darobe andangkanabidanbed mindong kuu weeb ayoob wedmuwen Erod yaa ande yedmiwen kowe, dana yi weeb kwamune yenbandime andoon. 17 Kwamune keroon kuu Godbed unyeman anuk yaa daanoonkob profesiman Yeremaiyambed wongkoon kuu anam id keroon kuu kei.

18 "Yuudi ameng weng darewoob kambong Rama aom wengambiriwen.
Kukuu Rekselbed yuudi ameng weng darewoob kamuun, yu dana meed yi dowad.
Yu dowakenban kereen, karub yenambed nangkande mimyob kankubune yu yaa awandi kuu yiminban kereen,
amborom kuu yu dana kuu dowan kowe." kwane wongkoon.

Kambong Nasaret Yaa Ika Miniwen

19 Kwamune Yosef awene Idyip aom doriib yaa, King Erod kuu bobnoon. Bobnoona, God ye engyumbed Yosef yaa menene kiyuum angka daanoon, 20 "Yeedere yaro dore, danayiib yawaaniib be ika Israel ambibkin ari be wene, amborom kuu karub kane kanembed dana ayande kamiibdan kuu yoworiwen kii." andoon.

21 Kowe kwane, Yosef yeedere yaro dore, danayiib yawaaniib be ika Israel ambibkin ari wonoon. 22 Kumban Yosef mene wengamboroonka, Aakelius kuu awodki Erod ye yumbon kande Yudeadan yi korok kere doboroon kii

andiwen. Ye wengamberekore, wene kuyaa dobiri kuu koronde unoon. Kwamune angkon kiyuum angkambed kuyaa dobaraab andoone wengamberekore, Yudea kuu awanewande Galeli ambibkin ari danayiib awaaniib be wene 23 kambong Nasaret aom dobiriwen kowe, anuk Godbed daandoonkob ye profesidanbed daandiwen kuu, ye kuu Nasaretman andaniib kii andoon kuu Yesu yaa anam id keroon.

3

Yoon Baptaismanbed Yesu Ye Kiwaan Nekwoon (Mk 1:1-8, Lk 3:1-18)

1 Kwane, weeb yena dowan keruune, Yoon Baptaisman kuu wene Yudea
ye amboon angka doberekore, baande daandimaan kuu, 2 "Ambarakmi
yaa koronde amonombime, amborom kuu Ewen Yarimanbed nimakarub yi
korok kere ooni yaron dia menuun." andimaan.
3 Unyeman anuk yaambed profesiman yaningko Aisaiyambed weng maa
yedmoon kuu Yoon yaa kuu kwane anam id keroon. Kwane yedmoon,
"Karub maa kwane amboon angkambed baande daandaneen kii.
'Yariman mananeen ye kiwaan nekwime,
ye kiwaan yorokmo ongmime.' " andoon.
4 Keye Yoon yebkad kuu kemo kimimbed ongmiwen* kumbed derene,
ye kobaiknong kuu dingkan kadbed boronimaan koborom yaa. Angkon
kwamune ye animan kuu dura angka ye in okiib ediib kumbedmo animaan.
5 Kuye aron kuu Yerusalemdaniib Yudeadaniib ok Yooden yara yara dori-
ibdaniib Yoon yaa wengamberem ande menebiwen. 6 Kuyaambed yi am-
barakmi korem God yaa mimyob kowe dakmekoriwa, ok Yooden yirimbed
baptais kerundoon. Kwane menebe wengambaraiwa baptais kerundaane
winimo kamiwen.
7 Aron kwane kamiib aombed wedmoona, Yuudan yi Farisidaniib†
Sedyusidaniib‡ kwane Yoon yaa miniwen. Miniiwe wedmekore, yedmen-
doon, "Yiib kuu nemengkandidan, arud niin areb kii! Kanembed daan-
deenkob, God ye norina dabawa yiib ari menebandameen yaa kuu kombere
wanandiwed? Komarewa kee? 8 Ambarakmi yaa koronde amonombi ye
kerekmen yaambed awine amunmo kamime.
9 "Nub kuu Abraham ye awoya kowe butun kandaubban ande meenaib,
amborom kuu Adam ongmi areb Godbed bot be Abraham ye awoya ong-
menabi kuu yimin kowe. Kedi, yiib anam andi kuu Abraham ye anam andi
arebban kowe, Abraham yaa weng kunduk kowoon kuu koronde yiib yaa
butun kerundaneen kwangkon yimin. 10 Godbed wengyundanande meneen
kuu at dengki ye karub menemoon areb. Kapakiib nande at ambokab
yiri doreen. At kuu ayob id arewayiib keraneen kuu dengke be amot yiri
kiradmaneen.
11 "Ne kuu okbed nimakarub yaa baptais kerundaan kuu ambarakmi yaa
koronde God yaa amonombi ye akmi yeman kui. Kumban karub maa ari
mananeen kuu ye aningko kuu ambab ari, ne kuu yirimo. Kwane kowe,
nembed yambiwoom awunimaana ye yonkad biangke bi ye deme awini kuu
yiminban. Yembed Kingkin Karadmoyiib amoyiib baptais kerundaneen.
12 Yembed wiit yowiib awiib ari kirari yemaniib awine doreen kii, kwane

---

* **3:4:** Ye kuu profesiman Elaidya areb kemo kimimbed ongmimaib yebkad derenimaan. † **3:7:** Farisi kuu inamen mimodan. Yi meeni darewoob kuu God ye amowiib yi amowamob God ye amob yaambed ongmiweniib wengambere kwanime ande dakmimaib, Yuudan yaa. ‡ **3:7:** Sedyusi kuu inamen mimodan maa. Yi meeni darewoob kuu polotikiib Yuudan yi gapman korok keriyiib kui.

kanwene wiit yob dabonmo ari beengkimbon arekore, beengkene be kirare yowiib awiib andokbe wenorekore, yob kuu yambiwoom be nongkobaneen kumban ab kuu amot kumbaanban yiri be kiraraneene denaniib, nimakarub amuniib nimakarub arewayiib andokbi ye dowad nekwoon kui." andoon.

Yesu Kuu Yoonbed Baptais Kerunoon
(Mk 1:9-11, Lk 3:21-22, Yn 1:29-34)

13 Kuye yoman, Yesu kuu Galeli ambibkin domonde ok Yooden yiri wene
Yoonbed baptais keruwok anded. 14 Kumban Yoonbed kebenande kamoon,
"Ebbed ne baptais keruwaneeb kumbed yiminaa. Komarewa ne yaa baptais
keruwok ande menewen?" ande kamoon.
15 Kumban Yesumbed neman yedmoon, "Kibireb kwamunaneeb kumbed
yimin, nub yaa. Kukuu yorokmo inamen Godbed ongmenaboon korem
anam id keri yeman kowe, kwane kame." andoone, Yoonbed eyoka kwana
andoon.
16 Kwane, Yesu yaa baptais kerunoone yaro demboone ambid kuu
bengkeroone, kuyaa wedmoonka God ye Kingkinbed on arud wan kamen-
emoon areb kamenene Yesu ari diboroon. 17 Kwane ambid arimbed weng
monoon, mene yedmoon, "Kekee ne Dana kii. Ye yaa ne mimyob dowaken
darewoob kowaan. Ye yaa ne anam kubimain." andoon.

4

Setenbed Yesu Yaa Komboon Kaamoboon
(Mk 1:12-13, Lk 4:1-13)

1 Kwane, Yesu kuu Kingkin Karadmombed amboon angka nenwonoon.
Ye kuu awad arewa yi korokbed komboon kaamobi ye dowad nenwonoon.
2 Nenwonoone, Yesu kuu animan koronde aronki 40yiib amnoom 40yiib
doboroon kowe, mungimo keroon.
3 Kuye yoman kwamune awad arewa yi korok mene komboon kaamobi
ye dowad yedmoon, "Eb kuu God ye Mingki keroka, bot kee yedmebko om
keroko ane." andoon.
4 Kumban Yesumbed inande yedmoon, "Yii, God Ye Weng wongkiwen kuu,
'Nimakarub kuu animaniibmo ane dobaraibban,
wadkeri yeman anam kuu Godbed komo dakmeen
kwangkon wengambere dobaraniib kumbed yimin.' ande wongkiwen."
andoon.
5 Kwanandoon kowe, awad arewa yi korok kuu Yesu nenwene God ye
siti karadmo Yerusalem aom nande kurikuri boyambib darewoob aminim
arimbed kowoona doboroon. 6 Kwane awad arewa yi korokbed yedmoon,
"Eb kuu God ye Mingki keroka, ebka korongberenande kawene okad yiri
kombere, amborom kuu God Ye Weng wongkiwen kuu,
'Godbed ye engyus yedmaneena,
yimbed eb yaa ongme oonebdaniib.
Kwane yi dingkimbed eb awine kankoonaniiwa,
eb yon kuu bot arimbed wowaanban.' ande wongkiwen." andoon.
7 Kumban Yesumbed man yedmoon, "Kekamune angkon God Ye Weng
wongkiwen kuu,
'Yiib Yariman God yaa komboon kaamobaib.' ande wongkiwen." andoon.
8 Kwanandoon kowe, awad arewa yi korokbed Yesu nenwenene aangko
ambab ari daanene kowoona doboroona, ambibkin koremiib korok dareb
dareb yi aromkonoyiib korokbenoon. 9 Korokbenekore Yesu yaa yedmoon,
"Eb kuu ne yaa okad yiri bumangke ne dabderem aom dobere naningko

kankoonaneeb kuu, korem komo komo wedmeeb kuu kabdaniina yi korok keraneeb kii." andoon.
10 Kumban Yesumbed neman yedmoon, "Seten, koronde wene! Amborom
kuu God Ye Weng aombed wongkoon kuu,
'Yiib Yariman God yaamo bumangkane yaningkomo kankoonenib,
ye yaamo wengambere kwanembirime.' ande wongkoon kui." andoon.
11 Kwane, awad arewa yi korok kuu koronde wonoone, engyus menenib
Yesu yaa awanene ooniwen.

Yesu Andowe Weng Amun Daandenmo Yaroon

12 Aron maa, Yesu wengamboroonka Yoon Baptaisman kuu awine kan wii
aom kaaniwen kowe, Yesu kuu ika Galeli ambibkin ari wonoon. 13 Kambong
Nasaret koronde wene Kapeenaum aom doboroon, amyenimbon Sebulun
yoom amyenimbon Naftalai yoom yi bidambib aom, bowan Galeli kebed
yaa. 14 Kwane, komo komo profesiman Aisaiyambed wongkoon kuu anam
kwamune id keroon. Ande wongkoon kuu
15 "Galelidan, amyenimbon Sebuluniib amyenimbon Naftalaiyiib kui.
Karamok wini ye kiwaan kuyiib, ok Yooden yara kuye okad kui.
Yuudan yoom ambibkin maa maadan yoom kui.
16 Yi kuu bobniyiib ambarakmiyiib ye kumun aombed doriib kuu
God ye nambiri darewoob kawure waroon kuu wedmiwen." ande
wongkoon.
17 Galeli ari wonoon kuye aron kuyaambed Yesu andowe God Ye Weng kee
daandenmo yaroon, "Yiib amonombime, amborom kuu Ewen Yarimanbed
nimakarub yi korok kere ooni yaron kuu dia muneen kowe." andoon.

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon
(Mk 1:14-20, Lk 5:1-11, Yn 1:35-42)

18 Kwane, Yesu kuu bowan ok Galeli kebed angka yare mene oon bi
karub wedmendoon, ayi ningki. Yi kuu oon bi ye men kamberenib oon
bandiwed. Yi aningko kuu Saimon yaningko maa Pita yoom Endru yoom.
19 Wedmekore, yedmendoon, "Yiib kuu ne yoman minibko, oon bi areb
Godiib yaa nimakarub bi ye kiwaan yiib yaa kedmengkanda." andoon.
20 Andoone, erebnariyiibban yimbed oon bi ye men nongkobiiwa, Yesu ye
yoman kedmengkandok ande winiwen.
21 Kwane, kuyaambed wene ari angkon karub ayoob wedmendoon, ayi
ningki, Yems yoom Yoon yoom. Yi kuu yi ambe Sebedi yoom oon bi motod
aom oon bi ye men karangkane dibiib. Yi ayoob yaa kwangkon baande yed-
mendoona, 22 yi kwangkon erebnariyiibban yi ambeyiib oon bi ye meniib
motodiib koronde Yesu ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

Yesu Kuu God Yaromkonoyiib Kedmengkandoon

23 Kwane, Yesu kuu Galeli ambibkin aom dewenebe, Yuudan yi kurikuri
ambiwoombed kedmengkandene, Godbed yi korok kere ooni ye weng amun
daandenmo yarebene, nimakarub bob anikadiib maa maa korem ongmena-
boon.
24 Kwanoon ye weng kuu Siria ambibkin aom daande yareen. Weng
kee daande yaraune, nimakarub bob anikad maa maa kandiwendaniib,
niindem aom yewed darewoob kandiwendaniib, awad arewa ibnendiwen-
daniib, kot yimaundaniib, yona dingkia ida yidne wonoondaniib korem
kwamune benmenebiiwe ongmenaboon. 25 Kwane, kadaareb yemoon
kuu ye akmok winiwen, Galeli ambibkindaniib, Dekapolis ambibkindaniib,
Yerusalemdaniib, Yudea ambibkindaniib, ok Yooden yara doriibdaniib
kwane ye akmok winiwen.

5

Godbed Amun Amun Kerundimaan (Lk 6:20-23)

1 Kwane, Yesumbed kadaareb menebiwen kuu wedmoonka, aangkombon
ari ambabban kawenene dibeene, ye yoman winiwendan kuu yeyiib yaa
wengamborok miniwen. 2 Miniiwa, Yesu andowe kedmengkandene yed-
moon,
3 "Kane kane yi dobiri kankubune God ye dabderem aom dobirimaib kuu
Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed Ewen arimbed yi yaa korok kere oonimaan kowe.
4 Kane kane yuudi ameng kamiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yi mimyob kankubunaneen kowe.
5 Kane kane ingmiyiibban nangkemmo kame dobiriib kuu Godbed amun
kerundoon,
amborom kuu okad korem yi yaa bangkandaneen kowe.
6 Kane kane yi dowaken darewoob kuu yorokmo dobiri kuu Godbed amun
kerundoon,
amborom kuu inamen yorokmo kee yi yaa bangkandaneena yiminmo
keraniib kowe.
7 Kane kane yi yaa kuu karub maambed ambarakmoon yaa mimyob keene
kakman kuu are nonondandaniib kuu Godbed amun kerundaneen,
amborom kuu Godbed yi yaa mimyob keene yi ambarakmi are nonon-
dandaneen kowe.
8 Kane kane niindem aom kuu karadmo kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu yi kuu God ye kerebiri wene wedmenaniib kowe.
9 Kane kane wedyiri dobere wengangkimaib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yiib kuu ne meed kii andaneen kowe.
10 Kane kane kuu God ye deme ambangkimaib kumbed karub yenambed
yi kebeni ye dowad yewed konde yenbandiwen kuu Godbed amun
kerundoon,
amborom kuu Godbed yi yaa korok kere oonimaan kowe.
11 "Yiib kuu ne deme nimakarub kowe, ne dowad karub yenambed yiib
yaa amkidbandenib yewed konde yenbandenib kwane dudi weng wiribenib
kamaniib kuu Godbed amun kerundaneen. 12 Meenmembaraib, kubime,
amborom kuu Godbed yiib yaa kakman darewoob Ewen arimbed nongkoba-
neen kowe. Meenmembaraib, kubime, amborom kuu anuk kurin kwangkon
profesidan kuu kwamune yewed konde yenbandiwen kowe." andoon.

Karamiib Nambiriyiib Yi Kuruweng

13 "Yiib kuu karam areb, okad karub korem yaa God ye weng amun ambod
yeman. Kumban kwane karam ambod dowan keraneen kuu ikakman
karam ambodiib kerok ande ongmaneen kuu yiminban. Kukuu korem
amunban kowe, bunangka kankorarunde nimakarub kwari dore bungki
yeman keraniib.
14 "Yiib kuu nambiri areb, okaddan korem yaa ye nambiri kui. Kuu
kwamune, siti aangko arimbed kuu biknindeban. 15 Kwane angkon nam-
biri nare kandune kabedbed nande ari dabunaanban. Dowan. Nambiri
nare kandune wedangkambed nowaneenkob nimakarub korem ambiwoom
doriib yaa nambaraneen. 16 Ibonmo kwamunene yiib amun kami kuu
nambiri areb, kwangkon namborok nimakarub yaa. Yiib kwananiib kuu yi
wedme yiib Ambe Ewen ari doreen yaa kubenib yaningko kankoonaniib."
andoon.

Amob Yaa Kedmengkandoon

17 Kwane, Yesu kadaareb yaa ika yedme daandoon, “Yiib ambarakme inamen arewa meenmaib. Ne kuu mene Mosesbed God ye amob wengambere wongkooniiwa profesidan yi wengiiwa bongme benkirarundande minindo. Ne kukuu amowiib wengiib dakme wongke kamiwen kuu kan anam id keri dowad manaan. 18 Yiib yaa ke anam yedmendaan kei. Weng embeng mana o weng wongki kuruwak mana kuu amob yaambed ma biknaanban, kwane danganeenkob wene kuye weng kundukiib profesi wengiib korem kuu anam id keraneen.
19 “Kane kanembed amob kembed embeng mimo korondoon kumbed yenamo kedmengkandaneen kuu, Godbed korok kere oonimbon kuyaombed kuu yi aningko kuu kan yiri nongkobaneen. Kumban, kane kanembed God ye amob korem kuu anam ande nimakarub yena yaa anam kedmengkandaniib kuu, Godbed korok kere oonimbon kuyaombed kuu yi aningko kuu kan ari nongkobaneen. 20 Kwane, yiib yaa ke yedmendaan kei, yiibka yiib yorokmo dobiri kuu yiibbed Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom yi inamen burudande darewoob keraniib kumbedmo Godbed korok kere oonimbon aom awunaniib.” andoon.

Norin Wandi (Lk 12:58-59)

21 “Yiib wengambiriwen kuu unyeman anuk yaambed dakmoon kuu ‘Yiib kumkayiib o kumaniib yenbandaib. Kanembed kumkayiib o kumaniib yenbandaneen kuu wengyunde dabab darewoob konaneen.’ ande wongkoon.
22 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed maa yaa norin wandaneen kuu, ye nenwananeene wengyundi ye korokbed dabab darewoob konaneen kuu yimin. Angkon kwane kanembed noriniib maa yaa eb kuu awon korok anamaa andaneen kuu, Suprim Kot yaa nenwananeene keye wengyundi ye korokbed dabab darewoob konaneen kuu yimin. Angkon kwane kanembed noriniib maa yaa eb kuu inameniibban anamaa andaneen kuu, kan kumbaanban yamotbon yiri koraraneen angkon yimin.
23 “Kwane kowe, kanembed dingkan kanmenene aye nengkane agedmo kere baeb God yaa konande meneen kuyaambed meenoko maa yaambed eb dore ye dore dabawiib keroka, 24 dingkan kuu kurikuri keri yeman bot wuubiwen dia yaa kiribende wene dabokne weng mimo ongmekored menene kurikuri boyambib darewoob yaa dingkan aye bot ari kowe nengkane agedmo kere baeb God yaa koni. Kwananeeb kumbed yimin.
25 “Kanembed eb nenwene kangdod weng dakmandameen kuu kudin kirodmo weng ongmekorewed, weng kuu kiwaan yaa ye yoom weniib yaa kumbed ongmenmo wene. Ma kwanaabban kuu eb kandune wengyundi ye karub konaneena kumbed kandune wii ye korok konaneena, yembed kandune eb kuu wii aom kaananeen. 26 Nembed eb yaa ke anam yedmebdaan kei, eb kirod yeedaraabban, kwane dobereneb od murubkob yeenbon kuu kowewed yimin.

Nenem Ye Inamen

27 “Yiib wengambiriwen kuu ‘Nenem kamaib.’ ande wongkoon, God Ye Weng aombed.
28 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed wonong wedmende ye dowaken ambarakma ande meenaneen kuu dowan kii, ye inamen aombed wonong kuu nenem kamoon kii.
29 “Kwane kowe, eb wiwi yaa ye indobbed nemengkabdoko ambarakmebka, awine biangkan korare. Kwane, eb id dungkunmo kankoraraneeb kuu arewa kumban, eb id kumundin kande kumbaanban yamotbon yiri

koraraneen kuu miin arewa anam. 30 Kwane, eb dingki wiwi yaambed nemengkabdoko ambarakmebka, nare kankorare. Kwane, eb id dungkunmo kankoraraneeb kuu arewa kumban, eb id kumundin kande kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu miin arewa anam.

Wonong Dankorari

31 “Kekamune God Ye Weng aombed yedmoon kuu, ‘Karub kanembed kwamune ye wonong dankoraroka ye kuu yu yaa dankorari ye kerekiib wane kankondaneen kumbed yimin.’ ande wongkoon.

32 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed ye wonong ogood dankoraraneen kuu yiminban. Ma, yumbed nenem kameen kumbedmo dankorari kuu yimin, ogood dankorari kuu ye ambarakmi, yu kuu nenem wonong keranuun kowe. Kwamune angkon wonong kee karub maambed awananeen kuu ye nenem kami ye karub keraneen.

Wiim Aangke Amob Ongmi

33 “Yiib wengambiriwen kuu nimakarub unyeman anuk yirimbed dobiriwen yaa God Ye Weng aombed dakmoon kuu, ‘Yiibbed wiim aangke amob ongmiwen kuu ika yiibkareb domokbaib’, kumban ‘Yariman ye dowad ongmiwen kuu kwamune oone awinime.’ ande wongkoon.

34 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wiim aangke amob ongmaib, no weng kunduk dakmime. Kowe kwamune Ewen yaningko kowe amob ongmaib, kukuu God ye oonimbon kowe. 35 Kwane, kan okad yiri yaningko yaambed amob ongmaib. Okad yiri kwangkon God yeman kowe. Angkon Yerusalem yaningko kowe amob ongmaib, kukuu King Darewoob Arimbed ye siti kowe. 36 Kwamune kande eb korok yaambed kowene amob ongmaib, amborom kuu ebkareb ma eb awung kuu ongmaawa kuukmo kere binmo kere kamindeban kowe.

37 “Kwana kowe, dowakeniib kuu no ee ande, o dowakeniibban kuu no yii ande kamime. Maa kee burudande dakmaneen kuu anam awad arewa yi korok yaambed inamen kande dakmaneen kii.

Neman Kakman Inandi

38 “Yiib wengambiriwen kuu, ‘Karub kanembed karub maa ye indob biangkandoka neman ye indob kwangkon biangkandi yeman, ma ningkambo domokboka neman kwangkon ye ningkambo domokbi yeman.’ andimaib.

39 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed yiib yaa ambarakmoon kuu neman kakman inandaib. Kwane, kanembed eb angkatom yaa yakdaroka, angkarayiib kwane konebko wowok. 40 Kwane, kanembed eb awine kanwene kangdod kerubdene ebkad korok ari kuu nan kandandamoka, eb yuruk ebkad kuyiib konebko kwamune nandok. 41 Kwane, kanembed eb yaa dabawiib ye barang kee kanwene bid mimo domokbe angkarambed kowe ne yoom wenem andoka, kwane kanwene ye yoom yare bid ayoob domangke angkarambed kowe.

42 “Kanembed yiribman maawe ande kaamonoka, kone. Kwane, kanembed eb yaa yiribman maa dungkum kerandamaan kii andoka, koronde angkurom korokbenaab.

Bondan Yaa Mimyob Keendi
(Lk 6:27-36)

43 “Yiib wengambiriwen kuu, ‘Yiib dia doriibdan yaa mimyob keendime’, ma ‘Yiib bondan yaa kuu arud wandime.’ andimaib.

44 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib bondan yaa mimyob
dowaken keendenib yiib yaa yewed konde yenbandiibdan yaa kwangkon
kurikuriyiib kamime. 45 Yiib kwananiib kumbed yiib Ambe Ewen ari doreen
ye dana meed keraniib. Yembed aron yedmoona yurenu amundaniib
arewadaniib korem yaa yure kowimaun, am kwangkon kwane yedmaana
yorokmodaniib arewadaniib yaa minimaun.
46 “Kwane, yiib yaa mimyob dowaken kerundiibdan yaamo mimyob
dowaken kerundimaib kuu God ye kakmaniiwoo? Dowan! Arewadaniiwa
tak od bimaibdaniiwa kwangkon kwamimaib kii! 47 Yiib kuu kwamune
yiib angkodmia yaamo kubendi weng kamiib kuu arewadan yi inamen
burudandiwenoo? Dowan! Kwane, God yaa anam andindodan kwangkon
kwamimaib kii!
48 “Kwani kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen ye God kuu demkoronmo,
kwamune areb kuu yiib kuu demkoronmo dobirime.” andoon.

6

Maa Yaa Koni

1 Kwane, Yesumbed nimakarub yemoon nedbiwendan yaa ika daan-
doon, “Yiibkaadkerime. Yiibbed kurikuriyiib amun kamiyiib kamboknon-
dan yaa bangkandiyiib kamaniib kuu yimin, kumban nimakarub yi kir-
ingkono arimbed yiibbed kwananiib yi wedmi ye dowad kamaib. Yiib kwa-
maniib kuu yiib Ambe Ewen ari doreen yaambed kuu ye kakman kandaib-
ban. 2 Aadidmidan yenambed kurikuri ambiwoomiib kambong wedyayiib
kuyaa wene nub aningko darewoob kerandiwed kuu kamboknondan yaa
bangkandimaib, kibi kan komkanmo yarebe dakmenmo dewenebemoon
areb. Yiib kuu kwamune kamaib. Kowe, nembed yiib yaa ke anam yedmen-
daan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad kirimbed korem kuu kandiwen
kii, dowan.
3 “Kumban kamboknon karub yaa konande kameeb yaron kuu ebbed maa
yaa kuye dowad dakmaab. 4 Kowe, eb kuu yeka yemyebbed bangkane.
Kwane, eb Ambe Godbed komo yemyeb kamewen kuu wedmoon kowe,
deme yemyeb awinewen kuye kakman kumbed kabdaneen.” andoon.

Kurikuri Kami
(Lk 11:1-4)

5 Kwane, Yesumbed ika dakmoon, “Aadidmidan yenambed yi dowaken
darewoob kuu kurikuri ambiwoomiib kambong wedyayiib kuyaa wene
dembe nub yaa wedmime andiwed kurikuri kamimaib. Yiib kuu kwamune
kamaib. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman
kuu okad kirimbed korem kuu kandiwen kii, dowan.
6 “Kumban eb kurikuri kerebka, eb ambib wadnarimbon aom awune
ambongko kebenekore, eb Ambe, wedmimokban ye God kui, ye yaamo
kurikuri kere. Kwane, eb Ambe Godbed komo yemyeb kamewen kuu
wedmoon kowe, komo deme yemyeb awinewen kuu ye kakman kumbed
kabdaneen.
7 “God yaa anam andindodan yi kurikuri dakmimaib kuu ogood weng
yemoon idiibban kwamune ika ika dakmimaib. Yimbed meeni kuu weng
yemoon God yaa daanuub kowe, anam amun wengaan andimaib. Kumban
yiib kurikuri kuu kwamune kamaib. 8 Yiib kuu yi areb keraib, amborom
kuu yiib Ambe God kuu yiib yaa komo dowan keroon kuu yedin ye wedme
yekaadkeroon, komo weng ye yaa kaamonandameeb kuu. 9 Kowe, keka-
muni ye kurikuri wengbed dakmime,
‘Nub Ambe Ewen ari dibeeb,

ewaningko kuu karadmo ande kankoonuub.
10 Ebbed korok kere ooni yeman kuu munuk,
eb dowakenmo yaambed korem kwanok,
Ewen ari kwanimaib areb okad kiri kwamune kamimamok.
11 Kibikee nub dobiri ye animan kuu bangkandembere.
12 Kaneyambed nub yaa ambarakmiwen kuu are nonondanduwen areb kuu,
kwamune ebbed nub ambarakmi yaa kuu are nonondandunde.
13 Kwane, ambarakmaniib dee andi ye kiwaan ari nub ben nongkobaab.
No kwane awad arewambed nub yaa manaan ye dowad kuu nub benkoobe.'
kwane andime. 14 Kwane, yenambed eb yaa ambarakmiwen kuu are nonondandaneeb kuu eb Ambe God Ewen ari dibeen kwangkon eb ambarakmi kuu are nonondandaneen. 15 Ma, kwamune yenambed eb yaa ambarakmiwen kuu are nonondandokban keraneeb kuu, eb Ambe God kwangkon eb ambarakmi yaa kuu are nonondandaanban.

Animan Koronde God Yaa Meenimo Kami

16 "Aadidmidan yenambed animan koronde God yaa meenimo kamimaib yaron kuu yi kara karub yenambed wedmendi ye dowad kuu okambimokban angkon murubia kubiyiibban kamimaib kui. Yiib kuu kwamune kamaib. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad yirimbed korem kuu kandiwen kii, dowan.
17 "Kumban yiibbed animan koronde God yaa meenimo kami yaron kuu yiib murubia ari okambene yiib awung debime. 18 Kwaniwed karub yena kuu yiibbed animan koronde God yaa meenimo kamiib kuu kaadkerimban, kumban yiib Ambe, wedmindeban ye God kui, yembedmo yemyeb kami kuu wedmimaan. Kwamuniwed yiib Ambe Godbed yemyeb ye yaamo kwaniwen ye kakman kuu kondaneen.

Ewen Ari Odamod Nongkobime

19 "Kwamunenib yiibkarebmo okad kiri keembed odamod benib amukmo amukmo kambaraib, amborom kuu bebeda kimkima kemengkoda dore wene anene monmaraniiwa yid bidanbed aande monmare dawuro baniiwa kamaniib kii.
20 "Kwane, Ewen arimbed yiib odamod kuu nongkobime, bebeda kemengkoda doraane monmarene yid bidanbed yid baibban. 21 Eb odamoda yiribmana kunaya dibaraneen kuu ewiib kumoom kowaneen.
22 "Indob kuu eb id kumundin ye nambiri kii. Ma, eb indob amunmo keraneen kuu eb id kumundin aom nambirimo keraneen. 23 Ma, kwamune eb indob arewa keraneen kuu eb id kumundin kumunmo keraneen. Kowe eb niindem aom angkeen kuu korem kumunmo keraneen kuu korem miin kumun darewoob kere wedmindeban keraneen kii.
24 "Karub mimo kumbed yariman maa ye deme kumundin awine yariman maa ye deme kumundin awine kamindeban. No ma koronde kongenekore, korondene maamo kube kone amun amunmo kamaneen. Yiib kuu God kuu yiib yariman kerene angkon od kuu yiib yariman kerene kamindeban.

Dabawiib Meenmaib
(Lk 12:22-31)

25 "Kuu kwamune kowe, yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib wadkeri ye dowad komo oka animankambed ananiin kee ande meenmembaraib, nub id yaa kuu komombed derene borone kamanuub kee ande meenmembaraib. Wadkeri yaa ambangki ye deme kuu yemoon, animanmomban. Angkon id yaa ooni ye deme kuu ebkadmomban.

26 “Ayari on yaa meenime. Yi kuu yikareb animan kab arume wande ambi-
woom amaan yeman amukmo nongkobe kamimokban, kumban yiib Ambe
Ewen ari doreen kumbed bangkandembirimaan. Godbed meenimaan kuu
yi kuu barang embeng, yiib kuu barang darewoob. 27 Karub kanembed
kwamune meenmembaraneen kumbed kwane aron awa mimo kande ye
wadkeri yaa daboknaneenoo? Dowan!
28 “Ma, komande yiib ebkad ye dowad meenmembirimaib? Kekamune
nong wuung amuniib are weneen kuu meenime. Yi kuu yikareb ma deme
awinimokban kerene yi ebkad ma ongmimokban. 29 Kumban nembed
yiib yaa ke yedmendaan kei, King Solomon odamodiib yiribman yewud ye
karub kuu nong wuung ye manimanandeb areb inwarindo. 30 Kereka nong
wuunga kuu barang embengmo God yaa kowe, yi kuu kibikmo yeedere
awari dene dowan kerimaan, kuned Godbed ongmaankob wuung kuu mani-
manandewiib kerimaan. Kumban yiib kuu barang korem miin amun yeman
God yaa kowe, komandiwed yiib kuu ebkad yaa meenmimaib? Godbed yiib
yaa bangkandimaan ee! Yiib anam andi kuu embengmo kii!
31 “Kowe, meenmembaraib. Kwamune komo animanbed ananuub o komo
okbed ananuub o ebkad kunambed be inwaranuub ande kamaib. 32 Kwane,
Godiibbandan kuu yiribman kee kwane nindorokiibbed kerekanmo yarem-
birimaib, kumban yiib meeni yiribman keyaa kuu yiib Ambe God yedin
yekaadkeroon 33 kowe, ibduruk kuu Godbed yiib korok kere ooni ye ina-
meniib ye yorokmo dobiri ye inameniib onme kamiwed. Kwamaniib kuu
yiribman kee kuu kwamune Godbed yiib yaa bangkandaneen. 34 Kwane
kowe, kibikbed awari komo keraneen ye dowad kuu meenmaib. Awari
komo keraneen ye meenmi kuu yeka awari yeman. Awari ye dabawiib kibik
ye dabawiib daboknaib. Yeka yeka kerok.

7

Karub Yena Yaa Wengyundi
(Lk 6:37-42)

1 “Yena yaa wengyundaab, wengyundaneeb kuu eb kwangkon Godbed
nen wengyundaneen, 2 amborom kuu yena yaa eb wengyundi areb kuu eb
kwangkon Godbed nen wengyundaneen. Kwane, ebbed yena yaa kumunk-
ingkimaab ye at kumbed kandene eb yaa kumunkinaneen.
3 “Komandewed angkodmi ye indob aom at mon embeng kuu wedme
meene doreeb, kumban eb indob aom at kuruk darewoob kuu ebbed meen-
imokban? 4 Kedi, eb indob aom kuu at kuruk darewoob kwane angkeen
kowe, komandewed eb angkodmi yaa yedmenaneeb, ‘Korondeewo nembed
at mon eb indob aom kuu kankorara.’ andaneeb? 5 Eb kuu aadidmi ye karub
kii! Ibduruk kuu at kuruk eb indob aom kudin kankorarekoreb, wedmi
yimin keraneen kumbed korobe wedmenewed eb angkodmi ye indob aom
at mon kuu kankoraraneeb.
6 “Kwane, komo kuu God ye karadmo yeman kuu kande wabkaddan
yaa kondaab, kwananeeb kuu yi kuu wabkad anon areb kowe yimbed
amonombesare ewiib kankowe ene bunganiib. Kwane, God ye odamod
awinewen kuu kande wabkaddan yaa koraraab, kwamunaneeb kuu yi kuu
wabkad awon areb kowe animari dore bunganiiwe kan yon dowood yeman
keraneen.

Kurikuri Ye Inamen
(Lk 11:9-13)

7 “Kawe ande kaamone. Kaamonaneeb kuu Godbed kankabdaneen.
Onme. Onmaneeb kuu Godbed korokbebdaneene wedmaneeb. Ambongko

yaa wangke. Wangkaneeb kuu Godbed eb yaa nandaneen. 8 Kedi, kanembed
God yaa kawe ande kaamobaneen kuu ye yaa kondaneen. Kanembed onma-
neen kuu Godbed korokbenaneene wedmaneen. Kanembed ambongko yaa
wangkaneen kuu Godbed ye yaa nandaneen.
9 "Yiib aom kumbed kane ye danambed om ande kaamonaneen kuu
koronde botbed kankonaneenoo? 10 Kane ye danambed okyiri oon ande
kaamonaneen kuu koronde niindokbed kankonaneenoo? 11 Kwane, yiib
kuu arewadan kumban, kwamune yiib dana yaa munob bangkandi amun
benbangkandi kuu yiibkaad kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu yiib
inamen burudandene, kane kanembed ye yaa kaamonaniib kuu munob
bangkandi amun amun yeman bangkandaneen.
12 "Eb dowaken karub maambed eb yaa komo kami areb kuu ebbed ye yaa
kwangkon kwane kame. Weng kee God ye amowiib profesidan yi wengiib
korem yi inamen kui.

Ambongko Embengiib Darewoowiib

13 "Ambongko embeng kumbed dawuro wene, amborom kuu kumbaan-
ban yamotbon ye kiwaan kuu ambongko darewoowiib kowe. Kiwaan
yirimbonmo kee nimakarub yemoon kuu wenebiib. 14 Kumban wadkeri
ye kiwaan kuu ambongko embengiib. Kiwaan yobdood kee nimakarub
yemoonbanmo wedmo wenebiib.

Ayiib Ye Yowiib
(Lk 6:43-45)

15 "Kaadkerime. Kwamunene dudi god yi profesidan yaro menebaniib kii.
Yi kuu sibi yi akmi areb kuu inamen amuniib areb yiib yaa mananiib kii.
Kumban anam kuu, yi niindem aom kuu arud dura anon areb kii.
16 "Kumban, yi kami kuu at yob komarewa iraneen areb kumbed wed-
mende yiibkaadkeraniib. Ma, karub kuu nongyikdem aom kumbed ayob
amun ani yeman bimaib dee, yedob kuu yiriwad arimbed bimaib dee?
17 Kekamune at amun korem kuu at yob amunmo iraneen, kumban at arewa
kuu yob kwangkon arewamo iraneen. 18 At amun kuu yob arewa dibaraan-
ban, at arewa kuu yob amun dibaraanban kii. 19 At korem kunambed yob
amun diborokban kuu nanmaneena kuburaneena be amot yiri nengkaneen.
20 Kowe, at yob yaambed at amun dee arewa dee wedmendaneeb areb,
kwangkon nimakarub yi kami yaambed inamen amun dee arewa dee wed-
maneeb.
21 "Nimakarub korem ne yaa 'Yariman Yariman' ande kamiib kuu Godbed
oonimbon aom awunaibban, kwamune yeka Nambe Ewen ari doreen
kuye dowaken deme anammo awinoonman kumbed kuyaom awunaneen.
22 Wengyundi yaron arimbed, nimakarub yemoon daawaniib, 'Ne Yariman
ee! Eb aromkono yaambed eb weng amun ben dakmenub awad arewa
yedme yenburenub God yaromkono wedmi yeman yemoon kamuwen kii.'
andaniib, 23 kumban ne weng dianmoyiib yedmendaniin, 'Yiib kuu ne
nimakarubban, ne yaa koronde winime, yiib kuu ne amob domabangke
ambarakmembirimaib kowe.' andaniin.

Inamen Amuniib Inamen Arewayiib
(Lk 6:46-49)

24 "Kwane kowe, kane kanembed ne weng kee wengamberekore kankowe
awinaniib kuu, yi korem kuu inamen kangdom meenimaan ye karub yam-
bib kuu okad kamkonombon bot areb arimbed yenboon areb. 25 Kwane,
am darewoob meneboona ok derebuuna nuub kenambun mene ambib nan

yoboon kumban, ambib kuu okad kamkono arimbed arumoon kowe, nan monmarindo dobureen.
26 “Kumban, kane kanembed ne weng kekee wengamberekoriwa kwamune kankowe awinokban keraniib kuu, yi korem kuu inameniibban karub yambib kubuk arimbed yenboon areb. 27 Kwane, am darewoob meneboona ok derebuuna nuub kenambun mene ambib nan yobene nan monmaroona kankawene kuweng darewoowiib korem monmareen.” andoon.

Yesu Ye Kedmengkandi

28 Yesu weng kee dakme dowan keroona, nimakarub korem kuu ye kedmengkandi yaa binangkiwen, 29 amborom kuu ye kedmengkandi kuu arimbed God yaromkonoyiibbed kedmengkandemoon areb, Yuudan yi amob oone kedmengkandidan arebban.

8

Kaningki Bowiib Ye Karub
(Mk 1:40-45, Lk 5:12-14)

1 Kwane, Yesu kuu aangko kaad angkambed kuburoona kadaareb yemoon ye yoman kerenenmo winiwen. 2 Kaningki bowiib ye karub kwangkon menene Yesu ye murubia ari dangbodin bumangke yedmoon, “Yariman, eb dowakeniib keroka ebbed ongmewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.” andoon.
3 Kwane, Yesumbed ye dingki yirene karub yaa angkoronene yedmoon, “Ee, ne dowaken keraan ee. Kwane amun kerok.” andoone kirodmo ye kaningki bob kuu amun keroon. 4 Kwane, Yesumbed karub yaa yedmenoon, “Wengaawoo? Eb wenenduneb karub yena yaa dakmenmo yaraab. Kumban ebka wene eb id kuu God dore Yuudan dore wedyiri ye karub yaamo wene korokbene. Kwane, kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon kuu kwane dingkan nengkebko agedmo keroko God yaa baeb kone. Kwananeeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane.” andoon.

Romdan Yi Ana Nangmi Korok Ye Anam Andi
(Lk 7:1-10)

5 Kwane, Yesu kuu taun Kapeenaum aom aomnoona, Romdan yi ana nangmi korok maa menene Yesu yaa yedmako awawok anded 6 kwane yedmoon, “Yariman, ne deme karub kuu yona dingkia ida yidne wonoona durud yewed miin arewayiib ambiwoom angkeen kii.” andoon.
7 Andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ee, nembed wene ongmaniin.” andoon.
8 Rommanbed inande yedmoon, “Yariman, ewaningko kuu ari, ne kuu yirimo kowe, ne kuu yiminban, eb nende nambiwoom wini kuu. Kowe kwamune no wengmo yedmebko ne deme karub kuu amun kerok. 9 Ne kangkon ne korokbed deme kawiwen yi dabderem aombed doriin, kwane angkon ana nangmi karub yena kuu ne dabderem aom doriib. Nembed yedmeni kuu wene andaina kuu wene, kee mene andaina kee mene. Ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub yaa kee awine andaina kuu awinimaan kamimaib.” andoon.
10 Kwane, Yesumbed kuye weng kuu wengamberekore binangke ye yoman meniibdan yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, karub kee areb Israel aom karub mamaa God yaa anam andi darewoob kwamune meeni karub ma wedmindo. 11 Kwane, yiib yaa ke yedmendaan

kei, yemoon kuu okad yimin yimin yaambed menebaniib kii. Yi mene Abraham Aisek Yekob awene ibonmo korem Ewen aom orokbon ari dibaraniib,
12 kumban Yuudanbed nub kuu God ye karuwa nimaya andimaib kuned,
yi anam andi kuu dowan kowe yi yemoon kuu Ewen aom awunaibban, be
bunangka kiraraneene kumun yiri doberenib amengiib durud yewed ye
ningkambo kabangiib kamaniib." andoon.
13 Kowe kwanandekore, Yesumbed ana nangmi korok yaa yedmoon,
"Ebbed God yaa anam andewen kumbed kwananeen. Kowe, ika wene."
andoon. Kwamune kuyaambed ye deme karub kuu amun keroon.

Yesumbed Nimakarub Yemoon Ongmenaboon (Mk 1:29-34, Lk 4:38-41)

14 Kwane, Yesu menene Pita yambiwoom awunene wedmoonka, Pita ye
anodkan kuu anikad darewoob kande angkimbon ari angkuun. 15 Kwane,
Yesumbed yu dingki yaa angkorondoona anikad yu yaa dowan keroon.
Dowan keroona, yu yaro diberenu ye animan nekwe mengke bangkaneen.
16 Kwane, miriknoona awadbed ibnendiwendaniib bob anikad maa
maadaniib yemoon be menebiiwe, Yesumbed God yaromkono yaambed
dakme awad arewa kuu yenburene, bob anikaddan kuu ongmenabene
kamoon. 17 Kekee kwamune kamoonkob, profesiman Aisaiya yaambed God
Ye Weng kunduk kuu kwane anam id keroon. Kwane dakme wongkoon kuu,
"Nub durud yewediib nub bob anikadiib kuu
yembed mimyob darewoob keende kan karinoon." ande wongkoon.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Dabawiib (Lk 9:57-62)

18 Kwane, Yesu kuu nimakarub yewudmo yi angkara kanawanewandi-
wena, wedmekore ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, "Parai motod
nekwime. Bowan yara yanem." andoon. 19 Kwane, Yuudan yi amob
kedmengkandi ye karub mamaa menene yedmoon, "Kedmengkandi korok
ee, kuna yaa wananeeb kuu ne kuu eb yomanmo yarebaniin." andoon.
20 Kwane, Yesu neman inande yedmoon, "Ba oot kuu yi demiib, ayari on kuu
yi amiyiib, kumban Karub Ye Mingki kuu ye yiidkimboniibban." andoon.
21 Kwane, ye yoman winimaib ye karub mamaa menene yedmoon, "Ya-
riman, ee andebko ibduruk kuu domoweewo wene nambe mangkekorid,
eb yoman mana." andoon. 22 Kumban Yesumbed yedmenoon, "Ne yoman
mene. Korondebko dukniwendan kuu yikareb yi bob kuu yika mangkan-
abime." andoon.

Yesumbed Nuuwa Oknondoka Kebenoon (Mk 4:35-41, Lk 8:22-25)

23 Kwane, Yesumbed parai motod aom awunoona ye kedmengkandeendan
kuu yiyiib awune winiwen. 24 Wene wedya kuu kudmeniibban kumbed,
nuub darewoob kanmonoona bowan ari oknondok darewoob kanyere mo-
tod kanyobe ok ambungkeen. Kumban Yesu kuu unuk angkoon.
25 Kwane, kedmengkandeendan wene angkoon yiri kaakmene dakmiwen,
"Yariman ee! Eb deere nub awande, nub kuu ok kubunandamuub kii!"
andiwen. 26 Ye deere yaro yedmendoon, "Yiib anam andi kuu embengmo kii,
komande yiib kuu uni darewoob keriwen?" andekore, yaro dore nuuwiib
oknondokiib kuu weng kone nandoon. Kwanandoona, kirodmo nuuwiib
oknondokiib kuu dowan kereen.
27 Kwane, yi kuu binangkenib yikareb kaamobiwen, "Karub keyaamo ko-
marewa kii! Nuuwa oknondoka kuu miin ye weng kuu wengambaraniibmo
kowe yii!" ande kamiwen.

Karub Ayoob Awad Arewayiib Ibnendiwen Kuu Ongmenaboon (Mk 5:1-20, Lk 8:26-39)

28 Kwane, ye kuu ok yara yaro wirinoon, Gadaren ambibkin yaa. Karub
ayoob awad arewambed ibnendiwendan kuu arud darewoob wande yerem-
borom keriwen kowe, karub maa dangkoro yimbed doriib kuye okad kuyaa
dore dewinindeban. Yi kuu botdem bobkonobon aom doriib kumbed, mene
Yesu durune nandiwed. 29 Mene komkiwen, “God ye Mingki kii! Nub
yaa komo kamendandewed? Eb kuu meneeb kuu nub yaa durud yewed
bangkandandewedoo? Yewed kondi yaron Godbed kowoon kuu dia kerindo
kii!” andiwen.
30 Bid angkara yimbed doriib dia kuu awon karakiib doro anengkanan
yariib kowe, 31 awad arewambed Yesu yaa eekmiwen, “Kwane, nub kuu yen-
bure be angka kirarebka, yedmeewo wene awon yi niindem aom awunem.”
andiwen. 32 Kwanandiiwe, Yesumbed yedmendoon, “Winime!” andoone yi
deere yaro dore wene awon niindem aom awuniiwa, awon korem aangko
kaat angkambed kibiradare wene ok bowan yiri kubune ok konok anenande
wenenib yoworiwen.
33 Kwane, karub doro awon ooniwendan kuu wedmekoriwa, yi kibi-
radare wene komo keroon ye weng kuu taun aom dakmiwen, karub ay-
oob awad arewa ibnendiwendan kwangkon yi yaa komo kerooniib korem.
34 Kwaniiwe, taundan korem wene Yesu wedmenande winiwen. Wene
wedmenekoriwa, eekme daaniwen, “Eb kuu nub okad keyaom koronde ika
wene.” andiwen.

9

Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon (Mk 2:1-12, Lk 5:17-26)

1 Kwane, Yesu kuu parai motod aom awunoona, ok bowan yara ika
yanenib, ye taun dobirimaan aom miniwen. 2 Karub yenambed karub id
yidnoona keta ari angkeen kuu Yesu yaa kanminiwen. Kwane, Yesu kuu yi
anam andi wedmendekore, id yidnoon karub yaa yedmoon, “Ne dana, eb
niindem aom aromne. Eb ambarakmi kuu are nonondandoon.” andoon.
3 Andoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yena kuu wengambiribka,
yikamo dakmiwen, “Karub kee God ye yumbon kandandamoon kowe, God
yaningko monmaroon kii!” ande kamiwen.
4 Kumban Yesu kuu yi inamen yekaadkeroon kowe yedmoon, “Komandi-
wed yiib kuu kwamune arewa ye inamen yiib niindem aom meenimaib?
5 Komarewa kere yedmaniin kumbed yobdoodban keraneen, eb ambarakmi
kuu are nonondandaan andi dee, no yedmeni yaro dore wene andi dee?
6 Kumban ne dowaken yiib kaadkerime andid, ne kuu Karub Ye Mingki okad
yiri kuu aromkono Godbed kawoonkob, nembed nimakarub yi ambarakmi
yaa are nonondandi kuu yimin kuu kei.” andekore, id yidnoon karub
yaa yedmoon, “Eb yaro dore, eb keta kande ambiwoom wene.” andoona,
7 karub kuu kwane yaro dore ambiwoom wonoon. 8 Kwaniiwa, nimakarub
korem wedmekoriwa, unimbed God yaningko kankooniwen, amborom kuu
Godbed yaromkono darewoob kee karub keyaa konoon kowe.

Yesumbed Matyu Yaa Baandoon (Mk 2:13-17, Lk 5:27-32)

9 Kwane, Yesu kuyaambed yaro dore wenene wedmoona, karub yaningko
Matyu kuu tak od bi ye ambib mana aom dibeen. Kwane, Yesumbed
yedmenoon, “Ne yoman mene.” andoone, Matyu yaro dore Yesu ye yoman
wonoon.

10 Kwane, Yesu kuu Matyu yambiwoom awune dibere animan aneena,
karub yemoon tak od bidaniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinin-
dodaniib menenib animan aniib ye yoom ye kedmengkandeendan yoom
ibmo. 11 Kwane, Farisidan kuu wedmendekoriwa, ye kedmengkandeendan
yaa kaamondiwen, “Komande yiib kedmengkandi korok kuu tak od bidan*
yoom ambarakmidan yena yoom animan ibmo aniib?” andiwen.
12 Yesu kuu yi weng wengamberendekore yedmoon, “Kukuu kwamune,
dokta kuu amunmo doriibdan yi dowadban, bob anikaddan yi dowad.
13 Kumban wenebenib God Ye Weng ye id komarewa dakmeen kuu meen-
ime. Godbed yedmoon, ‘Ne dowaken kuu mimyob kowi awine, aye ningke
agedmo kere konimban.’ andoon. Ne kuu kwamune mene yorokmodan
amonombime andi dowad minindo, ambarakmidan yaa amonombime andi
dowad manaan.” andoon.

Animan Koronde God Yaa Meenimo Kami (Mk 2:18-22, Lk 5:33-39)

14 Kwane, Yoon ye kedmengkandeendanbed mene Yesu yaa kaamoniwen,
“Komarewakob, nuwiib Farisidaniib kuu animan koronde God yaa meen-
imo kamimaub, kumban ma eb kedmengkandeebdan kuu kwanimokban?”
andiwen.
15 Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Wonong awanandameen ye
karub yangkodmia ye yoom doriib kuu yuudi ameng kamimaiwoo? Dowan!
Kumban aron mananuuna wonong awanandameen ye karub kuu nen-
daneenkob, yi domondaneen kumbed yi kuu animan koronde God yaa
meenimo kamaniib.
16 “Kuruweng kei. Karub maa kuu ebkad barad yeweb kuu kandune
ebkad kurin biringkoon ye dem yaa kowe kaaroon karen, ogoone ebkad
barad nedbeene ebkad kurin kumbed dem darewoowiib arewa keroon
karen. Kwani kowe, korem kwamimokban. 17 Ma, karub maa wain ok
yeweb kandune wain ok yowo ba kadbed kurin ongmiwen aom bunoon
karen, wain ok kabayingke kad biringke wain ok kuu onduknoone wain ok
yowo korem arewa keroon karen. Kwani kowe, kwamimokban. Yi wain
ok yeweb kuu wain ok yeman ba kadbed yeweb ongmiwen aombed bune
nowaniibkob kwane okiib ok yemaniib kuu amunmo dangembaraneen.”
andoon.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboon (Mk 5:21-43, Lk 8:40-56)

18 Yesu kuu kwane daandeena, Yuudan yi korok maa mene Yesu ye mu-
rubia arimbed dangbodin bumangkene yedmoon, “Ne mungkan kibirebmo
bobneen. Kumban, no meneneb eb dingkimbed angkorondebko ika wad-
keruk andid.” andoon. 19 Kwanandoone, Yesu yaro dore Yuudan yi korok
yoom winiiwa, ye kedmengkandeendan kwangkon yiyiib dabokne winiwen.
20 Kuye niindem aombed wonong maa andemwuroon kuu weeb benme
benmeyiib kereen kuu ye yoman yaro menenu Yesu yebkad dungkun yaa
angkoroneneen, 21 amborom kuu yukareb yedmeen, “Yebkad yaa angkoro-
naniin kumbed wadkeraniin.” andeen. 22 Kwanuune, Yesu amonombene
wonong kuu wedmende yedmendoon, “Dana, kub niindem aom aromne
dobere. Kub anam andi kumbed ongmebdoona wadkereeb kii!” andoon.
Kwanandoon kumbed kirodmo wonong kuu andemwuroon kuu dowan
keroona wadkereen.

* **9:11:** Tak od bidan kembed tak od bi ye amob burudande od yena ari bimaib.

23 Kwane, Yesu kuu Yuudan yi korok yambiwoom awunene wedmoona,
yurin wudmenabidan yuudi ye yook wudmiiwiib nimakarub yemoon
kuweng darewoob kamiwen. 24 Wedmoonka, yedmoon, “Yiib korem
wenebime. Wonong koyu kee bobnindo, no kwane unuk angkeen.” andoon.
Kumban yimbed ye yaa ambon kameniwen. 25 Kwane yaro nimakarub
yedmoona bunangka angkaniiwa, Yesu dawuro wenene yu dingki yaambed
awine kankoonoone wadkere yeedureen. 26 Kuye weng kuu benwenebe
darewoob kereen, okad kuu doriib aom korem kuu.
27 Kwane, Yesu kuyaambed yaro dore weneena, indob tut karub ayoob ye
yoman menenib komkanmo miniwen, “Dewid ye Awo! Nub yaa mimyob
keende!” andiwen. 28 Yesu kwane ambiwoom awunoona, indob tut karub
ayoob ye yaa miniiwe, yembed kaamondoon, “Yiib meeniib kuu ne yimin
ongmendaniin ande kwane meeniiwoo?” andoone, “Yariman, ee!” andi-
wen. 29 Kwane, Yesu kuu yi indob yaa angkorondene yedmoon, “Yiib anam
andi kumbed amun kerundok.” andoone 30 yi indob amun keroon.
Kwane, Yesumbed ye kaadkerime weng kee kamkonomo daandoon,
“Karub yena yaa yiib dakmaiwa kaadkeraib.” andoon. 31 Kumban yi
kuu wenenib, karub korem kuna kuna dakmenmo yariiwa kuye ambibkin
kumaom korem kaadkeriwen.
32 Yi ayoob kwamune angkane winiiwa, karub awad arewayiib ibnenoon
korem wengwaab nenminiwen, Yesu yaa. 33 Kwane, Yesumbed awad arewa
kuu anburoona karub wengwaab andowe weng dakmoon. Kadaareb kuu
wedmekoriwa, binangke kenangkanib dakmiwen, “Ayii! Kwamune keroon
kee ma kwamune Israel ambibkin aom ma kwanoona wedmindo ii!” ande
kamiwen.
34 Kumban Farisidanbed yedmiwen, “Kukuu awad arewa yi korok dare-
woob yaromkono kandekore, awad arewa kuu yenbudmeenkob yaro
wenebiib.” ande kamiwen.

Yesu Ye Deme Karub Kuu Yemoonban

35 Yesu dewenebene taun yemooniib kambong yemooniib yi kurikuri
ambiwoombed God ye weng amun dakmene kedmengkandene bob anikad
maa maa ongmenabenmo yareboon. 36 Kwane, Yesu kuu nimakarub
yemoon menebiiwe wedmendekore, mimyob keendoon, amborom kuu
aromkonoyiibbaniib dabawiib doriib, sibi areb yi ooni karuwiibban, dowan.
37 Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Nimakarub kee,
mongkobon animan yumune bi yeman karakiib areb, kumban yarebe bidan
kuu yemoonban. 38 Kwanekob, yiib kuu yongbon benmo yarebi yeman
ye Yariman kaamonenibko, yembed ye deme karub yaa yedmaneenkob
mongkobon yumunoon angka bok wananiib.” andoon.

10

Yesu Ye Kedmengkandeendan Wenebiwen
(Mk 3:16-19, 6:8-11, Lk 6:14-16, 9:1-5, 10:1-12)

1 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoowiib yedmoona
miniiwa yaromkono bangkandoon, awad arewa yenburi yemaniib, bob
anikad ongmenandi yemaniib, kui.
2 Apasodan wad ayoowiib yi aningko kuu kei. Saimon yaningko maa Pita
yoom, ye daman Endru yoom, Yems Sebedi ye mingki yoom, ye daman Yoon
yoom, 3 Filip yoom Baatolomyu yoom Tomas yoom, Matyu tak od bi karub
yoom, Yems Alfeyus ye mingki yoom, Tedeus yoom, 4 Saimon nubka oone
doberem ande nangboonman yoom, Yudas Iskeriot Yesu yaa ambodangoon
ye karub, kui.

5 Karub wad ayoob kee Yesumbed kwamunime andi ye weng wenebe
dakmi dowad yedmoon, “Kwane, Yuudan yi ambibkin bunangka wanaib,
Samariadan yi taun aom kwangkon awunaib. 6 Yuudan yaamo winime.
Yi kuu sibi bikderebiwen areb kii. 7 Yiib winibka weng kuu kekamune
kedmengkandime, Godbed yi korok kere oonendaneen yaron dia doreen
kii, ande dakmenmo yarebime. 8 Bob anikadiibdan kuu ongmenandime,
bobnaneen kuu yedmibko wadkerok, kaningki bowiibdan kuu ongmiiwo
amun kerundok, awad arewa ibnendiwendan kuu yenburiiwo angkanime.
Yiib kuu munobmo kekamune biwen kowe, kwari kwangkon munobmo
bangkandime. 9 Yiib kuu ma od goldiib od silvaayiib od kapayiib be yarebaib.
10 Kwane angki yeman ye men aweneyiib baib, ebkad maayiib baib, yonkad
ayoob ayoob bimban, yonamad kandimban, amborom kuu kanembed weng
amun deme awinoon kuu animan awene ye kakmaniib kowe.
11 “Kwane, wene taun o kambong kuna aom dawunibka karub amun kuu
kane ande kaamonime. Inandibka karub kuyaa wene kwane yambiwoom
kumaombed dobirime. Doberenib kumbed wene wini yaron keraneen.
12 Ambib kumaom awunibka kumaom doriibdan yaa Godbed amun kerun-
dok andime. 13 Kwane, yi kuu kubimbed yiib yoom doberenib keroka, yiib
amun kerundi angkimborok. Yi kuu kwanaibban keroka, yiib amun kerundi
yiibka ika bime. 14 Ma, kanembed kwane yiib yaa kubiyiibban kerene
yiib weng wengamborokban keribka, yiibbed no yaro kumaom koronde
yi inamen arewa korokbi dowad yonkadmo wangkibko ingkud kuu kuri
kuburoko burudande winime. 15 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei,
Godbed wengyundaneen yaron ari Sodomdaniib Gomoradaniib yi dabab
kuu yirimbed, ma kambong o taundan yiib weng wengamberedandaniib
kuu dabab miin darewoob kandaniib.

Yesu Ye Yoman Wini Ye Kiwaan Kuu Yobdood (Mk 13:9-13, Lk 21:12-19)

16 “Kedi, nembed yiib ben yedmaana weniib, sibi bene kandune dura
anoniib aom kiribemoon areb kerundaane weniib, kowe kaadkerime.
Arewayiib amuniib ongme andangke amunmo dobirime. Kumban am-
barakmiyiibban nangkemmo dobirime. 17 Yiibka kaadkerime, karub
yenambed yiib benwene kangdod weng wengyundandaniiwe yi kurikuri
ambiwoombed nong dungkun ari yikiib kumbed yenbandaniib. 18 Kwane,
yiib kuu ne karub kowe, yiib kuu benmene Yuudaniib Yuudanbaniib korok
korokiib kingiib yi murubia arimbed wengyundaniiwe, ne weng yiibbed
dakmenabaniib, yi kaadkeri dowad. 19 Kumban yiib kuu kwane awingkane
wii aom kaaribka, binangke unaib. Komo weng dakmanuub o koman-
danuub ande meenaib. Weng korem kuu Godbed yiib yaa weng konde
inamen nandaneena dakmaniib. 20 Kukuu yiib aromkono yaambed kwane
dakmaibban, yiib Ambe God ye Kingkin Karadmombed ibnendene dore yiib
yaa daandaneena kwane yedmaniib.
21 “Ambangambed ningkia ambodanganiiwa yeene nongkobaniib, ningki-
ambed ambanga yaa kangkon. Awodkia kangkon yi dana meed yaa am-
bodanganiiwa yeene nongkobaniib. Kwane, dana meed kuu arian yaa
manmo kerekorib, yena yi dingki ari nongkobaniiwe yaniiwe duknaniib.
22 Nimakarub korem kuu yiib yaa arud darewoobmo wandembirimaib,
amborom kuu yiib kuu ne karuwa nimaya kowe. Kumban, kanembed
ne weng awinenmo dobaraneenkob wene yimin wandaneen kuu, Godbed
burudande bindaneen. 23 Kwane, yiib kuu kambong maa aom dobiribko
yenbandibka, kumaom kuu kirodmo koronde wene kambong maa aom

winime. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu Israeldan yi kambong korem kuu kwane yarebe daande dowan keraibban ye niindem aombed, Karub Ye Mingki, ne mananiin.

24 “Kedmengkandeen ye karub siku aom doreen kuu ye korok bidkone daanaanban. Ma, deme karub mene ye korok burudande kawanaanban.
25 Kwane, kedmengkandeen ye karub kuu ye korok areb keraneen kuu yimin. Ma, deme karub kwangkon ye korok areb keraneen kuu yimin. Yimbed ne yaa eb kuu awad arewa korem yi korok darewoob ande yedmimaib kowe, ne karuwa nimaya yaa weng miin arewa kwangkon daandaniib kii.

God Yaa Meenimo Dobirime (Lk 12:1-7,51-53)

26 “Kwani kowe, yiib kuu yi yaa unaib, amborom kuu yimbed komo yemyeb kamiiwe wedmindo kerenib komo be bikniwen kuu Godbed dianmo nongkobaneen kowe. 27 Kwane kowe, komo kumun aombed dakmaan kuu kande aronkimbon dian angkambed kowe dakmime. Komo koraaweng kerendem angkamo wengambereeb kuu kanmene kambong wedangkambed dakmime.

28 “Kanembed yiib id yenbandaniiwe duknaniib kumban yiib kingkin yenbandindeban kuyaa unaib. Kumban God yaambedmo anam unime, amborom kuu yembedmo yiib idiib kingkiniib yeene monmare be kumbaanban yamotbon yiri kirari kuu yimin kowe.

29 “Yiibkaadoo? Ayari on berekmad ayoob kuu ani yeman berengkimaib kuu od murubkob mimombed, od darewoobban. Kumban, mimo kuu okad yiri ma kombaraanban, yiib Ambe God yekaadkerindombed kuu. 30 Kwane, awung yiib korok ari kuu korem Godbed kimingkaan 31 kowe, yiib unembaraib. Godbed yiib yaa mimyob dowaken darewoob kowoon, on berekmad yaa arebban.

Yesu Ye Weng Dakmime

32 “Kwana kowe, kanembed nimakarub yi arinambo arimbed doberene, ne kuu Yesu yaa anam andaan andaneen kuu, nembed ne Ambe Ewen arimbed doreen ye arinambo arimbed ye kuu ne karub andaniin. 33 Kumban kanembed nimakarub yi arinambo arimbed dobere, ne kuu Yesu yaa wunekaraan andaneen kuu, nembed ne Ambe Ewen arimbed doreen ye arinambo arimbed ye kuu wunekaraan andaniin.

34 “Ne kuu okad yiri nangmiyiibban amunmo dobiri dowad manaan kuu kwamune meenaib. Ne kuu nangmiyiibban nangkemmo dobiri dowad minindo, kumana anaya ye dowad manaan. 35 Ne kuu meneni ben amonombaane,

‘dana mingkimbed yaro dore awodki yaa nangmoko,
mungkanbed yaro dorenu awaan yaa nangbuko,
wonongbed yu anodkan yaa nangmuko kami ye dowad manaan.
36 Karub ye bondan kuu yika yikareb yambib kumaommo.’

37 “Kanembed awodki o awaan yaa mimyob dowaken darewoob kerene ne yaa mimyob dowaken kowi burudandaneen keraneen kuu, ne karub andainban. Kanembed dana mingki o mungkan yaa mimyob dowaken kowi darewoob kerene ne yaa mimyob dowaken kowi burudandaneen keraneen kuu, ne karub andainban. 38 Kwangkon, kanembed ye at ming kankarine ne yoman monokban keraneen kuu, ne karub andainban. 39 Kanembed ye wadkeri amuknaneen kuu wadkeri aron korem korem kandaanban, ma

ne dowad yaambed wadkeri ye meeni kankubunaneen o bobnaneen kuu wadkeri aron korem korem kandaneen.
40 “Kanembed kubebdaneen kuu kwangkon ne yaa kubewaneen kii. Kwananeen kuu Godbed yedmoona manaan kowe ye kwangkon God yaa kubenaneen kii. 41 Kwane, kanembed profesiman kuu wedme ye deme yekaadkere kubene ambiwoom nenwene angkodmenaneen kuu profesiman ye kakman kandaneen kii. Kanembed God ye yorokmo karub yaa wedme ye inamen yekaadkere ambiwoom nenwene angkodmenaneen kuu God ye yorokmo karub ye kakman kandaneen. 42 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed ne yoman mini ye karub aningkoyiibbanman wedme ye kuu ne karub yekaadkeraneen kowe yuruk ok yuunde kankonaneen kuu ye kakman kuu biknaanban kandaneen.” andoon.

11

Yoon Baptaisman Ye Kaamobi (Lk 7:18-23)

1 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob yaa kedmengkandi kee daandene yimin wande, yaro dore ware kuyaambed kandune Galeli ambibkin aom dewenebe kambongdan yaa weng amun daande kedmengkandoon.
2 Kwane, komo deme Yesu Keresumbed awinoon kuu Yoon kuu wii aombed dobere wengamboroon kowe, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoona miniwen. 3 Menekorib kaamoniwen, “Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?” andiwen.
4 Kwanandiiwe, Yesumbed neman inande yedmendoon, “Ika wene komo wedmenib wengambiriib kuye weng kuu Yoon yaa daanime. 5 Indob tutdan kuu wedmiib, yon arewadan kuu dodkaib, kaningki bobdan kuu amun kere doriib, kerendem kebengkoondan kuu wengaib, dukniwendan kuu ika dembiwen, kwane God ye weng amun kuu kamboknondan yaa daandeen. 6 Kanembed ne komo kamaan kuu wedmekore koronde dowakeniibban kerindo kuu Godbed ye yaa amun kerunaneen.” andoon.

Yoon Baptaisman Ye Inamen Amun (Lk 7:24-35)

7 Kwane, Yoon ye weng kanminidan kuu winiiwa, Yesumbed amonombe Yoon ye weng kadaareb yaa daandoon, “Amboon angka kuu yiib kuu komo wedmande winiwen? Aroob wuung nuubbed kanwene mene kameen areb ye karub wedmok winiwenoo? Dowan! 8 Kwangka kuu komo wedmok winiwen? Karub ebkad amuniibbed inwaroonkob dee? Dowan! Karub ebkad amunmombed inware dobirimaib kuu kingbed dibeen yambiwoombedmo. 9 Kowe, komo wedmok winiwen? Profesiman dee? Ee, anam. Ne yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu profesiman ye deme burudande aningko darewoob keroon. 10 Ye yaa Godbed kwane andoone wongkiwen kuu kei.
‘Nembed ne weng kanwini ye karub yedmaniina
yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwaneen.’
ande wongkiwen.
11 “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Yoon Baptaisman kuu darewoob, ye areb kwana kuu karub maa ma woonindo. Kumban kane kane kuu Godbed yi korok kere oonimbon aom aningkoyiibban doriib kuu Yoon burudande aningko ari kandiwen. 12 Yoon Baptaisman doreen yaronbed mene kibikee, Godbed korok kere oonimbon yaa kuu yeremboromdanbed monmarenib korok kerenib kamandamiib kii. 13 Kwane, profesidan yi wengiib Yuudan yi amowiib kuu, Godbed korok kere ooni ye weng ye

dowad dakmenabimaib kii. 14 Kowe, yiib dowaken wengambere kandibka o
korondibka, Yoon kuu Elaidya areb monoon ye karub, God Ye Weng kunduk
kumaom ye dowad dakmoon. 15 Kanembed kerendemiib keroka kwane
wengamborok.
16 “Kibikee doriibdan kuu komarewa kereni ne kande ibnaniin? Yi kuu
dana mana mana areb, animan berengkanabimbon yaa doberemberenib
dana amborongaad yena yaa komkanabemoon areb,
17 ‘Nub kuu yiib dowad yurin wurumuwen kumban, yiib ma kube anden-
abindo,
ma nub kuu mimyob wandi ye damakob wingkuwen kumban, yiib kuu ma
ameng kamindo.’ andiwen.
“Yiib kuu kwamune areb kii, 18 amborom kuu Yoon kuu menene animan
amuniib ok amuniib animokban kerene kedmengkandimaan kumban, yi-
ibbed no yedmenimaib, ‘Ye kuu awad arewayiib ibnenoon kii!’ andimaib.
19 Ma, Karub Ye Mingki menene animan amuniib ok wainiib anene ked-
mengkandimaan kumban, yiibbed no yedmenimaib, ‘Kedi, ye kuu animan
yaamo inamen kowemberene ok arewamo kenambun anemberene kamem-
birimaan ye karub, angkara ye kuu tak od bidan yoom ambarakmidan yoom
yi angkodmi kii.’ andimaib. Kumban God ye meeni kangdomdan kuu yi
amun amun kami kuu yena yaa korokboka yi kuu yorokmo andi yeman.”
andoon.

Anam Andindodan Yaa Butun Kowoon (Lk 10:13-16)

20 Kwane, Yesu kuu taun kurin kumaom God yaromkono wedmi yeman
yemoon ongmenaboon kumban yi kuu ambarakmi yaa koronde God yaa
amonombe winindo kowe, butun yedme kowoon, 21 “Korasindan, kaad-
kerime! Betsedadan kwangkon, kaadkerime! Yiib kuu Yuudan kumban
yiib yaa kuu Godbed arewa kerundaneen. Yiib aombed God yaromkono
wedmi yeman ongmenabaan kuu kwamune taun Taiyayiib Saidoniib aom
kwane ongmenabaan karen kuu, yi kuu Yuudanban kumban unyemanbed
yi ambarakmi yaa korondenib ebkad karong korob deebenib mimyob wandi
dowad yikbod yi korok ari ben nongkobenib God yaa amonombiwen karen
kii! 22 Kwane kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wengyundi aron
arimbed Taiyadan yoom Saidondan yoom kuu dabab yirimbed kandaniib,
yiib kuu dabab darewoob kandaniib.
23 “Ma Kapeenaumdan kude! Kwane yiib kuu ben Ewen ari kawana-
neenoo? Dowan! Yiib kuu Yuudan kumban yiib kuu ben kumbaanban
yamotbon yiri kiraraneen kii! Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman
ongmenabaan kuu Sodom taun aom kwane ongmenabaan karen kuu, yi
ambarakmi yaa koronde God yaa amonombiiwe Godbed yi monmarindo,
kibikee wad doriib karen. 24 Kumban, nembed yiib yaa ke yedmendaan
kei, God ye wengyundi aron ari kuu Sodomdan yi dabab kuu yirimbed
kondaneen, ma yiib yaa kuu dabab darewoob arimbed.” andoon.

Yesu Yaa Wini Kuu Amun Yeman (Lk 10:21-22)

25 Kuye aron Yesumbed God yaa yedmoon, “O Ambe, eb kuu Eweniib
okadiib ye Yariman. Ne ewaningko kankoonaan, amborom kuu ebbed keka-
mune ye inamen kuu ebbed dana areb keriwendan yaamo korokbendewen,
kumban kedmengkandi yemoon biwendaniib indengandengdaniib yaa kuu
bikderebewen. 26 Ee, Ambe, kwamune kamewen, amborom kuu eb kubi
dowaken kerewen kowe.” andoon.

27 Kwane, Yesumbed kadaareb yaa ika yedmoon, “Kaadkeri koremiib
aromkono koremiib kuu Nambembed bangkawoon. Ne kuu ye Mingki, ne
yaa kuu Nambemo yekaad, yena yikaadban ne yaa. Kwane, Nambe yaa
kuu nembedmo nekaad, yena yikaadban kowe, kwamune kane nembed ne
dowaken Nambe kaadkerok ande korokbenaan kuu kukui.
28 “Kane kane dabab darewoob awiniwen kuu ne yaa minime. Nembed
owongab yiidki kondaniin kii. 29 Ne yoman menenib ne kedmengkandi
kuu kaadkerime, amborom kuu ne kuu nangkemmo nekareb kankubunaan
kii. Kwananiib kuu yiib niindem aom kuu yiidke nangkemmo kerenib ika
aromnaniib. 30 Kwane kowe, ne yaambed ne kedmengkandi awinaniib kuu
yobdoodban, ma nembed komo deme kwamune awinime andaniin kuu
kwangkon yobdoodban.” andoon.

12

Yesu Kuu Sabat Aron Ye Yariman
(Mk 2:23-28, Lk 6:1-5)

1 Sabat aron* keruune, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom wene
baali mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye
kedmengkandeendan kuu mungiyiib kowe, baali yob yena kuu biangke ab
daadme anande kamiwen.† 2 Kwane, Farisidan wedmekorib, Yesu yaa yed-
miwen, “Wedmeewoo? Eb kedmengkandeebdan kuu Sabat aron arimbed
deme awinaib ye amob domokbiwen.” andiwen.
3 Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia
yoom mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu yiib kimingkindokowoo?
4 Ye wene kurikuri ambiwoom God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib
ye om boona aniwen, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo animaib
ye om amob.
5 “Ma, amob weng Mosesbed wongkoon kuu yiib ma kimingkindokowoo?
God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu Sabat aron ari kurikuri
boyambib darewoob aom deme awinimaib kowe, Sabat aron ye amob
domokbimaib. Kumban kukuu God yaa ambarakmimban, amborom kuu
Godbed yi deme kei ande kowoon.
6 “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, barang maa kurikuri
boyambib darewoob yaningko burudande miin darewoob anam yeman
kuu ke monoon kei. 7 Godbed dakmoone wongkoon kuu ‘Ne dowaken kuu
yiibbed mimyob keendimamime, dingkan nengke agedmo keroka baeb koni
kuu ne dowakenban.’ ande wongkoon. Weng id kee yiibbed kandiwen
karen, aniwen kumban ambarakmindodan keyaa wengyunde butun ka-
mindo karen. 8 Karub Ye Mingki kuu Sabat aron ye Yariman kowe.” andoon.

Dingki Angkaknoon Ye Karub Ongmoon
(Mk 3:1-6, Lk 6:6-11)

9 Kuyaambed yaro dore wenene yi kurikuri ambiwoom wonoon. 10 Karub
dingki biridiib dingki kongiib angkaknoon kuu kumaom dibeen. Karub yena
yi meeni dowaken kuu Yesu nenwengyundi ye dowad Sabat aron ari anam
ambarakmoon andi ye kiwaan onmiib kowe, yimbed Yesu yaa kaamoniwen,
“Sabat aron arimbed karub ongmi kuu amob dee?” andiwen.
11 Kwane, Yesumbed inande yedmendoon, “Kwane, yiib kanembed ye sibi
wene Sabat aron arimbed dem yiri kombaraneen kuu komo kamaniib, kuro

* **12:1:** Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri aron, yiidki yeman, deme awini kuu amob. † **12:1:** Dingkimbed baali yob biangke ab daadme ani kuu yimin, Yuu yi amob kuyaom kuu. Duteronomi 23:25 kimingke. Kumban Farisidanbed amob maa ari kowiwen.

nen yaro kowaniib dee, korondaniibkob kuri dobaraneen dee? 12 Meenime,
God ye kiringkono arimbed kuu nimakarub kuu barang darewoob, ma sibi
kuu barang embeng mana. Kwane kowe, Sabat aron arimbed karub maa yaa
amun kami kuu yimin, amobban." andoon. 13 Kwamunekore, karub kuyaa
yedmenoon, "Eb dingki yire." andoon. Andoone, yembed yiroona korem
ibonmo dingki yara areb amunmo keroon.
14 Kumban Farisidan kuu kuro bunangka angkanenib Yesu aye kowi ye
wengiib dakmiwen.

Godbed Kankowoon Ye Deme Karub

15 Yesu yekaadkeroonbed kowe, kumaom koronde yaro dore wonoon.
Nimakarub yemoon kerenenmo yoman winiiwa bob anikadiibdan korem
kuu ongmenaboon. 16 Ongmekore yi yaa weng yobdoodmo daandimaan,
"Kwane, yiib wene ari karub yena yaa ye wengiib dakmenmo yaraib." ande
daandimaan. 17 Kekee kwamune profesiman Aisaiya kwane wongkoon kuu
anam id keroon. Godbed yedmoone wongkoon kuu,
18 "Kekee nembed kankowaan ye deme karub,
ne mimyob dowakeniib ne kubi darewoowiib kowaan kuu kei.
Ne Kingkin kuu kan ye niindem aom kowaniina,
yembed ne wengyundi amun ye weng kankone nimakarub kumundin
yaa kowene dakmaneen.
19 Ye kuu kwane wengberenmo yarene, weng baande dakmenmo yaraan-
ban.
Ye kuu kiwaan yidbon ari baandaneene wengambaraibban.
20 Aroob imkono nikboon kuu yembed domokbaanban,
lem wik amoyidkob amareng deneen kuu kumbaanban,
kwane wene God ye wengyundi amun ye weng kuu kankoonaneene
korem yaa burudande dembaneen.
21 Yaningko yaambed
ambibkin koremdanbed anam kwananeen ande meedmaniib." kwane
ande wongkoon.

Yesu Yaromkono Kuu Kuna Yaambed Kandoon?
(Mk 3:20-30, Lk 11:14-23)

22 Kwane, karub maa kuu awad arewambed ibnenoon kowe indob tut
wengwaab keroon kumbed nenminiiwe, Yesumbed ongmenoona kwane
amun kere weng dakme korobe wedme kamoon.
23 Kwane, nimakarub korem kuu binangkane dakmiwen, "Kekee Dewid
ye Awo Godbed weng kunduk ande kowoonoo?" andiwen. 24 Kumban
Farisidan kuu wengamberekorib yedmiwen, "Yii! Kukuu no awad arewa
yi korok yaningko yaambed awad arewa kuu yedmaankob angkanimaib
kude!" andiwen.
25 Yesu kuu yimbed meenmiib kuu yekaadkeroon kowe, yi yaa yedmoon,
"Ambibkin mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen,
korem kuu monmariwen karen. Kambong mimodan o ambib mimodan
kwangkon andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu
dobaraibban, yowore dowan keriwen karen.
26 "Kwane, Seten awene kuu yaro yikareb dore yenburaniib kuu andokbe
angkara angkara keri yeman. Kwananiib kuu yi ooni yaromkonoyiib do-
baraniib dee?
27 "Kwane, yiibbed yedmiwen kuu ne kuu awad arewa yi korok Belsebul‡
yaningko yaambed awad arewa yenburaan kowe, ma yiib karub kuu kane

‡ **12:27:** Seten yaningko maa Yuudanbanbed andimaib kuu Belsebul.

yaningko yaambed yenburiwen? Kwana kowe, yi kuu yiib weng wengyundaniib kii. 28 Kumban God ye Kingkin yaningko yaambed yedme anburimain
anam id keraneen kuu Godbed korok kere ooni yeman yiib yaa monoon kii.
29 "Angkon kwamune, karub kanembed karub aromkonoman doreen
yambiwoom dawuro yiribman kuu yid be wanaanban, no ambib yariman
kuu nongbed yenbe kowekored. Kumbed yaro ambib aande yiribman yid
be wananeen.
30 "Karub kanembed ne yaa ibmo kerindo kuu ne bonman kii, karub
kanembed ne yoom ne wenori deme awinindo kuu boketawaroon kii.
31 "Kwani kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, korem ambarak-
miyiiwa God yaningko monmariyiiwa kuu are nonondandaneen kuu yimin.
Kumban Kingkin Karadmo yaningko monmari kuu are nonondandaanban,
angkimbaraneen.
32 "Karub kanembed Karub Ye Mingki yaa weng arewa dakmaneen kuu
are nonondandaneen kuu yimin. Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaa
weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaanban, okad kiri kee doruub
yaroniiwa God mananeen yaron angkara kwangkon are nonondandaanban.

Weng Kuu Inamen Wedmi Yeman

33 "At amun kab arumaneeb kuu ayob amun iraneen, at arewa kab aruma-
neeb kuu ayob arewa iraneen, amborom kuu at kuu arewa dee amun dee ye
wedmi yeman kuu ye ayob yaa.
34 "Yiib kuu niindok yi meed, komarewa kere arewadan yiib kuu barang
amun ma ande dakmaniib? Dowan! Meenime, karub ye niindem aombed
ben bangkandimaankob ye mongkodkono yaambed dembimaan. 35 Karub
amun kuu ye niindem aom amun amun dangoon kumbed inamen amunmo
benmenebimaan. Ma karub arewa kuye niindem aom arewa arewa dan-
goon kumbed inamen arewamo benmenebimaan.
36 "Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, nimakarub ogood weng
dakmiwen kuu, wengyundi yaron arimbed weng korem kuu komande
kwanandewen ande ye weng id kuu God yaa dakmaniib. 37 Kwane, yiibbed
komo weng dakmiwen kumbed Godbed wedmene wengyundene dabab
kondaneen o dabab kondaanban." andoon.

Yesu Doboroon Yarondan Yaa Butun Kamoon (Lk 11:29-32, 11:24-26)

38 Kwane, Farisidan yena yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yena
yoombed Yesu yaa yedmiwen, "Kedmengkandi korok ee, nub dowaken kuu
ebbed dud korokbi maa nub yaa korokbe." andiwen.
39 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, "Kukuu no arewa kamenib God
yaa angkurom korokbenib kamimaibdan kumbed ne yaa dud korokbe ande
kaamowiib kii! Kumban ma dud korokbainban, no profesiman Yonambed
dud korokboon kuu korokbaniin, kumbedmo. 40 Kedi, Yona kuu amnoom
ayoobmim aronki ayoobmim okyiri oon kambari ye kabeyob aom doboroon
kwamune areb kumbed, Karub Ye Mingki kwangkon amnoom ayoobmim
aronki ayoobmim kwamune okad niindem yiri angkimbaraneen.
41 "Kwane, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu Nineva taundanbed
yaro menenib kibikee doriibdan kuu arewa anam kii andaniib, amborom
kuu Ninevadan kuu Yona ye amonombi weng wengamberekorib, yi dobiri
arewa yaa amonombiwen kowe. Kumban kibikee barang maa Yona yan-
ingko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei.
42 "Ma, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu kan kuri kaaron ye kuinbed
yaro menenu kibikee doriibdan kuu arewa anam kii andanuun, amborom

kuu okad yimin wandoon yaambed menenu Solomon ye weng kangdom wengambarande muneen kowe. Kumban kibikee barang maa Solomon yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei.
43 “Ma kei. Kwane awad arewa kuu karub yaambed anburaniiwa yaro wenene bidambibkin koknoon okiibban angka yiidkimbon onmenmo yarebenambaraneenka dobarande yiminban keraneen. 44 Kwane, awad arewa yekareb yedmaneen, ‘Ii ambib koronde manaan kumaom kuu ika wene wedma.’ andaneen. Kwamune mene wedmaneene, arenib yiribman kuu nekwane ongme yirimbonmo amun keriwen kumban ma doborokban kowe, 45 ika wene awad miin arewa anam ediib ye arebban kuu benmana-neena yi korem kwane kumaom dobaraniib. Kwananiiwa ari karub kuye dobiri kuu kurin arebban, miin arewa anam keraneen. Kuye kumun areb kuu no arewa kamenib kibikee doriibdan kee miin arewa anam keraniib kii.” andoon.

Yesu Ye Enaya Damana
(Mk 3:31-35, Lk 8:19-21)

46 Kwane, Yesu kuu kadaareb yaa ambiwoombed weng daandeen ye niindem aom kuu ye ena yoom damana yoom kuu mene bunangka doriib. Yi dowaken kuu wengane weng daanem andiwed. 47 Kwane, karub maambed Yesu yaa yedmenoon, “Eb ena yoom damana yoom kuu bunangka doriib, eb wedmebde weng daabdandamiib kii.” andoon.
48 Kwane, Yesu inande yedmenoon, “Kane kuu ne ena? Kane kane kuu ne damana?” andekore, 49 ye dingki yire ye kedmengkandeendan kuyaa dedmondene yedmoon, “Kekei ne ena yoom damana yoom kei, 50 amborom kuu kane kanembed Nambe Ewen ari doreen ye inamen dowaken yaambed kamimaib kuu ne enaya ne aagoroka ne yangkuraya kuu kui.” andoon.

13

Kab Kiradmoon Ye Kuruwak Weng
(Mk 4:1-20, Lk 8:4-15)

1 Kuye aron ari, Yesu kuu ambiwoom koronde wene ok bowan kebed angka diboroon. 2 Kwane, nimakarub yemoon menebe ye kanawanewandi-iwe, ye kuu koronde oon bi motod aom awune diboroon. Kwane, kadaareb kuu ok kaat yaa menebe dobiriwen.
3 Kwane, yembed kuruwak weng yemoon daandene ma yedmoon kuu kei, “Mongkobon yariman kuu yaro ayongmon yeeb angka yob kab kirad-mande wonoon. 4 Kwane, kab kuu kiradmenmo yaroona, yena kuu kiwaan angka kiroboon kowe, ayari onbed wan menebe ben aniwen. 5 Yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon. Kwane, kab kuu kirodmo deedereboon, amborom kuu okad kuu ambab yirimban kowe. 6 Kumban, aron yaro mene yuruuna, kab korem nuubderebe kokdereboon, amborom kuu yumburum kuu ambab yiri kubunebindo kowe. 7 Yena kuu okad yik kawiib yiri kiroboon kowe, kab kuu yeere demboon kumban yik kabbed kan dabuknandoone idiib kerindo. 8 Yena kuu okad amun ari kiroboon. Kwani kowe, id diboroon kuu yemoon, yena id 100iib, yena id 60yiib, yena id 30yiib kwamune ire wonoon.
9 “Karub kanembed kerendemiib keroka, kwane wengamborok.” andoon.

Kuruwak Weng Dakmi Ye Dowad

10 Kwane, ye kedmengkandeendanbed mene kaamoneniwen, “Koman-dewed kuruwak wengbed yi yaa daandimaab?” andiwen.

11 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman
ye weng id angkara kuu yiib yaa korokbendadned yiibkaadkeri yeman,
kumban yimanban. 12 Kane kuu Godbed korok kere ooni yeman yaa yekaad-
keroon kuu, Godbed kedmengkandi yena ari konaneene yemoon keraneen.
Kumban kane kuu yekaadkerindo kuu ye yiribman korem kuu Godbed yeka
baneen.
13 “Kuruwak wengbed yi yaa daandimain ye id kuu kei.
Kwane yi wedmimaib kumban korobe wedmimokban.
Kwane yi wengambirimaib kumban ongme wengambirimokban.
14 “Kwani kowe, profesi weng Aisaiyambed yedme wongkoon kuu yi yaa
anam id keroon. Wongkoon kuu Godbed yedmoon,
‘Yiib kuu wengamberembirimaib kumban, wengambere id kandimokban
kerenib,
yiib kuu wedmembirimaib kumban, id wedmimokban keraniib,
15 amborom kuu kwamune keyedan kee
yi niindem aom kamkono kerenib,
yi wengambiri korondenib,
yi indob korem imbune winiwen kowe.
Kwanaibban kuu yi indobbed wedmenib,
yi kerendembed wengamberenib,
yi niindem aombed weng id kandenib,
amonombiiwa, nembed ongmendaniin.’ kwane wongkoon.
16 “Kumban yiib indobbed wedmenib, yiib kerendembed wengambiri-
maib kowe, Godbed yiib yaa amun kerundoon. 17 Kedi, nembed yiib yaa
ke anam yedmendaan kei, yiibbed wengambere wedme kamiib yaa kuu
profesidaniib God ye inamen yorokmodaniib kurin dobiriwen kumbed yi
dowaken darewoob kuu kwamune monoko wedmem ande meedmiwen,
kumban yi wedmindo, kwamune wengamberem ande kamiwen kumban yi
wengambirindo.” andoon.

Kab Kiradmoon Ye Kuruwak Weng Id

18 Kwane Yesumbed ika yedmoon, “Kab kiradmoon ye kuruwak weng id
kuu wengambirime.
19 “Nimakarub yena kuu okad kiwaan angka areb, kane kanembed
Godbed korok kere ooni ye weng kuu wengamberekorib id kandindo
keroone, awad arewa yi korokbed weng amun yi niindem aom angkeen kuu
awine buruwandene kanwonoon.
20 “Kwane, nimakarub yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari areb,
kane kanembed God Ye Weng wengamberekorib kirodmo kubiyiib awini-
wen. 21 Kumban God Ye Weng kuu yi niindem ambab yiri kubunebindo
kowe, awinenib aron doboobban dobaraniib, amborom kuu God Ye Weng
yaa arud barang o yenbandi mananeen kuu kwane kirodmo kombiri
angkananiib kowe.
22 “Kwane, nimakarub yena kuu okad yik kawiib ari areb, kane kanembed
God Ye Weng wengambiriwen kumban, okad yiri dobiri ye meeni dare-
woowiib yiribman yemoon baniin kuu nekareb yimin keraniin andi ye
dobiriyiib kumbed God Ye Weng dabuknandoon kowe, God Ye Weng kuu
idiibban keraneen.
23 “Kumban nimakarub yena kuu okad amun ari areb, kane kanembed
God Ye Weng wengamberekorib, korobe meene awine dobiriwen. Yi kuu
idiib dibaraniib, yena kuu id 100iib yena kuu id 60yiib yena kuu id 30yiib
kwamune areb keraniib.” andoon.

Kab Amuniib Kab Arewayiib Ye Kuruwak Weng

24 Kwane, Yesumbed kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere
ooni yeman kuu kekamune. Kwane karub maa wene wiit kab amunmo
arumoon. 25 Kumban amnoombed mongkob yariman awene kuu unuk
dangiwen kumaom kuu ye bonmanbed wene yob animokban ye kawiib
ibmo kuri arumenmo yarekore wonoon.
26 “Amaan kuu wiit kab kuu yeere amne id ire wonoone, kab arewa
kwangkon ibonmo wiit kab areb kwane dembe wonoon. 27 Deme karub
kuu mene yi korok yaa kaamoniwen, ‘Korok, eb kuu wiit kab amunmo
mongkobon angka arumewenoo? Kunayambed kab arewa kuu menene
dereboon kii?’ andiwen. 28 Yembed inande yedmoon, ‘Ei, kee bonman
maambed kamoon kii.’ andoon. Kwanandoone, ye demedanbed kaamoni-
wen, ‘Kwanoka, awine biangke kiradmanuuwoo?’ andiwen. 29 Kwane,
yi korokbed inande yedmoon, ‘Yii! Korondiiwaa! Amborom kuu kab
arewa biangkaniib kumbed wiit yumburumiib kwane biangkaniib kowe.
30 Kwane, korondibka, ibmo kwane dembiiwa, wene id wandi yaron kera-
neen. Aron arimbed id wandidan yedmaniina, kereek arewa kudin nadme
andedmenabe nongkobe amot nengkekoriwa, wiit kuu wande benwene ne
animan nongkobimbon ambiwoom nongkobaniib.’ ” andoon.

Mastet Yob Kab Ye Kuruwak Weng
(Mk 4:30-32, Lk 13:18-19)

31 Kwane, Yesumbed angkon kuruwak weng maa daandoon, “Godbed
korok kere ooni yeman kuu kekamune, at yaningko mastet ye yob kab karub
maambed kande ye mongkobon angka kibinoon areb. 32 Kwane, mastet yob
kab kuu embeng mana, kab yena arebban, kumban ma yeere kainaneen kuu
at darewoob at yena mongkobon angka arumenaboon kuu korem yembed
burudande wonoon. Kwane, daane darewoob keroon kowe, ayari on maa
maa menebe at nondong ari kuu ami yenbenaben wananiib.” andoon.

Yiis Ye Kuruwak Weng
(Lk 13:18-21)

33 Kwane, angkon Yesumbed kuruwak weng maa daandoon, “Godbed ko-
rok kere ooni yeman kuu kekamune. Wonong maambed flawa aande oganu
bred ongmandamuun kuu flawa kabayingke obo keri yeman ye aningko yiis
embeng aande kabed ayoobmim ye flawa aom kowe ongmeenkob, yiisbed
flawa aom kabayingke yimin yimin yaa keroon.” andoon.

Biknoon Ye Weng Kuu Kuruwak Weng Yaambed Dian Kere Daandoon

34 Yesu kuu kuruwak wengbed karuwa nimaya yaa daandimaan,
kumbedmo. 35 Kwanoon kowe, profesimanbed kwane dakmoon kuu anam
id keroon. Kwane yedme wongkoon kuu,
“Ne kuu kwamuneni kuruwak weng yaambed kande dakmaniin.
Kedmengkandi yena okad ongmoon yaambed mene kibikee yemyeb
bikderebeen kuu,
nembed ben dian kere dakmaniin.” ande wongkoon.

Kab Amuniib Kab Arewayiib Ibmo Yeeroon Ye Weng Id

36 Kwane, Yesumbed kadaareb domondekore ambiwoom awunoon.
Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yeyiib yaa mene kaamoniwen,
“Mongkob angka kab arewa ye kuruwak weng dakmewen kuye id kuu,
kedmengkandebko kaadkerem.” andiwen.
37 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kei, karuwa kab amun arumoon
kuu Karub Ye Mingki kii. 38 Mongkobon kuu okad kumundin kangkuun kei,

kowe kab amun kuu God yaa anam andiiwe Godbed yi korok kere oonoondan kui. Ma, kab arewa kuu awad arewa Seten ye yoman winiwendan kui.
39 Kwani kowe, bonman kab arewa arumoon ye karub kuyaamo Seten kui.
Kwane, kab wandi aron kuu keye aron yimin wandanuune, id wandidan kuu
God ye engyus kui.
40 "Kwane areb, kab arewa dembe wonoon kuu biangke amot yiri nengkaneen areb kuu, keye aron yimin wandanuun yaambed kwamune keraneen kii. 41 Kwamune keraneen kuu Karub Ye Mingkimbed ye engyus
yedmaneene yimbed wenebenib, okad yimin yimin wandaneen yaambed
nimakarub arewa kamo doriiwiiwa ambarakmok ande kamiiwiiwa kuu
korem be nedbekorib, 42 amot arewa yiri be kiraraniiwa, amengiib durud
yewed ye ningkambo kabangiib kame dobaraniib. 43 Kwana kowe, God ye
yorokmodan kuu yi Ambe Godbed korok kere oonimbon aombed aron areb
yuraniib.
"Kanembed kerendemiib keroka, kwane wengamborok." andoon.

Odamod Bikdereboon Ye Kuruwak Weng Ayoob

44 Kwane, Yesumbed ika yedmoon, "Godbed korok kere ooni yeman kuu,
odamod okad yiri bikne angkimboroon areb. Kwane, karub maambed
wedmekore, angkon ika kanbiknekore, kubi darewoob kumbed wene ari
yembed komo awinoon ye yiribman korem kuu ben ari berengke od kandekore, mene odamod biknoon ye okad kuu moonoon.
45 "Ma, Godbed korok kere ooni yeman kuu, berengki karub maa wene
bot manimanandeb yaningko peel ande onmenmo yaroon areb. 46 Peel od
miin darewoob yeman wedmekore, wene ari ye yiribman korem ben ari
berengke od kandekore, mene peel kuu moonoon." andoon.

Oon Men Ye Kuruwak Weng

47 Kwane, Yesumbed ika yedmoon, "Godbed korok kere ooni yeman kuu
kekamune, oon men nande ok bowan angka nane oon yemoon maa maa
boon areb. 48 Kwane, oon yidwaroon kowe, oon men kuu wan yaro kubuk
arimbed kowiwen. Kowenib, yi diberenib andangkane oon amun yaa kuu
ben kabed aom kambungke arewa yaa kuu benkirarundiwen. 49 Kwamune
areb, keye aron yimin wandanuuna Godbed ye engyus yaa yedmaneena
God ye yorokmodaniib arewadaniib kuu andokbenib, 50 arewadan kuu amot
arewa denaneen yiri benkiraraniiwa, amengiib durud yewed ye ningkambo
kabangiib kame dobaraniib." andoon.
51 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kaamondoon, "Yiib kuu
kuruwak weng korem kee kuye weng id kandiwen dee?" andoone, "Ee" ande
yedmiwen.
52 Kwani kowe, Yesumbed yi yaa yedmendoon, "Kwane kowe, Yuudan yi
amob kedmengkandidan mimo mimo kuu anam ande Godbed korok kere
ooni yeman ye kedmengkandi kandoon kuu kwamune, ambib yariman
kurin ye yiribman amuniib kibik ye yiribman amuniib areb, yambiwoom
komo yure oonoon kuu ben yaro mananeen." andoon.

Yesu Nasaret Aom Wonoon
(Mk 6:1-6)

53 Kwane, Yesu kuu kuruwak weng kee daande dowan kerekore, kuyaa
koronde yaro wonoon. 54 Yaro dore wene ye kambong anam Nasaret
aom awune yi kurikuri ambiwoom dawuro kedmengkandoona, yi binangke
karekme yikareb yedmiwen, "Karub kee kuna yaambed meeni kangdomiib
God yaromkono wedmi yeman ongmi yaromkonoyiib kuu boon kii? 55 Ye
kuu no ambib yenbi ye karub ye mingki. Kedi, ye ena yu aningko Meri,

kwane ye damana kuu Yems yoom Yosef yoom Saimon yoom Yudas yoom
kui. 56 Ye yangkuraya kwangkon korem nub yoom ibmo ke doruub kei.
Kowe, karub kee kunayambed kwamune aromkonoyiib inameniib kee boon
kii?" andekorib, 57 ye yaa kubenokban odkeneb keriwen.
Kumban Yesumbed yedmendoon, "Profesiman kuu yemoonbed ye yaa
karub amun andimaib kumban, ye kambongdan yoom ye ambanga damana
aweneyiib yoom kumbedmo ye yaa karub amun andimokban." andoon.
58 Kwane kuyaa kuu, ye kuu God yaromkono wedmi yeman yemoonban
ambangkoon, amborom kuu yi kuu ye yaa anam andindo kowe.

14

Yoon Baptaisman Ayiwen
(Mk 6:14-29, Lk 9:7-9)

1 Kuye aron aom Galeli ambibkindan yi korok darewoob Erod Antipas*
kuu Yesu komo kameen ye weng wengamberekore, 2 ye korok korok yaa yed-
moon, "Yesu kuu Yoon Baptaisman bobnoon yirimbed angkon ika demboon
kii! Kwanakob God yaromkono wedmi yeman ongmenabimaan." andoon.
3-4 Kwanandoon amborom kuu anuk yiri kumbed Erod kuu ye aagorok
Filip ye wonongbed yu ambi dankare domonenuune Erodbed yu kuu
awanoon kowe, Yoonbed Erod yaa daandimaan, "Ebbed yu awani kuu amob
kii!" andimaan. Kwani kowe, Erodbed yedmoonkob ye dememan maambed
Yoon awine kan wii aom kaanoona dibeen. 5 Erod kuu ayande meenoon
kumban, ye kuu unoon, amborom kuu nimakarub yemoonbed Yoon kuu
profesiman ande yedmimaib kowe.
6 Kwane, Erod ye wooneen ye orok yaron muneen kowe, Erodias yu
mungkan koyu menenu menebiwendan yi murubia ari awuderenu ebkad
wayirikne andeen kowe, Erod kuu kerengkandi darewoob keroon. 7 Kwani
kowe, ye amob ongme yedmoon, "Kubbed komo meene yedmaneeb kuu
kankabdaniin." andoon. 8 Kwane, yu kuu awaan yu weng kandeen kowe,
Erod yaa kwane yedmeen, "Yoon Baptaisman ye korok wande yabad ari
kowe kanmene kawe." andeen.
9 Anduuna, King Erod kuu kubiyiibban keroon kumban, amob weng
ongme yedmoone yi yoom ane doriibdan wengambiriwen kowe, wonong
koyu yu kaamoni yaa ee andekore ye dememan maa yedmoone, 10 Yoon ye
korok kuu wii aombed wandiwen. 11 Kwane, Yoon ye korok kuu yabad an-
imarimbed kowe kanmene wonong koyu kuyaa kondiiwa, yumbed awaan
yaa kanmene kondeen.
12 Kwamuniiwa, Yoon ye id kuu ye kedmengkandeendan menenib kan-
wene mangkiwen. Mangkekorib wene Yesu yedmeniwen.

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon
(Mk 6:30-44, Lk 9:10-17, Yn 6:1-13)

13 Kwane, Yoon ayiwen ye weng kee Yesu kuu wengamberekore, ye ked-
mengkandeendan be kuyaa kuu koronde parai motodbed kimyen obonmo
yaa wonoon. Kwanoone, nimakarub yemoonmo wengamberekorib, taun
dia dia yaambed ye yoman yonka winiwen. 14 Kwane, Yesu kuu wirine
kadaareb yemoon wedmendekore, mimyob keendoon. Keendekore bob
anikadiibdan kuu ongmenaboon.
15 Kwane oobne aron kubune wenuun yaambed, ye kedmengkandeen-
danbed mene Yesu yaa daaniwen, "Keyaa kuu obonmo kambongiibban

* **14:1:** Erod Antipas kuu King Erod Kayabak ye mingki. Awodki oonoon ye okad kuu andokbe kaningiib kere Erod Antipasbed okad mimo oonoon.

angkon miriknandameen kii. Amun kuu daandeewo wenebenib, kambong kambong yaa wene yika animan berengkanabe anime." andiwen.
16 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, "Kwamunemban. Yiibbed animan
bangkandibko anime." andoon. 17 Kwane, yimbed inande yedmiwen,
"Nub kuu om angkoyiib oon ayoob kembedmo awinuwen." andiwen.
18 Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, "Ne yaa benminime." andoon.

19 Kwane, nimakarub korem yaa yedmendoona kereek ari dibiriwen. Om angkoyiib oon ayoob kuu benkoobe, indob kan ambid ari wedmene eso andekore, om kuu domabangkoon. Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa bangkandoona, yimbed be ari karuwa nimaya danaya yaa bangkandiwen. 20 Yi korem anenib mikmoniwen. Ari animan dungkun dungkun koronde winiwen kuu ye kedmengkandeendanbed kabed kumaom benkambungke deweniiwe kabed wad ayoowiib kuu yeederebenan wonoon. 21 Karuwa nimaya danaya korem animan aniwen kuu karub 5,000iib areb.

Yesu Ok Ari Dodkan Wonoon (Mk 6:45-56, Yn 6:16-21)

22 Kwane kuyaambed, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmendoona, yidin parai motod nande bowan yara yanande winiwen. Kwane, kadaareb yaa ika winime ande yedmekore domondoon. 23 Kwane domondekore, wene aangko kaat angka yembedmo kurikuri kerok daanoon.

Kwane, aron kubunenu mirikne wenuuna, Yesu kuu yembirimo keroone,
24 ye kedmengkandeendan kuu motodbed bid domonenib ambab ok wedangka winiwen, kumban yi weniib ye arinambo arimbed nuub kuu yi yaa meneene oknondok darewoob kamenu motod yaa beengkaun.

25 Kwane, amnoom awawini yaa Yesu yiyiib yaa ok arimbed dodkanmo wonoon. 26 Kwane ok arimbed dodkanmo wene yi dia keroone, ye kuu wedmenekorib uni miin darewoob kere "Awadii!" ande komkiwen.
27 Kumban Yesu kirodmo yi yaa baandoon, "Nembed kei. Yiib unaib, yiib niindem aom aromnime." andoon.

28 Kwane, Pitambed baande yedmoon, "Yariman, anam ebbed meneeb keroka, ne yaayiib yedme kowebko, ok ari ewiib yaa mana." andoon.
29 Kwanandoone, Yesumbed "Ee mene." andoon.

Kwane, Pita motod aom koronde kuro ok arimbed dodkanmo Yesuyiib yaa andowe wonoon. 30 Kumban Pita kwane nuuwa oknondoka wedmendekore, unene ok yiri andowe kubune wenene baandoon, "Yariman, ne nenkoone!" andoon. 31 Kwane baandoone, Yesu kirodmo dingki yirene awinene nenkoonekore yedmoon, "Eb anam andi kuu embengmo kii, komande karekmeeb?" andoon. 32 Kwane, yi kuu motod aom awuniiwa nuub kuu dowan keroon.

33 Kwani kowe, yi korem motod aom doriibdan kuu Yesu yaa bumangkane yaningko kankoone yedmiwen, "Anam kai! Eb kuu God ye Mingki kii!" andiwen. 34 Kwane, yi yane wene bowan yara bidambib Genesaret yaa wiriniwen.

35 Kwane, nimakarub kuyaa doriibdan kuu wedmibka, anam Yesu kii andekorib, weng ben nongkobiiwa wenebuuna, ambibkin dia dia kuu bob anikaddan korem kuu Yesu yaa benmenebiwen. 36 Kwane, yimbed no eekme yedmimaib, "Bob anikaddan kuu eb ebkad dungkun arimbed angkorokanime." andimaiwe, kane kane korem Yesu yebkad dungkun yaa angkorokaniwen kuu wadkeriwen.

15

God Ye Amob Yaamo Wengambirime Andoon (Mk 7:1-23)

1 Kwane, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yerusalem
aombed menenib Yesu yaa kaamoneniwen, 2 “Komandeniwed eb ked-
mengkandeebdan kuu nub aamkono yi amowamob kuu awinindo kere
no domangkimaib? Kedi, yi dingki kuu ogindo kumbed animan kuu aw-
ingkonib aniib kii.” andiwen.
3 Kwane, Yesumbed inandoon, “Ma komandiwed yiib kuu God ye amob
kuu domabangkanib yiib amowamobmo oone awinimaib? 4 Kedi, Godbed
yedmoon, ‘Yiib ambe ena yi weng wengambere awandime.’ andoon. Ma
yedmoon kuu, ‘Kanembed ambe ena yaa amkidbaneen kuu ayiwed bobni
yeman.’ andoon.
5 “Kumban yiibbed kedmengkandimaib kuu kanembed ambe o ena yaa
yedmaneen, ‘Ne yiribman yaambed komo yiib yaa awandaniin kuu kan God
yaa munob koni yeman kowe, yiib yaa kondindeban.’ andaneen kuu yimin,
yiibbed kedmengkandimaib kuu. 6 Kumban kwanandaneen kuu ye kuu
anam ambe ena yaa oone awandimban. Kwanekob, yiibka God ye amob
kuu benkirarundekorib, yiib awoya yi amowamobmo awinimaib. 7 Yiib kuu
aadidmidan kii! Aisaiyambed yiib dowad profesi weng yedmoon kuu korem
weng id anammo keroon. God Ye Weng kwane dakmoon kuu,
8 ‘Keye nimakarub kee naningko wengbed kankoonimaib,
kumban yi meeni inamen ne yaa kuu ambab anam.
9 Kowe, yimbed naningko kankooni kuu yiminban,
amborom kuu yi kedmengkandi kuu karub yi inamenmo
kedmengkandimaib kowe.’ ” kwane andoon.
10 Kwanandekore, Yesumbed kadaareb yaa baandoona ye yaa miniiwa
yedmoon, “Wengambere kandime. 11 Komo komo karub ye mongkodkono
aom awunaneen kuu God yaa arewa keri yemanban, kumban komo karub
ye mongkodkono aombed deedaraneen kuu God yaa arewa keri yeman.”
andoon.
12 Kwane, ye kedmengkandeendan menenib Yesu yaa kaamoniwen, “Eb
kuu ma kaadkerewenoo, Farisidanbed weng kee dakmeeb kumbed eb yaa
kongebde odkeneb keriwen kii.” andiwen.
13 Kwanandiiwe, yembed inandoon, “Kab korem Nambe Ewen ari doreen
kumbed arumindo yaa kuu korem yumburum yirimbed biangkane kirara-
neen. 14 Yi kuu domondime. Yi kuu indob tut korok korok kowe. Kudi, kwane
indob tut korokbed wene indob tut karub maa nen kinban wananeen kuu yi
ayoob kwane wene dem kombaraniib.” andoon.
15 Kwane, Pitambed yedmoon, “Kuruwak weng kuu dakmeeb ye id kuu
korokbende.” andoon. 16 Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib
kuu weng id kandindebankowoo? 17 Yiibkaad dee? Komo komo mongkod-
kono awune kawene kabeyob aom awunimaan kuu wene no ot kerimaan.
18 Kumban komo karub yi mongkodkono aombed deedirimaib kuu inamen
aombed dembimaib. God yaa arewa keri yeman kuu kui, 19 amborom kuu
inamen aombed dembimaan kuu, arewa ye meeniyiib kuman o kumka ayi
ye inameniib nenem kami ye inameniib yid bi ye inameniib weng wiribi ye
inameniib wengamborokbanabiyiib kuu kwamune nimakarub yi niindem
aombed dembimaan. 20 Kwane kee dembimaan kumbed God yaa arewa keri
yeman. Ma, animan karub dingki ogindombed awingke ananeen kuu God
yaa arewa keri yemanban.” andoon.

Yesumbed Yuudanban Yi Wonong Awandoon (Mk 7:24-30)

21 Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde yaro dore wene ambibkin Taiyayiib
Saidoniib yaa wonoon. 22 Kuyaa Keenandan wonong ambibkin kuyaombed
yaro menenu, Yesu yaa baande komkeen, “Yariman, Dewid ye Awo, ne
mimyob keewe. Ne dana mungkan kuu awad arewambed ibnendoona miin
yiminban arewa anam kereen kii.” andeen.
23 Kumban Yesu kuu ma inande daandindo kowe, ye kedmengkandeen-
danbed mene nangkane daaniwen, “Wonong kee yedmendebko, koronde
wunuk, amborom kuu komkanmo menuun kowe.” andiwen. 24 Kwani
kowe, yembed yu yaa yedmoon, “Ne kuu no Israeldan sibi bikderebiwen
areb keriwen yi dowad kan yedme kowoonkob manaan.” andoon.
25 Kwane, wonong kuu Yesu ye dia angkon menenu ye murubia ari
bumangkanu yedmeen, “Yariman, awawe.” andeen. 26 Kwananduune,
Yesumbed inande yedmoon, “Dana mana ye om kuu bene anon* yaa kiradmi
kuu arewa.” andoon.
27 Kwanandoone, wonongbed inande yedmeen, “Yariman, anam kumban,
ma anon kuu kangkomanbed animan aneen ye arak dabderem yiri om
ambong ambong kuburimaan kuu animaib.” andeen. 28 Kwane, Yesumbed
inande yedmoon, “Kub kuu anam andi darewoob ye wonong kii! Kwani
kowe, komo mene kaamowewen kuu kibireb kwanok.” andoon. Kwane
kuyaambed, wonong yu mungkan kuu amun kereen.

Yesumbed Nimakarub Yemoon Ongmenaboon

29 Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde ok bowan Galeli kebed yaa wonoon.
Wenekore, wene kawene aangko arimbed diboroon. 30 Kuyaambed ni-
makarub yemoon kai yeyiib yaa menebiwen kuu yon wanadaniib, indob
tutdaniib, yona dingkia angkaknoondaniib wengwaabdaniib bob anikad
maa maadaniib yemoonmo benminiwen. Yi kwane benmenebenib Yesu ye
murubiambon ari kiribiiwa, ongmenaboon.
31 Kwane, wengwaabdan kuu weng dakmiiwa, angkaknoondan kuu
amunmo keriiwe, yon wanadan kuu yaro yarebiiwa, indob tutdan kuu
nande wonoona kereknan winiiwa kamenan winiwen. Kwane, yi korem
menebiwen kuu wedmekorib binangke Israeldan yi God kubenib yaningko
kankooniwen.

Yesumbed 4,000 Ariyiib Animan Bangkandoona Aniwen (Mk 8:1-10)

32 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa baandoona ye yaa wini-
iwa yedmoon, “Nimakarub kumundin keyaa mimyob keendaan, amborom
kuu yi kuu neyiib yaa aronki ayoobmimiib doriiwe animaniibban keriwen
kowe. Ika winime andi kuu ne dowakenban, amborom kuu yi kuu mungimo
wananiib kuu wedya kirobaniib kowe.” andoon.
33 Kwanandoon kowe, ye kedmengkandeendanbed kaamoniwen, “Nub
kuu amboon keyaom kee kunayambed animan kuu benub kadaareb ka-
mune kee bangkandanuubkob ane yimin keraniib?” andiwen. 34 Kwane,
Yesumbed kaamondoon, “Yiib kuu om kuu komoyiib awingkiwen?” an-
doon. Yimbed inandiwen, “Om ediib, okyiri oon embeng yemoonbaniib
kumbedmo.” andiwen.
35 Kwane, Yesumbed kadaareb yaa yedmendoona okad yiri dibere wini-
wen. 36 Yesumbed om ediib okyiri oon embengiib be God yaa eso andekore,

* **15:26:** Yuudanban kuu Yuudanbed anon andimaib, yi kongendi weng, kumban Yesu kuu kuruwak wengmo dakmoon.

domabangkane ye kedmengkandeendan yaa bangkandoona yimbed ari nimakarub yaa kwane bangkandiwen.

37 Yi korem anenib mikmoniwen. Kwane, ye kedmengkandeendanbed
animan ane ari koronde winiwen kuu kabed aom benkambungkiiwa kabed
ediib yeedere wonoon. 38 Karuwa nimaya danaya yi korem animan aniwen
kuu karub 4,000iib. 39 Yaro Yesumbed kadaareb kuu yedme kondoona
wenebiiwa, ye kuu parai motod aom awunoone bowan Galeli yara yane
wene bidambib Magadan dia winiwen.

16

Yesu Yaa Yi Komboon Kaamobi (Mk 8:11-13)

1 Kwane, Farisidan yoom Sedyusidan yoom Yesu yaa mene ye komboon
wedmi ye dowad kaamoniwen kuu God yaromkono yaambed dud korokbok
andiwed.

2 Yesumbed inande yedmoon, “Oobne aron kubunanuun kuu yirim kan-
abaneen kuu yimbed yedmimaib, ‘Oo kwana kowe awari kuu amiibban
keraneen.’ andimaib. 3 Kwane, amkimo yaro kangka kuu amukambidiib
ambid dodmoyiib wedme ‘Kibikee am aron kii.’ andimaib. Yiib yiibkaad
ambid arimbed komarewa korokbimaane kuu wedme kaadkerimaib, kum-
ban kibikee komo keroon kee wedme id bene kaadkerindo. 4 Kukuu no
arewa kamenib God yaa angkurom korokbenib kamimaibdan kumbed dud
korokbe ande onmimo kamiib kii! Kumban ma dud korokbainban, no
Yonambed dud korokboon kuu korokbaniin kumbedmo kui.” andoon.
Andekore, Yesu kuyaa koronde domonde yaro wonoon.

Dudi Kedmengkandi Yaa Kaadkerime (Mk 8:14-21)

5 Kwane, Yesu awene kuu bowan yara yaniwen kumban ye kedmengkan-
deendan animaniib maan yanindo nonondandiwen. 6 Kwane Yesumbed yi
yaa yedmoon, “Kaadkerime. Yobdoodmo yiibka oone dobirime, Farisidaniib
Sedyusidaniib yi flawa kabayingke obo keri yeman yaa.” andoon. 7 Kwane,
weng kee yikarebmo id kuu komarewa kii ande andangke yedmiwen,
“Anam kuu animan maandindo keruwen kwande dakmeen dee kii?” ande
dakmiwen.

8 Kwane, dakmiib ye weng id kuu Yesumbed wedmendoon kowe yi
yaa kaamondoon, “Yiib komandiwed animan maandindo andi ye weng
dakmiib? Yiib anam andi kuu embengmo. 9 Yiib kuu id meenindoyoo?
Meenime, om angkoyiibmo kumbed nimakarub 5,000 ariyiib kuu bangkan-
duuwe aniwen. Aniiwe, yiib kuu kabed komoyiib animan dungkun dungkun
benkambungkiwen? 10 Ma, om ediibmo kumbed nimakarub 4,000 ariyiib
kuu bangkanduuwe aniwen, kwangkon yiib kuu kabed komoyiib animan
dungkun dungkun benkambungkiwen? 11 Komarewakob yiib kuu meenin-
ban keriwen? Ne kuu yiib ande animan ye dowad dakmokban. Kumban
kaadkerime, yobdoodmo yiibka oone dobirime, Farisidaniib Sedyusidaniib
yi flawa kabayingki yeman yaa.” andoon.

12 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu meeni kandiwen, Yesu kuu anam
flawa aom kowiwed kabayingki yeman yaa kaadkerime andindo, ye kuu
Farisidaniib Sedyusidaniib yi kedmengkandi yaa kaadkerimbed dobirime
anded dakmeen.

Pitambed Yesu Kuu God Ye Mingki Andoon (Mk 8:27-30, Lk 9:18-22)

13 Kwane, Yesu wene taun maa Saesaria Filipai dia wenene, ye kedmengkandeendan yaa kaamondoon, “Nimakarub kuu Karub Ye Mingki kuu kane andimaib?” andoon. 14 Andoona, yimbed inande yedmiwen, “Yenambed yedmimaib kuu eb kuu Yoon Baptaisman andimaib, yenambed eb kuu Elaidya andimaib, kumban karub yenambed eb kuu Yeremaiya o profesiman maa ande kamiib kii.” andiwen.
15 Kwane, Yesu kaamondoon, “Ma yiibbed kuu ne kane andiib?” andoon.
16 Andoona, Saimon Pitambed inande yedmoon, “Ee, eb kuu wad doreen ye God ye Mingki, eb kuu yembed kinoona menewenman Keresu kui.” andoon.
17 Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Ee, Saimon, Yona ye mingki, eb yaa Godbed amun kerubdoon, amborom kuu kekee karub maambed eb yaa kwane yedmebdokban, Nambe Ewen ari doreen kumbed korokbebdoon kowe. 18 Kwane, nembed eb yaa yedmaan kuu eb kuu Pita,* eb kuu dumnad. Keye dumnad kwarimbed ne anam andidan ambib areb kuu ambangke kanyenbaniin. Kwane, bobni yaromkonombed monmaraanban. 19 Nembed Ewen aom ooni yeman yaromkono kabdaniina, kwane ebbed okad kiri kee komo yaa yii andaneeb kuu Ewen aom kwangkon yiminban keraneen. Kwane, ebbed okad kiri kee komo yaa ee andaneeb kuu Ewen aom kwangkon yimin keraneen.” andoon. 20 Andekore, ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ande dakmaib ye weng yedme kowoon, ye kedmengkandeendan yaa.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Dakmoon (Mk 8:31-9:1, Lk 9:22-27)

21 Kuyaron yaambed yaro ari kuu Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa andowe dianmo daandoon, ye kuu Yerusalem aom wananeen kumbed Yuudan yi korok korokiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kumbed ye kuu awinenib durud yewed maa maa konekoriwa, ye kuu ayaniiwa bobnaneen kumban aron ayoobmim ari kuu nenkoonaneene ika dembaneen ande daandoon.
22 Kwanandoone, Pitambed Yesu nen angkaro ongkane daanoon, “Yariman, kwamune keraneen kuu Godbed kebenok ai! Kwamune kuu eb yaa ma kwanaanban kii!” andoon. 23 Andoona, Yesumbed neman Pita yaa amonombe inande daanoon, “Eb kuu Seten areb kerewen kii! Ne yaa kuu angkane! Eb kuu ne yaa boknande kombiri yeman kereeb kii! Eb kuu God ye inameniibban, karub yi inamenmo awinewen.” andoon.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Kiwaan Yobdood

24 Kwamunekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kwane, karub kanembed ne yoman manandamoka, yekareb ye dowaken ye inamen kankubune yaro ye at ming kankarinekore, ne yoman monok. 25 Karub kanembed yekareb ye wadkeri awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban karub kanembed ne dowad yaambed ye wadkeri domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen. 26 Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka oonaneen kumban amaan ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yiri kankoraraneen kuu amun dee? Ye kuu komombed God yaa konekore, ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yiri kankorarokban keraneen? Dowan!
27 “Kwane, Karub Ye Mingki kuu Yawodki ye nambiriyiibbed ye engyusiib mananeen kuu nimakarub mimo mimo komo kamiwen ye kakman yi yaa

* **16:18:** Pita yaningko ye weng id Gurik wengbed kuu dumnad.

bangkandaneen. 28 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib yena
kane kane keyaa doriibdan kuu bobnaibbanbed wedmaniib kuu Karub Ye
Mingkimbed korok kere oonaneen kii." andoon.

17

Yesu Yaa Nambiri Konoon
(Mk 9:2-13, Lk 9:28-36)

1 Aron benmeyiib dowan keruuna arimbed, Yesu yaro Pita yoom Yems
yoom Yoon Yems ye daman yoom kwamune be aangko ambab ari daanoon,
yimbirimo keriwen. 2 Kwane, yi doriiwa Yesu yaa God ye nambiri monoon,
yeka mamaa keroon. Kwane, ye murubia kuu aron yuremoon areb nam-
biri darewoob keruune, yebkad kuu kawanmo kawurimbon anam keroon.
3 Kwane kuyaambed, Moses yoom Elaidya yoom kuu angkadere Yesu yoom
dobiriiwe, Yesu yoom weng dakmenabiwen.

4 Dakmo doriiwa, Pitambed Yesu yaa yedmoon, "Yariman, kekee amun,
nuwiib ke doburuub kei. Ewiib dowaken kerebka, nembed kombon ay-
oobmimiib banaba. Ma eb, ma Moses, ma Elaidya." andoon. 5 Pita
weng mogeed dakmeen aombed wiib kawanmo kande bokne kebeneen. Ku
kebeneen ye niindem aombed wengmo baande daandoon, "Kekee ne Dana,
ne mimyob dowakeniib kubiyiib darewoob ye ari kowaan. Ye weng kuu
wengambirime!" andoon.

6 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu wengamberekoriwa, yi kuu uni
darewoob kerenib, murubia ben okad yiri kiribe kirobiwen. 7 Kumban
Yesumbed mene badmende daandoon, "Yeedirime, unaib." andoon.
8 Kwane, yi deedere korok kankoone ari wedmibka karub yenayiibban, Yesu
yembedmo.

9 Kwane, kwari koronde aangko ika yiri kamenoniiwa Yesumbed wedya
daandoon, "Komo wedmiwen kuu karub yena yaa wene ari ogoodmo kwa-
mune dakmenmo yarebaib. Kwane bikniiwo wene ari ne bobnaniin yir-
imbed angkon ika dembaka." andoon. 10 Kwane, ye kedmengkandeendan
kumbed kaamoneniwen, "Komande kwane Yuudan yi amob kedmengkan-
didanbed Elaidya kuu yedin mananeenkob andimaib?" andiwen.

11 Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, "Kuu anam, Elaidya kuu
yedin menene ongmi ye dowad korem nekwaneen. 12 Kumban nembed yiib
yaa ke yedmendaan kei, Elaidya kuu monoona dowan keroon. Monoon
kumban korobe wedmenib anam Elaidya kii ande kamindo, no kwane yi
meeni dowaken korem kuu ye yaa kwaniwen. Kwamune areb kuu Karub
Ye Mingki yaa kangkon durud yewed konaniib." andoon. 13 Kwane, ye
kedmengkandeendan kuu meenenib inamen kandiwen kuu Yesu kuu Yoon
Baptaisman ye dowad ande dakmeen.

Yesu Dana Awad Arewa Ibnenooniib Ongmoon
(Mk 9:14-29, Lk 9:37-43)

14 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom ika kawene kadaareb
doriib yaa miniiwa, karub maa mene Yesu ye murubia arimbed bumangke
15 yedmoon, "Yariman, eb ne dana yaa mimyob keene. Ye kuu kot awarak
ayimaun arewa anam wedmimaan kowe, aron yemoon ayene kan ok yiri
korare amot yiri korare kamimaun. 16 Nembed eb kedmengkandeebdan yaa
nenmanaan, kumban yi ongmenindo yiminban keriwen." andoon.

17 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, "O nimakarub korem, yiib kuu
anam andindebandan wabkaddan kii! Aron komoyiib kwane yiib yoom
dobaraniin? Aron komoyiib kwane yiib karekmi wedme dobaraniin? Dana

kuu nenmene." andoon. 18 Kwanandekore, Yesumbed awad arewa kuu
yedme anburoona dana ye niindem aombed yeedoroon. Kwane kuyaambed
amun keroon.
19 Kwane, amaan, ye kedmengkandeendan yoom Yesu yoom kwane karub
yenayiibban yimbirimo keriiwe, Yesu yaa kaamoneniwen, "Komoyiibkob
nubbed awad arewa kuu yedme anburinban keruwen?" andiwen.
20-21 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, "Yiib kwanindo keriwen am-
borom kuu yiib anam andi kuu wuudmo. Kedi, nembed yiib yaa ke anam
yedmendaan kei, yiib anam andi kuu aromne mastet yob embeng mana areb
keraneen kuu aangko yaa baande yedmaniib, 'Yakuri wene.' andaniiwa
kwananuun. God ye inameniib komo kamandameeb kuu yiminmo."* an-
doon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Dakmoon

22 Kuyaambed Yesu ye kedmengkandeendan korem Galeli angka ibmo
nedbe doriiwa yembed yedmendoon, "Karub Ye Mingki kuu karub
maambed ambodangene awine kan karub yena yi dingki ari kowaneen kii.
23 Kwamunenib ayaniiwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim ari Godbed
bobnoon yirimbed kankoonaneena dembaneen." andoon. Kwanandoone,
ye kedmengkandeendan wengamberekoriwa, miin kubiyiibban kere anam
mimyob wandiwen.

Tak Od Kowi Ye Weng

24 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom Kapeenaum yaa
wene dawuniiwe, kurikuri boyambib darewoob ye tak od bimaibdan yaro
mene Pita yaa kaamoniwen, "Yiib kedmengkandi korok kuu kurikuri boy-
ambib darewoob ye tak od kowimaanoo?" andiwen. 25 Kwane, Pitambed
yedmoon, "Eyoka, kowimaanaa." andoon.
Amaan, Pita kuu ambiwoom dawuro wonoone, Yesumbed yedin Pita
yaa yedmoon, "Saimon, eb komarewa meeneeb, kingbed ye tak od kuu
karub kane yaambed bimaan, ye mingki yaambed dee, yena yaambed dee?"
andoon. 26 Kwane, Pitambed Yesu yaa inande yedmoon, "Yi kuu karub yena
yaambed bimaib." andoon.
Kwanandoone, Yesumbed Pita yaa yedmoon, "Kwana kowe, king yi dana
kuu tak od kowaibban. 27 Kumban nub yi yaa kowaubban kuu nub yaa
kongendaniib kuu ne dowakenban kowe, wene pating kanwene ok bowan
angka kamberene oon ibduruk kandaneeb kuu mongkodkono dankone
wedmaneewa, od murubkob angkimbaranuun kuu kanduneb, wene ne tak
odiib ewiib kwane kowe." andoon.

18

Ewen Aom Kuu Kanembed Darewoob Keraneen?
(Mk 9:33-37, Lk 9:46-48)

1 Kuye aron kuu kedmengkandeendanbed Yesu yaa mene kaamoniwen,
"Kanembed Ewen aom kuu aningko darewoob keraneen?" andiwen.
2 Kwanandiiwe, Yesumbed dana embeng yaa baandoona monoona, yem-
bed nende yi murubia ari kowoone doboroon. 3 Kwane, Yesumbed yedmoon,
"Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib korobe amonombe dana
kamune areb keraniib kumbed Ewen aom awunaniib. Ma kwanokban
keraniib kuu awunaibban. 4 Kwani kowe, karub kanembed yeka kankubune

* **17:20-21:** Buk Matyu kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: "Kumban awad kwamuneyiib kuu kurikuriyiib animan korondiyiib kumbed anburi yeman."

dana mana keyareb keraneen kumbed Ewen aom aningko darewoob keraneen. 5 Karub kanembed naningko yaambed dana mana kee areb yaa kubenaneen kuu ne yaa kwane kubewaneen kii.

Dedmobeniwed Ambarakmi

6 “Kumban kanembed dana kamune kere ne yaa anam andoonman keyaa dedmobaneenkob ambarakmaneen kuu, amun kuu ibduruk kuye karub kuu awine bot darewoob kande kongkono yaa borokne kan karamok yiri kaniwed niindem ambab yiri kankubuni kumbed yimin.
7 “Okad kiri doriibdan, kaadkerime! Dedmobenako ambarakmok andi yeman yemoon dangoon. Kwane arewa kuu dembimaan, kumban kanembed kwamune arewa kame andaankob kwane dembimaan ye karub kuu durud yewed arewa ye yaa mananeen. 8 Kwane, eb yon o dingkimbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka, wankorarunde. Kwananeeb kumbed dingki mimomo o yon mimomo kuyiib aron korem korem ye wadkeri kandaneen kuu amun. Ma kwamune yon ayoob o dingki ayoob kuyiib dobaraneeb kuu eb nen kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu arewa.
9 Kwane, eb indobbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka, biangkande korarunde. Kwananeeb kumbed indob yaramo aron korem korem ye wadkeri kandaneeb kuu amun. Maa kwamune indob ayoowiib dobaraneeb kuu eb nen kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu arewa.

Sibi Biknoon Ye Kuruwak Weng (Lk 15:3-7)

10-11 “Yiib kaadkerime. Aningkoyiibban ne yaa anam andiwendan keyaa kankubunaib. Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, nimakarub keyi oonimaib yi engyus Ewen ari doriib kuu Nambe God ye kerebiri ari kwane doberembirimaib.*
12 “Yiib kuu komarewa meenaniib? Kekamune karub maa sibi 100iib kumban mimo kuu wene biknaneen kuu, ye kwane 99iib kuu aangkombon ari domondekore, wene biknoon kuu kereknanmo yaraneen dee? Kwananeenaa! 13 Kwane, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, sibi wedmaneen kuu kubi darewoob keraneen, kwane sibi 99iib wene biknindo yaa kuu kubi embengmo. 14 Kwamune areb, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu ye dowakenban anam andidan aningkoyiibban mimo ma bikni kuu yiminban.

Angkodmimbed Eb Yaa Ambarakmi

15 “Kwane, anam andi ye karub maambed eb yaa ambarakmoka, wene yiib ayoobmo keroka komo ambarakmoon kuu daane. Kwane, eb weng wengamboroka, amun eb awaneneb kowe ye o yu kuu eb daman kereeb kii. 16 Ma, ye kuu eb weng kankoraroka, angkon ika karub mimo o ayoob ben eb yaa dabokne wene wengane. Weng korem ku dakmaneeb kuu yi ayoowiib indob indob wedmiib weng wengambere keraniib kowe, yi kuu eb weng ibmo kere dakme korokbi yeman. 17 Yi ayoowiib kwangkon kwane wengambirinban anam keroka weng kanwene kurikuri ye korok korok yaa daande. Kurikuri ye korok korok yi weng kwangkon kwane wunesadmi ye karub keraneen kuu anam andindodan o tak od bidan yaa komo kwanimaab areb ye yaa kwangkon kwame.

Weng Ongmi

18 “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiibbed okad kiri kee komo yaa yii andaniib kuu Ewen aom kwangkon yiminban keraneen. Kwane,

* **18:10-11:** Buk Matyu kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kedi, Karub Ye Mingki kuu awere bikniwendan burudande bindi ye dowad monoon.

yiibbed okad kiri kee komo yaa ee andaniib kuu Ewen aom kwangkon yimin keraneen. 19 Angkon nembed yiib yaa ke yedmaan kei, yiib aombed ayoob kuu komo yaambed weng kan mimo kerenib God yaa kaamonem andaniib kuu Nambe Ewen ari doreen kumbed yiib dowad kwananeen. 20 Kwane, yiib ayoob o ayoobmim doberenib naningko yaambed kowenib weng kan mimo keraniib kuu, ne kangkon yi yaa dabokne dobaraniin." andoon.

Ambarakmi Are Nonondandi Ye Kuruwak Weng

21 Kwane, Pitambed menene Yesu yaa kaamonoon, "Yariman, nangkodmimbed ne yaa ambarakmaneen kuu, ye yaa are nonondande komoyiib keraniin? Yewudmo kameni kimingke ediib keraniinoo?" andoon.

22 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, "Eb yaa ke yedmaan kei, yemoonmo are nonondande ediibmomban, 77iib kii. 23 Kwamunekob, Godbed korok kere ooni yeman kuu kwamune areb. King kuu mene ye deme karubbed ye yaa dungkum keriwen kuu inewime andi dowad baande kamoon. 24 Kwane, king kuu od andowe boon. Been ye niindem aombed karub mamaa nenminiwen kuu king yaa od gold darewoob yaningko talen 10,000iib† kuyaa dungkum keroon. 25 Kumban ye korok yaa od koni kuu yiminban kowe, ye korokbed dungkum karuwiib ye wonongiib dana meediib ye yiribman koremiib ben ari berengkekore od kanda ye weng kowoon. 26 Kwanandoone, karub kuu kirod bumangkane okad yiri korok kankibinene eekme yedmoon, 'Ne yaa yodbirimban iwari meedmeewo, eb dungkum ne yaa kuu korem ari inebda.' andoon. 27 Kwanandoona, kingbed ye yaa mimyob keenekore yedmoon, 'Ne dungkum eb yaa kuu korondaan kii. Kowe, eb koronde wene.' andoona wonoon.

28 "Kumban deme karub kuu wene ari yangkodmi deme karub mamaa wedmenoon. Yangkodmi kumbed od silvaa yaningko denari 100iib‡ dungkum keroon kowe, karub kuu kongkono yaambed awine kanyobene yedmoon, 'Ne dungkum kuu kankawe!' andoon. 29 Kumban yangkodmi kuu kirod bumangkane eekme yedmoon, 'Ne yaa yodbirimban iwari meedmeewo, eb dungkum ne yaa kuu ari inebda.' andoon. 30 Kumban yangkodmi ye weng wengambere kankorarekore, yaro awine kanwene wii aom kaanoon, kwane wii aombed dobere dungkum kuu kowe wankarekore yeediri yeman.

31 "Kwane, king ye demedan yenambed komarewa keroon kuu wedmekoriwa, kubiyiibban miin darewoob kandekorib, wene king yaa weng korem daaniwen. 32 Kwane, kingbed ye deme karub kuu ika baandoona awunoona yedmenoon, 'Eb kuu deme karub miin arewa anam. Ne dungkum korem eb yaa angkuun kuu kowaab koronde ande kebenaan, amborom kuu ebbed ne yaa mimyob keewe ande yedmeeb kowe kwanaan. 33 Kumban angkon komoyiibkob eb kuu kwane wene eb deme angkodmi yaa mimyob keenokban, nembed eb yaa mimyob kowaan areb kerindo kerewen?' andoon. 34 Kowe, kwane king kuu arud wandekore yedmoone, karub kuu wii oonidanbed awine nenwene wii aombed yewed konembiriwed, wene ye dungkum korem kuu ingkane dowan keraneen." andoon.

35 Andekore, Yesumbed ika yedmoon, "Yiib kuu yiib angkodmia yi ambarakmi yiib yaa kuu anam are nonondandaibban kuu, weng kee kwamune areb Nambe Ewen ari doreen kumbed yiib yaa kwananeen." andoon.

† **18:24:** Kukuu 200 milien Kina areb. ‡ **18:28:** Kukuu 1,000 Kinamo areb.

19

Wonong Awanekore Domondi (Mk 10:1-12)

1 Kwane, Yesu weng ku dakmeen korem dowan kerekore, ye Galeli angka
koronde Yudea angka yaro dore wene ok Yooden yara yanoon. 2 Kuyaa
nimakarub yemoon kai menebe yoman kerenen winiiwe, bob anikaddan
korem ongmenaboon.
3 Kwane, Farisidan yena kuyaa menenib, Yesu yaa komboon kaamoni ye
dowad miniwen. Kwane, yimbed kaamoniwen, “Kekamune kee amob dee?
Karub maa ye wonong kuu idiib o idiibbanbed domondaneen kuu yimin
dee?” andiwen.
4 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Weng kee yiib ma kimingkin-
dokowoo? God Ye Weng aombed wongkoon kuu kwane andowoon yiri kuu
Ambengkan Godbed ‘karuwiib wonongiib ayoob ongmenaboon’. 5 Kwane,
Godbed yedmoon, ‘Kwamunekob, karub kuu yawodkia awaana domonde ye
wonong yaa daboknaneen, daboknaneena yi ayoob kuu id mimo keraniib.’
andoon. 6 Kowe, yi kuu id ayoobban, mimo. Kwana kowe, komo Godbed
kandaboknoon kuu karubbed bongme dankorari kuu yiminban.” andoon.
7 Kwanandoone, yimbed kaamoniwen, “Kwani kowe, komande Mosesbed
amob kee yedme kowoon? Karub kuu ye wonong yaa domondi ye kerekiib
wongke kondekore, domondod wini kuu yimin.” andiwen.
8 Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Mosesbed yiib yaa wonong
domondi kuu yimin ande kowoon, amborom kuu yiib niindem aom kuu
kamkono kowe. Kumban andowoon yirimbed kuu kiwaan maa, kwa-
muneyiibban dowan. 9 Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanem-
bed ye wonong domondekore, wonong maa awananeen kuu nenem ka-
maneen. Kumban wonongbed nenem kamanuunkob domondaneen kuu
yimin.” andoon.
10 Kwanandoone, kedmengkandeendanbed ye yaa yedmiwen, “Ambim-
ban yi dobiri kuu kwamune dakmewen areb angkimboroka, amun kuu
wonong awanimban korondi kuu yimin.” andiwen.
11 Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Godbed kane kane yaa kuye weng
kondoon kuu kwamune dobaraniib. Yena kuu awine dobaraibban. 12 Kedi,
karub yena kuu yi enaya yi kabeyob aombed kubuyowiibban keroon kowe,
wonong awanindeban. Yena kuu karub yenambed kubuyob biwen* kowe,
kwangkon wonong awanindeban. Yena kuu wonong awani kuu yi dowaken-
ban keriwen, korondiwen amborom kuu yi dowaken darewoob kuu Godbed
korok kere ooni yeman ye inamenmo awinandamiib kowe. Kane kane
kuu wonong awanimban ye weng kee dowakeniib keraniib kuu awine
dobirime.” andoon.

Yesumbed Dana Yaa Amun Kerundoon (Mk 10:13-16, Lk 18:15-17)

13 Kwane, dana bongbong kuu yi arianbed ben Yesu yaa miniwen, yem-
bed dana yi ari dingki awingke amun kerunde kurikuri kamendok andi-
wed. Kumban kedmengkandeendanbed dana yi arian yaa be winime ande
ongkande kebengkiwen.
14 Kwaniiwe, Yesumbed yedmoon, “Yiib korondiiwo, dana bongbong kuu
ne yaa minime yiib kebengkaib. Godbed korok kere ooni yeman kuu dana
bongbong kamune yi inamen areb keraniib kumbed awunaniib.” andoon.

* **19:12:** Kuye aron kuu kingbed yi demedan yi kubuyob bimaib, dememo awinime andiwed.

15 Kwane, Yesumbed dana bongbong ari dingki kowe amun kerunde kurikuri
kame dowan kerekore, yaro kuyaambed wonoon.

Yiribman Yemoon Ye Kewedman Ye Weng
(Mk 10:17-20, Lk 18:18-23)

16 Kwane, karub kewedman maa Yesu yaa menene kaamonoon, “Ked-
mengkandi korok, komarewa kereni amun deme awineni, wadkeri aron
korem korem kuu kandaniin?” andoon. 17 Kwane, Yesumbed inande
yedmoon, “Komandewed amun ye dowad ebbed ne yaa kaamoweeb? God
yembedmo kuu amun. Eb dowaken wadkeri kanda andebka, amob weng
wengambere kande.” andoon.
18 Kwane, kewedmanbed kaamonoon, “Amob kunambed awinaniin?”
andoon. Kwane, Yesumbed inandoon, “Kumka o kuman ayaab, nenem ka-
maab, yid baab, kangdod aom dudi weng dakmaab, 19 eb ambeya enaya yaa
meene wengambere, kwane ebka ebmeren mimyob dowaken kowimaab
areb eb dia doriibdan yaa mimyob dowaken keende.” andoon.
20 Kwane, kewedman inande yedmoon, “Amob korem kee ibmo kwane
oone awinaan. Kumban komo maa awinaniin?” andoon.
21 Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb dowaken eb inamen aom demko-
ronmo kerande kamebka, wene eb yiribman korem kuu ben ari berengke
od bekorewa, od kuu kamboknondan yaa bangkandekoreb, eb kakman kuu
Ewen aombed angkimbaraneen. Kwananeeb ye yoman ari kuu ne yoman
mene.” andoon.
22 Kwane, kewedman kuu kuye weng wengamberekore, kubiyiibban kere
koronde wonoon, amborom kuu yiribman yemooniib kowe.

Ewen Awuni Ye Weng
(Mk 10:21-31, Lk 18:24-30)

23 Kwane, Yesumbed kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nembed yiib
yaa ke anam yedmendaan kei, yiribman yemoon ye karub kuu yekareb
kankubunekore Ewen arimbed doreen ye Godbed korok kere ooni yeman
aom awuni kuu yobdood. 24 Angkon ma nembed yiib yaa ke yedmaan kei,
kemo kuu nidoro dem awunaneen kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye
karub kuu yekareb kankubunaneen kumbed Godbed ye korok kere ooni kuu
kekamune ye yobdood burudande yobdood aman ari kii.” andoon.
25 Kwane, kedmengkandeendan keye weng wengamberekorib, yi kuu bi-
nangki darewoob kerenib kaamoniwen, “Kwana kowe, kane kuu yimin kii?
Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!” andiwen. 26 Kwane,
Yesumbed yi yaa wedmende yedmoon, “Karub yaromkono yaambed kuu
kwanindeban, kumban God yaromkono yaambed kuu yimin. Godbed komo
kamandameen kuu kwananeen.” andoon.
27 Kwane, Pitambed inande yedmoon, “Kedi, nub kuu yiribman korem
kirarunde eb yoman munuwen. Kowe, nub yaa kuu komarewa kerunda-
neen?” andoon.
28 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anam yed-
mendaan kei, Godbed okad korem kuu yeweb areb ika ongmaneene, Karub
Ye Mingkimbed king ye ooni ye dibirimbon arimbed nambiriyiib dibere
korem oonaneena, yiib wad ayoowiib ne yoman meniibdan kwangkon
korok ye ooni ye dibirimbon amunmo wad ayoowiib arimbed diberenib,
Israeldan yi amyenimbon wad ayoowiib kuu oonaniib.
29 “Kowe, karub kane kane ne yoman mini dowad, yi ambiwiib ambang
oni damaniib ena ambeyiib danayiib bidambibkiniib domondaniib kuu, yi
korem kuu Godbed yewudmo bangkandaneene kakman 100iib areb kera-
neen. Angkon Godbed yi yaa wadkeri aron korem korem yeman kondaneen.

30 Kumban yidin ari keriwendan yemoon kuu yoman keraniiwe, yoman
keriwendan yemoon kuu yidin ari keraniib.” andoon.

20

Nong Yob Demedan Ye Kuruwak Weng

1 Andekore, Yesumbed ika yedmoon, “Kedi, Godbed korok kere ooni
yeman kuu kamune, mongkobon yarimanbed amkimo kaimbed yaro dore
wene karub bako, ye nong yob deme awinime ande boon. 2 Nong yob
deme aronki mimo kuu od silvaa yeman mimo yaningko denarius* kowe,
kwane bangkandaniin andekore ben mongkobon angka yedmoona wini-
wen. 3 Kwane, angkon aron 9 oklok areb yaa wene wedmoonka, animan
berengkanabimbon yaa karub ogoodmo demeyiibban doriib. 4 Kwane,
yembed yedmendoon, ‘Yiib kwangkon wene ne nong yob deme awinime,
od kuu yiminmo bangkandaniin yiib yaa.’ andoon kowe, 5 yi kwane
demembon yaa winiwen. Kwane, angkon aronkobbed ye kuu animan
berengkanabimbon yaa ika wenene kwane yedmoone yena winiwen. 3
oklok angkon ika kwamunemo kamoon. 6 Kamekore, angkon 5 oklok yaa ika
wene wedmoonka, karub yena kuu kwamune animan berengkanabimbon
yaa doberenan yarebiib kowe, yembed kaamondoon, ‘Yiib komandiwed
aron doboob keyaa nadangke weniib?’ andoon. 7 Kwanandoone yimbed
inande yedmeniwen, ‘Kwane doruub amborom kuu karub kanembed nub
deme awini dowad bindo.’ andiwen. Kwanandiiwa kwane yedmoon, ‘Yiib
kwangkon kwane wene ne nong yob deme awinime.’ andoon.
8 “Kwane aron oobneya keruuna, mongkobon yariman kuu yaro ye deme
karub korok yaa yedmenoon, ‘Baandeewo deme awiniwendan kuu menebi-
iwo od bangkande, yomanbed baandaan kumbed andowe bangkandenmo
wene yiri yidin baandaan yaa nande.’ andoon. 9 Kwane, 5 oklokbed
boondan kuu menenib od denarius mimo biwen. 10 Kwane kowe, karub
yidin amkimombed boondan kuu kwane wedmiwen kowe od kuu arimbed
banuub kii ande meeniwen. Kumban yi korem kuu od denarius mimomo
korem kwane bangkandoon. 11 Kwamune biwen kowe, mongkobon yari-
man yaa kongene mungkubmangkab kamenib 12 yedmeniwen, ‘Keye karub
kuu yi yomanbed aron dukmenmo awiniwen, ma nub kuu aron darewoob
amkimombed wene oobneya deme awinuwen, angkon aron angkara aron
nimin darewoob kanduwen kumban angkon od kuu yiyiib nuwiib ibmo
kwane bangkandeeb kuu yiminban.’ andiwen. 13 Kumban yembed yi
kuyaom kuu mimo yaa inande yedmoon, ‘Angkodmi, ne kuu eb yaa am-
barakmindo. Ma, angkon eb kuu ee kibikmo od denarius mimo deme
awinaniin andewenoo? 14 Kwana kowe, eb od kabdaan kuu kandekoreb
wene. Ne dowaken kuu karub kane yomanbed mene deme awinoonman
kwangkon kwane ibmo koni kowe kwanaan. 15 Neka nod kowe, nembed
kan komarewa kereni deme awineni ane dobaraniin kuu yimin. Nembed
yena yaa nodbed bangkandeni awandaan kowe ne yaa wungkaweeb dee?’ ”
andoon. Andekore, 16 Yesumbed yeenbon weng daandoon, “Kwani kowe,
kane kanembed yi yoman meniibdan kuu arinaniiwa, yidin ariniwen kuu
yoman keraniib kii.” andoon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Dakmoon
(Mk 10:32-34, Lk 18:31-33)

17 Kwane, Yesu Yerusalem ari weneen kowe, yembed kedmengkandeen-
dan wad ayoob benwene yimbirimombed daandoon, 18 “Kedi, nub kuu

* **20:2:** Denarius mimo kuu 10 Kina areb kibikee.

Yerusalem ari wunuub kii. Karub Ye Mingki kuu karub maambed ambodange awine kandene, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yi dingki ari kowaneen. Kwane, yimbed ayiiwo bobnok ande kowekorib, 19 Yuudanban yaa kondaniiwa, yimbed ye yaa kan damangkanenib angkurom angka nong yikyikiibbed wangkanenib kan at ming ari bakumbed daaraniiwa bobnaneen. Kumban aron ayoobmimiib ari kuu Godbed nenkoonaneene ika dembaneen." andoon.

Yems Yoom Yoon Yoom Yi Awaan Yu Dowaken (Mk 10:35-45)

20 Yems yoom Yoon yoom yi awaan yoom winiiwa yu dowaken Yesumbed ee kwananiin andok andud mene ye murubia arimbed bumangkenu kaamonuune, 21 inande kaamondoon, "Kub dowaken kuu komo?" andoon. Kwane, yumbed yedmeen, "Ee ande weng kunduk kee ongme. Eb king kere oonaneeb kuu ne dana maa korok kere eb wiwi angka dibaraneen, maa korok kere an angka dibaraneen kui." andeen.

22 Kwane, Yesumbed inande yedmendoon, "Yiibbed kaamobiib ye id kuu yiibkaadban. Nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin kuu, yiib kwangkon kwane wananiib dee?" andoon. Andoona, yi ayoobbed yedmiwen, "Ee nub kuu yimin." andiwen. 23 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, "Ee, yiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin yaa yiiwiib kwane wananiib. Kumban, ne wiwi angka o an angka dibiri ye yumbon kuu nembed bangkandi yemanban, yeka Nambe God yembedmo karub kane yaa yi dowad nekwoon kuu kumbedmo." andoon.

24 Kwane, kedmengkandeendan yena angko angkoyiib kuu wengamberekorib, ayi ningki yoom yaa kuu kongendiwen.

25 Kwane, Yesumbed yi korem baandoona nedbiiwa yedmendoon, "Yiib yiibkaad, korok korok okad kiri ooniwen kuu kwamune, 'Nembedmo yimin ne weng yaambedmo wengambirime.' andimaib. Kwane yi korok korokbed yi ambibkindan kankubunaiwe korok yi dabderem aom dobirimaib.

26 "Kumban yiib kuu kwamunemban. Yiib yaa kanembed ye dowaken kuu darewoob kerandamoka yekareb kankubunene yiib dememo awini ye karub kerok. 27 Angkon ari kuu yiib yaa kanembed ye dowaken kuu miin darewoob kere yedin kerandamoka, yeka kankubune yirimbed kerene, yiibkanmo yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub kerok. 28 Kwane, Karub Ye Mingki kuu deme kondoko yenambed awinime andi ye dowad minindo, yembed yena yi dabab yaa awandi ye dowad menene nimakarub yemoon bi ye dowad ye wadkerimbed amoddok monoon." andoon.

Indob Tut Karub Ayoob Ongmenandoon (Mk 10:46-52, Lk 18:35-43)

29 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom Yeriko aom domondiiwa kadaareb nokbe kan ye yoman winiwen. 30 Karub indob tut ayoob kuu kiwaan kebed angkambed dibonib wengambiribka, Yesu kuu deweneen kowe, yi baande yedmiwen, "Yariman, Dewid ye Awo, nub yaa mimyob keende awande!" andiwen. 31 Kadaareb ku deweniib kumbed ongkande daandiwen, "Komkaib, korondime." ande kamiwen, kumban yi kuu miinmo naawon komkiwen, "Yariman, Dewid ye Awo, nub yaa mimyob keende awande!" ande kamiwen.

32 Kwane, Yesu yinmonekore, yi yaa baandoon, "Yiib dowaken nembed yiib yaa komo kerok andiwed?" ande kaamondoon. 33 Kwane, yimbed

inande yedmiwen, “Yariman, nub dowaken kuu nub indob ongmenande anduwed.” andiwen. 34 Kwanandiiwe, Yesu yi yaa mimyob keendekore, kwane yi indob yaa angkorokandoona, kirodmo kwamune yi indob kuu amunmo kerunde wonoon. Kwanoona, yiyiib kwane ye yoman winiwen.

21

Yesu King Areb Kere Yerusalem Aom Awunoon (Mk 11:1-11, Lk 19:28-38, Yn 12:12-15)

1 Kwane, yi kuu Yerusalem nandok menenib aangko Olif ari kambong Betfeg awunandamenib, Yesumbed kedmengkandeendan ayoob yaa yedmoon,
2 “Yiib winime. Kambong kee yiib korok kowe weniib ari kumaom aomnenib wedmaniiwa, donki kuu nong boroniwena doruun kii. Ingkodiib kowe nong borongkiwen kuu dudmungke benminime, ne yaa. 3 Kwane, karub kanembed weng maa yiib yaa daandoka, ye yaa yedmenime, ‘Yarimanbed ye dowaken kwane benminime andoonkob.’ andime. Kwaniiwo, kirodmo ‘Benyuroko benwinime.’ andaneen.” andoon. 4 Kekee kwanoon kuu profesimanbed dakmoon ye weng kuu anam id keroon. Keye weng kuu,
5 “Yerusalem aom doriibdan yaa yedmende,
‘Wedmime, yiib king ku meneen kui, nangkemmo kerene donki ingkod ari daane diberene yiib yaa meneen kui.’ ” kwane andoon.
6 Kwane, kedmengkandeendan kuu wene yembed komo weng daandoon kuu kumbedmo kwane awiniwen.
7 Kwane, yi kuu wene donki awaaniib ingkodiib kwane benmene Yesuyiib yaa miniwen. Menenib yi yuruk ebkad kuu biangkane ben donki yi angkurom ari nongkobiwen. Nongkobiiwa, Yesu kwari diboroon.
8 Diboroone, kadaareb yemoon yi kwangkon yi animari ebkad inwariwen kuu biangkane kiwaan yiri kudmenmo winiiwa, yenambed orom biid awene aangke kiwaan yiri kudmenmo winiiwa kamiwen. 9 Kadaareb yena arinambo ari yidin weniibdan yoom ye yoman weniibdan yoom kuu komkanmo winiwen,
“Dewid ye Awo ari ke meneen keye aningko kankoonem!
Karub kee Yariman yaambed meneen kuu amun kerunok.
Karub ke meneen keye aningko miin anammo kankoonem!” ande kamiwen.
10 Kwane, Yesu kuu Yerusalem aom aomnoone, taun aom doriibdan kumundin kuu miin kanyerekneen. Kwanuuna kaamobiwen, “Kee karub kane kii?” ande kamiwen. 11 Kadaareb miniwendan yenambed yedmiwen, “Kekee Yesu, profesiman, Galeli aom Nasaret yaambed monoon kui.” andiwen.

Yesumbed Kurikuri Boyambib Darewoob Yaa Wonoon (Mk 11:15-19, Lk 19:45-48)

12 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dawuro wene berengkanabidan yenburoon. Yenburene od ingke bidan yi arakiib on arud berengkidan yi dibiri yemaniib kuu ben amenengkoon. 13 Kwanekore, daandoon, “Kekamune, God Ye Weng kumaom wongkiwen kuu, ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu kurikuri yambib andaniib.’ kwane wongkiwen, kumban yiib kwanimaib kumbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb kereen.” andoon.
14 Kwane, ye doreen yaa kuu indob tutdaniiwa yon wanadaniiwa menebiiwa, kwane ongmenandoon. 15 Kwane, dana kuu komkimaib, “Kubem, Dewid ye Awo ari yaningko kankoonem!” ande kamiwen. Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesumbed komo kamooniib dana

kwane kamiib kuyiib korem wedmekorib, norin wandiwen. 16 Norin wandekorib, Yesu yaa kaamoniwen, “Danambed kwane dakmiib kuu wengamberewenoo?” andiwen.

Andiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Ee. Yiib kuu God Ye Weng kee
‘Ebbed kinewenkob dana manayiib dana darewoowiib kuu
eb aningko kankoonimaib.’
kuu ma kimingkindokowoo?” andoon.

17 Kwanandekore, kuyaa koronde yaro dore wene Yerusalem domonde wene kambong maa Betani angka wene angkok wonoon.

Yedob At Koknoon Ye Weng
(Mk 11:12-14,20-26)

18 Amkimo warewinimbed Yesu angkon ika Yerusalem aom menone mungimo keroon. 19 Kwane, menene wedya yedob at wedmekore, yedob kuu ma wande ana ande wene wedmoonka idiibban biidmo keroon. Kowe, kwane Yesumbed yedmoon, “Aman ari id angkon dibaraabban kerok!” andoon. Andoona, kirodmo kwane biidiib nuubne wene yedob at kuu koknoon. 20 Kwane, kedmengkandeendan kuu akme binangkekorib, Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewakob kwane kirodmo at kuu koknoon kii?” andiwen.

21 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu anam andi kerenib karekmiyiibban kuu kwane at yaa komo keroon kwamunemo kamaniib kuu yimin. Kwamune ari kuu aangko yaa kwangkon kwane yedmaniib, ‘Kub kuu nenwene karamok yiri korarok.’ andaniib kuu Godbed kwananeen. 22 Kwane, yiib kuu anam andaniib kumbed kurikuri aombed God yaa komo kaamobaniib kuu baniib.” andoon.

Yesu Yaromkono Kuu Kunayambed Boon?
(Mk 11:27-33, Lk 20:1-8)

23 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dawuro wene dore kedmengkandeena, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib aamkono yenayiib kumbed Yesu yaa menenib kaamobeniwen, “Eb kuu kane yaromkono yaambed kwamune kameeb? Kanembed aromkono kee kabdoonkob?” andiwen.

24 Andiiwa, Yesumbed inande yedmoon, “Neyiib yaa mimo kaamonako inandiwed kumbed ne kuu kanembed deme kine kawoonkob kwamune ambangkain kee yedma. 25 Yoon Baptaisman kuu kane ye aromkonombed kande baptais kamoon? Ewen Ari Doreenman yaambed dee, karub yaambed dee?” andoon.

Kwanandoona, yikareb yemyeb yedmiwen, “Kwane Ewen Ari Doreenman yaambed andanuub kuu angkon kaamondaneen, ‘Kwana komande ye weng yaa yiib anam andindo keriwen?’ andaneen. 26 Kumban angkon karub ye meenimbed andanuub kwangkon yiminban, amborom kuu nimakarub korem kuu Yoon Baptaisman kuu profesiman andimaib kowe unuwen.” andiwen. 27 Kwana kowe, Yesu yaa inandiwen, “Nubkaadban.” andiwen.

Kwanandiiwa, Yesu kwangkon inande yedmoon, “Ne kangkon kane ye aromkonombed kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

Kewed Dana Ayoob Yi Kuruwak Weng

28 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib komarewa meenaniib? Kwane karub maa kuu ye dana kewed ayoob doriib. Kowe, awodki wene wonobman yaa yedmoon, ‘Ne dana, kibikee eb wene nong yob mongkobon angka deme awine.’ andoone, 29 ‘Yii, korondaan.’ ande inandoon, kumban aman

ye inamen amonombe wene nong yob mongkobon angka deme awinoon.
30 Kwane, awodki wene dana mingki ningki yaa kwangkon ayi yaa daanoon
areb kwane daanoon. Daanoone, ‘Ee, ambe, kwananiin.’ andoon, kumban
ye wene deme kwane awinindo korondoon. 31-32 Kowe, kewed dana ayoob
kuu kunambed yambe ye weng wengambere awinoon?” andoon.

Andoone, korok korokbed inandiwen, “Ayi kui.” andiwen.

Kwane, Yesumbed yedmendoon yi yaa, “Nembed yiib yaa ke anam yed-
mendaan kei, Yoon Baptaisman ku monoon kuu mene God ye yorokmo ye
kiwaan kedmengkandok monoona, yiib kuu ye weng wengamberedandi-
wen anam andindo. Kumban tak od bidaniib kiwaan ari nimayiib kuu
weng wengambere anam andiwen kowe, yi kuu yiib burudandenib, yidinmo
Godbed korok kere oonimbon awunebiib kii. Kwaniwen kuu yiibbed wed-
miwen kumban yiib amonombindo, Yoon ye weng anam andindo.” andoon.

Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruwak Weng (Mk 12:1-12, Lk 20:9-19)

33 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kuruwak weng mamaa kee wengam-
birime. Kwane okad yariman maa ye mongkobon angka nong yob kab
kibingkoon. Kibingkekore, kuuk wirine kanawanewandoon. Kwane, yob
ondoobkene ambodmo bi yeman ye dem nirekore, angkon mongkobon
kuyaa kerekne ooni ye boyambib kongam yenboon. Kwamunekore, yaro
karub yena yaa ye mongkobon kuu oonime yob yena bangkawime ande
yedme weng kondekore, ambab angka wonoon.

34 “Kwane, nong yob yumu wi aron dia kere wunuuna, yariman kuu yaro
dore ye demedan yaa yedmoona wene mongkobon oonidan yaa wene ye
nong yob bok winiwen. 35 Kwane, mongkobon ooniwendan kumbed yaro
deme karub maa kuu anbandenib, maa aye bob kowenib, maa botbed ayenib
kamiwen. 36 Kwane, angkon yariman kuu yaro ye demedan yemoon yena
ben kiriboona winiwen, kumban ibduruk winiwendan yaa komo kamiwen
areb kwamune yenbandiwen.

37 “Kwani kowe, yarimanbed yedmoon, ‘Ne dana kee, yi kuu ye yaa
amun amun kamenib ye weng wengambere kwananiib.’ andoona yeenbon
wonoon. 38 Kumban, kwamune mongkobon ooniwendan kuu wedmekorib
yikareb dakmiwen, ‘Ke meneen kee, yariman ye yumbon kandi ye karub
kii. Wene aye kowekorub, nubbed ye okad kee be nubka oonem.’ ande
kamiwen. 39 Kwanandekorib, mongkobon aombed awinene kan bunangka
korarekoriwa aye kowiwen.” andoon. 40 Andekore, Yesumbed korok korok
yaa kaamondoon, “Kwana kowe, kwamune mongkobon yariman mananeen
kuu mongkobon ooniwendan yaa komarewa kamendaneen?” andoon.

41 Andoone, korok korokbed inandiwen, “Ye kuu arewa kamiibdan ben-
mene awine arewa kerundene yeene warekore, mongkobon kuu kandune
karub yena kondaneene, yimbed oonenib nong yob wandi aron keranuun
kuu wandenib, ye dowad yekayiib konimamaniib.” andiwen.

42 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu God Ye Weng
Karadmo kee ma kimingkindokowoo?

‘Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen kuu,
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.*
Kukuu Yarimanbed kwane ongmoon kedi!
Nub indob ari kee wedmuwen kowe, kubi darewoob keruwen kii!’
kwane wongkoon.

---

* **21:42:** Keye dongka bot kee miin anam anam. Kuyiibban kuu ambib nandanuun.

43 “Kwana kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Godbed korok
kere ooni yeman kuu yiib yaa koronde kandune nimakarub yena yaa kuye
deme awinenib idiib keraniib yaa kondaneen. 44 Kane kane bot kee kwari
kirobaniib kuu domabangkenib kuudmo keraneen, ma bot kembed kane
kane yanimari kombaraneen kuu beengke monmaraneen.” andoon.
45 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok
yoom Farisidan yoombed kuruweng ke dakmoon kee yikaadkeriwen kuu
Yesumbed yi dowad dakmoon kowe, 46 yimbed awinenub wii aom kaanem
ande kiwaan yena onmiwen. Kumban yi kuu kadaareb yaa unendiwen,
amborom kuu nimakarub yemoon dakmimaib kuu ye kuu profesiman
andimaib kowe awinenindo.

22

Wonong Awani Ye Orokbon Kuruwak Weng (Lk 14:15-24)

1 Kwane, Yesumbed angkon kuruwak wengiib yi yaa daandoon, 2 “Godbed
korok kere ooni yeman kuu kwamune areb. King maa kumbed ye dana
wonong awani ye orok nekwoon. 3 Nekwekore, ye demedan yedmendoona
wene yangkodmia anuk daandoon yaa yedme yedme kamenmo yariwen.
Kumban yi dowakenban korondiwen. 4 Kwane, ika ye demedan yenayiib
ben yedmendoon, ‘Orok ari minime andaandan yaa kuu minime andime.
Buromakau kowiib yeekori bungeni mengkanabeni animan amun amun
nekwe dang keraan kowe, wonong orokbon kuu minime andime.’ andoon.
5 Kumban ma wengambere winindo, wunesariwen. Kwane, wunesarenib
karub maambed koronde ye mongkobon angka wene ye deme awinoone,
maa ye od deme awinoone kamiwen. 6 Yena korondenib yaro dore demedan
awingkenib ben arewa arewa kamenib yenbandiiwe yoworiwen.
7 “Kwane, king kuu wengamberekore, arud darewoob wandekore,
ye ana nangmidan benkiraroone menenib yenbandiwendan kuu yeene
nongkobenib yi tauniib amot kowiiwe denobeen. 8 Kwamunekore, kingbed
ye demedan yaa yedmendoon, ‘Wonong awani orokbon kuu nekwaan,
kumban karub nembed daandaan kuu arewadan kowe, 9 kwane wenenib,
kiwaan ari bendom bendom yaa wenenib kane kane wedmaniib yaa kuu
“Menebenib orok animan anime.” ande dakmenmo yarime.’ andoon.
10 Kowe, kwane ye demedan kiwaan maa maa ari wenebenib, karub kane
amun arewa ogood wedmiwen kuu benminiiwe orok animan ambib kuu
diireen.
11 “Kumban king dawuro mene wedmoonka, karub maa wonong awani
ye orok ani ye ebkadiib inwarindombed dibeen. 12 Kowe, kwane kaamo-
nenoon, ‘Angkodmi, komarewa kereneb kemaom kee wonong awani orok
ani ye ebkadiibban awunewen?’ andoon. Andoona, karub kuu kumunmo
wengiib andiyiibban kwane no diboroon. 13 Kwane, kingbed ye demedan
yaa yedmoon, ‘Karub kee ye yoniib dingkiyiib nongbed yenbime. Kwane
kan bunangka kumun yiri korarime, kumun yiri kurimbed dobere amengiib
durud yewed ye ningkambo kabangiib kame doborok.’ ” andoon.
14 Andekore, Yesumbed ika yedmoon, “Kedi, nimakarub yemoon yaa
minime ande baandoon kumban yemoonban kuu kinekore boon.” andoon.

Saesaa Yaa Tak Od Nongkobi (Mk 12:13-17, Lk 20:20-26)

15 Kwane, Farisidan dangkuro nedbe dorenib inamen nekwanib Yesu
birone kobkandunande kamiwen, Yesumbed weng arewa ande andiwed.

16 Kwani kowe, yimbed yi kedmengkandiibdaniib King Erod dabokniwendaniib benyuriiwa miniwen, Yesu yaa. Mene yedmiwen, “Kedmengkandi korok, nub nubkaad, eb kuu anammo dakmi ye karub, dudimokban, angkon eb kuu God yaa dobiri amun ye kiwaan anammo kedmengkandimaab. Eb kuu karub yaa manmo kerimokban, amborom kuu eb kuu yi yaa kane ande ambengkaabban kowe. 17 Kwana kowe, nub yaa yedmende, ebbed meeneeb kuu tak od Saesaa yaa kowi kuu yorokmo yeman dee arewa dee?” andiwen.

18 Kumban Yesu kuu yi bironandamiib kuu wedmendeen kowe yedmoon, “Yiib kuu aadidmidan kii! Yiib komande ne yaa komboon kaamowiib? 19 Kwana kowe, tak od kowimaib ye od murubkob kuu kankorokbewiiwo wedma.” andoon. Andoona, od murubkob denarius mimo kanminiwen. 20 Kanminiiwa, Yesumbed kaamondoon, “Kane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?” andoon.

21 Andoona, yimbed inandiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Saesaa yeman keroka Saesaa yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon.

22 Kwane, yi kuu wengamberekorib binangkiwen. Binangkekorib, kwane Yesu yaa koronde winiwen.

Sedyusidanbed Yesu Bironande Kamiwen (Mk 12:18-27, Lk 20:27-40)

23 Kuyaronki kuu Sedyusidanbed Yesu yaa kaamonenok miniwen. Sedyusidanbed yedmimaib kuu karub bobnimaib kuu dembimokban andimaib. Kwane menenib Yesu yaa yedmiwen, 24 “Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub yaa amob ande kowoon kuu kei, kwane karub maa wonong awanekore ye danayiibban bobnaneen kuu wonong irib kuu ye damanbed awane dana woonaneen kuu ayi bobnoon kuye dana ande kowi yeman.

25 “Kwane, karub ayi neredkan ediib dobiriwen nub yoom. Kwane ayidin wonong awanekore, ye danayiibban bobnoon. Kwanoona, ye damanbed wonong irib kuu awanoon. 26 Ye daman kwangkon ayi areb ye danayiibbanbed bobnoon. Kwanoona, ye daman mamaa ayoobmim kangkon kwamune areb keroon. Kwane, yi korem kwanamo kamenmo wene yi ediib korem yoworiwen. 27 Wene ari wonong irib kuyiib bobneen. 28 Kwane, yi korem ediib kuu yu awaniwen kowe, bobni yirimbed dembe yaro dobiri yaron ari kuu kane ye wonong keranuun?” andiwen.

29 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib meeni kuu anamban, amborom kuu yiib kuu God Ye Weng Karadmoyiiwa yaromkonoyiiwa kuu yiibkaadban. 30 Kwane, nimakarub bobniwen yirimbed ika dembe yaro dobaraniib kuu awanaibban, yi kuu no God ye engyus areb dobaraniib awanaibban. 31 Kumban ma, yiib kuu bobnekore dembi ye weng Godbed yiib yaa dakmoon kuu ma kimingkindokowoo? 32 Weng kee, ‘Ne kuu Abraham ye God, Aisek ye God, Yekob ye God kui.’ andoon. Kwanandoon yaron kuu yi kuu yoworiwen kumban yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu korem wad doriib yi God.” andoon.

33 Kwane, kadaareb yemoon kuyaa doriib kuye weng wengamberekoriwa, ye kedmengkandi yaa binangkiwen.

Amob Darewoob (Mk 12:28-31, Lk 10:25-27)

34 Kwane, Yesumbed Sedyusi yi mongkodkono kebendoon kuu Farisidan wengamberekorib, menebe nedbe mimo keriwen. 35 Yuudan yi amob yekaadmo ye karubbed komboon kaamobi keyiib kaamonoon, Yesu yaa,

36 “Kedmengkandi korok, nuwamob korem kumaom kuu amob darewoob
kuu kuna?” andoon. 37-38 Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Amob
darewoob kuu kei. ‘Eb Yariman God yaa eb mimyob kumundiniib eb kingkin
kumundiniib eb inamen kumundiniib kwane mimyob dowaken keene.’
39 Ma, amob ayoob kuu kei. ‘Eb dia doriibdan kuu mimyob dowaken keende,
ebmeren kwanimaab areb.’ 40 Amob koremiib profesi weng wongkiweniib
kuu amob ayoob keyaambed awiniwen kii.” andoon.

Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Mingki?
(Mk 12:35-37, Lk 20:41-44)

41 Kwane, Farisidan kuu kuyaa nedbiwen kowe, Yesumbed yi yaa kaamon-
doon, 42 “Yiibbed meeni kuu komandaniib, Godbed kinaneena mananeen-
man Keresu yaa kuu? Ye kuu kane ye yumbon kandi ye karub?” andoon.
Andoona, yimbed inandiwen, “Ye kuu Dewid yawo ari.” andiwen.
43 Kwane, Yesumbed yedmendoon, “Ma angkon komanded Dewid kuu God
ye Kingkin Karadmo ibnenoonkob Keresu yaa ‘Yariman’ ande yedmoon?
Kukamune Dewidbed yedmoon,
44 ‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,
“Ne wiwi angkambed dibereewo,
nembed eb bondan korem kuu ben eb yondad dabderem yiri kiriba.” ’
ande wongkoon.
45 “Dewid, yembed Keresu yaa Yariman andoon kowe, ma komarewa
kerene Keresu kuu Dewid ye awo ari keraneen?” andoon.
46 Kwanandoona, kanembed ma inande weng ma yedminban keriwen.
Kwane kuyaambed, kanembed kaamobi yena ma kaamobem ande inamen
kowindo koronde wenebiwen.

23

Amob Kedmengkandidaniib Farisidaniib Yaa Ongkandoon
(Mk 12:38-40, Lk 20:45-47)

1 Kwane, Yesumbed kadaareb yaayiib ye kedmengkandeendan yaayiib
daandoon, 2 “Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Farisidaniib kuu Moses
ye yumbon kandiwen kowe, God Ye Weng yaambed kedmengkandimaib.
3 Kwana kowe, yimbed komo kedmengkandiib korem kuu kwane wengam-
bere ambangki yemanmo. Kumban yimbed komo komo doronib deme
ambangkimaib kuu kwane yiib kuu kumunkingkaib, amborom kuu yi ked-
mengkandi kuu no wengmo daandimaib, yikareb ongme awinimokban.
4 Kwane, yi amowamob yemoon kuu nimakarub yaa bangkandimaib kuu
dabab darewoob kondi yeman, kumban dabab kondiwendan yaa dingkiod
ma yire kankoone awandimokban, korondiwen.
5 “Kwane, yi komo komo kamimaib kuu karub yi arinambo arimbed
kamiiwe yika yi aningko kankooni yeman. Kwane, yi kuu God ye amob weng
anded korok ariyiib dingki yaayiib borokimaib kuu karub yena yi anded
burudande darewoob ongmimaib. Angkon, yi kuu ebkad wuub bendom
bendom yaa yuwengkenabimaib God ye amob awina andi yeman kuu karub
yena yi ebkad wuub burudande doboob doboobmo ongmimaib. 6 Kwane, yi
dowaken miin darewoob kuu orokbon yaayiib kurikuri ambiwoomiib kuu
karub aningkoyiib ye dibirimbon ari dibirimaib. 7 Kwane, yi dowaken miin
darewoob kuu karub yenambed kambong kidangkambed yi yaa kuben-
denib ‘kedmengkandi korok’ ande yedmimamime andiwed.
8 “Kumban yiib kuu ‘kedmengkandi korok’ andimban, amborom kuu yiib
kedmengkandi korok kuu mimo, ma, yiib korem kuu ambang oni damanmo

kowe. 9 Ma, okad yiri karub maa yaa ‘ambe darewoob’ andaib, amborom
kuu yiib Ambe Darewoob kuu mimo, ye kuu Ewen ari doreen kumbedmo
kowe. 10 Ma, yiib kuu ‘korok’ andimban, amborom kuu yiib Korok kuu
mimo, Keresu yembedmo kowe. 11 Kwane, kanembed yiib yena yiib deme
awini ye karub keraneen kuu aningko darewoob kandaneen, 12 amborom
kuu kane kanembed yikareb yi aningko kankoonaniib kuu Godbed be
kubunaneen, ma kane kanembed yi aningko kankubunaniib kuu Godbed
yaningko kankoonaneen.” andoon.

13-14 Andekore, Yesumbed korok korok yaa yedmoon, “Amob ked-
mengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib
yaa arewa kerundaneen. Nimakarub Godbed korok kere ooni yeman aom
awunandamiib kuu yiibbed kebengkimaib. Yiib kwangkon awunokban kere
nimakarub yena kane kane kiwaan onme awunande kamiibdan kwangkon
yiibbed kebengkimaib.*

15 “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmi-
dan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu miin ambab
angka wene karamok angkara angkara kere okad maa maa kere onmenib,
kwane karub kane Yuumanban kuu Yuudan yi amowamob awinok ande
kamimaib. Kwane, ye kuu Yuudan yi amowamob awinaneen kuu, yiibbed
kedmengkanaiwe yiib inamen arewa kandene burudandene kumbaanban
yamotbon ye kiwaan ari dobiri ye karub anam keraneen.

16 “Yiib kuu indob tut kere kiwaan kei ande ben kinban winimaibdan kui!
Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiibbed kekane yedmimaib, ‘Karub
kanembed kurikuri boyambib darewoob yaningko yaambed amob ongma-
neen kuu amob bongmi kuu yimin. Kumban kanembed kurikuri boyambib
darewoob yu od gold yaningko yaambed amob ongmaneen kuu amob bong-
mindeban keraneen.’ andimaib. 17 Yiib kuu indob tut warudkidan kii! Ku-
nambed aningko darewoowiib? Od gold dee, kurikuri boyambib darewoob
dee? Od gold kuu kurikuri boyambib darewoob aom nongkobaniib kumbed
karadmo keraneen kowe, kurikuri boyambib darewoob kuu aningko dare-
woowiib kii! 18 Kwane, yiibbed kangkon kekamune yedmimaib, ‘Karub
kanembed bot wuubimbon ari nengkiwed agedmo kere baeb God yaa koni
yeman ye aningko yaambed amob ongmaneen kuu amob bongmi kuu yimin.
Kumban kanembed bot wuubimbon kee ari nongkoboon ye munob koni ye
yiribman yaningko yaambed amob ongmaneen kuu amob bongmindeban
keraneen.’ andimaib. 19 Yiib kuu indob tutdan kii! Kunambed aningko
darewoowiib? Munob koni yeman dee, bot wuubimbon dee? Munob
koni yeman kuu wuubimbon ari nongkobaniib kumbed karadmo keraneen
kowe, bot wuubimbon kuu aningko darewoowiib kii! 20 Kwana kowe,
karub kanembed bot wuubimbon yaningko yaambed amob ongmaneen kuu
komo yiribman kwari dangoon korem kuu daboknoon kowe aningko ayoob
yaambed amob ongmaneen kii. 21 Kwane, kanembed kurikuri boyambib
darewoob yaningko yaambed amob ongmaneen kuu ambib kuye Yariman
yaningko kuu daboknoon kowe aningko ayoob yaambed amob ongmaneen
kii. 22 Kwane, kanembed Ewen yaningko yaambed amob ongmaneen kuu
God ye ooni ye dibirimboniib Godiib kuyiib daboknoon kii.

---

* **23:13-14:** Buk Matyu kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu irare nima irib awandi ye kurikuri doboob karub yi murubia ari kamimaib kumban, nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwana kowe, yiib kuu Godbed dabab miin darewoob kondaneen.

23 “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiibbed God yaa kamaka bawanga animan ari bokni yeman mimimiib andokbe wenore angko angkoyiib kere mimo God yaa konimaib. Kukuu inamen embeng kumban yiib kuu God ye amob darewoob ke dangeen kee yangmadandiwen, wengyundi anam kondiyiib mimyob keene kakman are nonondandiyiib ma korondiyiibban weng awinimo dobiriyiib yaa yangmadandiwen kui. Inamen kuyiib awinime, andokbe wenore angko angkoyiib kere mimo God yaa konimaib kuu kuyiib daboknime. 24 Yiib kuu indob tut kere kiwaan kei ande ben kinban winimaibdan kui. Yiib kuu ambarakmi embeng kebengkimaib kumban ambarakmi darewoob kamimaib. Yiib kuu kekamune kii, yiib ok ani yeman aom kimiring kombere angkimbaraneen kuu emambed kan angka korarimaib kumban kemo darewoob kuu kwane kan yoobnimaib kii!

25 “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu kabusa menekia yi angkamo ogimaib areb keriwen kowe, yiib niindem aom kuu birande yid bi ye inameniib kirim ye inameniib demboon. 26 Farisidan! Indob tutdan kui! Yiib niindem aom kuu arime. Kwananiib kuu yiib niindem aomiib yiib bunangkayiib kuu yiminmo keraneen.

27 “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu bot bobkonombon areb, bunangkamo are kawan ambe amun amun ongmiwen kumban, niindem aom kuu kono konoyiib karub id deende weneeniib dangoon. 28 Kwamune areb, nimakarub kuu yiib kad angka inware dobiri wedmimaib kuu yorokmodan ande yedmimaib kumban, yiib niindem aom kuu miin arewa kamiyiib aadidmiyiib kii.

29 “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu profesidan yi bot bobkonombon yenbenib God ye yorokmodan yi bobkonombon inwarimaib. 30 Kwane, yiibbed kangkon yedmimaib kuu, ‘Nub awoya dobiriwen yaron yiri anuk doburuwen karen, nub awoyambed profesidan ku yiiwe duknikwen kuu nub yoom daboknuuwa yindo karen.’ andimaib kui. 31 Kowe, yiibkareb yiibmeren dakmiib kuu anam kii! Yiib kuu profesidan kuman yenbandiwendan yi awoya ari kui. 32 Kwana kowe, yiib awoya anuk yiri yi ambarakmi deme andowe awiniwen kuu awine dowan kerime!

33 “Yiib kuu niin arud niin kii! Niindok ye meed arebdan kii! Komarewa kerenib Godbed yiib ben kumbaanban yamotbon yiri kiraraneen yaa kuu kombiri wananiib? 34 Kedi, kwana kowe, ne kuu kwane God ye deme awinidan maa maa yedmaniina yiib yaa mananiib, yena kuu profesidan, yena kuu meeni kangdomdan, yena kuu God ye inamen kedmengkandidan kui. Kumban mananiib kuu yiibbed yena yenbandaniiwa duknaniib, yena kuu at ming ari nongkobaniiwa yoworaniib, yena kuu nong yikyikiibbed yiib kurikuri ambib maa maayaombed wangkaniib, yena kuu taun maaya maaya kamenmo yare yenbandenmo yarebaniiwa kirokmonaniib kamaniib kii. 35 Kwana kowe, God ye yorokmodan yi umkan kuburoon ye dowad kuu dabab darewoob yiib ari kombaraneen. Abel ye umkan kubudoroon kuyaambed mene Berekaiya ye mingki Sekaraiya yiibbed kurikuri boyambib darewoob dore dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon dore wedkuyaa ayiwen ye umkan kuburoon, yi korem yiiwe dukniwen ye dabab kuu yiib kuu kandaniib. 36 Kwani kowe, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, dabab ke menebaneen kei, kibik doriibdan yi ari kombaraneen kii.

Yesu Yerusalem Yaa Mimyob Wandoon (Lk 13:31-35)

37 “Yerusalem, o Yerusalem, kub aom doriibdanbed profesidan yenib
nongkobenib, Godbed yedmaana minimaibdan kwangkon kub aom doriib-
danbed kwane botbed be yaiwa duknimaib. Aron yemoon kuu ne dowaken
kuu ayam mana awaanbed be yu buraab aom kangkukanabekoru dabuni-
maun kwamune areb, kub nimaya karuwa yaa be nedbe amuknande kami-
main kumban yiib kuu dowakeniibban kerimaib. 38 Kedi, Yerusalem, kub
ambib kuu ambib dob keranuun. 39 Kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan
kei, ne kuu ika wedmewaibban kwane wene yiibbed yedmaniib, ‘Ye kuu
Yariman yaambed monoon kowe amun kerunok.’ andaniib yaron keraneen
arimbed.” andoon.

24

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi (Mk 13:1-23, Lk 21:5-11)

1 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob dia doreen kuu koronde
yaro dore weneene, ye kedmengkandeendanbed ye yaa menenib, kurikuri
boyambib darewoowiiwa, ambib dareb dareb dia dorone wenuun kuyiiwa
amun yenbenabiwen ye dowad korokbeniwen. 2 Kumban Yesumbed yi yaa
neman yedmendoon, “Boyambib darewoob darewoob korem ke doroneen
kei wedmiiwoo? Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, bot mimo ma
kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu
bondanbed ben yiri kiradmaniib.” andoon.

3 Kwane, amaan Yesu kuu aangko Olif ari dibeene, ye kedmengkandeen-
danbed menenib yemyeb kaamobeniwen, “Nub yaa daande, komo aron
arimbed ke dakmeeb kee kwananeen? Komo dud kedmengkaneenkob eb
ika mananeewe okad yimin wandanuun yaron manandamuun kuu wedme
nubkaadkeranuub?” andiwen.

4 Andiiwe, Yesumbed inande yedmendoon, “Kaadkerime. Karub
yenambed yiib yaa birandok mananiib kowe kebendime. 5 Karub yemoon
kuu naningko yaambed areb menebe dakmenib, ‘Ne kuu Godbed Kinoona
Manaanman Keresu kei!’ andenib, nimakarub yemoon birandaniib kii.
6 Yiib wengambaraniiwa diayiib ambab angkambed ana nangbenabiib
kii ande kamaniib kii. Kumban yiib kuu kuyaa kuu binangke unaib.
Kukuu kwane kamenan wananeen, kumban yimin wandi yaron kuu
kirod manaanban mogeed mananeen. 7 Ambibkin maa dore maa dore ana
nangmaniiwa, gapman maa dore maa dore ana nangmaniiwa kamaniib
kii. Kwane, ambibkin yena kumaom kuu animaniibban kere mungimo
duknaniiwe, ambibkin yena kuu dowodki menebaneen. 8 Kwamaneen
kumban, kuu no dana odibin andowe wemoon areb kamaneen.

9 “Kwamune keraneen ye aron aombed, yiib kuu ben karub yena yi
dingki ari nongkobaniiwa, yiib yena yaa kuu dabab kondaniiwe, yiib yena
kuu yenib nongkobaniiwe kamaniib kii. Kwane, okad yiridan korem kuu
yiib yaa arud darewoob wandaniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman
miniwen kowe. 10 Kowe, kuyaron aom kuu nimakarub ne yoman mini-
wendan yemoon kuu yi anam andi yaa kirobenib man ambodangoon man
ambodangoon kamenib man arud wandunoon man arud wandunoon ka-
menabaniib. 11 Kwane, kuyaom kumbed dudanabidan menebenib, ‘Ne
kuu profesiman kei.’ andenib, nimakarub yemoon birande ben kiwaan
abdon ari nongkobaniib. 12 Amob korem kiradmi ye inamen kuu darewoob
keraneen kowe, nimakarub yemoon kuu yi mimyob dowaken kuu koronde

yurukmo kere kubune wananeen. 13 Kumban kane kanembed kwane yi
anam ande awine dobaraniiwe wene yimin wandaneen kuu Godbed bobni
yaa kuu burudande bindaneen. 14 Kwane, God ye weng amun kee okad
yimin yimin yaa ben wenenib ambibkin koremdan yaa yikaadkeri dowad
daandaniibkob yimin wandanuun.
15 “Kwana kowe, profesiman Daniel kurinbed wongkoon ye weng keyaa
kaadkere meenime. Kwane wongkoon kuu, ‘Kuman ayi awene kara miin
arewa kere korem monmari ye karub’ kuu kurikuri boyambib darewoob
karadmo aom dobaraneena yiib wedmaniib kuu, 16 Yudea angka doriibdan
kuu kirokmone wene aangko angka amboon aom winime. 17 Kanembed
kwane ye ambib wid ari keroka, kombiri kawene ye ambiwoom komo
yiribman dangoon kuu ika aomne biyiibban, kwane no amboon angka
kombiri wonok. 18 Kanembed kwane ye mongkobon angka keroka, ye ika
wene yuruk ebkad nandiyiibban kwane no kombiri wonok. 19 Kuyaron ari
kuu nima oyoomiib enaya dana embeng embengiib kuu dabab darewoob
kandaniib. 20 Yiibbed kurikuri kamibko, kirokmone wini aron kuu yuruk
aron arimbed keraan, o Sabat aron arimbed keraan. Kuye dowad kurikuri
kerime, 21 amborom kuu kuyaron ari kuu dabab darewoob menebaneen
kuu okad andowoon yirimbed mene kibikee ye dabab kuu burudande miin
darewoob keraneen kowe. Kwamenan wananeen kwangkon kwana areb
ibmo keraanban. 22 Kuyaron kuu Godbed dukmen kowoon, amborom kuu
doboob keraneen kuu karub ambong ma dobaraanban kowe. Kumban
yembed kinoondan yi dowad yaambed aron kuu dukmen kowoon.
23 “Kwane, kwamaneen yaron aombed karub maambed yiib yaa yedmen-
daneen, ‘Wedmime. Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu kekei.’ anda-
neen, o maambed yedmaneen, ‘Yangka monoon kii.’ andaneen kuu, kuyaa
anam andaib. 24 Kwanaib amborom kuu Yesu areb kere dudenabidaniib
dudi ye profesidaniib angkadere mananiib kowe. Kwane mananiib kuu dud
korokbi darewoowiib yeka mamaa ye wedme binangki yeman ongmena-
baniib. Yi kuu nimakarub yemoon birandaniiwe anam andaniib kumban,
yi birandi Godbed kinoondan yaa kuu yiminban keraneen. 25 Kedi, ne yiib
yaa daandaan kui, ari komo kere wananeen kuu yiibkaadkeriwen kui.

Yesu Ika Mananeen Yaron (Mk 13:24-31)

26 “Kwana kowe, karub yenambed yiib yaa yedmaniib, ‘Keresu kuu am-
boon angkambed doboroon kii.’ andaniib kuu kuyaa wene wedmaib.
Kwane, angkon ‘Ye kei, ambib niindem aom kii.’ andaniib kuu anam
andaib. 27 Kwamaib amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen kuu imak
areb yuraneen, ambid aombed angkarambed yure wene angkara keraneene
korem wedmaniib kowe. 28 Kuu kwamune kui, karub yi bob id kunaya
dangoon kuu on kanakana kangkon kuyaa menebaniib areb keraneen, on
kanakana wedmaniib kuu ‘O bob id angkeen kii.’ andaniib areb.
29 “Dabab menebaneen ye yoman kuu,
‘Aron kuu kumun kerenu,
wood kuu yuraune nambaraunban.
Mindong kuu ambid arimbed kirobaniib.
Aromkonodan ambid aom doriib kuu ben kiringmenabaneen kii!’
30 “Kwananeen ye yoman ari kuu Karub Ye Mingki mananeen ye dowad
ambid arimbed dud korokbaneena, ambibkin koremdan kuu wedmeko-
riwa, ameng kirindaniib. Ameng kirindenib, Karub Ye Mingki kuu wiib
arimbed aromkonoyiib nambiri darewoowiib mananeene wedmenaniib.

31 Ye engyus yaa yedmene kibi komki darewoowiib kamaneene, okad yimin
yimin yaa wenebenib, ye kinoondan kuu ben ambid ari daane nedbaniib.
32 “Meenime, yedob at ye kuruwak weng id yaambed kandime. Kwane,
ye nondong kuu atbiidkad areb kere, yawaak kerimaan kuu biid yeeb
dembaane, kwani kowe andowe ire wini aron kuu dia keroon ande yiibkaad-
kerimaib. 33 Kwamune wedmaniiwe kara kwamune kamenabaneen kuu,
kwani kowe aron kuu dia kereen kii ande yiibka meenaniib. 34 Nembed
yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duk-
naibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. 35 Ambidiib okadiib kuu
dowan keranuun kumban, ne weng kuu dowan keraanban, aron korem
korem angkimbaraneen.

Yesu Ika Mananeen Yaron Yaa Nekwe Meedmime (Lk 17:26-27, 12:41-46)

36 “Kwananeen yaron kuu komo aron arimbed kuu karub maa yekaadban.
God ye engyusiib God ye Mingkiyiib kangkon yikaadban, kumban Ambe
God yembedmo yekaad. 37 Kwane, Karub Ye Mingki ika mananeen yaron
kuu Noa doboroon yaron areb keranuun. 38 Kwane ok derebe yuknindo
ye niindem aombed kuu nimakarub kuu animana oka anenib awadmenib
kamiiwe, Noa kuu motod aom awunoon. 39 Komo kerandameen kuu yikaad-
ban wene urokbed derebenu yukne mene benwuneen. Karub Ye Mingki
ika mananeen yaron kuu kwamune arebmo keraneen. 40 Kekamune, karub
ayoob kuu mongkobon angka dobaraniib kuu karub maamo nendekore
karub maa domonenaneen. 41 Nima ayoob wiit yob beengke dobaraniib kuu
wonong maamo nendekore wonong maa domondaneen.
42 “Kwana kowe, kerekbere dobirime, amborom kuu yiib Yariman man-
aneen ye aron kuu yiibkaadban kowe. 43 Kumban kekee kaadkerime,
kwamune yid bi ye karub kuu komo aron yaambed menene ambib aande
yid bandameen kuu ambib yariman yekaadkeraneen kuu, oonene koron-
daana yid karubbed awune yid baanban. 44 Kowe, yiib kwangkon nekwe
meedmiyiibbed dobirime, amborom kuu Karub Ye Mingki kuu yiibbed ye
mananeen ande meedmiib yaron arimbed manaanban.
45 “Kedi, karub wengamberene meeni kangdom awini ye deme karub kuu,
ye korokbed ‘Eb kuu ne demedan yaa ooneneb aron kerimamuko animaniib
odiib bangkandimame.’ andoon ye karub kuu kane? 46 Kwane, ye korokbed
deme konekore wananeen kuu aman ika mene wedmaneene no kwane
awinaneen kuu kuye karub kuu amun kerunaneen. 47 Nembed yiib yaa
ke anam yedmendaan kei, ye korokbed kankowaneena korok ye yiribman
korem kuu kuye deme karubbed oonaneen.
48 “Kumban deme karub kee karub arewa keraneen kuu, yekareb yedma-
neen, ‘Ne korok wonoon kuu aron doboob keraneen.’ andekore 49 yaro deme
ibonmo karub yena kuu yenbandene ok arewa ane awarak yimaundan yi
numun dabokne animan anembere ok arewayiib anembere kame dobara-
neen. 50 Kuye niindem aombed ye yariman kuu kwamune ika mananeen
ye aron meedmokban yaron arimbed dangkaraneen. 51 Kwanekore, mene
aye dabab miin darewoob konekore God yaa aadidmidan nongkobimbon
yiri kan barandaneena amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib
kamenabe dobaraniib kii.” andoon.

25

Nima Koyu Angko Angkoyiib Yi Kuruwak Weng

1 Kwane, Yesumbed kuruwak weng kee yedmoon, “Kuyaron ari kuu
Godbed korok kere ooni yeman mananuun keyareb kei. Nima koyu
angko angkoyiib kuu angkadkok benwenenib wonong awanandameenman
wenganok winiwen. 2 Nima angko angkoyiib kumbed angkoyiib kuu ko-
robe meenindodan, angkoyiib yenamo kuu meeni kangdomdan. 3 Korobe
meenindo ye nima kuu yi angkadkok be winiwen kumban angkadkok dini
ye amoyok yenayiib be winindo. 4 Kumban meeni kangdom ye nima kuu
angkadkokiib amoyok yenayiib be winiwen.
5 “Kwane, yi korem kuu angkadkok yuudkekoriwa, monok ande meedmo
dibonib unuk dangiwen, amborom kuu wonong awanandameen ye karub
kuu kirod minindo keroon kowe. 6 Kwane, amnomnom yaambed karub
maambed yaro dore baandoon, ‘Wonong awanandameen ye karub kuu ke
meneen kei! Bunangka mene wenganime.’ andoon. 7 Kwane, nima angko
angkoyiib kuu ibmo dembenib yi angkadkok nekwiwen.
8 “Kwane, korobe meenindo ye nima kuu wedmibka yi angkadkok kuu
kumunderebandameen kowe, meeni kangdom ye nima yaa yedmiwen, ‘Nub
angkadkok kuu kumunderebandameen kowe, yiib amoyok kuu nuwiib ma
bangkandime.’ andiwen.
9 “Kumban meeni kangdom ye nima koyumbed inande yedmiwen, ‘Yimin-
banaa, mondaubban, amborom kuu yiiwiib nuwiib kuu amoyok yiminban
kerandameen kowe. Kwana kowe, yiibka amoyok berengkidan yaa wene
berengkekoriwa minime.’ andiwen.
10 “Andiiwa, kwane korobe meenindo ye nima koyu kuu berengkok wini-
wen. Kumban, kuye niindem aombed wonong awanandameenman kuu
monoona meeni kangdom ye nima koyumbed wenganiiwe, ibmo wene
wonong orokbon ambiwoom aomniwen. Aomniiwa, ambongko nanyaa
kebenoon.
11 “Kwane, yomanbed korobe meenindo ye nima koyu kuu miniwen.
Mene ambongko yaa wangkanib baandiwen, ‘Yariman, yariman, ambongko
nandeewo awuderem.’ andiwen.
12 “Kumban yarimanbed inandoon, ‘Dowan! Nembed yiib yaa ke anam
yedmendaan kei, yiib kuu nekaadban.’ ” andoon.
13 Andekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kwana
kowe, kerekbere doberembirime, amborom kuu Karub Ye Mingki mana-
neen ye aron kuu yiibkaadban kowe.” andoon.

Deme Karub Ayoobmim Yi Kuruwak Weng (Lk 19:11-27)

14 Kwane, Yesu ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kamune
areb kii. Karub maa kuu okad maa angka wanandamene ye deme karub
yaa ‘Ne yiribman oonime.’ ande kondoon. 15 Deme karub maa yaa od
murubkob aningko talen* angkoyiib bangkanene, maa yaa talen ayoob,
maa yaa talen mimo kwane bangkandoon. Karub mimo mimo kuu yimbed
komo komo deme ambangkimaib yimbed yikaad yaambed ye dowad kwane
bangkandoon. Kwamunekore, okad maa angka wonoon.
16 “Kowe, talen angkoyiib boon ye karub kuu erebnariyiibbanbed od ben-
wene ambangkene od angkon ari talen angkoyiib ben daboknoon. 17 Kwane,
talen ayoowiib ye karub kwamunemo kamene talen angkon ari ayoob ben
daboknoon. 18 Kumban talen mimo nonoon ye karub kuu talen kanwene
okad dem nidke kuri kowe mangke biknoon.

* **25:15:** Od murubkob talen mimo silvaambed ongmiwen kuu 60,000 Kina areb, kumban talen goldbed ongmiwen kuu 1,500,000 Kina areb.

19 “Kwane, deme karub kee yi korok kuu aron doboob ambab wenokore
ika monoon. Menene talen ku bangkande wonoon kuu od ari komoyiib
biwen kuyaa darobe kimingke kaadkeranded kowe, baandoona benmenebi-
wen. 20 Kowe, talen angkoyiib bangkanoon ye karub kuu mene yedmoon,
‘Yariman. Wedme, ebbed talen angkoyiib bangkawewen kuu benwene
ambangkeni talen angkoyiib yena ari ben daboknaan kii.’ andoon.
21 “Andoona, ye yarimanbed yedmoon, ‘Korem amun anam
ambangkewen, eb kuu korondiyiibban wengambere awini ye deme karub
amun. Eb kuu yiribman yemoonban yaambed ne weng korondiyiibban
wengambere awinewen kowe, yiribman yemoon kuu eb yaa kowaan kii,
ebbed ooni yeman. Kwane, ne dobere kubimbon aom eb yoom ibonmo kube
doberem.’ andoon.
22 “Kwanandoone, angkon talen ayoob bangkanoonman kuu yaro mene
yedmoon, ‘Yariman. Wedme, ebbed talen ayoob bangkawewen kuu ben-
wene ambangkeni ari talen ari ayoowiib ben daboknaan kii.’ andoon.
23 “Andoona, ye yarimanbed yedmoon, ‘Korem amun anam
ambangkewen, eb kuu korondiyiibban wengambere awini ye deme karub
amun. Eb kuu yiribman yemoonban yaambed ne weng korondiyiibban
wengambere awinewen kowe, yiribman yemoon kuu eb yaa kowaan kii,
ebbed ooni yeman. Kwane ne dobere kubimbon aom eb yoom ibonmo kube
doberem.’ andoon.
24 “Kwane, talen mimo nonoon ye karub kuu mene yedmoon, ‘Yariman.
Eb kuu nekaad, eb kuu karub kamkono maa, mongkobon kuna yiri ebka
kibinindo kumban animan baneebmo, kwane yiribman kuna ebmanban
kumban kanwananeeb, kwananeebmo angkeen. 25 Kwana kowe, eb yaa
konob uneni, eb talen kanwene okad nidke kuri kowe biknaan. Wedme,
ebman kuu kei.’ andoon.
26 “Kwanandoona, ye yarimanbed inande yedmoon, ‘Eb kuu inamen miin
arewaman, eb kuu deme koronde ogoodmo dobiri ye deme karub kui! Eb
ebkaad ne kuu kamkono karub, nembed kibinindo kumban baniinmo, ne-
manban kumban kandaniinmo angkeen kuye karub kuu anam, ne keiyoo?
Dowan kii! 27 Kwamune keraan karen, amun kuu od kuu kanweneneb beng
aom kowewed bengbed od ariyiib man daboknud kanmene keewewedka.’
andoon.
28 “Andekore, yarimanbed deme karub maa yaa yedmoon, ‘Talen kuu ye
yaa nande, karub maa talen angko angkoyiib kuyaa none. 29 Kanembed
ye yaa angkeen kuu ongme awinaneen kuu ari yemoon ye yaa bangkan-
daneene yiminmo keraneen. Kumban kanembed ye yaa angkeen kuu aw-
inindo keraneen kuu ye yaa korem kuu baneene dowan keraneen. 30 Kwane,
deme karub kubuniibbanman kee bunangka nenwene kumun yiri amengiib
durud yewed ye ningkambo kabangiib kamimbon yiri korarime.’ andoon.

Sibiyiib Naningkodiib Yi Kuruwak Weng

31 “Karub Ye Mingki kuu ye nambiri darewoowiib ye engyusiib kwane
binmananeen kuu, ye king ye ooni ye dibirimbon arimbed nambiriyiib
dibaraneen. 32 Ambibkin korem ye nimakarub korem kuu ye yaa ben
menebaniiwe doraniib. Doraniiwe, yekareb andangkane yeka yeka kama-
neen, sibi ooni ye karubbed sibi kuu andokbe yeka kere naningkod kuu yeka
kere kamemoon areb keraneen kii. 33 Sibi kuu andokbe ben wiwi angka
yurene, naningkod kuu ben an angka yurene kamaneen.
34 “Kwane Kingbed nimakarub wiwi angka yuroondan yaa yedmaneen,
‘Minime, yiib korem kuu Godbed amun kerundoondan kii. Menenib, yiib
Ambe God ye dana meed ye yumbon kuu kandime, yiib yumbon kui.

Yiib yumbon kuu Godbed korok kere oonimbon kii, okad ongmoon yaron
arimbed yiib dowad nekwoon kii. 35 Kandime andaan amborom kuu, ne
kuu mungi bobnaana animan kaweewa anaan, ok moom bobnaana ok
kawewen, ne norod manaana nenyaro eb ambiwoom nen awunewen, 36 ne
ebkadiibban keroona ebkad naweewa angkanaan, ne anikad wandaana
oonewewen, ne wii ambiwoom dobaraana mene wedmewok menewen
kamenabiwen, yiib kuu.' ande daandaneen.
37 "Kwane daandaneena, yorokmodan ye wiwi angka doriib kumbed King
yaa inande yedmaniib, 'Yariman, aron kuna arimbed mungi bobneebkob
animan bangkabduwen, o ok moom bobneewa ok kabduwen? 38 Kwane,
aron komo arimbed wedmuubkob norod meneebkob nendawuro nub ambi-
woom angkuwen? Aron kunayambed ebkadiibban keroonkob ebkad bangk-
abduwen? 39 Kwane, aron komo ari bob anikad wande angkimbiriyiiwa o
wii aom dobiriyiiwa kameebkob, mene wedmebdok munuwen?' andaniib.
40 "Kwane kaamobaniiwa, Kingbed yi yaa inande yedmaneen, 'Nembed
yiib yaa ke anam yedmendaan kei, mungi bobnidaniib ok moom bob-
nidaniib noroddaniib ebkadiibbandaniib anikaddaniib wiidaniib kuu ne
damana kowe, yi yaa yiibbed komo komo ambangkiwen korem kuu yi
yaamban ne yaa kamiwen kii.' andaneen.
41 "Andekore, Kingbed ye an angka doriibdan yaa yedmendaneen, 'Win-
ime, yiib korem kuu Godbed arewa kerundoon kii. Keyaa koronde kum-
baanban yamotbon yiri winime. Yiib yumbon kuu Godbed Seten yoom ye
engyus ye yoman winiwen yoom yi dowad ongmene nekwoon. 42 Kwane,
ne kuu mungi bobnaan kumban yiib kuu animan maawindo, ok moom
bobnaan kumban yiib kuu ok maawiiwa anindo. 43 Kwane, ne kuu norod
manaan kumban ne nen yiib ambiwoom awunindo, ne ebkadiibban keroon
kuu yiib ebkad maawiiwa derenindo, ne anikad wandaan kuu yiib kuu
ma oonewindo, ne wii ambiwoom dobaraan kuu yiib ma mene wedmewok
minindo kere kamiwen.' andaneen.
44 "Kwanandaneene, yi kwangkon inande yedmaniib, 'Yariman, ku dak-
meeb kuu aron kunaya arimbed wedmebduubkob mungi bobnewen, o ok
moom bobnewen, o norod menewen, o ebkadiibban kerewen, o anikad
wandewen, o wii aom doberewen kuu nub mene awabdokban keruwen?'
andaniib.
45 "Kwane, Yarimanbed inande yedmaneen, 'Nembed yiib yaa ke anam
yedmendaan kei, yiib komarewa nimakarub kemaom kuu karub aningkoyi-
ibban maa yaa awanindo kuu ne dowad kamindo keriwen kii.' andaneen.
46 Kowe, kwane yi korem kuu koronde wene durud yewed kandimbon
yiri aron korem korem doberembaraniiwe, yorokmodan kuu wadkeri aron
korem korem kandaniib kii." andoon.

26

Yesu Ayi Yeman Ana Ambokariwen
(Mk 14:1-2, Lk 22:1-2)

1 Kwane, Yesu kuu ye weng korem kee daande dowan kerekore, ye
kedmengkandeendan yaa yedmoon, 2 "Yiib yiibkaad, Burudandoon ye orok
ani yeman kuu aron ari ayoob keruun kii. Kuye aron arimbed Karub Ye
Mingki kuu awine kankondaniiwa at ming arimbed bakumbed daraniiwa
bobnaneen." andoon.
3 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob
Kaiyafas yambib kwaab aombed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan
yi korok korokiib Yuudan yi aamkono yenayiib nedbenib, 4 Yesu komarewa
kerenub yemyebmo awinenenub aye kowanuub andi ye ana ambokariwen.

5 Ana ambokarenib yedmiwen, “Orok aron arimbedban, amborom kuu ni-
makarubbed yirinde baande nub yaa korem monmaraniib kowe.” andiwen.

Wonong Maambed Yesu Yaa Baeb Amun Ye Ok Ambeneen
(Mk 14:3-9, Yn 12:1-8)

6 Kwane, Yesu awene kuu kambong Betani aom karub maa yaningko
Saimon kaningki bobman ongmoon ye karub yambiwoom dibiib. 7 Arak ari
dibo aniiwa, wonong maa baeb amun od darewoob ye ok botoro kawanmo
aom kanmenenu, Yesu ye korok ari bunabe ambeneen.

8 Kwane, ye kedmengkandeendanbed komo kamuun kuu wedmekorib,
kongendenib yedmiwen, “Komande od darewoob korarewen kii? 9 Kamune,
baeb amun ye ok kee kanwene moone ari od darewoobbed kandekoreb
kamboknondan yaa bangkandi yeman kumbed ai.” andiwen.

10 Kwane, yi weng kuu Yesumbed yekaadkeroon kowe yi yaa yedmendoon,
“Yiib komande wonong keyaa yewed kondiwen? Yu kuu ne yaa miin amun
kameen. 11 Kamboknondan kuu aron korem yiib yoom doberembaraniib,
kumban ne kuu yiib yoom aron korem doberembarainban. 12 Baeb amun ye
ok ne id yaa buneen ye dowad kuu, ne id kuu mangkaniib ye nekwi dowad
kwaneen. 13 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kwamune okad
kunaya kunaya ne weng amun kee kedmengkandaniib kuu, yumbed ne yaa
komo amun kameen ye wengiib yedmaniiwe nimakarub kuu meenaniib.”
andoon.

Yudasbed Ambodangi Weng Ongmoon
(Mk 14:10-11, Lk 22:3-6)

14 Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoowiib kumaombed karub
maa yaningko Yudas Iskeriot wenene God dore Yuudan dore wedyiri dobiri-
dan yi korok korok yaa wonoon. 15 Wenene kaamondoon, “Yiib komombed
ne kawaniibkob, ne ambodange Yesu kan yiib dingki ari kowaniin?” andoon.
Andoona, yi kwane silvaa od murubkob 30yiib koniwen. 16 Kuyaambed ari
kuu Yudas yaro dore komarewa kereni, ambodangeni awine kan yi dingki
ari kowaniin ande kiwaan kereknoon.

Burudandoon Ye Orok Aniwen
(Mk 14:12-25, Lk 22:7-13, 1Ko 11:23-25)

17 Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kuu
ye kedmengkandeendanbed Yesu yaa menenib kaamoniwen, “Eb dowaken
kuu nub kuu kunayambed Burudandoon ye orok kuu nekwanuubkob ana-
neeb?” andiwen.

18 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Siti aom aomne karub maa
durunenibka ye yaa yedmenime, ‘Nub kedmengkandeen korokbed yed-
moon, “Ne aron Godbed kowoon kuu dia doreen. Ne kuu eb ambiwoombed
Burudandoon orok ne kedmengkandiindan yoom dibere ananiin.” andoon
kii.’ andime.” andoon. 19 Kwane, komo weng Yesumbed daandoon yaamo
kwane kamenib Burudandoon ye orok kuu nekwiwen.

20 Aron kwane mirikne wonoona, Yesu yoom ye karub wad ayoob yoom
kuu ambiwoom nedbe animan ani arakbon arimbed dibiriwen. 21 Kwane, yi
dibo animan aniib ye niindem aombed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam
yedmendaan kei, yiib kuyaom kuu karub maambed ne ambodanganeen.”
andoon.

22 Andoona, yi kuu miin kubiyiibban kerenib, yi mimim korem kuu ye yaa
kaamobiwen, “Yariman, anam kuu nemban dee?” ande kamiwen.

23 Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Karub ne yoom ye yoom sup aom
meneki aom ibmo om kambere anuwen kuye karub kumbed ne ambodan-
ganeen kii. 24 Karub Ye Mingki ye dowad kuu God Ye Weng aombed ko-
marewa kurinbed ye ari kwamunaneen ande wongkiwen kuu ye yaa kwane
wananeen. Kumban kanembed ye yaa ambodanganeen kuu Godbed arewa
kerunaneen kowe, anam kuu kuye karub kuu woonindo karen kumbed
amun karen.” andoon.
25 Kwanandoone, Yudas ambodanganeen ye karub kumbed yedmoon,
“Kedmengkandi korok, anam kuu nemban dee?” andoon.
Andoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

Yesumbed Ye Yaa Meeni Ye Orok Ani Kiwaan Korokboon
(Mk 14:22-25, Lk 22:14-20, 1Ko 11:23-25)

26 Kwamune, kwane animan aniib yaambed Yesu om* kande God yaa
eso andekore, domokbene ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yed-
moon, “Be anime, kekee ne id kii.” andoon.
27 Angkon kabus nande God yaa eso andekore nonde yedmoon, “Ku-
maombed ok anime, yiib korem. 28 Kekee ne umkan, nimakarub yemoon
yi ambarakmi are nonondandi ye dowad onduknaneen. Ne umkan kuu
Godbed ye karuwa nimaya yaa amob weng ongmi yeman. 29 Nembed yiib
yaa ke yedmendaan kei, ne angkon nongyob ok kee ika anainban, kibik
karimbed kee kwane wene aron maa ari Nambe ye oonimbon aombed yiib
yoom ibonmo dibere nongyob ok yeeb ananiin kii.” andoon.
30 Kwane, yi kuu kurikuri yook wingkanekorib, yaro angkane wene
aangko Olif ari winiwen.

Pitambed Nekaadban Andaneen Ye Weng
(Mk 14:27-31, Lk 22:31-34, Yn 13:31-38)

31 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kibik am-
noom kee, ne yaa komo kamaniib kuu yiib wedmekoriwa ne yaa koronde
kirokmonaniib kii, amborom kuu kurin God Ye Weng wongkoon kuu Godbed
yedmoon kekamune,
‘Nembed sibi oonoonman ayaniine,
ye sibi kuu kirokmonaniib.’ andoon.
32 “Kumban bobnaniin yirimbed ika dembaniin ye yoman kuu nedin Galeli
angka arinambo wananiin.” andoon.
33 Kwanandoona, Pitambed inande yedmoon, “Eb yaa komo keraneen ye
dowad kuu karub korem kirokmonaniib kumban, ne kuu kwanainban.”
andoon.
34 Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed eb yaa ke anam
yedmebdaan kei, kibik amnoom ayam komkindo ye niindem aombed eb kuu
Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb.” andoon.
35 Kumban Pitambed inande yedmoon, “Eb yoom ne yoom yenbandaniiwe
yoworanuub kuu yimin, nembed eb yaa nekaadban andainban ii!” an-
doone, yi korem kuu kwanemo yedmiwen.

Yesu Getsemani Angkambed Kurikuri Keroon
(Mk 14:32-42, Lk 22:39-46)

36 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom yaro dore
mongkobon yaningko Getsemani angka weneniwe, yi yaa yedmoon, “Keyaa
dibiribko nembedmo wene yangkambed kurikuri kera.” andoon.
37 Kwane, ye yaro Pita yoom Sebedi ye meed ayoob Yems yoom Yoon yoom
benwenene miin kubiyiibban kere dabab darewoob kandoon. 38 Kwane,

* **26:26:** Gurik wengbed “bred” andoon.

yembed yi yaa yedmendoon, “Ne niindem aom kuu dabab ware miin yiminban anam keroon kowe, bobnandamaan areb. Kwani kowe, ne yoom keyaa dobere kereknem.” andoon.
39 Kwanandekore, yaro wene angkambed okad yiri bumangkene korok kankibine kurikuri kere yedmoon, “Nambe, komo komo kamandameeb kuu yobdoodiibban kowe, ne yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban ne dowaken yaambedban, eb dowaken yaambed kerok.” andoon.
40 Kwane, Yesu kuu ika menene wedmoonka ye kedmengkandeendan ayoobmim kuu unuk dangiwen kowe, yembed Pita yaa yedmoon, “Yiib kuu aron awa mimo kwane aromne kerekne dibaraibbankowoo? 41 Kwane, ambarakmi yaa kuu kombaraibban andi ye dowad kurikuri kamenib kerekbirime. Inamen aom kuu dowakeniib kumban id kuu aromnindeban keroon.” andoon.
42 Kwanandekore, angkon ika wene kurikuri kere ayoob keroon. Kurikuri kere yedmoon, “Nambe, ebbed meeneeb kuu durud yewed ye dabab ke monoon kee kandaniin kumbedmo yimin ande meeneeb keroka, kwamunemo kerok, eb dowaken yaambedmo kerok.” andoon.
43 Kwane, ika menene wedmoonka yi korem unukmo dangiwen, amborom kuu unukudbed dabab waroon kowe. 44 Kowe kwane kuyaa domonde koronde wene kurikuri ayoobmim kerok wonoon. Wenene, anukbed kurikuri kameen kwana arebmo kurikuri keroon.
45 Kwane dowan kerekore, mene wedmoonka yi kuu kwane unukmo dangiwen kowe yedmoon, “Yiib kuu ika dangenib yiidkaib dee? Wedmime, Karub Ye Mingki kuu ambodangenib awine ambarakmidan yi dingki ari kowi yaron muneen kii! 46 Kowe, yaro deediribko wenem. Ne yaa ambodangoonman kuu ke monoon kei.” andoon.

Yesu Awineniwen
(Mk 14:43-50, Lk 22:47-53, Yn 18:1-12)

47 Yesu kuu kwane dakmeene, wad ayoob ye karub maa Yudas kumbed mene yi doriib yaa dangkaroon. Kadaareb ye yoom meniib kuu kerewangiib atdebokiib be miniwen. Yi kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoombed yedmiiwa, kwane miniwen. 48 Yudas kuu korok korok domondoon yaron arimbed, kadaareb yaa ambodange akme korokbi ye dowad yedmoon, “Kane yaa mandamuk kerunaniin kuu yiib kwane awine nenwinime.” andoon.
49 Kwane miniiwe, erebnariyiibbanbed Yesu yaa wenene, “Kedmengkandi korok, amnoom amun!” andekore mandamuk kerunoon.
50 Kwanoona, Yesumbed neman inandoon, “Angkodmi, eb komo kerande menewen kuu kwamune awine.” andoon.
Kwanandoona, kadaareb kuu Yesuyiib yaa mene darane awineniwen.
51 Kuyaambed Yesu ye angkodmi maambed yirene ye kerewang nande karub maa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye deme karub maa narande burusare kenood dandoona komboroon.
52 Kwanoona, Yesumbed yangkodmi yaa yedmoon, “Eb kerewang kuu ikakman kud aom kambure nowe, amborom kuu kanembed kerewanga kumana anaya kumbed be nangbi doraniin andaneen kuu doraanban, kerewanga kumana anaya kumbed ayaniiwe bobnaneen. 53 Nambe yaa baandaniina erebnarimban ye ana nangmi engyus platun wad ayoowiib yedmaneena neyiib yaa angkaderenib komo andaniin yaa kwananiib kuu yiibkaadbanoo? 54 Kumban kee kwane weneen kuu komarewa kerene kurinbed God Ye Weng Karadmo yaa wongkiwen kuu anam kwamune kere wonod kumbed yimin, kiwaan maayiibban.” andoon.

55 Andekore, Yesumbed kadaareb yaa yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Komandiwed kerewangiib atdebokiib nekwane mene awinewok miniwen? Aron korem ne kuu wene kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dibere kedmengkandimain kumban, yiib kuyaambed awinewindo. 56 Kumban kee kwane weneen kuu profesidanbed kuye dowad kurin God Ye Weng Karadmo wongkiwen kuu kwane anam id kere kwanoon kii.” andoon.

Kwane kuyaambed ye kedmengkandeendan kuu Yesu koronde kirokmone wenebiwen.

Yesu Kuu Kangdod Darewoob Yaa Nenwiniwen (Mk 14:53-65, Lk 22:66-71, Yn 18:12-13,19-24)

57 Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono yena yoom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaningko Kaiyafas yoom yambiwoom nedbe doriib. Kwane, Yesu awineniwendan kuu Kaiyafasyiib yaa nenwiniwen. 58 Kumban Pita kuu Yesu ye yoman diamban anukbed menene Kaiyafas yambib kuuk aom awunoon. Awunekore, ambongko oonidan doriib yaa dibere Yesu komo kerandamiib kuyaa wedma anded.

59 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi korok korok yena yoom kuu kangdod Sanidirindan kowe, yi korem kuu Yesu ambarakmoon andi ye dudi weng benmenebiiwe kangdod aombed wengamberenub aye kowanuub ande kamiwen. 60 Kwane, karub yemoon dudi wengiib benmenebe dakmiwen. Kumban, yi weng kuu ibmo kerindo maa maa keriwen kowe, kangdoddan kuu Yesu yaa ukum konindeban keriwen.

Yi kwamiib aombed karub ayoob yaro dore korok korok yaa menenib 61 yedmiwen, “Karub keembed yedmoon kuu ‘Nembed God ye kurikuri boyambib darewoob kuu monmarekori angkon aron ayoobmimmo ika arume dowan keraniin kuu yimin.’ andoon kii.” andiwen.

62 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed yaro dore Yesu yaa yedmoon, “Eb ma inandaabbankowoo? Kedi, weng ke benmenebiib kee eb yaamo erengangkaib kudi.” andoon. 63 Kumban Yesu kuyaa maa inandundindo, iwari kerundoon.

Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed Yesu yaa yedmenoon, “Wad doreen ye God yaningko yaambed eb yaa yedmaan kuu anammo inande. Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu, God ye Mingki dee?” andoon.

64 Kwanandoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebkareb ku yedmeeb kui. Kumban ne yiib korem yaa ke yedmaan kei, aron aman ari kuu yiib wedmaniiwa, Karub Ye Mingki, ne kuu Aromkonomo ye God ye dingki wiwi angkambed diberekori, Ewen ari ye wiib arimbed mananiin.” andoon. 65 Kwanandoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed miin kubiyiibban kere ye ebkad birinde yedmoon, “Ye kuu God yaningko monmaroon kuiyoo! Karub komo wedmoon ye weng maa kuu wengambaranuub dee? Dowan! Kedi, yekareb God yaningko monmaroona yiib wengambiriwen. 66 Kowe, yiib kuu komarewa meeniib?” andoon.

Andoona, yimbed inandiwen, “Anam ambarakmoon kowe, aye kowi ye ukum kirobi kumbedmo yimin kii.” andiwen.

67 Kwane, yimbed mene Yesu ye kiringkono ari kamok daadmenenib yi dingki nimingke ayiwen. Yenambed yakdare 68 daaniwen, “Keresu, nub yaa God yaromkono yaambed daande yaa! Kanembed enbandoon?” ande daaniwen.

Pita Yesu Nekaadban Ande Kamoon (Mk 14:66-72, Lk 22:54-62, Yn 18:15-18,25-27)

69 Kwane, Pita kuu korok yambib kuuk aom dibeena, deme wonong koyu
maa menenu yedmeen, “Ee, eb kuu Yesu Galeliman kuyoom yarimaib kui.”
andeen.
70 Kumban Pitambed yi kuyaa dibiib yi arinambo ari inande aadikmoon,
“Kub komo weng dakmeeb kuu nekaadban.” andoon. 71 Andekore, Pita
koronde yaro dore kuuk ambongko yaa wonoon.
Kwane, kuyaa kwangkon wonong koyu maambed wedmenekoru, ni-
makarub ku doriib kuyaa daandeen, “Karub kee Yesu Nasaretman yoom
yarimaib kii.” andeen.
72 Anduuna, Pita ambemondene aadikme yedmoon, “Karub nekaadban
kii!” andoon. 73 Kuyaom aron dukmenmo dobirindeb kerekorib, angkon
karub yena kuyaa doriib kumbed yaro mene yedmiwen, “Anam aa, eb
kuu yi yoom mimo kui, amborom kuu nub wedmuub eb weng dakmi
kuu Galelidanbed dakmimaib areb kowe.” andiwen. 74 Kwane, Pitambed
yemeren weng arewa ye woonbi weng dakmekore, yi yaa amob weng areb
kowoon, “Karub nekaadban kii.” andoon.
Kwane, erebnarimban ayam komkoon. 75 Kwamunoona, Yesu ye weng
kunduk dakmoon kuyaa kuu Pitambed ika meenoon. Yesu kwamune
anukbed dakmoon kuu, “Ayam komkindo ye niindem aombed, eb kuu ne yaa
ye kuu nekaadban andimo kame ayoobmimiib keraneeb.” andoon. Kowe
kuyaambed, Pita kuu kuuk aom koronde bunangka angkanene wene ameng
darewoob kamoon.

27

Yesu Kuu Pailetiib Yaa Nenwiniwen

1 Amkimo kaimbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridaniib Yuudan
yi aamkono yenayiib, kangdoddan korem kui, yi weng dakme kan mimo
keriwen, Yesu kuu aye kowi yeman ande yedmiwen. 2 Kwane, yimbed
Yesu ye dingki nong yenbekorib nenwene Yuudan yi Gavana Romdanbed
kowiwen yaningko Pailet ye dingki ari nenkowiwen.

Yudas Yeka Nong Borone Wandoon

3 Kwane, Yudas ambodangoonman kuu wedmoonka Yesu kuu aye kowi
yeman ande kowiib kowe, ye kuu komande ambarakmaanka ande meeni
darewoob keroon. Kwana kowe, wene silvaa od murubkob 30yiib kuu ika
be wene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom
Yuudan yi aamkono aamkono yoom yaa kondoon. 4 Konde yedmoon, “Am-
barakmaan, amborom kuu ambarakmindoman kuu ambodangaan kowe.”
andoon.
Kwane, yimbed inande yedmeniwen, “Kuye dabab kuu nub yaamban,
ebkamo kii.” andiwen.
5 Kwane, Yudasbed kurikuri boyambib kumaom od kirarundekore yaro
wonoon. Ye yaro wene bunangka angkane yekareb ayarimbed nong borone
wande bobnoon.
6 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed od
kuu bekorib yedmiwen, “Kekee kewod kowe, od kuu ika kanwene kurikuri
boyambib darewoob ye od nongkobimbon aom kowi kuu amob.” andi-
wen. 7 Kowe, yimbed dakme weng mimo keriwen kuu “Od kuu kandenub
okad nunung be meneki awene ongmimaib ye okad moonekorub, nubkan-
mombandan angkambed mene bobnaniib kuu kanwene okad kuyaombed

mangkimamaniib." andiwen. 8 Kwanakob, kibikee bid okad kukuu umkan
kubudoroon ye okad andimaib.
9 Kowe, profesiman Yeremaiyambed kurin dakmoon ye weng kuu ari
anam id keroon. Kwane yedme wongkoon kuu, "Yi kuu ye kakman kwa-
mune Yuudanbed ande kowiwen ye silvaa od murubkob 30yiib kumbed, be
wenenib 10 okad nunung be meneki awene ongmimaib ye okad mooniwen
kii. Godbed kwanime ye weng daawoon arebmo kamiwen kui." ande
wongkoon.

Pailet Ye Wengyundi Yesu Yaa
(Mk 15:1-15, Lk 23:1-3,18-25, Yn 18:28-19:16)

11 Kwane, nenwiniiwa Yesu kuu Pailet ye kiringkono ari doreena Pailetbed
kaamonenoon, "Eb kuu Yuudan yi King dee?" andoon.
Andoona, Yesumbed inandoon, "Ee, ebka ku yedmeeb kui." andoon.
12 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom
Yuudan yi aamkono aamkono yoombed kwane ambarakmoon kii andi
ye weng Pailet yaa daaniwen kumban, Yesu ye kuyaa ma inandundindo.
13 Kwane, Pailetbed Yesu yaa kaamonenoon, "Dabab weng kee eb ari ben-
menebiib kee wengaawoo?" andoon. 14 Kumban Yesu ye inande ma
yedmindo, weng embeng o darewoob ku benmenebiib kuyaa ma inandindo.
Kowe, Pailet kuu binangki miin darewoob keroon.
15 Kuye aron kuu Gavanambed ma kwanimaan kuu Yuudan yi Burudan-
doon ye orok yaron arimbed nimakarub yemoon menebiwen yi dowaken
yaambed wii karub mimo nen angka kowaana yeedere yaro winimaan.
16 Kwane kamiib yaron ari kuu karub maa ambarakmi arewa aningkoman
yaningko Barabas kuu wii aom doreen. 17 Kwane, kadaareb kuu Pailet ye dia
nedbe doriiwe, kaamondoon, "Yiib dowaken kuu kuna, kane nen bunangka
kowaniin? Barabas dee, Yesu ye yaa Keresu andimaib dee?" andoon.
18 Kwanandoon amborom kuu ye yekaadkeroon, korok korokbed Yesu yaa
wungkanekoriwa ye dingki ari nenkowiwen kowe.
19 Kwane, Pailet kuu dibere wengyundandi yeman ye dibiri yeman ari
kwane dibeene, ye wonongbed weng koweneen, "Ma ambarakmindo ye
karub kuyaa kuu ma kamaab, amborom kuu ne kuu ye dowad amki kiyuum
wedmekori dabab waroona yiminban keraan kowe." andeen.
20 Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom
Yuudan yi aamkono aamkono yoom kuu kadaareb yaa yiib kekane daanime,
Barabas kankondekoreb Yesu kuu bobnok ayi yeman andime ye weng ande
nangkandiiwe, Pailet yaa kwanandiwen.
21 Kumban Pailetbed yi yaa kaamondoon, "Karub ayoob kee, kane kuu
yiib yaa kankondaniin?" andoon. Kwanandoone, inandiwen, "Barabas kui!"
andiwen.
22 Kwanandiiwe, Pailetbed kaamondoon, "Yesu, ye yaa Keresu andimaib
kuyaa kuu komo kamaniin?" andoon. Andoone, yi koremmo inandiwen,
"Nenwene at ming arimbed ayi yeman kii!" andiwen.
23 Andiiwe, Pailetbed kaamondoon, "Komoyiibkob? Komo amob domok-
boonkob?" andoon.
Kwanandoon kumban, yimbed naawonmo komkiwen, "At ming arimbed
ayi yeman kii!" ande komkiwen.
24 Kwane, Pailet kuu wedmoonka komarewa kerene wengambere ye weng
kan amun kere ongkinban areb keruuna andowe yirinde baande kamiib
kowe, koronde ok yuunde ye dingki kuu yi kiringkono arimbed ogoon.

Ogekore yedmoon, “Karub keye umkan kubudaraneen ye dabab kuu ne yaa manaanban, kukuu yiibka kii!” andoon.
25 Kwanandoona, nimakarub korembed inandiwen, “Kwane, ye umkan
ye dabab nub yaa menebok, nub ariyiib wene nub danaya ariyiib kwane
daboknok!” andiwen.
26 Kwanandiiwe, Pailetbed wengamberekore, Barabas kuu wii aombed
nandoona yaro yi yaa wonoon. Kumban Pailetbed ana nangmidan yaa
yedmoone, Yesu kuu nende nong yikyikiibbed anbandekoriwa nendune
bakumbed at ming ari darok nenwiniwen.

Ana Nangmidanbed Yesu Damangkaniwen (Mk 15:16-20, Yn 19:1-16)

27 Kwane, Pailet ye ana nangmidanbed Yesu nendawuro Romdan yi boy-
ambib darewoob yaningko Pretorium aom awunenib, boyambiwoom ana
nangmidan korem yaa baandiiwe nedbiwen. 28 Kwane nedbekoriwa, Yesu
ye ebkad biangkekorib ebkad doboob dodmo king yebkad areb kumbed
kan inwaruniwen. 29 Kwane, ye korok ari kuu nong yikyikiib kumbed
bedme ongmekoriwa king ye korok ari dereni yeman areb dereneniwen.
Kwanekorib, yaro bingko kande king aromkono kuru areb dingki wiwi yaa
koniiwa kandoona, yimbed ye murubia arimbed bumangkane damangkane
yedmeniwen, “Yuudan yi king oi, eb yaa kubebduub kii!” andiwen. 30 Ye yaa
kamok daadmenenib bingko awinoon kumbed kandenib korok ari wangke
aye angkon wangke aye kamiwen. 31 Kwanekoriwa, ebkad doboob kuu
biangkanib yebkadbed ika ben deebenekorib, nenyaro bakumbed at ming
ari darok nenwiniwen.

Yesu Kuu Bakumbed At Ming Ari Dariwen (Mk 15:21-32, Lk 23:32-43, Yn 19:16-24)

32 Yi kwane kiwaan yaa yaro weniib aombed karub maa siti Sairinman
yaningko Saimon duruneniwen kowe, Yesumbed at ming kanweneen kuu
Saimon yaa dedmone ebbed kanwene ande kan dangkoro keeniiwa Sai-
monbed kanwonoon. 33 Kwane menenib okad aningko Golgota yaa mini-
wen. (Aningko ye weng id kuu Nangkarakbon.) 34 Kuyaambed Yesu yaa
wain ok mung kookiib kankoniwen kumban, kan anekud kaamonekore
korondoon.
35 Kwane, Yesu kuu nende at ming ari kowekorib, ye dingkiyiib yoniib
kuu bakumbed dare dowan kere, kankoone kanmaniwen. Kwanekoriwa,
Yesu yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa yi aningkoyiib
wongkiwen kuu kiradme wenenib ebkad mimo karub mimombed kandimo
kamiwen. 36 Kwane, diberenib Yesu yaa ooniwen. 37 Ye korok kowoon ye at
dungkun arimbed ambarakmoon andi ye weng wongkiwen kuu “YESU KEKEI,
YUUDAN YI KING.” andiwen.
38 Kuyaa kuu karub ayoob yid bidan kuu at ming ayoob ari darekoriwa,
maa kankoone Yesu ye wiwi angka kanmaniib maa kankoone Yesu ye an
angka kanmaniib kamiwen.
39 Kwane, dangkoro dewene Yesu wedmene kamiibdan kuu damangki
weng miin arewa dakmenabenib, korok waaburukme 40 yedmiwen, “Ebbed
kurikuri boyambib darewoob kuu monmarekoreb aron ayoobmimmo ika
yenbeware dowan keraneeb kowe, ebkareb bobni yaa kuu burudande
wadkere yaa! Eb kuu God ye Mingki keroka, at ming arimbed koronde
kamene yaa!” ande kamiwen.
41 Kwane kamiiwa, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok
korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono

aamkono yoom kuu angkon ibmo kwamiib areb kumbed kwangkon Yesu
yaa kwane damangkaniwen. 42 Kwane yedmeniwen, “Yembed nimakarub
yena yaa kuu bobni yaambed ongmendoon kumban, kibireb yeka yemeren
kwani kuu yiminban kii! Ye kuu Israeldan yi King kii, ye kuu at
ming arimbed kamonoko wedmekorub anam andem. 43 Ye kuu Godbed
oonewimaan andoon. Kowe God kuu ye yaa dowakeniib keroka, yembed
mene nen kamonoko wadkerok, amborom kuu karub keembed yedmoon,
‘Ne kuu God ye Mingki.’ andoon kowe.” andiwen.
44 Kwane yid bidan at ming arimbed dariwen kumbed korok korok ku
kamiib areb kuu kwangkon kwane Yesu yaa damangkaniwen.

Yesu Bobnoon
(Mk 15:33-41, Lk 23:44-49, Yn 19:28-37)

45 Kuyaambed kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu
kebenoon. Kebenoone kwane wene awas ayoobmim dowan kereen. 46 3
oklok yaa doruuna, Yesu kankoone baandoon, *“Eli, Eli, lama sabaktani?”*
andoon ye weng id kuu “Ne God, ne God, komandewed ne domowewen?”
andoon. 47 Kwane, kuyaa doriibdan kuu wengamberekoriwa yedmiwen, “Ye
kuu Elaidya yaa baandoon.” andiwen.
48 Kwane, erebnarimban karub maa kumaom doriib kumbed kabaanmo
wene ok awinimaan ye obkod kandene wain ok derewiib yiri kaanekore
ayari yengbe kan ari konoon, ok anok anded. 49 Kwanoona, karub yenambed
yedmiwen, “Kwane koronde domoneneewo nub wedmem, anam Elaidya
kamenene awanenaneen dee?” andiwen.
50 Kwane, Yesu angkon naawon komkanekore ye kingkin Awodki ye dingki
ari kowe bobnoon.
51 Kwane kuyaambed, kurikuri boyambib darewoob yambongko dem
kebeni ye dabua nomkonombed ongmiwen kuu arimbed wene yiri kuu
birindoon. Kwane, dowodki mene okad kiringmuuna, bot dareb dareb
baangke wuneen. 52 Kwane, bot bobkonombon kwangkon baangkanan
wonoona God ye karadmodan kurin dukniwen yemoon kuu ongmoone
wadkeriwen. 53 Kwane, Yesu bobnoon yirimbed nenkoone wadkeroon ye
yoman kuu, yi kuu yi bobkonombon yiri koronde God ye siti Yerusalem aom
winiiwa nimakarub durunde durunde wedmende wedmende kamiwen.
54 Kwane, Romdan yi ana nangmi korok yoom ye ana nangmidan yoom
Yesu yaa oone doriibdan yoom wedmiiwa, dowodkiyiib komo kamoon
koremiib kuu wedme une binangki miin darewoob kerekoriwa, “Ii anam,
karub kekee God ye Mingki kii.” andiwen.
55 Nima yemoon kwangkon kuyaa yaro wene ambab arebbed doro
kerekniib. Yi kuu Galeli angkambed Yesu awanene ibmo ye yoom kwane
miniwen. 56 Yi kuyaom kuu Meri Magdalen yoom Meri Yemsa Yosesa yi ena
yoom Sebedi ye meed yi ena yoom kwane miniwen.

Yesu Ye Id Kan Mangkiwen
(Mk 15:42-47, Lk 23:50-56, Yn 19:38-42)

57 Kwane oobne wene miriknandamoona, karub kayabak maa Arimatea-
man yaningko Yosef, ye kuu anuk yiri Yesu ye karub keroon kumbed
monoon. 58 Menekore, Yesu ye id kanwene mangkanded kowe, Pailetiib
yaa wenene kaamonoon. Kaamonoona, Pailetbed ye ana nangmidan yaa
yedmoon, “Wenenib ye id kan kawene Yosef yaa konime.” andoon.
59 Kwaniiwe, Yosefbed Yesu ye id kuu kande dabua doboob kawanmo
yeeb kumbed andedmoon. 60 Kwane, kanwene Yosef yeka ye mangki yeman
yeeb ye aangko yaa botdem nare berekmoon kumaom kowoon. Kwane,

bot dabonmo darewoob kumbed bot dem ambongko yaa kanboronmo wene kebene warekore koronde wonoon.
61 Bobkonombon dia kuu Meri Magdalen yoom Meri maa yoom kuu kwane dibiib.

Ana Nangmidanbed Yesu Ye Konombon Oone Dobiriwen

62 Kwane, awari kuu Sabat aron kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombed Pailetiib yaa winiwen.
63 Wene yedmiwen, “Aamkono, nub meenuub kii, anam kuu Yesu kuu dudanabi ye karub, yembed ye wad doreen yaambed kekane dakmoon kuu ‘Ne kuu bobnaniin kumban aron ayoobmim ari kuu ika wadkere dembaniin.’ andoon kii. 64 Kwana kowe, weng ke kabduub kee kanduneb ana nangmidan ben yureewo, yi kuu wene Yesu ye konombon oonime. Ooniiwo wene aron ayoobmim kuu dowan keruka. Kwanokban keranuub kuu ye kedmengkandeendanbed menenib Yesu ye id yid kande kanwenenib karub yaa ee Yesu kuu wadkere yaro wonoon ande birondaniib. Kwananiib ye birondi kuu anuk dakmen monoon ye birandi burudande miin arewa anam keraneen.” andiwen.
65 Kwanandiiwe, Pailetbed inandoon, “Kwana kowe, yiibbed ne ana nangmidan yena benwene Yesu ye konombon yaa yuriiwo dobere oonime. Yid kandaib ande yiibbed meeniwen korem kuu kwamune awinime.” andoon.
66 Kwanandoone, yimbed wene Yesu ye bobkonombon botdem ambongko ari kebeniwen ye bot kuu ma nandaan andi dowad karangmekorib, bobkonombon oone dobiri ye ana nangmidaniib ben yuriiwa dobere ooniwen.

28

Yesu Bobnoon Yirimbed Ika Demboon
(Mk 16:1-8, Lk 24:1-11, Yn 20:1-8)

1 Kwane, Sabat aron dowan keruuna awari amkimo wiibwari arimingku andowe aron Sande munuune, Meri Magdalen yoom Meri mamaa yoom yi ayoob dabokne Yesu ye bobkonombon wedmok winiwen.
2 Kwane, bobkonombon kuyaambed kudmeniibban kumbed dowodki kenambun monoon, amborom kuu God ye engyu maa Ewen arimbed kamenene wene bot darewoob ambongko kebeniwen kuu kanboronmo angkanekore kwari dibeen kowe. 3 Ku dibeenman kuu wedmeni kuu nambirimo, imak areb, kwane yebkad kuu kukdangkayokmo. 4 Kwane, Yesu ye konombon oone doriib ye ana nangmidan kuu wedmenib une binangki miin darewoob kere kiringmenabenib bobnemoon areb keriwen.
5 Kwane, engyumbed nima yaa yedmoon, “Yiib kwane unaib. Ne kuu nekaad, yiib kuu Yesu ande onmenmo meniib, ye at ming ari bakumbed dariwen kwandiwed. 6 Ye kuu keyaomban, demboon kii. Yekareb dakmoon arebmo keroon kui. Kowe yiibka menenib, ye kanmene kowiiwa angkimboroon yaa wedmime, dowan kii! 7 Kowe, yiib kirodmo wenenib ye kedmengkandeendan yaa daandime, ‘Ye bobnoon yirimbed dembekore, yaro dore yedinmo Galeli angka weneen kii. Kwangkambed Yesu kuu wengane wedmaniib kii.’ andime. Kedi, weng kuu ku daandaan kui.” andoon.
8 Kwanandoon kowe, nima kuu uniyiib kumban kubi darewoobbed kuyaa koronde kibindare wenenib, ye kedmengkandeendan yaa daandok winiwen. 9 Yi kwane wedya weniib yaambed Yesumbed kudmeniibban wengande yedmoon, “Amkim amun.” andoon. Andoone, yi kuu dia mene bumangkane ye yon kong yiri awingkenib ye yaningko kankooniwen.

10 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib unaib. Winime, wenenib
ne damana yaa dakmibko wengambere Galeli angka winime, ne kuu
kwangkambed yi wedmewe wengawaniib kii.” andoon.

Yesu Ye Bobkonombon Oone Dobiriwendan Yi Weng

11 Kwane, nima kuu mogeed wedya winiiwe, ana nangmidan Yesu ye
bobkonombon oone doriib yena kuu siti aom aomnenib, God dore Yuudan
dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib yaa wenenib, yi oone doriiwa
komarewa keroon ye weng korem kwane daandiwen.
12 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok
yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom nedbekoriwa, dakme inamen
mimo keriwen. Kwana kowe, od darewoob ana nangmidan yaa kondenib
13 yedmiwen, “Kekane dakmime, ‘Nub kuu unuk danguwena Yesu ye id kuu
ye kedmengkandeendanbed mene yid kanyaro dore winiwen.’ ande dak-
mime. 14 Kowe kwane bobkonombon angkambed komo keroon ye wengbed
wene Gavana Pailet ye kerendem aom awunaneena wengambaraneen kuu
nubbed nangkananuuwe yiib yaa dabab manaana kandaibban.” andiwen.
15 Kowe, kwane ana nangmidan kuu od kandekoriwa, komo weng daande
kondiwen kuu kwamunemo kamiwen. Kwane, dudi weng ongmiwen kee
kwane Yuudan kumaom dande yareen, mene kibikee.

Yesu Ye Weng Amun Kanwene Kedmengkandime

16 Kwane, ye kedmengkandeendan 11iib kuu Galeli angka wene aangko
maa Yesumbed kwari minime andoon ari winiwen. 17 Kwane, kuyaambed
wedmenekorib ye aningko kankooniwen, kumban karub yena kuu karek-
miwen.
18 Kwane, Yesu yi dia menene daandoon, “Ewen ariyiib okad yiriyiib ye
ooni ye aromkono korem kuu ne yaamo kawoon. 19 Kwana kowe, ambibkin
korem yaa wenenib, ne nimaya karuwa kerime andi dowad ne weng ked-
mengkandime. Awodki God yaningkoyiib Dana Mingki Yesu yaningkoyiib
Kingkin Karadmo yaningkoyiib yaambed baptais kerundime. 20 Kwane,
nembed yiib yaa kwamime ye weng komo komo kedmengkande kondaan ye
weng korem kuu yi yaa awinime ande kedmengkandime. Kedi, anam anam
kuu ne kuu aron korem yiib kuu domondainban kwane doberembarani-
inkob, kwane wene okad miin yimin wandanuun kii.” andoon.

Maak
Yesu Ye Weng Amun Maakbed Wongkoon

Maak Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Maak ye kedmengkandi kuu ye weng kimingkidan yaa Yesu Keresu kuu anam God ye Mingki, God ye aromkono awinoon andoon. Maak kuu wedmoon kuu durud yewed menebimaan kuristendan yaa. Kowe, kuristendan yi niindem aom aromni dowad wongkoon, kangdommo doberembirime anded. Wongkoon yaron kuu Romdanbed ambibkin yena yemoon yaa ana nangme burudande doriwen kumbed oonendiwen. Kumban Maak wedmoon kuu Yesu yaromkono kuu arimo, Romdan yi aromkono arebban, Seten yaromkono arebban kwangkon. Maak kuu anam andiwendan Rom aom doriib yi dowad buk kee wongkoon.

Wongkoonman

Maak yaningko anam kuu Yoon Maak. Yesumbed God ye deme awinoon yaron kuu Maak kuu kewedmanmo kowe, Yesu yoom yarindo. Kumban Yerusalem aombed kainoon kowe, Yesu ye weng wengamboroon. Pool yoom Baanabas yoom ibduruk weng amun kanyare dakmiwen kuu Maak nenwiniwen. Amaanbed Maak kuu Pita yoom Rom aombed doboroon. Pitambed ye indobbed komo wedmoon yaambed Maak kuu buk kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb o AD 65 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu God Ye Deme Andowe Awinoon (1:1-13)
2. Yesu Kuu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (1:14—6:29)
3. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (6:30—9:32)
4. Yesu Galeli Angka Ika Wene Kedmengkandoon (9:30-50)
5. Yesu Yudeayiib Pereayiib Yaa Yarebe Kedmengkandoon (sapta 10)
6. Yesu Burudandoon Ye Orokbon Arimingku Aom Komo Kamoon (sapta 11—15)
7. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (sapta 16)

Yoon Baptaismanbed Yesu Ye Kiwaan Nekwoon
(Mt 3:1-12, Lk 3:1-18)

1 God ye Mingki Yesu Keresu ye weng amun andowoon kei.
2 Kekee kurin anuk profesiman Aisaiyambed daande wongkoon kuu
Godbed yedmoon,
“Nembed ne weng yuk kanwini ye karub yedmaniine,
yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwaneen.”
3 “Amboon angkambed baande daandaneen,
‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime,
ye kiwaan yorokmo ongmime.’ andimamaneen.” andoon.
4 Kwanekob, amaan arimbed Yoon kuu amboon aom wenekore, ambarakmi yaa koronde amonombenib baptais kerime ande baande daandimaan. Baptais kee, Godbed yi ambarakmi are nonondandi ye dowad.
5 Kwanoone, Yudea ambibkin ye kambong mimim koremdan yoom yi siti Yerusalemdan yoom, nimakarub yewudmo kuu yeyiib yaa winiwen. Wenenib, yi ambarakmi kuu dakmiiwe, yembed ok Yooden yirimbed baptais kerundoon.

6 Yoon kuu kemo kimimbed profesidan yi ebkad ongmimaib kumbed
derenene, ye koborom yaa kuu dingkan kad ye kobaiknongiib barimaan. Ye
kuu ediib dura in okiibmo animaan. 7 Kwane dobere baande daandimaan,
“Karub maa ne yoman anuk mananeen kuu korok darewoob aromkonoyiib,
ne arebban. Ye yonkad nong kuu nembed yiri bumangke dudmungki
deme kuu ne kuu yiminban, amborom kuu yaningko kuu ambab ari kowe.
8 Nembed yiib yaa kuu okbed baptais kerundimain, kumban yembed yiib
yaa kuu Kingkin Karadmoyiib baptais kerundaneen.” andimaan.

Yesu Baptais Keroon
(Mt 3:13—4:11, Lk 3:21-22, 4:1-13, Yn 1:29-34)

9 Kwane kuyaronbed, Yesu kuu Galeli ambibkin ye kambong Nasaret
domonde ok Yooden yiri wonoone, Yoonbed baptais kerunoon. 10 Kwane,
Yesu kuu ok yirimbed deederene wedmoone, ambid kuu bengkeroone
kuyaombed Kingkin Karadmo kuu on arud areb ye ari wan kubudoroon.
11 Kwanoone, ambid arimbed baande dakmi wengmo meneboon, “Eb kuu
ne Dana, mimyob dowaken darewoob keebdaan, eb yaa anam kubimain.”
andoon.
12 Kwane kuyaambed erebnariyiibban Kingkin Karadmombed amboon
angka wene ande yedmoone wonoon. 13 Wenekore, ye kuu aron 40yiib kiib
dingkan yi okad yaa doboroon. Kuyaronbed, Setenbed mene ambarakmok
ande nemengkanande kamaane, God ye engyus kuu ye yaa mene oonenimo
kamiwen.

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon
(Mt 4:18-22, Lk 5:1-11, Yn 1:35-42)

14 Yoon kuu wii aom kamoniiwe doboroon yaron kuu, Yesu kuu wene
Galeli aom God ye weng amun baande yedmimaan, 15 “Amonombi yaron kuu
muneen kii! Godbed nimakarub yaa korok kere ooni yaron kuu dia kereen
kowe, ambarakmi yaa koronde amonombe weng amun yaa anam andime!”
andimaan.
16 Kwane, Yesu kuu bowan Galeli kebed yaa wene wedmoone, Saimon
yoom ye daman Endru yoom kuu oon bidan kowe bowan angka oon bi ye
men kamobiiwe, 17 Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ne yoman minibko,
oon bi areb Godiib yaa nimakarub bi ye kiwaan kedmengkanda.” andoon.
18 Andoone, erebnariyiibban yi oon bi ye men kuu kuri nongkobendekorib,
ye yoman kedmengkandok ande winiwen.
19 Ambabban kumbed wenenib wedmoone, Sebedi ye meed Yems yoom
Yoon yoom kuu oon bi motod aombed oon bi ye men nekwe ongmiib.
20 Kwane wedmendekore, erebnariyiibban yembed yi yaa baandoone,
yi ambe yoom yi deme karub yoom kuu domondekorib ye yoman ked-
mengkandok ande winiwen.

Yesumbed Awad Yedme Anburoon
(Lk 4:31-37)

21 Kwane, Yesu yoom ye yoman winiwendan yoom wene Kapeenaum taun
yaa nandiiwe, Sabat aron keruune, Yesu kuu wene kurikuri ambiwoom
aomnekore, andowe kedmengkandoon. 22 Kwane, nimakarub kuu ye ked-
mengkandi yaa kuu wengamberekorib binangkiwen, amborom kuu God ye
deme yaromkonoyiibbed kedmengkandi ye karub areb, Yuudan yi amob
kedmengkandidan arebban kowe komarewa kii ande meeniwen.
23 Kwane kuyaambed, karub maa awad arewambed ibnenoon kuu Yuu-
dan yi kurikuri ambib kuyaom mene komkoon, 24 “Yesu Nasaretman, eb kuu

nub yaa komo kamandewed? Eb kuu mene nub monmarandewedoo? Eb kuu nekaad, God ye Karadmo Ye Karub kui!" andoon.
25 Andoone, Yesumbed awad yaa yobdoodmo yedmenoon, "Iwari kere! Ye
niindem aom kuu koronde angkadere!" andoone, 26 karub kuu awadbed
kot ayimaun areb kenambunmo kanyobene kankorarekore, ye niindem aom
kuu komke angkadoroon.
27 Kwanoone, nimakarub korem kuu binangki darewoob kerekorib,
yikareb kaamobiwen, "Kee komarewa kii! Kedmengkandi yewewiib,
aromkonoyiib kee! Yembed awad arewa yedmendaane, ye weng wengam-
bere kwanimaib kuiyoo!" andiwen. 28 Kowe, Yesu komo kamoon ye weng
kuu kirodmo Galeli ambibkin aom okad yimin yimin yaa daande yareen.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboon
(Mt 8:14-17, Lk 4:38-41)

29 Kwane, Yesu yoom Yems yoom Yoon yoom Saimon yoom Endru yoom
kurikuri ambib domonde, Saimon yoom Endru yoom yi ambiwoom wini-
wen. 30 Saimon ye anodkan kuu anikadiib kowe, angki yeman ari angkuune,
yu weng kuu Yesu yaa yedmeniwen. 31 Yedmeniiwe, ye kuu yuyiib yaa wene
dingki yaambed awinendoone, anikad kuu dowan keroone, nenkoonoone
aromnenu yaro doberekoru, yi yaa animan nekwe age bangkandeen.
32 Kuye aron kubune amnoom yaambed, taundan yenambed bob anikad-
dan koremiib awad arewambed ibnendiwendan koremiib kuu Yesu yaa
benminiwen. 33 Benminiiwe taundan korem kuu ambib kuyaa mimyamo
keriiwe, 34 nimakarub yemoon bob anikad maa maayiib menebiwen kuu
Yesumbed God yaromkonombed ongmenaboone wadkeriwen. Angkon
awad arewa yemoon yedme yenburenaboon kuu yi weng dakmi kuu
kebenoon, amborom kuu ye kuu yikaad kowe.

Yesu Obonmo Angkambed Kurikuri Keroon
(Lk 4:42-44)

35 Kwane warewinimbed, Yesu kuu deedere yaro ambiwoom kuu
domonde wene obonmo angkambed kurikuri keroon. 36 Kwanoone, Saimon
yoom yangkodmi yena yoom kuu wene ye ande onmiib. 37 Onmenmo wene
ye wedmenekorib, kenambun daaniwen, "Nimakarub korem kuu eb ande
onmiib kii!" andiwen. 38 Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, "Nub kuu
koronde kimyen wunubka, kambong dia dia yaambed God ye weng amun
daanda. Kwani ye dowad kumbed ne kuu manaan kowe." andoon.
39 Kowe, Galeli ambibkin aom dewenenib, Yuudan yi kurikuri ambi-
woombed God ye weng amun daandenmo wenene, awad arewa yaa yedme
yenburaane angkanimo kamiwen.

Karub Kaningki Bowiib Ongmoon
(Mt 8:1-4, Lk 5:12-14)

40 Kwane, karub kaningki bowiib kuu Yesu yaa mene dangbodin yiri
bumangkene eekmoon, "Eb dowaken keroka ongmewebko amun kere ne
karub yaa ika dabokna." andoon. 41 Kwanandoone, Yesu kuu mimyob
darewoob keenekore, ye dingki yire angkoronene, "Ne dowakenaa, amun
kerok." andoon. 42 Andoone kwane kuyaambed, kaningki bob kuu dowan
keroone amun keroon.
43-44 Kwanoone, Yesumbed weng yobdood yedmenoon, "Kibireb kee wene,
God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub yaamo. Eb amun kerewen
kuu korokbene. Kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon
kuu kwane dingkan nengkebko agedmo keroko God yaa baeb kone eso

ande. Kwananeeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane. Kumban, eb yaa komarewa keroon kuu karub yena yaa dakmaab! Ma kwamaab!" andoon. 45 Andoonkob wonoon kumban karub kuu wene ogoodmo kwane dakmenmo wonoone, weng kuu daande yareen. Kwanoon kumbed Yesu kuu karub murubia ari kambong aom awunindeban, amborom kuu ye yaa mene king kerok andaib anded. Obonmo angka doreen kumban, nimakarub kuu kuyaa kuyaambed ye yaa menebiwen.

2

Yesumbed Id Yidnoonman Ongmoon
(Mt 9:1-8, Lk 5:17-26)

1 Aron yena dowan keruune, Yesu kuu ika mene Kapeenaum aom yambib yaa nandoon kii andiiwe taundan kuu wengamberekorib, 2 yemoon nedbiwen kuu ambiwoomiib bunangkayiib kuu muubniwen. Nedbiiwe, yembed God ye weng amun daandoon. 3 Daandeene, karub kaningiib yenayiib kuu yimbed id yidnoon ye karub kuu nenminiwen. 4 Kumban Yesuyiib yaa kuu nen awunindeban, amborom kuu nimakarub yemoon kowe, ye doreen ye korok arimbed wid yeman kuu bongmekorib, id yidnoon ye karub kuu did ari angkeen kumbed nong yaambed awine awine kankubuniwen. 5 Kwaniiwe, Yesu kuu yi anam andi yaa wedmekore, id yidnoon ye karub yaa yedmenoon, "Ne dana, eb ambarakmi kuu are nonondandoon kii." andoon.
6 Andoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yena kuu kuyaa dibiib kowe, wengamberekorib yikareb meendobenabiwen, 7 "Karub kee komarewa kwane dakmeen kii? Ye kuu God yaningko monmaroon kii. Kanembed ambarakmi kuu are nonondandaneen? Godmo kii!" ande meeniwen.
8 Kwane kuyaambed, yi niindem aom meendobiib kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa yedmendoon, "Komande yiib niindem aom kwane meendobiib? 9 Id yidnoon ye karub yaa yobdoodban yedmi kuu kunambed? Eb ambarakmi kuu are nonondandoon andi dee? O dembe yaro eb did kande wene andi dee?* 10 Kumban, Karub Ye Mingki kuu God ye deme yaromkonoyiib ambarakmi are nonondandi ye dowad okad yiri monoon kowe, yiib akme kaadkeri yeman kuu kei." andekore, 11 id yidnoon ye karub yaa yedmenoon, "Nembed ke yedmebdaan kei, dembe yaro eb did kande eb ambiwoom wene." andoon. 12 Andoone, yi korem keenombiriiwe dembe yaro ye did kandekore wonoon. Kwanoone, yi korem kuu binangkekorib, God yaa kubene yedmiwen, "Nub kuu kee kwamune ma wedmimokban kii." andiwen.

Livai Yaa Yedme Nendoon
(Mt 9:9-13, Lk 5:27-32)

13 Angkon amaan, Yesu kuu bowan kebed angka wonoon. Wonoone, kadaareb kuu ye yaa miniiwe, yembed andowe kedmengkandoon. 14 Kwane wene wedmoone, Alfeyus ye mingki Livai kuu Saesaa ye tak od bimaib ye ambib mana aom dibeen kowe, Yesumbed ye yaa yedmoon, "Ne yoman mene." andoone dembe yaro ye yoman wonoon.
15 Kwane Livai yoom Yesu yoom Livai yambiwoom winiiwe, tak od bimaibdan yemooniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinindodan yena yemooniib Yesu ye kedmengkandeendaniib kuu ye yoom dibo animan aniib. Yi korem kuu ye yoman winiwen, yi kuu yemoon keroon.

---

* **2:9:** Are nonondandoon andi ye weng kuu yobdoodban, amborom kuu are nonondandi ye weng kuu anam dee anamban dee wedmi yemanban kowe.

16 Dibo aniiwe, Yuu yi amob kedmengkandidan yena angkon yi kuu Farisi
kowe, yimbed wedmekorib, ye kedmengkandeendan yaa kaamondiwen,
“Komande ye kuu tak od bimaibdan yoom ambarakmidan yoom dibonib
aniib?” andiwen. 17 Kwanandiiwe wengamboroon kowe, yembed yi
yaa yedmoon, “Dokta kuu amundan yi dowadban, bob anikadiibdan yi
dowad kowe, ne kee manaan kee yorokmo doriibdan yaa amonombime
andi dowadban, ambarakmidan yaa amonombime andi dowad manaan.”
andoon.

Animan Koronde God Yaa Meeni Aron (Mt 9:14-17, Lk 5:33-39)

18 Aronki yena kuu Yoon ye kedmengkandeendan kuu aronki mimo ani-
man koronde God yaa meenimo kamimaib. Farisidan kangkon kwanimaib.
Kwanimaib kowe, karub yenambed mene Yesu yaa kaamoniwen, “Yoon ye
kedmengkandidaniib Farisi yi kedmengkandidaniib kuu animan koronde
God yaa meenimo kamiib kowe, komarewakob eb kedmengkandeebdan kuu
kwanimokban?” andiwen.
19 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Wonong awanandameen-
man yangkodmia ye yoom doriib kuu komande animan koronde God yaa
meenimo kamaniib? Yiminban dowan. 20 Kumban aron kuu mananuun,
aron kwane awanandameenman kuu yi yaambed nenwananeen. Kwana-
neen kumbed animan koronde God yaa meenimo kamaniib.
21 “Kuruweng kuu kei. Karub maa ebkad barad yeeb kandene ebkad kurin
biringkoon ye dem yaa yoone kaarangkoon karen, ogoone ebkad barad
nedbeene ebkad kurin kumbed biringke dem darewoowiib kere arewa
keroon karen. Kowe korem kwanimokban.
22 “Kuruweng maa kei. Karub maa wain ok yeeb kande wain ok yowo ba
kadbed kurin yeman ongmiwen aom bunoon karen, wain okbed kabayingke
kad biringke wain ok kuu onduknoon karen. Kwananeene, wain okiib wain
ok yowoyiib kuu arewa keraneen kowe, kwanimokban, wain ok yeeb kuu
wain ok yowo yeeb aombed bunimaib.” andoon.

Sabat Aron Ye Yariman (Mt 12:1-14, Lk 6:1-11)

23 Sabat aron † mamaa arimbed, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom
wene mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye
kedmengkandeendanbed baali yob kuu biangke ab daadme anande kami-
wen. ‡ 24 Kwamiiwe, Farisidanbed Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewa
kii, komande Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiib?”
andiwen.
25 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia
yoom kuu animaniibban mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu yiib ma
kimingkindokowoo? 26 Weng kei. God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan
yi korok darewoob Abiataa doboroon yaron yaambed, Dewid kuu God ye
kurikuri ambiwoom aomnene God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib
ye om amob God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo ani yeman kuu
anoon. Anekore, yena kuu yangkodmia yaa bangkandoone aniwen.
27 “Kwane, Sabat aron kuu nimakarub yi dowad Godbed ongmoon. Wen-
gaiwoo? Nimakarub kuu Sabat aron ye amob ye dowad ongmindo. 28 Kwani
kowe, Karub Ye Mingki kuu Sabat aron kuned ye Yariman kii.” andoon.

---

† **2:23:** Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri yaron, yiidki yeman, deme awini kuu amob. ‡ **2:23:** Baali yob biangke ab daadme ani kuu yimin, Yuu yi amob kuyaom kuu. Duteronomi 23:25 kimingke. Kumban Farisidanbed amob maa ari kowiwen.

3

1 Sabat aron mamaa, Yesu wene kurikuri ambiwoom aomne, karub
dingki biridiib dingki kongiib angkaknoon kuu wedmenoon. 2 Kowe, karub
yena kuu Sabat aron arimbed ongmoka wedmekorib, kangdod aom wene
yedmem Sabat aron arimbed deme awinoon kowe anam ambarakmoon
andi ye dowad keenombiriwen. 3 Kwane Yesumbed karub dingki arewa
yaa yedmenoon, “Nimakarub yi arinambo arimbed dembe.” andoon.
4 Kwanandekore, yembed keenombiriwendan yaa kaamondoon, “Sabat
aron ari amob kuu kunambed, nimakarub yaa amun kami dee, arewa kami
dee, o dangkorodore nenkooni dee, aye kowi dee?” andoon, kumban yi kuu
inandindo iwari keriwen.
5 Kwane, Yesu kuu yi niindem aom wabkad kara kuu yekaad kowe, norin
wande miin kubiyiibban kerekore, kereknanabe karub dingki arewa yaa
yedmoon, “Eb dingki yire.” andoone kwanoon. Kwanoone, ye dingki kuu
kirodmo amunmo keroon.
6 Kwanoone, Farisidan kuu koronde wene King Erod dabokniwendan yaa
komarewa kere Yesu ayanuub ande dakmiwen.

Kadaareb Yesu Ye Yoman Winiwen
(Lk 6:17-19)

7 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuyaa koronde bowan
Galeli angka winiiwe, kadaareb kuu ambibkin Galeli yaambed yi yoman
winiwen. 8 Yembed komo kamoon ye weng kuu daande yaruune wengam-
berekorib, angkon Yudeadaniib Yerusalemdaniib Idumea ambibkindaniib
ok Yooden yaradaniib awanewandeen Taiya taun yoom Saidon taun yoom-
daniib nimakarub yemoon yeyiib yaa miniwen. 9-10 Yembed yemoon ong-
menaboon kowe, bob anikaddan kuu ye yaa badmenande kadaareb aom
wibdidkanmo winiwen. Kwanimaib kowe, nimingkaib andi ye dowad ye
kedmengkandeendan yaa yedmoone parai motod kanminiwen. 11 Kuyaron
kuu awad arewambed karub ibnendiwen kuu ye wedmenekorib, ye ari-
nambo arimbed bumangke kirobenib komkanib “Eb kuu God ye Mingki kii!”
andimaib, 12 kumban yembed yi yaa ye kuu God ye Mingki kii andaib ande
weng yobdood yedmendimaan.

Apasodan Kinoon
(Mt 10:1-4, Lk 6:14-16)

13-14 Kuye yondem ari kuu Yesu weneene ye yoman winidan kangkon wini-
iwe aangko angka daanekoriwe, yembed kedmengkandandameen ye karub
wad ayoowiib kinoone nedbiiwe yi yaa yedmendoon, “Yiib kuu ne apasodan
ande kinaan kii.” andoon. Kuye dowad kuu ye yoom yarenib, yembed
yedmaneena wene ye weng amun kanwene daandenib, 15 ye aromkono
kondaneene awad arewa yaa yedme yenburimo kamaniib kui.
16 Wad ayoob kinoondan yi aningko kuu kei, Saimon yoom (yaningko
mamaa Yesumbed konoon kuu Pita), 17 Sebedi ye meed Yems yoom Yoon
yoom (yi aningko mamaa Yesumbed kondoon kuu Boaneeges, kuye id kuu
arud nambad areb ye karub), 18 Endru yoom Filip yoom Baatolomyu yoom
Matyu yoom Tomas yoom Alfeyus ye mingki Yems yoom Tedeus yoom
Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom 19 Yudas Iskeriot
Yesu yaa ambodangoonman yoom kui.

Yesu Ye Aromkono Kuu God Yaambed Kandoon
(Mt 12:22-29, Lk 11:14-23)

20 Kwane, Yesu kuu ika wene ambiwoom aomnoone, nimakarub yemoon
angkon menebe aomne diiriwen kowe, ye yoom ye kedmengkandeendan

yoom kuu animan mengke anindeban keriwen. 21 Kwane, ye enaya damana
kuu weng kee wengamberenib, “Ye kuu warudki keroon kowe, wene nen-
dem.” ande nendok winiwen.
22 Angkon Yuudan yi amob kedmengkandidan yena Yerusalem arimbed
miniwen kumbed yedmiwen, “Ye kuu awad arewa yi korok darewoobbed
ibnenoon kii. Awad kee yaromkonoyiib kumbed awad arewa kuu yedme
yenburaane angkanimo kamiib kii.” andiwen.
23 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa kuruweng dakmoon, “Wengaiwoo?
Setenbed ye awad arewa kuu ma yedme yenburoone angkaniwenkowoo?
Dowan! 24 Ambibkin mimodan kuu andokbe yeka yeka kere yikanmo
nangmaniib kuu, dobaraibban yowore dowan keraniib. 25 Kwane ambib
mimodan kuu andokbe andokbe kamenib yikanmo nangmaniib kuu, do-
baraibban yowore dowan keraniib. 26 Seten awene kwangkon andokbe an-
dokbe kamenib yikanmo nangmiwen karen kuu, dobaraibban yaromkono
yimin wandi aron muneen karen. 27 Anam kuu kei. Karub maambed
karub aromkonoman yambiwoom no bongme aomne ye yiribman bi kuu
yiminban, karub aromkonoman kuu oonoon kowe. Ibduruk kuu yembed
karub aromkonoman kuu nong yengbe kowekored, yambiwoom bongme
aomne ye yiribman bi kumbedmo yimin.
28 “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub yi ambarak-
miyiib God yaningko monmari wengiib korem kuu are nonondandi kuu
yimin. 29 Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaningko monmaraneen
kuu aron korem korem are nonondandaanban.” andoon. 30 Kwane yed-
moon amborom kuu yimbed ye yaa kuu awad arewayiib andimaib kowe.

Yesu Ye Enaya Damana
(Mt 12:46-50, Lk 8:19-21)

31 Kwane, Yesu ye ena yoom ye damana yoom kuu mene bunangkambed
doberenib karub maa yedmiiwe ambiwoom wene Yesu yedmenok wonoon.
32 Kadaareb kuu ye dia diberenib awanewandiwen kowe, yimbed Yesu yaa
yedmeniwen, “Eb ena yoom damana yoom kuu eb wedmebdande bunangka
doriib kii.” andiwen.
33 Kwanandiiwe, yembed kaamonoon, “Ne enaya damana kuu kane
kane?” andoon. 34 Kwanandekore, ye dia dibere awanewandiwendan
yaa kereknanmo dewene yedmoon, “Ne enaya damana kuu kee dibiib kei.
35 Kane kanembed God ye dowaken yaambed kamimaib kuu ne enaya
damana kii.” andoon.

4

Kab Kiradmoon Ye Kuruweng
(Mt 13:1-23, Lk 8:4-15)

1 Yesu kuu angkon ika bowan angka wenekore, andowe kedmengkan-
deene, nimakarub yemoon ye yaa menebe awanewandiib kowe, yi kuu
ok kebed yaa kwane dibiriiwe, ye kuu parai motod aombed aomne dome
angkaro kebed diambed yinmonekore, 2 kuruweng yemooniib yi yaa ked-
mengkandene ma yedmoon kuu kei.
3 “Wengambirime! Yongbon yariman kuu ayongmon yeeb angka wene
yob kab kiradmande wonoon. 4 Kwane wene kiradmenmo wonoone, yob
yena kuu kiwaan angka kiroboon kowe, onbed wan menebe ane dowan
keriwen. 5 Kwane, yob yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiro-
boon kowe, kirodmo demboon, amborom kuu okad kuu ambab yirimban
kowe. 6 Kab kuu demboon kumban okad kuu ambab yirimban kowe,

yumburum ambab yiri kubunebindo keroone, aron yaro mene yuruune niminbed kab kuu koknoon. 7 Yob yena kuu okad yik kawiib ari kiroboon kowe demboon. Demboon kumban yik kabbed dabuknandoon kowe idiib kerindo. 8 Yob yena kuu okad amun ari kiroboon kowe, dembe deederene idiib kere wonoon. Yena kuu id 30yiib, yena kuu id 60yiib, yena kuu id 100iib keroon." ande kuruweng dowan kerekore, 9 yedmoon, "Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok." andoon.

10 Amaan, kadaareb wenebiwen ye yoman kuu ye kedmengkandeendan wad ayoob yoom yena ye yoman yarebiibdan yoombed Yesu yaa kuruweng ye id kandi ye dowad kaamoniwen. 11 Kaamoniiwe, yembed yedmoon, "Weng id angkara biknoon kuu yiib yaa korokbendimain, Godbed korok kere ooni yeman. Kumban ne yaa daboknindodan kuu kuruweng yaambedmo dakmimain 12 kowe, God Ye Weng aom wongkoon kuu yi yaa kwamune keroon kuu ke yedmoon kei,

'Yi kuu wedmimaib kumban akmi ye id kandindeban,
wengambirimaib kumban weng id kandindeban.
Kwamune kuu id kandaniib kuu
amonombaniiwe Godbed yi ambarakmi are nonondandaneen kui.' "
andoon.

13 Kwanandekore, kedmengkandeendan yaa ika yedmoon, "Kuruweng kee id kandindoyoo? Kee id kandindo kowe, kuruweng maa maa ye idbed kandaniib dee? 14 Id angkara kuu kei.

"Yongbon yariman kuu God ye weng amun kiradmoon areb. 15 Nimakarub yena kuu okad kamkono kiwaan areb. Yob yena kiwaan angka kiradmoon kuu God ye weng amun wengambiriwen kumban weng yi yaa kiradmoon kuu Setenbed mene benwinimaan. 16 Nimakarub yena kuu dumnad yiri okad darewoobban ari areb. Yob kiradmoon kuu God ye weng amun wengambere kubiwen 17 kumban, yi kuu yumburumiibban areb kowe, aron doboobban weng amuniib awine dobirimaib. Kuu kwamune, God ye weng amuniib yaa yenbandi o dabab kondi ye arud barang yi yaa manaane kirodmo God ye weng amun yaa kuu korondimaib. 18 Nimakarub yena kuu okad yik kawiib areb. Yob kiradmoon kuu God ye weng amun wengambiriwen 19 kumban, okad kiri doruub ye meenimo dobiriyiib, yiribman yemoon baan kowe God yaamban yiribman yaamo kubimo dobiriyiib, yiribman maa maa bi ye inameniib kumbed God ye weng amun dabuknandoon kowe, God ye weng amun kuu ye idiibban keriwen. 20 Nimakarub yena kuu okad amun areb. Yob kiradmoon kuu God ye weng amun wengamberekorib, anam andaiwe God ye weng amun ye id kuu yena 30yiib kere, yena 60yiib kere, yena 100iib ika ika keroon kwamune kerimaan areb kii." andoon.

Komo Bangkabdoon Kuu Awine Ambangke

21 Kwane, yembed ika yedmoon, "Lem kuu kanmene meneki wongdem aom kowi dee, angkimbon arak dabderem aom kowi dee? Kwanimokban, lem ye dobirimbon ari kowimaib. 22 Komo biknoon kuu dian yaa kowaneen. 23 Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.

24 "Komo wengambiriwen kuu korobe meenime. Yiibbed yena yaa wengyundimaib kuu Godbed yiib yaa kangkon kwamendiwen kwamune areb yiib yaa wengyundaneen, kumban korobe andangke keenombaraneen kumbed kakman kuu ariyiib yiib yaa kondaneen. 25 Kanembed anam andi yekaad ongme meenaneen kuu Yarimanbed yemoon bangkananeen, kumban kanembed kuuyiibban kuu yeman korem kuu ye yaa Yarimanbed yeka baneen." andoon.

Yob Dembi Ye Kuruweng

26 Kwane, yembed ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni kuu kekamune
areb. Karub maa yob kab okad yiri kiradmoon. 27 Yembed amnoomiib angke
awingyawiib dembe kameen kumban komarewa yiim deedere kainimaan
kuu yekaadban. 28 Okad yuka bangkanimaun. Ibduruk kuu korok aangke
deedere imkonoyiib kere norokiib kere idiib kerimaan. 29 Kwane, yob kuu
idiib kere amne yumu keraane bimaib.” andoon.

Mastet Yob Ye Kuruweng
(Mt 13:31-32, Lk 13:18-19)

30 Angkon ika yembed yedmoon, “Godbed korok kere ooni kuu komo ku-
ruweng yaambed dakme kwamune areb ande kedmengkanuub? 31 Kukuu at
mastet areb, ye yob kab embeng embeng, yob kab yena arebban kumbed be
wene okad yiri kibingkimaib areb. 32 Kumban mastet yob kab kuu deedere
darewoob kere yongbon kab yena arebban kowe, nondong dareb dareb
keraane, ayari onbed wanmene kubun aom dibirimaib.” andoon.
33 Yesumbed kuruweng kee areb kwamune weng yemooniib weng amun
dakmoon kuu nimakarub yi kaadkeri ye kumunkingki kuyaambed ked-
mengkandoon. 34 Ye kuu kuruwengmo ogood wengiibban yi yaa daandi-
maan, kumban ye yoom ye kedmengkandeendan yoom yimbirimo keriiwe,
weng id korem kuu kedmengkandoon.

Yesumbed Nuuwa Oknondoka Kebenoon
(Mt 8:23-27, Lk 8:22-25)

35 Kuyaron oobne yaambed, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yed-
moon, “Nub kuu koronde bowan yara yanem.” andoon. 36 Kwanandoone, yi
kuu kadaareb domonde kwane parai motod nandekoriwa, yenayiib yi parai
motodiib ibnekoriwa, andowe yaniwen. 37 Kwane yaniiwe, wedya kuu nuub
darewoob kuwengiib wuure kanmonoon kumbed, oknondok kuu motod
aom ambungkane amburunande kameen. 38 Yesu kuu motod yibi anukbed
korok ambongkoni yemaniib kowekore kwari unuk angkoon kowe, ye ked-
mengkandeendanbed kaakmenenib yedmiwen, “Kedmengkandi korok oi.
Ke ok kubunandamuub kei, eb meenindoyoo?” andiwen.
39 Kwanandiiwe, ye kuu dembene nuuwiib oknondokiib yaa yobdood
yedmoon, “Iwari ema kerime!” andoon. Kwanandoone, nuub kuu dowan
keroone kwane ok kuu yewenub kereen. 40 Kwane, yembed ye kedmengkan-
deendan yaa yedmoon, “Yiib kuu komande undeek keriwen? Anam andin-
dokowoo?” andoon.
41 Kwanandoone, yi kuu binangke uni darewoob keriwen kowe, yikareb
kaamobiwen, “Kee kane kii? Nuuwiib oknondokiib kuu ye yaa wengam-
baraniibmo kowe yii!” andiwen.

5

Awad Arewayiib Ibneniwenman Ongmoon
(Mt 8:28-34, Lk 8:26-39)

1 Kwane Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom bowan Galeli yara
Gerasin ambibkin yaa yaniwen. 2 Kwane yanekoriwa, Yesu kuu parai
motod aombed angkadoroone, karub awad arewayiib ibneniwen ye karub
kuu botdem bob konombon aombed mene ye yaa durunenande monoon.
3-4 Karub kee botdem bob konombon aombed dobirimaan. Aron yemoon
karub yenambed ye dingki yaa sein nongbed yenbenekorib yeeng baradbed
ye yon ayoob dange yenbimaib, kumban nong kuu buruwadmene yeeng
barad kangkon monmare dudmungkimaan. Ye aromkono kuu karub korem

burudandoon kowe, awine yengbenindeban yiminban keriwen. 5 Aron
korem awingyawiib amnoomiib kuu kwane botdem bob konombon aomiib
aangko ariyiib kwangkambed doberemberene komkimame bot baradbed
yemeren bungenabimaan.
6 Kwane ye kuu ambabbed Yesu wedmenekore, kabaanmo mene ye mu-
rubia arimbed dangbodin yiri bumangkoon. 7-8 Bumangkoone, Yesumbed
yedmenoon, “Awad arewa, karub ye niindem aom kuu angkadere.” an-
doone, naawonmo baandoon, “Yesu, Korem Burudandoon Arimbed Ye God
ye Mingki! Ebbed ne yaa komo kamandewed? God yaningko yaambed
yedme kowe, ne yaa yewed darewoob kawe monmaruwaab!” andoon.
9 Yesumbed kaamonenoon, “Ewaningko kuu kane?” andoon. Andoone,
yembed inandoon, “Naningko kuu Kadaareb, nub kuu yemoon kowe.” an-
doon. 10 Kwanandekore, Yesu yaa ambibkin bunangka benkiradmaab ande
angkon ika ika eekmoon.
11 Awon amongkob wad yemoon kuu aangko kaat ok kebed yaambed
anengkanan yarebiib kowe, 12 awad arewambed Yesu yaa eekme yedmiwen,
“Nub kuu awon niindem aom winime ande yedmebko wenem.” andiwen.
13 Kwanandiiwe, yembed kwanime ande weng kondoone, angkadere wene
awon niindem aom aomniwen. Awon wad yemoon korem kuu 2,000iib areb
aangko kaat angkambed kirokmone ok yiri kabaane bubke konok anenib
dukniwen.
14 Kwaniiwe, awon yi arian kuu kabaanmo wene taundaniib okad
angkadaniib yaa daandiiwe, wengamberekorib wene komarewa keroon
ande ika wedmok miniwen. 15 Kwane, mene Yesuyiib yaa nandekorib
wedmiiwe, awad arewa yemoonbed ibneniwen kumbed angkadiriwen ye
karub kuu inwaroon kumbed inamen amunmo kuyaa dibeen kowe, yi
kuu uniwen. 16 Kwane, wedmiwendanbed awad arewambed ibneniwen
kumbed angkadiriwen ye karub ye wengiib awon yaa komarewa keroon ye
wengiib kuu menebiwendan yaa dakmiwen. 17 Kuyaambed nimakarubbed
yi ambibkin aom kuu koronde wonok ande yobdoodmo kaamoniwen, Yesu
yaa.
18 Kwane, Yesu kuu parai motod aom aomnoone awad arewambed ib-
neniwen angkadiriwen amun keroon ye karub kuu mene Yesu yaa eekme
ne yoom wenem andoon. 19 Kumban, Yesumbed yedmoon, “Yii, eb am-
biyoom wene Yarimanbed eb yaa komarewa kere mimyob keebdene eb
dabab arene ongmebdoon kuu wene eb ambe awene yaa daande.” an-
doon. 20 Kwanandoone, karub kuu koronde wene ambibkin Dekapolis aom
Yesumbed ye yaa komarewa kerunoon ye weng kuu andowe daandoon.
Kwane daandoone nimakarub korem kuu binangkiwen.

Wonong Koyu Anam Bobneen Yoom Anikad Ye Wonong Yoom (Mt 9:18-26, Lk 8:40-56)

21 Kwane, Yesu kuu parai motodbed ika bowan yara yane bid yaa doroona
kadaareb yemoon kuu menebe ye angkara awanewandiwen. 22 Kuyaambed
kurikuri ooni ye karub maa yaningko Yairus kuu kuyaa mene Yesu
wedmenekore, ye yon yiri bumangkene okad yiri korok kankibine 23 Yesu
yaa yobdoodmo eekme yedmenoon, “Ne dana mungkan bobnandamuun
kowe, anam mene eb dingki yu yaa kowebko amun kerenu wadkeruk.”
andoon. 24 Andoone, Yesu kuu ye yoom winiwen.
Winiiwe, kadaareb yemoon kuu ye yoman wene nimingke awanewandi-
wen. 25 Kuyaa kuu wonong maa yu kuu wood andemwuroon kuu dowan
kerindeban. Weeb wad ayoowiib kwamune doruun. 26 Yu kuu doktadan

yaa od kowaune ongmimaib kumban dowan kerindeban yu od dowan kereen, kumban yu durud yewed kuu darewoob kereen. 27 Kwane, Yesu ye weng wengamberekoru, nimingkaib aombed yoman yaro mene yebkad yaa ema angkoroneneen, 28 amborom kuu yumbed meeneen kuu "Yebkad yaa angkoronaniin kuu amun keraniin." andeen. 29 Kwane kuyaambed yu wood kuu kirod dowan keroone, yukareb meeneen, "Anam, ne kuu kuye durud yewed kara kuu dowan keroon kii!" andeen.

30 Kuyaambed Yesu kuu meenoon ye ongmi yaromkonombed maa yaa amun kerunoon kowe, amonombene kadaareb aom kaamondoon, "Kanembed ne ebkad yaa angkorowoon?" andoon. 31 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, "Eb wedmeewoo? Nimakarub eb yaa nimingkaib kowe, komande eb kuu kanembed angkorowoon andeeb kii?" andiwen. 32 Kumban Yesu kuu kanembed kwanoon ande kereknanmo deweneboon.

33 Kwane, wonong yu yaa komo keroon kuu yukaadkereen kowe, mene ye yon yiri bumangkenu, kiringmiyiib uniyiib kumbed korem anammo daaneen. 34 Kwane, yembed yu yaa yedmendoon, "Ne dana, kub anam andimbed ongmebdoona wadkereeb kowe, durud yewediibban dore amunmo wene." andoon.

35 Yesu kuu kwane dakmeene, karub yena kuu Yairus yambiwoombed miniwen. Mene yedmiwen, "Eb dana kuu bobneen kii. Kwani kowe, Kedmengkandi korok kuu domoneneewo, maa yaa wonok." andiwen. 36 Kwane, Yesu kuu yi weng wengamberedandekore, Yairus yaa yedmenoon, "Eb meenaab. No anam ande meene." andoon.

37 Kwanekore, Pita yoom Yems yoom Yems ye daman Yoon yoom yaa wenem ande, karub yena kuu dobirime andoone, dobiriiwe winiwen. 38 Kwane wene Yairus yambib yaa nandekorib, Yesu kuu wedmoone nimakarub kuu wayirindenib amengiib naawonmo yuudiyiib kamiib 39 kowe, ye kuu ambiwoom wene yi yaa yedmoon, "Kee komarewa kwane wayirindenib yuudiyiib kamiib? Wonong koyu kee bobnindo, no unuk angkeen." andoon. 40 Kumban yi kuu ye yaa ambon baaneniwen.

Kwaniib kowe, "Bunangka angkanime." andoone, yi korem kuu angkaniiwe, Yesu yoom awodki yoom awaan yoom ye kedmengkandeendan ayoobmim yoom kumbedmo koyu yu bob angkuun aom awuniwen. 41 Awunenib, yembed yu dingki yaambed awinendekore yedmoon, *"Talita kum."* andoon ye weng id kuu "Dana, dembe." andoon. 42 Kwane kuyaambed koyu kuu dembenu andowe dodkanmo dewenebeen. Kuyaambed yi kuu binangki darewoob keriwen. Yu kuu weeb wad ayoowiib. 43 Kwaniiwe, yembed weng yobdood yi yaa yedmendoon, "Karub yena yaa kuye weng kuu dakmaiwe yikaadkeraib." andekore, "Animan maa kondibko anuk." andoon.

6

Yesu Ye Kambongdan Kuu Ye Yaa Kubindo (Mt 13:53-58)

1 Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde ye kedmengkandeendan be ye kainoon ye kambong yaa be wonoon. 2 Kwane, Sabat aron keruune, kurikuri ambiwoombed andowe kedmengkandoone, yemoon kuu wengamberenekorib binangkiwen.

Binangkekorib, yikareb kaamoniwen, "Karub kee, kedmengkandi kee kunambed boon? Inamen mengmeng kara kee kanembed konoonkob, God yaromkono wedmi yeman kuu ongmimaan kii! 3 Ye kuu no ambib yenbi ye karub kuda! Ye kuu Meri yu dana, Yems yoom Yosef yoom Yudas yoom

Saimon yoom yi aagorok kedi! Ye yangkura kuu nub yoom keyaa doruuwa!”
andekorib, ye yaa kongeniwen.
4 Yesumbed yi yaa yedmoon, “Profesiman kuu yemoonbed karub amun
andimaib kumban, ye kambongdaniib ye karubkimiib ye ambanga damana
aweneyiib kumbedmo ye yaa karub amun andimokban.” andoon. 5 Kowe,
ye kuu God yaromkono wedmi yeman kuu ye kambong kumaom ma ko-
rokbindo. Bob anikaddan mimim kumbedmo arimo ye dingkimbed ari
kowe ongmoone amun keriwen. 6 Kwane ye kuu binangkoon, yi kuu ye yaa
anam andindo kowe.

Yesumbed Wad Ayoob Yedmoone Ye Wengiib Kanwiniwen (Mt 10:1-14, Lk 9:1-5)

Kwane, Yesu kuu wene kambong kambong yaa kedmengkandenmo ya-
roon. 7 Kedmengkandeendan wad ayoob kuu yedmoone, ye yaamo keriiwe,
awad arewa yenburi yaromkonoyiib kondene ayoob ayoob nekwoon kuu
wenebe weng amun dakmi ye dowad. 8 Nekwekore, yembed kwamunime
andi ye weng daandoon, “Yiribmaniib ma be wanaib, kungkang atmo.
Omiibban meniibban odiibban, kui. 9 Yonkad deebime kumban ebkad
maayiib maandaib. 10 Kambong maa aomnibko, karub maambed nambi-
woom miniiwo doberem andoonka, kwane kuyaom dobirime. Doberenib
kumbed wene kambong kuyaom domondi yaron keraneen, ambib maa
yaa wene dobaraib. 11 Kambong maa aomnibko, yiib yaa kubendokban
kere wengamberendokban keribka, yiib yon dabderem yiri ingkud kuu
wangkibko kiroboko koronde winime. Kwananiib kuu yi inamen arewa kuu
yika akmi ye dowad.” andoon.
12 Kwane daandoone, yi kuu wenebe nimakarub yaa ambarakmi yaa
kuu koronde amonombime ande kedmengkandiwen. 13 Kedmengkandenib,
yimbed awad arewa yemoon yenburenib, bob anikaddan yemoon kuu yi
korok ari olif yob ambod ok amun kerundi yeman kumbed bunabende
kurikuri keriiwe, God yaromkonombed amun keriwen.

Yoon Baptaisman Ye Korok Wandiwen (Mt 14:1-12, Lk 9:7-9)

14 Yesu ye weng yirin daande wuneen kowe, King Erod kangkon wengam-
boroon. Yenambed dakmiwen, “Ye kuu Yoon Baptaisman bobnoon yirimbed
demboon kii. Kwanekob God yaromkono wedmi yeman korokbimaan.”
andiwen. 15 Kwanandiwen kumban, yenambed yedmiwen, “Ye kuu Elaidya
kii!” andiwen. Kumban yenambed dakmiwen kuu “Ye kuu profesiman maa,
kurin anuk yiri doriib kwamune areb kii!” andiwen. 16 Kwane dakmimaib
kowe, Erod kuu wengamberekore yedmoon, “Ye kuu nembed Yoon ye korok
wandaane bobnoon kumbed demboon kii!” andoon.
17 Anuk yiri kuu King Erod yembed kwanime andi ye weng kondoonkob,
Yoon kuu awinene nong yengbe kanwene wii aom kowiwen. Yembed
kwanoon amborom kuu ye aagorok Filip ye wonong Erodiasbed yu ambi
dankare domonenuune Erodbed yu kuu awanoon kumbed 18 Yoonbed Erod
yaa yedmimaan, “Eb aagorok ye wonong awani kuu amob! Eb aagorok
bobnindo kowe.” andoon. 19 Kwaniiwe, Erodiasbed Yoon yaa arud wan-
dunekoru ayande kameen kumban, yu kuu kwanindeban, 20 amborom kuu
Yoon kuu inamen yorokmo awinene karadmo ye karub kowe, Erod kuu
unekore Erodias yu arud kuu kebende ye oonoon. Erod kuu Yoon ye weng
wengamberene ne kiwaaniibban ee ande kirinwimaan kumban ye dowaken
ye yaa wengambarande kamimaan.

21 Amaanbed, King Erod ye wooneen yaron ani orok ani yeman yaron
muneen kowe, Erodiasbed kibikee ne aron kii ande meeneen. Erod ye
korok korok darewoowiib ana nangmidan yi korok korokiib Galelidan
yi korok korokiib kuu yambiwoom animanbon kowoon yaamo keriwen.
22 Kwaniiwe, Erodias yu mungkan kuu mene awuderenu ebkad wayirikni
andi andeen. Kwaneen kuu Erod yoom ye owod mene animan aniibdan
yoom kuu kubiwen.
Kwane, King Erodbed wonong koyu kuyaa yedmendoon, “Kub dowak-
enmo, komo ne yaa kuu kaamowebko nembed kub yaa kabda.” andoon.
23 Andekore yu yaa wiim aangki areb yedme kowoon, “Komo kaamonaneeb
kuu kabdeni, nembed oonaan yambibkin kangkon andokbe angkara kuu
kub kabdaniin.” andoon.
24 Andoone, yu kuu yi domonde wene yu awaan yaa kaamondeen, “Ne kuu
komo kawok andaniin kii?” anduune, awaanbed inande yedmeen, “Yoon
Baptaisman ye korok kii.” andeen. 25 Kwananduune, kirodmo koyu kuu
wengiib king yaa kanwene yedmeen, “Ne dowaken kuu kibirebyamo Yoon
Baptaisman ye korok kuu yabad arimbed kowe kawe.” andeen.
26 Anduune, King Erod kuu ye inamen aom kuu yiminban darewoob
keroon kumban, ye wiim aangkiyiib ye yoom aniwen kuu ye weng wengam-
biriweniib kuyaambed yu weng wengamberedandi kuu yiminban keroon.
27 Kowe kwane yembed korok wi ye karub yaa daanoon, “Wene Yoon ye
korok wanmene.” andoone, wene wii aombed Yoon ye korok kuu na-
roon. 28 Narekore, korok kuu yabad arimbed kanmonoone kande koyu yaa
kondoone, yumbed kanwene yu awaan yaa kondeen. 29 Kwane, Yoon ye
kedmengkandidan kuu weng kee wengamberekorib, ye id kuu kanwene
bobkonombon ye botdem aom kowe mangkiwen.

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon (Mt 14:13-21, Lk 9:10-17, Yn 6:1-13)

30 Apasodan kuu wenebekorib, Yesu yaa ika mene awanewandenib,
yimbed komarewa kamenib kedmengkandiwen kuu ye yaa daaniwen.
31 Kwane, nimakarub yemoon kuu mene wene kamiib kowe, yi kuu animan
anindeban. Kwani kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Yiibbedmo ne yaa
minibko wene kuweng aweneyiibban yaambed dibere yiidkem.” andoon.
32 Andoone, yimbedmo parai motod aombed wene obonmo yaa andowe
winiwen.
33 Kumban motod aom awuniiwe, yemoon kuu wedmendekorib yi kuu
yikaadkeriwen kowe, taundan kuu yonka kabaanmo wene Yesu awene
wanandamiib yaa yidin wene kuyaa doriib. 34 Kwane, Yesu awene kuu
wene wirinekoriwa, Yesu kuu kadaareb kuu wedmendekore, yi yaa mimyob
keendoon, amborom kuu yi kuu sibi areb kumban ooni ye karuwiibban
areb. Kowe, yembed weng yemoon kedmengkandoon.
35 Wene oobnone, ye kedmengkandeendan mene ye yaa yedmiwen,
“Keyaa kuu obonmo kambongiibban, angkon miriknandameen kii!
36 Kowe, nimakarub kee yedmendebko, wenebenib awanewandeen ye okad
angkayiib kambong kambong yaa wenebe yikareb animan berengkanan
anime.” andiwen.
37 Kumban yembed yedmoon, “Yiibbed animan bangkandibko anime.”
andoon. Kwanandoone, yimbed ye yaa yedmeniwen, “Nimakarub korem yi
animan berengkanuub kuu od darewoob kii! Od kuu wood kaningkaningiib
deme ye kakman areb kii! Nub kuu wene kwamune animan kuu berengkane
bangkandanuubkob ananiib dee? Yiminban oi!” andiwen. 38 Kwanandiiwe,
yembed kaamondoon, “Yiib kuu om komoyiib? Wene wedmime.” andoon.

Kwane wene wedmekorib, yimbed yedmiwen, “Om angkoyiib okyiri oon ayoowiib kii.” andiwen.
39 Kwane, Yesumbed nimakarub yaa yedmoon, “Wadbed nekwane kereek ari dibirime.” andoon. 40 Andoone, yi kuu yikareb nekwane wad mimo kuu 100iib kere wad maa kuu 50yiib kere kwamune nekwanmo wene dibiriwen. 41 Kwaniiwe, yembed om angkoyiib oon ayoowiib kuu bene ambid ari wedmene God yaa eso andekore, omiib ooniib kuu domangkoon. Kwanekore, ye kedmengkandeendan yedmoone, nimakarub yaa benbangkandenmo yariwen.
42 Yi korem kuu ane mikmoniwen. 43 Anekoriwa, ye kedmengkandeendanbed omiib ooniib dungkun dungkun kuu ben kabed aom kambungke dewene kabed wad ayoowiib kuu ambonmo wire wonoon. 44 Nimakarub korem animan aniwen kuu karub 5,000iib.

Yesu Ok Animari Dodkanmo Wonoon (Mt 14:22-36, Yn 6:16-21)

45 Kwane kuyaambed Yesu kuu ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Motodbed Betsaida yaa yiibdin yanime.” andoone winiiwe, angkon kadaareb yaa ika winime ande yedmekore domondoon. 46 Kwane domondekore, aangko ari wene kurikuri kerok wonoon.
47 Kwane miriknoone, ye kedmengkandeendan kuu motodiib bowan wedangka domenmo weniib. Yesu kuu bid yaa yembirimo keroon. 48 Kowe, ye kedmengkandeendan kuu wedmendoone, ud yaa yobdoodmo awingke dongmenabiwen, amborom kuu nuubbed yi yaa naawonmo dedmonoon kowe. Amnoom warewini yaambed yiyiib yaa bowan animarimbed dodkanmo wonoon. Wene yi kuu burudandokandoon 49-50 kumban, yi kuu ye wedmeniiwe ok animari dodkanmo meneene, yimbed meeniwen kuu ye kuu awad manok ande unekorib komkiwen.
Kwane kuyaambed, yi yaa daandoon, “Nembed kei, yiib unaib, yiib niindem aom aromnime.” andoon. 51 Kwanekore, yiyiib yaa motod aom aomnoone nuub kuu dowan keroon. Kwanoone yi kuu binangki darewoob keriwen, 52 amborom kuu yi kuu omdini aniwen ye weng id anam kandindo, yi mimyob kuu kebeniwen kowe.

Bob Anikaddan Ongmenaboon

53 Kwane, yara yane bidambib Genesaret yaa wirine kuyaa motod nong boroniwen. 54 Kwane kuyaambed, nimakarub kuu Yesu wedme yikaadkeriwen 55 kowe, kabaanmo wene ambibkin kuyaom bob anikaddan korem yi did arimbed be kunaya winimaan yaa be minimaib. 56 Yesu kunaya winimaan, kambong aom o taun aom o ambibkin angka o kunaya winimaan kuu bob anikaddan kuu yenambed be mene kambong wedya nongkobimaib. Kwane yi kuu badmendok ande eekmimaib, yebkad doboob dungkun yaa kangkon, korem kane kanembed ye yaa badmeniwen kuu amun keriwen.

7

God Ye Amob Yaamo Wengambiri (Mt 15:1-20)

1 Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidan yenayiib Yerusalem yaambed mene, Yesu yaa awanewande 2 wedmiiwe, ye kedmengkandeendan yena kuu yi dingki ogindo kumbed aniib kowe, oo God yaa meenindo kumbed aniib ande meeniwen. 3 (Yuudan yoom yi Farisidan yoom yi korem kuu yi aamkono yi amowamob awinimaib kowe, animokban yi dingki kuu kurikuri kere ogekoriwed. 4 Kwane, animan berengkimaibbon yaambed

minimaib kuu animokban yika ogekoriwed. Angkon, yi kuu aamkono yi amowamob yena yemoon yaambed awinimaib, meneki awene ogi ye kara kuyiib kui.)

5 Kwani kowe, Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoombed Yesu yaa kaamoneniwen, “Komoyiibkob eb kedmengkandeebdan kuu aamkono yi amowamob yaambed dorokban, kurikuri kere dingki ogindombed yi animan animaib?” andiwen.

6 Kwanandiiwe, yembed inande yedmoon, “Yiib kuu aadidmidan kii! Aisaiya kuu unyeman profesi weng wengambere dakmoon kuu yiib yaa anammo keroon. Dakme wongkoon kuu,

‘Nimakarub kee, naningko wengbed kankoonimaib,
kumban yi mimyob kara ne yaa kuu ambab.
7 Yi kedmengkandi kuu karub yi inamenmo kedmengkandimaib kowe,
yimbed naningko kankooni kuu yiminban keroon.’ andoon.

8 “Yiib kuu God ye amob kuu korondiiwe wene angkanoona, karub yi kedmengkandi yaambed awiniwen.” andoon.

9 Andekore, yembed yi yaa ika yedmoon, “Yiib kuu God ye amob kuu kan angka kowene yiibka yiib amowamob yaamo awinimaib. Kumban yiibbed inamen keyaa kuu kiwaan amun ande meenimaib kii! 10 Mosesbed yedmoon, ‘Yiib ambeya enaya yaa wengambere awandime. Kanembed yambeya enaya yaa amkidbaneen kuu aye kowi yeman.’ andoon. 11 Kumban yiibbed kedmengkandimaib kuu kanembed awodki yaa o awaan yaa yedmaneen kuu, ‘Nembed yiib yaa komo awandaniin kuu God yaa munob kowi yeman ande kowaan kowe, yiib yaa kondindeban.’ andaneen kuu 12 yiibbed ye arian awandi kuu kebenimaib amob weng andewen kowe andimaib. 13 Yiib kwamimaib kumbed yiibbed God Ye Weng awine kankubunene yiib amowamobmo awinimaib. Yiib kuu kwamune maa maa kamimaib kii!” andoon.

Nimakarub Yi Mimyob

14 Andekore, kadaareb yaa yedmoon, “Minime. Yiib korem ne weng kee wengamberenib meene weng id kandime. 15-16 Bunangka yeman maa karub ye mongkodem aom awunimaan kuu God yaa arewa keri yemanban. Kumban, komo karub ye niindem aombed angkadirimaan kuu God yaa arewa keri yeman.”* andoon.

17 Kwane, kadaareb kuu domonde ambiwoom aomnoone, ye kedmengkandeendanbed ye yaa kuruweng ye id kuu kaamoneniwen. 18 Kaamoneniiwe, angkon neman yembed yedmoon, “Yiib kuu weng id kandindebankowoo? Bunangka yeman maa karub mongkodem aom aomnimaan kuu ye nen God yaa arewa kerunindeban, 19 amborom kuu ye mimyob aom awunimokban, ye kabeyobmo aom aomnimaan, kwane ot kerimaan kowe.” andoon. Kwane Yesumbed dakmene animan korem kuu ani yeman, amowiibban ande kowoon.

20 Kwane, ika yedmoon, “Komo karub ye mimyob aombed angkadirimaan kumbed kuu God yaa arewa keri yeman. 21 Kwanayiibkob, karub yi mimyob yaa kwane kuyaombed meeni inamen angkadirimaan kuu inamen miin arewayiib nenem kamiyiib yid biyiib kumka kuman yenbandi inameniib 22 barang yemoon be amukniyiib maa yaa norin angkimberembiriyiib dudanabiyiib nima yi weng dakmenabiyiib maa ye barang yaambed

* **7:15-16:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.”

wungkandiyiib wengamborokbanabiyiib kerengkani karayiib inameniibban karayiib, kui. 23 Kwamune ye kara arewa korem kee karub mimyob aombed angkadirimaan kumbed God yaa arewa kerimaan kii." andoon.

Yuudanban Ye Wonong Yu Anam Andi (Mt 15:21-28)

24 Yesu kuyaa kuu domonde wene Taiya taun ye kambong dia dia yaa wonoon. Wene ambiwoom aomne dobarandameen kowe, ye dowakenban karub yena yikaadkeruni kuu. Kuned ye kuyaa doboroon kuu bikninde-
ban. 25 Kwane kuyaambed, wonong yu kuu ye weng wengamberekoru, yu wonong dana awad arewambed ibnendoon kowe, mene Yesu yaa ye yon yiri bumangke korok okad yiri kankubuneen. 26 Yu kuu Yuudan yi wonongban kambong Taiya diambed wooneen yu wonong. Yumbed Yesu yaa eekmeen kuu yu dana yu niindem aom awad arewa kankorarok andud.

27 Yesumbed yu yaa yedmoon, "Dana yi om kuu be wene yi anon yaa ogood kiradmi kuu arewa kowe, ibduruk kuu animan kondibko dana kuu ane mikmoniwed." andoon. 28 Andoone, yumbed inande yedmeen, "Yariman ee. Kwanandeeb kuu anam kumban, dana yi animan ambong ambong kuu arak arimbed dabderem yiri kirobaankob anonbed animaib." andeen.† 29 Kwananduune, yembed yu yaa yedmendoon, "Kub kwamune inandewen kuu amun kowe, ambiwoom wene. Awad arewa kub dana yaa kuu domonde wonoon kii." andoon.

30 Kwanandoone, yu kuu wene ambiwoom wedmuune, anam, angkimbon arak ari angkuun, awad arewa kuu angkanoon kowe.

Karub Kerendem Kebengkane Ong Duknoon Kuu Ongmoon

31 Kwane, Yesu kuu Taiya taun dia koronde Saidon taun burudande, bowan Galeli angkara wene Dekapolis ambibkin aom wonoon. 32 Kuyaambed, karub yenambed karub kerendem kebengkane ong duknoon ye karub kuu nenmenenib, yimbed ye yaa karub ari dingki kowe God yaromkonombed ongmok ande eekmiwen.

33 Kwane, Yesumbed kadaareb aom kuu koronde nen angkaro angkambed ye dingkiodbed karub ye kerendem aom dedmoboon. Kwanekore, yembed kamok dare karub ye ong yaa badmenoon. 34 Badmenene, niindem inum nare ambid ari indob kankoone wedmene yedmoon, *"Efata"* andoon ye weng id kuu "Nandok!" andoon. 35 Kuyaambed, karub ye kerendem kuu nandene ye ong kuu oroknoone weng amunmo dakmoon.

36 Yesumbed yi yaa dakmaib ande amob kowoon, kumban yembed yemoon kwane kamoon kuu yimbed ogood kwane yemoon dakmiwen. 37 Weng kee wengambiriwendan korem kuu binangki miin darewoob keriwen. Yikareb dakmiwen, "Yembed korem kuu yiminmo ambangkoon kii! Ye kuu kerendem kebengkoondan ongmaane wengambiri yimin kerimaib, angkon weng dakmindebandan kuu ongmaane dakmimaib kii!" andiwen.

8

Yesumbed 4,000iib Animan Bangkandoon (Mt 15:32-39)

1 Aron yemoonban dowan kere wuneene, kadaareb mamaa Yesuyiib yaa nedbiwen. Kwane yi animaniibban kowe, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa baande ye yaamo kere yedmoon, 2 "Ne kuu nimakarub keyaa mimyob keendaan. Yi kuu ne yoom aron ayoobmimiib dobiriwen kowe, yi

† **7:28:** Kuruweng kemaom kuu dana kuu Yuudan areb, anon kuu Yuudanban areb.

animan kuu dowan keroon. 3 Nembed yi kuu ambiyoom winime andaniin
kuu yi mungimo wene kiwaan wedya kirobaniib, amborom kuu yena kuu
ambabbed miniwen kowe." andoon.
4 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed inandiwen, "Kumban, am-
boon keyaom kee kunayambed animan kuu benub bangkandanuuwe ane
yimin keraniib?" andiwen. 5 Kwanandiiwe, Yesumbed kaamondoon, "Yiib
kuu om kuu komoyiib?" andoon. Andoone, "Ediib." andiwen.
6 Yembed kadaareb kuu "Okad yiri dibirime." andoon. Kwanekore, om
ediib kuu bene God yaa eso andekore, yembed domangkene, nimakarub yaa
bangkandime ande ye kedmengkandeendan yaa yedmoone kwaniwen. 7 Yi
kwangkon okyiri oon embeng embeng yemoonbaniib kowe, yembed bene
God yaa eso andekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoone nekwane
bangkandiwen. 8 Kwane nimakarub kuu ane mikmoniwen. Kwanekorib,
ye kedmengkandeendanbed animan dungkun dungkun dangoon kuu kabed
ediib aom benkambungkiiwe deedere ambonmo keroon. 9 Nimakarub ko-
rem aniwen kuu 4,000iib areb. Kwane yedmendoone wenebiiwe, 10 ye kuu
ye kedmengkandeendan yoom parai motod aom aomnekorib, Dalmanuta
ambibkin yaa winiwen.

Farisidan Yi Kaamobi (Mt 16:1-12)

11 Winiiwe, Farisidanbed mene ye komboon wedmi ye dowad Yesu
yaa kaamoneniwen kuu God yaromkono yaambed dud korokbok andi-
wed. 12 Kwaniiwe, ye kuu niindem aom inum darewoob nare kubiyiibban
kerekore, yedmoon, "Nimakarub korem kibikee doriib kee, komo dowad
God yaromkono wedmi yemanmo dud korokbok ande kaamobiib? Nembed
yiib yaa ke anam yedmendaan kei, dud korokbi kuu ma kondaanban."
andoon. 13 Kwane, Farisidan awene kuu domondoone, ye kedmengkandeen-
dan yoom wene parai motod aom aomnekorib, yara yaniwen.

Farisidan Yoom King Erod Yoom Yi Inamen Kandaib

14 Ye kedmengkandeendan kuu animaniib ma winindo nonondandiwen,
kumban parai motod aom aomniwen kuu flawa mimoyiib. 15 Aomne
winiiwe, Yesumbed yi yaa kaadkerime andi ye weng daandoon, "Korobe
kaadkerime, Farisidan yi flawa kabayingke obo keri yemaniiwa Erod ye
flawa kabayingke obo keri yemaniiwa kuu."* andoon. 16 Andoone, yikareb
andangke yedmiwen, "Kwanandoon ye amborom kuu nub kuu flawayiib-
ban kowe." andiwen.
17 Kwane yika dakmiib kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yi yaa kaa-
mondoon, "Yiib komande flawayiibban ande dakmiib? Yiib kuu kwane
wedme kaadkerindokowoo? Yiib mimyob kuu kebenoonkowoo? 18 Yiib
kuu indowiib kumban wedmimokban dee? Kerendemiib kumban wengam-
birimokban dee? Yiib kuu meenindokowoo? 19 Nembed om angkoyiib
karub 5,000iib yi dowad domangkeni bangkandaan kuu kabed komoyiib
yiibbed benib animan dungkun dungkun kuu benkambungkiiwe daadere
ambonmo keroon?" andoone, yimbed inandiwen, "Kabed wad ayoowiib."
andiiwe, 20 yedmoon, "Kwane, nembed nimakarub 4,000iib yi dowad om
ediib domangkeni bangkandaan kuu kabed komoyiib yiibbed benib animan
dungkun dungkun kuu benkambungkiiwe daadere ambonmo keroon?" an-
doone, yimbed inandiwen, "Kabed ediib." andiwen.

---

* **8:15:** Farisidan yoom Erod yaa dabokniwendan yoom kuu Yesu yaa anam andindo. Kwane, yi inamen kuu Yesu ye dowakenban.

21 Kwanandiiwe, yembed yi yaa kaamondoon, “Yiib kuu kwane ma wedme
kaadkerindo keriwenkowoo?” andoon.

Indob Tut Ye Karub Ongmoon

22 Yi kuu kwane mene kambong Betsaida yaa nandiiwe, karub yenambed
indob tut ye karub kuu nenmenekorib, Yesumbed ye yaa angkoronok ande
eekmiwen.
23 Kwane, yembed indob tut ye karub kuu dingki yaambed awinenekore,
kambong bunangka nenwonoon. Nenwenene, karub ye indob yaa kamok
darunekore, ye dingki kuyaa nongkoboon. Kwanekore kaamonenoon,
“Eb kuu ma wedmeneewoo?” andoon. 24 Andoone, kankoone wedmene
yedmoon, “Ne kuu nimakarub kuu wedmendiin, kumban yi kuu at areb
dodkanmo dewenebiiwe wedmiin kii.” andoon.
25 Angkon ika Yesu ye dingki karub ye indob yaa nongkoboon. Kwanoone,
ye kuu indob nandoone korem kuu dianmo wedmoon. 26 Kwane, Yesumbed
ye yaa yedmoon, “Ambiwoom wenebka, kambong aom kadaarewiib yaa ika
wanaab.” andoon.

Pita Ye Anam Dakmi Yesu Yaa
(Mt 16:13-16, Lk 9:18-22)

27 Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu kambong Saesaria Fil-
ipai angkara angkara yaa winiwen. Wenonib, wedyambed yembed yi
yaa kaamondoon, “Nimakarubbed ne yaa kuu kane andimaib?” andoon.
28 Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yena kuu eb kuu Yoon Baptaisman
andiiwe, yena kuu eb kuu Elaidya andiiwe, yena kuu eb kuu profesiman
mamaa andiiwe kamimaib kii.” andiwen.
29 Kwamiiwe, yembed kaamondoon, “Kumban angkon yiib kude? Yiibbed
ne yaa kuu kane andaniib?” andoon. Andoone, Pitambed yedmoon, “Eb kuu
Keresu, Godbed Kinoona Menewenman kii.” andoon. 30 Yesumbed kaadkeri
weng yedmendoon, “Weng kee wene karub maa yaa daanaib.” andoon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Dakmoon
(Mt 16:21-28, Lk 9:22-27)

31 Kwane, yembed yi yaa andowe kedmengkandoon, “Karub Ye Mingki
kuu durud yewed yemoon kandaneene, Yuudan yi aamkono yoom God dore
Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoob yoom Yuudan yi
amob kedmengkandidan yoombed kan angka kaarenib aye kowaniib, kum-
ban aron ayoobmim dowan keranuune ika dembaneen.” andoon. 32 Weng
kuu yembed dianmo bikni bikniyiibban kwane daandoon. Daandoone,
Pitambed nen angkaro wene andowe ongkanoon.
33 Kumban, Yesu kuu amonombe ye kedmengkandeendan yena yaa wed-
mendekore, yembed Pita yaa ongkane daanoon, “Eb kuu Seten areb kerewen
kii! Ne yaa kuu angkane! Eb kuu God ye inameniibban, karub yi inamenmo
awinewen.” andoon.
34 Kwanekore, yembed kadaarewiib ye kedmengkandeendaniib kuu baan-
doone ye yaamo keriiwe yedmoon, “Karub kanembed ne yoman manan-
damoka, yekareb ye inamen kankubune yaro ye at ming kankarinekore,
ne yoman monok. 35 Kanembed ye wadkeri yeka awinaneen kuu korem
bobnaneen, kumban kanembed ye wadkeri kuu ne yaa kawene weng amun
ye dowad domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen. 36 Karub kuu
nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka
kandaneen kumban, amaan ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yaa
kankoraraneen kuu amun dee? Dowan! 37 Karub kuu komombed God
yaa konekore, ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yaa kankorarokban
keraneen? Dowan! 38 Okad kumundin kiri kee ye nimakarub korem kuu

ambarakmenib God anam kuu domonene maa maa yi yoman yarebimo kamimaib kowe, kwanimaib yaron aombed doruub kii. Kwane kumaom kuu kanembed Karub Ye Mingki yaayiib ye wengiib yaa karak bobnaneen kuu, yembed yambe God ye nambiriyiib God ye engyus karadmoyiib be ika mananeen yaron kuu, karak bobnoonman yaa kuu ika yembed karak konekore ambid ari nenwanaanban." andoon.

9

1 Andekore, yembed yi yaa yedmoon, "Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib yena kiri doriib kee bobnaibban yaron kuu Godbed korok kere ooni yeman aromkonoyiib mananeenkob wedmaniib." andoon.

Yesu Yaa Nambiriyiib Konoon
(Mt 17:1-13, Lk 9:28-36)

2 Aron benmeyiib dowan keruune, Yesumbed Pita yoom Yems yoom Yoon yoom kuu bindore aangko ambab ari daanoon. Kwari kuu obonmo. Kuyaambed ye yaa God ye nambiri monoone, yeka mamaa keroon. 3 Kwane, yebkad kuu nambiri darewoob menengmenengmo kerekore, kawanmo dangkorong ongmimaib yeman korem kuu burudandoon.

4 Kwarimbed wedmiiwe, Elaidya yoom Moses yoom kurin kurin dobiriwen kumbed angkadiriiwe Yesu yoom dakmiib 5 kowe, Pitambed Yesu yaa yedmoon, "Kedmengkandi korok ee! Nub kuu keyaa kee munuwen kuu amun kii! Kowe, nubbed kombon ayoobmim ebmaniib Moses yemaniib Elaidya yemaniib kwane ongmem." andoon. 6 (Ye kuu ongme meene yedmindo, amborom kuu kedmengkandeendan ayoobmim kee uni darewoob keriwen.)

7 Kwane, wiibbed mene dabunendeen. Kwamune wiib aombed wengmo meneboon, "Kekee ne Dana, ye yaa ne mimyob dowaken kowaan. Ye weng wengambirime!" andoon. 8 Kwane kuyaambed wiiwiib nambiriyiib dowan keroone kirodmo yi kuu kereknanabiwen kumban, Mosesiib Elaidyayiib kuu wedmendindo, Yesumo wedmeniwen.

9 Yesu yoom ye kedmengkandeendan ayoobmim yoom kuu kwane aangko arimbed ika kubudoronib, Yesumbed yi yaa daandoon, "Komarewa wedmiwen kuu karub yena yaa dakmaib, kwane wene Karub Ye Mingki kuu bobnaneen yirimbed demboked." andoon. 10 Andoone, yi kuu "Ee, yena yaa dakmaubbanaa." andekorib, bobnaneen yirimbed dembaneen andi ye weng id kuu komarewa kii ande yikareb andangkiwen.

11 Kwane, yimbed ye yaa kaamoneniwen, "Komoyiibkob Yuudan yi amob kedmengkandidanbed 'Elaidyadin ika mananeenkob, Keresu kuu yoman mananeen.' andimaib?" andiwen. 12 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, "Anam kuu Elaidyadin mene ongmi ye dowad korem nekwaneenkob, kumban komoyiibkob kwane wongkoon kuu Karub Ye Mingki kuu durud yewed darewoob konenib, ye weng wunekaraniib? 13 Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Elaidya kuu ika monoone dowan keroon. Kwamune yi meeni dowaken korem kuu ye yaa kwaniwen kowe, God Ye Weng aombed unyeman ye dowad wongkoon kuu anam id keroon." andoon.

Dana Awad Arewambed Ibnenoon Kuu Ongmoon
(Mt 17:14-21, Lk 9:37-43)

14 Kwane, yi kuu aangko arimbed kamene wedmiiwe, kedmengkandeendan yena yaa Yuudan yi amob kedmengkandidanbed wengberendiiwe, kadaareb kuu yi angkara awanewandiwen. 15 Kwane, nimakarub korem

kuu Yesu wedmenekorib, karub yeka mamaa ande binangki ye inamenbed meeniwen kowe, ye yaa kabaanmo wene kubenok winiwen.

16 Winiiwe, yembed ye kedmengkandeendan yaa kaamondoon, “Yiib kuu komo dowad yi yaa wengberendiib?” andoon. 17 Andoone, karub maa kadaareb aombed inandoon, “Kedmengkandi korok ee. Ne dana kuu eb yaa nenmanaan, ye kuu awad arewambed ibnenoone weng dakmindeban keroon kowe. 18 Kwane, ibnene kankoraraane okad yiri kombirimaan, komberene kamoka ongkewa ningkambo kabanga kamene id karungnimaan kowe, nembed eb kedmengkandeebdan yaa awad arewa kuu yedme anburime ande yi yaa kaamondaan kuu, yi kuu kwanandamiib kumban kwanindeban keriwen.” andoon.

19 Andoone, Yesumbed inandoon, “O nimakarub korem kibikee doriib kee, yiib kuu anam andi awinimokbanaa! Aron komoyiib yiib yoom dobaraniin? Aron komoyiib yiib ambarakmi wedme dobaraniin? Dana kuu ne yaa nenminime.” andoon.

20 Andoone ye yaa nenminiiwe, kwane awad arewa kuu Yesu wedmenekore, kwane kuyaambed karub dana kuu kot ayimaun areb kwane kankoraroon. Kwane, okad yiri kombere boronmo dewenebene ongkewiib kamokiib kamoon. 21 Kwamoone, Yesumbed dana yawodki yaa kaamonenoon, “Aron komoyiib kwamune kamembirimaan?” andoon. Andoone, yembed inandoon, “Dana mana yaambed kwamune kii! 22 Kwane, aron yemoon amot aom kankorarene ok yiri kankorarene aye kowande kamimaan. Kumban, eb kuu yimin keroka, nub yaa mimyob keende awande.” andoon.

23 Yesumbed ye yaa yedmoon, “Eb meeni kuu ne kuu yiminban dee? Kanembed anam andekore, komo komo meenaneen kuu kwananeen.” andoon. 24 Kwane kuyaambed dana yawodkimbed naawonmo baande yedmoon, “Ne anam andaan, kumban ne yaa awawe, ne anam andi kuu darewoob kerok kii!” andoon.

25 Kwane Yesu kuu wedmoone, nimakarub yemoon kuu kabaanmo mene yembed kwameen yaa wedmenande meniib kuu ye dowakenban kowe, awad arewa yaa yedme anburene yedmoon, “Eb kuu kerendem kebengkoon weng dakmindeban ye awad, nembed eb yaa yedme kowaan kuu dana ye niindem aom kuu angkadere, angkon ika ye niindem aom awunaab.” andoon.

26 Kwanandoone, awad arewa kuu naawon komkene kenambun kankorarekore angkadoroon. Kwanoone, dana kuu bobne at dumbab areb keroon kowe, yemoonbed yedmiwen, “Bobnoon kii!” andiwen. 27 Kumban Yesumbed ye dingki yaa awine nenkoonoone yaro doroon.

28 Kwanekore, Yesumbed wene ambiwoom aomnoone, ye kedmengkandeendan kwangkon aomne yemyeb ye yaa kaamoniwen, “Nub kuu komoyiibkob yedme kankaarindo keruwen?” andiwen. 29 Yembed inandoon, “Kekamune ye kara kee kurikuri keraniibkob angkadaraneen.” andoon.

Yesumbed Ye Bobni Weng Ika Yedmoon

30-31 Kwane kuyaa kuu koronde wene ambibkin Galeli angkara yaa winiwen, amborom kuu Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkandeen kowe, ye dowakenban karub yena yimbed weniib yaa yikaadkerundi kuu. Yembed yi yaa yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu ambodange karub yena yi dingki ari kowaneene, yimbed ayaniiwe bobnaneen kumban, aron ayoobmim dowan keranuune ika dembaneen.” andoon. 32 Kumban yi kuu yembed weng kee dakmeen ye id kuu kandindo. Yi kuu uniwen kowe, kuye id kuu kaamonindo.

Kane Kuu Arimbed?
(Mt 18:1-5, Lk 9:46-48)

33 Kwane, yi kuu Kapeenaum taun yaa miniwen. Mene ambiwoom
kerekorib, yembed yi yaa kaamondoon, “Yiib komo weng yaambed kiwaan
yaa kuu wengberenmo miniwen?” andoon. 34 Kumban yi kuu iwari
keriwen, amborom kuu yi kuu kiwaan wedyambed kane kuu arimbed ande
wengbiriwen kowe.
35 Kwane Yesumbed diberekore, ye karub wad ayoowiib yaa baandoone
nedbiiwe yedmoon, “Kanembed ari kerandamoka, ye kuu korem yi dab-
derem yiri kerene nimakarub korem yaa kangkon awandok.” andoon.
36 Andekore, dana mana nende yiyiib aom kowoone doboroon. Doboroone,
ye dingki aom nenkonekore, yi yaa yedmoon, 37 “Kanembed ne yaa mimyob
dowaken kowi ye dowad dana embeng embeng keyaa kubendaniib kuu
ne yaa kubewaniib kii. Kumban ne yaamomban, yembed yedmewoona
manaan ye God yaa kangkon kubenaniib kii.” andoon.

Nub Yaa Bon Kerindoman Kuu Nub Angkodmi
(Lk 9:49-50)

38 Yoonbed yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub kuu karub mamaa
wedmenuub, eb aningko yaambed awad arewa yedme yenbureene nubbed
koronde ande yedmenuwen, amborom kuu ye kuu nub yoom yarindo
kowe.” andoon.
39 Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kwane kebenaib. Kanembed
naningko yaambed God yaromkono wedmi yeman dud korokbaneen kuu
kwananeen ye yoman kumbed ne yaa weng arewa ma yedmaanban,
40 amborom kuu kanembed nub yaa manmo kerindo kuu nub angkodmi
kowe. 41 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed eb kuu
Keresu ye karub ande yekaadkerekore, naningko yaambed ok yuun kabda-
neen kuu anam kuu ye kakman kuu Godbed kowaneen.” andoon.

Dedmobeniwed Ambarakmi

42 “Kowe karub o wonong o dana aningkoyiibban ne yaa anam andiwen-
dan mim keyaa kanembed dedmonaneenkob ambarakmaneen kuu amun
kuu ibduruk kuu kuye karub kuu kongkono yaa bot darewoob yengbekore
karamok yiri korarok. 43-44 Eb dingkimbed dedmonoonkob ambarakmewen
keroka nare wankare. Dingki mimomo aron korem korem ye wadkeri
kandi kumbed yimin. Kwanindo kere eb dingki ayoowiib kuu kumbaanban
yamotbon yiri wananeeb kowe, kuu arewa kii.* 45-46 Angkon eb yonbed
dedmonoonkob ambarakmewen keroka nare wankare. Yon mimomo aron
korem korem ye wadkeri kandi kumbed yimin. Kwanindo kere yon ay-
oowiib kuu kumbaanban yamotbon yiri kankaaraneen kowe, kuu arewa
kii.† 47 Angkon eb indobbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka biande.
Indob mimomo God yambibkin aom awuni kumbed yimin. Kwanindo kere
indob ayoowiib kuu kumbaanban yamotbon yiri kankaaraneen kowe, kuu
arewa kii. 48 Kuyaa kuu

‘karub bob id animaib ye eekbad duknaibban anembaraniiwiib
angkon amot kumbaanbaniib kui.’

---

* **9:43-44:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kuyaa kuu karub bob id animaib ye eekbad duknaibban anembaraniiwiib angkon amot kumbaanbaniib kui. † **9:45-46:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kuyaa kuu karub bob id animaib ye eekbad duknaibban anembaraniiwiib angkon amot kumbaanbaniib kui.

49 “Kwani kowe, animan korem kuu karamiib boknimaib, kwamune areb
nimakarub korem kuu amot yumbu aombed dewananiib, arewa nengki ye
dowad.
50 “Karam kuu amun kumban, ye ambod dowan keraneen kuu komo kere
ika karam ambod kuu ongmaniib? Yiib niindem aom kuu karamiib areb
keroko, yewenubmo neman neman kame dobirime.” andoon.

10

Wonong Awanekore Domondi (Mt 19:1-9)

1 Kwane, Yesu awene kuu kuyaa koronde wene Yudea ambibkin buru-
dande wene ok Yooden yara yaa winiwen. Winiiwe, kadaareb yemoon kuu
ye yaa miniiwe, ye koobdande yi yaa kedmengkandoon.
2 Kedmengkandeene, Farisidan yenambed menenib komboon kaamoni
ye dowad ande kaamoniwen, “Karubbed ye wonong awanekore domondi
kuu amob dee?” andiwen. 3 Andiiwe, yembed inande yedmoon, “Mosesbed
kuu komo amob yedme kowoon?” andoon. 4 Andoone, yimbed yedmiwen,
“Mosesbed karub yaa yedmoon kuu domondi yeman ye kerek karubbed
wongke kondekored domondi kuu yimin andoon.” andiwen.
5 Andiiwe, Yesumbed yedmoon, “Yiib niindem aom kuu kamkono kowe,
Mosesbed amob kee yiib dowad wongkoon. 6 Kumban yimin yiri andowoon
kuu Godbed ‘karuwiib wonongiib ayoob ongmenaboon’. 7 ‘Kwamunekob,
karub kuu yawodkia awaana domonde ye wonong yaa daboknaneen,
8 daboknaneena yi ayoob kuu id mimo keraniib.’ Kwani kowe, yi kuu id
ayoobban, id mimo kui. 9 Kwanikob, Godbed yi ayoob be daboknoon kowe,
yi kuu nimakarubbed ben andokbe yeka yuka keri yemanban.” andoon.
10 Kwane, yi kuu angkon ika ambiwoom aomnekorib, ye kedmengkan-
deendanbed keye weng id kuu Yesu yaa kaamoneniwen. 11 Kaamoneniiwe,
yembed yedmoon, “Kanembed ye wonong domondekore wonong mamaa
awananeen kuu nenem kara kowe, ibduruk awanoon ye wonong yaa
ambarakmaneen. 12 Angkon yu kangkon yu karub domonekoru karub
mamaa yaa awananuun kuu nenem kara kowe, ye yaa ambarakmanuun
kii.” andoon.

Yesu Yoom Dana Yoom (Mt 19:13-15, Lk 18:15-17)

13 Kwane, nimakarub kuu danaya Yesumbed ye dingki ari kowe amun
kerundok ande ye yaa be menebiiwe, ye kedmengkandeendanbed yi yaa
be winime ande ongkande kebengkiwen. 14 Kwamiiwe, Yesu kuu wed-
mendekore kongendoon kowe, yembed yi yaa yedmendoon, “Kebendaib.
Korondibko dana kuu kwane ne yaa menebime, amborom kuu Godbed ko-
rok kere ooni aom dobiri ye yumbon kuu dana kee areb keriwendan yiman.
15 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu dana areb kere God ye
dabderem aom dobiribko, Godbed yiib korok kerok. Kwamaibban kuu God
yambibkin aom awunaibban.” andoon. 16 Andekore, dana kuu be ye dingki
aom kerekore, yi yaa amun kerundoon.

Kewedman Yiribman Yemoon (Mt 19:16-30, Lk 18:18-30)

17 Kwane Yesu kuu andowe wonoone, karub maa kabaanmo wene ye
yaa dangbodin yiri bumangkene kaamonoon, “Kedmengkandi korok amun.
Komo kerenid wadkeri aron korem korem yeman kuu kandaniin?” andoon.

18 Andoone, Yesumbed yedmoon, “Komandewed ne yaa amun andeeb?
Nimakarub korem kuu amuniibban, Godmo amun. 19 Amob weng kuu
ebkaad. Kumka o kuman ayaab, nenem kamaab, yid baab, ambarakmoon ye
dudi weng daandaab, karub maa yaa birande barang baab, eb ambeya enaya
yaa meene wengambere.” andoon. 20 Andoone, yembed dianmo dakmoon,
“Kedmengkandi korok, korem kee ne kewed keraan yaambed awinaan kii.”
andoon.
21 Andoone, Yesu kuu ye yaa wedmenekore, mimyob dowaken keene
yedmenoon, “Eb kuu inamen maa kee awinindo. Wene, eb yiribman korem
kuu berengkekoreb, od kuu kamboknondan yaa bangkande. Kwananeeb
kuu Godbed eb kakman Ewen ari kowaneen. Bangkandekoreb, ne yoman
mene.” andoon.
22 Kwanandoon kumbed karub kuu kubiyiibban kere wonoon, amborom
kuu ye kuu yiribman yemooniib kowe. 23 Kwane, Yesu kuu kereknanmo
dewenebene ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiribman yemoondan
yikareb kankubunekoriwa Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu
miin yobdood kii!” andoon. 24 Ye kedmengkandeendan kuu kuye weng yaa
binangkiwen, kumban Yesumbed angkon ika yedmoon, “Danaya, kane kuu
yekareb kankubune God ye dabderem aom doboroked Godbed ye korok kere
ooni kuu miin yobdood kii! 25 Kemo kuu nidoro dem kuu awunaneen kuu
yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubune God ye
dabderem aom doboroked Godbed ye korok kere ooni kuu kekamune ye
yobdood burudande yobdood aman ari kii.” andoon.
26 Andoone, ye kedmengkandeendan kuu miinmo binangkiwen kowe,
“Kane kuu yimin kii! Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaan-
ban kii!” andiiwe, 27 Yesumbed yi yaa wedmendekore yedmoon, “Karub
yaromkono yaambed kuu kamune kuu yiminban anam, kumban God
yaromkono yaambed kuu yimin. Komo komo Godbed kamandameen kuu
kwananeen.” andoon.
28 Andoone, Pitambed ye yaa yedmoon, “Kedi, nub kuu barang korem kuu
domondekoruwed, eb yoman munuwen.” andoon. 29 Andoone, Yesumbed
inandoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kane kanembed
yambiwiib ye ambangayiib ye oniyayiib ye damanayiib ye enayayiib ye am-
beyayiib ye danayayiib ye okadiib kuu domonde ne dowadiib ne weng amun
dakmi ye dowadiib yaambed ne deme awinoon kuu, 30 kibireb kiri doruub
kee yi yaa Godbed yewudmo bangkandaneene kakman 100iib keraneen.
Ambiwiib ambangayiib oniyayiib damanayiib enayayiib danayayiib okadiib
kui. Angkon kwane durud yewed konde yenbandi kuyiib kui. Angkon
aron mamaa ari kuu wadkeri aron korem korem yeman ye yaa konaneen.
31 Kumban yidin ari keriwendan yemoon kuu yoman keraniiwe, yoman
keriwendan yemoon kuu yidin ari keraniib.” andoon.

Yesu Ye Bobni Ye Weng Ika Dakmoon (Mt 20:17-19, Lk 18:31-33)

32 Yi kuu Yesu yedin keroone Yerusalem ari weniib. Kwane, Yerusalem
angka wanandamoon yaa ye kedmengkandeendan kuu binangkiwen, yena
ye yoman weniibdan kangkon uniwen. Kwane, yembed ye karub wad
ayoowiib kuu bin angkaro angkambed ye yaa komarewa keraneen ye weng
kuu angkon ika daandoon, 33 “Kedi, nub kuu Yerusalem ari wenuub kii.
Karub Ye Mingki kuu karub maambed ambodange awine kandene, God
dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoowiib Yuudan
yi amob kedmengkandidaniib yi dingki ari kowaneen. Yimbed ayiiwo
bobnok ande Yuudanban yaa kondaniiwe, 34 ye yaa kuu damangkanenib

kamok daadmenenib angkurom angka nong yikyikiibbed wangkanenib aye kowaniiwe bobnaneen. Kwane, aron ayoobmim dowan keranuune, ika dembaneen." andoon.

Yems Yoom Yoon Yoom Yi Kaamoni (Mt 20:20-28)

35 Kwane, Sebedi ye meed Yems yoom Yoon yoombed mene Yesu yaa yedmiwen, "Kedmengkandi korok, nub dowaken kuu nubbed eb yaa komo ongme ande kaamonubka kwane ongme." andiwen. 36 Kwanandiiwe, yembed yi yaa neman kaamondoon, "Yiib dowaken kuu nembed yiib yaa komo kamok andiwed?" andoon. 37 Andoone, yimbed inandiwen, "Ebbed korem yi korok kere nambirimo kere kwari kuu, nub ayoob maa nende eb wiwi angka koweewo korok keroko, angkon maa nende eb an angka koweewo korok keroko anduwed." andiwen.

38 Kwane, Yesumbed yedmoon, "Yiibbed kaamoniib ye id kuu yiibkaadban. Yiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamaan yaa yiiwiib kwane wananiib dee?" andoon. 39 Andoone, yimbed yedmiwen, "Nub kuu yimin." andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, "Anam, yiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin yaa yiiwiib kwane wananiib kii. 40 Kumban ne wiwi angka dibiri ye yumboniib ne an angka dibiri ye yumboniib kuu nembed kondi yemanban. Ku yeman kukuu Godbed kane kane kine nekwoon kumbedmo." andoon.

41 Kwanandoone, ye kedmengkandeendan yena angko angkoyiib kuu wengamberekorib, Yems yoom Yoon yoom yaa kongendiwen. 42 Kwaniiwe, Yesumbed korem baandoone mimyamo keriiwe yedmoon, "Yiibkaadkeriwen kuu ambibkin yena yi korem kuu korok korokiib, angkon korok kee 'Nembedmo korok, nembedmo yimin, ne weng yaambedmo wengambirime.' andimaib, yi korem. Kwane ambibkindan kee korokbed kankubundaane korok ye dabderem aom dobirimaib. 43 Kumban yiib kuu kwamunemban. Kwani kowe, yiib yaa kanembed ye dowaken kuu aningko darewoowiib kerandamoka, yiib dememo awini ye karub kerok. 44 Angkon ari kuu kanembed ye dowaken kuu aningko miin darewoowiib kere yedin kerandamoka, yiibkanmo yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub kerok. 45 Karub Ye Mingki kuu deme kondoko yenambed awinime andi ye dowad minindo, yembed yena yi dabab yaa awandi ye dowad menene nimakarub yemoon bi ye dowad ye wadkerimbed amoddok monoon." andoon.

Baatimeus Ye Indob Nandoon (Mt 20:29-34, Lk 18:35-43)

46 Kwane yaro, yi kuu kambong Yeriko yaa miniwen. Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kadaareb yemoon yoom kuu kambong domonde winiiwe indob tut ye karub Baatimeus Timeus ye mingki kuu kiwaan kebed yaa od kawime ande eekme dibeen.

47 Kwane wengamboroonka, Yesu Nasaretman meneen kowe, andowe komkoon, "Yesu, Dewid ye Awo ari! Ne yaa mimyob keewe awawe!" andoon. 48 Andoone, yemoon kuu ye yaa "Sssp. Komkaab. Iwari kerok!" ande kamiwen, kumban ye kuu angkon ika naawonmo komkoon, "Dewid ye Awo ari! Ne yaa mimyob keewe awawe!" ande kamoon.

49 Kwane Yesu kuu yinmonekore yedmoon, "Ye yaa mene andime." andoon. Kowe, yimbed karub kee yaa yedmiwen, "Arudne, dembe yaro dore mene. Ye kuu eb yaa mene andoon kowe." andiwen. 50 Kwanandiiwe, ye yuruk ebkad kuu kan angka bian korarekore, korongberenande yaro dore Yesuyiib yaa monoon.

51 Monoone, Yesumbed ye yaa kaamonenoon, “Eb dowaken kuu nembed
komo keruwok andewed?” andoon. Andoone yedmoon, “Kedmengkandi
korok ee! Ne dowaken kuu wedmandid.” andoon. 52 Kwane, Yesumbed
yedmoon, “Wene, eb anam andimbed ongmebdoon kii.” andoon. Kwanan-
doone kwane kuyaambed, ye indob kuu amun keroone, Yesu awene yoom
kwane kiwaankamo winiwen.

11

Kubi Darewoowiib Yerusalem Aom Awuniwen
(Mt 21:1-9, Lk 19:28-38, Yn 12:12-15)

1 Kwane, Yerusalem yaa nandok wenenib aangko Olif ye kambong Bet-
fegiib Betaniyiib dia miniiwe, Yesumbed ye kedmengkandeendan ayoob
yaa 2 yedmoon, “Wene kambong kuyaa awune wedmaniiwe, donki in-
gkod kuyaa boroniwen kuu karub maa ma kwari dibere yarindo, kowe
dudberekorib keyaa kanminime.* 3 Kwaniiwo, karub maa yiib yaa ‘Ko-
mande kwamuniib?’ ande kaamondoka, ye yaa yedmenime, ‘Yarimanbed
yedmoonkob kowe aron doboobban angkon ika keyaa kanmananuub.’
andime.” andoon.
4 Kwane daandoone, yi kuu wene wedmiiwe donki ingkod kuu kiwaan ari
ambib ambongko kiwaan yaa boroniwen. Kwane yimbed nong dudbiriiwe,
5 karub yena kuyaa doriib kumbed kaamondiwen, “Yiib kuu komandiwed
donki ingkod kuu dudmungkaib?” andiwen. 6 Kwanandiiwe, Yesumbed
yedmendoon areb yimbed kwane yedmendiiwe, karubbed “Ee, yimin kan-
winime.” andiiwe kanwiniwen.
7 Kwane, donki ingkod kuu kanmene Yesuyiib yaa kerekorib, yi ebkad
doboob kuu ben donki ingkod ye angkurom ari nongkobiiwe, ye kuu yaro
kwari diboroon. 8 Nimakarub yemoon yi ebkad doboob kuu kiwaan ari
kudmiiwe angkon yena kuu dura dia orom biid awene wadme biwen kuu be
mene kudmenmo winiwen, kuu ye yaa kubi ye dowad. 9 Yidin weniibdaniib
yoman weniibdaniib kuu komkiyiib kamiwen,
“Karub ke meneen keye aningko kankoonem.
Karub kee Yariman yaambed meneen kuu amun kerunok.
10 Nub awo Dewid ye ooni ye yumbon kumbed ika kanmanandamoon kuu
amun kerunok!
Karub ke meneen keye aningko miin anammo kankoonem!” ande kamiwen.
11 Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa nandekore, God ye kurikuri boyambib
darewoob yaa wonoon. Wene yiribmana karuwa korem yaa kereknanmo
deweneboon kumban aron dowan kereen kowe, ye kedmengkandeendan
wad ayoowiib yoom Betani angka winiwen.

Yesumbed Inamen Arewadan Yenburoon
(Mt 21:12-22, Lk 19:45-48, Yn 2:13-16)

12 Aron mimo keruune, yi kuu Betani yaa kuu domonde wenonib, Yesu kuu
mungiyiib keroon. 13 Mungiyiib kowe, ambab angkambed dore wedmoonka
yedob at kuu biidiib kowe, yembed idiib manok ande wedmok wonoon.
Wene dia dore wedmoonka idiibban biidmo, amborom kuu ayob ire wini
aronban kowe. 14 Kwane, yembed at yaa yedmoon, “Eb yob kuu karub maa
wan anaanban kerok.” andoon. Kwanandoone, ye kedmengkandeendan
kuu wengambiriwen.
15 Kowe wene Yerusalem yaa nandekorib, Yesu kuu kurikuri boyambib
darewoob kuuk aom wene awunekore, yembed kuyaom berengkimaibdan

* **11:2:** God Ye Weng kuu Yuudan yi king kuu donki arimbed Yerusalem aom aomnaneen. Sekaraiya 9:9

kuu andowe yenburoon. Yembed od ingke bidan yi arakiib on arud kab kabed aombed be mene berengkimaibdan yi dibiri yemaniib kuu ben amenengkoon. 16 Kwane, yembed kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed yedmoon, “Yiib yiribman bewene kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed nare angkanaib, amob!” ande kowe yi korem kwamune meniib yaa daande kebengkoon. 17 Kwane, yembed yi yaa kedmengkande yedmoon, “God Ye Weng yaa anam wongkoon kuu ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu ambibkin koremdan yi kurikuri ambib andaniib.’ ande wongkoon. Kumban yiibbed kwaniwen kumbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb kereen.” andoon.

18 Kadaareb kuu ye kedmengkandi yaa wengamberekorib binangke ye yoman wanandamiib kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoowiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu kuye weng wengamberekorib, ye yaa unene aye kowem andi ye kiwaan onmiwen. 19 Kwane oobnone, Yesu awene kuu taun aom kuu koronde bunangka winiwen.

Anam Andi Yaromkono (Mt 21:19-22)

20 Amkimombed kwane wenonib wedmiiwe, yedob at kuu yumburum yirimbed wene biid ari kuu korem koknoon. 21 Kowe, Pita kuu Yesumbed komo yedmoon kuu meenekore, Yesu yaa yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, wedme! Ebbed yedob at yaa butun kamenewen kuu koknoon kii!” andoon.

22 Andoone, Yesumbed inandoon, “God yaambed anam andime. 23 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed ye niindem aom kuu karekmiyiibban inamen mimo kere, komo andaneen kuu kwananeen andi ye meenimbed aangko keyaa ‘Ub kuu nenwene karamok yiri korarok.’ ande yedmaneen kuu Godbed kwamune kamaneen. 24 Kwanakob, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, komo kandande kurikuri kere kaamonaneeb kuu, anam kandaniin ande meene kwananeeb kumbed Godbed kabdaneen. 25-26 Kwane kurikuri kerebka, karub maa yaa kongenewen kuu ika meenebka, yambarakmi eb yaa kuu are nonondande ande. Kwananeeb kumbed eb Ambe Ewen ari doreen kumbed eb ambarakmi kuu are nonondandaneen.”† andoon.

Yesu Kuu Kane Yaromkonoyiib? (Mt 21:23-27, Lk 20:1-8)

27 Kwane, yi kuu angkon ika Yerusalem aom menenib, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dodkanmo weneena, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom aamkono aamkono yoom kuu yeyiib yaa miniwen. 28 Menenib, yimbed ye yaa kaamoneniwen, “Eb kuu kane yaromkonombed kwamune kameeb? Angkon deme kee kanembed kine kabdoonkob kwamune kameeb?” andiwen.

29 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Neyiib yaa mimo kaamonako inandiwed kumbed ne kuu kanembed deme kine kawoonkob kwamune ambangkain kee yedma. 30 Yoon ye baptais kerundimaan yaromkono kuu God yaambed dee, karub yaambed dee? Yedmewime!” andoon.

31 Kwanandoone, yi kuu yikareb kuyaom andangkenib yedmiwen, “Ambid Ari ye God yaambed andanuub kuu yembed nub yaa kaamondaneen, ‘Yiib kuu ye yaa komande meenenindo keriwen?’ 32 Kumban angkon karub

† **11:25-26:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Ebbed are nonondandaabban kuu eb Ambe Ewen ari doreen kuu eb ambarakmi are nonondandaanban.”

yaambed andanuub kuu yiminban." andiwen, amborom kuu nimakarub korem kuu Yoon kuu profesiman anam God yaromkonoyiib ande dakmimaib kowe uniwen, korok korok kuu. 33 Kwana kowe, yimbed Yesu yaa inandiwen, "Nubkaadban." andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, "Ne kangkon kane ye aromkonombed kwane ambangkain kuu daandainban." andoon.

12

Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruweng (Mt 21:33-46, Lk 20:9-19)

1 Kwane, Yesumbed Yuudan yi korok korok miniwen yaa kuruweng daandoon, "Karub maa ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kwanekore, kuuk wirine awanewandene, yob ondoobkene ambodmo bi yeman ye dem dumnad aombed nidkekore, angkon mongkobon kuyaa kerekne ooni ye boyambib kongam yengboon. Kwanekore, karub yena yoom weng ongmiwen. Yi kuu mongkobon yaa oonene yob yemoon kuu benberengkenib yob yena kuu mongkobon yariman yaa bangkandimamime andi ye weng ongmiwen. Kwanekorib, mongkobon yariman kuu yangkodmia ambab doriib yaa wonoon.

2 Kwane, yob kuu yumune wi yaron keruune, yembed ye deme karub yedmenoone, wene mongkobon oonidaniib yaa yob yena bande wonoon, weng kwamune ongmiwen kowe. 3 Kwane, yiyiib yaa wonoon kumban, yimbed awinene ayekorib, domoneniiwe yowiibban dingkirud ika monoon. 4 Kwane, mongkobon yarimanbed angkon deme karub maa yedmenoone, yiyiib yaa wonoon. Wonoone, korok ari aye ingmenib karak koniiwe ika monoon. 5 Angkon ika deme karub maa yedmenoone wonoon. Ku wonoon kuu aye kowiwen. Kwaniiwe, ye deme karub yemoon yena yedmoone mimim wenebiwen. Wenebiiwe, oonidanbed yena kuu yenbandenib, yena kuu bobmo yengkadmiwen.

6 Kwaniiwe, yariman ye mimyob keenoon ye dana mingki kuu karub yeenbon yedmaneena wananeen ye karub kumbedmo. Kwani kowe, yarimanbed yedmoon, 'Ye kuu ne dana kowe, yi kuu ye yaa amun amun kamene ye weng wengambere kwananiib.' andoona yeenbon wonoon. 7 Kumban mongkobon oonidanbed wedmenekorib yedmiwen, 'Ke meneen kei, yariman ye yumbon kandi ye karub kowe, wenem. Wene aye kowekorub, nubbed ye yumboniib okad keyiib kee bem.' andiwen. 8 Kwanandekorib, yimbed awinene aye kowekorib, ye bob kuu mongkobon bunangka kankorariwen." andoon.

9 Andekore, Yesumbed Yuudan yi korok korok yaa kaamondoon, "Kwani kowe, mongkobon ye yariman kuu komo keraneen? Ye kuu mene mongkobon oonidan kuu yengkadmekore, nong yob kab ye mongkobon kuu karub yena yaa konde weng maa ongmaneen. 10 Yiib kuu God Ye Weng Karadmo kee ma kimingkiwenoo?

'Boyambib yenbimaibdanbed bot kankaariwen kuu
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.'* andoon.

11 'Kee Yarimanbed kwanoon kedi!
Nub indob ari kee wedmuwen kumbed binangkuwen kowe, ye yaa kubem!' " andoon.

12 Yembed Yuudan yi korok korok yi inamen arewa yaambed kuruweng ke dakmoon kee yikaadkeriwen kowe, yimbed awinenem ande kiwaan

* **12:10:** Keye dongka bot kee miin anam anam. Kuyiibban keraneen kuu ambib nandanuun.

yena onmiwen. Kumban yi kuu kadaareb yaa unendiwen kowe, ye kuu domonenekorib winiwen.

Tak Od Kowi Ye Kaamoni (Mt 22:15-22, Lk 20:20-26)

13 Amaan, Yuudan yi korok korokbed Farisidaniib King Erod ye inamen
yaa dabokneniwendaniib yaa yedmiiwe Yesuyiib yaa wene kobkandem
ande winiwen. 14 Kwane, yi kuu mene yeyiib yaa kerekorib yedmiwen, “Ked-
mengkandi korok ee, nubkaad eb kuu anammo dakmi ye karub, dudimok-
ban. Eb kuu karub yaa manmo kerimokban, amborom kuu eb kuu yi yaa
kane ande ambengkaabban kowe. Angkon eb kuu God yaa dobiri amun ye
kiwaan anammo kedmengkandimaab. Kwani kowe, Saesaa† yaa tak od kowi
kuu amowiib dee? 15 Tak od kuu kowanuub dee kowaubban dee?” andiwen.
Kumban Yesu kuu yi nemengkandi kara kuu yekaadkeroon kowe, yembed
yi yaa kaamondoon, “Yiib komande ne yaa komboon kaamowiib? Od
murubkob kuu ne yaa kanminibko wedma.” andoon. 16 Andoone, yimbed
ye yaa kanwiniiwe, yembed yi yaa kaamondoon, “Kane ye korok kuruwakiib
aningkoyiib?” andoone, yimbed inandiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.
17 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Saesaa yeman keroka Saesaa yaa
bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon. Andoone,
yi kuu ye yaa binangkiwen.

Bobne Dembaneen Yaa Kaamoni (Mt 22:23-33, Lk 20:27-40)

18 Kwane, Sedyusidanbed karub bobnimaib kuu dembimokban andimaib
kowe, Yesu yaa kaamonenok miniwen. 19 Menenib yimbed yedmiwen,
“Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub dowad amob wongkoon
kuu karub bobne ye wonong domonde wananeen kumban danayiibban
kowe, ye damanbed wonong irib kuu awanekore, dana wanabaneen kuu ye
aagorok bobnoon ye dana ande kowi yeman.
20 “Kwane, ayi neredkan ediib, ibduruk kuu ayidin wonong awanekore,
danayiibban kumban bobnoon. 21 Kwanoone, angkon ye ningkimbed irib
kuu awanoon, kumban ye kangkon danayiib wanabindo kumbed bob-
noon. Angkon, ye ningki maa ayoobmim kangkon kwamune areb keroon.
22 Kwane, yi korem ediib kuu danayiibbanbed dukniwen. Kwane wonong
irib kuu yeenbon arimbed yu kuu bobneen. 23 Yi korem ediib kuu yu yaa
awaniwen kowe, bobni yirimbed dembe yaro dobiri yaron ari kuu kane ye
wonong keranuun?” andiwen.
24 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Yiib meeni kuu anamban, am-
borom kuu yiib kuu God Ye Weng Karadmoyiiwa yaromkonoyiiwa kuu
yiibkaadban kowe. 25 Kwane, nimakarub bobniwen yirimbed dembaniib
kuu awanaibban, God ye engyus yi dobiri areb keraniib. 26 Ma kei, bob-
nekore dembi ye weng kuu yiib kuu Moses ye buk wongkoon kuu ma
kimingkindokowoo? Amanayod aombed amot denene Godbed Moses yaa
kwamune daanoon kuu ‘Ne kuu Abraham ye God, angkon Aisek ye God,
angkon Yekob ye God!’ andoon. 27 Kwanandoon yaron kuu yi kuu dukniwen
kumban yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu wad doriibdan korem yi
God. Kwani kowe, yiib meeni kuu miin anamban kii!” andoon.

Amob Darewoob (Mt 22:34-40, Lk 10:25-27)

† **12:14:** Saesaa kuu Romdanbed nangmenib korok keriwen ye ambibkin koremdan yi king darewoob.

28 Kwane, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub mamaambed yaro
monoone anuk yedme ari yedme kameniwen kuu wengamboroon. Kwane
meenoon kuu Yesumbed yi yaa kuu yiminmo inandoon kowe, yembed Yesu
yaa kaamobi ma kaamonenoon, “Nub amob korem kumaom kuu, amob
darewoob kuu kuna?” andoon.
29 Andoone, Yesumbed inandoon, “Amob darewoob kuu kei. Israeldan,
wengambirime, nub Yariman nub God, ye kuu mimo. 30 Eb Yariman God yaa
eb mimyob kumundiniib eb kingkin kumundiniib eb inamen kumundiniib
eb aromkono kumundiniib mimyob dowaken keene. 31 Angkon maa kuu kei.
Eb dia dia doriibdan kuu mimyob dowaken keende, ebmeren kwanimaab
areb. Amob yena kuu yirimo.” andoon.
32 Andoone, karubbed Yesu yaa inandoon, “Yiminaa. Kedmengkandi
korok, eb kuu anam dakmewen, God kuu mimo, god yenayiibban, yem-
bedmo. 33 Ye yaa kuu yiib mimyob koremiib yiib inamen meeni koremiib
yiib aromkono koremiib mimyob dowaken keenime andoon. Angkon, yiib
dia dia doriibdan yaa mimyob dowaken keendime, yiibmeren kwanimaib
areb andoon. Amob ayoob kee miin anam, dingkan nengke agedmo keroone
baeb God yaa koniyiib, animan andokbe yena kuu God dore Yuudan dore
wedyiri dobiridan ani dowad God yaa bangkandiyiib kuu yirimo.” andoon.
34 Kwane, Yesu kuu wedmoone, karub kuu inamen amunmo inandoon
kowe, yembed ye yaa yedmoon, “Eb kuu Godbed korok kere oonimbon dia
arimbed doreeb kii.” andoon. Kwane kuyaambed nare ari kuu karub ma
kanembed ye yaa kaamoneni kuu yiminban, uniwen kowe.

Keresu Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Dana?
(Mt 22:41-46, Lk 20:41-44)

35 Yesu kuu kwane kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed ked-
mengkandoon yaron aombed kaamondoon, “Komandiwed Yuudan yi amob
kedmengkandidanbed ‘Keresu Godbed Kinoona Monoonman yaa kuu no
Dewid ye Awo ari.’ andimaib? 36 Kedi, Dewid kuu Kingkin Karadmombed
daanoonkob dianmo dakmoon,
‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmenoon,
“Ne wiwi angkambed dibereewo,
kwane nembed eb bondan kuu ben eb yondad dabderem yiri kiriba.” ’
andoon.
37 “Dewid, yembed Keresu yaa Yariman andimaan kowe, komo kere ye
awo ari keraneen?” andoon. Andoone, kadaareb yemoon kuu kubiyiib ye
weng wengambiriwen.

Yuudan Yi Amob Kedmengkandidan Yaa Ongkandoon
(Mt 23:1-7, Lk 20:45-47)

38 Kwane, Yesumbed kedmengkandene yedmoon, “Kaadkerime, Yuudan
yi amob kedmengkandidan yaa. Yi kuu ebkad manimanandeb doboobmo
inwarekorib, animan berengkimbon aom dewenebaiwe yenambed nub yaa
kubendime ande kamimaib. 39 Kwane angkon, yi kuu kurikuri ambiwoom
o orokbon yaa kuu aningko darewoobdan yi dibirimbon arimbed diberem
ande kamimaib. Kwamimaib kuu yi kubi yeman. 40 Kumban, yi kuu biran-
didan kowe, nima irib awandi ye meeni areb karub yi murubia ari kurikuri
doboob kamimaib kumban, yi kuu nima irib yi od animaiwe kamboknon
kerimaib. Kwamimaibdan kuu dabab miin arewa Godbed kondaneen.”
andoon.

Wonong Irib Yu Koni Kara
(Lk 21:1-4)

41 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob ye od be mene nongkobimaibbon kiwaan angkara diboroon. Kwane, kadaareb kuu od nongkobimbon kuyaom nongkobiiwe keendomboroon. Keendomboroone, yiribman yemoondan kuu mene od darewoob nongkobiib. 42 Kumban wonong irib kamboknon kuu menenu od murubkob ayoob od embeng mana koween.

43 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu minime andoone, mimyamo keriiwe yembed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, irib kamboknon kee od koween kuu karub korem yena od nongkobiwen kuu burudandeen, 44 amborom kuu karub yena yi yiribman yemoon yaambed kuu barang mimo o ayoob areb kowiwen, yiribman yemoon kwane dangoon kuu kowindo. Kumban yu kuu kamboknon kuned kumundin ari moone ane dobaranuun yemaniib korem kwane koween.” andoon.

13

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi (Mt 24:1-25, Lk 21:5-11)

1 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob domonde weneene, ye kedmengkandeen ye karub mamaambed yedmoon, “Kedmengkandi korok ee! Kurikuri ambib darewoob ye bot darewoowiib kee wedme! Yenbenmo daaniwen kee miin amun kii!” andoon. 2 Andoone, Yesumbed inandoon, “Eb kuu wedmeewoo? Ambib darewoob ke yengbenabiwen kei, bot mimo ma kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu bondanbed ben yiri kiradmaniib.” andoon.

3 Kwane, Yesu kuu taun domone aangko Olif ari daane dibone bid yara kurikuri boyambib darewoob yaa wedmoone, Pita yoom Yems yoom Yoon yoom Endru yoombed yemyeb kaamoniwen, 4 “Nub yaa yedmende, aron komo arimbed weng kee kwamune dakmewen kee dembe wananeen? Kwane, komo komo dud kedmengkandaneenkob, anam kwane wanandameen kui andanuub?” andiwen.

5 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Kaadkerime. Karub yenambed yiib yaa nemengkandok mananiib kowe kebendime. 6 Karub yemoon kuu mene naningko yaambed areb dakmenib ‘Ne kuu Keresu kei!’ andenib, nimakarub yemoon kuu nemengkandaniib kii. 7 Kwane, yiib kuu wengambiriiwoo diayiib ambab angkayiib ana nangbenabiib kii andaniib kuu yiib unaib. Kwane kamenabaneen kumban, yimin wandi aron keraunban. 8 Ambibkin mamaa dore mamaa dore ana nangbenabiyiib, angkon gapman mamaa dore mamaa dore ana nangbenabiyiib kamaniib. Kwane, ambibkin yena kuu dowodkiyiib keraneen, angkon ambibkin yena kumaom kuu animaniibban mungimbed duknaniib. Kwamaneen kuu dana andowe woonimaib ye odibin areb kamaneen.

9 “Yiib kuu yiibmeren oone kangkadme dobirime. Yiib kuu yenambed awingkandekorib, wengyundimbon aom be wene wengyundenib, kurikuri ambiwoombed nong yikyikiibbed yiib angkurom angka wangkanenib kamaniib kii. Yiib kuu ne dowad oonidaniib korok darewoowiib yi arinambo ari dobere ne weng amun dakmaniib. 10 Kumban, ibduruk kuu ne weng amun kuu ambibkin korem yaa kedmengkandaniibkob, yimin wandi aron keranuun. 11 Kwane, kunayambed yiib kuu awinendekorib, wengyundimbon aom benwene yi arinambo ari kowibka, komo andanuub kee ande meenaib. Kuyaron arimbed yiib inamen aombed komo kondaneen kuu kwane dakmime. Kuu yiibbed dakmaibban, Kingkin Karadmombed kowe.

12 “Ambangambed ningkia ambodanganiiwa yeene nongkobaniib, ningkiambed ambanga yaa kangkon. Awodkia kangkon yi dana meed yaa ambodanganiiwa yeene nongkobaniib. Kwane, dana meed kuu arian yaa manmo kerekorib, yena yi dingki ari nongkobaniiwe yaniiwe duknaniib.
13 Nimakarub korem kuu yiib yaa arud wandembaraniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe. Kumban kane kanembed kwane yi anam ande awine dobaraniiwe wene yimin wandaneen kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen.
14 “Kwane, yiib kuu weng kee ongme kimingke weng id kandime. ‘Kuman ayi awene kara miin arewa kere korem monmari ye karub’, ye kuu kurikuri boyambib darewoob aom doboroko wedmibka, Yudea aom doriibdan kuu koronde kirokmone aangko angka amboon aom winime. 15 Kwane, karub kanembed yambib wid angka keroka ika kawene yambiwoom yiribman maandekorika andaan, no amboon angka kombiri wonok. 16 Kwane, kanembed mongkobon aom doreen keroka ika ambiyoom wene yuruk ebkad kandekorika andaan, no kombiri wonok. 17 Kuyaron ari kuu nima oyoomiib enaya dana embeng embengiib kuu dabab darewoob kandaniib. 18 Yiibbed kurikuri keribko, kwamune kamaneen kuu yuruk aron arimbed kwanokban kerok, 19 amborom kuu kuyaron ari kuu dabab darewoob yemoon menebaneen kuu Godbed yimin yiri okad ongmoon kumbed mene kibikee ye dabab korem kuu burudande miin darewoob keraneen kowe. Kuyareb keraneen kuu ika ma kwanaanban.
20 “Aron kee Godbed dukmen kowoon, amborom kuu doboob keraneen kuu karub maa kwari doborokban kere korem duknaniib kowe. Kumban, yembed kingkoon ye nimakaruwiibkob aron kuu dukmen kowoon.
21 “Kwane, karub maa yiib yaa yedmaneen, ‘Wedmime. Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu kekei.’ andaneen o maambed yedmaneen, ‘Wedmime, ye kuu yakui.’ andaneen kuu kuyaa meenaib. 22 Kwane, Yesu areb kere dudenabidaniib dudi ye profesidaniib kuu mene dudiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib kamenib, Godbed kingkoon ye karuwa nimaya yaa kuu nemengkandok mananiib kii. Yi kuu nimakarub yemoon nemengkandaniib kumban, yi nemengkandi Godbed kingkoon ye karuwa nimaya yaa kuu yiminban keraneen.
23 “Kwani kowe, yiibmeren oone kaadkerime. Ne kuu weng korem daandaankob kuyaron kuu mananuun kowe, yiibkaadkeriwen.

Yesu Ika Mananeen Yaron (Mt 24:26-35)

24 “Dabab menebaneen ye yoman kuu
‘Aron kuu kumun kerenu,
wood kuu yuraune nambaraunban.
25 Mindong kuu ambid arimbed kirobaniib.
Aromkonodan ambid ari doriib kuu ben kiringmenabaneen kii.’
26 “Kuyaron arimbed nimakarub kuu wedmaniiwe, Karub Ye Mingki kuu wiib arimbed aromkono darewoowiib nambiri darewoowiib mananeene wedmenaniib. 27 Kwane, yembed ye engyus yedmaneene, mene yembed kingkoon ye nimakarub bid yimin yimin yaa okad dungkun dungkun korem yaa kuu bok wananiib.
28 “Meenime, yedob at ye kuruwak weng id yaambed kandime. Kwane, ye nondong kuu atbiidkad areb kere, yawaak kerimaan kuu biid yeeb dembaane, kwani kowe andowe ire wini aron kuu dia keroon ande yiibkaadkerimaib. 29 Kwamune wedmaniiwe kara kwamune kamenabaneen kuu, kwani kowe aron kuu dia kereen kii ande yiibka meenaniib. 30 Nembed

yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. 31 Ambidiib okadiib kuu dowan keranuun kumban, ne weng kuu dowan keraanban, aron korem korem angkimbaraneen.

Kwananeen Yaron Karub Maa Yekaadban (Lk 12:35-40)

32 “Kwananeen yaron kuu komo aron arimbed kuu karub maa yekaadban. God ye engyusiib God ye Mingkiyiib kangkon yikaadban, kumban Ambe God yembedmo yekaad. 33 Kwani kowe, korobe kaadkerenib nekwime. Kwane mananeen yaron kuu yiibkaadban kowe.

34 “Kukuu karub maa owod wonoon areb. Kwane, yambib kuu ye deme karub yaa ‘Nambib oonime.’ andekore, yena kuu deme yeka yeka bangkandoon. Kwanekore, wene ambongko yaa oonoon ye karub kuu ‘Kerekniyiib dobere.’ andoon. 35 Kwani kowe, yiib kuu korem kereknembirime, amborom kuu yiibkaadban ambib yariman ika mananeen yaron kuu oobne yaambed o amnomnom angkambed o ayam baandaneen yaron yaambed o aron yaro mananuun yaambed keraneen kowe. 36 Kwane kuyaambed, kudmeniibban mene yiib kuu unuk danganiiwe wedmaneen kuu miin arewa. 37 Nembed yiib yaa ke yedmaan kei, yiib yaayiib korem yaayiib, ‘Kerekne dobirime.’ ande yedmaan.” andoon.

14

Yesu Kuu Wonong Maambed Baeb Ok Buneen (Mt 26:1-9, Lk 22:1-6, Yn 12:1-8)

1 Kwane, Yuudan yi Burudandoon ye orokiib Kabayingke obo kerindo ye flawa ye orokiib ani yaron kuu ari ayoobmo keruune, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesu yaa nemengkane yemyeb awinenub aye kowem andi ye kiwaan onmiwen. 2 Kumban yimbed yedmiwen, “Orok aron arimbedban, amborom kuu nimakarubbed yirinde baande nub yaa korem monmaraniib kowe.” andiwen.

3 Kwane, Yesu kuu Betani yaa Saimon maa kaningkibob dowan keroonman yambiwoom dibo animan aniiwe, wonong maa kuu baeb ok amun od darewoob yeman botoro kawanmo aom naad ambodmo ongmiwen kumbed kanmuneen. Kanmenenu botoro munid ari kuu dookbekoru, baeb amun yeman kuu ye korok ari buneen.

4 Kwanuune, karub yena kumaom dibiib kumbed yu yaa kongende yikareb neman yedmenoon yedmenoon kamiwen kuu, “Komo kamuunka, baeb amun yeman kee? Od darewoob korarewen kii! 5 Baeb ok kee weeb mimo deme ye odbed mooni yeman, angkon od kuu kande kamboknondan yaa bangkandi yeman kumbedaa!” andekorib yu yaa norin wande ongkandiwen.

6 Kumban Yesumbed yi yaa yedmoon, “Korondime. Yiib komande yu yaa yewed kondiwen? Yu kuu ne yaa miin amun kameen. 7 Kamboknondan kuu aron korem yiib yoom doberembaraniib kowe, aron komoyiib awandandamiib kuu yiib dowakenmo awandaniib, kumban ne kuu yiib yoom aron korem dobarainban. 8 Kowe, wonong kee yu meenimbed kwaneen kuu, yumbed ne bobnindo yaronbed ne id yaa baeb amun buneen kuu wene ari ne mangkaniib yaa ye dowad nekween. 9 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, okad kuna kunaya weng amun kedmengkandaniib

kuu, wonongbed ke kameen kee yedmaniiwe, nimakarub kuu meenaniib." andoon.

Yudasbed Yesu Yaa Manmo Keroon (Mt 26:14-16, Lk 22:3-6)

10 Kwane, kedmengkandeendan wad ayoob aom karub maa Yudas Iskeriotbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yaa wene Yesu ye ambodangi dowad wonoon. 11 Yi kuu kwane wengambere kubekorib, ye yaa od kabdanuub ande yedme kowiwen. Kwaniiwe, "Ye kuu ne aron keruko awinene nenkonda." ande meenoon.

Yesumbed Ye Yaa Meeni Ye Orok Ani Kerekmen (Mt 26:17-30, Lk 22:7-20, 1Ko 11:23-25)

12 Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kuu sibi mana yeene nengkanabe animaib yaron kereen. Kwani kowe, Yesu ye kedmengkandeendanbed ye yaa kaamoneniwen, "Eb dowaken kuu nub kuu wene kunayambed Burudandoon ye animan ongme nekwanuubkob ananeeb?" andiwen.

13 Kwanandiiwe, yembed ye kedmengkandeendan ayoob yaa daandoon, "Wene siti aom aomne wedmaniiwe, karub kuu ok yuundi yemaniibbed durundaneen kuu kwane ye yoman winime. 14 Wene ambiwoom awunoka, ambib ye yariman kuyaa yedmenime, 'Kedmengkandi korokbed kaamonoon kuu ne yoom ne kedmengkandiindan yoom diberenub Burudandoon ye orok ananuub ye wadnari kuu kuna?' andime. 15 Kwananiib kuu yembed daane arimbed wadnari darewoob kuu korokbendaneen. Kuyaom kuu dibere ani yeman arak awene kundukmo dangoon kowe, kuyaombed nub ani yeman kuu nekwe ongmime." ande daandoone winiwen.

16 Kwane wene taun aom awune wedmibka, Yesumbed daandoon areb kwamune kowe yimbed Burudandoon ye orok nekwiwen.

17 Oobnon yaambed, Yesu kuu ye kedmengkandeendan wad ayoob yoom mene ambib yaa nandiwen. 18 Kwane, yi kuu ane dibonib, yembed yedmoon, "Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuyaom kuu karub maambed ne ambodanganeen, ye kuu ne yoom dibo anuub kui." andoon. 19 Kwanandoone, miin kubiyiibban kerekorib, yi korem kuu ye yaa mene "Anam kuu nemban dee?" ande kamiwen.

20 Kwamiiwe, yembed inandoon, "Kuu yiib wad ayoowiib mim kuyaom, ye kuu nangkodmi areb ne yoom meneki wongdem aombed om kuu sup aom kamonekore ananeen kui. 21 Kedi, Karub Ye Mingki ye dowad God Ye Weng aombed komarewa kurinbed ye ari kwamunaneen ande wongkiwen kuu ye yaa kwane wananeen. Kumban, kanembed ye yaa ambodanganeen kuu Godbed arewa kerunaneen kowe, anam kuu kuye karub kuu woonindo karen kuu kumbed amun karen." andoon.

22 Kwane anonib, Yesumbed om* kande God yaa eso andekore, domokbene ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yedmoon, "Kandime, kekee ne id kii." andoon.

23 Angkon kabus nande God yaa eso andekore, yi yaa nondoone, ane kone ane kone yi korem kuu aniwen. 24 Kwane, yembed yi yaa yedmoon, "Kekee ne umkan, nimakarub yemoon yi dowad onduknaneen. Ne umkan kuu Godbed ye karuwa nimaya yaa amob weng ongmi yeman. 25 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, ne angkon ika nong yob ok anainban kwane wene kuyaron keranuunkob, God ye oonimbon aombed ananiin." andoon.

26 Kwane, yi kuu kurikuri yook wingkanekorib, yaro angkane wene aangko Olif angka winiwen.

---

* **14:22:** Gurik wengbed "bred" andoon.

Pita Yaa Ari Kwamaneeb Kii Ande Daanoon
(Mt 26:31-35, Lk 22:31-34, Yn 13:31-38)

27 Wenekorib, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Yiib korem kuu kirokmonaniib, amborom kuu kurin God Ye Weng kwane wongkoon kuu Godbed yedmoon kekamune,
‘Nembed sibi oonoonman ayaniine,
ye sibi kuu kirokmonaniib.’ andoon.
28 “Kumban, bobnaniin yirimbed ika dembaniin ye yoman kuu nedin Galeli angka arinambo wananiin.” andoon.
29 Andoone, Pitambed yedmoon, “Korem kuu kirokmonaniib kumban ne kuu kwanainban.” andoon.
30 Kwanandoone, Yesumbed inandoon, “Nembed eb yaa ke anam yedmebdaan kei, kibik amnoom ayam komkane ayoob keraanban kuu eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb.” andoon.
31 Kumban, Pitambed aromkonomo inandoon, “Eb yoom ne yoom yenbandaniiwe duknanuub kuu yimin, nembed eb yaa nekaadban andainbanii.” andoone, yi korem kuu kwanemo yedmiwen.

Yesu Getsemani Angkambed Kurikuri Keroon
(Mt 26:36-46, Lk 22:39-46)

32 Kwane wene Getsemani andimaib yaa nandekorib, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Keyaa dibiribko, ne kuu wene kurikuri kera.” andoon. 33 Kwanandekore, yembed Pita yoom Yems yoom Yoon yoom kuu be wonoon. Kwane, ye niindem aom kuu miin kubiyiibban kere dabab darewoob kerunoon. 34 Kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Ne niindem aom kuu dabab ware yiminban miin anam keroon kowe, bobnandamaan areb. Kwani kowe, keyaa dobere kereknime.” andoon.
35 Kwanandekore, yaro wene angkambed okad yiri bumangkene korok kankibine kurikuri kere yedmoon, “Kiwaan wedmebka, aron kee ne yaa kuu burudanduk. 36 Ambe,† Ambe, komo kamandameeb kuu yobdoodiibban kowe, ne yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban, ne dowaken yaambedban, eb dowaken yaambed kerok.” andoon.
37 Kwane, Yesu kuu ika menene wedmoonka ye kedmengkandeendan ayoobmim kuu unuk dangiwen kowe, yembed Pita yaa yedmoon, “Saimon, eb kuu angkewenoo? Eb kuu aron awa mimo kwane aromne kerekne dibaraabbankowoo? 38 Kwane, ambarakmi yaa kuu kombaraibban andi ye dowad kurikuri kamenib kerekbirime. Inamen aom kuu dowakeniib kumban id kuu aromnindeban keroon.” andoon.
39 Angkon amaniib wene anuk kurikuri keroon areb kwane keroon. 40 Kwanekore, ika mene wedmoone, yi kuu unuk dangiwen, amborom kuu unukudbed dabab waroon kowe. Yi kuu “Anam ambarakmuwen.” ande meenekorib, inandindo keriwen.
41 Kwane, Yesu angkon ika wene ayoobmim yeenbon kurikuri kerekore, mene wedmoone dangiwen kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ika dangenib yiidkaib dee? Yimin kui! Wedmime, Karub Ye Mingki kuu ambodangenib awine ambarakmidan yi dingki ari kowi yaron muneen kii! 42 Kowe, yaro deediribko wenem. Ne yaa ambodangoonman kuu ke monoon kei.” andoon.

Yesu Awineniwen
(Mt 26:47-56, Lk 22:47-53, Yn 18:1-12)

† **14:36:** Kukuu Aram wengbed *Abba* ande wongkoon.

43 Yembed kwane dakmeene, wad ayoob ye karub maa Yudas yoom
kadaareb yoom kuu kerewangiib atdebokiib kumbed Yesu aweneyiib yaa
mene angkadiriwen. Yi kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi
korok korok darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom
Yuudan yi aamkono aamkono yoombed yedmiwenkob, miniwen. 44 Yudas
kuu korok korok domondekore, kadaareb yaa ambodange akme korokbi ye
dowad yedmoon, “Kane yaa mandamuk kerunaniin kuu awine nenwinime.”
andoon.
45 Kwane, menenib Yudasbed erebnariyiibban kumbed Yesu yaa mene
“Kedmengkandi korok ee.” ande yedmekore, mandamuk kerunoon.
46 Kwanoone, karub miniwen kumbed Yesu wii aom kowi ye dowad aw-
ineniwen. 47 Kwane, ye kedmengkandeen ye karub maambed ye kerewang
ye kobaiknong yaambed awine biandekore, God dore Yuudan dore wedyiri
dobiridan yi korok darewoob ye deme karub ye kenood dankaroon.
48 Awineniiwe, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Ko-
mandiwed kerewangiib atdebokiib kwane awinewok miniwen? 49 Aron
korem ne kuu yiwiib yaa mene kurikuri boyambib darewoob ye kuuk
aom kedmengkandembirimain kumban, yiib kuu kuyaambed awinewindo.
Kowe God Ye Weng Karadmo ye weng id kuu anam keroonkob kii.” an-
doon. 50 Andoone, ye yoman winiwendan korem kuu kirokmone kabaanmo
wenebiwen.
51 Kewedman mamaa Yesu ye yoman wonoon kuu ebkad doboob
kawanmo derene doreen. Ye kwangkon Yesu ye yoman wonoone awineni-
wen kumban, ebkad yaamo awiniwen kowe, 52 moradmoone ebkad kuu
biandiiwe, ebkadiibban otkadmo kombiri wonoon.

Kangdod Sanidirin Wengyundi
(Mt 26:57-68, Lk 22:66-71, Yn 18:12-13,19-24)

53 Yimbed Yesu nen God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok
darewoob yaa winiwen. Kwani kowe, God dore Yuudan dore wedyiri
dobiridan yi korokdan korem yoom Yuudan yi aamkono korok korok korem
yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan korem yoom menebe nedbiwen.
54 Kwane, Pita kuu Yesu ye yoman diamban anukbed menene God dore
Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yambib kuuk aom
awunoon. Kuyaambed korok ye ambib ye ambongko oonidan yena doriib
kowe, yiyiib wene amot dia dibere yuruk dorokaan.
55-56 Korok korok nedbiwen kuu kangdod Sanidirindan andimaib. Kwane,
yi kuu Yesu ye ambarakmi miin arewa weng wengamberem ande dibiib,
amborom kuu aye kowi ye ukum kowandamiib kowe. Karub yemoon mene
dudanabe kwane ambarakmoon kii andi ye weng dakmiwen kumban, weng
maa maa keriwen. Karub kuu yi weng ayoob ibmo kerindo kowe, aye ukum
kowindeban keriwen.
57 Kwane, karub yenambed yaro mene dudi weng kee dakmiwen,
58 “Nubbed wengamburuwen kuu yembed yedmoon, ‘Nembed kurikuri
boyambib darewoob karubbed yenbiwen kee monmarekori, aron ayoob-
mimmo karubbed yenbindo ye kurikuri boyambib darewoob yenbaniin.’
andoon.” andiwen, 59 kumban yi weng dakmiwen kuu karub yenambed
dakmiwen arebban.
60 Kwani kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dare-
woobbed yaro yi arinambo arimbed dembene Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu
inandaabbankowoo? Karub kee kwane dakmiib kuu wengamberewenoo?”
andoon, 61 kumban Yesu kuu iwarimo kere inandindo.

Kwane, angkon ika Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu, God ye Mingki dee?” andoon.
62 Andoone, Yesumbed inandoon, “Ne kukui. Angkon Karub Ye Mingki ne
kuu yiib wedmaniiwe God ye wiwi angkambed diberekori, wiib arimbed
mananiin.” andoon.
63 Kwanandoone, korok darewoob kuu God yaningko monmari ye weng
wengambaraan ande meenoon kowe yeka ye ebkad birindekore, korok
korok yaa kaamondoon, “Karub maa ye weng maa wengambaranuub dee?
Dowan! 64 God yaningko monmaroone wengamburuwen kii! Kwani kowe,
yiib meeni kuu komo?” andoon. Andoone, korok korok korembed yed-
miwen, “Anam ambarakmoon kowe, aye kowi ye ukum kirobi kumbedmo
yimin kii!” andiwen. 65 Kwane, yenambed ye yaa kamok daadmenenib
ebkad baradbed ye indob kebengkanekorib yi dingki nimingke ayenib kaa-
moneniwen, “God yaromkono yaambed dakme, kanembed kii, ande yaa!”
ande kamiwen. Kwane, wii oonidanbed nenwene yakdariwen.

Pitambed Yesu Nekaadban Andimo Kamoon
(Mt 26:69-75, Lk 22:54-62, Yn 18:15-18,25-27)

66 Kwane, Pita kuu ambib kuuk aom doreene, God dore Yuudan dore
wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye deme wonong koyu mamaa kuu
kuyaa muneen. 67 Menenu wedmuune, Pita kuu amot dia dibere yuruk
dorokaan kowe, angkon ika ongme wedmenekoru yedmeen, “Eb kuu Yesu
Nasaretman yoom dobiriwen kii!” andeen. 68 Kumban yembed inandoon,
“Ne nekaadban, kub weng kuu weng idiibban.” andekore, kuuk ambongko
yaa wonoon.
69 Kwane, yumbed kuyaa doboroone wedmekoru, mene kuyaa doriibdan
yaa yedmeen, “Karub kee Yesu ye karub kii!” andeen. 70 Anduune, yembed
angkon yedmoon, “Nemban kii!” andoon.
Kumban aron doboobban keruune, kuyaa doriibdanbed yedmeniwen,
“Anam, eb kuu Yesu ye karub, amborom kuu eb kuu Galeliman kowe.”
andiwen. 71 Kwanandiiwe, yembed yemeren weng arewa ye woonbi weng
dakmekore, yi yaa amob weng areb yedme kowoon, “Karub yiibbed kee
daaniib kuu ne nekaadban kii!” andoon.
72 Andoone, erebnariyiibban ayam kabang ayoob andi kamoon.
Kwanoone, Pita kuu Yesumbed ye yaa kwane dakmoon kuu “Eb kuu ne yaa
ye kuu nekaadban andimo kame ayoobmimiib keraneebkob ayam kabang
kuu ayoob keraneen.” ande yedmoon kuu ika meenekore, kubiyiibban
darewoob kere ameng kamoon.

15

Pailet Ye Wengyundi Yesu Yaa
(Mt 27:11-26, Lk 23:1-3,18-25, Yn 18:28-19:16)

1 Amkimo kaimbed, kangdod Sanidirindan korem, God dore Yuudan
dore wedyiri dobiridan yi korok korok kumbed Yuudan yi aamkono korok
korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu weng mimo keriwen.
Kwane, Yesu kuu yengbekorib nenwene Yuudan yi korok Rom ye karub
yaningko Pailet ye dingki ari kowiwen.
2 Kwane, Pailetbed ye yaa kaamonenoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?”
andoon. Andoone, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” an-
doon.
3 Kwanandoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok ko-
rokbed Yesu kuu kwane ambarakmoon kii andi ye weng yemoon Pailet
yaa daaniwen 4 kowe, Pailetbed angkon ika Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu

inandaneeb dee? Yi weng yemoon kuu wengamberewenoo?" andoon
5 kumban, Yesu kuu inandokban keroone, Pailet kuu binangkoon.
6 Kuyaron doriib kumaom kuu Burudandoon ye orok ane dowan kerekorib, Yuudan yaa ooni ye korok darewoob Romdan nenkowiwen kumbed Yuudan yi dowaken weng wengamberekore, wii aom doriib ye karub mimo nen bunangka kowimaan. 7 Anuk yiri kuu karub maa yaningko Barabas yoom karub yena yoom kuu gapman yaa bon kere nangmene karub maa ogoodmo aye kowiwen kowe, ye kuu wii aom doreen.
8 Kwane, kadaareb kuu Pailetiib yaa menenib karub wii aom ma nen bunangka kowi ye dowad nedbe mene ye yaa kaamoniwen. 9-10 Kumban, ye kuu yekaadkeroon kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok kuu Yesu yaa wungkanekorib, Pailet ye dingki ari nenkowiwen kowe, kadaareb yaa kaamondoon, "Yiib dowaken kuu karub nen bunangka kowaniin kuu Yuudan yi kingoo?" andoon.
11 Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed kadaareb yaa kwananuub kuu amun kii andi ye weng yedmendiiwe, kadaarebbed yedmiwen kuu "Yesumban, Barabas kii." andiwen.
12 Kwani kowe, Pailetbed yi yaa kaamondoon, "Yiibbed ye yaa Yuudan yi king andimaib kowe, ye yaa kuu komo kamaniin?" andoon. 13 Andoone, yimbed komkiwen, "Ye kuu aye at ming arimbed kinime!" andiwen.
14 Andiiwe, Pailetbed kaamondoon, "Komandiwed kii! Komo ambarakmoon kee?" andoon kumban, yimbed naawonmo komkiwen, "Ye kuu aye at ming arimbed kinime!" andiwen.
15 Kwanandiiwe, Pailet ne yaa kubewime dowad kuu yi dowaken yaambed wengamberekore, Barabas nen bunangka kowekore, Yesu kuu ana nangmidan yaa nenkonde yedmoon, "Nong yikyikiibbed ye angkurom angka wangkanibko bakumbed at ming ari darime." andoon.

Ana Nangmidanbed Yesu Damangkaniwen (Mt 27:27-31, Yn 19:1-16)

16 Kwane, ana nangmidanbed Yesu nenwene king ye boyambib darewoob yaningko Pretorium aom aomnekorib, Pretorium aom ana nangmidan korem yaa baandiiwe nedbiwen. 17 Nedbekorib, ebkad doboob minodminodiib king yebkad areb kande Yesu yaa deebenib, nong yikbed korok ari dereni yeman ongmekorib ye yaa dereneniwen. 18 Kwane, "Eb kuu Yuudan yi king oi, eb yaa kubebduub kii!" ande yedmenib, 19 ye korok ari bingkombed ika ika ayenib, kamok daadmenenib, bumangke dingki ari kankoone korok okad yiri badmendenib ye yaa damangkanenib kamiwen.
20 Kwane kame dowan kerekorib, ebkad doboob minodminodiib kuu biandekorib, Yesu yebkadbed ika dereneniwen. Kwane, bakumbed at ming ari dari dowad nenwiniwen.

Yesu Kuu Bakumbed At Ming Ari Dariwen (Mt 27:32-44, Lk 23:32-43, Yn 19:16-24)

21 Siti Sairinman maa yaningko Saimon, Aleksandee yoom Rufus yoom yi awodki kuu kambong maa yaambed mene ana nangmidan kee burudandandamoone, yimbed ye kuu awinekorib, yedmeniibkob Yesu ye at ming kuu yembed kankarine wonoon.
22 Kwane, ana nangmidanbed Yesuyiib at ming karinoon ye karuwiib kuu be Golgota yaa benwiniwen. Golgota ye weng id kuu Nangkarakbon.
23 Benwiniiwa, wain ok yewed kebeni yeman ye muramurayiib yuundekorib, Yesu yaa anok ande kamiwen, kumban korondoon anindo. 24 Kwane, Yesu kuu nende at ming ari kowekorib, ye dingkiyiib yoniib kuu bakumbed

at ming yaa darekorib, kankoone maniwen. Kwane, Yesu yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa aningkoyiib kuu kirare ebkad mimo karub mimombed kandimo kamiwen.
25 Bakumbed dariwen yaron kuu amkimo 9 oklok. 26 Kumbed, at ming ari yembed kwane ambarakmoon ye kerekiib kwane wongkiwen kuu "YUUDAN YI KING" ande wongkiwen. 27-28 Angkon, yimbed Yesu ye wiwi angkayiib ye an angkayiib kuu yid be yenbandimaib ye karub ayoob kuu at ming yaa bakumbed darekorib, bendariwen.*
29 Kwane, yena kuu burudandande wenonib, Yesu yaa yi korok waaburukme damangkani weng daaniwen kuu "Kedi, eb kuu kurikuri boyambib darewoob monmarekoreb, aron ayoobmimmo kurikuri boyambib darewoob yeeb arumaneeb kowe, 30 at ming arimbed kameneyaa, ebkareb bobni yaa kuu burudande wadkereyaa!" ande kameniwen.
31 Kwamune dakmenabiwen areb kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kangkon yikareb Yesu yaa damangkani weng arewa dakmiwen, "Yembed nimakarub kuu bobni yaambed ongmendoon kumban yekareb kwani kuu yiminban kii! 32 Ye kuu Keresu kere Yuudan yi King keroon kowe, at ming arimbed kamonok. Kwananeene wedmanuub kuu nub kuu ye yaa anam andanuub." andiwen. Ayoob at ming arimbed dariiwe doriibdan kwangkon ye yaa damangkani weng arewa dakmiwen.

Yesu Kuu Bobnoon
(Mt 27:45-56, Lk 23:44-49, Yn 19:28-37)

33 Kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoone kwane wene awas ayoobmim dowan kereen. 34 Kwane, Yesumbed naawon komkoon, *"Eloi, Eloi, lama sabaktani?"* andoon ye weng id kuu "Ne God, ne God, komandewed ne domowewen?" andoon.
35 Kwanandoone, ye dia dobiriwendan kuu wengamberekorib yedmiwen, "Wengaiwo, Elaidya yaa baandoon kii!" andiwen. 36 Kwane, karub maambed kabaanmo wene ok awinimaan ye obkod kande ok wain derewiib kuu kankubune bingko ari yengbekore, Yesu yaa kanwene ok konako anok anded. Kwane ok anoone, yembed yedmoon, "Ye domonenekorub, wedmem. Elaidyambed mene ye nenkamonok mananeen dee?" andoon.
37 Kwane, Yesu kuu inum yeenbon nare kabang darewoob andekore bobnoon.
38 Kwane, kurikuri boyambib darewoob yambongkodem yaa kebeni ye dabua nomkonombed ongmiwen kuu arimbed wene yiri kuu birindoon.
39 Kwane, Romdan yi ana nangmi korok kuu Yesu ye murubia ari doberene wengamboroone yembed komarewa kabang andene bobnoon kuu wedmoon kowe yedmoon, "Ii anam, karub kekee God ye Mingki kii!" andoon.
40 Nima yena kwangkon kuyaa yaro wene ambab arebbed doro kerekniib. Yi kumaom kuu Meri Yems embeng yoom Yoses yoom yi awaan yoom Meri Magdalen yoom Salome yoom kui. 41 Galeli angka Yesu awene yoom doriib yaronbed Yesu awene yaa nima keembed animan awene bangkandimaib. Nima yemoon yena yoom Yesu yoom Yerusalem aom miniwendan kwangkon kuyaa doriib.

Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen
(Mt 27:57-61, Lk 23:50-56, Yn 19:38-42)

* **15:27-28:** Buk Maak yenamo kurin kurin wongkiwen kuu weng keyiib: Kwani kowe, God Ye Weng Karadmo kuu anam id keroon kuu "Ye kuu amob domangkidaniib yaa kumaom nenkowiwen."

42-43 Yosef Arimateaman ye kuu kangdod Sanidirin aom kuu ye kuu aningkoyiib, angkon ye kuu Godbed korok kere ooni yaron mananuun ande meedmi ye karub. Kwane, Sabat ye nekwi aron kereen kowe, oobnone ye kanangkod Pailetiib yaa wene Yesu ye bob mangki dowad kaamonoon.
44 Kwane, Pailet kuu Yesu kirod bobnoon ye weng wengamberekore binangkoon kowe, ana nangmidan Yesu nenwiniwen yi korok yaa mene andoone monoone kaamonoon. 45 Kaamonoone, “Ee bobnoon kii.” andoone Pailetbed Yosef yaa yedmoon, “Ee, yimin, ye bob kuu kande.” andoon.
46 Kwanandoone, Yosefbed dabua doboob kawanmo moonekore, Yesu ye bob kande dabuambed bedmenekore, dumnad aom aangko kaat angka anuk niriwen ye bobkonombon dem kumaom kanwene kowoon. Kankowekore, bot dabonmo darewoob kumbed bot dem ambongko yaa kanboronmo wene kebenoon. 47 Kwane, Meri Magdalen yoom Yoses yawaan Meri yoom kuu mangkiwen kuyaa wedmiwen.

16

Bobnoon Yirimbed Demboon
(Mt 28:1-10, Lk 24:1-11, Yn 20:1-8)

1-2 Kwane, Sabat aron dowan keruune, awari amkimo aron yaro menuun yaambed Meri Magdalen yoom Yems yawaan Meri yoom Salome yoom kuu bobkonombon botdem yaa wene Yesu ye bob id yaa baeb amun yeman mooniwen kuu ambenem ande winiwen. Wenonib, wedyambed 3 yikareb kaamobiwen, “Kanembed bobkonombon botdem yambongko kebeniwen ye bot kuu mondare kan angkara kowaneen kee?” andiwen. 4 Kumban, yi indob kankoone wedmiwen kuu botdem ambongko kebeniwen ye bot kuu miin darewoob kumban kanboronmo angkanoon.
5 Kwane, bobkonombon botdem aom aomnekorib, wedmiwen kuu kewed areb ebkad doboob kawanmo inwaroon kumbed wiwi angka dibeen kowe, kwane wedmekorib, binangke uniwen. 6 Kwaniiwe, yembed yi yaa yedmoon, “Binangke unaib. Yiib kuu Yesu Nasaretman at ming arimbed dariwen kui ande wedmok miniwen, kumban ye kuu demboon kii! Kemaomban. Wedmime, ye bob id kanwene kowiwen kuyaa kuu. Dowan! 7 Kwani kowe, wene Pita yoom Yesu ye kedmengkandeendan yena yoom yaa yedmibko, ‘Galeli yaa winime, yedin kuyaa weneen kowe. Ye weng kunduk anuk yedme kowoon kwamune kowe, yiib kuu kuyaambed wedmenaniib kii.’ andime.” andoon.
8 Kwane, nima kuu binangki darewoowiib kiringmiyiib bobkonombon ye botdem aombed bunangka wene kirokmone winiwen. Kwane, wene karub maa yaa daandindo, amborom kuu uni darewoob keriwen kowe.*
9 Yesu kuu Sande amkimo kaimbed demboon. Dembekore, ibduruk kuu wene Meri Magdalen yaa angkanoon. Kurin kuu yu kuu awad arewa ediib ibnendiwen kowe, yembed yedme yenburoon. 10 Kwane, angkanoone, yumbed wenenu ye yoom dobiriwendan kuu yuudiyiib amengiib kamiib yaa wene daandeen. 11 “Yesu kuu wad doreene wedmenaan kii!” ande daandeen kumban, yi kuu yu weng kuu anamban ande meeniwen.
12 Kwanoon ye yoman kuu karub ayoob dura kiwaan ari winiiwe, Yesu kuu yi yaa angkanoon, kumban ye kuu karub mamaa ande meeniwen. 13 Kwane, yi ayoobmim dakmekorib, Yesu kuu domondoone yi kuu wene kedmengkandeendan yena yaa komo keroon kuu daandiwen, kumban yi weng kwangkon anamban ande meeniwen.

* **16:8:** Buk Maak kurin kurin wongkiwen yemoon kuu ves 9bed wene ves 20iibban.

14 Amaan, Yesu ye kedmengkandeendan 11iib kuu animan aniiwe, Yesu
kuu yi yaa angkanekore ongkandoon, amborom kuu yi anam andi kuu
embengmo kowe yenambed yi yaa mene “Yesu demboone wedmuwen kii!”
ande yedmiwen, kumban yi mimyob kuu kamkono kere wengamberedandi-
wen kowe.
15 Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Okad yimin yimin yaa wene ne
weng amun nimakarub korem yaa daandime. 16 Kanembed anam andekore
baptais kerundaneen kuu, nembed bobni yaa kuu burudande nenwananiin.
Kumban kanembed anam andaanban kuu ukum konaniin. 17 Ne weng
wedme anam andi yeman kuu anam andiwendanbed dud korokbaniib kuu
kei. Ne aromkono yaambed awad arewa yaa yedme yenburaniiwe angkan-
imo kamaniib. Angkon weng yeeb dakmaniib. 18 Angkon niin arud niin kuu
yi dingkimbed kandenib bobni ok anenib kamaniib kumban bobnaibban
amunmo dobaraniib. Angkon bob anikaddan yaa kuu yi dingkimbed yi ari
nongkobe kurikuri keraniiwe wadkeraniib, kui.” andoon.
19 Yariman Yesu kuu kwamune daande dowan keroone, ye kuu Ewen
ari nen daanoone God ye wiwi angkambed dibeen. 20 Kwane, ye ked-
mengkandeendan kuu okad yemoon kuna kuna yaa wenebe Yesu ye weng
amun dakmenmo yarebiiwe, Yariman yaromkonombed awande ye dud
kedmengkandi ongmenaboon kowe, ye weng amun kuu weng anam ande
korokbendoon.

Luk
Yesu Ye Weng Amun Lukbed Wongkoon

Luk Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Lukbed Rom ye karub maa aningkoman Tiofilus yaa wongkoon. Tiofilus yaningko ye weng id kuu “God yaa mimyob dowaken keenoonman”. Kowe kuye weng id angkara kuu Lukbed anam andiwendan korem yaa wongkoon. Tiofilus kuu Yesumbed okad ari yaroon yaa wedmindo kowe, Lukbed kuu kwamune kei andi ye weng yenayiib ambobanoon. Luk ye dowaken kuu Tiofilus kuu Yesu ye weng kumundin, Ye woonindombed wene Ewen ari daanoon ye weng kui, kaadkerok anded. Kwane, Luk korokboon kuu Yesu kuu Yuudan yi dowadmomban nimakarub korem yi dowad biddok monoon.

Wongkoonman

Luk kuu Yuu karubban, ye kuu Gurikman. Kwane, ye kuu dokta. Ye kuu Pool ye angkodmi maa (Kolosedan 4:14). Aron yena Pool yoom weng amun kanyare dakmiwen (Kwamiwen 16:10bed ari). Luk kuu Yesumbed komo komo kamenaboon kuu wedmindo kumban, indobbed wedmeniwendan yemoon yi weng boon kumbed wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng Ibduruk (1:1-4)
2. Yesu Monoon Ye Weng (1:5—2:52)
3. Yesu God Ye Deme Awini Ye Kiwaan Ongmoon Ye Weng (3:1—4:13)
4. Yesu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (4:14—9:9)
5. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (9:10-50)
6. Yesu Wene Yudea Aom Yarebe Kedmengkandoon (9:51—13:21)
7. Yesu Wene Perea Angka Yarebe Kedmengkandoon (13:22—19:27)
8. Yeenbon Aronki, Ye Bobniyiib Demboonib Ye Weng (19:28—24:53)

Andowe Wongki Ye Weng
(Kw 1:1)

1 Tiofilus, karub amun yeman.
Nub aombed komo komo anam id keroon ye weng kuu karub yemoonbed
kwamune andowe wongkande kamiwen. 2 Kwane, kane kane yi in-
dob arimbed komo keroonkob wedmekorib, weng kee kwane daandaiwe
wengambirimaub kuu weng kuu mimo, ibmo.
3 Kwane, andowoon yirimbed mene kibikee, komo keroon kuu nembed
weng kee ongme andangkaan kowe, nembed meenaan kuu kei. Amun kuu
weng kee bene nekdane ongmekori, eb yaa wongkaan kuu kei. 4 Kwamune
ke wongkaan kee ebkaadkere anam andi darewoob keri yeman.

Yoon Baptaisman Woonanuun Ye Weng

5 Erodbed Yudeadan yi king kere doboroon yaron kumaom kuu, God dore
Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub maa doreen, yaningko kuu Sekaraiya.
Ye kuu Eeron ye awo ari Abidyaman, ye wonong Elisabet kwangkon God
dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi ambokab Eeron amaan ari ye awo.
6 Yi ayoob kuu God ye yorokmodan, God ye amob korem yaamo wengambere
kwanimaib. 7 Kumban Elisabet kuu kurong kowe, danayiibban kere yi ayoob
kuu kiomniwen.

8 Aron maa, ye yoom ye karubkim yoom kuu God ye nengki deme God
ye kurikuri boyambib darewoob kuuk aom awiniwen kowe, 9 bot yaa
aningkoyiib korokbi dowad kuu kirare Sekaraiya nendiiwa, ye kuu wene
kurikuri ambiwoom baeb amun yeman nengkande aomnoon. 10 Kuyaron
kuu nimakarub yemoon kuu bunangka nedbe kurikuri kamenib, God yan-
ingko kankoonenib kamiib.
11 Kamiiwe, engyu kuu Sekaraiya yaa angkane kurikuri boyambib dare-
woob aom God yaa baeb amun yeman nengke nongkobimaibbon ye wiwi
angkambed doboroon. 12 Kwanoone, wedme binangke uni darewoob
keroon.
13 Kumban engyumbed ye yaa yedmoon, “Sekaraiya, unaab. Eb kurikuri
kuu God kuu wengamboroon. Eb wonong Elisabet kuu dana mingki woo-
nanuun. Kwanuko yaningko kuu Yoon ande kowe. 14 Ye dowad kuu kubi
darewoob keraneeb. Angkon ye wooni aron ari kuu nimakarub yemoon
kuu kubaniib, 15 amborom kuu ye kuu God ye murubia arimbed karub
amun kere aningko darewoob keraneen. Kwane, ye kuu ok wainiib ok
arewayiib animokban ye karub kerene ye wooni aron yaambed Kingkin
Karadmombed ye yaa ibnenaneen, domonenaanban.
16 “Kwane, ye kuu Israeldan yaa awande daandaneene yemoon kuu yi
Yariman God yaa ika amonombe wananiib. 17 Kwane, ye kuu yedin Yari-
man yaa wananeen, ye kuu Elaidya ye inamen aromkonoyiib kamimaan
areb dobaraneen. Ye kuu awodkia yaa amonombime ande daandaneene
yi danayiib yaa wene amunmo dobaraniib. Ma, ye kuu God Ye Weng
wengamberedandidan yaa amonombime ande daandaneene God ye ina-
men yorokmo awinaniib. Kwananeen kumbed Yariman ye dowad wengam-
biridan kuu nekwaneen.” andoon.
18 Kwanandoona, Sekaraiyambed engyu yaa kaamonoon, “Ne yoom ne
wonong yoom kuu kiomnuwen kowe, komarewa kere eb weng kuu anam
andaniin?” andoon.
19 Kwane, engyumbed inande yedmoon, “Ne kuu Gabriel. Ne kuu God
ye kerebiri ari dobirimain. Godbed yedmewoona weng amun kee eb yaa
kanmanaan. 20 Godbed komo aron kinoon arimbed weng kee anam id
keraneen, kumban eb kuu anam andokban kowe, dakmindeban kereeb kii,
wene weng kee kwananeen.” andoon.
21 Kwane, bunangka doriibdan kuu Sekaraiya yaa meedmenib dakmi-
wen, “Komarewa kere aron doboob kurikuri boyambib darewoob aom
kwane doboroon kii?” ande kamiwen. 22 Kwane kamiiwe, Sekaraiya kuu
angkadoroon kumban yi yaa dakmindeban kerene dingkimo kedmengkoon
kowe, “Anam kuu Godbed ye yaa kurikuri boyambib darewoob aom wane
korokbenoon kii!” ande dakmiwen.
23 Kwane, ye deme kurikuri boyambib darewoob aom awini yaron kuu
dowan keruune, ye kuu ambiwoom ika wonoon. 24 Kwane amaanbed, ye
wonong Elisabet kuu oyoomiib kereen. Oyoomiib kerenu, yu kuu ambi-
woommo wood angkoyiib dobureen. 25 Kwane, yumbed yedmeen, “Ni-
makarubbed ne yaa karak kawiwen kumban, Yarimanbed mimyob keewe
awawekore, ne yaa kurong ye karak kuu kankaaroon.” andeen.

Yesu Woonanuun Ye Weng

26 Kwane, yu kuu wood benmeyiib kuu oyoomiib dobureen kumaom kuu
Godbed engyu Gabriel yaa yedmoona, kambong Nasaret Galeli ambibkin
aom wenene, 27 karub maa yoom dobirindo ye wonong koyu Meri yaa
dakmok wonoon. Yu kuu king Dewid amaan ari ye awo Yosef yaa awani ye
dowad boriwen.

28 Kwane, engyu kuu yuyiib yaa mene yedmoon, “Kube. Kub yaa kuu
Godbed oone amun darewoob kerubdoon kowe.” andoon. 29 Kwanandoona,
yu kuu meeni darewoob kere komarewa kwanandoon kii ande meeneen.
30 Kwani kowe, engyumbed yu yaa yedmoon, “Meri, unaab. Kub yaa
meene wedmekore amun kerubdoon. 31 Kub kuu oyoomiib kerekoreb
dana mingki woonaneeb. Yaningko kuu Yesu ande kowaneeb. 32 Ye kuu
aningko miin darewoob keraneene ye yaa Ambab Ari Ye God Ye Mingki
andimamaniib. Kwane, ye awo anuk yiri king Dewid ye ooni yumbon kuu
Yariman Godbed ye yaa konaneene, 33 yembed Israeldan yi korok keraneen
kuu yimin wandindeban.” andoon.
34 Andoone, Merimbed neman kaamoneen, “Komarewa keraneen, ne kuu
karub maa yoom dobirindo kowe?” andeen.
35 Anduune, engyumbed inande yedmoon, “Kingkin Karadmombed kub
yaa menene Ambab Ari Ye God yaromkonombed ongmaneen. Kwani
kowe, dana karadmo woonaneeb kuu God Ye Mingki andimamaniib kii.
36 Wengambere. Kub karubkim Elisabet kuu kiomneen yaambed dana
woonanuun. Kurin kuu yu kuu kurong kumban, kibikee yu kuu oyoomiib
kere doruun kuu wood benmeyiib dobureen. 37 Godbed komo komo kaman-
dameen kuu no kwananeen kii.” andoon.
38 Kwanandoone, Merimbed inande yedmeen, “Ne kei. Ne kuu Yariman
ye dabderem aom doriin. Komo yedmewen kuu kwane kerok.” andeen.
Anduune, engyu kuu domonde wonoon.

Merimbed Elisabet Yaa Wengandok Wuneen

39 Kwane, Meri kuu yaro Elisabet yu kambong Yudea koodbon ambibkin
aom kirod wene nandekoru, 40 Sekaraiya yambiwoom wene Elisabet yaa
baandeen.
41 Baanduune, wengambereen kuu Elisabet yu dana yu kabeyob aombed
kube yodkanmoone Kingkin Karadmoyiib Elisabet yaa ibnendoone,
42 yumbed naawon baande yedmeen, “Kub kuu Godbed amun darewoob
kerubdoon, nima yena arebban. Kub dana woonaneeb kwangkon Godbed
amun darewoob kerunoon. 43 Kub kuu ne Yariman ye ena kowe, ne yaa
menewen kuu amun kii! 44 Kubbed baande yedmeweewe wengambaraan
kuu ne dana kabeyob aombed kubi ye dowad yodkanmoon. 45 Yarimanbed
kub yaa komo keraneen andi ye weng yaa anam andewen kowe amun
kerubdoon kii!” andeen.

Meri Kube Yedmeen
(1Sa 2:1-10)

46-47 Kwane, Merimbed yedmeen,
“Ne niindem aombed kube Yariman yaningko kankoonaan,
ye kuu ne Bobni Yaa Burudande Nendi Ye God kowe.
48 Kubaan amborom kuu ne kuu ye dabderem aom doriina wedme meenoon
kowe.
Kibireb ari kuu nimakarub korem ne yaa kuu Godbed amun kerundoon kii
andimamaniib,
49 amborom kuu Aromkono ye Godbed miin darewoob ye barang ne yaa
kawoon kowe.
Yaningko kuu karadmo kii.
50 Kane kane God ye dabderem aom doriib kuu yembed mimyob keendem-
birimaan.
51 God yaromkono darewoob yaambed kamimaan kuu kei.
Kanembed nub kuu yimin ande dakmimaibdan kuu be boketawerene,
52 king darewoob yi ooni ye dibirimbon arimbed kawene kankubunene,

ye dabderem aom doriibdan kuu be ari nongkobene,
53 mungimo doriibdan kuu yiribman amun bangkandene,
yiribman yemoondan kuu ne yaa dingkirudmo angkanime andimo
kamene kamimaan.
54-55 Yembed ye demedan Israel ye karuwa nimaya yaa awandene,
ye weng kunduk nub awoya yaa yedme kowoon areb kuu mimyob
keendimaan,
Abrahambed mene ye awoya ari yi korem yaa mimyob keendimaan kii."
andeen.
56 Andekoru, Meri kuu Elisabet yoom dobiriwen. Dobiriiwe, wood ayoob-
mim dowan keruune, yu kuu yu ambiyoom ika wuneen.

Yoon Baptaisman Kuu Wooneen

57 Kwane, Elisabet yu dana wooni aron munuune, karub dana wooneen.
58 Yarimanbed yu yaa mimyob keendoone danayiib kereen kuu yu karubkim
yoom yu dia doriibdan yoom kuu wengamberekorib, yu yoom kubiwen.
59 Kwane, ye wooneen yaron kuu aron kaning kaning dowan keruune,
karub dana ye kad wande akme kubi ye dowad menebenib yawodki
Sekaraiya yaningko ande kowandamiib, 60 kumban yawaanbed yedmeen,
"Yii! Yaningko kuu Yoon ande kowi yeman kii." andeen. 61 Kwananduune,
yimbed inande yedmiwen, "Yiib karubkim kumaom kuu aningko keyiib-
ban." andiwen. 62 Andekorib, awodki yaa yaningko kane kowaneeb ande
dingkimo kedmengkiiwe, 63 wongki yeman kawime ande dingkimo ked-
mengkoone koniiwe, "Yaningko kuu Yoon." ande wongkoone binangkiwen.
64 Kwane erebnariyiibban, ye ong kuu oroknoone God yaa kubi ye wengiib
dakmenaboon. 65 Kwane, dia doriibdan kuu meeni darewoob keriiwe,
komo keroon ye weng kuu Yudea koodbon ambibkin aom daande yareen.
66 Kwane, nimakarub korem kuu wengambere binangke meeni darewoob
kere yikareb kaamobiwen, "Dana kee, komarewa keraneen kii?" ande
kamiwen, amborom kuu God yaromkonoyiib dana yaa konoon kowe.

Sekaraiya God Yaa Kuboon

67 Kwane, dana yawodki Sekaraiya kuu Kingkin Karadmombed ib-
nenoone, God yaromkono yaambed komarewa keraneen ye weng kuu yed-
moon,
68 "Yariman, Israeldan yi God, ye yaa kubem,
amborom kuu yembed ye karuwa nimaya yaa mene oonene bobni
yaambed biddoon kowe.
69 Godbed ye dabderem aom dobiri ye karub Dewid ye awoya ari aombed
nendekore, karub kuu Godbed nub yaa bobni yaa kuu burudande
bindi ye karub kondoon.
70 Yembed ye weng kunduk kurin kurin yedmoone ye profesidan karadmo
kumbed wongkiwen kui.
71 Bondan yi aromkono yaambed nub kuu burudande bindaneen.
72 Nub awoya anuk yiri kuu mimyob keendemboroon.
Kwane, amob weng yi yaa ongmoon kuu nonondandaanban.
73 Godbed nub awo Abraham yaa amob weng ongmoon kui.
74-75 Yembed bondan yi aromkono yaambed nub kuu burudande bene
oonaneene,
ye kerebiri arimbed inamen karadmoyiib inamen yorokmoyiib aron
korem doberenub,
uniyiibban kurikuri kere yaningko kankoonimamanuub, kui.
76 Ne dana, eb yaa kuu Ambab Ari Ye Profesiman andimamaniib,

amborom kuu ebdin wene Yariman wananeen ye kiwaan nimakarub
yaa ongmene nekwaneeb kowe.
77 Kwanekoreb, God ye karuwa nimaya yaa amonombiwed Godbed yi
ambarakmi are nonondandene bobni yaa kuu burudande bindi ye
kiwaan kedmengkandaneeb.
78 Nub God kuu mimyob keendembiri ye God kowe,
karub mananeen kuu aron ye nambiri areb,
yaro yeedere Ewen arimbed nub yaa mananeen.
79 Bobni kurumbon yiri doriibdaniib kumun yiri doriibdaniib yaa mene
yurekore,
nangkem yewenubmo ye inamen kedmengkandaneen." andoon.
80 Kwane, dana kuu kaine ye niindem aomiib ye inameniib kuu yiminmo
keroon. Kwane, ye kuu amiibban ye amboon angka doboroone, wene
Israeldan yi murubia arimbed andowe kedmengkandi yaron kuu muneen.

2

Yesu Wooneen

1 Kuyaron arimbed Saesaa Agustusbed weng kowoon, "Nimakarub ko-
rem Romdanbed ooneen yambibkin korem aom kuu aningko bi yeman."
andoon. 2 Kwirinius kuu Siria ambibkin aom korok kere oonoon yaron
yaambed aningko kee ibduruk boon. 3 Kwani kowe, nimakarub korem kuu
yi kambong kambong yaa aningko bi ye dowad wenebiwen.
4 Kwane, Yosef kangkon kambong Nasaret Galeli ambibkin aom domonde
Yudea ambibkin kuri Dewid ye taun Betlehem yaa wonoon, amborom kuu
Dewid awene kuu yi mimo kowe. 5 Ye kuu Meri yoom aningko kondok wini-
wen. Yu kuu ye yaa awani yeman boriwen kumban yu kuu oyoomiib kereen.
6 Kwane kuyaa doriib kumbed, dana wooni aron kereen kowe, 7 yumbed
karub dana wonob wooneen. Kwane, ebkad baradbed bedmenekoru,
dingkan animan bangkandimbon aombed koween, amborom kuu ambib
korem aom kuu diiriwen kowe, dingkan ambiwoombed dobiriwen.

Sibi Oonidan Yoom Engyus Yoom

8 Kuyaa kuu sibi oonidan yena kuu dia dura angka amnoom doronib yi
sibi yaa ooniwen. 9 Kuyaombed Yariman ye engyu kuu yi yaa angkadoroone,
Yariman ye nambiri kuu yi yaa yure awanewandoone, yi kuu uniwon
karakwon keriwen.
10 Kumban engyumbed yedmendoon, "Yiib unaib. Ne kuu yiib yaa kubi
darewoob ye weng amun kanmeniin, nimakarub korem yaa daandi yeman.
11 Kibikee Dewid ye taun aom kuu yiib Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub
wooneen, ye kuu Yariman Keresu. 12 Kekee yiib yaa dud korokbi yeman. Yiib
kuu wedmaniiwe, dana kuu ebkad baradbed bedmiwen kumbed dingkan
animan bangkandimbon aombed angkimbaraneen kii." andoon.
13 Kwane kuyaambed, engyus yemoon wad darewoob kuu ambid arimbed
mene ibduruk monoon yaa dabokneniiwe God yaningko kankoone yedmi-
wen,
14 "Ewen ari ye God yaningko kankoonem.
Kwane God ye dowaken kerundoondan okad yiri doriib yaa
dobiri yewenubmo bangkandok." andiwen.
15 Kwane, engyus kuu domonde Ewen aom ika daaniiwe, sibi oonidan
kuu yikareb man yedmenoon yedmenoon kamiwen, "Nub kuu Betlehem
yaa komarewa keroon kuu Yarimanbed nub yaa daandoon kowe wene
wedmem." andiwen.

16 Kwanandekorib, yi kuu kirod wene Meri yoom Yosef yoom wedmiiwe,
dana kuu dingkan animan bangkandimbon aombed angkeen. 17 Kwane yi
kuu dana wedmenekorib, engyumbed yi yaa daandoon kuu kwane dak-
menmo winiwen. 18 Dakmiiwe, kane kane weng kee wengambiriwen kuu
binangkiwen. 19 Kumban Meri kuu yu niindem aombed anam andekoru,
komo keroon yaa kuu kube meenmembureen.
20 Kwane, sibi oonidan kuu ika wenenib komo wengamberenib wedmi-
wen kuu God yaa kubiyiib eso andiyiib kamiwen, amborom kuu komo
keroon kuu engyumbed yedmendoon arebmo keroon kowe.

Yesu Kurikuri Boyambib Darewoob Yaambed God Yaa Koniwen

21 Ye wooneen yaron kuu aron kaning kaning dowan keruune, ye kuu kad
wandiiwe, yaningko kuu Yesu andiwen, ye woonindo yaronbed engyumbed
aningko kuu konoon kowe.
22 Kwane, Mosesbed kedmengkandoon kwamune dana wooneen ye
dowad God yaa minindeban yaron dowan keruune, Yosef yoom Meri
yoom kuu Yesu nenwene Yerusalem yaa Yariman yaa konande winiwen,
23 amborom kuu Yariman ye amob yaa wongkoon kuu karub dana wonob
kuu Yariman yaa koni yeman andoon kowe. 24 Kwane, Meri yoom Yosef
yoom kuu Yariman ye amob wongkoon kuu on arud ayoob kuu yeeneb
ne yaa nengkebko agedmo keroka baeb kawe andoon kowe, kwanande
winiwen.
25 Kuyaron kuu karub maa yaningko Simeon kuu Yerusalem aom doreen.
Ye kuu yorokmo ye karub, God yaamo wengambiri ye karub. Ye kuu
Godbed Israeldan yaa awandaneen yaron meedmo doreen. Kwane, ye kuu
Kingkin Karadmombed ibnenoon. 26 Kurin kuu Kingkin Karadmombed
ye yaa yedmenoon, “Bobnaabbanbed Yarimanbed Kinoona Mananeen ye
Karub kuu wedmaneeb.” andoon.
27 Kwane, Kingkin Karadmombed Simeon kuu kurikuri boyambib dare-
woob kuuk aom nenwonoon. Kwanoone, dana yarian kuu Yuudan yi amob
yaa yedmoon kwamune ongmem ande dana Yesu kuu kurikuri boyambib
darewoob yaa nenwiniwen. 28 Kwane, Simeonbed dana kuu nende ye dingki
ari kowekore, God yaa eso ande yedmoon,
29 “O Yariman, ebbed weng kunduk ne yaa yedme kowewen kuu anam id
keroon kowe,
eb dabderem aom doriinman, ne yaa komo aron arimbed kubiyiib
bobnaniin kuu yimin.
30 Kuu yimin amborom kuu Bobni Yaa Kuu Burudande Bindi Ye Karub ebbed
kondewen kuu ne indobbed wedmaan kowe.
31 Kwane, ambibkin koremdan yi indob arimbed ongmewen kowe,
32 ye kuu nambiri Yuudanban yi nimakarub wedmi yeman.
Ye kuu eb nimaya karuwa Israeldan yi aningko darewoob keri yeman.”
andoon.
33 Kwanandoone, Yesu yambeya enaya kuu binangkiwen. 34 Kwane, Sime-
onbed yi yaa amun kerundekore, Meri yaa yedmoon, “Dana kee, yembed
Israeldan yemoon kuu andokbaneene, yena kirobaniib yena ari daananiib
kamaniib kii. Ye kuu Godbed wedme kaadkeri yeman korokboon kumban,
yemoon kuu ye yaa bon keraniib kowe, 35 nimakarub yemoon komo komo
kamande bikderebiwen kuu dian keraneen. Kwane, barang yena dembe
wananeen kumbed kub mimyob yaa kubiyiibban keraneeb.” andoon.
36 Kwane kuyaa kuu wonong maa yu aningko Ana, yu kuu profesi weng
wengambere dakmimaun. Yu kuu Fanuel ye mungkan, yu amaningko
kuu Aser. Yu kuu kiomneen. Kurin kuu yu kuu karub awanekoru weeb

ediib kerenu, 37 yu karub bobnoone, yumbedmo dobere wene weeb 84yiib
kereen. Yu kuu kurikuri boyambib darewoob kuu domondimokban, ani-
man korondekoru amnoomiib awingyawiib kurikuri kamenu God yaningko
kankoonembirimaun. 38 Simeon yoom Yosef awene yoom doriib yaron
aombed, yu kuu yiyiib yaa menenu God yaa eso andeen. Kwanekoru,
yumbed Yerusalem aom Godbed amodde wankare ben yeedorok ande
meedme doriibdan korem yaa dana Yesu ye weng dakmeen.

Nasaret Yaa Ika Winiwen

39 Kwane, Yosef yoom Meri yoom kuu Yariman ye amob yaa dakmoon areb
kwane ambangke dowan kerekorib, angkon ika yi kambong Nasaret yaa
Galeli ambibkin aom winiwen. 40 Kwaniiwe, dana kuu kaine aromkonoyiib
inamen amunmoyiib keroone, Godbed amun kerundi karayiib kwane ib-
nenoon.

Kewedman Yesu

41 Kwane, weeb mimo mimo korem kuu yawodkia awaana kuu Yerusalem
yaa Yuudan yi Burudandoon orok ani dowad winimaib. 42 Kwane, ye
kuu weeb wad ayoowiib keroone, anuk kwanimaib kwamune Yuudan yi
Burudandoon orok ani dowad winiwen. 43 Kwane, orok aron kuu dowan
keruune, yarian kuu ika kambong yaa winiiwe, Yesu kuu Yerusalem aom
doboroon, kumban yarian kuu yikaadkerindo. 44 Yimbed meeniwen kuu
karub yena yi yoom weniib yaa kuyaom manok andiwen kowe, aron mimo
no weniib, onmindo. Aron mimo dowan keruune, kwane ye ande yi angkod-
miayiib yi karubkimiib yaa onmiwen. 45 Kumban ye kuu wedmenindo
kerekorib, angkon ika Yerusalem yaa onmenmo winiwen.

46 Kwane, aron ayoobmim dowan keruune, kurikuri boyambib darewoob
kuuk aom deawune wedmibka, ye kuu Yuudan yi amob kedmengkandi-
dan yoom dibonib yimbed ye yaa kaamobiiwe inandekore yembed yi yaa
kaamobeene inandiiwa kamiib. 47 Yi korem kuu yembed weng id yiminmo
inandimaan kowe binangkiwen.

48 Kwane, yarian kuu ye wedmenekorib binangkiwen. Kwanekorib,
awaanbed ye yaa yedmeen, “Ne dana, eb kuu komande nub yaa kwamune
kerewen? Ambe yoom ne yoom kuu eb ande meeni darewoob keruwen
kowe, nub kuu eb ande onmuub kii.” andeen. 49 Kwananduune, Yesumbed
kaamondoon, “Yiib komande ne ande onmiib? Yiibkaadkerindokowoo, ne
kuu ne Ambe yambiwoom kee?” andoon. 50 Kumban yi kuu yembed
daandeen ye weng id kuu kandindo.

51 Kwane, Yesu kuu Nasaret yaa wenenib arian yi wengmo wengambirimo
kamoon. Kwane, yawaan kuu komarewa kamoon kuu yu niindem aom
kubenu meenmembureen. 52 Yesu kuu inamen amuniib ye idiib kwane
kainoon. Nimakarub yi indob ariyiib God ye indob ariyiib kuu yiminmo
doboroone ye yaa kubeniwen.

3

Yoon Baptaismanbed Kiwaan Ongmoon
(Mt 3:1-12, Mk 1:1-8)

1 Kwane, Romdan yi korok Saesaa Taiberiusbed oonoon kuu weeb 15iib
keroon kuyaombed, Pontius Pailet kuu Yudea ambibkin aom oonoone, Erod
Antipas kuu Galeli ambibkin aom oonoone, ye aagorok Filip kuu Iturea
ambibkiniib Trakonaitis ambibkiniib aom oonoone, Laisanias kuu Abilin
ambibkin aom oonoon. 2 Kwane kuyaron aombed, Anas yoom Kaiyafas

yoombed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok keriiwe, amiibban ye amboon aombed God ye weng kuu Sekaraiya ye mingki Yoon yaa daanoon.
3 Kwani kowe, ye kuu wene ok Yooden yu ambibkin aom angkuun
kumaom kuu dewenebene, “Ambarakmi yaa koronde amonombe baptais
kere dobirime.” ande daandimaan. 4 Kwane, profesiman Aisaiyambed
wongkoon kuu anam id keroon, Yoon yaa. Kwane wongkoon kuu,
“Karub maa amboon angkambed baande daandaneen kii,
‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime,
ye kiwaan yorokmo kerime.
5 Kwane, okad kankubune wuneen yiri korem kuu daubenib,
aangko koremiib koodbon koremiib kuu nire dabonmo ongmaniib.
Kiwaan unitawiib kuu ongme yorokmo kerenib,
kiwaan ari boknandiyiib kuu dabonmo amunmo ongmaniib.
6 Nimakarub korem Godbed bobni yaa kuu burudande bindi ye kiwaan kuu
wedmaniib.’ ” ande wongkoon.
7 Kwane, Yoonbed kadaareb menebe baptais kerandamiib yaa yedmoon,
“Yiib kuu niin arud niin kii! Kanembed daandeenkob God ye norin mananeen yaa kuu kirokmone wanandamiib? 8 Yiibka anam nub ambarakmi
yaa kuu koronduwen ande amun amunmo kamime. Abraham kuu nub
ambe andaib, amborom kuu nembed yiib yaa ke yedmaan kei, bot keembed
Abraham ye dana Godbed ongmi kuu yimin kowe. 9 Kapak kuu kundukmo
at ambokab yaa angkuun kowe, at korem kee id amuniibban keraneen kuu
nare ben amotbon aom kiraraneen.” andoon.
10 Andoone, kadaarebbed Yoon yaa kaamoneniwen, “Kwani kowe, komo
keranuub?” andiwen. 11 Kwanandiiwe, yembed yi yaa yedmoon, “Kanembed ebkad doboob ayoob keroka, maa kuu ebkadiibban ye karub yaa nonok,
animan iniyiib kangkon kwamune kerime.” andoon.
12 Andoone, tak od bimaibdan kangkon baptais kerande mene ye yaa kaamoniwen, “Kedmengkandi korok, komo keranuub?” andiwen. 13 Andiiwe,
Yoonbed yi yaa yedmoon, “Nimakarub yaa od kuu yiib meeniyiib arimbed
yedme baib, korok korokbed komo andiwen kuu kuyaamo bime.” andoon.
14 Andoone, ana nangmidanbed ye yaa kaamoneniwen, “Nub kangkon
komo keranuub?” andiwen. Andiiwe, yembed yedmendoon, “Karub maa
yaa ambarakmoon ye dudi weng dakmaib. Aniin kowe od kawe ande
kamimbed od baib. Yiib deme ye kakman odbed kandimaib kuu yimin
andimamime.” andoon.
15 Kwane, nimakarub korem kuu Godbed kinaneene mananeenman
Keresu monok ande meedmiib yaambed kowe, yimbed meeniwen kuu Yoon
kuu Keresu manok andiwen. 16 Kwaniiwe, Yoonbed yi yaa inandoon, “Ne
kuu yiib yaa okbed baptais kerundimain, kumban karub maa mananeen
kuu korok darewoob aromkonoyiib ne arebban. Ye yonkad nong kuu
nembed dudmungki kuu yiminban, amborom kuu yaningko kuu ambab ari
kowe. Ye kuu Kingkin Karadmoyiib amoyiibbed yiib yaa baptais kerundaneen. 17 Ye mananeen kuu andokbi dowad mene yob nekwane kad
kuu kirarundekore id amunmo bene ye animan nongkobimbon ambiwoom
nongkobene kad kuu bene kumbaanban yamotbon yiri kiradmaneen.” andoon. 18 Andekore, kwane yembed yi yaa weng amun kedmengkandene
weng yenayiib daandene ongkandoon.
19 Kumban Yoonbed korok darewoob Erod yaa butun kamoon, amborom
kuu Erod kuu ye aagorok ye wonong Erodias awanene ambarakmi yemoon

yenayiib kamoon kowe. 20 Kwanoone, Erodbed ambarakmi maa kamoon
ambarakmi yena ari nongkoboon kuu Yoon kuu nende wii aom kowoon.

Yesu Kuu Yoonbed Baptais Kerunoon
(Mt 3:13-17, Mk 1:9-11, Yn 1:29-34)

21 Nimakarub korem kuu Yoonbed baptais kamendoon yaron kuu Yesu
kangkon yembed baptais kerunoone, ye kuu kurikuri kameene ambid kuu
bengkeroone, 22 Kingkin Karadmo kuu on arud areb ye ari wan kubudoroon.
Kwanoone, ambid arimbed wengmo meneboon, “Eb kuu ne Dana, mimyob
dowaken darewoob keebdaan, eb yaa anam kubimain.” andoon.

Yesu Ye Awoya Yiri
(Mt 1:1-17)

23 Kwane, Yesu kuu weeb 30yiib kerekore, God ye deme kuu andowe
ambangkoon. Nimakarubbed meeniwen kuu ye kuu Yosef ye dana mingki
manok andiwen.
Yosef kuu Heli ye dana mingki,
24 Heli kuu Matat ye dana mingki,
Matat kuu Livai ye dana mingki,
Livai kuu Melki ye dana mingki,
Melki kuu Yannai ye dana mingki,
Yannai kuu Yosef ye dana mingki,
25 Yosef kuu Matatias ye dana mingki,
Matatias kuu Amos ye dana mingki,
Amos kuu Nahum ye dana mingki,
Nahum kuu Esli ye dana mingki,
Esli kuu Nagai ye dana mingki,
26 Nagai kuu Maat ye dana mingki,
Maat kuu Matatias ye dana mingki,
Matatias kuu Semein ye dana mingki,
Semein kuu Yosek ye dana mingki,
Yosek kuu Yoda ye dana mingki,
27 Yoda kuu Yoanan ye dana mingki,
Yoanan kuu Resa ye dana mingki,
Resa kuu Serubabel ye dana mingki,
Serubabel kuu Sealtiel ye dana mingki,
Sealtiel kuu Neri ye dana mingki,
28 Neri kuu Melki ye dana mingki,
Melki kuu Adi ye dana mingki,
Adi kuu Kosam ye dana mingki,
Kosam kuu Elmadam ye dana mingki,
Elmadam kuu Er ye dana mingki,
29 Er kuu Yosua ye dana mingki,
Yosua kuu Eliesee ye dana mingki,
Eliesee kuu Yorim ye dana mingki,
Yorim kuu Matat ye dana mingki,
Matat kuu Livai ye dana mingki,
30 Livai kuu Simeon ye dana mingki,
Simeon kuu Yuda ye dana mingki,
Yuda kuu Yosef ye dana mingki,
Yosef kuu Yonam ye dana mingki,
Yonam kuu Eliakim ye dana mingki,
31 Eliakim kuu Melea ye dana mingki,

Melea kuu Mena ye dana mingki,
Mena kuu Matata ye dana mingki,
Matata kuu Netan ye dana mingki,
Netan kuu Dewid ye dana mingki,
32 Dewid kuu Yesi kuu ye dana mingki,
Yesi kuu Obed ye dana mingki,
Obed kuu Boas ye dana mingki,
Boas kuu Salmon ye dana mingki,
Salmon kuu Nason ye dana mingki,
33 Nason kuu Aminadab ye dana mingki,
Aminadab kuu Rem ye dana mingki,
Rem kuu Hesron ye dana mingki,
Hesron kuu Peres ye dana mingki,
Peres kuu Yuda ye dana mingki,
34 Yuda kuu Yekob ye dana mingki,
Yekob kuu Aisek ye dana mingki,
Aisek kuu Abraham ye dana mingki,
Abraham kuu Tera ye dana mingki,
Tera kuu Nahoo ye dana mingki,
35 Nahoo kuu Serug ye dana mingki,
Serug kuu Reu ye dana mingki,
Reu kuu Peleg ye dana mingki,
Peleg kuu Eber ye dana mingki,
Eber kuu Sela ye dana mingki,
36 Sela kuu Kainan ye dana mingki,
Kainan kuu Arfaksad ye dana mingki,
Arfaksad kuu Sem ye dana mingki,
Sem kuu Noa ye dana mingki,
Noa kuu Lamek ye dana mingki,
37 Lamek kuu Metusela ye dana mingki,
Metusela kuu Enok ye dana mingki,
Enok kuu Yared ye dana mingki,
Yared kuu Mahalalel ye dana mingki,
Mahalalel kuu Kenan ye dana mingki,
38 Kenan kuu Enos ye dana mingki,
Enos kuu Set ye dana mingki,
Set kuu Adam ye dana mingki,
Adam kuu God ye dana mingki, kui.

4

Yesu Kuu Setenbed Ambarakmok Ande Kamoon (Mt 4:1-11, Mk 1:12-13)

1 Kwane, Yesu kuu Kingkin Karadmombed ibnenoone ok Yooden angkambed monoon. Monoone, Kingkin Karadmombed nendore amboon angka nen dewonoon. 2 Kuyaambed, Yesu kuu aron 40yiib animaniib animban mungimo doboroon. Kuyaron kuu Setenbed ambarakmok ande biranande kamoon.

3 Setenbed Yesu yaa yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, bot kee yedmebko om keroko ane.” andoon.

4 Andoone, Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaambed wongkoon kuu ‘Nimakarub kuu animaniibmo ane dobaraibban.’ ” andoon.

5 Kwanoone, Setenbed aangko ambab arimbed nenwene kirodmo ok
yimin kayimin wande wonoon yambibkin koremiiwa gapman koremi-
iwa yaa korokbenekore, 6-7 yembed ye yaa yedmenoon, “Korem kee yi
yumboniib, yi aromkonoyiib, yi nambiriyiib korem ne yaa kawoon kowe,
kane konandamaniin kuu kwane ye yaa konaniin. Kwani kowe, ne yaa
bumangkane naningko kankoonaneeb kuu korem kee kabdaniina ebman
keraneeb kii.” andoon.
8 Andoone, Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaambed wongkoon kuu
‘Yiib Yariman God yaamo bumangkane yaningkomo kankoonenib, ye yaamo
wengambere kwamembirime.’ ande wongkoon.” andoon.
9 Kwanoone, Setenbed ye kuu nendore Yerusalem yaa kurikuri boyambib
darewoob aminim dungkun angka wene dobere ye yaa yedmoon, “Eb kuu
God ye Mingki keroka, karimbed kuri korongbere, 10 amborom kuu God Ye
Weng yaambed wongkoon kuu,
‘Godbed ye engyus yedmaneena,
yimbed eb yaa ongme oonebdaniib.
11 Kwane yi dingkimbed eb awine kankoonaniiwa,
eb yon kuu bot arimbed wowaanban.’ kwane wongkoon.” andoon.
12 Kumban Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaa yedmoon kuu, ‘Yiib
Yariman God yaa komboon kaamobaib.’ ande dakmoon kii.” andoon.
13 Kwane, Seten kuu birani kiwaan korem kame dowan kerekore, koronde
wene doboroone wene ye aron keraneen yaa meedme doboroon.

Yesu Kuu Nasaret Aombed Kan Angka Kariwen

14 Yesu kuu Kingkin Karadmo yaromkonombed Galeli yaa wonoone, am-
bibkin kuyaom kuu komo kamoon ye weng kuu daande yareen. 15 Kwane, yi
kurikuri ambiwoombed yembed kemengkandimaane yi korem kuu ye yaa
kubiwen.
16 Kwane, Yesu kuu ye kainoon ye kambong Nasaret yaa wonoone, Sabat
aron keruune, ye koobdande kurikuri ambiwoom awunoon. Kwane, yaro
kimingkande demboon kowe, 17 profesiman Aisaiyambed wongkoon ye buk
bedmiwen kuu ye yaa koniwen. Koniiwe, dudmungkene kwane wongkoon
kuu onmene wedmekore kimingkoon kuu,
18 “Yariman ye Kingkin kuu ne yaa doreen,
amborom kuu kamboknondan yaa weng amun kedmengkandi ye deme
dowad kuu
yembed ne korok ari amob ok bune kinoon kowe.
Godbed yedmoona manaan kuu
bonmanbed karuwa nimaya yembed boon yaa kuu be yeedere wana-
neen ye wengiib
indob tutdan kuu ongmaneene ika wedmaniib ye wengiib be meneni,
dabab wayiroondan yaa kuu ben yeedereni,
19 Yarimanbed amun kerundaneen kuye dakmi ye dowad manaan.” andoon.
20 Kwane, Yesu kuu buk kuu bedme kebenekore, yi yaa ika konde yiri
diboroon. Kwanoone, yi korem kurikuri ambiwoom kuu ye yaa nengmone
keenombiriwen.
21 Kwaniiwe, yembed yi yaa daandoon, “God Ye Weng Karadmo kibirebya
wengambiriib kukuu anam kere wonoon kii.” andoon. 22 Kwanandoone,
nimakarub korem kuu kubenib, weng amun yeman dakmoon yaa bi-
nangkenib yedmiwen, “Kee Yosef ye danamo kii.” andiwen.
23 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Nekaad, yiib kuu ne yaa ongkandi
weng yedmaniib, ‘Eb kuu dokta kowe, ebmeren ongme.’ andaniib areb,

ne yaa. ‘Kambong Kapeenaum yaambed kwane kamewen kuu wengamburuwen kowe, eb kambong keyaom kangkon kwane kame.’ ande ne yaa yedmewaniib.
24 “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, profesidan kuu yi kambongdan aom kuu dowakenban kerundimaib. 25 Ke yedmaan kee anam kii, Elaidya doboroon yaron yaambed Israel aom kuu am yongkonboone, weeb ayoobmim burudande kaningiib wedya keroone, ambibkin kuyaom korem kuu animaniibban keroon kuu nima irib yemoon Israel aom dobiriwen. 26 Kumban Godbed yedmoona Elaidya kuu Yuudan yi nima irib ku doriib kuyaa ma winindo. Ye kuu Godbed yedmoona, ambibkin maa Saidon, kambong maa Sarefaddan yi wonong irib maa yaamo wonoon. 27 Ma, profesiman maa Elaisa, Israel aom doboroon yaron kuu Yuudan yemoon kuu kad yaa kaningki bowiib dobiriwen. Kumban yi korem kuu ma ongmenabindo, Siria ambibkin ye karub Naemenmo ongmoone amun keroon.” andoon.
28 Kwanandoone, nimakarub korem kurikuri ambiwoom kuu kuye weng wengamberekorib, norin darewoob keriwen. 29 Kwanekorib, Yesu yaa dedmone wene ande kamenib, aangko angka taun kwarimbed nenwene aangko arimbed aangkodem yiri korarande kamiwen. 30 Kumban ye kuu kadaareb yi niindem aombed koronde wonoon.

Yesumbed Awad Arewa Yedme Anburoon (Mk 1:21-28)

31 Kwane, Yesu kuu Galeli ambibkin aom taun mamaa Kapeenaum yiri wenene Sabat aron arimbed yembed nimakarub yaa kedmengkandoon. 32 Kedmengkandoone, yi kuu binangkiwen, amborom kuu ye kuu deme konoon ye karubbed dakmeen kowe.
33 Kwane, kurikuri ambib kuyaom kuu karub maa awad arewambed ibnenooniib kowe yembed naawonmo komkoon. 34 “Woyoi! Yesu Nasaretman, eb kuu nub yaa komo kamandewed? Eb kuu mene nub monmarandewedoo? Eb kuu nekaad, God ye Karadmo Karub kii!” andoon.
35 Kwanandoone, Yesumbed yobdoodmo yedmoon, “Iwari kere! Ye niindem aom kuu koronde angkadere!” andoon. Kwanoone, nimakarub yi indob ari awad arewambed karub kuu kankoraroone komboroone angkadoroon kumban karub kuu ma ayindo.
36 Kwanoone, nimakarub korem kuu wedmekorib, binangkenib neman yedmenoon yedmenoon kame yedmiwen, “Kee komarewa kii! Deme konooniib aromkonoyiib kowe, awad arewa yaa yedmimaane angkadirimaib kii!” andiwen. 37 Kwane, ye weng kuu kambong korem ambibkin aom daande yareen.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboon (Mt 8:14-17, Mk 1:29-34)

38 Kwane, Yesu kuu kurikuri ambiwoom koronde Saimon yambiwoom wonoon. Kwane, Saimon ye anodkan kuu anikad darewoob angkuun kowe, yembed mene ongmendok ande ye yaa yedmiwen. 39 Kwane, yu diambed mene doberene anikad yaa yedmoone, kirodmo anikad kuu dowan keroone yaro yi yaa animan nekween.
40 Kwane aron kubuneen yaambed, bob anikaddan yemoon kuu ye yaa be menebaiwe, ye dingkimbed yi yaa kowe ongmimo kamoon. 41 Kwanaane, karub yi niindem aombed awad arewa kuu angkaderenib komkimaib, “Eb kuu God ye Mingki kii!” andimaib, kumban Yesumbed awad arewa yaa dakmaib andi ye weng yobdood yedmimaan, amborom kuu yi yikaad ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kowe.

42 Amkimo kaimbed Yesu kuu obonmo angka wonoon. Kwane, nimakarub
kuu ye ande onmenmo mene wedmenekorib, domonde wanaan kwane
doborok ande kamiwen. 43 Kumban yembed yedmoon, “Ne kuu taun
yena yaa kangkon Godbed korok kere ooni ye weng amun kedmengkanda,
amborom kuu kuye dowad kumbed yedmoona manaan kowe.” andoon.
44 Andekore, Yudea kurikuri ambiwoombed kwane kedmengkandenmo
dewonoon.

5

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon
(Mt 4:18-22, Mk 1:14-20, Yn 1:35-42)

1 Aron mamaa, Yesu kuu bowan Galeli kebed angkambed doreene, ni-
makarub yemoon kuu ye yaa mene awanewande God ye weng wengam-
berenib yeyiib yaa nimingkiwen. 2 Kwaniiwe, Yesu kuu wedmoone ok
kebed yaambed parai motod ayoob kuu dangeen. Motod kuu oon bidanbed
nongkobekorib oon bi ye men ogaib. 3 Kowe, Yesu kuu Saimon ye parai mo-
tod aom aomnekore yedmoone, yembed mondaroone angka angkanuune,
kuyaombed diberene nimakarub bid yaa doriibdan yaa kedmengkandoon.
4 Kwane kedmengkande dowan kerekore, Saimon yaa yedmoon, “Parai
motod kee nanwene ok ambab yirimbed oon bi ye men kuu kamone oon
be.” andoon. 5 Kwanandoone, Saimonbed inandoon, “Yariman, amnoom
doboob kuu yiidkiyiibban kamberemburuwen kumban ooniib maandindo,
kumban ebbed yedmeeb kowe, kwananiin.” andoon. 6 Kwane, oon bidan
kuu Yesumbed yedmoon areb kwamune kerenib oon yemoon biwen. Kwane
oon bi ye meniib birindok andiwen. 7-10 Kowe yi amborongaad Sebedi
ye meed Yems yoom Yoon yoom kuu parai motod mamaa aom doriib yaa
baandiiwe mene yiyiib oon kuu benkambungkiiwe yi motod ayoob kuu oon
ye dabab darewoobbed amburunok andeen.

Kwanoone, Saimon awene yoom ye amborongaad yoom oon yemoon
kuu wedmekorib binangkiwen. Kwane, Saimon kuu wedmekore Yesu
yaa bumangkene yedmoon, “Yariman, ne yaa kuu koronde wene, ne kuu
ambarakmi ye karub kowe.” andoon. Kwanandoone, Yesumbed Saimon
yaa yedmoon, “Eb unaab, kibikbed ari kuu nimakarub bi ye karub keraneeb
kowe.” andoon.
11 Kwane, yi motod awene kuu be mene bid yaa nongkobendekorib, yi
yiribman korem kuu kiribende ye yoman winiwen.

Kaningki Bowiib Ye Karub
(Mt 8:1-4, Mk 1:40-45)

12 Yesu kuu kwane taun mamaa aom doreene, karub maa ye kuu
kaningki bowiib kumbed mene Yesu wedmenekore, bumangke ye kir-
ingkonombed okad yiri badmendekore ye yaa eekmoon, “Yariman, eb
dowaken keroka, ongmewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.” an-
doon. 13 Kwanandoone, Yesu ye dingki yire karub kuyaa angkoronenekore
yedmoon, “Ee, ne dowaken keraan. Amun kerok.” andoone, kwane
kuyaambed kaningki bob kuu dowan keroon.
14 Kwanoone, Yesumbed ye yaa weng yobdood yedmenoon, “Wene karub
maa yaa dakmaab. God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub yaamo
korokbenekoreb, kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon
kuu kwamune dingkan aye nengke baeb kone. Kwananeeb kuu eb yaa
komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane.”
andoone wonoon.

15 Kuned Yesu ye weng kuu kunaya kunaya kuu daande yaruune kadaareb
yemoon kuu ye yaa wengamborok menenib yi bob anikad kuu ongmenabok
ande miniwen. 16 Kuyaron kuu Yesu kuu wene obon angkambed kurikuri
kerok winimaan.

Yesumbed Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon (Mt 9:1-8, Mk 2:1-12)

17 Aron mamaa, Yesu kuu nimakarub yaa kedmengkandeene Farisidan
yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Galeli ambibkin aom
taun koremiib Yudeayiib Yerusalemiib aombed miniwen kowe, yiyiib kuyaa
dibiib. Yariman yaromkonombed konoon kowe, nimakarub bob anikaddan
kuu ongmenaboon.
18 Kuyaambed karub yenambed id yidnoon ye karub kuu did arimbed
kanmenenib Yesu doreen yiri kowande kamiwen. 19 Kumban kadaareb
nimingkaib kowe yiminban keroone, ambib aminim angka daanenib wid
yeman* kuu bongmiwen. Kwanekorib id yidnoon ye karub kuu did ari
angkimboroone nong yaambed awine awine kankawene Yesu doreen ye
arinambo arimo kowiwen.
20 Kwaniiwe, Yesu kuu yi anam andi kara kuu wedmendekore yedmoon,
“Angkodmi, eb ambarakmi kuu are nonondandoon.” andoon. 21 Kwanoone,
Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu yikareb meendobi-
wen, “Karub kee komande God yaningko monmaroon kii? Ambarakmi kuu
karub kanembed are nonondandaanban, Godmo kii.” andiwen.
22 Kwanandiiwe, yimbed komarewa meeniwen kuu Yesu kuu yekaad-
keroon kowe, yembed yi yaa kaamondoon, “Yiib komande yiib niindem
aom kwane meendobiib? 23 Kunambed yobdoodban? Eb ambarakmi kuu
are nonondandoon kii andi dee, o dembe yaro wene andi dee? 24 Kumban
Karub Ye Mingki kuu okad kiri kee ambarakmi yaa are nonondandi ye deme
konoon kuu yiibkaadkeri yeman kuu kei.” andekore, yembed id yidnoon ye
karub yaa yedmoon, “Nembed eb yaa ke yedmebdaan kei, dembe yaro eb
did kandekoreb eb ambiwoom wene.” andoon.
25 Kwanandoone, karub kuu kadaareb yi indob arimbed dembe yaro dore
ye did kandekore God yaa kubenenmo wonoon. 26 Kwanoone, nimakarub
kuu binangkekorib, God yaa kubeniwen. Kwane, yi korem kuu yaningko
kankoone yedmiwen, “Kibikee yeka mamaa keroone wedmuwen kii.” andi-
wen.

Yesumbed Livai Yaa Yedme Nendoon (Mt 9:9-13, Mk 2:13-17)

27 Kwanekore, Yesu kuu wene wedmoone, tak od bi ye karub maa yaningko
Livai kuu dibere tak od bimaib ye kombon aom dibeen kowe, Yesumbed ye
yaa yedmoon, “Ne yoman mene.” andoon. 28 Andoone, Livai kuu ye barang
kirarundekore ye yoman wonoon.
29 Kwane, Livai yambiwoombed orok darewoob nekwoone ye yoom Yesu
yoom tak od bimaibdan yemoon yoom karub yena yemoon yoom nedbenib
animan aniwen. 30 Kumban Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkan-
didan Farisidan yaa dabokniwen yoombed kuyaa wedme kongendekorib,
Yesu ye kedmengkandeendan yaa yedmiwen, “Yiib komande tak od bimaib-
dan yoom, ambarakmidan yena yoom dibonib aniib?” andiwen.
31 Kwane Yesumbed inande yedmoon, “Dokta kuu amunmo doriibdan yi
dowadban, bob anikaddan yi dowad kowe, 32 ne manaan kuu yorokmodan

* **5:19:** Yi wid yeman kuu okad dodmombed kokne dene ongmiwen.

kuu amonombime andi dowadban, ambarakmidan kuu amonombime andi dowad manaan." andoon.

Animan Koronde God Yaa Meeni Aron (Mt 9:14-17, Mk 2:18-22)

33 Kwane, yimbed Yesu yaa yedmiwen, "Yoon ye kedmengkandidan kuu animan koronde God yaa meenimo kamimaib, Farisidan kwangkon kwanimaib. Kumban eb kedmengkandeebdan kuu aron korem animan animaib." andiwen.
34 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, "Wonong awanandameen ye karub yangkodmia ye yoom doriib kuu animan koronde God yaa meenimo kamaniiwoo? Dowan! 35 Kumban amaan, awanandameen ye karub yi yaambed nenwananeen kwarimbed, animan koronde God yaa meenimo kamaniib." andoon.
36 Andekore kuruweng maa dakmoon, "Karub kanembed ebkad yeeb yaambed barad birinde kandene ebkad kurin biringkoon yaa yone karangkoon karen, ebkad barad yeeb kuu biringkoone ebkad kuriniib yeewiib kuu amunban keroon karen. Kwani kowe, korem kwanimokban!
37 "Ma, karub maa wain ok yeweb kandune wain ok yowo ba kadbed kurin ongmiwen aom bunoon karen, wain ok kabayingke kad biringke wain ok kuu onduknoone wain ok yowo korem arewa keroon karen. Kwani kowe, kwamimokban. 38 Nimakarub kuu wain ok yeeb kuu no wain ok yowo yeeb aombed bunimaib. 39 Kwane, karub kanembed wain ok kurin anekore wain ok yeeb kuu dowaken keraanban, amborom kuu yembed yedmaneen, 'Wain ok kurin kee amun kii.' andaneen." andoon.

6

Sabat Aron Ye Yariman (Mt 12:1-14, Mk 2:23-28)

1 Sabat aron maa arimbed, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu wene baali mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye kedmengkandeendanbed baali yob kuu biangke ab daadmekorib, yob kuu be aniwen. 2 Ane kamiiwe, Farisidanbed kaamondiwen, "Komande Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiib?" andiwen.
3 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, "Dewid yoom yangkodmia yoom mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu ma kimingkindokowoo? 4 Yembed God ye kurikuri ambiwoom aomnekore God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib ye om amob God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo ani yeman kuu anoon. Anekore, yena kuu yangkodmia yaa bangkandoone aniwen." andoon. 5 Andekore Yesumbed yi yaa ika yedmoon, "Karub Ye Mingki kuu aron Sabat ye Yariman." andoon.
6 Kwane, Sabat aron mamaa keruune, Yesu kuu wene kurikuri ambiwoom aomne kedmengkandoone, karub maa dingki wiwi angka angkaknoon kangkon kuyaom dibeen. 7 Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesu yaa Sabat aron arimbed ongmoka wedmekorub anam ambarakmoon kowe kangdod yaa nenwenem ande ongme keenombiriwen.
8 Kumban Yesu kuu yi inamen komarewa meendobiib kuu yekaadkeroon kowe, dingki angkaknoon ye karub yaa yedmoon, "Dembe yaro nimakarub yi arinambo ari dobere." andoone kwanoon. 9 Kwanoone, Yesumbed yi yaa kaamondoon, "Sabat aron ari kuu kunambed amob, amun kami dee, o arewa kami dee? Dangkorodore nenkooni dee, o aye monmari dee?" andoon. 10 Kwane, yembed yi korem yaa kerekanmo dewenebekore,

dingki angkaknoon ye karub yaa yedmenoon, “Eb dingki yire.” andoon. Kwanandoone, kwane dingki yiroone amun keroon.
11 Kumban Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu
norin wandekorib, Yesu yaa komo kerunanuub kee ande man yedmenoon
yedmenoon kamiwen.

Ye Apasodan Wad Ayoob Kinoon
(Mt 10:1-4, Mk 3:16-19, 6:8-11)

12 Kwane kamiib kuyaron aombed, Yesu kuu aangko angka wene amnoom
mimo God yaa kurikuri kamemboroon.
13 Kwane amkimo keruune, yembed ye kedmengkandeendan yaa baan-
doone, ye yaamo keriiwe wad ayoob kinekore boon. Kwanekore, yi kuu
apasodan ande aningko kondoon. 14 Yi kuu Saimon (yaningko mamaa
Yesumbed konoon kuu Pita) yoom ye aagorok Endru yoom Yems yoom
Yoon yoom Filip yoom Baatolomyu yoom 15 Matyu yoom Tomas yoom Yems
Alfeyus ye mingki yoom Saimon nubka oone doberem ande nangboonman
yoom 16 Yudas Yems ye mingki yoom Yudas Iskeriot ambodangoon ye karub
yoom kui.

Yesu Ye Kedmengkandiyiib Ongkandiyiib
(Mt 5:1-12)

17 Kwane, yi yoom ibmo aangko arimbed yiri kawene ye kuu dabonmo
arimbed doboroon. Kadaareb ye yoman winimaib kuu kuyaa doriiwe
nimakarub yemoon kuu Yudea ambibkiniib Yerusalemiib karamok kebed
yaa taun Taiyayiib Saidoniib yaambed menebiwen. 18 Yi korem kuu mene
Yesumbed kedmengkandeen yaa wengamberenub bob anikad ongmen-
dok andiwed miniwen. Yembed awad arewambed ibnendiwen kuu ong-
menaboon. 19 Yiminban kere weneendan korem kuu ye yaa badmenande
kamiwen, amborom kuu aromkono kuu ye yaambed menebene yi korem
ongmenabeen kowe.
20 Kwane, ye kedmengkandeendan yaa wedmendene yedmoon,
“Kamboknondan, yiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed korok kere ooni ye yumbon kuu yiibman kowe.
21 Kibik mungimo doriibdan, yiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu yiminmo keraniib kowe.
Kibik ameng kamiibdan, yiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu ambon kamaniib kowe.
22 Karub Ye Mingki kuu kankubuni ye dowad
karub yenambed yiib yaa arud wandenib,
yiib yaa yi angkurom korokbendenib damangkanenib,
yiib yaa arewadan andaniib kuu,
Godbed yiib yaa amun kerundaneen.
23 “Kuyaron ari kuu kubi darewoob kere andenabime, amborom kuu yiib
kakman darewoob kuu Ewen aombed kandaniib kowe. Meenime, arewa
kerundidan yi awoyambed profesidan yaa kuu yewed kondimaib kwamune
areb yiib yaa kwananiib kowe.
24 Kumban yiribman yemoondan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen,
amborom kuu yiib kuu yewenubmo dobiri kandiwen kowe.
25 Animan yiminmo doriibdan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen,
amborom kuu yiib kuu mungimo keraniib kowe.
Kibik ambon kamendiibdan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen,
amborom kuu yiib kubiyiibban kere ameng kamaniib kowe.

26 Karub yenambed yiib yaa yiib kuu karub amun ande dakmaniib kuu
Godbed arewa kerundaneen,
amborom kuu yi awoya anuk yirimbed dudi god yi profesidan yaa yi kuu
kwamune karub amun ande dakmimaib kowe.

Bondan Yaa Mimyob Dowaken Keendime (Mt 5:43-48)

27 “Ne weng wengambiriibdan yaa ke yedmendaan kei, yiib bondan yaa
mimyob dowaken keendime. Yiib yaa arud wandimaibdan yaa kuu amun
amun kamendime. 28 Yiib yaa weng arewa ye woonbi weng dakmiibdan
yaa amun kerundok ande yedmime. Yiib yaa yewed kondimaibdan yaa
kurikuri kerundime. 29 Kanembed eb angkatom yaa yakdaroka, angkarayiib
konebko yakdarok. Kanembed eb yuruk ebkad kandoka, eb ebkad korok ari
kandi kuu kebenenaab, konebko kwane nandok. 30 Kanembed eb yaa mene
kawe ande kaamobdoka, kone. Eb yiribman kanwonoka, kaamone ika kawe
andaab. 31 Eb dowaken yaambed karubbed eb yaa komo kamimaib kuu yi
yaa kwane kame.
32 “Ma, yiib yaa mimyob dowaken keendiwen yaamo yiibbed mimyob
dowaken keendaniib kuu Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan!
Kudi, ambarakmidan kangkon kanembed yi yaa mimyob dowaken keendi-
maib kuu neman kangkon kwanimaib. 33 Yiib yaa amun amun kamiibdan
yaamo yiibbed amun amun kamendaniib kuu, Godbed kakman yiib yaa
kondaneen dee? Dowan! Kudi, ambarakmidan kuu kwanimaib. 34 Karub
yena yaa od araben bangkandekorib angkon ika nub yaa bangkandaniib
ande meedmaniib kuu, Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan!
Kudi, ambarakmidan kuu ambarakmidan yena yaa kondekorib komoyiib
kondiwen kuu angkon nub yaa ika bangkandaniib ande meedmimaib.
35 “Kwanimaib kumban yiib kuu bondan yaa mimyob dowaken keendenib
amun amun kamenib yi yaa yiib yiribman araben bangkandime. Kwaneko-
rib angkon ika kandi ye inamen kowaib. Kwananiib kumbed kakman dare-
woob kandaniib. Kwane, yiib kuu Korem Burudandoon Arimbed ye God ye
dana keraniib, amborom kuu God kuu eso andimokban ambarakmidan yaa
amun amun kamimaan kowe. 36 Yiib Ambembed mimyob keendimaan areb
kwane korem yaa mimyob keendime.

Yena Yaa Wengyundi (Mt 7:1-5)

37 “Karub yena yaa wengyundandaab. Wengyundaabban kuu eb yaa
wengyundabdaanban. Yena yaa nima arewa karub arewa andaab. Kwane
andaabban kuu eb yaa kangkon karub arewa andaanban. Yena yi am-
barakmi yaa are nonondandaneeb kuu eb ambarakmi yaa kangkon are
nonondandaneen. 38 Yena yaa bangkandebko Godbed eb yaa bangkabdok.
Nimakarub yaa awandaneeb kuu Godbed eb yaa yewudmo bangkabdene eb
men aom yewudmo onduknaneen. Kedi, ebbed yena yaa kumunkingkimaab
ye at kumbed kandene eb yaa inande kumun kinaneen.” andoon.
39 Andekore kuruwak weng dakmoon, “Indob tut ye karubbed ye am-
borongki indob tut kuu nenwananeenoo? Yii! Yiminban. Yi ayoob kuu dem
yiri kirobaniib. 40 Ma, kedmengkandeenman kuu yirimo, ye kedmengkani
korok kuu ari. Kumban kanembed kaadkere andoon kuu ye kedmengkani
korok areb keraneen.
41 “Ma, komandewed eb angkodmi ye indob yaamo at mon embeng kuu
wedme meene doreeb, kumban eb indob aom at kuruk darewoob kuu meen-
imokban? 42 Kedi, eb indob aom kuu at kuruk darewoob kwane angkeen

kuu eb wedmenokban kowe, komandewed eb angkodmi yaa yedmenaneeb, ‘Angkodmi, korondeewo nembed at mon eb indob aom kuu kankorara.’ andaneeb? Eb kuu aadidmi ye karub, ibduruk kuu eb indob aomdin at kuruk kuu kankaare dian wedmekorewed, eb angkodmi ye indob aom at mon kuu kankaaraneeb kuu yimin.” andoon.

At Ye Yob Ye Kuruweng
(Mt 7:15-20)

43 “At amun kuu yob arewa iraanban, at arewa kangkon yob amun iraanban. 44 At mimim kuu ye yob yaambed wedme kaadkerimaib. Nimakarub kuu yiriwad yaambed yedob kuu bimokban, yikiib nong yaambed munid kuu bimokban.
45 “Karub amun kuu ye niindem aom amun amun dangoon kumbed inamen amunmo benmenebimaan. Ma karub arewa kuye niindem aom arewa arewa dangoon kumbed inamen arewamo benmenebimaan. Karub kuu ye niindem aombed ben bangkandimaankob ye mongkodkono yaambed dembimaan.

Dobiri Ayoob
(Mt 7:24-27)

46 “Yiib ne yaa ‘Yariman Yariman’ ande kamimaib kumban, komoyiibkob nembed yedmimain yaa kuu yiibbed kwanimokban? 47-48 Kanembed mene ne weng yaa wengamberene awine kandaneen kuu karubbed ambib yengbimaan areb. Ye kuu okad kamkono arimbed dem ambab yiri nidkanabekore daroon kowe, urok derebeen kumban kiringmindo, amborom kuu ambib kuu okad kamkono arimbed yengbe ongmoon kowe. 49 Kumban kanembed ne weng wengamberekore wunekarimaan kuu karub yambib kuu okad animarimo no dedmobekore yengboon areb. Yengboone, urok derebenu ambib kuu kirodmo nandenu kuweng darewoowiib korem monmareen.” andoon.

7

Romdan Yi Ana Nangmi Ye Korok Ye Anam Andi
(Mt 8:5-13)

1 Yesu kuu kwane nimakarub yaa daande dowan kerekore, Kapeenaum yaa wonoon. 2 Kuyaom kuu Romdan yi ana nangmi korok maa doboroon. Ye kuu ye deme karub maa ye yaa mimyob dowaken keenimaan. Ye deme karub kee anikad kerunoone bobnandameen kowe, 3 ana nangmi ye korok kuu Yesu ye weng wengamboroon kumbed, Yuu yi aamkono yena yaa yedmoone Yesuyiib yaa winiwen. Ye dowaken kuu wene Yesu yaa yedmibko mene ye deme karub ongmenok anded.
4 Kwane, aamkono kuu wene Yesu yaa eekmenib yedmiwen, “Ana nangmi korok ye meeni kuu ebbed awanene, 5 amborom kuu yembed nub Yuudan yaa mimyob dowaken keendimamene nub kurikuri ambib yengboon kowe.” andiwen. 6 Kwanandiiwe, Yesu kuu yi yoom winiwen.
Wene dia doriiwe ana nangmi korokbed angkodmia yena yedmoone wene Yesu yaa yedmeniwen, “Nub korokbed yedmoon, ‘Yariman, eb kuu nambiwoom manaab. Ebbed nambiwoom mini kuu yiminban, amborom kuu ewaningko kuu ari, ne kuu yirimo kowe. 7-8 Kwanikob nekareb eb yaa minindo keraan. Ne kangkon ne korokbed deme kawiwen yi dabderem aombed doriin, kwane angkon ana nangmidan ne dabderem aom doriib. Karub mimo yaa wene andimain kuu winimaan, mamaa kangkon mene

andaine minimaan. Ne deme karub yaa kangkon kwane andaine kwanimaan. Kumban wengbed yedmaneeb kuu ne deme karub kuu wadkeraneen.' andoon." andiwen.
9 Kwanandiiwe, Yesu kuu kwane wengamberekore ye anam andi wedme binangkoon. Kwanekore, amonombene kadaareb ye yoman weniib yaa yedmoon, "Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kekee anam andi darewoob kii! Israeldan kuu kekamune areb ne ma wedmindo." andoon. 10 Kwane, karub mene Yesu yaa yedmeniwendan kuu ika ambiwoom wene wedmiiwe, ana nangmi korok ye deme karub anikad kerunoon kuu wadkeroon.

Wonong Irib Yu Mingki Ongmoon

11 Kwanekore, Yesu kuu taun yaningko Naen yaa wonoone, ye kedmengkandeendan yoom kadaareb yoom kuu ye yoman winiwen. 12 Kwane, ye kuu mene taun ambongko yaambed dorone wedmoone taundan yemoon yoom wonong irib yu yoom kuu yu mingki ye bob mangkok kanweniib. Ye kuu wonong irib yu dana mimo yembedmo.
13 Kwane, Yesu kuu wedmendekore yu yaa mimyob keendene yedmoon, "Ameng kamaab." andekore, 14 yaro wene bob did yaa angkoronenoone kanweniibdan kuu yinmoniiwe yedmoon, "Kewedman, nembed eb yaa ke yedmaan kei, yaro dembe!" andoon. 15 Kwanandoone, karub kuu dembe yaro dibere andowe dakmoone ika awaan yaa kondoon.
16 Kwanoone, nimakarub kuu wedmekorib binangki darewoob kere God yaa kubenib yedmiwen, "Profesiman darewoob kuu nub yaa monoon kii! Godbed ye nimakarub yaa awandoon kii!" andiwen. 17 Kwane, Yesumbed komo kamoon ye weng kee Yudea ambibkin aomiib ambibkin dia dia kuyaomiib kwane daande yareen.

Yesu Yoom Yoon Baptaisman Yoom (Mt 11:1-19)

18 Yoon ye kedmengkandeendanbed Yesu kuu komarewa kamoonkob wedmiwen kuu kwane Yoon yaa daaniwen. Kwane, yembed ye kedmengkandeendan ayoob yaa baande 19 yedmoon, "Yariman Yesu yaa wene kaamonime, 'Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?' andime." andoon. 20 Kwanandoone, karub ayoob kuu mene Yesu yaa yedmiwen, "Yoon Baptaismanbed 'Wene eb yaa kaamonime "Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?" andime.' andoonkob, eb yaa menuub." andiwen.
21 Kuyaron aom kuu Yesumbed bob anikaddaniib bob bobdaniib awad arewambed ibnendoondaniib indob tutdaniib kuu yemoon ongmenaboon. 22 Kwane, yembed Yoon ye kedmengkandeendan yaa yedmendoon, "Ika wene komo wedmenib wengambiriwen kuu kwane Yoon yaa daanime. Indob tutdan kuu wedmiib, yon arewadan kuu dodkaib, kaningki bobdan kuu amun kere doriib, kerendem kebengkoondan kuu wengaib, dukniwendan kuu ika dembiwen, kwane God ye weng amun kuu kamboknondan yaa daandeen. 23 Karub kanembed ne yaa karekmi kerindo kuu Godbed amun kerunoon." andoon.
24 Kwane, Yoon ye kedmengkandeendan kuu winiiwe, Yesumbed kadaareb yaa Yoon ye weng andowe dakmoon, "Amboon angka kuu yiib kuu komo wedmande winiwen? Aroob wuung nuubbed kanwene mene kameen areb ye karub wedmok winiwenoo? Dowan! 25 Kwangka kuu komo wedmok winiwen? Karub ebkad amun inwaroonkob dee? Dowan! Karub ebkad amun debenib od darewoob ye barang berengkimaib kuu king yambiwoommo dobirimaib. 26 Kowe, komo wedmok winiwen? Profesiman

dee? Ee, anam. Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu profesiman
ye deme burudande aningko darewoob keroon. 27 Kekee Yoon ye dowad
wongkoon,
‘Nembed ne weng yuk kanmini ye karub yedmaniina,
yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwaneen.’
ande kwane wongkoon.
28 Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu darewoob, ye areb
kwana kuu karub maa ma woonindo. Kumban kane kane kuu Godbed yi
korok kere ooni yeman aom aningkoyiibban doriib kuu Yoon burudande
aningko ari kandiwen.” andoon.
29 Kwane, nimakarub koremiib tak od bimaibdaniib kwangkon Yesu ye
weng wengamberekorib, God ye inamen kuu yorokmo andiwen, amborom
kuu yi kuu Yoonbed baptais kerundoondan kowe. 30 Kumban Farisidaniib
Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu God ye weng amun kuu wengam-
beredandiwen, amborom kuu Yoon kuu yi kuu ma baptais kerundindo
kowe.
31 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Nimakarub kibik doriib kee komo areb
andaniin? Yi kuu kane areb? 32 Yi kuu dana areb, yimbed animan
berengkimbon aombed diberenib, dana yena yaa baande yedmimaib,
‘Nub kuu yurin wurumuwen,
kumban yiib kuu kube andenabindo.
Nub kuu mimyob wandi ye damakob wingkuwen,
kumban yiib kuu ameng kamindo.’ andimaib.
33 “Meenime, Yoon Baptaisman kuu mene animan amuniib wain okiib
anindo kumbed yiibbed yedmimaib, ‘Ye kuu awad arewayiib ibnenoon kii!’
andimaib. 34 Kwane, Karub Ye Mingki mene animan amuniib wain okiib
animaan. Kwanaane, yiibbed yedmimaib, ‘Kedi, ye kuu animan yaamo
inamen kowemberene ok arewamo kenambun anemberene kamimaan ye
karub, angkara ye kuu tak od bimaibdaniib ambarakmidaniib yi angkodmi
kii!’ andimaib. 35 Kumban God ye meeni kangdom awinimaibdan komo
komo kamimaib kuu meeni kangdom ande korokbi yeman.” andoon.

Wonong Maa Yesu Yaa Mimyob Keeneen

36 Kwane, Farisi karub maambed Yesu yaa yambiwoom wene animan
anem ande kaamonenoone, ye yoom wene arak yaa anande dibiriwen.
37 Kwane, ambarakmi wonong maa taun kuyaom doruun kuu Yesu
kuu Farisiman yambiwoom animan aniib ye weng kuu yu kaadkereen
kowe, yumbed baeb amun yeman botoro kawanmoyiib kanmuneen.
38 Kanmenenu, Yesu ye yondad yaa bumangke ameng kamenu yu inok kuu
ye yondad yaa kirobeen. Kiroboona, yu awungbed inok arekoru, ye yon
ayoob yaa mandamuk keene baeb amun yeman yon ayoob yaa bunabeen.
39 Kwanuune, Farisiman kuu kwane wedmekore yekareb yedmoon,
“Anam kuu ye kuu profesiman karen kuu wonongbed ye yaa badmenuun
kuu ambarakmi wonong kowe ye kaadkeroon karen kii.” andoon.
40 Yekareb kwanandoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Saimon, ne kuu
eb yaa weng maa yedmandamiin.” andoone, yembed inande yedmoon,
“Kedmengkandi korok, yedme.” andoon.
41 Kwanandoone, Yesumbed yedmenoon, “Karub ayoob yi kuu od oonoon
ye karub yaa dungkum dangoon. Karub maa ye dungkum kuu od silvaa
500iib, karub maa ye dungkum kuu od silvaa 50iib.* 42 Kwane, karub kuu

* **7:41:** Od silvaa 500iib kuu 5,000 Kina areb, od silvaa 50iib kuu 500 Kina areb.

odiibban keroone ika od oonoon ye karub yaa konindeban keriwen kowe, yembed yi yaa yedmoon, ‘Od ine waib.’ andoon. Kwani kowe, yi ayoob kuyaa kuu kanembed od ooni ye karub yaa kubi darewoob keraneen?” andoon.
43 Kwanandoone Saimonbed inandoon, “Mokuro, dungkum darewoob ye karub kui.” andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Eb kuu yiminmo yedmewen.” andoon.
44 Kwanekore, Yesu kuu amonombene wonong yaa wedmendekore Saimon yaa yedmoon, “Eb kuu wonong kee wedmendeewoo? Eb ambiwoom manaan kumban, eb kuu yon ogi yeman ok ma kowindo, kumban yumbed yu inokbed ne yon yaa ogekoru yu awungbed areen. 45 Eb kuu ne yaa kubeweneb mandamuk keewindo, kumban awudaraana wonong kee mene kwane ne yon yaa mandamuk yemoon kereen. 46 Eb kuu ne yaa kubeweneb ne korok ari olif ambod bunindo, kumban yumbed baeb amun yeman ne yon ari buneen. 47 Kwamunekob, ne eb yaa ke yedmaan kei, yu ambarakmi yemoon kuu are nonondandoon kowe, yu mimyob dowaken kuu darewoob kereen kii. Kumban kane kane yaa karub maambed are nonondandi embengmo keroon kuu ye mimyob dowaken kangkon embengmo keroon.” andoon.
48 Kwanekore, Yesumbed yu yaa yedmoon, “Kub ambarakmi kuu are nonondandoon kii.” andoon. 49 Kwanandoone, dibo aniibdan kuu yikareb andowe yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Karub kee kane? Komarewa ambarakmi are nonondandaneen?” andiwen. 50 Kwane, Yesumbed wonong yaa yedmoon, “Kub anam andimbed bobni yaa kuu burudande nenkoonoon kowe, yewenubmo wene.” andoon.

8

Yesu Ye Yoman Winiwen Ye Nima Yena

1 Kwanekore, Yesu kuu tauniib kambong kambongiib yaa dewenene Godbed korok kere ooni ye weng amun kedmengkandoon. Ye kedmengkandeendan wad ayoob kangkon ye yoom yarebiwen. 2 Kwane, nima yena bob anikad ongmenaboondaniib awad arewambed ibnendiiwe ongmenaboondaniib kuu yi yoom yarebiwen. Maa kuu Meri Magdalen andimaib, awad arewa ediib kuu yu niindem aombed angkadiriwen. 3 Nima yena kuu Erod ye deme karub Kusa ye wonong Yoana yoom Susana yoom nima yena awene yoom kangkon yi yoom yarebiwen. Ku yarebiwen kuu nima yikareb yi odbed Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom yaa awandiibkob yarebiwen.

Kab Kiradmoon Ye Kuruweng
(Mt 13:1-23, Mk 4:1-20)

4 Kwane, kadaareb taun maa maa yaambed Yesuyiib yaa menebiiwe kuruweng kee daandoon, 5 “Yongbon ye karub maa ayongmon yeeb angka wene yob kab kiradmande wonoon. Kwane, wene kiradmenmo wonoon kuu yob yena kuu kiwaan angka kiradmoon kowe, karubbed dewenebenib dodkiiwe ayari onbed wanmene ane dowan keriwen. 6 Yob yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon kowe, demboon kumban okiibban kowe kokdereboon. 7 Yob yena kuu okad yik kawiib yiri kiroboon kowe, demboon kumban yik kabbed dabuknandoon. 8 Yob yena kuu okad amun ari kiroboon kowe, dembe iroon kuu kab mimim kuu 100iib 100iib kamoon.” andoon. Kwane kuruweng kuu dakme dowan kerekore, nimakarub yaa baande yedmoon, “Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.” andoon.

9 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed kaamoneniwen,
“Kuruweng ye weng id kuu komarewa?” andiwen. 10 Andiiwe, yembed
yedmoon, “Godbed korok kere ooni ye inamen biknimbon kuu yiibkaadkeri
yemanmo. Kumban nimakarub yena yaa kuu kuruwak weng yaambed
dakmiin kowe,
wedmaniib kumban akme ye id kandaibban,
kwane wengambaraniib kumban id kandaibban.
11 “Kuruwak ye weng id kuu kei. Yob kab kuu God ye weng kui.
12 Nimakarub yena kuu okad kiwaan angka areb. Yi kuu wengambiriwen,
kumban Setenbed mene yi niindem aom weng amun kuu kanwonoon.
Kowe, anam andindo, bobni yaa kuu burudande bindaanban kui. 13 Yena
kuu dumnad yiri okad embengmo ari areb. Yob kiroboon kuu kane kanem-
bed weng kuu wengambiriwen kuu kubiyiib anam andiwen. Kumban anam
andi ye yumburum kuu ambab yiri kubunimokban kowe, anam andi yi
komboon kaamobi yaron manaune kombiri winimaib. 14 Okad yik kawiib
ari kiroboon ye id kuu God ye weng wengambiriwen, kumban okad kiri
ye meenembiriyiib ye yiribman yemoon ye inameniib ye kubi inameniib
kumbed dabuknandaane, God ye weng kuu kainimokban kere idiibban
kerimaan. 15 Kumban yob okad amun ari kiroboon ye id kuu kane kanembed
yi niindem aom kuu inamen amuniib wengambiri ye inameniib doriib, kui.
Yi kuu God ye weng wengamberekorib, awinimo kamaiwe, yob amunmo
irimaan.

Nambiri Ye Kuruweng

16 “Nimakarub kuu lem kuu yure kandene meneki wongdem aom o
angki ye arak dabderem aom kowimokban. Kuned lem kuu kande lem ye
dobirimbon ari kowimaib. Kwananiib kuu kane kane mene awudaraniib
kuu dianmo wedmaniib. 17 Inamen o komo komo kamiwen bikdereboon
korem kuu dian keraneen. Biknoon yeman korem kuu kaadkeraniib.
18 “Kwanikob, komarewa wengambiriwen kuu korobe meenime. Kanem-
bed kuyiib kuu Godbed yemoon konaneen. Kumban karub kanembed
kuyiibban kuu komo ye yaa embengmo kandaan ande meenoon kwangkon
Godbed yekareb kandaneen.” andoon.

Yesu Ye Enaya Damana
(Mt 12:46-50, Mk 3:31-35)

19 Kwane, Yesu ye ena yoom damana yoom kuu mene wedmenande
kamiwen, kumban kadaareb nimingkaib kowe wedmenindeban keriwen.
20 Kwaniiwe, karub maambed ye yaa yedmoon, “Eb enaya damana kuu eb
wedmebdem ande mene bunangka doriib kii.” andoon. 21 Kwanandoone,
Yesumbed inandoon, “Ma kuu kei. Ne enaya damana kuu God ye weng
wengamberekorib awinimo kamimaibdan kui.” andoon.

Yesumbed Nuuwa Oknondoka Kebenoon
(Mt 8:23-27, Mk 4:35-41)

22 Aron mamaa, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nub
kuu bowan ok yara yanem.” andoone, parai motod aom awunekorib,
ok yara yanande kamiwen. 23 Kwane yaniiwe, Yesu kuu unuk angkoon.
Kwanoone, nuub darewoob kuu ok animarimbed wuure monoone motod
kuu oknondokbed amburunande kameen. Kwane yi kuu ok arud aom
awuniwen.
24 Kwani kowe, ye kedmengkandeenbed wene ye yaa kaakmenenib yedmi-
wen, “Korok ee! Nub kuu ok kubunandamuub kii!” andiwen. Kwanandiiwe,
dembene nuuwiib oknondokiib yaa yobdoodmo yedmoone, okiib nuuwiib

kuu yewenub kereen. 25 Kwanuune, yembed yedmoon, “Yiib anam andi kuu
kuna?” andoon. Andoone, yi kuu binangke uniyiib kumbed yikareb neman
kaamonenoon kaamonenoon kame yedmiwen, “Nuuwiib oknondokiib kuu
ye weng wengambaraniibmo kowe, karub kee kane kii?” andiwen.

Awad Arewambed Ibneniwen Ye Karub Ongmoon (Mt 8:28-34, Mk 5:1-20)

26 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu Galeli ambibkin
yaambed wene bowan yara Gerasin ambibkin yaa yaniwen. 27 Kwane,
Yesu kuu parai motod aombed bid yaa yaro doroone, taun ye karub maa
awad arewambed ibnenoon ye karub kuu ye yaa monoon. Aron doboob
kuu ebkadiib derenimokban kere ye kuu ambiwoom dobirimokban, bot-
dem bob konombon aombed dobirimaan. 28-29 Aron yemoon kuu awad
arewayiib kwane ibnenoon kowe, ambiwanbed awinenekorib dingkia yona
kuu seinbed yengbe oonimaib kumban, sein kuu buruwadmane awad are-
wambed nendore amboon angka nenwinimaan.

Kwane, Yesu wedmenekore kabangangkene ye yon yiri bumangkene okad
yiri korok kankibinoone, Yesumbed awad arewa yaa “Karub ye niindem
aom kuu angkadere.” ande yedmendoone, karub kuu naawon komkoon,
“Yesu, Korem Burudandoon Arimbed Ye God Ye Mingki, eb kuu ne yaa komo
kamandewed? Eb kuu ne yaa yewed kawe monmaruwaab.” andoon.

30 Kwanandoone, Yesumbed ye yaa kaamonenoon, “Eb aningko kuu
kane?” andoon. Andoone, yembed inandoon, “Naningko kuu Kadaareb.”
andoon, amborom kuu awad arewa yemoon ye niindem aom awuniwen
kowe. 31 Kwanandoone, awad arewambed ika ika eekme yedmiwen, “Nub
yaa dem kongdem yiri wene dobirime andaab.” andiwen. 32 Awon yemoon
kuu aangko kaad angkambed anengkanan yarebiib. Kowe, awad arewa
kuu Yesumbed awon niindem aom wene awunime andoko awunem ande
eekmiiwe, kwanime andoone kwaniwen. 33 Kwane, awad arewa kuu karub
ye niindem aombed angkaderenib awon yi niindem aom aomniwen. Kwani-
iwe, awon kuu aangko kaat angkambed kirokmone wene bowan ok yiri
bubke konok ane dukniwen.

34 Kwaniiwe, awon yarian kuu wedmekorib, kabaanmo wene taun aomiib
kambong angkayiib yaa komarewa keroon kuu daandiwen. 35 Daandiiwe,
nimakarub kuu wene komarewa keroon ande wedmok winiwen. Kwane,
mene Yesuyiib yaa wedmiiwe karub kuu awad arewa kuu angkaniwen
kowe, inwarekore inamen amunmo kumbed Yesu ye dia dibeene, ni-
makarub kuu wedmenekorib uniwen. 36 Kane kane Yesumbed karub yaa
komarewa kamoonkob wedmiwen kuu nimakarub menebiwen yaa daandi-
wen.

37 Kwane, Gerasindan korem wonok ande kamiwen, amborom kuu yi kuu
uni darewoob keriwen kowe, Yesu kuu parai motod aom wanande aomnoon.
38 Aomnoone, awad arewa angkaniwen ye karub kuu ye yoom wenem ande
eekmoon. Kumban Yesumbed ye yaa yedmoon, 39 “Ambiyoom ika wene.
Godbed eb yaa komarewa keroon kuu daande.” andoon. Kwanandoone,
karub kuu wene taun aom korem yaa Yesumbed ye yaa komarewa keroon
kuu daandoon.

Wonong Koyu Bobneen Yoom Anikad Wonong Yoom (Mt 9:18-26, Mk 5:21-43)

40 Kwane, Yesu kuu ika Galeli yaa wonoone, kadaareb kuu ye ande meed-
miibbed kowe ye yaa kubeniwen. 41 Kwane, kurikuri ooni karub yaningko
Yairus kuu mene Yesu ye yon yiri bumangkene yambiwoom monok ande
eekmoon, 42 amborom kuu ye dana mungkan mimo kuu bobnandamuun

kowe. Yu kuu weeb wad ayoowiibmo. Yesu kuu Yairus yambib yaa wene wedya weneen yaambed nimakarub kuu ye yaa nimingke awanewandiwen.
43 Kuyaom kuu, wonong maa yu kuu wood andemwuroon kuu dowan kerindeban kwane wene weeb wad ayoob kereen. Kumban karub kanembed ongmindeban kowe, 44 Yesu ye yoman anukbed yaro menenu, yebkad doboob dungkun yaa angkoronenuune kuyaambed kwane yu wood kuu dowan kereen.
45 Kwanuune, Yesumbed yedmoon, “Kanembed ne yaa angkorowoon?” andoon. Kwanandoone, nimakarubbed yedmiwen, “Nub kuu ma badmebdindo.” andiiwe, Pitambed yedmoon, “Korok, nimakarub kee nimingkaib kumbed eb yaa dedmone dedmone kamiib kii.” andoon. 46 Kumban Yesumbed yedmoon, “Ne nekaad, ne ongmi yaromkonombed maa yaa amun kerunoon kowe, karub maambed angkorowoonkob.” andoon.
47 Andoone, wonong kuu aadikmindeban kowe, kiringmiyiib kumbed kadaareb yi arinambo arimbed ye yon yiri bumangkenu komo dowad angkoronuunkob kwane yu yaa kirodmo dowan keroon kuu dakmeen. 48 Kwanuune, yembed yu yaa yedmoon, “Ne dana, kub anam andimbed ongmebdoona wadkereeb kowe, yewenubmo wene.” andoon.
49 Ye kuu kwane doro dakmeene, karub maa kuu kurikuri ooni ye karub Yairus yambiwoombed monoon. Menene yedmoon, “Eb dana kuu bobneen kowe, kedmengkandi korok yaa kwane daanembaraab.” andoon. 50 Kwanandoone, Yesu kuu wengamboroon kowe, yembed Yairus yaa yedmoon, “Unaab, no anam ande, yu kuu ongmaneena wadkeranuun.” andoon. 51 Kwane wene Yairus yambiwoom aomniwen kuu karub yemoon awunindo, Pita yoom Yoon yoom Yems yoom dana yu awodkia awaana yoommo ben awunoon.
52 Awune wedmoone, nimakarub kuu yuudi ameng kamenabiib kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Ameng kamaib, dana kuu bobnindo, no unuk angkeen.” andoon. 53 Kwanandoone, nimakarubbed ye yaa ambon kameniwen, amborom kuu yi yikaad, dana kuu bobneen kowe. 54 Kumban yembed dana yu dingki yaa awindekore yedmoon, “Ne dana, dembe.” andoon. 55 Kwanandoone, yu kingkin kuu ika mene ubderenoone erebnariyiibban dembe yaro doruun. Kwanuune, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Animan maa kondibko anuk.” andoon. 56 Kwanoone, dana yu arian kuu wedmekorib, binangkiwen. Kumban yembed yi yaa yedmendoon, “Komarewa keroonkob wedmiwen kuu karub yena yaa dakmaib.” andoon.

9

Wad Ayoob Yesu Ye Wengiib Kanwiniwen (Mt 10:1-15, Mk 3:16-19, 6:8-11)

1 Kwane, Yesumbed ye karub wad ayoob yaa baandoone mimyamo keriiwe, aromkonoyiib awad arewa benkiradmene bob anikaddan ongmenabiyiib kwane kondoon. 2 Kondekore, yedmoon, “Wenebime. Godbed korok kere ooni ye weng kedmengkandime. Bob anikaddan ongmenabime. 3 Winibka barang yenayiib be wanaib, yonamadiibban meniibban omiibban odiibban ebkad maayiibban. 4 Ambib kunayaom wene aomnibka, kwane kuyaom dobirime. Kwane doberenib wene kambong kuyaom kuu domonde wini yaron keruk, ambib maa yaa angkok wanaib. 5 Nimakarubbed yiib yaa kubendokban keribka, yiib yondad aom ingkud kuu wangkibko kiroboko kambong kuyaom kuu koronde winime, kwananiib kuu yi inamen arewa yaa yika akmi ye dowad.” andoon.

6 Kowe, yi kuu wene kambong kambong yaa nimakarub kunaya kunaya
dange yariib kuu weng amun kedmengkandenib bob anikaddan kuu ong-
menabiwen.
7 Kwamiiwe, king Erod kuu komo keroon ye weng wengamberekore
kerebkarab kamoon, amborom kuu yenambed Yoon Baptaisman kuu bob-
noon yirimbed demboon kii ande dakmiiwe, 8 yenambed kuu Elaidyambed
demboon kii andiiwe, angkon yenambed kuu profesiman maa unyeman
yiri bobnoon kumbed ika demboon kii andiiwe kamiwen kowe. 9 Kumban
Erodbed yedmoon, “Yoon Baptaisman kuu nembed ye korok wandaan.
Kuned kwane wengambaraan kowe, karub kuu kane?” ande wedmenande
kamoon.

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon (Mt 14:13-21, Mk 6:30-44, Yn 6:1-13)

10 Kwane, apasodan wad ayoob kuu ika menenib, yimbed komarewa
ambangkiwen kuu kwane Yesu yaa daaniwen. Kwane, yi kuu Yesumbed
bindore taun maa Betsaida yaa yimbedmo winiwen. 11 Kumban kadaareb
kuu yikaadkeriwen kowe, ye yoman winiwen. Kwane winiiwe, yembed yi
yaa kubendekore, Godbed korok kere ooni ye weng daandene kane kane
ongmendok ande meeniwendan kuu ongmenandoon.
12 Oobnon yaambed, Yesu ye karub wad ayoob kuu Yesuyiib yaa menenib
yedmiwen, “Keyaa kee obon kowe, kadaareb kee yedmebko, wenenib kam-
bong dia diayiib, okad angka angkayiib yaa animaniib dangimboniib kuu
onmime.” andiwen.
13 Kwanandiiwe yembed inandoon, “Yiibbed yi animan bangkandibko
anime.” andoon. Andoone, yimbed inandiwen, “Nub kuu om angkoyiib
oon ayoowiibmo kowe, kadaareb yeman kuu wene berengkekoruwed dee?”
andiwen. 14 (Kadaareb korem kuyaa kuu karub 5,000iib areb.)
Kwanandiwen kumban yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon,
“Yedmendibko nekwane wadbed dibirimo dibirimo kame 50yiib areb ker-
ime.” andoon. 15 Kowe, yedmoon areb ye kedmengkandeendanbed kwa-
mune nekwiiwe nimakarub kuu yiri dibere winiwen.
16 Kwaniiwe, Yesumbed om angkoyiib oon ayoowiib kuu bene ambid ari
wedme God yaa eso andekore, yembed domangkekore ye kedmengkandeen-
dan yaa bangkandoone nimakarub yaa bangkandiwen. 17 Kwaniiwe, yi ko-
rem kuu ane yimin keriiwe, ye kedmengkandeendanbed kabed wad ayoob
benib animan ambong ambong kuu be kabed aom dewene kambungkiiwe
ambonmo wire wonoon.

Yesu Kuu Godbed Kinoona Monoonman (Mt 16:13-16, 16:21-28, Mk 8:27—9:1)

18 Aron mamaa, Yesu kuu yembirimo kurikuri kameene, ye kedmengkan-
deendan kuu yeyiib yaa miniiwe, yembed yi yaa kaamondoon, “Kadaareb
kuu ne yaa kuu kane andimaib?” andoon. 19 Kwanandoone, yimbed
inandiwen, “Yenambed kuu Yoon Baptaisman andiiwe, yenambed kuu
Elaidya andiiwe, angkon yenambed kuu profesiman maa kurin yiri bobnoon
kumbed ika demboon kii andiiwe kamiwen kii.” andiwen.
20 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa kaamondoon, “Angkon yiib kude,
ne yaa kuu kane andimaib?” andoon. Kwanandoone, Pitambed inan-
doon, “Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu kii.” andoon.
21 Andoone, Yesumbed karub yena yaa dakmaib ande weng yobdood kon-
doon. 22 Kwanekore yembed yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu durud yewed
yemoon kandeene, aamkono aamkonoyiib God dore Yuudan dore wedyiri
dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniibbed

kanangka kaarenib aye kowaniib, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembene wadkeraneen." andoon.
23 Kwane dakmene yi korem menebiwen yaa yedmoon, "Kanembed ne
yoman manandamoka yekareb ye inamen kuu kankubune aron korem
yeman yekareb bobni dowad ye at ming kankarine ne yoman monok.
24 Kanembed ye wadkeri yeka awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban
kanembed ne dowad yaambed ye wadkeri domonaneen kuu wadkeri anam
kandaneen. 25 Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad
kumundin kiri kee korem yeka kande korok keraneen, kumban amaan ye
kingkin kuu kumbaanban yamotbon yaa kankoraraneen kuu amun dee?
26 Kanembed neyiib ne wengiib yaa karak bobnaneen kuu ye yaa karak
konaneen, Karub Ye Mingki kuu kwane ye nambiriyiib Yambe God ye
nambiriyiib engyus karadmoyiib mananiib yaambed karak konaneen.
27 "Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib yena kiri doriib kee
duknaibbanbed Godbed korok kere ooni aron kuu wedmaniib." andoon.

Yesu Yaa Nambiriyiib Konoon (Mt 17:1-8, Mk 9:2-13)

28 Yesumbed kwane dakmoone, aron kaning kaningiib areb dowan keru-
une, yembed Pita yoom Yoon yoom Yems yoom kuu bindore aangko angka
daane kurikuri kerok wonoon.
29 Kwane wene kurikuri kamene, ye murubia kuu yeka mamaa keroone,
ye ebkad yaa kuu imak ye nambiri areb kawure kawanmo dangkorong
keroon. 30 Kwane kuyaambed, karub ayoob Moses yoom Elaidya yoom
kuu 31 angkadere Ewen aom ye nambiriyiib miniiwe, Yesu yoom Yerusalem
aombed ye bobnaneen ye weng dakmiwen.
32 Kowe Pita yoom ye angkodmia yoom kuu unukudmo keroon, kumban
kerekne wedmiiwe nambiri aombed karub ayoob kuu Yesu yoom doriib.
33 Kwane, karub kuu Yesu domonenande kamiiwe, Pitambed yedmoon,
"Korok ee, nub kuu keyaa doruub kee amun kii. Kowe nubbed kombon
ayoobmim ongmenabem, ebmaniib, Moses yemaniib, Elaidya yemaniib
kui." andoon. (Pita kuu komo dakmeen ye weng id kuu yekaadban.)
34 Pita kuu kwane dakmeene, wiibbed mene kebendeen. Kwanoone,
Pita awene kuu uniwen. 35 Kwaniiwe, wiib aombed wengmo dakmoone
menebene yedmoon, "Kekee ne Dana, ye kuu nembed kinaan kowe ye weng
kuu wengambirime." andoon. 36 Kwane dakme dowan keroone, wedmiwen
kuu Yesu yembedmo keroon. Kwanoone, komo keroonkob wedmiwen kuu
kuyaron ari yimbedmo yikaadkeriwen, karub yena yaa dakmindo.

Dana Awad Arewayiib Kuu Ongmoon (Mt 17:14-18, Mk 9:14-29)

37 Kuye awari kumbed, Yesu awene kuu aangko angkambed kaminiiwe,
kadaareb kuu ye yaa miniwen.
38 Kwane, karub maa kadaareb aombed baande yedmoon,
"Kedmengkandi korok, ne eb yaa eekmaan kuu ne dana yaa wedmene,
amborom kuu mimo yembedmo kowe. 39 Awad arewambed mene
ibnenaane, kot ayimaun areb kabangangkene komberene kamokiib
ongkewiib kamimaan. Awad arewa kuu kwane kamembirimaan,
domonimokban kerene monmarande kamimaan. 40 Nembed eb
kedmengkandeebdan yaa awad arewa kuu kankaarime andaan kumban,
kwanindeban keriwen." andoon.
41 Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, "O nimakarub korem, yiib kuu
anam andindebandan wabkaddan kii. Aron komoyiib yiib yoom dobereni,
yiib karekmi kara wedmaniin? Eb dana kuu keyaa nenmene." andoon.

42 Andoone, kwane karub dana kuu nenmeneene awad arewambed kot ayi-
maun areb kwane kankoraroone okad yiri komboroon. Kumban Yesumbed
awad arewa yaa yedme anburekore dana kuu ika awodki yaa konoon.
43 Kwanoone, yi korem kuu God yaromkono wedmekorib binangkiwen.

Yesumbed Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Daandoon

Kwane, nimakarub korem kuu Yesumbed ongmoon yaa kee komarewa
kii ande meendobiiwe, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon,
44 “Korobe wengambirime, nembed yiib yaa ke yedmandamiin kei. Karub
Ye Mingki kuu karub maambed ye yaa ambodangene karub yena yi dingki
ari kowaneen.” andoon. 45 Kumban yi kuu weng id kandindo. Weng id kuu
yi yaa biknoon kowe, yi kuu uniyiib keriwen kowe ye yaa kaamonenindo.

Kanembed Ari Keraneen?
(Mt 18:1-5, Mk 9:33-37)

46 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yikareb kanembed ari ande
andowe wengbiriwen.
47 Kwane, Yesu kuu yi inamen kuu yekaadkeroon kowe, dana nende
ye angkara kowoone doboroone, 48 yembed yi yaa yedmoon, “Kanembed
naningko yaambed dana mana keyaa kubenaneen kuu ne yaa kubewaneen
kii. Kumban ne yaamomban, yembed yedmewoona manaan ye God yaa
kubenaneen kii. Kowe yiib kuyaom kuu kanembed karub yi indob arimbed
yiri keroon kuu ye kuu God ye indob arimbed ari keroon kii.” andoon.
49 Kwanandoone, Yoonbed yedmoon, “Korok ee, nubbed karub maa
wedmuuwe eb aningko yaambed awad arewa kuu benkiradmeene kebe-
nenande kamuwen, amborom kuu ye kuu nub yoom yarimokban kowe.”
andoon.
50 Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kebenenaib. Kanembed yiib yaa
manmo kerindo kuu yiib angkodmi.” andoon.

Samariadan Yena Yesu Yaa Dowakenban Keriwen

51 Kwane, Yesu kuu Ewen ari nen daani yaron dia keruun kowe, Yerusalem
yaa wana andi ye meeni darewoob keroon. 52 Kowe ye yuk kanwinidan
yedmoone, yidin weng kanwiniwen. Kwane wene wedya kuu Samaria kam-
bong maa yaa wenenib ye dowad nekwem andiwed, 53 kumban nimakarub
kuyaom kuu ye yaa kubenindo keriwen, amborom kuu ye kuu Yerusalem
yaa weneen kowe.
54 Kwane, ye kedmengkandeendan Yems yoom Yoon yoom kuu wedmeko-
rib kaamoniwen, “Yariman, eb dowaken kuu nubbed amot yaa baandanu-
uwe ambid arimbed kamenene yi denendaneenoo?” andiwen. 55 Kumban
Yesumbed yi yaa amonombene ongkandoone* 56 kambong mamaa yaa
winiwen.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Dabawiib
(Mt 8:18-22)

57 Kwane, kiwaan yaa wenonib, karub maambed ye yaa yedmoon, “Kuna
yaa wananeeb kuu ne kuu eb yomanmo yarebaniin.” andoon. 58 Andoone,
Yesumbed inandoon, “Ba oot kuu yi demiib, ayari on kangkon yi amiyiib,
kumban Karub Ye Mingki kuu ye yiidkimboniibban.” andoon.
59 Kwanandekore yembed karub maa yaa yedmoon, “Ne yoman mene.”
andoon. Kumban karub kumbed ye yaa inandoon, “Yariman, ee andebko

* **9:55:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keeyiib: ongkande yedmoon, “Yiib inamen ongme yiibkaadban. Karub Ye Mingki karub monmari dowad minindo, bobni yaa kuu burudande bindi dowad monoon.” andoone,

ibduruk kuu domowewo wene nambe mangkekorid, eb yoman mana." andoon. 60 Andoone, Yesumbed ye yaa yedmenoon, "Korondebko dukniwendan kuu yikareb yi bob kuu yika mangkanabime, kumban eb kuu koronde wene Godbed korok kere ooni ye weng dakme." andoon.

61 Angkon karub mamaambed yedmoon, "Yariman, ne kuu eb yoman yarebaniin, kumban ibduruk kuu wene ne arian awene yaa daandekorika." andoon. 62 Andoone Yesumbed inandoon, "Karub kanembed ne karub kere ne deme awinoon kumban ne karub keroon ye yoman anuk yiri kerekne ika meendobaneen kuu Godbed korok kere ooni yeman ye deme awini kuu korem yiminban." andoon.

10

Karub 72yiib Yesu Ye Wengiib Kanwiniwen

1 Kwanekore, Yariman Yesumbed karub 72yiib benekore, yembed yarebande meenoon ye taun aomiib kambong kambongiib yaa ayoob ayoob yidin wini yeman boon. 2 Kwane, yembed yi yaa yedmendoon, "Nimakarub bi yeman kuu yemoon, kumban demedan kuu mimimmo. Kowe nimakarub bi ye Yariman yaa kurikuri kerime, ye deme karub yemoon wenebenib nimakarub bi ye dowad. 3 Winime. Yiib kuu sibi mana areb dura anon arudiib aom areb nembed yedmaane winiib kii. 4 Od paosiibban, meniibban, yonkad maayiibban winime. Kwane wene wedyambed yinmone karub maa yaa ogood weng daanaib.

5 "Wene ambiwoom aomnibka, ambibdan yaa yewenub kerundok andime. 6 Yewenub ye karuwiib kuyaa doboroka, yiib yewenub kerunde andi kuu ye yaa angkimborok. Ma, ye kuu kwanayiibban keraneen kuu yewenub kerunde andi kuu angkon ika yiib yaa mananeen. 7 Kwane ambib kuyaom doberenib, animaniib okiib komo kondibka kwane ane dobirime, amborom kuu deme kuu kakmaniib kowe. Ma, koronde ambib maa yaa dobere, koronde ambib maa yaa dobere kamaib.

8 "Kwane wene taun aom aomnibko yiib yaa amun amun kame kubendenib animan komo kondibka, kwane anime. 9 Kwane, bob anikaddan kuyaom kuu ongmendenib yedmendime, 'Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib dia kii.' andime. 10 Kumban wene taun aom aomnibko yiib yaa amun amun kame kubendokban keribka, wene yi kiwaan arimbed yedmime, 11 'Nub yondad dabderem aom ingkud kuu angkon ika yiib yaa wangkuub kii, kumban Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib dia kereen kii.' andime. 12 Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wengyundi aron keranuun kuu taun kuyaom ye nimakarub kuu Sodom arebban dabab miin arewa kandaniib.

Yesumbed Anam Andindodan Yaa Ongkandoon (Mt 11:21-27)

13 "Korasindan, kaadkerime! Betsaidadan, kwangkon, kaadkerime! Yiib kuu Yuudan kumban yiib yaa kuu Godbed arewa kerundaneen. Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongmenabaan kuu kwamune taun Taiyayiib Saidoniib aom kwane ongmenabaan karen kuu, yi kuu Yuudanban kumban unyemanbed yi ambarakmi yaa korondenib ebkad karong korob deebenib mimyob wandi dowad yikbod yi korok ari ben nongkobenib God yaa amonombiwen karen kii! 14 Kumban wengyundi aron arimbed Taiyadan yoom Saidondan yoom kuu dabab embeng kandaniib, yiib kuu dabab miin darewoob kandaniib.

15 “Ma Kapeenaumdan kude! Kwane yiib kuu ben Ewen ari kawana-
neenoo? Dowan! Yiib kuu Yuudan kumban yiib kuu ben kumbaanban
yamotbon yiri kiraraneen kii!” andoon.
16 Andekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiib kuu
ne karub kowe, kanembed yiib weng yaa wengambaraneen kuu ne weng yaa
wengambaraneen. Kanembed yiib weng yaa wengamberedandaneen kuu
ne weng yaa wengamberedandaneen. Kwananeen kuu yembed yedmoona
manaan ye God ye weng yaa kangkon wengamberedandunaneen kii.” an-
doone, karub 72yiib wenebiwen.

Karub 72yiib Ika Miniwen

17 Kwane, karub 72yiib kuu kubiyiib ika mene yedmiwen, “Yariman, eb
aningko yaambed nubbed awad arewa kuu nub weng yaa wengambiriwen.”
andiwen.
18 Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Nembed wedmaane Seten kuu
Ewen arimbed imak areb kubudoroon kii. 19 Nembed yiib yaa aromkono
kondaan kuu niiniib kakiib yi animari dorene bonman ye aromkono kuu
burudandaniib kowe, komombed yiib kuu yaanban. 20 Kuned awad arewa
kuu nub weng wengambiriwen ande kubaib, kumban yiib aningko kuu
Ewen ari wongkoon kuyaambed kubime.” andoon.
21 Kuyaron arimbed Yesu kuu Kingkin Karadmo yaromkonombed kubimo
kerekore yedmoon, “O Ambe, eb kuu Eweniib okadiib ye Yariman. Ne ewan-
ingko kankoonaan, amborom kuu ebbed kekamune ye inamen kuu ebbed
dana areb keriwendan yaamo korokbendewen, kumban kedmengkandi
yemoon biwendaniib indengandengdaniib yaa kuu bikderebewen. Ee,
Ambe, kwamune kamewen, amborom kuu eb kubi dowaken kerewen
kowe.” andoon.
22 Andekore, yi yaa yedmendoon, “Kaadkeri koremiib aromkono koremiib
kuu Nambembed bangkawoon. Ne kuu ye Mingki, ne yaa kuu Nambemo
yekaad, ne kuu yena kuu yikaadban. Kwamune Nambe yaa kuu nembedmo
nekaad, yena yikaadban. Kwamune kane kane yaa kuu nembed ne dowaken
Nambe kaadkerok ande korokbendaniin kuu yikaadkeraniib kui.” andoon.
23 Kwanandekore, amonombe ye kedmengkandeendan yaa yemyeb yed-
moon, “Godbed yiib yaa amun kerundoon kowe, komo keroon kuu yiib
indobbed wedmiib kii! 24 Nembed yiib yaa ke yedmaan kei, profesidan
yemooniib king yemooniib kuu yiibbed wedmiwen kwamune wedmenib
wengambarandamiib kumban kwanindo.” andoon.

Samariaman Amun Ye Kuruweng
(Mt 22:34-40, Mk 12:28-31)

25 Aron mamaa arimbed, amob kedmengkandi ye karubbed dembene Yesu
yaa kobkandunande yedmoon, “Kedmengkandi korok, komo kerenidned
wadkeri aron korem korem yeman kuu kandaniin?” andoon. 26 Andoone,
Yesumbed inande kaamonoon, “God Ye Weng wongkoon yaambed amob kuu
kuna? Kimingke kaadkerewen kuu daawe.” andoon.
27 Kwanandoone, karubbed inandoon, “Eb Yariman God yaa eb mimyob
kumundiniib eb kingkin kumundiniib eb aromkono kumundiniib eb in-
amen kumundiniib kwane mimyob dowaken keene. Ma kuu ebmeren
mimyob dowaken kowimaab kwane eb dia dia doriibdan kuu mimyob
dowaken keende.” andoon.
28 Kwanandoone, Yesumbed ye yaa inandoon, “Eb kuu yiminmo inan-
dewen. Kowe kwamaneeb kumbed wadkeri aron korem yeman kanda-
neeb.” andoon. 29 Kumban karub kuu ye inamen kuu yiminmo andime

ande Yesu yaa kaamonoon, “Kane kane yaa kuu ne dia doriibdan andaniin?” andoon.
30 Kwane, Yesumbed kuruwengbed inande yedmoon, “Karub maa Yerusalem arimbed Yeriko yaa weneene, ye kuu yid bidanbed awineniwen. Awinenekorib, ebkad biringkenib aye kowiiwe bobne wandoone, winiwen.
31 Kwanoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub kuu kiwaan kumbed monoon. Kwane wene karub kuu wedmenekore kiwaan angkarambed wene burudandoon. 32 Kwanoone, amaan kurikuri boyambib darewoob awandi karub maa kuu monoon. Kwane wene karub kuu wedmenekore, kiwaan angkarambed wene burudandoon.
33 “Kumban Samariaman kuu kwane kiwaan kumbed mene karub angkeen yaa monoon. Kwane, karub kuu wedmenekore mimyob keenoon.
34 Kwane, ye yaa wenene aye kad wadmenabiwen yaa kuu olif ambodiib ok wainiib bunabene ebkad baradbed ongmenoon. Kwanekore, karub kuu nende ye donki ari kowekore, nenwene araben dobiri ye ambiwoom kowekore oone keenomboroon. 35 Kuye awari kumbed od silvaa yeman ayoob* bene ambiwoom oonoon ye karub yaa bangkanekore yedmoon, ‘Ye yaa oone. Ye dowad eb od komoyiib kiradmaneeb kuu mananiin yaambed kwamune kabdaniin kii.’ ” andoon. 36 Andekore, Yesumbed amob kedmengkandi ye karub yaa kaamonoon, “Ebbed meeneeb kuu karub ayoobmim keyaa kee, yid ye karubbed ayiwen ye karub yaa kuu kane kuu ye dia doreen ye karub keroon?” andoon.
37 Andoone, amob kedmengkandi ye karubbed inandoon, “Ye yaa mimyob keene awanenoon ye karub kui.” andoon. Kwanandoone, Yesumbed ye yaa yedmenoon, “Wene kwamunoon areb kame.” andoon.

Maata Yoom Meri Yoom

38 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu wenonib, kambong mamaa aom aomniwen. Aomniiwe, wonong maa yaningko Maatambed yu ambiwoom yi yoom dobiri yeman be awuneen.
39 Maata kuu yu daman yaningko kuu Meri. Meri kuu Yesu ye yon yiri dibonu yembed dakmeen yaa wengaun. 40 Kumban Maata kuu animan deme awini yeman yaambed yumbedmo kowe Meri yaa kongendeen. Kowe, wenenu Yesu yaa yedmeen, “Yariman, eb dowaken kuu domowanuunkob nembedmo deme ambangkaniin dee? Yedmendebko ne yaa awawuk!” andeen.
41 Kwananduune, Yarimanbed inandoon, “Maata, Maata, kub kuu meeni yemoon yaambed meeneneb dowakeniibban kerewen kii. 42 Kumban inamen mim kumbedmo anam anam. Meri kuu inamen yiminmo meeneen kowe, yu yaa kuu maambed kandaanban.” andoon.

11

Yesumbed Kurikuri Kara Kedmengkandoon (Mt 6:5-13, 7:7-11)

1 Aron mamaa, Yesu kuu yembedmo kurikuri kamoon. Kwane, kurikuri kere dowan keroone, ye kedmengkandeen ye karub maambed ye yaa yedmoon, “Yariman, kurikuri kara kuu nub yaa kedmengkande, Yoonbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkandoon kwamune kui.” andoon.
2 Andoone, yembed yi yaa yedmendoon, “Kwane kurikuri keribka, kamune yedmime,
‘Ambe, ewaningko kuu karadmo ande kankoonuub.
Ebbed korok kere ooni yeman kuu munuk.

* **10:35:** Denarius ayoob, 20 Kina areb.

3 Aron mimim anembaranuub ye animan kuu bangkandembere.
4 Nub ambarakmi komo kamuwen kuu are nonondande,
amborom kuu kane kanembed nub yaa komo ambarakmiwen kuu are nonondanduwen kowe.
Kwane, nub ben ambarakmaniib dee andi ye kiwaan ari nongkobaab.’
andime.” andoon.
5-6 Kwanandekore, yembed yi yaa yedmoon, “Kuruwak weng kei. Karub maa yangkodmiyiib yaa amnoombed wene ye yaa yedmaneen, ‘Angkodmi, nangkodmi maa ne owod monoone animan ananuuwiibban kowe, om ayoobmim dungkum kere benbangkawe.’ andaneen. 7 Kumban ye angkodmi ambiwoom doroon kumbed inandaneen, ‘Ne yaa kwamaab. Ambongko kuu kebenekori karangmaan, kere ne dana awene kuu neyiib yaa dangiwen kowe, dembeni om kuu man kabdainban kii.’ andaneen.
8 “Ne yiib yaa yedmaan kuu, ye kuu yangkodmi kuned dembeni man kona andaanban, kumban yangkodmi monoon kuu arudkonoyiib ika kaamoboon kowe, dembene yemoon benbangkananeen.
9 “Kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, God yaa kawe ande kaamone. Kaamonaneeb kuu kabdaneen. Onme. Onmaneeb kuu Godbed korokbebdaneene wedmaneeb. Ambongko yaa wangke. Wangkaneeb kuu Godbed eb yaa nandaneen. 10 Karub korem kanembed kaamonaneen kuu kandaneen, kanembed onmaneen kuu wedmaneen, kanembed ambongko yaa wangkaneen kuu ye yaa nandaneen.
11 “Ambeya, danambed okyiri oon kawe ande kaamobdaneen kuu komombed konaneeb? Niin arud niinbed konaneeb dee? 12 O, danambed on wini ande kaamobdaneen kuu kakbed konaneeb dee? 13 Kwane, yiib kuu arewadan kumban, yiib dana yaa munob bangkandi amun kuu benbangkandi kuu yiibkaad kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu yiib inamen burudandene, kane kanembed ye yaa kaamonaniib kuu ye Kingkin Karadmo kondaneen.” andoon.

Yesu Ye Aromkono Kuu God Yaambed (Mt 12:22-29, 12:43-45, Mk 3:20-30)

14 Aron mamaa, Yesumbed weng waab ye karub yaa awad arewa kankoraroon. Kwane, awad arewa kuu angkanoone, weng waab ye karub kuu weng dakmoone, kadaareb kuu binangkiwen.
15 Kumban yenambed yedmiwen, “Ye kuu awad arewa yi korok darewoob yaromkono yaambed awad arewa karub yi niindem aom kuu benkiradmeen kii.” andiwen. 16 Kwane, karub yena kuu Yesu ye komboon wedmi ye dowad, “God yaambed dud korokboko wedmem.” ande kaamoneniwen.
17 Kumban Yesu kuu yimbed komo meeniwen kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Ambibkin mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu monmariwen karen. Kwane, ambib mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu dobaraibban, yowore dowan keriwen karen. 18 Kowe Seten awene andokbe yikanmo nangbaniib kuu yembed oonoon ye yumbon kuu komo kere aromkonoyiib dobaraneen? Yiibbed yedmimaib kuu ne kuu awad arewa yi korok Belsebul* yaromkonombed awad arewa kuu ben kiradmimain andimaib kowe, kwane kaamonaan kui. 19 Kumban ne kuu Belsebul yaromkono yaambed awad arewa benkiradmimain karen kuu, angkon yiib karub kuu kane yaromkonombed benkiradmimaib? Kwamune kowe, yiib karubbed yiib yaa kuu anam ambarakmiib kii andaniib. 20 Kuned ne kuu

* **11:18:** Seten yaningko maa Yuudanbanbed yedmimaib kuu Belsebul andimaib.

God yaromkono anam yaambed awad arewa kuu ben kiradmiin kowe, Godbed korok kere oonimbon kuu yiib yaa muneen kii!
21 “Kwane, karub aromkonoman yambib yaa arud barang yemoon be
oone dobaraneen kuu ye yiribman kuu yiminmo danganeen. 22 Kumban
karub aromkono darewoob ye karubbed menene nangbe burudandaneen
kuu mene arud barang yemoon yambib yaa ooni yeman nongkobooniib
odamodiib kuu be wenekore ye angkodmia yaa bangkandaneen.
23 “Karub kanembed ne yaa ibmo kerindo kuu manmo keroon. Kanembed
ne yoom wenori deme awinindo kuu boketawaroon kii.” andoon.

Awad Arewa Angkanoon Ye Karub (Mt 12:43-45)

24 “Kwane, awad arewa karub niindem aombed anburaniib
kuu bidambibkin koknoon okiibban angka yiidkimbon onmenmo
yarembaraneenka, dobarande yiminban kere dowakeniibban keraneen
kowe yekareb yedmaneen, ‘Nambib domonde manaan yaa ika wana.’
andaneen. 25 Kwane ika mene wedmaneene karub niindem aom kuu arenib
nekwane yirimbonmo amun keriwen kowe, 26 kwane wene awad arewa
ediib miin arewa anam ye arebbaniib benmananeen. Kwane yi korem
kuu karub ye niindem kuyaom dobaraniib. Kwananiiwe, karub kuu anuk
doboroon arebban, miin arewa anam keraneen.” andoon.

Kane Kane Kuu Amun Kerundoon?

27 Yesu kuu kwane kuye weng dakmeene, wonong maa kadaareb aombed
ye yaa baande yedmeen, “Eb ena kuu Godbed amun kerundoon amborom
kuu eb woonenu muk koween kowe.” andeen.
28 Kumban yembed yu yaa yedmoon, “Yii, maa, anam kuu kei. Kane
kanembed God ye weng wengamberekorib anam andenib awiniwen kuu
Godbed amun kerundoon kii.” andoon.

Dud Wedmandiweddan Ongkandoon (Mt 12:39-42)

29 Kwane, nimakarub yena yemoon kuu kadaareb yaa kwane dabokniiwe,
Yesumbed yedmoon, “Kibik doriibdan ye nimaya karuwa kuu ambarakmi-
dan. Yi kuu dud korokbok ande kaamonimaib, kumban yi yaa kuu dud
korokbaanban, Yona yaa kwanoon areb korokbaneen, kumbedmo. 30 Yona
yaa kwanoon kuu Ninevadan yaa dud korokboon. Kwamune areb kuu
Karub Ye Mingki kangkon kibik doriibdan yaa korokbaneen.
31 “Kwane Godbed wengyundaneen yaron ari kuu, ambab kuri ye kuinbed
menenu ‘Kibik doriibdan kuu arewa anam kii.’ andanuun, amborom kuu
yu kuu miin ambab kurimbed menenu Solomon ye kedmengkandi amun
wengambarande muneen kowe. Kumban karub maa Solomon yaningko
burudande miin darewoob yeman kuu ke monoon kei!
32 “Kwane, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu, Ninevadanbed
menenib ‘Kibik doriibdan kuu arewa anam kii.’ andaniib, amborom kuu yi
kuu Yonambed amonombime ande kedmengkandoon yaambed amonombi-
wen kowe. Kumban karub maa Yona yaningko burudande miin darewoob
yeman kuu ke monoon kei!” andoon.

Nambiri Kuu Komo Yeman? (Mt 6:22-23)

33 “Nimakarub korem kuu lem yurekore kanwene biknimbon aom o
meneki wongdem aom kowimokban. Kwani kuu koronde ye dobirimbon ari
kowaane, kane kane awudirimaib kuu nambiri kuu wedmimaib.

34 “Yiib indob kuu yiib id kumundin ye nambiri kii. Yiib indob amun
keraneen kuu yiib id kumundin kuu nambirimo keraneen. Kumban indob
arewa keraneen kuu yiib id kumundin kuu kumunmo keraneen.
35 “Kowe kaadkerime! Kumunmo keraib. 36 Yiib id kumundin kuu
nambirimo kere ma mirikniyiibban keraneen kuu yiib yaa kuu dianmo
nambaraneen, nambiri darewoob areb yiib yaa nambaraneen.” andoon.

Yesumbed Butun Kamoon

37 Kwane, Yesu kuu dakme dowan keroone, Farisimanbed ye yoom an-
iman anem ande yedmoon kowe, ye kuu wenene arak dia yaa diboroon.
38 Kumban, Farisiman kuu wedmoone, Yesu kuu Yuudan yi amowamob
yaambed dingki ogindombed animan anandameen kowe binangkoon.
39 Kwanoone, Yariman Yesumbed ye yaa yedmoon, “Farisidan, yiib kuu
kabusiib meneki wongdemiib kuu bunangkamo ogimaib areb. Kowe yiib
niindem aom kuu nubka barang yemoon bem andi ye inameniib am-
barakmi inameniib kumbed demboon kui. 40 Yiib kuu inameniibbandan
kii! Bunangka ongmoon ye God kuu kwane niindem aom ongmoon kowe,
yiib niindem aom kuu yekaad kii. 41 Kowe yiib kabus aomiib meneki aomiib
komo dangoon kuu kamboknondan yaa bangkandime. Kwananiib kuu yiib
kuu korem karadmo keraniib kii.
42 “Farisidan, yiib kuu kaadkerime, amborom kuu yiib mongkobon
angkambed animan ari bokni yeman mimimiib andokbe wenore angko
angkoyiib kere mimo God yaa konimaib kumban, yiib kuu wengyundi amun
kamimokban kerenib God ye mimyob dowaken kuu yena yaa kondimokban
kowe. Korem kee kwamaniib kumbed yimin keraniib.
43 “Farisidan, kaadkerime, amborom kuu yiib kuu kurikuri ambiwoom
kuu karub aningkoman ye dibirimbon amun arimbed dibiriyiib animan
berengkimbon aombed yenambed yiib yaa kubendiyiib kuu yiib kubi dare-
woob yeman, yena kuu yirimo.
44 “Yiib kaadkerime, amborom kuu yiib kuu bob konombon areb kumban
nimakarub kuu yikaadban kumbed, animari dodkanmo dewenebimaib
kowe.” andoon.
45 Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub maambed yed-
moon, “Kedmengkandi korok ee, weng kee dakmeeb kee nub yaa kwangkon
damangkandewen kii.” andoon.
46 Kwane Yesumbed inandoon, “Amob kedmengkandidan, yiib kaadker-
ime, amborom kuu yiibbed nimakarub yaa amob yobdood yemoon ongmi-
maib kumban, yiib kuu yi yaa awandimokban.
47 “Yiib kaadkerime, amborom kuu yiib ambeyambed profesidan kuu
kurin yiiwe dukniiwe yi bob konombon kuu yiibbed manimanandeb ong-
miwen kowe. 48 Kwane, yiib ambeyambed komarewa kamiwen kuu yiibka
anam amun ande korokbiib kui. Yimbed ambarakmiwen kuu yiibbed ibmo
keriwen.
49 “Kwamunekob, God yeka ye meeni kangdom yaambed yedmoon, ‘Nem-
bed profesidaniib apasodaniib yedmaniine yi yaa wananiib. Kwananiib
kumban, yena kuu yaniiwe duknaniib, angkon yena kuu yaniiwe durud
yewed kandaniib.’ andoon.
50 “Kwamunekob yiib kibik doriibdan kee dabab darewoob kandaniib.
Yimin andowoon yirimbed mene kibikee, profesidan kuu yiiwe dukniwen
kowe, yi dabab kumbed yiib kuu kandaniib. 51 Ibduruk kuu Abel ayiwen.
Yeenbon kuu Sekaraiya kuu dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon dore
kurikuri boyambib darewoob dore wedyirimbed ayiwen kui. Eyokee, ne

yiib yaa yedmaan kuu, kuye dowad kumbed kibik doriibdan yaa kuu dabab kondaneen.
52 “Amob kedmengkandidan, kaadkerime, amborom kuu yiibbed God yaa kaadkeri ye kiwaan kuu kanbikniwen kii, yiib kangkon kiwaan kee ari winindo kerenib nimakarub yena yi kiwaan wini kuu kebendiwen kii!” andoon.
53 Kwanekore, Yesu kuu domonde wanandamoone, Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Farisidaniibbed manmo kerekorib, Yesu yaa kaamobi yobdood yemoon kaamobiwen, 54 amborom kuu Yesu kuu weng arewa maa yedmoko awinenem ande kamiwen kowe.

12

Yesumbed Kaadkeri Weng Ongkandoon (Mt 10:26-33)

1 Kwane, kadaareb yemoon kuu nimingkenib dorenoon dorenoon kamiwen. Kwamiiwe, Yesumbed ibduruk kuu ye kedmengkandeen yaa daande yedmoon, “Kaadkerime, Farisidan yi flawa kabayingke obo keri yeman yaa. Kukuu aadidmi kui.
2 “Komo komo bikdereboon kuu korokbaneen, komo komo kanbiknoon kuu kaadkeraniib. 3 Amnoombed dakmewen kuu awingyabbed karub yenambed dakmaniib. Ambiwoombed koraaweng dakmewen kuu kambong kidangkambed komkaniib.
4 “Nangkodmia, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub yaa unendaib, id kuu ayaniib kumban, aman ari kuu ma kamaibban kowe. 5 Kumban kane ye yaa unaniib ye karub kuu nembed korokbenda. God, ye yaamo unime. Yembed yiib yeenekore ben kumbaanban amotbon yiri kiradmi kuu yimin kowe. Eyokee, nembed yiib yaa yedmaan kuu, ye yaambed unime.
6 “On berekmad angkoyiib kuu od murubkob ayoobmo berengkimaib. Kumban God kuu yi kuu nonondandaanban. 7 Anam, yiib korok ari awung kuu Godbed kimingkoon kowe unembaraib. Godbed yiib yaa mimyob dowaken darewoob kowoon, on berekmad yaa arebban kowe.

Yesu Yaa Karak Bobnaib

8 “Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed nimakarub yi arinambo arimbed doberene, ne kuu Yesu yaa anam andaan andaneen kuu, nembed God ye engyus yi arinambo arimbed ye kuu ne karub andaniin.
9 Kumban kanembed nimakarub yi arinambo arimbed dobere, ne kuu Yesu yaa wunekaraan andaneen kuu, nembed God ye engyus yi arinambo arimbed ye kuu wunekaraan andaniin.
10 “Kanembed Karub Ye Mingki yaa weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaa yaningko monmaraneen kuu are nonondandaanban.
11 “Kwane, eb kuu karubbed kangdod dowad awine kurikuri ambiwoom o korok korokiib yaa o oonidaniib yaa nenwinibka, uneneb komo inande yedmaniin kee ande kamaab, 12 amborom kuu kuyaron ari kuu Kingkin Karadmombed kwane dakme ande kedmengkabdaneen kowe.” andoon.

Kirim Kara Ye Kuruweng

13 Kwanoone, karub maa kadaareb aombed Yesu yaa yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub ambe bobnoon kowe, ne aagorok yedmenebko ye yiribman dangoon kuu nekwane neman kuu bangkawok.” andoon.
14 Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu kanembed yedmoonkob yiib wengyundi yeman keraan?” andoon.

15 Andekore, yembed kadaareb yaa yedmoon, “Yiribman yemoon bi ye
inamen kuu yiibmeren oone kangkadme dobirime, karub ye wadkeri kuu
ye yiribman oonoon yaambed kumun kinimban.” andoon. 16 Kwanekore,
kuruweng kee dakmoon, “Barang yemoon ye karub maa ye okad yiri kuu
animan amun amun yemooniib demboon. 17 Kowe yekareb meenoon,
‘Ne mongkobon angka animan kee komo keraniin? Animan kee ben
nongkobaniin ye yumboniibban kowe.’ andoon. 18 Andekore yekareb
yedmoon, ‘Nekaad, animan nongkobi ye ambib kuu bongmekori, darewoob
aruma. Kwanekori animan koremiib yiribman yenayiib kuu kuyaombed
ben nongkoba. 19 Kwanekori nekareb yedmaniin, “Kuned kii animan am-
biwoom weeb yemoon yeman animan nongkobaan kowe, dibere yiidkeni
animan aneni ok aneni kubeni kwamunemo dobaraniin kuu yimin kii.” ’
andoon.
20 “Kumban Godbed kuye karub yaa yedmenoon, ‘Inameniibbanman!
Kibik amnoom kee bobnaneeb kowe, eb barang ebkareb ye dowadmo
nekwewen kuu kanembed baneen?’ ” andoon. 21 Andekore, kadaareb yaa
kedmengkandoon, “Kanembed yekareb ye dowadmo barang yemoon kere,
God yaa an keraneen kuu kekamune keraneen.” andoon.

Meenembaraib (Mt 6:25-34)

22 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Kwamune
kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib wadkeri ye dowad animan
awene yaa meenembaraib. Yiib id ye dowad yaa kwangkon, ebkad awene
yaa meenembaraib. 23 Wadkeri yaa ambangki ye deme kuu yemoon, ani-
manmomban. Angkon id yaa ooni ye deme kuu ebkadmomban.
24 “Meenime, ayari on kuu kab kibingkenib yob kuu waane be animan am-
biwoom nongkobimokban, kuned yi kuu Godbed animan bangkandimaan.
Kumban Godbed meenimaan kuu yiib kuu barang darewoob, on kuu barang
embeng. 25 Kanembed kwamune meenmembaraneen kuu kwane aron awa
mimo kande ye wadkeri yaa daboknaneen dee? Dowan! 26 Yiib kuu barang
embeng mana kee kwane ongmindeban kowe, komandiwed barang yena
korem yaa meenmembirimaib?
27 “Nong wuung amuniib bore weneen kuu wedmime. Yi ebkad kuu
yikareb ma ongmimokban. Kumban ne yiib yaa yedmaan kuu, kumkam
manimanandeb ye king Solomon kuu nong wuung amun yeman kamune
areb inwarindo. 28 Godbed nong wuung kuu manimanandewiib ongmi-
maan, kumban yi kuu barang embeng kowe, kibikmo yeedere awari dene
dowan kerimaan. Kumban yiib kuu barang darewoob God yaa kowe, yiib
yaa Godbed ongme oonembirimaan kii. Yiib anam andi kuu embengmo
kowe, darewoob kerime!
29 “Kwane, yiib meeni kuu animaniib okiib ani yeman kuyaamo meenem-
baraib. 30 Okad kiri ye nimakarub korem kuu yiribman kee kereknanmo
yarebimaib, kumban yiib ari komarewa kere dobaraniib ye yiribman dowad
kuu yiib Ambe God yedin yekaadkeroon. 31 Kwane, Godbed korok kere
ooni ye inamen yaa kereknime. Kwananiib kuu yiribman kee yiib yaa
bangkandaneen.

Ewen Ari Odamod Nongkobime

32 “Ne danaya, yiib unaib, yiib Ambe ye dowaken kuu yembed korok
kere oonimbon kuu yiib yaa kondandameen kowe. 33 Yiib barang kuu
nekwane kamboknondan yaa bangkandimamime. Kwananiib kuu dowan
keraanban ye od paos kandenib, dowan keraanban ye odamod Ewen aom

nongkobaniib. Kuyaom kuu yid ye karub kuu yid baanban, bebed kangkon monmaraibban. 34 Yiib mimyob kuu yiib odamod kunaya dangoon yaa keraneen.

Kereknembirime (Mk 13:32-37)

35 “Deme awini dowad nekwime! Yiib lem kuu yuremborok. 36 Demedanbed lem nekwenib yi korok yaa wonong awani orokbon yaambed monok ande meedmimaib kwamune kerime. Kwananiib kuu yi korokbed mene ambongko yaa wowaneen kuu ye deme karub kuu kirod ambongko nandaniib.

37 “Ye mananeen yaron kuu kwananiib kuu amun yeman. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kwane keraneen kuu ye kuu demedan ye ebkad inwarekore, yedmendaneene mene arak dia dibaraniiwe, yembed animan nekwe bangkandaneen. 38 Demedan kuu yi korok monok ande amnomnom o warewenembiri yaa mananeen ande nekwekorib, meedmaniiwe mene wedmendaneen kuu kubi darewoob keraniib.

39 “Kumban kekee meenime, ambib yariman kuu yid ye karub mananeen ye aron yekaadkeraneenbed kuu korondaane yid ye karubbed ye ambiwoom aomnaanban. 40 Kwamune areb kowe, yiib kangkon nekwiyiib dobirime, amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen yaron kuu yiibkaadban kowe.” andoon.

Deme Karub Amun Kuu Kane? (Mt 24:36-51)

41 Andoone, Pitambed kaamonoon, “Yariman, kuruweng dakmewen kuu nub yaamo dee nimakarub korem yaa dee?” andoon.

42 Kwanandoone, Yarimanbed inandoon, “Karub wengamberene meeni kangdom awini ye deme karub kuu, ye korokbed ‘Eb kuu ne demedan yaa ooneneb aron kerimamuko animaniib odiib bangkandimame.’ andoon ye karub kuu kane? 43 Kwane, ye korokbed deme konekore wananeen kuu aman ika mene wedmaneene no kwane awinaneen kuu kuye karub kuu amun kerunaneen. 44 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, korokbed kankowaneena korok ye yiribman korem kuu kuye deme karubbed oonaneen.

45 “Kumban deme karub kuu inamen arewayiib keraneen kuu, yekareb yedmaneen, ‘Ne korok wonoon kuu aron doboob keraneen.’ andekore, deme karuwiib deme nimayiib kuu yenbandene animaniib awarak ok aniyiib kamaneen. 46 Kuye niindem aombed ye yariman kuu kwamune ika mananeen ye aron meedmokban yaron arimbed dangkaraneen. Kwanekore, mene aye dabab miin darewoob konekore anam andindodan nongkobimbon yiri kan barandaneen.

47 “Ma kuu kei. Deme karub kuu ye korokbed komo andoon kuu yekaad kumban, kwane ambangke nekwokban keraneen kuu ayene wangke yemoon keraneen. 48 Kumban yekaadbanbed dabab kandi ye barang yaa kamoon kuu ayene yemoonban wangkaneen. Nimakarub kane yaa yemoon bangkandaneen kuu deme yemoon ikakman awine kawime andaneen. Nimakarub kane yaa ne barang yemoon kee ongme oonime andaneen kuu deme yemoon ikakman awine kawime andaneen.” andoon.

Yesumbed Andokbe Yeka Yeka Keraneen (Mt 10:34-36)

49 Yesu kuu kwane dakmoon, “Ne kuu okad yiri doriibdan yaa manaan kuu amot nengkemoon areb kanmanaan kumban, ne dowaken kuu amot kuu

yedin deneen kii. 50 Kumban, ne niindem aom kuu miin kubiyiibban kereni
dabab kandaniin aron kuu dowan kerudned.
51 “Yiibbed meeniib kuu ne kuu mene okad kumundin kiri kee yewenub
kondok manaan dee? Dowan! Ne kuu okad kumundin kiri kee andokbe yeka
yeka keri ye dowad manaan. 52 Kibikbed ari kuu awodki awaan meedma yi
angkoyiib kuu andokbe yeka yeka keraniib, ayoobmimbed ayoob yaa bon
keraniiwe, ayoobbed ayoobmim yaa bon keraniiwe kamaniib kii. 53 Yikareb
andokbe, awodki yoom dana mingki yoom neman neman bon keraniiwe,
awaan yoom yu mungkan yoom neman neman bon keraniiwe, wonong
yoom yu ambi ye awaan yoom neman neman bon keraniiwe kamaniib.”
andoon.

Kamenanweneen Yaa Meene Kaadkerime

54 Kwanandekore, kadaareb yaa yedmoon, “Kwane wedmaiwe
kangkambed wiib kuu dewenebaane, kirodmo yedmimaib, ‘Am
manandamuun kii.’ andaiwe kwanimaun. 55 Angkon kurimbed nuub
wuure kanmanaane yedmimaib ‘Nimin kerandamuun kii.’ andaiwe
kwanimaun.
56 “Aadidmidan! Wiiwa ama komarewa kerimaan kuu yiibkaad kumban,
komoyiibkob kibikee kamenan weneen yaa meene kaadkerimokban keri-
wen?

Dabab Ongmime

57 “Yiminmo kami kuu komoyiibkob yiibkareb meene andangkindeban
keriwen?
58 “Kwane, karub maambed eb kuu nen wengyundimbon aom nenwe-
neene ye yoom weniib keroka, kirod wedya weniib kumbed ongmime.
Kwanokban keraneeb kuu wengyundi ye karubbed nende wii ye korok yaa
konaneene, yembed nende wii aom kowaneen. 59 Nembed yiib yaa ke yed-
mendaan kei, eb kuu kirod dembaabban, kwane dobereneb od murubkob
yeenbon kuu kowaneeb kumbed yimin.” andoon.

13

Ambarakmi Yaa Koronde Amonombime

1 Kuyaron ari kuu karub yena kuu Yesuyiib yaa kuyaa doriib. Kwane,
yimbed Yesu yaa daaniwen kuu Galelidan yena kuu kurikuri kamiiwe,
Pailetbed yedmoone ye ana nangmidanbed yiiwe dukniwen kowe, yi
umkaniib God yaa baeb amun koni ye dingkan be miniwen yi umkaniib
dabokniwen.
2 Kwanandiiwe Yesumbed yedmoon, “Yiibbed meeniib kuu yi kuu Galel-
idan yena arebban ambarakmi miin arewadankob yi yaa kwanoon dee?
3 Dowan, yi kuu kwamunemban! Yiib kangkon yiib ambarakmi kuu koronde
God yaa amonombokban keraniib kuu kwamune monmaroon areb kera-
neen kii!
4 “Angkon Yerusalem aom kuu karub 18iib Sailoom angka boyambib
kongam yengbiiwe nande dubundune dukniwen kuu yiibbed meeniib kuu
Yerusalemdan yena arebban yi kuu ambarakmi miin arewadankob yi yaa
kwanoon dee? 5 Dowan, yi kuu kwamunemban! Kumban yiib kangkon yiib
ambarakmi yaa koronde God yaa amonombokban keraniib kuu monmara-
neen kii!” andoon.

Yowiibban Ye At Ye Kuruweng

6 Kwanekore, yembed kuruweng kee daandoon, “Karub maa ye
mongkobon angka yedob at anukbed kibinoona kainoon. Kowe yowiib
manok ande wene wedmoon kumban yowiibban. 7 Kowe yembed

mongkobon oonoon ye karub yaa yedmoon, ‘At kee weeb ayoobmimiib keraan kuu yowiib manok ande mene wedmaanka dowan yowiibban. Kowe nare kankaare! Komande dobaraneenkob okad kuu ambodiibban keranuun?’ andoon.
8 Kwanandoone, oonoon ye karubbed yedmoon, ‘Korok ee, mokorondebko, weeb mimo doboroko okad nidkanmo dewenebekori, kaine idiib kerok yeman bangkana. 9 Mok weeb mamaa arimbed idiib keraneen manok. Kukuu amunaa. Ma kwanokban keroka, nare kankaare!’ ” andoon.

Sabat Aron Ari Wonong Ongmoon

10 Sabat aron arimbed, Yesu kuu Yuudan yi kurikuri ambib mamaa aombed kedmengkandoon. 11 Kuyaom kuu wonong maa awad arewayiib ibnendoone yu angkuromkono kuu nikboon kowe yaro yorokmo dobirindeban, weeb 18iib kereen.
12 Kwane, Yesu kuu wedmendekore, yu yaa mene ande baande yedmoon, “Wonong, kub yaa yiminban keroon kuu Godbed kankoraroon kii!” andoon.
13 Kwanandekore, ye dingki wonong ari kowoone kirodmo amun keroone, yaro dorenu God yaa kubeneen.
14 Kwanoone, kurikuri oonoon ye karubbed Yesu yaa kongenoon, amborom kuu Sabat aron arimbed ongmoon kowe, yembed nimakarub yaa yedmoon, “Aron kungiib kuu deme aron kowe, kuyaombed kuu mene ongmi yeman, kurikuri aron arimbedban.” andoon.
15 Andoone, Yarimanbed ye yaa inandoon, “Yiib kuu aadidmidan kii! Yiib korem kuu kurikuri aron arimbed yiib deme ye dingkan kuu borobkiwen yaambed dudmungkekorib be wene ok bangkandimaib kii! 16 Abraham ye awoya ari ye wonong kee, yu kuu Setenbed yengbendoon kuu weeb 18iib kereen kowe, anam kuu Sabat aron arimbed yu yiminban keroon yaa ongmi kuu ambarakmimban, yimin kii!” andoon.
17 Yesumbed kwane yedmoon kowe, dedmone daaniib yeman kuu yereniwen, kumban nimakarub kuu Yesumbed amun amun kamoon yaa kuu kubiwen.

God Ye Oonimbon Ye Kuruweng Ayoob
(Mt 13:31-32, Mk 4:30-32)

18 Kwane Yesumbed kaamonoon, “Godbed korok kere oonimbon kuu komo areb? Komo yareb ande dakmaniin? 19 Godbed korok kere ooni yeman kuu at mastet ye yob embeng mana areb, karub maambed kanwene ye mongkobon angka kibinoon. Kwane dembene at keroone, ayari onbed ye nondong nondong aom kuu ami yenbenabiwen kwamune areb.” andoon.
20 Kwanandekore ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu komo areb andaniin? 21 Wonong mamaambed kabed ayoobmim ye flawa aom yiis embengiib kowekoru, ongmeene flawa korem kuu kabayingkoon areb kii.” andoon.

Ambongko Embeng Mana

22 Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa wenone taun aomiib kambong kambongiib yaa kedmengkandenmo wonoon.
23 Kwanoone, karub maambed Yesu yaa kaamonenoon, “Yariman, nimakarub mimimmo kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen dee?” andoon.
Kwanandoone, Yesumbed yi yaa kuruwak weng kee yedmoon,
24 “Ambongko embeng mana daandoon kuu aromnenib awunime! Ne yiib yaa yedmaan kuu nimakarub yemoon kuu kuyaom awunande kamaniib, kumban awunindeban keraneen. 25 Kwane, ambib yarimanbed yaro

ambongko kebenaneen kuu, yiib kuu bunangka doberenib ambongko yaa wangkenib eekme yedmaniib, ‘Yariman, nub yaa ambongko daandebko awuderem.’ andaniib kumban, yembed inandaneen, ‘Yiib kuu nekaadban, kunayambed miniwen kuu nekaadban.’ andaneen.
26 “Kwanandaneene, yiibbed yedmaniib, ‘Eb yoom nub yoom dibere animaniib okiib anuwen, angkon nub taun kiwaan arimbed kedmengkandewen kuda.’ andaniib. 27 Kumban yembed inande yedmendaneen, ‘Yiib kuu nekaadban, kunayambed miniwen kuu nekaadban. Angkane winime! Yiib kuu ambarakmidan kowe!’ andaneen.
28 “Yiib kuu ben bunangka kiradmaneen kumbed Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom profesidan korem yoom kuu God ye oonimbon aom doriib kuu yiib kuu wedmendekorib, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamaniib kii. 29 Nimakarub kuu kangkayiib kaomiib kariyiib kuriyiib kwane menebaniib, kwane yi kuu God ye oonimbon aom orok yaa ibmo dibaraniib. 30 Anam, kane kanembed yoman keriwen kuu yidin arinaniib, angkon yidin ariniwendan kuu yoman keraniib.” andoon.

Yesu Yerusalem Yaa Mimyob Kowoon (Mt 23:37-39)

31 Kuyaron arimbed Farisidan kuu mene Yesu yaa yedmiwen, “Keyaa kee koronde kimyen yaa wene, Erodbed eene kowandameen kowe.” andiwen.
32 Kwanandiiwe Yesumbed inandoon, “Wene kobkobman Erod kuu yedmenime, ‘Kibikiib awariyiib awad arewa ben kiradmeni nimakarub yi niindem aom ongmendaniin. Kwane aron ayoobmim ari kuu ne deme kuu dowan keraneen.’ kowe ye yaa kwanandime. 33 Kuned kibikiib awariyiib awariyayiib kuu ne kiwaan weniin ari kowe kwane wana, amborom kuu anam kuu profesidan yaiwe duknimaibbon kuu Yerusalem aom kii!
34 “Yerusalem, Yerusalem, kub aom doriibdanbed profesidan yeenib nongkobenib, Godbed yedmaana minimaibdan kwangkon kub aom doriibdanbed kwane botbed be yaiwa duknimaib. Aron yemoon kuu ne dowaken kuu ayam mana awaanbed be yu buraab aom kangkukanabekoru dabunimaun kwamune areb, kub karuwa nimaya yaa be nedbe amuknande kamimain kumban yiib kuu dowakeniibban kerimaib.
35 “Kedi, Yerusalem, kub ambib kuu ambib dob keranuun. Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu ika wedmewaibban kwane wene yiibbed yedmaniib, ‘Ye kuu Yariman yaambed monoon kowe amun kerunok.’ andaniib yaron keraneen arimbed.” andoon.

14

Bobob Yingkanabi Ye Karub Ongmoon

1 Sabat aron mamaambed, Yesu kuu wene Farisi yi korok darewoob maa ye ambiwoom animan ani yeman wonoon. Wonoone, nimakarub kuu ye yaa korobe keenombiriwen. 2 Kwane, karub maa bobob yingkanabiyiib kuu Yesu ye arinambo ari diboroon.
3 Kwane, Yesumbed Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yaa kaamondoon, “Sabat aron arimbed ongmi kuu amob dee amobban dee?” andoon. 4 Kumban yi kuu ma inandindo. Kowe yembed karub kuu nende ongmenekore wene andoone wonoon.
5 Kwane, Yesumbed yi yaa kaamondoon, “Yiib dana o buromakau areb kurikuri aron arimbed dem yiri kombaraneen kuu, kirodmo wene kan ari kowaniib dee kwanaibban dee?” andoon. 6 Kumban yi kuu wengiibban keriwen.

Ebbedmo Yimin Andaab

7 Kwane Yesu kuu wedmoonka, owoddan animan animbon yaa miniwen
kuu wedme andangkenib aningkoyiibdan yi dibirimbon amun arimbed
wene dibiriwen, kowe yembed kuruweng kee dakmoon, 8 “Kwane karub
maambed wonong awani ye orokbon yaa mene ande baandoko wenebka,
dibirimbon amun yeman arimbed dibaraab, amborom kuu mok orok ya-
rimanbed eb aningko burudandoon ye karub maa baandoona mananeen
kowe. 9 Kwane, amun yeman arimbed dibaraneeb kuu orok yarimanbed
mene ‘Ebbed dibeeb kuu kan karub keyaa kone.’ andaneen kowe, kwana-
neene eb kuu yidbobnekoreb koronde kubuniibbandan yi dibirimbon yiri
wene dibaraneeb.
10 “Kwani kowe, ewiib baandoka, wene kubuniibbandan yi dibirimbon
arimbed dibere. Kwananeeb kuu orok yarimanbed menene eb yaa yedma-
neen, ‘Angkodmi, eb kuu irin daane amunbon karimbed dibere.’ andaneen.
Kwananeene, yena ku menebiwen kuu eb kuu karub amun andaniib.
11 “Karuwa nimaya kanembed yeka ye aningkomo ari kowaneen kuu
Godbed kankubunaneen. Kumban karuwa nimaya kanembed yekareb
kankubunaneen kuu Godbed aningko ariyiib kerunaneen.” andoon.

Eb Kuu Kakman Kabdaneen

12 Kwane, Yesumbed ye nenmonoon ye karub yaa yedmoon, “Aronkob
animan o oobneya animan ani yeman baandebka, eb angkodmiayiib
aagorokayiib karubkimiib barang yemoondan eb dia doriiwiib kumbedmo
baandaab. Kwananeeb kuu man kwanewen ye kakman orokbon baan-
daniib kowe.
13 “Kumban eb orokbon baandebka, kamboknondaniib yon aandem-
daniib dingki aandemdaniib indob tutdaniib kwamunembed baande.
14 Kwananeeb kumbed eb yaa amun kerubdaneen, amborom kuu yi kuu ne-
maniib kakman kabdaibban, kuned anam andiwendan dukniwen yirimbed
dembaniib yaron yaambed kakman kuu Godbed kabdaneen kowe.” andoon.

Orokbon Darewoob Ye Kuruweng
(Mt 22:1-14)

15 Kwanandoone, karub maa arak yaa dibeen kuu Yesu ye weng kee
wengamboroon kowe, yembed Yesu yaa yedmoon, “Karuwa nimaya kanem-
bed God ye oonimbon aombed orok ananiib kuu amun kerundaneen.”
andoon.
16 Andoone, Yesumbed ye yaa kuruwengiib inande yedmoon, “Karub
maambed orok darewoob nekwekore nimakarub yemoon baandoon.
17 Kwane orok ani aron keruune, ye deme karub yaa yedmoone, weng yuk
kanwene daandoon, ‘Minime, barang korem kuu nekwoon kowe.’ andoon.
18 “Kumban yi korem kuu yikareb nub kuu deme kwana kwanayiib kowe
manaubban andi ye weng daandiwen. Karub ibduruk wenganoon kumbed
yedmoon kuu, ‘Ne kuu mongkobon moonaan kowe wedmok wanandamaan
kowe, korok yaa sori ande.’ andoon. 19 Andoone, karub maambed yedmoon,
‘Kibireb kee buromakau angko angkoyiib berengkaan kowe, wene yi kom-
boon darobe wedmok wanandamaan kowe, korok yaa sori ande.’ andoon.
20 Kwane, karub mamaa kangkon yedmoon, ‘Wonong yeeb awanaan kowe
manainban.’ andoon.
21 “Kwanandiiwe, deme karub weng yuk kanwonoon kuu ika wene weng
kuu kwane daanoon. Kwanoone, orok yariman kuu norin wandekore,
ye deme karub yaa yedmoon, ‘Kirod, taun kiwaan darewoowiib kiwaan
embengiib ari wene kamboknondaniib yon aandemdaniib dingki aandem-
daniib indob tutdaniib kwane bemene.’ andoon. 22 Andoone, kwane

wenene kamekore, ye deme karubbed menene yedmoon, ‘Korok ee, ebbed yedmewen kuu kwanaan, kumban ambiwoom kuu diirindo.’ andoon.
23 “Kwanandoone, ye korokbed yedmenoon, ‘Taun bunangka wene kiwaan darewoowiib dura kiwaaniib yaa wene kane kane kuyaa doriib kuu awingkane bemene. Kwanebko nambib kuu aom diiruk. 24 Ne eb yaa yedmaan kuu, karub ibduruk baandaane korondiwendan kuu ne yoom dibere ma anaubban kii!’ ” andoon.

Korobe Meenekorewa Yesu Ye Yoman Wene

25 Kadaareb kuu Yesu ye yoman winiiwe, yembed amonombe yi yaa yedmoon, 26 “Kanembed yambeya enaya ye wononga danaya yambanga oniya ye wadkeriya yaa mimyob kankubunindo keraneen kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban. 27 Kwane nimaya karuwa kanembed yekareb bobni ye dowad ye at ming kankarine ne yoman monokban kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban.
28 “Kuu kwamune kui. Yiib yaa karub maa ye dowaken kuu kerekni ye boyambib kongam yengbandamaneen keraneen kuu diberene barang korem kuu od komoyiibbed berengkaniin ande meenmekored. Kwane ambangke dowan keraneen ye od kuu yimin dee yiminban dee kuyaa wedmekored. 29 Kumban, deme kuu andowe ambangkaneen kuned ambangke dowan kerindeban keraneen kuu nimakarub korem kuu wedmaniib kuu ye yaa ambon baanenib 30 yedmaniib, ‘Karub kee andowe yengboon kumban dowan kerindeban kii!’ andaniib.
31 “O, king mamaambed mamaa yaa nangbandamaneen kuu, ibduruk kuu diberene meenme dang kerekored. Kwane ye ana nangmidan kuu 10 tauseniibmo keraneene king mamaa kuu 20 tauseniib keraneen kuyaa kuu nangbe burudandaniin dee ande meenmekored. 32 Kwane nangbe burudandindeban keraneen kuu meenekore, karub yena yedmaneene kirodmo wene king arudiib meneen yaa komo kabdaneenkob yewenubmo dobaranuub andi ye weng kaamonenaniib.
33 “Kwamune areb kuu, yiib yiribman korem kuu korondaibban keraneen kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban kii!”

Yiib Anam Andi Kerekmen Kuu Domonaib

34 “Karam kuu amun kumban, ye ambod dowan keraneen kuu, komarewa kere karam ambod ika ongmaniib? 35 Kwane ambodiibban keraneen kuu kankorari yeman.
“Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok!” andoon.

15

Sibi Biknoon Ye Kuruweng
(Mt 18:10-14)

1 Kwane, tak od bidan yemooniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinindodaniib kuu mene Yesu yaa awanewande ye weng wengambarande kamiwen. 2 Kwaniiwe, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu ye yaa dowakeniibban kerenib yedmiwen, “Karub kee ambarakmidan kuu kubendeene yi yoom animan aniib kii!” andiwen.
3 Kwanandiiwe, Yesumbed kuruweng kee yi yaa dakmoon, 4 “Kwane, yiib yaa karub maa ye kuu sibi 100iib kumban mim kuu biknaneen. Kwananeen kuu yena 99iib kuu domondekore wene biknoon kuu onmaneen. Kwane onme wedmenekored. 5 Kwane wedmenaneen kuu, ye kuu kubene kwane kande ye kandom ari kowekore, 6 ambiyoom wananeen. Kwanekore,

yangkodmiayiib yambib dia dobiriibdaniib yaa baande mimyamo kere yedmaneen, ‘Yiib yoom ne yoom kubem, sibi biknoon kuu wedmaan kowe!’ andaneen.
7 “Kwamune areb kuu, ne yiib yaa yedmaan kuu, ambarakmi ye karub mimo ye ambarakmi yaa koronde God yaa amonombaneen kuu Ewen aom kubi darewoob keraniib. Yi kubi kuu God ye weng wengambere awinimaibdan 99iib amunmo doriib ye Ewen aom ye kubi kuu burudandaneen.

Od Murubkob Bikneen Ye Kuruweng

8 “O, wonong mamaa yu od murubkob silvaa kuu angko angkoyiib, kumban mimo kombere biknanuun kuu amot yure kande ambiwoom are yarenu kereknanuun. Kwane korobe kereknenu wedmekorud. 9 Kwane wedmanuun kuu yu angkodmiayiib yu ambib dia dobiriibdaniib yaa baande mimyamo kere yedmanuun, ‘Yiib yoom ne yoom kubem, murubkob mimo bikneen kuu wedmaan kowe!’ andanuun.
10 “Kwamune areb kuu, ne yiib yaa yedmaan kuu, ambarakmi ye karub mimo ye ambarakmi yaa koronde God yaa amonombaneen kuu engyus kuu kubaniib kii.” andoon.

Dana Biknoon Ika Monoon Ye Kuruweng

11 Kwane, Yesumbed kuruwengiib dakmoon, “Karub maa, ye kuu karub dana ayoob. 12 Kwane ningkimbed awodki yaa yedmoon, ‘Ambe, eb bobnaneewe eb barang andokbe wenore neman keraneen kuu benbangkawe.’ andoon. Kwanandoone, awodkimbed barang kuu nekwane ayi kere ningki kere keroon.
13 “Kwanoone, aron yemoonban dowan keroone, ningki kuu ye barang korem kuu nekwane benekore, ambibkin ambab angka wonoon. Kwane wene kuyaambed doberene, ye oda baranga korem kuu ogood arewa kwane nare kande yaroone kiradme dowan keroon. 14 Kwane, ye od kuu kiradme dowan keroone, ambibkin kuyaom kuu amiibban kere okad koknene animaniibban keroon. Kwanoone, ye kuu odiib animaniib ande kirinwoon.
15 “Kowe wene ambibkinman maa yaa wonoone, awon animan bangkandi deme konoone, awoniib yaa wonoon. 16 Kumban karub kanembed ye yaa animan ma konimokban kowe, awonbed aniib ye animan kuu anikin keremboroon.
17 “Aron maa, inamen nandekore yekareb yedmoon, ‘Nambe ye demedan kuu animan yemoon, kumban ne kuu keyaa doroni mungimbed bobnandamiin kii. 18 Kwana kowe, keyaa kee koronde ika nambeyiib yaa wana. Weneni ye yaa yedma, “Ambe, ne kuu God yaa ambarakmeni, eb yaa arewa keraan. 19 Kwane ne kuu karub amunban kowe, ne yaa ne dana andaab. Kowe, ee andebka eb deme ye karub areb kera.” ande yedmena.’ ande meenoon.
20 “Kwanekore, dana kuu koronde awodkiyiib yaa ika wonoon. Wonoone, awodki kuu ambabbed wedmenoon. Wedmene mimyob keenekore, kabaanmo wene nenkangkune mandamuk keenoon. 21 Kwanoone, mingkimbed yedmoon, ‘Ambe, ne kuu God yaa ambarakmeni, eb yaa arewa keraan kii. Kwane, ne kuu karub amunban kowe, ne yaa ne dana andaab.’ andoon.
22 “Kumban awodkimbed ye deme karub yaa yedmoon, ‘Kirod ebkad amun yeman kanmene derenenenib, dingki kandingiib yonkadiib bemene dingki yaa derene yon yaa derene kerime. 23 Ma, wene nub buromakau mana kowiib ayekorib kanminime. Kwaniiwa, orok ongmekorub kube anem. 24 Ne dana kuu bobnemoon keroon kumban, kibikee ika monoon! Ye

kuu biknoon kumban, ika wedmenuwen kii!’ andoone, kubi darewoowiib kwane andowe orok nekwiwen.
25 “Kwane ayi kuu mongkobon angkambed mene dia kere kuweng
wengamboroon kuu wangkanabi andenabiyiib kamiib. 26 Kowe yembed
deme karub maa baandoone monoone kaamonenoon, ‘Kuu komo yeman
kamiib?’ andoon.
27 “Andoone, deme karubbed ye yaa yedmoon, ‘Eb daman kuu monoon
kowe, eb ambembed buromakau mana kowiib ayoonkob kamiib, amborom
kuu eb daman kuu amunmo yaro monoon kowe!’ andoon.
28 “Kwanandoone, ayi kuu norin wandoon kowe animanbon aom
awunindo. Kowe awodkimbed dangkaro awunok ande nangkanoon.
29 “Kumban ayimbed awodki yaa yedmoon, ‘Ne kuu weeb yemoon kak-
maniibban ye deme eb yaa ambangkembirimain. Eb weng kuu ma wabkad
kere wengamberedandindo. Kumban eb kuu ne yaa naningkod mana maa
kwaneewe nangkodmia yoom orok anindo. 30 Kumban eb dana mamaa
kuu kiwaan ari ye kara yaambed odmo kiradme dowan kerene kwane
monoonkob, buromakau mana kowiib kuu ye dowad ayewen kedi!’ andoon.
31 “Kwanandoone, awodkimbed ye yaa yedmoon, ‘Ne dana, eb kuu
aron korem ne yoommo doburuwen. Ne barang korem kuu ebman kii.
32 Kuned nub kuu orok ongmenub kubi yeman, amborom kuu eb daman
kuu bobnemoon keroon kumban ika monoon, ye kuu biknoon kumban
wedmenuwen kowe.’ ” andoon.

16

Yiribmana Oda Yaa Ongme Meenime

1 Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kuruwengiib yedmoon, “Karub
mamaa, ye kuu yiribman yemoon ye karub. Kwane, ye yiribman ooni ye
deme karub nendoon. Kumban yiribman yemoon ye karub kuu amaanbed
kaadkeroon kuu ye yiribman ooni ye deme karub kuu ye korok ye yirib-
maniib odiib ben kiradmoon. 2 Kowe yembed ye yiribman oonoon ye karub
kuu baandoone awunoone ye yaa yedmenoon, ‘Ne kuu eb yaa weng arewa
wengambaraan kowe, ne od kuu kande komarewa kamewen ye weng kuu
ne yaa daawe, amborom kuu eb kuu ne deme yaa kuu dankaraan kowe.’
andoon.
3 “Kwanandoone, deme oonoon ye karub kuu yekareb meenoon, ‘Komo
keraniin? Ne korokbed ne deme kuu dankaroon kowe. Nidki deme kuu
naromkonoyiibban. Angkon eekmi kuu karak bobne yerenaan kii. 4 Nekaad!
Inamen maa awina, kwane awine dowan keraniin kuu nimakarub yi ambi-
woombed nen amun amun kamewaniib.’ ande meenoon.
5 “Kowe deme oonoon ye karubbed nimakarub korem kane kane korok
yaa dungkum keriwen kuu baandoon. Kwane karub ibduruk monoon yaa
kaamonenoon, ‘Ne korok yaa kuu od komoyiib dungkum kerewen?’ andoon.
6 Andoone karubbed inande yedmoon, ‘Olif ambod ok kuu galon 800iib kui.’
andoon. Andoone, deme oonoon ye karubbed ye yaa yedmoon, ‘Kirod,
eb dungkum wongkoon ye kerek kande dibere 400iib ande wongke.’ an-
doon. 7 Kwane karub mamaa monoone kaamonenoon, ‘Eb kuu od komoyiib
dungkum kerewen?’ andoon. Andoone karubbed inandoon, ‘Wiit yob kabed
darewoob darewoob 1,000iib kui.’ andoon. Kwanandoone, deme oonoon
ye karubbed yedmoon, ‘Eb dungkum wongkoon ye kerek kande 800iib ande
wongke.’ andoon.
8 “Kwanoone, ye korokbed aadidmi ye karub yaa kubenoon, amborom
kuu inamen bangbangiib kwane ambangkoon kowe. Eyokee, okad yiri ye

nimakarub kuu yikanmo yaa inamen bangbang darewoob keriwen, anam
andiwendan arebban.
9 “Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, okad yiri ye yiribmanbed ni-
makarub noroddan yaa angkodmendime. Kwane, kuye yiribman kuu
dowan keraneene, yiib yaa kuu dowan keraanban ye ambibkin aombed
kubendaniib.
10 “Kane kanembed yiribman yemoonban yaa ongme oonaniib kuu yirib-
man yemoon yaa kangkon ongme oonaniib. Kane kanembed yiribman
yemoonban yaa birande arewa kerundaniib kuu yiribman yemoon yaa
kangkon birande arewa kerundaniib. 11 Kwani kowe, yiib kuu okad yiri
ye yiribman yaambed ongme oonaibban keraneen kuu Godbed yiribman
anam kuu yiib yaa ooni dowad kondaneen dee? 12 Kwane, karub maa ye
yiribman yaa ongme oonaibban keraneen kuu Godbed yiribman kuu yiib
yaa ma bangkandaneene yiibman keraneen dee?
13 “Deme karub maa kuu yariman maa ye deme kumundin awine yariman
maa ye deme kumundin awine kamindeban. No ma koronde kongenekore,
korondene maamo kube kone amun amunmo kamaneen. Yiib kuu God
kuu yiib yariman kerene angkon od kuu yiib yariman kerene kamindeban.”
andoon.
14 Kwanandoone, Farisidan kuu kwane wengamberekorib Yesu yaa am-
bon baaneniwen, amborom kuu yi kuu od yaamo meeniwen kowe.
15 Kwaniiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu karub yi arinambo
ari kuu yiibbedmo amun areb kamimaib. Kumban yiib niindem aom
komarewa kuu God kuu yekaadkeroon. Nimakarubbed yiribman amun
yeman andiwen kuu God yaambed kuu miin arewa keroon.

God Ye Amob Kuu Amonombaibban

16 “God ye amob weng Mosesbed wongkooniib profesidanbed God Ye
Weng wongkiweniib kuu baande daandimo kamiiwe kwane Yoon Baptais-
man kuu monoon. Kwane, Yoon monoon yaambed Godbed korok kere ooni
yeman ye weng amun kuu baande daandimaib. Kwanikob, nimakarub ko-
rem Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiib kuu aromkonoyiib
awunimaib.
17 “Kwane, God ye amob weng yaambed kuu wongki ambong embeng
mana kuned ma biknindeban. Okadiib ambidiib dowan keri kuu yobdoo-
dban, kumban God Ye Weng kuu kwamunemban, dowan kerindeban.

Dankare Yeeb Awani

18 “Karub kanembed ye wonong dankarekore, wonong maa awananeen
kuu nenem kara kowe ambarakmaneen. Kwane, karub kanembed danka-
roon ye wonong awananeen kuu nenem kara kowe ambarakmaneen.”
andoon.

Yiribman Yemoon Ye Karub Yoom Lasares Yoom

19 Kwanandekore, Yesumbed kuruwengiib yedmoon, “Karub maa ye
kuu ebkad amun amunmo deebene aron korem kuu yiribman yemooniib
doberembirimaan. 20 Kuyaa kuu karub maa ambokda yaningko kuu
Lasares. Ye id korem yaa kuu bobob yidwaroon. Ye kuu yiribman yemoon ye
karub ye ambib kuuk ambongko yaambed eekme angkemberembirimaan.
21 Ye dowaken kuu yiribman yemoon ye karub ye arak arimbed animan
ambong ambong kiroboko be ananded. Kwanaane, anonbed mene ye bob
oka kana kuu arangkimaib. 22 Amaanbed Lasares kuu bobnoone, engyus-
bed Abrahamiib yaa nenwene ye dingki aom kowiwen. Kwane, yiribman
yemoon ye karub kangkon bobnoone mangkiwen.

23 “Kumban ye kuu amotbon yiri wenene durud yewediib doberemboroon. Kwane, wedmoone Lasares kuu ambab arimbed Abraham ye dingki aombed doreen. 24 Kowe yembed baandoon, ‘Ambe Abraham, ne yaa mimyob keewe! Lasares yedmenebko ye dingkiod kuu ok aom kamonekore ne ong ari deroko yurukmo kerok, amborom kuu ne kuu amotbon aom durud yewed kandaan kowe.’ andoon.

25 “Kumban Abrahambed yedmoon, ‘Ne dana, anuk yiri doberewen kuu meeneewo? Ku doberewen kuu eb yaa kuu barang amun amunmo kumban Lasares yaa kuu barang arewa arewamo ye yaa meneboon. Kowe kibikee Lasares kuu keyaa oonaane amunmo doboroone, eb kuu durud yewed kandeeb kii. 26 Kwane, nub dore eb dore wedyiri kuu dem darewoowiib. Kowe karub maa keyaambed ewiib yaa minindeban. Kwane neman kwangkon kuyaambed koronde keyaa minindeban.’ andoon.

27 “Andoone, yiribman yemoon ye karubbed yedmoon, ‘Kwani kowe, anam kuu Lasares kuu yedmebko nambe ye ambiyoom okad yiri wonok! 28 Ne damana kuu angkoyiib kowe, Lasaresbed kwane wene ongkande daandoko, “Kaadkerime. Durud yewedbon yiri keri manaib.” andok.’ andoon.

29 “Kumban Abrahambed inandoon, ‘Yi kuu Moses ye amowiib profesidanbed wongkiweniib kuu yi yaa angkeen kowe kimingkime. Kwane kuyaambed kaadkerime!’ andoon.

30 “Andoone, yiribman yemoon ye karubbed yedmoon, ‘Yii, ambe Abraham! Karub maa bobnoon yirimbed yi yaa wene daandaneen kumbed yi ambarakmi yaa kuu koronde amonombaniib.’ andoon.

31 “Kumban Abrahambed ye yaa yedmoon, ‘Eb damana kuu Moses yoom profesidan yoom yi weng wengamborokban keraniib kuu, bobnoon yirimbed dembaneen ye karub ye weng kangkon wengambaraibban kii.’ ” andoon.

17

Ambarakmiyiib Are Nonondandiyiib Ye Weng

1 Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kuruweng kee yedmoon, “Dedmobenako ambarakmok andi yeman kuu yemoon dangoon. Kwamune arewa kuu dembimaan kumban kanembed kwamune arewa kame andaankob kwane dembimaan ye karub kuu durud yewed arewa ye yaa mananeen. 2 Ne yaa anam andoon ye karub maa keyaa kanembed dedmobaneenkob ambarakmaneen kuu amun kuu mogeed dedmobindo yaron arimbed karub kuu awine bot darewoob kande kongkono yaa borone kan karamok yiri kaniwed kumbed yimin. 3 Kwani kowe, yiibmeren oone kangkadme dobirime.

“Yiib angkodmimbed ambarakmoka, ‘Eb kuu ambarakmewen kii.’ ande yedmenime. Kwaniiwo, yekareb mimyob kowekore ambarakmi yaa korondoka, are nonondandunime. 4 Kwane, yiib angkodmimbed aron mimo arimbed yiib yaa ambarakme ediib kerekore, mimim kuyaom kuu ‘Sori, anam ambarakmaan kowe are nonondande.’ andimo kame ediib keroka are nonondandunime.” andoon.

5 Kwanandoone, ye apasodanbed Yariman yaa yedmiwen, “Nub anam andi kara kuu yenayiib bendabokne!” andiwen.

6 Kwanandiiwe, Yarimanbed yedmoon, “Yiib anam andi kara kuu at mastet yob kab ye embeng areb keroka, kwane at keyaa yedmenaniib, ‘Ebkareb nidke biande kanwene karamok yiri kibine.’ andaniib kuu, at kuu yiib weng wengambere kwananeen.

Deme Karub Amun Keri

7 “Kwane, yiib kuu yiib deme karub maa mongkob deme arumi o sibi
yaa ooni kerekore, demembon yaambed mene daadaraneen kuu ‘Aomdere
dibere ebdin ane.’ ande yedmenaniiwoo? 8 Kwanaibban, yiibbed yiib deme
karub yaa yedmenaniib, ‘Okambe inwarene naniman kuu ongmekorewa,
kawe. Kwaneewo, ne kuu animaniib okiib ane dowan keraka, eb kuu
ane.’ andaniib. 9 Kwane, deme karub kuu ye korok ye weng wengambere
kwananeen kuu korokbed ye yaa eso andaneen dee? Yii, dowan.
10 “Kwamune areb kuu yiib kangkon. Godbed komo komo ambangkime
ande yedmendoon kuu ambangke dowan keribka yiibka yedmime, ‘Nub kuu
deme karub yirimodan kowe, nub kuu ye weng wengambere kwanuwen
kumbedmo kii.’ andime.” andoon.

Eso Andime

11 Yesu kuu Yerusalem yaa wenone Galeli dore Samaria dore dewonoon.
12 Kwane, wenene kambong maa aom awunandamoone, karub angko angko
kaningki bobowiibdan kuu mene duruneniwen, kumban yi kuu ye dia
minindo, amborom kuu yi kuu bobowiib kowe. 13 Kuned yimbed ye yaa
baandiwen, “Korok ee! Yesu! Nub yaa mimyob keende!” andiwen.
14 Kwanandiiwe, Yesu kuu wedmendekore yedmendoon, “Wenenib yi-
ibkareb God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yaa korokbendime.” an-
doon. Andoone, karub angko angkoyiib kuu winiiwe wedyambed ongmoon.
15 Kwane, karub maambed wedmoone ye yaa kuu ongmoon kowe, ika
Yesuyiib yaa wenene yembed naawonmo God ye aningko kankoonimo
kamenmo wonoon. 16 Kwane wene Yesu ye yon yiri bumangkene ye yaa eso
andoon. (Karub kuu Samariaman, Yuumanban kui.)
17 Kwanandoone, Yesumbed nimakarub kuyaa doriib yaa kaamondoon,
“Karub angko angkoyiib kuu ongmoon, kowe karub yena 9iib kude?
18 Nubkanmomban Samaria ye karub kee yembedmokob, ika mene God yaa
eso andok monoon dee?” andoon. 19 Kwanandekore, Yesumbed ye yaa
yedmoon, “Dembeneb yaro wene, eb kuu anam andewen kumbed ongmoon
kii.” andoon.

God Ye Oonimbon Kuu Kuna?

20 Aron mamaa, Farisidan yenambed Yesu yaa kaamoniwen, “Godbed
korok kere ooni yeman kuu aron komo arimbed mananuun?” andiwen.
Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Godbed korok kere ooni yeman mini
ye kiwaan kuu yiib indobbed wedmaibban. 21 Karub kuu yedmaibban,
‘Wedmime, kuu kei!’ o ‘Yakui!’ andaibban. Godbed korok kere ooni yeman
kuu yiiwiib kuyaom monoon kii.” andoon.

Yesu Ika Mananeen Yaron
(Mt 24:36-39)

22 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Aron ari
mananuun kuu, yiibbed Karub Ye Mingki yaron keruko wedmem ande
meenaniib, kumban kwane kamaniib kuyaron arimbed yiib kuu wedmaib-
ban. 23 Nimakarubbed yiib yaa yedmaniib, ‘Wedmime, ye kuu yakui!’ o
‘Ye kuu kei!’ ande kamaniib. Kumban yi weng wengamberekoriwa kuyaa
wanaib. 24 Yi yoman wanaib, amborom kuu Karub Ye Mingki ika mananeen
ye aron kuu imak areb yuraneen, ambid aombed angkarambed yuraneen
kuu wene angkara keraneen. 25 Kumban ibduruk kuu, Karub Ye Mingki
kuu durud yewed yemoon kandaneene kibik doriibdan ye nimakarubbed
kanangka kaaraniib.

26 “Kwane, Karub Ye Mingki ika mananeen yaron kuu Noa doboroon yaron
areb keranuun. 27 Noa doboroon yaron kuu, nimakarub kuu animana oka
anenib, nima awadmenib kamiiwe, wene Noa kuu motod aom awunoon.
Kuned kwane kwamiiwe urok derebenu nimakarub korem kuu yeen.
28 “Lot doboroon yaron kangkon ibmo kii. Kuye nimakarub kuu ani-
maniib ok arewa anengkenabiyiib, mooniyiib, berengkiyiib, kibingkiyiib,
ambib arumenabiyiib kamiwen. 29 Yi kuu kwane kamiiwe, Lot kuu Sodom
domonde wonoon. Kwanoone, amoyiib bot sulfaayiib kuu ambid arimbed
kirobene nimakarub korem kuu yeene dowan keroon. 30 Kwanoon areb kuu
Karub Ye Mingki mananeen yaron kuu kudmeniibban kwananeen kii.
31 “Kuyaron ari keraneen kuu, karub kuu aminim angkambed keroka, am-
biwoom daumdo nub yiribman bekoruwa andaib. Karub kuu mongkobon
angkambed keroka, ika ambiyoom wanaib. 32 Meenime, Lot ye wonong yaa
kuu komo keroon?
33 “Kanembed ye wadkeri yaa yeka awinaneen kuu wadkeri anam yaa
kandaanban, kumban karuwa nimaya kanembed ye wadkeri yaa yeka
awinaanban kuu wadkeri anam kandaneen. 34 Kwane, ne yiib yaa yed-
maan kuu kuye amnoom ari kuu karub ayoob angkimbon mimo arimbed
danganiib kuu karub maamo nendekore karub maa kuu domonenaneen.
35-36 Kwane, nima ayoob kuu wiit yob beengke dobaraniib kuu maamo
nendekore maa kuu domondaneen.”* andoon.
37 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed Yesu yaa kaamoneniwen,
“Yariman, kwane keraneen kuu kunayambed?” andiwen. Kwanandiiwe,
yembed inandoon, “Karub yi bob id kunaya dangoon kuu on kanakana
kangkon kuyaa menebaniib areb keraneen, korem wedmaniib.” andoon.

18

Godbed Ye Karuwa Nimaya Yaa Inandaneen

1 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkandako aron
korem kurikuriyiib kamimamime korondaib ye dowad kuu kuruweng
kee dakmoon, 2 “Kwane, taun mamaa aom wengyundi ye karub mamaa
doboroon. Ye kuu God yaa meenimokban kere, nimakarub yi weng yaa
meenimokban keroon. 3 Kwane, taun kuyaom kuu wonong irib mamaa, yu
kuu wengyundi ye karub yaa menebemberenu yedmimaun, ‘Karub maa ne
yaa bon keroon kuu wengyunde weng anam kawe!’ andimaun.
4 “Kumban, wengyundi ye karub kuu yu yaa awandi kuu ye dowakenban
keroon. Kwane, aron doboob kerekore, yekareb meenoon, ‘Ne kuu God
yaa meenimokban. Kwane ne kuu nimakarub yi weng yaa meenimokban.
5 Kumban wonong irib kee ne yaa korem eekmuunmo kowe, wedmendeni
yu yaa anam weng kuu konda. Kwanainban kuu kwane eekmembaranuune
ne kuu yiminban keraniin kii.’ andekore kwanoon.” andoon.
6 Andekore, Yarimanbed yedmoon, “Wengambirime, wengyundi ye karub
arewambed yedmoon kuu.
7 “Meenime, Godbed kinoon ye nimakarub kuu amnoomiib awingyawiib
ye yaa wengyundi dowad amengiib baandembirimaib kuu Godbed inande
weng anamiib wengyundaneen dee? Ee, kwananeen. Kwane, amaanbed
amaanbed andimaan dee? 8 Nembed yiib yaa yedmendaan kuu, dowan, God
kuu ye nimakarub yaa kirodmo awandimaan!

* **17:35-36:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kwane, karub ayoob kuu mongkobon angka dobaraniib kuu maamo nendekore maa kuu domonenaneen.”

“Kuned Karub Ye Mingki okad yiri ika menene wedmaneen kuu, ye yaa anam ande meeniwendan kuu dobaraniiwoo?” andoon.

God Yaa Yiminmo Keri

9 Kwane, karub yena kuu yimbedmo yorokmodan ande meenimaib kowe, karub korem yena yaa kuu kubuniibbandan ande meenimaib. Kwane, Yesumbed kuruweng kee yi yaa daandoon, 10 “Aron mamaa Farisiman yoom tak od bi ye karub yoom, yi ayoob ibmo wene kurikuri boyambib darewoob yaa kurikuri kerande winiwen.

11 “Wene Farisiman kuu yembedmo angkambed doberene kurikuri kere yedmoon, ‘God, ne kuu eb yaa eso andaan, amborom kuu ne kuu ambarakmidan arebban kowe. Ne kuu yid bi ye karubban, arewa kami ye karubban, nenem kami ye karubban, tak od bi ye karub kwamune keyaa doboroon arebban kui. 12 Ne kuu arimingku mimim kumaom kuu aron ayoob arimbed animan animokban koronde eb yaa kurikuri kereni, komo kandimain kuu andokbe angko angkoyiib wenore anded mimo kuu eb yaa kabdimain kii!’ andoon.

13 “Andoone, tak od bi ye karub kuu angkambed doboroon. Kwane, yidbobne ye murubia kankoonindo kumbed ye abadkono yaa wowekore kurikuri kere yedmoon, ‘God, ne yaa mimyob keewe, ne kuu ambarakmi ye karub kowe.’ andoon.

14 “Ne yiib yaa yedmaan kuu, karub kee ambiwoom wonoon kuu God yaa yiminmo keroon, kumban Farisiman kuu God yaa kuu yiminmo kerindo. Kanembed yekareb yaningko ari kowaneen kuu Godbed kankubunaneen, kumban kanembed yekareb kankubunaneen kuu Godbed aningkoyiib kerunaneen.” andoon.

Kanembed God Ye Oonimbon Aom Awunaneen?
(Mt 19:13-15, Mk 10:13-16)

15 Kwane, nimakarub yenambed yi dana mana mana kuu Yesumbed amun kerundok ande yeyiib yaa be menebiwen. Kwaniiwe, ye kedmengkandeendanbed wedmendekorib, yimbed nimakarub yaa kwamaib andiwen.

16 Kumban Yesumbed dana kuu baande ye yaamo kerekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Korondibko, dana embeng embeng kuu ne yaa menebime. Yi yaa kebendaib, amborom kuu Godbed korok kere ooni yeman aom kuu karub kane kanembed dana keyareb keraneen kuu yiman kii. 17 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiibdan kuu dana areb keraibban kuu awunaibban kii!” andoon.

Yiribman Yemoon Ye Karub Ye Kaamoni
(Mt 19:16-22, Mk 10:17-20)

18 Kwane, Yuudan yi korok maambed Yesu yaa kaamonoon, “Kedmengkandi korok amun ee, komo kerenid wadkeri aron korem korem yeman kandaniin?” andoon.

19 Kwanandoone, Yesumbed ye yaa inandoon, “Komandewed ne yaa amun andeeb? Karub kanembed amuniibban, Godmo amun. 20 Amob kuu ebkaad. Nenem kamaab, kumka kuman ayaab, yid baab, ambarakmoon ande dudi weng dakmaab, eb ambeya enaya yaa meene wengambere.” andoon.

21 Kumban korokbed inande yedmoon, “Ne kewed keraan yaambed amob korem kee awinaan.” andoon.

22 Kwane, Yesu kuu wengamberekore korok yaa yedmenoon, “Kumban inamen mimo kuyiib kwananeeb kumbed. Wene, eb yiribman korem kuu berengkekoreb, od kuu kamboknondan yaa bangkande. Kwananeeb kuu Godbed eb kakman kuu Ewen ari kowaneen. Kwanekoreb, ne yoman

mene." andoon. 23 Kumban karub kuu weng kee wengamberekore, miin
kubiyiibban keroon, amborom kuu ye kuu yiribman yemoon kai ye karub
kowe.

Kane Kane Kuu Godbed Baneen?
(Mt 19:23-30, Mk 10:21-31)

24 Kwane, Yesumbed karub kuu wedmenekore yedmoon, "Yiribman
yemoondan kuu yikareb kankubunekoriwa Godbed korok kere ooni yeman
aom awuni kuu miin yobdood kii! 25 Kemo kuu nidoro dem aom awunaneen
kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunene
Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu kekamune ye yobdood kuu
burudande miin yobdood keroon kii." andoon.
26 Kwane, nimakarub kuu wengamberekorib kaamoniwen, "Kane kuu
yimin kii? Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!" andiwen.
27 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, "Karub yaromkono yaambed kuu
kamune kuu yiminban anam, kumban God yaromkono yaambed kuu
yimin." andoon.
28 Kwanandoone, Pitambed yedmoon, "Wedme, nub yiribman korem
kiribendekorub, eb yoman munuwen kii!" andoon.
29 Andoone, Yesumbed inandoon, "Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan
kei, kane kanembed yi ambiwa wononga damana ambeya enaya danaya
domonde Godbed korok kere ooni yeman ye dowad yaambed ne deme
awiniwen kuu 30 kiri doriib kee Godbed yewudmo yi yaa bangkandaneen.
Kwane, bobnaniib kuu Godbed wadkeri aron korem korem yeman bangkan-
daneen." andoon.

Yesu Kuu Bobnaneen Yirimbed Ika Dembaneen Ye Weng
(Mt 20:17-19, Mk 10:32-34)

31 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob bin dangkaro
angkambed daandoon, "Wengambirime. Nub kuu Yerusalem yaa wunuub
kii. Godbed ye profesidan yaa daandoonkob Karub Ye Mingki ye dowad
wongkiwen kuu kwananeen kii! 32 Kwane, ye kuu awinenib Yuudanban yaa
kondaniiwe, yimbed ye yaa damangkanenib amkidbenib kamok daadme-
nenib 33 nong yikyikiibbed wangkenib aye kowaniiwe bobnaneen. Kumban,
aron ayoobmim ari kuu bobnaneen yirimbed ika dembaneen." andoon.
34 Kwanandoon kumban, ye kedmengkandeendan kuu weng id kandindo.
Yi kuu yiminban, amborom kuu weng id yi yaa kuu biknoon kowe.

Indob Tut Ye Karub Ongmenoon
(Mt 20:29-34, Mk 10:46-52)

35 Kwane, Yesu kuu mene Yeriko siti dia nandoon. Kuyaa kuu indob tut ye
karub maa kiwaan kebed ari dibone od kawime ande eekmeen. 36 Kwane,
kadaareb kuu kiwaan yaa miniiwe, ye kuu wengamberekore kaamondoon,
"Kuu komo keroonkob?" andoon.
37 Kwanandoone, yimbed yedmeniwen, "Yesu Nasaretman kuu meneen
kii." andiwen.
38 Kwanandiiwe, indob tut ye karubbed baandoon, "Yesu, Dewid ye Awo
ari, ne yaa mimyob keewe!" andoon.
39 Kwanandoone, nimakarub yidin kiwaan ari weniibdan kumbed indob
tut ye karub yaa "Komkaab, iwari kere!" ande kamiwen, kumban yembed
naawonmo komke komke kamoon, "Yesu, Dewid ye Awo ari, ne yaa mimyob
keewe!" andoon.

40 Kwane, Yesu kuu yinmonekore yedmoon, “Ye kuu nenminime.” andoon.
Kwanandoone, dia monoone, Yesumbed kaamonenoon, 41 “Eb dowaken kuu
nembed eb yaa komo keruwok andewed?” andoon.
Andoone, yembed inande yedmoon, “Yariman, ne dowaken kuu wedman-
did.” andoon.
42 Kwane, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Kwane wedme! Eb kuu ongmoon
kii, amborom kuu eb kuu anam andeeb kowe.” andoon.
43 Kwane kuyaambed, karub kuu kereknoon. Kwanekore, Yesu ye yoman
wenene God yaningko yaa kube kankoonoon. Kwanoone, nimakarub korem
kuu wedmekorib, yi kangkon God yaningko yaa kube kankooniwen.

19

Sakius Anam Andoon

1 Kwane, Yesu kuu Yeriko siti aom aomdere wonoon. Kwane, dangkoro
deweneen. 2 Yeriko aom kuu karub maa yaningko Sakius. Ye kuu yiribman
yemooniib, kwane tak od bidan yi korok. 3 Ye dowaken kuu Yesu kuu
wedmenande kamoon, kumban ye kuu dukmen kowe, kadaareb yi korok
ari kuu burudande wedmindeban. 4 Kwanoone, yembed yekaad, Yesu kuu
kuyaa mene yaadaraneen andekore, yedin kabaanmo wene at yaningko
sikamoo arimbed daane Yesu wedmenande daanoon.
5 Kwane, Yesu kuu wene kuyaa nandekore, kankoone wedmoone Sakius
kuu at ari kowe, Yesumbed yedmenoon, “Sakius, kirod kamene! Kibikee ne
kuu eb ambiwoom dobaraniin kowe.” andoon.
6 Kwanandoone, Sakius kirod kamenene Yesu yaa kubenoon.
7 Kwanoone, nimakarub kuu wedmekorib kongeniwen, “Wedmime,
karub kane arebkob Yesu yoom dobiriib. Sakius kuu ambarakmi ye karub
kuda!” ande kamiwen.
8 Kumban Sakiusbed Yariman yaa yedmoon, “Yariman, wedme. Ne yirib-
man kuu andokbe angkara kuu kamboknondan yaa bangkandaniin. Kwane,
nembed karub kane yaa biranaan kuu ye yaa birani ye kakman nongkobe
kaningiib inendaniin.” andoon.
9 Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kibikee, anam andoonkob Godbed
bobni yaa kuu burudande nendoon kii, amborom kuu karub kee Abraham
areb anam andoon kowe.
10 “Kwane, Karub Ye Mingki kuu mene bikderebe winiwendan kuu onme
wedmene bobni yaa kuu burudande bindi dowad monoon.” andoon.

Demedan Od Ooniwen Ye Kuruweng
(Mt 25:14-30)

11 Yesu kuu Yerusalem dia doroon kowe, nimakarub yenambed meeniwen
kuu Godbed korok kere ooni yeman kuu kirod kerandamuun manok andi-
wen.
Kwane, Yesu kuu yekaadkeroon, nimakarub kuu kwane meeniwen kowe,
yembed kuruweng kee yi yaa dakmoon, 12 “Korok darewoob kuu ye am-
bibkindan korem yi king kerandamoon kowe, wenene ambibkin yemoon
oonoon ye king darewoobbed ne yaa kinok ande wonoon. ‘Kwanekori, ika
mene ne nimakarub yaa oona.’ ande meenoon. 13 Kowe, yembed ye deme
karub angko angkoyiib yaa baandoone, mimyamo keriwen. Kwaniiwe,
yembed mimim kuu od murubkob aningko mina* mimim bangkandekore
yedmendoon, ‘Od kee bewene ari deme ambangkibko ika mana.’ andoon.
Andekore wonoon.

* **19:13:** Mina mimo kuu 1,000 Kina areb.

14 “Kumban ye ambibkindan yena kuu ye yaa dowakenban keruniwen
kowe, yimbed karub yena yedmiiwe ye yoman wene king darewoob yaa
yedmiwen, ‘ “Karub kee nub korok keri kuu nub dowakenban.” ande
yedmiib kii.’ andiwen. 15 Kumban king darewoob kinoona, karub kuu ye
ambibkindan yi king keroon.
“Kwanekore, ika monoon kuu yembed yedmoon, ‘Karub kane kane ne od
be wenebiwen kuu baandibko menebime. Ne dowaken kuu ambangkiwen
kuu ari komoyiib biwen kuyaa kaadkerandamiin.’ andoon.
16 “Kwanandoone, deme karub ibduruk kuu mene yedmoon, ‘Korok ee, ne
kuu od mina mimo kawewen kuu ambangkeni ari od mina angko angkoyiib
baan kii!’ andoon.
17 “Kwanandoone, kingbed ye deme karub yaa yedmoon, ‘Yimin kerewen,
eb kuu ne deme karub amun kii, amborom kuu eb kuu barang embengiib
ongme ambangkewen kowe, siti angko angkoyiib ebbed oone.’ andoon.
18 “Kwanandoone, deme karub mamaambed mene yedmoon, ‘Korok ee, eb
od mina mimo kawewen kuu ambangkeni ari od mina angkoyiib baan kii!’
andoon.
19 “Kwanandoone, kingbed yedmoon, ‘Eb kuu siti angkoyiib oone.’ an-
doon.
20 “Kwane, deme karub maa kuu mene yedmoon, ‘Korok ee, eb od mina
kuu kei. Ebkad baradbed bedmekori kankowe biknaan. 21 Ne kuu eb yaa
unaan, amborom kuu eb kuu yobdood ye karub kowe. Ebka ari ma am-
bangkindo ye od bimaab, kwane ebka kibinindo ye animan be wenorimaab
kowe.’ andoon.
22 “Kwanandoone, kingbed ye deme karub yaa inande yedmoon, ‘Eb kuu
deme karub arewa! Ebka eb weng dakmewen kumbed kwane wengyunda.
Ebbed yedmeeb kuu ne kuu yobdood ye karub. Kwane yedmeeb kuu neka
ari ma ambangkindo ye od beni, neka kibinindo ye animan wenorimainoo?
23 Anam kwana karen kuu ne od kuu kanwene od beng aom kowewedka.
Kwane, ne ika manaan kuu ne od kuu ariyiib kan dabokniwedned.’ andoon.
24 “Andekore, kingbed demedan yena yaa yedmoon, ‘Karub keyaa od mina
kee nan angkaro deme karub maa ambangkene od mina angko angkoyiib
boon ye karub yaa nonime!’ andoon.
25 “Kumban yimbed yedmiwen, ‘Korok ee, karub kee ye kuu od mina angko
angkoyiib keroon kii!’ andiwen.
26 “Kwanandiiwe, kingbed yedmoon, ‘Kanembed ye yaa angkeen kuu
ongme awinaneen kuu ari yemoon ye yaa bangkananeen. Kumban kanem-
bed ye yaa angkeen kuu awinindo keroon kuu ye yaa korem kuu beene
dowan keraneen. 27 Karub kane kane ne yaa king keraan ande bon keriwen-
dan kuu kuna? Keyaa be mene ne arinambo arimbed yenib nongkobime.’ ”
andoon.

Kubi Darewoowiib Yerusalem Aom Awuniwen
(Mt 21:1-9, Mk 11:1-11, Yn 12:12-15)

28 Yesu kuu kwane dakme dowan kerekore, yedin wene Yerusalem yaa
nandok wonoon. 29 Kwane, Yesu kuu mene aangko Olif dia kambong
Betfegiib Betaniyiib yaa nandoon.
Kwanekore, ye kedmengkandeendan ayoob yaa yedmoon, 30 “Wene kam-
bong kuyaa awune wedmaniiwe, donki ingkod kuu kuyaa boroniwen
kii. Donki kwari kuu karub maa, ma kwari dibere yarebindo. Wedme
dudberekorib, keyaa kanminime. 31 Karub kanembed yiib yaa ‘Komo
dowad dudbarandiwed?’ andoka yedmenime, ‘Yarimanbed ye deme yaa
kankowanded.’ andime.” andoon.

32 Kwanandoone, ye kedmengkandeendan ayoob kuu kambong aom
winiwen. Kwane, wene wedmiwen kuu donki kuu Yesumbed dakmoon
arebmo. 33 Kowe, kwane nong kuu dudmungkaiwe, kangkodanbed yi yaa
kaamondiwen, “Yiib kuu komandiwed donki kuu kwane dudmungkaib?”
andiwen. 34 Kwanandiiwe, yimbed inandiwen, “Yarimanbed ye deme yaa
kankowanded.” andiwen.
35 Kwane, Yesuyiib yaa kanminiiwe, ye kedmengkandeendan yi yuruk
ebkad kuu biangke ben donki ye angkurom ari nongkobekorib, Yesu kuu
kwari nenkowiiwe diboroon. 36 Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa wene
doroone, nimakarub kuu yi yuruk ebkad kuu biangke ben kiwaan yiri ye
arinambo ari kudmenmo winiwen. 37 Kwane, wene ye kuu mene aangko
Olif kankoonimbon dia menene aangko dabon yiri Yerusalem nandi ye
kiwaan wanandamoon. Kwane, kadaareb ye yoman winimaibdan kuu
God yaa kube baande kankooniwen, amborom kuu God yaromkono wedmi
yeman yemoon ongmenaboon kuu wedmiwen kowe. 38 Kwane, kubenenib
yedmiwen,

“King kee Yariman yaambed ke meneen kee amun kerunok!
Ewen ari kuu yewenubmo kere God yaa kuu nambirimo kerundok!” ande
kamiwen.

39 Kwane, Farisidan yenambed nimakarub wedangkambed Yesu yaa yed-
miwen, “Kedmengkandi korok! Eb kedmengkandeebdan kuu yedmende
kwane dakmaib!” andiwen.
40 Kumban Yesumbed inandoon, “Iwari keraniib kuu botbed ne yaa kubi
weng komkaniib.” andoon.

Yesu Kuu Yerusalem Yu Dowad Ameng Kamoon

41 Kwane, Yesu kuu Yerusalem dia menene, siti kuu wedmekore yu dowad
ameng kamoon. 42 Kwane, yembed Yerusalem yaa yedmoon, “Kub dore
God dore yewenub yeman kub yaa kibik meneen kumban, kubkaadkerindo
kowe kub yaa biknoon. 43 Aron kuu mananuun kwane kub bondanbed kub
kuuk dungkun ari damkamenmo daani yeman ongmenib, kub yaa dewene
awanewandenib, yiriyiib ariyiib kebed angkayiib kwane awinebdaniib.
44 Kwane, yimbed kub yoom kub nimakarub yoom dana yoom kub kuuk aom
kuu okad yiri benkiradme monmaraniib. Ku yenbewen ye bot kuu korem
benkiradmenib ma korondaiwe mamaa yaa dabokne angkimbaraanban.
Korem kamaneen kee amborom kuu Godbed kub yaa monoon yaron kuu
kub wedmewen kumban kubkaadban kerewen kowe.” andoon.

Yesu Kurikuri Boyambib Darewoob Yaa Wonoon
(Mt 21:12-16, Mk 11:15-19)

45 Kwanandekore, kurikuri boyambib darewoob yaa wonoon. Kwane,
yembed karuwa nimaya barang kuyaom berengkanabiib kuu andowe ben
kiradmoon. 46 Kwanekore yedmoon, “God Ye Weng yaa wongkoon kuu, ‘Ne
kurikuri boyambib darewoob kuu kurikuri yambib keranuun.’ kumban
yiibbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb keriwen kii!” andoon.
47 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaambed aron korem
kedmengkandemboroon. Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiri-
dan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib korok korok
yenayiibbed Yesu ayande kamiwen. 48 Kuned yembed dakmeene wengam-
biriibdan kuu ye yaa dowaken keruniwen kowe, ongme wengaomiib doriib.
Kwani kowe, korok korok kuu ayanuub andi ye kiwaan wedmindo.

20

Korok Korokbed Yesu Yaa Kaamoneniwen (Mt 21:23-27, Mk 11:27-33)

1 Aron mamaa, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuyaambed
dorone nimakarub yaa kedmengkandene God ye weng amun yi yaa
daandoon. Kwanoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi ko-
rok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yuudan yi aamkono
aamkonoyiib kuu mene ye yaa dakmande miniwen. 2 Kwane, yimbed yed-
miwen, “Nub yaa yedmende. Eb kuu kane yaromkono yaambed kwamune
kameeb? Kanembed aromkono kee kabdoonkob?” andiwen.
3 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Angkon nembed yiib yaa kaa-
mondandamaan kowe yedmewiiwa. 4 Yoonbed nimakarub yaa baptais
kerundoon kuu, Ewen ari doreen ye God yaromkono yaambed dee o karub
yaambed dee?” andoon.
5 Kwanandoone, yikareb yedmenoon yedmenoon kame andangkenib yed-
miwen, “Kwane inandanuub, ‘Yoonbed baptais kamoon kuu God yaambed.’
andanuub kuu yembed yedmaneen, ‘Komoyiibkob Yoon ye weng yaa anam
andindo keriwen?’ andaneen. 6 Kumban nubbed ‘Karub yaambed.’ an-
danuub kuu nimakarubbed botbed nub yaa yaniib, amborom kuu Yoon kuu
profesiman ande meenimaib kowe.” andiwen. 7 Kwana kowe, Yesu yaa
inande yedmiwen, “Nubkaadban.” andiwen.
8 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kangkon kane ye
aromkonombed kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruweng (Mt 21:33-46, Mk 12:1-12)

9 Kwane, Yesumbed kuruweng kee nimakarub yaa dakmoon, “Karub maa
ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kwanekore, mongkob
oonidan yaa yob yena kuu neyiib bangkawimamime andi ye weng ong-
mekore, aron doboob wonoon.
10 “Amaanbed, nong yob kuu yowiib kere wi aron kereen kowe, karub
kuu ye deme karub yedmoone, wene mongkob ooniwendan yaa ye man
bok wonoon. Kumban deme karub kuu ayekorib domoneniiwe dingkirud
wonoon.
11 “Kwane, deme karub mamaa yedmoone wonoon. Kwangkon yimbed
aye ingme karak konenib domoneniiwe dingkirud wonoon.
12 “Kwanoone, deme karub maa ayoobmim andi yaa yedmoone wonoon.
Wonoone, mongkob ooniwendanbed aye monmarenib nen angka korari-
wen.
13 “Kwaniiwe, nong yob yarimanbed yedmoon, ‘Kwani kowe, kibikee
komo keraniin? Ne dana ne mimyob keenaan ye karub yedmako wonok.
Mok kwananiin kumbed wengamberenaniib manok kii!’ andoon.
14 “Kumban, mongkob ooniwendan kuu karub kuu wedmenekorib,
yikareb yedmenoon yedmenoon kamiwen, ‘Kekee yariman ye mingki. Nong
yob mongkobon kee ye man keraneen kowe, aye kowanuub kuu nubmanmo
keranuub kii!’ andiwen. 15 Kwanandekorib, ye kuu mongkobon aombed kan
angka korarekorib aye kowiwen.
“Kwani kowe, nong yob yariman kuu komo keraneen? 16 Yembed mene
mongkob ooniwendan kuu yengkadmaneen kii! Kwanekore, nong yob
mongkobon kuu kande mongkobon oonimaibdan yena yaa kondaneen.”
andoon.
Kwanandoone, nimakarub kuu Yesu ye weng kee wengamberekorib yed-
miwen, “Yii! Kekamune kee ma kwanaan.” andiwen.

17 Kumban Yesumbed yi yaa keendomberene kaamondoon, “Kwani kowe,
God Ye Weng wongkoon kee,
‘Boyambib yengbimaibdanbed bot kankaariwen kuu
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon kii.’* andoon
kuye weng id kuu kuna? 18 Kanembed bot kwari kombaraneen kuu ayene
moradme kurubkurub keraneen. Kwane, bot kumbed kane ari kombara-
neen kuu beengkaneen.” andoon.
19 Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandidaniib God dore Yuudan
dore wedyiri dobiridaniib kuu Yesumbed kuruweng kee dakmoon kuu
wengamberenib yikaadkeriwen, kuruweng weng id kee yi inamen arewa
yaa daandeen kowe, yi dowaken kuu kirodmo awinenem ande kamiwen.
Kumban yi kuu nimakarub yaa unendiwen kowe kwanindo.

Tak Od Kowi Ye Kaamoni
(Mt 22:15-22, Mk 12:13-17)

20 Kowe, kwane wene aron ari keruko awinenem ande meedmiwen.
Kwane, yimbed darobidan yena yedmiiwe, yi kuu karub amun areb aa-
didme miniwen. Yi dowaken kuu Yesu kuu weng arewa maa dakmaneen
kuu awinenekorub nenwene Gavana Pailet ye dingki ari konem andi-
wed. 21 Kwani kowe, Yesu yaa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok ee,
nubkaad, eb kuu anammo kedmengkandeneb dakmeeb. Eb kuu nimakarub
yaa kane ande ambengkaabban, angkon eb kuu God yaa dobiri amun ye
kiwaan anammo kedmengkandimaab. 22 Kowe, tak od Saesaa yaa kowi kuu
yorokmo yeman dee arewa dee?” andiwen.
23 Kumban yi nemengkandi inamen kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe,
yembed yi yaa yedmoon, 24 “Od murubkob kuu ne yaa korokbime. Od
murubkob yaa kekane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?” andoon.
Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.
25 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Kwani kowe, Saesaa yeman keroka
Saesaa yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon.
26 Kwanandoone, karub kuu yembed inandoon yaa kuu binangkiwen
kowe, yi kuu wengiib ma inandindo. Kwane, yi kuu nimakarub yi arinambo
arimbed komo kere kaamobi yobdood ye yaa konindeban keriwen.

Sedyusidanbed Yesu Yaa Biranande Kamiwen
(Mt 22:23-33, Mk 12:18-27)

27 Sedyusidanbed meenimaib kuu nimakarub dukniwen yirimbed kuu ika
dembimokban andimaib. Kowe yimbed Yesuyiib yaa mene kaamoniwen,
28 “Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub dowad amob wongkoon
kuu, karub maa bobne ye wonong kuu danayiibbanbed domonde wananeen
kuu, wonong irib kuu ye damanbed awanekore dana wanabaneen kuu ye
aagorok bobnoon ye dana ande kowi yeman.
29 “Aron mamaa, ayi neredkan ediib. Kowe ayidin awanoon kumban,
danayiibbanbed bobnoon. 30 Kwanoone, ningkimbed wonong irib kuu
awanoon kumban bobnoon. 31 Bobnoone, mamaambed awanoon kumban
yangkon bobnoon. Kwane, neredkan yena yiri kangkon kwamune keri-
wen. Yi korem kuu danayiibbanbed dukniwen. 32 Kwane, wonong kuu
yeenbon arimbed bobneen. 33 Kumban yi korem ediib kuu awaniwen kowe,
bobni yirimbed dembaniib yaron ari kuu wonong kuu kane ye wonong
keranuun?” andiwen.

---

* **20:17:** Buk Yook 118:22 Aminim kowi ye bot kee miin anam anam. Kuyiibban keraneen kuu ambib nandanuun.

34 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Okad yiri ye nimakarub
kuu awadmimaib. 35 Kumban kane kane Godbed yimin andene bobni
yirimbed benmananeene ika dembaniib kuu awanaibban. 36 Ku wadkere
dobaraniib kuu God ye engyus areb keraniib, bobnaibban. Yi kuu God ye
dana meed, amborom kuu dukniwen yirimbed benmananeene dembaniib
kowe.
37 “Meenime, Mosesbed dianmo korokboon kuu dukniwendan kuu ika
dembi yeman, amborom kuu amanayod aombed amot denoon ye weng
wongke yedmoon kuu ‘Yariman kuu Abraham ye God, Aisek ye God, Yekob
ye God.’ andoon kowe. 38 Kwanandoon yaron kuu yi kuu dukniwen kumban
yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu wad doriib yi God, amborom kuu
yembed wedmoon kuu God ye nimaya karuwa korem wad doriib kowe.”
andoon.
39 Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yenambed yedmi-
wen, “Kedmengkandi korok, ebbed inandewen kuu amun kii.” andiwen.
40 Kwane, karub kanembed kanangkod kere kaamoni mamaa ma kaamo-
nenindo.

Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Dana?
(Mt 22:41-23:7, Mk 12:35-40)

41 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Komandiwed Godbed kinaneena mana-
neenman Keresu kuu no Dewid ye Awo ari andimaib? 42 Buk Yook aom
Dewid, yembed anukbed yedme wongkoon,
‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,
“Ne dingki wiwi angka dibereewo,
43 nembed eb bondan kuu beni
eb yonbed animari dori yeman ongma.” ’ andoon.
44 “Dewidbed Keresu yaa kuu ‘Yariman’ andoon kowe, komarewa kere ye
awo ari keraneen?” andoon.

Yesumbed Korok Korok Yaa Ongkandoon

45 Kwane, nimakarub kuu kwane wengaiwe, Yesumbed ye kedmengkan-
deendan yaa yedmoon, 46 “Kaadkerime, Yuudan yi amob kedmengkandi-
dan yaa. Yi kuu ebkad manimanandeb doboobmo inwarekorib, animan
berengkimbon aom dewenebaiwe yenambed nub yaa kubendime ande
kamimaib. Kwane, kurikuri ambiwoom o orokbon yaa kuu yi kuu aningko
darewoobdan yi dibirimbon arimbed diberem ande kamimaib. Kwanimaib
kuu yi kubi yeman. 47 Kumban, yi kuu birandidan kowe, nima irib awandi
ye meeni areb karub yi murubia ari kurikuri doboob kamimaib kumban, yi
kuu nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwamunimaibdan kuu
dabab miin arewa Godbed kondaneen.” andoon.

21

Wonong Irib Yu Koni Kara
(Mk 12:41-44)

1 Kwane, Yesu kuu wedmoone, karub yena yiribman yemoondan
kuu kurikuri boyambib darewoob ye od nongkobimbon aom od be
mene nongkobiwen. 2 Kwane, wedmoone, wonong irib kamboknon
kuu murubkob embeng embeng ayoob be mene od nongkobimbon aom
nongkobeen.
3 Kwanuune, yembed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan
kei, wonong irib kamboknon kee murubkob embeng embeng ayoobmo
nongkobeen kumban, yu kuu yiribman yemoondan od nongkobiwen kuu
burudandeen. 4 Yiribman yemoondan kee yi yiribman yemoon yaambed

kuu barang mimo o ayoob areb kowiwen, yiribman yemoon kwane dangoon kuu kowindo. Kumban yu kuu kamboknon kuned kumundin ari moone ane dobaranuun yemaniib korem kwane koween." andoon.

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi (Mt 24:1-25, Mk 13:1-23)

5 Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yenambed kurikuri boyambib darewoob yaa bot manimanandewiib God yaa munob bangkaniwen ye yiribmanbed inwarundiweniib ye dowad yaa dakmiwen.

Kumban Yesumbed yedmoon, 6 "Aron keranuun kuu ambiwiib yiribman koremiib kee wedmiib kuu aron ari mananeen kuu bot mimo ma kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu bondanbed ben yiri kiradmaniib!" andoon.

7 Kwanandoone, ye kedmengkandeendan yenambed ye yaa kaamoneniwen, "Kedmengkandi korok ee, aron komo arimbed kwamenan wananeen? Kwane, komo komo dud korokbendaneenkob anam kwane wanandameen kui andanuub?" andiwen.

8 Kwaniiwe, Yesumbed yedmoon, "Kaadkerime! Yenambed yiib yaa birandande mananiib kowe. Karub yemoon kuu naningko yaambed areb kowenib mene yedmaniib, 'Ne kuu Keresu, aron anam kuu muneen kii!' andaniib. Kuned yi yoman wanaib. 9 Kwane, gapman maa dore gapman maa dore ana nangmiyiib gapman yaa nangme yika korok keriyiib kamiiwo wengambiribka unaib. Ibduruk kuu kudin kwamenan wananeenkob, yomanbed kirodban yeenbon aron mananuun." andoon.

10 Andekore, yembed yi yaa yedmoon, "Ambibkin maambed maa yaa nangbaniib. King maambed king maa yaa nangbaniib. 11 Kwamaniiwe, dowodki darewoowiib mungimbed dukniyiib bob anikadiib okad yena yaa kamenan wananeen. Kwane, okad yena yaa nimakarub kuu uni yemaniib Ewen arimbed dud kedmengkandi darewoowiib kuu menebaneen.

Yesu Yaromkonoyiib Aromne Dobirime (Mt 10:16-22, Mk 13:9-13)

12 "Kumban barang kee kwamenabindo yaron kuu karubbed yiib awingkandekorib be wene yenbande arewa kamaniib. Kwane, yimbed yi kurikuri ambiwoombed wengyundande be wene wii aom kamobaniib. Yiib kuu wengyundi dowad kingiib gapmaniib yi arinambo ari be mananiib. Yimbed yiib yaa kwamendaniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe.

13 "Kuned kwamaneen yaron kuu yiib kuu ne weng dakmaniib. 14 Kwane, kangdod aom kuu komo yedmanuub kii ande meenaib. 15 Nembed inamen kangdom kondeni kwane kwane dakmime ande kamaniin kowe, yiib bondanbed yiib wengiiwa inameniiwa yaa kuu burudandindeban.

16 "Kumban, yiib ariana aagoroka oniya damana karubkima angkodmia kwangkon yiib yaa ambodanganiib. Yimbed yiib yena kuu yengkadmaniib. 17 Nimakarub korem kuu yiib yaa arud darewoob wandembaraniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe.

18 "Kuned barang kee yiib yaa anam ma yaanban. 19 Kwamenabaneen kuu yiib kuu meeni anam yaambed aromne dobereniwed wadkeri aron korem korem yeman kandaniib." andoon.

Yerusalem Kuu Monmaraniib

20 Kwane, Yesumbed yedmoon, "Kwane, yiib wedmaniiwe, ana nangmidan kuu Yerusalem yaa awanewandaniib kuu yiibkaadkeraniib, 'Kwani kowe, Yerusalem kuu monmarandamiib kii.' ande meenaniib. 21 Kuyaron

ari keruka, nimakarub Yudea ambibkin aom doriibdan kuu kirokmone aangko ari winime. Yerusalem aom doriibdan kuu angkanime. Yi kuu siti dia doriib keroka, kuyaom awunaib!
22 “Kwanandaan amborom kuu keye dabab aron kuu ukum darewoob God Ye Weng yaa wongkoon kuu anam keraneen. 23 Kuyaron keranuun kuu nima oyoomiib o dana muk yaayiib kuu dabab darewoob kandaniib! Ambibkin kee korem aom kuu dabab darewoob mananeen, kwane kuye nimakarub kuyaa kuu arud barang yemoon menebaneen. 24 Kwane, yena kuu kerewangbed yengkadmenib yena kuu wiidan areb ambibkin mamaa yaa be wananiib. Yerusalem kuu Yuudanbanbed monmaraniiwe, kwane wene yi aron kuu burudandanuunkob.

Yesu Ika Mananeen Yaa Nekwiyiib Kerime

25 “Dud korokbi yeman kuu aron yaayiib wood yaayiib mindong yaayiib kamaneen. Okad yiri kuu ambibkin maa maadan kuu karamok ye kuweng kamenabiyiib oknondok beengkanabiyiib yaa kerebkarab kere unaniib. 26 Nimakarub kuu korem uni darewoob kere bobne wandaniib. Yi kuu no kerebkarab kamenib okad kumundin kee komo kerandamuun kee ande kamaniib, amborom kuu mindong ambid aom dangoon kuu kiringmenabaniib kowe.
27 “Kuyaron kuu, nimakarub kuu wedmaniiwe Karub Ye Mingki kuu wiib aombed aromkonoyiib nambiri darewoowiib mananeen.
28 “Kwane, barang korem kee kwamenaboka unaib. Yaro dembe kubiyiibbed yiib korok kankoonime, amborom kuu Godbed yiib benwini yaron kuu dia keranuun kowe.” andoon.
29 Kwane, Yesumbed kuruweng kee dakmoon, “Yedob ayiib at yenayiib kee wedmime. 30 Kwane, biid yeeb dembimaan kuu yiibka meenimaib, ‘Kwani kowe ire wanandamoon kii.’ andimaib. 31 Kwamune areb kuu, wedmaniiwe barang kee kwamenan wananeen kuu yiibka meenaniib, ‘Kwani kowe Godbed korok kere ooni yeman kuu manandamuun kii.’ andaniib. 32 Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. 33 Ambidiib okadiib kuu dowan keranuun kumban, ne weng kuu dowan keraanban, aron korem korem angkimbaraneen.
34 “Kereknembere oonime! Kwanaibban kuu orokbona awarak ok aniya yaa kamemberenib, okad yiri ye barang yaa meenmembaraniiwe, yiib kuu nekwindo aron arimbed kudmeniibban kuyaron keranuun kii, 35 amborom kuu okad yiri nimakarub korem yaa kwamunemo mananuun kowe. 36 Kwani kowe, aron korem kuu kereknembirime. Kwane kurikuriyiib kamime, barang kee kwamenabaneen kuu yiib yaa manaanban ye dowad. Kwane, kurikuriyiib kamime, yiib kuu yiminmo Karub Ye Mingki ye arinambo ari dobaraniib ye dowad.” andoon.
37 Kwane, awingyab kuu Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaambed kedmengkandoon. Kwane amnoom kuu siti aom kuu koronde wene aangko Olif arimbed doboroon. 38 Kwane, amkimo kuu nimakarub korem kuu dembekorib wene kurikuri boyambib darewoob yaambed ye weng yaa wengambirimo kamiwen.

22

Ambodangi Ye Kiwaan Yudasbed Onmoon (Mt 26:1-5, Mk 14:1-2)

1 Kwane, Yuudan yi flawa kabayingke obo kerindo ye orokbon yaningko Burudandoon ye aron kuu dia kereen. 2 Kowe, God dore Yuudan dore

wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu karuwa nimaya yaa unendiwen kowe, aye kowem andi ye kiwaan yemyeb nuubnaan kamiwen.
3 Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoowiib karub maa yaningko kuu Yudas Iskeriot. Kwane Setenbed Yudas ye niindem aom ibnenoone, 4 wene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib kurikuri boyambib darewoob yaa oonimaib ye ana nangmidan yi korok korokiib yaa wonoone, yembed Yesu ambodange nende yi yaa kondi ye kiwaan onme dakmiwen. 5 Kwane, yi kuu kubi darewoob kerekorib, od kabdanuub ande yedme kowiwen.
6 Kwaniiwe, Yudas kuu ee andekore, domonde wenene “Yesu kuu yembirimo kadaarewiibban kere, ne aron amun ari keruko awineni nende konda.” ande meedmoon.

Burudandoon Orok Nekwiwen (Mt 26:17-25, Mk 14:12-21)

7 Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kereen. Kuyaron kuu Yuudan yi Burudandoon orok ye sibi mana aye nengke animaib.
8 Kowe, Yesumbed Pita yoom Yoon yoom yaa yedmoon, “Wene Burudandoon animan nekwibko anem.” andoon.
9 Kwanandoone, yimbed kaamoneniwen, “Eb dowaken kuu kunayambed nekwime andewed?” andiwen.
10 Kwanandiiwe, yembed yedmoon, “Wene siti aom aomne wedmaniiwe, karub kuu ok yuundi yemaniibbed durundaneen kuu kwane ye yoman winibko wene ambiwoom aomnok. 11 Kwanoko, ambiwoom aomnoon ye yariman kuyaa yedmenime, ‘Kedmengkandi korokbed kaamonoon kuu ne yoom ne kedmengkandiindan yoom diberenub Burudandoon ye orok ananuub ye wadnari kuu kuna?’ andime. 12 Kwananiib kuu yembed daane arimbed wadnari darewoob kuu korokbendaneen. Kuyaom kuu dibere ani yeman arak awene kundukmo dangoon kowe, kuyaombed Burudandoon animan kuu nekwe ongmime.” andoon.
13 Kwanandoone, Pita yoom Yoon yoom kuu winiwen. Winiwen kuu Yesumbed dakmoon areb kwamunemo keroon. Kowe, yimbed Burudandoon orok kuu nekwiwen.

Yesu Yaa Meendobi Ye Animan Ani Ye Kiwaan (Mt 26:26-30, Mk 14:22-25, 1Ko 11:23-25)

14 Kwane ani aron keruune, Yesu yoom ye apasodan yoom kuu menenib arak dia dibiriwen.
15 Kwane dibonib, yembed yi yaa daandoon, “Ne dowaken darewoob kuu Burudandoon orok yiib yoom ke anuub kee kwanekorid durud yewed kandain andid. 16 Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu angkon ika aman Burudandoon orok mamaa anainban kwane wene God ye oonimbon aombed orok kuu id anam keraneene wedmekoruwed.” andoon.
17 Kwane, yembed kabus nandene God yaa kuye dowad eso andekore daandoon, “Kabus kee nandekorib, yiib korem anekore nonoko anekore nonoko kamime. 18 Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne angkon ika nong yob ambod ok kee ika anainban kwane wene God ye oonimbon mananuunkob.” andoon.
19 Kwanandekore, yembed om* kande kuye dowad eso andekore, domabangke ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yedmoon, “Kekee ne id,

* **22:19:** Gurik wengbed “bred” andoon.

nembed yiib dowad dookbi yeman ande kondaan kii. Kwamune kamimamime, ne yaa meeni ye dowad." andoon. 20 Kwane orok aniiwe, kwamune areb Yesumbed kabus nande yedmoon, "Kabus keye ok kee Godbed amob weng yeeb ongmoon. Amob weng yeeb kee ne umkanbed yiib dowad onduknaneen kumbed ongmaneen." andoon.

Kanembed Yesu Yaa Ambodanganeen?
(Mt 26:21-24, Mk 14:18-21, Yn 13:21-30)

21 Kwane, Yesumbed yedmoon, "Yiib kuyaa karub mim kuu ne dowad ambodanganeen kii. Ye kuu arak keyaa neyiib yaa kei. 22 Karub Ye Mingki kuu Godbed komarewa yedme kowoon yaambed ambangkaneen. Kumban kanembed Karub Ye Mingki nende aye kowi yeman yaa kondaneen kuu dabab darewoob kandaneen." andoon.
23 Kwanandoone, ye kedmengkandeendan kuu yikareb eb dee ne dee kame kaamobiwen, "Nub keyaa kee kanembed kwamune kamaneenka?" ande kamiwen.

Yiibka Kankubune Yena Yi Deme Karub Areb Kerime
(Mt 20:25-28, Mk 10:42-45)

24 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yikareb kanembed ari ande andowe wengbiriwen.
25 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, "Yuudanban yi king kuu yi nimakarub yaa yedmimaib, 'Nubbedmo korok, nubbedmo yimin, nub weng yaambedmo wengambirime.' andimaib. Angkon, karub kanembed korok keriwen kuu kerengkan wengiib 'Nub kuu nimakarub yi awandidan kii.' ande yedmimaib. 26 Kumban yiib kuu kwamune areb keraib. Yiib kuyaom kanembed ari keroka, dana areb kerok. Kwane, korok keroka, yena yi deme awinimo ye karub areb kerok. 27 Kane kuu ari, arak yaa dibeen ye karub dee o animan nekwi ye karub dee? Arak yaa dibeen kumbed ari kui. Kumban ne yiib yaa kemaom manaan kuu animan nekwi ye karub areb kereni manaan, yirimo kui.
28 "Yiib kuu ne yaa dabab meneboon kuu yiibbed awawiiwe dobaraan. 29 Nambembed aromkonoyiib oonimboniib bangkawoon kowe, yiib kangkon nembed kwamune areb bangkandaan. 30 Kwananiin kuu yiib kuu ne oonimbon aom ne arak yaambed animaniib okiib ananiib, kwane yiib kuu king yi ooni ye dibirimbon arimbed diberenib amyenimbon wad ayoob Israeldan yaa wengyundaniib kii." andoon.

Yi Anam Andi Yaa Setenbed Komboon Kaamondaneen
(Mt 26:31-35, Mk 14:27-31, Yn 13:31-38)

31 Kwane Yesumbed Pita yaa yedmenoon, "Saimon, Saimon, Setenbed yiib korem yiib anam andi komboon kaamobi dowad God yaa yimin dee ande kaamonoone ee andoon. 32 Kwanoone, ne kuu eb dowad kurikuri keraan kuu eb anam andi kara yaa korondaab andid. Angkon ika ne yaa amonombaneeb kuu eb angkodmia yaa yi anam andi aromni dowad awande." andoon.
33 Kumban Pitambed Yesu yaa yedmoon, "Yariman, ne kuu nekwaan kowe, eb wii aom kamonaniib kuu ne yoom wananuub. Ne kuu kwane eb ene kowaniib kuu ne kangkon ne yoom duknanuub kii!" andoon.
34 Kumban Yesumbed yedmoon, "Pita, nembed ke yedmebdaan kei, kibik amnoom ayam komkaanbanbed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb kii!" andoon.

Dabab Mananeen Yaron Kuu Nekwime

35 Kwanekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Anuk
yiri kuu nembed od paosiibban meniibban yonkadiibban winime andaane
winiwen kuu barangiibbedned andiwenoo?” andoon.
Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yii, yiminmo kii.” andiwen.
36 Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Kumban kibikee yiib kuu od paosiib
o meniib keraniib kuu ben yarime. Kwane, kerewangiibban keroka, yiib
yuruk ebkad kuu biande kande moonime. 37 Kwane, God Ye Weng yaambed
wongkoon kuu, ‘Ye kuu amob dookbidan areb dabab koniwen.’ kwane
wongkoon. Keye weng kuu ne yaa anam id keraneen. Kukuu kibireb
kwanandamoon kii.” andoon.
38 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, “Yariman, ke
kerewang ayoob kei!” andiwen. Kwanandiiwe, yembed yi yaa yedmoon,
“Kuu yimin kui.” andoon.

Yesu Aangko Olif Arimbed Kurikuri Keroon
(Mt 26:36-46, Mk 14:32-42)

39 Kwane, Yesu kuu ye koobdande siti domonde wene aangko Olif ari
daanoon. Kwane, ye kedmengkandeendan kangkon yi yoom winiwen.
40 Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Ambarakmi yaa
kuu kombaraib ye dowad kurikuri kerime.” andoon.
41 Kwanekore, yi kuu domonde wene ambabban angkambed yiri bu-
mangkene kurikuri kere yedmoon, 42 “Ambe, kekee eb dowaken keroka, ne
yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban ne dowaken
yaambedban, eb dowaken yaambed kerok.” andoon. 43 Kwanandoone,
engyu kuu Ewen arimbed kubuderene ye yaa awanene aromkono konoon.
44 Kwane, Yesu ye niindem aom kuu miin yiminban keroon kowe, kwane
aromkonomo kurikuri kamemboroon. Kwane, kamene nimin ok kuu
umkan areb okad yiri kiroboon.
45 Kwane, kurikuri kame dowan kerekore, ye kedmengkandeendaniib yaa
wonoon. Yi kuu mimyob wandoonkob aromkonoyiibban keriwen kowe
unuk dangiwen. 46 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib komande unuk
dangiwen? Dembenib, ambarakmi yaa kombaraib andi ye dowad kurikuri
kerime.” andoon.

Yesu Awineniwen
(Mt 26:47-56, Mk 14:43-50, Yn 18:1-12)

47 Yesu kuu kwane dakmeene, kadaareb kuu yaro miniwen. Ye ked-
mengkandeendan wad ayoob ye karub maa Yudasbed kadaareb kuu ben
kinban monoon. Kwane, Yesu yaa mandamuk keeni ye dowad dia monoon,
48 kumban Yesumbed ye yaa kaamonoon, “Yudas, eb kuu Karub Ye Mingki
yaa mandamuk keenaneeb kumbed ambodanganeewoo?” andoon.
49 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu komo kerandameen kuu yikaad-
kerekorib, Yesu yaa yedmeniwen, “Yariman, nub kuu kerewang keembed
yanuuwoo?” andiwen. 50 Kwanandiiwe, karub maa kuu ye kerewang
kandene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok ye deme karub
maa ye kenood wiwi angka kuu nare dankaroon. 51 Kwanoone, Yesumbed
yedmoon, “Kwamaib!” andekore, yembed deme karub ye kenood yaa
badmenekore ongmoon.
52 Awinenok miniwendan kumaom kuu God dore Yuudan dore wedyiri
dobiridan yi korok korokiib ana nangmidan kurikuri boyambib darewoob
oonimaib yi korok korokiib Yuu yi aamkono korok korokiib kwane miniwen.
Kowe Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Yiib
komande kerewangiib atdebokiib keyaa be miniwen? 53 Ne kuu yiib yoom

aron korem kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dobirimain kumban, yiib kuu kuyaambed awinewindo. Kumban kibireb kee yiib aron kowe, kumun aronbed korok keruun kii." andoon.

Pitambed Yesu Nekaadban Andimo Kamoon (Mt 26:69-75, Mk 14:66-72, Yn 18:15-18,25-27)

54 Kwane, yimbed Yesu awinenekorib, nenwene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yambiyoom nenwiniwen. Kwaniiwe, Pita kuu yi yoman diamban anukbed wonoon. 55 Kwane, nenminiwendan yena kuu korok ye ambib kuuk aom amot nengkiiwe denoone mimyamo dibiriwen. Kwane, Pita kuu menene yiyiib yaa diboroon.

56 Kwanoone, deme wonongbed wedmuune, Pita kuu nambirimbon yaa dibeen kowe, yumbed diambed ye murubia wedmenekoru yedmeen, "Karub kee ye kangkon yeyiib kii!" andeen.

57 Kumban Pitambed yedmoon, "Wonong ai! Ye kuu nekaadban!" andoon.

58 Kwane, aron doboobban kere karub maambed Pita wedmenekore yedmoon, "Eb kangkon eb yoom kii!" andoon.

Kumban Pitambed yedmoon, "Karuwai! neyiibban ee!" andoon.

59 Kwane, awa mimo areb kere karub maambed yedmoon, "Anam, karub kee ye yoom, amborom kuu ye kuu Galeliman kii!" andoon.

60 Kumban Pitambed yedmoon, "Karuwai! Ebbed ku dakmeeb kuu nekaadban kii!" andoon. Kwane erebnarokban, Pita kuu kwane dakmeene ayam kuu komkoon.

61 Kwane, Yariman Yesu kuu amonombene Pita yaa wedmenoon. Kwanoone, Pita kuu Yarimanbed anuk kwane daanoon kuu "Kibik amnoom ayam komkaanban kuu eb kuu ne yaa nekaadban andimo kame ayoobmim keraneeb kii!" ande yedmoon kuu ika meenoon. 62 Kwane meenekore, Pita kuu ye mimyob wandone wene bunangkambed ameng darewoob kamoon.

Nen Ooniwendanbed Yesu Yaa Damangkaniwen (Mt 26:67-68, Mk 14:65, Yn 18:22-23)

63 Kwane, karubbed Yesu yaa nen ooniwen kuu kekamune damangkanenib anbandiwen. 64 Kwane, ye indob kuu kebengkiwen kowe, yi yaa kuu wedmendindeban keroon. Kwane, karub maambed ayoone yedmiwen, "God ye aromkono yaambed yedme, kanembed enbandoon?" ande kamiwen. 65 Kwane, yimbed Yesu yaa damangkani weng miin arewa yena daaniwen.

Yesu Kuu Korok Korok Yi Arinambo Ari (Mt 26:57-66, Mk 14:53-65, Yn 18:12-13,19-24)

66 Kwane ware amkimo keruune, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidan yi korok korokiib Yuudan yi wengyundi korok korok kui, yi kuu mimyamo keriwen. Kwane, andiibkob Yesu kuu oonidanbed yi arinambo ari nenminiwen. 67 Kwane, korok korokbed yedmiwen, "Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu keroka, ne kuu kui ande yedmende!" andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, "Nembed yiib yaa kwanandaniin kuu, yiib kuu ne weng yaa anam andaibban. 68 Kwane, nembed yiib yaa kaamondaniin kuu, yiib kuu ne yaa inandaibban. 69 Kumban kibikbed ari kuu, Karub Ye Mingki, ne kuu Aromkono Darewoob ye God ye dingki wiwi angkambed dibaraniin." andoon.

70 Kwanandoone, yi korembed ye yaa kaamoneniwen, "Kwani kowe, eb kuu God ye Mingkiyoo?" andiwen.

Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Eyokee, yiib kuu yimin yedmiwen, ne kuu kui.” andoon.
71 Kwane, yimbed yedmiwen, “Nub kuu nimakarub yenambed ambarakmoon ye weng yedmaniibkob ye dabab weng kuu wengyundanuub dee? Dowan! Yeka yedmoone wengamburuwen kowe ye dabab weng kuu konem!” andiwen.

23

Gavana Pailet Ye Kaamoni Yesu Yaa (Mt 27:11-14, Mk 15:1-15, Yn 18:28—19:16)

1 Kwane, nedbiwendan kuu dembenib, Yesu nendore Pailetiib yaa winiwen. 2 Kwane, yimbed Yesu ye dabab weng kuu Pailet yaa daaniwen, “Karub ke awinenuwen kei, yembed nub nimakarub kuu kiwaan abdon ari ben wanandameen. Kwane, Saesaa yaa tak od kowimban ande yedmene yekareb ye kuu Keresu, king maa andimaan.” andiwen.
3 Kwanandiiwe, Pailetbed Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?” andoon.
Andoone, Yesumbed inandoon, “Ebka ku yedmeeb kui.” andoon.
4 Kwane, Pailetbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib nimakarub menebiweniib yaa yedmoon, “Karub keye ambarakmi kuu ne ma wedmindo.” andoon.
5 Kumban yimbed angkon ika ika dakmiwen, “Kuned yembed Yudea ambibkin kumundin aom kuu nimakarub yaa nubka ooni ye weng dakmenaboone ye kedmengkandi yaambed yirinde baande kamiwen. Galeli yaambed andowe mene keyaa kei!” andiwen.

Yesu Kuu Erod Yaa Nenwiniwen

6 Kwane, Pailet kuu wengamberekore kaamondoon, “Ye kuu Galeliman dee?” andoona, 7 “Ee” andiiwe, “Anam, ye kuu Erod ye aromkono dabderem yirimbed dobiri yeman.” ande meenoon. Kuyaron kuu Erod kuu Yerusalem aom doreen kowe, Pailetbed yedmoon, “Yesu kuu ye yaa nenwinime.” andoone, nenwiniwen.
8 Kwane, Erod kuu Yesu wedmenekore, kubi darewoob keroon, amborom kuu aron doboob kuu Yesu wenganande kamembirimaan kowe. Erod kuu Yesu komo kamoon kuu wengamboroon kowe, ye dowaken kuu Yesumbed God yaromkono wedmi yeman ambangkoko wedma ande kamoon. 9 Kwane, Erodbed Yesu yaa kaamobi yemoon kamoon, kumban Yesu kuu wengiib ma inandindo.
10 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu kuyaa doberenib, arud darewoowiib anam ambarakmoon kii andi ye weng korok yaa dakmenabiwen.
11 Kwane, Erod yoom ye ana nangmidan yoombed Yesu yaa damangkanenib ambon baaneniwen. Kwanekorib, yimbed ebkad manimanandeb doboob derenenekorib, “Ika Pailet yaa nenwinime.” ande yedmiiwe, nenwiniwen. 12 Anuk kuu Pailet yoom Erod yoom kuu bon kerimaib, kumban kuyaron ari kuu angkodmi keriwen.

Yesu Kuu Bobnok Andiwed

13 Kwane, Pailetbed nimakaruwiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi korok korok yenayiib kuu baandoone mimyamo keriwen. 14 Kwaniiwe, yembed yi yaa yedmoon, “Yiibbed karub kee ne yaa nenmenenib yedmiib kuu ‘Karub kee nimakarub yaa oneki weng dakmene “Gapman yaa nangme nubka oonem.” ande yedmimaan.’ andiib. Kumban anuk kuu yiib kiringkono arimbed kaamonenaan kuu

yiibbed dakmiwen ye ambarakmi kuu ne ma wedmindo. 15 Kwane, Erod
kangkon ye ambarakmi ma wedmindo kowe, angkon ika yedmoona nub yaa
ke nenminiwen kei. Wedmime, ye kuu aye kowi dowad ma ambarakmindo!
16-17 Kowe, ukum maa konekori, domonenaniine wananeen kii." andoon.*
18 Kumban nimakarub korem ibmo komkiwen, "Ye kuu aye kowi yeman
kui! Barabas kuu domonenebko wonok!" andiwen. 19 (Barabas kuu wii
aom kamoniwen, amborom kuu yembed Yerusalem aombed gapman yaa
bon kere nangmene karub maa aye kowoon kowe.)
20 Pailet ye dowaken kuu Yesu domonenako wonok ande meenoon kowe,
yembed yi yaa ika yedmendoon, 21 kumban yimbed ika komkenabiwen, "Ye
kuu aye at ming arimbed kinime! Aye at ming arimbed kinime!" ande
kamiwen.
22 Kwane, ayoobmim andi Pailetbed yi yaa yedmoon, "Komoyiibkob? Ye
ambarakmi kuu komo kamoonkob? Ne kuu aye kowi yeman ye id kuu ma
wedmindo. Kowe, nembed ye kuu ukum maa konekori domonenaniine
wananeen kii." andoon.
23 Kumban yimbed kwane ika naawonmo komkiwen, "Yesu kuu aye at
ming ari kowi yeman!" ande kamiwen. Kwani kowe, yi wengbed maa ye
weng maa ye weng burudande yi komkimo keroon.
24 Kowe, Pailet kuu ye inamen kuu korondene, "Kwane ambangka." ande
yedmoon. 25 Kwanandekore, yi dowaken keriwen ye karub arewa, ye kuu
nen bunangka kowoon kumban, ana nangmidan yaa yedmoon, "Yesu kuu yi
dowaken yaambed ukum konime." andoon.

Yesu Kuu At Ming Arimbed Aye Kowiwen
(Mt 27:32-44, Mk 15:21-32, Yn 19:16-24)

26 Kwanoone, ana nangmidanbed Yesu kuu nenwiniwen. Kuyaron ari
kuu siti Sairinman yaningko Saimon kuu Yerusalem aom aomnene me-
neen. Kwane, ana nangmidanbed awinenekorib, Yesu ye at ming kankarine
wonok ande dedmobeniiwe, kankarinene Yesu ye yoman doroone winiwen.
27 Nimakarub yemoon kuu Yesu ye yoman weniib. Nima yena kuu mimyob
kowekorib, yuudanenib ameng kamiwen.
28 Kumban Yesumbed amonombe yi yaa yedmoon, "Yerusalem nima, ne
dowad ameng kamaib, yiibka yiib dowadiib yiib danaya yi dowadiib yaa
ameng kamime, 29 amborom kuu dabab darewoob ye aron mananuune
nimakarubbed yedmaniib, 'Kabeyob aom wanabindo ye nima kuu amun
kerundoon! Dana muk anindo ye nima kuu amun kerundoon!' andaniib
kowe. 30 Kwane, nimakarubbed aangko aangko yaa yedmaniib, 'Nub ari
kombere dabundime!' andaniib. 31 At awoyeeb areb ne yaa kwane kamiib
kowe, at kok areb yiib yaa kuu komo kamaniib?" andoon.
32 Kuyaa kuu amob dookbidan ayoob kangkon Yesu yoom be winiwen,
yenib nongkobi dowad. 33 Kwane, Yesu yoom amob dookbidan ayoob yoom
kuu benwene duknimbon yaningko Nangkarak ari winiwen. Kwarimbed
ana nangmidanbed Yesu kuu at ming yaa bakumbed darekorib kankoone
maniwen. Kwane, amob dookbidan ayoob kangkon yi at ming yaa dariwen.
Mamaa kuu Yesu ye angkara wiwi angka maniib, angkon mamaa kuu an
angka maniib keriwen.
34 Kwaniiwe, Yesumbed yedmoon, "Ambe, yimbed kwamiib yaa are
nonondandunde, yimbed kwamiib kuu yikaadban kowe." andoon. Kwane,

* **23:16-17:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron ari kuu korok kuu Yuudan yi dowaken weng wengamberekore, wii aom doriib ye karub mimo nen bunangka kowimaan.

yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa yi aningkoyiib wongkiwen kuu kirare ebkad mimo karub mimombed kandimo kamiwen.
35 Nimakarub kuyaa doro kerenib, korok korokbed damangkane yedmiwen, “Ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu keroka, karub yena kuu bobni yaambed ongmendimaan kowe, dabab keyaa yekareb yemeren awanenokaa!” andiwen.
36 Kwane, ana nangmidan kangkon ye yaa menenib, wain ok kankoone
37 damangkane yedmiwen, “Eb kuu Yuudan yi king keroka, ebkareb ebmeren bobni yaa kuu awanene yoo!” andiwen.
38 Yesu ye at ming ari kuu kerekiib “KEKEE YUUDAN YI KING” ande wongkiwen.
39 Kwane, amob dookbi ye karub maambed Yesu yaa baande damangkanoon, “Eb kuu Keresumbankowoo? Ebkareb ebmeren awaneneyaa! Kwane, nuwiib bobni yaa kuu awandeyaa!” andoon.
40 Kumban amob dookbi ye karub maambed yedmoon, “Kwamaab! Eb kuu God yaa unindokowoo? Ye dabab kandoon areb kwamune eb kangkon kandewen kui. 41 Anam, nub kuu ambarakmuwen kowe, nubbed bobni kuu yimin. Kumban karub kee ye kuu ma ambarakmindo kii!” andoon.
42 Kwanandekore, Yesu yaa yedmoon, “Yesu, eb oonimbon aom menebka ne nonondanduwaab.” andoon.
43 Kwanandoona, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Nembed ke anam yedmebdaan kei, kibikee eb kuu ne yoom amunbon aombed dobaranuub kii!” andoon.

Yesu Bobnoon
(Mt 27:45-56, Mk 15:33-41, Yn 19:28-37)

44 Kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoone kwane wene awas ayoobmim dowan kereen. 45 Kwaneen kuu aron yurindo. Kwane, kurikuri boyambib darewoob niindem aom ye ambongko dem yaa kebeniwen ye dabua nomkono kuu biringkane ayoob keroon.
46 Kwanoone, Yesu kuu naawonmo komkoon, “Ambe, ne wadkeri kuu eb yaa kabdaan.” ande inum yeenbon narekore bobnoon.
47 Kwanoone, Romdan yi ana nangmi korok kuu kuyaa doreen kumbed komarewa kamoon kuu wedmekore, God yaningko kankoonene yedmoon, “Anam kuu karub kee yorokmo ye karub kii!” andoon.
48 Kwane, nimakarub yemoon kuu komarewa kamaneen kuu wedmi dowad kuyaa nedbe keenombiriwen. Kwane, komarewa kamoon kuu wedmekorib, mimyob wande abadkono yaa wangkanabe ika ambiwoom winiwen.
49 Kwane, Yesu yangkodmia korem kangkon kuyaa doriib. Yena kuu nima Galeli yaambed ye yoman miniwendan. Yi korem kuu ambab areb dobere komarewa kamoon yaa keenombiriwen.

Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen
(Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Yn 19:38-42)

50-51 Yuudan yi taun Arimateaman maa yaningko Yosef kangkon kuyaa doreen. Ye kuu yorokmo ye karub amun. Ye kuu Godbed korok kere ooni yaron munuk ande meedmeen ye karub. Ye kuu Yuudan yi korok korok wengyundidan Sanidirin aom kuu ye aningkoyiib, kumban ye kuu korok korok yenambed Yesu ayem ande dakmiwen kuu ye ee andindo.
52 Kwane, ye kuu wene Pailet yaa kaamonoone ee andoone, Yesu ye bob id kandande wonoon. 53 Kowe, Yosef kuu Yesu ye bob id at ming arimbed kan kubuderene dabua doboob kawanmombed bedmenoon. Kwanekore, Yesu

ye bob id kuu kanwene dumnaddem baangke nidke ongmiwen aom kowoon. Bobkonombon dem kee karub bob maa kuyaom kowindo.
54 Aron kee Sabat ye nekwanabi aron. Aron kubunandamuun kowe, Sabat aron kuu andowandamuun.
55 Kwane, nima Galeli yaambed Yesu yoom miniwendan kuu Yosef ye yoman winiwen. Kwane dem kuu wedmenib, Yesu ye bob id kumaom komarewa kowoone angkimboroon kuu wedmiwen. 56 Kwanekorib, nima kuu ambiyoom winiwen. Wenekorib, baeb amun yemaniib bob id yaa ambeni yeman ye muramurayiib nekwiwen. Kwane, Sabat aron ari kuu Moses ye amob yaa yedme kowoon kwamune dibere yiidkiwen.

24

Bobnoon Yirimbed Ika Demboon (Mt 28:1-10, Mk 16:1-8, Yn 20:1-8)

1 Kwane, Sande ari amkimo kaimbed, nima kuu baeb amun yeman nekwiwen kuu benib dumnaddem bobkonombon yaa winiwen. 2 Wene wedmiiwe, dumnaddem bobkonombon ambongko kebeniwen ye bot kuu kan boronmo angkanoon. 3 Kumban kuyaom awuniwen kuu Yariman Yesu ye bob id kuu wedmindo.
4 Kowe, yi kuu kwane komarewa keroon kii ande kerebkarab kamiiwe, kwane kuyaambed karub ayoob yi ebkad yaa nambirimo kumbed mene yi angkara dobiriwen. 5 Kwaniiwe, nima kuu uni darewoowiib kumbed bumangkenib korok kan kubune okad yiri badmendiwen.
Kumban karubbed yi yaa yedmiwen, “Yiib kuu komandiwed wad doreen ye karub yaa kuu bobkonombon aombed ande onmiib? 6 Ye kuu keyaomban, demboon kii! Ye kuu yiib yoom Galeli yaambed komo yedmendoon kuu meenime. Kwane yedmoon kuu 7 ‘Karub Ye Mingki kuu ambarakmidan yi dingki ari kowaniiwe, at ming arimbed aye kowaniiwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembaneen.’ andoon kui.” andiwen. 8 Kwanandiiwe, yi kuu Yesumbed anuk yi yaa kwane daandoon ye weng kuu meeniwen.
9 Kwane, bobkonombon yirimbed ika miniwen kuu kedmengkandeendan 11iib yoom yena kuyaa doriib korem yoom yaa weng korem daandiwen. 10 Nima winiwen kuu Meri Magdalen yoom, Yoana yoom, Yems yawaan Meri yoom, nima yena yoombed ye apasodan keyaa kwamune daandiwen. 11 Kumban yi kuu nima yi weng kuu anamban andiwen, amborom kuu nima yi weng yi yaa daandiwen kuu idiibban areb ande meeniwen kowe.
12 Kumban Pita kuu yaro kabaanmo wene bobkonombon yiri wonoon. Wene ambongko yaambed awunbe dumnaddem bobkonombon aom wedmoon kuu ye id yaa bedmiwen ye ebkadmo angkeen. Kwane, ika wenene komarewa keroon kee ande kerebkarab kamenmo wonoon.

Kambong Emayus Kiwaan Ari

13 Kwane kuyaron arimbed, Yesu ye kedmengkandeendan ayoob kuu Yerusalem yaambed kambong Emayus kiwaan ari winiwen. Yonka wini kuu awas ayoob yeman. 14 Kwane wedya kuu, yi kuu komarewa keroon kuu yikareb neman daanoon daanoon kamiwen.
15-17 Kwane, yikareb kubiyiibban dakmenib andangkaiwe, Yesu kuu yekareb kwane angkadere yi diambed ye yoom kwane winiwen. Kumban Yesu kuu yikaadkeruni kuu Godbed kebendoon kowe, ye kuu karub maa ande meeniwen.
Kwane, Yesumbed yi yaa kaamondoon, “Yiib kuu ibmo wenonib komo dowad andangkiwen?” andoon.

Kwanandoone, yi kuu yinmone dobiriiwe, 18 yi ayoob ye karub maa yaningko Kileopas kumbed kaamonenoon, “Eb kuu Yerusalem yaa owod weneeb manok kuu kuyaom komarewa keroon kuu ebkaadbankowoo?” andoon.

19 Kwanandoone, Yesumbed yi yaa kaamondoon, “Komarewa keroonkob?” andoon.

Kwanandoone, yimbed inandiwen, “Yesu Nasaretman kui. Ye kuu profesiman, ye kuu God ye aromkono yaambed kami yemooniib wengiib ongmenaboon. Nimakarub kuu ye kuu karub amun yeman andimaib. 20-21 Nubbed meenuwen kuu yembed Israeldan kuu yi ambarakmi yaa biddaneen ye karub kii. Kumban ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib nub korok korok yenayiibbed wengyundanenib aye kowi yeman ande yedmiwen. Kwane, yimbed Romdan yi dingki ari kowiiwe, ye kuu at ming yaa bakumbed dariiwe bobnoon. Kedi. Bobnoon yaambed mene kibikee aron ayoobmim kereen.

22 “Ma, nub nima yenambed nub yaa binangki weng yena daandiwen. Kibik amkimo bobkonombon aom winiwen, 23 kumban ye bob id kuu wedmindo. Kuned engyus wane wedmendiiwe yimbed nima yaa yedmendiwen kuu ‘Ye kuu wadkeroon kii.’ andiiwe, nimambed yi weng kuu nub yaa kanmene daandiwen. 24 Kwane, nub angkodmia yena kangkon wene konombon yiri wedmiwen kuu nimambed dakmiwen areb keroon kowe, ye kuu wedmenindo.” andiwen.

25 Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ongme meenimokbandan kere profesidanbed dakmiwen yaa kuu anam andindodan areb keriwen. 26 Yimbed yedmiwen kuu ‘Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu kwamune durud yewed kandekored ye nambiri aom aomnaneen.’ andiwen.” andoon. 27 Kwanekore, Yesumbed ye dowad Moses ye wengiib profesidan yi wengiib ibduruk kedmengkandekore, God Ye Weng Karadmo kumundin yaambed kedmengkandoon.

28 Kwane, yi kuu mene kambong Emayus dia nandiwen. Kwanekorib, Yesu kuu Emayus burudande wanande kamemoon areb kamoon. 29 Kumban yi ayoobbed ye yaa nangkane yedmiwen, “Aron kubuneen miriknandamuun kowe, nub yoom doberekoruwa.” andiwen. Kwanandiiwe, ye kuu yi yoom dobiri yeman wonoon.

30 Kwane, ye kuu yi yoom arak yaa diberenib, om kande eso andekore, domangkane yi yaa bangkandoon. 31 Kwanoone, yi inamen kuu nandoone, ye kuu Yesu kii ande kaadkere meeneniwen. Kwaniiwe, yi indob arimbed ye kuu angkanoon. 32 Kwanoone, yikareb man yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Kwane, Yesumbed kiwaan ari yarene nub yaa God Ye Weng Karadmo yaambed daandoon kuu, amot areb komberene nub niindem aom denemoon areb keroon kii.” andiwen.

33 Kwane kuyaambed, yaro dore ika wene Yerusalem nandekorib, kedmengkandeendan 11iib yoom karub yena yoom nedbiwen yaa winiwen. 34 Winiiwe, nedbiwendanbed yedmiwen, “Yariman kuu anam bobnoon yirimbed demboon kii! Yekareb Saimon yaa korokbenoon.” andiwen. 35 Kwanandiiwe, karub ayoobbed kiwaan wedyambed komarewa keroon kuu daandiwen. Kwane, yembed om domangkekore bangkandoone, yi inamen nandoone ye kuu Yesu ande kaadkere meeniwen ye weng kangkon dakmiwen.

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Yaa Angkadoroon

36 Kwane, karub ayoob kuu kwane dakmiiwe, Yesu kuu yekareb mimyamo
keriwen aom dangkaro doberene yedmoon, “Yiib yaa yewenub kerok.”
andoon.
37 Kwanoone, yi kuu unenib binangkiwen, amborom kuu yimbed meeni-
wen kuu ye kingkin wedmenuwen manok andiwen.
38 Kumban yembed yi yaa yedmoon, “Yiib komande uniwen? Ku wed-
miwen yaa kuu komande kerebkarab kamiib? 39 Ne dingkia yona yaa
wedmime. Nembed kei! Badmewe wedmime. Kingkin kuu yoma konoyayi-
ibban, ne kee wedmewiib arebban.” andoon. 40 Yesu kuu kwane dakmekore,
ye dingkia yona yaa kuburu kuu korokbendoon.
41 Ye kedmengkandeendan kuu binangkiyiib kubiyiib kumbed kerebkarab
kamekorib, anam ande meenindo keriwen kowe, Yesumbed yi yaa kaa-
mondoon, “Yiib kuu keyaa kee animaniiwoo?” andoon. 42 Kwanandoone,
yimbed oon arab kamiwen kuu barad baan koniwen. 43 Koniiwe, yi indob
arimbed oon kuu anoon.
44 Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Anuk kuu ne kuu yiib yoom dobu-
ruwen kuu kekee dakmaan, Moses ye amob wengiib profesidan yi wengiib
kurikuri yokiib yaa weng korem ne dowad wongkiwen kuu anam id kera-
neen.” andoon.
45 Kwane, yembed yi inamen nandoone God Ye Weng Karadmo ye weng id
kuu meeniwen. 46 Kowe, yembed yi yaa daandoon, “Kwane wongkiwen kuu
Godbed Kinaneena Mananeenman Keresu kuu durud yewed konenib aye
kowaniiwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembaneen.
47 Kwane, ambarakmi yaa koronde God yaa amonombiwed are nonondandi
ye weng kuu ye aningko yaambed ambibkin koremdan yaa kedmengkan-
daniib. Kwane, Yerusalem yaambed andowe kedmengkandaniib.
48 “Kowe, komarewa kamoon kuu yiib kuu wedmiwendan kui.
49 Nambembed yedme kowoon kuu nembed yiib yaa bangkandaniin
kowe, Yerusalem aom dobaraniiwe, Ewen aom yaromkono kondaneenkob.”
andoon.

Yesu Ewen Ari Nen Daanoon

50 Kwane, yembed bindore wene Betani diambed ye dingki kankoone yi
yaa amun kerundoon. 51 Kwane, amun kerundeene, Yesu kuu Ewen ari nen
daanoon.
52 Kwane, yi kuu ye aningko kankoonekorib kubi darewoowiib Yerusalem
yaa ika miniwen. 53 Kwanekorib, yi kuu kwane doberenib kurikuri boyam-
bib darewoob yaambed God yaa kubenimo kamiwen.

Yoon
Yesu Ye Weng Amun Yoonbed Wongkoon

Yoon Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Yoon ye buk andowoon yiri kuu Keresu kuu kane kuu ambobandoon. Yoon ye dowaken kuu ye buk kimingkaibdan kuu Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu, Ye kuu God ye Mingki kii ande anam andibka Ye yaambed wadkeri kandime anded (20:31). Kwane, Yesu komo komo kamenaboon kuye id kuu Yoonbed korokboon. Kwane, Yuudan yi korok korok yedmimaib kuu Yesu ye yoman winiwendan kuu arewa andimaib kowe, Yoonbed inande Yuudan yi inamen kuu arewa ande korokboon.

Wongkoonman

Yoon kuu Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoob kuyaom kuu ye kuu maa. Kowe, ye indobbed komo keroon wedmenaboon kuu wongkoon. Yoon kuu “Yesumbed ye mimyob dowaken keenembirimaan ye karub” (13:23, 19:26, 20:2, 21:7,20,24). Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu Kane Andi Ye Weng (1:1-18)
2. Yesu Kuu God Ye Deme Andowe Awinoon (1:19-51)
3. Yesu Kidangkambon God Ye Deme Awinoon (sapta 2—11)
4. Yesu Burudandoon Ye Orokbon Arimingku Aom Komo Kamoon (sapta 12—19)
5. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (20:1-29)
6. Buk Kee Komo Dowad Wongkoon Ye Weng Kowoon (20:30-31)
7. Yesu Galeli Angkambed Angkadoroona Ye Karub Ediib Wedmeniwen (sapta 21)

Weng Kuu Karub Keroon

1 Yimin andowoon yiri kuu Weng doreen, kwane Weng kuu God yoom
ibmo dobiriwen, kwane Weng kuu God. 2 Andowoon yiri kuu ye kuu God
yoom ibmo dobiriwen.
3 Kumkam korem kuu Weng ye yaambed kowene ongmenaboon, yeyiib-
banbed kuu ma ongmindo kui. 4 Weng kuu wadkeri ye ambokab, kwane
kuye wadkeri kuu nimakarub korem yi nambiri. 5 Kumun aom kuu nambiri
yuroon, kumban kumunbed nambiri kuu kebenenindeban keroon.
6 Karub maa God yaambed kowoona monoon kuu, yaningko kuu Yoon.
7 Ye kuu kuye nambiri ye dowad Godbed yedmenoona wengamboroon
kuu daandok monoon. Kwanikob ye komo daandoon yaambed nimakarub
korem anam andiwed yimin. 8 Yoon ye kumbed ye kuu nambirimban. Ye
kuu nambiri ye weng daandi ye dowadmo monoon. 9 Nambiri anam kee
nimakarub korem yaa nambiri kondimaan kuu okad kiri monoon kii!
10 Kwane, ye kuu okad kiri menene doboroon. Okad kiri kuu ye yaambed
ongmoon kumban, okad kiridanbed ye kuu kuiyoo ande kaadkerune baa-
monindo. 11 Ye kuu yekanmo yaa monoon, kumban yi kuu wedmendandi-
wen. 12 Kuned kane kanembed ye weng wengambere awinenib ye yaa anam
andiwen kuu, yembed yi kuu God ye dana meed keri ye dowad kingkoon.
13 Yi kuu God ye dana meed keriwen kuu ayowa ayowa dobere dobere
miniwen yaambedban o ambimban yi dowaken yaambedban o karub ye
dowaken yaambedban, kukuu God yaambed kui.

14 Weng kee karub kerekore nub aom doboroon. Ye aromkono nambiri
kuu wedmuwen, God ye Mingki mimo ye aromkono nambiri kui, ye kuu
Ambe God yaambed monoon. Ye kuu kabamoon kondoon ye mimyob
dowakeniib anam anamiibbed ibnenoon.
15 Yoonbed ye dowad daande baandoon, “Ne yoman mananeen ye
karub kuu darewoob arimbed, ne arebban, amborom kuu yedin anukbed
doboroon kowe ande daandimain kuye karub kukei.” andoon.
16 Ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib anam anamiibbed ib-
nenoon yaambed nub yaa amun kerundi yemoon kondimaan. 17 Kedi,
amob kuu Moses yaambed kowe kondoon, kumban kabamoon kondoon
ye mimyob dowakeniib anam anamiib kuu Yesu Keresu yaambed kowe
kondoon. 18 Kane kane mim kuu God ma wedmenindo, kumban ye Dana
Mingki mimo, ye kuu God kumbed ye yoom Ambe God yoom kuu ibmo kowe,
ye kuu God kuu komarewa nub yaa korokbendoon kui.

Yesu Ye Dowad Yoonbed Dakmoon

19 Ke Yoon ye weng kei. Yuudan yi korok korok Yerusalem aom doriib
kumbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yenayiib kurikuri awan-
didan yenayiib ben Yooniib yaa kiribiiwa menenib kaamoniwen, “Eb kuu
kane?” andiwen.
20 Kwanandiiwa, Yoonbed nindorokiibbed yi yaa ongme inandoon,
“Ne kuu Godbed kinaneena mananeenman Keresumban.” andoon.
21 Kwanandoona, yimbed ika kaamoneniwen, “Kwani kowe, ma eb kuu
kane? Eb kuu Elaidyayoo?” andiwen. Kwanandiiwa, Yoonbed yedmoon,
“Ne kuu kuimban.” andoona kaamoneniwen, “Kwani kowe, eb kuu profesi-
man ande meedmuub kuiyoo?” andiiwa, Yoonbed inandoon, “Yii.” andoon.
22 Kwane, yimbed yedmiwen, “Kwani kowe, eb kuu kane kui? Ebmeren ye
dowad inande kondebko, wene karub nub ben kiribiiwa munuwendan kuu
ika wene yedmendem.” andiwen.
23 Kwane, Yoonbed profesiman Aisaiya ye weng keyiib kwane yedmen-
doon, “Ne kuu karub amboon angkambed baande daandimain, ‘Kwane,
Yariman ye dowad kiwaan kuu yorokmo ongmime.’ andimain.” andoon.
24 Kwanandoona, Farisidan yena ben kiribiiwa miniwen kumbed 25 Yoon
yaa kaamoniwen, “Kwani kowe, ebka dakmeeb kuu eb kuu Godbed ki-
naneena mananeenman Keresumban, eb kuu Elaidyamban, eb kuu pro-
fesiman ande meedmuubban. Kowe, komande nimakarub kuu baptais
kamendeeb?” andiwen.
26 Kwane, Yoonbed inande yedmendoon, “Ne kuu okbed baptais ka-
mendiin, kumban karub mimo yiib aom doreen kuu yiib yiibkaadban. 27 Ye
kuu ne yoman mananeenman kui. Nembed ye yonkad nong dudmungki kuu
ne yiminban, ye kuu aningko ambab ariyiib kowe.” andoon.
28 Kee kwane wonoon kuu ok Yooden kebed yarambed kambong Betani dia
Yoonbed baptais kamendimaan kuyaa kwanoon.

Yesu Kuu God Ye Sibi Mana

29 Kuye awarimbed Yesu kuu Yooniib yaa meneena wedmenekore yed-
moon, “Kee God ye Sibi Mana, okad ye nimakarub korem yi ambarakmi
araneenman kii! 30 Nembed kamune yedmaan kui, ‘Ne yoman mananeen ye
karub kuu darewoob arimbed, ne arebban, amborom kuu yedin anukbed
doboroon kowe.’ andaan kuye karub kukei. 31 Ne kangkon ye kuu ne
nekaadban kumban, nembed okiib baptais kerundimain kuye dowad kuu
Israeldan yaa ye nen korokbenaneen.” andoon.
32 Kwanandekore, Yoonbed weng kekane yedmendoon, “Kingkin
Karadmo kuu wedmaane ambid aombed on arud areb kumbed kamene

ye ari doreen. 33 Ye kuu ne nekaadban kumban okiib baptais kerune
ande yedmewoon ye Godbed ne yaa yedmoon, ‘Karub kane kuu Kingkin
Karadmombed kamene ye ari dibaraneen kuu Kingkin Karadmoyiib baptais
kerunaneen.’ andoon, ne yaa. 34 Kwamunemo wedmaan kowe, dakmiin
kuu karub kee God ye Mingki kii.” andoon.

Yesu Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon (Mt 4:18-22, Mk 1:14-20, Lk 5:1-11)

35 Kwane kuye awarimbed, Yoon kuu ye kedmengkandeendan ayoob
yoom angkon kuyaa doriiwa, 36 Yesu kuu meneen. Meneene, Yoonbed
wedmenekore yedmoon, “Kedi, yakuu God ye Sibi Mana meneen kii!” an-
doon. 37 Kee kwane Yoonbed yedmoona ye kedmengkandeendan ayoob kuu
kwane Yesu ye yoman winiwen.
38 Kwaniiwe, Yesu amonombe anuk yi ayoob ku meniib yaa wedmendene
kaamondoon, “Yiib kuu komarewa?” andoon.
Andoona, yimbed inandiwen, “Rebai.” (weng id kuu kedmengkandi
korok) “Eb kuu kunayambed dobirimaab?” andiwen.
39 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Yiibka mene wedmime.” andoon.
Kwane, yi kuu wene yembed dobirimaan kuu wedmiwen. Kwane, aron kuu
4 oklok areb yaa doreen kowe, kuye aronki kuu ye yoom dobiriwen.
40 Yesu ye yoman wonoon karub mim maa kuyaa kuu Saimon Pita ye
aagorok Endru kui. 41 Endrumbed ibduruk awinoon kuu ye aagorok Sai-
mon kerekanmo wene yedmenoon, “Godbed Kinoona Monoonman Keresu
kuu wedmenuwen kii.” andoon. (Keresu Hibru wengbed kuu “Mesaiya”
kui.) 42 Kwanandekore, nen Yesuyiib yaa wonoona Yesumbed Saimon yaa
wedmene yedmoon, “Eb kuu Yoon ye mingki Saimon. Kumban eb kuu Sefas
yedmimamaniib kii.” andoon. (Aningko kuye weng id kuu Pita.)

Filip Yoom Natenio Yoom Yaa Baandoon

43 Kwane kuye awari, Yesu kuu Galeli angka wanandamene meenoon.
Kwane, Filip wedmenekore yedmenoon, “Eb ne yoman mene.” andoon.
44 Filip yoom Endru yoom Pita yoom kuu kambong mimodan, kambong
Betsaidadan kui. 45 Kwane, Filipbed Natenio wedmenekore yedmoon,
“Mosesbed ye amob weng aombed wongkoon ye karub, profesidanbed ye
dowad kwangkon wongkiwen kuu wedmenuwen. Kukuu Yesu Nasaretman,
Yosef ye mingki kui.” andoon.
46 Kwanandoona, Nateniombed kaamonoon, “Nasaret kuyaombed kwa-
mune ye karub ma mananeenoo?” andoon. Kwane, Filipbed inande
yedmoon, “Mene wedme.” andoon.
47 Kwane, Natenio meneena Yesumbed wedmene yedmoon, “Karub kee
Israelman anam kii. Ye yaa kuu dudiyiibban.” andoon.
48 Kwanandoona, Nateniombed kaamonoon, “Komarewa kere ne kuu
ebkaadkerewen?” andoon.
Andoona, Yesumbed man inande yedmoon, “Filipbed eb yaa baandindo
kumbed eb kuu yedob at kubun yiri doreeb kuu wedmebdaan.” andoon.
49 Kwanandoona, Nateniombed yedme nare yedmoon, “Kedmengkandi
korok, eb kuu God ye Mingki, kwane eb kuu Israeldan yi King kii!” andoon.
50 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Eb kuu yedob at kubun aom doreewa
wedmebdaan andaan kumbed eb ne yaa anam andeewoo? Kedi, ke kwanan-
daan kee burudande yeka mamaa yeman yena kwane korokbebdaniina
wedmaneeb.” andoon. 51 Kwanandekore, yi yaa yedmoon, “Nembed yiib
yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib kuu wedmaniiwa ambid arimbed

ambongko maa nandaneena engyus kuu Karub Ye Mingki ari kubune daane kamaniib.” andoon.

2

Yesumbed Ok Kuu Amonombe Wain Ok Ongmoon

1 Aron ayoobmim arimbed kambong Kena Galeli angka wonong orok derebi andowiwen kowe, Yesu ye awaan kuu kuyaa wuneen. 2 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kwangkon yiyiib wonong orokbon kuyaa minime ande dowok keendiiwe miniwen. 3 Kwane, wain ok kuu orokdanbed yoobkane dowan keriwen kowe, Yesu ye awaanbed ye yaa yedmeneen, “Yi wain ok kuu dowan.” andeen.

4 Kumban Yesumbed inande yedmoon, “Ena, neyiib nen kumaom daboknewaab, amborom kuu ne aron kuu mokabik minindo kowe.” andoon. 5 Kwane, awaanbed demedan yaa yedmeen, “Yembed komo dakmoka, kuyaamo kwane awinime.” andeen.

6 Ok yeman botbed ongmiwen kumbed Yuudan yi amowamob yaambed oganabi yeman benmeyiib dia dangoon. Ok kuyaom yuungkimaib kuu mimo aom kuu 20 o 30 galon areb kuyaa.

7 Kwane, Yesumbed demedan yaa yedmendoon, “Ok kuyaom bunabime.” andoon. Kwane, yimbed bunabiiwe daamene yaro badbadmo keroon. 8 Kwanekore, yembed yedmoon, “Ok bunabiwen kuu yena kuu orok yariman yaa konime.” andoon. Kwane, demedanbed ok yuundenib wene orok yariman yaa koniwen.

9 Kumban ok kuu amonombe wain ok keroon. Kwane, orok yariman ane wedmoon kumban, wain ok kee kunayambed monoon kuu yekaadban, demedan yimbedmo yi yikaadkeriwen. Kwane, orok yarimanbed wonong awanandameen ye karub yaa baandekore 10 yedmenoon, “Orokbon yaa kuu wain ok amun kudin bangkandaiwe ane dowan kere awarak yaane yomanbed od embeng ye wain ok ambod amunban bangkandimaib. Kumban eb kuu ambod amun yeman ye wain ok kuu kibirebmombed bangkandeeb kii.” andoon.

11 Kee Yesumbed ibduruk yeka mamaa ye dud kami ongmoon kuu kambong Kena Galeli angkambed. Kwane, ye aromkono nambiri korokboona, ye kedmengkandeendan kuu wedmekoriwa ye yaa anam ande meeniwen.

12 Kuye yoman kuu Yesu yoom ye awaan yoom Yesu ye damana yoom ye kedmengkandeendan yoom kambong Kapeenaum yiri wene kuyaa kuu aron yemoonban dobiriwen.

Yesumbed Kurikuri Boyambib Darewoob Aroon
(Mt 21:12-22, Mk 11:12-19, Lk 19:45-48)

13 Yuudan yi Burudandoon ye orok aron dia kere wenuun kowe, Yesu kuu Yerusalem aom wonoon. 14 Kwane, kurikuri boyambib darewoob kuuk aom wedmoonka, karub yena kuu buromakauyiib sibiyiib on arudiib berengkanabiiwe kwane karub yena kuu arak yaa dibonib od ingke baib. 15 Kowe, Yesumbed nong wurud kandene karub buromakauyiib sibiyiib berengkaib korem kuu yenburoona angkanebiiwa, od murubkob kuu ben boketawere kwane od ingke baibdan yi arak kuu ben amonombenaboon. 16 Kwane, on arud berengkaibdan yaa yedmoon, “Keyaom kee angkanime! Komoyiibkob ne Ambe ye ambiwoom kuu berengkimbon keriwen?” andoon.

17 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu God Ye Weng aom kurin kwane wongkoon, “Ne mimyob darewoob kuu eb kurikuri yumbon ye dowadbed ne kuu amot areb denobewoon.” ande wongkoon kuu meeniwen.

18 Kwane, Yuudan yi korok korokbed Yesu yaa yobdoodmo kaamoneniwen, “God ye aromkono wedmi yeman komarewa ongme korokbaneebkob, anam ebbed kee kwane ambangkeeb kuu yimin andanuub?” andiwen.
19 Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Kurikuri boyambib darewoob kee monmaraniib kuu aron ayoobmim aombed ika yenbaniin.” andoon. 20 Kwane, Yuudanbed inandiwen, “Kurikuri boyambib darewoob kee weeb 46iibbed yenbiwen, kumban ebbed yedmeeb kuu aron ayoobmimmombed yenbaniin andeewoo?” andiwen. 21 Kumban kurikuri boyambib darewoob Yesumbed meene dakmeen kuu yeka ye id ande dakmeen. 22 Kowe, Yesu bobnoon yiri ika demboon kuye yomanbed, Yesu ye kedmengkandeendan kuu Yesumbed kwane dakmoon kuu monkone meenekoriwa, God Ye Weng Karadmoyiib Yesu komo yedmooniib kuu anam ande meeniwen.
23 Yuudan yi Burudandoon ye orok aron aombed, Yesu kuu Yerusalem aom dorene yeka mamaa ye dud kami ongmenaboone nimakarub wedmekoriwa ye yaa anam andiwen. 24 Kumban Yesu kuu nimakarub yi inamen korem kuu yekaadkeroon kowe, yi yaa daboknindo. 25 Nimakarub yi kerekmen kuu karub maambed yedmenod kaadkerimban, amborom kuu Yesu kuu nimakarub yi inamen meendobenabi korem yi niindem aom kuu yekaadkeroon kowe.

3

Nikodemus Yaa Kedmengkanoon

1 Yuuman maa yaningko Nikodemus, ye kuu Farisiman kerene Yuudan korem ooni yi kaunsolman keroon. 2 Ye kuu amnoombed Yesuyiib yaa mene yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub nubkaadkeruwen kuu eb kuu kedmengkandi korok Godbed nenkowoona menewen kui. Amborom kuu yeka mamaa ye dud kami kuu Godiib eb yaa doreenkob kwamune kuu ongmimaab.” andoon.
3 Kwane, Yesumbed neman inande yedmoon, “Nembed ke anammo yedmebdaan kei, God ye oonimbon aom kuu angkon ika woonaneeb kumbed wedmaneeb.” andoon.
4 Kwanandoone, Nikodemus neman kaamonoon, “Karub kaine aamnoon kuu komarewa kere angkon woonaneen? Kowe komo kere ika awaan yu kabeyob aom kuu awunekore ika kuu woonaneenka? Yiminbanii!” andoon.
5 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed ke anammo yedmebdaan kei, karub mim kanembed God ye oonimbon aom kuu aomnaanban, kumban okiib Kingkiniib yaambed woonaneen kumbedmo. 6 Nimakarub kuu okaddanbed woonimaib. Kwane kowe kingkin kuu Kingkin Karadmo yaambed woonimaan. 7 Kowe, ika wooni ye weng kee dakmiin keyaa binangkimban. 8 Nuub kuu ye dowakenmo kunaya awuune wanandameen kuu kwane kuyaa winimaan. Kwane kuna weneen o kunayambed monoon kuu baamonindeban. Kowe nimakarub korem Kingkin Karadmo yaambed wooniwen kuu kwamune.” andoon.
9 Kwanandoone, Nikodemusbed neman kaamonoon, “Kee komarewa kwananeen?” andoon.
10 Kwane, Yesumbed man inandunoon, “Eb kuu Israeldan yi kedmengkandi korok darewoob kumbed akee, komande kaadkerindo kerewen?
11 Nembed ke anammo yedmebdaan kei, nub kuu komo nubkaadkeriwen kumbed dakmimaub. Kwane nuwiib wedmimaub kumbed dakme korokbimaub. Kumban yiib kuu nubbed komo dakme korokbimaub kuu ma wengambere awine kandimokban. 12 Ne kuu okad kiri ye dobiri yaambed

koweni dakmaan kumban, eb kuu ne yaa anam anduwokban. Kwani kowe, Ewen ari ye dobiri ye kerekmen yaambed dakmaniin kuu komarewa anam kiyi anduwaneeb? Dowan! 13 Karub mim kanembed Ewen aom kuu ma winindo kumban, karub mim yembedmo Ewen aombed monoon kuu Karub Ye Mingki yembedmo kui.

14 “Mosesbed amiibban ye amboon angka niin kuu at arimbed kankoonoon areb kuu, Karub Ye Mingki yaa kwangkon kwananiib. 15 Kuyaa kuu kane kanembed ye yaa anam andaniib kuu wadkeri aron korem korem kandaniib. 16 Kwamune, God kuu okad nimakarub yaa ye mimyob dowaken darewoob keendoon kumbed ye Mingki mimo kondoon. Kowe, kane kanembed ye yaa anam andaniib kuu bobnaibban, wadkeri aron korem korem kandaniib. 17 Kwane, God kuu ye Mingki okad nimakarub yaa kowoona monoon kuu ye yaambed bobni yaa burudande bindi ye dowad monoon, wengyunde dabab kondi dowad minindo.

18 “Kane kane ye yaa anam andaniib kuu yi yaa wengyunde dabab kondaanban, kumban kane kanembed God ye Mingki mimo yaa anam andaibban kuu yi yaa wengyunde dabab konde dowan keroon kii. 19 Wengyundi ye weng kuu kamune kii, Nambiri kuu okad yiri monoon, kumban nimakarub kuu nambiri korondenib kumunbed yi dowaken darewoob keriwen, amborom kuu yi kuu arewamo kamimaib kowe. 20 Karub korem kanembed arewa kamimaib kuu nambiri yaa kuu arud wandembirimaib kowe, nambiri yaa kuu manaibban keriwen, amborom kuu komo ambangkiwen kuu ben dian yuraan andiwed kowe uniwen. 21 Kumban kane kanembed anam anam yaambed awine dobirimaib kuu nambiri aom aomdaraniib. Kwane, komo kamiwen kuu God yaambed kwaniwen kuu dianbonmo keraneen.” andoon.

Yoon Baptaismanbed Yesu Ye Dowad Dakmoon

22 Keye yoman, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu siti domonde Yudea ye kambong kambong yaa winiwen. Kwane kuyaambed aron yena yi yoom doberene kuyaambed nimakarub baptais kerimaan. 23 Kuyaron kuu Yoon kuu kambong Salim dia Aenon yaambed nimakarub yemoon baptais dowad womoniyiibban menebiiwa baptais kamenandeen, amborom kuu kuyaa kuu ok yemoon kowe. 24 Kwanoon kuu Yoon kuu wii aom kankamonindo yaron yaambed.

25 Kwane, Yoon ye kedmengkandeendan dore Yuuman maa dore okambe yimin kere kurikuri kami ye amowamob yaambed wengbiriwen. 26 Kwane, Yoon yaa menenib yedmiwen, “Kedmengkandi korok ee, Yooden yara wim yaa menene ewiib yaa doboroon ye karub, ebbed ye dowad dakme korokbendewen kui, ye kuu baptais kameena nimakarub korem kuu ye yaa wenebiib kii.” andiwen.

27 Kwane kuyaa kuu Yoonbed inandoon, “Karub kuu Ewen arimbed komo konoon kumbedmo awine kandaneen. 28 Nembed yedmaan, ‘Ne kuu Godbed kinoona monoonman Keresumban, kumban ne kuu ye dowad nedin Godbed nenkowoonkob manaan.’ andaan kuu yiib yiibkaadkeriwen kui. 29 Wonong boriwen kuu karub kane yaa boreniwen kuu kuye wonong. Ye awani ye angkodmi awanimbon kuyaa wonoon kuu boriwenman yaa wengambarande meenme dibirimaan. Kowe ye wengiib wengambirimaan kuu kubi darewoob kerimaan. Ne kubi kuu kwamune areb, yiminmo keroon. 30 Yesu kuu darewoob ari keraneene, ne kuu embeng yiri keraniin.” andoon, Yoonbed.

31 Arimbed monoonman kuu ye kuu arimbed korem kuu burudad-
moon. Ma okad kirimbed monoonman kuu okad kiriman kowe, ye dakmi
kuu okad kiridanbed dakmimaib kwanemo. Ewen arimbed monoonman
kuu yembedmo korem burudandoon arimbed. 32 Yembed wedmooniib
wengamboroonniib kuu dakme korokbendoon kumban, nimakarub korem
kuu wengamberedandiwen ma awine kandindo. 33 Kowe kane kanembed
arimbed monoonman ye weng wengambere awine kandiwen kuu “God kuu
anammo kii.” andiwen. 34 Kane kuu Godbed nenkowoona monoon kuu God
ye weng dakmimaan, amborom kuu God kuu ye Kingkin yiminmo konoon
kowe. 35 Awodki kuu Dana Mingki yaa mimyob dowaken keenoon kowe,
kumkam korem kuu ye dingki ari wuroon. 36 Kane kanembed Dana Mingki
yaa anam andiwen kuu wadkeri aron korem yeman kuu kandiwen, kumban
kane kanembed Dana Mingki ye weng wengambere awine kandindo kuu
wadkeri kuu wedmaibban, amborom kuu God ye norin arud darewoob kuu
yi ari kowaneene angkimbaraneen.

4

Yesu Yoom Samaria Wonong Yoom

1 Yariman Yesu kuu Yoon burudande kedmengkandeendan yemoon
yemooniib bene baptais kamoon kuu Farisidanbed wengambiriwen.
2 Anam kukuu baptais kamendiib kuu ye kedmengkandeendanbed kamiib,
Yesu yembedban. 3 Kwane, wengambiriwen kuu yekaadkerekore Yudea
domonde ika yookmen Galeli angka wonoon. 4 Kuned Yudea dore Galeli
dore wedya kuu ambibkin Samaria kowe, Samaria nandoon.
5 Kowe, ye kuu mene Samaria aom taun maa Saikaa andimaib yaa
monoon. Kuye dia okad kuu Yekobbed ye dana Yosef yaa konoone, 6 kuyaa
kuu Yekob ye okdobon angkuun. Kwane, kiwaan meniib kumbed Yesu kuu
yonka ambab monoon kowe, aromkono dowan kerene aronkob arimbed
okdobon kuyaa dibeen.
7-8 Ye kedmengkandeendan kuu taun aom animan berengkok winiwen.
Winiwena, Samaria wonong kuu ok yuundok muneen. Menuune, Yesumbed
yedmendoon, “Ubbed ok maa yuun kawaneewa ananiinoo?” andoon.
9 Kumban Yuudaniib Samariadaniib kuu ma dabokne wimokban kowe,
Samaria wonongbed Yesu yaa inandeen, “Ma eb kuu Yuuman, ne kuu
Samaria wonong kowe, komo dowad ‘Ne yaa ok maa yuun kawaneewa
ananiinoo?’ ande kaamowewen?” andeen.
10 Anduune, Yesumbed inandundoon, “Ub kuu Godbed komo munob kon-
dooniib ne kuu kaneyiib kuu ubkaadkerewen karen, ub kuu kaamoweewa
wadkeri ok kabdaana anewen karen.” andoon.
11 Kwane, wonongbed man inandeen, “Korok aa, ma ok kuu kongdem yiri
kereene eb kuu yuungki yeman ma maandindo. Kwani kuu wadkeri ok kee
kunayambed yuundaneeb? 12 Nub awo aman yiri Yekob kuu ye okdobon
kee yeyiib animamoone, ye meediib ye sibi kawiib buromakauyiib kuu
kuyaambed animaiwe, nub awoya yaa kondoonaa! Ebbed ye burudande
ebbed darewoob kerandewedoo?” andeen.
13 Kwananduune, Yesumbed inandoon, “Ok kekeembed ananiib kuu ika
ok moom keraniib, 14 kumban kane kuu nembed ok konaniin kumbed
ananeen kuu ika ok moom ma keraanban. Anamaa, nembed ok kee konaniin
kuyiib kuu kirubdem kere yingke kamenene wadkeri aron korem yeman
keraneen.” andoon.
15 Kwane, wonongbed yedmeneen, “Korok ee, ok kuu neyiib maaweewa,
ok moomiib kerimban kereni, okdobon keyaa mene yuungkanabembiri kuu
koronda.” andeen.

16 Kwananduuna, Yesumbed yedmendoon, “Wene ub karub yedmenebko,
ye yoom ikakman minime.” andoon.
17 Kwane, yumbed man inandeen, “Ne kuu ne ambiyiibban.” andeen.
Kwane, Yesumbed yedmendoon, “Ubbed ne ambiyiibban ande yedmeeb
kuu yorokmo weng. 18 Kumban anam kuu ubbed anukbed karub awan-
mewen kuu angkoyiib kerewen kii, kwane kibireb kuu ub karub yoom
dibeeb kuu ub ambimban, awanindo kii. Ke yedmeeb kee anamaa.” andoon.
19 Kwanandoone, wonongbed yedmeen, “Korok ee, nembed meene wed-
maan kuu eb kuu profesiman kii. 20 Nub awoya yiri kuu aangko karimbed
God yaningko kankoonimaib. Kumban yiib Yuudan kuu Yerusalem aombed
yaningko kankoonime andimaib.” andeen.
21 Kwane Yesumbed yedmoon, “Wonong ee, ne weng kee awine. Ni-
makarub kuu aangko kwarimbedban Yerusalem aombedban kuu Ambe God
yaningko kankoonaniib kuye aron kuu mananuun kii. 22 Yiib Samariadan
kuu yiib koronbed no God yaningko kankoonimaib. Ma, nub Yuudan kuu
kane yaa yaningko kankoonimaub kuu nub nubkaad, amborom kuu bobni
yaa kuu burudande bindi ye weng kuu Yuudan yaambed kowe. 23 Kumban
aron kuu menuun kukuu kibireb kee muneen kii, Ambe God yaningko
kankoonimaibdan anam kuu kingkiniib anammoyiib yaambed yaningko
kankoonaniib, amborom kuu nimakarub kwamunemo kuu ye dowaken
kowe. 24 God kuu kingkin ye kerekmen angka doreen kowe, yaningko
kankoonidan kuu kingkiniib anammoyiib yaambed yaningko kankoonime.”
andoon.
25 Kwane wonongbed inandeen, “Nekaadkeraan kuu Godbed Kinaneena
Mananeenman, Keresu kui, ye kuu mananeen. Yembed menene inameniiwa
meeniyiiwa korem kuu nub yaa ambobande kedmengkandaneen.” andeen.
(Keresu Hibru wengbed kuu “Mesaiya” kui.)
26 Kwananduune, Yesumbed nadwarene yedmoon, “Ubbed kuu dakmeeb
ye karubka ne kei, ne andewed kii.” andoon.
27 Kwane, kuyaambed Yesu ye kedmengkandeendan kuu ika mene wed-
mibka, Yesu kuu wonong yoom dakmiib kowe, yi kuu binangki darewoob
keriwen, kumban “Eb kuu komo dowaken kerewenka?” o “Komande yu
yoom dakmibka?” ande kamindo.
28 Kwane, wonong kuu yu ok yuundi yeman kuri keende ika taun aom
wenenu nimakarub yaa dakmeen, 29 “Mene wedmime, karub kee nembed
komo kamaan korem kuu daawoon. Kowe kee Godbed Kinoona Monoon-
man Keresu keraneen dee kii?” andeen. 30 Kwane, yi kuu taun aombed
angkadere Yesuyiib yaa andowe winiwen.
31 Kwane kuye aronbed ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, “Ked-
mengkandi korok ee, animan kee ma ane.” andiwen.
32 Kumban Yesumbed yedmendoon, “Ne kangkon ne animaniiwa kuu yiib
koron yeman kumbed ne kuu animain.” andoon.
33 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yika neman kaamonenoon
kaamonenoon kamiwen, “Komarewa karub maa animan kuu kanmene
konoonkowoo?” andiwen.
34 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Ne animan kuu ne nenkowoona manaan
ye God ye dowaken kui, ye deme awine dowan kera. 35 Yiib kuu wood
kaningiib dowan keranuun kuu yumu wandi aron kuu kamune ma yedmi-
maiwoo? Ee, kui. Kwani kowe nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib
indob nandenib wedmime, Godbed nimakarub yi niindem aom nekwoon
kowe idiib keroon areb yumunoon kowe wandi aron kereen kii. 36 Kedi,

kibireb kwangkon yumu wandi ye karub kwangkon ye kakman kuu kandimaan. Kwane kibireb kwangkon, ye kuu wadkeri aron korem ye dowad kab wandimaan. Kwani kowe, kibingkoonmaniib yumu wandi ye karuwiib kuu ibmo kubaniib. 37 Keye weng kee, karub maambed kab kibingkoone karub maambed yumu wandoon kuu anamaa. 38 Yiib arumindo kuyaa kuu nembed 'Wene kab wandime,' ande yedmaan. Kowe karub yena yi yobdood deme ye id kuu yiibbed wande biwen kui." andoon.

39 Kwane, wonongbed "Komo kamaan korem kuu dakmewoon." ande yedmeen kumbed Samariadan taun keyaom doriib yemoon kuu Yesu yaa anam andiwen. 40 Kwane yi ku miniwen kumbed Yesu yaa nangkane yedmeniwen, "Eb kuu nub yoom doberem." ande kamiib kowe, Yesu kuu aron ayoob yi yoom doboroon. 41 Kwane, ye weng ku dakmoon kumbed angkon nimakarub yena yemooniib anam andiwen.

42 Kwane wonong kuyaa yedmendiwen, "Ubbed dakmewen kumbedmo nub anam andokban, amborom kuu nubka nubkarewiib wengamberenub kwane kaadkeruwen kuu, anam kuu ye kuu okaddan Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub kii." andiwen.

Yesumbed King Ye Korok Maa Ye Mingki Ongmoon

43 Aron ayoob dowan keruuna, Yesu kuu Galeli angka wonoon. 44 Anuk kuu Yesu yekareb korokboon kuu, profesidan kuu yika ye ambibkindanbed yi kuu wedmendandimaib. 45 Kwane, Galeli aom mene awudoroon kuu Galelidanbed kubeniwen, amborom kuu Yuudan yi Burudandoon ye orokbon Yerusalem aom yiyiib winiwen kumbed Yesumbed komo ambangkoon korem kuu wedme yikaadkeriwen kowe.

46 Kowe angkon ika yookmen mimo kambong Kena Galeli angka wonoon. Anuk kuu kuyaambed ok amonombe wain ok ongmoon. Kwane, king ye korok maa kuu kuyaa doboroona ye dana mingki kuu taun Kapeenaum aom anikad angkeen. 47 Kwane dana kuu bobnandamoon kowe, karub kee wengamboroonka Yesu kuu Yudea angkambed Galeli aom monoon kowe, ye kuu Yesuyiib yaa wonoon. Wenene, yiri wunubko ebbed ne dana ongme ande nangkanoon.

48 Kwane, Yesumbed yedmenoon, "Yiib kuu yeka mamaa ye dud kamiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib kuu wedmekoriwed kumbed yiib kuu anam andandiwedoo?" andoon.

49 Kumban king ye korokbed yedmoon, "Korok, ne dana bobnindo keye aron keembed wenemaa." andoon.

50 Kwane Yesumbed inandoon, "Eb dana kuu amun kere wadkeraneen kowe meenimban, wene." andoon.

Kwane karub kee Yesu ye weng wengambere awine kande wonoon. 51 Kwane, karub kuu kiwaan yaa weneena, ye demedanbed weng kanmene kiwaan wedyambed durunene dana wadnoon ye weng kuu ye yaa yedmeniwen. 52 Kwanandiiwa kaamonendoon, "Aron komo yaambed kuu kwanoon?" andoona, yedmeniwen, "Kinon aron kuu 1 oklok yaambed anikad dowan keroon." andiwen. 53 Kwane, awodki kuu meenoon, "Aron kuu kuyaambed, Yesu kuu 'Eb dana kuu wadkeraneen.' ande yedmewoon kiyo." andoon. Kwanoon kumbed ye yoom ye nimadana yoom korem yambiwoom doriibdan kuu anam andiwen.

54 Kowe, Yesu kuu Yudea domonde Galeli ambibkin aom monoon kuu kami yeka mamaa ye dud kuu ayoob ongmenaboon.

5

Okwumbon Diambon Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon

1 Kuye yoman kuu Yesu kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok dowad
Yerusalem ari wonoon. 2 Yerusalem aom siti kuuk ye sibi ambongko
dia kuu okwumbon angkuun. Yaningko Hibru wengbed kuu Betsata
andimaib. Kuyaa kuu bot dongka emekdem angkoyiib dowadbed dare
kanawanewandiwen. 3-4 Yumbon keyaa kee indob tutiib wana kerewonon-
iib id yidnooniib kuu karub yemoon dangembirimaib.* 5 Karub maa kuu
weeb 38iib id yidnoon kuu kuyaa angkeen.
6 Kwane, Yesumbed menene karub kee wedmenekore, karub maa
yaambed wengamboroon kuu karub kee kamune aron doboob id yidnoon
kowe, Yesumbed kaamonoon, “Eb dowaken amun kera ande meenewenoo?”
andoon.
7 Kwane, id yidnoonmanbed inandoon, “Korok, ne kuu karub maa kanem-
bed okwumbon buudmimaan kuyaom kuu awawe nen kamoni ye karuwiib-
ban. Kwane, ne kuu kumaom aomnande kaimain kumban, karub maambed
yedin kuyaom aomnimaan.” andoon.
8 Kwane, Yesumbed yedmenoon, “Yaro yeedere. Eb keta nande wene.”
andoone, 9 kwane kirodmo amunmo keroona, ye keta nande wonoon.
Kee kwanooniib kuu Sabat aron arimbed. 10 Weneene, Yuudan yi korok
korokbed ye yaa yedmeniwen, “Amobbed yedmoon kuu Sabat aron ari kuu
eb keta nan wanaabban.” andiwen.
11 Kwanandiiwe, neman inandundoon, “Ne ongmewoon ye karubbed ‘Eb
keta nande wene.’ ande yedmewoon.” andoon.
12 Kowe ye yaa kaamoneniwen, “Karub kuu keta nande wene andoon kuu
kane yee?” andiwen.
13 Karub kanembed ye ongmoon kuu ye koron, amborom kuu Yesu
kuu karub yemoon nimingkaib aom andokbe aomnoon kowe. 14 Kwane,
amaanbed kurikuri boyambib darewoob yaa Yesumbed karub kuu
wedmenekore yedmenoon, “Meenme, eb kuu angkon ika amun kerewen
kowe. Ambarakmi yaa deerewande. Arewa yaa korondaabban kuu dabab
darewoob eb anuk yiri ye dabab arebban kandaneeb.” andoon.
15 Kwane, karub kumbed Yesu domonene Yuudan yi korok korok yaa
wenene Yesumbed ne ongmewoon ande daandoon.

Yesu Yoom God Yoom Kuu Ibmo

16 Kwane, Yesumbed kwanoon kuu Sabat arimbed kowe, Yuudan yi korok
korokbed Yesu yaa manmo keriwen. 17 Kumban Yesumbed yi yaa yedmen-
doon, “Ne Ambe kuu aron korem kwamune ambangkimaan mene kibikee
kowe, ne kangkon kwamunemo ambangkimain.” andoon. 18 Yesu kuu Sabat
ye amob domabangkimaan kuye dowadiib God kuu ye Awodki andimaan
kowe God kuu ye yoom ibmo ande korokbimaan kuye dowadiib kumbed
Yuudan yi korok korokbed aye kowi ye inamen darewoob keriwen.
19 Kwane, Yesumbed inandundoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yed-
mendaan kei, Mingki kuu yeka ye kabamoonmo kuu awinaanban. Kwane,
Awodkimbed komo awinimaan kumbedmo wedmene kwane ambangki-
maan. Awodkimbed komo ambangkimaan kuu Dana Mingki kwangkon
ibmo kere ambangkimaan, 20 amborom kuu Awodkimbed Dana Mingki yaa
mimyob dowaken keenimaan kowe, yembed komo awinimaan korem kuu

* **5:3-4:** Buk Yoon kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Yi kuu ok buudmi dowad meedmimaib. Aron yabyeb mimo mimombed Yariman ye engyumbed okwumbon yiri buudmimaan. Kwane, kanembed ibduruk okwumbon aom aomnimaan kuu komo arewa keroon kuu wadkere amun kerimaan.

korokbenimaan. Ee, kwane yiib kuu binangkaniib kii, ye yaa kami darewoob darewoob kamunemban yena arimbed Dana Mingki yaa korokbenaneen kowe. 21 Awodkimbed bobni yiri kankoone wadkeri kondimaan kowe, ye Mingki kwangkon kamunemo kane kane yaa wadkeri kondande dowaken keroon kuyaa kondimaan. 22 Awodki kuu wengyunde dabab ma kondimokban, wengyundi deme korem kuu kande Dana Mingki ari kowoon. 23 Kwanoon ye dowad kuu nimakarub korem kuu Awodki yaningko kankoonimaib areb kwane, Dana Mingki yaningko kwangkon kankoonime anded. Dana Mingki kuu Awodkimbed nenkowoona monoon kowe, kane kanembed Dana Mingki yaningko kankoonokban kuu Awodki yaningko kwangkon kankoonokban keriwen.

Dukni Ye Kiwaaniib Wadkeri Ye Kiwaaniib

24 “Kwani kowe, nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed ne weng wengambere Godbed ne nenkowoona manaan yaa anam andoon kuu, wadkeri aron korem kuu kandoon kii. Kowe ye kuu dabab kandaanban, kwane bobni yaa domone wadkeri yaa yanoon. 25 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, aron menuun kuu kibireb kee muneen. Aron kuu kei, kane kane ambarakme kingkin ye kerekmen yaambed bobnemoon areb keriwendan kuu God ye Mingki ye weng wengambere awine kandaniib kuu wadkere doraniib. 26 Awodki ye kuu yeka wadkeri ye ambokab kowe, ye Dana Mingki yaa konoone kamunemo keroon. 27 Kwane, ye yaa kuu wengyunde dabab kondi ye aromkonoyiib konoon, amborom kuu ye kuu Karub Ye Mingki kowe.

28 “Weng keyaa binangkanabaib. Aron menuun kuu dukniwendan kwangkon ye weng wengamberenib, 29 yi bobkonombon yirimbed ika dembaniib. Kwane, amun amun kamiwendan kuu wadkeri kandi ye dowad dembaniib, kumban arewa kamiwendan kuu bene dabab kondaneen ye dowad dembaniib. 30 Neka ne kabamoonmo kuu awinainban. God ye weng wengambirimain kumbed wengyundimain. Ne wengyundi kuu yorokmo, amborom kuu neka ne kubi dowadban kwanimain, yedme kowoona manaan ye God ye kubi dowad kwanimain.

Yesu Kuu God Ye Mingki Kwane Dakmiibdan

31 “Neka nemeren ne dowad daandaniin kumbedmo kuu yiminban keraneen. 32 Kumban karub maambed ne dowad yaa daandimaan, ye kuu God kui. Ne nekaad, ye weng ne dowad dakmeen kuu yiminmo yee.

33 “Yoon, ye yaa kuu yiibbed weng yuk benbidan yedmendiibkob winiiwe, kwane weng anam kuye dowad kuu daandoon. 34 Nimakarub yi weng ne dowad kuu ne weng yimin keri yemanban, kumban Yoon ye weng dakmaan kuu yiib ne yaa anam andibka bobni yaa burudande bindok andid. 35 Yoon kuu lem areb, namberene deneen. Ye weng kuu nambiri areb kumbed yiib kuu aron dukmen nambiri kuyaa dowaken kerenib kubiwen.

36 “Kumban ne dowad daandoon yeman maambed Yoonbed ne dowad daandoon burudande darewoob arimbed kukei. Ne Ambembed deme kawoona awinaan kuu yembed nenkowoona manaan ye korokbendi yeman kui. 37 Ne Ambe yembed ne nenkowoona manaan kuu ye kangkon ne dowad daandoon. Kumban yiib kuu ye weng yuudiib ye murubiayiib kuu ma wedmimokban kerenib, 38 ye weng kuu wengambere kande yiib mimyob aom amuknimokban keriwen, amborom kuu Ambembed ne nenkowoona manaan kuyaa kuu yiibbed anam andenindo kii. 39 Yiib kuu God Ye Weng Karadmo kuu kimingke andangkembirimaib kumbed wadkeri aron korem yeman kandanuub manok ande kamimaib. Kedi, God Ye Weng Karadmo kee

dakmeen kuu ne dowad dakmeen, 40 kumban yiib kuu mene wadkeri kandi
dowad kuu ne yaa wunekariwen.
41 “Ne kuu karubbed kubewe amun andewime ande meenimokban,
42 kumban yiib meeni kuu nekaad. Ne nekaad kuu God ye mimyob
dowakeniib yiib niindem aom ma angkokban keriwen. 43 Ne kuu Ambe
yaromkonombed manaan, kumban yiib kuu ne yaa anam ande awinindo.
Kwane, yiib kuu karub mamaambed yeka yaromkonombed mananeen kuu
ye yaa wengambere amun ande awinenaniib kii. 44 Yiib kuu karub yiib
amborongaad yaambed neman karub amun ande kubenoon kubenoon
kamimaib. Kumban yiib kuu yembedmo ye God ye dowaken yaambed
doburubko nub yaa karub amun ande kubendok andimokban. Kwaniyiib
kowe, komarewa kere ne yaa anam anduwaniib?
45 “Kwani kowe, nembed Ambe ye arinambo ari yiib wengyundandaniin
ande meenaib. Yiibka mene anam andiwen kuu Moses kuu nub awandi
ye karub kuyaa kowiwen kowe, Mosesbed yiib yaa kuu wengyundanda-
neen kii. 46 Yiib kuu Moses yaa anam anduniwen karen, ne yaa kangkon
anam andiwen karen, amborom kuu Moses ye kuu ne dowad wongkoon
kowe. 47 Kumban yiib kuu yembed wongkoon ande anam andunindo kowe,
komarewa angkon ne weng kee dakmiin keyaa kee wengambere anam
andaniib? Dowan.” andoon.

6

Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon
(Mt 14:13-21, Mk 6:30-44, Lk 9:10-17)

1 Kee kwanoon kuye yoman, Yesu kuu ok bowan Galeli yara yanoon. (Kuu
ok bowan Taiberias andimaib.) 2 Kwane, kadaareb yemoon Yesu ye yoman
winiwen, amborom kuu wedmeniiwa yeka mamaa ye dud kamimbed bob
anikad korere ongmenaboona amun keriwen kowe. 3 Kwane, Yesu kuu wene
aangko kawene aangko kebed yaa ye kedmengkandeendan yoom dibiriwen.
4 Yuudan yi Burudandoon ye orok kuye aron kuu dia dore wenuun.
5 Kwane, Yesu kankoone wedmoon kuu kadaareb yemoon kuu yeyiib
yaa menebiib kowe, Filip yaa kaamonenoon, “Animan kuu nimakarub keyi
dowad kuu kee kunayambed berengkanuub?” andoon. 6 Yesu kuu yemeren
ye meeni aom komo kerandameen kuu yekaadkeroon, kumban Filip ye
komboon kaamoneni dowadmo kwanandoon.
7 Kwane Filipbed inandunoon, “Wood kaning kaningiib ye deme kakman
kandaneeb kumbed karub mimim yi korem yi animan berengkaneeb kuu yi
korem kuu embengmo ben ananiib.” andoon.
8 Kumban ye kedmengkandeenman maa Saimon Pita ye aagorok En-
drumbed kankoone dakmoon, 9 “Kei dana kee baali ye om angkoyiib okyiri
oon embeng ayoowiib benmonoon kumban, nimakarub korem kee nek-
wanuub kuu yimin keraanban kii.” andoon.
10 Kwane Yesumbed yedmoon, “Nimakarub kuu awinandibko dibirime.”
andoon. Kereekbonmo kowe nimakarub korem kuu kwari dibiriwen.
Karubmo kimingki kuu 5,000iib areb. 11 Kwane, Yesumbed om kandene
God yaa eso andekore nimakarub diberiib yaa yi dowaken ane iib keraniib
yaambed bangkandenmo yaroon. Kwane areb kuu okyiri oon kwangkon
kwamune keroon.
12 Kwane, yi korem kuu anenib mikmone yimin keriwen kowe, Yesumbed
ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Animan korondiwen ye dungkun
dungkun kuu anwaubban kowe, ben wenorime.” andoon. 13 Kwane, om

angkoyiib ane korondiwen ye dungkun dungkun biwen kuu ben kabed darewoob wad ayoowiib aom kambiriiwe ambonmo wirewonoon.
14 Kwane, nimakarub kuu kami yeka mamaa dud kuu Yesumbed ongmoona wedmekorib yedmiwen, “Profesiman darewoob kuu okad yiri mananeen andimaib kuu anam kuu ye keiyo.” andiwen. 15 Kwane, nimakarub yi dowaken kuu Yesu kuu nende king kowem ande meeniwen kuu ye yekaadkeroon kowe, Yesu kuu yekirimo koronde aangko angka wonoon.

Yesu Ok Ari Dodkanmo Wonoon (Mt 14:22-33, Mk 6:45-56)

16 Mirikne wonoone ye kedmengkandeendan kuu bowan yiri winiwen. 17 Kwane, yi kuu wene ud motod aom aomnekoriwa, bowan kuu andowe yane ika Kapeenaum yaa yane weniib kumban, Yesu kuu yiyiib yaa mene durunde daboknindo kwane miriknoon. 18 Kwane, nuub darewoob wuruwoone ok ari kuu oknondok kameen. 19 Kwane, ye kedmengkandeendan kuu ud domenmo weniib ye ambab kuu kilomita benmeyiib areb kere wedmibka, Yesu kuu ok ari dodkanmo meneen kowe, uni miin darewoob keriwen. 20 Kumban Yesumbed yi yaa yedmoon, “Unaib, nembed kei.” andoon. 21 Kwane, dowakeniib kerenib Yesu nendenib motod aom kamoniib kumbed erebnarimban kwane motod kuu yimbed domenmo weniib kuye okbon yaa yaro wirineen.
22 Kwane kuye awarimbed, kadaareb ok yara kuyaa doriibdan kuu meene kaadkeriwen kuu motod mimo dobureen kumbed ye kedmengkandeendan yimbirimo Yesuyiibban motod aom kuu awune winiwen. 23 Kwane, Taiberiasdan kuu yi motod yenambed yaro Yariman Yesumbed animan be God yaa eso ande bangkandoona aniwen ye yumbon yaa wiribiwen. 24 Kwane, yikaadkeriwen kuu Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu kuyaamban keroona yi kuu motod aom aomne Yesu ande Kapeenaum yaa yane onmenmo winiwen.

Yesu Kuu Wadkeri Ye Om

25 Kwane ok bowan yarambed wedmenekoriwa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok, eb kuu keyaa kee aron komo arimbed menewen?” andiwen.
26 Kwane, Yesumbed yi yaa inandunde yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib kuu nembed yeka mamaa ye dud kami ongmenabaan wedmiwen kwande ne ande onmenmo yarokban. Yiib kuu animan anene yimin keroona korondiwen kwandiwed kei. 27 Kwani kowe, arewa kere deendaneen ye animan ye dowadbed deme awinaib. Kumban arewa kere deendaanban ye animan ye dowadbed deme awinime. Kukuu wadkeri aron korem ye animan Karub Ye Mingkimbed kondaneen kui. Kedi, Ambe Godbed ye yaa kuu dowakeniib kowene kine kowoonman kui.” andoon.
28 Kwane, yimbed kaamoniwen, “Komo komo deme God ye dowaken yaambed ambangkanuub?” andiwen.
29 Kwane Yesumbed inandundoon, “God ye dowaken ambangki yiib yaa kuu, yembed yedme kowoona monoonman yaa anam andime anded.” andoon.
30 Kwane yimbed inandiwen, “Komo kami yeka mamaa ye dud kuu ongmaneebkob wedmekorub, nub kuu eb yaa anam andanuub? Kwani kowe komo kamaneeb? 31 Nub awoya aman yiri kuu amiibban ye amboon angkambed om mena kuu aniwen. God Ye Weng Karadmombed kwane ‘Ewen arimbed yi yaa Mosesbed om animan bangkandoona aniwen.’ ande wongkoon.” andiwen.

32 Kwanandiiwe, Yesumbed yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anammo
yedmendaan kei, Ewen arimbed om animan kuu yiib yaa bangkandoon
kuu Mosesbedban. Kukuu ne Ambe Godbed Ewen arimbed om animan
anam yiib yaa bangkandimaan, 33 amborom kuu God ye om animan anam
kuu Ewen arimbed kamenene okaddan yaa wadkeri kondi ye karub kui.”
andoon.
34 Kwanandoone yimbed yedmeniwen, “Yariman, kwani kowe om animan
kee kwane nub yaa bangkandembere.” andiwen.
35 Kwane Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kuu wadkeri ye om animan.
Kane kanembed ne yaa mananeen kuu ma mungi bobnaanban. Kane
kanembed ne yaa anam andaneen kuu ma ok moom bobnaanban. 36 Kuned
yiib yaa anukbed yedmendaan kuu kamune ika yedmendaniin kei, yiib
kuu ne kee wedmewiib kumban anam andewaibban. 37 Nimakarub korem
kane kane kuu ne Ambembed bangkawoon kuu ne yaa mananiib. Kowe
kanembed ne yaa monoon kuu dankarenainban.
38 “Ne kee Ewen arimbed kee kamanaan kuu neka ne dowaken am-
bangki dowad minindo. Ne nenkowoona manaan ye God ye dowaken
yaambed ambangkok manaan. 39 Yembed ne nenkowoona manaan ye
God ye dowaken kuu kei, yembed ne yaa ben kawoondan kuu mimo ma
bikne nombaraanban, kwane wene aron yeenbon keraneene yi korem ben
yeedere wadkeri kondaniin. 40 Amborom kuu ne Ambe ye dowaken kuu
nimakarub korem kanembed ne yaa wedmewe anam andaniib kuu wadkeri
aron korem yeman kandaniib kowe. Kwane aron yeenbon yaambed yi kuu
benkoobaniin.” andoon.
41 Ne kuu Ewen arimbed kamonoon ye om animan kui ande Yesumbed
yedmoon kuye dowadbed Yuudan kuu ye yaa andowe kankowe daani
yeman keriwen. 42 Kwane yimbed yedmiwen, “Akee Yosef ye mingki Yesu
kuiyoo? Ma, ye awodkia awaana kuu nub nubkaad kuda. Komarewakob ne
kuu Ewen arimbed kamanaan ande yedmoon ee?” andiwen.
43 Kwane Yesumbed inandoon, “Yiibkanmo kuyaom kankowe daani ye-
man keraib. 44 Karub kanembed ye dowakenmo ne yaa mini kuu yim-
inban, Ambembed ye inamen konaneene ne yaa mananeen kumbedmo.
Kwane aron yeenbon arimbed ye kuu nen yeedere wadkeri konaniin.
45 Profesidanbed wongkiwen kuu, ‘Yi korem kuu Godbed kedmengkanda-
neen.’ ande wongkiwen kui. Karub kanembed Ambe ye weng wengam-
berene ye kedmengki awine kandaneen kuu ne yaa mananeen. 46 Karub
mimo kanembed Ambe kuu ma wedmenindo, kumban karub mimo Ambe
God yaambed monoonman yembedmo Ambe kuu wedmenoon.
47 “Kowe nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed
anam andoon kuu aron korem ye wadkeri kandoon kii. 48 Ne kuu wadkeri
ye om animan kii. 49 Yiib awoya aman yiri kuu amiibban ye amboon
angka om mena aniwen kumban yi kuu dukniwen. 50 Kumban kekei Ewen
arimbed kamonoon ye om animan kuu karub kanembed kee ananeen kuu
bobnaanban. 51 Ne kuu wad doreen ye om animan Ewen arimbed kamonoon
kui. Kane kuu keye om ananeen kuu aron korem dobaraneen. Om kee ne id
kui. Kukuu okaddan korem yaa wadkeri dowad kondaniin.” andoon.
52 Kwane, Yuudan yikanmo kuyaom wengberenabiwen, “Karub kee ko-
marewa kere ye komkad kuu kondaneenkob nub kuu ananuub?” ande
kamiwen.
53 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anammo
yedmendaan kei, yiib kuu Karub Ye Mingki ye idiib umkaniib anaibban
keraniib kuu wadkeraibban. 54 Kowe, karub kanembed ne idiib umkaniib

ananeen kuu aron korem ye wadkeri kandaneen, kwane aron yeenbon arimbed ye kuu nen yeedere wadkeri konaniin. 55 Amborom kuu ne id kuu animan anam, ne umkan kuu ok anam kui. 56 Karub kanembed ne idiib umkaniib ananeen kuu ye kuu ne aom doreena ne kuu ye aom doriin kii. 57 Kwane, ne Ambe wad doreenmanbed ne nenkonoona manaan kowe, ne kuu wad doriin. Kwani kowe, kanembed ne idiib umkaniib yaambed ane dobaraneen kuu wad doraneen. 58 Keye om kee Ewen arimbed kamonoon kui. Yiib awoya aman yiri kuu om mena aniwen kumban dukniwen. Kumban kanembed om keyaambed ananeen kuu bobnaanban, aron korem korem wad dobaraneen." andoon. 59 Yesumbed kee kwane kedmengkande dakmoon kuu kurikuri ambib embeng Kapeenaum aombed dakmoon.

Yemoon Kuu Yesu Domonene Wenebiwen

60 Kwane dakmoone wengambiriwen kuu ye kedmengkandeendan yemoonbed yedmiwen, "Keye kedmengki kuu yobdoodii. Kanembed kuyaa kuu awine kandaneen?" andiwen.

61 Kwane, Yesu kuu yi mungkubmangkab kuu yekaadkeroon kowe kaamondoon, "Weng kee yiib yaa kaarundoonoo? 62 Ma, yiib kuu Karub Ye Mingki kuu kamonoon yaa ika kuyaa kawananeene wedmaniib kuu komarewa meenaniib? 63 Wadkeri kuu God ye Kingkinbed kondimaan, karub yi aromkono kuu ma ambangkindeban. Yiib yaa ne idiib umkaniib anime ande dakmaan kuye weng kuu kingkin kerekmen yeman, angkon wadkeri kandi yeman kui. 64 Kumban yiib yena kuu anam andindo." andoon. Kwanandoon amborom kuu andowiwen yirimbed Yesu kuu kane kanembed anam andaibbaniiwa kanembed ambodanganeeniiwa kuu yekaadkeroon kowe. 65 Kwane ika yedmoon, "Kuye dowad kuu yiib yaa kwamune daandaan kei, ne yaa mini kuu karub ye dowakenmo kuu yiminban, Ambembed yimin dowakeniib konaneen kumbed yimin." andoon.

66 Kwane, keye aron yaambed ye kedmengkandeendan yemoon kuu ye yoman wini kuu koronde amonombe wenebiwen.

67 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob yaa kaamonendoon, "Yiib kwangkon koronde wanaibbankowoo?" andoon.

68 Kwane, Pitambed inandoon, "Yariman, eb kuu wadkeri aron korem kondi ye wengiib kowe, nub kuu koronde kane yaa wananuub? 69 Eb kuu God ye Karadmoman ande kaadkere anam anduwen." andoon.

70 Kwane, Yesumbed inandoon, "Yiib wad ayoowiib kuu nembed kingkaan kumban, yiib korem mimo kuyaa kuu awad arewa kii!" andoon. 71 Ye kuu Saimon Iskeriot ye dana mingki Yudas ande dakmeen. Yudas kuu kedmengkandeendan wad ayoowiib kuyaa mim mamaa yembed amaan Yesu ambodanganeenman kui.

7

Kombon Aom Dobiri Ye Orokbon Yaa Wonoon

1 Keye yoman, Yudea aom yarebi kuu korondoon, amborom kuu Yuudan yi korok korokbed ye kuu aye kowem ande kamiib kowe, kuye dowadbed Yesu kuu Galeli angka yareboon. 2 Kwane, Yuudan Kombon Aom Dobiri ye orokbon kuye aron kuu dia kerewenuun kowe, 3 Yesu ye damanambed ye yaa yedmeniwen, "Eb kuu kemaom kee koronde Yudea aom wenebko eb yoman weniibdan kuu dud kami yeka mamaa ebbed ongmenabaneeb kuu wedmenabime. 4 Kane kuu kidangka dobiri ye karub kerande dowaken kerimaan kuu yemyeb biknende ambangkimokban. Dud kami yeka mamaa kwane ambangkaab keroka okaddan korem yaa kuu ebka korokbende."

andiwen. 5 Kwanandiwen amborom kuu Yesu ye damana kumbed ye yaa
anam andunindo kowe.
6 Kwanikob Yesu kuu yi yaa yedmendoon, “Ne aron minindo, mogeed,
kumban yiib yaa kuu aron korem kuu yiminmo. 7 Okad kiridan kuu yiib
yaa arud wandembirindeban kumban, ne yaa kuu arud wandembirimaib,
amborom kuu yi arewa kami kara yaa korokbende dakmiin kowe. 8 Yiib kuu
orokbon kuyaa winime. Ne aron kuu minindo kowe, ne kuu orokbon kuyaa
kuu wanainban.” andoon. 9 Kee kwane yedmekore koronde Galeli angka
kwane doboroon.
10 Kwane, Yesu ye damanambed orokbon yaa winiwen ye yoman kuu,
Yesu kuu yemyebbed orokbon yaa wonoon. 11 Yuudan yi korok korokbed
orokbon kuyaa kuu Yesu andenib onme kereknonib, “Karub ye kuu kunaya
kee?” ande kaamobiwen.
12 Kwane, kadaareb yemoon ku mene nedbiwen kwaom kumbed yika
man yi angkodmia yaa koraawengbed yedmenoon yedmenoon kamenabiib.
Nimakarub yenambed kuu “Ye kuu karub amunaa.” andaiwa, kwane ni-
makarub yenambed kuu “Ye kuu nimakarub birande abdon benweneenaa.”
andaiwa kamiwen. 13 Kumban karub mim kanembed yaro dore nimakarub
yemoon ku nedbiwen kuyaom kuu ma mongkod daande ye dowad ma
dakmindo, amborom kuu yi kuu yi korok korok yaa unendiwen kowe.

Orokbon Yaa Kedmengkandoon

14 Orokbon yaron wedya doriwen kumbed Yesumbed mene kurikuri
boyambib darewoob ye kuuk aom aomdere andowe kedmengkandoon.
15 Kedmengkandeena, Yuudan yi korok korok kuu binangkanabenib dak-
miwen, “Karub kuu siku ma winindo kumbed ye kaadkeri kuu komarewa
kaadkeroon kii?” andiwen.
16 Kwanandiiwe, Yesumbed man inandundoon, “Nembed kee
kedmengkandiin kuu ne yaambedban. Ne nenkowoona manaanman
kuyaambed menebeen. 17 Karub kane kuu dowaken kerene Godbed ye
dowaken keroon yaa ambangkaneen kuu, nembed kee kedmengkandiin
kuu God yaambed monoon dee, neka ne meeni dakmiin dee kuu
yekareb andangke yekaadkeraneen. 18 Karub kanembed yeka ye
aromkonombed dakmaneen kuu yeka ye aningko kankooni yeman.
Kumban karub kanembed ye nenkowoona monoonman kuye aningko
kankooni dowad ambangkaneen kuu anam anam ye karub, kowe ye yaa kuu
dudanabiyiibban. 19 Mosesbed yiib yaa amob kondoonoo? Eeyoo? Kumban
yiib mim kuyaa kane kane kuu amob kuu awine kandindo. Komande ne
kuu ayubko bobnok andiwed?” andoon.
20 Kwanandoone, kadaarebbed inanduniwen, “Eb kuu kanembed an-
dameen kii? Awad arewa kuu eb niindem aom doreenii!” andiwen.
21 Kwane Yesumbed man inandoon, “Ne kuu dud kami yeka mamaa mimo
ongmaana yiib korem kuu binangkiwen. 22 Mosesbed kuu yiib karub dana
yi kad wanabime andi ye weng kondoon. (Kumban anam kuu Mosesbedban,
yiib awoya unyeman yirimbed andowiwen kii.) Kwani kowe, yiib kuu
yiib karub dana yi kad kuu Sabat aron arimbed wanabimaib kii. 23 Moses
ye amob domokbaub andi ye dowad kuu karub dana kad kuu Sabat aron
arimbed wanabimaib. Kwani kowe, komande yiib kuu nembed Sabat
arimbed karub ongmaana korem amun keroon kuye dowadbed ne yaa norin
wanduwiwen? 24 Kwani kowe, bunangkamo wedmenib wengyundaib.
Kwane yorokmo wengyundi ye kerekmen yaambed wengyundime.” an-
doon.

Yesu Kuu Godbed Kinoona Monoonman Dee Ande Kamiwen

25 Kwane, Yerusalemdan yenambed kekane yedmiwen, “Karub kuu korok
korokbed ayem ande kamiib kuu keiyoo? 26 Kedi, ye kuu kadaareb yi
arinambo ari dakmeen kumban, korok korokbed kuu ye yaa weng ma
inande yedmenindo. Kowe, Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu
kui ande meedmuub ye karub kuu yikaadkeriwen dee? 27 Godbed Kinoona
Monoonman Keresu kuu mananeen kuu, ye kambong kuu kane kuu karub
korem kuu koron keraniib kumban, karub keye kambong kuu nubkaad-
keruwen.” andiwen.
28 Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom ked-
mengkandeen yaambed inande baande yedmoon, “Ne kuu yiibkaadkeri-
wenoo? Ne kambong kangkon yiibkaadkeriwenoo? Ne kiri manaan kuu ne
kabamoon minindo, kuned ne nenkowoona manaanman kuu anam. Ye kuu
yiibkaadban, 29 kumban ye kuu nekaad, amborom kuu ne kuu ye yaambed
manaan, yembed nenkowoona manaan kii.” andoon.
30 Kwane, yi kuu Yesu awinenande kamiib kumban, yiminban keriwen,
amborom kuu ye awineni ye aron kerindo kowe. 31 Kuned nimakarub
yemoon kuu ye yaa anam andiwen. Kwane yimbed yedmiwen, “Godbed
kinaneena mananeenman Keresu kuu ye kuu Yesu kee burudande yeka
mamaa ye dud kami yemoon yemoon kamaneen dee? Kowe Yesu kuu Keresu
dee?” andiwen.
32 Kadaareb kuu Yesu ye dowad kwamune koraaweng dakmenabiiwa
Farisidan wengamberekoriwa, kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana
nangmidan ben nongkobiiwe mene Yesu awinenok miniwen.
33 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu yiib yoom aron doboobban
dobaraniin. Kwanekori, ne nenkowoona manaanman kuyaa yeyiib yaa
wananiin. 34 Yiib kuu ne ande kereknaniib kumban, yiib kuu ne wed-
mewaibban. Angkon nembed wananiin kuyaa kuu yiib kuu winindeban
keraniib.” andoon.
35 Kwane Yuudan yi korok korok kuu yikanmo dakmenabe yedmiwen,
“Nubbed wenenub ye wedmenaubban yaa kuu kunaya wanandamoned
kii? Nub karub buyokbayok kere Gurik yi kambong kambong yaa dobiri-
weniib yaa wene Gurikdan yaa kedmengkandanded dee? 36 Yembed kwane
yedmoon kuu nub kuu ye ande kereknanuub kuu wedmenaubban, kwane
ye wananeen kuyaa kuu winindeban keranuub kwanandoon kuye id kuu
komo?” andiwen.
37 Kwane, orokbon ye aronki yeenbon kuu darewoob arimbed kowe,
kuyaron kuu Yesu yaro dorene naawon baande yedmoon, “Kane kanembed
ok moom bobniwen kuu ne yaa mene ok anime. 38 Kwane, kane kanembed
ne yaa anam andaniib kuu God Ye Weng Karadmo aom wongkiwen areb
kuu yi mimyob aombed wadkeri ok kuu iringkobanuun.” andoon. 39 Kee
kwane yedmoon kuu Kingkin Karadmo anded. Kane kanembed ye yaa
anam andiwen kuu kandaniib. Kuye aron yaa kuu Kingkin Karadmo kuu
kondindo, amborom kuu Yesu kuu bobne yeedere nambiri ye yumbon yaa
winindo kowe.
40 Kwane, yembed dakmeen kuu wengamberekorib, karub yenambed
yedmiwen, “Kwana kowe, anam kuu profesiman darewoob kiyoo!” andi-
wen. 41 Kwane karub yenambed yedmiwen, “Godbed Kinoona Monoonman
Keresu kuu ye kei.” andiwen. Kwane karub yenambed yedmiwen, “Godbed
kinaneena mananeenman Keresu kuu Galeli angkambed mananeenoo?
Dowan! 42 God Ye Weng Karadmombed kwane ande wongkoon kuu Godbed
kinaneena mananeenman Keresu kuu Dewid ye awo awoya aman ari kui.
Kwane, Dewidbed doboroon ye kambong Betlehem yaambed woonanuun

kui. Kowe, ye kuyoo? Dowan kii!" andiwen. 43 Kowe, nimakarub korem
kuu mene nedbiwen kuyaom kuu Yesu ye dowadbed wengbere andokbiwen.
44 Karub yena kuu Yesu awinenandamiib kumban, ye yaa karub mim ma
awinenindo.

Yuudan Yi Korok Korok Yi Anam Andinban

45 Kwane, kurikuri boyambib darewoob ooni ye ana nangmidan kuu God
dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Farisidaniib yaa
ika winiiwe korok korokbed kaamonendiwen, "Komoyiibkob Yesu kuu nen
monokban keriib kee?" andiwen.
46 Kwane, ana nangmidanbed inandundiwen, "Karub ma kanembed
yembed dakmeen kamune ye kiwaan kuu dakmimokban." andiiwe,
47 Farisidanbed yedmiwen, "Kwani kowe, yembed yiib kangkon birande ben
ereknewandundoon manoka? 48 Yiib kuu ma yiibkaadkeriiwa korok korok o
Farisiman mimo awene ma Yesu yaa anam andoonoo? Dowan! 49 Kadaareb
kee Moses ye amob kuu ma yikaadkerindo keriiwe, God ye butun kuu yi ari
kowoon kii." andiwen.
50 Kwane, Farisiman maa Nikodemus kuu aron maa anuk Yesuyiib yaa
wonoon kumbed, ye amborongaad yaa yedmoon, 51 "Kwani kowe, nub
amobbed yedmoon kuu karub komo kamoon ye weng kuu yeka dakma-
neene kaadkerekoruwed dabab koni kuu yimin." andoon.
52 Kwane yimbed inandiwen, "Kwani kowe, eb kwangkon Galelimanoo?
God Ye Weng aom kuu ongme andangke kaadkere ebka wedme. Profesiman
kuu Galeli angkambed ma mananeen andindo." andiwen.* 53 Kwane karub
korem kuu yi ambiwoom wenebiwen.

8

Nenem Kameen Ye Wonong

1 Kumban Yesu kuu aangko Olif angka wonoon. 2 Kwane amkimo kaimbed
Yesu kuu ika kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom monoone, ni-
makarub korembed ye kuu kanawanewandiiwe, dibere andowe yi yaa
kedmengkandoon.
3 Kwane, Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoombed
wonong nenembon yirimbed awinende nenminiwen. Kwane, nenmene
nimakarub kuu nedbiwen kuyi arinambo ari domondiiwa doburuuna,
4 kwane Yesu yaa yedmeniwen, "Kedmengkandi korok ee, wonong kee
nenembon yirimbed awinenduwen. 5 Kowe Moses ye amobbed kwanime
andoon kuu wonong kee botbed barambere weene kowi yeman. Kowe
yu dowad kuu eb komo andundaneeb?" andiwen. 6 Yi kaamoni kumbed
ye kuu kebenenub, kwane kuyaambed nenwene kangdod kerunem ande
meeniwen.
Kumban Yesu kuu ambokibine, dingkiodbed okad yiri wongkanaana, 7 ye
yaa kwane kaamobenibmo kamiiwa, yaro korok kankoone yi yaa yedmen-
doon, "Yiib mim kane ye kuu ambarakmiyiibban kuu yedin bot kande yu yaa
korare wok." andekore, 8 ye kuu ika okad yiri ambokibine wongkaan.
9 Kwane, yi kuu ye weng wengambiriweniib kuu karub aamkonodandin
wenebiiwe, kwane kobkandidan yi korem kuu mimo mimo wenebe dowan
kere, kuri kuu Yesu yoom wonong kuyoommo domondiwen.
10 Kowe Yesu kuu yaro dore wonong kuyaa kaamondoon, "Karub korem
kuu kuna? Ub yaa dabab ma kabdindoyoo?" andoona, 11 yumbed inan-
duneen, "Yariman, dowan." andeen.

* **7:52:** Buk Yoon yemoon kurin kurin wongkiwen kuu 7:53bed wene 8:11 kuyiibban.

Anduune, Yesumbed yedmendoon, “Kwani kowe, nangkon ub yaa dabab kabdainban. Kumban wene, ub ambarakmi dobiri kara kuu deerewande.” andoon.

Yesu Kuu Okaddan Korem Yi Nambiri

12 Kwane, Yesumbed nedbiwendan yaa ika dakmoon, “Ne kuu okaddan ye nambiri kii. Kowe kanembed ne yoman mananeen kuu kumun aom wanaanban kuned wadkeri ye nambiri kandaneen.” andoon.
13 Kwane Farisidanbed Yesu yaa yedmiwen, “Ebbed ebka ebmeren dakmeeb kowe, kangdod aom anam kerindeban.” andiwen.
14 Kwane, Yesumbed neman inandundoon, “Neka nemeren dakmaniin kwangkon kangdod aom anam keraneen, amborom kuu ne kuu kunayambed manaaniiwa angkon kunaya wananiiniiwa kuu nekaad kowe. Yiib kuned kuu ne kunayambed manaaniiwa kunaya wananiiniiwa kuye inamen kuned kuu yiibkaadban. 15 Yiib kuu karub yi inamen yaambedmo wengyundimaib. Kumban ne kuu karub kane yaa ma wengyundokban. 16 Kumban nembed wengyundaniin kuu weng yorokmo ongmaniin, amborom kuu ne kuu ne kirimomban, ne kuu ne nenkowoona manaanman Nambe yaa doriin kowe. 17 Yiibka yiib amob aombed yedmoon kuu karub ayoobbed dakmi kuu kangdod aom anam keraneen andoon. 18 Ne kuu neka nemeren dakmiina, Ambembed ne nenkowoona manaanman kwangkon ye kuu ne kerekmen dowad kuu dakmeen.” andoon.
19 Kwanandoone, yimbed kaamoneniwen, “Eb ambe kuu kuna?” andiwen.
Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib kuu ne yoom ne Ambe yoom kuu yiib koron. Kwane kuu ne kuu yiibkaadkeraniib kuu Ambe kwangkon yiibkaadkeraniib.” andoon. 20 Kee kwane kedmengkande dakmoon kuu kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aom God yaa kubi ye od benmene bangkanimaib ye yumbon yaambed dobere dakmoon. Kumban karub mim kanembed ye awinenindo, amborom kuu ye awineni yaron kuu minindo kowe.
21 Kwane, Yesumbed yi yaa angkon yedmoon, “Wananiin kowe yiib kuu ne ande kereknaniib kumban, yiib kuu ambarakmimaib kumbed duknaniib. Kwane, nembed wananiin yaa kuu yiib manaibban.” andoon.
22 Kwanandoon kowe, Yuudan yi korok korokbed yedmiwen, “Yembed yedmoon kuu yembed wananeen kuyaa kuu nub kuu wanaubban kuye meeni id kuu, yeka yemeren aye kowandameenkob dee?” andiwen.
23 Kumban Yesumbed inandundoon, “Yiib kuu kiridan, ne kuu arimbed manaan. Yiib kuu okad kirikeedan. Ma, ne kuu okad kirikee ye karubban. 24 Yiib kuu ambarakmimaib kumbed duknaniib kuu kwanandaan kii. Kedi, ne kuu kane andimain yaa anam andokban keraniib kuu, anamaa, yiib kuu ambarakmimaib kumbed duknaniib.” andoon.
25 Kwane yimbed kaamoniwen, “Eb kuu kane?” andiwen.
Kwane Yesumbed inandundoon, “Ne kane kuu, anukbed kuu dakmenmo meniin kui. 26 Ne kuu yiib yaa wengyundi yemooniib kumban ne nenkowoona manaanman, ye kuu anam kii. Ye yaambed wengambaraan kumbedmo kwane okad kiridan yaa dakmimain.” andoon.
27 Yesu ye Ambe ye dowad andene dakmeen kuu yikaadkerunindo. 28 Kwanikob Yesumbed yedmoon, “Yiibbed Karub Ye Mingki at ming ari kankoonaniib kuyaambed, ne kuu kane andimain kuu yiibkaadkeraniib. Kwananeene angkon ari yiibkaadkeraniib kuu ne ambangki korem kuu ne kabamoonmomban, Ambembed komo kedmengkawoon kumbedmo dakmimain kui. 29 Kwane ne nenkowoona manaanman kuu ne domowindo, neyiib yaa doreen, amborom kuu nembed ambangkimain kuu yembed kubi

dowakeniib keroon yaambed awinaan kowe." andoon. 30 Yesu kuu kwane dakmeene nimakarub yemoon kuu ye yaa anam andiwen.

Abraham Ye Awoya Ari Kuu Kane?

31 Kwane, Yesumbed Yuudan ye yaa anam andiwen yaa yedmoon, "Yiib kane kane ne kedmengkandi wengambere awine kandiib kuu yiib kuu ne kedmengkandiindan anam kii. 32 Kwane, yiib kuu anam anam yaa yiibkaadkeraniiwe anam anam yaambed Godbed yiib dudbaraneen kii." andoon.

33 Kwane yimbed inandiwen, "Nub kuu Abraham ye awoya kei. Kowe, nub kuu karub mamaa ye dabderem yiri dobere ye dememo awinembiri yaa ma yerengkindo. Kowe komande nub yaa kuu Godbed nub dudbaraneen ande yedmewen?" andiwen.

34 Kwane, Yesumbed inandundoon, "Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub korem kanembed ambarakmoon kuu ambarakmimbed ye yenboone, ye kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobere ambarakmi ye dememo awinembiri ye karub keroon. 35 Kedi, dabderem yiri dobere dememo awinembiri ye karub kuu ye kuu ye yariman ye dana arebban kowe, ye yariman ye nimadana yaa kuu ye yumboniibban, kumban yariman ye dana kuu dowan kerindeban ye yumboniib. 36 Kwani kowe, Dana Mingkimbed yiib dudbaraneen kuu, anamaa, ambarakmi ye yenbi yiib yaa kuu korem dowan keraneen. 37 Yiib kuu Abraham ye awoya ari kuu nekaadkeraan kumban, yiib kuu ne kedmengkandi awine kandindo kowe, yiib kuu ne yaa aye kowi ye inamen kowiwen. 38 Ne Ambembed ye kerebiri arimbed komo wedmaan kuu yiib yaa ku dakmendiin kui. Kwane, yiib ambembed komo yedmendoon kuu yiib kamune ambangkimaib kui." andoon.

39 Kwane yimbed inandiwen, "Abraham kuu nub ambe kii!" andiwen.

Kwanandiiwe Yesumbed yedmendoon, "Yiib kuu Abraham ye awoya ari keriwen karen, yembed ambangkoonkin kwane kamimaib karen. 40 Ne kuu anam anam kuu God yaambed wengambaraan kuu yiib yaa dakmaan, kumban yiib kuu ne yaa aye kowi ye inamen darewoowiib kowiwen. Abraham kuu kamune ma ambangkindo. 41 Yiib kuu yiib awodkimbed awinoonkinmo kwane kamimaib." andoon.

Kwane, Yuudan inandiwen, "Nub kuu nenem danambanaa! God yembedmo kuu nub Ambe kii!" andiwen.

Seten Ye Meed Kuu Kane?

42 Kwane, Yesumbed yi yaa inandundoon, "God kuu yiib Ambe kuu anam keraneen kuu yiib kuu ne yaa mimyob dowaken keewaniib, amborom kuu ne kuu God yaambed manaan kowe. Ne kuu ne kabamoon minindo. Ne kuu yembed nenkowoonkob manaan. 43 Yiib kuu komoyiibkob, ne dakmi ye id kuu ongme kaadkeruwindo? Yiib kwane keriwen amborom kuu yiib kuu ne weng dakmi kuu wengambere awinindeban keriwen kowe. 44 Kwani kowe yiib kuu yiib ambe Seten ye meed kii, kwane yiib ambe kuye dowaken yaamo awine kanwenemberem ande kamimaib kii. Ye kuu andowoon yirimbed kumka kuman yenbandi ye karub. Ye kuu anam anam yaa awinindeban, amborom kuu ye niindem aom kuu anamiibban kowe. Kwane dudanabi kuu ye weng anam, amborom kuu ye kuu dudanabi ye karub, kwane ye kuu dudanabi korem kuye awodki kowe. 45 Kuned nembed anam anam kuu yedmendaan kumbed yiib kuu ne yaa anam andewimokban. 46 Yiib kuyaa kuu kanembed ne kuu ma ambarakmewen ande korokbendaneen? Dowan! Kwane, nembed anam anam kuu dakmimain kowe, komande ne yaa anam andewimokban? 47 Kane ye kuu God ye karub keroon kuu God ye weng

wengambirimaan. Kwani kowe, yiib kuu wengambere awine kandimokban ye id kuu, yiib kuu God ye karuwa nimayamban kowe." andoon.

Yesu Yeka Koromone Inandoon

48 Kwanandoone, Yuudanbed damangkane inandiwen, "Kwani kowe, nubbed ke yedmuub kei, eb kuu Samariaman, eb kuu awad arewayiib ibnebdoon kii! Anamoo?" andiwen.
49 Kwane Yesumbed inandundoon, "Ne kuu awad arewambed ma ibnewindo. Ne kuu ne Ambe ye aningko kankoonaan kumban, yiib kuu ne aningko kan kubuniwen. 50 Ne kuu neka nambiri kandi dowad onmokban. God yembed ne yaa nambiri kawi ye kiwaan onmimaan. Yembedmo wengyundandimaan. 51 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed ne kedmengkandi yaa awine kandaneen kuu bobnaanban." andoon.
52 Kwanandoone, Yuudanbed yedmiwen, "Kedi, kwamune dakmewen kowe anammo nub nubkaadkeruwen kuu eb kuu awad arewayiib ibnebdoon kii! Nub awo Abraham kuu bobnoon kuda. Kwane profesidan kwangkon kwaniwen kuda. Kumban ebbed kuu karub kanembed ne kedmengkandi yaa awine kandaneen kuu bobnaanban andeewoo? 53 Ebbed nub awo Abraham burudande darewoob kerewenoo? Ye yoom profesidan yoom dukniwen. Kowe, ebbed meeneeb kuu eb kane?" andiwen.
54 Kwane Yesumbed inandundoon, "Neka nemeren nambiri kowaniin kuu idiibban keraneen. Kumban ne Ambe kui, yiibbed nub God ande yedmiib kumbed naningko kankoonoon. 55 Ye kuu yiib koron kumban ye kuu ne nekaad. Kwane God kuu ne nekaadban andaniin kuu yiibbed dudanabimaib kwamune keraniin. Kumban ye kuu ne nekaadkereni, ye wengmo wengambere awine kandimain. 56 Yiib awo Abraham kuu ne mini aron wedmoon kuu kubi darewoob keroon. Kee wedmoon kuu ye kuu dowakeniib keroon." andoon.
57 Kwane, Yuudanbed Yesu yaa yedmeniwen, "Eb weeb kuu 50 ari ma daanindo kumbed Abraham kuu wedmenaan andeeb deeka?" andiwen.
58 Kwanandiiwe Yesumbed inandoon, "Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, Abraham kuu woonindombed ne kuu dobaraan." andoon.
59 Kwanandoon kowe, yi kuu Yesu ayande bot yiri ben barambarandamiiwe, Yesu kuu yaro bikne wenene kurikuri boyambib darewoob ye kuuk aombed domonde wonoon.

9

Indob Tutnoonman Kuu Ongmoon

1 Kwane, Yesu wenone karub wooneen yaambed indob tutnoon kuu wedmenoon. 2 Kwane, Yesu ye kedmengkandeendanbed kaamoniwen, "Kedmengkandi korok, karub kee wooneen yaambed indob tutnoon kuu arian yi ambarakmimbed dee, karub yeka ye ambarakmimbed dee?" andiwen.
3 Kwane Yesumbed inandoon, "Indob tutnoon kuu karub kuye ambarakmimbedban, arian yi ambarakmimbedban. Kee kwanoon kuu ye wadkeri yaa God ye aromkono korokbi dowad keroon. 4 Aronbed namberemoon areb, denekmen aroniib angkuun kumbed ne nenkowoona manaan ye God ye deme kuu ambangkem. Kwane amaan miriknemoon areb denekmen aroniibban keraneen kowe, nimakarub kuu deme kuu awinindeban keraniib. 5 Ne kuu okad kiri dobaraan ye aron kuyaom kuu ne kuu okaddan yi nambiri kui." andoon.
6 Yesumbed kee kwane yedmoon ye yoman kuu okad yiri kamok darene, ongkeb kumbed birin ongme kandene karub kuye indob yaa kowekore

7 yedmenoon, “Wene, Sailoom ok wumbon yiri ambe are.” andoon. (Sailoom
ye weng id kuu “Yedme kowoona wonoon.”) Kwane karub kuu wene
amboone indob kuu nandoona kerekanmo ambiwoom wonoon.
8 Wonoone, yambib dia dobirimaibdan yoom ye dibere eekmimaan wed-
menimaibdan yoom kuu wedmenenib dakmiwen, “Karub kuu eekmimaan
kukuiyoo?” andiwen. 9 Kwane yenambed “Ye kuiyaa.” andiiwe, yenambed
kuu “Ye murubia areb kumban karub mamaa.” andiiwe kamiwen.
Karub indob tut amun keroon kumbed yedmoon, “Ne kuu ne kei.” andoon.
10 Kwane yimbed yedmiwen, “Komo keroonkob eb indob kuu nandoon?”
andiwen.
11 Kwane yembed inandundoon, “Karub kuu Yesu ande yedmimaib
kumbed birin ongmene ne indob yaa kowekore, ne yaa yedmoon, ‘Wene
Sailoom ok wumbon yiri ambe.’ andoon kowe, wene ambaankob ne indob
kuu nandoone ne kee kereknain.” andoon.
12 Kwane yimbed karub kuyaa kaamoniwen, “Karub kuu ye kuu kuna?”
andiiwe, “Ne kaadban.” ande inandundoon.

Farisidanbed Ongmoon Ye Dowad Yunbiwen

13 Kwane, indob tut ye karub kuu yimbed Farisidaniib yaa nenwiniwen.
14 Yesumbed birin ongmene indob tut karub yaa kowene ongmoone amun
keroon kuye aron kuu Sabat aron arimbed. 15 Kwanakob Farisidan kangkon
ye yaa ye indob ongmoon ye dowad kaamoneniiwe, karub kumbed inan-
dundoon, “Yembed birin kandene ne indob yaa kowoone wene okambaan
kumbed ne kuu kereknain.” andoon.
16 Kwanandoone, Farisidan yenambed yedmiwen, “Karub kuu Sabat aron
ye amowamob kuu awinindo kowe, ye kuu God yaambed minindo.” andi-
iwe, yenambed yedmiwen, “Ambarakmi ye karub kuu komarewa yeka
mamaa ye dud kami ongmenabaneen? Dowan!” andiwen. Kwane, yikanmo
kumaom kuu andokbiwen. 17 Kwane, karub kuyaa ika kaamoneniwen, “Ye
kuu eb indob ongmoon kowe, ye dowad komo andaneeb?” andiwen.
Kwane, karub kumbed man inandundoon, “Ye kuu profesiman.” andoon.
18 Kumban Yuudan yi korok korok kuu karub kuu anuk kuu ye indob kuu
tut keroon ande ma anam andunindo. Kowe karub kuye ambe ena weng
yuk yedme keendiiwa miniwen. 19 Kwane, korok korokbed kaamondiwen,
“Karub kee yiib dana mingki kuiyoo? Yiibbed kwane yedmimaib kuu
wooneen yaambed indob tut keroon ye karub kukeiyoo? Komo keroonkob
ye kuu wedme kereknoon?” andiwen.
20 Kwane ambe enambed inandiwen, “Nub nubkaad karub kee nub dana
kii. Kowe ye kuu wooneen kuu indob tut kwane wooneen. 21 Kumban
komarewa kere ye indob kuu nandoon kuu nub koron. Kanembed ye indob
kuu nandoon kangkon nub koron. Kowe yeka ye yaambed kaamonenime,
ye kuu amnoon kowe yeka ye dowad dakmi kuu yimin.” andiwen. 22 Karub
kuye ambe ena kuu kwane yedmiwen amborom kuu Yuudan yi korok korok
yaa unendiwen kowe. Yuudan yi korok korokbed weng mimo keriwen
kuu kane kanembed Godbed Kinoona Monoonman kuu Yesu kui ande
yedmaneen kuye karub kuu kurikuri ambiwoom wini kuu dankoraraniib.
23 Kwanikob ye ambe ena kuu “Amnoon kowe ye yaa kaamonenime.” ande
yedmiwen.
24 Kwane, korok korokbed karub indob tut wooneen kuyaa angkon
ika baandiiwe monoone yedmeniwen, “God ye arinambo arimbed weng
anammo dakme. Nubkaad kuu ku dakmeeb ye karub kuu ambarakmi karub
kui.” andiwen.

25 Kwane, karub kumbed inandundoon, “Ye kuu ambarakmi karub deeyo
kuu ne nekaadban kumban, nembed nekaadkeraan kuu ne kuu indob tut
kumban kibik kee ne kuu kerekne wedmiin.” andoon.
26 Kwane yimbed ye yaa kaamoneniwen, “Ye kuu eb yaa kuu komo
kamebdoon? Kwane eb indob kuu komo kere nandoon?” andiwen.
27 Kwane yembed inandundoon, “Anuk yaa yedmendaan kumban yiib kuu
wengambirindo. Komo dowad yiib kuu angkon ika wengamberem andi-
wed? Kwani kowe, yiib kwangkon ye kedmengkandeendan kerandiwedoo?”
andoon.
28 Kwane, yimbed ye yaa arandarune nongdomatom ande yedmiwen, “Eb
kuned kuu karub kuye kedmengkandeenman kui. Ma, nub kuu Moses ye
kedmengkandi awinidan kuda. 29 Nubbed nubkaad kuu Moses yaa kuu
Godbed dakmoon kumban, karub keyiib kee ye kuu kunayambed monoon
kuu ma nubkaadkerindo.” andiwen.
30 Kwane, karub kumbed inandundoon, “Ai, binangkaan amborom kuu
ye kuu kunayambed monoon kuu yiib yiibkaadban kumban, ne indob tut
kuu yembed nandoon. 31 Nub nubkaad kui, God kuu ambarakmidan yaa
kuu wengamberendimokban. Kumban God ye kerekmen ye kiwaan ari
doriibdan kwane Godbed dowakeniib keroon yaa awinimaib kuu Godbed
wengamberendimaan. 32 Karub woonimaib yaambed indob tut kuu karub
mim kanembed ma nandoona kerekne wedmoon ande ma yedmindo.
33 Kwani kowe, karub kee God yaambed minindo karen kuu kekamune kuu
ma ongmaanban karen.” andoon.
34 Kuye kerekmen kuu yimbed inandiwen, “Eb kuu ambarakmi ye niin-
dem aombed wooneen. Kamune kumbed ebbed nub yaa kedmengkandan-
dewedoo?” andiwen. Andenib kurikuri ambib embeng aombed dankorari-
wen.

Kingkin Ye Kerekmen Ye Indob Tut

35 Kwane, Yesu wengamboroonka karub kuu dankorariwen kowe, ye kuu
wene durunene wedmenekore kaamonenoon, “Eb kuu Karub Ye Mingki yaa
kuu anam andewenoo?” andoon.
36 Kwane, karub kumbed kaamonenoon, “Ye kuu kane? Yedmewebko ye
yaa anam anda.” andoon.
37 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Karub ye kuyiib kuu kibireb wedmeneeb.
Anamaa, yembed eb yaa ke daabdeen kei.” andoon.
38 Kwane, karub kumbed Yesu yaa yedmenoon, “Yariman, ne eb yaa anam
andaan.” andekore, ye yaa bumangke ye aningko kankoonoon.
39 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Wengyundi dowadbed ne kuu okad yiri
manaan. Kwanako indob tut kuu wedmiiwo, yena wedmiib kuu tut kere-
wonoko.” andoon.
40 Kwane, Farisidan yena kuu kee kwane Yesu wengambereniwen kowe
kaamoneniwen, “Komarewa kii? Nub kwangkon indob tutnuwenkowoo?”
andiwen.
41 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib kuu indob tutniwen karen kuu
ambarakmi ye dabab yiib yaa daboknindo karen. Kumban yiib kuu yimin
kereknaub andiib kowe, yiib ambarakmi ye dabab kuu angkeen.” andoon.

10

Sibi Ooni Ye Yariman Ye Ooni Kerekmen

1 “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed
sibi kuu bot kuuk wiriniwen ye ambongkombed aomdorokban keraneen
kerene kiwaan yenambed aomdaraneen kuu yid bi ye karub kii. 2 Karub
ambongkombed aomdirimaan kuu sibi yi ooni ye karub kui. 3 Kowe,

ye dowadbed ambongko oonimaan ye karub kuu ambongko nandimaan.
Kwane, sibi kuu yi ooni ye karub ye weng yuud kumbed wengambaraniib
kuu yeyiib yaa winimaib. Kwane, yi aningkombed baande ben angkani-
maan. 4 Kwane, ye sibi baande ben angkadirimaan kuu yembed yi kuu arine
ben winimaan. Ye weng yuud kuu yi yikaad kowe, wengambere ye yoman
winimaib. 5 Kumban yi kuu norod karub ye yoman kuu wanaibban, yi kuu
koronde kirokmone wenebaniib, amborom kuu norod karub ye weng yuud
kuu wengambere kaadkerunaibban kowe." andoon. 6 Yesumbed kuruwak
wengbed dakmoon kumban nimakarub yoom korok korok yoom kuu yi yaa
komo daandeen kuu kaadkerunindo.

7 Kwani kowe, Yesumbed ika yedmendoon, "Nembed yiib yaa ke anammo
yedmendaan kei, ne kuu sibi yi ambongko. 8 Korem kane kane yidin
miniwen kuu yid benabidan kowe, sibi kuu yi weng wengambere awine
kandindo. 9 Ne kuu ambongko kowe, kane kanembed ne yaambed awu-
daraniib kuu, yi kuu bobni yaa burudande bindaneen. Kwane, yi kuu
awune angkane yeedaraniiwe animbon amun yaa benwananiine anima-
maniib. 10 Yid karub minimaan kuu yid biyiib yenbandiyiib monmariyiib
ye dowadbed minimaan. Kumban ne manaan kuyiib kuu yi kuu wadkeri
kumundinmo kandime andi ye dowadbed manaan.

11 "Ne kuu sibi ooni yariman amun. Sibi ooni yariman amun kuu sibi
yi dowadbed ye wadkeri kondaneen. 12 Araben mene ooni karub kuu sibi
yariman arebban. Ye kuu od dowadmo deme awinimaan kowe, dura anon
wedmaana manaana, sibi domonde kombiri winimaan. Kwanaana dura
anonbed yenbandaane yena kuu ben buyokbayok kerimaib. 13 Karub kuu
araben dememan kowe, ye kuu sibi yaa meenimokban, kombere winimaan.

14-15 "Ne kuu sibi ooni yariman amun. Ambe kuu ne nekaad angkon ne kuu
Ambe ye yekaad kamune areb kuu, ne sibi kuu nekaad, angkon ne kuu yi
yikaad. Kowe, ne sibi dowadbed ne wadkeri kondaniin. 16 Ne kuu sibi yena
kuuk kemaomban, kwangkon yi kuu ben kuuk kemaom ben awudaraniin.
Kwane, yi korem kuu sibi ooni yariman mimo keraniib, sibi yi kuu dabokne
mimo keraniib. Kwane, ne weng yuud yaa kuu yi korem wengambaraniib.

17 "Ne Ambembed ne yaa mimyob dowaken keewoon, amborom kuu neka
ne wadkeri yiri kankowaniin, ika kande kankooni dowadbed. 18 Karub
maambed ne yaa ne wadkeri kandi kuu yiminban, kumban neka ne inamen
ongmekorid yiri kankowaniin. Ne kuu yimin kwani ye aromkonoyiib kui,
kandune yiri kowiyiib ye aromkonoyiiwa, ika kankooniyiib ye aromkonoyi-
iwa kui. Kwane, wadkeri yiri kan kowekore ika kande kankoone andi ye
weng kuu Ambembed ne yaa kawoon." andoon.

19 Weng kee wengambiriweniib kuu Yuudan kuu ika wengbere andokbi-
wen. 20 Kwane, yi yemoonbed yedmiwen, "Ye kuu awad arewambed ib-
nenoona korem warudki keroon kowe, ye weng kuu wengamberenaubban."
andiwen. 21 Kumban yi yenambed yedmiwen, "Awad arewambed ibnenoon-
man kuu kamune dakmaanban. Kwane, awad arewambed ibnenoonman
kuu indob tut nandaneenoo? Dowan!" andiwen.

Yesu Yoom Ambe God Yoom Kuu Mimo

22 Yuruk yaron kuyaa kuu, Yerusalem aom kuu Kurikuri Boyambib Dare-
woob God Yaa Kowiwen ye orokbon aron kereen. 23 Kowe, Yesu kuu kurikuri
boyambib darewoob ye kuuk aom Solomon ye bot dongka emekdembon
yiri yareena, 24 Yuudan Yesuyiib yaa mene nedbe kanawanewandenib
kaamoneniwen, "Eb kuu kane ande meedmuub wene aron doboob kereen
kii! Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu keroka, ongme idmo
yedmende." andiwen.

25 Kwanandiiwe, Yesumbed man inandoon, “Ne kuu kane kuu yiib yaa
yedmendaan. Kumban yiib kuu ma anam andindo. God yaromkono wedmi
yeman nembed ne Ambe yaambed ongmimain kuu ne dowad dakmeen
kii. 26 Kumban yiib anam andokban amborom kuu yiib kuu ne sibimban
kowe. 27 Ne sibi kuu ne nekaad. Kwane, ne sibi kuu ne weng yuud
wengamberenib yi kuu ne yoman minimaib. 28 Yi kuu nembed wadkeri aron
korem kondaniina, kwane yi kuu ma bobnaibban. Kane karub maambed
ne dingki aom kuu burudande ma baanban. 29 Ne Ambe yembed yi ne yaa
ben bangkawoon kuu, korem yaa kuu yembedmo miin darewoob arimbed.
Kanembed yi kuu ma ne Ambe ye dingki aom kuu burudande ma baanban.
30 Ne yoom Ambe yoom kuu mimo.” andoon.
31 Kwane, Yuudanbed ika bot benib Yesu ayande kamiwen. 32 Kwane,
Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Ne kuu kamenabi amun amun yemoon
Ambe yaambed yiib yaa kedmengkandaan. Mimo kuna ye dowadbed botbed
ne kuu nandiwed?” andoon.
33 Kwanandoona, Yuudanbed man inandiwen, “Kamenabi amun amun
ye dowadban. Eb kuu karub kabamoon kumbed ne kuu God ande kameeb
kumbed God yaningko monmarewen kowe andamuub kii.” andiwen.
34 Kwane, Yesumbed yi yaa inandundoon, “Yiibka God Ye Amob Weng
kande oonimaib kumaombed Godbed yedmoon kuu ‘Nembed yedmaan,
“Yiib kuu goddan.” ’ ande wongkoon kui. 35 Yi kuu goddan ande yed-
mendoon kuu Godbed ye weng ande kowoon. God Ye Weng Karadmo kee
domokbindeban kowe, 36 ‘Ne kuu God ye Dana Mingki.’ ande yedmaan kuu
komande yiib kuu ne yaa ‘God yaningko monmarewen.’ ande yedmiib? Ne
kuu Ambembed yeka ye dowad nenkine kowekore okad yiri nenkowoona
manaan. 37 Kowe, ne Ambe ye dowaken yaambed ambangkaka kumbed
ne yaa anam andime. Kwanainban kuu anam andaib. 38 Ne yaa kuu
anam andewokban keroka, nembed ye dowaken yaambed ongmimain kuye
kamenabi amun amun kuu meenme anam andime. Kwananiib kumbed
Ambe ne niindem aom doreena, ne kuu Ambe ye niindem aom doriin kuu
kaadkerenib kuye inamen kandaniib.” andoon. 39 Kwanandoone, ye kuu
yimbed ika awinenande kamiwen, kumban ye kuu yi yaambed mondokbe
wonoon.
40 Kwane, Yesu kuu ok Yooden yara ikakman wene Yoonbed aron ib-
duruk yiri anuk nimakarub baptais kamendoon yebon yaa yane wonoon.
Kuyaombed doboroon 41 kwane nimakarub yemoon ye yaa menebiwen.
Kwane yimbed dakmiwen, “God yaromkono wedmi ye dud mamaa ka-
mune kuu Yoon kuu ma kamune ma ongmenabindo. Kumban karub keye
dowad Yoonbed dakmoon ye weng korem kuu anam id keroon.” andiwen.
42 Kwane, yumbon kuyaa kuu nimakarub yemoonbed Yesu yaa anam andi-
wen.

11

Lasares Bobnoon

1-2 Karub maa yaningko Lasares kuu anikad yiminban keroon. Ye oniya
kuu Meri yoom Maata yoom. Yi kuu kambong Betanidan. Meri kee Yesu
ye yon ari baeb amun ye ok bunenenu yu awung doboobbed anmeen kui.
3 Kwane, ye oniyambed Yesu yaa weng kowiwen, “Yariman, ebbed mimyob
dowaken keenimaab ye karub kuu anikad yiminban keroon kii.” andiwen.
4 Yesu kekee kwane wengamberekore yedmoon, “Anikad kee bobni ye-
manban. Yii, kwanoon kuu God ye nambiri kankooni dowad kumbed God
ye Mingki kuu kuyaambed nambiri kandaneen.” andoon. 5 Maata yoom

Meri yoom Lasares yoom kuu Yesumbed yi yaa kuu mimyob dowaken keendembirimaan. 6 Kuned Yesu kuu Lasares kuu anikad yiminban keroon ye weng wengamboroon kuu, ye kuu doreen kuyaa aron ayoowiib ika doboroon.
7 Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Kwane, ikakman Yudea aom wenem.” andoon. 8 Kwanandoone yedmeniwen, “Kedmengkandi korok, amun kumban, aron dukmen mana anuk yirimbed Yuudan yi korok korokbed botbed andamiiwa menewen kii! Kowe komande kuyaom ikakman wanandameeb?” andiwen.
9 Kwane, Yesumbed inandundoon, “Awingyab kuu awas wad ayoowiib, eeyoo? Karub kanembed awingyabbed winimaan kuu boknande kombirimokban, amborom kuu aron okad ye nambirimbed ye kuu wedme winimaan kowe. 10 Kuned amnoombed wananeen kuu ee nambiriyiibban kowe boknande kombaraneen.” andoon.
11 Kee kwane dakmekore angkon ari yedmendoon, “Nub angkodmi Lasares kuu unuk angkoon, kumban ye kuu kaakmenako dembok ande kuyaa wanandamiin.” andoon.
12 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed inandiwen, “Yariman, ye angkoon keraneen kuu ye kuu amun keraneen.” andiwen. 13 Ye kedmengkandeendanbed meeniwen kuu unuk angki ande meeniwen kumban, Yesu kuu Lasares ye bobni ye kerekmen dowad dakmeen.
14 Kwani kowe, dianmo yedmendoon, “Lasares kuu bobnoon kii. 15 Kuyaa winindo kuu ne kubaan, amborom kuu komo wedmaniib kuu yiib anam andi darewoob keri yeman kowe, yeyiib yaa wenem.” andoon.
16 Kwane, Tomas yaningko maa kuu Didimus andimaib kumbed Yesu ye kedmengkandeendan amborongaad yaa yedmendoon, “Nub kangkon nub yoom wenenub ye yoom ibmo duknem.” andoon.

Yesu Kuu Lasares Ye Oniya Yaa Awandok Wonoon

17 Yesu monoonkin wedmoonka Lasares kuu aron kaningiib kuu bobkonombon yiri mangkiwen. 18 Yerusalem yaambed Betani yaa kuu ambabban, yonka wini kuu awa mimo areb. 19 Yuudan yemoon kuu Maata yoom Meri yoom yi daman Lasares bobnoon kuye dowad awandem ande menebiwen. 20 Kwane, Maata kuu wengamburuunka Yesu kuu meneen kowe, yu kuu wene wedya ye durunenok wuneen, kumban Meri kuu ambiwoom dobureen.
21 Kwane, Maata kuu yeyiib yaa wenekoru yedmeen, “Yariman, ewiib doberewen karen, ne daman kuu bobnindo karen. 22 Kumban ne nekaad, kibireb kwangkon komo God yaa kaamonaneeb kuu eb yaa kabdaneen.” andeen.
23 Kwane, Yesumbed yu yaa yedmendoon, “Ub daman kuu bobnoon yiri kuu ika dembaneen.” andoon.
24 Kwanandoone, Maatambed inanduneen, “Ne nekaadaa, ye kuu aron yimin wandaneen yaambed dukniwen yiri ika dembi yaron kuu ye kangkon ika dembaneen.” andeen.
25 Kwane, Yesumbed yu yaa yedmendoon, “Ne kuu bobne ika dembi ye ambokab, angkon ne kuu wadkeri ye ambokab. Kane kanembed ne yaa anam andaniib kuu duknaniib kumban dobaraniib. 26 Kwane, kane kanembed ne yaa anam ande dobaraniib kuu yi kingkin kuu duknaibban. Keyaa kee ub kuu anam andeewoo?” andoon.
27 Kwanandoone, Maatambed ye yaa inandune yedmeen, “Ee, Yariman, anam andaan kuu eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu, God ye Mingki, eb kuu okad kiri menewen kui.” andeen.

28 Kwanandekoru, ika wene yu daman Meri nen angkanenu wengande
yedmeen, “Kedmengkandi Korok kuu keyaa monoon kii. Ub ande baandoon
kii.” andeen. 29 Kee kwane wengamberekoru, kirodmo yaro dore Yesuyiib
yaa wuneen. 30 Yesu kuu kambong aom wene awunindo, ye kuu Maatambed
duruneneen kuyaa kuri kwane doreen. 31 Kwane, Yuudan yemoon Meri
awandi dowad miniwen wedmendiwen kuu yu kuu kirodmo yeedere yaro
angkane wuneen kowe, yimbed meeniwen kuu bobkonombon yaa ameng
kamok wenuun ande yu yoman yiyiib winiwen.
32 Kwane, Meri wene Yesumbed doreen yaa nande Yesu wedmeneenkin
bumangke korok kankibinenu ye yaa yedmeen, “Yariman, ewiib doberewen
karen, ne daman kuu bobnindo karen.” andeen. 33 Yesu Meri wedmen-
doonka yuudi ameng kamuuna kwane Yuudan yu yoom meniib kwangkon
yuudi ameng kamiib kowe, ye niindem aom mimyob dabab kandoon.
34 Kwane, yi yaa kaamondoon, “Bob kuu kunaya mangkiwen?” andoon.
Kowe, yimbed man inanduniwen, “Yariman, ke mene wedme.” andiwen.
35 Kwane, Yesu kuu yuudi inok woon.
36 Kwanoone, Yuudanbed yikanmo yedmiwen, “Kedi, Lasares yaa mimyob
dowaken darewoob keenoon.” andiwen. 37 Kumban yi kuyaom yenambed
yedmiwen, “Yembed indob tut karub nandoona kereknoon. Kowe, ye kuu
Lasares bobnindo yaronbed monoon karen ongmenoona wad doreen karen.
Anam deeka?” andiwen.

Yesumbed Lasares Bobnoon Yiri Nen Demboon

38 Kwane, Yesu ye niindem aom ika mimyob dabab kandekore, bobkonom-
bon yaa wonoon. Ye bobkonombon kuu botdem, kuye ambongkodem
kuu botbed kebeniwen. 39 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Bot kan angka
angkanime.” andoon.
Kwanandoone, Maatambed yedmeen, “Yariman, ye kuu aron kaningi-
ibbed mangkuwen kowe, aniib arewa kamaneen.” andeen.
40 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Anam andaneeb kuu God ye aromkono
nambiriyiib wedmaneeb andaan, eeyoo?” andoon.
41 Kwane yimbed bot kan angkaniiwe, Yesumbed indob kankoone yed-
moon, “Ambe, eb kuu ne wengaweeb kowe eso andaan. 42 Ne nekaad, eb
kuu wengamberewimaab kumban, nimakarub dooberiib keyi dowadbed
kwamune andaan kuu, ne kuu ebbed nenkoweewa manaan kuu yimbed
anam andime andid.” andoon.
43 Kee kwane yedmekore, naawonmo baande yedmoon, “Lasares, eb
yaro angkadere.” andoon. 44 Kwanandoone, Lasares kuu ye yona dingkia
mangkanabi ye ebkadiib murubia dabuni ye ebkadiibbed bedme yenbiwen
kumbed yaro mene angkadoroon. Kwane, Yesumbed yedmoon, “Mangkan-
abi ye ebkad dudmungkanibko wonok.” andoon.

Yuudan Yi Korok Korokbed Yesu Yaa Nuubnaan Kamiwen

45 Kwane, Yuudan Meriyiib yaa miniwen kumbed Yesumbed komo am-
bangkoon kuu wedmiwen kowe, yemoon ye yaa anam andiwen. 46 Kumban
yena kuu ika wene Yesumbed komo ambangkoon kuu Farisidan yaa yed-
mendiwen. 47 Kwane, Farisidaniib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan
yi korok korok mene nedbe Sanidirin kangdod keriwen. Kwane nedbeko-
riwa yedmiwen, “Ye yaa ma kamuwen dee? Dowan! Karub kee yeka mamaa
ye dud kami yemoon ongmenaboon kii! 48 Kee kamune korondanuuwa
ambangkembaraneen kuu, nimakarub korem kuu ye yaa anam andaniiwa
Romdanbed menenib nub kurikuri boyambib darewoowiib nub ambibkin-
daniib monmaraniib kii.” andiwen.

49 Kwanandiiwe, yi kuyaom kuu karub maa yaningko Kaiyafas, ye kuu
kuye weeb yaa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dare-
woob keroon kumbed yedmoon, “Yiib kuu inamen mim maa yiib koron.
50 Nub ambibkindan korem monmari kuu yiminban kowe, amun kuu karub
mimombed nimakarub yi dowad bobnaneen kumbed yimin.” andoon.
51 Weng kee yedmoon kuu ye inamenmo meene yedmindo, ye kuu kuye
weeb yaa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob
keroon kumbed Yesu kuu Yuudan yi dowad bobnaneen ye profesi weng
kee kande yedmoon. 52 Kee Yuudanmomban, God ye dana meed ambibkin
korem yaa buyokbayok keriwen kuyiib ben wenore ben dabokne mimo
keranded. 53 Kowe kuye aron yaambed ari kuu Yesu kuu korok korokbed
nuubnaan kamiwen.
54 Kwani kowe, Yesu kuu Yuudan kuyaom kuu dian yarebindo. Ye kuu
koronde wene amboon dia kambong yaningko Efraim aombed ye ked-
mengkandeendan yoom dobiriwen.
55 Kwane, Yuudan yi Burudandoon ye orokbon yaron dia keruune, God
ye indob ari Yuudan yi ambarakmi arodned orok kandi dowad, nimakarub
yemoon kuu kambong mimim kuyaombed Yerusalem ari menebiwen.
56 Kwane, yi kuu Yesu ande kereknenib kurikuri boyambib darewoob ye
kuuk aom nedbenib yikanmo neman “Komo meenewen? Yesu kuu orokbon
yaa mananeen dee korondoon dee?” ande kaamonenoon kaamonenoon
kamiwen. 57 Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok
korok yoom Farisidan yoombed karub yena yaa Yesu kuu wedmenibka
mene nub yaa yedmendime ye weng kondiwen, awineni dowad.

12

Yesu Ari Baeb Amun Ye Ok Buneen (Mt 26:6-13, Mk 14:3-9)

1 Kwane, Yesu kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron kerindo, aron
benmeyiib dangeen kumbed kambong Betani yaa wonoon. Lasares bob-
noon yirimbed nenkoonoon ye ambiwoom wonoon kui. 2 Oobnon yaa ani-
man kuu yimbed Yesu yaa kubiwen ye orok nekwiwen. Kwane, animan kuu
Maatambed konduune, arakbon yaa Yesu yoom dibiib kuu Lasares kuyaa
diboroon. 3 Kwane, Meri kuu od darewoob ye baeb amun ye ok aningko
naad botoro mimombed kumundinmo kanmene Yesu ye yon ari bunekoru
yu awungbed anmeen. Kwane, baeb amun yeman kuu ambiwoom kuu
derenkoroon.
4 Kumban Yesu ye kedmengkandeenman yembed amaan Yesu yaa ambo-
danganeen ye karub Yudas Iskeriot kumbed yedmoon, 5 “Komoyiibkob baeb
amun kee moone od kande kamboknondan yaa bangkandokbanka? Kuye
od kuu weeb mimo ye deme ye kakman areb kii.” andoon. 6 Kee kwane
yedmoon kuu kamboknondan yaa meenende yedmokban. Yened kuu yid
ye karub kowe, Yesu awene yi od yowo ooni ye deme nenkowiwen kumbed
yeka yemyeb od yid bimaan. Kwamune ye inamen kumbed kwanandoon.
7 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yu yaa koronde. Kwaneen kuu ne
bobnaniine mangkaniib yaron ye dowad kui, kekee yumbed awinuk.
8 Kamboknondan kuu aron korem yiib yoom doberembaraniib, kumban ne
kuu yiib yoom aron korem doberembarainban.” andoon.
9 Kwane, Yuudan kadaareb yemoon kuu wengambiribka Yesu kuu Betani
kuyaa doreen kowe Yesuyiib yaa miniwen. Kuu Yesu ye dowadmomban,
Lasares Yesumbed nenkoone wadkeri konoon kuye karub kuyiib wedmenok
miniwen. 10 Kwani kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok

korok kuu Lasares aye kowi ye inameniib kangkon nekwiwen, 11 amborom
kuu Lasares yaa kwanoona wedmiwen kumbed Yuudan yemoon kuu korok
korok yaa dabokniwen kuu korondenib Yesu yaa anam andenib ye yaa
doriwen kowe.

Yesu King Areb Kere Yerusalem Aom Awunoon (Mt 21:1-9, Mk 11:1-11, Lk 19:28-38)

12 Kuye awarimbed, kadaareb yemoon Yuudan yi Burudandoon ye orok
ani dowad menebiwen kuu wengambiribka, Yesu kuu Yerusalem ye kiwaan
ari wedya meneen kowe, 13 yuum biida orom biida kwamune awene benib
Yesu durunenande komkanmo winiwen,
"Karub ke meneen keye aningko kankoonem.
Karub kee Yariman yaambed meneen kuu amun kerunok,
Yuudan yi King kukui!" ande kamiwen.
14 Kwane, Yesu kuu donki ingkod wedmekore kwari diboroon. Kukuu God
Ye Weng aombed ande wongkoon kuu,
15 "Yerusalemdan, unaib,
wedmime, yiib king ku meneen kii,
donki ingkod ari dibo meneen kii." ande wongkoon.
16 Kwanoone, ye kedmengkandeendan kuu ibduruk wedmiwen kuu ye
inamen kaadkerunindo. Kumban Yesu nenkoone nambiri konoon kumbed
yi meeniwen kuu weng kee wongkoon kuu ye dowadbed wongkoone ye yaa
kwamunemo kamiwen kuu kuiyoo andiwen.
17 Kwane, kadaareb Yesuyiib yaa doriiwa yembed Lasares bobkonombon
aombed angkeen yaa baande bobnoon yirimbed nen yaro wadkeri konoon
wedmiwen ye nimakarub kuu, Yesu ye weng kee dakmenmo yariwen.
18 Kowe, nimakarub yemoon kuu God yaromkono korokbi yeman kee
Yesumbed korokboon ye weng kee wengambiriwenkob yi kuu Yerusalem
bunangka durunenande winiwen. 19 Kwani kowe, Farisidanbed yika neman
yedmoon yedmoon kamiwen, "Wedmiiwoo? Nub ye kebenande kamuwen
kuu korem kwaninban keroon. Kedi, kakumundin kuu ye yoman winiwen
kii!" andiwen.

Yesu Kuu Bobnaniin Ye Weng Daandoon

20 Yerusalem ari orokbon menebe God yaningko kankoonok miniwen kuu
karub yena kuyaom kuu Gurikdaniib. 21 Kwane, yi kuu Galeli ye kambong
Betsaida ye karub Filipiib yaa menenib yedmeniwen, "Aamkono yee, nub
dowaken kuu Yesu wedmandamuub." andiwen. 22 Kwane, Filipbed wene
Endru yedmenoona kwane yi ayoob kuu wene Yesu yedmeniwen.
23 Kwanandiiwe, Yesumbed inandundoon, "Karub Ye Mingki nambiri
kandi yaron kuu muneen kii. 24 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan
kei, wiit yob mimo kuu kwane yob mimo angkimbaraneen kuned, okad yiri
kombere bobnaneen kumbed yeedere amne id yemoon keraneen. 25 Karub
kanembed ye okad yiri doreen ye wadkeri dowadmo kube meenaneen kuu
ye wadkeri kuu kombere biknaneen, kumban karub kanembed okad kiri ye
kiwaan yaa bon keraneen kuu ye wadkeri kuu biknaanban, amonombe wad-
keri anam keraneen. 26 Karub kanembed ne deme awinandamoka ne yoman
monok. Kwane, ne kunaya dobaraniin kuu ne dememan neyiib dobaraneen.
Kwane, karub kanembed ne deme awinaneen kuu ne Ambembed ye aningko
kuu darewoob ari kankowaneen.
27 "Kibireb kee ne mimyob kuu dabab keroon. Kowe, ne kuu kee ko-
marewa yedmaniin? 'Ambe, keye aron kuu ne yaa manaun, ne yaa nen
burudande.' andaniin dee? Yii, ne manaan kuu kwane keye aron ye

dowadmo manaan. 28 Ambe, komo kamandameeb kumbed ewaningko yaa
nambiriyiib kerok." andoon.
Andoona, Ewen aombed weng yedmoon, "Nembed kuyaa nambiri kon-
aan, angkon ikakman ari konaniin." andoon. 29 Kwane, kadaareb kuu
doriib kuyaa weng wengambiriwen kuu, yenambed kuu nambad andiiwe
yenambed yedmiwen kuu God ye engyumbed Yesu yaa daanoon andiiwe
kamiwen.
30 Kwane, Yesumbed neman yi yaa yedmendoon, "Weng yuud kuu ne
dowadban, kee yiib dowad dakmoon. 31 Kibik aron kee okad kiri wengyundi
yaron kii. Kwane, okad kiri oonoonman kuu Godbed kan bunangka kora-
raneen. 32 Kumban, ne kuu okad kirimbed nenkoonaniib kuu nimakarub ko-
rem kuu ben wenoraniin." andoon. 33 Kee kwane yedmoon kuu bobnaneen
ye kiwaan ye dowad dedmone korokboon.
34 Kwane, kadaareb ku nedbiwen kumbed inanduniwen, "God ye amob
aombed nub wengamburuwen kuu Godbed kinaneena mananeenman
Keresu kuu aron korem dobaraneen kowe, komarewa kere ebbed 'Karub Ye
Mingki kuu nenkoonaniib.' ande yedmebka? Karub Ye Mingki kuu kane?"
andiwen.
35 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, "Nambiri kuu yiiwiib aom kuu
aron doboobban angkimbaraneen. Kwane, kumunbed mene dabundan-
dameen kowe, nambiriyiib kembed yarime. Karub kanembed kumun aom
winimaan kuu yembed kunaya weneen kuu yekaadban kowe. 36 Nambiri
kuu yiib yoom yeyiib doreen kumbed ye yaa anam andime. Kwananiib kuu
yiib kuu nambiri ye nimakarub keraniib." andoon. Kwanandekore, yiyiib
yaa koronde wene biknoon.

Yesu Yaa Yenamo Anam Andiwen

37 Yeka mamaa ye dud kami korem kee yi kerebiri arimbed ongmenaboon
kumban, yi kuu ye yaa ma anam andindo. 38 Kwamune keriwen kuu
profesiman Aisaiya ye weng maa yi yaa anam id keroon, ke yedmoon kei,
"Yariman, weng yedmenduwen kuu kanembed wengambere awinoon?
Dowan!
Angkon, eb aromkono korokbendewen kuu kanembed wedme anam an-
doon? Dowan!" andoon.
39 Yi anam andindeban keriwen keye dowad kee, Aisaiya ye profesi weng
maa yi dowad kekamune yedmoon,
40 "Godbed yi indob kebendene,
yi niindem aom ongmoone kamkono keroon.
Kwanindo kuu yi indobbed wedmenib,
yi niindem aom kaadkerenib amonombaniiwe,
Godbed yi ongmenaba ande ongmaneen." andoon.
41 Aisaiyambed kwanandoon amborom kuu Yesu ye nambiri kuu
wedmene ye dowad dakmoon kowe.
42 Kuned kuyaron kuu Yuudan yi korok korok kuyaom kuu yemoon
kuu Yesu yaa anam andiwen. Kumban "Nub dianmo dakmanuub kuu
Farisidanbed kurikuri ambiwoom nub dankirarenib nub ika mini keben-
daniib." ande uniwen kowe, Yesu yaa anam andiwen ye weng dianmo
dakmindo. 43 Amborom kuu yi yaa karubbed kubendime ye meeni kuu
arimo, yi yaa Godbed kubende ye meeni kuu yirimo kowe.
44 Kwane, Yesumbed baande yedmoon, "Karub kanembed ne anam an-
doon kuu ne yaamomban, yembed ne nenkowoona manaan ye yaayiib
anam andoon. 45 Karub kanembed ne wedmewoon kuu ne nenkowoona
manaan ye karub kwangkon wedmenoon. 46 Ne kuu okad kiri kee nambiri

areb kere manaan kowe, karub kanembed ne yaa anam andoon kuu ye kuu kumun aom dobaraan andid.
47 “Ma, karub kanembed ne weng kuu wengamberekore awine amukderebindo kuu, ne kuu ye yaa wengyundokban, amborom kuu okad yiridan yaa wengyundi dowad minindo, bobni yaa burudande bindi dowad manaan kowe. 48 Kumban wengyundaneenman ku doreen kui, karub kanembed ne wunekarene ne weng wengamberedandaneen kuu, ne weng dakmaan kumbed aron yeenbon arimbed ye yaa wengyunde dabab konaneen.
49 Amborom kuu ne kuu neka ne aromkonombed dakmokban, Ambembed ne nenkowoona manaan kumbed ‘Weng kee dakme, kwamune areb daande.’ ande yedmewaane dakmimain. 50 Ne nekaad, yembed kwane kame andi ye weng ye yoman wini kuu wadkeri aron korem kandi ye kiwaan. Kowe, nembed komo dakmimain kuu Ambembed kwane dakme ande yedmewoon kumbedmo.” andoon.

13

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Yi Yon Oganandoon

1 Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron diamo kereen kowe, Yesu kuu okad kiri kee koronde Ambeyiib yaa wini yaron kuu muneen yekaadkeroon. Ye karuwa nimaya okad kiri doriib yaa mimyob dowaken keendimaan kuu kwane wene bobnoon yaron yimin, ma korondaanban.
2 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom oobnon amnoom yaa animan aniib. Kuye anuk kuu, awad arewambed Yesu ambodangi ye inamen kuu Saimon ye mingki Yudas Iskeriot ye niindem aom konoon. 3 Ambe Godbed kumkam korem kuu Yesu ye aromkono dabderem yiri nongkobooniib, ye kuu God yaambed monooniib, ye kuu ikakman Godiib yaa wananeeniib kuu Yesu yekaadkeroon. 4 Kowe, kwane animan aniib yaambed, Yesu kuu yaro dore animari dereni ebkad biande kowekore, dawero kande koborom yaa boronoon. 5 Boronekore, meneki kobukmo aom ok bunekore, ye kedmengkandeendan yi yon andowe ogandene dawerombed anmenandimo kamoon.
6 Kwane kamenmene Saimon Pitayiib yaa monoona kaamonenoon, “Yariman, ebbed ne yon kuu ogawandewedoo?” andoona, 7 Yesumbed inandunoon, “Nembed ke awinaan kee eb kuu inamen kaadkerindo, kumban amanbed eb ebkaadkeraneeb.” andoon.
8 Kwane, Pitambed yedmoon, “Ebbed ne yon ogawi kuu ma kwanuwaabban kii!” andoon.
Kwane Yesumbed inandunoon, “Ogabdokban keraniin kuu ne karub keraabban, ne yaa doombaraneeb.” andoona, 9 Pitambed inandunoon, “Kwani kowe, Yariman, ne yonmomban, ne dingkiyiib korokiib korem ambewe!” andoon.
10 Kwane, Yesumbed inandunoon, “Karub kanembed kumundin okamboon kuu ye id kumundin kuu koroomiibban, yonka monoon kumbed ye yonmo okambi yeman. Yiib korem kuu koroomiibban kumban karub mimo kumbedmo.” andoon. 11 Kwanandoon amborom kuu kanembed ye ambodanganeen kuu ye yekaadkeroon kowe, karub mimo kuu koroomiibban kerindo ye weng ande yedmoon.
12 Ye kuu yi yon oganabe dowan keroonkin, ye bunangka ebkad nan derenekore, ye dibirimbon yiri ika wene diboroon. Kwane, yi yaa kaamondoon, “Yiib kuu nembed yiib dowad komo ambangkaan kuu id kande kaadkeriwen dee? 13 Yiibbed ne yaa ‘Kedmengkandi Korok’ o ‘Yariman’

andimaib. Kuu anam, ne kuu kwamune kukui. 14 Ne kuu yiib Yariman kere Kemengkandi Korok kumbed kibirebya yiib yon ogandaan kowe, yiib kwangkon yiibka kankubune yiib yon neman oganoon oganoon kwamime. 15 Nembed kee korokbendaan kuu, yiibbed kwane ambangkime ye dowadbed kumunkine korokbendaan. 16 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, deme karubbed ye yariman yaa kuu darewoob arimban, kwane angkon weng yuk kanwini ye karubbed ye nenkowoon ye korok yaa kuu darewoob arimban. 17 Kibireb kee inamen kee yiibkaadkeriwen kowe, kee awine kwamune ambangkaniib kuu yiib yaa amun kerundaneen.

Ye Ambodanganeen Ye Weng Kuu Yesumbed Daandoon

18 “Ne kuu yiib korem yaa weng kee yedmendokban. Kane kane kuu nembed kingkaan kuu nekaad. Kumban, kwamune yedmaan kuu God Ye Weng Karadmo mim kuyaom yedmoon kuu anam id keri yeman. Weng yedme wongkoon kuu, ‘Ne yoom animan ibmo animaub ye karub kuu amonombe ne yaa manmo keroon.’ andoon. 19 Kee kwanindo kumbed ke yedmaan kei, amborom kuu kwananeen kumbed yiib kuu ne kuu ne kane kuu anam andaniib. 20 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, kane kanembed nembed nenkowaniina mananeen ye karub yaa kubene nendaniib kuu ne kangkon kubewe nendaniib. Kwane, kane kanembed ne yaa kubewe nendaniib kuu nenkowoona manaanman yaa kangkon kubene nendaniib.” andoon.

21 Kwanandekore, ye kingkin aom dabab kandoon kowe dianmo yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib mim kuyaa kumbed ne ambodanganeen kii.” andoon.

22 Ye kedmengkandeendan kuu man kerenomboroon kerenomboroon kamiwen. Kanembed kwanandameen kuu yikaadkerindo kowe, wutewate kamiwen. 23 Yesumbed ye kedmengkandeenman maa yaa mimyob dowaken keenembirimaan ye karub kuu Yesu ye dia yone dibeen. 24 Kwane, Saimon Pitambed keye karub keyaa dingki ok dome yedmenoon, “Kane anded dakmeen kuu ye yaa kaamone.” andoone, 25 ika wene Yesu yaa yone kaamonenoon, “Karub kuu kane kii?” andoon.

26 Kwane, Yesumbed inandoon, “Karub kuyaa om dibinekori kan konaniin kuu kukui.” andekore, om barad kuu dibinekore kande Yudas Iskeriot Saimon ye mingki yaa konoon. 27 Kwane, Yudas kuu om kandoon kuu ye niindem aom Seten aomnoon.

Kwane, Yesumbed ye yaa yedmenoon, “Komo ambangkandameeb kuu kirod kwane.” andoon. 28 Animan aniib kuyaa kuu Yesumbed Yudas yaa komo yedmenoon kuu yi mim kuyaa kuu ongme kaadkerindo. 29 Yudas, ye kuu od yowo oonoon ye karub kowe, yenambed meeniwen kuu Yesumbed ye yaa yedmenoon kuu orok animan berengke o kamboknondan yaa konde andoon manok ande kamiwen. 30 Kwane, Yudas kuu om kandoonkin, ye kuu bunangka angkane wonoon. Kukuu amnoombed.

Pitambed Aadikmaneen Dowad Yesumbed Yedmoon (Mt 26:31-35, Mk 14:27-31, Lk 22:31-34)

31 Kwane Yudas wonoon ye yomanbed, Yesumbed yedmendoon, “Kibirebya kee, Karub Ye Mingki kuu nambiriyiib kandaneene ye yaambed God kangkon nambiriyiib kandaneen. 32 God kuu ye yaambed nambiriyiib kandaneen kuu yeka ye yaambed ye Mingki yaa nambiriyiib konaneen, erebnarokban kumbed nambiriyiib konaneen kii.

33 “Ne danaya, yiib yoom kuu aron dukmenmo dobaranuub. Yiib kuu ne ande onmenabaniib kowe, Yuudan yaa yedmendaan kwane yiib kibireb ke

yedmendandamaan kei, nembed wananiin yaa kuu yiib kuu minindeban keraniib kii.
34 “Kwanime ye weng yeeb kee yiib yaa kondandamaan kii, yiib kuu neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime. Yiib yaa nembed mimyob dowaken keendaankin, yiib kwangkon neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime. 35 Yiib kuu mimyob dowaken keenoon keenoon kamaniib kumbed nimakarub yena kuu wedme yikaadkeraniib kuu anam yiib kuu Yesu ye kedmengkandeendan andendaniib kii.” andoon.
36 Kwane, Saimon Pitambed Yesu yaa kaamonenoon, “Yariman, eb kuu kunaya wanandameeb?” andoon.
Kwane, Yesumbed inandunoon, “Kunaya wananiin kuu kibireb kee yiib manaibban, kumban amanbed yiib kuu ne yoman mananiib.” andoon.
37 Kwane, Pitambed kaamonoon, “Yariman, komoyiibkob kibireb kembed eb yoman manainban? Ne kuu eb dowad bobnaniin ande nekwaan.” andoon.
38 Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb kuu ne dowad bobnaniin andewen kuu anam nekwewen dee? Nembed ke anammo yedmebdaan kei, ayam kuu komkaanbanbed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb kii!” andoon.

14

Yesu Kuu Ambe Godiib Yaa Wini Ye Kiwaan

1 Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yiib kuu niindem aom korondaiwe yiib mimyob dabab keraib. Godbed anam nub oonaneen ande dobirime. Ne yaa kangkon kwanime. 2 Ne Ambe yambiwoom kuu wadnarimbon yemoon. Kwamunemban karen yiib yaa kee kwane daandindo karen. Kedi, ne kuu kuyaom yiib dowad yumbon nekwandok wananiin. 3 Kwane, ne kuu wene yiib dowad yumbon nekwandeni dowan keraniin kuu, ne ika meneni yiib kwangkon neyiib yaa dobaraniib ye dowad yiib be wananiin. 4 Kuyaa wananiin ye kiwaan wuneen kuu yiibkaadkeriwen.” andoon.
5 Kwane, Tomasbed Yesu yaa yedmoon, “Yariman, nub kuu ebbed kunaya wananeeb kuu nub koron kowe, komarewa kere kiwaan kee nubkaadkeranuub?” andoon.
6 Kwane, Yesumbed inandoon, “Nembedmo kuu kiwaaniib anamiib wadkeriyiib. Ambe yaa wananiib kuu ne yaambed dore dangkoro wananiib, kumbedmo. 7 Ne kuu yiib korobe yiibkaadkeraniib kuu ne Ambe kangkon yiib korobe kaadkerunaniib. Kibireb ari kuu ye kuu wedmenenib yiibkaadkeruniwen.” andoon.
8 Kwane, Filipbed yedmoon, “Yariman, Ambe kuu nub yaa korokbende. Kwananeeb kumbed nub yaa kuu yimin keraneen kii.” andoon.
9 Kwanandoone, Yesumbed inandoon, “Filip, ne kuu yiib yoom aron doboob dobaraan kumban, ne kuu eb koronoo? Karub kane kane ne wedmewiwen kuu Ambe kuu wedmeniwen kii. Kowe, eb komande ‘Ambe kuu nub yaa korokbende.’ andewen? 10 Ne kuu Ambe ye niindem aom doriina, Ambe kuu ne niindem aom doreen kii. Kuyaa kuu eb anam andindoyoo? Weng yiib yaa yedmimain kuu neka ne meenimbedmomban, kukuu Ambe ne niindem aom doreen kumbed ye deme awinimaan. 11 Ne kuu Ambe ye niindem aom doriina, Ambe kuu ne niindem aom doreen ye weng yedmaan yaa anam andime. Kumban kuyaa kuu yiib anam andi yiminban keriibkob God ye aromkono wedmi yeman maa maa kedmengkandaan yiibbed wedmiwen kumbed anam andime. 12 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, karub kanembed ne yaa anam andiyiib keroon kuu, nembed ambangkain

kukwane kuu yembed awinaneen. Ne kuu Ambeyiib yaa wanandamiin kowe, anam andoonman kuu kekwanemomban kami arimbed darewoowiib kwangkon ambangkaneen. 13 Kwane, yiib kuu naningko yaambed komo kaamowaniib kuu kwananiin. Kukuu Ambe ye Mingki nembed ye yaa nambiri koni yeman kui. 14 Yiib kuu kumkam korem dowad naningko yaambed kaamowaniib kuu kwane ambangkaniin.

Yesumbed Kingkin Karadmo Kondaneen

15 “Ne yaa mimyob dowaken keewaniib kuu kwamime andi ye weng yedme kowaan kuu wengambere awinaniib. 16 Kwane, nembed Ambe kaamonaniina yembed yiib yaa Awandi ye Karub maa kondaneene yiib yoom aron korem dobaraneen. 17 Kukuu anam anam korokbi ye Kingkin. Okad yiridan kuu ye wedmenokban kere kaadkerunokban kowe, yi mimyob aom nenkowindeban keriwen. Kumban yiib kuu yiibkaadkeruniwen, amborom kuu ye kuu yiib yoom doreen kuned yiib niindem aom dobaraneen. 18 Ne kuu wananiin kumban, yiib kuu yiib kirimo anenab areb domondainban. Ne kuu yiib yaa angkon ika mananiin. 19 Aron doboobbanbed okad yiridan kuu wedmewaibban keraniib kumban, yiib kuu ne wedmewaniib. Kwane, ne kuu wadkere doraan kowe, yiib kwangkon dobaraniib. 20 Kuyaron kuu yiibkaadkeraniib kuu ne kuu Ambe ye niindem aom doriina yiib kuu ne niindem aom doriiwa kwane ne kuu yiib niindem aom doriin. 21 Kane kanembed nembed kwamime ye weng kuu wengambere awine kandaniib kuu, yi kuu ne yaa mimyob dowaken keewimaib. Kane kanembed ne yaa mimyob dowakenbed kawaniib kuu, ne Ambembed yi yaa mimyob dowaken keendaneene, ne kangkon yi yaa mimyob dowaken keendeni ne kane kuu yi yaa korokbendaniin.” andoon.

22 Kwane, Yudas Iskeriotban, Yudas maambed yedmoon, “Yariman, komoyiibkob ebkareb nub yaamo korokbendandameeb kumban okad yiridan yaa korokbendaabban?” andoon.

23 Kwane, Yesumbed inandoon, “Kane kanembed mimyob dowaken keewaniib kuu ne kedmengkandi kuu awine kandaniib. Kwane, ne Ambembed mimyob dowaken kondaneene, ne Ambe yoom ne yoom menenub yi yoom doberembaranuub. 24 Kane kanembed ne yaa mimyob dowaken kawokban keraniib kuu, ne kedmengkandi kuu awine kandaibban. Weng kee wengambiriib kee neka nemanban, kukuu Ambe yembed ne nenkowoona manaan kumbed.

25 “Weng kee ne kuu yiib yoom doburuwen kuyaambed yiib yaa dakmendaan kui. 26 Kumban Ambembed naningko yaambed Awandi ye Karub kondaneen kuu Kingkin Karadmo kii. Yembed yiib yaa kumkam korem kedmengkandene nembed yiib yaa komo komo dakmendaan korem kuu monkone korokbendaneene meenme yiibkaadkeraniib. 27 Yewenubmo dobiri kuu yiib yaa kowaan, ne yewenubmo ye inamen yiib yaa kowaan kii. Okad kiridanbed kondimaib arebban kowaan. Kowe, yiib niindem aom dabawiib kere meeni darewoob keraib, kwane unaib.

28 “Yiib kuu anuk wengamberewiiwa kekane yedmaan, ‘Ne kuu wananiin, kumban angkon yiiwiib yaa ika mananiin.’ andaan. Yiib kuu ne yaa mimyob dowaken keewimaib keraniib kuu, Ambe yaa wananiin ye weng yaa kubaniib, amborom kuu Ambe kuu darewoob arimbed ne arebban kowe. 29 Kee kwane winindombed ne kuu kibireb kee yiib yaa yedmendaan kei. Kowe nembed kwananiin andaan kuu yiib kuu wedme anam andi dowad. 30 Ne kuu yiib yoom aron doboob kekamune dakmaubban, amborom kuu okad kiri oonoonman kuu meneen kowe. Ye kuu ne yaa

kukwane kekwane kamindeban, 31 kumban nembed Ambe yaa mimyob
dowaken keeneni yembed kwame ande yedmoon korem anammo awinaan
kuu, okad yiridan yaa korokbendako yikaadkerime andid." andoon.
Kwanandekore, ika yedmoon, "Minibko, keyaa koronde wenem." andoon.

15

Nong Ambokawiib Ye Nondongiib Ye Kuruweng

1 Kwanekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, "Ne kuu nong am-
bokab anam, kwane ne Ambe kuu yongbon yariman kii. 2 Yembed ne yaa
nondong idiib kowimokban kuu nanme ben kiranmimaan. Kwane, nondong
yena korem id irimaan kuu id yemoonmo irok ande kidaye arimaan. 3 Yiib
kuu nembed komo weng daandaan kumbed yiib kuu aroon. 4 Kwane, yiib
kuu ne niindem aom yone doberembirime. Kwananiib kuu ne kuu yiib niin-
dem aom yone doberembaraniin. Nondong kuu yekamo kuu id iraanban,
nong ambokab yaa yone dobaraneen kumbed idiib iraneen. Kwane kuu
yiib kwangkon ne yaa yone doberembaraniib kumbed idiib keraniib, yone
dobaraibban kuu id iraibban.
5 "Ne kuu nong ambokab, yiib kuu nondong. Karub kanembed ye kuu
ne niindem aom yone doberembaraneena ye niindem aom yone doberem-
baraniin kuu ye kuu id yemoon iraneen. Kumban neyiibban kuu yiib kuu
ma ambangkaibban. 6 Kane kanembed ne yaa yone dabokne dorokban kuu
nondong kankoraraiwe koknimaan areb. Keye nondong kuu ben wenore
amot yiri kiraraiwa denimaan. 7 Kwane, yiib kuu ne niindem aom yone
doberembaraniiwe ne weng kuu yiib niindem aom angkimbaraneen kuu,
komo komo dowakeniib kere kaamonaniib kuu kandaniib. 8 Yiib kuu id
yemoon iraniib kumbed yiib kuu ne yoman minidan ande korokbaniib. Kee
kwananiib kumbed ne Ambe yaa kuu nambiri konaniib.
9 "Ne Ambembed ne yaa mimyob dowaken keewoon areb ne kwangkon
yiib yaa mimyob dowaken keendaan. Kowe, ne mimyob dowaken aombed
yone doberembirime. 10 Ne kuu ne Ambembed kwane kame andoon ye
weng kuu wengambere awine kandeni, ye mimyob dowaken aombed yone
doberembaraan. Kwamune areb kuu yiib kuu nembed kwamime ye weng
awine kandaniib kuu, yiib kuu ne mimyob dowaken aombed yone doberem-
baraniib kii. 11 Weng keyiib kee yiib yaa daandaan kuu, ne kubi kuu yiib
niindem aom angkimboroko yiib kubi kuu yiminmo kerok andid.
12 "Kwamime andi ye weng nembed yedme kowaan kukei. Nembed yiib
yaa mimyob dowaken kondaan areb neman mimyob dowaken keenoon
keenoon kamime. 13 Mimyob dowaken korem burudandoon kukei, karub
maambed ye angkodmia yi dowad bobnaneen. 14 Yiib kuu nembed
kwamime andaan kuu awine kandaniib kuu ne angkodmia keraniib kii.
15 Kibireb kee yiib kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiridan
andundainban, amborom kuu demedan kuu yi yarimanbed komo komo
ambangkimaan kuu yi yikaadban kowe. Kumban kibireb kee yiib kuu
nangkodmia andundaniin, amborom kuu Ambe yaambed komo komo
wengambaraan korem kuu yiib yaa daandaane wengambiriwen kowe.
16 Yiibbed ne kuu kine nendindo, nembed yiib kuu kingkekori wene dowan
keraanban ye id irime andaan. Kwamaniib kuu naningko yaambed komo
komo kaamonaniib kuu Ambembed kondaneen. 17 Kwane, nembed kee
kwamime ye weng yedme kowaan kukei. Neman neman mimyob dowaken
keenoon keenoon kamime." andoon.

Kedmengkandeendan Yaa Ongki Weng

18 Kwane, Yesumbed ika yedmoon, “Okad kiridanbed yiib yaa arud wandembiribka, meenime, ibdurukbed ne yaa arud wandembiriwen kowe.
19 Yiib kuu okad yiridan yi karub keriwen karen, okad yiridan kuu yiib yaa yiman ande mimyob dowaken keendimaib karen. Kumban yiib kuu okad yiridan yimanban, yiib kuu yi yaambed neman keri dowad bindaan. Kwanakob okad yiridanbed yiib yaa kuu arud wandembirimaib. 20 Nembed komo weng yiib yaa dakmendaan kuu ika meenime. Weng kukei, ‘Dabderem yiri dobere no deme awinembiridan kuu yi yariman yaa ma burudandindo, yi korem kuu yirimo.’ andaan. Kwane, okad yiridan kuu ne yaa durud yewed kowiwen kowe, yiib yaa kwangkon durud yewed kondaniib. Yi kuu ne kedmengkandi kuu awine kandiwen karen, yiib kedmengkandi kwangkon awine kandaniib karen. 21 Kumban yiib kuu naningko yaambed ambangkaniib kowe, kekamune korem kuu yiib yaa kwamendaniib, amborom kuu yi kuu ne nenkowoona manaan ye God kuu yikaadban kowe.
22 “Ne kuu yi yaa kekamune mene dakmendindo karen, ambarakmi ye dabab kuu yi kandindo karen. Kumban kibikee nub koronkob ambarakmuwen andaibban, yikaad kumbed ambarakmiwen. 23 Kane kanembed ne yaa arud wandembirimaib kuu ne Ambe yaa kwangkon arud wandembirimaib. 24 Yi aom nembed komo komo ambangkaan kuu karub maa kwamune ma awinindo. Ne kuu kekwane ambangkindo karen ambarakmi ye dabab kuu yi kandindo karen. Kumban yimbed God ye aromkono korokbi yeman ongmenabaan kee wedmiwen kuned, ne yoom ne Ambe yoom yaa kuu arud wandembiriwen. 25 Kowe, yi amob aombed wongkoon kuu anam id keroon. Wongkoon kei, ‘Yi kuu ne yaa ogoodmombed arud wandembiriwen.’ andoon.
26 Awandi ye Karub kuu nembed yiib yaa nenkowaniin. Ye kuu anam anam korokbi ye Kingkin, Ambe yaambed wenebimaan kui. Ye mananeen kuu ne dowad dakme korokbendaneen. 27 Kwane, yiib kwangkon karub yena yaa ne dowad dakme korokbendime, amborom kuu nembed andowe kedmengkandaan yaronbed ari kuu yiib yoom kowe.

16

1 “Yiib yaa dakmendaan keyiib kei, yiib anam andi yaa kimyen wene korondaib ye dowadbed. 2 Yimbed yiib kuu kurikuri kerekmen yaa kuu daanme ben bunangka nongkobaniib kii. Kwane, anam kuu, karub yenambed yiib kuu mene yaniiwa bobnaniiwa yimbed nub kuu God ye deme awinuwen ande meene kamaniib yaron kuu menuun kii. 3 Yi kuu Ambe yi koron kere ne kangkon yi koron kowe, kee kwamune kamaniib kii.
4 Kumban keye weng kee yiib yaa dakmendaan kowe, kuye aron mananuun kuu yiib kuu nembed ongkandi kuu daandoon ande meenaniib. Ibduruk andowuwen yiri kuu weng keyiib kee ne kuu yiib yedmendindo, amborom kuu ne kuu yiib yoom doriin kowe.

Kingkin Karadmo Ye Deme

5 “Kumban kibireb kee ne kuu ikakman ne nenkowoona manaanmaniib yaa wananiin kuned, yiib kanembed mim kuu ne yaa ‘Kunaya wananeeb?’ ande ma kaamowokban. 6 Weng kee kibireb yiib yaa dakmaan kumbed kubiyiibban ye mimyob yiib niindem aom demboon. 7 Kumban ne kuu anam yiib yedmendaan kei, yiib amun keri dowadbed ne kuu wananiin. Ne wananiin kumbed Awandi ye Kingkin kuu nenkowaniinkob yiib yaa mananeen. Ne wanainban kuu ye kuu yiib yaa manaanban. 8 Mananeen kuu ambemondaneen, ambarakmiwen andi ye dowadiib yorokmo inamen

awinindo andi ye dowadiib yi yaa wengyunde dabab kondaneen andi ye dowadiib kui. 9 Yi kuu ne yaa anam andindo kowe, ambarakmi ye dowad ambemondaneen. 10 Ne kuu yorokmoman kowe Ambeyiib yaa wananiine yi kuu wedmewindeban keraniib kowe, yorokmo inamen awinindo ye dowad ambemondaneen. 11 Okad kiri oonoonman kuu Godbed ye yaa wengyundene ambarakmoonman andoon kowe, yi yaa wengyunde dabab kondaneen andi ye dowad ambemondaneen.

12 Ne kuu yiib yaa weng yemoon dakmandamaan kumban, kibireb kee yiib niindem aom kuu miin kubiyiibban kowe yiibbed wengambere awine kandi kuu yiminban. 13 Kumban anam anam korokbi ye Kingkin mananeen kuu yiib ben kinban wenene anam anam korem kuu korokbendaneen. Kwane, ye kuu yeka ye inamen yaambed dakmaanban, ye kuu komo wengambaraneen kumbedmo dakmaneen, aman ari komarewa keraneen kuu yiib yaa dakmaneen. 14 Ye kuu neman yaambed kandene yiib yaa korokbimamaneen kumbed ne yaa nambiri kawaneen. 15 Kumkam korem ne Ambe yeman keroon kuu neman. Kwanikob kekwane yedmaan, Kingkin kuu neman yaambed kandene yiib yaa korokbimamaneen.” andoon.

Kedmengkandeendan Yi Kubiyiibban Kuu Ikakman Kubi Monoon

16 Kwanandekore ika yedmoon, “Yiib kuu aron dukmenmo arimbed ne wedmewaibban, kwane aron dukmenmo amanbed yiib kuu ne wedmewaniib.” andoon.

17 Kwanandoone, kedmengkandeendan yenambed yika yikanmo yaa kaamoniwen, “Yembed ‘Yiib kuu aron dukmenmo arimbed ne wedmewaibban, kwane aron dukmenmo amanbed yiib kuu ne wedmewaniib.’ ande yedmoon kuye id kuu kuna? Yembed kangkon ‘Amborom kuu Ambe yaa wananiin.’ ande yedmoon kuye id kuu kuna kii?” andiwen. 18 Kwane, yi kuu yika yikanmo yaa kaamoniwen, “Yembed ‘aron dukmenmo’ ande yedmoon kuye id kuu kuna? Yembed dakmeen ye weng id kuu nub koronii!” ande kamiwen.

19 Yi kuu Yesu yaa kaamonandamiib kuu yekaadkeroon kowe yedmendoon, “ ‘Yiib kuu aron dukmenmo arimbed ne wedmewaibban, kwane aron dukmenmo amanbed yiib kuu ne wedmewaniib.’ ande yedmaan kuye dowadbed yiibka yiibkanmo yaa ‘Kuye weng id kuu kuna?’ ande kamiiwoo? 20 Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, yiib kuu amengiib yuudanabiyiib kamaniiwe okad yiridan kuu kubenabaniiwa kamaniib kii. Yiib kuu miin kubiyiibban ye dabawiib keraniib kumban, yiib kubiyiibban kuu amonombe kubi dowaken keraneen. 21 Meenime. Wonong kuu dana woonande kamimaun kuu wooni aron keraune yewed darewoob kandimaun. Kumban dana woonanuunbed kuu yu yewed kuu nonondandimaun, amborom kuu yu dana wooneen kowe kubiyiib kereen. 22 Kwamune areb kuu kibireb kee yiib kuu kubiyiibban doriib, kumban yiib kuu angkon ika wedmendaniina kubi dowakeniib keraniib. Kuye kubi dowaken kuu karub kanembed ma de kanwanaanban. 23 Kuye aron mananuun kuu ne yaa ma kaamowaibban. Nembed yiib yaa ke anammo yedmendaan kei, naningko yaambed komo komo kaamonaniib kuu ne Ambembed kondaneen. 24 Yiib kuu anukbed mene kibireb kee naningko yaambed komo komo dowad ma kaamonindo. Yiib kuu kaamonaniib kumbed kandaniib. Kumbed yiib kubi kuu yiminmo keraneen.

25 “Ne kumunkingki kowe dakmi ye wengbed dakmendiin. Kumban aron ku menuun kuu kamune ye wengbed dakmainban, ne Ambe ye kerekmen kuu dianbonmo dakmendaniin. 26-27 Yiib kuu ne kuu ye yaambed manaan

kuu anam andekoriwa ne yaa mimyob dowaken keewimaib kowe, Ambe, yeka kuu yiib yaa mimyob dowaken keendimaan. Kwani kowe, aron ku mananuun kuu naningko yaambed Ambe yaa kaamonaniib, nembed ye yaa yiib dowad kaamonainban. 28 Ambe yaambed meneni okad yiri kemaom manaan. Kwane, okad kee domonde Ambeyiib yaa ika wananiin." andoon.
29 Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmeniwen, "Eb kuu kibireb kee dianbonmo dakmendeeb, kwane eb kuu kumunkingki ye wengbed dakmokban. 30 Kibireb kee nubbed wedmuub kuu meeni korem kuu eb ebkaadmo. Kwane, karub kane eb yaa kaamobdindo yaron kuu ebbed inandi kuu yimin. Kowe keyiib kembed korokboona anam anduub kuu eb kuu God yaambed menewen ande meenuub." andiwen.
31 Kwane, Yesumbed inandundoon, "Kibireb kembedmo yiib kuu anam andiib kiyoo? 32 Aron menuun kuu kibireb kee muneen kuu, yiib korem kuu buyokbayok kere wenebe yiib mimim yiiwambiwoom dobere wananiib kii. Yiib kuu ne kirimo domowaniib kii. Kumban ne Ambe kuu ne yoom kowe, ne kuu ne kirimomban.
33 "Nembed weng kee dakmenabaan kee ne yaambed yiib niindem aom yewenubmo kerok andid. Okad kiri dobiri kuu dabab kandi yeman. Kumban yiib niindem aom aromnime, okad kiri kee nembed burudandaan kowe." andoon.

17

Yesumbed Yeka Ye Dowad Kurikuri Keroon

1 Yesu kee kwane dowan keroonkin, ye ambid ari wedmene kurikuri kere yedmoon, "Ambe, aron kuu muneen. Eb Dana Mingki yaa nambiri kone. Kwanebko eb Dana Mingkimbed eb yaa kangkon nambiri kabdok. 2 Amborom kuu ebbed nimakarub korem yi korok keri ye aromkono konewen kowe, eb karuwa nimaya konewen korem kuyaa kuu eb Dana Mingkimbed wadkeri aron korem kondaneen. 3 Wadkeri aron korem kukei, God mimo anam eb yaayiib, ebbed nenkoweewa monoonman Yesu Keresu yaayiib yikaadkerundi. 4 Deme ebbed kankawewen kuu ambangke dowan keraan kowe, okad kari kee nambiri kabdaan. 5 Ambe, okad ongmindo yaronbed nambiri awinaan kumbed eb kerebiri arimbed kibireb kee nambiri kawe.

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Yi Dowad Kurikuri Keroon

6 "Okad kiridan aombed kane kane ben ne yaa bangkawewen kuu nembed eb kuu yi yaa korokbendaan. Yi kuu ebka ebman, ebbed ne yaa bangkaweewe eweng wengambere awine kandiwen. 7 Kumkam korem ebbed ne yaa bangkawewen kuu yi yikaadkeriwen kuu eb yaambed menebeen, 8 amborom kuu ebbed weng ne yaa kawewen kuu nimakarub keyaa kondaane awine kandiwen kowe. Yi kuu anammo yikaadkeriwen kuu ne kuu eb yaambed manaan. Kwane, ebbed ne nenkowewen kuyaa anam andiwen. 9 Yi dowad nembed kibireb kurikuri kerundaan. Nembed kurikuri keraan kuu okad kiridan yi dowadban, ebbed ne yaa ben bangkawewendan yi dowad, amborom kuu yi kuu ebman kowe. 10 Nembed neman korem kuu ebman, kwane ebbed ebman korem kuu neman. Kwane, nambiri kuu yi yaambed ne yaa meneboon.
11 "Kibikbed ari kuu ne kuu okad yiri dobarainban, kumban yi kuu okad yiri dobaraniib. Kwane, ne kuu eb yaa mananiin. Ambe Karadmo, ewaningko ye aromkono kumbed yi yaa dorondare. Kwanebko, eb yoom ne yoom nub mimo areb kuu yi kwangkon mimo kerok. Ewaningko kee ebbed kawewen. 12 Ne yi yoom doburuwen kuu ewaningko kawewen kuye

aromkonombed dorondaraan. Yi korem kuu ma biknokban, God Ye Weng Karadmo yaa yedmoon kuu anam id keri dowad karub mimo monmari kiwaan ari nenkowoon ye karub kumbedmo.

13 “Kibirebya ne kuu ewiib yaa manandamiin kii. Kumban weng keyiib kee ne kuu okad yiri doriin yaron kembed dakmiin kuu, kwanako yi niindem aom kuu ne kubimbed derendarok dowad dakmiin. 14 Eb weng kuu nembed yi yaa kondaane, okad yiridanbed yi yaa arud wandembiriwen, amborom kuu yi kuu okad kiridanban ne areb kowe. 15 Ne kaamobdi kuu ebbed yi kuu okad kari kee ben angkanimban. Kukuu miin arewaman yaa dorondare yi kuu awande. 16 Ne kuu okad kirimanban areb anam yi kangkon okad kiridanban. 17 Eweng kuu anam anam kii. Kuyaa kumbed ebbed yi kuu ben are karadkonomo kerunde. 18 Ebbed ne nenkoweewa okad yiri manaan kwamune areb, nembed yi kwangkon ben okad yiri nongkobaana weniib kii. 19 Yi dowadbed ne kuu neka are karadmo kere eb inamenmo awinaan. Kwanaan kumbed yi kwangkon anammo are karadkonomo kere eb inamenmo awinidan kerok andid.

Yesumbed Anam Andidan Korem Yi Dowad Kurikuri Kerundoon

20 “Ne kedmengkandaandanmo kurikuri kerundokban. Yi weng yaambed kane kane ne yaa anam andaniibdaniib yi dowad kangkon kurikuri kerundaan. 21 Ambe, nembed kurikuri keraan kuu eb kuu ne niindem aom doreewa ne kuu eb niindem aom doriin kwane areb kuu yi kwangkon mimo kerime andid. Yi kwangkon nub niindem aom dobiribko okad yiridan kuu ne kuu ebbed nenkoweebkob manaan ande anam andime. 22 Ebbed nambiri kawewen kuu ne yaa anam andiwendan yaa kondaan, eb yoom ne yoom mimo kwane yi kwangkon mimo keri dowad. 23 Ne kuu yi niindem aom doriina eb kuu ne niindem aom doreeb kui. Kwamune kumbed yi kuu mimo kai kerok. Kwanibko, okad yiridanbed wedmekoriwa, ebbed ne nenkoweneb ebbed ne yaa mimyob dowaken keewimaab areb eb karuwa nimaya keyaa kwamunemo keendimaab kuu okad yiridanbed yikaadkerime.

24 “Ambe, ne dowaken kuu ne yaa ben bangkawewendan kuu nembed dobaraniin ye yumbon kuyaa kuu yiyiib doberenib ne nambiri wedmaniib kii. Nambiri kee ebbed kawewen, amborom kuu okadiib ambidiib ongmenabindombed eb kuu ne yaa mimyob dowaken keewewen kowe. 25 Ambe Yorokmo, okad kiridan kuu eb kuu yi koron, kumban eb kuu ne nekaad. Kwane, ne karuwa nimaya kee yikaadkeriwen, ne kuu ebbed nenkoweebkob manaan. 26 Nembed eb kane kuu yi yaa korokbendaan. Kee kwane kamembaraniin kumbed eb mimyob dowaken ne yaa keewewen kuu yi niindem aom angkimboroko, ne kangkon yi niindem aom dobara.” andoon.

18

Yesu Awineniwen
(Mt 26:47-56, Mk 14:43-50, Lk 22:47-53)

1 Yesu kuu kurikuri kere dowan keroonkin, yembed ye kedmengkandeendaniib benwenene dabon Kidron yiri kubune yara daaniwen. Kuyaa kuu at olif ye mongkoboniib kowe, ye yoom ye kedmengkandeendan yoom kuyaom wene aomniwen.

2 Ambodangoonman Yudas kuu mongkobon kuu ye yekaad, amborom kuu aron yemoon Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu kuyaambed durunimaib kowe. 3 Kwane, yembed wonoone God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombed ben nongkobiiwe, Yudas kuu Rom ana nangmidan yenayiib kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye

ana nangmidan yenayiib kwane ben kinban mongkobon angka monoon. Yi kuu angkadkokiib lemiib kumaniib benminiwen.
4 Yesu kuu ye yaa komo komo kere wanandameen kuu yekaadkeroon kowe, yaro wenene yi yaa kaamondoon, “Yiib kuu kane ande kereknanmo yariib?” andoon.
5 Kwane, yimbed “Yesu Nasaretman anduwed.” ande inanduniwen. Ambodangoonman Yudas kuu yi aom kuyaom kuu yeyiib doreen.
Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Ne kei.” andoona, 6 yi kuu ikakman irinambene okad yiri kirobiwen.
7 Kwane, Yesumbed ikakman kaamondoon, “Yiib kuu kane ande kereknaib?” andoon.
Kwane, yimbed “Yesu Nasaretman anduwed.” ande inanduniwen.
8 Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “ ‘Ne kei.’ ande yedmaan. Yiib kuu ne ande kereknanmo meniib keroonka, yiibbed yena ne yoom doriib kee domondibko winime.” andoon. 9 Kee kwane yedmoon kuu anukbed yedmoon, “Ebbed bangkawewendan kuu ma biknaanban.” andoon kuu anam id keroon.
10 Kwane, Saimon Pita kuu ye kerewangiib kowe, yembed nandune God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye dememan ye kenood wiwi angka nare daandoon. Kuye karub yaningko kuu Malkus.
11 Kwane, Yesumbed Pita yaa yedmenoon, “Eb kerewang nande yu kud aom kowe. Ebbed meeneeb durud yewed ye dabab kee ne Ambembed kawoon kuu awinainban manok andewedoo?” andoon.
12 Kwane, Rom ana nangmidan yoom yi korok yoom kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana nangmidan yoombed Yesu awinene nongangke yenbeniwen.

Yesu Kuu Anasiib Yaa Nenwiniwen
(Mt 26:57)

13 Kwane, ibduruk kuu Yesu kuu Anasiib yaa nenwiniwen. Anas kuu Kaiyafas ye wonong yu ambe. Kaiyafas kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob kuye weeb yaa kinoonman. 14 Yembed Yuudan yaa anukbed yedmoon, “Karub mimombed nimakarub korem yi dowad bobnaneen kuu amun.” andoon kuu ye kumbed yedmoon.

Pitambed Yesu Nekaadban Andoon
(Mt 26:69-71, Mk 14:66-68, Lk 22:54-57)

15 Kwane, Saimon Pita yoom kedmengkandeenman maa yoom kuu Yesu nenwiniweniib ye yondem kerenden winiwen. Kedmengkandeenman kee God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed yekaadkerunoon kowe, ye kuu korok keye ambib ye kuuk aom Yesu ye yoman yeyiib wonoon, 16 kumban Pita kuu korokbed yekaadban kowe bunangkamo yinmone kuuk ambongko diambed doboroon. Kwane, kedmengkandeenman aomnoon ye karub kuu ikakman mene ambongko ooni ye deme wonong koyu yaa daandekore Pita nende kuuk aom aomnoon.
17 Kwane, wonong koyumbed Pita yaa, “Eb kuu karub keye kedmengkandeenman dee?” ande kaamonuune, Pitambed inandundoon, “Yii, neyiibban.” andoon.
18 Kuye amnoom kuu yurukiib kowe, demedan yena yoom kurikuri boyambib darewoob ye ooni ye ana nangmidan yenambed amot nengkekoriwe kuyaa dobere kanawanewande dorokanabiib. Pita kwangkon kuyaa dorone yeyiib yuruk dorokaan.

Anasbed Yesu Kaamoboon
(Mt 26:57-68, Mk 14:53-65, Lk 22:66-71)

19 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed
Yesu yaa ye kedmengkandeendaniib ye kedmengkandiyiib ye kerekmen yaa
kaamoboon.
20 Kwane, Yesumbed inandune yedmoon, “Ne kuu nimakarub korem yaa
kuu dianbonmo dakmendimain. Kwane, Yuudan nedbimaib ambib embeng
embeng aomiib Yuudan korem nedbimaib kurikuri boyambib darewoob
yaayiib kedmengkandimain, ma bikne dakmindo. 21 Kowe komande ne yaa
kaamoniib? Kedi, karub ne dakmaane wengambiriwen kuu yikaad kowe, yi
yaambed kaamondime.” andoon.
22 Kwanandoone, kurikuri boyambib darewoob ye ooni ana nangmi ye
karub kuu Yesu ye dia doreen kumbed Yesu ye angkatom yakdarekore
yedmoon, “God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaa
kuu weng kwamune dakmimaibkowoo?” andoon.
23 Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed weng abdon dakmaan
keroka, abdon kuna kuu yedme. Kumban nembed komo dakmaan kuu
anam keroonka, komande ne kuu neeb?” andoon.
24 Kwane, Anasbed yedmoonkob Yesu nong yenbiweniib kumbed God
dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Kaiyafas yaa nen-
winiwen.

Pitambed Angkon Ika Yesu Kuu Nekaadban Andoon (Mt 26:71-75, Mk 14:69-72, Lk 22:58-62)

25 Kwane, Pita kuu kuyaa yeka yuruk dorokane doreena, yenambed ye yaa
kaamoniwen, “Eb kuu karub yakuye kedmengkandeenman dee?” andiiwe,
Pitambed bironde yedmoon, “Yii, neyiibban.” andoon.
26 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye
dememan maa kuu kuyaa doreen. Karub kee karub Pitambed kenood daan-
doon kuye karubkim kumbed aromne dakmoon, “Eb kuu at olif mongkobon
aom kuu ewiib wedmebdaan kii.” andoon. 27 Kwane, Pita angkon kwane
anamban kii ande bironoona erebnarimbanbed ayam komkoon.

Yesu Pailet Ye Arinambo Ari Nenwiniwen (Mt 27:11-18, Mk 15:1-15, Lk 23:1-3,18-25)

28 Kwane, Yesu kuu Kaiyafas yambiwoom kuu koronde Yuudan yi Gavana
Romdanbed kowiwen ye karub ye boyambib kwaab yaningko Pretorium
yaa nenwiniwen. Kuyaron kuu amkimo kai kowe, Yuudan yi korok ko-
rok ye ambiwoom aomnindo bunangkambed dobiriwen, amborom kuu
aomnaniib kuu Yuudanban daboknaib ye amowamob domokbaniib kowe
Yuudan yi Burudandoon ye orok anindeban keraniib. 29 Kowe Pailetbed
mene angkaderene yi yaa kaamondoon, “Karub keyaa kee komo dabab weng
koniwen?” andoon.
30 Kwanandoone, yimbed inanduniwen, “Ye kuu amob domokboon ye
karubban karen, ye kuu nenmene eb yaa kabdindo karen.” andiwen.
31 Kwane, Pailetbed yedmoon, “Yiibka nenwene yiiwamob yaambed
wengyundime.” andoon.
Kwanandoone, yimbed inanduniwen, “Kumban nubka nubbed karub
mim aye kowi ye dabab koni kuu yiminban.” andiwen. 32 Keyiib kee
kwanodned Yesumbed komo ye yaa kamuneene ye bobni ye kerekmen
bobni ye kiwaan dakmoon kwamune id kere wonodned yimin.
33 Kwane, Pailetbed ye ambiwoom aomne Yesu baandoona wonoona
kaamonenoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?” andoon.
34 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kee eb kaamoni dee, o karub yenambed
ne dowad ma yedmebdiwen dee?” andoon.

35 Kwane, Pailetbed inandoon, “Ne kuu Yuumanoo? Dowan! Ebka eb
ambibkindan yoom yi korok korok yoombed neyiib yaa kuu nenminiwen.
Kowe eb kuu komo ambarakmi kamewen?” andoon.
36 Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed korok kere oon-
imbon kuu okad kiri yemanban. Okad kiri yeman keroon karen Yuudanbed
ne awine nenminiwen kebeni dowad ne demedanbed nangbiwen karen.
Kumban ne oonimbon kuu ambibkin kimyen mamaa yaambed.” andoon.
37 Kwane Pailetbed yedmoon, “Kowe, eb kuu king kii!” andoon.
Kwane, Yesumbed inandoon, “Ebbed ne kuu king andeeb kuu anam
yedmeeb kii. Anam kuu kuye dowadbed ne kuu wooneen kii. Kwane, anam
anam ye weng dakme korokbendi dowad okad kiri manaan. Nimakarub
korem anam anam ye kerekmen angka doriib kuu ne yaa wengambere-
waniib.” andoon.
38 Kwanandoone, Pailetbed kaamonoon, “Anam anam kuu kuna?” an-
dekore, Yuudan yaa angkon angkane wene yedmendoon, “Ne kuu am-
barakmi yaambed dabab koni yeman karub keyaa ma wedmokban.
39 Yiib koobdande kwanimaib kuu Yuudan yi Burudandoon orokbon yaron
arimbed daawaiwe wii karub mimo bunangka obon keri dowad yiib dingki
ari nenkowimain. Kwane, yiib dowaken kuu ‘Yuudan yi king’ nenkondani-
inoo?” andoon.
40 Kwane, yimbed baande komkane inandiwen, “Yii, yembanii! Barabas
nub yaa nenkondeyaa!” andiwen. Barabas kuu anukbed gapman yaa bon
keroon kowe wii aom nenkaaniwen.

19

Yesu Ayi Dowad Nenkowiiwa Wonoon
(Mt 27:27-31, Mk 15:16-20)

1 Kwane, Yesu kuu nong yikyikiibbed angkurom angka ayi dowad
Pailetbed yedmoona nenwene kwane ayiwen. 2 Kwane, ana nangmidanbed
nong yikyikiibbed korok ari dereni yeman bedmekoriwa, Yesu ye korok ari
derene kowiwen. Kwane, ebkad doboob minodminodiib kuu kanmene ye
yaa kan inwarunekoriwa, 3 ye dia mene “Yuudan yi king, amkim amun
eb yaa!” ande ye murubia ari yakdanme ayimo kame ika ika yemoon
kameniwen.
4 Kwane, Pailetbed ikakman angkadere Yuudan yaa yedmoon, “Kedi,
karub ke nen angkuro manaan kei, ye yaa dabab koni ye ambarakmi ye id
kuu ne ma wedmindo.” andoon. 5 Kowe, Yesu kuu nong yikyik bedmiwen
ye korok ari derene ebkad doboob minodminodiib derenoon kumbed mene
angkadoroon kuu Pailetbed yi yaa yedmendoon, “Karub kuu kekei!” an-
doon.
6 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom
yi ana nangmidan kurikuri boyambib darewoob oonimaib yoom Yesu
wedmenekoriwa, erebnarimban komkane yedmiwen, “Ye kuu aye at ming
arimbed kinime! Ye kuu aye at ming arimbed kinime!” ande kamiwen.
Kumban Pailetbed yi yaa inandundoon, “Yiibka nenwene at ming arimbed
kinime. Ne kuu dabab koni ye ambarakmi ye id kuu ma wedmindo kowe.”
andoon.
7 Kwanandoone, Yuudanbed aromkonomo nangkane yedmiwen, “Ye kuu
God ye Mingki andoon kowe, nub amobbed yedmoon kuu ye kuu aye bob
kowi yeman.” andiwen.
8 Pailet kuu kee kwane wengamberekore ye uni kuu ari keroon.
9 Kwanekore boyambib kwaab aom ika aomne Yesu yaa kaamonoon, “Eb
kuu kunayambed menewen?” andoon. Kumban Yesu kuu ma inandunindo.

10 Kwane, Pailetbed ye yaa yedmoon, “Eb kuu dakmewokban kereewoo? Eb koronduwed wini ye kerekmeniib eb at ming arimbed ayuwed bobniyiib kuye aromkono kuu ne yaambed angkeen kuu ebkaadbanoo?” andoon.
11 Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb aromkono kandewen ne yaa kuu ari doreen ye God yaambed kii. God yaambedban karen ne yaa ma kamaabban karen. Kwanekob, karub kanembed ne nende eb yaa kabdoon kuu ambarakmi darewoob kamoon, eb arebban.” andoon.
12 Kuyaambed ari kuu Pailet ye dowaken Yesu korondenod wini yeman kamoon kumban, Yuudanbed komkane dakmiwen, “Eb kuu karub kee domonene korondaneewa wananeen kuu, eb kuu Saesaa yangkodmimban. Karub kanembed yeka ‘King keraan kii.’ andaneen kuu, Saesaa yaa bon keroon.” andiwen.
13 Pailet kuu weng kee kwane wengamberekore, Yesu nenmene angkaderekore, Bot Kudmiwenbon kwarimbed wengyundi ye dibirimbon ari wene diboroon. (Bot Kudmiwenbon kuu Hibru wengbed kuu Gabata andimaib.) 14 Kuye aron kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok nekwenabi ye aron. Kukuu aronkob yaa kereen. Kwane, Pailetbed Yuudan yaa yedmendoon, “Yiib king kuu kei.” andoon.
15 Kumban yimbed komkane yedmiwen, “Nenwene! Nenwene! Aye at ming arimbed kine!” andiwen.
Kwanandiiwe, Pailetbed kaamonendoon, “Yiib dowaken kuu yiib king aye at ming arimbed kinaniinoo?” andoon.
Kwane God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb darebbed inande yedmiwen, “Nub king kuu yenayiibban, Saesaamo.” andiwen.
16 Kwane, Pailet kuu yi weng wengamberekore, yeenbon arimbed at ming arimbed aye kowi dowad ana nangmidan yaa nenkondoon.

Yesu At Ming Arimbed Dare Kanmaniwen (Mt 27:32-44, Mk 15:21-32, Lk 23:32-43)

Kowe, Romdan yi ana nangmidanbed Yesu nenwenib 17 at ming kankoniiwe, yeka Nangkarakbon yaa kankarine wonoon. (Nangkarakbon kuu Hibru wengbed kuu Golgota andimaib.) 18 Kwane, kwari kumbed ye kuu at ming arimbed bakumbed dare kankoone maniwen. Kwane, karub ayoob kuu ben at ming ayoob arimbed bakumbed darekorib Yesu ye angkara angkara benkoobe dariwen.
19 Pailetbed kerek yaa korok weng kwamune wongkoon, “YESU NASARETMAN, YUUDAN YI KING”. Kerek kee kondoone at ming dungkun ari deriwen. 20 Weng kee Hibru wengbed Romdan yi weng Latinbed Gurik wengbed wongkanaboon. Kwane, weng kee Yuudan yemoon kimingkiwen, amborom kuu Yesu aye at ming arimbed kiniwen yaambed siti aom kuu ambabban kowe. 21 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed Pailet yaa yedmiwen, “ ‘Yuudan Yi King’ ande wongkaab. ‘ “Ne kuu Yuudan Yi King.” ande yedmoon.’ kwane wongke.” andiwen.
22 Kwanandiiwe, Pailetbed inandoon, “Komo nembed wongkaan kuu angkimbaraneen, kuyaa kuu inamen maa kandainban.” andoon.
23 Kwane, Romdan yi ana nangmidanbed Yesu at ming arimbed dare kanmanekoriwa, Yesu ye ebkad nandenib andokbe wenore kaningiib kere nekwiwen, yi kaningiib kowe. Ebkad mamaa kuu kad yaa yoni yebkad kuu nandiwen. Kuye ebkad kuu barad manayiib ma kan dabokne karangkindo mimo kumbed kongkono yaambed wene konomed yaa wene emkong yaa yiminbed karangkiwen. 24 Kwane, yika neman yedmoon yedmoon kamiwen, “Nub kuu ebkad kee birindaub. Bot ari nuwaningko wongke kirarem, kane yaningko wedmanuub kuu yeka ebkad kandaneen.” andiwen.

Kwaniwen kuu God Ye Weng Karadmo ke wongkoon kei, “Yika nebkad kuu bene andokbe wenore yi mimim benib, bot aningkoyiib kirarekorib aningko wedmiwenman nebkad maa kandoon.” ande wongkoon kuu anam id keroon. Kwanikob, ana nangmidan kuu kwamunemo kamiwen.

25 Yesu ye at ming dia kuu ye awaan yoom ye awaan yu yangkura yoom Klopas ye amban Meri yoom Meri Magdalen yoom kui. 26 Kwane, Yesu wedmoonka awaan yoom ye kedmengkaneenman yembed mimyob dowaken keenimaan yoom kuu dia doriib kowe, Yesumbed ye awaan yaa yedmoon, “Ena yee, ye kuu ub dana mingki ande kowaan.” andekore, 27 ye kedmengkaneenman yaa yedmoon, “Yu kuu eb ena ande kowaan.” andoon. Kwane, kuye aronbed ari kuu kedmengkaneenman kembed yambiwoom nen oonoon.

Yesu Bobnoon
(Mt 27:45-50, Mk 15:33-41, Lk 23:44-49)

28 Kuye yoman kuu Yesu yekaadkeroon kuu komo komo korem kuu ambangke dowan keroon. Kwane, God Ye Weng Karadmombed komo wongkoon kuu anam id keri dowad Yesumbed yedmoon, “Ok moom bobnaan.” andoon. 29 Kwane, wain ok dereb kereen kuu dia angkeen kowe, ok awinimaan ye obkod kande kuyaom kaane kande isop nondong ari kowe Yesu ye mongkodkono yaa kankooniwen. 30 Kwane, Yesu kuu ok anoonkin yedmoon, “Kuned kuu korem awine dowan keraan kii.” andoon. Kwane, korok wan yiri kubune ye kingkin Awodki ye dingki ari kowe bobnoon.

31 Kuye aron kuu Sabat aron nekwanabi aron, angkon aron awari kuu Sabat aroniib Yuudan yi Burudandoon ye orokbon aroniib kowe, kuye aron ari karub at ming arimbed kinambiri kuu Yuudan yi korok korok yi dowakenban. Kwanikob, yi kuu karub at ming arimbed kinambiriwen yi yon kuu ana nangmidanbed domangkibko duknibko yi bob kuu ben kubudirime andi dowad wene Pailet yaa kaamoniiwe ee andoon. 32 Kwani kowe, ana nangmidanbed wene karub ayoob Yesu yoom ibmo at ming arimbed bakumbed dare benkoobe dariweniib yaa wenenib, karub maa ye yon kuu domangkekorib, karub maa ye yon kuu domangkiwen. 33 Kwane, mene Yesuyiib yaa mene wedmibka, ye kuu bobnoon kowe ye yon domabangkindo keriwen. 34 Kumban kwani keri koronde ana nangmi ye karub mimombed kanadbed Yesu ye id kebed yaa monbenoone kirodmo umkaniib okiib menebenaboon. 35 Kee kwanoona wedmoon ye karubbed yedme korokboon. Yembed komo yedme korokboon kuu anammo. Ye yekaad anammo dakmeen. Yembed yedme korokbendoon kuu yiib kwangkon anam andime dowad. 36 Kwamune kamiwen kuu God Ye Weng Karadmo aombed wongkoon kuu “Ye kono kuu ma domabangkaanban.” andoon ye wengiiwa, 37 God Ye Weng Karadmo maa, “Yi kuu kanadbed kariwen ye karub kuyaa keenombaraniib.” ande wongkoon ye weng kuu anam id keroon.

Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen
(Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lk 23:50-56)

38 Kuye yoman kuu Arimateaman Yosefbed Yesu ye id kanwene mangki dowad Pailet yaa kaamonoona ee andoon. Yosef kuu yemyeb Yesu ye yoman wini ye karub, amborom kuu Yuudan yi korok korok yaa unendoon kowe. Kwane, ee andoon kowe, Yosefbed mene Yesu ye bob kuu kanwonoon. 39 Anuk yirimbed Yesuyiib yaa amnoombed durune wonoon ye karub Nikodemus kuu baeb amun yeman meeryiib aloyiib dabokniwen ye dabab 35 kilos areb kumbed kan Yosef yaa dabokne wonoon. 40 Karub ayoob kembed Yesu ye bob id kuu kandenib, Yuudanbed yi bob mangkimaib kwane

areb kuu baeb amun yemaniib ebkad kawanmoyiibbed bedmiwen. 41 Yesu at ming arimbed dare kan maniwen ye yumbon kuyaa kuu mongkoboniib. Mongkobon kuyaom kuu bobkonombon yewewiib, kuyaom kuu bob ma mangkindo. 42 Kuye aron kuu Yuudan yi Sabat aron nekwenabi yaron kumban Sabat aron dia kereen, angkon bobkonombon kuu dia kowe, yimbed Yesu ye bob kuyaom kowiwen.

20

Bobkonombon Aom Yesu Dowan (Mt 28:1-8, Mk 16:1-8, Lk 24:1-11)

1 Amkimo kaimbed arimingku ye aronki ibduruk nambirindombed Meri Magdalenbed wene bobkonombon yaa wedmuunka, ambongkodem kebenoon ye bot darewoob kuu kan angkara kowoon. 2 Kwane, Meri kabaanmo wene Saimon Pita yoom kedmengkandeenman maa Yesumbed mimyob dowaken keenimaan ye karub yoom kuyiib yaa wene yedmeen, “Karubbed nub Yariman kuu bobkonombon aom kuu kan angkaniwen kii! Kowe kunaya kowiwen kuu nubkaadbanii!” andeen.

3 Kowe Pita yoom kedmengkandeenman maa keyoom bobkonombon yaa andowe wene wedmok winiwen. 4 Karub ayoob kibindariwen kumban, karub maambed kirod kirod kabaanmene Pita kuu deburudandoon. Kwane, bobkonombon yaa yedinmo wonoon. 5 Kwane, yembed ambokibine aom wedme wedmoonka ebkad kawanmo kumbedmo angkeen. Kwane, ye kuyaom aomnindo. 6 Kumban ye yoman meneen ye karub Saimon Pitambed de niindem aom aomne wedmoonka ebkad kawanmoyiib 7 Yesu ye korok ari bedmiwen ye ebkadiib kumbedmo dangeen. Korok ari ye ebkad kuu yekarebmo bedmoon, bob andedmi ye ebkad kawanmo yaa ma daboknindo. 8 Kwane, kedmengkandeenman maa bobkonombon yaa ibduruk wonoon kee ye kangkon aomne wedmekore anam andoon. 9 Kumban yi ayoob kee yi kuu God Ye Weng Karadmo aombed Yesu kuu bobni yirimbed dembaneen ande wongkoon kuu meene ongme kaadkerindo. 10 Kwanikob, yi kuu ikakman yi ambiwoom winiwen.

11 Kumban Meri kuu bobkonombon bunangka doberenu ameng kamuun. Kwane inok waun kumbed ambokibine bobkonombon dem aom kereknenu 12 engyus ayoob ebkad kawanmo inwariwen wedmendeen. Yi kuu Yesu kowiwen ari dibenib, mamaa kuu korok kerekmen arimbed diboroone, mamaa kuu koborom yon kerekmen anukbed diboroone keriwen. 13 Kwane, yu yaa kaamondiwen, “Angkodmi, komandewed ameng kameeb?” andiiwe, yumbed yedmeen, “Ne Yariman kuu kanwiniwen. Kwane, yimbed kunaya kanwene kowiwen kuu ne nekaadban.” andeen.

14 Meri kee kwane yedmuunkin, yu amonombe wedmuune Yesu kuu kuyaa doreen kumban yu yukaadkerunindo. 15 Kwane, Yesumbed kaamondoon, “Wonong ee, komandewed ameng kameeb? Ub kuu kane ande kereknaab?” andoon.

Merimbed meeneen kuu ye kuu kuye yongbon oonoonman andeen kowe, ye yaa yumbed yedmeen, “Korok, ebbed ye id kuu kanwene kowewen keraneen kuu yedmewebka wene kanda.” andeen.

16 Kwane, Yesumbed yu yaa yedmoon, “Meri.” andoona, yu amonombe Yesu ye kerekmen kerenu Hibru wengbed yedmeen, *“Raboni yee!”* andeen. (Raboni ye weng id kuu “Kedmengkandi korok”.)

17 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Ne yaa awinewaab, komoyiibkob ne kuu Ambeyiib yaa ikakman winindo kowe. Kumban nangkodmiayiib yaa

weneneb ne kuu ikakman ne Ambe, angkon yiib Ambe, ne God, angkon yiib Godiib yaa wanaan kii andi ye weng yi yaa daande." andoon.

18 Kwane, Meri Magdalenbed kedmengkandeendaniib yaa weng yuk kanwene yedmendeen, "Yariman wedmenaan kii!" andenu yembed yu yaa komo komo kee dakmoon kuu yi yaa dakmendeen.

Yesumbed Ye Kedmengkandeendaniib Yaa Angkadoroon

19 Sande ye amnoom arimbed, kedmengkandeendan kuu mimyamo nedbiwen. Yuudan yi korok korok yaa uniwen kowe, ambongko karangmiwen. Kwane, Yesu kuu mene yi kidangkambed dangkuro dobere yedmoon, "Iwari yewenub kuu yiib yaa angkimborok." andoon. 20 Kee kwane yedmoonkin, ye dingkiyiib ye id kebed yaayiib korokbendoon. Kwane, kedmengkandeendan Yariman wedmeniwen kuu kubi miin darewoob keriwen.

21 Kwane, Yesumbed ikakman yedmoon, "Iwari yewenub kuu yiib yaa angkimborok. Ambembed ne nenkowoona manaan kwamune areb, kibireb nembed yiib ben nongkobako winime." andoon. 22 Kee kwane andekore, inum yi yaa narene yedmendoon, "Kingkin Karadmo yiib niindem aom nendime. 23 Yiibbed nimakarub yena yi ambarakmi are nonondandaniib kuu yi ambarakmi kuu Godbed are nonondandaneen, kumban yiibbed yi ambarakmi are nonondandaibban kuu Godbed yi ambarakmi kuu are nonondandaanban." andoon.

Yesu Tomas Yoom Kedmengkandeendan Yena Yoomiib Yaa Angkadoroon

24 Kedmengkandeendan wad ayoowiib mim Tomas, yaningko maa Didimus andimaib, kedmengkandeendan nedbiwen kuu yeyiibban, Yesu yi yaa monoon kuu. 25 Kowe, kedmengkandeendan yena kembed Tomas yaa yedmeniwen, "Yariman wedmenuwen kii." andiwen.

Kumban yembed yi yaa yedmoon, "Nekareb ye dingki yaa baku dariwen ye dem yumbon wedmeni kuyaom ne dingkiod kuyaom kamoneni, ye id kebed yaa dingki kamonaniin kumbed anam andaniin, kwanainban kuu anam andainban." andoon.

26 Kwane ari ye Sande arimbed, Tomas yoom Yesu ye kedmengkandeendan yena yoom kuu ambiwoom ikakman nedbiwen. Ambongko korem karangmiwen kumban Yesu kuu yi kuyaom kuu yeyiib mene dangkuro doberekore yedmoon, "Iwari yewenub kuu yiib yaa angkimborok." andoon. 27 Kwanandekore, Tomas yaa yedmenoon, "Ne dingki kee wedme, eb dingkiod keyaom kowe. Kwane, eb dingki yire ne id kebed yaa kaane wedme. Eb karekmi kuu korondeneb anam ande." andoon.

28 Kwane, Tomasbed Yesu yaa yedmenoon, "Ne Yariman, ne God!" andoon.

29 Kwane, Yesumbed yedmenoon, "Eb kuu wedmewekoreb ne yaa anam andeewoo? Kane kane akmewindo kumban anam andiwen kuu amun kerundoon." andoon.

Buk Kee Yesu Yaa Anam Andime Dowad Wongkoon

30 Yesumbed ye kedmengkandeendan yi kerebiri arimbed yeka mamaa ye dud kami korokbenaboon yemoon yena kuu buk keyaom kee ma wongkanabindo. 31 Kumban keyiib kee wongkanaboon kuu yiib kuu Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu, ye kuu God ye Mingki kii ande anam andime dowad. Kwane, yiib kuu ye yaa anam andaniib kuu, ye yaambed wadkeri kandaniib.

21

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Ediib Yaa Angkadoroon

1 Kuye yoman kuu Yesu kuu bowan Galeli angkambed ye kedmengkandeendan yaa angkadere dangkuro durundoon. Kwamune kere wonoon kei. 2 Saimon Pita yoom Tomas yaningko maa Didimus andimaib yoom Galeli ye kambong Kenaman Natenio yoom Sebedi ye meed ayoob yoom kedmengkandeendan ayoob yena yoom ibmo doriib. 3 Kwane, Saimon Pitambed yi yaa yedmendoon, “Ne kuu okyiri oon bad wanandamiin.” andoone yimbed yedmiwen, “Nub kwangkon nuwiib eb yoom wananuuwa.” andiwen. Kowe, yi wenenib oon bi motod aom aomne wene amnoom doboob oon bi ye men kamobiwen, kumban oon ma maandindo keriwen.

4 Awari amkimo kaimbed Yesu kuu wim ari doboroon, kumban ye kedmengkandeendan kuu Yesu ye komboon kuu yikaadkerunindo. 5 Kwane, yembed yi yaa kaamondoon, “Ee angkodmia, yiib kuu oon ma maandindo dee?” andoone “Yii, dowanaa.” ande inandiwen.

6 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib oon bi ye men nande motod wiwi angkambed kamonime. Kwananiib kumbed oon kuu maandaniib.” andoon. Kowe, yi kuu kwaniwen. Kuyiib kuu oon yemoonbed awuniiwa awingkoon kowe, yi kuu oon bi ye men ika motod aom kamoni kuu yiminban keriwen.

7 Kwane, kedmengkandeenman Yesumbed mimyob dowaken keenimaan ye karubbed Pita yaa yedmoon, “Ii Yariman kiyi.” andoona, Pita kuu kee kwane wengamberekore ye bunangka ebkad deme dowadbed biankowoon kuu kan derene ok yiri bumboroon. 8 Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yena kuu motod aombed oon bi ye men aom oon yemoon aomniwen kuu binge Pita ye yoman bid yaa kanwiniwen, amborom kuu bid yaa kuu ambabban 90 mitas areb kowe. 9 Kwane wirine wim ari kuro dodkenib wedmiiwa amoyidkobbed deneen. Kwane, amot ari kuu oon deneen. Kuyaa kuu omiib.

10 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Oon kibireb biwen kuyiib yena benminime.” andoon. 11 Kowe Saimon Pitambed motod aom aomne wene oon bi ye men kuu binge bid yaa nanmonoon. Oon bi ye men kuu oon dareb darebmo diiriwen kuu 153yiib kumban oon bi ye men kuu ma birindindo.

12 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Mene animan anime.” andoon. Ye kedmengkandeendan kuu yi yikaadkeriwen kuu Yariman kowe, “Eb kuu kane?” ande ma kaamobindo. 13 Yesumbed menene om bendune bangkandekore oon kwangkon kwane ben bangkandoon. 14 Yesu kuu bobnoon yirimbed nen demboon yaronbed mene kwaniwen yaron kee ye kedmengkandeendan yaa kuu angkaderebeen kuu ayoobmimiib kereen.

Yesumbed Ye Karuwa Nimaya Awande Aromkono Konde Andoon Pita Yaa

15 Kwane, yi kuu animan ane dowan keriiwe, Yesumbed Saimon Pita yaa kaamonoon, “Saimon, Yoon ye mingki, mimyob dowaken keewimaab kuu yi mimyob dowaken keewi keyaa burudandoonoo?” andoon.

Andoone, Pitambed yedmoon, “Ee, Yariman, ebkaad kuda, mimyob dowaken keebdimainaa.” andoon.

Andoone, Yesumbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya kuu sibi mana areb kowe, awande aromkono konde.” andoon.

16 Angkon Yesumbed ika kaamonoon, “Saimon, Yoon ye mingki, mimyob dowaken keewimaawoo?” andoon.

Andoone, Pitambed yedmoon, “Ee, Yariman, ebkaad kuda, mimyob dowaken keebdimainaa.” andoon.

Andoone, Yesumbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya kuu sibi oonoonman areb oone.” andoon.

17 Kwane Yesumbed ayoobmim kaamonoon, “Saimon, Yoon ye mingki, mimyob dowaken keewimaawoo?” andoon.

Pita kuu kubiyiibban keroon, amborom kuu Yesumbed “Mimyob dowaken keewimaawoo?” ande kaamobene ayoobmim keroon kowe. Kwane, Pitambed yedmoon, “Yariman, komo komo korem eb ebkaadmo. Eb ebkaad ne kuu eb yaa mimyob dowaken keebdimain kii.” andoon.

Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Ne karuwa nimaya awande aromkono konde. 18 Nembed eb yaa ke anammo yedmebdaan kei, eb kewed yaronbed ebkad kuu ebka deebekore eb dowaken kunaya wanande meenimaab kuu kuyaa kwane yarebimaab. Kumban eb kiomnaneeb kuu aniib dowad karub maambed eb nendaneena eb dingki yiraneewe ebkad deebebdekore eb dowakenban kuyaa wini ye yumbon kuu kuyaa eb nenwananeen.” andoon. 19 Pita kuu kamune ayaniiwe bobnaneen kumbed God yaa nambiri konaneen kuye dowadbed Yesumbed keyiib yedme korokboon. Kwanandekore, Yesumbed Pita yaa yedmoon, “Ne yoman mene!” andoon.

20 Kwane, Pita kuu amonombe anuk wedmoonka Yesumbed mimyob dowaken keenimaan ye karub kuu yi yoman meneen. (Anukbed keye karub kee orok aniwen yaambed Yesu yaa yonekore ari kuu ye yaa kaamonoon, “Yariman, eb yaa kanembed ambodanganeen?” andoon.) 21 Kwane, keye karub Pitambed wedmenekore Yesu yaa kaamonoon, “Yariman, ye yaa komo keraneen?” andoon.

22 Kwanandoone, Yesumbed inandunoon, “Ye dobaraneenkob ikakman mananiin kuu ne dowaken keraniin kuu eb meenembiri yemanban. Eb kuu ne yoman mene!” andoon. 23 Kee kwane yedmoon kumbed yikanmo kuyaom kedmengkandeendan yaa nuub weng kan yariwen kee, kedmengkandeenman keyiib kee bobnaanban ande kamiwen. Kumban Yesumbed kuu bobnaanban kii ande ma yedmindo, yembed kamunemo yedmoon, “Ye dobaraneenkob ikakman mananiin kuu ne dowaken keraniin kuu eb meenembiri yemanban.” andoon.

24 Kedmengkandeenman kee kamenabi keyiib kee yedme korokbendeni wongkaan kuu ne kei. Nub nubkaad yedme korokbendi ye weng kee anammo.

25 Yesumbed kamenabi yemoon yenayiib kwangkon ongmenaboon. Kami mimim korem kuu buk aom wongkanabiwen karen, mok nembed meendobaan kuu buk miin yemoon kowe okad yiri buk nongkobimbon kuu yiminban keroon manok karen.

Kwamiwen
Apasodanbed Kwamiwen Ye Buk

Kwamiwen Buk Komo Dowad Wongkoon

Weng keye dowad kuu kekamune: 1. Apasodan yoom anam andiwendan yena yoom komo kamenabiwen kumbed Yesu ye weng derendaroon ye weng anammo wongkoon. 2. Kuristendan yaa yenambed dudi weng yemoon dakmenabiwen kowe, buk kembed koromone dakme wongkoon, Yuudaniib (4:8-12) Yuudanbaniib (25:8-11) yaa inandi dowad. 3. Kuristendan yaa yobdoodiib durud yewediib menebimaan kowe, komarewa dobaranuub ande korokboon. 4. Kuristendan kuu yenambed durud yewed konde yenbandimaib kumban, Yesu kuu ye bondan korem yaa burudande doraneen ande wongkoon.

Wongkoonman

Kwamiwen ye buk kuu Lukbed wongkoon. Luk kuu Yesumbed komo komo kamenaboon kuu wedmindo kumban, indobbed wedmeniwendan yemoon yi weng boon kumbed wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 63 areb.

Korok Weng

1. Yesu Ye Weng Kuu Yudea Kere Galeli Kere Samaria Aom Derendaroon (sapta 1—8)
2. Pool Yesu Yaa Anam Andoon (9:1-31)
3. Yesu Ye Weng Kuu Fonisia Kere Saipurus Kere Antiok Aom Derendaroon (9:32—12:25)
4. Yesu Ye Weng Kuu Firigia Kere Galasia Aom Derendaroon (13:1—15:35)
5. Yesu Ye Weng Kuu Gurikdan Yi Okad Aom Derendaroon (15:36—21:16)
6. Yesu Ye Weng Kuu Romdan Yi Okad Aom Derendaroon (21:17—28:31)

Yesu Kuu Ewen Ari Nen Daanoon

1 Tiofilus, ne buk ibduruk wongkekori kebdaan kuyaom kuu, Yesu ye
andowe kedmengkandoonbed 2 wene ye nen Ewen ari daanoon kuye weng
wongkaan. Kwamune kuyaambed ye kuu Ewen ari nen daanindo yaambed,
apasodan yembed kinoon kuu be Kingkin Karadmo yaambed kedmengkan-
doon.
3 Ye durud yewed kande bobnoone mangkiiwe yeedoroon yoman ari kuu,
aron 40yiib yi yoom dobere korokbendoon kuu ye anam bobnoon kumban
ika yeedere wadkeroon. Kwamune dore korobe akmiiwa ika demboon kuu
anam kii andiwen. Kwane, Godbed korok kere ooni yeman kuu Yesumbed
dakmenaboon, yi yaa. 4 Kuye niindem aom kumbed yi yoom ye yoom nedbe
animan aniib yaambed, Yesumbed kwanime andi ye weng yedmendoon,
“Yiib korem kuu Yerusalem aom doberenib, ne Ambe ye munob bangkandi
yeman yaa meedmime. Ye weng kunduk yiib yaa kurin daandaan kui.
5 Yoonbed okiib baptais kerundoon kumban, aron yemoonban arimbed
Kingkin Karadmoyiib yiib kuu Godbed baptais kerundaneen.” andoon.
6 Kwane, yi korem nedbiwen yaambed Yesu yaa kaamoniwen, “Yariman.
Israel ambibkin kuu nubkareb kibirebya kondaneebkob, nub Israeldan
yoom God yoommo oonanuub dee?” andiwen.
7 Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Aron kuu yeka Ambe yem-
bedmo kowoon. Komo aron kwananeen kuu yiibbed yiibkaadkeri yeman-
ban. 8 Kwane, Kingkin Karadmo mene yiib niindem aom yaa doberene
aromkono kondaneene, ne weng amun kanwene daandaniib. Yiib indobbed

ne dowad wedmiwen kuu Yerusalem aombed wene Yudea ambibkin korem aombed wene Samaria kere kumbed wene okad yimin yimin yaa daandaniib." andoon.
9 Kwane dakme dowan keroona, yi kerebiri yi indob ari yaambed ambid ari Yesu kuu nen daanoone wiib wedangka dewenuune wedmenindeban keriwen.
10 Kwane, yi korem kuu dobere Yesu daaneen kuyaa yi indob korem ambid ari nengmoniwen. Nengmone doriiwe, karub ayoob ebkad kawanmo inwariwen kumbed yi dia angkane dangkoro doberenib yedmendiwen,
11 "Galelidan. Yiib kuu komande yiib indob kuu ye ku weneen yaamo kwane doberenib kereniib? Yiib Yesu wedmiiwa ye Ewen ari wonoon kuu, angkon ika kwane Ewen arimbed aman kwane ika mananeen." andiwen.

Mataiyas Kuu Yudas Ye Yumbon Nendiwen

12 Sabat aron* kereen kowe, anam andidan kee aangko Olif ari kuu koronde ikakman Yerusalem aommo winiwen. 13 Ambib yiriyiib ariyiib yimbed araben doriib kumbed mene ambiwoom ari daaniwen. Yi korem nedbiwen kumaom kuu Pita yoom Yoon yoom Yems yoom Endru yoom Filip yoom Tomas yoom Baatolomyu yoom Matyu yoom Alfeyus ye mingki Yems yoom Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom Yems ye mingki Yudas yoom kui. 14 Yi yoom Meri Yesu ye awaan yoom ye damana yoom nima yena yoom, yi korem mene nedbenib kurikuri kerembirimaib.
15 Anam andiwendan korem nedbiwen kuu 120yiib kwaombed, Pita yaro dorene 16 yedmoon, "Ee angkodmia. Kingkin Karadmombed Dewid yaa mene God Ye Weng Karadmo konoona dakme wongkoone anam id keroon kuu, Yudas kuu Yesu awineni ye dowad ambodangoon. 17 Ye kuu God ye deme awinuwen kemaom kuu yeyiib ibmo awinoon." andoon.
18 (Anuk yiri kuu Yudas ambodangoon ye kewod kandoon kuu, yongbon okad moone kuyaa kombere omkabdin mane kabeyob domokbe ot wande bunangka komboroon. 19 Kwanoon kuu Yerusalemdan korem kuu yikaadkeriwen kowe, okad kuu yi wengbed aningko yeeb Akeldama ande kowiwen, ye weng id kuu umkan kubudoroon ye okad.)
20 Kwane, Pitambed ika yedmoon, "Buk Yook aombed wongkoon kuu,
'Ye dobiri ye yumbon kuu obonmo angkimborok,
ye yumbon kuu ma nendaib.'
ande kwane wongkoon, angkon mamaa kuu,
'Ye korok keri ye yumbon kuu
karub maambed kandok.'
ande kwane wongkoon. 21-22 Kwani kowe, anam kuu karub maa nendanuub, karub kuu Yoon Baptaismaniib baptais kamimaan yaronbed mene ari Yesu nub yoom dobere mene ye nen daanoon yaronbed kuyaom kuu, nub yoom doboroon kumbed maa nendanuub. Kwananuub kumbed wedmuuwe Yesu anam bobnoon kumban ika yeedoroon ye weng kuu yeyiib dakmaneen." andoon.
23 Andoona, karub ayoob Yosef kuu yaningko maa kuu Baasabas angkon yaningko maa kuu Yustus yoom Mataiyas yoom anam andiwendanbed be
24-25 kurikuri kere yedmiwen, "Yariman. Karub mimim korem yi inamen kuu ebkaad kowe, karub ayoob kee buwen keyaa kuu mim nenkowewen kuu nub yaa korokbende. Yudasbed yumbon koronde yembed komo kamoon ye kakman yaa wonoon kowe, kane kuu apaso deme kandaneen?" andiwen.

* **1:12:** Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri yaron, yiidki yeman kowe, ambab wini kuu amob.

26 Kwane, bot yaa aningkoyiib korokbi dowad kirare Mataiyas nendiwen
kowe, Mataiyasbed yumbon kandekore, apasodan 11iib yaa daboknoon.

2

Kingkin Karadmo Monoon

1 Pentikos* yaron keruune, anam andiwendan korem mene mimyamo
nedbiwen. 2 Kwane yi korem ambiwoom dibiiwe, kudmeniibban kumbed
nuub darewoob ye kuweng areb kuu ambid arimbed kamene ambib ku-
mundin aom yukne daanoon. 3 Kwanoone, yi wedmiiwa amot yumbu
areb andokbe mimim kere yi korem ari denobe dangoon. 4 Kwane,
Kingkin Karadmombed korem ibnendene, aromkono konde weng maa maa
bangkandenaboon kuu kwane dakmenabiwen.
5 Yuudanbed yi God ye weng wengambiriwendan kuu ambibkin korem
yaambed menebe Yerusalem aom Pentikos ye orok ye dowad araben doriib.
6 Dakmenabi ye kuweng wengamberekoriwa, karub yemoon kerebkarab
kamenmo menenib wengambiriwen, amborom kuu weng maa maa yi
wengbed dakmenaib kowe wengambiriwen.
7-8 Binangki miin darewiib kowe, kaamobiwen, “Ai, kee komarewa kamiib
kee? Karub kee Galelidanmo kii! Komarewa nub weng anammo kee
dakmiibkob kwane wengamburuub kee?
9 “Nub kuu Paatiadaniib Midiadaniib Ilamdaniib Mesopotemiadaniib
Yudeadaniib Kapadosiadaniib Pontusdaniib Esiadaniib 10 Firigiadaniib
Pamfiliadaniib Idyipdaniib Libiadan Sairin taun dia angkarayiib Rom ye
Yuudaniib Rom ye Yuu keriwendaniib 11 Kuritdaniib Arabdaniib kui. Kwene
nub wengamburuuwa, God ye kami yeka mamaa ye weng nub wengbed
dakmiiwa wengamburuwen kii!” andiwen. 12 “Keye id kee komarewa?”
andimame binangke kerebkarab kamiwen.
13 Kumban karub yenambed anam andiwendan yaa ambon kamende
yedmiwen, “Wain ok darewoob ane awarakiib yoonkob dakmiib.” ande
daandiwen.

Pitambed Kadaareb Yaa Dakmoon

14 Kwanandiiwe, apasodan 11 yoom Pita yoom yaro dembeniwa, Pita-
mbed kadaareb yaa kankoone daandoon, “Ee ne ambibkindaniiwa yena
Yerusalem aom doriibdaniiwa yee. Yiib ongme wengambiribko dakma.
15 Kibireb kee amkimo aron kuu mogeed yaro dibuun kowe, karub kee yi
wain ok ane awarak yindo. 16 Dowan! Kukei, profesiman Yoelbed daande
wongkoon kuu, Godbed yedmoon,
17 ‘Aron yeenbon kere wananuun yaron kumbed,
ne Kingkin Karadmo nimakarub korem yaa kowaniina mananeen.
Yiib kewediib koyuyiib kuu ne profesi weng dakmenabaniib.
Kwane yiib kewed kuu ne weng yuk wane wedmenabaniib.
Yiib aamkono kuu ne weng yuk kiyuum wedmenabaniib.
18 Kuyaron keranuun kuu ne deme karuwa nimaya yaa
angkon ne Kingkin Karadmo kondaniina ne profesi weng dakmena-
baniib.
19 Ambid ari kuu yeka mamaa ye wedme binangki yeman kedmengkan-
daniin.
Okad yiri kwangkon dud korokbenabaniin,
umkaniib amoyiib amarengiib kui.

---

* **2:1:** Pentikos kuu Yuudan yi Burudandoon yaronbed wene aron 50yiib dowan keruune, Yuudan yob ibduruk wandiiwe God yaa eso andiiwe kami ye orok.

20 Aron kuu kumbaneene kumun keranuun.
Wood kuu umkan areb keranuun.
Kwananeen kuye yoman kuu aningko arimbed darewoowiib nambiri darewoowiib Yariman mini yaron keraneen.
21 Kwananeena, nimakarub korem kane kane Yariman yaa anam ande baandaniib kuu
bobni yaa kuu burudande bindaneen.' ande wongkoon.
22 "Israel karuwa nimaya kee wengambirime. Yesu Nasaretmanbed God yaromkono wedmi yemaniib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib dud korokbiyiib kamenaboon kuu Godbed yiib yaa korokbendoon, yiib wedme anam andi yeman. Yiib wedme yiibkaadkeriwen kui. 23 Yesu kee God ye inamen dowaken unyemanbed ongmoon yaambed yiib yaa kondoone, yiib yoom miin arewadan yoombed aye at ming ari bakumbed daare kankoone maniiwe bobnoon. 24 Kumban Godbed ye bobni durud yewed wankende bobnoon yiri kuu nenkoonoone demboon, amborom kuu bobnimbed ye awineni kuu yiminban kowe. 25 Kee Dewidbed ye dowad kwane daandoon,
'Yarimandin ne yoman winimo kamuub wedmaan.
Ne kuu ma une kiringmainban,
amborom kuu Godbed ne yaa ibnoon kowe.
26 Kwani kowe, ne niindem aom kuu kubiyiib kere
kwangkon kubi weng dakmimameni
God ye weng kunduk meedme doriin,
27 amborom kuu God, ebbed ne kingkin kuu bobkonombon yiri domowaabban,
angkon eb Karadkonoman bobkonombon yiri domonaawa deendaanban kowe.
28 Ebbed wadkeri kiwaan kuu korokbeweewa nekaadkeraan,
angkon eb kerebiri ari dobaraniin kuu,
kubi darewoob kawaneeb.' andoon.
29 "Angkodmia, weng kangdommo awinaan kuu nub awo Dewid bobnoona mangkiwen, kumbedmo. Kuye aron yaambed mene kibik aron kee ye bobkonombon kuu kangkeen yayaa kui. 30 Ye kuu profesiman kowe, God Ye Weng kundukbed amob ongmoon kuu 'ye yobbed ye ooni ye yumbon ari kuu ye awo aman arimbed kandaneen' kuu yekaadkeroon. 31 Ye kuu aman ari wedme yedmoon ye id kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu anam bobnekore ika dembaneen kowe, dakmoon ye id kuu Yesu ye id kuu kuri domonoona deendindo.
32 "Kowe, Yesu kekei Godbed nenkoone wadkeri konoon kowe, nub kuu anam nub indowiib wedmuuwe kwanoon. 33 Kwanoone, Yesu kuu Yambe Godbed yaningko kankoone ye dingki wiwi angka nenkowene, God ye weng kunduk kumbed Kingkin Karadmo konoon. Konoone, Yesumbed nub yaa kangkon keendoone ibnendoone kwane dakmuuwe, yiib kuu wedme wengambiriib kui. 34 Dewid kuu Ewen ari daanindo, kumban kee Yesu ye dowad dakmoon,
'Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,
"Ne dingki wiwi yaa dibereewa,
35 eb bondan kumbed
eb yon yiidki yeman ongmaniin." ' andoon.
36 "Kwanikob Israeldan korem, yiib kuu yiibkaadkerime. Yesu kee yiibbed aye at ming ari dingki dare maniwen kuu, Godbed ongme kowoone ye kuu Yariman angkon Godbed Kinoona Monoonman Keresu keroon." andoon.

37 Nimakarub weng kee wengambiriwen kuu yi mimyob aomiib wande
wonoon kowe, Pita yoom apasodan yena yoom yaa yedmiwen, “Angkod-
mia, nub komo kamanuub?” andiiwe 38 Pitambed inande yedmoon, “Yiib
mimim korem ambarakmi yaambed amonombe Yesu Keresu yaa anam
andibko, yiib ambarakmi are nonondandoko yaningko yaambed baptais
kerime. Kwanibko, Kingkin Karadmo kuu Godbed yiib yaa munob konda-
neen. 39 Weng kunduk kee yiib yoom yiib danaya yoom nimakarub yena
ambab dobere weniib yoom yi dowad kui. Kane kane nub Yariman Godbed
baandaneendaniib yi dowad kui.” andoon.
40 Andekore, weng yemoon ongkande nangkande dakmoon, “Yiibka
amonombe miin arewadan kibikee doriib kee yi kami ye kakman yaa ko-
rondime.” ande daandoon. 41 Wengambere anam ande awine kandiwendan
kuu baptais kerundiwen, kuu 3,000iib areb mene anam andiwendan yaa
dabokniwen, aron kuyaa kuu.

Anam Andidan Yi Dobiri

42 Anam ande dabokniwendan kuu apasodan yi kedmengkandi wengam-
bere doberenib, kurikuri kere doberenib, mene dabokne yonendenib, Yesu
yaa meeni ye orok animaib. 43 Apasodanbed yeka mamaa ye wedme
binangki yemaniib yeka mamaa ye dud kamiyiib korokbendimaib kuu yi
korem wedmekoriwa, binangke God yaningko kankooniwen.
44 Anam andidan korem nedbimaib, angkon yi yiribman korem kuu ibmo
neman konoona awinoon awinoon kame dobiriwen. 45 Kwane yi yiribman
yena kuu berengkanekorib, od kuu kane yiribmaniibban keroon kuu num-
bere kondimaib.
46 Yi korem kuu menenib, kurikuri boyambib darewoob kuuk aombed
aron korem kuu mene nedbenib, kubi dowakeniibbed animan numbere yi
ambiwoom nedbe anenib, 47 God yaningko kankoonenib kubiwen. Kwane,
nimakarub korem kuu anam andiwendan yaa kubi dowaken keriwen. Aron
korem kuu Yarimanbed nimakarub yewewiib bobni yaa kuu burudande
bindene yi yaa daboknaane, yemoon kerimo kamiwen.

3

Pitambed Menengkun Karub Yon Arewa Ongmoon

1 Aron mamaa, oobneya ye kurikuri yaron keruune, Pita yoom Yoon yoom
kurikuri boyambib darewoob kuuk aom kurikuri kerok weniib.
2 Karub maa awaan yu kabeyob aombed yon arewa keroon kuu, ye
karubkimbed did arimbed karine mene kurikuri boyambib darewoob
kuuk ambongkombon yaningko Kerengkandimbon dia kowiiwe, aomne
angkadere kamiibdan yaa menengkun kamok diboroon. Aron korem
kwamimaan.
3 Kwane, Pita yoom Yoon yoom aomdiriiwa, wedmendekore od maawime
ande kaamonoon. 4 Pita yoom Yoon yoom kuu ye yaamo kerenombereniiwa,
kwane Pitambed yedmoon, “Nub yaa wedmende.” andoone, 5 kwane
yembed kerenomberene, yiribman maawandamiib manok ande meenoon.
6 Ande meeneene, Pitambed yedmoon, “Ne od goldiib od silvaayiib korem
dowan, kumban nembed ma awinaan kuu kabda. Nasaretman Yesu Keresu
yaromkono yaambed, dodke!” andoon.
7 Andekore, ye wiwi yaambed awine nenkoonoona, kirodmo ye yon
aromne wenekore, 8 kwane korongbere yaro dembe yi daboknekore, kwane
God yaningko kankoonene korongberenanmo yarene, kurikuri boyambib
darewoob kuuk aom kuu yeyiib kwaom aomnoon.

9 Kwane God yaningko kankoonene yaroon kuu, karub aomniwen
yi korem wedmene 10 yikaadkeriwen kuu ke menengkun karub kee
Kerengkandimbon ambongkombon yaa diberembirimaan kumbed kowe, yi
korem kuu ye yaa kami mamaa kuu komarewa keroon ande binangkanabi-
wen.

Pitambed Menebiwendan Yaa Dakmoon

11 Menengkun karub kuu Pita yoom Yoon yoom ibne awinendoona,
Solomon ye bot doboob doboob yorokmo dariwen yaa doriib yaa kuu karub
korem wedmene binangkenib kibindare menebiwen.
12 Kwane Pitambed wedmende yedmendoon, “Israel karuwa, yiib ko-
mande kwanuwen yaa binangkiwen? Komande nub yaamo nengmoniwen?
Karub kee ongmuwen kuu nub aromkonomombed dee? O nubbed God yaa
wengamberembirimaub kumbed dee? Dowan!
13 “Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom nub ambeya yoom yi God
kumbed ye deme karub Yesu yaa nambiri darewoob konoone yaningko
darewoob keroon. Yiibbed aye kowi ye dowad Pailet yaa nenkoniwen
kumban, Pailetbed yedmoon, ‘Ye ambarakmindo kowe korondako wonok.’
andoon. Kwanandoon kumban Pailet ye arinambo ari wanenib, 14-15 yiibbed
yengkadmi ye karub kuu nub yaa konde ande yedmiiwa kondoona, Yesu kuu
ayime ande waniiwe yimbed ayiwen.
“Ye kuu Karadkono Yorokmo Ye Karub kumban, yiibbed waniwen. Ye
kuu wadkeri korem ongmoon ye karub kumban, yiibbed aye kowiwen.
Kwaniwen kumban, bobnoon yiri kuu Godbed nenkoonoone ika demboon.
Kee kwanoon kuu nuwiib nub indobbed wedmuwen.
16 “Karub kee yiibkaad kee wedmiib kee yembed Yesu yaa anam andoone,
Yesumbed ongme aromkono konoon kowe, kee korem amun keroon.
17 “Ee angkodmia! Ne nekaad, yiib yoom yiib korok korok yoom kuu
angkuna koronkob Yesu yaa kwaniwen. 18 Kwaniwen kuu Godbed ye
profesidan yaa yedmoone yi korem daandiwen kuu kei, Godbed Kinoona
Monoonman Keresu kuu durud yewed kandaneen. Weng kee anam id
keroon, Yesu yaa.
19 “Kwani kowe, amonombe God yaa minime. Kwananiib kuu Godbed
yiib ambarakmi kuu arene, aromkono yiib yaa kondene, 20 yiib dowad
Godbed Kinoona Monoonman Keresu, Yesu kui, ye kuu yedmaneenkob ika
mananeen. 21 Yesu kuu Ewen ari dobaraneene dobiriyiiwa okadiiwa inu-
minumiiwa komo komo arewa keroon kuu korem Godbed ongmenabaneen
yaron keraneen. Godbed ye weng kunduk yedmoonkob ye karadmo ye
profesidan daandiwen kowe kwananeen kii.
22 “Angkon kwananeen amborom kuu Mosesbed yedmoon, ‘Profesiman
maa ne areb yiibka yiib karub aombed nenkoonaneene yaro dakmaneen
kuu ye weng korem kuu wengambirime. 23 Karub kane kane ye weng
wengamberedandaniib kuu ye karubkimiib yaa kuu nare koraraneene ika
minindeban keraneen.’ andoon.
24 “Kwamune kui! Profesiman Samuel yaronbed mene kibikee, profesidan
korem kuu aron keyaa Yesu yaa komo keroon kuu kwananeen ye weng
dakmiwen. 25 Yiib kuu profesidan yi yumbon kandenib, Godbed ye weng
kunduk ongmene yiib awoya yiri yaa kondoon kuu yiib kangkon kandiwen.
Godbed Abraham yaa yedme kowoon kuu ‘Eb yob yaambed ambibkin
koremdan okad yimin yimin yaa kuu amun kerundaniin.’ andoon. 26 Weng
kee yiibbed kandiwen kowe, God ye deme karub Yesu kuu Godbed kinoona
yiib yaadin monoon. Ye kuu yiib mimim ambarakmi inamen yaa bene
amonombendekore amun kerundok monoon.” andoon, Pitambed.

4

Pita Yoom Yoon Yoom Korok Dareb Dareb Yaa Dakmiwen

1 Pita yoom Yoon yoom kuu nimakarub yaa dakmiiwa, God dore Yuudan
dore wedyiri dobiridan yenayiib ana nangmidan kurikuri boyambib dare-
woob oonidan yi korokiib Sedyusidan yenayiib kuu yiyiib yaa miniwen.
2 Apasodan Pita yoom Yoon yoom kumbed kane kanembed Yesu yaa anam
andaniib kuu bobni yirimbed benkoobaneena dembaniib ande nimakarub
yaa kedmengkandiib kuu korok korok yi dowakenban darewoob keriwen.
3 Kwanekoriwa, be wene kangdod kerem andiwed kumban, miriknan-
dameen kowe, Pita yoom Yoon yoom kuu be wii aom kambiriwen. 4 Kumban
nimakarub kuu Pita ye weng wengambiriwen kuu yemoon mene anam
andiwen. Yi kuu anam andiwendan yena dabokne karubmo kimingki kuu
5,000iib areb keriwen.

5 Kuye awari kuu nimakarub yi korok korokiib kurikuri aamkono
aamkonoyiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yerusalem aombed
kangdod ambiwoom mene nedbiwen. 6 Yi kuu nedbiwen kuu God dore
Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaningko Anas yoom
ye anodki Kaiyafas yoom Yoon yoom Aleksandee yoom angkon yena yoom
nedbiwen kui.

7 Yi yedmiibkob karub maambed wene Pita yoom Yoon yoom be yi ari-
nambo ari be monoona kaamobendiwen, “Yiib kuu kane yaromkonombed
kee kwane awiniwen?” andiwen.

8 Kwane, Pita Kingkin Karadmoyiib ibnenoon kumbed inande dakmoon,
“Nub aamkono. 9 Karub yon arewa nub mimyob keene ongmuuwa amun
keroon ye weng ye dowad yiib kibikee wengambere wengyundandiwedoo?
10 Kwani kowe, yiib yoom Israeldan korem yoom wengambirime. Yesu
Keresu Nasaretman yiibbed aye at ming yaa bakumbed dare maniiwa bob-
noon kuu Godbed nenkoonoone wadkeroon. Kowe, Yesu ye aromkonombed
karub kee ongmoonkob korem amun kerekore yiib arinambo ari dembe
mene doboroon.

11 “Yesu kuu kekei.
‘Ambib yengbimaibdan, yiibbed bot kankaariwen kuu,
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.’ kwane wongkoon.

12 “Okad yimin yimin yaambed, Yesu yembedmo nimakarub bobni
yaa kuu burudande bindi ye karub keroon, Godbed nimakarub yaa ma
kondindo.” andoon.

13 Andoone, korok korok kuu Pita yoom Yoon yoom yaa sikuyiibban kam-
bongmo doriibdan kumban korok dareb dareb yaa uniyiibban aromkonomo
doriib kuu wedme binangkekoriwa, angkon wedme meenibka yi kuu Yesu
yangkodmia kii. 14 Kumban karub amun keroon kuu Pita yoom Yoon
yoomiib yaa doboroon kuu wedmiwen kowe, yi weng ma inande daandin-
deban keriwen.

15 Kwane, yi yedmendiiwa Pitayiib Yooniib amun keroon ye karuwiib
kuu bunangka be winiiwa, korok dareb dareb yikareb yimeren andangke
kaamondiwen, 16 “Karub ayoob kee komo kamendanuub? Yimbed God
yaromkono wedmi yeman darewoob kuu ongmiwen kuu nimakarub korem
Yerusalem aom kuu yikaadmo keriwen kowe, nub kuu aadikmindeban.
17 Kumban, kee kebeni ye dowad kuu ‘Karub kuye aningko kee ye weng
aromkono kuu ika dakmaib, korondime.’ ande yedmanuub.” andiwen.
18 Kwane, ika yedmiibkob benminiiwa yedmendiwen, “Yiib ikakman Yesu
yaningko yaambed ma dakmaib o ye weng kedmengkandaib.” andiwen.

19 Kwanandiiwe, Pita yoom Yoon yoombed man inande yedmiwen, “Yi-
ibkareb wengyunde darobe wedmime. God ye dowaken kuu kunambed?
Yiib wengbed wengambere awine kandanuub dee, God Ye Weng yaambed
wengambere awine kandanuub dee? 20 Ke dakmuub kei. Nubbed komo
akme wengamburuwen kuu nubka amukni kuu yiminban.” andiwen.
21 Kwanandiwen kumban korok korok kuu yi yaa kakman komo kamendi
kuu kerebkarab yiminban keriwen, amborom kuu komo kwanoon kuye
dowadbed nimakarub korem kuu God yaningko kankooniwen kowe, une
korondime andi ye weng yenayiib kumbedmo daandekoriwa korondiiwa
winiwen. 22 Karub yaa God yaromkono wedmi yeman kere ongmoona amun
keroon kuu ye weeb kuu 40yiib areb.

Anam Andidan Yi Kurikuri

23 Domondiiwa, Pita yoom Yoon yoom koronde anam andiwendan doriib
yaa ika wenenib, korok korokbed komo yedmiwen kuu kwane yi yaa dakmi-
wen.
24 Kee kwane wengamberekoriwa, yi korem God yaa kurikuri keri-
wen. Kwane yedmiwen, “Ambengkan God, ebbed ambidiib ok yiriyiib
okad ariyiib kumkam korem kwaomiib ongmenabewen. 25 Ebbed Kingkin
Karadmo yaa weng kee konoone nub awo aman yiri Dewid eb deme karub
yaa konoone dakmoon,
‘Komande ambibkin ambibkindan kuu norin wande
idiib kerindeban ye inamen nekwe nuubnaan kamiib?
26 Okad yiri ye king king korem menebe ibonmo dabokne inamen nekwe
manmo keriwen,
Yariman yoom yembed Kinoonman yoom yaa nangbandiwed.’ kwane
wongkoon.
27 “Anam dakmoon amborom kuu King Erod yoom Pontius Pailet yoom
ambibkin maa maadan yoom Israeldan yoom yi korem kuu taun kemaom
nedbenib manmo kere ebbed kinoon karadmo dememan Yesu yaa bon
keriwen. 28 Yimbed komo ambangkiwen kuu eb inamen ongmeweniib
aromkonoyiib yaambedmo kwane awiniwen.
29 “Yariman, nub kuu eb demedan. Yimbed binangke une korondime ande
kamiib kee nub yaa yedmiwen kuu ebbed meenme. Kwaniwen kowe, eb
aromkono nub yaa kondebko arudkonomo eweng dakmem! 30 Eb karadmo
dememan Yesu yaromkonombed bob anikad ongmiyiib dud korokbiyiib
yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib kuu ongmenabe.” andiwen.
31 Kurikuri kere dowan keriib ye yoman kuu yimbed dibiib aom kuu
kiringmeen. Kwane yi korem kuu Kingkin Karadmombed mene ibnendoone
God ye weng amun kuu arudkonomo dakmimaib.

Anam Andidanbed Od Numbiriwen

32 Kuyaron kuu anam andidan korem yi kuu mimyob mimo inamen mimo
keriwen. Yi yiribman korem kuu ibmo neman konoon konoon kamiwen.
Ma yeka yeka kamindo. 33 Yariman Yesu anam bobnekore ika demboon
ye weng kuu apasodanbed aromkono darewoowiib dakmimaib. Angkon
Godbed amun kerundaane yi korem yiminmo dobirimaib. 34 Dabokne doriib
kuu kamboknondaniibban, amborom kuu aron maa maa yaa kanembed
ambib maayiib okad maayiib kuu berengke od kandimaan kuu 35 numbiri
ye dowad benmene apasodan yaa kondaiwa, kane odiibban keroon kuyaa
numbiriwen kowe.
36 Kuye niindem aom kuu angkon karub maa yaningko Yosef, ye amyenim-
bon kuu Livai, ye kambong kuu Saipurus aom, kukuu apasodanbed ye yaa
Baanabas ande yedmimaib, amborom kuu yena yaa kube ongkandimaan

kowe. 37 Ye kwangkon okad maayiib kowe, berengkekore od benmene yi yaa
bangkandoon.

5

Ananaiyas Yoom Safaira Yoom

1 Kwanoon kumban, karub maa Ananaiyas yoom ye wonong Safaira yoom
kangkon yi okad maa inari kuu moone od kande 2 od yena kuu nubka
amuknem ande ee ande kwanekoriwa, od yena kuu yembed kanwene
apasodan yaa od kumundin kei ande kondoon.
3 Kondoona, Pitambed Ananaiyas yaa yedmoon, “Eb komande Seten ye
inamenbed eb niindem aom kumundin ibnebdoonkob okad od yena ebka
amuknekoreb kwane Kingkin Karadmo yaa bironewen? 4 Okad moonindo
anukbed kuu eb okad, kumbedmo. Kwane, moonewen kuu eb od kowe, eb
dowakenmo od kuu komo kamaneeb kuu yimin. Kumban komande bironi
ye inamen meenewen? Eb kuu karub yaa bironande kamokban, God yaa
bironande kameeb kii!” andoon.
5 Ananaiyas kuu kee wengamberekore bobnoone ye id okad yiri kom-
boroon. Kwanoon kuyaa kuu wengambiriwendan korem kuu uni darewoob
keriwen. 6 Bobnoon kowe, ye id kuu kewed menenib andedme kanwene
mangkiwen.
7 Kwane, awas ayoobmim arimbed ye wonong kwangkon komo keroon
kuu yu koron kowe muneene, 8 Pitambed kaamondoon, “Od kuu kub
karubbed kanmonoon. Kukuu yiib okad mooniwen ye od koremoo?” an-
doona, neman inande yedmeen, “Ee, kuu kei.” andeen.
9 Anduune, Pitambed yu yaa yedmendoon, “Komande weng mimo ongme
ee ande Kingkin Karadmo yaa kobkandunandamiib? Wedme! Kewed am-
bongko yaa meniib kuu kub karub ye id kanwene mangkekorib meniibdan
kii. Kub kangkon kibireb kanwananiib kii!” andoone, 10 Pita ye arinambo
ari kwane bobnenu yu id okad yiri kombureen. Kowe, kewed kuu aomdere
mene wedmibka bobneen kowe, kwane kanwene yu ambi ye angkara kwane
mangkiwen.
11 Kwane, anam andiwendan korem kuu kwamunoon kumbed uni dare-
woob keriwen. Kwane, kane kanembed kwanoon kuu wengambiriwen kuu
yi kwangkon uni darewoob keriwen.

Yemoon Ongmenabiwen

12 Apasodanbed yeka mamaa ye dud kami yemoon korokbendenib yeka
mamaa ye wedme binangki yeman yemoon ongmenabimaib, nimakarub
doriib yaa. Anam andiwendan korem kuu mene Solomon ye bot doboob
doboob dariwen yiri mene ibmo nedbimaib. 13 Nimakarub korem kuu anam
andiwendan yaa yi kuu amun meenimaib kumban, anam andindodan kuu
anam andiwendan yaa kwamune daboknande ma meenindo. 14 Kwamune
kamiib kowe, nimakarub yemoon menenib Yariman Yesu yaa anam andenib
mene daboknimo kamiwen.
15 Apasodan komo kamiwen kuu nimakarub yemoon wedmiwen kowe,
bob anikaddan yemoon kuu did arimbed be mene taun aom kiwaan kebed
yaa nongkobiiwa dangiwen, amborom kuu kwanibko Pita dewananeen
kuu ye kuru yi animari doroko amun kerundi ye dowad andiwed kowe.
16 Kwane, Yerusalem dia ye kambong kambongdan yemoon kuu bob anikad-
daniib awad arewambed ibnendiwen ye nimakaruwiib kuu benmenebiiwe,
apasodanbed korem ongmenabiwen.

Yobdood Meneboon

17 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yoom ye
awene yoom kuu Sedyusidan. Kwane, yi kuu apasodan komo kamiib kuu
wedme wungkandiwen 18 kowe, apasodan kuu be wii aom kambiriwen.
19 Kumban kuye amnoombed, Yariman ye engyumbed wii ambongko
nande yi kuu ben angkaderekore, 20 yedmendoon, “Wenenib kurikuri
boyambib darewoob kuuk aom doberenib, wadkeri yeeb ye weng kee
daandime.” andekore domonde wonoon.
21 Kwane yedmendoon areb kwane ware amkimo keroona, wene kurikuri
boyambib darewoob kuuk wedaombed nimakarub yaa andowe ked-
mengkandiwen.
Kwaniwen kuned God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dare-
woob awene yi koron kowe, Yuudan yi aamkono korok korok yaa minime
ande baandenib korem kuu Sanidirin kangdod ambiwoom nedbenib, “Yesu
ye apasodan wii aom be minime.” ande yedmendiiwe, wii oonidan kuu
winiwen. 22 Kumban wene wii ambongko yaa dore wedmibka, kwaom
kuu yi kuu dowan. Kowe, ika mene yedmiwen, 23 “Wene wedmuwen kuu
ambongko kuu ongme kebeniwen kwane ana nangmidaniib doriib kumban
wii ambongko dande aom wedmuwen kuu karub kee wedmindo.” andiwen.
24 Andiiwe, kurikuri boyambib darewoob oonidan yi korok yoom God dore
Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom kuu wengamberekо-
riwa, kwanoon kuu komo keraneen kuyaa kerebkarab kamiiwan.
25 Kwane doriib kuyaa kuu, karub maambed mene yedmoon, “Kedi, karub
yiibbed wii aom kamobiwen kuu kibireb kee kurikuri boyambib darewoob
kuuk aombed nimakarub yaa kedmengkande doriib kii!” andoon.
26 Kwanandoone, kurikuri boyambib darewoob ye oonidan yi korok yoom
ye ana nangmidan yoom wene apasodan be miniwen. Yi kuu wengambere
doriibdan kuu botbed nub yaniib ande uniwen kowe ema iwarimbed ben-
winiwen. 27 Apasodan kuu Sanidirindan yi arinambo ari benwiniwen, God
dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed kaamobendi
ye dowad. 28 Kowe, yedmendoon, “Nubbed yiib yaa butun darewoob kon-
duwen. Yesu ye weng kedmengkandi kuu amob! Kumban yiib Yerusalem
aom kedmengkandiyiib kuu karub kuye umkan kubudoroon ye dowad kuu
yiibbed nub yaa kuu diida karaka kondandamiib kii!” andoon.
29 Kwanandoone, Pita yoom apasodan yena yoombed neman yedmiwen,
“Anam kuu God ye wengbed wengambaranuub kumbed yimin. Karub yi
wengbed wengambaranuub kuu yiminban.
30 “Yiibbed Yesu aye at ming ari bakumbed dare maniiwe bobnoon kuu
nub awoya yi Godbed bobnoon yiri kuu nenkoone wadkeri ika konoon kui.
31 Kuu God ye dingki wiwi angka nenkowoon kuu Korok kinekore, Israeldan
yi dowad Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub kinoon. Kwari kowoon kuu
yi ambarakmi yaa amonombibka be menene are nonondandi ye dowad.
32 “Kwanoon kuu nub indowiib wedmekorub dakmuwen, Kingkin
Karadmo kangkon wedme dakmoon. Kingkin Karadmo kuu Godbed ye
weng wengambere awinidan yaa kondoon.” andiwen.
33 Yi kuu kee kwane wengamberekoriwa, arud darewoob wandenib yeene
bob nongkobuuwo duknime ande meeniwen.
34 Kumban Farisiman maa yaningko Gamaleo yaro Sanidirin yi nu-
mun dabokni yaambed dakmok demboon. Ye kuu Yuudan yi amob ked-
mengkandi korok maa, yaningko kuu nimakarub korem kankooniwen
kowe, wengamborok doriib. Doriiwe, yembed yedmoon, “Karub kee araben
bunangka be winime.” andoone, wii oonidanbed kwaniiwe, 35 Sanidirindan

yaa yedmendoon, “Israeldan, yiibbed karub keyaa kee komo kamandamiib kuu ongme meene andangkime!

36 “Kurin anuk Teudas kuu ne kuu karub maa ande yirin kamoona karub 400iib areb ye yoman winiwen, kumban yenambed ayiiwe ye yoman winiwendan kuu kirokmone wenebiiwe kuye yirin kuu dowan keroon.

37 “Kuye yoman kuu Yudas Galelimanbed kurin anuk nimakarub kimingki yaron yaambed karub yena ye yoman winiiwe nubka oonem ande kamoon, kumban kangkon ari kuu yenambed ayiiwe ye yoman winiwendan kuu kirokmone wenebiiwe dowan keroon.

38 “Kwani kowe, karub kibikee awinenduub yi dowad ne ongkandi kuu kei. Domondime. Dukni kuu korondime. Yi kuu karub yi inamen meenimo meene awinaniib kuu wene ari kuu kombaraneen. 39 Kumban kee God ye inamen meene awinaniib kuu karub kee komo kere yiibbed kebenindeban. Yiibbed kebenandamiib kuu God yaa bon keraniib.” andoon.

40 Ye weng kuu dakmoon kumbed yi norin kuu kan kubunoon kowe, yedmiiwe yenambed apasodan be miniiwe, nong yikyikiibbed yi angkurom angka yenbandekoriwa yedmiwen, “Angkon ika Yesu ye weng ma dakmaib!” ande domondiiwa winiwen.

41 Kwane apasodan kuu Sanidirindan domonde kubenmo winiwen, amborom kuu Yesu ye weng amun ye dowad durud yewed kuu kandiwen. Kuyaa kuu Godbed kinoona Yesu ye inamen yaa yooniwen kowe karub amun ande meenoon.

42 Dabab kandiwen kumban aron korem kuu yi korem mene kurikuri boyambib darewoob kuuk aomiib yi ambib mimim aomiib nedbenib weng amun kuu kedmengkandemberenib, Yesu kuu Godbed kinoone mene nub ambarakmi yaambed bindi ye karub keroon ande dakmenabiwen.

6

Karub Ediib Biwen Ye Weng

1 Nimakarub yemoon anam ande mene dabokniiwe yemoon kere wuneen kuyaron kuu, Yuudan ambibkin yena yaa doriib kumbed Yesu yaa anam andiwen kuu dowakeniibban keriwen. Yi kuu Yuudan yena yi ambibkin Yudea aom doberenib Yesu yaa anam andiwen yaa kubi dowakeniibban keriwen, amborom kuu Yuudan ambibkin yena yaa doriib yi iribdan yaa kuu odiiwa animaniiwa ma kondindo kowe.

2 Kwane, apasodan wad ayoowiibbed weng kee wengamberekorib, anam andiwendan korem yaa baandiiwe nedbiiwa yedmiwen, “Nub kuu animan nekwi numbiri yaambed God ye weng dakmi yaa kuu korondanuub kuu yiminban. 3 Kwani kowe, yiib keyaombed karub ediib, yi kuu yenambed karub amun andimaib kui, yi kuu yiibbed baniib kuu yimin. Kane kuu Kingkin Karadmo ibnendooniib meeni kangdommoyiib bime. Yi kuu animan bangkandi ye deme kee kankondem. 4 Kwane, nub kuu kurikuriyiib God ye weng dakmi ye demeyiib awinanuub.” andiwen.

5 Kwane, weng kee ongmiwen kuu yi korem dabokne doriib kuu dowaken keriwen kowe, Stiwin anam andi darewoowiib Kingkin Karadmoyiib ibnenoon ye karub yoom Filip yoom Porokorus yoom Nikanoo yoom Timon yoom Paamenas yoom Nikolas Antiokman Yuu keroonman yoom kuu kwane biwen. 6 Bekoriwa, mene apasodan yi arinambo ari yuriiwe, karub ediib kuyi ari dingki kowe kurikuri kerundiwen.

7 Kwane, God ye weng kuu daande wonoone, nimakarub yena Yerusalem aom kuu anam andenib mene dabokniiwe yemoon kere daaneen.

Kwangkon God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yemoonbed Yesu ye weng kuyaa yi wengambere anam ande awine kandiwen.

Stiwin Awineniwen

8 Kwane, Stiwin God ye kabamoon koni ye mimyob dowakeniib God
yaromkonoyiib ibnenoon ye karub kumbed nimakarub yemoon aom yeka
mamaa ye wedme binangki yeman darewoob darewoowiib dud darewoob
darewoowiib ongmenaboon.
9 Kumban siti Sairin ye Yuudan yoom siti Aleksandria ye Yuudan yoom
kumbed yena yi dabderem yiri doberembere dememo awini domondiwen-
dan yoom ambibkin Esia ye Yuudan yena yoom ambibkin Silisia ye Yuudan
yena yoom kumbed Stiwin yaa mene wengbiriwen. 10 Kumban Stiwin kuu
Kingkin Karadmombed ibnenoon angkon ye kuu meeni kangdomiib kowe,
ye yaa dore irin karunindeban.
11 Kwani kowe, yimbed yemyeb wene karub yena yaa kwane dakmime
ande yedmendiwen, “Stiwin kuu God yoom Moses yoom yaa amkidbi weng
dakmoone nub kuu wengamburuwen.” andiwen. 12 Kwane, weng dem-
buun kowe, nimakarub yemooniib aamkono aamkonoyiib Yuudan yi amob
kedmengkandidaniib kumbed Stiwin awinene nen kangdod korok dareb
darewiib yaa nenwiniwen.
13 Kwane, weng dudi kobkob kamenib yedmiwen, “Karub kee nub karad-
kono kurikuri boyambib darewoowiib Moses ye amowiib yaa kuu manmo
dore angkaan weng anamban ande dakmimaan kii! 14 Dakmoone, nubbed
wengamberenuuwa kuu Yesu Nasaretmanbed kurikuri boyambib dare-
woob kee monmare Mosesbed amowamob nub yaa kondoon kuu awine
amonombaneene yeeb keraniib.” andiwen.
15 Kwane, korem kumaom dibiib kuu yi indob korem kuu Stiwin yaa
korare wedmiwen kuu ye murubia kuu God ye engyus yi murubia areb
nambiriyiib keroon.

7

Kangdod Sanidirindan Yaa Stiwinbed Weng Daandoon

1 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed Stiwin
yaa kaamonoon, “Dabab weng kee anam dee?” ande kaamonoon.
2 Kaamonoone, Stiwinbed neman inandunde dakmoon, “Angkodmia, am-
beya, ne yaa wengambirime. Nub awo Abraham kuu Mesopotemia aom
kwane doreen kukuu yembed Haran yaa winindo yaron kuu ye yaa Nambiri
ye God wane angkadoroon. 3 Kwane Godbed yedmoon, ‘Eb karubkimiib eb
ambibkiniib kuu domonde nembed ambibkin korokbebdaniin kuyaa wene.’
andoon. 4 Kowe Kaldiadan yi ambibkin domonde ye kuu wene Haran yaa
doboroon. Kwane kuyaambed yawodki bobnoona Godbed ye kuu ambibkin
yiibbed kibireb kee doriib keyaa nenkowoona monoon.
5 “Abraham kuu yeka ye dowadmo kuu Godbed okad dungkun mana maa
yariman kere andindo. Abraham kuu ye danayiibban kumban God ye weng
kunduk kuu ye yoom ye awoya ye yoman ari kumbed ambibkin kumaom
doboroon kuu kande nekwaniib ande kowoon.
6 “Godbed kwamune daanoon, ‘Eb awoya ari kuu yi ambibkin domonde
ambibkin maa aom noroddan keraniiwa, yi yaa arewa kamendaniiwa
kwane ambibkindan anam yi dabderem yirimo dobere deme awinembiri-
dan keraniib. Kwane dobaraniib kuu weeb 400iib dobaraniib. 7 Kumban

ambibkin maadanbed dabab kee kondaniib kuu ukum ye dabab yi yaa kondaniin. Kwane ambibkin kuyaombed angkadere mananiib kuu keyaambed kurikuri kere ne aningko kankoonaniib.' andoon.
8 "Kwane Godbed wekono kad wanabi ye amob Abraham yaa konoon. Konoone, amaan Abraham ye dana mingki Aisek wooneen. Wooneen kuu aron kaning kaningiib dowan keruuna, amowiib kowe wekono kad nariwen. Kwane amaan Aisekbed ye dana mingki Yekob yaa kad wandi ye amob kwanoon. Yekob kuu ye karub dana meed wad ayoowiib yaa kad wandi ye amob kwanoon. Yi kuu nub amyenimbon wad ayoowiib yi ambokab keriwen.
9 "Yosef ye ayia kuu ye yaa wungkaniwen kowe, yena yi dabderem yirimo dobere deme awinembiri ye karub keri dowad Idyipdan yaa mooniwen, kumban Godiib ye yaa dorene 10 ye dabab korem yaa kuu nenkoone burudandoon. Kwane Godbed dobiri amuniib wengyunde inamen amuniib konoone Idyip yi king Ferombed Yosef yaa kubene Idyip ambibkin koremiib yambib darewoob aomiib yi ooni ye korok kowoon.
11 "Kwanoon ye yoman kuu Idyip ambibkiniib Keenan ambibkiniib kuu animaniibban kere wonoon kowe, yemoon kuu mungi ye yewed darewoob kandiwen. Nub awoya kuu kwangkon animaniibban. 12 Kwane Yekob wengamboroonka Idyip aom kuu animaniib kowe, ye meed yedmoona ibduruk winiwen. 13 Idyip yiri ika winiwen kuu Yosefbed ye kuu kane kuu ayia yaa korokbendoon. Kwane King Fero kwangkon Yosef yarian kuu yekaadkeroon.
14 "Kwane Yosefbed awodki Yekob yoom yarian korem 75iib yoom yaa weng kowoona, 15 yi korem Idyip yiri winiwen. Kwane Yekob yoom nub awoya yoom kuu kurimbed dukniwen. 16 Yi bob kuu okad Sekem yaa be mene Abrahambed Hamo ye mingki yaambed moonoon ye botdem bobkonobon aom nongkobiwen.
17 "God ye weng kunduk Abraham yaa yedmenoon kuu kwananeen yaron kuu dia keroone, nub nimakarub Idyip aom dobiriwen kuu yemoon yemoon darewoob keriwen. 18 Kwane, Idyip yi king maa Yosef ye koronmanbed yaro king keroon. 19 Kwane, yembed nub karuwayayiib nub ambeyayayiib kuu birande durud yewediib arewa kamendoon. Kwane amob ande kowoon kuu 'Dana yeeb woonimaib kuu ben bunangka kiranmibko duknime.' andoon.
20 "Kuye aron kuyaambed Moses kuu wooneen. Ye kuu yeka mamaa manimanandeb areb. Ye kuu awodki yambiwoom kuu wood ayoobmimiib oonekorib, 21 king ye amob angkeen kowe, ye kuu kanwene bunangka kowe domondiiwe, Fero ye mungkanbed mene wedme nendenu yumbed yu dana kere oone bangkanimaun. 22 Moses kuu Idyipdan yi meeni bangbang yaambed siku keroon. Kwane, ye kuu inamen mengmeng ye karub keroon.
23 "Ye weeb 40yiib kerekore, ye karubkim Israeldaniib yaa ogood wene wedma ande meenoon. 24 Kwane, ye mene wedmoonka, Idyip karubbed Israel karub maa yaa aye arewa kameneene, Israel karub yaa kebengkane dankare dore Idyip karub anbande aye kowoona bobnoon. 25 Kwane, Mosesbed meenoon kuu Israeldan ben yeediri dowad Godbed ye yaambed kowe awinoon ande meenaniib andoon kumban, yi kuu ma wedme ma kwanandindo.
26 "Kwane, Moses awari mene wedmoonka Israel karub ayoob nangmiib kowe, mene 'Korondime yoo, yiibkanmo komande man ayoon man ayoon kamibko?' ande wengangkandamoon 27 kumban, karub maa amborongki yaa arewa kameneen kumbed Moses kuu dedmone korare yedmoon, 'Eb kuu kanembed korok kankowoonkob nub yaa wengyundandandewed?

28 Ebbed kinon Idyip karub ayeewa bobnoon kwane ne kangkon nandewed
dee?' andoon.
29 "Andoone, Moses wengamberekore, ambibkin Midian angka kombiri
wonoon. Kwane kangkambed owodman kere doberene karub dana ayoob
wanaboon.
30 "Ari wene weeb 40yiib dowan keruuna, God ye engyumbed amboon
amiibban aom aangko Sainai diambed amanayod amot yumbuyiib aombed
Moses yaa wane angkadoroona wedmoon. 31 Kuu kwanoon kuu binangkene
diambed wene wedmandamoone kuyaombed Yariman ye weng meneboon,
32 'Ne kuu eb awoya Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom yi God kii.'
andoon. Moses kuu unimbed kiringmene kuyaa wedmindo.
33 "Yarimanbed ye yaa yedmoon, 'Ebbed kuu doreeb kuye yumbon kuu
yeka mamaa nembed kinaan kowe, eb yonkad kuu biangke. 34 Idyipdanbed
ne karuwa nimaya yaa dedmobende kwanime keanime kamiib ye dowad
yi durud yewed kuu wedme yi wareki wengambaraan kowe, yi kuu buru-
dadme bok kamanaan. Kowe, nembed eb yedmako kibireb ika nenkowako
Idyip aom wini dowad.' andoon.
35 "Moses kee, Israeldanbed eb kuu kanembed korok kowoonkob nub
wengyundandameeb ande wedmendandiwen kui. Kumban Godbed Moses
kuu mene korok kere dabab yaambed ben angkadiri dowad kowoona
wonoon kui. Kukuu Godbed yedmoonkob God ye engyumbed amanayod
aombed wane angkadere yedmoone wedmenoon kui.
36 "Kwane, Idyip kumaombed Israeldan be angkadoroone weeb 40yiib
amboon amiibban yaa awerendobenanmo yariwen. Kwane, Idyip aomiib
karamok yaningko Dodmo yaayiib amboon amiibban aomiib, yeka mamaa
ye wedme binangki yemaniib dud korokbiyiib ongmenaboon kui.
37 "Moses kee, yembed Israeldan yaa yedmoon, 'Godbed karub maa ne
areb profesiman kowaneena mananeen kuu yiibka yiib karub aombed
mananeen.' andoon.
38 "Moses kuu nub awoya yoom amboon amiibban aom dobiriiwe, ye kuu
aangko Sainai arimbed God ye engyu yoom dakmiiwe, ye kuu wengambere
wadkeri kondi ye weng Godbed konoone nub yaa kondoon.
39 "Kumban nub awoya kuu ye weng wengambiri kuu koronde wunekare
wedmendandekorib, yi meeni niindem aom kuu ika Idyip yiri wenem
andiwen. 40 Kwane, yimbed Eeron yaa yedmiwen, 'Moses kee, ye kuu nub
Idyip aombed benmonoon kumban ye yaa komo keroon kuu nub koron kii!
Kowe god yi kuruwak ongmende. Yi kuu nub arinambo ari kinban wananiib
ye god keraniib kii.' andiwen.
41 "Kuye aron kumbed yi kuu god ye akme meeni yeman buromakau mana
ye kuruwak areb ongmiwen. Kwane dingkan yeene nengkiiwe agedmo
keroone baeb kuu god keyaa ongmiwen yaa kondene yi dingkimbed ongmi-
wen yaa kubi ye dowad kuu yi korem nedbenib kube kanmene derebiwen.
42 "Kowe Godbed yi yaa angkurom korokbekore, ukum kuu ambid ari
mindong yaambed kurikuri keri ye inamen kondoone kwanimaib. Yi kuu
kwamune kii, profesidan kwane dakme wongkiwen kuu,
'Yiib amboon aom weeb 40yiib kuyaom dobiriwen kuu
dingkan benmene yeenib aniib amun kawi yemaniib agedmo keroone
baeb koni yemaniib nengkimaib kuu,
Israeldan ee, yiibbed ne dowad kamindo.
43 'God Molek ye parai kombon kurikuri yemaniib
yiib mindong god Refan ye kuruwakiib
kuruwak god yiibbed kurikuri dowad ongmenabiweniib

kuu yi yaa yiibbed kurikuri kamembiriwen.
Kwani kowe, ukum kuu nembed yiib kuu benwene ambibkin Babilon burudande yiib domondaniina,
owoddan kere kuyaa dobaraniib.' kwane wongkoon.
44 "Nub awoya amboon amiibban aom dobiriwen kuu Godbed komo
korokboone wedmiwen ye parai komboniib dobiriwen. Kuye parai kombon
kuu Godbed Moses yaa korokbene ambengkanoone wedmoon ye kumun
kumun kuyaambed ongmiwen.
45 "Nub awoya yiri parai kombon kee kandiwen. Amaanbed Yosuambed
korok kere nub awoya ben kinban wonoona Godbed okad kondene bondan
kuu yenbure benkiraroon kuu parai kombon kee kwane kanwiniwen. Kuye
aronbed mene Dewid doboroon yaron kuu angkimboroon.
46 "Kwane, Godbed Dewid ye inamen amun kuu wedmoon kowe, ye yaa
kuboon. Angkon Dewid ye dowaken kuu Yekob ye God dobiri ye yumbon
yenbi kowe, God yaa kaamonoon, 47 kumban God ye dowad ambib kee
Solomonbed yenboon.
48 "Kumban Korem Burudandoon Arimbed Ye God kuu karub dingkimbed
ambib arumiwen aombed dobirimokban. Kwane, profesiman maa kuu
kwane dakme wongkoon kuu,
49 Yarimanbed yedmoon, 'Ewen ari kuu ne oone dibirimbon.
Okad yimin yimin ari kuu ne yon dori ye yumbon.
Kowe, komo ambib ne dowad arumewandiwed?
Ne dowaken kuu yiidki yeman dee?
Meenime. 50 Eweniib okad yimin yiminiib kumkam korem kee nembed
ongmenabaan kii!' andoon.
51 "Yiib kuu wabkaddan kii! Yiib awoya arebmo, yiib kwangkon Kingkin
Karadmo ye weng wunekare wedmendandimaib. Yiibbed God yaa yiib
mimyob kebengke yiib kerendem kebengke kamimaib. 52 Yiib awoya kuu
profesidan korem yenbandiwen kii! God ye Yorokmoman mananeen ye
weng dakmidan kwangkon kuu yiib awoyambed yenbandiiwe dukniwen.
Yiib kwangkon God ye Yorokmoman kee ambodange ayiwen. 53 God ye amob
kuu God ye engyusbed yiib yaa kondiiwe yiibbed awiniwen kumban, yiib
kuu ma wengambere awinindo kii!" andoon.

Stiwin Botbed Ayiwen

54 Kwanandoona, wengamberekorib ningkambo kabang kamene arud
darewoob wandiwen.
55 Kumban Stiwin Kingkin Karadmombed ibnenoon kumbed ambid ari
wedmene God ye nambiriyiib wedme angkon Yesu kuu God ye dingki
wiwi angka doreen wedmekore, 56 kwane yedmoon, "Wedmime. Ewen ari
wedmiina Karub Ye Mingki kuu God ye dingki wiwi angka doreen kui."
andoon.
57 Kwanandoon kuyaambed yi kerendem kebengkenib ered kabang ka-
menib yi korem ye yaa kan ari komberenib 58 awinene irindore taun aombed
kan angkaderenib andowe bot barambere ayiwen. Kwane kwaniwen yi
indowiib wedmiwendanbed kewedman maa yaningko Sool yaa yi yuruk
ebkad nongkobiiwe oone dobere kerendoboroon.
59 Kwane, Stiwin kuu kwane bot barambere ayiiwe kurikuri kere yed-
moon, "Yariman Yesu, ne kingkin kuu ebka kande!" andekore, 60 kwane
yiri kombere dangbo darene naawon baande yedmoon, "Yariman! Yi
ambarakmi kee kuu are nonondandunde!" ande kwane bobnoon.

8

1 Stiwin ayiwen kuu Sool kuu yeyiib doberene ee yimin andoon.

Soolbed Anam Andidan Yenbandoon

Kuye aron kuu Yerusalem aom anam andidan korem yaa yenbandi darewoob keroon. Kwane yi korem kuu kirokmone andokbe buyokbayok kere, wenebe Yudea ambibkin kere Samaria ambibkin kere kwaom dobere winiwen kumbed, apasodan wad ayoob yimbedmo Yerusalem aom doriib.
2 Kwane, Stiwin ye bob kuu God yaa mene anam andiwendanbed mangkiwen, kwane anam yuudane mimyob kowe ameng kamiwen.
3 Kwane, Soolbed wene anam andiwendan korem andowe yenbandoon kuu, yi ambib maa maayaom awune nimakarub irindore bunangka benkiradme benwene wii aom kamobimaan.

Filip Samaria Aom

4 Kwamune kowe, nimakarub kuu buyokbayok kere wenebiwen kuu kuyaa kwane God ye weng amun kuu dakmenabiwen.
5 Filip kuu siti Samaria aom wonoon. Wenekore, “Yesu kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kii” ande daandene, 6 yeka mamaa ye dudiib ongmenabeen. Kwane, nimakarub kuu menebiwen kuu wedmekorib, ye weng yaa ongme wengamberem ande kamiwen. 7 Kwane, yembed awad arewa kuu yenburenaboone nimakarub yemoon aombed kabangiib kame kirokmone wenebiwen. Angkon id yidnoondaniib yon arewadaniib kwangkon ongmenaboona yaro dodkanmo yarebiwen. 8 Kwane siti kumaom kuu kubimbed dareb keriwen.

Saimon Yowangkimman

9 Aron maa anukbed mene Filip monoon yaron kuu karub yaningko Saimon kuu yowangkim demeyiib awinoon. Kwane, Samariadan korem yaa birandoone anam ande binangkiwen. Ye kuu nekob ande yaningkomo darewoob kankoonoon. 10 Kwane karub kee ye kuu god mamaa yaromkono darewoowiib yaningko Aromkono Kai kii ande nimakarub yemoon korok dareb darewiib kambongdaniib yi inamen ye yaa yirin kowiwen. 11 Yembed kubkub yaambed yowangkim kami maa maa ongmimaana, wedme binangkimaib kumbed yi kuu ye yoman winiwen.
12 Kumban Filip kuu Godbed korok kere ooni ye weng amun daande Yesu yaningko yaambed dakmoone, karuwiib nimayiib kuu God yaa anam ande baptais kamiwen. 13 Kwane, Saimon kwangkon anam andoone Filipbed baptais kerunoone ye yoman yaraane dud dareb darewiib God yaromkono wedmi yeman dareb darewiib ongmimaan kuu wedme binangkimaan.
14 Kwane, Yerusalem aom kuu apasodan wengambiribka, Samariadan kuu weng amun kuu wengambere anam andiwen kowe, Pita yoom Yoon yoom yaa yedmendiiwa winiwen. 15 Yi kuu mene Samaria nande anam andi yeebdan yaa Kingkin Karadmoyiib ibnendok ande kurikuri kerundiwen, 16 amborom kuu Yariman Yesu yaningko yaambed baptais kerundiwen kumban, Kingkin Karadmo kuu yi yaa minindo kowe. 17 Kwane, Pita yoom Yoon yoombed yi dingki yi ari kowe kurikuri keriiwe, Kingkin Karadmo kuu yi yaa ibnendoon.
18 Kwane, apasodan keembed dingki kowe Kingkin Karadmo kondiwen kumbed, Saimon kuu wedmekore odbed moonande kamene 19 kaamondoon, “Kuye ambangki yaromkono kuu neyiib kawibko, ne kangkon dingki nimakarub korem yaa kowaniin kuu Kingkin Karadmo kuu ibnendok mananeen kuu yimin.” andoon.

20 Kwanandoona, Pitambed yedmoon, “Eb yoom eb od yoom kuu ben
monmare dowan kerok, amborom kuu Godbed nimakarub yaa munob
kondi yeman kuu odbed moonandameeb kowe. 21 Kwani kowe, God
ye deme kemaom kee ewiibban, amborom kuu eb inamen God yaa kuu
minikmanakiib kowe. 22 Kwamunekob, amonombe! Eb inamen arewa
minikmanak yaa kuu amonombe God yaa kurikuri keraneeb kumbed mok
God kuu eb inamen aom meeni arewa kuu are nonondandaneen manok.
23 Ne kwamune wedmaan kuu eb kuu wungkanabi darewoob mung kook
areb wandewen kowe, ambarakmimbed eb yaa oonoon.” andoon.
24 Kwanandoone, Saimonbed yi ayoob yaa inande yedmoon, “Ne dowad
yiibbed Yariman yaa kurikuri keriiwo, ne yaa kwamune dakmewen areb
ma kwanaanban kerok.” andoon. 25 Kwane, Pita yoom Yoon yoombed Yesu
komo kamoone wedmiwen ye weng amun kuu Samariadan kuyaa doriib
yaa dakmendekorib, Samariadan yi kambong yemoon yaa weng amun kuu
dakmenmo yarenib, ika Yerusalem aom winiwen.

Filip Yoom Itiopiaman Yoom

26 Kwane, God ye engyumbed Filip yaa yedmenoon, “Amboon amiibban
ye kiwaan Yerusalem dore wene Gasa yaa wuneen kwanuk wene.” ande
yedmenoona wonoon. 27 Kwane wene kiwaan ari wedmoona, Itiopiadan
yi kuin Kandas yu korok maa weneen. Ye kuu korok darewoob, kuin yu
od korem oonoon ye karub kumbed wene Yerusalem aom kurikuri keroon
kowe, 28 seriot aombed dibere ika ambiyoom dewenone profesiman Aisaiya
ye buk kimingkanmo weneen.
29 Kwane, Kingkin Karadmombed Filip yaa yedmenoon, “Eb wene seriot
dia dobere.” andoon. 30 Kwane, Filip kuu kabaanmo wene karub seriot
aom dibeen kuu wengamberenoone Aisaiya ye buk kuu kimingkaan kowe,
Filipbed kaamonoon, “Eb kuu kimingkaab kuye id kuu kaadkereeb dee?”
andoon.
31 Andoone, Itiopiamanbed inande yedmoon, “Komarewa nekareb kuu
nekaadkeraniin? Karub maambed kedmengkawaneen kumbed nekaad-
keraniin. Neyiib yaa mene diberebko wenem.” andoone kwanoon. 32 Kuin
yu korok kuu God Ye Weng Karadmo ye buk daande kimingkanmo weneen
kuu,

‘Ye kuu sibi mana nenwene ayimaib areb nenwiniwen.
Sibi kimi wande kamaiwa kabang kamimokban kerimaan areb,
ye kuu mongkod daande ma kabang kamindo.
33 Ye kuu kankubune diida karaka konenib
ye yaa wengyun anam dakme kowindo.
Ye kuu aye kowiwen kowe, awoyayiibban keroon.’ kwane wongkoon.

34 Kimingkekore, korokbed Filip yaa kaamonoon, “Weng kee yembed
wongkoon kuu yekareb yaa ande dakmeen dee, karub maa yaa ande dak-
meen dee? Ne yaa daawe.” andoon.
35 Kwanandoone, weng kuu kimingkooniib God Ye Weng Karadmo
yenayiib kuu Filipbed korokbe kimingke weng amun kuu Yesu anded dak-
meen. 36-37 Yi kwane dakmenmo wene kiwaan wedyambed ok dia miniiwe,
korokbed yedmoon, “Ok kei. Ne baptais keraniin kuu yiminoo?” andoon.*
38 Andekore, seriot awinoon ye karub yaa yedmoona seriot ye hoos nong

* **8:36-37:** Buk Kwamiwen yenamo kurin kurin wongkiwen kuu weng keyiib: Andoone, Filipbed yedmoon, “Eb inamen koremiib anam andebko kwanok.” andoona korokbed inandoon, “Yesu Keresu kuu God ye Mingki anam andaan kii.” andoon.

bingoone yinmonoona kwane Filip yoom Itiopiaman yoom yi ayoob wene ok yirimbed Filipbed baptais kerunoon.

39 Kwane, ok yirimbed yeedere yaro miniiwe, Filip kuu Yariman ye Kingkinbed nenwonoon. Kwane, Itiopiaman kuu ika ma wedmenindo kumban ye kuu ambibkin angka kubenmo wonoon. 40 Kwane Filip kuu Asotus yaambed angkadere nande wene kambong kambong aom weng amun dakmenmo wene Saesaria ari nandoon.

9

Sool Amonombe Anam Andoon (Kw 22:3-16, 26:9-18)

1-2 Kuyaron kuu Sool kuu Yariman Yesu ye kedmengkandeendan yaa aye kowi ye weng dakmenmo yaroon kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaambed kerek kandoon. Ye dowaken kuu Damaskus taun aom wenene Yuudan yi kurikuri ambib korok korok yaa keendene, Yesu ye kiwaan weniib ye karuwa nimaya kuu awingke be mene wii Yerusalem aom kambaranded.

3 Kwane, mene kiwaan wedya Damaskus dia doroona, kudmeniibban ambid arimbed nambiri darewoob menene ye yaa yure nambere kan awanewandoon. 4 Kwanoone, okad yiri kombere wengamboroona, “Sool, Sool! Eb komande ne nenbandeneb dabab durud yewed kawewen?” andoon. 5 Kwanandoona, Soolbed kaamonoon, “Yariman, eb kuu kane?” andoona inandoon, “Ne kuu Yesu, ne kei. Ebbed nenbandeneb durud yewed dabab kawewen kui. 6 Kowe, eb kuu kibireb kee yaro yere siti aom wenebko eb kuu komo kamaneeb kuu karub maambed daabdaneen.” andoon.

7 Kwamune, Sool yoom weniibdan kuu binangkekorib, une kwane dobere kuweng kuu wengambiriwen kumban weng ma kandindo, karuwiib ma wedmenindo. 8 Kwane, Sool okad yirimbed deederene ye indob dudbere wedmandamoonka, yiminban wedmindeban kowe, Damaskus aom dingki yaambed awine nenwiniwen. 9 Kwane, ye kuu aron ayoobmimiib kuu indob tut keroona, kurikuri kamimo dowad okiib animaniib kuu ma anindo keroon.

10 Kwane, Damaskus aom kuu kedmengkandeen ye karub Ananaiyas yaa Yarimanbed wane angkadere “Ananaiyas.” ande baandoona, “Ee, Yariman. Ne kei.” ande inandoon. 11 Kwane, Yarimanbed yedmenoon, “Wene kiwaan aningko Yorokmo ari Yudas yambiwoom wene. Kuyaa kuu Taasus karub yaningko Sool kuu kurikuri kameen kowe, yeyiib yaa wedmok wene. 12 Ye kuu kwane wane wedmoone, karub yaningko Ananaiyasbed dingki kowene kurikuri kamoone, ye indob arewa keroon kuu amun keroon.” andoon.

13 Kwanandoone, Ananaiyasbed inande yedmoon, “Weng yuk yemoon menebuuna wengain kuu ebbed kinewendan kuu yembed Yerusalem aom yenbandoon. 14 Kwane ke monoon kee God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yaambed kwane andi ye kerekiib koniibkob kanmonoon kuu nimakarub korem ewaningko kankoonimaib kuu awingkandi ye dowad monoon.” andoon.

15 Kumban Yarimanbed Ananaiyas yaa yedmoon, “Wene! Karub kee nembed ne deme awini ye dowad nendaane ambibkin yena yi nimakaruwiib yi kingiib Israeldaniib yi arinambo ari ne weng kanwene daandaneen. 16 Ne dowad durud yewed dabab kandaneen kuu nekareb korokbenaniin.” andoon.

17 Kwanandoone, Ananaiyas kuu wene ambib kuyaom aomnekore, ye dingki Sool ari kowenene yedmoon, “Angkodmi Sool, Yariman Yesumbed

ne yaa yedmoonkob manaan. Ye kuu kiwaan ari keyaa meneeb yaambed angkadoroona wedmenewen kui. Kwani kowe, ne kee manaan kuu eb ika wedme kerekne kwane Kingkin Karadmoyiib ibnebdok andi dowad manaan." andoon. 18 Kwane, erebnarokban kumbed Sool ye indob aombed oon buruk areb kiroboona, ikakman kereknekore yaro baptais keroon. 19 Kwane, animan anekore ye ika aromkono keroon.

Sool Damaskus Aom Yesu Ye Weng Dakmoon

Kwane, Sool kuu aron yena kedmengkandeendan yoom dobiriwen. 20 Kwane, Sool kuu andowe "Yesu kuu God ye Mingki kii" ande Yuudan yi kurikuri ambiwoombed dakmoon. 21 Kwane, nimakarub korem kane kane mene wengambiriwen kuu binangkenib yedmiwen, "Karub kee Yerusalem aom Yesu yaa anam andiwendan yenbande benwene wii aom kambirimaan kii! Ye kuu mene yi awingke benwene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib yaa bangkandi ye dowad monoon kii!" andiwen.

22 Kwane, Damaskus aom kuu Sool kuu God ye weng dakmi yaa kuu aromkono darewoob kere wonoon kowe, God Ye Weng wongkiwen yaambed kimingke Yuudan yaa ongme korokbende yedmene Yesu kuu anam Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu andimaane, yi kuu ye yaa inandindeban keriwen.

23 Kumban aron yemoon dowan keruuna, Yuudan yemoon nedbenib buunbunge Sool ayi yeman kamiwen. 24 Kwane, yi kuu taun bot kuuk yambongko korem kuu amnoomiib aronkiyiib kuu woob kowe kereknaib. Kumban Sool kuu yedmeniiwa yekaadkeroon kowe, 25 amnoom keruune ye yoman weniibdanbed ye nen siti bot kuuk dem maa yaa wenenib kabed aombed nenkamone bunangka kowiiwa kawonoon.

Sool Yerusalem Aom Wonoon

26 Kwane, Sool kuu Yerusalem aom wenekore, kedmengkandeendan yaa dabokne yonendandamoon kumban, ye kuu Yesumbed kedmengkaneen ye karub anamban ande meeniwen kowe ye yaa uniwen.

27 Kumban Baanabasbed Sool nenwene apasodan yaa wengandekore, Sool yaa kiwaan wedya Yarimanbed angkadere wengane dakmoona wedmenoon ye weng kuu yi yaa daandene, Damaskus ari Yesu ye weng nemberengiib dakmimaan ye weng kwangkon yi yaa daandoon. 28 Kwane kuyaambed Sool kuu yi yoom doboroon. Kwane, Yerusalem aom dian ari dewenebon kuu Yesu ye weng kuu nemberengiib dakmimaan.

29 Kwane, Sool yoom Yuudan ambibkin yena yaa doriib kumbed araben menebiwen yoom kuu weng andangki weng dakmenabiiwa, ye yaa wengbere ayande kamiwen. 30 Kwaniiwa, Sool yangkodmia yenambed yikaadkerekoriwa, nenwene Saesaria yirimbed nen ye kambong Taasus yaa kowiiwa wonoon.

31 Kwane kuyaambed ari kuu, anam andiwendan korem Yudea ambibkin aomiib Galeli ambibkin aomiib Samaria ambibkin aomiib doriib kuu yewenubmo dobiriwen. Kwane, Kingkin Karadmombed awandene weng amuniib kube ongkandoona, Yariman yaamo une bumangki kiwaan yaambed dobiriwen kowe, yemoon kuu anam andenib yi yoom dabokniwen.

Pitambed Aeneas Ongmoon

32 Kwane, Pita kuu kambong kambong dewenebene kambong Lida nande Godbed karadmo kerundoondan kumaom doriib yaa owod wonoon. 33 Kumaombed karub maa yaningko Aeneas kuu weeb kaning kaningiib id yidnoon kowe, angki yeman arimo angkeen. Kwane, Pitambed wene

wedmenekore, 34 ye yaa yedmenoon, “Aeneas. Yesu Keresumbed eb id
kibireb ongmoka amun kerok. Yaro eb keta bedme kande.” andoona,
erebnarokban kumbed Aeneas yaro yeedoroon. 35 Kwanoone, nimakarub
korem Lida aomiib okad dabonmo Saron aomiib kuu ye wedmenekorib,
amonombenib Yariman yaa anam andiwen.

Tabita Bobneen Yirimbed Ika Dembeen

36 Yopa taun aom kuu kedmengkandeen ye wonong yaningko Tabita (kuu
Gurik yi wengbed Dookas andimaib, ye id kuu diiya). Yu kuu amunmo
kamenu kamboknondan yaa awandimaun. 37 Pita kuu Lida yaa wonoon
yaron kuu yu anikad kere bobnuune ok ambende kankawene ari ambib
wadnari aom kowiwen.
38 Yopa kuu ambabban Lida dia kowe, kedmengkandeendan wengam-
biribka Pita kuu Lida aom doreen. Kwani kowe, karub ayoob yaa weng
kowiiwa, wene Pita yaa nangkanenib, “Kirod meneewo wenem.” andiwen.
39 Kwane, Pita kuu yi yoom wene Yopa nandiiwe, Pita kuu nen yiriyiib
ariyiib ambib wadnari ari nen kawiniwen. Kwane, iribdanbed ameng
kamenabenib, Pita yaa ebkad Tabitambed wad doruun yaambed karangke
bangkandeen kuu korokbeniwen.
40 Kwane, Pitambed nimakarub korem kuu yedmoona bunangka angkani-
iwe, ye kuu dangbo yiri bumangkene kurikuri kerekore, wonong bob kuyaa
amonombe yedmoon, “Tabita, yaro yeedere.” andoona, kwane yu indob
nande kereknenu Pita yaa kerendomberenu yaro dibureen. 41 Kwane,
Pitambed awine nenkoonoona yaro doburuune, anam andiwendaniib irib-
daniib yaa baandoona miniiwa, yi yaa wad nenkondoon.
42 Kwane, yirin weng kee Yopa aom korem kuu daande yareen. Kwane,
nimakarub yemoon mene Yariman yaa anam andiwen. 43 Kwane, Pita kuu
aron yemoon Yopa aom doboroon kuu dingkan kad danabimaan ye karub
yaningko Saimon yoom dobiriwen.

10

Godbed Koonelius Baandoon

1 Romman maa yaningko Koonelius kuu Saesaria taun aom doreen. Ye kuu
Romdan yi ana nangmidan 600iib andokbe wenore Itali Platun ande kowi-
wen kuyaom doreen. Kwane, ye kuu ana nangmidan 100iib yi korok. 2 Ye
yoom ye wonong yoom ye dana meed yoom ye ambiwoom doriibdan yoom
kuu yi korem kuu God ye amob awine dorenib God yaa une bumangkimaib.
Kwane, Yuudan yi kamboknondan yaa kuu yungkuruniyiibban dowakenmo
yiribmaniiwa odiiwa bangkandene God yaa kurikuri kerembirimaan.
3 Aron maa aronkob angkara yaambed, God ye engyumbed ye yaa wane
angkadere “Koonelius” ande baandoona, korobe wedmenekore, 4 engyu yaa
unimbed kaamonoon, “Yariman ee. Komarewa?” andoon.
Andoona, engyumbed inande yedmoon, “Eb kurikuriyiiwa eb kambo-
knondan yaa yiribman munob bangkandiyiiwa kuu Godbed wedmekore,
kubebde inandoon kowe, 5 kibireb kee karub yedmebko wene Yopa taun
aom Saimon yaningko maa kuu Pita yedmibko ika nenminime. 6 Ye kuu
dingkan kad danabimaan ye karub yaningko Saimon yambiwoom karamok
kebed dia doreen.” andoon.
7 Kwane, engyu ye yaa dakmeen kuu wonoon. Wonoona, Kooneliusbed
ye deme karub ayoob yoom ye ana nangmi karub ye dabderem aom dore
awani ye karub kerene kangkon God yaa meenimo doreen yoom baandoona
miniwen. 8 Miniiwa, ye yaa komo keroon kuu kwane yi yaa daandekore
yedmendoona Yopa yaa winiwen.

Pita Wane Wedmoon (Kw 11:5-14)

9 Kuye awari aronkob areb kuyaa kuu, yi wene taun dia dore winiiwe,
Pita kuu kawene ambib aminim dabonmo ari kurikuri kerande kawonoon.
10 Kwane, ye kuu mungiyiib keroon kumban animan kuu mogeed nek-
waib. Kwane, ye kuu wane wedmoone, 11 ambid nandoone kuyaombed
dabuni yeman kenbas areb bendom kaningiib bingiwen kumbed okad yiri
kankamuneen. 12 Kwane kumaom kuu dingkan yemooniib yi yemooniib
ayari on yemooniib doriib. 13 Kwane wedmoone wengmo baande yedmoon,
“Pita, yeedere yaro mayen ane.” andoona, 14 Pitambed inande yedmoon,
“Yariman, anainban! Amowamobbed anaib andoon ye animan arewa o an-
imokban ye dingkan kuu mayen anindo.” andoon. 15 Andoona, wengmo ika
baande yedmoon, “Godbed komo komo yaa yimin andoon kuu ebbed arewa
andaab.” andoon. 16 Kee kwane kame ayoobmimiib keroona erebnarimban
kumbed ambid ari ika kan kawonoon.

17 Pita kuu kwane wedmoon kuye id kuu meendobenaane, Kooneliusbed
karub yedmoone yuk miniwen kuu Saimon ye ambib onme wedmekorib
ye kuuk ambongko yaa yinmone doriib. 18 Kwane, baande kaamoniwen,
“Saimon Pita andimaib kuu kemaom doreenoo?” andiwen. 19 Kwane,
Pita kuu wane wedmoon kuyaa kwane meenme dibeene, Kingkin Karad-
mombed yedmenoon, “Saimon. Karub ayoobmimiib kuu eb ande onmiib
kii. 20 Kwane miniib kowe, eb yeedere wene yiri kawene wedmende. Eb kuu
yi yoom wini kuu korondande kerebkarab kamaab, amborom kuu yi kuu
nembed yedmaankob miniwen kowe.” andoon.

21 Andoona, Pita kawene wedmoonka karub kowe, yi yaa yedmoon,
“Yiibbed karub kereknanmo meniib kuu ne kei. Yiib kuu komo dowad
miniwen?” andoon.

22 Andoona, karub kumbed inande yedmiwen, “Nub kuu Romdan yi ana
nangmi korok Koonelius yaambed menuub. Ye kuu yorokmoman, ye kuu
God yaningko kankoonimaan ye karub. Ye yaa Yuudan korembed karub
amun andimaib. Kwane, engyu karadmombed kwane yedmoon kuu eb
yaa wene yambiwoom nenmenibko ebbed weng komo daananeeb kuu
wengambaraneen.” andiwen. 23 Kwane, Pitambed karub kuu kubende
ambiwoom be aomne angkodmendoon.

Pita Koonelius Yambiwoom Wonoon

Kwane kuye awari kuu, Pita yoom angkodmi yena yoom karub ayoobmim
yoom winiwen. 24 Kwane aron maa kumbed wene Saesaria aom aomni-
wen. Kwane, Koonelius kuu kibik mananiib ande meenoon kowe, yarianiib
yangkodmi amuniib weng yuk keendoona mene yambiwoom nedbiwen.

25 Kwaniiwa, Pita ambiwoom aomdarandamoona, Koonelius kuu mene
wedmekore God ye karub kii ande meenene ye arinambo ari bumangke
korok kan kibinoone, 26 Pitambed nenkoone yedmoon, “Yeedere dembone,
ne kangkon karubmo.” andoon.

27 Kwane, dakmenmo aomdiriiwa, Pitambed wedmoonka nimakarub
yemoon nedbiwen kowe, 28 yi yaa yedmoon, “Yiib korem kuu yiibkaadkeri-
wen, Yuudan yoom ambibkin yenadan yoom dabokni kuu amob, nub amob
aom kui. Kumban Godbed ne yaa korokbe yedmoon kuu ‘Karub maa yaa kuu
God yaa daboknindeban o Ye yaa winindeban dakmaab.’ andoon. 29 Kwani
kowe, ebbed weng yuk kowe baandeewa no manaan, ne kerebkarab kame
yiminban andindo. Kumban komo dowad yuk keewewen?” andoon.

30 Andoona, Kooneliusbed yedmoon, “Aronkob angkara yaambed aron
kaningiib dowan kereen anuk kuu, nambiwoom kurikuri kamiina karub

maa ebkad kawanmo nambiriyiib inwaroon kumbed kudmeniibban dangkoro doboroon. 31 Kwane, yedmewoon, ‘Koonelius, eb kurikuriyiib kamboknondan yaa dowakenmo yiribman munob kondiyiib kuu Godbed wengambere wedmoon. 32 Kowe, Yopa aom Saimon yaningko maa Pita kuu yuk kowe. Ye kuu Saimon dingkan kad danabimaan ye karub yambiwoom doreen, karamok kebed dia.’ andoonkob, 33 erebnarimban weng yuk kowaankob, meneeb kowe amun kereeb kii. Kowe, nub korem kee nedbuwen kuu God ye kerebiri ari munuwen kowe, Yarimanbed eb yaa komo weng kabdoon kuu yedmendebko nub kuu wengamberem.” andoon.

34 Kwane Pitambed yedmoon, “Kibireb nekaadkeraan kuu anam, God kuu ambibkin mimodan yaamo dowaken kerunde amun amun kamimokban, 35 kumban ambibkin korem aom kane kanembed Yariman ye weng wengamberenib yikareb kankubune God ye dabderem aom doberenib amun amun kamaniib kuu kube bindaneene God ye nimaya karuwa keraniib.

36 “Israeldan yaa God Ye Weng kowoon kuu yiib yiibkaadkeriwen. Weng kukuu korem yi Yariman Yesu Keresu yaningko yaambed yewenub ye weng amun kondoon. 37 Yoon Baptaismanbed baptais kerime ye weng kuu dakmoon yaron ari kuu Galeli angkambed wene Yudea aom kuu komo keroon kuu yiib yiibkaadkeriwen kui. 38 Kukuu Yesu Nasaretman kuu Godbed kine ye aromkono konoona, Kingkin Karadmombed ibnenoona, wene amun amun kamimaane Setenbed kebendoondan korem ongmenaboon, amborom kuu Godiib awanenoon kowe. 39 Yesumbed Yerusalem aomiib Yuudan yi ambibkin aomiib komo kamoon kuu nubka nub indowiib wedmuwen kui. Yimbed ye ayenib at ming ari bakumbed dare maniwen bobnoon, 40 kumban aron ayoobmim ari kuu Godbed Yesu bobnoon yirimbed nenkoonoona demboona, Godbed korokbendoona wedmenuwen kui. 41 Ye bobne yeedoroon kuu nimakarub korembed wedmenindo, nub Godbed kurin kinoondan kumbed nub indobbed wedmenuwen. Ye bobne yeedoroon ye yoman kuu nuwiib doberenub anenwanub kamuwen, kui.

42 “Kwane, Yesumbed nub yaa yedme kowoon kuu, ‘Wene ne weng amun dakmenib, “Ye kuu Godbed kine kowoona, dukniweniib wad doriiwiib kuu yembedmo wengyundandaneen.” ande dakmime.’ andoon. 43 Kwane, profesidan korem kurin dobiriwen kumbed weng kee dakmiwen kuu ye yaa anam andaniib kuu yiib ambarakmenabi yaa kuu yembed are nonondandundaneen.” andoon.

44 Kee kwane Pitambed dakmeena, nimakarub korem wengaib yaa kuu Kingkin Karadmo yi yaa monoone, 45-46 weng maa maa weng yikaadbanbed dakmenib God yaningko kankoonenib kamiib. Kowe, Yuudan Yesu yaa anam andiwen kumbed Pita yoom miniwen kuu wedmekoriwa binangkiwen, amborom kuu Yuudanban yaayiib Godbed Kingkin Karadmo munob kondoone ibnendoon kowe.

Kwane Pitambed yedmoon, 47 “Kingkin Karadmo kee nub kanduwen areb kuu yi kwangkon kandiwen kowe, okbed baptais kerundi kuu karub kanembed ma kebendaneen?” andoon. 48 Kwani kowe, Yesu Keresu yaningko yaambed baptais kerundime ande Pitambed weng kondoone kwaniwen. Kwane, Pita kuu kaamoneniiwa aron yena yi yoom doboroon.

11

Pitambed Komo Kamoon Kuu Daandoon

1 Kwane, Yuudanban kangkon God ye weng wengambere anam andiwen kuye weng kuu apasodan yoom anam andidan yena yoom Yudea korem aom doriib kuu wengambiriwen. 2 Kowe, Pita kuu ika Yerusalem ari

yaro wonoona, Yuudan anam andiwen yenambed ye yaa wengberenib
3 yedmiwen, “Eb kuu wenene karub kad wadmindo yambiwoom wene yi
yoom animan ane doberewen kii.” andiwen.
4 Kwane, Pitambed korem komo keroon ye weng id kuu yi yaa korobe
kedmengkande yedmoon, 5 “Ne kuu Yopa taun aom kurikuri kamoni wane
wedmaane, kenbas areb darewoob bendom kaningiib bingiwen kumbed
ambid aombed kankamene neyiib yaa muneen. 6 Kwane, aom wedmaan
kuu dingkan amongkowiib dingkan kiiwiib yiyiib ayari oniib kuu kwane
wedmaan. 7 Kwane, wengambaraane wengmo baandoon, ‘Pita! Eb dembe,
dingkan kuu mayen ane.’ andoon. 8 Andoona, nembed inande yedmaan,
‘Yariman, anainban! Amowamobbed anaib andoon ye animan arewa o ani-
mokban ye dingkan kuu ne mongkodkono ma awunindo.’ andaan. 9 Kwane,
angkon wengmo baande yedmoon, ‘Godbed komo komo yaa yimin andoon
kuu ebbed arewa andaab.’ andoon. 10 Kuu kwane kame ayoobmimiib kere
ika kan ambid ari daanoon.
11 “Kwane kuyaambed, karub ayoobmimiib Saesaria yaambed ne yaa yuk
meniib kuu mene nembed ambib doriin kuyaa yinmone doriib. 12 Kwane,
Kingkin Karadmombed yedmewoon, ‘Eb kuu kerebkarab kamaab, yi yoom
wene.’ andoon kowe, kwane angkodmi benmeyiib yi yoom wunuwen.
Kwane wene Koonelius yambiwoom aomnuwen. 13 Aomnuuwe, yembed
nub yaa daandoon kuu uniya engyu kuu yambiwoom angkadere ye yaa
yedmenoon, ‘Yopa angka yuk kowebko Saimon yaningko maa Pita ande
nenminime. 14 Kwane, yembed weng kuu kanmananeen kuu eb yoom
eb ambiwoom doriibdan korem yoom kuu wengambere anam andaniib
kuu Godbed yiib bobni yaa kuu burudande bindaneen.’ andoon kowe
Kooneliusbed daawoon.
15 “Kwane, ne andowe dakmaana, andowoon yiri nub yaa Kingkin
Karadmo monoon kwane yi yaa kwangkon monoon. 16 Kwanoona, nem-
bed ika meenaan Yarimanbed yedmoon kuu, ‘Yoonbed kuu okiib bap-
tais kerundimaan, kumban yiib kuu Godbed Kingkin Karadmoyiib baptais
kerundaneen.’ andoon. 17 Kwane, yi kuu Yariman Yesu Keresu yaa anam
andiiwe, Godbed yi yaa Kingkin Karadmoyiib kondoon kuu ibmo nub yaa
kondoon areb kowe, God yaa kwamaab ande yedmaniin dee? Dowan!”
andoon.
18 Kwane, Yuudan anam andiwen kuu weng kee wengamberekorib, yi
bokwangki korondenib kwane God yaa kubekoriwa yedmiwen, “Kwane
kowe, amonombe wadkeri aron korem korem kandi ye kiwaan Godbed
ongmoon kuu Yuudanban kwangkon yiman ande kowoon kii.” andiwen.

Anam Andiwendan Antiok Aom

19 Stiwin ayiiwe anam andiwendan kuyaambed kirokmone buyokbayok
keriwendan kuu wene ambibkin Fonisia kere dudbi darewoob Saipurus
kere Antiok taun aom kere kuu Yuudan yaamo Yesu ye weng amun dakmi-
wen.
20 Kumban Saipurusdan yena yoom Sairindan yena yoom anam andi-
wen kumbed Antiok aom wene Yuudanban yaa Yariman Yesu ye weng
amun dakmenabiwen. 21 Yi kuu Godbed yaromkonoyiib kondoon kowe,
nimakarub miin yemoon mene wengamberekorib, amonombe Yariman yaa
anam andiwen.
22 Yirin weng kee wene Yerusalem aombed anam andiwendan yi keren-
dem aom aomnoona wengamberekorib, Baanabas nen Antiok yaa kowiiwa
wonoon. 23-24 Baanabas kuu karub amun, ye kuu God ye Kingkin Karadmo
ibenooniib anam andi darewoowiib, kui. Kowe, wene Antiok nandekore,

wedmoon kuu anam, nimakarub kibireb anam andiwen yaa kuu Godbed amun kerundoon kowe, kubiyiibbed yi yaa andemendoon kuu niindem aom kangdommo kere God yaamo meenimo dobirime kwane ande dakmoon. Kwane, weng amuniib dakmenaboone, nimakarub yemoon bin Yariman ye kiwaan yiri benmonoon.

25 Kwanekore, Baanabas kuu Taasus yaa Sool ande onmen wonoon.
26 Kwane, wedmenekore, Antiok yaa nenmonoon. Kwane, weeb mimo kuu Baanabas yoom Sool yoom kuu anam andidan yemooniib nedbe kedmengkandimaib. Kwane kuye aron Antiok yaambed, Yesu ye kedmengkandeendan yaa kuu kuristen* ande dakmimaib.

27 Kuye aron kuyaambed, profesidan yena Yerusalem arimbed Antiok yaa miniwen. 28 Yi aom kuu karub maa yaningko kuu Agabus kuu Kingkin Karadmombed yedmenoona dakmoon, “Romdanbed ooniwen ye ambibkin korem aom kuu am manaanban kerene animaniibban mungimo dobaraniib.” ande dakmoon. (Kee anam ku kwanoon kuyaron kuu Klaudiusbed Saesaa keroon yaron.) 29 Kwane, anam andiwendan keyaa doriib kumbed wengamberekorib, anam andiwendan Yudea aom doriib awandi ye dowad, yi yaa komo yimin aingkiwen kwane nongkobiwen.
30 Kwane, Baanabas yoom Sool yoom yaa od kondiiwa yimbed wene anam andidan yi korok korok Yudea aom doriib yaa kondiwen.

12

Pita Wii Aom Engyumbed Nen Angkanoon

1 Keye aron yaa kuu King Erodbed yedmoone ye demedanbed wene anam andiwendan yena awingke benminiwen, amborom kuu yenbande durud yewed kondi ye inameniib meenoon kowe. 2 Yembed yedmoona Yoon ye ayi Yems kuu kerewangbed aye kowiwen.

3 Kee kwanoona, Yuudan yi korok korok kuu amun kerewen kii ande kubiwen. Kubiiwe wedmekore, flawa kabayingkindo ye orok ye aron ediib kumaom kumbed, Pita kwangkon awinenekore, ayande buronoon.
4 Kwane, Pita kuu awinene wii wadnari embeng aom kaanoon. Erodbed ana nangmidan 16iib bene kaningiib wenore nekwe kamoon, aronkiyiib amkiyiib Pita ooni ye dowad kui. Erod ye dowaken kuu Pita kuu Yuudan yi Burudandoon orok dowan kerod, nenmene nimakarub yemoon kidangkambed wengyundaniin ande meenoon. 5 Kowe, Pita kuu kwane wii aom doboroon, kumban anam andiwendan korem kuu kwane ye dowad God yaa kangdommo kurikuri keriwen.

6 Awari kuu Erodbed Pita nenmene wengyundananeenyo kuye amki kuu Pita kuu ana nangmidan ayoobbed ye ooniwen yi angkara angkara kere yi dingki yaambed sein ayoobbed ye dingki yaa yenbenekoriwe unuk angkoon. Kwane, ana nangmidan ayoob yena kuu ambongko yaa ooniwen.

7 Kwane, kudmeniibban kumbed engyu maa angkadoroone, wadnari aom kuu nambiri yuroon. Kwane, Pita yaa awinene kaakmene yedmoon, “Kirod yeedere.” andoona, yeedoroona Pita ye dingki emkong yaa yenbeniwen ye sein kuu kwane doomboroon. 8 Kwane, engyumbed ye yaa yedmoon, “Eb kobaiknong yuwe, eb yonkad deebe.” andoona, kwane Pita yaro deeboon. Deeboona, engyumbed yedmoon, “Yuruk ebkad deebe, ne yoman mene.” andoon. 9 Andoona, Pita kuu engyu ye yoman doroona wii wadnari aombed yaro angkaniwen. Kwane, Pitambed meenoon kuu wane angkanaan manok ande meenoon kowe, engyumbed komo kameen

* **11:26:** Kuristen ye weng id kuu Keresu ye yoman winiwendan.

kuu wurukban ande meenoon. 10 Kwane, wene ana nangmidan nedbe oone
doriib ma burudande ma burudande kamekorib, kwane wene wii kuuk
yeeng ambongko yaa doriiwe, kwane ambongko kuu yekarebmo nandoona
wii bunangka winiwen. Kwane, wii domonde kiwaan maa ari wenenib
kuyaambed engyu kuu Pita domone wonoon.
11 Domone wonoone, Pitambed wedmekore yeka yedmoon, “O anam kuu
Yarimanbed yedmoonkob ye engyumbed mene ne nenyeedoroon. Kwanoon
kuu Erod yoom Yuudan yi korok korok yoom yi meeni kwananuub kiyoo
ande meeniwen kuye dowad kawoon meene yedmewe nenyeedoroon.” an-
doon. 12 Ye yaa komo keroon kuu kaadkerekore, Yoon Maak ye awaan Meri
yu ambiwoom wonoon. Kuyaom kuu nimakarub yemoon mene nedbenib
kurikuri kamiib.
13 Kowe, Pita mene ambib kuuk ambongko yaa wowoone, deme wonong
koyu yaningko Rodambed mene 14 wengamburuunka, Pita ye weng yuud.
Kowe, yu kuu kubi darewoob kereen kumban ambongko kuu nandindo, ika
kabaanmo wene nimakarub nedbiwen yaa yedmeen, “Pita kuu ambongko
yaa doreen kii!” anduunka, 15 yimbed yedmiwen, “Kub kuu warudki kii!”
andiwen. Kumban yumbed “Anam Pita ye weng wengambaraan!” ande ika
ika kameen kowe, yedmiwen, “Kuu ye ooni ye engyu.” andiwen. 16 Kwamiib
kumbed Pita kuu kwane ambongko yaa dobere wangkaan kowe, yi wene
ambongko nande wedmibka, anam Pita kowe, yi binangkiwen. 17 Kwaniiwe,
Pitambed yi yaa dingki wumondenekore, ye yaa komo keroon Yarimanbed
wii aom nenyeedoroon kuu dakmekore yedmoon, “Yems yoom angkodmi
yena yoom kuu kwangkon yedmendime.” andekore, Pita kuu yumbon
kimyen yaa wonoon.
18 Kwane amkimo keroona, ana nangmidanbed yikamo kumaom Pita
yaa komo keroon ande yirinde baandeyiib kamiwen. 19 Kwane, Erodbed
yedmoona yenambed Pita kuu ongme onmibka, wedmenokban keriwen.
Kwane, Erodbed Pita ooniwendan yaa kaamondoone inandindeban keri-
wen kowe, Erodbed yedmoone yi kuu yiiwe dukniwen.

Erod Agripa Bobnoon

Kwanekore, Erod kuu Yudea ambibkin domonde Saesaria taun yiri
wenekore, aron yena doboroon. 20 Kuyaron kuu Erod kuu Taiya tauniib
Saidon tauniib yi nimakarub yaa norin darewoob keendemboroon.
Kwane meene doboroon kumban, yi kuu king Erod yaambed angkumone
dore yi animan kuu bimaib kowe, yi korem mene nedbe meeni mimo kereko-
rib, wene Erod ye yiribman korem oonoon ye karub yaningko Blastus yaa
winiwen. Wenenib kaamoniiwe, “Wengbiri korondubko nub awandaneeb
dee?” dakmibko, “Ee, yiib awanda.” andoon. Andoona, kingiib yaa kuu
Blastus yoom wenenib yewenubmo doberem ande kamiwen.
21 Aron kuu dakmande kiniwen ari kuu, Erod kuu ye king ebkad in-
warekore, king ye oone dibiri yeman ari diberene, nimakarub kuu mene
nedbiwen yaa weng konde dakmoon. 22 Kwane, nimakarub kuu derebiwen
kumbed yirinde baande yedmiwen, “Kee god ye weng kii, kuu karub ye
wengbanii!” ande kamiwen.
23 Kwane, erebnarimban kumbed, Yariman ye engyu maambed ayoona
komboroona ye id kuu eekbadbed aniiwe bobnoon, amborom kuu Erod kuu
God yaningko ma kankoonindo kowe.
24 God ye weng kuu derendare darewoob kere wonoon. 25 Kwane, Baan-
abas yoom Sool yoom kuu Yerusalem aom God ye deme dowan kerekorib,
Yoon Maak nendenib ika Antiok aom winiwen.

13

Baanabas Yoom Sool Yoom Kingke Ben Nongkobiiwe Winiwen

1 Anam andiwendan Antiok aom doriib kuu profesidaniib kedmengkandi-
daniib kui. Yi aombed kuu Baanabas yoom Saimon yaningko maa Kadbinmo
yoom Lusius Sairinman yoom Manaen (Erod Antipasiib ibmo kainiwenman)
yoom Sool yoom kui. 2 Kwane, yi kuu animan korondekoriwa, kurikurimo
kamiiwa, Kingkin Karadmombed yi yaa yedmoon, “Baanabas yoom Sool
yoom kuu ne deme awini dowad kingkime.” andoon. 3 Kwanandoona, yi ika
animan koronde kurikuri kamekorib, Baanabas yoom Sool yoom ari kuu yi
dingki nongkobekoriwa kurikuri kerunde be nongkobiiwe winiwen.

Dudbi Saipurus Yaa Winiwen

4 Kwane, yi ayoob kuu Kingkin Karadmombed ben nongkoboona karamok
anuk yiri wene Selusia taun nandekorib, parai motodbed Saipurus dudbi
yaa yaniwen. 5 Kwane wene Salamis taun aom aomne wene Yuudan yi
kurikuri ambib maa maa kuyaom God ye weng dakmenmo yariwen. Yoon
Maak, ye kwangkon ye yoom winiwen, yi deme yaa awandimaan. 6 Kwane,
dudbi kumundin kuyaom kuu yarekoriwa, Pafos taun aom aomdiriwen.

Kwane kuyaa kuu Yuu ye karub yowangkimiiwa dudi god yi weng
wengambere dakmiyiiwa awinoonman yaningko Baa-Yesu wedmeniwen.
7 Ye kuu dudbidan yi korok Seegius Paulus yeyiib doreen. Kwane, korok kuu
inamen indengandengman kowe, Baanabas yoom Sool yoom yaa minime ye
weng yuk keendoon, amborom kuu God ye weng wengambaranded kowe.

8 Miniiwe, dakme doriiwe yowangkimman (Gurik wengbed yaningko kuu
Elaimas) kumbed, yi ayoob yaa bon kerundekore korok yaa God ye weng
wunekarem ande kamoon.

9 Kwane, Sool yaningko maa Pool kumbed Kingkin Karadmombed ib-
nenoonkob, Elaimas yaamo kerenomberene yedmoon, 10 “Eb kuu Seten
ye mingki kere, inamen yorokmo korem ye bonman kii! Kwane, eb kuu
dudanabi mimim koremiib birandi mimim koremiib ye karub. Eb kuu
God ye anam andi ye kiwaan kuu monmarandamimaab kuu deerewan-
daneewoo? 11 Kowe, kibirebya kee, Yariman ye aromkonombed eb kuu
indob tutnaneena aron yenayiib awingyab ye nambiri kuu wedmaabban.”
andoon.

Kwane, erebnariyiibban wiiwiibbed kande kebenuune kumun keroone
awerendobene karubbed ma nen kinban wonok ande onmoon. 12 Kwane,
korok kuu wedmekore, binangke Yariman ye kedmengkandi weng yaa anam
andoon.

Antiok Taun Pisidia Aom Winiwen

13 Pool yoom ye yoom winiwendan yoom kwane Pafos domonde parai
motodbed wene Peega taun Pamfilia aom winiwen. Kwane, kuyaambed
Yoon Maak kuu yi domonde Yerusalem aom ika wonoon.

14 Kwane, yi kuu Peega domonde Antiok taun Pisidia aom winiwen.
Kwane, Sabat aron ari kuu Yuudan yi kurikuri ambiwoom aomne wene
dibiriiwe, 15 kwane Moses ye amowiib Yuu profesidan yi wengiib God Ye
Weng aombed kimingkiwen. Kwane kurikuri ooniwendanbed yedmiwen,
yi yaa, “Angkodmia, yiib kuu ma ongkandi amun ye wengiib keroka, dak-
mime.” andiwen.

16 Kwane, Pool yaro dorene dingki kankoone yedmoon, “Israeldaniiwa am-
bibkin yenadan God yaa une bumangkimaiwiiwa, ne weng yaa wengambir-
ime. 17 Kurin kurin kuu Israeldan yi Godbed nub awoya yiri kuu kingkekore,

Idyip aom dobiriwen kuu yembed amun kerundoona muubniwen. Muubniiwe, Godbed yaromkono darewoobbed Idyip aombed bin yaro monoon.
18 Kwane, weeb 40yiib amboon aom dewenebiwen kuu wabkad keriwen
kumban, amun amunmo kamenaboon, yi yaa. 19 Kwane, ambibkin ediib kuu
yembed yeene monmarekore, ye karuwa nimaya yaa okad bangkandoone yi
okad kereen. 20 Kukwane wonoon ye weeb kuu weeb 450yiib.

"Kuye yoman kuu Godbed wengyundandi wengambiridan kingkoona,
yimbed Yuudan oonendimaib. Oonendimaib kwane yimin ari kuu profesiman Samuel kuu doboroon. 21 Kwane, kuye aron yaambed Yuudanbed
kingiib kerok andiib kowe, Godbed Kis ye mingki Sool kuu amyenimbon
Benjamin yaambed kondoona, weeb 40yiib yembed korok kere oonoon.
22 Kumban Godbed Sool kuu dankarekore, Dewid kondoona, yembed king
keroon.

"Kwane, Godbed Dewid ye dowad dakmoon, 'Yesi ye mingki Dewid kuu
wedmaan kuu nembed dowaken ye karub keroon, amborom kuu ye kuu
nembed komo komo kame ande yedmimain kuu kwanimaan kowe.' andoon. 23 God ye weng kunduk yedmoon kwane Dewid ye awoya ari yaambed,
Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu kuu Godbed Israeldan yaa
kondoon.

24 "Yesu ye deme andowindo yaron kuu Yoon Baptaismanbed Israeldan
yaa yi ambarakmi yaa, 'Deerewande korondime, mene baptais kerime.'
ande dakmoon. 25 Kwane, Yoon kuu God ye weng dakmi dowan kere weneen
yaambed yedmoon, 'Yiibbed meeniib kuu ne kuu kane? Yiibbed meenme
meedmiib ye karub kuu nemban oo! Ye kuu ne yoman mananeen kui.
Nembed ye yonkad nong dudmungki deme kuu yiminban, amborom kuu
yaningko kuu ambab ari kowe.' andoon.

26 "Angkodmia, Abraham yawo awo aridan kui! Ambibkin yenadan God
yaa une bumangkimaib kui! Godbed nimakarub baneen ye weng kuu nub
yaa monoon kii. 27 Yerusalemdaniiwa yi korok korokiiwa kuu Sabat korem
ari God Ye Weng kimingkenib dakmembirimaib kumban, Godbed Kinoona
Monoonman Yesu kuu wedmene yikaadkerindo kerekorib, wunekariwen.
Wunekariwen kowe, ye yaa komo keraneen God Ye Weng kumaom unyemanbed wongkoon kuu anam id keroon. 28 Ye kuu ma ambarakmindo
kumban, Pailet yaa nenkone ye kuu aye kowi yeman andiiwe aye kowoon.
29 Komo God Ye Wengbed komo dakmoon kuu ye yaa kwane kame dowan
kerekoriwa, at ming ari kuu biande mangkiwen.

30 "Kwane bobnoon kumban Godbed nenkoone wadkeri konoona demboon. 31 Kwane, ye yoom anuk kuu Galelimbed wene Yerusalem ari yarebiwendan yaa kuu yembed aron yemoon kuu angkadaraana wedmenimo
kamiwen. Kwane, yimbed anam yi kerebiri indowiib wedmeniwen kowe,
ye weng kanwene dakmimaib, nub weng mimodan yaa.

32 "Nub kuu Godbed nub awoya anuk yaa weng kunduk kondoon kuye
weng kibireb kee dakmuub. 33 Nub kuu yi awoya ari kowe, weng kunduk kee
kondoon kuu Yesu nenkoonoona ika demboon kumbed nub dowad anam id
keroon. Kwane, Yook ayoob aombed yedmoon kuu,

'Eb kuu ne Dana,
kibikee eb Ambe keraan kii.' kwane wongkoon kui.

34 "Ye kuu bobnoon yirimbed Godbed nenkoonoon kowe ma deendaanban. Kukuu ye weng kuu God Ye Weng aombed yembed dakmoon,

'Dewid yaa karadmo ye weng kunduk anam nongkobaan
kwane kabdaniin.' kwane wongkoon kui.

35 Angkon Dewidbed kwananeen ande yedmoon, God yaa,

‘Eb kuu eb Karadkonoman korondaawa,
bobkonombon dem aom deendaanban.’ kwane wongkoon kui.
36 Kedi, Dewid kuu God ye deme awine dowan kerekore, ye bobnoon kuu
kanwene ye awoyayiib mangkiwen yaa kanwene mangkiwen kowe, ye id
kuu deendoon. 37 Kumban Godbed Yesu bobnoon yirimbed nenkoonoon kuu
ma deendindo.
38 “Angkodmia! Kwani kowe, ne dowaken kuu yiib yiibkaadkerime.
Yesu yaambed ambarakmi yaa kuu are nonondandaneen kuye weng kee
dakmuub kei. 39 Kowe, Moses ye amobbed ambarakmi yaambed yiib
ben obon kerundindeban, kumban yiib kuu Yesu yaa anam andaniib kuu
yembed ambarakmi yaambed ben obon kerundaneen. 40 Ongme meenime!
Profesidanbed weng kee daandiwen kuu yiib yaa anam id keraib!
41 ‘Damangkanidan! Yiib wedmibka meenime kumban duknime,
amborom kuu yiib doriib yaron yaa kuu kami mamaa ongmaniin,
kumban anam andaibban kowe.
Kuye weng kuu karub maambed yiib yaa yedmendaneen kwangkon
anam andaibban keraniib.’ kwane wongkoon kui.” andoon.
42 Kwane, Pool yoom Baanabas yoom kurikuri ambiwoom yere wanan-
damiiwe yedmiwen, “Sabat maa ari kuu mene weng kee ika daandime.”
andiwen. 43 Kwane, kurikuri dowan kere, nimakarub yemoon Yuudaniib
Yuu keriwendaniib kuu Pool yoom Baanabas yoom yaa winiiwa, ongkande
daandiwen, “God ye mimyob dowaken kabamoon kondoon aombed kwane
dobirime.” andiwen.

Poolbed Yuudanban Yaa Weng Amun Kanwonoon

44 Kwane, Sabat aron maa kuu taundan kumundin areb kuu kwane
menebe wengamborok miniwen. 45 Kwane, nimakarub ku nedbiwen kuu
yemoon kowe, Yuudanbed dowakeniibban kerenib wungkandi darewoob
kerekorib, Poolbed ongki weng ku dakmeen yaa noriniib wengberenib
amkidbiwen.
46 Kwane, Pool yoom Baanabas yoom arudkonomo inandunde yedmiwen,
“Kiwaan amun kuu God ye weng yiib yaadin dakmuwen kui. Kumban yiib
kuu wedmendandenib kwane wadkeri aron korem korem kuu korondiwen
kowe, Yuudanban yaa wenuub. 47 Yarimanbed nub yaa kwanime ande
yedmendoon kuu,
‘Yuudanban yi dowad,
eb ongmaanka nambiri kerewen.
Kwanaan kuu eb yaambed okad yimin yimindan yaa kuu
bobni yaa kuu burudande bindaniin.’ kwane wongkoon kui.” andoon.
48 Kwane, Yuudanban kuu kwane wengamberekoriwa, kubenib Yariman
ye weng kankooniwen. Kwane kane kane Godbed wadkeri aron korem
korem kandi ye dowad kinoon kuu anam andiwen. 49 Kwane, God ye weng
kuu ambibkin kemaom kuu derendaroon.
50 Kumban Yuudanbed wene God yaa kurikuri kerimaib ye nima an-
ingkoyiiwiib taun aom doriib ye karub aningkoyiiwiib yaa kwane daandi-
wen, “Pool yoom Baanabas yoom kuu arewadan kowe, yi yaa manmo
kerem.” ande kamiiwe, kwane kamekorib, taun kuyaom kuu ben angka
kirariiwa winiwen.
51 Kwaniiwa, taundan yi inamen arewa wedmi yeman kuu yi indob ari
Pool yoom Baanabas yoombed yi yon dabderem yiri ingkud wangkiiwa
kiroboona, kwane taun maa Ikonium aom winiwen. 52 Kwane, anam
andiwendan taun aom doriib kuu kubi dowakeniib dobaraiwe Kingkin
Karadmombed yi yaa ibnendimaan.

14

Ikonium Aom Winiwen

1 Kwane, Ikonium yaa kwangkon Pool yoom Baanabas yoom kuu yi koob-
dande Yuudan yi kurikuri ambiwoom winiwen. Wenekorib, kuyaombed
weng manimanandeb karadkonomo dakmiiwa, Yuudaniib Yuudanbaniib
nimakarub yemoonbed mene anam andiwen. 2 Kumban Yuudan kane kane
anam andindodan kumbed Yuudanban yena kuu ben yi inamen arewa yaa
yondiiwe, Pool awene yaa dowakeniibban keriwen.
3 Kwane, Pool yoom Baanabas yoom kumbed aron doboob doberenib
Yariman ye mimyob dowaken kabamoon konoon ye weng kuu arudkonoyi-
ibbed dakmenabiwen. Kwane, Yariman yaromkono yi yaa kondoone, dud
korokbiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib ongmenabiwen.
Kwamune keroon kuu ye weng kuu anam anam korokbi yeman.
4 Kumban nimakarub korem siti kumaom kuu andokbiwen, yena kuu
Yuudan ye kerekmen angka winiiwe, yena kuu apasodan yi kerekmen angka
keriiwe kamiwen. 5 Kwane, Yuudanban yenayiib Yuudan yenayiib yi korok
korok yoom kumbed apasodan kuu arewa kamende botbed yenbandande
kamiwen. 6 Kumban yikaadkerekoriwa, kirokmone wene Laikoniadan yi siti
Laistara yoom Deebe yoom bidambib aom winiwen. 7 Kwane kuyaa kuu God
ye weng amun kuu dakmenabiwen.

Laistara Yoom Deebe Yoom Aom Winiwen

8 Laistara aom kuu karub maa wooneen yaron yaambed yon yidnoon
kowe, ma dodkanmo yarimokban. 9 Ye kuu Poolbed ku dakmeen kuyaamo
wengaan.
Kwane, Poolbed wedmenoonka, ye anam andi yaambed Godbed ye ong-
maneen kuu yimin kowe, 10 baande yedmoon, “Eb dembe yaro dore!”
andoon. Kwanandoona, kuyaambed karub kuu korongbere yaro dodkanmo
yaroon.
11 Kwane, nimakarub yemoon kuu Poolbed kwanoon kuu wedmekoriwa,
yi weng Laikonia wengbed baande dakmiwen, “God yena kuu karub nub
areb kerenib, nuwiib yaa ke meniib kei!” andiwen. 12 Kwane, yimbed
Baanabas ye aningko kuu Gurikdan yi god yi korok Seus andiib, Pool ye
aningko kuu Gurikdan yi god maa Heemes andiwen, amborom kuu ye kuu
dakmi ye korok kowe. 13 Kwane, Seus ye kurikuri boyambib darewoob taun
bunangka angkeen ye kurikuri korokbed buromakau ambiyiib at wuung
nong wuungiib kuu taun kuuk ambongko yaa be monoon, amborom kuu ye
yoom kadaareb yoom yi dowaken kuu nengke baeb amun kondekorib Pool
yoom Baanabas yoom yaa kurikuri kamandamiib kowe.
14 Kumban apasodan ayoob Pool yoom Baanabas yoom kuu weng
kee wengamberekoriwa, miin kubiyiibban kere yi ebkad biringkenenib
kirodmo wene nimakarub kuu nedbiwen kidangka awune komkiwen,
15 “Yiib komande kwane kamiib? Nub kangkon karub, yiib areb nub mimo
kei! Nub kuu God ye weng amun kanmenuub kii! Kee kwane dakmubko
yiib minikmanak arewa yaa kuu korondekorib, Wad Doreen ye God yaa
amonombime. Yembed ambidiib okadiib karamokiib kumkam koremiib
kuu ongmenaboon kui. 16 Kurin anuk kuu nimakarub korem kuu Godbed
domondoona yika yi kiwaan onme dobiriwen. 17 Kumban ye kuu miin
korem domondoona yiibka dobirindo. Yembed yiib yaa amun kerundene
mongkobon animaniib amiib kondimaan. Kwane, animan yemoonbed
kondene kwane yiib niindem aom kubiyiib kondimaan. Kukuu God doreen
yiib akmi yeman kui.” andiwen.

18 Weng kee kwamune dakmiwen kumban, kadaareb yi dowaken darewoob kuu dingkan nengke baeb amun kondenib kurikuri kamandamiiwe, yedme yedme kamiibkob korondiwen.
19 Kwane, kuyaambed Yuudan yena Antiok yaayiib Ikonium yaayiib miniwen kumbed kadaareb kuu ben yi kerekmen yaa yondekorib, Pool kuu botbed barambere ayiwen. Kwane, yimbed meeniib kuu bobnoon ande awine irinde kanwene taun bunangka korariwen.
20 Kumban anam andiwendanbed menekoriwa nedbe kanawane duruniiwa, ye ika yaro dore taun aom wonoon. Kuye awarimbed Pool yoom Baanabas yoom Deebe yaa winiwen.

Ika Antiok Taun Siria Aom Winiwen

21 Deebe taun kuyaom kuu yimbed weng amun dakmiiwa nimakarub yemoon menenib anam andenib yi yaa dabokniwen. Kwane, yi kuyaambed domonde wene Laistara dore Ikonium dore Antiok yaa ika winiwen.
22 Ika winiwen ye dowad kuu anam andiwendan taun keyaom doriib yaa ambobandenib anam andi kuu kwane awine dobirime ande ongkandiwen, “Yobdood yemoon kuu burudandekoruwed, Godbed korok kere oonimbon aom kuu aomnanuub.” andiwen. 23 Kwane, anam andiwendan ku nedbiwen korem kumaom kuu Pool yoom Baanabas yoombed karub mimim biiwe, yi ooni korok korok keriwen. Kwane, animan koronde kamenib kurikuri kamenib anam andiwendan kuyi Yariman ye dingki ari nongkobiwen.
24 Kwane, yi kuu kuyaa domonde Pisidia ambibkin yaadin wene kumbed dore Pamfilia ambibkin aom winiwen. 25 Kwane, yi kuu Peega taun aom weng amun dakmekoriwa kumbed Atalia taun yiri winiwen. 26 Atalia yaambed parai motodbed ika Antiok yaa yaniwen. Kuyaa kumbed anuk kuu yenambed Godbed oonok ande kurikuri kamiwendan yaa ika miniwen. God ye mimyob dowaken kabamoon kondoon yaambed God ye deme awine winiwen, kumbed kwane ika miniwen kuu yi deme dowan keriwen kowe.
27 Kuu mene nandiwen yaron ari kuu anam andiwendan yaa baandiiwe nedbiiwe, Godbed yi yaambed komo kamooniib Yuudanban yi dowad anam andi ye ambongko nandooniib korem kuu dakmiwen. 28 Kwane kuyaa kuu anam andiwendan yoom aron doboob dobiriwen.

15

Korok Korok Yerusalem Aom Nedbiwen

1 Kwane, karub yena Yudea angkambed Antiok aom winiwen kumbed kuristen angkodmia yena yaa kedmengkandimaib kuu “Kwamune Moses ye amobbed yedmoon kuu kad wandaniib kumbed Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen.” andimaib. 2 Kuye dowad kumbed Pool yoom Baanabas yoom kuu yi kwane dakmiib kuyoom wengbiri darewoob kamiwen.
Kwane, anam andiwendanbed anam andidan yenayiib Pool yoom Baanabas yoom bekoriwa, Yerusalem ari wene apasodan yoom kurikuri oonidan yoom weng kee yi numun dakmime andi dowad be nongkobiwen. 3 Kwane be nongkobiiwa, wene Fonisia kere Samaria dore winiwen kuu Godbed Yuudanban ben God yaa anam andi ye kiwaan yiri nongkoboon ye weng kumundin dakmiwen. Dakmiiwe, anam andiwendan kuyaom doriib kuu kubi darewoob keriwen.
4 Kwane, Yerusalem aom miniiwe, anam andiwendaniib apasodaniib kurikuri oonidaniibbed angkodmendiiwe, God yaromkono yaambed ambangkiwen ye weng korem kuu ambobandiwen. 5 Kwane keroone, Farisidan yena kuu aman Yesu yaa anam andiwen kumbed yaro yedmiwen, “Yuudanban kuu Moses ye amob korem kuu awine kandenib, yi kad wanabaniib

kumbed yimin.” andiwen. 6 Kowe, weng keye dowad kuu apasodaniib
kurikuri oonidaniib mene nedbenib ongme andangke dakmiwen.
7 Weng kee dakme wene aron doboob keroona, Pitambed yaro doberene
dakmoon, “Nangkodmia. Ne anuk yiri kuu nubkanmo kemaom kembed
Godbed kinoona, weng amun kuu dakmaana, Yuudanban kuu anam andi-
wen. 8 Kwani kowe, yi niindem aom kuu Godbed wedmekore, ye Kingkin
Karadmo kuu yi yaa kondoon. Kukuu God ye korokbi yeman, nub yaa ne
karuwa nimaya ande kondoon areb, yi yaa kwangkon ne karuwa nimaya
ande kondoon. 9 Kowe, ye kuu nub dore yi dore ma yorokme ma andokbande
ma meenindo, amborom kuu yi anam andimbed yi niindem aom kuu are
ongmoon kowe.
10 “Moses ye amob awini ye dabab kuu nuwiiwa nub awoya yiriyiiwa
kuu awinindeban kowe, komande yi yaa kondandiwed, komande God ye
komboon kaamonenandiwed? 11 Yii! Yiminbanaa! Nub kuu nub Yariman
Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambed Godbed
bobni yaa kuu burudande bindoon kwane areb yi kwangkon kwaniwen.”
andoon.
12 Kwane, yi korem nedbiwen kuu iwari keriiwe, Pool yoom Baanabas
yoom kuu Godbed dudiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib yi
yaambed kowoone Yuudanban yaa ambangkiwen kuu dakmiwen.
13 Yi dakme dowan keriiwe, Yemsbed dakmoon, “Angkodmia. Ne yaa
wengambirime. 14 Saimonbed dakmoon kuu Godbed ye inamen ibduruk
korokbendoon kuu Yuudanban yaambed yena yeka boon. Profesidanbed
weng yena wongkiwen kuu kwamune ibmo keroon. 15 Kwane wongkiwen
kuu Godbed yedmoon,
16 ‘Kwane keraneen ye yoman kuu nembed ika meneni,
Dewid ye oonimbon kuu kombon nande wenuun areb keroon kowe,
angkon ika ongmeni ambangkaniin.
17 Kwananiin kuu Yuudanban yi karuwa nimaya nembed kinaan kuu
yi korem Yariman ande onmaniiwe baniin.’ andoon.
Ye kuu kwananeen kuu 18 unyemanbed korokboona kaadkeriwen.
19 “Kwani kowe, nembed meenaan kuu Yuudanban God yaa menebiib
kuu nubbed dabab darewoob kondanuub kuu amunban. 20 Kowe, yi dowad
kerekbed wongkenub kwendanuub kuu, animan dudi god yaa kondimaib
kuu anaib, nenem kamaib, dingkan inum kebenaiwa bobnimaan kuu anaib,
umkan anaib kui. 21 Moses ye amob kuu unyemanbed Sabat aron ko-
rem kwane nub kurikuri ambiwoombed taun korem aombed kimingkaiwa
wengambirimaub kowe.” andoon.

Yuudanban Anam Andiwen Yaa Kerek Keendiwen

22 Kwane, apasodaniib kurikuri oonidaniib anam andiwendan koremiib
weng mimo keriwen. Kerenib, yi karub yena kuyaombed kingkenib, ben
nongkobiiwa Pool yoom Baanabas yoom Antiok yaa winiwen. Karub ayoob
kingkiwen kuu Yudas (aningko maa Baasabas andimaib) yoom Sailas yoom
kuu anam andiwendan kumaom kuu yi kuu aningkoyiib.
23 Kwane, kerek kee keendiwen kei:
Nub kuu apasodan yoom kurikuri oonidan yoom kui. Yiib angkodmi kui.
Yuudanban Antiok aomiib Siria aomiib Silisia aomiib anam andiwen-
dan yaa, yiib yaa nub amun amun weng keenduub kii.
24 Nub wengamburuwen kuu karub yena nub kerekmenbed yiib yaa
winiwen kuu nuwiib kwanime ande ee andindombed yi weng yena dak-
miwen kumbed yiib inamen ben kerebkarab buyokbayok keriwen.

25 Kwani kowe, nub korem kuu inamen mimo kee ee andenub nub
angkodmia anam Pool yoom Baanabas yoom yaa karub yenayiib ben
wooruuwa yiiwiib yaa meniib kui. 26 Nub angkodmi anam kee nub Yari-
man Yesu Keresu ye dowad kuu yi wadkeri yaa kuu yobdood meneboon
kumban kombiri winindo. 27 Kwani kowe, Yudas yoom Sailas yoom
kee anam kerek kee nubbed kowuub kii ande weng mongkodkonombed
yedmi dowad kowuuwa meniib kii.
28 Kingkin Karadmoyiib nuwiibbed kuu dabab darewoob kondaubban
kerenub, amob kee kwane yiib awini ye dowadbed yiib yaa konduub kii.
29 Yiib kuu animan dudi god yaa kondimaib kuu anaib, umkan kuu anaib,
inum kebenaiwa bobnimaan ye dingkan kuu anaib, nenem kamaib kui.
Nub weng keyiib kee wengambere awine kandaniib kuu amun yaambed
dobaraniib kii.
Yiib yoo.
kwane wongkiwen kui.
30 Kwane weng yuk winidan kuu Antiok yiri dore winiwen. Kwane
kuyaambed anam andiwendan korem be nedbenib kerek kuu yi yaa kondi-
wen. 31 Kwane, nimakarub korem kimingkiwen kuu kubiyiib keriwen,
amborom kuu weng amuniib ongkandoon kowe. 32 Yudas yoom Sailas
yoom kuu yi kuu profesidan kowe, kuristen angkodmia yaa weng yemoon
ongkandenib aromkono arudkonoyiib kondiwen.
33-34 Kwane, yi kuu aron doboob areb kuyaa dobiriiwa, angkodmia anam
andiwendanbed nangkem yewenuwiib amun kerundiiwa, korok korok ib-
duruk yedmiiwa miniwen yaa ika winiwen.* 35 Kumban Pool yoom Baan-
abas yoom kuu Antiok aom doberenib, yi yoom karub yemoon yena yoom
Yariman ye weng dakmenabe kedmengkandimaib.

Yesu Ye Weng Ika Kanwene Dakmenmo Yariwen

36 Kwane, aman Poolbed Baanabas yaa yedmoon, “Nub ikakman we-
nenub, taun anuk Yariman ye weng dakmuwen aom kuu komarewa aw-
iniwen kuu wedmem.” andoon. 37 Kwanandoone, Baanabas ye dowaken
kuu Yoon Maakiib yi yoom wenem ande meenoon, 38 kumban Poolbed
meenoon kuu inamen amunban, amborom kuu yi yoom deme kuu ibmo
awine dowan kerindo, ye kuu Pamfilia yaambed domonde ika wonoona
yimbedmo yariwen kowe.
39 Kwane kuyaambed, naawon wengbere andokbe Baanabas kuu Maak
nende Saipurus yaa parai motodbed yanoone, 40 Pool kuu Sailas nendoone
anam andiwendanbed “Yariman ye kabamoon kondoon ye mimyob dowak-
enbed awandoko kee kwanime.” andiiwe, winiwen. 41 Wenenib, Siria am-
bibkin dore Silisia ambibkin kere kudore anam andiwendan yaa ongkande
aromkono arudkonoyiib konde winiwen.

16

Timoti Mene Pool Yoom Sailas Yoom Yaa Daboknoona Winiwen

1 Pool kuu Deebe yaa wenekore Laistara yaa wonoon. Kuyaa kuu anam
andoonman Timoti kuu doreen. Ye awaan kuu Yuu wonong kumbed Yesu
yaa anam andeen, kumban yawodki kuu Gurik karub. 2 Anam andiwendan
Laistarayiib Ikoniumiib aom doriib kumbed Timoti kuu karub amun andi-
wen. 3 Kwane, Poolbed Timoti kuu nenwanande meenoon kowe, Poolbed

* **15:33-34:** Buk Kwamiwen kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kumban Sailas kuyaa doboroon.

Timoti ye kad wandoon, amborom kuu Yuudan kuyaa doriib kuu yikaad awodki kuu Gurikman kowe.
4 Kwane, wene taun maa kere taun maa kere yariwen aom kuu apasodan yoom kurikuri oonidan yoombed Yerusalem aombed weng ongmiwen ye weng kuu kwane wengambere awine kandime ande nimakarub kuu ongkandiwen. 5 Kowe, anam andiwendan kuu aromkono arudkonoyiib kandenib yi anam andi kuu darewoob keriiwe, aron mimo mimo aombed yena mene anam andenib daboknimo kamiwen.

Masedonia Ambibkin Yaa Winiwen

6 Pool yoom ye yoom yariibdan yoom Firigia ambibkin kere Galasia ambibkin dore kudore winiwen. Kingkin Karadmombed Esia ambibkin aom kuu weng amun ma dakmaib ande yedmoona winindo. 7 Kwane, yi wene Maisia ambibkin dia kere Bitinia ambibkin aom aomnande meeniwen, kumban Yesu ye Kingkinbed kuyaom kuu kebendoona aomnindo. 8 Kowe, Maisia kuu burudande Troas taun yiri winiwen.
9 Amnoombed Pool wane wedmoona Masedonia karub dorone ye yaa naawon nangkaneen, “Masedonia angka mene nub awande.” andoon.
10 Kwane, Pool wane wedme dowan keroone, “Nub kuu Masedonia wenem.” ande erebnarimban nekwuwen, amborom kuu nubkaadkeruwen kuu God ye dowaken kuu ye weng amun kuu yi yaa dakmime ande meenoon kowe.

Filipai Angka Winiwen

11 Nub kuu parai motodbed Troas taun kuu domonde Samotres dudbi yaa yanuwen. Kuye awari kuu Neapolis taun yaa yanuwen. 12 Kwane, nub kuu yonka wene Romdanbed ooniwen ye siti yaningko Filipai aom wunuwen. Siti kuu aningkombon, yu distrik aom Masedonia aom kuu. Kuyaom kuu aron yenamo doburuwen.
13 Sabat aron ari kuu kurikuri yumbon kuu ok dia angkeen ande meenuwen kowe, siti kuuk ambongko burudande ok yaa wedmok wunuwen. Kwane, nima kuyaa nedbiwen kowe, nub yoom kuyaa diberenub yi yoom dakmuwen. 14 Ku dibiib kuyaa kuu Taiyatira wonong yaningko Lidia. Yu deme kuu ebkad dabua minodminodiib berengkimaun ye wonong. Yu kuu God yaa kurikuri kamimaun. Kwane, Yarimanbed yu inamen nandoona God ye weng Poolbed ku dakmeen kuu ongme wengamberene anam andeen. 15 Yu yoom yu ambiwoom doriibdan korem kuu baptais keriwen. Kwane, yumbed nub yaa yedmeen, “Ne Yariman yaa anam andaan kuu anam yiibbed andiib keroka, ne ambiwoombed mene dobirime.” ande nangkanduune “Ee” anduwen.

Pool Yoom Sailas Yoom Wii Aom Benkambiriwen

16 Wonong maa, yu kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong koyu awad arewayiib ibnendoonkob, aman ari komo keraneen kuu dakmimaun. Nimakarub yemoon yi dowaken kuu komo keraneen kuu yikaadkerandiwed kowe, yu kangkodan kuu od yemoon bimaib.
Kwane, aron maa, nub kuu kurikurimbon wunuuwe, yu mene durundeen.
17 Kwane, Pool yoom nub yoom nub yoman kerendenmo yare baandimaun, “Karub kee Korem Burudandoon Arimbed Ye God ye demedan kui! Yimbed Godbed bobni yaa kuu burudande bindi ye kiwaan ye weng kee dakmiib kii!” andimaun.
18 Aron yemoon kuu kwamunemo kameen kowe, Poolbed odkeneb wande amonombe awad arewa yaa yedmoon, “Yesu yaningko yaambed yedmaan, wonong kee domonde angkane wene!” andoone, awad arewa kuu yu domonde wonoon.

19 Kwane, kangkodan wedmekorib yikaadkeriwen kuu, yi dabderem yiri
dobere no deme awinembiri ye wonong kuyaambed od bimaib ye kiwaan
kuu dowan keroon kowe, Pool yoom Sailas yoom kuu awingkekorib, animan
berengkimbon angka korok korokiib yaa irindore benwiniwen. 20 Benmene
Romdan korok korok yi arinambo arimbed yedmiwen, “Karub kee yi kuu
Yuudan kumbed yi kuu mene nub siti aom weng arewa dakmiibkob sitidan
yemoon kuu yirinde baande wengbiriwen kii! 21 Yi amob kee awine kandime
ande kedmengkandiib kee nub Romdan kuu awine kandaubban, amob kii.”
andiwen. 22 Kwanandiiwe, kadaareb yi kwangkon Pool yoom Sailas yoom
yaa norin wande manmo keriwen.

Kwane, korok korokbed yedmiwen, “Yi ayoob yi ebkad binge wande
biangkandoka, nong yikyikiibbed yenbandime.” andiiwa, 23 yi demedanbed
yemoon wangkane yenbande durud yewed kondiwen. Kondiiwa, korok
korokbed ben wii kambirimaan ye karub yaa konekorib, “Ongme keen-
dombere.” ande yedmiiwe, ben wii aom kamboroon.

24 Kwane yedmiwen kowe, wii kidangka aombed kebendekore, yi yon
kuu at ayoob demiib yon dange yerengkandi yeman kumaom kumbed
yerengkandoon. 25 Kwane, amnomnom keruune, Pool yoom Sailas yoom
kuu God yaningko kankooni yook wingkanib kurikuriyiib kamiib. Kwane
kamiiwe, wii aom doriibdan yena kuu wengaib.

26 Kwane kudmeniibban kumbed, wii ambib arumiwen kumundin kuu
dowodki darewoobbed kiringmene ambongko dande wiidan korem yaa sein
yenbenabiwen kuu biangke kiroboon.

27 Kwane, wii kambiri ye karub kuu yaro dore wedmoonka wii ambongko
kuu daananwonoon kowe, yembed meenoon kuu wii karub kuu kirokmone
winiwen ande kerewang biande yemeren kaarande kamoon. 28 Kaarande
kamoone, Poolbed baande yedmoon, “Ebka ebmeren ayaab! Nub korem kuu
kei.” andoon.

29 Kwane, wii kambiri ye karubbed “Nambiri kawe!” ande baandene kan-
dekore, kirodmo wene Pool yoom Sailas yoom yi yon yiri unene kiringmene
bumangkoon. 30 Kwane, yi bin angkanene kaamondoon, “Kayabakaa! Ne
kuu komo keraniine, Godbed bobni yaa kuu burudande nendaneen?” an-
doon. 31 Andoone, yimbed inande yedmiwen, “Yariman Yesu yaambed anam
ande, eb yoom eb nimadana yoom. Kwananiib kumbed Godbed bobni yaa
kuu burudande bindaneen kii.” andiwen. 32 Kwane kuyaambed, ye yoom
yambiwoom doriibdan yoom yaa Yariman ye weng dakmiwen.

33 Dakmiiwe, kuye aron amnoom kumbed, Pool yoom Sailas yoom kuu wii
kambiri karubbed benwene yiwen yaa ok ambenandoon. Kwane, ye yoom
ye nimadana korem kuu baptais keriwen. 34 Kwane yambiwoom benwene
animan kondoone aniwen. Kwane, yi kubi darewoob keriwen, amborom
kuu ye yoom ye nimadana yoom korem kuu kibireb kee God yaa anam
andiwen kowe.

35 Kwane, awari amkimombed siti korok korokbed yedmiwen, “Wii am-
bongko nande yi ayoob ben bunangka domondibko winime.” andiiwe,
purusidanbed wii yaa winiwen. 36 Kwane, wii kambiri ye karubbed Pool
yoom Sailas yoom yaa yedmoon, “Korok korok yi weng kowiib kuu yiib
ayoob kuu wii aom koronde yaro winime andiwen.” andoon. Andekore, yi
yaa nangkem yewenub amun kerundene winime andoon.

37 Kumban Poolbed purusidan yaa yedmoon, “Yi kuu nub be wene
wengyundimbon be winindo kumbed karub yemoon yi arinambo arimbed
nong yikyikiibbed nub yenbandekorib, ben wii aom kamobiwen. Kumban
nub aningko kuu Rom aom angkeen kowe, kwane kamiwen nub yaa kuu

Romdan yi amob domokbiwen. Kwamune kowe, komande yemyeb ben domondibko winime ande kamiib? Yii! Yiminban! Korok korok yikareb mene yikareb bin dangkoro domondaniib kumbed yimin." andoon.

38 Kwanandoone, purusidan kuu ika wene korok korok yaa "Yi ayoob kuu Romdan kii!" ande daandiiwe, binangke uniwen. 39 Kowe, yikareb wene wengande, "Ee anam ambarakmende arewa kamenduwen kii." ande wii bunangkambed benwenekorib, "Siti domonde wananiib kuu yiminoo?" ande kaamondenib domondiiwa winiwen.

40 Kwane, Pool yoom Sailas yoom wii aombed kuyaro winiwen kuu Lidia yu ambiwoom winiwen. Kwane, anam andiwendan wengandenib amun ongkande weng dakmenib, kuyaambed domonde winiwen.

17

Tesalonaika Aom Winiwen

1 Yi kuu Amfipolis taun kere Apolonia taun kuyaom dore kumbed burudande Tesalonaika taun aom winiwen. Kumaom kuu Yuudan yi kurikuri ambib doruun.

2 Kwane, Pool ye koobdande kurikuri ambiwoom wonoon. Sabat aron ayoobmimiib kumaom kuu God Ye Weng Karadmo yaambed ongme ambobandoon. 3 Yembed kedmengkandoon kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu durud yewed kandene bobnoon, kumban bobnoon yirimbed demboon kuu God Ye Weng yaambed korokbenaboon. Komo keroon kuu kiwaan maayiibban, God Ye Weng yaambed korokboon. Kwane yedmoon, "Kekee Yesu kii. Ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kui." andoon. 4 Yuudan yenayiib Gurikdan God yaa kurikuri kamimaib yemooniib nima yemoon aningkoyiib kuu wengamberekoriwa, Pool yoom Sailas yoom yaa dabokniwen.

5 Kumban Yuudan daboknindo kuu wungkandiwen kowe, yi kuu kiwaan ari wabkaddan yena ben dabok dabok kamenib, siti aom kowe kabuka kaanga kamen yarem andiwed. Kwane, Yason yambiwoom aidmo mene Pool yoom Sailas yoom kuu kadaareb yi dingki ari ben nongkobem ande onmenmo miniwen.

6 Onmenmo miniwen kumban, yi wedmendokban kere, Yason yoom kuristen angkodmi yena yoommo awingkande ben irindore siti korok korokiib yaa benwenenib komke yedmiwen, "Karub yena yi kuu okad yimin yimin kuyaa dabab be bangkandiwen kuu keyaa miniwen kii! 7 Miniiwe, Yasonbed kubende bin yambiwoom wonoon. Kwane, yi kuu Saesaa ye amob korem yaa korondenib, king maa yaningko Yesu yaambed dakmiwen." andiwen.

8 Kwane, kadaareb ku nedbiweniib siti korok korokiib kuu wengamberekoriwa, arud wande yirinde baande kamiwen. 9 Kwane, korok korokbed Yason awene yaa yedmiiwa, od kowiiwa angkon ika dakmaibned ande kowekoriwa domonde winiwen.

Berea Aom Winiwen

10 Kwane, amnoom keruune, anam andiwendanbed Pool yoom Sailas yoom ben domondiiwe Berea taun yaa winiwen. Yi wene aomnekoriwa, wene Yuudan yi kurikuri ambiwoom winiwen.

11 Nimakarub kuyaa doriib kuu Tesalonaikadan arebban inamen amundan kowe, yi kuu Poolbed weng ku dakmoon kuu dowaken nindorokiibbed wengamberenib, God Ye Weng Karadmo yaambed andangke dakmiwen. 12 Kowe, Yuudan yemooniib Gurik nima yi aningkoyiibdan yenayiib Gurik karub yemooniib anam andiwen.

13 Kumban Yuudan Tesalonaika aom doriib kuu wengambiribka, Pool kuu
God ye weng Berea aom dakmeen kowe, yeyiib yakuyaa winiwen. Wenekoriwa, kadaareb yaa birandiiwe, arud wande yirinde baande kamiwen.
14 Kwane, Pool kuu anam andiwendanbed kirodmo nende karamok kebed
angka nenwiniwen, kumban Sailas yoom Timoti yoom kuu Berea aom
dobiriwen. 15 Kwane, Pool yoom karub ye nenweniib yoom kuu wene Atens
siti aom nandiwen. Kwane, Sailas yoom Timoti yoom yi kirod mene ye yaa
dabokni dowad weng kowoone ye domonenib ika winiwen.

Atens Aom Doboroon

16 Kwane, Pool kuu Sailas yoom Timoti yoom meedme dorone siti kuyaom
wedmoon kuu botbed god maa maa yi kuruwak kuu yemoon ongmenabiwen kowe, miin anam kubiyiibban keroon. 17 Kwane, Pool kuu Yuudaniib
Gurikdan yena God yaa kurikuri kerimaiwiib kuu Yuudan yi kurikuri ambiwoom ambobandenaboon. Kwane, angkon animan berengkimbon aombed
nimakarub kane kane minimaib yaa ambobandenaboon.
18 Kwane, Epikurien inamen kedmengkandidan yoom Stoik inamen
kedmengkandidan yoombed Pool yaa andowe wengbereniwen. Kwane
yenambed kaamobiwen, “Karub kee onbed at yob kuu been been kamimaun
areb kee kameen kee komo dakmandameen kii!” andiwen. Kumban
yenambed yedmiwen, “Kwane ambibkin maa yi god ye weng kee dakmeen.”
andiwen. Kee kwane dakmiwen, amborom kuu Pool kuu Yesu ye weng
amuniib bobniwendan kuu ika dembaniib andi ye weng dakmeen kowe.
19 Kwane, Pool kuu nen siti korok korok nedbimaib yaningko Areopagus
yaa nenwiniwen. Nenwiniiwe kaamoneniwen, “Ebbed kedmengkandi yeeb
kuu kondewen kee nuwiib dakmebka nub wengambaranuub dee? 20 Weng
kee yeeb norodiib kuu nub kerendem aom aomdoroon kowe, id kuu kaadkeranduwed.” andiwen. 21 (Atens ambiwaniib ambibkin maa maadan
kuyaa doriiwiib yi korem kuu ogoodmo menebenib inamen yeeb maa maa
kuu andangke dakmenabimaib, aron korem.)
22 Kwane, siti korok korok yi arinambo arimbed Pool yaro dembe dore
dakmoon, “Atensdan, nembed wedmaan kuu yiib kuu god yemoon yaa
kurikuri kerimaib. 23 Kwane, ne kuu siti kemaom yare wedmaan kuu
yiib god maa maa yi kuruwak ongme wedmaan. Kwane wedmendaan
kuu yumbon maa yaa aningko kamune wongkiwen, ‘Nubkaadban ye god.’
andiwen. Kukuu yiibbed yiib koron ye God yaa kurikuri kerimaib ye weng
kuu nembed yiib yaa ke dakmiin kei.
24 “God yembed okad koremiib kumkam koremiib ongmenaboon kuu
okad koremiib Eweniib ye Yariman kui. Ye kuu karubbed ambib arumimaib
aombed dobirimokban. 25 Yembed nimakarub korem yaa kuu wadkeriyiib
inumiib kumkam koremiib kuu kondoon. Kowe, yiminmo doboroon, nub
aromkonombed ye yaa awanenindeban.
26 “Karub mimo ongmoon yaambed ambibkin korem kere nimakarub
korem okad yimin yimin yaa derendande yukne winiwen. Kwane, yumbon kunaya dobaraniiwiib aron kuyaambed wenenib kuyaa nandaniiwiib
korem kuu aron kingkan wonoon. 27 Kwanoon ye dowad kuu nimakarub
yikareb kumun aombed dingki yire awinande kamemoon areb God yaa
kerekne onmene wedmenok anded, amborom kuu God kuu nub yaa ambab
dorokban kowe. 28 Ye yaambed, nub kuu doronub dewenebuub. Kwane, yiib
karub maambed yedmoon, ‘Nub kuu ye dana meed.’ andoon.
29 “Kwane kowe, nub kuu ye dana meed keroka, nub ye yaa duburukda
kamenaub. God ye kuu dingkimbed kuruwak goldiib silvaayiib boyiibbed

ongmenabimaib kwanemban. 30 Kurin anuk kuu God kuu dudanabi god kee
ongmenabimaib yaa kuu wedmimaan kumban ukum kondimokban. Kum-
ban kibikee yembed baande yedmimaan kuu ‘Korondime, amonombime.’
andimaan, 31 amborom kuu nimakarub korem yorokmo wengyundaneen
yaron kinekore, wengyundi korok kinoon kowe. Nimakarub korem yi
dowad kwanoon yaa wedme anam andi yeman kuu Godbed korok kee
bobnoon yirimbed nenkoonoone ika wadkere demboon kui.” andoon.
32 Kwane, bobniwen yirimbed kuu ika dembaniib andi ye weng kuu yi
wengamberekorib, ningkirud kameniwen. Kumban yenambed yedmiwen,
“Nub dowaken weng kuu aron maa ika dakmebko wengamberem.” andi-
wen.
33 Kwane, Pool kuu korok korok kuyaambed domonde wonoon.
34 Nimakarub yena kuu anam andekorib, Pool ye yoman winiwen. Yi
kuyaom kuu Areopagus yi korok maa Dionisius yoom wonong maa Damaris
yoom nimakarub yena yoom kui.

18

Korin Aom Wonoon

1 Kwane, aman Pool kuu Atens domonde Korin yaa wonoon. 2 Kuyaambed
Pool kuu Yuuman Akwila durunenoon, ye kuu Pontus ambibkin aombed
wooneen. Ye kuu ye wonong Prisila yoom Itali aom dobiriwen kumbed
miniwen, amborom kuu Saesaa Klaudiusbed Yuudan korem Rom siti aom
kuu wenebime ande weng kondoon kowe. Kwane Pool kuu yiyiib yaa
wenekore, 3 yi yoom parai kombon deme awine doboroon, amborom kuu
deme kee ye kwangkon yekaad kowe.
4 Sabat aron ari kuu Pool kuu wene Yuudan yi kurikuri ambiwoombed Yu-
udan yoom Gurikdan yoom mene nedbimaiwa nangkandande ambobandi-
maan. 5 Kwane, Masedonia yaambed Sailas yoom Timoti yoom miniiwa,
Pool kuu kuyaambed God ye weng dakmi ye dememo awinoon. Kwane, Yesu
kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ande Yuudan yaa daandimaan.
6 Kumban yi kuu ye yaa norin wande manmo kerenib wengamborokban-
abiwen kowe, Poolbed yaro kwaniwen ye dowad ye ebkad yaa ingkud
yobene yi yaa dakmoon, “Yiibkamo kii! Weng kee wunekariwen kowe, ne
deme yiib yaa kuu dowan. Kibikbed nare ari kuu yiib kanembed wene
biknaneen kuye dabab kuu yiibka kandaniib kii. Kibikee ne kuu Yuudanban
yaa wananiin.” andoon.
7 Kwane kurikuri ambib domonde, ambib angkara kuyaa kuu God yaa
kurikuri kerimaan ye karub Taitius Yustus yambiwoom wonoon. 8 Kwane,
Yuudan yi kurikuri korok yaningko Kurispus yoom ye nimadana yoom Ko-
rindan yemoon yoom anam andiwen kowe, yi korem kuu baptais keriwen.
9 Amnoom mamaa, Pool kuu wane wedmoone, Yarimanbed daanoon,
“Weng kuu une yemyeb kere biknaab. Kwane dakmembere, 10 ne kuu
eb yoom kowe. Kwane, karub kanembed ma enbande aibban, amborom
kuu siti kuyaom kuu ne karuwa nimaya yemooniib doriib kowe.” andoon.
11 Kwanandoon kowe, Pool kuu nimakarub yaa God ye weng kedmengkan-
denmo doboroon kuu weeb mimo kere weeb maa kuu angkaramo keroon.
12 Kuye aron yaa kuu Galio kuu Romdanbed Akaiya ambibkindan yi
korok nenkowiiwe doboroon. Doboroon yaron kuu Yuudan dabokne mimo
kerekoriwa, Pool kuu awine kangdod aom nenwiniwen. 13 Nenwenekoriwa,
korok yaa yedmiwen, “Karub kee God yaa kurikuri kami kiwaan maa
wenem ande nimakarub yaa nangkandoon kowe, nub amob domokboon
kii.” andiwen.

14 Kwanandiiwe, Pool kuu mabik dakmandamoone, Galiombed Yuudan
yaa yedmoon, “Yiib kuu yid boon ye wengiib o aye kowoon ye wengiib o
ambarakmi maa kwamune areb ye wengiib kuu karub kee nenmananiib
kuu yiib weng wengambaraniin. 15 Kumban yiib weng kanminiwen kuu
yiib wengiib aningkoyiib yiibka yiib amowiib ye wengbiri dowad kowe,
yiibka dakmenib ongmime. Kwamune yaa kuu ne wengyundainban kowe.”
andoon. 16 Andekore, purusidan yaa yedmoone kangdod dimbon aom kuu
yenburiiwe angkaniwen.
17 Kwane, Yuudan kuu yi kurikuri korok Sostenes kuu awinenekoriwa,
kangdoddan yi arinambo arimbed anbandiwen kumban, Galio kuu ku
kamiib kuyaa ma meenindo, ye naknod kerundoon.

Pool Kuu Ika Antiok Yaa Wonoon

18 Kwane, Pool kuu Korin aom kuu anam andiwendan yoom aron yemoon
doboroon.
Kwane, Siria yaa ika wanandamoon kowe, Prisila yoom Akwila yoom ye
yoom kuu Sensurea taun yaa winiwen. Kwane kuyaa kuu God yaa amob
anuk ongmene aron kinoon kuu muneen kowe, ye awung doon. Kwane
parai motodbed Siria yaa andowe winiwen.
19 Kwane, wene wedya kuu Efesus taun yaa nandiwen kowe, Prisila yoom
Akwila yoom kuu kuyaa dobiriiwe, Pool kuu yi domonde Yuudan yi kurikuri
ambiwoom wonoon. Wenene kuyaombed Yuudan yaa ambobandoon.
20 Kwane, yi dowaken kuu nub yoom doberebko dakmem andiiwe, Pool kuu
yedmoon, “Yiminban. 21 Kumban God ye dowaken keraneen kuu angkon ika
yiiwiib yaa mananiin.” andekore domonde wonoon.
Kwane Efesus domonde parai motodbed yane 22 Saesaria taun yaa
monoon. Kwane wene Yerusalem aom anam andiwendan yaa wengandoon.
Wengandekore, Antiok yaa wonoon.

Poolbed Yesu Ye Weng Kanwene Yaroone Ayoobmim Keroon

23 Kwane kuyaa kuu, aron yena doberekore, domonde wene Galasia
ambibkin dore Firigia ambibkin dore kuyaom kuu, anam andiwendan yaa
ongkandene aromkono arudkonoyiib konde wonoon.

Apolos Kuu Yesu Ye Weng Korem Kandekore Daandimaan

24 Kuye aron kuyaa kuu Yuu karub maa yaningko Apolos kuu Aleksandria
taun ye karub kuu Efesus yaa wonoon. Ye kuu kaadkeri yemooniib God Ye
Weng Karadmo yekaad ye karub kui. 25 Ye kuu Yariman Yesu ye ambobi ki-
waan kuu ye kaadkeroon kowe, ye kuu aiken darewoowiibbed Yesu ye weng
kuu abdoniibban ambobandimaan, kumban Kingkin Karadmo ye baptais
kami ye kiwaan kuu yekaadban, baptais Yoonbed ongmoonmo yekaad.
26 Kwane, ye kuu Yuudan Efesus aom doriib yi kurikuri ambiwoom aom-
nekore, Yesu ye weng arudkonombed dakmoon. Dakmeene, Prisila yoom
Akwila yoom wengamberenibka, nub ambiwoom wene dakmem andiiwe ee
andoone, ongme ambodmo God ye kiwaan kuu kedmengkaniwen.
27 Kwane, Apolos kuu Akaiya ambibkin wanande kamoon kowe, anam
andiwendanbed weng amuniib ongkanenekoriwa, angkodmenime ye
kerekiib wongkiwen. Kwane, ye kuu wonoon kumbed God ye mimyob
dowaken kabamoon kondoondan yaa kuu awandi darewoob keroon.
28 Kwane kidangkambonbed ye yoom Yuudan yoom wengbereniwa, kwane
God Ye Weng Karadmo yaambed yi kuu burudandene, anam, Yesu kuu
Godbed Kinoona Monoonman Keresu korokbendoon.

19

Pool Efesus Aom Wonoon

1 Kwane, Apolos kuu Korin aom doreene, Pool kuu kiwaan aomkimbed
Efesus yaa wonoon. Kuyaa kuu anam andiwendan yena wedmendekore, 2 yi
yaa kaamondoon, “Yiib anam andiwen kuu Kingkin Karadmo kuu maandi-
wen dee?” andoon. Andoone, neman inandiwen, “Yii, nub kuu Kingkin
Karadmo ye weng kuu ma wengambirindo.” andiwen. 3 Kwanandiiwe,
Poolbed kaamondoon, “Kwani kowe, yiib kuu kane ye baptaisbed keriwen?”
andoona, neman inande yedmiwen, “Yoon ye baptaisbed keruwen kii.”
andiwen.
4 Kwane, Poolbed yedmoon, “Yoon ye baptais kuu amonombi yeman.
Kwane yedmimaan, ‘Ye kuu ne yoman mananeen yaa anam andime.’
andimaan kuu Yesu anded daandimaan.” andoon. 5 Weng kee wengam-
berekorib, yi korem Yesu yaningko yaambed baptais keriwen. 6 Kwane,
Pool ye dingki yi ari kowe kurikuri keroone, Kingkin Karadmo kuu yi yaa
ibnendoone, weng maa maa dakmenabiib profesi weng dakmiib kamiwen.
7 Karub yi korem kumaom kuu wad ayoowiib areb kuyaa.

8 Kwane, Pool kuu wood ayoobmimiib kuyaa doboroon kuu, Yuudan yi
kurikuri ambiwoom aomnene Godbed korok kere ooni yeman ye weng kuu
arudkonoyiib ongme ambobandimo kamoon. 9 Kumban nimakarub yena
kuu yi mimyob kebende anam andi ye weng kuu wengamberedandeko-
riwa, nimakarub yemoon yi arinambo arimbed Yesu ye weng yaa amkid-
biwen. Kwane, Pool kuu yi domondene anam andiwendanmo benwenene
Tiranus ye siku ambiwoombed ben nedbene aron korem kuu kuyaombed
ambobandimaane andangke dakmenabimaib. 10 Kuu kwane kamiwen kuu
weeb ayoowiib keriwen. Kwamiwen kumbed Yuudaniib Yuudanbaniib Esia
ambibkin kumundin kumaom doriib kuu God ye weng wengambiriwen.

11 Kwane kuyaron kuu, Godbed yaromkono wedmi yeman dareb dareb
Pool yaambed kowene ambangkanaboon. 12 Kwane, dingkod ebkad baradi-
iwa ebkad animari koroom kebeni ye ebkadiiwa Poolbed derenimaan kuu,
be wene anikadiibdan yaa kowaiwa amun kerimo kamimaane awad are-
wayiibdan yaa kowaiwa kwangkon awad kuu domonde winimaib.

13 Kumban, Yuudan yena awad arewa yenburidan anam andindo kumbed
wenenib Yesu yaningko yaambed karub yena awad arewayiib kuu ben
kiradmenmo yaroniwa kamune yedmimaib, “Poolbed dakmimaan ye karub
Yesu ye aningko yaambed angkadere.” andimo kamiib. 14 God dore Yuudan
dore wedyiri dobiri ye karub maa yaningko Skeva ye dana meed ediib
kangkon kwane kamiib. 15 Kumban awad arewa maa yaa kwamune ande
yedmiiwe inande yedmoon, “Yesu kuu nekaad, Pool komo kamoon kuu
wengambaraan, kumban yiib kuu kaneya?” andoon. 16 Kwane, karub awad
arewayiib ibnenoon kumbed yaro yi animari korongberene yi ebkad bir-
ingkene naawonmo yenbandoon kowe, ambiwoom kuu otkadmo koronde
umkaniib bare kirokmone winiwen.
17 Kwane, Efesus aom Yuudaniib Yuudanbaniib kuyaom doriib kuu weng
kee wengamberekoriwa, binangke unenib Yariman Yesu yaa aningko dare-
woowiib koniwen. 18 Kwane, nimakarub yemoon anam andiwen kuu
mene kidangkambonbed yi ambarakmi arewa kuu anam kamuwen ande
dakmiwen. 19 Kwane, nimakarub yena komon kabkowiib warukomowiib
awine kandiwen kuu yi warukomob bukiib kumkam koremiib benmene
kidangkambonbed nengkiwen. Buk korem nengkiwen kuye od kuu 50,000

od silvaayiib* areb. 20 Kwaniweniib kumbed God ye weng kuu aromkonomo
darewoob derendande wonoon.
21 Kee kwanoon ye yoman kuu Pool kuu Masedonia kere Akaiya dore
kumbed Yerusalem aom kudore wanande meenoon. Kwane yedmoon,
“Ne kuyaomdin wenekori, kumbed Rom yaa wene wedmok wananiin.”
andoon. 22 Kowe ye awaneni karub ayoob Timoti yoom Erastus yoom ben
nongkoboona Masedonia yaa winiwen. Kwane ari kuu ye kuu Esia ambibkin
aom aron yenamo doboroon.

Efesus Aom Pool Yaa Arud Wandiwen

23 Kuye aron Efesus aom kuu, Yariman ye kiwaan ye weng yaa dabab
darewoob kanmonoon.
24 Karub maa yaningko Demetirius, ye kuu silvaambed dudi god yaningko
Aatemis yu kuruwak ongmenabimaane taundan kuu berengkaiwe, kwane
kuruwak ongmidan kuu od darewoob bimaib. 25 Kowe, kwamune ye
deme mimodaniib deme maa maa yi yaa awandimaibdaniib korem yaa
baandoona, nedbiiwa dakmoon, “Nangkodmia, nub deme yaambed od kuu
yimin kandimaub kii. 26 Kowe wedmiiwo, Pool kukuu Efesusdan yemooniib
Esia ambibkindan yemoon kaiyiib ye wengbed ben kimyen wonoon. Kwa-
mune dakmimaan, ‘Dingkimbed ongmenabimaib yi god kuu godban kii,
aromkonoyiibban oo!’ andimaan. 27 Kaadkerime, kwane dakmenabaneen
kuu nub deme kee komberene aningkoyiibban keraneen kii! God darewoob
Aatemis yaa kuu Esia ambibkindaniib okad yimin yimindaniib yu yaa
kurikuri kerimaib kumban, kwane dakmenabaneen kuu yu kurikuri boy-
ambiwiib yu yiriniib korondaniiwe kombere dowan keraneen kii!” andoon.
28 Kwane, karub korem ku nedbiwen kuu arud wande yirinde baande
kamenib komkenabiwen, “Efesusdan yi God Aatemis kuu miin darewoob
kii!” ande kamiwen. 29 Kwane, kirodmo siti kumundin kumaom kuu
norin wande komkane yirinde baande kamiwen. Kwane, Masedonia karub
ayoob Pool yoom yariibdan yaningko Gaiyus yoom Aristaakus yoom kuu
kakumundinbed awingkanib kirodmo benwene iningkuk ambib darewoob
aom aomniwen.
30 Kwaniiwe, Pool yekareb karub yemoon yi kidangkambon wanan-
damoon kumban, anam andiwendanbed kebeneniwen. 31 Kwane, Pool ye
angkodmi Esia yi ambibkin korok korok yenambed kangkon kuyaa wanaab
andi ye weng yuk kowe nangkaniwen.
32 Kwane, nimakarub kuu mene nedbiwen kuu kerebkarab kamiiwe, yena
kuu weng maa maayiib yirinde baande kamiiwe, yena yemoon miniwen kuu
komo dowad mene nedbiwen kuu yi koron kamiwen.
33 Kwane, Yuudanbed Aleksandee nenkowiiwe, kadaareb yi arinambo ari
wonoone, karub yenambed ye yaa kwane keane kamiwen. Kwane, yembed
iwari ema kerime ande dingki wumondoon, komo keroon kuu inandan-
damoon kowe. 34 Kumban, yi wedmibka ye kuu Yuuman kowe, ibmo baande
yedmimamiwen, “Efesusdan yi God Aatemis kuu miin darewoob kii!” ande
kame 2 awas areb keriwen.
35 Kwaniiwe, siti korokbed yaro dembe yi baandi kebendekore yedmoon,
“Efesusdan, Aatemis kuu yirin kamuun ye god. Yu kurikuri boyambiwiib
yu kuruwak ye amob bot ambid arimbed komboroonniib oonuwen kuu okad
kumundindan yikaadkeriwen kuda. 36 Korem yikaadmo keriiwe, karub
kanembed kuu ma anamban andaanban. Kowe, iwari kerime, inameniib-
ban areb kamaib.

---

* **19:19:** 500,000 Kina areb.

37 “Karub kee yiibbed benminiwen kee yi kuu nub kurikuri ambiwoom
ye barang ma yid bindo. Kwane yi kuu nub god Aatemis yaa ma amkid-
bindo kii. 38 Kwane, Demetirius yoom ye deme mimodan yoom kuu karub
yenambed dabab kondiwen kuu kangdodiiwa kangdod wengangkidaniiwa
yaa winime. Dabab kondiwendan kuu kuyaa benwinime.
39 “Kumban yiib dowaken weng yenayiib ongmande meenaniib kuu korok
korok yaa kanwinibko, yimbed dakmi aron kinibko, wengbon aom nedbenib
ongmime. 40 Nub kuu kwanindo kowe, yirinde baande monmari ye dowad
kuu korok korokbed nub ben kangdod yaa wananiib areb. Kwananiib kuu
nub kuu inandindeban, amborom kuu komo kamuwen kuu idiibban kowe.
41 Kwani kowe, wenebime.” andoone, koronde wenebiwen.

20

Poolbed Masedonia Kere Akaiya Kudore Wonoon

1 Kuu yirinde baande kame dowan keriwen ye yoman kuu, Poolbed anam
andiwendan yaa baandoona nedbiiwe, ongkandi weng amun dakmoon.
Dakme dowan kerekore, yi yaa yiib kiyo ande kwane kuyaa domonde
Masedonia yaa andowe wonoon. 2 Kwane, kuye ambibkin dore wene God
ye weng yemooniib dakmene nimakarub yaa ongkandenmo dewenekore
kwane wene Guris yaa wonoon. 3 Kwane, ye kuu wood ayoobmimiib kuyaa
doboroon.
Kwane Siria yaa wanande nekwane yanandame wedmoonka, Yuudanbed
ye ayi yeman ande nuubnaan kamiib. Nuubnaan kamiib kowe, ye kuu
ika wene Masedonia aom dore kumbed wanande meenoon. 4 Ye yoom
weniibdan kuu Bereaman Pirus ye mingki Sopatee yoom Tesalonaikadan
Aristaakus yoom Sekundus yoom Deebedan Gaiyus yoom Timoti yoom,
Esiadan Taikaikus yoom Trofimus yoom kui. 5 Yi kuu yidin wene nub ande
Troas yaa meedmonib doriib.
6 Kwane, kabayingke obo kerindo ye flawa ye orok kuye yoman kuu parai
motodbed Filipai domondenub karamok andowe yanuwen. Kwane aron
angkoyiib dowan keroone, Troas yaa wirinekoruwa, yidin winiwen yaa
durunde wenganduuwe, nub korem aron ediib kuyaa doburuwen.

Poolbed Troas Aombed Dakmoon

7 Kwane Sande oobnon keruune, nub kuu Yesu yaa meeni ye animan
ani dowad nedbuwen. Kwane kuyaambed, Pool kuu nedbiwendan yaa
dakmoon. Kwane, awari wanandameen kowe, dakmeena amnomnom
kereen. 8 Ambib yiriyiib ariyiib ayoobmim arimbed nedbuwen kuu lem
yemooniib denobeenan.
9 Kwane, karub kewedman kuye aningko Eutikus kuu ambib yiriyiib
ariyiib ayoobmim ari ye windo yaambed diboone Poolbed weng dakmeen
kuu wengaome unuk aningkudmo keroon. Aningkudmo kerene unuk
angkene adwande okad yiri kombere ayoone wene awine nenkoone wed-
mibka bobnoon.
10 Kwane, Poolbed kawene Eutikus kuu nen kangkunene yedmoon, “Bi-
nangkaib, ye kuu wadkeroon kowe.” andoone, 11-12 kewedman kuu kubi
darewoowiibbed nenwiniwen. Kwane, Pool kuu ika ari kawene God yaa eso
andene om dookbe bangkandoone, nedbiwendan yoom anuwen. Anuuwe,
dakmeena, wene ware aroniib yeedureena, domonde wonoon.

Poolbed Miletus Yaa Wonoon

13 Kwane, nub kuu nubdin parai motodbed Asos taun yaa yiri dewunuuwe
Pool kuu yonka kuyaa wonoon, weng ongmuwen kowe. 14 Kwane

kuyaambed, wengandene motod aom aomnoone nende Maitilen taun yaa wunuwen. 15 Angke awari kuu parai motodbed Kios dudbi yaa yane nanduwen. Kuye awari kuu Samos dudbi yaa munuwen. Kuye awari kuu Miletus taun yaa mene nanduwen.

Pool Yoom Efesusdan Yi Kurikuri Korok Korok Yoom Dakmiwen

16 Pool kuu Efesus taun burudandoon, amborom kuu kirod wene Pentikos yaron kerindombed Yerusalem aom nandanded kowe, Esia ambibkin aombed aron doboob korari kuu ye dowakenban keroon. 17 Kwane kowe, Miletus yaambed Poolbed anam andiwendan yi kurikuri korok korok Efesus aom doriib yaa weng kowoon, mene wengani dowad.

18 Kwane, mene nandiiwe Poolbed daandoon, “Ne ibduruk Esia ambibkin aom manaan yaron yaambed yiib yoom komarewa dobaraan kuu yiibbed wedmiwen. 19 Ne kuu Yariman ye deme awinaan kuu nekareb kankubuneni inok wani awinaan. Yuudanbed nuubnaan kamenib ne nande kamiwen kuu dabab darewoob kankawiwen kumban, Yariman ye deme kuu amunmo awinaan. 20 Komo komo weng kuu yiib yaa awandi yeman kuu kedmengkandimamaan, neka ma awine amuknindo. Ne kuu kidangkambonbediiwa ambib maa maa aombediiwa dakmeni kedmengkandimamaan. Korem kee yiib yiibkaadkeriwen kui. 21 Ne kuu Yuudaniib Yuudanbaniib yaa yedmendimamaan kuu yi ambarakmi korondibka God yaa amonombibko, Yariman Yesu Keresu yaambed anam andime ye weng ande dakmenabaan kui.

22 “Kwane kibireb kee, Yerusalem aom wanaan amborom kuu Kingkin Karadmombed weng kee yedme kowoon kowe. Ne yaa kuyaa komo keraneen kuu nekaadban kumban, 23 siti korem aom yarebaan kuu Kingkin Karadmombed dabab ne yaa menebaneene wii aom kaanewaniib kuu korokbewaana wedmimain. 24 Kumban ne id yaa komo keraneen kuu ne meenimokban. Kwane Yariman Yesu ye deme kee kawoon kumbedmo kuu amunmo awine dowan kera andi ye dowadmo meenimain. Deme kawoon kuu God yeka ye kabamoonmo ye mimyob dowaken kondoon ye weng amun daandi kui.

25 “Ne nekaad kedi, ne kuu Godbed korok kere ooni yeman ye weng kuu yiib yaa kuu dakmenmo yaraane wengambiriwen kuu angkon ma wedmewaibban. 26-27 Ne kuu God ye inamen weng korem kuu daandembirimain, ma amuknindo kowe, ne yiib yaa yedmaan kuu nimakarub kane biknaneen kuye dowad kuu ye dabab kandainban.

28 “Kwane, yiibka yiibmeren oonenib, nimakarub yena Kingkin Karadmombed yiib ooni kurumbon aom nongkoboon kwangkon oonendime. Kwane, Godbed ye Mingki ye umkanbed anam andiwendan ogawanandoon ye karuwa nimaya kuu ongme oonendime. 29 Kwane kaadkerime, amborom kuu ne wananiin ye yoman kuu dura anon arewambed sibi yenib animaib areb, yiiwiib kuyaom aomderenib yenbandaniib kowe. 30 Angkon yiib yoom dabokniwen kumaom kuu yika yaro dembenib anam andiwendan yena kuu birande dudanabi weng daande ben angkananiib kii. 31 Kowe kereknembere oonime! Meenime, weeb ayoobmimiib kuu womoniyiibban amnoomiib awingyawiib ne inok wandeni yiib korem kuu kaadkerime ye wengiib ongkandimamaan kui.

32 “Kwani kowe, kibireb kee yiib kuu beni God ye kabamoonmo ye mimyob dowaken ye dingki ari nongkobaan kii. Kwamune dobaraniib kuu Godbed yiib inamen aromnene Ewen arimbed yumbon bangkandaneen, kinoondan korem yi yumbon kui.

33 “Ne kuu yiib silvaa o gold o ebkad ma kawime ande meenendindo.
34 Yiib yiibkaadkeriwen kui, ne yoom karub ne yaa awawe yariib yoom
kuu neka ne dingkimbed deme awinaan kuyaambed yiminmo be dobu-
ruwen. 35 Korem komo kamaan kuyaambed kuu korokbendaan kuu nub
aromne deme awinanuub kumbed aromkonoyiibbandan kuu awandanuub,
amborom kuu Yariman Yesumbed yedmoon, ‘Kondi ye inamen darewoob
kere kandi ye inamen kuu embengmo kwamunanuub kumbed amun kuu
angkimbaraneen.’ andoon kuu nub nonondandindo kowe.” andoon.
36 Kee kwane dakme dowan kerekore, Pool ye kuu yiri bumangkane yi
yoom kurikuri keroon. 37 Kwane, yi korem eb yoo ande ameng kamenib
awinene neman mandamuk konoon konoon kamiwen. 38 Yi kuu mimyob
darewoob kowiwen, amborom kuu ye kuu angkon ma wedmewaibban
andoon kowe. Kwane yi kuu ye yoom wene motod yaa domonenok winiwen.

21

Pool Yerusalem Aom Wonoon

1 Kwane mimyob keende yiib yoo andenub yi domonde wunuwen. Kwane,
motodbed karamok yane wene Kos dudbi yaa munuwen. Kwane awari
kuu Rodes dudbi yaa mene nanduwen. Nandekoruwa, Patara taun yaa
wunuwen. 2 Kwane kuyaambed wedmubka motod maa Fonisia yaa wanan-
damuun kowe, kuyaom aomnekoruwa domonde wunuwen. 3 Kwane wene
wedmuuwe, Saipurus dudbi kuu dia keroon kumbed kuri kere nare Siria
ambibkin yaa kangka yanuwen. Kwane, nub kuu mene Taiya siti yaa
wirinuwen.
Kwane, motod aom barang ben nongkobandamiib kowe, motod domon-
denub, 4 anam andiwendan yena wedmendekorub, yi yoom aron ediib
doburuwen. Kwane, yi kuu Kingkin Karadmo ye aromkonombed Pool yaa
Yerusalem aom wanaab andi ye weng dakmiwen. 5 Kwane dakmiwen kum-
ban, wini aron keruune, nub yoom anam andiwendan yoom yi nimadana
yoom kuu siti angkane wene kubuk angkambed nub bumangke kurikuri
keruwen. 6 Kurikuri kerekoruwa, yiib yoo ande domondenub motod aom
aomne wunuuwe, yi kuu ambiyoom winiwen.
7 Kwane, nub kuu Taiya domonde motodbed kwane wene Tolemeis taun
nanduwen. Nandekoruwa, anam andiwendan yaa wengande kubende aron
mimo kuu kuyaa doburuwen. 8 Kwane awari kuu Saesaria yaa munuwen
kuu God ye weng kanyare dakmi ye karub Filip ye ambiwoombed dobu-
ruwen. Ye kuu awandi dowad karub ediib kingkiwen kuu ye kuu maa.
9 Kwane, ye meed nima kaningiib kuu awanmindo, yi kuu profesi weng
wengambere dakmimaib.
10 Kwane aron yena keruune, profesiman ye aningko Agabus kuu Yudea
arimbed monoon. 11 Nuwiib yaa monoon kuu mene Pool ye kobaiknong
kande yeka yemeren ye yona dingkia yerengkane kekamune dakmoon,
“Kingkin Karadmombed yedmoon kuu, ‘Kobaiknong keye yariman kuu
Yuudan Yerusalem aom doriib kumbed, kamune nen yerengkanenib ye kuu
kande Yuudanban yi dingki ari kowaniib.’ ” andoon.
12 Kee kwane wengamburuwen kuu karub yena kuyaa doriib yoom
nub yoom kumbed Yerusalem ari wanaab ande nangkanande kamuwen.
13 Kumban Poolbed man inande yedmoon, “Yiib komande ameng kamiibkob
ne niindem aom kubiyiibban keraan? Ne kuu Yerusalem arimbed Yari-
man Yesu ye dowadbed nong yerengkaniib kuu yimin, naniiwa bobnaniin

kwangkon yimin.” andoon. 14 Kwanandoon kowe, korondenub yedmuwen,
“Yariman ye dowaken keroka kwanok.” anduwen.
15 Kwanoon kuye yoman kuu nub kuu kwane Yerusalem ari wunuwen.
16 Kwane, anam andiwendan Saesaria aom doriib, yi kwangkon nub yoom
wene Yerusalem aom aomnuuwe, yimbed nub kuu Menason ye ambiwoom
dobiri ye dowad benwiniwen. Ye kuu Saipurusman, ye kuu ibduruk anam
andiwen yaron kuu ye kwangkon anam andoon.

Pool Yoom Kuristen Korok Korok Yoom Dakmiwen

17 Kwane, nub mene Yerusalem aom aomduruwen kuu anam andiwen-
danbed nub wengande anam kubendiwen.
18 Kwane awarimbed Pool yoom nub yoom wene Yems wedmenok
wunuuwe, kuyaa kuu kuristen korok korok kwangkon nedbiwen. 19 Kwane,
Poolbed kubende dingki bekore, Godbed ye yaambed kowene Yuudanban
yaa awinoon ye weng korem kuu dakmoon.
20 Wengambere dowan kerekorib, God yaningko kankooniwen. Kwane,
yimbed yedmeniwen, “Angkodmi, wedme. Yuudan tausen yemooniib kuu
anam andiwen. Kwane, Yuudan yi amob kuu nindorokiibbed awiniwen,
korondindo. 21 Kwane, karub yenambed yi yaa birondiwen kuu Yuudan
ambibkin yena aom dobiriwen yaa kuu ebbed kedmengkandeeb kuu Moses
ye amowiib kad wadmi ye amowiib Yuu yi amowamowiib korondime andi
ye wengbed dakmenabewen. 22 Kwane, anam, eb kuu menewen kuu kirod
wengambaraniib kowe, komo kamanuub kii!
23 “Kwani kowe, nubbed komo yedmebdanuub kuyaombed kwane am-
bangke. Amob ongmiwendan kaningiib kukui. 24 Kowe, yi niindem aom
aari ye dowad kuu karub keyiib dabokneneb, yi dowad nongkobi yeman God
yaa kuu berengke. Kwananeeb kuu yi awung daniiwe, yi niindem aom aari
ye amob dowan keraneen. Kee kwamunaneeb kumbed nimakarub korem
kuu anam, eb kuu Yuudan yi amob awine doreeb wedmenib dudi weng kee
wengambiriwen kuu anamban kiyo andaniib.
25 “Kumban Yuudanban anam andiwen yi dowad kuu kwanime ye weng
ande kowuwen kuu animan dudi god yaa kondimaib kuu anaib, umkan kuu
anaib, inum kebenaiwa bobnimaan ye dingkan kuu anaib, nenem kamaib
kui.” andiwen.
26 Kwane, awari keroona, Poolbed karub kaningiib kuu benwonoone, yi
yoom Pool yoom kuu kurikuri amowamob ye dowad okambiwen. Okambi-
iwe, Poolbed kurikuri boyambib darewoob wenene korok korok yaa daan-
dene kinoon kuu aron ediib kurikuri amowamob okambe yimin kerekorib
dingkan nengkane God yaa koni yaron kinoon.

Kurikuri Boyambib Darewoob Yaambed Pool Awineniwen

27 Kwane aron ediib dowan kerandamuun yaambed, Yuudan yena Esia
yaambed miniwen kumbed, Pool kuu wedmibka kurikuri boyambib dare-
woob yaa doreen. Kowe, karub kuu nedbiwen kuyaom awinenenib oneki
weng komkiwen, 28 “Israeldan oo! Mene awandime yoo! Karub kee okad
yimin yimin kumaom dewenene, nuwiiwa Moses ye amowiiwa kurikuri
boyambib darewoob keyiiwa yaa bon kerime ande kedmengkandimaan kii!
Gurikdan ben nub kurikurimbon aom aomnoon kowe, nub kurikuri boyam-
bib darewoob keyaa amdokbendoon kuu keiyoo!” ande kamiwen. 29 (Kee
kwamune dakmiwen amborom kuu Efesusman Trofimus kuu Pool yoom siti
aom yariwen kowe, kurikuri boyambib darewoob yaa nen aomnoon ande
meeniwen.)

30 Sitidan korem kuu norin wandenib, kuna kunaya doriib yaambed
kibindare menenib, Pool kuu awineniwen kwane awine irindore kurikuri
boyambib darewoob kuuk bunangka angkaniiwe, kurikuri boyambib kuuk
ambongko kebengkiwen.
31 Kwane, karub kuu nedbiwen kumbed Pool kuu aye bob kowandamiiwe,
Rom ana nangmidan yi korok wengamboroon kuu Yerusalemdan kumundin
yirinde baande kamiib. 32 Kwane, kirodmo ye korok korok yena be ana
nangmidan yena be kadaareb yaa kabaanmo be wonoon. Kwane, Pool
anbandiwendan kuu wedmibka Rom ana nangmidaniib yi korokiib meniib
kowe anbandi kuu korondiwen.
33 Kwane, ana nangmi korokbed Pool awine yedmoone sein ayoobbed
yenbeniwen. Kwane kaamondoon, “Karub kee kane, ye kuu komo kamoon?”
andoon. 34 Kwane, yi kuu nimingkaib kuyaombed yena kuu weng maa yed-
maiwe yena kuu angkon weng maa dakmaiwe kamiwen. Kwane kuyaom
kuu yirinde baande kamiib kowe, ana nangmi korok kuu ongme weng anam
kuu kandindeban. Kwana kowe, yembed yedmoona ana nangmidanbed yi
ambiwoom nenwiniwen.
35 Kwane yi ambib ye kuum dia keroone, karub korem kuu arud darewoob
wande ingmiib kowe, ana nangmidanbed nenkarine winiwen. 36 Kwane yi
kuu yoman menonib, “Ye kuu aye kowi yeman kii!” ande komkenabiwen.

Poolbed Karub Nedbiwen Yaa Dakmoon
(Kw 9:1-22, 26:9-18)

37 Kwane ana nangmidanbed yi ambiwoom nen aomnandamiiwa,
Poolbed korok yaa kaamonoon, “Ne kuu weng maa yedmebdaniin kuu
yimin dee?” andoon. Andoone, korokbed man yedmoon, “Eb kuu Gurik
wengbed dakmimaab dee? 38 Kwana kowe, Idyipman aron maa anuk karub
4,000iib be gapman yaa bon kerekore amboon angka be wonoon kuu ebban
kuyoo?” andoon.
39 Andoona, Poolbed inande yedmoon, “Ne kuu Yuuman, Silisia ambibkin
ye aningkoyiib ye siti Taasus aombed wooneen. Ee andebko, nimakarub
keyaa daanda.” andoon. 40 Kwanandoona, ana nangmi korokbed ee an-
doona, Pool yaro dorene kadaareb yaa dingki wumondeene, iwari keriiwe,
yi yaa Yuudan yi wengbed dakmoon.

22

1 Kwane, yi yaa dakmoon, “Ne karuwa, ne aamkono, ne ambarakmindo ye
weng kee wengambirime.” andoon.
2 Kwane, yi wengambiriwen kuu yi wengbed yi yaa dakmoon kowe, yi
korem kuu miin iwari keriwen.
Kwane, Poolbed yedmoon, 3 “Ne kuu Yuuman, Taasus siti Silisia ambibkin
aombed ne kuu wooneen, kumban ne kuu Yerusalem aombed kainaan.
Kwane, ne kuu nub awoya yi amob korem kuu Gamaleombed ongme ked-
mengkawoona nekaadkeraan. Kwane, God ye amob naawonmo awinaan,
yiib kwamune areb kibikee. 4 Keye Yesu ye kiwaan winiwendan kuu nembed
yenbandaana dukniwen, nimakarub yena kuu ben wii aom kambaraan.
5 “Kwamune kamaan kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi
korok yoom kurikuri aamkono korem yoom kuu yikaad. Kwane, nangkon
yi yaambed kerek kandekori, Yuudan yi korok korok Damaskus aom doriib
keendok wanaan. Wene Yesu ye kiwaan winiwendan ika be wii aom
kambereni durud yewed kondi dowad wanaan.

6 “Kwane aronkob areb kuu Damaskus dia doraan. Kwane kudmeniibban
kumbed nambiri darewoob ambid arimbed yurene ne yaa kanawanewan-
doon. 7 Kwanoona, ne kuu okad yiri kombereni wengambaraana baande
yedmoon, ‘Sool, Sool! Eb komande ne nenbandeneb dabab durud yewed
kawewen?’ andoon.
8 “Kwanandoona, kaamonaan, ‘Yariman, eb kuu kane?’ andaana man
inandoon, ‘Ne kuu Yesu Nasaretman, ebbed ne nenbandeneb dabab durud
yewed kawewen kui.’ andoon. 9 Kwane, ne yaa awawe winiwendan kuu
nambiri wedmenib kuweng wengambiriwen kumban weng ma kandindo
karub kuu ma wedmenindo.
10 “Kwane, yedmaan, ‘Yariman, ne kuu komo kamaniin?’ andaana, Yari-
manbed yedmoon, ‘Yeedere yaro dore Damaskus aom wene. Kuyaombed
komo deme Godbed kinoona awinaneeb ye weng kuu yedmebdaniiwa
wengambaraneeb.’ andoon. 11 Kwane nambiri darewoob kumbed ne indob
kuu tutnoon kowe, ne yaa awawi karubbed dingki yaambed awine nende
Damaskus aom nenwiniwen.
12 “Karub maa ye aningko Ananaiyas, ye kuu Yuu yi amob ongme aw-
inoone, Yuudan kuyaa doriib kuyaom aningkoman amun keroon kumbed
mene wedmewok monoon. 13 Menekore, ne angkara doberene yed-
moon, ‘Angkodmi Sool, eb angkon ika wedme kerekne.’ andoona, kwane
kuyaambed ne kuu kwane kereknani ye yaa wedmenaan.
14 “Kwane yedmewoon, ‘Nub awoya yi Godbed eb kinoon kuu ye inamen
yaa awine anded kui, kwane ye Karadkonoman Yesu kuu wedmene, ye
yaambed ye weng wengamberewen kui. 15 Eb kuu komo wedmeweniib
komo wengamberewenіib kuu Yesu ye dowad nimakarub yaa dakmenmo
yaraneeb. 16 Kowe eb komande erebnare dibeeb? Eb yaro dembe, kwane
eb baptais kere ye aningko yaambed kurikuri kerebko eb ambarakmi kuu
arok.’ andoon.
17 “Kwane, ne ika Yerusalem aom wene kurikuri boyambib darewoob
yaambed kurikuri kamoni wane wedmaana, 18 Yarimanbed yedmewoon,
‘Eb kuu ne dowad dakmaneeb kuu nimakarub kuu wengamberedandaniib
kowe, kirod Yerusalem keyaom kee domonde koronde wene.’ andoon.
19 “Kwanandoona nembed inandaan, ‘Yariman, yi kuu ne komo kamaan
kuu yikaad kii. Anuk yiri kuu nembed weneni kurikuri ambib maa maa
aombed eb yaa anam andiwendan kuu awingkani wii aom kambereni
yenbandimo kamaan kui. 20 Kwane, anuk kuu eb weng kanwene dakmi ye
karub Stiwin kuu aye kowiwen kuu amun ande meenekori, anbandiibdan yi
ebkad kuu nembed oonaan.’ andaan.
21 “Kowe Yarimanbed yedmoon, ‘Wene, eb kuu nenkowaniina Yuudan-
baniib yaa ambab wananeeb.’ andoon,” kwamune andoon Poolbed.

Ana Nangmi Korok Yoom Pool Yoom

22 Kwane Yuudanbaniib yaa wini ye weng dakmeen kumbed ombedande
yi korem yirinde baandenib yedmiwen, “Karub kee aye kowi yeman kii! Ye
dobaraneen kuu yiminban oi!” ande kamiwen.
23 Kwane, yi kuu arud darewoob wandiwen kumbed kabang kamenib, yi
yuruk ebkad ben awanewandenib ingkud ben imya kiranmenib kamiwen.
24 Kowe, ana nangmi korokbed weng kondoona ana nangmidanbed Pool
kuu nong yikyikiibbed ayibko komarewa Yuudan kee kabang arewa kame-
naib ye dowad kuu kaamonubko yedmoko wengambere kaadkerem ande
kumbed yi ambiwoom nenwiniwen.
25 Kwane, Pool kuu nen dingki angkara angkarayiib yuwiiwa doboroone
ayandamiiwe Romdan yi ana nangmidan 100iib yi korok maa yaa yedmoon,

“Karub ye aningko Romdan aom angkeen kuu kangdod aom ukum kondindo kumbed nongbed ayaniib kuu yimin dee?” andoon. 26 Kwanandoona, ana nangmi korok kuu kee wengamberekore, ana nangmidan korem yi korokiib yaa wene yedmenoon, “Eb kuu karub kee komo kerunaneeb, ye kuu ye aningko kuu Rom aom angkeen kowe.” andoon. 27 Andoona, korok darewoobbed Pool yaa wene kaamonoon, “Eb kuu yedmewe, eb aningko kuu Rom aom angkeen dee?” andoone “Ee anam.” ande man inandoon.

28 Kwanandoona, korokbed yedmoon, “Ne aningko Rom aom kuu od darewoowiib kowaankob kumbed kumaom kuu angkeen.” andoon. Andoona, Poolbed yedmoon, “Nambe yaningko kuu Rom aom angkeen kowe, ne wooneen yaambed naningko kuu Rom aom kowiwen.” ande inandoon. 29 Kwane, karub yena anbande kaamobenandamiib kuu unimbed korondiiwe, ana nangmi ye korok kuu unoon, amborom kuu Pool ye aningko kuu Rom ambibkin aom angkeen kumban seinbed yenboon kowe.

Pool Sanidirin Yi Arinambo Ari Nenmonoon

30 Kwane, awarimbed ana nangmi korokbed ye dowaken kuu komo dowadbed Yuudan kuu Pool yaa dabab koniib kuu kaadkeranded kowe, Pool kuu nen wii bunangka kowekore, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib korok korok yena kangdod darewoob Sanidirin aom doriiwiib baandoona nedbiiwa, Pool kuu nenmene yi arinambo ari kowoona doboroon.

23

1 Kwane, Pool kuu Sanidirindan yaa wedmendene yedmoon, “Ne karuwa! Wedmaan, andowaan ye aronbed mene kibikee, Godbed komo kawoon kuu amunmo awinaan.” andoon.

2 Kwanandoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Ananaiyasbed karub Pool ye dia doriib kuyaa yedmoon, “Ye mongkodkono yaa wowime.” andoon. 3 Andoona, Poolbed yedmoon, “Eb kuned kuu Godbed wowebdaneen kii. Eb kuu aadidmi ye karub kui. Ebbed Moses ye amob yaambed koweneb ne kangdod keruwewen kumban, ebbed ne yaa wowime ande weng kondeeb kuned kuu kuye amob dookbewen kii.” andoon.

4 Kwane, karub Pool ye dia doriib kumbed yedmeniwen, “Eb kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaa amkidbeeb kii!” andiwen. 5 Kwane, Poolbed inandoon, “Ne karuwa, nembed meenaan kuu ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobban manok andaan, amborom kuu God Ye Wengbed yedmoon kuu ‘Yiib korok yaa weng arewa dakmaib.’ ” andoon.

6 Andekore wedmoonka, Sanidirindan kumaom kuu Sedyusidaniib Farisidaniib kowe, yi yaa baandene yedmoon, “Ne karuwa, ne kuu Farisiman, angkon Farisiman ye mingki kii! Nimakarub dukniwen yiri kuu ika wadkere dembaniib andi ye inamen awinaan kumbed kangdod aom nenminiwen.” andoon.

7 Kwanandoona wengambiriwen kuu Farisidaniib Sedyusidaniib andokbe wengbiriwen. 8 (Sedyusidanbed yedmimaib kuu nimakarub dukniwen yiri kuu ika dembaibban, angkon engyusiib okad yiri ye awadiib kuu kwana kuu dowan andimaib, kumban Farisidan kuu barang ayoobmim kuu anam kuyiib ande dakmimaib.)

9 Kwane yirinde baande kami kuu darewoob kereene, Farisidan yena kuyaom Yuudan yi amob kedmengkandidan yenambed dore koromone

dakmiwen, “Karub kee ambarakmi kuu nubbed ma wedmindo. Mokuro, kingkin maambed o engyumbed ye yaa daanoon dee?” andiwen.
10 Kwane, wengbiri miin darewoob keriwen kowe, ana nangmi korokbed meenoon kuu “Pool kuu aye worobe kurubkurub keraniib kii.” ande unoon kowe, ana nangmidan yaa yedmoon, “Wene, Pool kuu yi yaambed nendenib nub ambiwoom nenwinime.” andoona wene nenwiniwen.
11 Kwane kuye amnoom kuu Pool yaa Yarimanbed mene doberene yedmenoon, “Eb kuu arudne! Ne dowad weng Yerusalem keyaom dakmewen kwane kuu Rom aom kwangkon dakmaneeb.” andoon.

Pool Ayem Ande Nuubnaan Kamiwen

12-13 Kwane awari kuu Yuudan yena 40yiib burudande ariyiib kuu mene nedbenib, okiib animaniib ani kuu korondaniib kwane Pool kuu aye bob kowiwedned ande kuye amobbed ongmiwen. 14 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib aamkonoyiib yaa wenenib yedmiwen, “Nub kuu animan kuu anaubban amob ongmuwen kuu Pool kuu aye bob kowuwedned. 15 Yiibbed Romdan yi ana nangmi korok yaa yenkandi weng kamune yedmime, ‘Nub dowaken kuu Pool ye dowad kuu kangdod aombed weng yena wengambarandamuub kowe, ika nenminibko karub yenambed dakmibko wengamberem.’ andime. Kwane, Pool kuu nenmananiib kuyaambed nubbed kiwaan arimbed aye kowanuub.” andiwen.
16 Kumban weng kee Pool ye mongkobbed wengamberekore, wene ana nangmidan yi ambiwoom wene Pool yaa daanoon. 17 Kwane, Poolbed Romdan yi ana nangmidan 100iib yi korok maa yaa baande yedmoon, “Kewedman kee eb korokiib yaa nenwenebko weng ma yedmenok.” andoon. 18 Kwanandoona, kewedman kuu ana nangmidan korem yi korokiib yaa nenwonoon. Nenwenene yedmoon, “Poolbed ne yaa weng kowoona wanaana, ‘Kewedman kee nen korokiib yaa wene ye kuu wengiib yedmandameen.’ andoonkob nenmanaan.” andoon.
19 Kwane, ana nangmi korokbed kewedman kuu dingki yaambed awine nenwene yi kirimo yaambed kaamonoon, “Ne yaa kuu komo weng daawandameeb?” andoon. 20 Kwane, kewedmanbed dakmoon, “Yuudan yi korok korok kuu weng kande ee andiwen kuu awari kuu eb yaa mene yenkande ‘Pool kuu Sanidirin aom nenmenebko, weng yena angkon ongme dakmibko wengamberem.’ ande mananiib kowe, 21 ee ande Pool kuu nenwanaab, amborom kuu karub 40yiib burudande arimbed kuu wedya biknaniiwe, Pool nenwananeeb kuu wedyambed ayi yeman andiwen kowe. Kwane yi kuu okiib animaniib korondenib Pool aye kowiwedned andi ye amob ongmiwen. Kwane, yi kuu nekwe dowan kerekoriwa, ebbed komo weng yedmaneeb kuyaamo meedme doriib.” andoon.
22 Kwane, ana nangmi korokbed kewedman yaa yedmenoon, “Eb kuu wene karub yena yaa weng kee ne yaa daawewen ande yedmendaab.” andekore, kewedman kuu domonenoona wonoon.

Pool Kuu Saesaria Yiri Nenwiniwen

23 Kwane, ana nangmi korok darewoobbed ye korok ayoob baandoona miniiwa yi yaa yedmoon, “Ana nangmi karub 200iib hoos karub 70yiib, ana nangmi karub maradiib kuu 200iib kwane nekwiiwo kibik amnoom 9 oklok kuu Saesaria yaa Pool nenwinime. 24 Pool kuu hoos maa kankonibko kwarimbed diboroko, hoos yenayiib Gavana Feliksiib yaa nenwinime.” andoon.
25 Kwane, ana nangmi korokbed kerek kuu kamune wongkoon,
26 Ne Klaudius Laisias.
Nub korok amun, Gavana Feliks, nembed eb yaa amun amun keebdaan.

27 Karub kee nenkowaana nenminiib kee Yuudanbed aye kowandamiiwe, nembed ne ana nangmidaniib be weneni awine burudankare nendaan, amborom kuu ye aningko kuu Rom aom angkeen nekaadkeraan kowe. 28 Kwane, komo dowadbed ye kuu burone ayandamiib kaadkerande yi korok korok Sanidiriniib yaa nenwanaan. 29 Kumban yi amob yaambed wengbiriwen kumbed kangdod nenwiniwen. Kwane, kuye dabab koni dowadbed ye ayiwed bobni ye kiwaaniib wii kankaani ye kiwaaniib kuu ma wedmindo.
30 Kwane ye ayem andi nuubnaan kami kuu karub maambed yedmewoona kaadkerekorid, kumbed kirodmo ye kuu nenduni eb yaa kowaankob monoon. Kwane yedmaankob, ye yaa kangdod aombed dabab konandamiibdan kuu, yika yomanbed yi weng kuu eb yaa kanmananiib. Kwane wongkoon kui.
31 Kwane, ana nangmi korokbed weng kondoon kuu amnoombed kwane ambangkiwen. Kwane, Pool kuu nenwene Antipatris taun kuyaa doriwen. 32 Kwane, awarimbed yonka weniibdaniib kuu yi ambiyoom ika winiiwa, hoos karubmo Pool yoom kwane winiwen. 33 Kwane, yimbed nenwene Saesaria yaa nandekoriwa, kerek Gavana yaa konenib Pool kwangkon ye dingki yaa domoneniwen.
34 Kwane, Gavanambed kerek kuu kimingkanekore Pool yaa kaamonenoon, “Eb kuu porovins kunaman?” andoona “Silisia” ande inandoon. 35 Kwane wengamberekore, yedmoon, “Eb yaa dabab kee kabdandamiibdan mananiib kumbed eb kangdod kee wengambaraniin.” andoon. Kwanandekore, ana nangmidan yena yaa yedmoonkob Pool nenwene wadnari maa Gavana yambib kwaab manimanandeb Erodbed yenboon aom oone dobiriwen.

24

Pool Ye Dabab Weng Kuu Feliksbed Wengamboroon

1 Aron angkoyiib dowan keruune, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Ananaiyas yoom aamkono yena yoom kangdod wengangki ye karub Teetulus yoom Saesaria yiri winiwen. Kwane, yi weng dabab Pool yaa kuu kanmene Gavana Feliks yaa koniwen.
2-3 Kwane, Pool yaa baandoone monoone, Teetulusbed weng dabab dowad kuu kamune dakmoon, “Ee, miin amunman Feliks. Ebbed korok kerewen kumbed nub yaa nangkema iwari yewenub ongmewen kumbed aron doboob keroon. Kwane, eb meeni kangdombed ambibkin keyaom kee komo komo arewa keroon, kiwaan o amob o kwamune kui, kuu ongmenabewen. Nub kuu nub niindem aom koremiib kubi dowaken amun amun kuu eb yaa kabduwen. 4 Kwane, eb yaa aron doboob awinembaranuub kuu ne dowakenban kowe, eb yaa nangkabduub kuu nub yaa mimyob keendeneb, nub weng dukmen kee wengambere.
5 “Kedi, karub kee ambibkin korem aom kuu yembed Yuudan yaa dabab yemoon benmeneboon kowe, yi korem kuu yirinde baande kamenib monmanme ingmimaib. Kwane, ye kuu Nasarindan* yi korok. 6-7 Kwane, ye kuu kurikuri boyambib darewoob ye karadkono monmarande kamoon kowe awinenuwen.† 8 Kowe, ye yaa dabab kee benmene konuwen kuu ebka id anam kuu wedme kaadkeraneeb.” andoon.

* **24:5:** Yuudan yi korok korokbed Yesu Nasaretman ye yoman winiwendan yaa kuu Nasarindan ande yedmimaib. † **24:6-7:** Buk Kwamiwen kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Nub dowaken kuu nubka nub amob yaambed wengyundandamuub kumban, Laisiasbed naawonmo nenwenekore ewiib yaa winime andoon.

9 Kwane, Yuudan korem menebiwen kuu weng kuu dakmeen kuu anam
kii ande kamiwen.
10 Kwamiiwa, Feliksbed Pool yaa dingki ok domene yedmoone, Poolbed
dakmoon, “Ne nekaad, eb kuu ambibkin kemaom kee weeb yena eb kangdod
kerundimaab kowe, ne kuu kubiyiib neka ne dowad koromone inande eb
yaa dakmaan.
11 “Ne kuu aron kibirebbed anuk kuu benme benmeyiibmo kumbed
Yerusalem aom kurikuri keri dowad wanaan. Kee ebka darobe wedmene.
Kukuu yobdoodban. 12 Weng dabab kawandamiibdan kee kurikuri boyam-
bib darewoob yaa kuu ma wedmewiiwa, karub yena yoom ma wengbirindo,
kwane siti aom o kurikuri ambib maa maa yaa kadaareb ma be nedbe
yarebindo. 13 Kwane, yi kuu eb yaa yi dabab weng kee anam kwanoon ande
eb yaa weng id ma korobe kabdindeban.
14 “Ne kuu anam ke yedmebdaan kei, anam ne kuu nub awoya yi God yaa
Yesu ye kiwaan arimbed kurikuri kerimain. Kumban kiwaan kee yimbed
dudi ande yedmimaib. Kumban, ne kuu Moses ye amob weng koremiib
unyemanbed profesi weng dakme wongkiweniib anam ande awinaan.
15 Kwane, nimakarub amundaniib arewadaniib dukniwen yirimbed korem
ika dembaniib ande karub keembed God kuu kwananeen ande meeniwen
kuyaa kuu nangkon kwananeen ande meenaan. 16 Kwana kowe, ne kuu
karub yi arinambo ariyiib God ye arinambo ariyiib kuu ne meeni dobiri
inamen kiwaan korem kuu ma ambarakmain ande kamimain.
17 “Kwane, ne kuu weeb yena Yerusalem aom koronde wanaan kowe, ne
karub yena kamboknondan yaa bangkandi yemaniib God yaa bangkani ye-
maniib be bangkandok wanaan. 18 Kwane, amob okambi kameni kwanaan
kumbed kurikuri boyambib darewoob kuuk aom kwane wanaane wed-
mewiwen. Kwane kuyaom kuu nembedmo wanaan, kadaarewiibban.
Kwane kuyaom kangkon ne kuu karub yenayiib ma yirinde baande ka-
mindo.
19 “Kumban Esia ambibkin yaambed Yuudan yena miniwen kumbed
dabab kee kanminiwen kowe, kangdod aombed dabab kawandamiib kuu yi
kuu benminiiwa yimbed eb arinambo arimbed dakmaniib kumbed yimin.
20 O ke miniwendan kee kangdod Sanidirin aombed komo ambarakmaane
wedmiwen kuu daandime. 21 Kumban nembed ma kamaan kuu yi arinambo
arimbed baandaan, ‘Bobniwen yirimbed ika wadkere dembaniib andi ye
inamen awinaan kuye dowadbed kibikee yiib arinambo ari kangdod aom
dobaraan.’ andaan.” andoon.
22 Feliks kuu Yesu ye kiwaan weng kuu wengambere yimin keroon.
Kwane, yi yaa yedmoon, “Weng keyiib kee ana nangmi korok darewoob
Laisias mananeen kumbed weng keye dabab dowad kuu wengyundaniin.”
andekore kangdod kebenoon. 23 Kwane, Feliksbed Romdan yi ana nangmi
korok maa yaa yedmoon, “Pool kee yiibbed oonenime, kumban komo ye
yaa dowan kuu ye angkodmiambed mene wedmene awane konaniib kuu
yimin.” andoon.
24 Kwane, Feliks kuu aron yena kere ye wonong Durusila yu kuu Yuu
wonong kuyoom menene Pool yaa baandoone, mene Yesu Keresu ye weng
dakmoona yi wengambiriwen. 25 Kwane, Poolbed dakmene yorokmo do-
biri ye wengiib ebmeren ongme kangkadme dobiri ye wengiib Godbed
wengyundi aron mananuun ye wengiib dakmoon. Dakmoone, Feliks kuu
uniyiib kerene Pool yaa yedmoon, “Yimin, yimin. Eb kuu wene. Aron
maambed aroniib keraneen kuu angkon ika ma baandako ma mene dakme.”
andoone Pool domoneniiwa wonoon.

26 Kwane, Feliksbed aron maa maa Pool kuu baandaana manaana dakmenabimaib, amborom kuu Feliks ye dowaken kuu Poolbed yemyeb od kawoko wii aom nen angka kowanded kowe, kumban Pool kuu kwanindo.
27 Kwane, weeb ayoowiib dowan keroone, Feliks kuu domonde wonoone, ye yumbon kuu Pookius Festusbed kandoon. Kumban, Feliks kuu Yuudan yaa kubewime anded kowe, Pool kuu nen angka kowindo.

25

Pool Kuu Festus Ye Arinambo Ari Wonoon

1 Festus kuu Yudea ambibkin kumaom monoone, aron ayoobmimiib dowan keruune, Saesaria aombed Yerusalem yaa wonoon.
2 Kwane kuyaambed, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi korok korok yena yoombed Festus yaa wenenib, Pool yaa dabab koni ye weng kuu koniwen. 3 Yi kuu Pool kiwaan yaambed woob kowenib ayi yeman weng ongmiwen kowe, Festus yaa naawonmo nangkanande dakmiwen, “Eb kuu nub dowaken yaambed ambangke, nub weng wengambere. Pool kuu Yerusalem ari nenmene kowebko ye dabab dowad kuu keyaambed wengambereni yeman.” andiwen.
4 Kumban Festusbed inande yedmoon, “Pool kuu Saesaria yiri nen ooniwen. Kwane, ne kuu aron doboobban arimbed ikakman kuyaa wananiin kowe, 5 karub ye kuu ambarakmiyiib keroka, yiib korok korok yena ne yoom wene kuyaa kangdod aombed ye yaa dabab kuu konime.” andoon.
6 Kwane, yi yoom kuyaom doboroon kuu aron kaning kaningiib o angko angkoyiib areb kerekore, Saesaria yiri ika wonoon. Kuye awari kuu Festus ye kangdod nandene diberene Pool nenminime andoona, nenminiwen.
7 Kwane, Pool nenmene kowiiwa doboroone, Yuudan Yerusalem arimbed miniwen kumbed ye awanewandenib dabab darewoob yemooniib ye yaa benmenebiwen. Benminiwen kumban, kuu anam ambarakmoon andi dowad id ma korokbindo.
8 Kwanandiiwe, Pool yekareb koromone inande dakmoon, “Ne kuu Yuudan yi amowiib kurikuri boyambib darewoob yaayiib Romdan yi korok Saesaayiib yaa kuu ne ma ambarakmindo.” andoon.
9 Kumban Festus ye dowaken kuu Yuudan yi dowaken yaambed awinako ne yaa amun andewime ye dowadiib kowe, Pool yaa kaamonenoon, “Eb yaa dabab bangkabdiwen kee Yerusalem arimbed nembed wengyundaniin kuu eb dowakeniib dee?” andoon.
10 Andoona, Poolbed inandoon, “Ne kuu Saesaa ye kangdod aom dobaraan. Dabab kekee kangdod kee yeman. Ne kuu Yuudan yaa kuu ma abdon kamendindo. Kwamune kuu ebka ongme ebkaadkerewen kui. 11 Kumban aye kowi ye ukum ye ambarakmi kuu nembed kwane kamaan keraneen kuu koromone aye kowi ye ukum ne burudanda ande kamainban. Kumban dabab kee Yuudan keembed benminiwen kuu anamban keraneen kuu ne kuu yi dingki ari kowi yemanban. Kwani kowe, ne kangdod kuu Saesaambed wengamberewok!” andoon.
12 Kwane, Festusbed kwane wengamboroone ye weng andangkidan yoom yikareb andangke dakmiiwe, Festusbed yedmoon, “Ebka yedmeeb kuu Saesaambed eb kangdod kuu wengamborok andeeb kowe, Saesaa yaa nenkowaan kii.” andoon.

Pool Ye Weng Festusbed King Agripa Yaa Daanoon

13 Kwane, aron yemoonban keruune, king Agripa yoom Beenis yoom kuu Saesaria taun aom Festus yaa kubenok miniwen.

14 Aron yemoon kuyaa dobarandamiib kowe, Festusbed king Agripa yaa
Pool ye dabab ye kiwaan komarewa kuu ambobanoon, “Karub kee Feliksbed
nen wii aom kamonoon. 15 Ne Yerusalem ari wanaan kuu God dore Yuudan
dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib korok korok yenayiibbed ne yaa
yedmewiwen, ‘Ye dabab kuu eb yaa kabduub kowe, ukum kone.’ andiwen.
16 Kumban nembed yi yaa yedmendaan kuu Romdan yi amob kumaom kuu
dabab kankoni dowad karub kuu ye bondan yoom kangdod aom awuniiwe
yi weng wengamberekore inande koromone dakmindo kumbed ukum koni
kuu yiminban.
17 “Kumban keyaa miniwen kuu ne yi yaa ma kombemkayok kamindo.
Kwane, kuye awari kuu kangdod nandekori yedmaane, karub kuu nenmini-
iwe, kangdod kuu wengamberenaan. 18 Nembed meenaan kuu ambarakmi
miin arewa kamoon kumbed dabab wengiib kanminiwen kumban, dak-
miiwa wengambaraan kuu ambarakmi abdon dareb yemanban. 19 Kukuu
yika yi kurikuri dowadiib, karub Yesu bobnoon kuu wadkere doreen ande
Poolbed dakmeen kuye dowadiibbed wengbiriwen kumbed kangdod keri-
wen.
20 “Kowe, ne kuu dabab keye dowad kuu inamen kwanaki ande ye
weng ma kondindo. Kowe, Pool yaa kaamonenaan, ‘Eb kangdod kerubdi
dowad kuu Yerusalem arimbed wengambaraniin kuu yimin dee?’ andaan.
21 Kumban Poolbed yeka yedmoon, ‘Saesaambed ne kangdod kuu wengam-
borok.’ andoon kowe, ye kuu weng kondaana awinene oonenaniiwe, kwane
wene nembed Saesaa nenkonaniin kuu yimin keraneen.” andoon.
22 Kwanandoona, Agripambed Festus yaa yedmoon, “Karub kee ye weng
wengamberenandamiin.” andoon. Kwane, Festusbed inande yedmoon,
“Kwani kowe, awarimbed wengamberene.” andoon.
23 Kwane awarimbed, king Agripa yoom Beenis yoom miniiwe, karub
yenambed yidin mene kibi wurumenib “King meneen yoo!” ande baandi-
iwe, king yoom Beenis yoombed ana nangmidan yi korok dareb darewiib
siti korok dareb darewiib mene nedbiwen. Nedbenib, king yaa dakmi ye
wadnari darewoob aom aomniwen. Kwane, Festusbed yedmoone Pool kuu
nenminiwen.
24 Kwane, Festusbed dakmoon, “King Agripa yoom karub kane kane korem
kee nuwiib yaa nedbiwen yoom. Karub kee wedmime! Ye kuu Yuudanbed
Yerusalem aomiib kemaomiib ye yaa yi weng dabab kanmene konenib,
okad kiri kee dobiri yiminban bobnaneen kuu yimin ande baandiwen kui.
25 Kumban nembed ye wedmenaan kuu abdon ambarakmi dareb ye bobni
andi yeman kuu ma kwanindo. Kumban yekareb yedmoon kuu ‘Sae-
saambed ne kangdod kuu wengamborok.’ andoon kowe, nembed yedme
kowaan kuu ‘Saesaayiib yaa nenkowaniin.’ andaan.
26 “Kumban kibireb kee nub yariman Saesaa yaa kuu komo weng wongke
keenaniin? King Agripa, eb yoom korok korok nedbiwen yoom kuu yiib
arinambo arimbed nenmanako, ye weng wengamberekoruwe darobenub
nenkowi ye dowad kuu wongkaniin, 27 amborom kuu dabab wengiibbanbed
nenkowaniin kuu yiminban kowe.” andoon.

26

Poolbed Yeka Koromone Inande Dakmoon, King Agripa Yaa

1 Kwane, king Agripambed Pool yaa yedmoon, “Eb kuu eb dowad dakma-
neeb kuu yimin.” andoon.
Kwane, Pool kuu ye dingki kankoonene yeka ye dowad koromone inande
dakmoon, 2 “King Agripa, kibik aron kee ne mene dobereni, Yuudanbed

ne yaa dabab kawiwen ye weng korem kuye dowadbed neka koromone
inande dakmandamaan eb arinambo arimbed kuu amun ande meenaan,
3 amborom kuu eb kuu Yuudan yi dobiri kiwaan amowamowiib yi weng-
berenabiyiib kuu ebkaadmo kerewen kowe. Kwanikob, ne eb yaa nangkab-
dande kamaan kuu yodbirimban iwarimbed ne yaa wengamberewe.

4 “Ne kuu dana yaambed ne ambibkin aomiib Yerusalem aomiib ko-
marewa dobaraan kuu Yuudan korem kuu yikaadkeriwen. 5 Yi yoom kuu
aron doboob dobaraan kowe, ne kuu yi korem kuu yikaadmo keriwen.
Kwane, ne kuu amob yemoon ye Farisi keraan. Kwane kerekori, amowamob
korem awine dobaraan. Kwamune kuu yikaad, kumban ee andaniib dee?

6 “Kibireb kuu Godbed nub awoya yaa weng kunduk kurin yedme kowoon
kuu meedmiinkob ne kuu kangdod aom nenminiwen. 7 Keye weng kun-
duk kee nub nimakarub amyenimbon wad ayoowiibbed amnoomiib aw-
ingyawiib kurikuri kamembirimamenib id anam keri yaron yaa meedmiib.
Kwanekob ne kangkon keye weng kunduk kee meedmiin kumbed Yuudan
kuu ne yaa dabab kanminiwen. 8 Godbed nimakarub dukniwen yiri kuu ika
baneenkob wadkere dembaniib ye weng yaa kuu yiib kuu yiminban andiib
dee?

9 “Anuk yiri kuu ne kwangkon kiwaan yemoonbed Yesu Nasaretman yaa
bon keraan. 10 Kowe, kekaneyiib kee Yerusalem aom kuu kwane kamaan.
Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb dareb
yaambed weng aromkono kandeni, kwane God ye yorokmodan yemoon ben
wii aom kamobeni, yena kuu yengkadmi dowad be minimaib kuu duknime
andimain. 11 Kwane, aron yemoon kuu wene kurikuri ambib maa maa aom
ben ukum kerundimameni, Yesu yaa amkidbime ande dedmobendimain.
Arud darewoob wande inamen mimo kee kereni, ambibkin maa maa yi
siti aom kangkon weneni, anam andiwendan kuu yenbandimo kamaan.
12 Kwane, aron maa kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi ko-
rok dareb dareb yaambed kwame andi ye weng kandekori, Damaskus ari
wanaan.

13 “King ee, kee wengambere. Kwane, aronkob areb kuyaambed kiwaan
ari weniine, nambiri darewoobbed aron yu nambiri burudandoon kumbed
ambid arimbed yurene, ne yoom karub ne yaa awawiweniib yoom yaa kan
awanewandoon. 14 Kwanoone, nub korem okad yiri kirobuwen. Kwane,
ne wengambaraana Yuudan yi wengbed yedmoon, ‘Sool, Sool, eb komande
ne nenbandeneb dabab durud yewed kawimaab? Eb kuu kameeb kuu
buromakaumbed ye yariman yaa yon kiranmande kamoon kumban ye at
yidkang yaa wowimaan areb kameeb kii.’ andoon.

15 “Kwanandoona, nembed kaamonaan, ‘Yariman, eb kuu kane?’ an-
daane, Yarimanbed inandoon, ‘Ne kuu Yesu, ebbed nenbandeneb dabab
kawimaab kui. 16 Kwane, yeedere yaro dore. Nembed ewiib yaa kee man-
aane wedmewen ye dowad kuu, eb kinaankob ne deme awineneb, nembed
komo kamaan wedmewen ye wengiib nembed korokbebdaniin ye wengiib
benwene dakmaneeb kui. 17 Kwane, eb nimakarub yi arud barangiib
Yuudanban yi arud barangiib keebdandamiib kuu eb nenkowaniin. Kwane,
nembed eb kuu yi yaa wene andaniine weneneb, 18 kwane wene ebbed
yi indob nandeneb, kumun aom doriibdan kuu ebbed nambiriyiib yaa
benweneneb, Seten ye aromkono aom doriibdan kuu ebbed God yaa ben-
wananeeb kii. Kwananeeb kuu Godbed yi ambarakmi kuu are nonondan-
daneene yi kwangkon ne yaa anam andiwendan Godbed yorokmo ongmene
yi yumbon kondoon kuu yi kwangkon kandaniib ye dowad kui.’ andoon.

19 “King Agripa yee. Kwanandoon kowe, ne kuu God yaambed wane kee
wedmenaan kuu wengamberedandainban. 20 Kowe, ne kuu kee dakmimain
kuu ‘Yiib ambarakmi abdon yaa kuu koronde God yaa amonombe menenib,
anam andiwen korokbi ye dowad inamen amunmo awinime.’ andimain.
Ibduruk kuu Damaskus aomdan yaa kumbed wene Yerusalemdan yaa
kumbed wene Yudeadan yaa kumbed wene Yuudanban yaa kwane daandi-
main kui. 21 Kwanikob, kwanimain kowe Yuudanbed kurikuri boyambib
darewoob kuuk aombed burowe awinewekoriwa neene kowande kamiwen.
22 “Kumban ibduruk daandaan ye aronbed mene kibikee, Godbed awaw-
imaankob mene nimakarub aningko darewoowiib embengiib yiib korem
yiib arinambo ari kee weng amun kanmene dobaraan. Ne weng kee profesi-
dan yoom Moses yoombed kwananeen ande dakmimaib kuu ibmo keroon,
nembed burudande arimbed ma dakmokban. 23 Weng kuu kei, Godbed
Kinoona Monoonman Keresu kuu durud yewed kandene bobnekore, yedin
bobni yirimbed ika demboon. Demboon kumbed nambiri ye wadkeri kuu
Yuudaniib Yuudanbaniib yaa daandoon.” andoon.
24 Kwane kuyaambed Festusbed Pool ye weng ombedandene emendene
yedmoon, “Warudki weng ai! Pool, eb kaadkeri darewoob kumbed nen
warudki kerubdoon kii!” andoon.
25 Kwanandoona, Poolbed inande yedmoon, “Amunmoman Festus. Ne
kuu warudkimbanaa. Ne kuu weng anam weng id amuniib dakmiin.
26 King Agripa kuu barang korem kee dakmiin kee ye kuu ma koroniibban
kowe, ne kuu ye yaa arudkonomombed dakmiin. Yesumbed komo kamoon
kuu nimakaruwiibban angkambed kamindo kowe, king Agripa kuu korem
wengambere ye kaadkeroon, weng maa ma biknindo.
27 “King Agripa, eb kuu profesidan yi weng kurin dakmiwen kuu anam
andewen dee? Nembed nekaad kuu kee anam andewen kii.” andoon.
28 Kwanandoona, king Agripambed Pool yaa kaamonoon, “Kwane kowe,
nangkawebko aron dukmen mana kuyaombed ne kuu kuristen kerani-
inoo?” andoon.
29 Kwane, Poolbed inande yedmoon, “God yaa kurikuri keraan kuu aron
dukmeniib o aron doboowiib kumbed eb yoom nimakarub korem kee
nedbenib wengaib yoom kuu anam andenib nembed kekanaankin kerime
andid, kumban sein kee kwamuneyiibban kerok.” andoon.
30 Kwanandoona, king yedin yaro demboone, kwane Gavana yoom Beenis
yoom kane kane yi yoom dibiib yoom dembiwen. 31 Dembiiwa, king yoom
yi yoom kuu wadnari koronde wenenib, man dakmoon dakmoon kamiwen,
“Karub kee wii aomni yemanban o bobni yemanban.” andiwen. 32 Kwane,
king Agripambed yedmoon, “Karub kee Saesaambed ne kangdod wengam-
berewok ande yedmindo karen, domoneniwed wini yeman karen.” andoon.

27

Pool Kuu Rom Yaa Andowe Nenwonoon

1 Kwane, Pool kuu Rom yaa nenwini dowad korok korokbed yedmiwen,
“Itali yaa Pool yangkodmia yoom wananiib kuu yimin.” andiwen. An-
dekoriwa, Pool yoom wiidan yena yoom kuu andokbe ben Romdan yi ana
nangmi korok maa yaningko Yulius ye dingki ari nongkobiwen. Ye aningko
kuu Saesaa ye platun aom angkeen. 2 Masedonia ye siti Tesalonaikaman
Aristaakus kuu nub yoom wonoon.
Kwane, nub kuu Adramitium taun ye parai motod aom awunekoruwa,
Esia ambibkin ye taun karamok kebed angka dange weniib yaa andowe
yanuwen. 3 Kwane, awari kuu Saidon siti yaa wirinuwen. Wirinuuwe,

Yulius kuu Pool yaa mimyob keenoon kowe, ye yaa komo dowan kuu angkodmi yenambed awani dowad domonenoona wonoon.

4 Wenekore, ika monoone, Saidon domonde karamok yikim angkambed wunuwen, kumban nuub kuu nub wenuub ye arinambo arimbed menene dedmonoon kowe, kande Saipurus dudbi kuye kerekmen anukbed kaokne dewunuwen. 5 Kwane, dudbi domonde Silisia ambibkin kere Pamfilia ambibkin kere kuyi karamok dore yanenub, Laisia ambibkin ye taun Maira yaa wirinuwen.

6 Kwane kuyaambed ana nangmi korokbed Aleksandriadan yi parai motod wedmoonka, Itali yaa wanandamuun kowe, nub kuu kumaom ben kamboroon. 7 Kwane, parai motodbed yanuwen kuu aron yemoon yobdoodiibbed emamo wene Kinidus taun yaa munuwen. Kwane, nuub darewoob kumbed dedmonoon kowe, kaom wini koronde kuri wunuwen. Kwani kowe, kande Kurit dudbi kaokne Salmone taun yaa wunuwen. 8 Kwane, karamok kebedkamo yobdoodiibbed emamo kaom wenenub, Lasea taun burudandenub taun dia yaningko Okbon Amun kuyaa wirinuwen.

9 Emamo wunuwen kowe, Yuudan yi Ambarakmi Arem ye Orok yaron burudanduwen. Kwani kowe, nuub darewoowiib oknondok darewoowiib am darewoowiib yaron keroon. Kwane, karamok arimbed wini kuu miin yobdood bobnikin.

Kowe, Poolbed ongkandoon, 10 “Karuwee, nub kiwaan kee wanandamuub kee wedmaan kuu dabab yobdood darewoob manandamoon kowe, barangiib motodiib nub kangkon nub yena kuu nuwiib duknanuub areb kii.” andoon.

11 Kumban ana nangmi korok kuu Poolbed ke dakmeen kee wunedande, motod awinoonman yoom motod yu yariman yoom yimbed komo ongkandiwen yaamo wengamboroon. 12 Kwane, motod wirinimbon kee yuruk aron ye motod wirini yemanban andimaib kowe, motod aom doriibdan yemoonbed yedmiwen, “Burudande wene Finiks taun yaa nandem. Yuruk aron kowe, kuyaambed wirine kuyaambed doberem.” andiwen. Finiks ye motod wirinimbon Kurit dudbi aom kee amun yeman. Motod wirinimbon awuni kiwaan kuu kari dore kaom dore wedya, ma kuu kuri dore kaom dore wedya kowe, oknondokbed motod monmarindeban.

Karamok Arimbed Nuub Darewoob Monoon

13 Kwane, yiri kiri ye nuub kuu emamo wuruwaan. Kwane, karub yimbed meeniwen kwane ambangkaneen andiwen kowe, ok yiri kaaniwed angkanod dobiri yeman kuu kan motod aom kowiiwa, emamo karamok kebedkamo wunuwen.

14 Kwane, wene ambab winindo kumbed nuub darewoob kari kere kangka kere wedyambed dudbi angkarambed monoon. 15 Kwane, nuub kuu parai motod yaa naawonmo dedmonoon kowe, ninanabubka yiminban kere koronduuwa, nuubbed yeka awuune kanwonoon.

16 Kwane, dudbi embeng yaningko Kauda kaatmo kaokne wunuwen kumban parai motod ye ud dingki oknokdokbed monmarandameen kowe, miin yobdoodiibbed bamdaane nan motod animari kowenub yengbuwen. 17 Yengbuuwa, motod demedanbed motod kuu domangkaun ande nongbed awanewande yerengkiwen. Kwane, uni dareb keriwen, amborom kuu motod kuu nuubbed Siritis ye kubuk kamkonomban yaa kanwananuune daane kereknanuune oknondokbed wowe domokbe yanuun ande meeniwen kowe, paraiyiib nongiib be yiri nongkobekore nuubbed naawon dedmobi yaambed ok dedmone ema wini yeman karamok yiri kaaniwen.

18 Kwane, awarimbed nuub kuu aromkono darewoob kai keroon kowe,
motod owongab keri dowad berengki ye yiribman kuu ben ok yiri kiranmi-
wen. 19 Kwane, aron ayoobmim ari kuu motod nongiib motod aom awini
barang yenayiib kuu motod demedan yikareb ben kiradmiwen.
20 Kwane, aron yemoon kuu aroniib mindongiib kuu wiibbed kebendeen
kowe ma wedmindo, amborom kuu nuub darewoob kuu awuunoon kowe,
nub kuu wadkeranuub andi ye meeni kuu dowan kerekoruwa, nub korem
kuu duknanuub anduwen.
21 Kwane, nimakarub kuu animaniib ma anindo kuu aron doboob
keroone, Poolbed yaro dore yedmoon, “Yiib kuu ne weng wengambiriwen
kumbed Kurit yaambed yanindo karen kuu kee kamune keraanban kere
kwane yiib barangiib yiib kuu biknaibban karen.
22 “Kumban nembed yedmaan kuu yiib korem kuu nub wadkeri bikna-
neen ande unaib. Arudkono kerime, amborom kuu nub korem kuu ma
bobnaubban kowe. Kumban motod kuned kuu domokbe monmaranuun kii.
23 “Kinon amnoom kuu ye deme awinaan ye God, ne Yariman kui, ye en-
gyumbed mene ne angkara doberene 24 yedmewoon, ‘Pool, eb unaab. Eb kuu
Saesaa ye arinambo ari dobereneb eb kangdod dakmaneeb. Kedi, Godbed
mimyob keebdekore, nimakarub korem eb yoom weniib kuu oonaneene
wadkeraniib.’ andoon. 25 Nembed anam andaan kuu Godbed daawoon
arebmo keraneen kowe, yiib korem kuu aromne arudnime. 26 Kumban nub
kuu nuubbed kanawane dudbi maa yaa kanwananuune motod kuu daane
kereknanuun.” andoon.

Motod Domokbe Monmareen

27 Kwane, Adriatik karamok animari nuubbed dedmone kanawane yareen
kuu aron 14iib keruune, kuye amnomnom yaa kuu motod demedan kuu bid
dia doruwen ande meeniwen. 28 Kwane, yimbed dabab barang nong yaa
boronekorib, bid ye ambab ok yiri kuu kumun kamiwen. Kwane, ibduruk
keriwen kuu 40 mitasiib. Kwane angkon mamaa kumun keriwen kuu ye
ambab yiri kuu 30yiib keroon. 29 Kwane, motod kuu wene dumnad yaa
wowe monmaranuun ande uniwen kowe, ok dedmone ema wini yeman
kaningiib yibi anuk kuu ben kambiriwen. Kwane, ware nambiri kondok
ande kurikuri keriwen.
30 Kwane, motod demedan kuu ambo ari ok dedmone ema wini yeman
yena kankamoni kuranbed ud dingki kuu ok yiri kankaane kirokmone
wanande kamiwen. 31 Kwani kowe, Poolbed wedmendekore ana nangmi-
dan yoom yi korok yoom yaa yedmendoon, “Motod demedan kee wananiib
kuu yiib kuu wadkeri kiwaaniibban keraniib kii. Kowe yi kuu nub yoom
dobirime.” andoon. 32 Kwanandoon kowe, ana nangmidanbed wene ud
dingki nong kuu nanmiiwa kanwuneen.
33 Kwane, awariwinimbed Poolbed yedmoon, “Aron 14iib kuu yiib kuu
unimbed kerekniyiib animaniib ma anindo kowe, 34 kibireb kee animan
kuu anime. Ke yedmendaan kei, kwananiib kumbed yiib kuu aromnenib
wadkeraniib kii. Kwane, yiib korem mimim yaa kuu barang maambed ma
yaanban.” andoon.
35 Kee kwane dakme dowan kere, om kande yi arinambo arimbed God
yaa eso andekore dookbe anoon. 36 Kwanoona, yi korem kuu arudkono
kere animan kuu aniwen. 37 Nub korem motod aom aomnuwen kuu 276iib.
38 Kwane, yi korem kuu animan ane mikmone yimin kerekoriwa, wiit
yob yowo korem kuu ben ok yiri kambiriiwa, motod kuu owongab kere
kanawaneen.
39 Kwane, aron yuruune namboroone okad wedmiwen kumban, okad
kane yikaadban keriwen. Kwane, kubukiib bid kebediib kuu wedmiwen

kowe, “Motodbed bid kebed yaa wene kubuk ari daane kereknem.” ande yedmiwen. 40 Kowe, ok dedmone ema wini yeman yi nong kuu nanmekoriwa, kamundi awinoon ye nong kuu dudberenib, kamundi awinenib, ambo ari parai kuu dudbere kankooniiwe, nuubbed awuune kanwonoona, bid yaa wunuwen.
41 Kumban wedya kuu kubuk okad ari daane koneen maa kuu kwane motod ambo kuu angkanenu kwane kaborokminban muubneen. Kwanekoru, motod yibi anuk kuu oknondokbed wowe baangkuune kurubkurub kereen.
42 Kowe, ana nangmidanbed wii karub korem kuu ok ambe bid dore kirokmone wanaib ande weng ongmekorib, yengkadmande kamiwen. 43 Kumban ana nangmi korokbed Pool kuu ayimban ande kebendoon.
Kwanekore yedmoon, “Kane kane ok ambaniib yimin kudin okambe bid yaa yanime. 44 Kwane, yena kuu motod baangkeen ye at barad barad kumbed benib ambenabe bid yaa yanime.” andoon. Kwane, yi korem kuu bid yaa yaro doriwen.

28

Malta Yaa Okambe Doriwen

1 Kwane, okambe yaro bid dore wedmuwen kuu dudbi yaningko Malta. 2 Kwane, amiib muneene yuruk darewoowiib kanduwen. Kwane, dudbidan kuu nub yaa angkodmende amoyiib nengkenib nub yaa kubende miin amun amun kamendiwen.
3 Kwane, Pool kuu atok aangke ben nengkanaboone, niindok kuu amoyiibdem yaambed kirod yarone Pool ye dingki yaa domoneen. 4 Kwanoona, ambiwan kuu Pool ye dingki yaa niin wedmekoriwa, yi angkodmia yaa yika man yedmenoon man yedmenoon kamiwen kuu “Ye kuu kuman yenbandi karub kii, amborom kuu karamok kuu bobni yeman kumbed ambe doroon kumban, ye ambarakmi dowad kumbed bobni yeman maambed ye yaa monoon kowe.” andiwen. 5 Kumban Pool ye dingki yaa niin kuu yoborowane amot aom dan koraroona denoona durud yewed ma kandindo.
6 Kee kwanoon ye yoman kuu Pool ye dingki yingkaneena kombere bobnaneen ande meeniwen kumban, aron doboob kerenombiribka ma kwanokban kowe, yikareb yedmiwen kuu “Ye kuu god maa monoon kii!” andiwen.
7 Dudbidan yi korok yaningko kuu Publius. Ye okad kuu nub doburuwen dia kowe, yembed ben ambiyoom wonoone, ye ambiwoombed aron ayoobmimiib doburuuwe, nub yaa amunmo angkodmenandoon.
8 Publius ye awodki kuu ot arewa umkaniib anikadiib keroon kowe, durud yewed kande angkeen. Kowe Pool wene wedmenekore kurikuri kerene ye dingki ye ari kowoona, amun keroon. 9 Kee kwanoona wedmekorib, dudbidan bob anikadiib yena korem kuu Pool yaa benmenebiiwa ongmenandoon.

Rom Yaa Winiwen

10-11 Kwane, yi kuu kiwaan yemoonbed nub aningko kankooniwen. Kwane, wood ayoobmim dowan keroona, nub kuu motodbed wanandamuuwa, nub yaa komo barang dowan keroon kuu kwane nekwe bangkandiwen, nub yaa. Kwane, Aleksandriadan yi parai motod maa yuruk aron kumaom kuu dudbi okbon yiri kuyaa doruun kumbed wunuwen. Motod kuye aningko kuu God Ayoob Dabak kui.
12 Kwane, nub kuu wene Sirakyus siti aom wirine aomdere aron ayoobmimiib doburuwen. 13 Kwane kuyaambed kuu motodbed wene Regium siti aom nanduwen. Kuye awari kuu nuub kurimbed awuune monoon kowe, aron ayoobmombed Puteoli taun yaa wunuwen.

14 Kwane, anam andiwendan yena durunduuwe, yimbed nub yaa yedmiwen, “Nub ambib Rom angka wenem. Nuwiib yaa aron ediib areb dobirime.” andiiwe, ee andekorub yi yoom Rom yaa andowe wunuwen. 15 Kwane, anam andiwendan Rom aom doriib kuu nub kuu munuwen ye weng wengamberekoriwa, yena kuu mene Apioforom taun yaa wengandok miniiwe, yena kuu Tretabeenon taun yaa wengandok miniwen. Kwane, Poolbed yi kuu wedmendekore, kubi darewoowiib kande God yaa eso andoon.

16 Kwane, Rom aom nanduuwe, Rom korok korok kuu Pool nen wii aom kamonindo, ana nangmi karub maa ye dingki ari kowenib domondiiwe, Poolbed araben ambib kandoone, ana nangmi karubbed oonoone kuyaa dobiriwen.

Pool Kuu Rom Aombed God Ye Weng Dakmoon

17 Kwane, aron ayoobmimiib dowan kereen ye yomanbed, Poolbed Yuudan yi korok korok yaa baandoon. Kwane, nedbiiwa Poolbed yi yaa dakmoon, “Ne angkodmia. Ne kuu nub karub yi yaa ma abdon kamendindo, nub awoya yiri yi amowamob yaa kwangkon ma abdon kame ma ambarakmindo kumban ne kuu Yerusalem aombed awinewiwen. Kwanekob, ne kuu nen Romdan yaa kowiwen. 18 Kwane, Romdanbed ne yaa kaamobewe kaadkeriwen kuu ne bobni dowad ye ambarakmi kuu ma wedmindo kowe, nen angka kowe domowande meeniwen.

19 “Kumban Yuudanbed ee andindo kere ne kuu weng dabab ika kawiwen kumbed dedmonoonkob Saesaa yaa angkon weng kee yembed wengamborok andaan. Kee ne karubkim yaa kuu ne ma wengbereni yi kangdod kuu ma kanmanaka ande meenindo. 20 Kwanikob, weng keye dowad kumbed yiib wengandande baandaankob nedbiwen. Kowe kee, Godbed Kinaneena Mananeenman yaa Yuudanbed monok ande meedmiib kuye dowad kuu ne kuu sein keembed yenbewiwen.” andoon.

21 Kwane, man inande yedmiwen, “Yudea aombed kuu kerek ma keendiiwa nub kuu ma kandindo. Angkon nub angkodmia yena kuyaa doriib kumbed eb dowad yirin weng arewayiib ma kanminindo. 22 Kumban eweng kuu wengambere kaadkerandamuub, amborom kuu nimakarub kunaya kunaya menebiwen kumbed eb yoom ibmo Yesu yaa anam andiwendan yaa dowakenban keri ye weng kamiib kowe.” andiwen.

23 Kwane, yi korem kuu aron maa kinekoriwa, kuye aron keroona, Pool doreen yaa kuu yemoon menenib nedbiwen. Kwane, Poolbed amkimombed wene amnoom kuu Godbed korok kere ooni ye weng ambobande kedmengkandoon. Kwane, Mosesbed God Ye Weng wongkoon yaayiib profesidanbed kurin wongkiwen yaayiib kuyaambed daandene Yesu yaa anam andime ande nangkandande dakmoon. 24 Dakmoone, yena kuu wengambere anam andiiwe, yena kuu wengambiriwen kumban anam andindo keriwen.

25 Kwane, Yuudan kuu yikareb wengberenib andowe wenebiiwe, Poolbed yeenbon weng kee kekane yedmoon, “Kingkin Karadmombed yiib awoya yiri yi dowad weng kowoona, profesiman Aisaiyambed wongkoon kuu anam kii. Kwamune dakmoon,

26 ‘Nimakarub keyaa wene kekamune dakme,
“Yiib kuu wengamberembirimaib kumban, wengambere id kandimokban
kerenib,
yiib kuu wedmembirimaib kumban, id wedmimokban keraniib.” ande.
27 Kwane keraniib amborom kuu yi mimyob kebengkenib,
yi kerendem kebengkenib,
yi indob kangkon kebengkiwen kowe.

Kwanaibban kuu yi indobbed wedmenib,
yi kerendembed wengamberenib,
yi mimyob aombed weng id kandenib,
amonombiiwa, nembed ongmendaniin.' ande wongkoon.
28-29 "Kwanikob, ne dowaken kuu yiib yiibkaadkerime andid. Kwane kee
wengambirime. Godbed bobni yaa kuu burudande bindi kiwaan ongmoon
kuu Yuudanban yaa kwangkon kondoon kii! Yi kuu wengambaraniib kii!"
andoone, wenebiwen.*
30 Kwane, weeb ayoob kuu Pool kuu od nongkobe dobirimaib ye am-
biwoombed od nongkobe doboroon. Doboroon yaron kumaom kuu ni-
makarub yemoonbed mene wedmenimaiwa, korem yaa angkodmendoon.
31 Kwane, ye kuu arudkono ye aromkonoyiibbed Godbed korok kere ooni ye
weng daandene Yariman Yesu Keresu ye weng kedmengkandimaan, karub
maambed kebenindo.

* **28:28-29:** Buk Kwamiwen kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kwane, Yuudan kuu wengbiri darewoowiib wenebiwen.

Romdan
Poolbed Romdan Yaa Kerek Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed kerek keye dowad wongkoon kuu kekamune: 1. Yiiwiib yaa owod mananiin andi ye wengiib angkon kaom wene Yesu ye weng wengambirindodan Speen angka doriib weng amun kan yaraniin andi ye wengiib wongkoon, Romdan yi kaadkeri dowad. 2. Romdan kuu apasoyiibban kowe, Yesu ye kedmengkandi kumundin ongme kedmengkandako awine kandime anded. 3. Yuudan yoom Yuudanban yoom dabokne dobere Yesu ye inamen kuu komarewa awinaniib ande korokboon. Wongkoon yumbon kuu Korin yaa o Sensurea yaa areb. Pool ye dowaken kuu Rom yaa wanandameen kumban, Korindan yoom Masedoniadan yoom yi kubiyiib od kondi yeman kuu yembed anam andiwendan Yudea aom dore kamboknon keriwen yaa kanwananeen kowe, Rom yaa kirod wanainban ande kerek kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 57 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-7)
2. Rom Yaa Wanandameen Ye Weng (1:8-15)
3. Wongkoon Ye Weng Id: Godbed Ben Yorokmo Kerundi (1:16-17)
4. Nimakarub Korem Kuu Yorokmomban Ambarakmidanmo (1:18—3:20)
5. Komarewa Kere Anam Andiwendan Kuu Yorokmo Kerundoon (3:21—5:21)
6. Komarewa Kere Ambarakmi Yaa Koronde Yorokmo Keraniib (sapta 6—8)
7. Yuudan Korem Kuu Yesu Yaa Anam Andindo Kowe Ari Kuu Yi Yaa Komo Keraneen? (sapta 9—11)
8. Anam Andiwendan Yorokmo Kere Dobiri (12:1—15:13)
9. Yeenbon Weng (15:14—16:27)

1 Ne kuu Pool, Yesu Keresu ye dabderem yiri dobereni ye deme awini
ye karub. Baandoone apaso keraane God ye weng amun kanyare daandi
dowad kinoon. 2 Kuye weng amun ye dowad kuu unyeman anukbed Yesu
okad yiri minindombed Godbed weng kunduk ongmekore ye profesidan
yaambed Ye Weng Karadmo ye buk aom wongkoon. 3 Weng Karadmo
wongkoon kee ye Mingki ye dowad. Nimakarub yi kerekmen yaambed ye
kuu king Dewid ye ambokab yaambed monoon. 4 Kwane, ye kuu bobnoon
yirimbed nen demboon yaambed karadmo ye Kingkinbed aromkonoyiib
korokboon kuu ye kuu God ye Mingki, kukuu nub Yariman Yesu Keresu kui.
5 Ye yaambed yaningko kankooni dowad nub kuu kabamoonmo apaso deme
kine kondoon. Kwanoon kuu Yuudanban ambibkin mimimdan korem anam
andime anded. Angkon yi anam andi yaambed ye weng wengambere awine
kandime anded. 6 Kwane, Godbed Yesu Keresu ye karuwa nimaya kerime
ande baande kinoondan kwamune areb kuu yiib kwangkon baande kinoon
kowe, ibonmo keriwen.
7 Godbed mimyob dowaken keende ye karadmo ye karuwa nimaya kerime
ande kinoondan Rom aom doriib, yiib yaa kerek kee keendaan.
Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib
kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa
bangkandime.

Rom Yaa Wini Kuu Pool Ye Dowaken Darewoob

8 Ne ibduruk kuu Yesu Keresu yaambed God yaa yiib dowad eso andimain,
amborom kuu yiib anam andiwen ye weng kuu nimakarub korem ambibkin
korem yaambed wengambere yikaadkeriwen. 9 Kowe, ye Mingki ye weng
dakmi ye deme yaa kuu neka ne inamen korembed awinaan ye God, yembed
wedme yekaadkeroon, ne kuu aron korem yiib dowad meene 10 kurikuri
kamembirimain. Kwane, anukbed mene kibikee aron doboob kuu ne
kuu yiiwiib yaa minindo, kumban korondindo, ne kuu kwangkon kurikuri
kamimain kuu Godbed dowakeniib kerokaned kiwaan nandoko ne kuu yiib
yaa mana andid.
11 Ne kuu yiiwiib yaa mene durunda ande meenmi dowaken darewoob
angkeen kuu, God ye deme ambangki ye aromkono Kingkin Karadmombed
munob bangkandimaan kuu yiib yaa ma kondako aromkono kerime an-
did. 12 Ku kekamune kedi, yiib yoom ne yoom kuu nub anam andi
yaambed neman kube ongkanoon neman kube ongkanoon kamanuub an-
did. 13 Angkodmia, ne inamen yaa kuu yiib nonoon dobaraniib kuu ne
dowakenban. Ne kuu yiiwiib yaa meneni durunda ande aron yemoon
meenmoni nekwain kumban, yiiwiib yaa mini ye kiwaan kuu kebenoon,
anukbed mene kibikee. Yiiwiib yaa mana andaan kuu, yiib kuyaom yena
kuu anam andi yaa ben meneni yiib yena kuu Kingkin Karadmo ye kiwaan
yaa kaini dowad awande konda andid. Yuudanban yena yaa awande
ambangkaan kwane, yiib yaa ambangka andid.
14 Ne kuu Gurikdan yi inamen yoman weniibdaniib dura kereekiibban-
daniib, meeni kangdomdaniib ongme meendobimokbandaniib korem yaa
kuu weng amun daandi ye dungkumiib angkeen. 15 Ne kuu nekwane
nindorokiib kere doriin kuu weng amun kee yiib Rom aom doriibdan yaa
dakma ande meenaan.
16 Kedi, ne kuu Yesu ye weng amun yaa ma karak kerindo, amborom kuu
weng amun kee God ye aromkonoyiib angkeen, kane kane anam andibka
bobni yaa burudande bindi dowad kowe. Yuudan yaadin korokbendekore
yoman Yuudanban yaa korokboon. 17 Kwane, weng amun aombed Godbed
ongmoon ye yorokmo dobiri kuu dianmo korokboon. Kuye yorokmo dobiri
kuu anam andi yaambed kii, andowoonbed wene yeenbon. Kuu God Ye
Weng aom yedmoon kwamune, “Yorokmoman kuu anam andi yaambed
dobaraneen.” andoon.

God Ye Arud Nimakarub Yaa

18 Godiibban ande dobere miin arewa kamimaib kumbed weng anam
anam kebenimaibdan kuyaa kuu, God ye arud norin kuu Ewen arimbed
ben dian kure korokbe weneen, 19 amborom kuu God ye kuu kane kuu
korokboon, yembed kwane dianmo korokboone yikaadkeriwen kumban
wengamberedandiwen kowe. 20 Kwane, Godbed kumkam korem ongmena-
boonbed mene kibikee, ye akmimokban ye komboon ayoob kee, ye dowan
kerindeban ye aromkonoyiib ye kuu God andi ye kombooniib kuu dianmo
korokboone wedmiwen, amborom kuu komo komo ongmenaboon kumbed
wedme ye kuu God ande yikaadkeriwen kowe, nimakarub korem kuu
duburuk kere yika God yaa koromone inandaibban kii.
21 God keyiib kee yikaadkeriwen kumban, yi kuu ye kuu God ande
yaningko kankoone ye yaa eso andimokban, yi meeni kuu dowan kerene
yi niindem aom kuu kumunmo keroon. 22 Yika yedmimaib, nub kuu
meeni kangdomdan andimaib kumban, anam kuu yi kuu inameniibbandan
kerenib, 23 bobnindeban ye God ye nambiri yaa koronde duknidaniib ayari
oniib dingkaniib yiyiib yi kuruwak kuyaambed kurikuri kerunde kuyaa
nambiri kondimaib.

24 Kwana kowe, nimakarub kuu Godbed bendune yi id ye ambarakmi
dowaken yaambed nenem ye inamen aom nongkoboon, karakiib arewa
kai ongmenabi ye inamenbed nimayiib karuwiib yi id ben neman konoon
konoon kami dowad. 25 Godbed ongmoon ye weng anam kuu korondeko-
riwa, dudanabi yaambed wengambere awine kandenib, Godbed ongmena-
boon ye kumkam kuyaambed kurikuri kerunde yi deme awiniwen, God
yaambedban. Kumban God yaningko kuu aron korem kankooni yeman kii.
Anam kwanok.
26 Kuye inamen arewa kwamiwen kowe, Godbed karak kai ye nenem
dowaken yaa bendune nongkobendoon. Wonong yoom yu karub yoom yi
id ibmo dabokne dobiri kuu koronde nima yikanmo yi id neman neman
konoon konoon kamimaib. 27 Kwane, kwamune areb kuu karub kwangkon
yi nima yoom yi id dabokniwen kuu koronde yi niindem aommo dene karub
yikanmo yaa yi id neman konoon konoon kaimaib. Kukuu karak kai ye
nenem inamen kowe, yi id aombed yi ambarakmi dowad dabab Godbed
ongmoon kuu kandiwen.
28 Kwane, yimbed meeniwen kuu God yaa kaadkeruni kuu wunekarem
andiwen kowe, yembed yikareb moranmi ye inamen yaa ben nongkoboon,
komo komo inamen kuu awine kandi yemanban kuu awine kandiwen. 29 Yi
kuu miin arewa kamiyiib inamen miin arewayiib yiribman yemoon ba andi
ye inameniib yena moranmi ye inameniib korem kuu yi niindem aom dem-
boon. Yi kuu wungkandi ye inameniib kumka kuman ye inameniib weng-
berenabiyiib birandiyiib arud wande yemyeb yenbandi ye inameniib kuu
yi niindem aom demboon. Yi kuu kobkob daanubdaanab kamidan, 30 yi kuu
wengamborokbanabidan, yi kuu God yaa arud wandembiridan kii. Yi kuu
damangkandidan, yi kuu nembedmo yimin andidan, yi kuu kerengkandan
kii. Yi kuu ambarakmi ye inamen yeeb onme ongmimaibdan. Yi kuu yi ambe
ena yi weng yaa wengamberedandimamenib, 31 inameniibban kerenib,
yimbed weng ongmiwen kuu domabangkimamenib, mimyob dowakeni-
ibban kerenib, yena yi ambarakmi yaa mimyob keende kakman arimok-
ban keriwen. 32 Yi kuu God ye yorokmo amob aombed yedmoon karub
kaneya yi kwamune dobaraniib kuu Godbed dukni dowad kinaneen andoon
yikaadkeriwen kumban, yi kuu keye inamen abdon kee awine kande doriib.
Kuyaambedmomban, kane kanembed yi kangkon kwamune kamiib wed-
mendimaib kuu kube angkodmendenib karub amun andimaib.

2

God Ye Wengyundi Kuu Yorokmo

1 Kwanikob, yena yaa ogoodmo wengyunde arewadan andimaibdan,
yiib kuu yiibka God yaa koromone inandaibban, amborom kuu yiib kuu
yena yaa ambarakmiib kii ande wengyundimaib kumban yiib kwangkon
ibmo ambarakmimaib kowe, yiibka yiibmeren arewadan ande korokbimaib
kii. 2 Nub nubkaadaa, kane kane kekamuneyiib awine kandimaibdan kuu
Godbed yi yaa wengyundi kuu weng anammo yaambed. 3 Kwane, yiib
kuu karubmo God arebban kumbed yi yaa arewadan ande wengyundi-
maib kumban yiib kwangkon ibmo ambarakmimaib kowe, yiib kuu God
ye wengyundi yaa kuu kirokmonanuub ande meenimaiwoo? Dowan!
4 Ogoodmo wengyundimaibdan, yiib yaa kuu God ye awandi ben yiib
amonombime andi yeman kuu yiib ongme kaadkerindo kumbed, dembe
yiminmo keroon ye awandiyiib kirod wengyundainban andi ye inameniib

yodbirimban iwarimbed dobiriyiib Godbed awinoon kuyaa kuu nongdomatom andimaiwoo?
5 Kumban yiib niindem aom kamkono kere amonombindeban keriwen
kumbed, Godbed arud kondi ye dabab kuu yiibka yiibmeren nongkobe
weniib. Kwane, God ye arud kondi yaron arimbed ye yorokmo wengyundi
kuu dianmo keraneene yiib kuu keye dabab kandaniib. 6 Kwane, nimakarub
korem yaa kuu Godbed yimbed komo awine ambangkiwen yaamo kakman kuu bangkandaneen. 7 Nimakarub yena yi kuu nambiriyiib aningko
amun darewoowiib wadkeri aron korem yemaniib bi dowad yinmone
korondiyiibban amun amun kamimaib kuu, Godbed yi yaa wadkeri aron
korem kondaneen. 8 Kumban kaneya yi kuu kirim kamemberenib anam
anam yaa wunekarenib inamen miin abdon yoman winimaib kuu, God ye
norin arud kuu yi ari onduknaneen. 9 Kane kane yi kuu abdon kiwaan
yaa kwane kamembaraniib kuu, yi korem kuu dabawiib mimyob wande
yiminban keriyiib baniib, ibduruk kuu Yuudan bangkande kuye yoman kuu
Yuudanban yaa bangkandaneen. 10 Kumban kane kane yi kuu amun kiwaan
yaa kwane kamembaraniib kuu, yi korem kuu nambiriyiib aningko amun
darewoowiib yewenub dobiriyiib baniib, ibduruk kuu Yuudan bangkande
kuye yoman kuu Yuudanban yaa bangkandaneen. 11 Amborom kuu God
ye wengyundi kuu ambibkin mimodan yaamo dowaken kerunde yorokmo
kamimokban kowe.
12 Yuudan yi amob kandindodan ambarakmaniib kuu, Godbed Yuudan yi
amowiibban kumbed wengyundaneene korem duknaniib. Kwane, Yuudan
yi amob kandiwendan ambarakmaniib kuu, amobbed yi yaa wengyundaneen. 13 Kedi, amob no wengambiriwendan kuu God ye kerekmen yaambed
yorokmo kerindo, amob wengambere awine kandiwendan kuu God ye
kerekmen yaambed yorokmodan kii ande daandaneen. 14 Yuudanban
kuu Yuudan yi amob ma kandindo kumban, God ye amob ye kerekmen
yaambed yikareb dobirimaib kuu yika yi amob ongmiwen. 15 Amborom kuu
korokbiwen kuu amob ye kerekmen kuu yi niindem aom angkeen kowe. Yi
meeni dobiri inamen kiwaanbed kangkon kuu anam kui ande korokboon.
Kwane, yi inamen aombed aron yena ambarakmiwen andene aron yena koromone inandimaan. 16 Kwananiib yaron kuu Godbed Yesu Keresu yaambed
nimakarub ben bikniwen ye meeni inamen kuyaa wengyundaneen yaron
arimbed. God ye weng amun nembed awinaan kumbed kwamune daandimaan kii.

Eb Kuu Yuuman Keroka Amob Awineewoo?

17 Kwane, eb kude? Ebbed ne kuu Yuuman andimaab, eb kuu yi
amob yaambed angkumone doreneb, God yaambed yone dobaraan ande
kerengkan kereneb, 18 eb kuu amobbed kedmengkabdoon kumbed God
ye inamen dowaken kuu ebkaadkere yenambed inamen amun awiniib
kuu amun andeneb, 19 indob tutdan ben kangkadme kinban wini ye
karub kereni, kumun aom doriibdan yaa nambiri keraan ande meeneneb,
20 kedmengkandi anam anam kuu Yuudan yi amob aommo kumbed eb
kuu awarakukdan yaa ongkande yorokmo ongmi ye karub kereneb, dana
monob areb inamen embengdan yaa kedmengkandi ye karub kerewen.
Anamoo? 21 Kwanikob, eb kuu nimakarub yena yaa kedmengkandimaab
kumban, ebka ebmeren kedmengkanimokbanoo? Eb kuu yid baib ande
ongkandimaab kumban, ebka kuu yid bimaawoo? 22 Eb kuu nenem kamaib
ande ongkandimaab kumban, eb kuu ebka kwane nenem kamimaawoo?
Eb kuu kuruwak god yaa komyeng baeb areb kerewen kumban, kuruwak

god yi kurikuri ambib kuyaom kuu ebka yid bimaawoo? 23 Eb kuu Yuudan yi amob dowad kerengkan weng dakmimaab kumban, kuye amob domabangkimaab kumbed God yaningko monmarimaawoo? 24 God Ye Weng aombed yedmoon, “Yiibbed kwanimaib kumbed Yuudanban kuu God yaningko monmarimaib kii.” andoon kuu kwamunemo keroon.

25 Kad wanabi kuu Yuudan yi amob awine kandaneeb kuu ye kakman idiib, kumban amob domabangkaneeb kuu kad wandindodan areb kere God yaa angkurom korokbenaneeb. 26 Kwane areb kuu Yuudanban yi kuu kad wandindo kumban, yi kuu Yuudan yi amob ye kerekmen yaambed dobaraniib kuu, yenambed yi kuu kad wanabidan areb kere God ye dowakeniib dobaraniib ande yedmaniiwoo? Anamaa. 27 Eb kuu Yuudan yi amob wongkiweniib kad wandiyiib kumban amob domabangkimaab kowe, karub kane ye kuu id yaa kad wandindo kumban ye kuu amob ye kerekmen yaambed doreen kuu, eb yaa wengyunde karub arewa andaneen.

28 Karub kane ye kuu God ye karuwa nimaya yi dobiri areb kumban kad angkamo dobaraneen kuu God ye karubban. Kwane, kad wandi ye inamen kuu kad angkamomban, id ye dowadban. 29 Kwamunemban, karub kane kuu ye niindem aombed amonombaneen kuu God ye karub keraneen. Kwane, kad wandi ye inamen kuu niindem aom amonombi yeman, Kingkin Karadmo yaambed, wongkiwen ye amob yaambedban. Nimakarub kwamenabidan kuu Godbed yi aningko benkoobaneen, karubbedban.

3

God Yeka Ye Weng Yaa Korondimokban Awinembirimaan

1 Kwani kowe, Yuudan kuu ambibkin yenadan burudande yumbon arimbed kandiwen dee? Kedi, kad wadmi kuu id amuniiwoo? 2 Anam kai! Kiwaan korem yaambed id darewoowiib kii! Meeni ibduruk kuu Yuudan kuu Godbed ooni dowad ye weng kondoon.

3 Kumban Yuudan yena kuu anam andindo kowe, komarewa meenanuub? Yi anam andiyiibban keriwen kumbed God yeka ye weng yaa ma korondimokban no awinembiri ye inamen kebenaniiwoo? 4 Dowan kii! Wedmem, God ye kuu anammo, nimakarub korem kuu dudanabidan. God Ye Weng aombed kamune yedme wongkoon,

“Eweng kuu yorokmo ande korokbendaneene,
yenambed eb wengyundaniib kuu ebbed burudande doraneeb kii.”
andoon.

5 Kwane kowe, nub ambarakmi kumbed God ye yorokmo kiwaan kan dian kuroon kumban, nimakarub yi inamen yaambed “God kuu nub yaa ye norin arud kanmonoon kuu inamen yorokmomban.” ande yedmanuub dee? 6 Dowan kii! God kuu yorokmomban karen kuu, yembed okad yiridan korem wengyundindeban karen. 7 Karub maa kane kamune yedmaneen, “Ne aadikmenabi inamen abdon kumbed God kuu anam anammo yaambed doreen kuu dian korokbaneene ye nambiri kuu ika darewoob keraneen kowe, komande Godbed ne ambarakmi dowad wengyunde dabab kawaneen?” andaneen. Weng arewayee! 8 Karub yenambed wengamborokbande yedmimaib, “Pool awenembed yedmimaib, ‘Arewa kamem, kwananuub kumbed amun amun dembimaan.’ ” andimaib. Kwamune andanuuwoo? Dowan! Kwane andimaibdan kuu Godbed wengyunde dabab kondaneen kuu yimin kii.

Mim Kane Kuu Yorokmomban

9 Kwanekob, nub Yuudan kuu burudande doruwenoo? Dowan kii! Nub
ongme korokbuwen kuu Yuudaniib Yuudanbaniib kuu ibmo ambarakmi ye
dabderem aom doriib. 10 Kekane God Ye Weng aombed yedme wongkoon,
“Mim kane ma yorokmoyiibban, korem dowan kai.
11 Mim kane ma kaadkerindo,
mim kane God yaa ma onmokban.
12 Nimakarub korem kuu God yaa wengamberedandiwen,
yi korem kuu ambodiibban,
karub yena yaa ma awandokban,
korem dowan kai.”
13 “Yi weng dakmenabi kuu bobwum baeb areb,
yi ongbed birandimo kamimaib.”
“Yi weng mongkodkono mandakadbed dembimaan kuu niindok arud ambod areb.”
14 “Yi mongkodkono kuu amkidbi wengiib yewed kondi ye wengiib dembimaan.”
15 “Yi kuu kirodmo yena yenbandaiwe umkan kubudirimaan,
16 yi kuu monmare dabab darewoob kondimaib,
17 yewenubmo dobiri ye kiwaan kuu yi koron kii.”
18 “Yi kuu God yaa unimokban.” ande wongkoon.
19 Kedi, nub kuu nubkaad, Yuudan yi amobbed komo dakmoon kuu
kane kane amob ye dabderem aom doriibdan yaa dakmoon. Kwamune
keroon kumbed nimakarub yi windi kuu kebengkaneene okad yiridan ko-
rem kuu komande kwamune kamiwen ye id kuu God yaa korobe dakmena-
baniib. 20 Amborom kuu mim kane kuu yembed Yuudan yi amob kongamki
yaambed kuu Godbed ma ye kuu yorokmoman ande yedmaanban, kedi,
amob yaambed nub ambarakmi korokbendaane wedmimaub kowe.

Yorokmo Keri Kuu Anam Andi Yaambed

21 Kumban yorokmo keri ye kiwaan Godbed ongmoon kuu kibikee ko-
rokboon. Kukuu Moses ye amob awini yaambedban, kumban keye kiwaan
ye dowad Moses ye amob wengiib profesidaniibbed dakme korokbiwen.
22 Yorokmo keri ye kiwaan Godbed ongmoon kee, kane kane Yesu Keresu yaa
anam andaniib kuu kuyaambed yi korem kandaniib. Nimakarub korem kuu
yeka mamaamban, korem kuu ibmo keriwen, 23 amborom kuu nimakarub
korem kuu ambarakmenib, God ye nambiri ari daane nandindeban kowe.
24 Kumban Yesu Keresumbed biddoon yaambed God ye mimyob dowaken
kabamoonmo kondoon kumbed nimakarub kuu ben yorokmo keri ye ki-
waan ari nongkobimaan. 25 Yesu ye umkan yaambed ye kuu ambarakmi
are nonondandi yeman kuu Godbed dianmo korokboon. Kukuu anam andi
yaambed kandi yeman. Godbed ke kwanoon kuu ye inamen yorokmo
korokbi yeman, amborom kuu Yesu minindo yaron anukbed ambarakmi-
wen kuu ye kuu yodbirindo wedmendandoon, wengyunde dabab kondindo
kowe. 26 Ke kwanoon kuu kibik keye aron kembed ye inamen yorokmo kuu
kekane korokboon kowe, God kuu yorokmo doberemberene Yesu yaa anam
andiwendan ben ambarakmi are yorokmo kerundoonman keroon.
27 Kwani keroonka, nub kuu komo yaambed kerengkanuub? Dowan! Keye
dowad kuu komo? Nubbed Moses ye amob kuu awine kanduwenkowoo? Yii,
nub anam anduwen kuned kii. 28 Kedi, nubbed kedmengkandimaub kuu,
karub kane anam andaneen kuu Godbed yorokmo kerunaneen kumbedmo,
Moses ye amob awine kandi yaambedban. 29 God kuu Yuudanmo yi Godoo?
Ye kuu Yuudanban kangkon yi Godoo? Eyoka, Yuudanban kangkon yi God
kuda, 30 amborom kuu God kuu mimo, ye kuu Yuudan kad wanabiwen yi

anam andiwen kumbed yorokmo kerundene Yuudanban kad wanabindo yi
kangkon yi ibmo anam andiwen kumbed yorokmo kerundi ye God kowe.
31 Kwani kowe, anam andi kee awine kanduwen kumbed Moses ye amob
kuu idiibban keroon dee? Dowan kii! Kekwanimban kedi, keyiib kuu anam
anduwendan nub kuu amob kuu awine kankoonuwen kii.

4

Abraham Kuu Ye Anam Andimbed Yorokmo Kerunoon

1 Nub awo amaan yiri Abraham, ye kuu yorokmo keruni dowad weng
id kandoon kuu komo ande yedmanuub? 2 Kedi, Abraham kuu komo
ambangkoon kumbed Godbed yorokmo kerunoon karen, kuye dowad
kerengkan dakmi kuu yimin keroon karen, kumban God ye arinambo
arimbedban. 3 God Ye Weng Karadmo aombed kuu komo ande wongkoon?
Kekamune yedmoon, “Abraham kuu God yaa anam andoone, Godbed ye kuu
nendune yorokmo ande kine kowoon.” andoon.

4 Kwane, karub od deme ambangkimaan kuye dowad kuu, ye deme
awinoon ye kakman kuu korokbed munob koni yemanban, kukuu od deme
yeman. 5 Kumban karub kane ye kuu arewadan ongmene yorokmo kerundi
ye God yaa anam andekore God ye deme awineni yorokmo kera andokban
keroon kuu, ye anam andi kuu Godbed wedme yorokmo ande kine kowoon.
6 Karub ma ye komo ambangkoonbedban anam andoon kumbed Godbed
yorokmo ande kine kowoon ye karub kuu amun kerunoon. Kuye karub ye
dowad Dewidbed kangkon ibmo kwane yedmoon,

7 “Kane kane yi amob domabangki kuu are nonondandene,
yi ambarakmi kuu mangkoon kuu amun kerundoon.
8 Kane kane yi ambarakmi kuu Yarimanbed buk aom wongkimokban kuu
amun kerundoon.” andoon.

9 Amun kerundi keyiib kee kad wandiwendan yimanmo dee, kad wandin-
dodan kangkon yiman dee? Dakmuwen kuu Abraham ye anam andi kuu
Godbed wedme yorokmo ande kine kowoon. 10 Abraham yaa kekamune
demboon kuu komo yaron, ye kad wandoon yaron dee, wandindo yaron
dee? Kad wandoon yaronban kad wandindo yaron yaambed Godbed
yorokmo ande kine kowoon kii! 11 Kwane, amaanbed Abraham kuu anam
andoone Godbed ye kuu yorokmo ande kine kowoon ande korokbi yeman
kad wandi kuu God yaambed kandoon. Kukuu kad wandindo aron aombed
kandoon. Kwana kowe, ye kuu kad wandindodan kane kane yi kuu anam
andiwendan yi awodki keroon. Kwane keroon kumbed Godbed yi kuu
yorokmo ande kingke nongkoboon. 12 Kad wandiwendan kane kane yi
kangkon yi anam andi yaambed nub awo Abraham kad wandindo aron
anam andoon kuye yoman dodkanmo winiib kuu Abraham kangkon yi
awodki keroon.

13 Abraham yoom ye yob yoom okad yimin yimin yaa yembed yariman
keraneen ye weng kunduk kandiwen kuu Moses ye amob yaambedban,
anam andoon kumbed yorokmo kerunoon yaambed kandiwen. 14 Kedi,
Moses ye amob yaambed awine doriibdan kuu okad kumundin kandaniib
kuu, anam andi kuu idiibban kwane weng kunduk kuu dawangmo dowan
keraneen, 15 amborom kuu Moses ye amob kuu ambarakmi dian korokbi-
maan kowe God ye norin arud kanminimaan. Kumban kunaya amowiibban
keroon kuu kwane amob domabangkiyiibban keroon.

16 Kwani kowe, anam andi yaambed weng kunduk kuu kandimaub. Keka-
mune kumbed weng kunduk kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob

dowaken yaambed kondimaane Abraham ye yob korem yiman anam keraneen. Kukuu Moses ye amob awine dobiridan yimanmomban, kukuu Abraham ye anam andi areb keriwendan kangkon yiman. Yi yoom nub yoom, ye kuu nub korem nuwambe. 17 Kwamune areb kuu God Ye Weng aombed yedme wongkoon, “Eb kuu ongmebdaane ambibkin yemoondan yi ambe kerewen.” andoon. Abrahambed anam andoon ye God ye indob ari kuu Abraham kuu nuwambe. Kuye God kuu dukniwendan nen dembe wadkeri kondimaan. Komo komo kuyiib ma angkimbirindo yeman kuu Godbed kwanok andaana kuyiib kerimaan kii.

18 Abraham kuu weng kunduk anam id keri ye kiwaan ma wedmindo kuned anam ande meedme doboroon kowe, ye kuu ambibkin yemoon ye awodki keroon. Godbed ye yaa anuk yedmoon, “Eb awoya ari kuu kekamune areb keraniib.” andoon kuu ibonmo keroon ye yaa. 19 Ye weeb kuu 100 yaa keroon kowe ye kuu bobnemoon areb keroon kuu yekaadkeroon, kwane Sera kangkon kiomneen dana wooni yiminban kumban, ye anam andoon kuu wuudnindo. 20 Ye kuu God ye weng kunduk dowad anam andoon kuu ye yaa doombere winindo, kuyaa kuu kirokkarok kamindo. Ye anam andi kuu aromnene God yaa nambiri konoon. 21 Kwane, yembed kangdommo meenoon kuu God kuu ye weng kunduk yedme kowoon kuyaa kuu kwane ambangkaneen, aromkono yiminmo kowe. 22 Kekwanekob keyiib kee ye yaa kuu Godbed yorokmo ande kine kowoon. 23 “Ye yaa kuu yorokmo ande kine kowoon.” andi ye weng wongkoon kuu yekirimo ye dowadmomban, 24 kangkon nub dowadiib. Nub kane kane nub Yariman Yesu bobnoon yirimbed nen dembe wadkeri konoon ye God yaa anam andanuubdan kuyaa kuu, Godbed yorokmo ande kingke nongkobaneen. 25 Yesu kuu nub ambarakmi dowadbed bobni yaa konekore, nub yaa yorokmo kerundi dowadbed ye kuu bobni yirimbed angkon nen dembe wadkeri konoon.

5

Yorokmo Kerundi Ye Idiib Irimaan

1 Kwane kowe, nub kuu anam andi yaambed bendune yorokmo kerundoon kowe, nub kuu nub Yariman Yesu Keresu yaambed God yaa yewenuwiib keruwen. 2 Yesu ye kuyaambed nub kuu anam anduwen kumbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kee kandi ye ambongko nandekorub, kwane kibikee kuyaombed awine doruub. Kwane, nub kuu God ye nambirimbon aom awunanuub ande arudkonoyiib kubuub kii. 3 Kwane kumbedmomban, durud yewed ye dabab kande doruub ye dowad kubuub kii, amborom kuu nubkaad durud yewed ye id irimaan kuu kangdommo doberembiri, 4 kwane kangdommo doberembiri ye id irimaan kuu komboon kaamoboone yorokmo dobiri, kwane komboon kaamoboone yorokmo dobiri ye id irimaan kuu niindem aom Godbed anam kwananeen ande meedmi kowe. 5 Kwane, niindem aom Godbed anam kwananeen ande meedmi ye inamen kuu nub yaa odkenewiib kondimokban, amborom kuu Godbed nub yaa kondoon ye Kingkin Karadmo yaambed nub niindem aom kuu ye mimyob dowaken onduknoon kowe.

6 Kedi, nub kuu nubka aromkonoyiibban aron kuu Godbed aron kowoon yaa yimin kereen yaambed, Keresu kuu God yaa angkurom korokbenuwendan nub dowad bobnoon. 7 Yorokmoman ye dowad bobni kuu yobdood kai kowe, nimakarub kwanimokban, nimakarub mimimmo. Kwane, anam kerandameen kuu karub maambed ye niindem aom arudne karub amun keye dowad bobnaniin andaneen, nimakarub mimim kuu. 8 Kumban God

yeka ye mimyob dowaken nub yaa keendaan ande korokboon kuu kei, nub kuu kwane ambarakme doruubkob, Godbed Kinoona Monoonman Keresumbed nub dowad kuu bobnoon.
9 Ye bobnoon kuye umkan kumbed nub kuu Godbed ben yorokmo kerundoon. Kwanoon kumbed inamen arimbed yeman kuu Yesu yaambed God ye norin arud kuu nub ben burudandaneen kii! 10 Kwane, nub kuu God ye bondan kuye aron kuyaa kuu, ye Mingki bobnoon yaambed nub kuu God yaa kunum keruwen kowe, inamen arimbed yeman kuu ye wadkeri yaambed nub kuu bobni yaa burudande bindaneen kii. 11 Kuu kumbedmomban, nub kangkon nub Yariman Yesu Keresu yaambed God yaa kubi darewoob keruwen. Yesu yaambed God yaa kunum keri kuu kanduwen kii.

Adam Yoom Keresu Yoom

12 Kwana kowe, kuu kwamune kei, karub mimo yaambed okad korem aom ambarakmi aomdoroon. Kwane ambarakmi yaambed bobni monoon. Kwanoon kowe, bobni kuu nimakarub korem yaa derendaroon, amborom kuu yi korem ambarakmiwen kowe. 13 Kedi, ambarakmi kuu yedin okad kemaom kee awudoroonkob amaanbed Godbed amob kuu Moses yaa konoon kumban, amob minindo yaron kuu nimakarub kuu kuye amob domabangki ye kerekmen yaambed doriib kuu God kuu wedmendandoon, kuye dowad dabab kondindo. 14 Kwanoon kumban, Adam doboroonbed mene mene Moses doboroon yaa kuu nimakarub korem ambarakmimaib kowe duknimaib. Adam kuu God ye kwane andi ye weng domabangkoon kumban, kwamune kamindodan yi kangkon ambarakmiwen kumbed dukniwen. Adam kuu amaan mananeenman areb keroon, komo kamoon ye id iroon kuu nimakarub korem yaa derendaroon kowe.
15 Kumban God ye munob kondi yeman kuu Adam ye ambarakmi arebban, kimyen. Kedi, karub mimo ye ambarakmi yaambed yemoon dukniwen kumban, inamen arimbed yeman kuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib karub mimo ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambed ye munob koni yemaniib kuu yemoon yaa derendaroon, kuye karub kuu Yesu Keresu kii. 16 Kumban God ye munob kondi yeman kuu karub mimo ye ambarakmi ye id iroon arebban. Kedi, mimo ambarakmoon kuye yoman kuu Godbed wengyunde dabab konoon, kumban yemoonmo ambarakmenabiwen kuye yoman kuu God ye munob kondi yeman kuu mene yemoon ben yorokmo kerundoon. 17 Kwane, karub mimo yembed ambarakmoon kumbed kuyaron ari kuu bobnimbed nimakarub korem oonoon. Kumban inamen arimbed yeman kuu Godbed yewudmo kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yorokmo kerundi munob kondooniib biwendan kuu karub mimo yaambed wad doberenib ye yoom oonendaniib, kuye karub kuu Yesu Keresu kii.
18 Kwana kowe, karub mimombed mimo ambarakmoon kuye id iroon kuu, nimakarub korem yaa wengyunde dabab kondi. Kwamune areb kuu karub mimombed mimo yorokmo ambangkoon kuye id iroon kuu, nimakarub korem yaa wadkeri kondi ye yorokmo kerundi. 19 Kedi, karub mimo God ye weng wengamberedandoon kumbed nimakarub yemoon kuu ben ambarakmidan kerundoon. Kowe kwamune areb kuu karub mimo God ye weng wengambere awine kandoon kumbed nimakarub yemoon kuu ben yorokmo kerundaneen kii.
20 Amob kuu Godbed Moses yaa konoon kuu nimakarub wabkad kere yi ambarakmi kuu yemoon keri yeman. Kumban ambarakmi kuu yemoon keroon kuu, God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu darewoob kere kuyaa burudande arimbed keroon. 21 Kwanoon kumbed ambarakmi

kuu bobni yaambed oonoon kwamune areb kuu, Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yorokmo dobiri yaambed oonaneen, nub Yariman Yesu Keresu yaambed wadkeri aron korem yeman kondi dowad.

6

Keresu Dowad Wad Doberem

1 Kwani kowe, komo yedmanuub? Nub kuu kwane ambarakmembaranu-
ubkob kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendembiri kuu kwane
kaine darewoob kerembaraneenoo? 2 Dowan kii! Ambarakmi yaa nub kuu
bobnemoon areb keruwen kowe, komarewa kere kuye kerekmen yaambed
dobaranuub? Dowan! 3 Kuned, yiiwa nuwa nub korem kuu Yesu Keresu yaa
anam anduwen kumbed baptais keruwen kuu Yesumbed bobnoon kwane
nub kangkon ibmo daboknuwen kuu yiibkaadkerindokowoo? 4 Kwani
kowe, nub baptais keruwen kuu ye yoom mangkemoon areb keruwen. Kwa-
mune kumbed Keresu kuu ye Awodki ye nambiri yaromkonombed bobnoon
yiri nen demboon kwamune areb, nub kangkon kuyaambed wadkeri yeeb
ye kerekmen yaambed doberem.

5 Kedi, nub kuu yembed bobnoon kwamune areb ibmo daboknuwen
kowe, anam kuu nub kangkon ye kuu nen demboon kwamune areb ibmo
daboknuwen. 6 Kowe, nubkaadkeruwen kurin ye kad dowaken kuu Yesu
at ming ari bobnoon kumbed kuyiib bobnoon. Kwanoon kuyiib kuu am-
barakmimbed kamime ye inamen kuu kan angka korari yeman, kukuu
ambarakmi ye dabderem aom dobaraib andi yeman. 7 Amborom kuu karub
kane ye kuu bobnoon kuu ambarakmi ye aromkonombed ye awinoon kuu
dudbere obonmo keroon.

8 Kwane, nub kuu Keresu yoom ibmo bobnuwen kowe, nub anam an-
duwen kuu nub kuu ye yoom dobaranuub. 9 Amborom kuu nubkaad Yesu
kuu bobnoon yirimbed nen demboon kuu ikakman ye kuu ma bobnaanban,
kwane, bobnimbed ye yaa yariman keraanban kowe. 10 Ye kuu bobnoon kuu
ambarakmi yaa mimo bobnoon, aron korem dowad, kumban ye wad doreen
kuu God yaa nambiri koni dowadbed doreen. 11 Kwamune areb kuu yiib kuu
yedmime, “Ambarakmi yaa bobnemoon areb kerenub Yesu Keresu yaambed
God yaa nambiri koni dowadbed doberem.” ande meenime.

12 Kwane kowe, yiib id kuu dukni yeman kowe, korondaiwe yiib id kuu
ambarakmimbed oonendaana arewa ye inamen dowaken yaa wengambere
awinaib. 13 Kwane, yiib yona dingkia awene kuu inamen arewa ambangki
yeman kere ambarakmi yaa konaib. Yiib kuu bobni ye kerekmen angka ben
angkane wadkeri ye kerekmen yaa nongkoboon kowe, yiibka yiibmeren God
yaa konenib, yiib yona dingkia awene kuu ben inamen yorokmo ambangki
yeman kere ye yaa konime. 14 Kekamune keraniib kumbed ambarakmi
kuu yiib yaa yariman keraanban, amborom kuu yiib kuu Moses ye amob
ye dabderem aomban, yiib kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken ye dabderem aombed doriib kowe.

Inamen Yorokmo Awinime

15 Kowe komarewa? Nub kuu Moses ye amob ye dabderem aomban, God
ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye dabderem aombed doruub
kowe nub ambarakmi kuu are nonondandaneen kowe, ambarakmem an-
danuuwoo? Dowan kii! 16 Yiib kuu karub kane ye dabderem yiri dobere
no deme awinembiridan kere ye wengmo wengambere awini dowad yiibka
konaniib kuu, ye wengmo wengambere awinimaib kumbed ye kuu yiib
korok keraneene ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraniib

kuu yiibkaadkerindokowoo? Yiib kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobere ambarakmi ye dememo awinembiridan keraniib kuyiib kuu nenwene bobni ari nongkobaneen. Kwane, yiib kuu God ye weng wengambere awini ye dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraniib kuyiib kuu nenwene yorokmo kerundi ari nongkobaneen. 17 Kurin anuk kuu yiib kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobere ambarakmi ye deme awinembiridan keriwen kumban, kuyaa korondenib yiib inamen koremiibbed yiib oonime andoon ye kedmengkandi ye kerekmen yaambed wengambere awinimaib kowe, God yaa eso andaan. 18 Kwane, yiib kuu ambarakmi yaa ben obonmo kerundoone, inamen yorokmo ye dabderem yiri dobere inamen yorokmo ye dememo awinembiridan keriwen.

19 Keye weng wongkaan kee nimakarub yi dobiri kerekmen yaambed kuruwak weng wongkaan, amborom kuu yiib kuu yiib id ye kerekmen yaambed yiibka inamen kande kaadkeri kuu wuudnoon kowe. Kurin anuk kuu yiib kuu yiib yona dingkia awene kuu nenem kami ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiri yeman kerenib, ambarakmiyiib darewoob kere weneen ye inamen arewayiib yaa kondimaib. Kwamune areb kuu kibikee yiib yona dingkia awene kuu inamen yorokmo ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiridan kerime, karadmo keri dowad. 20 Yiib kuu anukbed ambarakmi ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiridan keriwen kuu, inamen yorokmo kuu yiib yaa ma oonindo. 21 Yiib kuu inamen keyiib kee kurin anuk ambangkiwen kumban, kibikee kuyaa karak bobniwen kuu yiib yaa kakman komo kandiwen? Keye inamen ye id irimaan kuu bobni kii! 22 Kumban kibikee yiib kuu ambarakmi yaambed dudbere ben obonmo kerundoone God ye deme no awinembiridan keriwen kowe, karadmo keriwen. Kwane, kuye id irimaan kuu wadkeri aron korem. 23 Kedi, ambarakmi ye deme ye kakman kuu bobni, kumban God ye munob kondi yeman kuu wadkeri aron korem, nub Yariman Yesu Keresu yaambed.

7

Awani Kerekmen Yaambed Kuruweng

1 Ne kuristen angkodmia, ne kuu Moses ye amob yikaaddan yaa dakmiin kowe, weng ke yedmandamiin kee yiibkaadkeriwen manok andaan. Amobbed kuu karub yaa oonimaan kuu wad dobirimaan ye aron yaambedmo. 2 Kuruweng kuu kekamune. Wonong yu karub awaneen kuu wad dobirimaan kuu amobbed komo kwame andoon kuu yu kuu yinmone korondiyiibban wengambere awine kandimo kaimaun. Kumban karub bobnimaan kuu yu kuu obonmo, amobbed ye dowad yu kuu ma awindimokban. 3 Kwana kowe, karub kuu bobnindo wad doreen kumbed wonong kuu wene karub mamaa awananuun kuu, yu kuu nenem kami wonong kereen andaniib. Kumban wonong yu karub bobnoonbed kuu awani amobbed yu kuu ma awinendindo kowe, obonmo kereen kowe, wene karub mamaa awananuun kuu nenem wonong andaibban.

4 Kwane kowe, ne kuristen angkodmia, yiib kuu Keresu ye id bobnoon kumbed yiiwiib Moses ye amob yaa kuu bobniwen. Kwane, yiib kuu karub mim kuyeman ye dowad kerime anded, kuyiib kuu bobnoon yirimbed nenkoonoon kuyiib kuye karub ye dowad. Kwane, yiib yoom ne yoom God yaa kuu idiib kowe irime anded. 5 Kedi, kurin kuu nub kuu id ye dowakenbed kinban yarimaan. Kukuu nub wabkadbed Moses ye amob yaambed ambarakmi ye dowakenbed demboon. Kuyiib kumbed nub id aom ambangkoon, kowe bobni dowad id irenabuwen. 6 Kumban kibikee, kurin

anuk komo nub yaa yerengkoon kuyiib kuyaa kuu bobnuwen kowe, nub kuu Moses ye amob yaa kuu ben dudbere domondoon. Kukuu kiwaan yeweb God ye Kingkin ye kerekmenbed nub kuu ambangke awinime andi dowad kwanoon, kurin ye kiwaan amob wongkiwen yaambed ambangke awinime andi dowadban.

Ambarakmiyiib Amowiib

7 Kwani kowe, komo ande yedmanuub? Moses ye amob kuu ambarakmi andanuuwoo? Dowan kii! Anam kuu ambarakmi ye deme kuu amobbed korokbimaan kumbed ambarakmi kuu wedme nekaadkerimain. Kwane, amob kuyaom kuu “Yena yi yiribman yaa dowaken keraib.” ande yedmindo karen, kuye inamen arewa ongme nekaadkerindo karen. 8 Kumban ambarakmimbed keye amob yaambed ne kuu denekmen awinewoon kuu yena yi yiribman yaa dowaken keri ye inamen maa maa korem ben bangkawoon. Amborom kuu amob ye kerekmen angkara keroon karen, ambarakmi kuu ambangkindeban karen. 9 Anuk yiri kuu ne kuu Moses ye amob ye kerekmen angkarambed wad dobaraan, kumban Moses ye amob weng neyiib yaa monoon kuu, ambarakmi kuu yaro dore wadkere ne niindem aom demboone 10 kingkin kerekmen yaa kuu bobnaan. Wedmaan kuu Moses ye amob weng kee wadkeri kondi dowad monok andi yeman kumban, anam kuu bobni kanmonoon. 11 Amborom kuu ambarakmimbed Moses ye amob weng yaambed denekmen wedmewekore, birowoon. Kowe Moses ye amob weng yaambed ambarakmimbed ne kuu neene bob kowoon.

12 Kowe, Moses ye amob yeka yekanmo kuu karadmo, angkon Godbed kwamime andi ye weng kuu karadmo, kuu yorokmo, angkon amun kai. 13 Kwani kowe, barang amun yeman kee, ne neene bob kowi yeman keroon dee? Dowan kii! Kuned kuu ambarakmimbed kuu barang amun yeman keyaambed bobni kanmonoon. Kwanoon kuu “O anam kuu ambarakmi kuu inamen arewa kii!” ande wedmi yeman. Kowe, Godbed kwamime andi ye weng yaambed “Ambarakmi kuu uniwon karakwon kai.” ande wedmi yeman kerok anded.

Amun Kamiyiib Inamen Arewayiib

14 Nub kuu nubkaad, Moses ye amob kuu kingkin ye kerekmen yaambed andowoon. Kumban ne kuu id ye dowaken yaambed doriin, ne kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobereni ambarakmi ye deme awinembiri ye karub keraan. 15 Kedi, komo komo ambarakmimain kuu komarewa kii? Nekaadban ii. Nembed amun amun kwama ande ne dowaken kerimain kuu, ne kwamune kamimokban, ambarakmimbed kebenewoon kowe. Ma, nembed miin dowakenban kuu kwamune kamain ande meenimain kuu kuyaa kamimain. 16 Nembed dowakenban yaa kamaan kuu kembed korokboon kuu ee yimin andaan kuu Moses ye amob kuu amunmo. 17 Kwani kowe, inamen arewa kuyiib awine kandi kuu ne mim nembed kamimokban, kumban kuyiib kuu ambarakmi ne aom doreen kumbed kamimaan kii. 18 Ne nekaad, amun kuu ne aom kuu ma dorokban, ne id ye aromkono kuyaom kui. Ne kuu amun kami ye inamen dowakeniib kumban, ne kuu kwamune kaminban. 19 Kedi, nembed komo kamimain kuu dowakeniib keraan ye amun kamimban, yii, dowakenban keraan ye miin arewa kami kumbed kamembirimain. 20 Kwane, ne dowakenban kuu kwamune kamain ande meenimain kuu kuyaa kamimain kuu, nembedban ambarakmi ne niindem aom doreen kumbed ambangkimaan kii.

21 Kwane, akmaan kuu dobiri kiwaan kee, amun kami ambangkandamiin kuu inamen arewa kuu ne yaa ibmo doreen. 22 Amborom kuu ne niindem

aom kuu amob God yaambed monoon kuyaa kuu kubaan, 23 kumban ne wedmiina ne ida dingkia yona kuyaom kuu amob arewambed awine ambangkimaan. Kuye amob arewa kumbed ne inamen aom kuu yimin kii andimain ye amob yaa burudandande nangbimaan. Kukuu ne ida dingkia yona ben ambarakmimbed awine ambangkimaan ye amob ye wii aom kaanimaan. 24 Ne kuu miin kubiyiibbanman anam kii! Kanembed id kembed bobni yaa ne nenweneen kee burudande obon kawaneen? 25 Godbed kuda. Kowe God yaa eso andaan kii, nub Yariman Yesu Keresu yaambed!

Kwani kowe, kibikee neka ne inamen aom kuu God ye amob ye dabderem yiri dobere ye deme awinembiri ye karub kereni, ne id ye dowaken aom kuu ambarakmi ye dabderem yiri dobere ye deme awinembiri ye karub keraan.

8

Kingkin Karadmo Aombed Wad Dobiri

1 Kwani kowe, yiib kuu kibikee Yesu Keresu yaambed doriib kuu wengyundi ye dabab ma kandaibban. 2 Amborom kuu Yesu Keresu yaambed aron korem ye wadkeri kondi ye Kingkin ye amobbed ambarakmiyiib bobniyiibbed nub oonendi yaa kuu yiib ben obon kerundoon kowe. 3 Kwane, id ye dowakenbed Moses ye amob kuu kankubunoone wuud kere ambangkindeban keroon kumban, Godbed ambangke yimin keroon. Godbed ye Dana nenkowoone ambarakmidan areb kere nub ambarakmi are nub biddi dowad bobnoon kowe, id ye dowaken ye ambarakmi yaa kuu wengyunde dabab konoon. 4 Kwanoked nub kuu yorokmo kerunde God ye amob kumundinmo ye kerekmen yaambed yiminmo kerundok, id ye dowaken yaambedban Kingkin ye kerekmen yaambed doruubdan kumbed.

5 Kedi, kane kane yi kuu id ye dowaken ye kerekmen yaambed doriib kuu, yi inamen korem kuu kuye dowaken yaa angkeen. Kumban kane kane yi kuu Kingkin ye kerekmen yaambed doriib kuu, yi inamen korem kuu Kingkin ye dowaken yaa angkeen. 6 Kwane, id ye dowaken ye inamen kuu bobni kondi yeman, kumban Kingkinbed kangkadmeen ye inamen kuu aron korem ye wadkeriyiib yewenubmo dobiriyiib bangkandi yeman. 7 Amborom kuu id ye dowaken ye inamen kuu God yaa bon keroon kowe, God ye amob ye dabderem yiri dobirimokban, kwanindeban kii. 8 Karub kane kane yi kuu id ye dowaken yaambed doriib kuu God yaa kubi dowaken konindeban.

9 Kumban yiib kuyiib kuu id ye dowaken yaambed dorokban, kuyiib kuu Kingkin ye dowaken yaambed doriib, God ye Kingkinbed yiib aom doreen kowe. Kumban, kane ye kuu Keresu ye Kingkiniib ye aom dorokban kuu ye kuu Keresu yemanban. 10 Kwane, Keresu yiib aom doreen kuu anam keraneen kuu, yiib id kuu ambarakmi dowadbed bobnoon kuned, yiib kingkin kuu yorokmo keri dowadbed wad doriib. 11 Kwane, Yesu bobnoon yirimbed nen demboonman ye Kingkin kuu yiib niindem aom doreen kuu anam keraneen kuu, yiib id kuu duknaniib kowe, Godbed ye Kingkin yiib niindem aom doreen kumbed yiib id kuyaa kuu wadkeri konaneen.

12 Kuyiib kowe, angkodmia, nub kuu dungkumiib, kumban dungkum kuu id ye dowaken ye kerekmen yaambed dobiri yemanban. 13 Amborom kuu yiib kuu id ye dowaken ye kerekmen yaambed dobaraniib kuu yiib bobnaniib kowe. Kumban yiib kuu Kingkin Karadmo yaambed id ye dowaken ye abdon kami kuu aye bob kowimamaniib kuu yiib kuu wad dobaraniib. 14 Amborom kuu kane kane God ye Kingkinbed kinbaana doriib kuu God ye meed kii. 15 Yiibbed Kingkin Karadmo kuu nendiwen kuu yiib ben yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub ongme unimbed

oonendi dowadban, kukuu yiib kuu God ye meed keri dowad Kingkin Karadmo kuu nendiwen. Kwanikob nub kuu God yaa “Ambe,* Ambe” ande baandimaub, Kingkin Karadmo yaambed. 16 Kingkin Karadmo yekareb mene nub kingkin yaa inekored nub kuu God ye dana meed kii ande yedmimaan. 17 Nub kuu ye meed keruwen kowe, ye dana ye yumbon ongmoon kuu nub yaa kondoon, Keresu ye yumbon ibmo. Kumban Keresumbed durud yewed kandoon kwamune nuwiib kandanuub kumbed, ye nambiri aom kuu nuwiib nekwanuub.

Nambiri Amaan Ari

18 Kibireb durud yewed kanduub kuu barang embeng, kukuu nambiri nub aom amaan ari ben korokbendandameen kuyaa kuu kumun kinindeban ande meenaan. 19 Ongmenaboon ye kumkam korem kumbed Godbed ye dana meed ben korokbok ande nindorokiibbed meedme doriib. 20 Kwane, ongmenaboon ye kumkam korem kuu yi anam id keri ye kiwaan ma wedmindo, kuu yika yi dowakenbedban, God ye dowaken kwanok andoon yaambed kwaniwen. Godbed weng ongmoone kwamunaneen andiwen kuu, 21 yi deende weniib yaa kuu Godbed nen obon kerundekore, God ye dana meed yi obonmo dobiri nambiriyiib kuyaom kuu ben nongkobaneen.

22 Nub nubkaadkeruwen ongmenaboon ye kumkam korem kuu dana wooni ye yewed areb wareki kame wonwonberiib kuu andowoon yirimbed mene kibikee kuu kwane kamiib. 23 Kwane, yimbedmomban nub kane kane Godbed amaan munobmo bangkandi yeman ibduruk kondoon ye Kingkin kanduwen kwangkon nub niindem aombed wareki kamuub. Kwanuub kuu nub kuu ben ye dana meed kerok nindorokiibbed ande meedmuub, nub id amonombe yeeb ongmendok andi kui. 24 Amborom kuu kwananeen ande meedmuwen kumbed Godbed nub kuu bobni yaa ben burudande bindoon kowe. Kumban karub kane ye kuu Godbed kwananeen ande meedmoon kumbed wedme kandoon kuu, ye kuu awine kandoon kowe kukuu Godbed kwananeen andi yemanban kii. Kanembed awine kandoon yeman ye dowad Godbed kwananeen ande meedmaneen? Dowan! 25 Kumban nub kuu mogeed awine kandindo yeman ye dowad Godbed kwananeen ande meedmanuub kuu yodbirimban emamombed meedmuub kii.

26 Kwamune areb kuu Kingkin Karadmo kuu nub aromkonoyiibban yaa kuu yembed awandimaan. Komo dowadbed kurikuri keranuub kuu nub koron, kumban Kingkin Karadmombed yeka nub dabab kandaib andi dowad aningko wengbed dakme dorinban kukui andinban kumbed warekane God yaa komkimaan. 27 Kwane, nub niindem aom onme andangkimaan ye karub, ye kuu Kingkin Karadmo ye inamen meeni kuu yekaad, amborom kuu Kingkin Karadmombed God ye karadmodan yi dabab kandaib andi dowad God ye inamen dowaken yaambed God yaa komkimaan.

God Yaambed Kumkam Korem Yaa Burudanduwen

28 Kwane, nub nubkaad kumkam korem yaambed kuu Godbed amun amun kerundi dowad ambangkimaan, kane kane God yaa mimyob dowaken keeniwendan yaa. Kukuu ye inamen dowaken ye kerekmen yaambed baandoondan yaa kui. 29 Komoyiibkob, Godbed kurin yirimbed kinoondan nub kuu yembed ye Mingki areb keri dowad ben andokbe wuroon. Kwanoon kumbed ye Mingki kuu damana yemoon yi ambang kerok anded. 30 Kwane, ben andokbe wuroondan kuu ye kangkon yi yaa baandoon. Kwane, yembed

* **8:15:** Kukuu Aram wengbed *Abba* ande wongkoon.

baandoondan kuu ye kangkon ben ye arinambo arimbed yorokmo kerundoon. Kwane, yembed yorokmo kerundoondan kuu ye kangkon yi yaa nambiri kondoon.
31 Kwane kowe, keyaa keyiib kee nub kuu komombed inande yedmanuub?
God kuu nub kerekmen yaa doreen kowe, kanembed nub yaa manmo kere
burudande doraneen? Dowan. 32 God kuu ye Mingki anam kuu yeka
ma awine amuknindo, aye kowidan yi dingki ari nenkowoon, nub korem
bobni yaa burudande bindi dowad. Kwanikob, kuye God kuu Yesu nub yaa
kondoon kumbed ari kuu, nub ye kerekmen dobiri dowad kangkon kumkam
korem munobmo kondaneenoo? Anamaa, kwananeenaa. 33 Kanembed
dabab weng Godbed kinoondan ari kanmananeen? Dowan, God kuu yi
yaa ye arinambo arimbed yorokmo kerundi ye karub kowe. 34 Kanembed
wengyundi ye dabab Godbed kinoondan yaa kondaneen? Dowan, Yesu
Keresu kuu ye kuu bobnoon kumbed ari kuu, ye kuu bobnoon yirimbed
nenkoonoone wadkeroon ye karub, ye kuu God ye wiwi angka dorene nub
dabab kandaib andi dowad God yaa dakmimaan. 35 Kanembed Keresu ye
mimyob dowaken yaa kuu nub bendune andokbaneen? Dababbed dee,
yobdoodbed dee, yenbande durud kondimbed dee, mungimbed dee, yirib-
maniibbanbed dee, arud ye barangbed dee, aye kowidanbed dee? Dowan
kii! 36 Nub kuu God Ye Weng aombed wongkoon keyareb kei,
"God, eb dowadbed nub kuu bobni ye arud aom aron korem kirimonimaub,
nub kuu sibi yenbandimaib aom winimaib areb kamendimaib." andoon.
37 Kumban, kumkam korem kuyaa kuu nub yaa mimyob dowaken keendi-
maan ye karub yaambed nub kuu korem burudande arimo doruwen.
38 Kedi, ne kuu inamen ongme kangdommo awinaan kuu, bobnimbed o
wadkerimbed o engyusbed o awad arewa arewadanbed o kibik yemanbed
o amaan ari yemanbed o 39 ambab ari yemanbed o ambab yiri yemanbed o
kumkam ongmenaboon ye barang maambed kuu God ye mimyob dowaken
nub Yariman Yesu Keresu aom angkeen yaa kuu nub ma ben andokbaanban.

9

God Ye Kini

1 Ne kuu dudainban, Kingkin Karadmombed ne inamen meeni ye kiwaan
yaa baamone yedmewoone, Keresu yaambed anam ke yedmaan kei. 2 Ne
kuu kubiyiibban darewoowiib kirod womoninban ye durudiib ne niindem
aom kandaan. 3-4 Nangkodmia, kubiyiibban keraan amborom kuu ne weng
mimodan, Israeldan kui, yi yemoon kuu amonombindo. Meenaan kuu
amun kuu Godbed ne yaa ambemonewe ne Yesu ye kerekmen yaa doriin
kuu burudankare domowaneen kumbed yi amonombaniib manok ande
meendobaan. Kedi, yi kuu bendune God ye dana meed kerundi ye yumbon
kuu yiman, kwane God ye nambiri kuu yiman, kwane Abraham awene
yoom amob weng ongmenaboon kuu yiman, kwane amob angko angkoyiib
angkon yenayiib kondoon kuu yiman, kwane kurikuri boyambib darewoob
ye kurikuri kerekmen kuu yiman, kwane weng kunduk kuu yiman kii.
5 Kwane awo awoya Abraham awene kuu yikanmo, kwane karub ye kerek-
men yaambed Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu yikanmo kii. Ye
kuu korem burudande arimbed ye God, aron korem korembed yaningko
kankoonem! Anam kwanok.
6 Kumban yi kuu Yesu yaa anam andindo kuu God ye weng kuu komboroon
andi yemanban. Kedi, kingkin ye kerekmen yaambed Israeldan keriwendan
kuu karub ye kerekmen yaambed Israel ye awo awoya ari yaambedmom-
ban. 7 Kwane, karub ye kerekmen yaambed Abraham ye awo ayowa ari

kuu yi koremban yenamo kuu kingkin ye kerekmen yaambed Abraham ye
dana meed keriwen. Anam kuu kei, God Ye Weng aombed yedme wongkoon,
“Aisek ye yobbed kuned kuu eb ayowa ebman keraneen kii.” andoon. 8 Weng
angkara kuu kei. Dian angka karubbed dana wanabiib kumbed yi kuu
God ye dana meed keroon kii andengkokban, weng kunduk yaambed dana
wanabiib kumbed ye dana meed keroon kii andengkandeen. 9 Kowe, weng
kunduk kekamune ande wongkoon kei, “Aron kinoon kuyaa ne ikakman
mananiin kuu Sera karub dana kuu nendanuun.” andoon.
10 Kumbedmomban, Rebeka yu meed kuu karub dana ayoob dabak yi
awodki kuu mimo, nub awo Aisek kui. 11-12 Kuned yi woonindombed God
yeka ye inamenmombed kwanok dowad dana mimo kine yu yaa yedmen-
doon, “Ayi kuu ningki ye kubun yiri ye deme awini ye karub keraneen.” an-
doon. Kwanandoon yaron kuu dana ayoob kuu amun o arewa ma kamindo
kowe, Godbed dana mimo kinoon kuu yekareb baandoon yaambed, yi komo
ambangkiwen yaambedban. 13 God Ye Weng aombed yedme wongkoon kuu
kekamune keroon kei, “Yekob kuu mimyob dowaken keendaan kumban Isau
kuu odkeneb darewoob kere akmendandaan.” andoon.
14 Ningki Yekob yoom ayi Isau yoom yi dowad Godbed kwanandoon kowe,
nub kuu komo andanuub, “God ye inamen kuu yorokmomban.” andanuu-
woo? Dowan kii! 15 Kedi, Moses yaa kekamune yedmenoon,

“Ne mimyob keende kakman are nonondandi kuu kane ye yaa keendaan
kuyaa kumbedmo,
kwane ne mimyob keendi kuu kane ye yaa keendaan kuyaa
kumbedmo.” andoon.

16 Kwani kowe, Godbed nimakarub kini kuu karub ye inamen awine
kandi yaambed o karub ye kami yaambed angkumonimban, God yeka
ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambed kii. 17 Kedi, God
Ye Weng Karadmo aombed king Fero yaa kekamune yedme wongkoon,
“Nembed nen ari kowaan ye dowad kuu kei, eb yaambed ne aromkono
ben korokbi dowadiib, ne aningko kuu ben okad yimin yimin korem yaa
ben dakmi dowad kii.” andoon. 18 Kwanikob, God kuu kane yaa mimyob
keende kakman are nonondandi kuu dowakeniib kerunaneen kuyaamo
kwananeen, kwane kane ye niindem aom kuu kamkono kerok andi kuu
dowakeniib kerunaneen kuyaamo kwananeen.

19 Yiib kuyaom kuu karub maambed ne yaa yedmewaneen, “Karub kuu
God ye meeni dowaken ongmoon kuyaa kuu ma wune kankorarindeban
kowe, komande God kuu nub yaa kuu ambarakmiwen kii ande kadwondi-
maan?” andaneen. 20 Kumban eb kuu kanekob God ye weng bidkone inande
dakmaneeb? Yiminbanoo! Eb kuu Godbed ongme kowoon kumbed ye
yaa yedmaneeb, “Komande kekamune ongmewewen kee?” andaneeb kuu
yiminoo? Dowan. 21 Meneki awene okad nunungbed ongmi ye karub kuu
ye dowaken yaambed okad nunung kumundin mimo agoon kumbed yena
kuu orokbon darewoob aronki arimo dini yeman, yena kuu iriwamub be
nongkobe be kiranmi yeman ongmenabaneen kuu yimin kuda.

22 Ma, Godbed ye arud darewoob ambarakmidan yaayiib ye aromkonoyiib
korokbandameen kumban, arud darewoob kerundoondan monmari dowad
nekwoon kuyaa kuu yodbirimban ema darewoobbed meedme doreen kii.
23 Ma, kwanoon kuu ye nambiri ye amun amun yemoon kuu mimyob keende
kakman are nonondandidan yaa kaadkerime ande korokbi dowad kii. Yi
kuu nambiri kandi dowad kurinbed nekwoon ye karuwa nimaya. 24 Kukuu
nub kii, yembed baande kinoondan, Yuudan yaambedmomban ambibkin

koremdan yaambed kwangkon baande kinoon kui. 25 God Ye Weng buk
Hosea aombed kekamune yedme wongkoon,
“Ne karuwa nimaya andindodan, Yuudanban kui, yi kuu nembed ne karuwa
nimaya ande baandaniin,
kwane ne mimyob dowaken keendindo ye wonong kuu nembed ne mimyob
dowaken keendaan ye wonong ande baandaniin.”
26 “Kwane, ‘Yiib kuu ne karuwa nimayamban.’ ande yedmoon ye yumbon
arimbed
yi kuu ‘Wad doreen ye God ye dana meed.’ ande yedmaneen.”
27 Aisaiyambed Israeldan yi dowad baande yedmoon,
“Israeldan kuu miin yemoon kere karamok kebed yaa kubuk mimim be
kimingki areb keraniib kumban,
yi koremban mimimmo kuu bobni yaa burudande bindaneen.
28 Amborom kuu Yarimanbed okad yimin yimin korem yaa wene
yi ambarakmi yaa kirodmo wengyundi ye dabab konde yenbande
dowan keraneen kowe.” andoon.
29 Aisaiyambed anukbed Israeldan yi dowad yedmoon kekamune,
“Aromkonomo Ye Yarimanbed nub yenbandi yaa korondindo karen,
Sodomiib Gomorayiib areb keruwen karen.” andoon.

Komande Israeldan Anam Andindo?

30 Kowe, nub kuu komo andanuub? Ke andanuub kei. Yuudanban kuu
nubka nub aromkonombed God yaa yorokmo doberem andindo kumban, yi
anam andimbed God ye kerekmen yaa ben yorokmo kerundoon. 31 Kumban
Yuudan kuu nubka nub aromkonombed amowiib awine yorokmo doberem
andiwen kumban, yorokmo kerindo. 32 Komoyiibkob? Kuyaa kuu yi kuu
amob awine yorokmo doberem andiwen kuu yi anam andi yaambedban
ambangki yaambed kowe. Yi kuu Yesu yaa anam andindo kowe, yi dowad
kiwaan yiri boknandi bot keroon ye karub Yesu kuyaambed yi kuu bok-
nandiwen. 33 God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon,
“Kedi, Saiyon aom kuu bot areb karub nenkowaan kumbed nimakarub yi
boknandimbon keroon.
Kukuu dumnad areb kumbed manmo kerimaib.
Kwane, kane kane kuu kuye karub yaa anam andaniib kuu yi anam andi kuu
idiibmo keraneen.” andoon.

10

1 Angkodmia, Yuudan yi dowad ne niindem aom dowaken anamiib God
yaa kurikuriyiib kuu anam andibka bobni yaa burudande bindok andid.
2 Yi dowad ke dakme korokbaan kei, yi kuu nindorok darewoobbed God yaa
doriib kii, kumban God yaa kaadkeri ye kerekmen yaambedban. 3 Kwane,
yi kuu God yaambed ben yorokmo kerundi kuu yi koron kumbed, yika
yikareb yorokmo inamen ongme kowem ande onmiwen. Kowe, yi kuu yika
kankubune God ye yorokmo kerundi ye dabderem yiri dobirindo keriwen.
4 Kwane, yorokmo keri dowad Moses ye amob awine yimin dowan keri
ye karub kuu Yesu Keresu kowe, anam andiwendan korem kuu yorokmo
kerundoon.

Bobni Yaa Burudande Bindi

5 Mosesbed amob yaambed yorokmo dobirime andi ye kiwaan kuu ka-
mune andangke yedmoon, “Karub kuu amob ye inamen kee awine am-
bangkaneen kuu keyaambed dobaraneen.” andoon. 6 Kumban anam andi
yaambed yorokmo keriwendan kuu kwamune yedmimaib, “Eb niindem
aombed kekamune dakmaab, ‘Keresu nub bindok ande nen yiri kamini

dowad Ewen ari daananiin.’ andaab. 7 O kekamune dakmaab, ‘Keresu nub
bindok ande dukne dangkoro dobirimbon yirimbed ari nen kamini dowad
kuyaa kawananiin.’ andaab.” kwane andimaib. 8 Kumban komo andanuub?
God Ye Weng ke dakmem kei, “God ye weng kuu ambabban yiib dia. Kuye
weng dakmaniib kuu yimin, kuye weng yaa meenaniib kuu yimin.” andem.
Kukuu anam andi ye weng nubbed kanyare daandimaub. Weng kuu kei.

9 Ebka eb mongkodkono daande kamune yedmaneeb, “Yesu kuu Yari-
man kii.” ande eb niindem aombed anam Godbed bobnoon yirimbed
nenkoonoon andaneeb kuu, eb kuu bobni yaa burudande nendaneen.

10 Kedi, yiib niindem aom kumbed anam andiiwe yorokmo kerundoon,
kwane yiib mongkodkono kumbed “Yesu kuu Yariman kii.” ande yedmiiwe
bobni yaa burudande bindoon kii. 11 God Ye Weng Karadmo aombed
kekamune yedme wongkoon, “Kane kane ye yaa anam andaniib kuu karak
bobnaibban, bobni yaa burudande bindaneen kowe.” andoon. 12 Kedi,
Yuudan o Yuudanban ma kimyen keraanban, yi ayoob kuu yi Yariman kuu
mimo, ye kuu nimakarub korem yi Yariman, kwane ye kuu kane kane
yi kuu ye yaa baandimaibdan korem kuu yiminmo amun kerundimaan.
13 Amborom kuu God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Kane
kanembed Yariman yaningko yaa baandaniib kuu yi korem kuu bobni yaa
burudande bindaneen.” andoon.

14 Kwane, komarewa kere yi kane kane God yaa anam andindo kumbed
ye yaa baandaniib? Dowan, anam andaniib kumbed ye yaa baandaniib.
Kwane, komarewa kere God ye weng ma wengambirindo kumbed ye yaa
anam andaniib? Dowan, wengambaraniib kumbed anam andaniib. Kwane,
komarewa kere karub maambed yiyiib yaa wene God ye weng daandindo
kumbed God ye weng wengambaraniib? Dowan, karub maambed wene
daandaneen kumbed wengambaraniib. 15 Kwane, komarewa kere yi yaa
God ye weng kanwene daandaniib, kukuu yena ben nongkoboone yiyiib yaa
winiwen kumbed kii. God Ye Weng aombed yedme wongkoon kwamunemo,
“Kane kane weng amun kanminiwen kuu amun yeman kii!” andoon.

16 Kumban Yuudan yi koremban yenamo weng amun awine kandiwen.
Kedi, Aisaiyambed kekamune yedmoon, “Yariman, kanembed nub weng
kuu ma awine kandoon? Dowan!” andoon. 17 Kwani kowe, anam andi kuu
weng wengambiri yaambed minimaan. Kwane, wengambiri kuu Yesu ye
weng kanwene daandi yaambed minimaan.

18 Kumban nembed kaamonaan kuu, “Yuudan keyiib kee wengam-
birindoyoo?” andaan. Anam kuu wengambiriwen kuda. God Ye Weng
aombed kekamune yedme wongkoon,

“Godbed komo kamenaboon ye weng kanyariiwe okad korem yaa wene-
boon,
kuye weng kuu okad yimin yimin yaa derenkoroon.” andoon.

19 Nembed ikakman angkon kaamonaan, “Yuudan kuu weng kee id
kandindoyoo?” andaan. Weng ibduruk kee, Godbed Yuudan yaa yedmoon,
Moses yaambed,

“Nembed yiib kuu ongmendaniina, ambibkin mimo kerindodan ne yaa
anam andaniib kumbed
yiib kuu yi yaa wungkandaniib,
yiib kuu ongmendaniina, kaadkere kandindo ye ambibkindan yemoon ne
yaa anam andaniib kumbed
yiib kuu yi yaa norin wandaniib kii.” andoon.

20 Weng maa kee, Godbed Aisaiya yaa weng kee konoone arudkonomo
yedmoon,

“Ne ande onme kereknokbandan kumbed wedmewiwen,
ne ande kaamonindodan kuyaa kuu mene angkadaraan kii.” andoon.
21 Weng maa kee, Godbed Yuudan yi dowad kekamune yedmoon,
“Amkimo kaimbed mene miriknoon kuu neyiib yaa minime ande dingki yiraan,
wabkad kere bot korok keriwendan yaa.” andoon.

11

Yuudan Yemoonban Kinoon

1 Kwane, nembed kaamonaan. Ye kinoondan, Yuudan kui, yi kuu Godbed wunekarundoonoo? Dowan kii! Kedi, neka ne kuu Israelman, ne awo kuu Abraham yaambed doraan, kwane ne amyenimbon kuu Benjamin kui. 2 God kuu yembed andowoon yirimbed yekaadkerundoon ye karuwa nimaya kuu ma wunekarundindo. God Ye Weng Karadmo aombed Elaidya ye dowad yedme wongkoon kuu yiibkaad kuda. Elaidyambed Israeldan yaa ambemendok ande God yaa kekamune yedmoon, 3 “Yariman, yi kumbed eb profesidan yeene nongkobenib eb yaa munob kabdi yeman kabdimaib ye bot wuubimbon kuu monmariwen kii. Eb yaa anam andiwendan kuyaom kuu ne kirimo nembedmo wad doriin kumban, ne kangkon neem ande kamiib kii.” andoon. 4 Kumban Godbed komo inande yedmenoon? Kekamune yedmoon, “Ne kuu karub 7,000iib kuruwak god yaningko Baal yaa bumangkindo kuu neka ne dowad kuu amukmo ben nongkobaan.” andoon. 5 Kwane areb kuu kibik keye aron aom kuu Yuudan yemoonban kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakenbed ben kinoon. 6 Kukuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambed kowe, yika komo komo ambangki yaambedban. Yika komo komo ambangki yaambed kinoon karen, ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu idiibban karen.

7 Komo keroon kuu kei. Israeldanbed yorokmo kerundi ye kiwaan yaa nindorokiibbed onmembere kerekniwen kuu akmindo keriwen, kumban Godbed kinoondan kuu kandiwen. Kwane, Israeldan yena kuu yi niindem aom kuu kamkono kerundoon. 8 Kukuu Yuudan yi dowad God Ye Weng aombed wongkoon kekamune,

“Godbed yi yaa meenindeban keri ye kingkin kondene,
kerekne id kandindeban ye indowiib
wengambere id kandindeban ye kerendemiib bangkandoon, mene kibikei.” andoon.
9 Kwane, Dewidbed yedmoon,
“Yi animbon kuu kawaadnong areb warab areb kerok,
kukuu yi boknandimbon kere ukum kondi yeman kerok.
10 Yi indob kwangkon kumun keroko wedme kereknokban kerime,
kwane dabab kandiwen kumbed yi angkurom kuu ben nikboon aron korem kii.” andoon.

11 Ne ikakman kaamonaan. Yuudan boknandiwen kuu no kombiri yeman ikakman dembaibbanoo? Dowan, ikakman dembaniib kii! Kuned, yi kuu ambarakmiwen kumbed bobni yaa burudande bindi yeman kuu Yuudanban yaa monoon, kukuu Yuudanban yi komo kandiwen yaa Yuudanbed wungkande amonombe anam andi ye dowad. 12 Kwane, Yuudan ambarakmiwen kumbed okad yiridan yi dowad amun kerundi miin dareb dareb nekwoon. Kukuu Yuudan Yesu yaa anam andindo kowe yi awiniwen yeman kuu yi yaa kanbiknoon kumbed Yuudanban yi dowad amun kerundi miin dareb dareb nekwoon. Kumban kinoon ye Yuudan korem kuu anam

andaniib kuu, amun kerundi yi yaa menebaneen kuu darewoob arimbed keraneen, Yuudanban yiman arebban.

13 Kumban, ne kuu Yuudanban yiib yaa daandiin. Ne kuu Yuudanban yi
dowad apaso doriin kowe, ne yaambed Godbed Yuudanban kuyaom komo
ambangkoon ye weng kuu Yuudan yaa dakmenmo yaraan. 14 Kwanaan kuu
Yuudan yi yena kuu wengambere wungkandekoriwe anam andibka Godbed
yi kuu bobni yaa burudande bindok andid. 15 Kedi, Yuudan kuu Yesu yaa
wunekaruniwen kumbed Yesu ye weng kuu okad yiridan yaa wenebe God
yaa kunum keri yeman kandiwen kowe, Yuudan kuu ye yaa anam andaniib
kuu bobni yaa ben nongkobe wadkeri kondi yeman kandaniib, kumbedmo.
16 Kwane, wiit ibduruk wande flawa ongme God yaa munob koni yeman kon-
imaib ye barad kuu karadmo keraneen kuu, flawa kumundinmo kangkon
kuu karadmo kii. Kwane, at yumburum kuu karadmo keraneen kuu, kuye
at nondong kangkon kuu karadmo kii.

17 Kuruwak weng kei. Mongkobon aombed oonoon ye olif at ye nondong
yena kuu ben doomberekore, yiib Yuudanban, yiib kuu dura ye olif at
ye nondong, yiib kuu ben mongkobon at kad wande yoboone mongkobon
at ye nondong kuyoom doriib kumbed yiib kuu kibikee mongkobon at ye
yumburum yaambed ambod ane kaine doriib. 18 Kowe, mongkobon at ye
nondong ben doomboroon kuyaa kerengkandaib. Kerengkan keribka weng
keyaa meenime. Yiibbed yumburum yiri kuu dukmonindo, yumburumbed
yiib kuu dukmonendoon kii. 19 Kumban yiib kuu kamune yedmaniiwoo,
“Mongkobon at ye nondong kuu ben doomboroon kumbed nub kuu ben
at kad wande yoboon kui.” andaniiwoo? 20 Keyiib kee anam kumban, yi
anam andindo kumbed ben doomboroon kii, yiib anam andiwen kumbed
kuye yumbon kerundoon yiib yaa. Kowe, kerengkanbed kame dobaraib,
unimbed kame dobirime. 21 Amborom kuu Godbed keye at ye nondong
anam yi ambarakmi yaa mimyob kowindo kowe, yiib ambarakmi yaa
kangkon mimyob kowaanban.

22 Kwani kowe, God ye awandiyiib ye kamkonombed dobiriyiib kuyaa
ongme meenime. Kombiriwendan yaa kuu kamkonomo kerundoon, kum-
ban yiib yaa kuu awandi ye inamen kondoon. Kedi, yiib kuu ye awandi ye
inamen aombed doberembaraniib kumbed yiib yaa kwananeen. Kumban,
yiib kuu kwanaibban keraniib kuu yiib kangkon ben daadmaneen kii.
23 Kwane, Yuudan kuu anam andiyiibban kuye kiwaan doriib yaa koronde
anam andaniib kuu, Godbed yi ben ikakman at kad wande yobendaneen,
amborom kuu Godbed ben ikakman at kad wande yobendi kuu yimin kowe.
24 Yiib kuu Yuudanban yi dobiri arewa yaambed benmene Yuudan yaa
Godbed amun kerundoon yaa bendaboknoon kumban, ye meeni darewoob
kuu Yuudan anam andaniib kuu kirodmo yi yaa amun kerundoon yaa
ikakman bendaboknaneen kuda!

God Ye Mimyob Keende Kakman Are Nonondandi

25 Angkodmia, araben Yuudan kamkono ongmendoon kuye weng biknoon
kuyaa yiib koron keri kuu ne dowakenban. Kowe yiib kuu kerengkan keraib
andi dowad yiib yaa yedmandamaan ye weng kuu kei. Yuudan yena yi
niindem aom kamkono ongmendoon kuu Yuudanban kinoon korem God
yaa miniwedned. 26 Kwananeen kuu Yuudan korem kuu anam andaniiwe
bobni yaa burudande bindaneen. God Ye Weng aombed yedme wongkoon
kwamunemo,
“Ben burudande obon kerundi ye karub kuu Saiyon angkambed mananeen,

ye kuu Godiibban ande dobiri ye inamen kuu Yekob ye awoya yi niindem
aom angkeen kuu are dowan keraneen.
27 Yi inamen arewa are korari ye weng kuu yi yoom ne yoom amob ong-
manuub,
yi ambarakmi are dowan keraniin yaron arimbed." andoon.
28 God ye weng amun ye kerekmen yaambed Yuudan kuu yiib dowad God
yaa bondan keriwen. Kumban Godbed kini ye kerekmen yaambed yi kuu
Abraham awene yi dowad mimyob dowaken kerundoon. 29 Amborom kuu
God ye munob kondi yemaniib yembed baande kiniyiib kuu ma andokbe
domokbaanban kowe. 30 Anuk yiri kuu yiib kuu God yaa wabkad keri-
wendan. Kumban kibikee Yuudan wabkad keriwen kumbed yiib kuu God
ye mimyob keende kakman are nonondandi kuu kandiwen. 31 Kwamune
areb kuu kibikee Yuudan yi kangkon God yaa wabkad keriwendan kumban,
yiib yaa Godbed mimyob keende kakman are nonondandoon kumbed, yi
kuu God ye mimyob keende kakman are nonondandi kuu kandaniib kii.
32 Amborom kuu Godbed nimakarub korem kuu wabkad inamen dabderem
yiri ben nongkoboon, yi korem yaa mimyob keende kakman are nonondandi
dowadbed.

God Yaningko Kankooni

33 God ye meeni kangdomiib ye kaadkeriyiib ye amun amun yemoon kuu
darewoob arimo kii!
Ye wengyundi kuu karubbed ma andangkindeban,
kwane ye meeni ye kiwaan kuu karubbed ma onme wedmindeban kii!
34 "Kanembed Yariman ye inamen kabaki kuu yekaadkeroon?
O kanembed Yariman yaa ongkandi ye karub keroon?"
35 "Kanembed God yaa kumkam maa konoon kumbed,
inewe andi kuu yimin keroon?"
36 Kedi, kumkam korem kuu yembed ongmenaboon, kukuu ye yaambed
wonekmoon, kukuu ye aningko kankoonaniib kii.
Ye yaa nambiri kerok, aron korem korem! Anam kwanok.

12

Yiib Inamen Koremiib Yesu Ye Yoman Winime

1 Kwani kowe, angkodmia, nangkande yedmaan kuu, Godbed yiib yaa
mimyob keende kakman are nonondandoon kowe, munob koni yeman God
yaa konemoon areb yiib ida yona dingkia kuu God yaa bangkanibko yembed
korok kere oonok, yiib wad doriib kumaombed. Kwane, yiib kuu karadmo
keraniiwe Godbed kubi dowaken kerundaneen. Kukuu kwamunembed
kurikuri dowad God ye deme yaa kowe ambangke yimin keri yeman. 2 Okad
yiri ye inamen yaa daboknenwaib, korondibko Godbed yiib inamen meeni
kuu yeweb ongmene ben yeka mamaa kerundok. Ke kwamune keru-
ndaneen kumbed andangke wedme God ye meeni dowaken kuu amunmo
yorokmo ande yedmaniib. Kedi, God ye meeni dowaken kuu amun amuniib
kubi yemaniib demkoronmoyiib kui.
3 Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keewoon yaambed yiib
korem yaa ke yedmaan kei. Godbed yiib yaa inamen kondoon kuyaamo
dobirime, kuyaa burudande nubbedmo ari yimin ande kankoonaib. Godbed
yiib yaa kondoon anam andi ye dabab wari ye kerekmen yaambed inamen
yorokmoyiibbed yiibka yiibmeren yaa darobe andangke meenime. 4 Karub
kuu ye id mimo kumban kurub barad yemoon. Kwane kurub barad yemoon
kuu deme maa maa awine kandimaib kwamune areb kuu, 5 nub kuu
yemoon kumban Keresu yaambed ye id mimo keruwen, kwane nub kuu

neman neman ibonmo keruwen. 6 Godbed kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken nub yaa keendoon ye kerekmen yaambed nub kuu munobmo
bangkandoon ye deme ambangki ye aromkono maa maa awingkaub. Kane
yaa profesi deme munob konoon kuu, ye anam andi ye dabab wari ye
kerekmen yaambed kwane profesi weng dakmok. 7 Kane yaa dikon deme
munob konoon kuu kwane ambangkok. Kane yaa kedmengkandi deme
munob konoon kuu kwane kedmengkandok. 8 Kane yaa kuu yena yaa kube
ongkandi deme munob konoon kuu kwane kube ongkandok. Kane yaa kuu
yena yaa komo dowan keroon awandi deme munob konoon kuu embeng
embengban koowad koowadmo kwane awandok. Kane yaa kuu korok kere
ooni deme munob konoon kuu ma korondiyiibban kwane oonok. Kane yaa
kuu mimyob keende kakman are nonondandi deme munob konoon kuu
kubi dowakeniibbed kwane kamok.

Mimyob Dowaken Keendi

9 Yiib mimyob dowaken keendi kuu ma aadikmiyiibban kerok. Arewa
kami ye barang yaa kuu miin dowakeniibban kerime, kwane amun kami ye
barang yaa kuu amuknime. 10 Ambang oni daman areb ye mimyob dowak-
enbed marin marin keenoon keenoon kamime. Yiibka yiibmeren ooni-
maib kuu burudande aningko kankoonoon aningko kankoonoon kamime.
11 Yariman Yesu ye deme nindorokiibbed ambangkimaib kuyaa kuu ma ko-
rondaib, yiib inamen korembed no kwane ambangkime. 12 Yiib kuu Godbed
kwananeen ande meedmi yaambed kubime. Durud yewed meneboon
kuyaa kuu yodbirimban emambed doberembirime. Kurikuri kamimaib
kuyaa kuu ma korondaib, no kwane kamembirime. 13 God ye karuwa
nimaya kane kane yi animana yiribmana komo komo dowan keroondan
kuyaa yiib kumkam kwanayiib kuu numbirime. Kane kane minibka angkod-
mendimamime.

14 Yiib yaa durud yewed konde yenbandidan yaa amun kerundime. Yi yaa
weng arewambed ambemonde arewa kerundaib, kwane amun kerundime.
15 Kane kane kubibka yiiwiib kubime. Kane kane bob yuudi ameng kamibka
yiiwiib yuudi ameng kamime. 16 Yena yoom kuu ibonmo aungaungbed
dobirime. Kerengkan keraib, aningkoyiibbandan yaa daboknem ande
dowakeniib kerime. Nembedmo meeni kangdomman keraan andaab.

17 Karub maambed eb yaa arewa kamebdoka, nemaniib inande arewa
kamenaab. Nimakarub korembed eb kuu amun ambangkeeb kii ande
kadwobdaniib ye kiwaanbed ongme awine kwane ambangke. 18 Eb do-
biri yaambed nimakarub korem yoom yewenubmo dobiriyiib kuu yimin
keroonka, kwame kuyaambed angkumone yi yoom yewenubmo dobere.
19 Angkodmia, angkon neman bon kingkaib, korondibko Godbed kuye bon
kuu ambangkok. Amborom kuu God Ye Weng aombed kekamune yedme
wongkoon, “Yarimanbed yedmoon, ‘Arudbed bon kuu neman inendaniin,
nembed kakman kondaniin kii.’ ” andoon. 20 Kuned kuu God Ye Weng
aombed kekamune yedme wongkoon,

“Eb bonman kuu mungi keroka, animan konebko anok.
Kwane, ok moom bobnoka ok konebko anok.
Kwananeeb kuu amoyidkob ye korok ari nongkobaneeb.”* andoon kowe,
yiib kuu kwamime.

21 Ke korondaiwa kwamunaan kuu arewambed dorondare dabunaan
andid, kumban arewa kuu amun kamimbed dorondare dabune.

* **12:20:** “amoyidkob ye korok ari nongkobi” ye weng id angkara kuu karak kondi.

13

Korok Korok Yi Weng Awinimo

1 Nimakarub korem kuu gapman korok korok yaamo wengambere ambangkime, amborom kuu korok korok deme ye aromkono kuu karub maambed awinindo, Godbed ongmoon kumbedmo. Korok korok deme ye aromkono kuu God ye dowakenbed ongmoon. 2 Kwana kowe, kane kuu korok korok deme ye aromkono yaa wunekiranmaneen kuu Godbed ongmoon yaa wunekiranmaneen kii. Kwane kamaneendan kuu yika yimeren wengyundi ye dabab kanmananiib kii. 3 Kedi, korok korok kuu amun awinimaibdan yaamban, abdon kamimaibdan yaa ambarakmi ye dabab kondi yaa unime ande yedmimaib. Korok yaa uni korem kuu korondandamiiwoo? Kwani kowe, amun amunmo kamime. Kwananiib kuu yembed yiib dowad nimakarub amun andaneen. 4 Amborom kuu ye kuu God ye dememan yiib yaa amun amun kamendi dowad deme awinoon kowe. Kumban yiib kuu abdon kamaniib kaned kuu ye yaa unime, amborom kuu yembed dabab kondi ye aromkono awinoon kuu anam kowe. Ye kuu God ye dememan, kwane Godbed ye arud konoona ambarakmidan yaa ukum kondimaan. 5 Ke kwamunekob, korok korok yi weng kuu wengambere awine kandime, kumbedmo yimin. Ukum menebandameen dee andimomban, yiib niindem aom kuu amunmo angkimborok andi yeman.

6 Kuye inamen kumbed yiib kuu tak od kuu kowimaib, amborom kuu korok korok kuu God ye demedan, kwane yi kuu aron womoniyiibban oonimaib. 7 Yiib kuu karub korem kane kane yaa dungkum kamiwen kuu ingkandime. Tak od kowi yaron keroonka, tak od kuu kowime. Gapman fii kowi yaron keroonka, gapman fii kowime. Yedin kan kiringkono kowi yaron keroonka, kwane kowime. Aningko kankooni yaron keroonka, kwane kowime.

Nub Yariman Yesu Ye Kerekmen Yaambed Dobirime

8 Yiib kuu mimyob dowaken neman keendoon keendoon kamime. Kukuu yiib dungkum areb, God yaa ine kowi yeman. Kuye dungkum kuu angkimbaraneen, dowan keraanban. Kedi, kanembed yena yaa mimyob dowaken keendimaan kumbed Moses ye amob kuu anam id keroon. 9 Keye amob kee, “Nenem kamaib, kumka kuman ayaib, yid baib, yena yi yiribman nembed kanda ande kamaib.” kuyiib amob yena koremiib kuu bendabokne korem arimbed dabune yedmoon ye amob kukei, “Ebka ebmeren mimyob dowaken kowimaab areb, eb dia doriibdan yaa mimyob dowaken keende.” 10 Mimyob keendimaan ye karub kuu ye dia doriibdan yaa abdon kamendaanban. Kowe, mimyob dowaken keendi kuu Moses ye amob korem yi anam id keri yeman.

11 Kibikee aron kuu yiibkaadkeriwen kowe keyiib kee kamime, yiib unuk dangemoon areb kere amun amun kamindeban yirimbed yaro dembe amun amun kamime andi yaron kereen kii. Amborom kuu yiiwa nuwa bobni yaa burudande bindi yaron kuu nub ibduruk anam anduwen arebban, kuye aron kuu dia doreen kowe. 12 Kumun amnoom kuu dowan kere wenuun, awawini kerandamuun kii. Kowe, nub kuu amnoom kumun ye kami kuu ben yangmad kerenub, kwane aronki ye ana nangmi ye yiribman ben deebem. 13 Nub dobiri kuu aronkimbed kabangme dobirimaib areb kerem. Ok arewa ano animan duudkab kiom anengkanao kamaib, ok arewa ane awarak bobnembaraib, nenem kamaib, anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inamen kamaib, wengbaraib, wungkandaib kui. 14 Kumban Yariman

Yesu Keresumbed kan derenime. Kwane, id ye dowaken kuu ma awine kamaib, kuyaa meeni maa ongmaib.

14

Anam Andi Wuuddaniib Anam Andi Kangdomdaniib

1 Anam andi wuudman kuu yiib kumaom nen daboknime, kumban yembed komo komo meenoon yaa wengbiri ye dowadban. 2 Karub maa ye anam andi yaambed animan korem nembed ani kuu yimin andimaan, kumban anam andi wuudman kuu dingkan yom kuu dudi god yaa ani mengkandiwen kowe anainban andimaan. 3 Animan korem animaibdan kuu dudi god yaa ani mengkandi ye yom animokbandan benkubunaib. Kwane, dudi god yaa ani mengkandi ye yom animokbandan kuu animan korem animaibdan yaa ambarakmiib kii ande meenaib, amborom kuu kwane animaibdan yaa kuu Godbed ne karuwa nimaya andoon kowe. 4 Yiib kanekob karub maa ye dememan yaa kuu wengyundandamiib? Kuye karub kuu yeka yarimanbed yiminmo doberewen o yiminban komberewen andi yeman. Kwane, ye kuu yiminmo dobaraneen, amborom kuu Yariman Yesumbed yiminmo ongmaneene kwane dobaraneen kowe.

5 Karub maambed meenimaan kuu aron maa maa kuu aron yena yaa burudande God yaa kurikuri darewoob keri yeman andimaan. Kwane, karub maambed meenimaan kuu aron korem kuu ibonmo andimaan. Kuye karub mimim kuu yika yi meeni inamen aombed yika yi meeni yaa kangdom kerime. 6 Aron maa kuu God yaa kurikuri dowad aron yena yaa burudandoon ande meenimaan ye karub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad kwanimaan. Kwane, dingkan yom animameen ye karub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad kwanimaan, amborom kuu God yaa eso ande animameen kowe. Kwane, dingkan yom animokban ye karub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad anokban kere ye yaa eso andimaan. 7 Kedi, nub kumaom kuu karub mim kuu yeka ye dowadmo ma dobaraanban. Kwane, nub kumaom kuu karub mim kuu yeka ye dowadmo ma bobnaanban. 8 Kowe, wad dobaranuub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad dobaranuub. Kwane, duknanuub kuu Yariman Yesu yaningko kankooni dowad duknanuub. Kwanikob, wad dobaranuub o bobnanuub kuu nub kuu Yariman Yesu ye karuwa nimaya keruwen.

9 Kuye dowadbed Yesu Keresu kuu bobnekore ikakman wadkeroon kowe, ye kuu dukniwendaniib wad doriibdaniib yi kangkoman keroon. 10 Kumban komande ogoodmo eb kuristen angkodmi yaa ambarakmeeb ande meeneeb? Komande ogoodmo eb kuristen angkodmi kankubuneeb? Kedi, nub korem kuu God ye wengyundimbon ari dobaranuub kii. 11 God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon,

“Yarimanbed yedmoon, ‘Nembed doriin kuu anam keroon kwamune areb
kuu,
nimakarub korem kuu mene ne arinambo arimbed bumangkenib,
eb kuu God kii ande yedmewaniib.’ ” andoon.

12 Kwani kowe, nub korem mimim kuu yeka yeka nubbed komo awine kande ambangkuwen kuu God yaa dakmanuub kii.

13 Kwani kowe, ogoodmo wengyundanoon wengyundanoon kamuub kuyaa kwane koronde deerewandem. Kwane, yiib kuristen angkodmia yi anam andi kiwaan yaa boknandimbon o kiwaan kebeni yeman ongmene kowaub ande inamen andangke ongmime. 14 Ne kuu Yariman Yesu yaambed kaadkere inamen ongme kangdommo awinaan kuu kei. Animan korem ani

kuu yimin, animan maa kuu Godiib yaa wini ye kiwaan kebeni yemanban. Kumban kanembed kuu animanban Godiib yaa wini ye kiwaan kebeni yeman andoka, korondibko yembedmo kwane kamok, amborom kuu ye yaa kuu amob kowe. 15 Kwane, yiib animan ananiib kumbed yiib kuristen angkodmi wedmekore ananiin kuu God yaa ambarakmaniin ande kubiyiibban keraneen kuu, yiib kuu mimyob dowaken yaambed kamokban keraniib. Yesu Keresumbed ye dowad bobnoon ye kuristen angkodmi kee yiib komo animaib yaambed yi anam andi kuu nen monmaraib. 16 Kwanikob, yiibbed Keresu yaambed okad yiri ye amowamob yaa obonmo kerenib doriib kumbed yiib kuristen angkodmia benkubunaib, benkubunaniib kuu anam andindodanbed yiib kuu inamen arewadan andaniib. 17 Kedi, God ye oonimbon kuu animan ani o ok ani keye kerekmen yaambedban. Kukei, Kingkin Karadmo ye aromkono yaambed yorokmo dobiriyiib yewenubmo dobiriyiib kubiyiib kui. 18 Amborom kuu keye kiwaan yaambed kane kane Keresu ye deme awine kande ambangkaniib kuu, yi dowad Godbed kubaneene nimakarub yenambed yi kuu amun kii andendaniib kowe.

19 Kwani kowe, kiwaan korem yaambed yena yoom yewenubmo dobiri ye kiwaan ongmem. Kwane, kiwaan korem yaambed yiib anam andi darewoob keri dowad marin marin ambib areb yenbenmo daanemoon areb kerem. 20 Animan yaa wengbiri dowadbed Godbed yi anam andi ongmoon kuu monmaraib. Animan korem ani kuu yimin, animan maa maa kuu Godiib yaa wini ye kiwaan ma kebenaanban, kumban karub kanembed animan maa ananeen kumbed ye kuristen angkodmi maa wedme boknande kombaraneen kuu arewa, animan aneen ye karub ye ambarakmi yeman. 21 Kwani kowe, yiib kuristen angkodmi wedme boknande kombiri yeman, dingkan yom ani o wain ok ani o komo komo kwamune wedme boknande kombiri yeman maa maa korem kuyaa kuu korondime, inamen kee amun, inamen maa arebban.

22 Kowe, komo inamen kuyaa kuu yiibbed inamen amun ande meene anam andiiwe Godbed ee yimin andoon kumban kuristendan yenambed awinaubban inamen arewa andimaib kuu, yiibka God ye arinambo arimbed kuye inamen kuu ben amuknime. Karub kanembed God yaa meenene inamen amun ande karekmiyiibban kerekore kuye inamen awinoon kumbed ambarakmaan ma andindo kuu Godbed amun kerunoon. 23 Kumban karub kanembed ye karekmi yaambed animan ananeen kuu ukum koni yeman keraneen, amborom kuu yembed animan aneen kuu ye anam andi yaambedban kowe. Kwane, inamen korem anam andi yaambed minindo kuu ambarakmi yeman.

15

Yena Yaa Amun Amun Kamime

1 Nub kane kane anam andi yaa kangdommo doruub kuu anam andi wuuddan yaa koromone awandem, nubka nubmeren kubi dowad ambangki ye inamenmo awinaub. 2 Nub korem kuu nub dia doriibdan yaa amun amun kamende yi anam andi darewoob keri dowadbed kube awandem. 3 Amborom kuu Keresu kuu yeka yemeren kubi dowad ambangkindo kowe. Kuyaa kuu yembed God yaa God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon, “Damangkandi weng yimbed eb yaa damangkabdiwen kuu ne yaa monoon kii.” andoon. 4 God Ye Weng Karadmo aombed anukbed wongkanabiwen ye weng korem kuu nub yaa kedmengkandi dowadbed wongkiwen. Kowe, kuye weng yaambed ma korondiyiibban kangdommo

dobiriyiib God Ye Weng yaambed kube ongkandiyiib awine kandanuub
kumbed Godbed kwananeen ande meedme dobaranuub.
5 Kwane, yiib kuu Yesu Keresu ye yoman weniib kuu, ma korondiyiibban
kangdommo dobiriyiib kube ongkandiyiib bangkandimaan ye Godbed yiib
yaa yiibkanmo aungaung mimo kere dobiri ye inamen kondok. 6 Kuye
inamen awine kandaniib kumbed yiib kuu inamen mimo mongkodkono
mimo kere daboknenib, nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa nambiri
konime anduwed.
7 Kwani kowe, Keresumbed yiib bendabokne nimakarub amun andoon
kwamune areb kuu, yiibka yiibmeren marin marin kandabokne karub
amun andenoon kandabokne karub amun andenoon kamime. Kwananiib
kuu God yaa nambiri konaniib kii. 8 Yesu Keresu kangkon ke kamonoon
kii, ye kuu Yuudan yi deme karub keroon, God ye anam anam dowadbed.
Keyiib kee Abraham awene yaa weng kunduk ongmenaboon kuu anam id
kere korokbi dowad Yesumbed kwanoon. 9 Kwanoon kuu Yuudanban kuu
Godbed yi yaa mimyob keende kakman are nonondandoon kumbed God yaa
nambiri konime anded. Kuye dowad Dewidbed God Ye Weng aom kekamune
yedme wongkoon, Keresu ye dowad,
“Kwani kowe, Yuudanban kumaom kuu nembed ewaningko kankoonaniin,
kwane eb yaa kurikuri yook wingkaniin.” andoon.
10 Angkon ye weng aombed kekamune yedme wongkoon,
“Yuudanban kubime, God ye karuwa nimaya Yuudan yoom.” andoon.
11 Angkon ye weng aombed kekamune yedme wongkoon,
“Yuudanban yiib korem, Yariman yaningko kankoonime,
kwane ambibkin koremdan, yaningko kankoonime.” andoon.
12 Angkon ye weng aombed Aisaiyambed kekamune yedme wongkoon,
“Yesi* Ye Ambokab Keresu kuu bare dembaneen kii.
Ye mim kumbed daane wene ambibkin korem kuu oonaneen kii.
Yuudanban kuu yembed kwananeen ande meedmaniib.” andoon.
13 Kowe, yiib kuu God yaamo angkumone doriib kuu, yembed kwananeen
ande meedmimaib ye Godbed yiib yaa kubiyiib yewenubmo dobiriyiib
bangkandoko yiminmo kerok. Kwananiib kumbed Kingkin Karadmo
yaromkono yaambed Godbed kwananeen ande meedmibka yiminmo kerok
anded.

Poolbed God Ye Deme Awinoon Ye Kerekmen

14 Nangkodmia, inamen ongme kangdommo awinaan kuu kei, yiib aom
kuu amun amunbed yukne derenkoroone, kwane yiib kuu kaadkeri yim-
inmo kerenib, kwane yiib kuu marin kedmengkanoon kedmengkanoon
kami yiminmo keriwen kii. 15 Kumban nembed keye kerek kemaombed
yiib yaa arudkonomo wongkani keendaan. Kuye weng yaa ika monkone
yedmendi dowad kwanaan. Amborom kuu Godbed kabamoon kondoon
ye mimyob dowaken yaambed deme kawoon kuu, 16 Yuudanban yi dowad
Yesu Keresu ye deme awinaan kumbed God dore nimakarub dore wedyiri
dobiridan areb God ye weng baande daandimain kowe. Kwanimain kumbed
Yuudanban kuu Kingkin Karadmombed ben karadmo kerundoko God yaa
koni yeman areb keribko konako ne karuwa nimaya andok andid.
17 Kwane kowe, ne kuu God ye deme awinaan kumbed Yesu Keresu
yaambed kerengkan kamaan. 18 Ne yaambed Keresu komo ambangkoon
kumbedmo dakmimain. Ne komo dakmaaniib komo ambangkaaniib
kuyaambed Yuudanban ben God yaa wengambere awini kiwaan ari
nongkobaan. 19 Kwanaan kuu dud korokbiyiib yeka mamaa ye wedme

* **15:12:** Yesi kuu King Dewid yambe.

binangki yemaniib Kingkin Karadmo yaromkono yaambed kui. Kowe Yerusalembed wene Ilirikum kuyaom kuu Keresu ye weng amun kumundinmo kanyare daandaan. 20 Ne dowaken darewoob kerembirimain kuu kunayambed Keresu kuu kaadban koron doriib kuyaa kuu, ye weng amun kanwene daanda ande meendobembirimain kii. Kukuu karub yenambed ma andowe daandindo yaa nembed ibduruk andowe daanda andi dowad.
21 Inamen ke God Ye Weng aombed yedme wongkoon kei,
“Ye weng daandindodan kuu wedmaniib,
kwane wengambirindodan kuu kaadkeraniib.” andoon.
22 Kuye inamen awinaan kumbed aron yemoon kuu kebenewoone yiib yaa monokban keraan kii.

Rom Yaa Owod Wini Ye Meeni Nekwoon

23 Kumban, kibikee ambibkin ambibkin keyaom yimin yimin yaa deme awinekori, kwane yiiwiib yaa mene wedma ande weeb yemoonbed dowaken darewoob keraan. 24 Kowe, ne inamen kowaan kuu Speen ambibkin yaa dewananiin kumbed yiiwiib yaa meneni durundaniin manok andid. Kwananiin kumbed aron yemoonban yiib yoom kube doberekori, yiib kuu ne Speen yaa weniin kiwaan dowad kuu awawaniiwa wananiin ande meenaan. 25 Kumban kibikee ne kuu Yerusalem yaa deweniin, God ye karadmodan kuyaa doriib yi awandi dowad. 26 Amborom kuu Masedoniayiib Akaiyayiib kuyaom doriib ye anam andiwendanbed dowakeniib kerenib, God ye karadmodan Yerusalem aom doriib kumaom yiribmaniibban keriwendan yi dowad od benib yi yaa bangkande ande ne dingki ari nongkobiwen. 27 Ke yi inamen dowakenbed kwaniwen. Kwane, anam kuu kuye od kuu dungkum inendi yeman, amborom kuu Yuudanbed biwen ye kingkin kerekmen ye amun kerundi yaambed Yuudanban kuyaa numbiriwen kowe, ikakman Godbed amun kerundoone Yuudanbanbed biwen ye okad kiri ye yiribman yaambed Yuudan kuyaa numbiri ye dungkum angkeen kii. 28 Kwanikob, od korem kuu Yerusalem yaa benwene bangkandaniine numbaraniiwe yimin kii ande wedmendaniin kumbed Speen yaa deweneni kumbed yiib kuu durundaniin. 29 Ne nekaadkeraan, ne yiiwiib yaa mananiin kuu Keresumbed dowakeniib kere amun kerundoon kumundinmo yaambed mananiin kii.
30 Angkodmia, nangkande yedmaan kuu, nub Yariman Yesu Keresuyiib Kingkin Karadmo ye mimyob dowakeniib kuyaambed God yaa ne dowad ne yoom dabokne ibonmo yobdoodmo kurikuri kamime andid. 31 Kwanibko, Yudea aom doriib ye anam andindodanbed ne neem ande meendobiib yaa kuu Godbed kebene oonewoko, Yerusalem aom deme awinaniin kuyaa kuu God ye karadmodanbed ee yimin andime andid. 32 Kwamune keraneen kumbed God ye dowaken yaambed yiwiib yaa mene durundaniin kuu, kubiyiib mananiine yiiwa neya kuu unuk angke yaro nindorokiib kowe yaremoon areb dobaranuub. 33 Kowe, yewenubmo dobiri kondi ye God kuu yiib korem yoom ibmo doborok. Anam kwanok.

16

Nimakarub Mimim Yaa Kubendi Weng

1 Nub kuristen otaak Foebe kuu kei, nembed yu kuu yiib yaa nen korokbendi dowad wongkaan, yu kuu wonong amun, anam andiwendan Sensurea siti aom doriib yi dowad dikon deme awineen. 2 Nembed yiib ke yedmendaan kei, yu kuu Yariman Yesu yaningko yaambed kubende nendime, God ye karadmodan yi inamen yi kerekmen yaambed. Kwane,

yu yaa komo dowan keroon kuu yiibbed awandime, amborom kuu yu kuu nimakarub yemoon yaa awandi darewoob kondeen kowe, ne yaa kangkon.

3 Ne yoom deme ibonmo awinuwendan Prisila yoom Akwila yoom yaa
Yesu Keresu yaningko yaambed kubendime. 4 Yi kuu ne nen kukbiri
dowadbed arud darewoob bobnikin dungkun ari dobiriwen. Kowe, kuye
dowad kuu yi yaa eso andundaan, kuned nembedmomban Yuudanban
anam andiwen yi korem kwangkon eso andundiwen. 5 Anam andiwendan
Prisila yoom Akwila yoom yi ambiwoom mene nedbimaibdan yaa kangkon
kubendime.

Ne angkodmi mimyob dowaken keenaanman Epenetus yaa kubenime.
Ye kuu Esia ambibkin aombed ibduruk Keresu yaa anam andoon. 6 Meri
yaa kubendime. Yu kuu yiib awandi dowad deme yobdood awineen.
7 Anduronikus yoom Yunia yoom yaa kubendime. Yi kuu Yuudan anuk
ne yoom ibonmo wii aom doburuwen. Yi kuu apasodan kumaom kuu
kadwongkandimbon. Kwane, yi kuu yidin Keresu yaa anam andiwen, ne
kuu yi yomanbed anam andaan.

8 Ne angkodmi Keresu yaambed mimyob dowaken keenaanman Ampilia-
tus yaa kubenime. 9 Keresu yaambed nub yoom ibonmo deme awinuwen-
man Urubanus yoom ne angkodmi mimyob dowaken keenaanman Stakis
yoom yaa kubendime. 10 Keresu yaambed komboon darobe karub amun
andoonman Apeles yaa kubenime. Aristobulus ye nimadana yoom yaa
kubendime.

11 Ne Yuuman Herodion yaa kubenime. Narusisus ye nimadana yoom Ya-
riman Yesu yaa anam andiwen kuyaa kubendime. 12 Yariman Yesu yaambed
deme yobdood awinimaib ye nima Turaifena yoom Turaifosa yoom yaa
kubendime. Wonong maa Yariman Yesu yaambed deme yobdood anam
awineen, mimyob dowaken keendaan ye wonong Peesis yaa kubendime.
13 Yariman Yesumbed kinoonman Rufus yoom ye ena yoom yaa kubendime.
Yu kangkon ne ena areb kereen.

14 Asinkuritus yoom Flegon yoom Heemes yoom Patorobas yoom Heemas
yoom yi yoom doriib ye kuristen angkodmia yoom yaa kubendime.
15 Filologus yoom Yunia yoom Nereus yoom ye oni yoom Olimpas yoom yi
yoom doriib ye karadmo kerundoondan korem yoom yaa kubendime. 16 Yiib
kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk
konoon kame kubendime. Anam andiwendan kambong maa maa aom
doriib korem kuu yiib yaa kubendi weng keendiwen.

Yeenbon Weng

17 Angkodmia, nangkande yedmaan kuu kei, kane kane yi kuu wengbere
yiib ben andokbenib anam andi kiwaan kebeni yeman nongkobimaibdan
yaa kuu kaadkerunde wangdandundime. Yi kedmengkandi kuu nubbed yiib
yaa kedmengkanduuwe awine kandiwen ye inamen arebban, kuye inamen
yaa bon keri yeman. Kowe, yi yaa daboknaib, yeka yeka kerime. 18 Kedi,
nimakarub kwamunedan kuu nub Yariman Keresu ye deme awinindo, yika
yi id ye dowaken yaambedmo awine kande kwane ambangkimaib. Yi kuu
ok wengiib dudi ye benkoobi ye wengiib kumbed yi inamen arewa yaa
koron keriwendan yaa nemengkandimaib. 19 Yiibbed Yesu ye weng amun
wengambere kande kuye kiwaan arimo doriib kuu kuristendan korem
wengambiriwen. Kowe, nembed kubi darewoob arimbed keraan. Kumban,
ne dowaken kuu yiib kuu amun amun ye inamen ye dowad meeni kangdom
kerenib, arewa arewa ye inamen yaa wangdande nonoon areb kerime.

20 Yewenubmo dobiri kondi ye Godbed aron dukmenmo arimbed Seten
kuu yiib yon dabderem yirimbed monmaraneen.
Nub Yariman Yesu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib
yaa kondok.
21 Ne yoom deme ibonmo awinuwenman Timoti kuu yiib yaa kubendi
weng keendoon. Kwane, ne Yuudan angkodmia Lusius yoom Yason yoom
Sosipatee yoom kwangkon yiib yaa kubendi weng keendiwen. 22 Kerek
kee Pool ye dowad wongkaanman Teetius nembed Yariman Yesu yaambed
yiib yaa kubendi weng keendaan. 23-24 Pool ne yoom anam andiwendan
ke doriib keyoom angkodmendoonman Gaiyus kuu yiib yaa kubendi weng
keendoon. Keye siti ye od ye ooni ye korok Erastus yoom nub kuristen
angkodmi Kwaatus yoom kuu yiib yaa kubendi weng keendiwen.*
25 God kuu Yesu Keresu ye weng daandiyiib ne kedmengkandiyiib
yaambed yiib ben kangdommo ongmendi ye God. Yembed unyemanbed
mene kibikee kan biknoon ye weng kumban kibikee kan dian korokboon
yaambed yiib ben kangdommo ongmendoon. 26 Aron korem korem ye
Godbed kwanime ande yedme kowoon kumbed profesidan God Ye Weng
Karadmo wongkiwen yaambed ambibkin koremdan yaa ye weng kuu kan
dian korokboon, ye yaa anam ande ye weng awine kandime anded. 27 God,
yembedmo meeni kangdom ye God kui, ye yaa kuu Yesu Keresu yaambed
nambiri aron korem korem yeman kerok kii! Anam kwanok.

* **16:23-24:** Kurin ye buk Rom yenamo keye wengiib kei: Nub Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib korem yaa kondok. Anam kwanok.

1 Korindan
Kerek Mimo Poolbed Korindan Yaa Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool wengamboroon kuu anam andiwendan Korin aom doriib kuu id ye dowaken yaambed arewa kamiib kowe, Efesus yaambed yi yaa wongkoon. Korin aom kuu nenem inamen yemooniib kowe, Gurik wengbed “korin kami” ye weng id angkara kuu “nenem kami” keroon. Poolbed anukbed yi yaa daande wongkoon kumbed kerebkarab keriwen kowe kerek kee wongkoon, ongme ambobandi dowad. Kwane, Korindan yenambed Pool yaa kaamobi yenayiib wongkiwen kowe, inande kerek kee wongkoon. Kwane, yi kombiriwen kuyaa aromne awandi dowad wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-3)
2. Korindan Yi Dowad Eso Andi Ye Weng (1:4-9)
3. Anam Andiwendan Yika Andokbe Yeka Yeka Keriwen Kuyaa Ambobandoon (1:10—4:21)
4. Anam Andiwendan Ambarakmi Yena Aom Kombiriwen Kuyaa Ambobandoon (sapta 5—6)
5. Awani Kerekmen Yaa Ambobandoon (sapta 7)
6. Neka Nedin Andi Ye Inamenban Yena Yaa Awandi Ye Inamen Awinime Ande Ambobandoon (8:1—11:1)
7. Nedbe God Yaningko Kankooni Kerekmen Yaa Ambobandoon (11:2—14:40)
8. Dukniwenbed Dembi Yaa Ambobandoon (sapta 15)
9. Yeenbon Weng (sapta 16)

1 Pool, ne kuu God ye dowaken yaambed Yesu Keresumbed baande kinoona ye apaso keraan yoom nub kuristen angkodmi Sostenes yoom.
2 God yaa anam andiwendan Korin aom doriib, yiib kuu Yesu Keresumbed karadmo kerundoondan, yiib kuu ambarakmi yaa daboknaib yiibka kere dobirime ande baandoon. Yiib yaa kerek kee keenduwen. Yiib yoom kane kane kuna kuna yaa doriib kuu nub Yariman Yesu Keresu yaa baandimaibdan yoom ye yaa dabokne doriib, ye kuu nub yoom nub Yariman.
3 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa bangkandime.

God Yaa Eso Andoon

4 Ne kuu aron korem yiib dowad ne God yaa eso andimain, amborom kuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu Yesu Keresu aombed yiib yaa kondoon kowe. 5 Kedi, ye aombed kiwaan korem yaambed yiib weng Yesu ye dowad dakmi korem aomiib yiib God yaa kaadkeri korem aomiib kuu, inamen yemoon yiminmo keriwen, 6 amborom kuu nubbed Keresu ye dowad yiib yaa dakme korokbenduwen kuu yiib dobiri aom kuu kangkon ibmo keroon kowe. 7 Kwani kowe, yiib kuu nub Yariman Yesu Keresu nenmene dianmo korokbok ande nindorokiibbed meedme doriib kuu, yiib kuu God ye deme ambangki ye aromkono Kingkin Karadmombed munob bangkandimaan kuu maa nombirindo korem yiminmo keriwen. 8 Yembed

aromkono kerundaneene kwane wene yimin wandi aron keraneen, nub Yariman Yesu Keresu ye aron ari keranuun kuu yiib yaa ambarakmiwen ande kadwondaanban ye dowad. 9 Ye kuu weng awinimo ma korondiyiibban ye God, ye Mingki nub Yariman Yesu Keresu yoom ibmo dabokne dobirime yiib yaa ande baandoon ye God.

Anam Andiwendan Aombed Andokbi Kuu Arewa

10 Angkodmia, nembed nub Yariman Yesu Keresu yaningko yaambed nangkande yedmaan kuu, yiib korem kuu weng mimo kerime. Kwananiib kumbed yiiwaom kuu andokbiyiibban kerenib no dabokne meeni inamen ibmo keraniib. 11 Nangkodmia, Kaloe yu ambiwoom yena ku doriib kumbed ne yaa yedmewiwen kuu, yiib kuyaom kuu wengberenabiib kii andiwen. 12 Kowe ne meeni kuu kei, yiib kuyaa mimbed yedmimaan kuu, “Ne kuu Pool ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Apolos ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Pita ye yoman wanaan.” andaane, angkon maa kuu “Keresu ye yoman wanaan.” andaane ande kamiib kii.

13 Keresu kuu andokboonkob dee? Poolbed yiib dowad at ming arimbed bobnoonkob dee? Yiib kuu Pool yaningko yaambed baptais kerundoonkob dee? 14 Eso andaan, nembed yiib yaa kwane ma baptais kerundindo kowe, kumban Kurispus yoom Gaiyus yoom kumbedmo. 15 Kowe, karub maa kanembed ne kuu eb aningko yaambed baptais keruwewen andaanban, ne yaa. 16 Ee anam, nembed angkon Stefanas yambiwoom doriibdan kwangkon baptais kerundaan, kwanaanbed ari kuu kane yaa ma baptais kerunaan kuu nonondandaan. 17 Keresumbed ne nenkowoone manaan kuu baptais kamendi yemanban, weng amun daandi dowad nenkowoon. Weng amun daandaan kuu karub ye meeni kangdom ye weng yaambedban. Karub yi meeni kangdom yaromkono yaambed dakmaan karen, Keresu ye at ming ari bobnoon kumbed ye aromkono kuu dowan keroon karen.

Keresu Kuu God Ye Meeni Kangdomiib Yaromkonoyiib

18 At ming arimbed bobnoonman ye weng kuu, kane kane duknandamiibdan yaambed kuu idiibban areb, kumban nub bobni yaa burudande binde weneendan yaambed kuu kuye weng kuu God yaromkono. 19 Amborom kuu Godbed kekane ande wongkoon,

“Nembed meeni kangdomdan yi meeni kangdom kuu monmaraniin,
kwane kaadkeri arimbed kandiwendan yi kaadkeri inamen kuu ben angka
kiraraniina yiminban keraniib.” andoon.

20 God ye arinambo arimbed meeni kangdomman o kaadkeri arimbed kandoonman o weng yariman kuu kuna? Dowan kii. God kuu okad yiridan yi meeni kangdom kan yiri kowoone yi meeni kuu warudki areb keroon dee? Anamaa. 21 Kedi, God ye meeni kangdom aom kuu okad yiridan kuu yi meeni kangdom yaambed ye yaa yikaadkerunindo. Kowe, weng amun daandoone anam andiwendan kuu bobni yaa burudande bindi ye weng kuu okad yiridanbed weng inameniibban ande meeniwen kumbed Godbed kuboon. 22 Yuudan kuu dud kami yeka mamaa nub yaa korokbendime ande erekne kaamonaiwe, Gurikdan kuu meeni kangdom ande kereknimaib. 23 Kumban nub kuu Yuudan o Gurikdan yi dowaken yaambedban God ye dowaken yaambed Keresu at ming arimbed ayiiwe bobnoon ye weng daandimaub. Kuye weng kuu Yuudanbed kuu yiminban andimaiwe yi dowad komborok andi yeman areb keroon. Kwane, kuye weng kuu Gurikdanbed kuu weng inameniibban andimaib. 24 Kumban Yuudan o Gurikdan kane kane Godbed baandoondan yi dowad kuu, Keresu kuu God yaromkono, kwane ye kuu God ye meeni kangdom. 25 Amborom kuu God ye meeni kuu

yenambed inameniibban andimaib kuu nimakarub yi meeni kangdom yaa kuu burudande arimbed keroon. Kwane, God ye aromkono kuu yenambed aromkonoyiibban dowan andimaib kuu nimakarub yi aromkono yaa kuu burudande arimbed keroon.
26 Angkodmia, yiib komarewa doriibkob baandoon kuyaa kuu meenime.
Karub ye dobiri kerekmen yaambed kuu yiib kuu meeni kangdomiib keri-
wendan kuu yemoonban, kwane yiib kuu korok darewoob keriwendan kuu
yemoonban, kwane yiib kuu king ye karubkim keriwendan kuu yemoonban.
27 Kumban Godbed okad kiri ye inameniibban ye barang kingkoone anam
andiwen kuu okad kirimo ye meeni kangdomdan yaa karak kondi dowad.
Kwane, Godbed okad kiri ye aromkonoyiibban ye nimakarub kingkoone
anam andiwen kuu okad kirimo ye aromkonodan yaa karak kondi dowad.
28 Yembed okad kiri aningkoyiibbandan yoom akmendandiwendan yoom
karubban andiwendan yoom kuu kingkoone anam andiwen kuu okad ki-
rimo ari keriwendan benkubuni dowad. 29 Godbed kwanoon kuu karub
kanembed God ye arinambo ari kuu ma yimin ande kerengkan kamaanban.
30 Kedi, yiib kuu Yesu Keresu ye karuwa nimaya yi ambokab kuu God
kii. Yesu kuu nub dowad God ye meeni kangdom keroon, nub yorokmo
kerundi ye karub, nub karadmo kerundi ye karub, nub biddi ye karub
kui. 31 Kwanekob, “Kanembed kerengkan weng dakmandameen keroka kuu
Yariman yaambed kerengkan kamok.” ande wongkoon kuu kwamune ande
meenem.

2

Anam Andi Kuu God Yaromkono Yaambed Angkumonoon

1 Angkodmia, ne kuu yiib yaa mene God ye weng yedme korokbi
dowad dakmaan kuu, weng idiib o meeni kangdom arimbediib daandindo.
2 Amborom kuu ne yiib yaa dobaraan kuu inamen yena kankubunaan,
Yesu Keresu ye wengiib ye kuu at ming arimbed aye kiniwen ye wengiib
dakmi dowadmo awinaan kowe. 3 Kwane, ne kuu aromkonoyiibban kere
uniyiib kiringmiyiibbed yiib yaa manaan. 4 Ne wengiib God ye weng
wengambere awinime ande daandaan ye wengiib kuu, karub yi meeni
kangdom ye wengbedban o wadi wengbedban. Kukuu Kingkin Karadmo
yaromkonombed yiib yaa kedmengkandoona dakmaan. 5 Kowe, yiib
anam andi kuu karub ye meeni kangdom yaambed angkumonindo, God
yaromkono yaambed angkumonoon.

Kingkin Karadmo Yaambed Meeni Kangdom

6 Kumban, nub kuu kingkin yaambed kainiwendan yaa meeni kangdom
weng daandimaub. Kumban kuye weng kuu okad kiri kibik ye meeni
kangdom ye wengban o kibik okad kiri korok kere ooniwendan yi wengban.
Kuye korok korok kuu dowan keraniib. 7 Nubbed dakmuub kuu God ye
meeni kangdom biknoon kuu kan dianmo korokbi yeman. Aron kerindo
yaron yiri kuu Godbed nub kuu nambiri kandi dowad meeni ongmoon kee
kinekore kan biknoon kuu mene kibikei. 8 Kuye weng kuu okad kiri korok
kere ooni ye karub kanembed ma id kandindo, amborom kuu id kandiwen
karen Yariman nambiriyiib kuu at ming ari aye kinindo karen. 9 Kuned kuu
God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon,
“God yaa mimyob dowaken keeniwendan yi dowad yembed nekwandoon ye
inamen kuu,
kane kanembed indobbed ma wedmindo,
kerendembed ma wengambirindo,
yika yi inamenbed ma meenindo kui.” andoon.

10 Kumban kuye inamen Godbed nekwandoon kuu yembed ye Kingkin
yaambed nub yaa korokbendoon, amborom kuu Kingkinbed inamen korem
andangkimaan, God ye inamen niindem yiri kangkon.
11 Kedi, karub maa ye inamen aom kuu karub maa kanembed yekaad-
kerunaanban, karub ye kingkin ye yaa doreen kumbedmo. Kuyareb kuu,
karub kanembed God ye inamen yaa kaadkerunaanban, God ye Kingk-
inmo. 12 Nub kuu okad yiri ye kingkin kandindo, God yaambed monoon
ye Kingkin kanduwen, Godbed nub yaa komo komo munobmo bangkan-
doon kuu nubkaadkeri dowad. 13 Kwanikob, kuye weng kuu dakmuub
kii, karub yi meeni kangdom yaambed meneboon ye wengban, Kingkin
Karadmombed kedmengkandoon ye weng, kingkin ye kerekmen wengbed
kingkin ye kerekmen anam anamiib kuu kwane ambemonduub. 14 Kumban
okad yirimo ye karub kuu God ye Kingkin yaambed inamen menebeen
kuu anam andaanban, amborom kuu kuye inamen kuu kingkin kerekmen
yaambed kaadkeri yeman kowe, kuyaa kuu kaadkerindeban kerene kuu
inameniibban andaneen. 15 Kumban God ye Kingkiniib ye karubbed inamen
korem kuu wengyundandaneen, kumban kuye karub kuu karub maambed
ongme wengyundane kaadkeraanban. 16 God Ye Weng aombed kekamune
yedme wongkoon,
“Yariman ye inamen yaa kuu kanembed yekaadkeraneenkob
Yariman yaa kedmengkananeen?” andoon.
Kumban nub kuu Keresu ye meeni inameniib kanduwen.

3

Karub Maa Maa Yi Yoman Wanaib Yesu Ye Yomanmo Winime

1 Angkodmia, ne kuu Kingkin Karadmo kerekmen yaambed kainiwendan
yaa areb yiib yaa daandindeban, okad yiridan areb daandimain, yiib kuu
Keresu yaambed no dana mana areb keriwendan kumbed kwane daandi-
main. 2 Yiib kuu animan kamkonomban muk ambodbed kondemoon areb
kedmengkandaan, amborom kuu yiib kuu kuye kedmengkandi kamkono
dowad ma nekwindo kowe. Anamaa, kibik kangkon yiib kuu mokaid
ma nekwindo. 3 Kedi, yiib kuu okad kiridanmo. Kwane, yiib yaa kuu
wungkanoon wungkanooniib wengbiriyiib kwane angkeen kowe, anam kuu
yiib kuu okad kiridanmoyoo? Yiib kuu karub ye inamen yaamo awine
doriiwoo? Anamaa. 4 Kwane, karub maa kuu “Pool ye yoman wanaan.”
andaane, maa kuu “Apolos ye yoman wanaan.” andaane kamimaib. Yiib
kuu okad yiri ye inamenmo awini ye karuwa nimayakowoo?
5 Komarewa kii! Apolos kuu kanekob? Angkon Pool kuu kane? Nub kuu
deme karubmo, nub yaambed yiib kuu Yesu ye weng wengambere anam
andiwen kumbedmo. Nub ayoob kuu Yarimanbed mimim kuu deme yeka
yeka bangkandoon kumbed awinuwen kui. 6 Nembed yob kuu kibingkaane
Apolos kuu yob yaa ok bunaboon, kumban Godbed ongmoone demboon.
7 Kowe, ibmo kane kibingkoon o ok bunaboon kuu aningkomanban, yob
ongmimaane dembimaan ye God, yembedmo aningkoyiib. 8 Kwane, kib-
ingkimaan ye karub yoom ok bunabimaan ye karub yoom kuu ibmo, Godbed
yi mimim yi deme komarewa ambangkiwen kuu kwamunemo kakman
bangkandaneen. 9 Kowe, nub kuu God ye demedanmo, yiib kuu Godbed
kibingkoon ye mongkobon kere Godbed yenboon ye ambib.

God Ye Deme Ongme Awinime

10 Kabamoon kondoon ye deme ye aromkono Godbed ne yaa kawoon
ye kerekmen yaambed, ne kuu ambib arumi yekaad ye karub areb ambib

dodkono manemoon areb yiib yaa ibduruk kedmengkandaan. Kwanaane, karub maambed kwari yenbeen. Kumban yeka yeka komarewa yenbenabiib kuu kaadkeriyiibbed. 11 Karub maa kanembed dodkono manoon yiri kuu mamaa kanmene manaanban, manoon kuu Yesu Keresu kui. 12 Karub kanembed dodkono karimbed bot goldbed o bot silvaambed o od darewoob ye botbed o atbed o kereekbed o aroob konokabbed yenbaneen kuu, 13 ye deme kuu dianmo korokbaneen, amborom kuu Keresu yaron arimbed ye deme kuu kanmene nambiri ari korokbaneen kowe. Kwane, amotbed nimakarub mimim yi deme amun komarewa kuu nengke komboon darobe korokbaneen. 14 Kowe, karubbed komarewa yenboon kuu amotbed denanuune kwane dobaranuunbed kuu ye kakman kandaneen. 15 Kumban ye deme kuu dene kubunanuunbed kuu kakman kandaanban, ne yaa angkeen ande meenoon kuu dowan keraneen kumban, Godbed karubmo bindaneen. Kuye karub kuu yiribmaniib ambiwoom doreen kumbed ambib denaune amot yumbu aombed dingkirud kombiri angkanemoon areb keraneen.

16 Yiib yiibkaadbankowoo, yiib korem kuu God ye kurikuri boyambib darewoob kowe, God ye Kingkin kuu kuyaom doreen kii! 17 Karub kanembed God ye kurikuri boyambib darewoob monmaraneen kuu, Godbed monmarunaneen, amborom kuu God ye kurikuri boyambib darewoob kuu karadmo kowe. Kwane, kuye kurikuri boyambib darewoob kuu yiib kui.

18 Yiibkareb yiibmeren biranaib. Yiib kuyaa kanembed ye kuu okad kiri ye dobiri kerekmen yaambed ye kuu meeni kangdom ye karub ande meenoka, wabkaddanbed ye yaa inameniibbanman andi dowad God ye inameniib kerok. Kwananeen kumbed God ye kedmengkandi kaadkerene God ye meeni kangdomman keraneen. 19 Kedi, God ye indob arimbed okad kiri ye meeni kangdom kuu inameniibban yeman. God ye dowad ye weng aombed kwane dakme wongkoon, “Yembed okad kiri ye meeni kangdomdan yi inamen bangbang yaa kuu komboon kaamobe wedmendimaan.” andoon. 20 Kwane angkon God Ye Weng aombed dakme wongkoon kuu, “Yariman yekaadkeroon okad kiri ye meeni kangdomdan yi meeni kuu idiibban.” andoon. 21-22 Kedi, kumkam korem kuu yiibman, Pool o Apolos o Pita o okad yimin yimin yiri o wadkeri o bobni o kibik o amaan, kumkam korem kee yiibman. Kwani kowe, karub dowad kerengkan kamaib. 23 Kwane, yiib kuu Keresu yeman keriiwe Keresu kuu God yeman keroon.

4

Yesu Keresu Ye Demedan

1 Kwane, nimakarubbed nub yaa kwamune meene wedmime, nub kuu Keresu ye demedan kere God ye weng biknoon yaa oone dakmidan andime. 2 Kwane ari kuu, Godbed komo komo deme bangkandoon kuyaa awiniwendan kuu ma korondiyiibban kangdommo awine dobirime anded. 3 Yiibbed o okad kiri ye kangdod aombed wengyundi dowad andangkawaniib kuu ne meeni embeng mana keraan. Anamaa, nekareb nemeren kuu wengyundi dowad andangkimokban. 4 Ne inamen awini ye kiwaan kuu yorokmo, ma aadikmiyiibban, kumban kwamune keraan kuu God ye indob arimbed ambarakmiyiibban keri yemanban. Anam kuu wengyundawi ye karub kuu Yariman Yesu kii. 5 Kwani kowe, aron kinoon arimban kumbed wengyundaib, korondibko Yariman monoka. Yembed kumun aom komo bikdereboon kuu nambiri yaa benmenene, nimakarub yi inamen ye id yi niindem aom kuu be dian keraneen. Kuyaron ari keranuun kuu nimakarub mimim komo komo kamiwen kumbed Godbed yi aningko benkoobaneen.

6 Angkodmia, ne yoom Apolos yoom yaa dakmaan kuu kumun kinenid
dakme yiib yaa korokbendaan kumbed yiib kuu “Komo wongkoon kuu buru-
dande ari ye meeniyiib keraib.” kuye weng id kuu nubbed komo kamuwen
yaambed kandime anduwed. Kwane kandaniib kuu yiib kuu karub mimo
yaamo yimin ande kerengkan kamekorib maa kuu yiminban andaibban.
7 Kedi, yiib kuu kanembed ongmendoonkob nimakarub yena arebban yeka
mamaa keriwen? Yiib yaa komo barang angkeen kuu Godbed yiib yaa
bangkandindo kumbed? Yiib kumkam korem kuu Godbed bangkandoone
biwen kowe, komande yiib kuu nubkareb buwen ande kerengkan kamiib?

8 Yiib korem kuu yiminmo keriwenkowoo? Yiib korem kuu yiribman
yewudmo keriwenkowoo? Nub yaa domondenib yiib korem yiibkareb
kuu king keriwenkowoo? Nembed meenaan kuu yiibkareb kuu anam
king keriwen, amborom kuu yiib kwaniwen karen nub kangkon yiib yoom
ibmo king keruwen karen. 9 Nembed meenaan kuu apasodan nub kuu
ana nangme dorindodan kuu ana nangme doriwendanbed be nong yen-
dare be wene damangkandi dowad kambong kambong kidangkambed de-
wanaiwe aningkoyiibbandan yirimo ye yumbon kondemoon areb keruwen.
Kwane, nub kuu ambarakmidan kuu kakerebiri ari nongkobiiwe Romdan
yi iningkuk kamiwed wedmi yeman arud dingkanbed o karubbed yeene
nongkobemoon areb keruwen. Kwane, nub kuu ongmenaboon ye kumkam
korem yi kerebiri arimbed karak konde wedmi yeman keruwen, engyusiib
nimakaruwiib yi kerebiri arimbed kui. 10 Nub yaa kuu Keresu ye dowad
yenambed yiib kuu inameniibbandan andimaib, kumban Korindan, yiib
kuu Keresu yaa meeni kangdom keriwenkowoo? Nub kuu yena yi indob
arimbed wuud keruwen kumban yiib kuu aromkonomo doriibkowoo? Nub
kuu yena yi indob arimbed aningkoyiibbandan keruwen kumban yiib kuu
aningkoyiibdan keriwenkowoo? 11 Anukbed mene kibirebya kee nub kuu
mungiyiib ok moomiib bobnenub, ebkad korobmo deebuuwe, yenambed
yenbandiiwe durud yewed kandenub, dobiri ye yumboniibban keruwen.
12 Nubka nub dingkimbed deme yobdood awinimaub. Kwane, nub yaa
butun kamendimaib kuu, ikakman amun kerundimaub. Kwane, nub kuu
durud konde yenbandimaib kuu, kwane ma korondiyiibban kangdommo
dobirimaub. 13 Kwane, nub yaa wengamborokbanabimaib kuu amunmo
inandimaub. Anukbed mene kibikee okad yiri kee ambod arewa areb
kerauwe nongdomatom ande wunekarundimaib.

14 Nembed yiib yaa ke wongkaan kei, yiib karak kondi yemanban, ne
dana anam yaa mimyob dowaken keendaan areb kumbed yiib yaa kaadkeri
weng ongkande daandandid. 15 Kedi, yiib kuu Keresu yaambed oonidan
10,000iib areb keriwen kuned, yiib ambeya kuu yemoonban, amborom kuu
Yesu Keresu aombed ye weng amun yaambed ne kuu yiib ambe anam areb
keraan kowe. 16 Kwani kowe, nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu,
ne koob kandime. 17 Keye dowad kumbed ne mimyob keenaan ye dana
Timoti, Yariman Yesu yaambed ma korondiyiibban anam ande kangdommo
dobiri ye karub kui, ye kuu yiib yaa kibireb nenkowaniine mananeen kii.
Yembed Yesu Keresu yaambed ne dobiri kerekmen kuu yiib yaa monkone
daandaneen. Kuye dobiri kerekmen kuu anam andiwendan kunaya kunaya
doriib korem yaa kedmengkandimain kuu ibmo.

18 Kumban yiib yena kuu Pool kuu nub yaa manaanban andekorib nubka
nubbedmo yimin ande kerengkan kamiib kii. 19 Kumban Yariman Yesu ye
dowaken keraneenbed kuu aron doboobban arimbed yiib yaa mananiin.
Kwane, nekareb kerengkan kamiibdan komarewa dakmiib kuu wengam-

berende andangkekori, kwane ari kuu komo yaromkono yaambed kwamiib
kuu wedme komboon darobaniin kii. 20 Amborom kuu God ye oonimbon
aom kuu wengmo dakmi yemanban, aromkono kande kwami yeman. 21 Yiib
dowaken kuu kuna? Ne yiib yaa mananiin kuu, at debokbed dee o mimyob
dowaken keende ingmiyiibban nangkemmo kami ye inameniib dee?

5

Anam Andoonman Nenem Kamimaan Kuu Dankorarime

1 Anam kuu yenambed daawiiwe wengambaraan kuu, yiib kuyaom kuu
nenem kami ye inamen angkeen, kumban nenem kami ye inamen yeka
mamaa, anam andindodan kuu ma kwamimokban ye inamen arewa kei,
karub maa kuu ye awodki ye wonong animari yoom doriib. 2 Kwane, kuyaa
kuu yiibbed kerengkan keriwen kii! Yiib kuu mimyob darewoob kowekorib
yiib kumaombed ke kamoonman kee kan angka koraraibbankowoo? 3 Ne
kuu wuruk kuu yiib yoom dorokban kumban, kingkin yaambed kuu yiib
yoom doruub. Kwane, ne kuu kuyaambed doberemoon areb kereni ke
kamoonman keyaa wengyundaan. 4 Kwane, nub Yariman Yesu Keresu
yaambed mimyamo nedbibko ne kangkon kingkin yaambed yiib yoom
kerako nub Yariman Yesu yaromkono monoka, 5 karub kee kande Seten
yaa konime. Kwanibko ye id ye dowaken kuu monmaroko durud yewed
kandene amonomboko Yariman yaron arimbed ye kingkin kuu Godbed
bobni yaa burudande nendok.

6 Yiib kerengkan kuu amunban. Yiis embengbed flawa dungkun aom
kowaiwe flawa kumundinmo yaa wenebe derendarimaan kuu ambarakmi
ye kuru kowe yiibkaadbankowoo? 7 Yiib kuu yiis kurin kuu kankoraribko
yiib kuu flawa kumundin yiisiibban areb ongmendok. Anamaa, yiib kuu
kwamune arebmo, amborom kuu nub Sibi Mana, Burudandoon orokbon
yeman, Keresu kuu aye kowiwen kumbed nub niindem aom aroon kowe.
8 Kwani kowe, nub orokbon kuu yiis kuriniibban flawa anammombed
awinem. Kuye yiis kurin kuu arud wande yemyeb yenbandi ye inameniib
inamen miin arewayiib yeman, kumban flawa anammo kuu ma aadikmiyi-
ibban ye inamen yorokmoyiib anam anamiib yeman.

9 Nembed yiib yaa ne kerek wongke keendaan kuu karub nenem kamidan
yaa daboknendaib. 10 Kumban kwanandaan ye id kuu okad kiridan kanem-
bed nenem kamimaib o yiribman be amuknimaib o birande yiribman
bimaib o dudi god yaa bumangkimaib kuyaa kuu domonendime andi ye
idban. Keye anam andindo kere ambarakmidan okad korem yaa diiriwen
kowe, yi yaa domonendaniib kuu yiib kuu no okad kiri ye kerekmen yaa
domonendaniib kumbed kii. 11 Kumban yiib yaa ke wongkaan kei, karub
kanembed yekareb ne kuu kuristen andaneen kumban aadikme nenem
kamimaan o yiribman be amuknimaan o dudi god yaa bumangkimaan o
wengamborokbanabimaan o ok arewa animaan o birande yiribman bimaan
kuyaa kuu daboknaib. Kuye karub yoom kuu ma ibmo dibere anaib.

12 Kwane, anam andindo bunangkadan yaa wengyundandi kuu ne de-
mekob kwane wengyundandaniin dee? Dowan. Yiib kuu kane kane
anam andiwendanbed ambarakmibka wengyundandime. 13 Anam andindo
bunangkadan kuu Godbed wengyundandaneen. Kumban yiib kuu “Yiib
kumaom kanembed ambarakmenabe doboroka dankorarime.”

6

Anam Andiwendan Yiibkanmo Yaa Okad Yiridan Yi Kangdod Kerundaib

1 Yiib kuyaa karub kanembed maa yaa wengberene kangdod nen-
wanandameen kuu, God ye karadmodan yi arinambo arimbed nenwene
wengyundi ye inamen yaa kuu koronde God yaa wunekariwendan yi ari-
nambo arimbed nenwene wengyundaneen kuu inamen amun dee? 2 God ye
karadmodanbed okad kiridan wengyundandaniib kuu yiibkaadbankowoo?
Yiibbed okad kiridan wengyundandaniib kowe, kangdod weng embeng em-
beng kuyaa wengyundi ye aromkono kuu yiib yaa angkeen kuda. 3 Nubbed
engyusiib okad kiri ye awadiib kuu wengyundandanuub kuu yiibkaad-
bankowoo? Kwananuub kowe, okad kiri doruub yaron aombed wengbiri o
komo komo kangdod kerundi yeman kuyaa yiminmo wengyundandanuub
kuda. 4 Kwani kowe, yiib kuyaa maambed maa yaa okad kiri dobiri dowad
wengberene kangdod nenwanandamoka, yiibbed anam andoonman maa
nendibko wengyundi korok kerok. Anam andoonman aningkoyiibban
kangkon yimin kuda. 5 Ku yedmaan kuu yiib karak kondi yeman. Yiib
kuyaom kuu karub maa kanembed meeni kangdomiib kere anam andiwen-
dan aom ma wengyundandindeban kuu anam kerandameenoo? 6 Kumban,
anam kuu anam andiwendan yenambed yena kuu kangdod benwinimaib,
anamaa, anam andindodan yi arinambo ari wengyundandimaib.

7 Yiibkareb kuyaom neman nen kangdod wonoon neman nen kangdod
wonoon kamimaib kuye id angkara kuu, Setenbed yiib korem nangme
burudande dorende dowan keroon kii. Kwanimaib ye inamen arewa yaa
kuu korondibko yenambed yiib yaa kwane ambarakmime. Korondibko
yenambed yiib yaa kwane birande yid bime. 8 Kuned yiibkareb dudenib
ambarakmendimaib, yiib kuristen angkodmia kuyaa kii.

9 Arewa kamenabidan kuu God ye oonimbon aom yiyiib yumbon kandaib-
ban kuu yiibkaadbankowoo? Yenambed yiib yaa birandaib ande nekwe
meenime, keye weng keyaa. Nenem kamidan o dudi god bumangkidan
o karub yikanmo awanoon awanoon kamidan 10 o yid bidan o yiribman
yemoon be amuknidan o ok arewa anidan o wengamborokbanabidan o
birande yiribman bidan kuu God ye oonimbon aom kuu yiyiib yumbon
kandaibban. 11 Kwane areb kuu anuk kuu yiib yena kuu kwamunedan.
Kumban yiib kuu ogoon. Yiib kuu karadmo kerundoon. Yiib kuu Yariman
Yesu Keresu yaningko yaambed nub God ye Kingkinbed yorokmo keru-
doon.

Yiib Idbed Amunmo Kamimaib Kuyaambed God Yaningko Kankoonime

12 Ne yaambed kuu inamen korem kuu amowiibban kumban, inamen
koremban yenamo kuu dobiri amuniib kondi yeman. Ne yaambed kuu
inamen korem kuu amowiibban kumban, korondaine inamen maambed ne
yaa korok keruwaanban. 13 Animan kuu kabeyob yeman, angkon kabeyob
kuu animan yeman. Kumban Godbed yi ayoob kuu monmaraneen. Nub id
kuu nenem kami yemanban, Yariman Yesu ye deme awini yeman, angkon
Yariman Yesu kuu nub id yaa awande ooni yeman. 14 Godbed Yariman
Yesu kuu bobnoon yirimbed nenkoonoon. Kowe, nub id kangkon yembed
yaromkonombed benkoobaneen kii. 15 Yiib id kuu Keresu yeka ye yaa dabo-
knoon kuu yiibkaadbankowoo? Kwani kowe, Keresu yaa daboknoondan
kuu biande kiwaan ari wonong yaa ben daboknaniin dee? Yii, yiminban
kii! 16 Kanembed ye kuu kiwaan ari wonong yoom dobaraneen kuu yu
yoom id mimo keraniib kuu yiibkaadbankowoo? Kedi, God Ye Weng aombed
kekamune wongkoon, “Yi ayoob kuu id mimo keraniib.” andoon. 17 Kumban
kanembed yekareb Yariman Yesu yaambed daboknaneen kumbed kingkin
yaambed mimo keraniib.

18 Nenem kami yaa daboknaib, kirokmonime. Karub kanembed ambarakmi yena kamimaan kuu ye id bunangkamo, kumban karub kanembed ye kuu nenem ye ambarakmi yaambed ambarakmoon kuu yekareb ye id yaa ambarakmimaan. 19 Yiib kuu Kingkin Karadmo kuu God yaambed kandiiwe yiib niindem aom doboroone yiib id kuu ye karadmo dobirimbon keroon kuu yiibkaadbankowoo? Yiib kuu yiibkareb yemanban, 20 yiib kuu moonoon yeman. Kwani kowe, yiib idbed komo komo ambangkimaib kuyaambed God yaningko kankoonime.

7

Awani Ye Kerekmen

1 Yiibbed weng wongke keewiwen kuu kibireb ke inandaan kei. Karub kuu awanaanban kuu amun. 2 Kumban, nenem inamen yemoon dangoon kowe, karub mimim kuu yi wonongiibmo kerime, kwane wonong mimim kangkon yi karuwiibmo kerime. 3 Karub kuu ye wonong yaa kuu anammo awane dabokne dobiri ye kerekmenbed kamok. Kwamune areb kuu ye wonong kangkon ye yaa kwane kamuk. 4 Wonong yu id kuu yukareb yumbedmomban, yu karub kangkon yeman. Kwamune areb kuu karub ye id kuu yekareb yembedmomban, ye wonong kangkon yuman. 5 Ayoob dabokni ye kerekmen yaa kuu korondaan andaib. Kumban weng mimo keraniib kumbed aron dukmenmo kurikuri kami dowad korondaniib kuu yimin. Kuye aron dowan keruka ika daboknime. Daboknaibban keraneen kuu yikareb kangkadmi embengmo yiminban keraniiwe Setenbed yi ayoob birandaneen. 6 Nembed ke yedmendaan kee kwamiwed yimin andimban, no kedmengkain. 7 Kuned kuu ne dowaken kuu nimakarub korem kuu ne awanindo ye aromkono Godbed kawoon areb kwane awinime andid. Kumban anam kuu nimakarub mimim kuu Godbed ye deme mimim ye aromkono munob bangkandoon, mim kuu munob keamune kone angkon maa kuu yeka maa kone kamoon.

8 Kumban awadmindodaniib iribdaniib yaa kuu ke yedmaan kei, amun kuu yi kuu awadmiyiibban ne areb kwane dobirime. 9 Kumban yikareb kangkadmikinban keroka awadmime, amborom kuu awananiib kumbed yimin, niindem aommo denembirimban kowe.

10 Awadmiwendan, yiib yaa nembed amob weng (ne yaambedban Yariman yaambed) ke yedmaan kei, wonong kuu yu karub yaa kuu domonenaun. 11 Kumban yu kuu domonenuka, yu kuu awaniyiibban kwane doburuk, o koronduka angkon ikakman yu karuwiib yaa wene kunum kere dabokne doburuk. Kwane, karub kuu ye wonong kuu dankaranokban.

12 Yiib yena kuu (nembed Yarimanbedban) ke yedmaan kei, kuristen angkodmi maa ye wonong kuu anam andindo kumbed yu dowaken kuu ye yoom doberem ande meenuka, yu kuu dankaranokban. 13 Kwane, anam andeen ye wonong yu karub kuu anam andindo kumbed ye dowaken kuu yu yoom doberem ande meenoka, ye kuu dankaraun. 14 Amborom kuu ambi anam andindo kuu yu anam andi yaambed God ye dia nen muneen kowe. Kwane, amban anam andindo kuu ambi ye anam andi yaambed God ye dia nen monoon. Kwanokban kuu yi dana kuu God ye dia keraibban, kumban kuyiib kumbed God ye dia keraniib.

15 Ma, anam andindoman kuu ye wonong anam andeen yaa domobde wana andoka yiib korondibko kwane kamok. Anam andoonman o wonong kuu kuyaambed amowiibban, domondi kuu yimin. Godbed nub baande kinoon kuu yewenubmo yaambed dobiri ye dowad. 16 Anam andeen ye

wonong, kub yaambed kub karub kuu kukne kukne dobaraneen kumbed anam andaneen dee anam andaanban dee kubkaadkerewenoo? Anam andoon ye karub, eb yaambed eb wonong kuu kukne kukne dobaranuun kumbed anam andanuun dee anam andaunban dee ebkaadkerewenoo?

Godbed Yiib Yaa Baandoon Yaambed Dobirime

17 Yiib mimim kuu okad yiri dobiri dowad yumbon Yariman Yesumbed nekwane bangkandoone Godbed baandoon yaambed dobirime. Amob weng kekee anam andiwendan korem yaa kondaan kii. 18 Kane kane kuu kad wandiwendan kumbed baandoone anam andiwen kuu, kad wandi dobiri kerekmen korare kad wandindo dobiri kerekmen awine kandaib. Kane kane kuu kad wandindodan kumbed baandoone anam andiwen kuu, kad wandindo dobiri kerekmen korare kad wandi dobiri kerekmen awine kandaib. 19 Kad wandi dobiri kerekmen yaambed dobaraneeb kuu God ye indob arimbed kuu ma meeni yemanban, kad wandindo dobiri kerekmen yaambed dobaraneeb kangkon God ye indob arimbed kuu ma meeni yemanban. Godbed kwanime andi ye weng awini kumbedmo meeni darewoob yeman.

20 Yiib mimim kuu komo yaambed doriibkob Godbed baandoona anam andiwen kuu, kwane kuyaambed dobirime. 21 Yiib yena kuu yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembirimaibkob baandoonoo? Kuyaa meeni darewoob keraib. Kumban yiib kuu derekmana dudbere yiibka oone obonmo keri yaroniib keruka kwane kamime. 22 Kedi, kane ye kuu karub maa ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaankob Yarimanbed baandoon kuu, Yariman ye indob arimbed obonmo ye karub keroon. Kuyareb kuu, kane ye kuu obonmo doboroonkob Yarimanbed baandoon kuu, Yariman ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaan ye karub keroon. 23 Yiib kuu Keresu ye umkanbed moonoon kowe, yiibka moone yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraib. 24 Angkodmia, yiib mimim kuu komo yaambed doriibkob Godbed baandoona anam andiwen kuu, kwane kuyaambed God yaambed yonene dobirime.

Awadmindodaniib Iribdaniib Yi Dowad Dakmoon

25 Ma, awadmindodan yaa kuu, Yarimanbed ne yaa yi dowad kwane ande andindo. Kumban ne kuu Yariman ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambed ma aadikmiyiibban yiminmo keraan kowe, ne meeni kuu kei. 26 Kibikee yobdood darewoob nub korem yaa meneboon kowe, nembed meenaan kuu yiib kuu awadmiwen o awadmindo doriib kuu kwane dobirime. 27 Yiib kuu awadmiwenoo? Kwanoka dankarande kamaib. Yiib kuu awanindoyoo? Kwanoka awanande onmaib. 28 Kumban eb kuu awananeeb kuu ambarakmimban. Kwane, wonong koyumbed awananuun kuu ambarakmimban. Kumban kane kane awadmaniib kuu keyaa kee dabab yemoon wedmaniib, awadmindodan arebban. Dabab aom dobiri kuu yobdood kowe, dabab yemoon kee korondime andid.

29 Angkodmia, nembed meenaan kuu kei, aron kuu dukmen kereen. Kowe, kibikbed ari kuu kane kane awadmiwen kuu awadmi ye kerekmen yaa meeni darewoob keraib, awadmindodan areb kerime, 30 kane kane kuu yuudi ameng kamiib kuu kebene kwanindodan areb kerime, kane kane kuu kubiib kuu kebene kwanindodan areb kerime, kane kane yi kuu yiribman berengkimaib kuu yi yiribman yaa kuu arabenmo awinidan areb kerime, 31 kane kane kuu okad yiri ye yiribman awinimaib kumbed ambangkembirimaib kuu kuyaamo kerekne meenaib. Amborom kuu okad kiri kibirebya wedmuub yeman kuu dowan kerandameen.

32 Ne dowaken kuu yiib kuu komo komo kuyaa meenmembiri kuu korondime andid. Awanindo ye karub kuu Yariman ye inamen meeni yaa komarewa kere ye deme ambangkaniine Yarimanbed kubewaneen ande meenimaan. 33 Kumban awanoon ye karub kuu okad yiri ye dobiri yaa komarewa kere deme ambangkaniine ne wonong kubewanuun ande meenimaan kowe, 34 ye inamen ayoob keroon, Yariman yaayiib ye wonong yaayiib kui. Awanindo ye wonong o wonong irib kuu Yariman ye inamen meeni yaa komarewa kere ye deme ambangkaniin ande meenimaun. Kukuu yu idiib kingkiniib karadmo keri yeman. Kumban awaneen ye wonong kuu okad yiri ye dobiri yaa komarewa kere ambangkaniine ne karub kubewaneen ande meenimaun. 35 Nembed ke dakmiin kee yiib amun keri yeman, yiib yaa kwane kamaib andimban. Kukuu yiib kuu kiwaan anam yaambed doberenib inamen ma andokbiyiibban kumbed idiib meeniyiib kumundin Keresu yaa kone dobirime andid.

36 Karub kanembed ye wonong boriwen yaa korobe anam yaambed kamokban keraneene, yu kuu weeb doboob areb kerembaranuune ye kuu awani ye inameniib keroka, ye dowaken yaambed kwane ambangkok. Yu awananeen kuu ye ambarakmi yemanban. Yi ayoob kuu awanime. 37 Kumban karub kane ye kuu yekareb inamen mimo kerene yenambed ye yaa dedmoni yaa kebenene meeni inamen kumundin yaa kangkadmene, koyu kuu awanainban ande inamen ongmoon kuu, karub kee ye kangkon amun kamoon. 38 Kwani kowe, kane ye kuu koyu awananeen kuu yimin. Kumban kanembed yu awanaanban kuu karub yena burudande yiminmo ambangkaneen, amborom kuu yobdood darewoob meneboon kowe.

39 Wonong kuu yu karub doreenbed kuu yu karub yaamo dabokne dobirimaun, yu karub domoneni kuu amob. Kumban yu karub bobnaneen kuu obonmo kerenu yu dowaken yaambed karub maa awananuun kuu yimin, kumban karub kuu Yariman yaa anam andoonman kumbed. 40 Ne meeni kuu kei, yu kuu ika awanaunban kuu yu kuu kubanuun. Kwane, nangkon God ye Kingkiniibkob dakmaan ande meenaan.

8

Anam Andi Wuud Keriwendan Yaa Kuu Dedmonibka Boknande Kombaraib

1 Yenambed onabaya aye kuruwak god yaa kurikuri kame ebman kee ande eso andenib ari berengkiwed yom ani ye dowad dakmandamaan. Nubkaad, nub korem kuu kaadkeri yaambed doruub. Kaadkeri yaambed kerengkan inamen menebimaan kumban, mimyob dowaken yaambed yena yi niindem aom aromni ye inamen menebimaan. 2 Karub kane ye kuu “Nembed inamen keyaa kee kumundin nekaad kuda.” ande meenaneen kuu anam kuu korobe yekaadban, ye kuu kumundin yekaadban. 3 Kumban kane kanembed God yaa mimyob dowaken keenaniib kuu yi kuu Godbed yekaad kerundaneen.

4 Kwani kowe, yenambed onabaya aye kuruwak god yaa kurikuri kame ebman kee ande eso andenib ari berengkiwed yom ani ye weng kuu kei. Nubkaadkeruwen kuruwak god kuu okad kumundin kirikee yi kuu anamban. Kwane, god yenayiibban, God kuu mimo nub kangkon nubkaad. 5 Kedi, nimakarub yenambed nub god kuu Ewen ari doriib andaiwe yenambed nub god kuu okad kiri doriib andimaib. Anam kuu “nub god” kwane andimaib ye god kuu yemoon, angkon “nub yariman” kwane andimaib ye yariman kuu yemoon. 6 Kuned nub yaa kuu kwamunemban, God kuu mimo, nimakarub korem yi Ambe kui. Yembed kumkam korem ongmenaboone demboon. Kwane, ye dowadbed nub doruub kii. Kwane, Yariman kuu mimo, Yesu

Keresu kui. Ye yaambed kumkam korem meneboon. Kwane, ye yaambed nub doruub kii.
7 Kumban anam andiwendan koremban yenamo kuu kee yikaad. Yena kuu anuk yirimbed kuruwak god yi inamen yaambed yebniwen kowe, kuye yom ananiib kuu kuruwak god yeman andaniib kumbed yi kuu God ye dia kerem andi ye inamen kuu monmarimaan, yi inamen kuu wuud keroon kowe. 8 Kumban animanbed God yaa nub ben dia keraanban, o God yaa nub ben ambab keraanban. Kuye animan anokban keranuub kuu arewa keraubban. Ananuub kangkon yimin kerundaanban.
9 Kumban, yiibbed okad kiri ye amowamob yaa obonmo keriwen kumbed komarewa dobaraniib kuyaa kaadkerime. Yiib kuu amowamob yaa obonmo keriwen kumbed dowakenmo kame doriib kuu anam andi wuud keriwendan kuu wedmaniiwe yiib kami kuu yi yaa dedmonaiwe boknande kombaraib. 10 Kedi, kuruwak god kuu meeni yemanban ande ebkaadkerewenman, eb kuu kuruwak god ye kurikuri boyambib aom yom aneeb kumbed, anam andi wuudman maa ye kuu wedmebdaneen kuu yeka aromnene ananeenoo? Kumban ye anam andi yaambedban kuruwak god yaningko kankoone anem ande eb yomanmo menene ananeen kii. 11 Kwani kowe, anam andi wuud keroonman, ye dowad Keresu bobnoon kuned, eb kaadkeri kumbed ye monmarunaneen kii. 12 Kwane, eb kuristen angkodmia yaa keye kiwaan yaambed ambarakmendeneb yi anam andi wuud monmaraneeb kuu, Keresu yaa ambarakmenaneeb kii. 13 Kwani kowe, nembed animan komo aniinkob ne kuristen angkodmi kuu ambarakmi aom komboroon keraneen kuu angkon ika kuye animan anainban. Anainban kumbed ye kuu dedmonenaine kombaraanban.

9

Apasodan Yi Yimin Andi

1 Ne kuu obonmo dobiri ye karubban dee? Ne kuu apasomban dee? Ne kuu nub Yariman Yesu wedmenindokob dee? Ne deme Yariman yaa ambangkaan ye id kuu yiibban dee? 2 Ne kuu yenambed apasomban andimaib kuned, yiib yiibkaad ne kuu apaso kuda. Anamaa! Kedi, ne yiib yaa weng amun kedmengkandaan kumbed yiib anam andiwen kowe, ne kuu apaso ande wedmi yeman kuu yiib kui.
3 Kane kanembed ne yaa wengyundawande dibiibdan yaa neka ne dowad koromone inande dakmi ye weng kuu kei. 4 Apasodan nub kuu weng amun dakmuuwe wengambiriib ye nimakarub kumbed yi yaa Yarimanbed yedmendoon apasodan yaa animana oka numbirime ande yedme kowoon dee? Anamaa. 5 Dewene weng amun dakmi dowad anam andiwen ye nima nubbed awadmuwen kuu ben wananuub kuu yimin ande Yarimanbed yedme kowoon dee? Anamaa. Apasodan yena yoom Yariman Yesu ye damana yoom Pita yoom kwanimaib kuda. 6 Kumban, ne yoom Baanabas yoom yaamo Yarimanbed dewene weng amun dakmibka yiibka ane dobiri ye kerekmen kuu ambangkime ande yedme kowoon dee? Dowan, kwane daandindo nub yaa. Nub dowaken yaambed nubka ane dobiri ye kerekmen ambangkuwen.
7 Ana nangmidan kuu yikareb yi od yaambed ane dobirimaib dee? Dowan, yi gapman ye od yaambed. Kane kanembed nong yob kab kibingkekorib yi yob kuu anokban kerimaib? Dowan, kuyaambed kwane animaib kuda. Kane kanembed naningkod kuu bangkandekorib muk ambod kuu anokban kerimaib? Dowan, kwane animaiwa. 8 Ke dakmiin kee nimakarub yi meeni yaambed kwane yedmaan dee? Dowan, Godbed Yuudan yaa yedme kowoon

ye amob yaambed dakmeen kuu ibmo. 9 Moses ye amob aombed wongkoon
kuu, “Eb kuu oksen kanmeneewa wiit yob animari dore ab andokbi dowad
beengkane yaraneen kuu ye mongkodkono kebenaab, wiit ananeen kuu
yimin.” andoon. God kuu oksen kuye dowad meenoon dee? 10 Dowan,
anam kuu demedan nub dowad weng ku yedme wongkoon kui. Eyokee, nub
dowad wongkoon, amborom kuu yongbon nidke nekwanabi ye karub yoom
id beengke ab andokbe idmo bi ye karub yoom kuu yi deme awinimaib kuu
animan kuu nuwiib numbaraniib ande meenimaib kowe. 11 Kwani kowe,
nub kuu kingkin ye kerekmen yobbed yiib aom kibinuwen kowe, yiib okad
yiri ye yiribman yaambed nub yaa numbirime andanuub kuu yiminban
deeko? Dowan, yimin kuda. 12 Yarimanbed yiib yaa yedmendoon kuu yena
yi yaa angkumone awandime ande yedme kowoon kowe, nub kuu weng
kee burudande yedme kowoon ye weng darewoob arimbed kanduwenoo?
Anamaa.

Kumban nub kuu yiib yaa weng kee awinime, nub yaa angkumone
awandime andindo. Inamen maa keruwenkob, komo komo nub yaa
menebimaan kuu yimin andimaub, barang maa o inamen maa kuu weng
amun derendari ma kebenokban kerok anduwed. 13 Yiibkaadbankob dee,
kane kane kurikuri boyambib darewoob aom ambangkimaibdan kuu, yi
animan kuu God yaa bangkani yeman kurikuri boyambib darewoob aom
nongkobimaib yaambed bimaib. Kwane, dingkan nengkimaib ye bot wu-
ubimbon ye deme awinimaibdan kuu, yi animan kuu bot wuubimbon
arimbed nengkimaib ye dingkan yaambed bimaib kii. 14 Kwamune areb
kuu, Yarimanbed kwamime andi ye weng yedmoon kuu, kane kane Yesu ye
weng amun dakmidan keribka yi ane dobiri kerekmen kuu Yesu ye weng
amun dakmimaib kuyaambed bime ande yedme kowoon.

15 Kumban ne kuu Yariman ande yedme kowoon ye weng yaambed ben
ane dobere ambangkokban. Kwane, nembed ke wongkaan kee amaan ari
yiibbed ne dowad keamune ambangkaniib yaa kui andidban. Anam kuu
Yesu ye weng amun dakmaana yiibbed ne ma awawindo ye weng keye
dowad ke kerengkan keraan kei, ne kuu bobnaina karub maambed kanko-
raraanban dowan. 16 Kuned, ne kuu kwane Yesu ye weng amun dakmimain
yaron aombed kerengkan kamimokban, amborom kuu Godbed weng amun
dakmi ye deme ne yaa kawoon kowe. Ne kuu Yesu ye weng amun dakmok-
ban keraniin kuu arewa keruwaneen kii! 17 Nindorokiibbed weng amun
dakmaniin kuu ye kakman kandaniin. Kwane, nindorokiibbanbed weng
amun dakmaniin kuu Godbed deme kawoonkob dakmaniin kumbedmo,
kakman kandainban. 18 Ne kakman kuu komarewa? Kekamune kembedmo,
Yesu ye weng amun dakmi yaa kuu wengambiriibdan yaa yedme ne yaa
numbirime andimban. Kwananiin kuu apasodan yaa numbirime andi ye
amob Yarimanbed yedme kowoon ye weng awinainban, ne dowad no ogood
angkimbaraneen.

19 Kedi, ne kuu obonmo dobiri ye karub, karub maa ye dabderem
yiri dobere ye deme awinembiri yeman kerindo. Kumban ne kuu neka
kankubune nimakarub korem yi dabderem yiri dobere yi dememo aw-
ini ye karub keraan, yemoon kuu anam andime, ma biknimban andid.
20 Yuudaniib yaa winimain kuu Yuuman areb kerimain, yi anam andime
andid. Kane kane Yuudan yi amob ye dabderem aombed doriibdaniib yaa
winimain kuu nangkon amob ye dabderem aombed doberemoon areb keri-
main, yi anam andime andid. (Kumban, anam kuu ne kuu Yuudan yi amob
ye dabderem aombed dorokban.) 21 Kane kane Yuudan yi amob awinindo-
daniib yaa winimain kuu Yuudan yi amob awinindodan areb kerimain, yi

anam andime andid. (Kumban, anam kuu ne kuu God ye amob yaa obonmo
kerindo, Keresu ye amob ye dabderem aombed dobirimain.) 22 Anam andi
wuuddaniib yaa winimain kuu anam andi wuuddan areb kerimain, yi anam
andime andid. Nimakarub mimim korem yi dobiri mimim korem areb
kerimain kumbed, kiwaan korem yaambed yi yena anam andime andid kii.
23 Nembed korem ke kamaan kee Yesu ye weng amun derendari dowad,
kwane weng amun yaambed amun kerundi kuyaom kuu neyiib kera andid.
24 Yiibkaadbankob dee, kabaanidan korem kabaanderimaib kumban, trofi
kuu karub mimo kandimaan. Kowe, kiwaan onme wedmibka kabaane trofi
kandime.
25 Karub korem iningkuk yaambed burudandande kamimaib kuu in-
ingkuk kedmengkandi yaamo dobirimaib. Kwamimaib kuu aron duk-
menmo angkimbaraneen ye trofi kandi ye dowad, kumban nubbed kwan-
imaub kuu aron korem angkimbaraneen ye trofi kandi ye dowad. 26 Kwani
kowe, ne kuu karub maa meeniyiibbanbed kabaanemoon areb kabaanain-
ban, ne kuu nangbi yaa kuu dingki ogood kuyaa kiradmi ye karub areb
kerainban. 27 Ne kuu korondaine ne id kuu yebne aromni dowad wow-
imaiwe, ongmaine ne inamen ye dabderem yiri dobere kuye dememo aw-
inembiri yeman kerimaan. Kowe, weng amun dakmenabe dowan kerako,
ne yaa Godbed arewa kamewen kowe trofi kuu kabdainban andaan andid.

10

Yuudan Kurin Komo Kamiwen Yaa Kuu Meene Kaadkerime

1 Angkodmia, nub awoya yiri korem kuu Godbed ongme kowoon ye wiib
ye dabderem yirimbed wene yi korem kwane karamok aombed yaniwen
yaa kuu meenime, kuyaa yiib nonoon keri kuu ne dowakenban. 2 Yi korem
kuu wiib aomiib karamok aomiib kumbed baptais keremoon areb kerekorib
Moses ye yoman winiwen. 3 Yi korem kingkin ye kerekmen ye animan mim
kuu ibonmo aniwen. 4 Kwane, yi korem kingkin ye kerekmen ye ok mim
kuu ibonmo aniwen, amborom kuu yi kuu kingkin ye kerekmen ye bot yi
yoom dabokne wonoon yaambed ok kuu aniwen kowe. Bot kuu Keresu
kui. 5 Kwanoon kuned, God kuu yi yemoon yaa kubindo kowe, amboon
angkambed dukne ogood kuyaa mungdin dange yariwen.
6 Yi yaambed ke kamenaboon kee kuru kingkoon, nub meeni yeman,
inamen arewa yaambed yimbed kwaniwen areb keraib anded, nub yaa.
7 Kowe, yiib kuu yenambed kwaniwen kwane kuruwak god yaa bumangki-
dan keraib. Kuye dowad God Ye Weng aombed kwane wongkoon kuu, “Ni-
makarub kuu dibo animana oka anengkenabonib dembenib andenabiwen.”
andoon. Kukuu God yaningko kankooni dowadban kwaniwen. 8 Nub kuu
yenambed kwaniwen kwane nenem kamaub. Kwaniwen kuu aron mimo
aombed 23,000iib kuu dukniwen. 9 Nub kuu yenambed kwaniwen kwane
Yariman yaa komboon darobaub. Kwaniwen kuu niinbed yiiwe dukniwen.
10 Nub kuu yenambed kwaniwen kwane God yaa mungkubmangkab ka-
maub. Kwaniwen kuu monmari ye engyumbed yenbandoone dukniwen.
11 Yi yaambed ke kamenaboon kee kuru kingkoon, kuye weng wongkoon
kuu nub kaadkeri dowad. Amob minindo yaroniib amobbed oonoon ya-
roniib aron maa maayiib anam id keri yeman ku monoone wedmuwen
kui. 12 Kwani kowe, eb kuu kangdom doriin ande meenebka, ebka am-
barakmi yaambed kombarain ii ande korobe kaadkere! 13 Ambarakmok
ande birandi ye inamen mimim korem eb yaa menebimaan kuu eb yaamom-
ban nimakarub korem yaa menebimaan. Kwane, God kuu ye weng yaa
ma korondiyiibban ye God kowe, ye kuu domobdaane kuye inamenbed

birabdaane ari ambarakmaabban, no oonebde doreen kui. Kumban kuye inamenbed birabdande kamaneen kuu, Godbed eb angkane andi ye kiwaan ongmebdaneen. Kwananeen kowe eb kuu kangdommo doberembaraneeb.

Yariman Yaambedmo Angkumone Dobirime

14 Kwani kowe, angkodmia, kuruwak god yaa bongwandaib. 15 Yiib kuu
inameniibdan kumbed yiib yaa dakmaan kowe, nembed komo ke dakman-
damiin kee yiibka darobime. 16 Yesu yaa meeni ye orok arimbed God yaa
eso ande ani ye kabus kuu Keresu ye umkan onduknoon ye inamen kan
dabokni yeman kui dee? Anamaa. Kwane, Yesu yaa meeni ye orok arimbed
kande ani ye om* kuu Keresu ye id yena yi dowad bobnoon ye inamen kan
dabokni yeman kui dee? Anamaa. 17 Kedi, om kuu mimo kowe nub kane
kane kuu yemoon kumban id mimo, amborom kuu nub korem kuu om mimo
kuyaambed animaub kowe.
18 Israel ye nimakarub yaa meenime. God dore Yuudan dore wedyiri
dobiridan kuu bot wuubimbon arimbed dingkan nengke baeb God yaa koni-
maibdan andimaib kowe, bot wuubimbon arimbed God yaa koni ye inamen
kan daboknimaib kui dee? Anamaa. 19 Kwanandaan kumban, kuruwak
god yaa nengke baeb koni ye dingkan kuu meeni yemanban, kuruwak god
kangkon meeni yemanban dowan. 20 Kumban anam kuu kuruwak god kuu
awad arewa kowe, kuruwak god yi yoman winiwendanbed yi kuruwak god
yaa dingkan nengke baeb kondimaib kuu anam kuu God yaamban awad
arewa yaa kondimaib kui. Kwane, yiib kuu kuye dingkan yi yom aniib
kumbed awad arewa yi inamen yaa kan dabokni kuu ne dowakenban. 21 Yiib
kuu Yariman ye kabus yaa nande awad arewa ye kabus yaa nande kami
kuu yiminban, yiib kuu kwane ayoob Yariman ye arakbon yaa kere awad
arewa ye arakbon yaa kere kamindeban. 22 Arakbon ayoob kwamubko Ya-
rimanbed wungkande norin wandok ande kamenuub dee? Inamen arewa
yee. Nuwaromkono kuu darewoob, ye aromkono arebban dee? Dowan kii!

Anam Andiwendan Yi Obonmo Dobiri

23 Yenambed “Inamen korem kuu amobban.” ande yedmimaib kumban,
anam kuu inamen yenamo kuu nub awandi yeman. Yenambed “Inamen
korem kuu amobban.” ande yedmimaib kumban, anam kuu inamen
yenamo kuu nub niindem aom aromni yeman. 24 Kedi, eb kuu eb dobiri
ye dowadmo awabdi ye kiwaan onmaab, yena yi dobiri dowad awandi ye
kiwaaniib onme.
25 Berengkimbon yaa dingkan yom korem berengkimaib kuu ani ye-
manmo. Kuyaa kuu inamen ayoob kereneb kuruwak god yaa koniwen dee
ande kaamobaab. 26 Amborom kuu God Ye Weng aombed kwane yedme
wongkoon, “Okad yimin yimin yaa kuu Yariman yeman, kuye kumkam
korem kangkon.” andoon kowe.
27 Kwane, anam andindoman maambed animan ani yeman baandoko
eb dowaken wene anandamebka, eb ani yeman ari komo nongkoboon
kuu kuyaa inamen ayoob kere kaamobaab, kwane ane. 28 Kumban karub
maambed “Animan kee kuruwak god yaa nengke baeb koniwen kii.” ande
yedmebdoka, anaab, koronde. Karub ku yedmebdoon ye dowadiib inamen
meeni ye kiwaan ye dowadiib kowe anaab. 29 Kumban eb inamen meeni
ye kiwaan ye dowadban, anam kuu yedmebdoonman ye inamen meeni ye
kiwaan ye dowad kowe anaab, komboon kaamobdoon kowe. Kedi, komande
animan ani dowad ne obonmo dobiri kuu karub maa ye inamen meeni ye
kiwaan yaambed wengyundaneen? Dowan, ye dememban kuda. 30 Ne kuu

* **10:16:** Gurik wengbed “bred” andoon.

God yaa eso ande animan animain kowe, komande kuyaambed ne yaa kuu wengamborokbanabimaib? Arewaya.
31 Kwane kowe, yiib kuu animan ani o ok ani o komo komo kamibka,
God ye nambiri dowad korem kwane kamime. 32 Yiib kuu yena yaa ma
dedmonaiwe boknande kombaraib, Yuudan o Gurikdan o God yaa anam
andiwendan yaa kui. 33 Nembed kamimain areb kamime. Ne kuu kiwaan
korem yaambed nimakarub korem yaa angkodmendimain. Ne kuu nembedmo amun kera andi ye dowadban, yemoon kuu amun kerime andid.
Kwanako anam andime andid.

11

1 Ne koob kandime, nembed Keresu ye koob kandaan kwamune kerime.

Anam Yaambed God Yaningko Kankoonime

2 Yiib kuu nembed komo komo kamenabaan korem meenenib nembed
kedmengkandi yiib yaa kondaan arebmo awinimaib kowe, ne yiiwaningko
benkoobaan kii.
3 Kumban ne dowaken kuu yiib kuu meenime andid, karub korem yi korok
kuu Keresu, kwane nima yi korok kuu yi karub, kwane Keresu ye korok kuu
God kui. 4 Karub maa kanembed ye korok ari dabunekore kurikuri keri o
profesi weng dakmaneen kuu ye korok Yesu yaa karak konaneen. 5 Wonong
maa kanembed yu korok ari dabunindombed kurikuri keri o profesi weng
dakmanuun kuu yu korok, yu karub kui, ye yaa karak konanuun. Kukuu
yu awung kuu deemoon areb keranuun kowe. 6 Wonong kuu yu korok ari
dabunokban keruka, yu awung korem kuu nare dowan kerime. Kwane,
wonong yu awung nari o deene aari kuu karakiib kowe, yu korok ari kuu
no dabunuk. 7 Karub kuu ye korok ari kuu dabuniyiibban, amborom kuu
ye kuu God ye kuru, ye kuu God ye nambiri ye kuruyiib kowe. Kumban
wonong kuu karub ye nambiri ye kuruyiib. 8 Kedi, karub kuu wonong
yaambed ongmindo, wonong kuu karub yaambed ongmoon. 9 Amborom
kuu karub kuu wonong yu dowad ongmindo, wonong kuu karub ye dowad
ongmoon kowe. 10 Keye dowad kembed, engyus yi kangkon yi dowad kuyiib
kuu wonong yu korok ari kuu yu karub kuu yu korok ande korokbi yeman
dabunuk.
11 Komoyiibkob, nub dobiri Yariman yaambed kuu wonong kuu karub yaa
yukareb obonmo dobiri yemanban, karub kangkon wonong yaa yekareb
obonmo dobiri yemanban. 12 Kedi, wonong kuu karub yaambed ongmoon
kwamune areb kuu, karub kangkon wonong yaambed dorimaan. Kumban, karuwa nimaya komo komo korem kuu God yaambed menebimaan.
13 Yiibkareb meene andangkime. Wonong kuu korok ari dabunindombed
God yaa kurikuri kami kuu yimin dee? 14 Kumkam korem kee areyareen
kumbed yiib yaa kedmengkandiib kuu karub kuu awung doboob keraneen
kuu ye yaa karak yeman dee? Anamaa. 15 Kwane, kuyaambed wonong kuu
awung doboob keranuun kuu yu kerengkandi yeman dee? Anamaa. Awung
doboob kondoon kuu yu korok dabuni yeman kuda. 16 Karub o wonong maa
kanembed weng kee dakmiin keyaa yiminban andaneen kuu, nub kuu kara
yenayiib ambangkindo, God yaa anam andiwendan yi kangkon kwane.

Yariman Yesu Yaa Meene Orok Ani
(Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lk 22:17-20)

17 Yiibbed nedbe kurikuri kamimaib kuu yiib arewa kamenabi kuu
yemoon keroon, yiib amun kamenabi arebban kowe, kedmengkandi ke dakmandamiin kee yiib yaa kubendindo kii. 18 Ibduruk arimbed, ne wengambaraan kuu yiib kuu kurikuri dowad nedbimaib kuyaom kuu yiibkareb

andokbiwen. Kekwanoon kuu anam areb ande meenaan. 19 Kedi, anam kuu
yiib kuyaom andokbe yeka yeka keriwen kuu, kane kane kuu Godbed anam
andundoondan ande korokbi yeman. 20 Kwane, yiib kuu nedbe Yariman
yaa meene orok animaib kuu Yariman ye dowadban, 21 amborom kuu orok
animaib kuu yena kuu yena yaa meedmiyiibban kumbed kirodmo kwane
anaiwe, yena kuu orok ye animan kenambunmo animaib kumbed yena kuu
animaniibban mungimo keraiwe, yena kuu orok ye wain ok kenambunmo
animaib kumbed awarak yaune kamimaib kowe. 22 Komarewa kii! Yiib
kuu animan ane ok ane kamaniib yambiwiibbankob dee? O, yiibbed God
yaa anam andiwendan yaa nongdomatomdan andenib kamboknondan yaa
karak kandime andiwed dee? Yiib yaa kuu komo weng yedmendaniin?
Kwamune yaambed yiib yaa kubendaniin dee? Korem yiminban kii!
23 Kedi, ne kuu Yariman yaambed kandaan kuu yiib yaa kangkon kon-
daan. Weng kondaan kuu kei. Yariman Yesu kuu bidwanduniwen ku-
yaron amnoom aombed om* kande 24 God yaa eso andekore domangke
yedmoon, “Kekee ne id, yiib wadkeri kandi dowad dookbaniin kii. Kwamune
kamimamime, ne yaa meeni ye dowad.” andoon. 25 Kwane, oma animan
yenaya kuu aniwen. Ane dowan keriiwe, kwanoon areb kuu yembed kabus
nande yedmoon, “Kabus keye ok kee amob weng yeeb ne umkan yaambed
ongmaan kii. Komo aron arimbed kekamune anande kamibka ne yaa meeni
ye dowad kamimamime.” andoon. 26 Kedi, komo aron arimbed om keyiib ok
keyiib animamibka Yariman bobnoon ande korokbimamibko kwane wene
ye monok.
27 Kwani kowe, kanembed ye kuu yorokmo dobiri ye kiwaan arimbedban
kerene Yariman ye omiib okiib ananeen kuu, Yariman ye idiib umkaniib
yaa ambarakmaneen kii. 28 Kowe, yiib mimim kuu yekareb andangkekored
yomanbed omiib okiib kuu ani. 29 Amborom kuu kanembed Yariman ye
id kerekmen yaa korobe yekaadkerindombed omiib okiib ananeen kuu,
yekareb yemeren ukum kandi dowad ananeen. 30 Yiib kuyaom kuu yemoon
kwane animaibkob, kwane wuud kere bob anikadiib kerenib, yiib yena kuu
dukniwen. 31 Kumban nub inamen arewa korarem andi dowad nubkareb
nubmeren andangke wengyundanuub kuu, nub kuu Yarimanbed andangke
wengyunde dabab kondaanban. 32 Kumban nub kuu Yarimanbed andangke
wengyundimaan kuu nub ambarakmi yaa korondime ande dabab kondi-
maan. Kwanimaan kuu nub kuu ben okad yiridan yoom dabokne dabab
ibmo kondainban anded.
33 Kwane kowe, nangkodmia, kwane mimyamo nedbe Yariman ye orok
anande kamibka korem nedbiiwa. 34 Kwane, kanembed mungiyiib keroka
yambiwoombed anok. Yiib kwanimamaniib kumbed mimyamo nedbima-
maniib kuu Godbed yiib yaa wengyundaanban.
Kwane, ne mananiin kumbed weng yena ari kuu ben nekdane ongmaniin.

12

Yariman Ye Deme Yaromkono Munob Bangkandi Yeman

1 Angkodmia, yiib kuu kingkin kerekmen yaambed Yariman ye deme
yaromkono munob bangkandi yeman yaa nonoon keri kuu ne dowakenban.
2 Yiibkaadkeriwen, yiib kuu God yaa anam andindo kuruwak god yi yoman
winiwen yaron yaa kuu, yiib inamen kuu yenambed ben kimyen winiiwa
dakmindeban ye kuruwak god yi yoman weniib. 3 Kwane kowe, nembed yiib
yaa ke yedmaan kei. Kanembed ye kuu God ye Kingkiniibbed dakmeen ye

* **11:23:** Gurik wengbed “bred” andoon.

karub kuu “Yesu butun kerune.” ande ma kwanandaanban. Kwane, angkon kanembed “Yesu kuu Yariman.” ande ma kwanandaanban, no Kingkin Karadmombed ibnenaneena kwane dakmaneen kumbedmo.
4 Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yena dangoon kumban, bangkandimaan ye Kingkin kuu mimo. 5 Yariman ye awandi deme yena dangoon kumban, bangkandimaan ye Yariman kuu mimo. 6 Yariman ye dowad ambangkanabi yena dangoon kumban, nimakarub yi mimim yaambed korem ambangkanabimaan ye God kuu mimo.
7 Nimakarub mimim yaa kuu Kingkinbed ibnendaana kwane ambangkimaib ande korokbi yeman bangkandimaan, yi korem kumaom awanenoon awanenoon kami dowad. 8 Kedi, karub mim kuu Kingkin kumbed meeni kangdom ye weng konaane dakmaane, kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed kaadkeri inamen weng konaane dakmaane, 9 kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed anam andi arimbed konaane kwane anam andaane, kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed bob anikad ongmenabi konaane kwane ongmenabaane, 10 kwane maa kuu God yaromkono wedmi yeman ongmi yaromkono konaane kwane ongmaane, kwane maa kuu profesi ye weng konaane kwane dakmaane, kwane maa kuu weng meneboon kuu kane ye kingkin yaambed meneboon ande andangke dakmi ye deme konaane kwane andangke dakmaane, kwane maa kuu weng mamaa dakmi yaromkono konaane kwane dakmaane, kwane maa kuu weng mamaambed dakmi ye karub ye weng amenengki yaromkono konaane kwane amenengkaane kamimaib. 11 Korem keyiib kee Kingkin mimo kuye ambangki yaambed, yi korem mimim yaa kuu yembed meenoon yaambed bangkandimaan.

Nub Korok Kuu Mimo

12 Id kuu mimo yaambed yemoon dangoon. Kuyaa dange yemoon keroon kuned, yi kuu id mimo kerimaib. Kowe, Keresu ye id kuu ibmo. 13 Kedi, nub kuu id mimo aom Kingkin mimo yaambed baptais keruwen. Yuudan keruwen o Yuudanban keruwen, o yena yi dabderem yiri dobere yi dememo ambangkembirimaub o nubka oone obonmo kere doruub, nub korem nub niindem aom kuu Kingkin mimo kondoon.
14 Kedi, id kuu mimo yaambed ongmindo, yemoon yaambed ongmoon. 15 Kwane, yonbed yedmaneen, “Ne kuu dingkimban kowe, ne kuu id yaamban.” andaneen kuu id yaa kwane andokbe yeka keraanban, yon kuu id yaambed kumbedmo. 16 Kwane, kenoodbed yedmaneen, “Ne kuu indobban kowe, ne kuu id yaamban.” andaneen kuu id yaa kwane andokbe yeka keraanban, kenood kuu id yaambed kumbedmo. 17 Kwane, id kumundin kuu indobmo keraneenbed kuu wengambiri yeman kuu kuna? Kwane, id kumundin kuu kenoodmo keraneenbed kuu baeb kumungki yeman kuu kuna? 18 Kuned anam kuu Godbed id yaa kuu yeka yeka nekwe ongme nongkoboon. Yi korem mimim kuu ye dowaken yaambed kwane ongme nongkoboon. 19 Yi korem kuu barang mimo keraniib kuu id kuu kunaya keraneen? 20 Kwane kowe, id kumaom kuu yemoon dangoon kumban id mimo.
21 Kowe, indobbed dingki yaa, “Awawaab, koronde wene.” ande yedmindeban. Kwane, korokbed yon yaa, “Awawaab, koronde wene.” ande yedmindeban. 22 Ma keroonkob, id yaa dangoon yeman yaa kuu wuud keroon andimaib kuu kuyiib kumbed yimin, kuyiibban keraneen kuu id kuu yiminban. 23 Kwane, id yaa yena dangoon yeman yaa kuu yirimo ande meenimaub kuu darewoob arimbed inwarimaub. Kwane, id yaa yena dangoon dian wedmimokban yeman kuu darewoob arimbed kebenimaub.

24 Kumban, id yaa yena dangoon dian wedmi yeman kuu inware kebenimokban.

Kumban Godbed yekareb id kuu ben mimyamo dabokne wonoon kuu, id yaa yena kuu yiri keriwen kumbed aningko darewoob arimbed kondoon. 25 Kwanoon kowe, id aom kuu yeka yekayiibban yi korem kuu ibmo kerundoon. Kwane kowe, id yaa mimim korem kuu neman neman awandi ye inamen konoon konoon ibmo kerime. 26 Kwane, id yaa mamaambed durud yewed kandaneen kuu, korem kwane durud yewed ibmo kandaniib. Kwane, id yaa mamaa yaningko darewoob arimbed kandaneen kuu, korem kwane kubaniib.

27 Kwane kowe, yiib kuu Keresu ye id kui. Kowe yiib mimim kuu kuyaa ben daboknoondan. 28 Kwane, anam andiwendan yi numun kumaom kuu ibduruk kuu Godbed apasodan kingkekore, kwane ayob ande profesidan kingkene, kwane ayoobmim ande kedmengkandidan kingkoon. Kwane ari kuu God yaromkono wedmi yeman ongmenabidan kingkene, kwane bob anikad God yaromkonombed ongmenabidan kingkene, kwane yena yaa awandidan kingkene, kwane korok demedan kingkene, kwane weng maa maa dakmenabidan kingkoon. 29 Korem kuu apasodanmoyoo? Korem kuu profesidanmoyoo? Korem kuu kedmengkandidanmoyoo? Korem kuu God yaromkono wedmi yeman ongmenabidanmoyoo? 30 Korem kuu bob anikad God yaromkonombed ongmenabidanmoyoo? Korem kuu weng maa maa dakmenabidanmoyoo? Korem kuu weng maambed dakmenabidan yi weng amenengkidanmoyoo? Dowan. 31 Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman darewoob arimbed kuyaa kuu nindorokiibbed dowakeniib kerime.

Kwane kowe, kibireb kee nembed kiwaan yena korem yaambed burudandoon ye kiwaan ke korokbendandamaan kei.

13

Mimyob Dowaken Keendi

1 Ne kuu nimakarub yi weng maa maayiib engyus yi wengiib dakmaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed dakmaniin kuu, ogood wangkanabi ye kuweng areb keraniin. 2 Kwane, ne kuu Godbed profesiman ande kinoona biknoon ye weng id anam koremiib biknoon ye kaadkeri koremiib nekaadkereni, aangko yaa yedmaniine no angkananuun ye anam andi kandaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed kwananiin kuu, ne yaa kuu idiibban dowan keraneen. 3 Kwane, ne kuu nembed oonaan ye yiribman korem kamboknondan yaa bangkandeni, ne anam andi kuu korondainban andaniine yenambed ne id kuu amotbed nengkaniiwe bobnaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed kwananiin kuu, ne kuu amun kami ye kakman Ewen ari kuu ma kowainban.

4 Mimyob dowaken keendi kuu yodbirimban iwarimbed dobiri yeman, mimyob dowaken keendi kuu yena yaa awandi yeman. Kukuu wungkandi yemanban, kerengkan kami yemanban, nembedmo yimin andi yemanban. 5 Kukuu kena karunga kami yemanban, kirim yemanban, kirodmo norin wandi yemanban, ambarakmoon andi ye wengyuniib ma angkimbiri yemanban. 6 Mimyob dowaken keendi kuu yorokmomban ye inamen yaa kubeni yemanban, kukuu anam anam yaa kubendi yeman. 7 Kukuu yobdood menebimaan yaa kangdommo doberembiri yeman, anam ande meenendembiri yeman, ari kwananeen ande meedmembiri yeman, koronde kimyen winiyiibban kangdommo doberembiri yeman.

8 Mimyob dowaken keendi kuu yimin wandaanban. Kumban profesi
weng dakmi yaromkono kuu dowan keraneen, weng maa maa dakmenabi
yaromkono kangkon dowan keraneen, kaadkeri kandi yaromkono kangkon
dowan keraneen. 9 Kedi, kaadkeri koremban yenamo kandenub biknoon ye
weng kangkon koremban yenamo profesi wengbed dakmimaub. 10 Kumban
korem awini ye karub Keresu mananeen kuu, koremban yenamo awini
yeman maa maa korem kuu wenebe bikderebaneen.
11 Kwane, ne dana mana yaa kuu dana areb dakmimain, kwane dana ye
inamen areb meenimain, kwane dana ye meeni ongmi areb meene ongmi-
main. Kwane, kaine amnaan kuu dana ye dobiri kerekmen kuu yoman anuk
nare keendaan. 12 Kedi, kibikee God yaa wedmuub kee wiib yonendoona ok
kuruwak yaa wedmemoon areb korobe wedmimokban. Kumban amaanbed
nub kuu murubia deere deere wedmanuub kii. Kwane, kibikee koremban
yenamo nekaad, kumban God kuu ne yaa kumundin yekaadkeroon areb kuu
amaanbed ne kangkon kumundin nekaadkeraniin.
13 Kwane kowe, kibikee ayoobmim keyiib dangoon kuu anam andiyiib
ari Godbed kwananeen ande meedmiyiib mimyob dowaken keendiyiib.
Kumban keyaombed darewoob anam kuu mimyob dowaken keendi kui.

14

Profesi Weng Dakmiyiib Weng Maa Maa Dakmiyiib

1 Mimyob dowaken darewoob ye nimaya karuwa anammo kerime.
Ma, kingkin kerekmen yaambed Yariman ye deme yaromkono munob
bangkandi yeman yaa dowakeniib kere nindorokiibbed kondok ande meen-
ime. Anam kuu profesi weng dakmi yaa kuu meeni darewoob kerime. 2 Kedi,
karub kane kuu Godbed weng maambed dakmi yaromkono konaneene
kwane dakmaneen kuu, nimakarub yaa dakmaanban God yaamo dakma-
neen. Anam kii, ye weng id kuu karub maa kuu kandunindeban, kukuu ye
weng ye kingkiniibbed dakmimaan kuu yena korem yaa kuu biknimaan.
3 Kumban kane kanembed profesi weng dakmimaib kuu, nimakarub yi ni-
indem aom aromni ye dowadiib kube ongkandi ye dowadiib mimyob wandi
kankubuni ye dowadiib kui. 4 Kane ye kuu God yaromkono ibnenaneene
weng maambed dakmaneen kuu, yekareb yemeren ye niindem aom aromni
dowad kumbedmo. Kumban, kane ye kuu God yaromkono ibnenaneene
profesi weng dakmaneen kuu anam andiwendan korem yi niindem aom
aromni dowad. 5 Anam kuu ne dowaken yiib korem mimim kuu God
yaromkono ibnendoka weng maambed dakmime ande meenaan kumban,
ne dowaken darewoob arimbed kuu yiib kuu God yaromkono ibnendoka
profesi weng dakmime ande meeni darewoob keraan. Kane ye kuu profesi
weng dakmimaan kuu ye kuu aningko darewoowiib, weng maambed dak-
mimaan ye karub arebban. Kumban weng maambed dakmimaan ye karub
kuu yekareb weng id kuu nengkidme kedmengkandaneen kumbed yimin.
Kwananeen kuu anam andiwendan yi niindem aom kuu aromnaneen.
6 Kwane kowe, angkodmia, ne kuu yiib yaa mananiine God yaromkono
ibnewaneene weng maambed dakmaniin kuu, yiib yaa amun kerundaniin
dee? Kan korokbi ye wengiib o kaadkerundi ye wengiib o profesi ye wengiib
o kedmengkandiyiib kanmananiin kumbed yimin keraneen. 7 Kuned, wad-
keriyiibban no kuweng wangkanabi yeman, yurin o haap kuu kuweng amun
kondokban keraniib kuu nimakarub kuu komarewa kere id kandaniib?
Kwane wangkiwed kuweng amun kamiwed id kandaniib. 8 Angkon, ana
nangmi ye kibi kuu dianmo baandokban keraneen kuu, kanembed ana

nangmi dowad nekwaneen? Dowan. 9 Kwamune areb kuu yiib kangkon,
yiibkareb mongkod daande weng id kandindeban ye wengbed dakmaniib
kuu, karub maa kuu komarewa kere yiib weng id kandaneen? Dowan. Weng
idiib dakmiwed id kandaniib. Weng id kandindeban ye wengbed dakmaniib
kuu, aya nonga yaa dakmemoon areb keraniib. 10 Anam kuu okad kumundin
keyaom kee weng maa maa yemoon dangoon, yi mimim kuyaom kuu ye
idiibmo. 11 Kwana kowe, karub maambed dakmeen ye weng id kandokban
keraniin kuu, ne kuu ye yaa owodman areb kerunaniine ye kangkon ne yaa
kuu owodman areb keruwaneen. 12 Kwamune areb kuu yiib kangkon kwan-
imaib. Yiib kuu kingkin kerekmen yaambed Yariman ye deme yaromkono
munob bangkandi yeman yaa dowakeniib kere nindorokiibbed kawok ande
kamimaib. Yiib kwanimaib kowe, munob bangkandi yeman kuyaom kuu
komo komo kuu anam andiwendan yi niindem aom aromni yeman keroka
kuyaambed meeni darewoob kere kwane ambangkime.

13 Keye dowad kee, kane kuu God yaromkono ibnenoko weng maambed
dakmoka, ari kuu ye kuu God yaromkono ibnewoko weng dakmaan ye
id kedmengkanda ande kurikuri kamok. 14 Kedi, ne kuu God yaromkono
ibnewaneene weng maambed kurikuri kamaniin kuu, ne inamenbedban ne
kingkiniib kumbedmo kurikuri kamaniin, amborom kuu ne inamen aom
kuu id kandimokban kowe. 15 Kowe, komo keraniin? Weng maambed ne
kingkiniib kurikuri keraniin kumban, ne wengbed ne inameniib kangkon
kurikuri keraniin. Weng maambed ne kingkiniib yook wingkaniin kumban,
ne wengbed ne inameniib kangkon yook wingkaniin. 16 Kwane, eb kuu
weng maambed eb kingkiniib God yaningko kankoone eso andaneeb kuu, ib-
nendindo no kurikuri kamiibdan kumaom kuu karub maa ye kuu komarewa
kere id kande anam kwanok andaneen? Dowan. 17 Eb eso andi kuu yiminmo
kumban, id kandindodan yi niindem aom kuu ma aromnimokban.

18 Ne kuu God yaa eso andaan, God yaromkono ibnewaane weng
maambed dakmimain kuu yemoonmo keraan, yiib korem arebban.
19 Kumban kurikuri ambiwoom kuu, weng dukmen mana weng angkoyiib
areb dakmaniine id kandaniib kuu inamen darewoob arimbed, weng
maambed weng doboob doboob dakmaniine id kandaibban ye inamen
arebban.

20 Angkodmia, dana yi inamen areb kuu korondime. Arewa yaa bong-
wanaib, kuyaa kuu dana embeng areb kere nonoon areb kerime. Kumban
yiib inamen aom kuu amnime. 21 Yariman God ye amob aombed wongkoon
kuu yembed ke yedmoon kei.

“Weng maa maa ye nimakaruwiib oworan yi wengiib yaambed
nembed nimakarub keyaa daandaniin.
Kwananiin kuned, yi kuu ne weng wengambaraibban.” andoon.

22 Kwane kowe, God yaromkono ibnenoko weng maambed dakmoka
kukuu dud korokbi yeman, anam andiwendan yi dowadban anam andindo-
dan yi dowad. Kumban God yaromkono ibnenoko profesi weng dakmoka
kukuu anam andindodan yi dowadban anam andiwendan yi dowad.
23 Kwane kowe, anam andiwendan korem mimyamo nedbenib yi yemoon
kuu God yaromkono ibnendaneena weng maambed dakmaniib kuu, ib-
nendindo no kurikuri kamiibdan o anam andindo kumbed awudiriibdan
kuu yi kuu wengamberekorib yiib kuu warudkidan andaniiwoo? Anamaa.
24 Kumban, anam andindoman maa o ibnenindo no kurikuri kameenman
maa kuu ye kuu awudaraneena yiib kuu God yaromkono ibnendaneena
profesi weng dakmaniiwe wengambaraneen kuu, ye kuu weng korem
kuyaambed eb kuu ambarakmi ye karub kii ande ye mimyob yaa wowaneen.

Kwananeen kuu weng korem ku wengamboroon kumbed ye yaa wengyundaneene, 25 ye mimyob aom bikdereboon kuu ben dianmo keraneen. Kowe,
ye kuu yiri bumangke God yaningko kankoone yedmaneen, “God kuu yiib
yaa anam doreen kii!” andaneen.

Nekdane Ongme God Yaningko Kankooni

26 Kwane kowe, angkodmia, komo andanuub? Kwane, mimyamo menebe
nedbibka, yiib korem mimim kuu maa kuu yook yeman keroko, maa kuu
kedmengkandi yeman keroko, maa kuu Godbed korokbenoon ye wengiib
keroko, maa kuu God yaromkono ibnenoona weng maambed dakmi ye
wengiib keroko, maa kuu weng maambed dakmi ye weng ye id kedmengkandi ye wengiib keroko kamime. Korem ke ambangkaniib kei, anam
andiwendan yi niindem aom aromni dowad kumbed kwane ambangkime.
27 Kane ye kuu God yaromkono ibnenaneena weng maambed dakmaneen
kuu yimin, nimakarub ayoob o ayoobmim kangkon yimin, kumban ariyiibban. Kwananeen kuu karub maambed yi weng id kuu kedmengkandaneen kumbed yimin keraneen. 28 Weng maambed dakmi ye weng id
kedmengkandi ye karuwiibban keroka, weng maambed dakmandameen ye
karub kuu iwari kere yekareb God yaamo dakmok.
29 Kwane, profesidan ayoob o ayoobmimbed dakmaniib kumbed yimin
keraneen. Kwane dakmibka yena kuu korobe wengambere daangkerekorib
komo dakmiib kuu ongme andangkime. 30 Kwane, profesiman maa dibiib
kuyaa kuu Godbed korokbeni weng monoka, ibduruk dakmeenman kuu
iwari keroka yaro dakmok. 31 Kedi, profesidan korem kuu mimim dakmaniib kumbed nimakarub korem kedmengkandene kube ongkandaneen.
32 Profesi weng dakmi ye kiwaan kuu profesidanbed oonimaib, kukuu yena
yaa yi weng kebengkandi yemanban, 33 amborom kuu God kuu yirinde
baande kamime andi ye Godban, yewenubmo dobirime andi ye God kowe.
Godbed karadmo kerundoone kambong korem aom nedbe kurikuri kamimaibdan yi koobdande kwamimaib kwamune areb kuu, 34 kurikuri ambiwoom kuu nima kuu iwari kerimamime. Amborom kuu nimambed kurikuri
ambiwoombed dakmi kuu amob, karub yi dabderem yiri dobirime andoon,
Moses ye amob aombed. 35 Kwane, yi dowaken weng maa dowad kaamonande kamibka, ambiwoombed yi karub yaa kaamondime. Amborom kuu
wonongbed dakmanuun kuu karakiib kowe.
36 Korindan, God ye weng kuu yiib yaambed andowe ongmoonkob dee?
O God ye weng kuu yiibbedmo kandiwen dee? Dowan! 37 Kanembed ye
kuu profesiman o Kingkin ye deme yaromkono munob kawoonman ande
meenoka, nembed yiib yaa ke wongkaan kee anam kedi Yariman ye amob
kii ande kaadkerok andid. 38 Kumban ye kuu keyiib kee akmendandaneen
kuu, ye yaa kangkon akmendandunaneen.
39 Kwane kowe, nangkodmia, profesi weng dakmi ye deme yaa kuu nindorokiibbed dowakeniib kerime. Kwane, God yaromkono ibnenoona weng
maambed dakmi yaa kuu kebenaib. 40 Kumban kurikuri ambiwoom kuu
kamenabi korem kuu konomdangmo nekdane inamen ongmi ye yumbon
yirimbed kerime.

15

Yesu Bobnoon Yirimbed Demboon Kuyaa Kangdommo Kerime

1 Angkodmia, nembed Yesu ye weng amun yiib yaa dakmaane wengambere kande awinenib kangdommo doriib. Kowe kibireb kee ne dowaken
kuu kuye weng ye dowad yiib yaa monkona andid. 2 Weng amun yiib yaa

daandaan kumbed kamkonomo awine doberembaraniib kuu, weng amun keyaambed yiib kuu bobni yaa burudande bindaneen. Kumban weng amun awinokban keraniib kuu yiib anam andi kuu idiibban keraneen.

3 Kedi, korem burudandoon ye inamen kukui ande yedmewoone kandaan
kuu yiib yaa kangkon kondaan kuu kei, God Ye Weng Karadmo ye id kwa-
mune arebmo kuu Keresu kuu nub ambarakmi are kirari dowad bobnoona,
4 mangkiiwa, aronki ayoobmimiib dowan keroone demboon, God Ye Weng
Karadmo ye id kwamune arebmo. 5 Kwane, Pita yaa angkaderekore, ye
karub wad ayoowiib yaa angkadoroon. 6 Kwane kuye yoman kuu, ni-
makarub 500iib burudande arimbed yaa kwangkon aron mimo kuyaambed
angkadoroon. Kuye angkadoroondan yemoon kuu wad doriib kumban yena
kuu dukniwen. 7 Kwanoone, ye kuu Yems yaa angkaderekore ye apasodan
korem yaa angkadoroon.

8 Kwane, yeenbon kuu ne yaa kangkon angkadoroon. Ne kuu awaraken
dana woonemoon areb kwanoon, 9 amborom kuu naningko kuu yirimo,
apasodan yena arebban kowe. Kwane, nembed God yaa anam andiwen-
dan yenbandaan kowe, naningko apasodan kumaom kowi kuu yiminban
ande meenaan. 10 Kumban, Godbed ye mimyob dowaken kabamoon
keewoon kumbed ne kekamune doriin. Kwane, ye mimyob dowaken
kabamoon keewoon kuu ne yaa idiibban kerindo, idiib keroon. Kowe, ne
kuu apasodan yena burudande yobdood kai ambangkaan, kumban neka
naromkonombedban, God ye mimyob dowaken kabamoon keendi ne niin-
dem aom angkeen kumbed kwane ambangkaan. 11 Kumban weng amun kuu
nembed kanyare dakmaan o apasodan yenambed kanyare dakmiwen kuu
ibmo, keye weng kee yi yoom ne yoombed kwane daandimaub, kwane keye
weng keyaa yiibbed kwane anam andiwen.

Dukniwendan Ben Dembaneen

12 Keresu bobnoon yirimbed nen demboon ande daanduwen kowe, yiib
yena komarewa kere dukniwendan kuu ben dembaanban ande dakmiib?
13 Kumban bobni yiri ben dembimokban karen, Keresu kangkon nen dem-
bindo keroon karen. 14 Kwane, Keresu kuu nen dembindo karen, nub ye
weng kan yare dakmuub kuu idiibban keroone yiib anam andi kwangkon
idiibban keroon karen. 15 Kumbedmomban, Keresu kuu nen dembindo
karen, ari kuu God ye dowad dudi weng dakmuwen karen, amborom kuu
Keresu bobnoon yirimbed Godbed nen demboon kii ande korokbenduwen
kowe. Kumban dukniwendan kuu ben dembaanban kuu anam keroon
karen, Keresu kuu nen dembindo karen. 16 Amborom kuu dukniwendan
kuu ben dembaanban kuu anam keroon karen, Keresu ye kangkon nen dem-
bindo kuu anam keroon karen. 17 Kwane, Keresu kuu nen dembindo karen,
yiib anam andi kuu idiibban keroone yiib kuu korondindo ambarakmi
ye niindem aom doriiwe 18 kane kane yi kuu Keresu ye niindem aombed
dukniwendan kwangkon korem bikne dowan keriwen karen. 19 Kwane, nub
kuu Ewen ari dobaraubban ande okad kiri dobiri ye dowadmo Keresu kuu
anam nub yaa awandaneen ande meenanuub kuu, nub kuu ambokda yoo
andi yeman keranuub, yena korem arebban.

20 Kumban, anam kuu Keresu kuu bobnoon yirimbed nen demboon
kii. Ye kuu dukniwendan korem yi dowad yedin nen demboon. 21 Kedi,
karub mimo yaambed bobni kuu kanmonoon kowe, dukniwendan ben
dembi kangkon karub maa yaambed kanmonoon. 22 Kedi, Adam yaambed
nimakarub korem dukni yeman keriwen kwamune areb kuu, Keresu
yaambed nimakarub korem wadkeri kandi yeman keraniib. 23 Kumban

Godbed yi dowad aron kingkoon arimbedmo kwamaneen. Keresu yedin nen demboon kumbed Keresu ika mananeen yaron arimbed ye nimaya karuwa ben dembaneen. 24 Kwananeena yimin wandaneen. Kuye aron arimbed Keresumbed ooniwendaniib korok korokiib aromkonodaniib korem yi aromkono monmarekore ye oonimbon kuu Ambe God ye dingki ari kowaneen. 25 Kedi, Yesu kuu no kwane oonaneene wene Godbed ye bondan korem kuyiib kuu Yesu ye dabderem yiri ben nongkobaneen. 26 Kwane, bonman yeenbon monmaraneen kuu bobni. 27 Amborom kuu God Ye Weng aombed yedmoon kuu kei, “Yembed komo komo korem kuu ben ye dabderem yiri nongkoboon.” andoon. Kowe, “komo komo korem kuu ben ye dabderem yiri nongkoboon.” ande yedmoon kuu God yeyiibban, amborom kuu yembed komo komo korem kuu Keresu ye dabderem yiri nongkoboon kowe. 28 Kwane, keyiib kee yembed ambangke dowan keraneen kuu, Mingki ye dabderem yiri komo komo korem nongkoboon ye God kumbed Mingki kuu nen ye dabderem yiri kowaneen kowe, God kuu komo komo korem ooni ye God keraneen.

29 Kwane kowe, dukniwendan ben dembaanban kuu anam keraneen kuu, kane kane yi kuu dukniwendan yi dowad baptais keriwendan kuu komo kamaniib? Dukniwendan ben dembaanban keraneen kuu komande yena kuu dukniwendan yi dowad baptais keriwen? 30 Ma, nub kude? Dukniwendan ben dembaanban kuu anam keraneen kuu, komandenuwed nubka aron korem aom kuu arudbon aom dewinimaub? 31 Angkodmia, dukniwendan kuu ben dembaneen kowe, bobni ye arud kuu aron mimim korem kirimonimain kii! Nub Yariman Yesu Keresu yaambed yiib dowad kerengkan kamimain kumbed kwanandaan kui. 32 Efesus aombed karub yena arud ye dingkan areb kerenib ne yoom nangbuwen kuu, okad kiri dobiri ye dowadmo keraneen kuu id ma angkimbaraanban. Dukniwendan kuu ben dembimokban keroka,

“Awari duknanuub kowe,
animana oka kuyaamo meene anem.”

ande kamem. 33 Korondaiwe kuye weng dakmimaibdanbed yiib ben kimyen wanaib, anam kuu weng kei, “Angkodmia arewa kuu yiib inamen amun amun ben nengkidme arewa kerundimaib.” 34 Kowe, yiib inamen aom angkemoon areb kuu dembime, ambarakmi yaa korondime. Kwanandaan amborom kuu yiib yena kuu God yaa nonoon keriwen kowe, yiib kuu karak kandi yeman.

Ben Dembaneen Kuu Kingkinmomban Id Yeka Mamaayiib Dembanuub

35 Kumban karub maambed kekane yedmaneen, “Komarewa kere dukniwendan kuu ben dembaneen? Yi id kuu komarewa areb kandaniib?” andaneen. 36 Kukuu weng inameniibban ai! Yiib komo kibingkimaib kuu bobnaane, kumbed wad dembimaib kui. 37 Yiib kuu kab kibingkimaib kuu idbedban yi id yob kab kumbed kibingkimaib, yakom kwamune o kab yena yobbed kui. 38 Yi id komo areb kerandameen kuu yeka Godbed kwane nekwimaan, ayob kane kuu kwane kuye id arebmo id kowimaan. 39 Id mimim kuu yeka yeka, ibmomban. Nimakarub yi id kuu yika maa, dingkan yi id kuu yika maa, ayari on yi id kuu yika maa, okyiri oon yi id kuu yika mamaa. 40 Kwamune areb kuu Ewen aom ye id kuu yika, okad yiri ye id kuu yika. Kumban Ewen aom ye id kuyi manimanandeb kuu yika, okad yiri ye id kuyi manimanandeb kuu yika. 41 Aron yu manimanandeb kuu mamaa, wood yu manimanandeb kwangkon mamaa, mindong yi manimanandeb kwangkon mamaa, kwane mindong mimim yi manimanandeb kuu yeka yeka keriwen.

42 Kowe, dukniwendan ben dembaneen kuu kwana arebmo keraniib.
Kibikee yi id kuu bobnaneen yeman ye id kumban, okad yiri kibingkemoon
areb mangkaniib kuu ma bobnaanban yeman dembaneen. 43 Kibikee yi id
kuu deende arewa keri yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu
manimanandeb yeman dembaneen. Kibikee yi id kuu wuud keri yeman
ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu aromkonomo yeman dembaneen.
44 Kibikee yi id kuu okad yiri yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu
kingkin ye kerekmen yeman dembaneen.

Okad yiri ye id kuyiib kowe, kingkin ye kerekmen yeman ye id kangkon
kuyiib. 45 God Ye Weng aombed kekamune wongkoon, “Ibduruk ongmoon-
man Adam kuu inum konoone wad doboroon.” andoon. Kumban Adam
Yeenbon kuu Wadkeri Koni ye Kingkin keroon. 46 Kumban kingkin ye
kerekmen yeman kuu ibduruk minindo, okad yiri yeman kumbed ibduruk
monoone amaanbed kingkin ye kerekmen yeman kuu monoon. 47 Karub
ibduruk ongmoonman Adam kuu okadbed aandune ongmoon. Kwane,
Adam ayoob andi kuu Ewen arimbed monoon. 48 Okadbed aandune ong-
moonman kwamune areb kuu okad yiridan korem yi kangkon, yi id kuu
ye id arebmo. Kwane, Ewen arimbed monoonman kwamune areb kuu
Ewen ari wananiibdan korem yi kangkon, yi id kuu ye id arebmo keraneen.
49 Okadbed aandune ongmoonman ye kuru areb kanduwen kwamune areb
kuu, nub kuu Ewen arimbed monoonman ye kuru areb kandanuub.

50 Angkodmia, yiib yaa ke yedmendaan kei. Okad yiri ye idiib kuu God ye
oonimbon aom dobiri kuu yiminban. Kwane, bobnaneen yeman kuu bob-
nindeban yeman ye yumbon kandi kangkon yiminban. 51 Wengambirime.
Biknimbon kuu nembed ke yedmandamaan kei. Nub kuristendan korem
kuu bobnaubban nub yenamo, kumban nub korem kuu ben amonomba-
neen. 52 Kwananeen kuu imak yuremoon areb, indob imbune waremoon
areb, kirodmo keraneen. Kibi yeenbon baandaneena kwananeen. Kedi,
kibi baandaneena, dukniwendan kuu ben dembe amonombaneena bob-
nindeban yeman keraniiwe, nub kangkon kwane ben amonombaneen kii.
53 Amborom kuu bobnaneen yeman kuu no amonombe bobnindeban yeman
keraneene, kwane deendaneen yeman kuu no amonombe deendindeban ye-
man keraneen kowe. 54 Bobnaneen yeman kuu no amonombe bobnindeban
yeman keraneene, kwane deendaneen yeman kuu no amonombe deendin-
deban yeman keraneen yaron arimbed, God Ye Weng aombed wongkoon
kuu “Bobni kuu dowan, Godbed korem burudande doroon kii!” andoon kuu
anam id keraneen.
55 “Bobnimbed nub yaa burudande doroon kuu dowan kii!
Bobnimbed yewed kondi yaromkono kangkon dowan kii!”

56 Bobnimbed yewed kondi yaromkono kuu ambarakmi yaambed
monoon. Kwane, ambarakmimbed burudande dori yaromkono kuu God
ye amob domabangki kuyaambed monoon. 57 Godbed nub Yariman Yesu
Keresu yaambed bobni yaa burudande doroon, nub dowad. Kowe, God yaa
kube eso andem!

58 Kwana kowe, mimyob dowaken keendimain ye angkodmia, kang-
dommo doberembirime. Korondaiwe, komombed ben mangdobaan andid.
Aron mimim korem Yariman ye deme yaa yiib inamen kumundinmoyiib
awinimamime. Amborom kuu yiib yiibkaad kui Yariman ye deme am-
bangkimaib kuu idiibban keri yemanban, idiib kerimaan kowe.

16

Kubiyiib Od Kondi Ye Kerekmen

1 God ye nimakarub yi dowad kubiyiib od kondi ye kerekmen kuu Galasia
aom anam andiwendan yaa nembed daandaan kwamune areb kamime.
Yi yaa kwanandaan kuu kei. 2 Arimingku korem ye aron ibduruk ari kuu
yiib mimim kuu od komoyiib awudirimaun kuu kuyaambed andokbe ben
nongkobime. Kwananiib kuu ne mananiin kuu od benmene nongkobi
ye kerekmeniib keraubban. 3 Kwane wene ne mananiin kuu yiibbed
karub keyiib kee yimin kii ande kingkibko, yi dowad kaadkeri weng ye
kerekiib wongkako, yiibbed kubiyiib od kondi yeman yi dingki ari kowenib
Yerusalem yaa ben yurime. 4 Kwane, meendobaniine ne yoom wini kuu
yimin keraneenbed kuu, ne yaa daboknaniiwe wananuub.

Pool Ye Wini Dowad Korindan Yaa Kaamondoon

5 Kwane, ne kuu Masedonia ambibkin aom wananiin kowe, kuyaomdin
wenekori, yiiwiib yaa mananiin. 6 Mok yiib yoom aron dukmen areb do-
baraniin dee amaron ye wood ayoobmimiib kuu dobaraniin dee. Kwanako,
yiib kunaya domonde wananiin yaa kuu yiiwiib awawime andid. 7 Yiib yaa
araben wedmende burudandi ye owod kuu ne dowakenban, Yariman ye
dowaken keraneen kuu aron yenayiib yiib yoom doberem ande meenaan.
8 Kumban ne kuu Efesus aombed doriin. Kwane dobaraniine wene Pentikos
yaron keranuun, 9 amborom kuu idiib deme ambangki ye ambongko kuu ne
yaa nandoon kowe. Kwane kuyaa kuu yemoon yenambed ne yaa manmo
keriwen kowe.
10 Kwane, Timoti kuu yiib yaa monoka, ongme angkodmene keenombir-
ime, yiib yoom kowe ye kuu ma uniyiibbanbed doborok. Amborom kuu
ye kuu Yariman ye deme ambangkan yareen, nembed ambangkain areb
kwane. 11 Karub maa kanembed Timoti ye weng kuu ma wunekaraan andid.
Yiib kuu kubimbed domonenibko yewenubmoyiib kwane yaro neyiib yaa
ika monok. Ne kuu kuristen angkodmia yena yoom kere monok ande
meedmiin.
12 Kwane, nub angkodmi maa Apolos kuu, nembed naawonmo nangkane
yedmenaan kuu angkodmia yiiwiib yaa miniwendan yoom winime andaan
kumban dowakeniibban keroon. Kumban aroniib keraneen kuu wananeen.
13 Ongme kerekime, anam andi yaa kangdommo dobirime, eeri ye ni-
makarub kerime, yiib niindem aom aromnime. 14 Komo komo kamibka
mimyob dowakenbed ambangkime.
15 Yiibkaadkeriwen, yiib ambibkin Akaiya aom Stefanas yoom yambi-
woom doriibdan yoom kuu yidin anam andiwen. Kwane, yi kuu yikareb
Godbed karadmo kerundoondan awandi ye deme awini yaamo doriib.
Angkodmia, nembed yiib yaa ke nangkande yedmandamaan kei. 16 Yiibka
kankubune kwamunedan yi dabderem yiri dobirime, kane kane Yesu ye
demedan yaa daboknenib anammo ambangkimaibdan yi dabderem yiri
kangkon kwane dobirime. 17 Kwane, Stefanas yoom Footunatus yoom
Akaikus yoom neyiib yaa miniwenkob kubaan, amborom kuu yiib kuu ne
yoom dobirindo kumban yi kuu yiib yaambed miniwen kowe. 18 Yi miniwen
kumbed ne yaa kubi kawiwen, yiib yaa kangkon. Kwamunedan yi aningko
kuu arimbed kankoonime.

Kubi Weng Yeenbon

19 Esia ambibkin aom kambong kambong aom nedbe kurikuri kamimaib-
danbed yiib yaa kubendi weng keendiib kii. Akwila yoom Prisila yoombed
kubendi weng yi mimyob yaambed yiib yaa keendiib, Yariman yaningko
yaambed. Kwane yi ambiwoombed nedbe kurikuri kamimaibdan kangkon
kubendi weng keendiib. 20 Kuristen angkodmia korem keyaambed kubendi

weng yiib yaa keendiib kii. Yiib kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk konoon kame kubendime.
21 Ne kerek wongkoonmanbedban, Pool nembed kubi weng kee ne
dingkimbed yiib yaa wongke keendaan.
22 Karub kanembed Yariman yaa mimyob dowaken keendokban keroka ye
ari butun kerok.
O Yariman, mene!
23 Yariman Yesu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu yiib yaa
kerok. 24 Yesu Keresu yaningko yaambed yiib korem yaa kuu ne mimyob
kowaan. Anam kwanok.

2 Korindan
Kerek Ayoob Poolbed Korindan Yaa Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed ibduruk wongkoonbed ari kuu dudidanbed Korin aom menenib Pool kuu apasomban ye kuu yiib yaa birandimaan ande kamiwen. Kowe Poolbed wengamboroonka kwane kamiib dowad kerek kee wongkoon, yi dudi weng inande koromoni dowad. Kwane, anam andiwendan Korin aom doriib kuu yi kubiyiib od kondi yeman nekwaib kuyaa kuu nekwe dowan kerime ande wongkoon. Wongkoon kuu Masedonia yaambed, wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. God Kuu Nub Mimyob Wandi Kankubuni Ye God (1:3-11)
3. Pool Korindan Yoom Komarewa Dobere God Ye Deme Awinoon Kuyaa Ambobandoon (1:12—7:16)
4. Korindanbed Yi Kubiyiib Anam Andiwendan Yena Yaa Od Kondi Dowad Kube Ongkandoon (sapta 8—9)
5. Pool Kuu Apaso Keroon Kuu Anammo Ande Korokboon (sapta 10—12)
6. Yeenbon Weng (sapta 13)

1 Pool, ne kuu God ye dowaken yaambed Yesu Keresumbed kinoona ye
apaso keraan yoom nub kuristen angkodmi Timoti yoom.
God yaa anam andiwendan Korin aom doriib, yiib yaa kerek kee keen-
duub, karadmo kerundoondan korem ambibkin Akaiya aom doriib yaa
kangkon.
2 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib
kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa
bangkandime.

God Yaa Eso Andoon

3 Nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa kubem, yembedmo mimyob
keende kakman are nonondandi ye Ambe, mimyob wandi maa maa korem
kankubuni ye God kui. 4 Ye kuu dabab maa maa nub yaa menebimaan
kumbed mimyob wandimaub korem kuu kankubunimaan. Kowe, kane
kane dabab kandaniib kuu Godbed nub mimyob wandi kuu kankubunoon
kumbed yi mimyob wandi yiminmo kankubunanuub kii. 5 Kwane, Keresu
ye durud yewed kuu nub wadkeri dobiri aom yemoonmo meneboon kwa-
mune areb kuu, Keresu yaambed nubbed yena yi mimyob wandi yiminmo
kankubunimaub. 6 Kumban, nub kuu yenambed dabab kondaniib kuu yiib
mimyob wandiwen kankubuniyiiwa yiib kuu bobni yaa burudande bindiyi-
iwa yi dowad kui. Kwane, nub kuu yenambed nub mimyob wanduwen
kuu kankubunaniib kuu yiib mimyob wandiwen kankubuni ye dowad kui.
Kwane kuyaambed kuu yiib kuu nub durud yewed kanduwen kuu ibmo
kwamunemo kandiwen yaa kuu yodbirimban emambed doberembaraniib
kii. 7 Kwane, nub kuu yiib anam andi kuu no kwane awine doberembaraniib
ande meenuub kuu kangdommo ande meenuub kii, amborom kuu nub
nubkaadkeruwen yiib kuu nub durud yewed kanduwen kuu ibonmo kwa-
munemo kandiwen kwamune areb kuu yiib kuu nub mimyob wanduuwe
kankubunoon kuu ibonmo kwamunemo keriwen kowe.

8 Angkodmia, nub kuu Esia ambibkin angkambed durud yewed kanduwen
kuu yiiwiib kaadkerime anduwed. Yiib koron keri kuu nub dowaken-
ban. Nub dabab ku kanduwen kuu miin darewoob arewa anam, nub
kangdommo dobiri ye aromkono korem kuu dowan keroone, nuwiib dukni
yeman yaa doroon. 9 Anamaa, nub niindem aombed meenuwen kuu nub
dukni yaron keruun kii anduwen. Kumban ku kwanoon kuu nubka nub
inameniib o nub aromkonoyiib yaambedban dukniwendan ben dembi ye
God yaambed angkumone doburuwen kii. 10 Yembed nub kuu no dukni
yeman ye dabab yaambed benkooboon, benkoobindo karen duknuwen
karen. Kwane, yembed kuye dabab yaambed benkoobaneen. Yembed
dukni yeman ye dabab yaambed nub benkoobimamaneen kuyaa kuu anam
kwananeen ande meedme doruub. 11 Kwane, yiib kangkon nub yaa mee-
nende awandiwen kuu kurikurimbed kamendiwen. Kwanikob, nimakarub
yemoon kurikuri kamiiwe Godbed wengambere ee yimin andekore nub yaa
munobmo awandoon kowe, nimakarub yemoon kuu nub dowad God yaa
kube eso andaniib kii.

Pool Ye Meeni Kan Kiwaan Maa Kowoon Ye Weng Id

12 Kwane, nubbed kerengkande dakmuub kuu kei, nub komo kamuwen
ye kiwaan korokbendoon kuu, okad kiri doburuweniib yiib yoom dobu-
ruweniib kuu inamen karadmoyiib aadidmiyiibban ye inameniib God
yaambed meneboon kumbed ambangke doburuwen, anamaa, yiib yoom
doburuwen kuu kwamunemo kuda. Kwanuwen kuu okad kiri ye meeni
kangdom ye kerekmen yaambedban, Godbed kabamoon kondoon ye
mimyob dowaken ye kerekmen yaambed kui. 13-14 Kedi, nub kuu yiib
yaa wongkaub kuu yiib kimingkane id kande kaadkeri yemanmo. Kwane,
kibikee yiib kuu kimingkane weng id yenamo kande kaadkeriwen. Kowe,
nembed kwananeen ande meenaan kuu weng id korem kande kaadkereko-
riwa, Yariman Yesu yaron arimbed yiib anam andi dowad kerengkande
dakmanuub kwamune areb kuu nub dowad kerengkande dakmaniib kii.

15 Kwane, kuye weng kuu kangdommo awinaan kowe, ne ibduruk
meenaan kuu kwane nekwane meeneni yiib wedmenda ye inamen yaa
kowaan, kwanako Godbed yiib yaa amun kerunde ayoob kerok andid.
16 Ne dowaken kowaan kuu Masedonia ambibkin yaa dewananiin kuu
kwane mene aom yiiwiib dore wedmende wengandekori wananiin ande
meenaan. Kwanekori, angkon ika Masedonia yaambed yiiwiib yaa man-
aniin kuu, yiibbed ne dowad nekwiwed ne nende Yudea angka wini yeman
kii. 17 Kumban kibikee yiiwiib yaa minindo kowe, kuye meeni kowaan
kuu ogoodmo inamen maa maa keraan kumbed kowaan dee? Okad yiri ye
kerekmen yaambed kowaan kumbed weng id ayoob kere ee ee yii yii ande
keraan dee? Dowan!

18 Kumban, God kuu ye weng yaa ma korondiyiibban ye God kwamune
areb kuu, nub weng yiib yaa kuu weng id ayoobban. 19 Amborom kuu
ne yoom Sailas yoom Timoti yoombed yiib kumaom yare ye weng daande
amonombime ande baande dakmuwen ye karub, God ye Mingki Yesu
Keresu, ye kuu weng id ayoob ye karubban, yembed no ee ande dakmimaan
kowe. 20 Kwane, Godbed weng kunduk yemoon dakme kowoon yaa korem
kuu, Keresu yaambed eemo keroon. Kwane, ye yaambed nubbed anam
kwanok andimaub kuu God yaa nambiri koni yeman kii. 21 Kedi, nuwiib
yiiwiib ongmendoone Keresu aombed kangdommo doruub ye karub kuu
God kii. Yembed nub kinoone yeka ye nimaya karuwa keruuwe, 22 ne
nimaya karuwa andi dowad nub animari ye dingki yuudiib kowene, Kingkin

Karadmo nub niindem aom kondoon. Kukuu wonong mukod kowimaib areb, komo komo nub dowad menebaneen kuu dungkud kondoon.

23 Ne kuu God yaa baande yedmaan kuu yembed ne dowad weng anammo dakmoon andok andaan, ne angkon ika Korin yaa monokban keraan kuye id kuu, yiib yaa dabab kondainban andid. 24 Nub kuu kwane yiib anam andi yaa yiib kuu ben kwanime kekanime kami dowad oonendokban, yiib kubime andi dowad yiib yoom ambangkimaub, amborom kuu anam andi yaambed yiib kuu kangdommo dobaraniib kowe.

2

1 Kwana kowe, inamen kowaan kuu angkon ika yiib yaa meneni kamkonomo ongkande kubiyiibban kerundainban andaan. 2 Kedi, yiibbed ne kubewimaib kowe, yiib yaa kamkonomo ongkandaniina mimyob wandaniib kuu, karub kanembed ne kubewaneen? Dowan. 3 Kwane, anukbed kerek maa kuyaom kwane wongkaan ye dowad kuu kubewimaibdan yi kuu ambarakme doriib kumbed mene wedmekori miin kubiyiibban kerainban andid. Yiib korem ye dowad kangdommo meenaan kuu, yiib kuu ne weng awine kandaniiwa kwane kubaniina ibonmo kubaniib kii. 4 Amborom kuu mimyob wandime andi dowadban, ne mimyob dowaken darewoob yiib yaa keendimain ye ambab kumunkingke kaadkerime andi dowad, ne kuu miin kubiyiibbaniib mimyob wandiyiib inok wiyiib kumbed yiib yaa anukbed kerek wongkaan.

Ambarakmi Are Nonondandi

5 Kumban, yiib kuyaa kuu karub maambed ambarakmoonkob mimyob wandiwen kuu, ne yaa mimyob wandi keruwoon kumbedmomban, yiib korem yaa mimyob wandi kerundoon. Kumban yiib yaa mimyob wandi darewoob kerundoon andainban, embeng areb kuyaa. 6 Ambarakmoon kuye dowad kuu yiib yemoonbed dabab koniiwe kandoon kowe, kuu yimin, yenambed ari kone daboknaib. 7 Kowe, kibikee yiib kuu ye ambarakmi are nonondandenib ye mimyob wandi kuu kankubunime. Kwananiib kuu ye mimyob wandi kuu miin darewoob kere korem yiminban keraanban. 8 Kwani kowe, nembed nangkande yedmaan kuu kei, yiib mimyob dowaken ye yaa angkeen kuu ika ongme korokbenime. 9 Anukbed kerek wongkaan kuye id kuu yiib yaa komboon kaamobako kangdommo doberenib ne ongki weng korem awine kande kwane ambangkibko wedme kaadkera andid. 10 Kwane, yiib kuu kane kane yi ambarakmi kuu are nonondandaniib kuu, ne kwangkon are nonondandaniin. Nembed are nonondandi yeman kuu wedmaniin kuu kwane are nonondandaniin. Kukuu yiib dowad Keresu ye murubia arimbed are nonondandaniin kii. 11 Kwanadned Seten kuu kebenuwed nub yaa yaro mene burudandokban keraan andid, ye inamen yembed ku meene ambangkimaan kuu nubkaadkerunuwen kowe.

Nub Kuu Yesumbed Ongmoon Ye Amob Yeeb Ye Demedan

12 Ne kuu Troas siti yaa wene Yesu Keresu ye weng amun kanyare daandaan kuu, Yariman yaambed ambongko kuu ne yaa nandoon kumbed yemoon anam andiiwe kedmengkandaan kumban, 13 ne inamen aom kan kuru danginban, amborom kuu Troas aombed ne kuristen angkodmi Taitus ma wedmenindo kowe. Kwani kowe, Troasdan yaa yiibyoo ande domonde wene Masedonia ambibkin yaa wanaan kii.

14 Kumban nembed God yaa eso andaan, yembed Keresu yaambed korem burudande doroon kumbed nub kubimo ben kinban yaraane, nub yaambed baeb amun areb Keresu yaa kuu kaadkere yimin yimin yaa derendare

weneen kii. 15 Kedi, nub kuu Godbed bobni yaa burudande bindaneendaniib monmaraneendaniib kuyaom ye weng kanyare dakmuub kuu, Yesu Keresumbed nengkane God yaa baeb amun konemoon areb keruwen. 16 Kukuu monmaraneene duknaniibdan yaa dukni ye baeb kuwi yeman, kumban bindaneene wad dobaraniibdan yaa wadkeri ye baeb kuwi yeman kii. Yesu ye weng amun kanyare dakmi ye deme kuu kanembed yeka yimin kere awinaneen? Dowan! 17 Amborom kuu od embeng yeman bekore wene ari kankoone od darewoobbed kowe berengki ye inamen areb kuu, karub yena yemoonbed God ye weng yaambed od bem ande kanyare dakmimaib kowe. Kumban nub kuu kwamunemban, nub kuu Godbed ben nongkoboondan areb Keresu yaambed God ye arinambo arimbed ma aadikmiyiibban kumbed nimakarub yaa dakmimaub kii.

3

1 Yiib yaa kuu ika andowe yedmuub nub kuu yiminmo anduub dee, o yenambed kwanimaib areb kuu yiib nub yaa kaadkerindokob yenambed nub dowad karub amun andi ye kerek yiib yaa kondanuub dee, o karub yena nub yaa kaadkerindokob yiibbed nub dowad karub amun andi ye kerek yi yaa kondaniib dee? Dowan. 2 Karub amun andi ye kerek nub niindem aom ku wongkuwen kuu yiibka yiib kui, nimakarub korem wedme kimingke kaadkeriwen kui. 3 Dianmo korokboon kuu yiib kuu Keresu ye kerek yembed wongkaane nubbed ye deme awinuwen kuyaambed ongmoon. Kumban kerekadumbedban wad doreen ye God ye Kingkiniibbed wongkoon, bot dabkonombonmo arimbedban, nimakarub yi niindem aombed wongkoon kui.
4 God ye Kingkiniibbed yiib niindem aom doreen kuye inamen dakmuub kuu Keresu yaambed God ye arinambo arimbed arudkonombonmo awinuub kii. 5 Nubka yiminmo ma andaubban, barang maa yaa nubka yimin kerindo, nub yiminmo kerundi kuu God yaambedmo. 6 Yembed nub yaa yiminmo kerundoone amob weng yeweb ye deme awinuub. Kuye amob weng yeweb kuu dingkimbed wongki yemanban, Kingkinbed wongki yeman, amborom kuu dingkimbed Yuudan yi dowad wongkoon ye amob kuu no bobni kanmini yeman, kumban Kingkinbed wongkoon ye amob kuu wadkeri kanmini yeman kii.

Amob Yeweb Yeka Kwane Nambirimo

7 Bot dabkonombonmo arimbed wongkoon ye amob kuu Israeldan yaa monoon kuu nambiriyiib monoone Moses ye murubia ari kuu nambiriyiib keroone Moses kuu ika yiyiib yiri kawonoone, ye yaa nambiri angkeen kuu embeng kere weneen kumban, yi kuu ye yaa nengmone kerenombirinban keriwen, nambiriyiib kowe. Kuye amob komo komo ambangkoon kumbed bobni kanmonoon kowe, 8 Kingkin Karadmombed komo komo ambangkaneen kuu nambiri darewoob ariyiib, eeyoo? Anamaa. 9 Kedi, Yuudan yi amobbed komo komo ambangkimaan kuyaambed nimakarub yaa wengyunde dabab kondimaan kuye amob kuu nambiriyiib monoon kumban, Kingkinbed komo komo ambangkimaan kuyaambed nimakarub yaa yorokmo kerundimaan kuye Kingkin kuu nambiri darewoob ariyiib kii! 10 Kwane, kurin anukbed nambiriyiib monoon yeman kuu kibikee nambiri darewoob arimbed yeman yaa kuu nambiriyiibban areb keroon.
11 Kwane, dowan kere weneen ye amob kuu nambiriyiib monoon kumban, embeng kere wininban doberembaraneen yeman ye nambiri kuu darewoob arimbed kii.

12 Kwana kowe, kukwamune kumbed Godbed anam kwananeen ande
meedmuub kowe, arudkonomo doruub. 13 Moses kuu ye dowakenban ye
murubia arimbed nambiri kuu embeng kere weneen kuyaa Israeldanbed
wedmaib anded kowe, ebkad baradbed kan yenbe kebenoon. Kumban nub
kuu kwamunemban. 14 Israeldan yi inamen meeni kuu kebenoon, amborom
kuu anukbed mene kibikee kurin Moses ye amob weng kimingkimaib kuu
kuye ebkad baradbed kebenimaane id awine kandimokban kowe. Kuye
kebeni yeman kuu bongmindo, amborom kuu Keresu yaambedmo bongma-
neen kowe. 15 Kwane, anukbed mene kibikee Moses ye weng kimingkimaib
kuu kebeni yemanbed yi inamen kebendimaan kowe yiminban. 16 Kumban
kane kanembed amonombe Yariman Yesu yaa wananiib kuu kebeni yeman
kuu Godbed bongmaneen. 17 Kukei, Yariman andaan ye id kuu Kingkin
Karadmo, kwane Yariman ye Kingkinbed kunayambed dobaraneen kuu
kuyaa doriibdan kuu obonmo dobaraniib. 18 Kwane, nub murubia ari ma
kebengki yemaniibban kerenub, Yariman ye nambiri kuu kwane dianmo
wedmenimaubdan, nub korem kuu ben amonombe ye areb ongmene yeka
mamaa kerunde weneen. Kukuu nambiri darewoob kere weneeniib, Yari-
man yaambed. Ye kuu Kingkin Karadmo kui.

4

Weng Amun Kanyare Daandi Ye Kerekmen

1 Kwana kowe, Godbed mimyob keende kakman are nonondandi ye kerek-
men yaambed keye deme awinuwen kowe mimyob wandiyiibban doruub.
2 Kuned kuu, nub kuu yemyeb ye demeyiib karak bobni ye demeyiib yaa kuu
angkurom korokbenduwen. Kukuu nub kuu birandi ye inameniib God ye
weng kan nengkire angkarambed kedmengkandi ye inameniib awinimok-
ban kui. Ma kere, nub kuu God ye weng kuu anammo ande wedangkambed
dianmo korokbendimaub kumbed, God ye indob arimbed nimakarub yi
niindem aombed nub dowad karub amun ande meenimaib. 3 Kowe, weng
amun kedmengkanduub kuu dianbonmo kerindo keraneen kuu, monmara-
neene duknaniibdan kuu yi yaamo kwane keraneen. 4 Kwane kuu awad
arewa kibikee okad kiri dorone oonoonman kumbed anam andindodan yi
meeni inamen kebengkoon. Kwanoonkob yi kuu God yoom miin ibmo ye
karub Yesu Keresu ye weng amun nambiriyiib yuroon kuu wedminban.
5 Nub kuu nubka nuweng kanyare dakmindo, Yesu Keresu kuu Yariman
ande yare dakmimaub. Kwane, nub kuu Yesu ye dowad yiib demedan
keruwen ande dakmimaub. 6 Kedi, “Nambiri kuu yuroko kumun yiri kuu
namborok.” ande yedmoon ye God, yembed ye nambiri ongmene nub
niindem aom kowe yuroon, yuroko Keresu ye murubia yaambed God ye
nambiri kaadkerime anded.

Nub Kuu Ambarakmidan Kumban God Ye Karadmo Yeman Nub Niindem Aom Angkeen

7 Nub kuu okad nunungbed ongmimaib ye ok yuundi yemaniib kuyaom
bot gold aweneyiib areb, korem burudandoon ye aromkono God yaambed
monoon kuu okad yiri yeman nub id ye niindem aom angkeen kumbed,
aromkono kuu nub yaambedban God yaambed ande korokboon. 8 Nub kuu
dabab dabab kuu menebene kanawanewandimaan, kumban dabab dabab
kuu kwamune yeene beengkanabe ben yiri yurimokban. Kwane, nub kuu
dabab menebimaan dowad komo kamanuub kii ande meenimaub, kumban
kwane meene miin kubiyiibban kerimokban. 9 Kwane, nub kuu yenambed

durud konde yenbandimaib, kumban God kuu nub yaa ma domondimokban. Kwane, nub kuu yenambed yeene ben yiri nongkobimaib, kumban monmarimokban. 10 Yesu Keresu bobnoon kuu nubbed kan nub niindem aom kowe karine yarebuub. Kwanubko, kwane Yesu Keresu ye wadkeri dobiri kuu nub id yaambed korokboko okad kiridan wedmenime anduwed. 11 Nub wad doruubdan, nub kuu Yesu ye dowad yena yi dingki dem aom yuriiwe yeene nongkobimaib, bobnaneen ye id aom doruub kuyaambed Yesu ye wadkeri dobiri kuu korokbime anded. 12 Kwana kowe, bobni ye barang kuu nub kumaom meneboon kumbed wadkeri kuu yiib kumaom monoon.

13 God Ye Weng aombed kekamune wongkoon, “Anam andaan kowe, kwamunemo dakmaan.” andoon. Kuye anam andi ye kerekmen yaambed nub kangkon ibmo anam anduwen kowe kwamunemo dakmuub. 14 Amborom kuu Yariman Yesu bobnoon yiri kuu nenkoonoon ye God, yembed nub kangkon benkoobe Yesuyiib yaa nongkobe ye kerebiri arimbed yiiwa nuwa korokbaneene dobaranuub kuu nubkaadkeruwen kowe. 15 Keyiib korem kee yiib dowadmo, God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu wenene nimakarub yenayiib ari yemoon yemoonmo benmo wonoko eso miin darewoob andibko God kuu nambiri darewoowiib kerok anded.

16 Kwana kowe, nub niindem aombed kuu yiminban korondanuub andi ye inameniibban doruub. Nub karub id angka kuu monmare weneen kumban, nub niindem aom wadkeri kuu Godbed aron mimim yeweb ongmimaan. 17 Kwane, kirod mene dowan keraneen ye dabab embeng embeng nub yaa menebimaan kuu, dowan kerindeban ye nambiri kandi ye kiwaan nub dowad ongme weneen. Kuye nambiri kuu dabab ye arewa kerundi ye kumunkingki arebban, miin amun darewoob anam arimbed kii! 18 Kowe, nub indob korem kuu benkirare kereknaub kuu, yiribman okad kirimbed wedmuub ye yiribman yaamban, wedmindeban ye inamen Ewen arimbed monoon yaa kereknaub. Amborom kuu wedmimaub ye yiribman kuu arabenmo angkimbaraneen kumban, wedmindeban ye inamen kuu dowan kerindeban aron korem korem angkimbaraneen kowe.

5

Nub Ewen Ari Dobiri Yeman

1 Nub id kuu okad kiri ye kombon areb kowe, yenambed kuye kombon monmaraniib kuu karub yi dingkimbedban Godbed aron korem korem ye ambib yenbenabekore Ewen arimbed nub dowad nongkoboon kuu nubkaadkeruwen. 2 Kumban nub id kuu kibik no okad yiri ye kombon kemaom doberemoon areb doruub kowe, Ewen ye ambib kande inwarem ande wareki kamuub, 3 amborom kuu kuye ebkad inwaranuub kumbed nub kuu kad dobmo dobaraubban kowe. 4 Kedi, nub kuu kuye okad kiri ye komboniib doruub kuu, warekaune dabawiib doruub, amborom kuu kad dobmo dobiri kuu nub dowakenban, nub dowaken kuu Ewen ye ambib inwarunduked yimin. Kowe, okad kiri ye bobni yeman kuu amonombe wadkeri aron korem yeman keraneen. 5 Kuye dowadmo nub kuu Godbed ongmenaboon. Kwane, yembed Kingkin Karadmo nub niindem aom kondoon, kukuu wonong mukod kowimaib areb, komo komo nub dowad menebaneen kuu dungkud kondoon.

6 Kwana kowe, nub kuu kangdommo meenembere kaadkeruwen kuu, nub kuu okad kiri ye id ke doruub kei, Yariman yambib kuu ambabbed doruub. 7 Kedi, nub kuu nub indobbed wedmuub yaambedban anam andi yaambed doruub. 8 Ke yedmaan kei, nub kuu kangdommo meenembere doberenub,

nub id domonde Yariman yambiwoom doberem ande dowakeniib keruwen.
9 Kowe, nub meeni dedmoni darewoob awinuwen kuu okad kiri ye idiib
doruub o keyaa domonde Godiib yaa wunuub kuu ye yaa kubi konem
anduwed. 10 Amborom kuu nub korem kuu Keresu ye wengyundimbon
yaa dobaranuub kumbed, nub mimim kuu okad kirimbed idiib doburuwen
yaron aombed amun o arewa komo komo ambangkuwen kuye kakman kuu
ibmo banuub kii.

Yesu Yaambed God Yaa Kunum Keruwen

11 Kwane, nub kuu Yariman God yaa anam ande uneni kuu nubkaad-
keruwen kowe, nimakarub yaa ye weng daande nangkandande kamuub kii.
Nub anam komarewa kuu God yekaad. Kwane, nub anam komarewa kuu
yiib niindem aom dianmo wedmiwen, anam deeko? 12 Nub kuu yiib yaa nub
kuu yiminmo ande kamokban, kumban nub komo ambangkaub kumbed
nub dowad kubiyiib kere kerengkan kamime anduwed. Kwananiib kumbed
yiib kuu karub yi niindem aom wedmimokban bunangkamo ye yiribman
yaa kerengkan kamiibdan yaa inandaniib kii. 13 Kedi, nub kuu yenambed
warudkidan andaniib kuu God ye dowad kwamune ambangkaub kumbed
kii. Kwane, nub kuu yenambed inamen amundan andaniib kuu yiib dowad
kwamune ambangkaub kumbed kii. 14 Kukei, Keresu ye mimyob dowaken
kumbed dedmonaane kwamune ambangkimaub, amborom kuu karub mi-
mombed nimakarub korem yi dowad bobnoon kowe, nimakarub korem kuu
dukni yeman. 15 Kwane, Yesu nimakarub korem yi dowad bobnoon, wad
doriibdan kuu yika yi dowad dobaraib, yi dowad kuu bobnoone Godbed
nenkoonoonman ye dowad yaambed dobirime anded.

16 Kwana kowe, kibikbed ari kuu nub kuu okad kiri ye kerekmen yaambed
nimakarub yaa wedmende inamen kowimban. Kurin anuk kuu kuye kerek-
men yaambed Keresu yaa wedmene inamen kowimaub kumban, kibikee
kuye meeni ye kiwaan yaa kuu koronduwen. 17 Kwana kowe, kane kanem-
bed Keresu yaa anam ande dabokniwen kuu yi kuu yeweb ongmenaboon.
Kurin yiri yeman kuu dowan, yeweb yeman yi yaa angkeen kii! 18 Kwamune
kee korem kuu God yaambed meneboon. Yembed Keresu yaambed nub kuu
ben kunum kerundekore, ben kunum kerundi ye deme nub yaa kondoon.
19 Kuye deme kukei, Godbed nimakarub yi ambarakmi kuu kakman kondi
dowad kimingkainban andekore, Keresu yaambed okad kiridan ben kunum
kerundoon kumbed, kuye weng kuu kanyare dakmime ande nub dingki dem
aom kowoon. 20 Kwana kowe, nub kuu Keresu ye weng amun kan okad yena
yaa wenebidan, Godbed nub yaambed okad kiridan yaa amonombe anam
andime andemoon areb keruwen. Kowe, naawonmo nangkande yedmuub
kuu, God yaa minibko kunum kerundok. 21 Godbed ma ambarakmiyiib-
banman ongmoonkob nub dowad ambarakmi yeman keroon kumbed, ye
yaambed nub kuu God ye yorokmodan keranuub.

6

1 Kwane, nub kuu Yesu yoom deme ibonmodan kowe, yiib yaa ke
nangkande yedmuub kei. God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken
kuu yiib kuu anammo awinime, idiibban keraan anduwed. 2 Amborom kuu
Godbed Ye Weng aombed yedmoon,

“Nembed ne kubi dowakeniib aron kinaan arimbed yiib kurikuri weng
wengambere kwanaan,
bobni yaa burudande bindi yaron arimbed yiib awandaan kui.” an-
doon.

Kedi, Pool, nembed yiib ke yedmendaan kei, kibireb kee Godbed ye kubi dowakeniib kinoon yaron kii, kibikee bobni yaa burudande bindi yaron kii.

Pool Deme Dabawiib Arewa Aom Awunoon

3 Yesu ye deme awinuub kuyaa kuu yenambed daanubdaanab kame deme arewa andaib andi dowad kumbed nub kuu yena yi murubia ari boknandi yeman ma kowokban. 4-5 Kwane, kiwaan korem yaambed yiib yaa nubka nub kuu God ye demedan ande korokbenduub kukei, dabawa yobdooda mimyob wande yiminban keri yemana nub yaa meneboon kuyiib, atdebokbed nub yenbandiwen kuyiib wii aom nub benkamobiwen kuyiib nuwiib yaa mene arud wande yirinde baande kamiwen kuyiib deme yobdood ambangkuwen kuyiib unuk angkindeban keruwen kuyiib mungimo doburuwen kuyiib yaa kuu aron doboob yinmoniyiibban kangdommo doberemburuwen kii. 6 Kwane, nub kangkon doburuwen kuu karadmo inameniib kaadkeriyiib yodbirimban iwarimbed dobiriyiib awandiyiib Kingkin Karadmo yaambed dobiriyiib ma aadikmiyiibban ye mimyob dowaken keendiyiib 7 anam anam ye weng daandiyiib God ye aromkono korokbiyiib kingkin kerekmen yaambed God ye yorokmo ye kuman wiwi angka yemaniib an angka yemaniib kuyiib doberemburuwen kui. 8 Kwane, nub kuu yenambed karub amun ande benkoobaiwa yenambed karub arewa ande benkubunimaib kumbed doruub. Kwane, nub dowad yenambed dudanabidan andaiwa yenambed yorokmodan andimaib kumbed doruub. Kwane, nub kuu ma aadikmiyiibban doruub kumban yenambed nub dowad aadikmidan andimaib. 9 Kwane, nub kuu yenambed aningkoyiibbandan andaiwa yenambed aningkodan andimaib. Kwane, nub kuu yenambed yowori yeman andiwen kumban wad doruub. Kwane, nub kuu atdebokbed yenbandiwen kumban yenbande nongkobindo. 10 Kwane, nub yaa kuu yenambed kubiyiibban mimyob wandi kerundiwen kumban kubimo doruub. Kwane, nub kuu kamboknon keruwen kumban kedmengkanduwen kumbed yena yemoon yi anam andiwenkob yi anam andi yaa kuu yiribman yemoon keremoon areb keriwen. Nub kuu dingkirud keruwen kumban kumkam korem kuu nubman.

11 O Korindan, nub kuu yiib yaa kwane dianbonmo dakmuwen, nub mimyob ambongko kuu kwane yiib yaa anam nanduwen kii. 12 Nub kubi dowaken kuu yiib yaa keendimaub ma korondokban kumban, neman yiibbed kubi dowaken nub yaa kebeniwen. 13 Ne danaya areb kereni daandaan kii, neman konoon neman konoon ibmo keremoon areb, yiib mimyob ambongko kangkon nub yaa nandime.

Anam Andindodan Yaa Dabokne Ibmo Keraib

14 Yiib kuu anam andindodan yoom ibmo kere dabokne awinaib, deme korok keriyiib awaniyiib kwamune awene kuyiib ye dowad. Kedi, inamen yorokmo yoom inamen arewa yoom kuu ibmo dabokne ambangkaniiwoo? Dowan. Kwane, awingyab kuu kumun yaa dabokne yonenanuunoo? Dowan! 15 Kwane, Keresu yoom Seten yoom kuu ee inamen mimo kerem andaniiwoo? Dowan! Kwane, anam andiwendan yi inamen yoom anam andindodan yi inamen yoom kuyaom kuu inamen maa kuu ibmo keroonoo? Dowan! 16 Kwane, God ye kurikuri boyambib darewoobdan yoom dudi god yoom amob weng ongmiwenoo? Dowan! Kedi, wad doreen ye God ye kurikuri boyambib darewoob kuu nub kei. Kuye dowad Godbed Ye Weng aombed yedmoon,

“Ne kuu yi yoom dobereni yi yoom ibonmo dewenebaniin.

Kwane, ne kuu yi God keraniine, yi kuu ne karuwa nimaya keraniib."
andoon.
17 Andekore, yi yaa ika yedmoon, "Kwana kowe, yiib kuu yi numun kumaom
doriib kuu koronde yaro mene yiibka kerime.
Ne yaa arewa keri yeman ma angkoronaib.
Kwane ma angkoronaibban kuu yiib yaa kuu amun ande kubende
baniin.
18 Ne kuu kwamuneni yiib Ambe keraniina,
yiib kuu ne nima dana karub dana keraniib." andoon, Aromkono Korem
ye Yarimanbed.

7

1 Mimyob dowaken keendaandan, yiiwa nuwa kuu kuye weng kunduk buwen kowe, nub idiib kingkiniib yaa arewa kerundoka nub kuu God yaa arewa keri yeman korem kuyaa koronde inamen karadmo awinem. Kwanenub wene nub karadmo dobiri kuu demkoronmo kerem, God yaa une yaningko kankooni dowad.

Korindan Kuu God Ye Weng Awine Doriib

2 Nub yaa yiib mimyob ambongko nandime. Nub kuu karub maa yaa ma ambarakmindo, nub kuu karub maa nen amonombe kiwaan arewa ari kowindo, nub kuu karub ma nemengkane yod bindo. 3 Ke dakmiin kei, yiib ambarakmiwen kumbed wengyunde dabab konda andi dowadban. Ne kwane anukbed daandaan kui, nub kubiyiib mimyob dowakeniib yiib dowad nub niindem aom angkeen kuu miin darewoob anam kowe, nub yiib yoom kwane dobaranuub o yoworanuub kuu yimin kui. 4 Yiib dowad miin kangdommo meenaan kuu God ye weng awine doriib kii. Yiib dowad kerengkan weng yemoon dakmenabaan kii. Yiib dowad ne niindem aom aromne kubi darewoob keraan. Dabab yemoon nub yaa meneboon kumban, ne kubi kuu yiminmo keroon kii.

5 Kedi, anukbed Masedonia ambibkin aom aomnuwen kuu, yiidkindeban keruwen, amborom kuu dabab maa maa kumbed kumene kemene kumbed nub kanawanewandoona nub niindem aom uniyiib doburuwen kowe. 6 Kumban God kuu dababbed benkubunoondan yi mimyob wandi kankubuni ye karub kowe, Taitus monoon kumbed Godbed nub mimyob wandi kankubunoon. 7 Ye monoon kumbedmomban, yiibbed ye mimyob wandi kankubuniwen kumbed, Godbed nub yaa kangkon awande kubiyiib kerundoon. Yiib ne yaa wedme wenganem andi ye wengiib ne yaa komo keroon yaa yiib mimyob darewoob wandiwen ye wengiib awawi ye inamen darewoob anam keriwen ye wengiib kuu Taitusbed nub yaa daandoon kowe, ne kubi kan arimbed daane darewoob keroon.

8 Kedi, kerek anukbed yiib yaa wongke keendaan kumbed yiib mimyob darewoob kowiwen kumban, yobdoodmo wongkaan ye inamen ongmaan kuu amonombindo. Anam kuu kerek keendaan kuye yoman kuu ambarakmaan andaan, amborom kuu yiib kuu kerek kimingke aron dukmenmo mimyob kowiwen kowe. 9 Kumban kibikee kubimo keraan, yiib mimyob kowiwen andi dowadban, yiib mimyob kowiwen kumbed amonombe yiib ambarakmi kuu kirariwen andi dowad kubaan. Amborom kuu yiib mimyob kowiwen kuu God ye inamen ongmoon ye kerekmen yaambed kowe, yiib yaa yobdoodmo dakmuwen kuu yiib yaa ma morarindo. 10 God ye inamen dowaken ye kerekmen yaambed mimyob kowi kuu ambarakmi yaa koronde amonombekore bobni yaa burudande bindi kiwaan ari wini yeman. Kukuu amonombaan kuu arewa, ibduruk dobaraan areb kera andi yemanban.

Kumban okad kiri ye kerekmen yaambed mimyob kowi kuu bobni yeman.
11 Kedi, yiib kuu God ye inamen dowaken ye kerekmen yaambed mimyob
kowiwen kumbed inamen amun yemoon demboon. Yiib niindem aom
ke demboon kei, nindorokiibbed nub ambarakmindo ande koromoniwen
kuyiib ambarakmoonman yaa kongeniwen kuyiib ambarakmoon kwande
uniwen kuyiib Pooliibbedned andiwen kuyiib ambarakmoonman kirodmo
anammo wengyunde dabab koniwen kuyiib kui. Yiib kuu kiwaan ko-
rem yaambed kuyaa kuu nuwiibban yembedmo ambarakmoon ande ko-
rokbendiwen. 12 Ne kwamune kerek ku wongke keendaan kuye id kuu am-
barakmoonman ye dowadban o kwamune kane yaa ambarakmoon ye karub
ye dowadban, kukuu yiib kuu God ye murubia arimbed nindorokiibbed nub
dowad God ye weng awinimaib kuu wedmime andid. 13 Kwanakob nub
mimyob wandi kuu kankubunoona kubuwen.

Kumban kumbedmomban, Taitus kuu yiibbed mimyob keene awaneniiwe
ye niindem aom aromne kubi darewoob keroon kumbed, wedmekorub kubi
darewoob arimbed keruwen. 14 Ne anukbed yiib dowad ye yaa kerengkan
kamaan. Kwane, yiib kuu ne kerengkan weng ibmo kerenib ye yaa awa-
neniwen kumbed yiib ne yaa karak ma kawindo. Nub yiib dowad weng
dakmuwen korem kuu anammo keroon kwamune areb kuu, nub kerengkan
weng yiib dowad kwane Taitus yaa dakmuwen kangkon anammo ande
korokbenoon. 15 Kwane, yiib korem kuu wengambirimo kerenib une kiring-
miyiibbed ye nen angkodmeniwen kuu yembed ika meenoon kumbed, ye
kubi dowaken yiib yaa kuu arimbed darewoob keroon kii. 16 Yiib kuu weng
ke keendaan keyaamo awine dobaraniib andi dowad kangdommo meenaan
kowe kubaan kii.

8

Yiib Kubi Dowaken Yaambed Munobmo Konime

1 Angkodmia, nub dowaken kuu Godbed ye mimyob dowaken yaambed od
munob kondi ye inamen maa kabamoon kondoon anam andiwendan Mase-
donia ambibkin aom kambong kambong aom doriib yaa kuu yiib kaadker-
ime anduwed. 2 Dabab miin arewa yi yaa menebe komboon kaamobendoon
kumban, kuyaombed kubi darewoob yiminmo kerenib yi kamboknon doriib
kuyaambed yi kubiyiib od kondi kuu yaro dembe darebmo yiminmo keroon.
3 Kedi, nembed yiib yaa ande korokbandamaan kuu kei, yi komoyiib biwen
kuu yi meeni yimin yaambed kube bangkandiwen. Kumban kumbedmom-
ban angkon ariyiib bangkandiwen kii. Kukuu yi meeni kumbedmo 4 nub yaa
naawonmo kaamobiwen, God ye karadmodan Yudea aom doriib yaa awandi
yeman nub yoom bangkandanuub kuu yimin dee ande kamiwen. 5 Kumban
yi kuu nubbed yi kwananiib ande meenuwen areb kwanindo, ibduruk kuu
Yariman ye dingki ari yika konekorib nub dingki ari yika kondiwen. Kukuu
God ye dowaken yaambed kwaniwen. 6 Kwaniwen kowe, nub kuu Taitus
yaa nangkane yedmuwen, yiiwiib yaa wene Godbed ye mimyob dowaken
yaambed yiib yaa kabamoon kondoon keye deme kee ambangke dowan
kerime ande anduwed, amborom kuu ye kuu od munob kondi ye deme kee
andowe yiib yaa oonoon kowe. 7 Yiib kuu komo komo deme awinimaib kuu
yiminmo awinimaib, anam andi kuyiib weng dakmi kuyiib inamen kaad-
keri kuyiib kuu nubbed kedmengkanduuwe yiib mimyob dowakeniib kere
keendi yaambed nindorokiibbedmo awinimaib. Kwana kowe, Godbed ye
mimyob dowaken yaambed kabamoon kondoon kumbed, yiib kuu kubiyiib
od kondi keye inamen meeniwen kee anammo awinime.

8 Kumban nembed kwamune amob kowako yiib kuu kuyaambed kwane
kondime andimban, yena yi nindorokiibbed awandi kuye kumunkingki
yaambed yiib mimyob dowaken kuu anam dee ande komboon kaamoban-
did. 9 Amborom kuu nub Yariman Yesu Keresu ye mimyob dowaken
kabamoon kondoon kuu yiibkaad, kiwaan korem yaambed ye kuu yiminmo
kumban yiib dowad yeka kankubune kubuniibban keroon kowe, ye kubuni-
ibban keroon yaambed yiib kuu yiminmo kerime anded.
10 Kubiyiib od kondi keye dowad nembed yiib yaa ongkandi weng ong-
maan kuu kei, ma kamaib, kekamune awinime. Weeb kinon dowan
keruun aombed yiibdin dowakeniib kere kubiyiib od kondi yeman andowe
wenoriwen kowe, 11 kibikbed wenore dowan kerime. Kwananiib kuu yiib
nindorokiibbed andowe awandi kuu yiib yaa angkeen kumbed awande
dowan keri kuu ibmo keraneen. 12 Kedi, kubiyiib od kondi yeman kuu
nindorokiibbed kami ye inamen kuyiib keraneen kuu komo komo dangoon
yaambed kondi kuu yimin andaneen, kukuu komo awinindo yaambed
kondime andimban.
13 Yiib kubiyiib od kondi yeman kondaniib kumbed yena kuu owongab
kerundekorib yiibbedmo dabab kandaniib kuu nub dowakenban, nub
dowaken kuu yiya yiiwa ibmo kerime anduwed. 14 Kukuu kekamune, kibi-
kee yiib yaa kuu kumkam yiminmo kowe, yi yaa komo dowan keroon kuu
yiibbed awandiib kii. Kowe, amaanbed yi yaa kumkam yiminmo keraniib
kuu yiib yaa dowan keraneen kuu yimbed awandaniib kii. Kee kwananeen
kuu yiiwa yiya ibmo keraniib. 15 Kukuu om mena dowad God Ye Weng
aombed wongkoon kekamune, “Kanembed yemoonmo boon kuu kwane
miin yemoonmomban, angkon kanembed embengmo boon kuu kwane miin
embeng mana yiminban kerindo.” andoon.

Karub Yena Korin Yaa Ben Yuriiwa Winiwen

16 Ne kuu God yaa eso andaan, amborom kuu yembed kawoone yiib yaa
mimyob kowaan areb kuu Taitus ye yaa kangkon konoone yiib yaa kwanoon
kowe. 17 Taitus kuu Korin yaa wananeeb kuu yiminoo ande kaamonenuwen
yaa kuu ee yimin andoon. Kumban kumbedmomban, yiiwiib yaa meneen
kuu yedin dowakeniib kere wana ande meene miin nindorokiibbed meneen
kii. 18 Taitusmomban, nub kuu kuristen angkodmi maayiib nen kowuuwa
meneen. Karub keye dowad kuna kuna nedbe kurikuri kerimaibdan ko-
rem kuu Yesu ye weng amun ye deme amunmo awinoon kowe, ye kuu
karub amun andimaib. 19 Ari angkon ye kuu kuna kuna nedbe kurikuri
kerimaibdanbed Pool awene kubiyiib od kondi yeman kanweniib kuu eb
yoom ande kiniwen. Kuyeman oone kanwene kondanuub kuu Yariman
yaningkomo kankoonenub nub nindorokiibbed awandi korokbi dowad.
20 Nub dowaken kuu kubi darewoob kondi yeman kee nubbed oonuub ye
dowad karub yenambed daanubdaanab kamaib anduwed. 21 Amborom
kuu nub kuu deme kee yorokmo oone awinem anduub, Yariman ye indob
arimbed, angkon nimakarub yi indob arimbed kwamune.
22 Kwane, nub kuristen angkodmi maa nende yi ayoob yoom ben
nongkobuuwa meniib. Wedmuwen kuu ye kuu kiwaan korem yaambed
ma korondiyiibban nindorokiibbed kami ye karub. Kwane, kibikee ye
nindorokiibbed kami kuu arimbed darewoob keroon, amborom kuu yiib
komo kamandamiib yaa kuu yiminmo kwananiib ande miin kangdommo
meenoon kowe. 23 Kumban Taitus ye kuu nangkodmi anam, ye kuu yiib
dowad ne yoom ibmo deme awinuwenman. Ma, kuristen angkodmi ayoob
kee yi kuu nedbe kurikuri kamiibdanbed ben yuriiwa meniib kii, angkon

yimbed komo kamiwen kumbed yenambed Keresu yaningko kankooniwen. 24 Kwana kowe, karub ayoobmim ku meniib kuyaa amun amun kamendenib, yiib mimyob dowakeniib nubbed yiib dowad kerengkan keruwen ye id kuyiib korokbendime, nedbe kurikuri kamimaibdan maa maa yi arinambo arimbed.

9

1 Yiibbed kubiyiib od kondi yeman God ye karadmo kerundoondan Yudea aom doriib yaa nekwiib kuu dowakeniib kamiib kowe, nembed kwane nekwime ande wongkainban. 2 Amborom kuu yiib nindorokiibbed awandi kuu nekaadkeraan kowe, Masedoniadan yaa kerengkan kamaan kuu, yiib Akaiya aom doriib kuu weeb anuk dowan keruun kuyaombed kubiyiib od kondi ye inamen nekwiwen. Kowe, yiib nindorokiibbed nekwiwen kumbed Masedoniadan kwangkon awandem ande kankiriwandiwen. 3 Kumban kuristen angkodmia ben kiribaana ku meniib kuu yiib dowad kerengkan keruwen kuu idiibban keraan andid. Kuu ben kiribaana meniib kuu yiib nekwe dowan kerime andid. Yiib kuu kwamune kubiyiib od kondi yeman nekwe dowan keraniib andaan kuu kwanime andid. 4 Kedi, nub yiib dowad nekwaniib ande kangdommo dakmenabuwen kowe, Masedoniadan yena kuu yiiwiib yaa mene wedmaniiwe yiib nekwindo keraniib kuu nub karak bobnanuuwe, yiib kangkon karak bobnaniib kii. 5 Kwanakob, nembed meenaan kuu anam kuu kuristen angkodmi ayoobmim yaa nangkande yedmaane yidin yaro yiiwiib yaa owod miniwed yiibbed kubiyiib od kondi yeman darewoob kondanuub ande weng ongmiwen kuu kuyaambed kwane nekwe dowan keriwed, ne manain. Kwananiib kuu yiib kubiyiib od kondi yeman kuu karub maambed yiib yaa dedmone dedmone kamendi yaambedban, yiib kubi dowaken yaambedmo keraneen.

Embengban Darebbed Munobmo Konime

6 Kekee meenime. Karub kanembed animan kab yemoonban bengkere arumaneen kuu animan id yemoonbanmo wandaneen. Ma, karub kanembed animan kab yemoon bengkere arumaneen kuu animan id yemoonmo wandaneen. 7 Kwamune areb kuu, karub o nima yi mimim kuu komarewambed nekwe God yaa konandameen kuu, yeka ye niindem aombed komo meenoon kuu kumbed kwane konok. Kumban kubiyiibban o dowakeniibban kumbed konaab, kwane yenambed dedmoniwen kumbed konaab, amborom kuu karub kanembed ye niindem aom kubiyiibbed munobmo konaneen kuyaa kuu God ye mimyob kubi dowaken keenaneen kowe. 8 Kwane, Godbed amun kerundi mimim korem yiib yaa yiminmo bangkandi kuu yimin kowe, kiwaan korem yaambed aron korem arimbed yiib kuu yiminmo doberenib kami amun amun korem kuu yiminmo awinaniib kii. 9 God Ye Weng aombed wongkoon kuu yiib yaa kwamune keroon. Wongkoon kuu kei,

“Godbed ye munobmo koni yeman wenebe bangkandoon, kamboknondan yaa,
ye yorokmo kamenabi kuu aron korem korem angkimbaraneen.” andoon.

10 Kedi, animan kab arumidan yaa animan kab ben bangkandene om animan kondi ye God, yembed kangkon yiib yorokmo kamenabi dowad animan kab bangkandaneena yemoonmo keraniiwe, id yemoonmo bangkandaneena wandaniib kii. 11 Yiib kuu kiwaan korem yaambed yiminmo kerundaneen kowe, kubiyiib od kondi yaron korem arimbed yiib kuu darebmo

konimamaniib kii. Kukuu nub yaambed yiib kubiyiib od kondi darewoob kumbed yenambed God yaa eso andaniib.
12 Amun kami kee yiib ambangkaib kuu God ye nimaya karuwa yaa komo dowan keroon yaa awandaniib. Kumban kumbedmomban, yaro dembe God yaa eso andi yemoon keraneen kii. 13 Ku kamiib kumbed yiib anam andi kuu yiminmo korokboon kowe, nimakarub yemoon kuu God yaningko kankoonaniib, yiibbed Keresu ye weng amun kuu anam ande yedmiwen kumbed kuye weng yaamo wengambere awine kandiwen kuu yi wedmiwen ye dowad kuyiib, ma kuu yiib kubi darewoob kondi yeman yi yoom yena korem yaa numbiriwen ye dowad kuyiib kui. 14 Kwane, yi kuu yiib dowad kurikuri kere yi mimyowiib kumundin kwane yiib yaa mananeen, amborom kuu yiib yaa Godbed ye mimyob dowaken darebmo kabamoon kondoon kumbed yiibbed kubiyiib od kondiwen kowe. 15 Kowe, nub kwamune God yaa eso andem, amborom kuu ye munobmo kondoon yeman ye darewoowiib doboowiib ambab ariyiib kuu weng dakminban kowe.

10

Pool Yeka Ye Dowad Koromone Inandoon

1 Pool ne kei, ne dowad yenambed Pool yiib yoom kiring ine dakmiwen kuu nangkemmo emamo dakmoon kumban, yiib domonde kimyen wonoon kuu arudkonomo dakmimaan kui ande dakmiib kumban, ne kuu yiib yiibkaad kuda. Kwanandimaibkob, yiib yaa Keresu ye nangkemiib iwariyiib yaambed nangkande yedmaan kuu kei. 2 Yiib kuyaom kuu yenambed meeniwen kuu Pool awene kuu kwamune okad yiri ye dobiri kerekmen yaambed doriib andiwen kowe, nembed meenaan kuu yiiwiib yaa meneni arudkonomo kere yi yaa yobdoodmo daandaniin andaan. Kumban kwamune kuu ne dowakenban kowe, yiib yaa kaamondaka yi yaa ongkandibka arudkonoyiibban yobdoodiibban mana andid. 3 Kwanandaan amborom kuu nub kuu okad yiri doruub kumban, nub ana nangmuub kuu okad yiridan yi ana nangmi arebban kowe. 4 Nubbed ana nangmi ye kumana anaya kuu kimyen yeka mamaa, okad yiridan yi kumana anaya arebban. Kuu mamaa kii, nub kumana anaya kuu God yaromkono darewiib kii. Kuye kumana anaya kumbed kingkin ye kerekmen yaambed bondan yi aromne angkumonimbon ben monmare dobmo kerundimaub. Monmarimaub kuu okad kiri ye meeni kangdomiib 5 nubka yimin nubka doberem andi ye inameniib kumbed God ye kaadkeri kankubunande kamiib korem kuu monmarimaub kui. Kwane, nub kuu meeni inamen korem kankubune Keresu ye dabderem yiri nongkobimaub, ana nangme burudande doroondan ben king ye dabderem yiri nongkobemoon areb kui. 6 Kwane, nub kuu karub kanembed kwane weng amun wengambere kankoraroko no dabab konem ande nekwuwen, kumban ibduruk kuu nub dowaken yiib kuu weng amun wengambere awine kandiwed.
7 Yiib kuu no bunangka ye dobiri wedmiib kii. Kowe, karub kanembed yeka kangdommo meene ye kuu Keresu ye karub keroon yekaadkeroon kuu, nub kuu ye areb Keresu ye karub ibmo keruwen kuyaa ika meene anduwed. Kuu anamaa. 8 Kedi, yiib benkubuni dowadban yiib inamen ben aromni dowad Yarimanbed nub yaa aromkono kondoon kuyaa kuu kerengkan weng ariyiib dakmaniin kuu karak kandainban. 9 Yiibbed meenaniib Poolbed ye kerek yaambed unime andoon andaniib kuu ne dowakenban, ne wongki ye id kuu kwamunemban. 10 Kedi, nimakarub yenambed dakmimaib kuu “Pool ye kerek kuu weng id darewoowiib arudkonoyiib wongkanaboon kumban,

ye kuu kwane nub yoom dobirimaan kuu emamo arudkonoyiibban, ye weng dakmi kwangkon ambodiibban dowan." andimaib. 11 Kwamune dakmiibdan kuu kee kaadkeriwedka, nub kuu yiiwiib yaa dorokban kerenub kerek wongkuwen kuye aromkonoyiib, yiiwiib yaa mene doberenub kwane kamenabuwen kuye aromkonoyiib kuu ibmo, kwane kibikbed ari kwangkon ibmo kii.
12 Nubka yimin andimaibdan kuyaa kuu kowenub kumunkingkaubban. Kedi, yimbed yikareb yimeren kowe kumunkingkenib ee nub yimin andimaib. Kwane, yikareb yimeren kan kowe wedmenib ee yimin kii andimaib. Kukuu meeni kangdomban kuda. 13 Kowe, nub kuu Godbed deme kondoon kuyaambedmo kerengkan weng dakmanuub, kuyaa burudande kerengkan weng ariyiib kumbed dakmaubban. Deme Godbed nub yaa kondoon kuu yiib dowadiib kowe, nub yiib dowad kerengkan weng dakmi kuu yimin. 14 Kedi, Keresu ye weng amuniib yare daanduwen kuu nubdin yiiwiib yaa mene daanduwen kowe, nub yiib dowad kerengkan weng dakmi kuu yimin. Kowe nub kuu God ye deme kondoon kuyaa burudande kerengkan weng ariyiib dakmindo. Nub yiiwiib yaa mene weng amun dakmindo karen, yiib dowad kerengkan weng dakmi kuu nub deme kuyaa burudanduwen karen. 15 Kowe, nub kangkon karub yena yi deme dowad kerengkan weng dakmindo kowe, God ye deme nub yaa kondoon kuyaa burudandindo. Ma, kwananeen ande meenuwen kuu yiib anam andi kuu kaine darewoob kerod, yiib kuyaombed nub kuu deme darewoob kere awinem ande meenuwen. 16 Kwananeen kuu, nubbed weng amun kan yiib dia yiri wene kedmengkandanuub. Amborom kuu nub kuu karub maambed weng amun kanwene daandoon ye okad aombed komo kamoon kuyaa kerengkan weng dakmanuub kuu nub dowakenban kowe. 17 Kumban God Ye Weng aombed wongkoon kuu kekamune, "Karub kanembed kerengkan weng dakmandameen kuu Yariman ye dowad kerengkan weng dakmok." andoon. 18 Kedi, karub kanembed yeka ye dowad ne kuu yimin andaneen kumbed Yarimanbed ee kuye karub kuu yimin andi yemanban, kukuu Yarimanbed karub andangke yiminmo wedmaneen kumbed ee kuye karub kuu yimin andaneen.

11

Pool Yoom Dudi Ye Apasodan Yoom

1 Ne meeni kuu yiib ne yaa emambed iwari kerime. Yiib kuu ne yaa odkeneb areb keriwenkowoo? Kwanibko ne kuu aron embengmo warudki weng areb dakma. Kumban yiib kuu ne yaa kwamunemo keriwen. 2 Yiib kuu wonong koyu areb boraan kuye karub kuu mimo, Keresu kui. Kwanaan kuu yiib kuu wonong koyu ma ambarakmindo kumbed ambi yaa koniwed awanemoon areb kerime andid. Ne kuu yiib yaa dudi god o dudi ye inamen yaa wanaib ande koren areb kamaan kii. Keye inamen kee awinaan kuu God yaambed monoon.
3 Kumban ne kuu unaan kii. Iv kuu niinbed kobkob kame birondoon kwamune areb kuu, mok yiib kuu yiib aadikmiyiibban anammo karadmo idiib meeniyiib kumundin Keresu yaa koni yaambed karub maambed ben abdon yiri nongkobaneen dee ande unaan kii. 4 Kedi, karub yenambed Yesu ye weng kanmunuwen andimaib kumban, anam kuu weng kuu id mamaa nubbed dakmuwen arebban kanminimaib, o Kingkin Karadmomban kingkin maambed menene yiib yaa ibnende dakmimaib, o yenambed weng amun kanmunuwen andimaib kumban anam kuu weng kuu id mamaa yiib ibduruk biwen ye wengban kanminimaib kuu, yiib kuu kubiyiibbed

ee dakmime ande yedmimaib kii. Komarewa kii? 5 Kumban nembed
meenaan kuu yika dakmimaib nub kuu apasodan aningko dareb darewiib
kii andimaibdan ku meniib kuu, neyiib yiyiib kan daboknaniin kuu yim-
inban, yi kuu ma anamban yirimbed. 6 Ne kuu weng dakmi yaa kuu ma
kedmengkawiiwa kaadkerindo kumban, God ye weng kuu wedme korobe
kaadkeraan. Kowe, nub kuu kedmengkande daande kamuuwe, yiib kuu
yidbonmombed yiibkaadmo keriwen.

7 Ma, ne kuu yiiwiib yaa meneni God ye weng amun kan dakmenabaan
kuu yiib yaa od maawime ande ma kwanandindo, od bi yemanban andaan.
Kwanaan kumbed neka kankubuneni yiib benkoobaan kii. Kowe nembed
ambarakmaanoo? Dowan. 8 Kwane, kambong maa maa aombed nedbe
kurikuri kamimaibdan kubiyiibbed od bangkawe awawimaib kumban, yiib
ne yaa ma kwamunindo. Kwanaan kuu yiib awandi yeman. Kowe, nembed
yi yaa yid baanoo? Dowan. 9 Kwane, ne yiib yaa dobaraan kuu ne yaa komo
komo dowan kumbed yiib yaa maawime ande ma kwanandindo, amborom
kuu kuristen angkodmia Masedonia aom doriib kumbed menenib, ne yaa
komo komo dowan keroon kuyaa yiminmo awawiwen. Yiib yaambed ne
angkumone dobiri kuu kiwaan korem yaambed korondaan, angkon ari
kuu kwananiin. 10 Keresu ye anam anam kuu ne niindem aom angkeen
kuu anammo keroon kwamune areb kuu, yiib ambibkindan, Akaiyadan
kui, yi kuyaom karub maa kanembed kerengkan weng ke dakmiin kee
kebenewaanban kii. 11 Komoyiibkob? Yiib yaa mimyob dowaken keen-
dokban kumbed kerengkan kami kuu womonainbanoo? Dowan kii. Yiib
yaa mimyob dowaken keendaan kuu God yekaad, kuda. 12 Yiib dowad
komo komo kamenabaan kuu womonainban no kwamaniin. Kwamimain
kumbed dudanabidan kembed Pool yoom nub ibmo ande kerengkan kame
yiib yaa dedmone ee andime ande kamiibdan kuu yi weng kuu idiibban ande
korokbandid. 13 Amborom kuu kwamenabidan kuu dudi ye apasodan, yi
kuu birandimaib ye demedan, yi kuu nub kuu Keresu ye apasodan andimaib
kumban dudanabiwen. 14 Kukuu binangki yemanban aa! Seten kuu yekareb
amonombe nambiri ye engyu God yaambed menemoon areb dudanabe
yarebimaan kuda. 15 Kowe, Seten ye demedan kwangkon amonombenib
nub kuu inamen yorokmo ye demedan andaniib kuu binangki yemanban.
Kumban yi komo komo kamiwen kumbed dabab anammo kandaniiwe ben
kumbaanban yamotbon yiri kiraraneen.

Apaso Deme Awinoon Kumbed Durud Yewed Kandoon Ye Weng

16 Ne ikakman yedmaan, korondibka yenambed Pool kuu warudki ande
ma meenaib. Kumban yiib ne yaa kwamune meenmiibkowoo? Kwamune
meenibka, warudki ye karub areb nendime andaka, kwanibko, ne kan yaro
ne kangkon yimin ande kerengkan weng yenayiib dakma. 17 Kemaom kee
kowene ne kangkon yimin ande kame dakmiin kuu Yarimanbed dakmi areb-
ban no kwane warudkimbed dakmemoon areb. 18 Nimakarub yemoonbed
okad yiri ye kerekmen yaambed kerengkan kamiib kowe, ne kangkon kwane
kamaniin. 19 Yiib yiibkareb aromne yena korem yaa burudande meeni kang-
dom keriwenkowoo? Yiib kuu kwane meeniib kumbed yiibka yiibmeren
birandiib kowe, warudki ye karub maa yaa kubimbed wengambaraniib
kuu yimin. 20 Kumban anam kuu, karub kanembed yiib ben ye dabderem
yiri nongkobi ye karub, o yiib birande od bi ye karub, o yiib yaa yeka ye
dowadmo keanime kwanime andi ye karub, o yeka yiib kankubune yiib
korok keri ye karub, o yiib murubia yakdari ye karub kuu menebaniib kuu,

yiib kuu ee yimin andimamaniib kii. 21 Kumban nub kuu aromne kwana ye
deme yiib yaa ambangkinban kowe, karak bobnaanoo?
Yiibbed ne yaa dedmoniiwe warudki weng areb ke dakmandamaan kei.
Karub kanembed yaro dore kerengkan kamaneen kuu ne kangkon kwane
kerengkan wengiib kamaniin kii. 22 Yi kuu Hibrudanoo? Ne kangkon
Hibruman. Yi kuu Israeldanoo? Ne kangkon Israelman. Yi kuu Abraham
ye awoya ariyoo? Nangkon Abraham yawo ari. 23 (Warudki yaambed ke
dakmandamaan kei.) Yi kuu Keresu ye demedanoo? Nembed Keresu ye
deme arimbed awini ye karub andaan. Ne kuu deme darewoobmo awinaan,
yi arebban. Ne kuu nen wii aom kambere yemoon keriwen, yi arebban.
Ne kuu nong yikyikiibbed nenbande yemoon keriwen, kimingkinban kii.
Ne kuu bobnok ande nenbande yemoon keriwen, bobne yeedere bobne
yeedere kamaan kii. 24 Yuudan yi ukum kuu bangkawe nong warukbed
wangkane 39iib kwane wangkane niwen kuu angkoyiib keraan. 25 Ne
kuu atdebokbed niwen, ayoobmim keraan. Aron maa ne kuu bobnok
ande botbed nenbandiwen. Motod aombed okbed motod monmareen kuu
ayoobmim keraan. Motod okbed aandeen kuu karamok wedangkambed
ambenmo yarembaraan kuu amnoom mimo aronki mimo keraan. 26 Ne kuu
ma yiidkiyiibban bid bid domabangkane dewenebaan. Ne kuu ok awaan
arudiib kuu yanimain. Ne kuu yid karub yi arudbon aom winimain. Ne
kuu ne ambibkindan yi arudbon aom weneni kwane ambibkin yenadan yi
arudbon aom winimain. Ne kuu taun angkambed arudbon aom weneni
kwane dura angkambed arudbon aom weneni kwane karamok angkambed
arudbon aom winimain. Ne kuu dudi ye kuristen angkodmia yi arudbon
aom winimain kii. 27 Ne kuu deme yobdood awineni nimin darewoob andeni
amnoom yemoon unuk angkinban kerimain. Ne kuu mungimo bobneni
ok moommo kandeni aron yemoon animaniibban dobirimain. Ne kuu
yurukmo kandeni ebkadiibban dobirimain. 28 Ku kande meniin ye angkara
kuu kambong kambong aombed nedbe kurikuri kerimaibdan korem kuyaa
ne meeni aron korem angkeen kowe dabab areb kandaan. 29 Kanembed
wuud keraneen kuu ne kuu ye areb ibmo keraniin. Kane kuu nen kinban
wananiiwe ambarakmaneen kuu mimyob keeneni ambarakmi yaa korondi
kuu ne kangkon yiminban andaniin.
30 Kowe, ne kuu kerengkan kamaniin kuu kunayambed ne wuud keraan ye
korokbi ye weng kerengkan kamaniin. 31 Yariman Yesu ye Ambe God, aron
korem yaningko kankoonaniib ye God, ye yekaad ne weng dakmandamaan
kee dudi wengban. 32 Ne kuu Damaskus aom dobaraana king Aretas ye
gavana siti oonoon kumbed Pool awinenenib wii aom kaanime andoone
siti kuuk ambongko korem yaa kerekniwen. 33 Kumban ne kuu siti kuuk
ari wedyambed ambongko embeng aandiwen kumbed kabed darewoob
aom kowiiwa dibaraana nongbed boroke kowiiwa kawene ambukiri dore
kombiri wanaan kowe, yi kuu kwane awinewindo keriwen.

12

Pool Kuu Godbed Wane Korokbenoon

1 Weng kee naningko kuu arimbed kowi yemanban kuned, korondainban
ika kerengkan kamandamiin. Yarimanbed ne yaa wane korokbewene komo
komo biknoon kuu wedme ande korokbewoon ye weng dakmandamiin.
2 Kowe, ne nekaad kuristen karub maa weeb 14iib anukbed Godbed nen
ambibkin Ewen ambab ari daanoon. Karub kuu idiib nen daanoon o kingk-
inmo kuu nekaadban, Godmo yekaad. 3-4 Ne nekaad karub kee ambibkin
miin amunbon nen daanoon. Kumban karub kuu idiib nen daanoon o

kingkinmo kuu nekaadban, Godmo yekaad. Kwane kuyaambed ye wengamboroon kuu dakme id korokbinban yeman, kukuu Godbed “Amob, weng kuyaambed dakmaab.” ande kowoon yeman. 5 Kowe, karub keye dowad kerengkan kamaniin, kumban ne dowad kerengkan kamainban, komo komo yaambed ne wuud keraan korokbi ye weng kerengkan kamaniin kuu kumbedmo. 6 Kumban dowakeniib kereni kerengkan kamaniin kuu ne kuu inameniibban ye karub areb kerainban, amborom kuu no anam yaambed dakmaniin kowe. Kumban kwanainban andaan. Kukuu yenambed naningko kan arimbed kowenib meedmewaib, komo kamenabaan kuyiib komo dakmenabaan kuyiib kumbedmo anammo meedmewime andid.

7 Kumban weng id miin darewoob kee wane korokbewoon kowe, ne yaa kuu ebka ewaningko kankoonaab ande durud yewed kandembiri yeman kawoon, kukuu yikbed kad yaa kaare angkimberemoon areb, kukuu Seten ye weng kanyari ye karubbed menene nemoon areb keroon kui. 8 Kwanoona, ne kuu Yariman yaa naawonmo kaamonenaan kuu keye dabab kee ebbed kankorare ande kamaan kuu ayoobmimiib keraan. 9 Kumban yembed yedmewoon, “Ne mimyob dowaken kabamoon keebdaan kuu yiminmo, kumbedmo meenaneeb kuu yimin, amborom kuu naromkono kuu wuud keri yaambed yiminmo demkoronmo keri yeman kowe.” andoon. Kwana kowe, wuud keraan ye dowad kubi darewoob arimbed kereni kerengkan kamaniin. Kwanaka Keresu yaromkono ne niindem aom angkimborok andid. 10 Kowe kuyaambed wuud keri yemaniib wengamborokbanabi wengiib yobdood menebiyiib durud yewed konde yenbandiyiib dabab menebiyiib kuyaa Keresu ye dowad kubimo kerimain. Kedi, kunayambed wuud kerimain kuu kuyaambed God yaromkonoyiib kerimain kii.

Pool Ye Meeni Darewoob Korindan Yaa

11 Ne kuu warudkimbed doberemoon areb kamiin kumban, yiib kumbed kwane kamok ande kamiib kowe kwane kamiin kii. Kumban anam kuu yiib kumbed ne dowad karub amun ande korokbewiwed. Amborom kuu ne kuu kubuniibban kumban, yika dakmimaib nub kuu apasodan aningko dareb darewiib kii andimaibdan kuyaa kuu naningko kuu yirimban kowe. 12 Apaso ye deme anam awinoon andi ye kerekmenbed kuu dud kedmengkandiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib God yaromkono wedmi yeman ongmenabiyiib kuu, yiib yaa kangdommo doberembere kwane ongmenabaan kii. 13 Yiib kuu kambong yena nedbe kurikuri kamimaibdan yaa kuu ibmo, yiiwaningko kuu yirimban. Kumban ne kuu yiib yaa barang mimo kwane ambangkindo, kuu yiib yaa od maawime ande ma kaamonindo. Kwanaan kuyaa kuu ne ambarakmi ande yiibbed meeniwenoo? Kwanandibka are nonondanduwime yaa!

14 Kibikee ne yiiwiib yaa mananiin ande nekwaan. Meneni yiib yoom dobaraniin kuu menebi ayoobmimiib keraniin. Kumban mananiin kangkon od maawime andainban, amborom kuu yiib kumkam bangkawi kuu ne dowakenban, yiibbed yiibka yiib id ben bangkawi kumbedmo kuu ne dowaken. Kukuu kekamune, dana meedbed yi od arian yi dowad ben nongkobe nekwe bangkandi yemanban, kukuu arianbed yi od dana meed yi dowad ben nongkobe nekwe bangkandi yeman. 15 Kowe, ne kuu kwane kubiyiibbed nembed komo awinaan korem kuu yiib dowad yaambed deme awine awandi kuu yimin, ne idiib kumundin kwane yiib yaa kondaniin kwangkon yimin, yiib awandi dowad. Ne kuu yiib yaa mimyob dowaken keendi kuu darewoob arimbed keendaan kowe, komo dowad yiib kuu ne

yaa mimyob dowaken keewi kuu kankubune embengmo yirimbed keriwen? Amunbanaa! 16 Anam kuu ne kuu yiib yaa dabab ma bangkandindo yiibkaadaa. Kuned, ne kuu kobkob kami ye karub kumbed yiib yaa nemengkande birandeni Godiib yaa baankowoo? Dowan kii! 17 Ma, ne kuu yiiwiib yaa karub ben yuraane miniwen kumbed yiib yaa birande yiib od biwenkowoo? Dowan. 18 Nembed Taitus yaa nangkaneni yedmaankob kumbed yiiwiib yaa monoon. Monoon kuu nub kuristen angkodmi maayiib nen kowaan ye karub yoom miniwen. Taitus kuu yiib yaa birande yiib od boonkowoo? Dowan. Ne yoom ye yoom nub ambangkiyiib inameniib kuu ibmo, eeyoo? Anamaa.

19 Kwane, yiibbed meeniwen kuu nub kuu yiib murubia arimbed dore nubka nub dowad angkumonuwenoo? Kuned anam kuu nub kuu Keresu yaambed God ye murubia arimbed weng kee dakmuwen. Mimyob dowaken keenduwendan, komo komo kamenabuwen korem kuu yiib aromni ye dowadmo. 20 Kedi, ne unaan kuu kei, ne yiiwiib yaa meneni wedmaniina yiib dobiri kuu ne dowaken yaamban keraneen. Angkon neman wedmaniiwa ne mene komarewa yiib yoom dobaraniin kuu yiib dowaken yaamban keraneen. Ne unaan kuu kei, yiib kuu wengberenabiyiib wungkandiyiib norin wandiyiib kirim kamiyiib wengamborokbanabiyiib kobkob daanubdaanab kamiyiib nembedmo nedin andiyiib wabkad kamiyiib keriwen kowe, mene wedmeni dabab koni ye inameniib keraniin ande meenaan. 21 Kowe, ne kuu unaan, ne kuu yiib ambe areb kowe, ambarakmimaib keraniib kuu Godbed ne nen kankubunaneene miin kubiyiibban keraniin. Amborom kuu yiib yena kuu anukbed nenem ye inameniib yorokmomban koroomiib ye inameniib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib ambarakmenabiwen yaa kuu ma ika amonombindo kowe ande unaan.

13

Kaadkeri Weng Daandoon

1 Anuk yiiwiib yaa menebe ayoob keraan, kibikee ayoobmim manandamaan kii. God Ye Weng aombed yedmoon, “Komo komo yaa andangke anam andi yeman kuu, nimakarub ayoob o ayoobmim kumbed yi indobbed komo wedmiwen kumbed dakmaniiwe yi weng kuu ibmo keraneen kumbed kuu yimin.” andoon. 2-3 Kowe, anuk menebe ayoob keraan aombed yiib yena anukbed ambarakmiwendan kuyiib yena korem kuyiib yi dowad yiib yaa ongkandaan. Kuye ongkandi weng kuu yiib domonde doriin kumbed ke ika yedmandamaan kei. Yiib ne yaa kuu, “Keresu kuu eb yaambed dakmeen kuyaa id korokbende, nub yaa.” ande kamiib kowe, yiiwiib yaa ika mananiin kuu ambarakmidan korem yaa dabab kondaniin, kumbedmo. Keresumbed yiib kumaom ambangkimaan kuu wuudban yaromkono yaambed kui. 4 Kedi, anam kuu ye kuu at ming arimbed aye kiniwen kuu ye wuud yaambed kuned, ye yeedere yaro doroon kuu God yaromkonombed. Kowe, kwamune areb kuu nub kuu ye dowadbed wuud kere doruub kuned, ye yoom dobaranuub kuu God yaromkonombed yiib awandi dowad dobaranuub.

5 Yiibkareb yiibmeren andangkime, anam kuu yiib kuu anam andiwen dee ande komboon kaamobime. Komboon kaamobi dowad kuu kombiriwenoo? Yiib kuu kombirindo keraniib kuu angkon Yesu Keresu kuu yiib niindem aom doreen kuu yiibkaadbankowoo? 6 Ne kangdommo meenaan kuu nub kuu komboon kaamobi dowad kombirindo kuu yiib andangke wedmaniib andaan. 7 Kowe, God yaa kurikuri kamuub kuu yiib kuu ma ambarakmaib anduwed. Kukuu nub kuu kombirindo ande korokbi yemanban, yenambed

nub dowad ee kombiriwen manok ande kamibka yiib kuu amunmo kamenabime anduwed. 8 Kedi, anam anam yaa ma kebenaubban, anam anam derendari dowadmo ambangkanuub. 9 Kwane, nub kuu wuud keruuwe yiib kuu aromkonoyiib keraniib kuu kubanuub kii. Kwane, nub kurikuri kamuub kuu yiib kuu yiminmo kerundok anduwed. 10 Kuye dowad kuu yiib yoom dobirindo kumbed kerek kee yiib yaa wongke keendaan. Yiib kuu yiminmo keraniiwe mananiin kuu Godbed yiib ooni dowad aromkono kawoon kumbed kamkonombed dabab kondok manainban. Kuye aromkono kuu yiib meeni dobiri aromne amunmo kerundi dowad, yiib monmare benkubuni dowadban.

Kubendi Weng Yeenbon

11 Angkodmia, yeenbon weng kuu kei. Kubime. Demkoronmo kerundoka kwamunemo doberembirime. Ne ongkandi weng awine kandime. Inamen mimo kerime. Yewenubmo dobirime. Kwamibka, mimyob dowaken keendiyiib yewenubmo kerundiyiib ye God kuu yiib yoom doborok. 12 Yiib kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk konoon kame kubendime. Karadmodan korem kuu kubendi weng yiib yaa keendiib kii.

13 Yariman Yesu Keresu kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib God ye mimyob dowakeniib Kingkin Karadmo ye mene dabokne yonendiyiib kuu yiib korem yaa bangkandok.

Galasiadan
Poolbed Galasiadan Yaa Kerek Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Kambong kambong Galasia aom kuu dudi kedmengkandidan yenambed menebiwen. Kedmengkandiwen kuu Yuudan yi amowamob korem awinenib Yuudan areb kad wandaniib kumbed God yindob arimbed yimin keraniib andiwen. Kumban Poolbed kuu yiminban dowan, Yesu yaamo angkumone dobaraniib kumbedmo yimin ande korokboon, kerek keyaombed. Wongkoon ye weeb kuu AD 53 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-5)
2. Yesu Ye Weng Amun Kuu Mimo, Kan Angkara Kere Kan Angkara Keri Yemanban (1:6-10)
3. Weng Amun Poolbed Kanyare Daandimaan Kuu Anammo Ande Korokboon (1:11—2:21)
4. Anam Andiwendan Kuu Yuudan Yi Amob Yaambed Dudbere Obonmo Kere Yi Anam Andi Yaambed Doriib Ande Korokboon (sapta 3—4)
5. Dudbere Obonmo Kere Anam Andi Yaambed Dobiri Kuu Komo Areb Ande Korokboon (5:1—6:10)
6. Yeenbon Weng (6:11-18)

1 Ne kuu Pool, Yesu Keresu yoom ye bobnoon yiri nen demboon ye
Ambe God yoombed kinoona apaso keraan. Kukuu karubbedban o karub
yaambedban.
2 Anam andiwendan Galasia aom doriib, yiib yaa kuu ne yoom kuristen
angkodmia yiyiib doruub korem yoombed kerek kee keenduub.
3 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib
kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa
bangkandime. 4 Keresu kuu nub ambarakmi dowad yeka ye wadkeri
kondene bobnoon. Kwanoon kuyiib kibikee miin arewa dobiri yaron yaa
nub kumaom doruub kuu ben burudande bindaniin manok anded. Ye
kuu nuwambe God ye dowaken yaambed kwanoon. 5 Kowe, God yaa kuu
nambiriyiib kerok, aron korem korem! Anam kwanok.

Weng Amun Kuu Mim Kembedmo

6 Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambed yiib yaa
baandoon ye God yaa kuu yiib kuu kirodmo kirokmonekoriwa, weng maa
yaa wenebiwen kuu ne binangkaan kii! 7 Kumban anam kuu weng amun
kuu mimo, maayiibban kii. Kuned karub yenambed yiib kuu benib kere-
bkarab aom kiradmiib kii. Kwane, Yesu ye weng amun kuu kan amonombe
yeka mamaa kerandamiib kii. 8 Kumban nubbed o engyumbed yiib yaa
weng amun ke dakmuwen kanamban kimyen keraneen kuu, nubbed o
engyumbedka ye kuyiib kuu Godbed kumbaanban yamotbon yiri korari
yeman kinok! 9 Nubbed anuk yedmuwen kwane kibireb ikakman nembed
yedmaan kei, karub kanembed God ye weng amun yiib kandiwen kekeim-
ban kimyen mamaa dakmoka, karub ye kuyiib kuu Godbed kumbaanban
yamotbon yiri korari yeman kinok!
10 Keyiib ku dakmaan kui karubbed yimin amun kameen kii anduwime
andid dee, o Godbed yimin amun kameen kii anduwok andid dee? Ne kuu
karubbed kubewime andid dee? Dowan! Ne kuu karubbed kubewime ande
kamaan karen, ne kuu Keresu ye dememanban karen.

Pool Kuu Apaso Keri Dowad Godbed Kinoon, Karubbedban

11 Angkodmia, yiibkaadkerime ande yedmaan kei, weng amun nembed
dakmimain kuu karub yaambed andowindo kii. 12 Ne kuu karub yaambed
kandindo, o karub yenambed kedmengkawindo. Yesu yekareb ne yaa ben
dian kure korokbe kedmengkawoon.
13 Kedi, yiib kuu anukbed ne dobiri kerekmen Yuudan yi amowamob awini
ye dowad yaambed kuu wengambere yiibkaadkeriwen kui. Ne komarewa
kameni Yesu yaambed God yaa anam andiwendan kuu yobdoodmo yen-
bandeni, monmanmande kamaan yiibkaadkeriwen kui. 14 Nembedmo kuu
Yuu karub ne yoom weeb ibmodan yemoon yaa kuu Yuudan yi kurikuri
amowamob kuu nembedmo arimbed kaadkere awineni, ne awo awoya yi
kedmengki amowamob kuyaa kuu mengmeng awinimo keraan. 15 Kumban
ne wooneen yaronbed ne kinekore ye kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken yaambed ne yaa baandoon ye God kuu kubi dowakeniib kere 16 ne
yaa ye Mingki nen dian kure korokbewoon, ye weng kuu ambibkin maa
maadan yaa kanyare daande andi dowad. Kwanoona, ne kuu karub maa yaa
wene komo kamaniin ande kaamonok winindo. 17 Kwane, ne kuu Yerusalem
ari weneni ibduruk keriwen ye apasodan yaa wedmok winindo, kumban
ne kuu erebnarimban ambibkin Arabia angka wenekori, amaanbed siti
Damaskus yaa ikakman manaan.
18 Kwane, weeb ayoobmim dowan keruuna, ne kuu Yerusalem ari wene
Pita yoom dibere dakmenabi dowad durunenok wanaan. Kwane, aron 15iib
ye yoom dobaraan. 19 Kuyaron kuu apasodan yenayiib ma wedmendindo,
Yariman Yesu ye daman Yems kumbedmo wedmenaan. 20 Anamaa, ne
kuu God ye arinambo arimbed yedmaan kuu, yiib yaa ke wongkaan kee
dudimban anammo. 21 Amaanbed ne kuu ambibkin Siriayiib Silisiayiib yaa
wanaan. 22 Kuyaron kuu Yesu Keresu yaa anam andiwendan ambibkin
Yudea aom doriib kuu ne ma wedmewindo. 23 Yi kuu ne dowad wengmo
wengambiriwen, “Karub anuk nub yenbande durud yewed kondekore
anam andi ye weng monmarande kamoon kuu kibikee kuye weng kanyare
daandimaan kii.” yenambed ande dakmiiwe wengambiriwen. 24 Kwane, yi
kuu ne dowadbed God yaningko kankooniwen.

2

Pool Kuu Apasodanbed Ee Andiwen

1 Weeb 14iib ye amaanbed ne ikakman Yerusalem ari wanaan, Baanabas
yoom Taitus kangkon ye yoom ben wanaan. 2 Komo ye dowadbed kwari
wanaan kuu Godbed korokbewoonkob. Kwane, Yuudanban yaa dakmimain
ye weng amun kuu yimin dee ande kaamondi dowad kuristendan yi korok
korok aningkodan yaa daandaan. Kumban korok korok yimbed yikirimo
yaa daandaan, amborom kuu keye deme awinaan kuu idiibban andaniib
dee ande unaan kowe. 3 Taitus ne yoom monoon kuu Gurikman, kuned
kad wandindo. Kumban, yi kuu Yuudan yi amob awine ye kad wandime
ande dedmonindo. 4 Kad wandime andi ye weng kee demboon kuu aa-
didmidanbed kuristen angkodmia irariwen kumbed Yesu Keresu yaambed
Yuudan yi amob yaa dudboroon ye dobiri awinuwen kuyaa darobi dowad
yemyeb awuderenib, nub benkubudere Yuudan yi amob ye dabderem aom
nongkobem ande kamiwen. 5 Kumban nub kuu yi yaa aron mimo ma
kondindo, God ye weng amun kuu anam kowe yiib yaa angkimborok andi
dowadbed.

6 Kwane, kuristen aningkoyiibdan, aningkoyiib o aningkoyiibban kuyaa
kuu ne ma meenimokban, kedi, God kuu karub bunangkamo wedmene
amun andimokban, kwane keye korok korok kembed ne weng yaa inamen
yeeb ma kan dabokne kawindo. 7 Kwane, Godbed Pita kuu Yuudan yaa
God ye weng amun daandi deme konoon areb, ne kuu Yuudanban yaa
daandi deme kawoon kuu korok korokbed wedmiwen. 8 Amborom kuu
Godbed Pita yaa aromkono konoona Yuudan yaa apaso deme awinoon
kumbed yimin ambangkoon kuu, kwamune ne yaa aromkono kawoona
Yuudanban yaa apaso deme awinaan kumbed yimin ambangkaan kowe.
9 Yems yoom Pita yoom Yoon yoom kuu korok dareb dareb andimaib, yi
kuu Godbed komarewa aromkono keewoone ye deme ambangkaan kuu
wedmiwen kowe, yimbed yiiwa nuwa deme mimodan kii ande yedmiiwe
dingki bekoruwa weng mimo keruwen. Nub yaa yedmiwen, “Yiib kuu
Yuudanban yaa wene dakmiiwo nub kuu Yuudan yaa wene dakmuuwo
kamem.” andiwen. 10 Weng mimomo yimbed nub yaa yedmiwen kuu,
“Kuristen angkodmi kamboknondan yaa meenme awandiwen kwamune
areb meenme awandime, korondaib.” andiwen. Kuyaa kuu ne dowaken
darewoob kere kwamune awine doriin.

Poolbed Pita Yaa Yobdood Weng Daanoon

11 Kumban, Pita kuu Antiok aom monoona, nembed ye yaa yobdood weng
dedmone daanaan, amborom kuu abdon weneen kuu dianmo kereen kowe.
12 Ibduruk monoon kuu Yuudanban yoom animan ane doriib. Kumban
Yemsbed karub yena ben nongkoboona miniwen kuu Pita kuu Yuudanban
yoom animan ibmo animaib kuyaom kuu yeka koronde andokboon, am-
borom kuu Yuudan yi amob awine kad wanabem andidan* yaa unendoon
kowe. 13 Yuudan kuristen angkodmi keriwendan yenayiib Pita ye aadidmi
wedme dabokniwen. Kwani kowe, yi aadidmi kumbed Baanabas kangkon
ibmo keroone inamen arewa kuyaa nenwiniwen.
14 Kumban, yi kuu weng amun ye kiwaan yaa awine kande ibmo wonok-
ban wedmaanka, yi korem yi arinambo nembed Pita yaa yedmenaan, “Eb
kuu Yuuman kumban, eb dobiri doreeb kuu Yuudanban areb kerewen.
Kumbed komande Yuudanban kuu Yuudan yi amowamob awinime ande
dedmobendeeb?
15 “Nub kuu Yuudanban kumbed ambarakmimaib ye karubban, nub kuu
Yuudan kumbed Kuristen keruwen kowe, 16 nub nubkaadkeruwen kukei,
kane kane kuu God ye kerebiri arimbed yimin keraneen kuu Moses ye amob
awine kandimbedban, Yesu Keresu yaa anam andimbed. Kwane kowe,
nub Yuudan kwangkon Yesu Keresu yaa anam anduwen kumbed anam
andi yaambed yimin keranuub, kukuu Moses ye amob awine kanduwen
kumbedban, amborom kuu amob awine kandi yaambed karub maa kuu ma
yimin keraanban kowe.
17 “Kumban, nub kuu Keresumbed ongmoone yimin kerekorub ye kiwaan
ari wunuuwe nubka Yuudan yi amob korem awinokban kumbed, Yuu-
danbed wedme nub yaa ambarakmidan ande yedmaniib kuu kuye id kuu
Keresumbed ambarakmime andimaan dee? Dowan kii! 18 Kedi, Yuudan
yi amob awine kandi ye inamen kan moraraan kuu angkon ika awinaniin
kuu ne kuu kuye amob domangki ye karub keraan ande korokbaniin.
19 Amborom kuu Yuudan yi amob yaambed yiminban keraan ande kuye
amob awine kandi ye inamen yaa bobnemoon areb keraan kumbed komo
ambangkain kuu God ye dowadmo awinimain kowe. 20 Ne kuu Yesu yoom

* **2:12:** Yuudan yi amob maa kuu Yuudanban yaa daboknaib andoon kowe, Pita kwanoon.

at ming arimbed ayiiwe bobnoon kwamune areb bobnemoon areb keraan kowe, ne kuu neka dorokban, Keresumbed ne niindem aom dobere nen kinban winimaan. Ne okad kiri wad doriin kuu God ye Mingki ne yaa mimyob dowaken keewe ne dowad bobnoonman yaa anam andi yaambed doriin. 21 Ne kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaa kuu wangdandunindo, amborom kuu yorokmo keri kuu Moses ye amob yaambed kandimaib karen Keresu bobnoon kuu idiibban karen kii!" andaan.

3

Anam Andi Dee Yuudan Yi Amob Awini Dee

1 Galasiadan, inameniibbandan, yiib kuu kanembed birandoon? Yesu Keresu kuu at ming arimbed ayiiwe bobnoon kuu yiiwindob arimbed korobe dakme ambengkandoone wengambere kaadkeriwen kii. 2 Weng mimo keyiib kuu ne yedmewibka nekaadkera, kane yaambed? Yiib kuu God ye Kingkin kandiwen kuu, Moses ye amob yiibbed awiniwen yaambed dee, o weng amun wengambere anam andiwen yaambed dee? 3 Yiib kuu inameniibbandan anamoo? Yiib kuu God ye Kingkin yaromkonombed andowe ambangkiwen kumban, kibikee yiibka yiiwaromkonombed yimin keri dowad awine dankorarandamiiwoo? 4 Yiib kuu Yesu yaa anam andiwen kumbed durud yewed darewoob kandiwen kuu dawangmo kandiwen dee? Anamoo, durud yewed kuu dawangmo kandiwenoo? Dowan kii! 5 Godbed ye Kingkin kondene yiib aom God yaromkono wedmi yeman ambangkimaan kuu, yiibbed Moses ye amob awine kandiwen kumbed dee, o weng amun wengambere anam andiwen kumbed dee?

6 Abraham kuyaa meenime, ye kuu God yaa anam andoone Godbed ye kuu yorokmoman andunoon. 7 Keyiib kee kaadkerime, kane kanembed God yaa anam andiwen kuu Abraham ye dana meed kii. 8 Profesi weng God Ye Weng Karadmo aom kuu Godbed Yuudanban yi anam andi yaambed ye arinambo arimbed yimin keri ye kiwaan ongmaneen kowe, weng amun kuu arinambo Abraham yaa daanoon, "Ambibkin koremdan kuu eb yaambed amun kerundaneen." andoon. 9 Kowe, kane kane God yaa anam andiwen kuu anam andoonman Abraham yoom amun kerundoon.

10 Kane kane Moses ye amob yaambed awine angkumone doriibdan korem kuu arewa kerundi ye dabab aombed doriib, amborom kuu kekamune God Ye Weng aombed wongkoon, "Kane kane amob buk aom wongkoon ye weng mimim korem awine kande doberembaraibban kuu arewa kerundi ye dabab kandaneen." andoon kowe. 11 God Ye Weng aombed wongkoon kuu, "Yorokmodan kuu anam andi yaambed dobaraniib." andoon kowe, dianmo korokboon karub maa Moses ye amob awini yaambed God ye kerebiri ari kuu ma yimin kere yorokmo kerindo. 12 Yuudan yi amob kuu anam andi yaambed angkumonindo, ambangki yaambed angkumonoon. Kedi, God Ye Weng aombed wongkoon kuu "Karub kanembed amob korem awine kande ambangkaneen kuu kuyaamo dobaraneen." andoon. 13 God Ye Weng aombed wongkoon kuu, "Karub kane ayarimbed kankooniwen kuu arewa kerundi ye dabab kandoon." andoon kowe, Keresumbed nub dowad arewa kerundi ye dabab kandoon kumbed Moses ye amobbed arewa kerundi ye dabab yaa nub kuu biddoon. 14 Yembed nub biddoon kuu ye yaambed Abraham yaa konoon ye amun kerundi kuu Yuudanban yaa monok ande, anam andi yaambed nub kuu weng kunduk kondoon ye Kingkin Karadmo kandime anded.

Moses Ye Amowiib Weng Kundukiib

15 Angkodmia, nimakarub yi dobiri kerekmen yaambed kuruweng yedmaan kuu kei. Karubbed amob weng kuu wiim aangke ongmaniib kuu karub maambed domokbaanban o weng yena kan ari daboknaanban. Weng ke dakmaan kee kwamunemo. 16 Kedi, weng kunduk kuu Abraham yoom ye yob yoom yaa yedmendoon. God Ye Weng dakmoon kuu “yob yemoon yoom” andindo, “eb yob yoom” andoon. Kukuu karub mimo anded, Keresu kui. 17 Nembed dakmaan ye id kuu kei, weng kunduk Godbed yedmoon keye aronbed wene amob weng Moses yaa kondoon kuu weeb 430yiib, kumban amob kembed amob Abraham yaa Godbed ongmoon kuu kankorare weng kunduk idiibban keri yemanban. 18 Kedi, weng kunduk ye yumbon kandi kuu Moses ye amob yaambed karen, kukuu weng kunduk yaambedban karen, kumban Godbed weng kunduk yaambed weng kunduk ye yumbon ye weng munobmo konoon Abraham yaa.

19 Kwani kowe, Moses ye amob keyiib kuu komo dowadbed kondoon? Kuu ambarakmi kuu ben dian korokbi dowad kondoon. Kondoked wene weng kunduk Abraham yaa konoon ye Yob monoon yaron yaa kereen. Amob kuu Godbed engyu yaa kondoone, yimbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub Moses yaa koniiwe, yembed awinoon kumbed amob kuu andowe ambangkoon. 20 Kumban wedyiri dobiridan kuu karub maa dore karub maa dore wedyiri dobirimaib, karub ayoob weng ongmi yeman, kumban God kuu mimo, yembedmo weng kunduk ongmoon.

21 Kwani kowe, Moses ye amobbed God ye weng kunduk yaa manmo keroon dee? Yii, dowan kii! Kuye amob Yuudan yaa kondoon kuu wadkeri kondi yeman keroon karen, yorokmo kerundi kuu kuye amob yaambed monoon karen. 22 Kumban God Ye Weng Karadmo yedmoon kuu okad kiridan korem kuu ambarakmi ye wii aom ben kambungkoon. Kwanandoon kumbed weng kunduk kuu Yesu Keresu yaa anam andi yaambed kondi yeman kowe, kane kane anam andaniib kuu yi yaa weng kunduk kee kondaneen.

23 Yesu Keresu yaa anam andi kee minindombed anuk kuu nub kuu Moses ye amobbed wiidan areb awingkandoon. Kwanoonbed wene anam andi kee dian korokboon. 24 Kwanikob, Moses ye amobbed nub oonendoon kumbed mene Keresu mini yaron keroon. Kowe nub anam andi yaambed Godbed nub kuu yorokmo kerundimaan. 25 Kibikee nub yaa amobbed oonendi ye kiwaan kuu dowan keroon, keyiib kee anam andi ye aronbed muneen kii.

God Ye Meed Keriwen

26 Yesu Keresu yaa anam andi yaambed yiib korem kuu God ye meed keriwen, 27 amborom kuu yiib kane kane baptais kerunde ye yaa iniwen kuu Keresu arebmo keriwen kowe. 28 Keyaa keyiib kee Godbed kuu ma andokbindo, Yuudan o Yuudanban, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan o yikareb oone doriibdan, karub o wonong, yiib korem kane kane Yesu Keresu yaa iniwen kuu korem mimodan. 29 Kwane, yiib kuu Keresu ye karuwa nimaya keraniib kuu, yiib kuu Abraham ye yob kerenib, weng kunduk ye yumbon kandaniib kii.

4

1 Ne kuu kuruwak weng kamune kowe yedma, dana mingki kuu awodkimbed weng kunduk ongmoon kowe, dana kuu awodki ye yiribman korem kuu baneen. Kumban ye kuu dana kowe, awodki ye dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub areb ye kuu yekareb oone doborokban. 2 Ye kuu awodkimbed kinoone araben ooni ye karubbed oonaankob wene

awodkimbed aron kowoon yaa kerimaun. 3 Kee kwamune areb kuu nub kuu
dana yaron kuu okad yiri dobiri ye amowamobbed yerengke ye dabderem
yiri ben nongkoboone doburuwen. 4 Kumban wene aron kowoon yaa
kuu mene nanduuna, Godbed ye Mingki nenkowoona monoon. Ye kuu
okad wonongbed woonuuna Moses ye amob dabderem yirimbed doboroon.
5 Kwanoon kuu Moses ye amob dabderem yiri doriibdan kuu bidde ben God
ye dawangi dana meed kerime dowad. 6 Yiib kuu God ye meed keriwen
kowe, Godbed ye Mingki ye Kingkin Karadmo kuu nub niindem aom kon-
doon. Keye Kingkin kembed nub niindem aombed God yaa “Ambe,* Ambe.”
ande baandimaan. 7 Kwane kowe, yiib kuu ye meed, yena yi dabderem yiri
dobere no deme awinembiridanban. Yiib kuu ye meed keriwen kowe, ye
dana ye yumbon ongmoon kuu yiib yaa kondoon kii.

Pool Ye Meeni Weng Galasiadan Yaa

8 Yiib kuu anuk God yaa yiibkaadkerunindo kuu, yiib kuu dudi god yi
dabderem yiri dobere yi dememo awinembirimaib. 9 Kumban kibikee
yiib kuu God yaa yiibkaadkeriwen. Kumban anam kuu God kuu yiib yaa
yekaadkerundoon. Kowe, komarewa yiib kuu amonombe okad yiri dobiri ye
amowamob yaa ika wanandamiib kee? Kuye amowamob kuu inamen amu-
niibban, awandi yemanban kii. Yiib dowaken kuu ikakman amowamobbed
awine yerengkoon ye dabderem yirimbed doberem andiwedoo? 10 Kedi,
yiib kuu anukbed okad yiri dobiri ye amowamob awine dobiriwen areb
Yuudan yi Sabat aroniib Yuudan yi orok maa maa aroniib kwamenabi
ye amowamob kuyaa kongamkanambere awine doriib kii. 11 Yiib kwane
kamiib kowe, ne aromkonoyiib ne aroniib yiib yaa konde awandaan kuu
idiibban ambangkaan manok ande meenaan kumbed yiib dowad unaan.

12 Angkodmia, yiib yaa aromkonomo nangkande yedmaan kei, ne areb
kere Yuudan yi amowamob korondime, amborom kuu ne kuu Yuudanban
yiib areb keraan kowe. Yiib kuu ne yaa ma ambarakmindo. 13 Yiibkareb
kaadkeriwen kui, ne kuu bob anikadiib keraan kumbed yiib kambong aom
dobere yiib yaa weng amun ibduruk daandaan. 14 Ne bob anikad keraan
kumbed yiib kuu meeni darewoob kere dabab kandiwen kumban, yiib kuu
damangkawe wunekaruwindo. Anam kuu yiibbed ne kuu God ye engyu
areb o ne kuu Yesu Keresu ye areb ne kuu nende kubewiwen. 15 Kowe,
komarewa kere yiib kubi dowaken korem wene biknoon? Ne yaa mimyob
darewoob keewiwen kowe, ne awawi dowad yiib indob angkane bangkawe
awawi ye kiwaan wedmiwen karen, indob angkane bangkawiwen karen.
Yiib kwamune ye mimyob darewoob ne yaa kuu wedmaan kii. 16 Kumban
anam weng dakmaan kumbed kibikee yiib kuu ne yaa bon keriwenoo?

17 Weng amun kan amonombandamiibdan kuu inamen yobdoodmo kere
yiib ben yi kerekmen yaa kerem andiwed, kumban kukuu ben abdon ye
kiwaan wini ye dowad. Yi dowaken kuu yiib ben andokbe nub yaa bon
kerenib inamen yobdoodmo kere yi yaa daboknime andiwed. 18 Yobdoodmo
kere inamen awini kuu amun kumban, inamen amun kumbed yimin kii.
Kwane, aron koremiibbedned, ne yiib yoom dobiri ye aronmomban. 19 Ne
danayayee, dana wooni ye odibin yewed areb ika keraan kumbed wene
Keresu kuu yiib niindem aom ongmok. 20 Ne dowaken darewoob kuu
kibikee yiiwiib yaa meneni ongkandi weng kee koronde kubi wengmo dak-
mandamiin kii, amborom kuu yiib dowad meenmi nindorokiib kerebkarab
kamiin kowe.

---

* **4:6:** Kukuu Aram wengbed *Abba* ande wongkoon.

Hagaa Yoom Sera Yoom Yi Kuruweng

21 Yiib kane kane Moses ye amob ye dabderem aom dobarandamiibdan,
yedmewime, kuye amobbed yedmoon kuu yiib ma wengambiriwenoo?
22 Kuu kekamune yedmoon, Abraham kuu ye meed karub ayoob, mim
kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonongbed, maa kuu
obonmo wonongbed. 23 Ye mingki maa kuu dabderem yiri dobere no deme
awinembiri ye wonongbed wooneen kuu yeka mamaamban woonimaub
kwanemo wooneen. Kumban ye mingki obonmo wonongbed wooneen kuu
God ye weng kunduk yaambed.
24 Nima ayoob keyiib kee wiim aangke amob weng ongmenaboon ayoob
dowad korokboon. Amob weng maa kuu aangko Sainai arimbed ongmoon,
kuye amob weng kumbed amowamob ye dabderem yiri dobere no deme
awinembiri dana wanabimaun. Kukuu Hagaa kui. 25 Kedi, Hagaa kee
aangko Sainai ambibkin Arabia aombed angkuun kerekmen dowad kineen.
Kuu Yerusalem kibikee angkuun ye siti kuu yu areb kereen, amborom kuu
yu kuu yu danayiib kuu amowamob ye dabderem yiri dobere no deme
awinembiri ye kerekmen angkambed doruun, Yuudan yi amowamob ye
dabderem yiri doruun kowe. 26 Kumban Ewen ari ye Yerusalem kuu obonmo
wonong areb, yu kuu nub ena areb kii, Yuudan yi amowamob yaa obonmo
keruwen kowe. 27 Kedi, God Ye Weng aom yedmoon kuu,
“Nima kurong, dana woonimokban ye nima,
yiib kuu kubime.
Dana wooni ye odibin yewed maandimokban ye nima,
kube komkime.
Amborom kuu domondoon ye wonong kuu dana yemooniib,
ambiyiib ye wonong arebban.” andoon.
28 Angkodmia, yiib kuu Aisek areb weng kunduk Abraham yaa konoon
ye dana meed kuda. 29 Kuye aron yaa kuu dana woonimaib kwamune
wooneen ye dana Ismaelbed God ye weng kundukbed wooneen ye dana
Aisek yaa anbande durud yewed konoon. Kwana areb kuu kibik kwangkon
kwamune ibmo keroon, Yuudan yi amob awinidanbed nub kuyaa obonmo
keruwendan yaa bon keriwen kui. 30 Kumban God Ye Weng Karadmo
aom kuu komandoon? Yedmoon kuu, “Dabderem yiri dobere no deme
awinembiri ye wonong yoom yu dana yoom kuu ben kirarime, amborom
kuu dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye wonong yu dana kuu
obonmo wonong yu mingki yoom ibmo kere ambe ye yumbon kandaanban.”
andoon. 31 Angkodmia, kuu kwamune kowe, nub kuu dabderem yiri dobere
no deme awinembiri ye wonong yu dana meedban kowe, Yuudan yi amob
ye dabderem yiri dorokban. Nub kuu obonmo wonong yu dana meed kowe,
Yuudan yi amob yaa obonmo keruwen kii.

5

Ben Dudbere Obon Kondoon Ye Dobiri Kerekmen

1 Nub kuu Keresumbed ben dudbere obon kondoon ye dobiri dowadbed
yembed ben dudbere obon kondoon kii. Kowe, kangdommo dobirime.
Yuudan yi amobbed awine yerengkoon ye dabderem yiri ika wene dobaraib.
2 Wengambirime! Pool, nembed ke yedmendaan kei. Yiib kuu “Kad
wanabime.” ande “Ee kwamendime.” andaniib kuu Keresumbed yiib
dowad komo ambangkoon kuu yiib yaa idiibban keraneen. 3 Angkon ika
aromkono yedmaan, karub mim kanembed ee andaneenkob kad wandaniib
kuu ye kuu Moses ye amob korem yaa wengambere awinembiri ye karub
keraneen. 4 Yiib kane kane Moses ye amob awine kanduwen kumbed

God yaa yiminmo keranuub ande kamiibdan kuu, yiibka Keresu yaa kuu korem andokbiwen kii, yiib kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken aomban bunangkadan keriwen kii. 5 Kumban anam andi yaambed nub kuu Kingkin Karadmombed awandimaane Godbed nub ben yorokmo kerundi yaron kuyaa ande meedmuub kuu nindorokiibbed meedmuub kii. 6 Kedi, Yesu Keresu yoom daboknuwen kumbed kad wanabi ye inamen o kad wanabindo ye inamen kuu ma meendobaibban yeman. Meendobi yeman kee anam andimbed mimyob dowaken keendi yaambed ambangki.

7 Yiib kuu trofi kandi ye inameniib amunmo kibindaremoon areb keriwen kumban, kane kanembed yiib wini ye kiwaan kebengkande yiibbed anam weng wengambere awine kandi kuu kebengkiwen? 8 Ke nangkande dedmonoon kee yiib baande kinoon ye God yaambed yiib yaa kee kwanindo. 9 Kaadkerime, yiib kuu Yuudan yi amob dungkun mana mana awinaniib kuu yiis embengmo kidaom kowimaib kumbed flawa kumundin kabayingkimaan areb kowe kwanaib. 10 Kumban ne kuu Yariman yaambed arudkono kangdom kandaan kuu, yiib kuu nembed ke yedmaan keyaa ibmo awinaniib kowe, kimyen wanaibban. Karub kanembed yiib ben buyokbayok kameen kuu ye kuu aningkoman o aningkoyiibban, ye yaa kiwaan mimo angkeen, ye kuu dabab kandaneen kii. 11 Angkodmia, nembed kad wanabime ande kamimokban kowe, Yuudan yi amob awinime andimaibdanbed nenbande durud yewed kawimo kamiib kii. Yi yaa ibmo kereni Yuudan yi amob awinem andaniin kuu Yesu at ming arimbed bobnoon kumbed anam andi yaambed doberem andi ye weng yaa kongene weng arewa andaibban. 12 Yiib yaa kerebkarab kerundiwendan kuu nembed meenaan kuu kadmomban yikareb kubuyowiib banabe wanabe ben kirarime ande meenundaan kii.

13 Angkodmia, yiib kuu Yuudan yi amob yaa yerengkimban obon kerime dowad baandoon. Kumban yiib obon keriwen andi ye iranmimbed id ye dowaken yaambed dobaraib. Anam kuu, neman mimyob dowaken keenoon neman mimyob dowaken keenoon kamiib kumbed awandime. 14 Kedi, Yuudan yi amob korem kuu mim kembed korem darewoob arimbed dabunoon kuu kei, “Ebka ebmeren yaa mimyob dowaken kowimaab areb kuu, eb dia doriibdan yaa kwangkon kwane mimyob dowakenbed keende.” andoon. 15 Ma, yiib kuu dingkan areb kere neman domonene neman ayenane kamiib kuu korondime. Korondaibban kuu yiibkareb yiibmeren monmaraniib kii.

Kingkin Karadmombed Ben Kinban Wonoko Dobirime

16 Nembed yedmaan kuu kei, Kingkin Karadmombed ben kinban wonoko dobirime. Kwananiib kumbed id ye dowaken kuu ma awine kande dobaraibban. 17 Amborom kuu id ye dowaken kuu yeka, Kingkin Karadmo ye dowaken kuu yeka. Id ye dowaken yoom Kingkin Karadmo yoom kuu bon keriwen. Kowe, yiib kuu yiib dowaken yaambed kamimokban. 18 Kumban yiib kuu Kingkin Karadmombed ben kinban wananeen kuu yiib kuu Yuudan yi amob ye dabderem yiri dobaraibban.

19 Id ye dowaken ye ambarakmi kuu nimakarub korem yikaad kuda, nenem ye inameniib yorokmomban koroomiib ye inameniib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib 20 dudi god yaningko kankooniyiib yowangkima bommirima ye inameniib arud wandembirimo dobiriyiib wengbiriyiib wungkandiyiib norin darewoob wandiyiib kirim ye inameniib manmo keri ye inameniib yeka yeka keri ye inameniib 21 koren kami ye inameniib ok arewa ane awarak bobnembiriyiib disko andenabiyiib kwamune ye inameniib kui. Anuk ongkande yedmaan areb ikakman aromkonomo

dakmaan, kekamune karuwa nimaya kuu yumbon God ye oonimbon aom kuu kandaibban, kumban nub kuu kanduwen.
22 Kumban God ye Kingkin ye yob irimaan kuu, mimyob dowaken keendiyiib kubi ye inameniib yewenub dobiriyiib yodbirimban iwarimbed dobiriyiib awandiyiib amun amun kamiyiib korondiyiibban kwane awinembiriyiib 23 ingmiyiibban nangkemmo dobiriyiib yimeren kangkadmiyiib kui. Keye inamen keyaa amob maambed ma burudandindo. 24 Kane kane Yesu ye nimaya karuwa keriwendanbed id ye dowaken kuye meeni darewoowiib ambarakmi yaa kubi dowakeniib kuu at ming arimbed aye mangkemoon areb keriwen. 25 Nub kuu Kingkin Karadmo yaambed doruub kowe, ye dowaken yaambed awine doberem. 26 Kwane, nub kuu kerengkan keraub, nub kuu nubkanmo yena yaa deerewanabaub, nub kuu nubkanmo yena yaa wungkandaub.

6

Korem Yaa Amun Amun Kamendime

1 Angkodmia, wedmibka karub maa ambarakmeen keroka, yiib kane kane yiib anam andi kuu kwane kaine amnoondan kuu nangkemiibbed ye kuu ongmime. Kumban yiibka yiibmeren kangkadme kaadkerime. Kwanaibban kuu ye ambarakmimbed yiib yaa dedmonaneen. 2 Dabab kandibka, neman awanenoon neman awanenoon kamime. Kee kwamune kamaniib kumbed Yesu ye amob ye kerekmen yaambed dobaraniib. 3 Aningkoyiibbanmanbed “Ne kuu arimbed kwana ye karub kii.” ande kamaneen kuu yeka yemeren birananeen. 4 Ebka eb dobiri kuu komboon darobe kangkadme wedme. Amun keroon kaned yeka yemeren kerengkanok. Kumban, karub maambed ambangkoon yaambed kankowe kumun ingkande kameeb kumbed kerengkanaab. 5 Kedi, karub korem kuu yeka ye deme kuu arumoon arumoon kamime, ogoodmo dobaraib.
6 Kane kane weng amun ye kedmengki kuu baone doriib kuu yi kedmengkandi korok yaa kuu yiribman amun korem numbirime.
7 God yaa kuu karub mim kanembed ma damangkanaanban, amborom kuu karub kuu komo ambangkaneen kuu kuye idmo wandaneen kowe, inamen maa kere yiibka yiibmeren bironaib. 8 Karub kane ye id dowaken yaambed ambarakmi kab kibingkaneen kuu kuye dowaken yaambed monmari ye id wandaneen. Kumban, karub kane ye kuu Kingkin Karadmo ye dowaken yaambed kab kibingkaneen kuu kuye Kingkin yaambed wadkeri aron korem ye id wandaneen. 9 Kwane, amun amun ambangki yaa kuu nub odkeneb wande korondaub, amborom kuu nub kuu yinmone korondaubban keranuub kuu aron anam kinoon mananuun arimbed wadkeri aron korem ye id wandanuub kowe. 10 Kwani kowe, aron denekmen angkimboroka nimakarub korem yaa kuu amun amun ambangkandem. Keyiib anam andiwendan yaa kwangkon amun amun dowaken miin ariyiibbed ambangkandem, yi kuu nub oniya ambanga damana areb kowe.

Yeenbon Weng

11 Kedi, neka ne dingkimbed kerek kee wongkaan kuu darewoob darewoob ongmaan kuu yiib wedmime. 12 Niindem aomban bunangka ye dowadmo nub yaa kerengkandime ande kamiibdan yi kuu yiib yaa kad wanabime ande dedmonbendiib kii. Yi kuyiib kuu Keresu ye at ming ye dowadbed yi yaa durud yewed kondaib andi dowad kumbedmo kekamune kamiib. 13 Yi kane kane kad wanabiwen kuu yi kane mim kuyaa kuu Yuudan yi amob yaa awinindo. Kuned yi dowaken kuu yiib kad wanabibko

bunangka deme dowad kerengkan kerandiwed. 14 Kumban, kerengkan
weng ma kamain, nub Yariman Yesu Keresu ye at ming ye dowad kumbedmo
yimin. Ye at ming kuyaambed okad yiri ye inamen korem kuu ne yaa at
ming arimbed aye mangkemoon areb keroone, ne kangkon kuyaa at ming
arimbed aye mangkemoon areb keraan. 15 Kad wanabi ye inamen o kad
wanabindo ye inamen kuu ma meendobaibban yeman, kumban meendobi
darewoob yeman kuu Godbed nimakarub yi wadkeri yeweb ongmi ye
dowadbedmo. 16 Kane kane yiib kuu inamen keyiib kee awine kande doriib
kuu yewenub dobiriyiib mimyob keende kakman are nonondandiyiib kuu
yiib korem yaa bangkandok. Kukuu, God ye nimaya karuwa anam kui.
17 Yeenbon kebeni weng kuu kei. Karub mimombed ne yaa dabab ma
kawaib, amborom kuu ne id yaa nenbandiwen ye kuburu ke dangoon
kembed korokboon kuu Yesu kuu ne Yariman kowe.
18 Angkodmia, nub Yariman Yesu Keresu ye mimyob dowaken kabamoon
kondoon kuu kwamune yiib kingkin yaayiib ibmo awandok. Anam kwanok.

Efesusdan
Poolbed Efesusdan Yaa Kerek Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed kerek kee Efesusdan yi anam andi kuu kainok ande wongkoon, ambarakmi dowadban. Kowe, God ye amun kerundi yemoon kedmengkandande wongkoon. Kwane, ye kangkon nub anam andi yaambed komarewa kere dobaranuub ande korokboon. Efesus kuu siti darewoob kadwandimbon. Pool yoom Sailas yoom kuu Yesu ye weng amun kanyare daandiwen kuu Efesus aom nande weng amun dakmiwen. Amaanbed Pool kuu weeb ayoobmimiib kuyaom doboroon. Kwane, ari kuu Pool kuu ibduruk Rom aombed wii aom doboroon kuu kerek kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Keresu Yaambed Yumbon Kanduwen Kuu Komarewa Ande Korokboon (1:3-14)
3. God Yaa Kaadkeriyiib Yaromkonoyiib Kerundok Ande Kurikuri Kamoon (1:15-23)
4. Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Kerekmen (2:1-10)
5. Anam Andiwendan Yuudan O Yuudanban Kuu Ibmo Keriwen (2:11-22)
6. God Ye Meeni Kangdomiib Yesu Ye Mimyob Dowakeniib (sapta 3)
7. God Ye Inamen Dowaken Kan Kowe Awini Ye Kiwaan (4:1—6:20)
8. Yeenbon Weng (6:21-24)

1 Ne kuu Pool, God ye dowaken yaambed Yesu Keresumbed kinoona ye
apaso keraan.
God ye karadmodan Efesus aom doriib, yiib kuu ma korondiyiibban Yesu
Keresu ye weng yaamo anam ande doberembirimaibdan, yiib yaa kerek kee
keendaan.
2 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib
kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa
bangkandime.

Kingkin Ye Kerekmen Yaa Amun Kerundi

3 Nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa kubem, amborom kuu nub
kuu Keresu yaa ben daboknoon kowe Godbed Ewen aom oonoon yeman
kingkin ye kerekmen ye amun kerundi korem kuu nub yaa bangkandoon.
4 Yimin yiri okad ongmenabindombed nub kuu yembed Keresu yaambed ki-
noon, ye indob ari kuu karadmo keruwed ambarakmiyiib kii ande dedmone
daandiyiibban ye dowad. Ye mimyob dowaken keendoon kumbed 5 yimin
andowoon yirimbed nub kuu kinoon, Yesu Keresu yaambed ye bangkandi
dana kerundi dowad. Kukuu ye kubi dowakeniib meeni inamen dowakeniib
yaambed kwanoon kii. 6 God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken
kee nambiriyiib kowe, ye yaa kube kankoonem! Kamune kondoon kuu
ye mimyob dowaken keenoonman yaa ben daboknoon kumbed yiminmo
kondoon nub yaa.
7 Ye yaa ben daboknoon kumbed nub kuu ye umkanbed biddoon kuu am-
barakmi yaa are nonondandi yeman. Kukuu God ye kabamoon kondoon ye
mimyob dowaken miin darewoob ye kerekmen yaambed kui. 8 God yeka ye
kabamoon kondoon ye mimyob dowaken darewoob kumundinmo kuu, in-
amen kangdommo koremiib kaadkeri koremiib nub yaa kondoon. 9 Kwane

kanbiknoon ye inamen kuu ye kubi dowaken ye kerekmen yaambed nub yaa korokbendoon. Inamen kee Keresu yaambed anam id keroon kuu 10 aron anam nanduune kwanoon. Kuye dowad kuu kumkam korem okad yiriyiib Ewen ariyiib korem kuu Keresu yembed korok kerok anded.

11 Godbed korem ambangkimaan kuu yeka ye meeni inamen ongmimaan yaambedmo kamimaan kowe, kangkon yimin andowoon yirimbed Keresu yoom dabokni dowad nub kinoon kuu 12 nubdin Keresu ande meedmuubdan kuu ye nambiri yaa kube kankoonime anded. 13 Kwane, yiib kangkon yiib bobni yaa burudande bindi ye weng amun anammo wengamberenib anam andiiwe, Keresu yaa ben daboknene ne karuwa nimaya andi dowad ye kumuniib deroon. Kuye kumun kuu yembed yedme kowoon ye Kingkin Karadmo kui. 14 Kingkin Karadmo nub yaa kondoon kuu wonong mukod kowimaib areb, komo komo nub dowad Ewen arimbed nongkoboone dangoon yeman kuu dungkud kondoon, kamune dangoon kowe anam andime yeman kui. God ye karuwa nimaya yaa kondoon kumbed ari wene korem biddaneen kui. Kowe, ye nambiri yaa kuu kube kankoonem!

Pool Ye Kurikuri

15 Godbed kwamoon kowe, yiib kuu Yariman Yesu yaa anam andenib God ye karadmodan korem yaa mimyob dowaken keendimaib kuu wengamberekori, 16 yiib dowad God yaa eso andi kuu korondimokban, kurikuri kameni meenendimain kii. 17 Nub Yariman Yesu Keresu ye God, Ambe nambiriyiib kui, ye yaa kaamobimain kuu, yembed meeni kangdomiib komo biknoon kuu kan korokbendiyiib ye Kingkin kuu yiib yaa kondoko God kuu yiibkaadkeri darewoob arimbed kerime andid.

18 Ne angkon kurikuri keraan kuu yiib mimyob ambongko nandoko yembed komo ande meedmime ande baandoon kuu yiibkaadkerime andid. Kukuu amun kerundi yemoon kai nambiriyiib God ye karadmodan yi dowad Ewen arimbed nongkobooniib, 19 ye yaa anam anduwendan kuu korem burudandoon ye aromkono miin darewoob arimbed Godbed nub yaa kondooniib kui. Kuye aromkono kuu yembed deme ambangkoon ye aromkono darewoob 20 kumbed Keresu kuu bobnoon yirimbed nen demboone wadkeroone ye dingki wiwi angka Ewen ari nenkowoone dibeen kwamune areb kui. 21 Ku dibeen kuu ooniwendaniib korok korokiib aromkonodaniib yarimandaniib deme aningkoyiibdaniib korem kuu yirimbed, yembedmo kuu ari, kibik yaronmomban mananeen yaron ari kangkon. 22 Kwane, Godbed kumkam korem kuu ye yon dabderem yiri ben nongkobene korem yaa korok kere ooni ye dowad nenkowoon, anam andiwendan yi korok keri dowad. 23 Kuye anam andiwendan kuu Yesu ye id areb kui, yi kuu Yesu yaa yiminmo keri yeman, ye kangkon kumkama kiwaana korem kuu ye yaambed yiminmo keri yeman.

2

Keresu Yaambed Wadkeri Kondoon

1 Kumban yiib kuu anukbed yiib wabkad inameniib ambarakmiyiib kumbed yiib kingkin kuu bobnoon. 2 Kuyaron kuu yiib kuu okad kiri ye inamen arewa yaayiib ambid wedya ye oonimbon ye korok Seteniib ye yoman wenenib dobirimaib. Kuye awad arewambed kibikee wabkaddan yaa yi korok keroon kui. 3 Anuk kuu nub korem kuu yi yoom ibmo doburuwen, nub kuu id ye dowaken ye moom yaambed mikmone doberemberenub kuye inameniib meeni dowakeniib ye yoman winimaub. Kuyaron kuu nub kuu

okad kiridanmo kowe, nimakarub yena areb God ye norin aom wunuwen kii.
4 Kumban mimyob keende kakman yemoon are nonondandi ye God kuu,
ye mimyob dowaken miin darewoob kumbed 5 nub ambarakmi yaambed
nub kingkin kuu bobnoon kumban yembed nub yaa wadkeri kondoone
Keresu yoom doruub kii. Yiib kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken yaambed bobni yaa kuu burudande bindoon kii. 6 Kwane, Godbed
nub kuu Keresu yoom ibmo benkoobene Yesu Keresu yaa Ewen ye oonimbon
aom ben daboknoone diburuwen. 7 Godbed kwanoon kumbed kibikbed
wene amaan ari kuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken korem
burudandoon yembed awinoon kuu korokbendaneen. Kuye kabamoon
kondoon ye mimyob dowaken kumbed Yesu Keresu yaa nub ben daboknoon
kowe, nub yaa amun amun kamenaboon. 8 Amborom kuu ye kabamoon kon-
doon ye mimyob dowaken yaambed yiib kuu bobni yaa burudande bindoon
kowe. Kee anam andi yaambed kui, yiibkarebban, Godbed munob kondoon
kii. 9 Kuu yiib ambangki yaa kumbedban kowe, karub maa kanembed
kerengkan keraanban. 10 Kedi, Godbed nub kuu amunmo ongmenaboon,
nub kuu Yesu Keresu yaa ben daboknoon kumbed amun amun kami dowad
ongmenaboon kii. Amun amun kami kee nubbed ambangkime andi dowad
anuk yirimbed nekwoon.

Keresu Yaambed Mimo Keruwen

11 Kwanikob, meenime, Yuudan yi kuu yikareb “Nub kuu kad wanabiwen-
dan.” andimaib. Kwane, yiib wooniwen kuu Yuudanban kumbed yiib yaa
Yuudanbed “Yiib kuu kad wanabindodan.” andimaib.* Kumban kad wadmi
kuu no id yaa karub dingkimbed wadmimaib, Godbedban. 12 Meenime,
anuk yiri kuu yiib kuu Keresu yaa daboknindo, Israeldan kerindeban, weng
kunduk ye amob weng Abraham ye dowad ongmenaboon yaa kuu owoddan
keriwen, yiib kuu Godbed nub dowad kwananeen ande meedmiyiibban,
Godiibban okad kiri doriib kii.
13 Kumban Yesu Keresu ye umkan yaambed yiib kane kane ambab
angkambed doriib kuu Keresu yaa ben dabokne God ye dia monoon.
14-15 Amborom kuu yembedmo kuu nub yaa yewenub kondi ye karub,
Moses ye amob wengiib amowamob ongmiweniib kuu yembed mene at
ming arimbed bobnoon kumbed nare wankaroon kowe, wedyiri wirine
nare andokbe yeka yeka ayoob keroon kuu yembed ben mimo kerene
neman kongenoon neman kongenoon kami ye kuuk wiriniwen kuu mon-
maroon. Kwamune kamoon ye inamen kuu ye yaambed karub ayoob areb
keriwen kuu koronde karub yeeb mimo kere yewenubmo kerime ande
ongmene, 16 keye karub yeeb ye id mimo yaambed karub ayoob areb kee God
yaa kunum kerime andene, neman arud wandoon neman arud wandoon
kamimaib kuu at ming arimbed dowan keroon. 17 Yembed mene yiib
ambab doriibdaniib dia doriibdaniib yaa yewenub weng kedmengkandoon,
18 amborom kuu nuwa yiiwa ibmo Kingkin mimo yaambed Ambe God yaa
wini ye kiwaan yembed ongmoon kowe.
19 Kwanekob, yiib kuu ambibkin maadanban, yiib kuu owoddanban,
kumban yiib kuu God ye karuwa nimaya kere dabokne God ye ambibkindan
kerenib, ye dana meed keriwen. 20 Kwane, God ye karuwa nimaya kuu
ambib areb ongmoon. Yi dodkono kuu apasodaniib profesidaniib kui. Yi
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot kuu Yesu Keresu, yembedmo.

* **2:11:** Kukuu Yuudan yi kerengkan weng, “Nub kuu God ye amob ongmenabooniib kowe nub kuu God ye karuwa nimaya kumban Yuudanban kuu God yikaadban.” andimaib.

21 Ye yaambed ambib id kumundin kuu yenbenabe mimo kere Yariman ye
kurikuri boyambib karadmo kere daane weneen. 22 Kwane, yiib kangkon
Yesu yaambed ambib areb yenbenabe weneen, God ye dobirimbon kere
weniib, ye Kingkin yaambed kui.

3

Pool Ye Deme Yuudanban Yi Dowad

1 Keye dowad kembed Pool, ne kuu Yesu Keresu ye weng amun Yuudanban
yiib yaa kan yare daandaan kumbed korok korokbed wii aom nen kaaniiwe
doriin.
2 Kedi, yiib wengambiriwen, yiib yaa God ye kabamoon kondoon ye
mimyob dowaken kedmengkandi ye deme kawoon. 3 Kuye God ye inamen
ongmoon kuu biknoon kumban Godbed kan dian kere korokbewoon. Kukuu
anukbed yiib yaa dukmenmo ke wongke kedmengkandaan kei. 4 Kwane
keyaom kimingkaniib kumbed God ye inamen biknoon kuu Keresumbed
korokboon ye weng kuu ne inamen nandoone nekaadkeraan kuu yiib
kangkon kwane yiibkaadkeraniib. 5 Kuye inamen biknoon kuu anuk yiri
doriibdan yaa korokbindo kumban, kibikee God ye Kingkinbed ye apasodan
karadmoyiib profesidan karadmoyiib yaa korokboon. 6 Inamen biknoon
kukei, Yesu ye weng amun yaambed Yuudanban kuu Yuudan yoom dabokne
yi korem kuu Ewen ari ye yumbon kandenib id mimo kere Yesu Keresu ye
weng kunduk kuu ibonmo awinaniib kii.
7 Ne kuu kuye weng kedmengkandi ye deme Godbed munobmo kawoon
kumbed ye aromkono yaambed Yesu ye weng amun keye deme karub
keraan. 8 God ye karadmodan kane kane yiri keriwen kuu ne arebban, yi kuu
ari ne kuu yirimo. Kumban deme munobmo kawoon kuu, Yuudanban yaa
Keresu ye amun amun yemoon nimakarub yi inamen korem burudandoon
ye weng daandi yemaniib, 9 kuye inamen Godbed komarewa awine am-
bangkaneen ye weng kuu nimakarub korem yaa dianmo korokbi yemaniib
bangkawoon kii. Kuye inamen kuu kumkam korem ongmenaboon ye God
kurin anukbed meene ongmekore biknoonbed mene kibikee. 10 Kuye dowad
kuu God yeka ye inamen kangdom maa maa yemoon kuu anam andiwendan
yaambed Ewen ari ye korok korokiib deme aromkono bangkandoondaniib
yaa kuu korokbendaneene yikaadkeraniib. 11 Kukuu aron korem korem ye
inamen Godbed kowoon ye kerekmen yaambed nub Yariman Yesu Kere-
sumbed awinoone anam id keroon kui. 12 Yesu yaayiib ye yaa anam andiyiib
kumbed God yaa kuu arudkonoyiib kangdommo wananuub kuu yimin.
13 Kwanikob, nembed yiib yaa yedmaan kuu, yiib dowad durud yewed
kandaan kuyaa meenme dowakeniibban kere korondaib, amborom kuu
kuye durud yewed kuu yiib nambiri kandi yeman kowe.

Efesusdan Yi Dowad Kurikuri Kerundoon

14 Kuye inamen Godbed ongmoon ye dowad kumbed Ambe ye ari-
nambo ari bumangkaan. 15 Ye aningko kuu ye dana meed korem okad
yiriyiib Ewen ariyiib kuu kandiwen. 16 Nembed kurikuri keraan kuu,
ye amun kerundi nambiriyiib ye kerekmen yaambed yiib niindem aom
aromkono kondok andid, ye Kingkin yaambed. 17 Kwanoka yiib anam
andi yaambed Keresumbed yiib niindem aom doborok. Kwane kurikuri
keraan kuu, yiib kuu mimyob dowaken keendi ye yumburum kumbed ni-
indem yiri kubunebene kangdommo keroka, 18 God ye karadmodan korem
yena yoom ibmo aromkono yiib inamen aom kandenib Keresumbed ye
mimyob dowaken darewoowiib doboowiib ambab ariyiib aman yiriyiib kuu

yiibkaadkerime andid. 19 Kwane, kaadkeri yaa burudandoon ye mimyob
dowaken kee kaadkerime andid. Kuyaa kaadkeraniib kuu God ye inamen
kuu yiib niindem aom dembe yiminmo keraneen.
20 Kwane, nub kaamobiyiib meeniyiib yaa korem burudande aman ari
kumunkingkinban ye ambangki ye God, ye aromkono nub niindem aom
ambangkimaan ye kerekmen yaambed, 21 ye yaa anam andiwendaniib Yesu
Keresuyiib yaambed nambiri kuu awoya awoya yiri yaroniib awoya awoya
ari yaroniib aron korem korem kondok! Anam kwanok.

4

Keresu Yaambed Id Mimo Keri

1 Yariman ye dowad wii ye karub keraan kowe, nembed yiib yaa
nangkande yedmaan kuu, Godbed ye dowaken yaambed dobirime ande
baandoone kandiwen kuyaambed kwane dobirime. 2 Kukuu yiibka
kankubune yena yi dabderem aom doberenib nangkemmo yodbirimban
iwarimbed neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamime. 3 Kukuu
kiwaan korem yaambed ambangkibka yewenub kere ibmo dobiri kumbed
mimo kere doberem andi ye inamen Kingkin Karadmombed kondimaan
kuu awine kande dobirime. 4 Yiib baandoon kuu anam kwananeen ande
meedmi ye inamen mimo ye dowad baandoon. Kwamune areb kuu kingkin
kerekmen yaambed nub kuu id mimo keruwen, angkon kwane Kingkin
mimo, 5 Yariman mimo, anam andi mimo, baptais mimo, 6 nimakarub korem
yi Ambe God mimo, kii. Ye kuu nub korem ye Yariman, ye kuu nub korem
yaambed ambangkimaan, ye kuu nub korem ye niindem aom doreen kii.
7 Kumban nub mimim kuu ye deme awini ye aromkono kuu Keresumbed
kwane nekwe munobmo bangkandoon. 8 Kwanekob, Godbed ye weng
aombed kekane yedmoon,
“Yembed ari daanoon kuu
nangme awinendiwendan kuu yembed kinban wonoone ye yomanmo
winiiwe,
munob bangkandi yeman kuu karub yena yaa bangkandoon.” ande
wongkoon.
9 “Yembed ari daanoon.” andi ye weng id kuu komo? Ye id kuu ye kangkon
arimbed okad niindem yiri kubunoon kumbed kii. 10 Kubunoonman yem-
bedmo ambid ari daanene Ewen ari daanene korem ongmenaboon kuu
burudandoon kowe, ye indob kuu yimin yimin yaa derendaroon. 11 Yeka
yembed nekwane yena kuu apasodan kere yena kuu profesidan kere yena
kuu God yaa anam andime ande yare daandidan kere yena kuu anam
andiwendan awande oone God ye weng kedmengkandidan keroon. 12 Kuye
dowad kuu God ye karuwa nimaya ben nekwane yena yaa awandi ye deme
awini yeman. Kwaniwed, anam andidan Keresu ye id nub kuu arume daane
13 nub korem kuu anam andiyiib God ye Mingki ye kaadkeriyiib kuu meeni
mimo kere kaine amne kangdommo kerenub Keresu ye inamen korem kuu
yiminmo kandi yeman.
14 Kwananuub kuu nub kuu dana areb inamen embeng mana keraub-
ban, yi kuu oknondokbed kanwene mene kamimaun areb kowe kwane
keraubban. Kwane, nuubbed wuure owongab ye kumkam ben keyaa
kere kuyaa kere kamemoon areb, inamen embeng mana keriwendan kuu
yenambed kedmengkandi maa maa yaa ben wenenib yi kanekewiyiib
nemengkandiyiib kumbed ben abdon yiri winimaib kumban, nub anam
andi kuu kaine amnaneenbed kuu kwane kamaubban. 15 Kwane, mimyob

dowaken keendi yaambed weng anammo dakme dobaranuub kuu kiwaan korem yaambed nub korok Keresu, yembedmo, ye aombed kaine daananuub. Ye kuu korok, 16 nub kuu ye id areb kowe, ye yaambed dabokne mimyamo kere, id kumundin kuu kono yaa mekmeed ingkimaan areb kwane ingkanan wene awingkaane mimyob dowakenbed kaine daanaane, nub mimim kuu deme yeka yeka ambangkimaub kui.

Nambiri Ye Dana Kere Dobirime

17 Kowe, Yariman ye kerebiri arimbed nembed yedmaan kuu, okad yiridan yi inamen idiibban kuyaambed dobirimaib areb dobaraib. 18 Yi kaadkeri kuu kumunbed kebenoone Godbed kondoon ye wadkeri kuyaa daboknindo, amborom kuu yi niindem aom kuu kamkono keroon kumbed nonoon keriwen kowe. 19 Yi kuu kamkono keroon kowe, yika amonombe id ye dowaken yaamo doriib, inamen arewa korem awinem andi dowad. Yi kuu karakiibban, no inamen arewa ariyiib kande awinem ande doriib kii.

20 Kumban, yiib Yesu Keresu yaa miniwen kuu kwamune ye kiwaan yaa kaadkerande minindo. 21 Anamaa, yiib kuu Yesu ye weng kedmengkandoone wengambiriwen kuu anam anam Yesu yaa angkeen andi ye kerekmen yaambed kii. 22 Yiib kurin dobiriwen yaa ye dowad yiib yaa kedmengkandoon kuu, yiib id ye dowaken birandi yemanbed yiib inamen meeni korem kuu ben amonombe abdon kerimaan kuu, ebkad areb korem biandibko, 23 Godbed yiib inamen meeni kuu yeweb ongmoko, 24 yorokmo anam kere karadmo kere God areb keri ye inamen yembed ongmoon kuu, ebkad areb kwane derenime.

25 Kwanikob, yiib mimim kuu dudi kara kankaare yiib dia doriibdan yaa kuu anambed daanoon daanoon kamime, amborom kuu nub korem kuu id mimo yaa daboknuwendan kowe. 26 Yiib norin wandibka ambarakmaib. Norin kuu kwane angkimberembaraane aron kubunaun. 27 Kwane, yiib ambarakmi kumbed Seten aomdiri ye ambongko nandaib. 28 Karub kanembed yid bi ye karub keroon keroka, yid bi yaa kuu korondekore deme ambangkok. Yekareb ye dingkimbed deme ambangkaneen kumbed kamboknondan yaa kuu awandaneen.

29 Yiib mongkodkono aombed weng arewayiib dembaane dakmaib. Kwane, yena yaa dowan kuyaa awandi ye kerekmen yaambed wengambiridan yi inamen aromni dowad dakmimamime. 30 Kwane, yiib arewa kami kumbed God ye Kingkin Karadmo yaa dabab konaib. Ye kuu Godbed yiib ben ambarakmi yaa burudande obonmo kerundi yaron arimbed yiib bindaneen andi dowad kumuniib deremoon areb yiib yaa kondoon kui. 31 Wungkandiyiib arud darewoowiib noriniib nangbenabiyiib wengamborokbanabiyiib inamen arewa mimimiib korem kuu ben kiradmime. 32 Neman amun kamoon amun kamoon kamenib neman mimyob keenoon mimyob keenoon kamime. Godbed yiib kuu Keresu yaa ben daboknoon kumbed yiib ambarakmi are nonondandoon kowe, kwamune areb neman are nonondandoon are nonondandoon kamime.

5

1 Yiib kuu God ye mimyob dowaken keendoon dana kowe, yembed kamimaan areb ye koob kandime. 2 Kwane, Keresumbed nub yaa mimyob dowaken keendekore dingkan aye nengke baeb amun God yaa konoone kubemoon areb yekareb yembed nub dowad bobnoon kowe, kwamune areb mimyob dowaken keende dobirime.

3 Kumban yiib kuyaom kuu nenem kamiyiib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib barang yemoon bi ye inameniib kuu ma kamaib,

amborom kuu yiib God ye karadmodanbed kwananiib kuu yiminban kowe.
4 Kwane, karak bobni ye kamiyiib inameniibban ye wengiib nima wengiib
kamaib, kukuu kuristendan yimanban. Kuned God yaambed eso andime.
5 Kedi, keye weng kee anamaa, yiribman yemoon bi ye inamen kuu God
kankubune yiribman kankooni ye inamen kowe, kwamunedaniib nenem
kamidaniib anon dowomkim yaa doberemoon areb kamidaniib kuu, Keresu
yoom God yoom yi oonimbon aom kuu kwamimaibdan korem kuu yi
yumboniibban. 6 Yiib kuu korondaiwe, karub yenambed idiibban ye weng
yaambed birandaib, amborom kuu God yaa wunesaridan kuu kwamenabi-
maib kumbed ye arud darewoob kuu yi yaa minimaan kowe. 7 Kwanikob, yi
yoom daboknaib.

8 Kedi, anuk kuu yiib kuu kumun aom dobiriwen kumban, kibikee yiib
kuu Yariman yaambed nambiriyiib keriwen kowe, nambiri ye dana areb
kwane dobirime, 9 amborom kuu nambiri ye yob irimaan kuu amun amu-
niib yorokmoyiib anamiib korem kui. 10 Kwane, Yariman kubimaan ye
inamen kuu onme awinime. 11 Kwane, idiib kerimokban ye deme kumun
aom kuu yiiwiib kuyaom ma dabokne ambangkaib. Kumban nambiri
yaa korokbendime. 12 Kedi, wunesaridanbed biknimbon aombed komo
ambangkimaib yaa dian dakmi kuu karak bobni yeman. 13 Kuned komo
komo ambangkimaib kuu nambiri yaa korokbaniib kuu dian keraneen,
14 amborom kuu nambiri kuu ben dian keri yeman kowe. Kwanekob, ke
kwamune yedmoon kei,

“O unukudbob, dembe,
bobnewen yiri kuu dembebko,
Keresumbed eb niindem aom nambiri yurok.” andoon.

15 Kwanekob, yiib dobiri yaa kuu korobe kaadkerime, meeni kangdom
kerindodan areb keraib, meeni kangdomdan areb kerenib, 16 derekmana
aron korem kembed ongmendime, amborom kuu kibikee aron arewa
yaambed doruub kowe. 17 Kwani kowe, inameniibbandan areb keraib,
Yariman ye meeni dowaken kaadkerime. 18 Ok arewa anibka awarak yaun,
kumbed monmari inamen arewa yaa nenwananeen kowe. Korondibko,
Kingkinbed ibendok. 19 Kwane, Buk Yook ye wengiib kurikuri yook ye
wengiib kumbed neman daanoon daanoon kamenib, Yariman yaa yook
wingkanabe yiib niindem aombed kubi yurin ongmenib, 20 aron korem
Yariman Yesu Keresu yaningko yaambed Ambe God yaa kumkam korem ye
dowad eso andime. 21 Keresu yaningko kankoonimaib kumbed yiibkareb
neman kankubune yena yi dabderem aom doboroon neman kankubune
yena yi dabderem aom doboroon kamime.

Nima Awadmiwendan Yoom Yi Karuwa Yoom

22 Nima awadmiwendan, yiib kuu kankubune Yariman ye dabderem aom
dobirimaib areb, kankubune yiib karub yi dabderem aom kwane dobirime,
23 amborom kuu Keresu kuu anam andiwendan yi korok areb, karub kuu
ye wonong yaa kuu yembed korok kowe. Keresu kuu anam andiwendan yi
Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub, kwane yi kuu ye id areb. 24 Kwane,
anam andiwendan kuu kankubune Keresu ye dabderem aom dobirimaib
areb, nima kangkon kiwaan korem yaambed kankubune yi karub yi dab-
derem aom dobirime.

25 Karub awadmiwendan, yiib kangkon yiib nima yaa mimyob dowaken
keendime. Keresu areb kerime. Ye kuu anam andiwendan yaa mimyob
dowaken keendekore, yi dowad bobnoon. 26 Kuye dowad kuu ye weng
yaambed okbed ogende arene karadmo kerime ande ongmendi yemaniib,

27 kwane demkoronmo kere karadmo kere ambarakmiyiib kii ande ded-
mone daandiyiibban kerime andoon kumbed nambiriyiib keriwendan ben
ye kerebiri ari yekareb mini yemaniib kui. 28 Kwamune areb kumbed
karub kuu yi id yaa mimyob dowaken kowimaib kwane yi nima yaa
mimyob dowaken keendime. Karub kanembed ye wonong yaa mimyob
dowaken keendimaan kuu yekareb yemeren mimyob dowaken kowimaan
kii. 29 Kedi, karub maa ye id kuu yekareb yemeren ma arud wandimokban,
yeka yemeren bangkanemberene oonimaan. Kukuu Keresumbed ye anam
andiwendan yaa kwanimaan kwamune, 30 amborom kuu nub kuu ye id yaa
daboknuwendan kowe. 31 God Ye Weng aom kuu, “Keye dowadbed karub
kuu awodki awaan domonde ye wonong yaa daboknaneen, daboknaneena
yi ayoob kuu id mimo keraniib.” ande wongkoon. 32 Biknoon keye weng id
kuu inamen darewoob, kukuu Keresu yoom ye anam andiwendan yoom yaa
ande dakmiin.
33 Kwani kowe, yiib mimim kuu yiib nima yaa mimyob dowaken
keendime, yiibkareb yiib yaa mimyob dowaken kowimaib kwamune. Nima
kangkon yi karub yaa karub amun andime.

6

Dana Meed Yoom Arian Yoom

1 Dana, Yariman yaambed ambe ena yi wengiib wengambere awinime.
Kwananiib kumbed yimin. 2 God Ye Weng aom kuu, “Ambe ena yi weng
wengambere awandime.” ande wongkoon. Kekee amob weng ibduruk
weng kundukiib kii. Weng kunduk kuu kei, 3 “Kwananiib kumbed yiib
yaa kuu yiminmo keraneene okad ari kuu aron doboob kube dobaraniib.”
ande wongkoon. 4 Ambeya, yiib dana yaa kuu norin wengbed daandaiwe
arud wandaib, koronde benmene Yariman ye weng yaambed dobiri amun
korokbenib kedmengkandime.

Dabderem Yiri Dobere No Deme Awinembiridan Yoom Korok Korok Yoom

5 Yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan, yiib kangkodan
okad yiri doriib yi weng yaa kuu Keresu ye weng wengambirimaib areb
kwane uniyiibbed ne kangkoman kuu amun andiyiib aadidmiyiibban ye
inameniib kwane yi weng wengamberendime. 6 Kangkodan yi indob ari
kumbedmo amun ambangkubko nub yaa kerengkandime ande meenaib,
Keresu ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaib areb kere God
ye dowaken yaambed yiib kuu dowakeniib kere deme kuu aron korem
amunmo ambangkime. 7 Karub yi deme awini arebban, Yariman ye deme
awini areb kere yiib inamen korembed ambangkime, 8 amborom kuu yi-
ibkaad karub maa ye dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub
o yekareb oonoonman kuu komo komo amun kamoon kuu Yarimanbed
kakman konaneen kowe.
9 Kangkodan, yiib kangkon yiib dabderem yiri dobere no deme awinem-
biridan yaa kuu kwamune arebmo kerundime. Yanuub andi ye weng yi yaa
daandaib, yiib kuu yiibkaad, yiib yoom yi yoom ibmo yiib Yariman kuu Ewen
ari doreen kowe. Kwane, ye kuu ogoodmo yena yaamo benkoone yena yaa
kankubunimokban, anammo wengyundimaan.

Ana Nangmi Ye Yiribman Godbed Bangkandoon

10 Weng yeenbon kuu kei, Yariman yaa ben dabokne aromnenib
yaromkono darewoob aombed dobirime. 11 Ana nangmi ye yiribman
Godbed bangkandoon kuu korem ben deebime. Kwananiib kumbed Seten
ye birandi yaa kuu aromne kangdommo dobaraniib. 12 Nubbed ke nangbaub

kee nimakarub yaamban, aromkonodan arewa yaayiib kumun ye okad
kiri ye aromkonodan yaayiib awad arewa ambid aom doriibdaniib yaa
nangbaub. 13 Kwani kowe, ana nangmi ye yiribman Godbed bangkandoon
kuu korem ben deebime. Kwananiib kumbed arewa aron mananuun ari
kuu kirokmonaibban, kangdommo dobaraniib. Yiib kuu kwane ambangke
dowan kerekorib kangdommo dobaraniib kii.
14 Kangdommo dobirime, anam anam ye kobaiknongbed koborom yaa
awanewande barenib, yorokmo ye yirimiib deebenib, 15 yon yiri kuu yonkad
areb yewenub ye weng amun yaambed nekwe dobiri yeman kuu deebenib
kwamune dobirime. 16 Korem keyaa dabokni yeman kuu anam andi ye
kombembed bime, kuyiib kumbed arewaman ye ana amot yumbuyiib
menebaneen kuu korem kumungkaniib. 17 Godbed bindaneen andi ye
topi deebenib Kingkin ye kerewang kuu bime. Kuye kerewang kuu God
ye weng kii. 18 Kwane, derekmana aron korem ari kuu Kingkin yaambed
kurikuri maa maa koremiib kame yedmime. Kee yiib inamen aom kowenib
kerekberenmo doberenib, God ye karadmodan korem yi dowad kurikuri
kamendembirime.
19 Kwane, ne yaayiib kurikuri keribko, aron kunayambed ne mongkod
daande dakmaniin kuu weng bangkawoko anuk biknoon ye weng amun
kuu uniyiibban dianmo dakma. 20 Kuye weng ye dowad ne kuu korok ye
weng daandi ye karub areb keraan kumbed ne dingki ayoob yaa kuu seinbed
yerengkiwen. Kee kwanaked yimin kowe, kurikuri kamibko uniyiibban
dakma.

Kubendi Weng

21 Kuristen angkodmi anam Yariman ye deme yaa ma korondindo no awini
ye karub Taikaikus, yembed ne kuu komarewa doroni komo komo kamiin
ye weng korem kuu daandaneene yiiwiib yiibkaadkeraniib. 22 Keye dowad
kembed ye kuu yiib yaa nenkowaane monoon kuu, nubbed komarewa
doruub kuyaa kuu yiibkaadkerenib, kwane yembed yiib yaa kubiyiibbed
ongkandi yeman.
23 Kuristen angkodmia yaa yewenub keroko mimyob dowaken anam
andiyiib kuu Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoombed bangkandime.
24 Nub Yariman Yesu Keresu yaa mimyob dowaken kowimaib ma korondiyi-
ibbandan kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yi korem yaa
kwanemo angkimborok.

Filipaidan
Poolbed Filipaidan Yaa Kerek Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu ibduruk awinenenib kangdod dowad Rom yaa nen winiiwe doreena, Filipaidanbed ye yaa komo dowan keroon yaa awaneniwen kowe, kerek kee yi yaa eso ande wongkoon. Kwane, wongkoon kuu: 1. Ye yobdood aron aom doreen kaadkerime andi ye wengiib, 2. Komo komo menebaneen kuu kangdommo doberembirime andi ye wengiib, 3. Yesu areb kerenib inamen mimo kerime andi ye wengiib, 4. Timoti yoom Epafrodaitus yoom yi kuu karub amun andi ye wengiib, 5. Dudi kedmengkandidan menebiib kuu wunekarime andi ye wengiib kui. Filipai kuu siti darewoob kadwandimbon, Masedonia aom kuu. Wongkoon ye weeb kuu AD 61 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Filipaidan Yi Dowad Kurikuriyiib Eso Andoon (1:3-11)
3. Pool Komarewa Doreen Ye Weng (1:12-26)
4. Kekamune Dobirime Ande Ongkandi Weng (1:27—2:18)
5. Pool Yoom Dabokne Weng Amun Ye Deme Awinimaibdan Ayoob Yi Dowad Daandoon (2:19-30)
6. Abdon Unitab Kedmengkandidan Yaa Kaadkerime Andi Ye Weng (3:1—4:1)
7. Ongkandi Wengiib Eso Andi Wengiib Yeenbon Kubendi Wengiib (4:2-23)

1 Nub kuu Pool yoom Timoti yoom, Yesu Keresu ye demedan kui.
Yesu Keresu yaa dabokniwen kumbed karadmo keriwendan Filipai aom doriib, yiib yaa kerek kee keenduub, anam andiwendan yaa oonidaniib anam andiwendan awandidaniib yaa kangkon.
2 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa bangkandime.

Yi Kurikuri Anam Andiwendan Yi Dowad

3 Yiib dowadiib meenmendimain ye aron mimim kuu ne God yaa eso andimain. 4 Yiib korem ye dowad ne kurikuri kerimain korem aom kuu kubiyiibbed kurikuri kerundimain, 5 amborom kuu yiib kuu ibduruk weng amun wengambere awine kandiwen yaronbed mene kibikee yiib kuu weng amun ye dowad dabokne awandimaib kowe. 6 Ne kuu keyiib kembed arud-konoyiib keraan kuu God yembed deme amun yiib niindem aom andowe ambangkoon kuu, ambangkembaraneene wene Yesu Keresu mananeen yaron keraneen arimbed ambangke dowan keraneen.
7 Yiib korem kuu ne mimyob aom ben amukderebaan kowe, yiib dowad kamune meenaan kuu inamen yorokmo kii. Amborom kuu ne kuu wii aom kaaniiwe doriin o weng amun ye dowad koromone inande dakmiyiib anammo korokbendiyiib doriin kuu, yiib korem kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ne yoom ibmo kanduwen. 8 God kuu ne yaa kereweenkob dakmaan kowe anammombed yiib yaa daandaan, ne kuu Yesu Keresu ye mimyob aombed yiib yaa mimyob kowaan kii.
9 Kwane, nembed kurikuri kerundaan kukei. Yiib mimyob dowaken keendi kuu kaadkeriyiib wengyundi ye inameniib kuyiib yemoon kere

wonok. 10 Kuyiib kumbed kiwaan amunmo kai kuu kuna kuu wedme kaadkerenib inamen karadmoyiib kerenib ambarakmiyiib kii ande dedmone daandiyiibban keribko wene Keresu yaron kerok andid. 11 Kwane kuyiib kumbed yorokmo dobiri ye yob Yesu Keresu yaambed monoon kuu yiib niindem aom ire wene yewudmo kerok. Kwamune keraniib kuu God yaa nambiriyiib kubiyiib kerunaniib.

Pool Kuu Dabab Kandoon Kumbed Yesu Ye Weng Amun Derendaroon

12 Angkodmia, kibireb kee ne dowaken yiibkaadkerime andid, komo ne yaa keroon kuu anam kuu awandoone weng amun derendaroon. 13 Ne yaa keyiib kee kwanoon kumbed ne kuu Yesu Keresu ye dowad wii aom nen kaaniwen kuu, Saesaa ye ana nangmidan ye oonimaibdan koremiib yena koremiib wedme yikaadkeriwen. 14 Ne wii aom nen kaaniwen kumbed angkodmia yemoon kuu Yariman yaambed arudkono darewoob kere wenenib, uniyiibban God ye weng dakmenabiib kii.

15 Anam kuu karub yena Yesu ye weng dakmiib kuu yi wungkandiyiibbed, Pool burudande korok kerem ande weng amun dakmiwen. Kumban yena kuu inamen amun yaambed Yesu ye weng dakmiib. 16 Kuye inamen amun yaambed dakmiibdan kuu ne kuu weng amun koromone inande dakmi dowad keyaa nenkowoon yikaadkeriwen kowe, mimyob dowakenbed kwane dakmiib. 17 Kuye inamen arewa yaambed dakmiibdan kuu yimbedmo yidin dudi ye inamenbed dakmiib, inamen yorokmombedban. Yi meeni kuu Pool kuu wii aom doreen kumbed Yesu ye weng kwamune dakmubko yenambed arud wande ye yaa dabab konime andiwed. 18 Kumban inamen arewa yaambed o inamen amun yaambed weng amun dakmi kuu meeni darewoob yemanban. Meeni darewoob kukei, kiwaan korembed Keresu ye weng dakmenabi. Kwamune kamiib kowe ne kubiin.

Yesu Ye Dowad Dobiri

Ee, ne kuu kwane kubembaraniin, 19 amborom kuu nekaadkeraan yiib kurikuriyiib Yesu Keresu ye Kingkin ye awawiyiib kuyaambed ne yaa kwanoon kumbed wii aom doriin ye dabab keyaa dudberewaneen kowe. 20 Ne kuu dowaken darewoowiib meenmoni kereniin kuu dakmaniin kuu ma karak bobnainban. Kukuu meenmoni kereniin kuu aron koremiib angkon kibirebyayiib arudkono yimin kereni, wad dobaraniin kumbed o bobnaniin kumbed komo kamaniin yaambed Keresu yaningko kankoonaniin kii. 21 Amborom kuu ne meeni kuu wad dobiri kuu Yesu yaa nambiri koni yeman, bobni kuu kiri dobiri burudandi yeman kowe. 22 Kumban ne kuu okad kiri kwane dobaraniin kuu idiib iri ye deme awinaniin. Kowe ne dowaken darewoob kuu kuna, bobni dee, wad dobiri dee? Nekaadbanoo! 23 Ne kuu inamen ayoob kembed andokboon. Keyaa domonde Keresuyiib yaa wanande meenaan kuu inamen amun kai, inamen maa arebban, 24 kumban inamen anam kuu yiib dowad okad kiri wad doriin. 25 Kuyaa ne mimyob nanduwoon kowe, kwane dobaraniin ande nekaadkeraan. Ne kwane yiib korem yoom dobere wananuub kuu, yiib anam andi yaa kubiyiib inamen amun darewoob keriyiib dukmone awandi ye dowadbed. 26 Kwane, yiiwiib yaa ne angkon mananiin kumbed yiib Yesu Keresu yaa kubi kuu darewoob keraniib ne dowad.

27 Ma, Yesu Keresu ye weng amun ye kerekmen yaambed yiibka oone dobirime. Kwananiib kuu, yiib yaa kuu meneni wedmendaniin o manainban no dobereni wengambaraniin kuu, nekaadkeraniin yiib inamen mimombed kangdommo doberembere meeni mimombed weng amun ye

anam andi ye dowad bamdaane ambangkenib, 28 yiib yaa bon keriwendan yaa ma uniyiibban doberembaraniib kii. Yiibbed kwananiib kuu yi kuu monmaraneen kumban yiib kuu bobni yaa burudande bindaneen ye wedme korokbi yeman keraniib. Kuye dowad kuu Godbed kwananeen kii. 29 Amborom kuu Keresu ye dowad yiib yaa kondoon kuu ye yaa anam andi ye inamenmomban, ye dowad yenbandi ye durud yewed kandi ye inamen kangkon yiib yaa kondoon kowe. 30 Komoyiibkob, yiib kuu nembed kande bamdaanaane wedmewiwen kwane kuye kerekmen ibmo kuyaa yiib kwangkon bamdaaniib kowe. Kwane kibireb kee yiib wengambiriwen kuu ne kuyaa dowan kerindo, kwane bamdaane doriin.

2

Yesu Yekareb Kankubunoon Areb Kuye Kumun Ingkime

1 Kwane, yiib kuu Yesu yaa iniwen kumbed yiib niindem aom kuu aromnenib, ye mimyob dowaken yaambed yiib mimyob wandi kankubune kubenib, Kingkin Karadmo yaa mene dabokne yonendenib, mimyob keendiyiib keriwen kowe, 2 inamen ibmo kerime, mimyob konoon konoon mimo kerime, kingkin ye kerekmen yaambed mimo kerime, meeni mimo kerime, kui. Kwananiib kuu ne kubi dowaken yiminmo keraneen. 3 Komo komo ambangkandamiib kuu kirim ye inamen yaambed keraib o inameniibban ye kerengkan yaambed keraib. Kumban yiibka kankubune yirimbed kerenib, yena yi aningko benkoobime. 4 Yiib mimim korem kuu yeka ebka eb dowaken yaamo awinembaraab. Karub yena yi dowaken kerekmen yaayiib awine kandunde.

5 Yiib meeni inamen kuu Yesu Keresu ye meeni inamen areb kerime. Ye meeni inamen kuu kei.

6 Ye kuu, God komarewa kuu, ye kuu ibmo,
kumban kuye aromkono kuyaamo kwane awine doberembara andindo.
7 Kwane, yeka ye yumbon kan angka kowene,
karub kere karub maa ye dabderem yiri dobere deme awinidan areb ibonmo keroon.
8 Karub kerene yekareb kankubune yiri kerene,
God yaamo wengambere awine kande wene bobnoon.
Kwane wene at ming arimbed bobnoon kii!
9 Kwana kowe, Godbed Keresu kuu yumbon korem burudandoon ye yumbon arimbed nendune kowene,
aningko korem burudandoon ye aningko darewoob arimbed konoon.
10 Kwanoon kumbed ambid aridaniib okad yiridaniib dukniwendaniib kuu yi korem kuu Yesu yaningko ye dowad bumangkenib,
11 yi korem kuu Yesu Keresu kuu Yariman andaniib.
Kwananiib kumbed Ambe God yaa nambiri konaniib.

God Ye Nambirimbed Mindong Areb Yurime

12 Nangkodmia, kukuu kwamune kowe, ne yiib yoom dobaraan kuye aron kuu yiib kuu God yaa wengambere awine doberembiriwen, kumban kibikee ne yiib yoom dorokban kumban kuye inamen darewoob arimbed kere wengambere awine doriib kii. Kowe, kwamune ambangke wene Godbed burudande bindi ye inamen ibmo kere uniyiib kiringmiyiibbed kwane awine ambangkembirime. 13 Yiib kwanimaib amborom kuu Godbed yiib aom ambangkimaan, ye inamen amun ye kerekmen yaambed kinenib ambangkime andi ye dowad kowe.

14 Komo komo ambangkandamiib kuu mungkubmangkawiibban weng-
biriyiibban kumbed ambangkime. 15-16 Kwana kumbed yiib kuu okad kiri
unitab inamen miin arewadan kuyaom dobaraniib kuu, ambarakmiyiib kii
ande dedmone daandiyiibban karadmo kere God ye meed ambarakmiyiib-
ban kere dobaraniib. Kwamenib wadkeri weng yi yaa kondaniib kumbed
mindong ambid ari yuudkanaan areb kwane yuraniib. Yiib kwananiib
kuu Keresu ye aron arimbed kerengkanbed yedmaniin, “Kwamune keriwen
kowe nembed God ye deme ambangkaan kuu idiibban kerindo, idiib keroon
kii.” andaniin.
17 Yiib anam andi kumbed God yaa munob koni yeman areb konimaib
kuu kuye animari kuu durud yewed kandaan kumbed ne wadkeri kuu ok
amun God yaa koni dowad ondukne wenemoon keraan kumban, kuyaa kuu
dowakeniib kereni yiib korem ye kubi kuu ne yoom kubaan kii. 18 Kowe,
yiibka kwangkon kuyaa kubenib ne kubi kuu yiib yoom kubime.

Timoti Yoom Epafrodaitus Yoom

19 Yariman Yesu ye dowaken keraneen kuu, nembed Timoti kuu kibirebya
yiiwiib yaa nenkowaniin. Kwananiin kumbed yiib weng kuu keewaneene
wengambereni kubaniin. 20 Nembed meenimain areb ye kuu ibmo, yiib
dobiri anammo awandi ye karub kuu yembedmo, nembed karub maa kuye
dowad ma wedmenindo. 21 Amborom kuu kuristen angkodmia korem
yena kuu yeka yeka yi dobiri yaamo meendobimaib, Yesu Keresu ye meeni
dowaken ye deme yaamban kowe. 22 Kumban Timoti kuu ne yoom kuu
dana mingkimbed awodki yaa awanenimaan areb ibonmo Yesu ye weng
amun ye deme ambangkimaub kumbed korokboone yiibkaadkeriwen ye
kuu karub amun. 23 Kwani kowe, ne dowaken kuu yimbed dudberewaniib
o komo keruwaniiwe wedmaniin kuu erebnarimban Timoti kuu yiiwiib
yaa nenkowaniin andid. 24 Ne kuu Yariman yaambed keyiib kembed arud-
konoyiib keraan kuu aron dukmen arimbed yiiwiib yaa nekayiib mananiin.
25 Kumban Epafrodaitus yiiwiib yaa ikakman nenkowaniin ande
meenaan. Ye kuu ne kuristen angkodmi, ne yoom deme ibmo
ambangkuwenman, ibmo Yesu ye ana nangmuwenman, yiibbed yiib
wengiib nenkowiiwe ne dobiri dowad awawok monoonman, ye kuu
nembed meenaan kuu yiiwiib yaa ikakman nenkowaniin kumbedmo
yimin. 26 Amborom kuu ye kuu yiib yaa mimyob inamen darewoob
keendekore, anikad keroon yiib wengambiriwen kuyaa meeni darewoob
kere kubiyiibban keroon kowe. 27 Anamaa, ye anikad kerunoon kuu bobnok
andoon. Kumban Godbed ye yaa mimyob keenoone amun keroon. Godbed
kwanoon kuu ye yaamomban, ne kuu Epafrodaitus bobnok andoon yaa
meendobi darewoob keraan kowe ne yaa kwangkon mimyob keewoon,
kubiyiibban ye mimyob yenayiib ne kandain ye dowadbed. 28 Kwanikob, ne
dowaken ariyiib keraan kuu ye kuu nenkowako yiiwiib yaa monok andid.
Kwani kowe, ye wedmenaniib kuu yiib kubaniiwe ne meendobembiri kuu
kankubunaneen. 29 Yariman yaningko yaambed kubi darewoowiibbed ye
kuu kubenime. Karub Epafrodaitus areb kwamunedan kuu yiib wedmaniib
kuu yi aningko kankoonime. 30 Amborom kuu yiibbed yiib awawi ne yaa
kawi yiminban kumbed Epafrodaitus yeka ye wadkeri kawe awawoon kuu
Yesu ye deme dowadbed ye bobnok andoon kowe.

3

Yorokmo Dobiri Anam

1 Nangkodmia, meeni maa kuu kei. Yariman yaambed kubembirime.
Weng keyiib kee yiib yaa ikakman wongke keendaan kuu yobdoodbanaa,
kukuu yiib yaa kombaraib ande koromone awandi dowad. 2 Anon arewa
arebdan yaa yiibkaadkerundime. Yi kuu miin arewa kamimaibdan, yi kuu
id yaa yom nadme monmadmidan kui! 3 Yimbedban, nub kei nub kembed
kad wanabi ye inamen ye weng id anam kanduwen. Inamen ye weng
id anam kee, God ye Kingkin yaambed God yaningko kankoonenub, Yesu
Keresu yaa nambiri konimaub, nub kangkon karubbed komo kamimaib yaa
ma kangdom kerindo kii.

4 Karubbed komo kamimaib yaa kangdom keraniin kuu yimin, ye idiib
kowe, kumban ne kuu kwanindo. Kanembed “Karubbed komo kamimaib
yaa kangdom keraniin, ye idiib kowe.” andoka kuyaa meene. Kedi, ye yaa
burudande id yemoon keraan. Id yemoon kuu kei, 5 ne kuu wooneenbed
wene aron kaning kaningiib arimbed ne kad wandoon, angkon ne kuu Is-
raeldan ye karub, angkon ne kuu Benjamin ye amyenimbonman, angkon ne
awoya anuk yiri kuu Hibrudanmo, angkon Yuudan yi amob awini ye kerek-
menbed kuu ne kuu Farisiman kere kuye amob awinimo keraan, 6 angkon
Yuudan yi amob naawonmo awini ye kerekmenbed kuu ne kuu Yesu yaa
anam andiwendan yenbande durud yewed kondaan, angkon Yuudan yi
amob yaambed yorokmo dobiri ye kerekmenbed awinimo keraan kowe ne
yaa kuu karub maambed ambarakmiyiib kii ande dedmone daandimokban,
kukuu ne kei, kurin kuu.

7 Kumban, kekee kwana awene areb anuk komo komo naningko darewoob
keri yeman korem kuu, kibikee Yesu Keresu ye dowad amonombe benki-
ranme bikni yeman andaan. 8 Keyiib kembedmomban, nembed komo komo
yaambed awinaan korem kuu ben kiranme bikni yeman ande meenaan, am-
borom kuu kuye kumkam kuu yirimo, ne Yariman Yesu Keresu kaadkeruni
kuu korem yaa burudandoon arimombed kowe. Ye dowadbed ne kumkam
korem kuu kan bikderebe dowan keroon. Kumkam kuyaa kuu morokmorok
andaan kumbed Keresu ye karub kere amun amun kandeni, 9 ye ibmo
kereni, yorokmo kerundi kuu nembed Yuudan yi amob awinimbed kerain
andeni, yorokmo kerundi kuu God yaambed Keresu yaa anam andimbed
kera andid. 10 Ne dowaken kuu Keresuyiib ye bobnoon yiri ika demboon
ye aromkonoyiib ye durud yewed kandoon kuyaa dabokne yonendiyiib
yaa kaadkerandid. Ye bobnoon kwane ne kwangkon kwamune kerandid.
11 Kuye dowad kuu ne kuu bobni yaambed nenkoone wadkeri kawaneen
andid.

Korondiyiibban Dedmone Wini

12 Kumban ne kuu kuye inamen korem kuu bindo, mogeed, kwamune areb
kuu ne yaa kuu demkoronmo yiminmo ongmindo, mogeed. Kuned Yesu
Keresumbed ne awine ye areb keruni ye inamen kuu nembed awinande
dedmone weniin. 13 Angkodmia, kuye inamen korem awinindo, mogeed
andaan. Kumban mimo kumbedmo ambangkain kuu, anuk yiri komo
komo keroon kuu nonondandekori, aman ari yeman yaa kuu naawonmo
koromone ninabiin kuu, 14 Godbed Yesu Keresu yaambed ne yaa Ewen ari
wini ye kiwaan daane baande yedmoon kowe, kabaanderi ye karub areb
wadkeri aron korem ye trofi kandi dowad dedmoneni kabaaniin.

15 Kwane, kingkin kerekmen yaambed nub kainuwendan korem kuu
daandaan kuye inamen yaambed awine doberembirime. Kumban yiib yena
kuu yiib inamen kuu kimyen keraneen kuu, Godbed yiib yaa ongme ben

dianmo keraneen. 16 Kuned, Yesu ye kiwaan wene kaadkere dowan keruwen
kuyaambed kwane awine doberem.
17 Angkodmia, nimakarub yena yi yoom daboknenib ne kumun yaambed
ine dodkanmo minime. Kwane, dobiri amun yiib yaa kedmengkanduwen
kuye kerekmen yaambed doriibdan kuu wedme yi areb kerime. 18 Kumban
yemoon yi dobiri kerekmen kumbed Keresu ye at ming arimbed bobnoon ye
inamen yaa bondan areb kere doriib kii. Keyiib kee aron yemoon anukbed
yiib yaa daandaan kumban, kibikee inok wani yiib yaa ikakman yedmaan
kii. 19 Yi kuu Godbed monmari ye kiwaan kinoon yaa weniib. Yi id ye
dowaken kuu yi god keriwen. Yi kerengkan inamen kuu yi yidbobni yeman.
Yi kuu okad yiri ye inamen kuyaamo meenimaib.
20 Kumban nub aningko kuu Ewen aombed angkeen. Kwane, nub kuu
kuyaambed menene Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub yaa kuu dowaken
darewoowiibbed meedmuub kii, kuu Yariman Yesu Keresu. 21 Ye kuu korem
be ye dabderem yiri nongkobi ye aromkonombed kuu, nub id okad yiri
yeman kuu nengkidme ye id nambiriyiib areb ongmendaneen.

4

1 Kwani kowe, ne mimyob keendaan ye angkodmia, yiib kuu Yariman keye
kiwaan yaambed kangdommo doberembirime. Yiib yaa kuu ne mimyob
angkeen. Yiib kuu ne kubi yeman, yiib kuu nembed deme awinaan ye
kakman areb keriwen kii.

Andemendi Weng

2 Euwodia yoom Sintike yoom nembed ke andemende yedmendaan kei,
yiib kuu Yariman ye nima kowe inamen mimo kerime. 3 Ee, ne angkodmi,
anam deme ibonmo awinewenman, eb yaa ke yedmebdaan kei, kwane ibmo
God ye weng amun ye deme yobdood ninabe ambangkuwen ye nima ayoob
keyiib Klemeniib deme ibmo awinuwendan korem yenayiib yaa awande. Yi
aningko kuu wadkeri aron korem ye buk aom angkeen.
4 Yiib kuu Yariman yaa kubembirime. Ne angkon ikakman yedmaan,
kubembirime! 5 Yiib ingmiyiibban nangkemmo dobiribko nimakarub ko-
rem kuyaa wedmime. Yariman kuu dia doreen kowe. 6 Komo komo
yaa kuu ma nindorok kere meenmembaraib. Kumban meeni korem ye
dowadbed kurikuri kere eso andiyiib God yaa kaamonime. 7 Kwananiib kuu,
nimakarub yi inamen kaadkeri korem burudandoon ye yewenub Godbed
bangkandimaan kuu, Yesu Keresu yaambed yiib niindem aomiib inamen
aomiib kuu oone awandaneen.
8 Angkodmia, yeenbon weng kei, yiib inamen aom kuu inamen yim-
inmo keyiib kankooni ye inamen keyiib kembed ben nongkobime, inamen
anammoyiib korem burudandoon arimo ye inameniib inamen yorokmoyiib
inamen karadmoyiib kubi dowaken kerundi ye inameniib meeni amun andi
ye inameniib kuu meendobe awine kandime. 9 Komo kedmengkandaane
yiibkaadkeriwen o komo ne yaambed biwen o komo ne yaambed wengam-
biriwen o komo nembed kamaan kuu wedmiwen kuu kuyiib kumbed awine
kande ambangkembirime. Kwananiib kuu yewenub kondi ye God kuu yiib
yaa dobaraneen kii.

Eso Yi Munob Kondiwen Dowad

10 Ne kuu Yariman yaambed kubi darewoob keraan, amborom kuu yiib
kuu aron doboob anuk kuu no dobiriwen kumban, kibireb inamen yeweb
keende ne awawi dowad ongmiwen. Anam kuu yiib kuu ne yaa meenimaib
kumban, ne awawi kiwaan ma wedmindo. 11 Keye weng yedmaan kuu komo

ne yaa dowan kuu awawime andi dowadban, amborom kuu komo yobdood menebaneen o menebaanbanka yimin ande dobiri kuu nekaadkeraan kowe.
12 Barangiibban ye dobiri nekaad, yiribman yemoon ye dobiri kangkon nekaad. Yiminmo ani ye dobiri o mungimo ye dobiri, o yiribman yemoon ye dobiri o barangiibban ye dobiri, kwamune areb kuu kiwaan korem yaambed animan o yiribman o komo komo yaa ma meenimokban yiminmo doriin andi ye kiwaan kuu nekaadkeraan. 13 Kukuu ne kuu aromkono kawimaan ye Yariman Yesu yaambed inamen korem yiminmo kere ambangkimain kii.
14 Kwamune kuned, ne dabab kande doriin aom kuu yiibbed awawimaib kuu amun. 15 Filipaidan, yiibka yiibkaadkeriwen kuu, ambibkin Masedonia domonde angkaneni mene ibduruk aronbed God ye weng kanyare daandaan kuu, koniyiib kandiyiib kerekmen yaa kuu anam andiwendan yena kuu ne yaa ma awawindo, yiibbedmo ne yaa awawiwen. 16 Kedi, Tesalonaika aom dobaraan kuu, komo ne yaa kuu dowan kuu yiibbed ika ika awawe ben bangkawiwen. 17 Kumban ke daandaan kee nembed munob bangkawime andi ye dowadban, kukuu Ewen arimbed yiib kakman angkeen yaa kuu iniyiib ari nongkobok andi dowad kui. 18 Kwane, yiibbed ne yaa munob bangkawiwen ye yiribman kuu Epafrodaitusbed be monoon kowe, ne kuu yiribman korem baan kumbed yiminmo kerekori ariyiib baan. Yiibbed bangkawiwen kuu baeb amun yeman ye munob koni yeman areb, God yaa konibka yimin ande kubi yeman kii. 19 Kwana kowe, komo yiib yaa dowan kuu ne Godbed bangkandaneen, Yesu Keresu yoom dabokniwen kumbed God ye amun kerundi nambiriyiib ye kerekmen yaambed bangkandaneen kii.
20 Nub Ambe God yaa kuu nambiri konok, aron korem korem. Anam kwanok.

Yeenbon Weng

21 Yesu Keresu ye karadmodan yaa kubendi weng kerundime. Angkodmia yi ne yoom doruub kumbed kubendi weng yiib yaa keendiib kii.
22 Karadmodan korem kuu kubendi weng yiib yaa keendiib kii, karadmodan Saesaa ye boyambib kwaab aom doriib kwangkon yi inamen koremiib kubendi weng yiib yaa keendiib kii.
23 Kowe, kwane Yariman Yesu Keresu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu kwamune yiib kingkin yaayiib ibmo awandok.

Kolosedan
Poolbed Kolosedan Yaa Kerek Wongke Keendoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Dudi kedmengkandi kuu Kolose aom meneboon kowe, Pool kuu kerek kee Rom yaambed wongkoon. Dudi kedmengkandi kuu: 1. Awinaab, anaab, dedmonaab andi ye amowamowiib, 2. Engyus kuu ari Yesu arebban ande kedmengkandiyiib, 3. Biknoon ye weng kanduwen andiyiib, 4. Okad yiri ye meeni kangdomiib kui. Kowe, Poolbed weng anammo Kolosedan yaa kedmengkande wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Kolosedan Yi Dowad Eso Ande Kurikuri Kami Ye Weng (1:3-14)
3. Keresu Kuu Korem Burudande Arimbed Anam (1:15-23)
4. Pool Anam Andiwendan Yi Dowad Deme Awinoon Ye Weng (1:24—2:7)
5. Nub Kuu Okad Yiri Ye Amowamob Yaa Kuu Keresumbed Dudboroone Obonmo Keruwen Ye Weng (2:8-23)
6. Karadmo Dobiri Kerekmen (3:1—4:6)
7. Yeenbon Kubendi Weng (4:7-18)

1 Pool, ne kuu God ye dowaken yaambed Yesu Keresumbed kinoona ye
apaso keraan nub kuristen angkodmi Timoti yoom.
2 Ma korondiyiibban Keresu yaa anam andimo doberembirimaib karad-
modan Kolose aom doriib, yiib yaa kerek kee keenduub.
Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu
nuwambe God yaambed yiib yaa bangkandok.

Yi Kurikuri Anam Andiwendan Yi Dowad

3 Nub kuu yiib dowad nub Yariman Yesu Keresu ye Ambe God yaa kurikuri
kerembirimaub kuu ye yaa eso andimaub, 4 amborom kuu Yesu Keresu yaa
yiib anam andiyiib God ye karadmodan korem yaa yiib mimyob dowaken
keendiyiib wengamburuwen kowe. 5 Anam anam ye weng, weng amun
kui, kuu yiib yaa ibduruk monoon kuu Godbed Ewen arimbed komarewa
kamaneen anam andidan yi dowad kuu yiib wengambiriwen. Kowe, yiib
anam andiyiib mimyob dowakeniib kuu kuye weng yaambed demboon.
Kuye weng kunduk kuu, yiib kuu anam kandanuub ande meedmiib kii.
6 Okad yimin yimin korem kuyaom kuu weng amun kee monoon areb kuu
kwane yiib yaa monoon kii. Kwane, weng amun kee yiib kumaom kuu idiib
irimaan, kwane kawiib yeederebene kainderebimaan. Okad yimin yimin
korem kuyaom kuu kwamunemo kamimaan. Kukuu yiib kuu weng amun
kee aron ibduruk arimbed wengamberenib, Godbed kabamoon kondoon ye
mimyob dowaken ye weng id anam korem yiibkaadkeriwen. Kaadkeriwen
kumbed mene ari kuu yiib kuyaom kwamune areb kamimaan kui. 7 Yiib
kuu nub deme mimo ye karub mimyob dowaken keenimaubman Epafras
yaambed yiibkaadkeriwen. Ye kuu ma korondiyiibban kumbed Keresu
ye deme awinimaan nub dowad. 8 Kwane, ye kuu yiib mimyob dowaken
Kingkin Karadmo yaambed keendimaib kuu nub yaa daandoon.
9 Kwamune ye dowadbed ibduruk yiib dowad wengamburuwen kumbed
mene ari kuu yiib dowad womoniyiibban kurikuri kamimaub. God yaa
kaamonimaub kuu kingkin ye kerekmen ye meeni kangdomiib kaadkeriyiib
korem yaambed ye dowaken yaa yiibkaadkeri kuu yiib inamen aom dembok

anduwed. 10 Kwanikob, Yariman Yesu yaningko kankooni ye kerekmen
yaambed dobirime andi ye dowad kwane kurikuri kamuub. Yiib kuu
kwane dobaraniib kuu yiib yaa kubi darewoob kamendaneen. Kuye an-
ingko kankooni kiwaan yena kuu, deme amunmo korem awinaniib kumbed
yowiib iriyiib, God yaa kaadkeri yaambed kaine amniyiib, 11-12 anam
andi yaa erekmab anam ande doberembiri darewoowiib, yodbirimban
iwarimbed doberembiri darewoowiib, kwamune bime andi ye dowad God
ye aromkono nambiriyiib, ye kerekmen yaambed aromkono korembed
aromniyiib, Ambe God yaa kubimo eso andiyiib, kui. Kuye God kuu nambi-
rimo ye oonimbon aom ye karadmodan yi yumbon kuu yiiwiib ibmo dobiri
dowad yiib yaa yiminmo kerundoon. 13 Ye kuu kumunmo ye oonimbon
yirimbed nub ben yaro ye mimyob dowaken keenoon ye Mingki ye oonim-
bon aom yuroon. 14 Kuye Mingki kuyaambed nub kuu biddoon, kukuu nub
ambarakmi kuu are nonondandoon kui.

Yesu Keresu Kuu Kane?

15 Yesu kuu wedmenindeban ye God ye kuru korokboon, ye kuu wonob
dana mingki areb, ongmenaboon ye kumkam korem kuu yirimo, yembedmo
kuu ari. 16 Amborom kuu ye yaambed kumkam korem kuu ongmena-
boon kowe. Kumkam korem, Ewen ariyiib okad yiriyiib, wedmuuwiib
wedmokbaniib, korok korok yi ooni yaromkono o aromkono maa maa ye
yumbon o yarian yi yumbon o korok korok deme ye aromkono ye yumbon
kwamune awene kui, korem kuu ye yaambed ye dowad ongmenaboon. 17 Ye
kuu yedin doboroonkob kumkam korem kuu ye yomanbed kwane dembe
wonoon. Yi kuu ye yaambed yiminmo doriib. 18 Kwane, anam andiwendan
kuu ye id areb, ye kuu yi korok kui. Ye kuu bobnoon yirimbed ibduruk
dembekore wonob dana keroon, kowe kumkam korem yaa yembedmo kuu
ari. 19 Amborom kuu God ye kubi dowaken keroon kuu ye meeni koremiib
inamen koremiib dowaken koremiib aromkono koremiib Yesu ye niindem
aom angkeen kowe. 20 Kwane, Yesu yaambed God kuu yeka ye yaa kunum
keri ye kiwaan ongmoon, okad yiriyiib Ewen ariyiib korem ongmenaboon
yi dowad. Kiwaan ongmoon kuu bon dowan keri yeman, ye umkan at ming
arimbed onduknoon yaambed ongmoon.

21 Anukbed yiib kuu God yaa ambabbed doberenib God ye bondan keri-
wen, amborom kuu yiib meeniyiib kamiyiib kuu arewamo kowe. 22 Kumban
kibikee yiib kuu God yaa kunum keriwen, Keresu ye id bobnoon yaambed.
Kwanoon kuu yiib kuu karadmo ongmendoka ye murubia arimbed demko-
ronmoyiib yiib yaa ambarakmiwen kii ande dedmone daandiyiibbaniib
dobirime anded. 23 Kumban yiib anam andi kumbed doberembaraniib
kuu kwamunemo keraniib kumbedmo. Yiib anam andi kuu yumbu-
rum ambab yiri kawenebe awingkanabemoon areb keriiwe, weng amun
aombed Godbed kwananeen ande meedmi kuyaambed ben kimyen winindo
kumbed kui. Kuye weng amun kuu yiib wengambiriwen, kwane weng amun
kee okad yimin yimin yaa doriibdan yaa daandiwen, kwane weng amun
keye deme karub keraan, ne Pool.

Pool Ye Deme Anam Andiwendan Yi Dowad

24 Kwane, ne kuu yiib anam andiwen ye dowad yaambed durud yewediib
kandaan kowe kubaan. Kwane, yimin kerindo ye durud yewed kuu ne id
yaa yimin kere weneen, Keresu ye durud yewed ye kerekmen yaambed.
Kukuu anam andiwendan yi dowad, yi kuu Keresu ye id kui. 25 Godbed deme
kawoone anam andiwendan yi dememan keraan kuu, yiib yaa God ye weng
yiminmo korokbendok anded. 26 Weng kee kurin kurin yirimbed yemyeb

kanbiknoona angkimboroona awoya yi awoya ma wedmindo kumbed mene ari kumban, kibikee God ye karadmodan yaa korokbendoon. 27 Id darewoob ye weng nambiriyiib anukbed biknoon kee nub yaa monoon kuu, Godbed meeni ongmekore ambibkin koremdan kuyaom korokbendoon kuu Keresu kuu yiib niindem aom doreen. Ye yaambed God ye nambiri aom dobaranuub andi ye meedmi yeman.

28 Kwane, nub kuu Keresu ye dowad dakme korokbendimaub. Nub kuu meeni kangdom korembed nimakarub korem yaa ongkandenub kedmengkandimaub, nimakarub korem kuu Keresu yaambed demkoronmo keribka God ye kerebiri ari benmene bangkanem andi ye dowad. 29 Kuye dowad ye aromkono korem kawoon kumbed bamdaane ambangkimain. Kuye aromkono kuu ne yaambed deme darewoob ambangkimaan.

2

1 Ne dowaken yiibkaadkerime andid, yiiwiib Laodiseadaniib ne ma wengawindodaniib yiib korem ye dowad ninabe naawonmo ambangkimain. 2 Ne kee kwamako, yiib niindem aom aromne kubiyiib doberenib, kwane mimyob dowaken yaambed kan mimo kerime. Kwananiib kuu God ye weng kanbiknoon kuyaa kaadkeri kumundinmo kere karekmiyiibban kere amun kerundi darewoob arimbed kandaniib. Kuye weng kanbiknoon kuu Keresu ye kui. 3 Ye aommo kuu meeni kangdom koremiib kaadkeri koremiib ye amun kerundi darewoob arimbed kuu bikdereboon. 4 Kee kwane yedmaan kuu yenambed mene weng amun areb kumban id angkara kuu arewa kumbed ma nemengkande birandaib andi ye dowad. 5 Amborom kuu wuruk kuu ne kuu yiiwiib yaa dorokban kumban, ne mimyob aom kuu yiib yoom doriin kowe. Kwane, yiib konomdangmo nekdane dobiriyiib Keresu yaa anam andi kangdommoyiib wedme kubaan kii.

Yesu Keresu Yaamo Kwane Doberembiri

6 Kwani kowe, yiib kuu Yesu Keresu nende yiib Yariman keriwen kwamune areb kuu, ye kiwaan yaambed winime. 7 Ye niindem aombed yiib kuu yumburum kaare kaine amnenib, yiib yaa komarewa kedmengkanduwen areb kuu yiib anam andi kuu aromnibka, yiib niindem aom kuu kube eso andiyiib muubne derendarok.

8 Kudi wedmime, yenambed okad kiri yi meendobi aombed meneboon ye wengiib dudi idiibban ye wengiib yaambed yiib ben ye dabderem yiri nongkobaib andid. Kuye weng kuu karub ye amowamowiib kingkin yi aningko kankooni ye amowamowiib yaambed menebimaan, Keresu yaambedban.

9 Kedi, Yesu Keresu kuu God ye meeni koremiib inamen koremiib dowaken koremiib aromkono koremiib doreen, kwane okad yiri doboroon kwamunemo. 10 Kwane, Keresu yaambed ye meeni koremiib inamen koremiib dowaken koremiib aromkono koremiib kuu yiib yaa bangkandoon. Ye kuu aromkono maa maa korem awinidaniib korok maa maa koremiib yi korok kui. 11-12 Yiib anam andiwen yaambed Yesu bobnoon yirimbed nen demboon ye God ye aromkono yaa yiib kuu baptais keriwen kuu, Yesu yoom mangkene ye yoom ben dembemoon areb keriwen. Kwaniwen kumbed kad wanabemoon areb Yesu yaningko yaambed yiib id ye dowaken kuu wankoraroon. Kukuu karubbedban Keresumbed kwanoon.

13-14 Kwane, anukbed yiib ambarakmi kuyiib yiib id ye dowakenbed yiib oonoon kuyiib yaambed yiib kuu duknemoon areb dobiriwen. Kuyaron kuu Godbed Keresu kwamune areb yiib kuu ongmoone wadkeriwen. Godbed ambarakmi ye kakman kondi ye weng wongkooniib Moses yoom

amob ongmooniib kuu nub yaa manmo keroon. Kumban kuye weng kuu Godbed benwene at ming arimbed bakumbed kaare kinoon kumbed, nub ambarakmi korem kuu are nonondandoon. 15 Kwane, Godbed aromkono maa maa korem awinidaniib korok maa maa koremiib bongme yi aromkono kankorarekore, Yesu komo kamoon yaambed nangbe burudandoon korokbi dowad yi kuu wedangkambed ben yi aromkono dowan kii ande damangkanden yaroon.

16 Kwana kowe, yiib komo ok o animan animaib o kurikurimbon o Sabat aron arimbed komo kamimaib kuye dowadbed yiib kwane korondaiwe karub yenambed yiib benwene wengyundandaib. 17 Keyeman kee kuruwakmo, amaan ari kwane menebaneen andi ye kumunkingki yeman. Kumban anam anam yeman kuu Keresu yaambedmo. 18 Karub kane kuu yekareb kankubuni ye dudi inameniib engyus yaa kurikuri keriyiib yaa kube kamimaan kumbed, yiib kuu yiib trofi kandaib andi dowad yiib ben abdon wanandameen kuu kebenime. Kuye karub kuu komo wedmoon kuye dowad weng miin doboob kerengkan dakmimaan. Kwane, ye kuu Kingkin Karadmo ye kerekmen yaa dorokban kowe, yeka ye inamenbed inamen ogoodmo maa maa bangkande kerengkan kere doreen. 19 Ye kuu Korok Yesu yaa wini ye kiwaan kuu nonondandoon. Nub Korok kee ye id kuu nub kuristendan kui, ye yaambed id kumundinmo kuu ingkanabooniib mekmeediibbed koromone ingkananmo wonoon kuu, Godbed ye dowaken komarewa kere kainok ande meenimaankob kaine winimaan.

20 Yiib kuu Keresu ibmo keriwenkob okad yiri dobiri ye amowamowiib yaa duknemoon areb keriwen kowe, komande okad yiridan areb kuye amowamob ye dabderem yiri dobirimaib? Amowamob kuu kei. 21 Kee awinaib, kee mokwaraib, kee dedmonaib, kui. 22 Keye amowamob awene kee ben awingkaniib kuu ma idiib keraanban, amborom kuu kuye amowamob kuu nimakarub yi kwanime ye wengiib nimakarub yi kedmengkandiyiib yaambed demboon kowe. 23 Kuye amowamob kuyaa wedmaniib kuu meeni kangdom areb ande meenaniib, yika yi inamenbed kurikuri amowiib yika dabderem yiri kankubuni ye dudi inameniib id yaa kamkonomo keri ye inameniib kowe. Kumban kuye amowamob kuu aromkonoyiibban kowe id ye dowaken yaa ma kebenindeban.

3

Karadmo Yaambed Dobiri Ye Kerekmen

1 Yiib kuu Keresu yoom ibmo ben demboondan kowe, inamen arimo awine kande doberembirime, Keresumbed God ye wiwi angkambed dibeen ye inamen kui. 2 Yiib meeni korem kuu bene kandunib inamen ari yaamo kiribenib meendobime, okad yiri ye inamen yaamban. 3 Amborom kuu yiib kuu kwane dukniwena yiib wadkeri kuu Yesu Keresu yaa daboknenib ibmo bikniwen, Godiib aom bikne angkeen kowe. 4 Yiib wadkeri anam kuu Yesu Keresu kowe, aron kwane ye kuu mene angkadaraneen ari kuu yiib kwangkon ye yoom ibmo nambiriyiib angkadaraniib.

5 Kwana kowe, yiib id ye dowaken ye inamen korem kuu ben kirarundime, nenem kami ye inameniib anon dowomkim yaa doberemoon areb ye inameniib nenem kami ye moomiib meeni dowaken miin arewayiib yiribman yemoon bi ye inameniib kui. Yiribman yemoon bi ye inamen kuu God kankubune yiribman kankooni ye inamen. 6 Kuye inamen korem kuu meneboon kowe, God ye norin arewa wandi yaron kuu mananuun kii. 7 Kuye inamen korem kuu yiib kuu anuk yiri awine kande dobiriwen, anam andindo yaron kui. 8 Kumban kibikee keye inamen awene kuu

yiib niindem aom ben kirarundime, noriniib arud naawoniib inamen miin arewayiib wengamborokbanabiyiib weng komyengiib kui. 9 Kwane, yiib kuu neman dudanoon dudanoon kamaib, amborom kuu yiib kuu anuk yiri dobiri ye kerekmeniib kuye kamiyiib yaa kuu koronde kirarundekorib, 10 dobiri yeweb awine kandiwen kowe. Kuye dobiri yeweb kuu kuye dobiri kiwaan ongmoon ye God areb kere ye yaa kaadkeri yeman. 11 Kuye dobiri kerekmen yaambed andokbe yeka yekayiibban, Gurikdan kuu yika Yuudan kuu yika kuyiibban, kad wandiwendan o kad wandindodan kuyiibban, ambibkin maadan kuu dobiri arewa andi yemanban o ambibkin maadan kuu inamen miin arewa andi yemanban, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan o yika oone obonmo doriibdan kuyiibban kui. Kedi, Keresu kuu meeni darewoob arimbed, kwane ye kuu ye karuwa nimaya korem yi niindem aom doreen.

12 Kwana kowe, yiib kuu Godbed kingkane yeka ye dowad ben yuroondan, yiib kuu yembed mimyob dowaken darewoob keendoon kowe, mimyob keendiyiib awandiyiib yiibka kankubune yena kuu arimo andiyiib ingmiyiibban nangkemmo dobiriyiib yodbirimban emamombed meedme dobiriyiib kuu yiibka inware dobirime. 13 Kwane, yiibka kwamune awiniiwo nub kwangkon awinuuwo kaminok andime. Kwane, neman komo ambarakmewen korondaan kii ande nonondandoko neman komo ambarakmoon kwangkon kwane nonondandoko kamenabime. Yarimanbed yiib ambarakmi yaa kuu are nonondandoon kwamune areb kuu, yena yi ambarakmi yaa are nonondandime. 14 Kuye inamen amun awinibka ari kuu mimyob dowaken keendime. Kwananiib kumbed yiib kuu dabokne mimo anammo keraniib.

15 Kwane, korondiiwo Keresu ye yewenubmo kumbed yiib niindem aom dawuro oonendok, amborom kuu yiib kuu id mimo keriwen kowe yewenubmo dobiri dowad yiib yaa baande kinoon. Kwane, eso ande dobirime. 16 Meeni kangdom korem yaambed neman kedmengkane ongkanoon kedmengkane ongkanoon kamibko, yiib niindem aom kubi dowakeniib kumbed God Ye Weng ye yookiib God yaningko kankooni yookiib kurikuri yookiib wingkanabime. Kwamibko, Keresu ye weng amun kumbed yiib niindem aom yiminmo muubnok. 17 Kwane, weng dakmi yaambed o ambangki yaambed, komo komo awine kamandamiib korem kuu, Yariman Yesu yaambed Ambe God yaa eso andenib Yesu yaningko yaambed kwane ambangkime.

Kuristendan Yi Dobiri Kiwaan

18 Nima awadmiwendan, yiib kuu yiib karub yi dabderem aom dobirime, kukuu Yariman ye dowaken yaambed inamen amunmo kowe. 19 Karub awadmiwendan, yiib kuu yiib nima yaa mimyob dowaken keendime, yi yaa kena karunga kamaib. 20 Dana, yiib ena ambe yi weng korem wengambere awinime, amborom kuu kwamaniib kumbed Yariman kuu kubaneen kowe. 21 Awodkia, yiib kuu yiib dana yaa deekni weng daandaib, kwane daandaniib kuu yi kubi dowaken kuu biknaneen.

22 Yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan, yiib kuu okad yiri yiib kangkodan yi weng korem wengambere awinime. Korok yi indob ari kumbedmo amun ambangkubko nub yaa kerengkandime ande meenaib, inameniib ambangkiyiib mimo keri ye inameniib Yariman yaa uniyiib kumbed yi deme awinime. 23 Komo kamiib kuu yiib inamen koremiib kwane ambangkime. Nimakarub yi dowadban Yariman ye dowad ambangkemoon areb kwane ambangkime, 24 amborom kuu yiib yiibkaad kwane ambangkaniib kuu Yarimanbed kakman kondaneen, Ewen ari yiib

dowad kowi yeman. Kedi, Keresu kuu yiib Yariman keroone ye deme ambangkimaib kii. 25 Kumban, karub kanembed ambarakmaneen kuu kuye dowad kakman kuu Godbed konaneen, kedi, karub kane kuu yaningko darewoowiib o embengiib kuu God kuu ma meenimokban kowe.

4

1 Kangkodan, yiib dabderem yiri dobere no deme awinembiridan yaa kuu yorokmo inameniib ibmo keri ye inameniib yaambed kamime, amborom kuu yiib yiibkaad yiib Kangkoman Ewen ari doreen kowe.

Ari Ongki Weng Yenayiib Dakmoon

2 Yiib kuu kurikuri keri ye inamen darewoob kere kwane kame doberembirime, kerekberenmo dobiriyiib eso andiyiib kii. 3 Kwane, nub dowad kwangkon kurikuriyiib kamendime, kwane Godbed ye weng amun ye dowad nub yaa kiwaan nandok. Ye weng amun kuu God ye inamen biknoon kuu Keresumbed korokboon ye weng kuu nubbed kan ari kedmengkandenmo yari yeman. Kuye dowadbed ne kuu nende sein nongbed yenbiwenkob dibiin. 4 God ye weng amun daandi kee kwanaked yimin kowe, yiib kuu kurikuri kamibko dianbonmo dakma.

5 Aron denekmen angkimboroka ma korondiyiibban kumbed yiibbed inamen kangdommo ye kerekmen yaambed bunangka doriibdan yaa kamime. 6 Yiib weng dakmi kuu korem kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib, amunmo karam ambod areb kerok. Kwananiib kuu nimakarub mimim korem yaa komarewa inandi yiibkaadkeraniib.

Yeenbon Weng

7 Taikaikusbed ne weng korem kuu yiib yaa kanmene dakmaneen kii. Ye kuu mimyob dowaken keenimaub ye kuristen angkodmi, ye kuu ma korondiyiibban God ye deme awini ye karub, ye yoom ibmo Yariman yaambed deme awinuwenman kui. 8 Ye kuu nenkowaana yiiwiib yaa ku monoon kui, menene nub yaa komarewa keroon ye weng dakmi dowadiiwa, angkon yiib niindem aom kuu aromne kubi dowakeniib kondi dowadiiwa, kumbedmo. 9 Ye kuu Onesimus yoom ku meniib kui. Onesimus kuu mimyob dowaken keenimaubman, ye kuu nub kuristen angkodmi ma korondiyiibbanman, ye kuu Koloseman, yiib mimo yiibkanmo kui. Yi ayoobbed keyaambed komo komo keroon ye weng korem kuu yiib yaa daandaniib kii.

10 Ibmo wii awunuwen ye karub maa yaningko Aristaakusbed kubendi weng yiib yaa keendoon. Baanabas ye mongkob Maak ye kwangkon kwane keendoon. Yiib kuu ye yaa komarewa awanenime ye weng kuu kandiwen kowe, yiiwiib yaa monoka kubenime. 11 Yesu yaningko maa Yustus ye kwangkon kubendi weng yiib yaa keendoon. Keye karub ayoobmim kee Yuudan, God ye oonimbon ye deme awinimaubdan kumaom kuu, Yuudan yenayiibban. Anam kuu karub ayoobmim kee ne mimyob wandi kankubune kubi dowakeniib kawiwen kii.

12 Epafras, ye kwangkon Koloseman, yiib mimo yiibkanmo, kwane ye kuu Yesu Keresu ye dememan, ye kuu kubendi weng yiib yaa keendoon. Ye kuu yiib dowad naawonmo kurikuri kamembirimaan, kingkin kerekmen yaambed amnekorib ma karekmiyiibban kerekorib God ye inamen dowaken korem yaambed kangdommo doberembirime anded. 13 Nembed ye dowad weng anam ke dakme korokbaan kei, yiib dowad deme yobdood awinembirimaan, kwane Laodisea aom doriibdaniib Hierapolis aom doriibdaniib yi dowad kwangkon.

14 Nub mimyob dowaken keenimaubman dokta Luk yoom Demas
yoombed kubendi weng yiib yaa keendiwen. 15 Ne kubendi weng kuu
anam andiwendan Laodisea aom doriib yaa kondime. Kwane Nimfa yoom
anam andiwendan yu ambiwoom nedbimaib yaa kwangkon kondime.
16 Kerek kee kandenib kanwene yiib kurikuri ambiwoombed kim-
ingkaniib ye yondem kuu, anam andiwendan Laodisea aom doriib yaa
kondime, yi kurikuri ambiwoombed kimingki dowad. Ne kerek yi yaa
wongkaan kwangkon yi yaambed kanmene yiib kurikuri ambiwoombed
kimingkime. 17 Aakipus yaa yedmenime, “Yarimanbed eb yaa deme kab-
doona awine kandewen kuu awine dowan kere, kuyaa korondaab.” andime.
18 Pool, neka ne dingkimbed kubendi weng kee wongkaan kii. Ne kuu
nende sein nongbed yenbiwenkob dibiin kuu monkone meenime. God ye
kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib yaa kerok.

1 Tesalonaikadan
Kerek Mimo Tesalonaikadan Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu Tesalonaika nande weng amun daandoone Yuudan yena arud wandeniiwe, kombiri wene Berea kere Atens kere Korin aom nandoon (Kwamiwen 17-18 wedmime). Nandekore kerek kee Tesalonaikadan yaa wongkoon. Tesalonaikadan yoom aron dukmenmo doboroon kowe, wongkoon kuu: 1. Kibireb yeweb anam andiwendan yi niindem aom aromni ye wengiib, 2. God ye inamen yaambed meenme dobiri ye kiwaan ye wengiib, 3. Keresu ika minindo kumbed anam andiwendan duknaniib kuu komarewa keraniib ye wengiib kui. Tesalonaika kuu gapman korok korok yi siti, porovins Masedonia aom. Kerek korem Poolbed wongkoon yaa kuu kee ibduruk wongkoon yeman. Wongkoon ye weeb kuu AD 51 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1)
2. Tesalonaikadan Yi Dowad Eso Andi Ye Weng (1:2-10)
3. Pool Yoom Sailas Yoom Tesalonaika Aombed Apaso Deme Awiniwen Yaa Koromonendi Weng (sapta 2—3)
4. Godbed Kubendi Ye Kiwaan Ari Dobiri Ye Weng (4:1—5:22)
5. Yeenbon Weng (5:23-28)

1 Pool yoom Sailas yoom Timoti yoom.

Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaa anam andiwendan Tesalonaika aom doriib, yiib yaa wongkuub kii.

Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu yiib yaa bangkandok.

God Yaa Eso Andiwen

2 Nub kuu yiib korem ye dowad aron korem God yaa eso andenub, yiib aningkoyiib kowe kurikuri kerimaub. 3 Yiib anam andi yaambed God ye deme ambangkimaiwiib, yiib mimyob dowaken yaambed deme yobdood awinimaiwiib, Yariman Yesu Keresu kuu kwananeen ande meedmiib yaambed kangdommo doberembirimaiwiib, kuu nub Ambe God ye arinambo arimbed meene dakmimaub.

4 Godbed mimyob dowaken keendoon ye angkodmia, yiib kuu yembed bindoon kuu nubkaadkeruwen, 5 amborom kuu nubbed weng amun yiib yaa daanduwen kuu wengmomban, aromkonoyiib Kingkin Karadmoyiib niindem aom ma karekmiyiibban kangdommo anam anduweniib daanduwen kowe. Nub kuu yiib dowadbed yiib yoom komarewa doburuwen kuu yiibkaadkeriwen kui.

6 Yiibbed nub yaayiib Yariman yaayiib kumun ingkiwen. Kwane, durud yewed yemoon yiib yaa meneboon kumban, Kingkin Karadmombed kubi kondoon kumbed yiib kuu weng amun angkodmende awiniwen. 7 Kwanekob, Masedonia ambibkindaniib Akaiya ambibkindaniib, yi korem kuu yiib anam andi areb kwane kamem ande kamiib kii. 8 Yariman ye weng kuu yiib yaambed demboon, Masedoniadaniib Akaiyadaniib yaamomban. Kowe, yiibbed God yaa anam andiwen kuu kunaya kunaya kuu yikaadkeriwen.

Kwanekob, nub kuu kuyaa kuu yi yaa weng ma dakmaubban, 9 amborom kuu yiibbed nub yaa komarewa angkodmendiwen kuu yikareb nub yaa

dakmiwen kowe. Kwane dakmiwen kuu yiibbed dudi kuruwak god yaa korondenib, wad doreen ye God anam yaa anam andekorib, ye deme awinenib 10 God ye Mingki Ewen arimbed mananeen ande meedmiib. Kukuu Yesu, Godbed bobnoon yirimbed nenkoonoonman kui. Ye kuu God ye arud darewoob mananeen yaa kuu, nub be burudande bindaneen.

2

Tesalonaika Aom Poolbed Deme Ambangkoon

1 Angkodmia, yiib yiibkaad, nubbed yiib yaa owod munuwen kuu idiib keroon. 2 Anuk kuu Filipai aombed durud yewed nub yaa kondenib damangkandiwen. Kumban yiibkaad kui, yiib yaa munuuwe, yena kuu nub yaa manmo anam keriwen kuned, Godbed awandoone ye weng amun yiib yaa arudkonoyiib dakmuwen. 3 Nubbed yiib yaa amonombime ande dakmimaub kuu, ambarakmi yaambedban o inamen arewa yaambedban o yiib yaa birandi ye dowadban. 4 Kumban, Godbed “Ee, ne weng amun awine dakmime.” ande yedmoonkob kwamunemo dakmimaub. Nub kuu karubbed kubime andi ye dowad kamokban, Godbed kubok andi ye dowad kamuub, yembed nub mimyob yaa darobe wedmimaan kowe. 5 Yiibkaadkeriwen kuu nub kuu yiib yaa mene yiiwaningko kankoone birande barang maondime andi ye weng be minindo. Angkon, inamen amuniib dakmi kuranbed yiib yaa barang yemoon bi ye dowad minindo. God kuu nubbed komo kamuwen kuu yekaad. 6 Nub kuu yiibbed o karub yenambed kubendime anduwedban. 7 Nub kuu Keresu ye apasodan kowe, komo nub yaa dowan kuu yiib yaa kaamondanuuwe yiibbed awande kondaniib kuu yimin. Kumban nub kuu kwanindo, no yiib yaa amukmo oonenduwen, dana mana mana awaanbed oonimaun areb. 8 Nub kuu yiib yaa mimyob dowaken darewoob keenduwen kowe, nub kubi darewoob yaambed yiib yaa God ye weng amun kedmengkandenub, angkon anam dabokne dabokne kamuwen, amborom kuu yiib kuu nub mimyob dowaken darewoob keendidan keriwen kowe. 9 Angkodmia, anamaa, yiibkaadkeriwen kuu aron doboob yobdood ambangkuwen. Nub dobiri dowad amnoomiib awingyawiib od deme ambangkuwen kuu, yiib yaa ma kondime andi ye wengiibban kumbed yiib yaa God ye weng amun dakmenub yiib yoom doburuwen.

10 Yiib anam andiwendan kumaom doburuwen kuu, nub kuu karadmoyiib yorokmoyiib ambarakmiyiibban doburuwen kuu yiib yoom God yoom wedmiwen. 11 Yiibkaadkeriwen, nubbed yiib yaa kedmengkanduwen kuu awodkimbed ye dana meed yaa kedmengkandemoon areb kedmengkanduwen. 12 Kube ongkandiyiib kangkudere amukniyiib kame Godbed kubaneen ye kiwaan yaambed kamime ande dakmenabuwen. Ye kuu “Ne oonimbon aom minime, ne nambiri kandime.” ande yiib yaa baandimaan ye God kii.

13 Kwane, nub kuu God yaa eso andimo kamemburuwen, amborom kuu yiib kuu God ye weng nub yaambed wengambere kandiwen kuu, karub ye wengban, anam kuu God ye weng andiwen kowe. Anam, kukuu God ye weng kii. Kukuu yiib anam andiwendan yiib niindem aom kuu inamen amun ambangkandimaan kui.

14 Angkodmia, Yudea aom God ye nimakarub Yesu yaa anam andiwendan yaa komo keroon areb kwane kuu yiib yaa keroon. Yuudanbed anam andiwendan kuyaa doriib kuu yenbandenib durud yewed kondiwen areb kwane yiib ambibkindanbed yiib yaa kwaniwen. 15-16 Yuudan keembed Yariman Yesuyiib profesidaniib yenbande nongkobenib, nuwiib yenbande yenburiwen. Nubbed Yuudanban yaa dakmimaub kuu Godbed bobni yaa

burudande bindaneen ye dowad dakmimaub. Kwane kumbed Yuudan kee kebengkandamiib kumbed nimakarub korem yaa manmo keriiwe, Godbed yi yaa dowakeniibban keroon. Kwamune kumbed yi ambarakmi kuu darewoob kere demboone God kuu norin wande yoon.

Pool Kuu Tesalonaikadan Wedmendande Kamoon

17 Angkodmia, nub kuu yiib yoom doburuwen kumbed nub kuu yiiwiib
yaambed aron dukmenmo awingke benwiniwen. Nub benwiniwen kum-
ban, nub meeni inamen kuu yiib yaa angkimboroon. Kwane, nub meeni
miin darewoob kumbed yiib wedmendande kamemburuwen, 18 amborom
kuu nub dowaken kuu yiiwiib yaa menem ande kamuwen kowe. Pool ne
kuu kwane kamembaraan kumban Setenbed nub kebenendoon.
19 Yiib dowad yaambed nub kuu Yesu kwananeen andi darewoob kerenub
kubi darewoob kerekoruwe, Yariman Yesu mananeen yaron ari kuu ye
kerebiri arimbed nambiri kandanuub. 20 Anamaa, yiib kuu nub nambiri nub
kubi kui.

3

Timoti Kuu Yi Wedmok Wonoon

1 Nub kuu yiib yaa mimyob keendemburuwenkob nub niindem aom kuu
yiminban keroon kowe, nub ayoobmo Atens aom doberem ande meenuwen
2 kowe, nubbed Timoti, nub angkodmi, God ye deme karub Keresu ye weng
amun dakmimaan ye karub kuu, yedmenuuwe ku monoon kuu yiib anam
andi yaa kube ongkandene aromkono kondanded. 3 Yiib yaa kwanoon ye
dowad kuu dabab menebaneen kuu kombaraib anded. Yiibkaadkeriwen
kuu yiiwiib nuwiib yaa dabab menebaneen.
4 Anam kuu nub kuu yiib yoom doburuwen kuu yiiwa nuwa kuu yen-
bande durud yewed kondaniib ande daanduwen. Kukuu anam kwanoon
kuu yiibkaadkeriwen. 5 Kwamunoon kumbed aron doboobban ari kuu ne
niindem aom kuu yiminban keroon kowe, Timoti kuu yedmaane mene yiib
anam andi kara yaa wedmok monoon. Nembed unaan kuu Setenbed yiiwiib
yaa menene yiib anam andi kankubunaneene nub deme yiib dowad kuu
idiibban keraneen ande meenaan.

Timoti Ye Ongkandi Weng Amun

6 Kumban Timoti kuu kibireb kee, yiiwiib yaambed mene yiib anam andi
kara amuniib mimyob dowaken kara amuniib ye weng nuwiib yaa kanmene
daandoon. Nub yaa kangkon yedmendoon kuu nuwiib yiiwiib ibmo dobu-
ruwen yaron yaa kuu, yiib kuu amun doburuwen ande meenimaib. Kwane,
nubbed yiib wedmendem ande meenendimaub, kwane man yiibbed nub
yaa kangkon kwanimaib ande daandoon.
7 Kwane kowe, angkodmia, nub kuu yenbandi ye dabab meneboon kum-
ban nub kuu kubuwen, amborom kuu yiib kuu yiib anam andi kuu aw-
iniwen kowe. 8 Yiib kuu Yariman yaa aromkonomo doriib kowe, nub kuu
anammo wadkeremoon areb keruwen. 9 Nub kuu yiib dowad God yaa eso
darewoob andimaub, amborom kuu nub kuu yiib dowadbed God ye indob
arimbed kubi miin darewoob keruwen kowe.
10 Amnoomiib awingyawiib nub kuu yiib dowad yobdoodmo kurikuri
kamimaub kuu, yiib ika wedmendenub yiib anam andi dowad komo komo
yiibkaadkerindo kuu kedmengkandem anduwed. 11 Kwane kowe, nub
Ambe God yoom Yariman Yesu yoombed kiwaan ongmendibko, yiwiib yaa
menem.
12 Yarimanbed yiib yaa mimyob dowaken ariyiib dabokne ongmendoko,
yiib kuyaomiiwa nimakarub yena korem yaayiiwa derendarok. Nubbed

yiib yaa mimyob dowaken keendimaub areb yiib yaa kwamunemo kerok.
13 Kwane yembed yiib niindem aom kuu aromkono kondok, Yariman
Yesumbed ye karadmodan benmananeen yaron ari kuu, karadmo dobiri
ye dowad nub Ambe God ye murubia ari arewayiib ande dedmoniyiibban
kondok.

4

Godbed Yiib Yaa Kubendaneen Ye Kiwaan Ari Dobirime

1 Weng yeenbon kei, angkodmia, Godbed yiib yaa kubendaneen ye kiwaan
ari dobirime ye weng kuu kedmengkanduwen. Anamaa, yiib kuu kwa-
munemo doriib. Kibikee Yariman Yesu yaningko yaambed nangkande yed-
muub kuu inamen kee darewoob keroka kwane kamembirime, 2 amborom
kuu Yariman Yesu yaromkono yaambed komo kamime ande kedmengkan-
duwen kuu yiibkaadkeriwen kowe.
3 God ye dowaken kuu yiibka ye yaa konime anded. Kowe, ye dowaken
kuu nenem kamaib anded. 4 Ye dowaken kuu yiib mimim yiib id ye inamen
yaa kuu yiibka ongme oone dobirime, karadmo amunmo dobiri ye kiwaan
yaambed oone dobirime anded. 5 Kwane, God yaa anam andindodanbed
yi niindem aom nenem inamen meenimaib kwane kamaib. 6 Kuye inamen
yedmuub kuu yiib kuristen angkodmi maa yaa ambarakmaib, angkon ye yaa
bironaib. God ye dowaken kukui. Karub kanembed kwane ambarakmaneen
kuu Yarimanbed ukum konaneen kowe. Yiib kuu anukbed yedmenduwen
kui.
7 Godbed nub yaa baandoon kuu ambarakmi ye dowadban, karadmo
dobirime anded. 8 Kwane kowe, karub kanembed kuye weng wunekaraneen
kuu, karub yaamban, ye Kingkin Karadmo yiib yaa kondoon ye God yaa
wunekaraneen kii.
9 Kuristen angkodmia yaa mimyob dowaken keenoon mimyob dowaken
keenoon kamime andi ye dowad kerek wongke keendaubban, amborom
kuu Godbed kedmengkandoone yiibkaadkeriwen kowe. 10 Anamaa, yiib
kuristen angkodmia korem Masedonia ambibkin aom doriib kuu yiibbed
mimyob dowaken keendimaib. Kuned nub dowaken kee andemenduub kuu
kuye inamen kuu darewoob kerok.
11 Kwane, nubbed anuk kwane daanduwen areb kuu, iwari dobiri ye
inameniib keane kwane kamiyiibban ye inameniib yiib dingkimbed deme
ambangki ye inameniib awinime. 12 Kwamune kamaniib kumbed kane kane
anam andindodan kuu wedmendekorib, nimaya karuwa amun andaniiwe
yiib kuu karub yena yaambed angkumone dobaraibban.

Anam Andiwendan Dukniwen Yaa Komo Keraneen?

13 Angkodmia, yiib kuu dukniwendan yaa komo keraneen kuu yiibkaad-
ban areb keri kuu nub dowakenban. Nimakarub yenambed bobni yiri kuu
ika dembaubban ande dakmenib kwane mimyob wandemberenib yuudi-
maib areb kwane keraib anduwed. 14 Nub anam anduub kuu Yesu kuu
bobnekore ika demboon. Kowe nubbed anam anduub kuu kane kanembed
Yesu yaa anam ande dukniwendan kuu Godbed Yesu yoom bindaneen.
15 Nubbed kibirebya Yariman ye weng yembed dakmoon kuu ke dakmuub
kei. Kane kane wad doruub kuu Yesu mananeen yaron ari kuu nubdin
dukniwendan yi yoman be wanaanban. 16 Kedi, Yariman yekareb Ewen
arimbed mananeen kuu naawonmo baandiyiib engyus yi korok darewoob
ye baandiyiib God ye kibi baandiyiib kamananeene, Keresu yaa anam
ande dukniwendan kuu dembaniiwe yidin baneen. 17 Kwananeene, yiiwa
nuwa wad doruubdan kuu be daananeene wiib aom wedyambed Yariman

awene mimyamo keranuub. Kwane, nub kuu Yariman yoom aron korem
dobaranuub. 18 Kwane kowe, weng kee man kube ongkane man kube
ongkane kamime.

5

Yesu Mananeen Yaron

1 Angkodmia, nub kuu aron komo arimbed kwananeen kuu wongke
keendaubban, 2 amborom kuu yiibkaadkeriwen kui, yid ye karub am-
noombed menemoon areb kuu, Yariman kangkon yi koron yaron arimbed
mananeen. 3 Nimakarub kuu yewenub amun doruub kii andaniib yaron
ari kuu kudmeniibban monmari aron keranuun. Kukuu wonong oyoomi-
ibbed kudmeniibban odibin wimaan yaron areb keranuun kowe, yi kuu
kirokmonaibban.
4 Kumban, yiib kuu kumun aom dorokban kowe, kuyaron kuu yid ye
karub minimaan areb keraneen kuu yiib binangki yemanban. 5 Yiib korem
kuu nambiriyiib awingyawiib ye dana meed, nub kuu amnoom kumun
ye dana meedban. 6 Kwane kowe, nub kuu yena unuk dangiwen areb
keraub. Kuned nubkareb keenombere kangkadmem. 7 Kedi, kane kane
unuk angkimaib kuu amnoombed dangimaib, kane kane awarak ok animaib
kuu amnoombed animaib.
8 Kumban nub kuu awingyabdan kowe, nubkareb kangkadmem, kwane
anam andiyiib mimyob dowaken keendiyiib kuu yirim areb derenem,
kwane amaan ari nub kuu Godbed bobni yaa kuu burudande binda-
neen andi ye meeni kuu ana nangmidan yi topi kamkono areb derenem.
9 Amborom kuu Godbed nub kingkoon kuu ye arud darewoob kandi ye-
manban, nub Yariman Yesu Keresu yaambed bobni yaa kuu burudande
bindaneen ye dowad kingkoon kowe. 10 Yembed nub dowad bobnoon
kuu wad doruub o duknanuub kuu, nub korem kuu ye yoom dobaranuub
anded. 11 Kwanekob, yiibkareb man kube ongkane man kube ongkane kame
aromnime, kibirebya kamiib kwane kamime.

Inamen Yorokmo Awine Dobirime

12 Angkodmia, nubbed yiib yaa yedmuub kuu, kane kanembed Yariman
yaa anam ande dobiri ye dowad kuu yiib yaa oonendenib yiib yaa ongkan-
denib yiib kuyaom kuu deme darewoob ambangkimaib kuu, yi weng kuu
wengamberenib yi dowad karub amun andime. 13 Kowe, yi aningko kuu
arimbed kankoonime, amborom kuu yi kuu deme kee awinimaib kowe.
Kwane, iwari yewenub karamo neman neman kame dobirime.
14 Angkodmia, nubbed kangkon ongkande yedmuub kuu ogoodmo doriib-
dan yaa kuu ongkandime. Undeek keriwendan yaa kuu aromni weng kube
ongkandenib, wuud keriwendan kuu awandime. Nimakarub korem yaa yo-
dbirimban iwarimbed dobiri kerekmen kamendime. 15 Kwane, yenambed
ambarakmendibka inande ambarakmendaib. Kane kanembed inande
kwanandamibka kebendime. Kumban aron korem kuu man amun man
amun kamime, nimakarub korem yaa kangkon amun amun kamenabime.
16 Aron korem kuu kubimo dobirime. 17 Kwane, kurikurimo kamembir-
ime. 18 Yiib yaa komo keroon ye dowad God yaa eso andime, amborom kuu
kwamune kuu God ye dowaken Yesu Keresu yaambed kowoon, yiib yaa.
19 Amot kumbemoon areb, Kingkin Karadmo kebenaib. 20 Kwane, Godbed
ye profesidan yaa komo daandaneene dakmaniib yaa kuu arewa ande
dakmaib. 21 Kumban weng korem menebaneen kuu darobenib, amun kuu
awinime. 22 Arewa korem yaa kuu kangkadmime.

23 Yewenub ye Godbed yekareb yiib niindem aom kumundin yaa karadmo
kerundok. Kwane, Yariman Yesu Keresu mananeen yaron yaambed yiib
idiib kingkiniib yaa arewayiib ande dedmoniyiibban kerok, kumundin
amunmo kerundok. 24 Yiib yaa baandi ye God kuu ye weng kunduk awinimo
kamimaan kowe kwananeen.
25 Angkodmia, nub dowad kurikuri kerime. 26 Kuristen angkodmia korem
yaa karadmo kiwaanbed mandamuk konde kubendime. 27 Nembed yiib yaa
Yariman ye arinambo arimbed yedmaan kuu, kerek kee kuristen angkodmia
korem yaa kimingkime.
28 Nub Yariman Yesu Keresu ye kabamoonmo kondi ye mimyob dowaken
kuu yiib yaa kerok.

2 Tesalonaikadan
Kerek Ayoob Tesalonaikadan Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu Tesalonaikadan ibduruk wongkoone wood benmeyiib areb dowan keruune kerek kee Korin angkambed wongkoon. Tesalonaikadan kuu kimyen winindo kumban, Pool kuu yi niindem aom aromni dowad ibduruk wongkoon areb ika wongkoon. Kwane, Keresu ika minindo kumbed anam andiwendan duknaniib kuu komarewa keraniib ye kedmengkandi yenayiib wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 51 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Tesalonaikadan Yi Dowad Kurikuri Kami Ye Weng (1:3-12)
3. Kedmengkandi Weng (sapta 2)
4. Anam Andiwendan Yi Dobiri Kiwaan (3:1-15)
5. Yeenbon Weng (3:16-18)

1 Pool yoom Sailas yoom Timoti yoom.
Nub Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaa anam andiwendan Tesalonaika aom doriib, yiib yaa wongkuub kii.
2 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu Ambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambed yiib yaa bangkandime.

Eso Ande Kone Kurikuri Keri

3 Angkodmia, amunmo kuu yiib dowad aron korem God yaa eso ande kurikuri kamimaub. Kwanuwed yimin, amborom kuu yiib anam andi kuu kaine daaneena, kwane yiib mimim yiib mimyob dowaken neman neman keendimaib kuu kaine ariyiib dabokne daaneen kowe. 4 Kwanekob, arewa yiib yaa menebe yenbandene dabab kondeene yiibbed God yaa anam ande awinenib ninabone kangdommo doriib ye weng kuu, nubbed God yaa anam andiwendan kambong maa maa aom doriib yaa daandenub kukuu amun kai ande kamuub kii.
5 Korem kwamune keroon kee God ye wengyundi kuu yiminmo korokbi yeman. Godbed korok kere oonimbon ye dowad yiib kuu durud yewed kandiwen kowe, yembed wengyundaneen kuu yiib kuu yiminmodan andaneen. 6 God kuu yorokmo kowe, kane kanembed yiib yaa dabab kondiwen kuu yembed yi yaa dabab kondene, 7 yiib yaa dabab bangkandiib kuu ben kiradmaneen, nub yaa kangkon kwananeen. Yesu angkon Ewen arimbed amot ye nambiri darewoowiib engyu aromkono darewoowiib be angkadaraneen yaron arimbed kwananeen. 8 Kwane, yembed God yikaadbandaniib Yesu ye weng amun yaa wengambere awinimokbandaniib yaa ukum kondaneen. 9 Kwane, yi kuu aron korem dowan keraanban ye monmari kandenib Yariman ye aromkono ye nambiri darewoowiib ye arinambo ari kuu andokbe yika keraneen. 10 Kuyaron kuu ye karadmodan, ye yaa anam andiwendan kui, yi yaambed ye kuu nambiri kandaneene yimbed ye yaa binangke kubi miin darewoob keraniib. Yiib kwangkon yiiwiib kuyaom keraniib, amborom kuu yiib kuu nubbed Yariman ye dowad weng dakme korokbenduwen yaa kuu anam andiwen kowe.
11 Keye meeni kumbed nub kuu yiib dowad kurikuri kerembirimaub. Kukuu Godbed yiib yaa baandoon kumbed yembed yiib kuu yiminmo

andi ye dowad kurikuri kamuub kii. Kukuu ye aromkonombed awandaneene yiib inamen amuniib komo deme awinandamiiwiiwa yiib anam andi yaambed komo kamandamiiwiiwa korem kuu anam kere wananeen ye dowad kurikuri kamuub kii. 12 Nubbed kwane yiib dowad kurikuri kamuub kuu yiib yaambed Yariman Yesu Keresu yaningko kuu nambiriyiib keruniwed, angkon ye yaambed yiib kuu nambiriyiib kerundoked keri yeman. Nub God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yi kabamoon kondiwen ye mimyob dowaken ye kerekmen yaambed kwanok.

2

Amowiibban Ye Karub

1 Angkodmia, nub Yariman Yesu Keresu mananeen ye dowadiib ye yaa nub be wenoraniib ye dowadiib yiib yaa yedmuub kuu, 2 Yariman yaron kuu muneen kii andi ye weng kuu profesi wengbed o karub maa ye wengbed o Pool awene yaambed ande dudaniib ye kerekbed mananeen kuu, yiib kuu kirodmo kubokban keraib, binangke unaib. 3 Kanembed keye dudi weng areb kanmene birandaneen kuu kuyaa ma anam andaib, amborom kuu Yariman yaron manaunban kwane wene God yaa bon keri aron keranuune amowiibban ye karub kuu mene dian keraneenkob. Ye kuu Godbed monmarimbon yiri kan kororaneen yeman kinoon. 4 Karub kee kuruwak god korem yaa bon kerundene yekareb yi aningko be kubunene ye aningko darewoob arimbed konaneen. Kwane, yekareb God ye kurikuri boyambib darewoob aombed doberene ne kuu God kii ande daandaneen.

5 Ne yiib yoom dobereni kuye weng daandaan kuu meenindokowoo? 6 Yiibkaadkeriwen kuu komombed awinenoonkob kibikee amowiibban ye karub minindeban keroon. Kwanekob ye kuu aron anam arimbed dian keraneen. 7 Kedi, amowiibban ye yemyeb biknoon yaromkono kuu kibikee ambangkimaan. Kumban kanembed amowiibban ye karub awinenoon kuu kwane awinenaneene nenwananeen 8 kumbed amowiibban ye karub kuu dian keraneen. Ye kuu Yariman Yesumbed ye mongkodkono aom nuuwiib ye mananeen ye nambiriyiib kumbed kan korare monmaraneen. 9 Amowiibban ye karub kuu Seten yaromkono yaambed dudi god yaromkono korokbi yemaniib dudi ye dud korokbi yemaniib dudi ye yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib 10 arewa maa maa koremiib kumbed duknaniibdan yaa kamene birandaneen. Yi kuu duknaniib, amborom kuu anam anam yaa dowakeniibban kere wunekariwen kowe, Godbed bindaanban. 11 Kuye dowad kumbed Godbed yi yaa dudanabi inamen aromkonoyiib kondaneenkob, dudi weng yaa anam andaniib. 12 Kwanekob kane kanembed anam anam yaa anam ande meenindo kerekoriwa ambarakmi yaambed kubi darewoob keraniib kuu Godbed yi yaa wengyunde kumbaanban yamotbon yiri ben kiradmaneen.

Kangdommo Dobirime

13 Kumban, Yarimanbed mimyob dowaken keendoon ye angkodmia, yiib dowad nubbed God yaa eso andimo kamembaranuub kuu yimin, amborom kuu yimin andowoon yiri kuu yiib kuu bobni yaa burudande bindi ye dowad Godbed kinoon. Kukuu Kingkin Karadmombed karadmo kerundi ye ambangkiyiib anam anam yaa anam andiyiib yaambed bindaneen. 14 Yesu ye weng amun awinenub yiib yaa dakmuwen kumbed Godbed yiib yaa keye weng ye yoman winime ande baandoon kuu nub Yariman Yesu Keresu ye nambiri aombed yiiwiib dobirime anded. 15 Kwane kowe, angkodmia,

nubbed ye yaambed komo kandenub mongkodkono wengbed o kerekbed yiib yaa kedmengkanduwen kuu awinime, kangdommo dobirime.
16 Nub yaa mimyob dowaken keendene ye kabamoon kondoon ye mimyob yaambed aron korem ye ongkandi amuniib ye yaa meedmi amuniib kondoon ye God, nub Ambe God kui, ye yoom nub Yariman Yesu Keresu yoombed 17 yiib niindem aom kubiyiib kerundenib, yiib dakmi amuniib yiib kami amuniib yaa aromkono kerundime.

3

Nub Dowad Kurikuri Kamime

1 Angkodmia, weng yeenbon kuu nub dowad kurikuri kamibko Yariman ye weng kuu yiib yaa kwanoon areb kwane kirodmo daande yaroko yena yemoon kuu anam andime. 2 Kwane, nub dowad kurikuri kamibko, arewadanbed nub yaa komo kamandamiib kuu Godbed kebendok, amborom kuu nimakarub yenamo kuu anam andiwen kowe.
3 Kumban Yariman kuu yiib yaa domondaanban kowe, yembed yiib yaa aromkono kondene miin arewamanbed komo kamandamaneen yaa kuu kebenaneen. 4 Yarimanbed yiib dowad nub yaa meeni kangdom kondoone anam anduwen kuu, nubbed yiib yaa kwane kamime andi ye weng konduwen kuu kwane kamembaraniib. 5 Kwane, Yarimanbed yiib meeni kuu God ye mimyob dowaken ye kiwaaniib arewa meneboon yaa Keresu ye kangdom dobiri ye kiwaaniib yaa nongkobok.

Ogoodmo Dobaraib

6 Angkodmia, Yariman Yesu Keresu yaningko yaambed nubbed yiib yaa kwamaib ande yedmuub kuu, angkodmia korem kuyaom kuu kanembed ogoodmo doberene nubbed yiib yaa kedmengkanduuwe kandiwen kwamune yaa dorokban keroka yi yaa daboknendaib. 7 Kedi, nubbed kamuwen ye kerekmen kwamunemo kamime andi ye weng kuu yiibkaadkeriwen. Nub yiib yoom doburuwen kuu ogood doberenub, 8 karub yena yi animan kuu odiib kowimokban kere animokban. Mamaa keruwen ee, nubkareb awingyawiib amnoomiib od deme yobdood ambangkuwen kuu yiib yaa dabab kondaub anduwed. 9 Ke kwanuwen kei, amborom kuu nub yaa awandime andi kuu yimin kumban, keye dowadban, nubbed kwane korokbubko kuye yomanbed kwane winime anduwed. 10 Kwane, nub yiib yoom doburuwen yaron kuu amob kee yiib yaa konduwen, “Karub kanembed deme yaa korondoon kuu ye yaa animan bangkanimban.”
11 Nub wengamburuwen kuu yiib kuyaom yena kuu ogoodmo doriib. Yi kuu kwane deme ambangkembirimokban kuned, wingkanambengkan kamembirimaib. 12 Kwamenabidan kuu Yariman Yesu Keresu yaningko yaambed ongkandenub kwanime ande yedmendubko yikareb nangkemmo kere deme ambangkenib yika yi yongbon animanbed anime. 13 Kumban yiib dowad dakmandamaan kuu, yiibbed amun amun kamiib kuu yiminban keraane korondaib.
14 Kanembed kerek keyaombed nubbed kedmengkanduub yaa wengambere awinokban keroka korobe kaadkerunime, ye yaa daboknenaib. Kwanibko ye kuu karak kandok. 15 Kuned bonman areb kamenaib. Ye kuu anam andoon ye karub kowe, kwamune areb ongkanime.

Kubendi Weng

16 Yewenub kondimaan ye Yariman, yembed kiwaan korem yaambed aron korem yewenub kondok, yiib yaa. Yariman kuu yiib korem yaa kerok.

17 Ne kuu Pool, ne dingkimbed kubendi weng kee wongkaan, kerek korem
wongkimain kuu kwamunemo areb kamimain. Ne wongkani kiwaan kei.
18 Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu
yiib korem yaa kerok.

1 Timoti
Kerek Mimo Poolbed Timoti Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Timoti kuu kambong Laistaraman. Yawodki kuu Gurikman, yawaan kuu Yuu wonong Yesu yaa anam andeen. Aron yenambed Pool kuu weng amun dakmen yareboon kuyaa kuu Timoti yoom yarebiwen. Kwane, Pool kuu Efesus aom weeb ayoobmimiib dobere weng amun kedmengkandoon kuu Timoti yoom God ye deme awiniwen. Kwane, Pool kuu Timoti nen anam andiwendan Efesus aom doriib yi ooni dowad kowekore kambong yena yaa wonoon. Wonoone aron doboob keruune kerek kee wongkoon. Wongkoon kuu: 1. Anam andiwendan yaa ooni ye kiwaan ye wengiib, 2. Nedbe kurikuri kami ye kiwaan ye wengiib, 3. Dudi kedmengkandidan kebene andi ye wengiib kui. Wongkoon ye weeb kuu AD 64 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Dudanabi Kedmengkandidan Yaa Kamkono Weng Kowoon (1:3-11)
3. Yariman Yaa Kubi Weng Kowoon (1:12-17)
4. Timoti Yaa Komo Dowad Wongkoon Ye Weng Ambobanoon (1:18-20)
5. Nedbe Kurikuri Kamimaibdan Yi Korok Deme Ye Kerekmen Ye Weng (sapta 2—3)
6. Dudi Kedmengkandi Yaa Kebeni Ye Kiwaan Ambobanoon (sapta 4)
7. Nimakarub Maa Maa Kerekmen Yaa Awandi Ye Kiwaan Ambobanoon (5:1—6:2)
8. Weng Maa Maa Ben Dakmoon (6:3-19)
9. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (6:20-21)

1 Ne kuu Pool, Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan. Nub Bobni Yaa
Burudande Bindi Ye God yoom ye ande meedmuub ye karub Yesu Keresu
yoombed deme kee ambangkok ande kiniwen ye karub kuu ne kei.
2 Timoti, eb yaa wongkani keebdaan. Nub anam andi yaambed eb kuu ne
dana anam kerewen.
Eb yaa kabamoon keebdi ye mimyob dowakeniib mimyob keebde kakman
are nonondandiyiib yewenubmo dobiriyiib kuu Ambe God yoom nub Yari-
man Yesu Keresu yoom yaambed bangkabdime.

Dudanabi Ye Kedmengkandidan Yaa Kaadkere

3 Ne kuu ambibkin Masedonia yaa wenoni daabdaan kuu, kwane eb kuu
Efesus aom kwane dobereneb karub yena dudanabi ye kedmengkandi kuu
kamaib ande kebende. 4 Yi kangkon yi awoya yi moo dakmenabembiriyiib
kurin kurin yi awoya kumbed ari doroon doroon miniwen ande yi aningko
dakmenabembiriyiib kuu kamaib ande kebende. Kwane, weng keyaambed
wengberenabi yeman kerimaib, kukuu God ye deme aromne awini yeman-
ban. Kedi, God ye deme aromne awini kuu anam andi yaambed.
5 Kwane andi ye weng kee daabdaan kuye dowad kuu, mimyob dowaken
darewoob keri yeman. Mimyob dowaken kee niindem aom minikmanaki-
ibbaniib inamen amunmoyiib aadidmiyiibban ye anam andiyiib yaambed
minimaan. 6 Nimakarub yena kuu inamen keyaa koronde weng anamban
idiibban ye kiwaan yaa winiwen. 7 Yi kuu God ye amob kedmengkandidan
kerandamiib kumban, komo komo dakmiib ye weng id kuu yikaadban,
arudkono ye weng dakmiib ye weng id kangkon yikaadban.

8 Nub nubkaad, God ye amob kuu amun, amonombe arewa ye dowad
awinokban keraniib kumbed. 9 Nub kangkon nubkaad, God ye amob kuu
yorokmodan yi dowad ongmindo, God ye amob kuu amob domabangki-
daniib wabkaddaniib God yaa angkurom korokbeniwendaniib ambarakmi-
daniib God yaa wunesariwendaniib okad yiri ye inamenmodaniib ambe ena
yenbandiwendaniib kumka kuman yenbandidaniib 10 nenem kamidaniib
karub yikanmo awanoon awanoon kamidaniib karubbed yena awingke
yid benib ari berengkimaibdaniib dudanabidaniib kangdod aom dudan-
abidaniib kane kanembed kedmengkandi anam yaa bon keriwendaniib kuu
yi dowad God ye amob kuu ongmoon.

Kedmengkandi kee 11 nambiriyiib amun kerundiyiib ye God ye weng
amun daboknoon. Kwane, yembed weng amun kee oone dakmok ande
kawoon.

God Yaa Eso Andoon

12 Ne inamen yaa aromkono kawoon ye karub, nub Yariman Yesu Kere-
sumbed ambangkembere awinaneen korondaanban ande meenekore kine
kawoona ye deme awinaan kowe, ye yaa eso andimain. 13 Kurin kuu ne kuu
yeremborom ye karub, Keresu yaningko monmareni yenbandeni kamimain
kumban, yembed mimyob keewe kakman are nonondandoon, amborom
kuu ne nonoon anam andindombed kamimamaan kowe. 14 Kwane, nub
Yarimanbed ne yaa kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yimin
yiminmo kawoon. Kwane, angkon Yesu Keresu yaambed anam andiyiib
mimyob dowakeniib monoon kuu dabokne kawoon.

15 Kedi, Yesu Keresu okad yiri monoon kuu ambarakmidan kuu bobni
yaa burudande bindok monoon. Weng kee anam, wengambere korem
awini yeman. Kedi, ne kuu ambarakmi miin arewaman, karub yena areb-
ban, 16 kumban ne kuu kwamune areb doriin kumbed, Yesu Keresumbed
ne dowad yodbirimban no iwari meedme doboroone ne kuu ye mimyob
keende kakman are nonondandi ye inamen wedmeni anam andaan. Ye kuu
ne yaambed kumun korokboon kuu ne kuu ambarakmi miin arewaman
kumbed anam andaan kowe, yimin kuu kane kane ye yaa anam andaniib
kuu wadkeri aron korem yeman kandaniib.

17 Kwane, aron korem korem ye Korok Darewoob, bobnindeban ye God,
wedmindeban ye God, God yembedmo kui, ye yaa aningko darewoowiib
nambiriyiib kerok, aron korem korem. Anam kwanok.

Anam Andi Ongme Awine

18 Ne dana Timoti, eb dowad profesi weng wengambere dakmiwen
ye kerekmen yaambed kedmengkandi kee kabdaan. Profesi weng kee
wengambere awinaneeb kuu, arewa menebaneen yaa kuu amunmo do-
biriyiib ninanabe burudande. 19 Eb anam andi ongme awine. Meeni dobiri
inamen kiwaan amunmombed dobere.

Nimakarub yena kuu inamen kee korondiiwe yi anam andi kuu kan
kubunoon, karub yena yi konoo aombed arewa domiiwe bot ari wowe
monmaroone kankubunemoon areb keriwen. 20 Kwaniwendan kumaom
yena kuu Aimenaeyus yoom Aleksandee yoom kui. Nembed yi kuu beni God
yaningko monmaraib andi ye dowad Seten ye dingki ari nongkobaan.

2

Komarewa Kurikuri Kami

1 Ibduruk kuu ne dowaken darewoob kuu, dowaken ye dowadiib ni-
makarub yena yaa dabab meneboon ye dowadiib eso andi ye dowadiib

kurikuri kamime, nimakarub korem yi dowad. 2 Korok dareb darewiib kane
kane korok keriwendaniib yi dowad kurikuri kamime. Kuye dowad kuu
nub kuu yewenubmo nangkemmo yena yi arinambo ari amunmo dobiriyiib
God ye dowaken yaambed dobaranuub. 3 Kuu amun kii. Kwananuub
kuu nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Godbed nub yaa kubendaneen.
4 Ye dowaken kuu nimakarub korem anam andaniib kumbed bobni yaa
burudande bindaneene anam anam yaa yikaadkeraniib.
5 Kedi, God kuu mimo, yenayiibban. Kwane, God dore nimakarub dore
wedyiri dobiri ye karub kuu mimo, karub Yesu Keresu, yembedmo. 6 Ye
kuu yeka yemeren nimakarub korem biddi dowad kondoon. Kukuu yi akmi
yeman, aron anam ari keroona bindi ye kiwaan ongmoon. 7 Kuye dowadbed
Yesu ye weng kidangkambon ari dakmi ye demeyiib apaso demeyiib Yuu-
danban yaa anam andi anam ye kedmengkandi ye demeyiib kine kawoon.
Weng kee iranmi ye weng dakmokban, anam dakmaan.
8 Ne dowaken kuu karub korem dingki kankoone kurikuri kerimaib kuu
noriniibban wengbiriyiibban inamen karadmo yaambed kwamimamime.

Nima Yi Dobiri Kerekmen

9 Nangkon ne dowaken kuu nima kuu karub ye inamen monmari ye
ebkadbed inwaraib, ebkad amunmo inwarime. Kurikuri wini dowad,
kerengkandime andi ye inamen darewoobbed inwaraib. 10 Yimin kuu nima
kane kanembed nub kuu God yaningko kankoonimaub andaniib kuu amun
amun kamime.
11 Korok korokbed kedmengkandibka yi dabderem aombed nima kuu
iwari kan kubune yirimbed kere kaadkeraniib kuu yimin. 12 Nembed
yedmaan kuu nimambed karub yaa kedmengkandaniib o korok keraniib
kuu amob andaan. Nima kuu kurikuri aron ari iwari dobirime, 13 amborom
kuu Adam yedin ongmekored Iv kuu ongmoon kowe. 14 Kwane, Adam yaa
kuu bironindo, Iv kuu birondoonkob ambarakmeen. 15 Kwamunekob, nima
kuu dana wanabimaib kuu dabab kandimaib kumban, yi kuu wabkadiibban
kumbed yi anam andiyiib mimyob dowakeniib karadmo dobiriyiib awine
dobaraniib kuu Godbed bobni yaa burudande bindaneen.

3

Kuristendan Ooni Ye Korok Korok Yi Dobiri

1 Nembed weng kee yedmandamaan kuu anam kai kii. Karub kanembed
kuristendan ooni ye korok keri ye inamen darewoowiib meenoka kuu amun
kii, amborom kuu deme kee manimanandeb kowe.
2 Kwani kowe, anam kuu kuristendan ooni ye korok kuu ambarakmoon
ande kadwonimokban ye karub kwanembed kerok. Ye kuu wonong mi-
moyiib, kirod norin wandiyiibbaniib yemeren ongme kangkadme dobiriyiib
ye karub. Ye kuu inamen amun awinaane ye yaa karub yenambed amun
andenimaib ye karub. Ye kuu angkodmenandi ye dowakeniiwa angkon
ye kedmengkandimaan kuu yena kirod kaadkerimaib ye karub. 3 Ye kuu
ok arewa anembiri awaanban, angkon nangbi awaanban. Kwane, ye kuu
nangkem yewenub ye karub, angkon od yaa meeni darewoob ye karubban.
4 Ye kuu ye nimadana korobe ooni ye karub, angkon ye dana meed yaa
kedmengkandeene ye weng yaamo wengambere awine kamimaib ye karub.
5 Kedi, ye kuu ye nimadana korobe oonokban keraneen kuu kuristendan kuu
korobe oonaneen dee? Yiminban!
6 Ye kuu kibirebyamo kuristen keroonbedban, amborom kuu korok ker-
aan andekore kerengkan ye inamen darewoob keraneen, Seten ye dabab
areb kwane keraneen. 7 Ye kuu kuristenbandanbed karub amun andimaib

ye karub. Kwamune kowe, ye aningko kuu kankubunaibban kerene Seten ye birandi yaa kombaraanban.

Kuristen Awande Keendombiri Ye Korok Korok Yi Dobiri

8 Kuristendan awande keendombiri ye karub ye kangkon nimakarubbed karub amun andimaib ye karub, kobkowiibban ye karub, ok arewa anembiri ye karubban, birande od bi ye karubban. 9 Yi kuu minikmanakiibban kumbed anam andi korokboon ye weng yobdoodmo awinime. 10 Kwani kowe, ibduruk kuu yi komboon darobendekoriwa yimin keroka, kuristendan awande keendombiridan yi deme kwane awinime.

11 Kwamune areb kumbed nima kangkon nimakarubbed nima amun andimaib ye nima, wungkandi dandi ye nimamban, kirod norin wandi ye nimamban, anammo dakme ambangki ye nima kui.

12 Kuristendan awande keendombiri ye karub kuu wonong mimo ye karub. Ye kuu ye dana meediib ye ambibdaniib amunmo ooni ye karub kumbed deme kee konime. 13 Kane kane deme kee korobe ambangkaniib kuu aningko amun yeman kandenib Yesu Keresu yaa yi anam andi arudkonomo keraniib.

Kedmengkandi Anam Anam Kuu Godbed Korokboon

14 Ne dowaken kuu eb yaa aron doboobban arimbed mananiin, kumban kwamune kame andi ye weng kuu eb yaa wongke keebdaan, amborom kuu 15 barang maambed kebenewaneena kirod manainban keraneen kuu, God ye karuwa nimaya yi dobiri komarewa kuu ebkaadkerundaneeb. Yi kuu wad doreen ye God yaa nedbe kurikuri kamidan, yi kuu dodkono aromkonombed ambib aromne dobirimaun kwane areb kuu anam anam naawon awine kankoonimaibdan kii.

16 Weng dakmandamaan kee aadidmindeban ye weng kii, God ye dowaken yaambed dobiri korokboon kuu barang miin darewoob kai.
Ye kuu karub anam kere monoon.
Monoone, Kingkin Karadmombed ye kuu yorokmoman kii ande korokboon.
Korokboone, engyus kuu wedmeniwen.
Wedmiiwe, ambibkin maa maa yaa ye weng daandiwen.
Daandiiwe, okad yiridan anam andiwen.
Anam andiiwe, nambiri ari nen daanoon.

4

Awad Yi Yoman Winiwendan Yi Kedmengkandi

1 Kwane, Kingkin Karadmombed dian yedmoon kuu, kibik aron yeenbon kere weneen aom kuu, nimakarub yena kuu anam andi yaa koronde dudanabi ye awad yi yoman wenenib awad arewa yi kedmengkandi yaa awinaniib kii. 2 Yi kedmengkandi kuu dudanabi aadidmi ye karuwa nimayambed ben wenebe derendaraniib. Yi kuu inamen arewa o amun wengyundindebandan. 3 Yi kuu nima awadmi kuu amob ande kebenenib animan yena anaib andimaib. Kumban Godbed animan korem ongmenaboon kuu anam ande anam anam kaadkeriwendanbed benib eso ande ani dowad kui.

4 Kedi, kumkam korem Godbed ongmenaboon kuu amunmo kii. Komo komo Godbed bangkandaneena baniib kuu God yaa eso andiyiibbed baniib kuu yimin, 5 amborom kuu God yeka ye weng kundukbed yedmooniib yi kurikuriyiibbed kumkam kuu yuburare karadmo keroon kowe.

Kurikuri Korok Korok Yi Dobiri

6 Kwane, kedmengkandi kee kuristen angkodmia yaa dakmimamaneeb kuu Yesu Keresu ye deme karub amun keraneeb, amborom kuu eb kuu

anam andi ye wengiib kedmengkandi yorokmoyiib yi yoman weneneb eb
kuristen inamen kainewen kowe. 7 Kwane, God ye inameniibban ye mooyiib
idiibban ye mooyiib kuyaa awinaab, wangdandunde. Kwani kowe, ebka
ebmeren God ye dowaken yaambed dobiri dowad kedmengkande. 8 Kedi, id
aromkono keri ye deme kuu amun kumban, ebka ebmeren God ye dowaken
yaambed dobiri keembed kuyaa kuu burudande barang darewoob yeman
keroon kii. Kukuu meeni korem ye awandi yeman, okad yiri dobiriyiib Ewen
ari dobiriyiib yaa kuu.
9 Weng kee anam, wengambere korem awini yeman. 10 Nub kuu anam
kwananeen anduwen kuu, wad doreen ye Godbed nimakarub korem yi
dowad bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmene ye yaa anam andi-
wendan kuu bindoon. Kowe, kuye dowadbed arewa menebimaan yaa kuu
ninabe deme yobdoodiib awinimaub.
11 Weng kee dakmaan kee kwamune kedmengkandeneb kwanime ande.
12 Eb kuu kewedman areb weeb yemoon dobirindo kumban, korondaawa
karub yenambed eb kuu kewedmanmo yiminban andebdaib. Kwane, anam
andiwendan yaa kuu eb weng dakmiyiib eb dobiri kerekmeniib eb mimyob
dowaken keendiyiib eb anam andiyiib eb niindem aom karadmo dobiriyiib
yaambed inamen amun korokbendimame. 13 Eb kuu kidangkambonbed
God Ye Weng Karadmo kimingkaneb God Ye Weng Karadmo ambobande
wengambirime andeneb kedmengkande ningmone kuyaamo doberembere-
bka, ne kuu mana.
14 God ye deme ambangki ye aromkono kabdoon kuu, eb dowad karub
maambed profesi weng wengambere dakmoon yaambed kurikuri aamkono
aamkonombed eb ari dingki nongkobe kurikuri keriwen yaron arimbed
kabdoon kuu korondaab, kwane awinembere. 15 Eb yaa kwane kame
andi ye weng kabdaan kee kuyaamo doberebko nimakarub korem kuu
eb anam andi darewoob keri kuu wedmime. 16 Ebka eb dobiriyiib eb
kedmengkandiyiib kuu korobe kaadkere darobe dobere. Kwane doberem-
bere, amborom kuu kwamunaneeb kuu ebbedmomban ewiib ebbed ked-
mengkandeewe wengaibdaniib kuu bindaneen kowe.

5

Kuristendan Yaa Dakme Ongkandi Ye Kiwaan

1 Aamkono aamkono yaa kenambun weng yobdood daandaab, eb ambe
yaa ongkane daanimaab areb kwane dakme. Kwane, keweddan yaa kuu eb
ambanga yaa daandimaab areb kwane dakme. 2 Kwane, nima aamkono yaa
kuu eb ena yaa daandimaab areb kwane dakme. Kwane, nima koyu yaa kuu
eb oniya yaa daandimaab areb kwane dakme, meeni karadmombed dakme.

Nima Irib Yaa Awandi Ye Kiwaan

3 Nima irib yi karubkimiibbandan kuu kuristendanbed korobe oone
keendombirime. 4 Kumban wonong irib kuu dana meediib o awoyayiib
keruka, yi kuu God ye dowaken yaambed yidin yu oone keendombirime.
Kwananiib kuu yumbed komo yi awandeen kuu neman inande awandi-
mamime. Kwananiib kuu Godbed yi yaa kubendaneen kii.
5 Wonong irib yumbirimo oonidaniibban kuu Godbed anam awawaneen
ande meenekoru amnoomiib awingyawiib kurikuri kere awawok ande
kaamobimaun. 6 Kumban wonong irib yena kuu yi kad ye inamen yaamo
ambangkimaib kowe, wad doriib kumban yi kingkin kuu bobnemoon areb
keroon.

7 Kwamime ye weng dakmandamaan kee yi yaa kangkon konde. Kondebko wengambere awinibka, yenambed irib yaa ambarakmeen andendaibban keraniib. 8 Kane kanembed ye karubkim awandokban keraniib kuu arewa, kumban yi ambe ena awoya oniya ambanga damana awandokban keraniib kuu kuyaa burudande miin arewa kai kii! Kukuu yi anam andi aadikmiwen, yi inamen kuu anam andindodan arebban, inamen miin arewa kii.
9 Nima irib awandi dowad yi aningko wongkaneeb ye nima kukei. Yu kuu weeb 60yiibbed ari dobureen kii. Yu angkon yu karub wad doboroon yaron yaa domonenekoru karub maa yoom dobirindo ye wonong, 10 yu amun amun kami yikaadkeriwen ye wonong, yu dana ongme kedmengkandeen ye wonong, angkodmenandi ye dowakeniib ye wonong, yon ogi deme areb yukareb kankubune God ye karadmodan awandi ye wonong, dabab menebimaandan yaa awandi ye wonong, deme amun maa maa ambangkimaun ye wonong kui.
11 Kwane, kiomnindo ye nima irib kuu yi aningko wongkaab, amborom kuu karub awani ye inamen kuu darewoob kerenib, Yesu Keresu ye deme korondaniib kowe. 12 Kwamune kowe, yika yimeren dabab kanmananiib, amborom kuu Yesu Keresu yaa amob ongmiwen kuu domokbaniib kowe. 13 Yi kangkon ogood yarebenib wungkandi dandi ye nima kerenib wingkanambengkan ye nima kerenib weng arewa dakmenabinban ye weng dakmaniib.
14 Kwamunekob, ne dowaken kuu kiomnindo ye nima irib kuu karub awanenib, dana wanabenib, ambiwoom deme oonenib, amun amun kamime. Kwananiib kuu God ye bonmanbed yi dowad nima arewa andundaanban keraneen. 15 Yi kuu karub awadmime andid, amborom kuu kibikee anam kuu nima irib yena kuu koronde Seten ye yoman winiwen kowe.
16 Kwane, anam andeen ye wonong kuu yu karubkim aom kuu wonong iriwiib keroka yumbed awanduk, wonong irib yu awandi dowad kuristendan yi dingki ari kowaun. Kwamunanuun kuu amun, amborom kuu kuristendanbed karubkimiibban ye nima iribmo awandaniib kuu yimin keraneen kowe.

Kurikuri Korok Korok

17 Kurikuri korok korokbed kuristendan yaa ongme oonendimaib kuu deme amunmo awinimaib kowe, yiib korok keriwen ye dowadiib ooni deme amunmo ambangkimaib ye dowadiib aningko darewoob arimbed kondime. Ne meeni darewoob kuu Yesu ye weng amun ambobandenib wengambirime andimaibdan yoom kedmengkandidan yoom yi dowad weng kee dakme wongkaan. 18 Kwamune wongkaan amborom kuu, God Ye Weng Karadmo yaambed wongkoon kuu “Buromakaumbed wiit norok danabi dowad animari dodkanmo dewenebuun kuu wiit be anandamuka kebenendaib.” andoon. Angkon maa wongkoon kuu “Karub deme awinoon kuu kakmaniib kandod yimin.” andoon.
19 Karub mimombed mene kurikuri korok yaa ambarakmoon kii andoka wengamberenaib. Kumban karub ayoob o ayoobmimbed mene anam ambarakmoon kii andibka wengambirime. 20 Korok kanembed anam ambarakmoka kuristendan yi kidangkambed kebenenibko korondok. Kwananiib kumbed yena kangkon kwamunaub ande meene kaadkeraniib.
21 God yoom Yesu Keresu yoom Godbed kingkoon ye engyus yoom yi arinambo arimbed nembed eb yaa amob kee yedme kowaan kuu, weng ke kabdaan kee nimakarub korem yi dowad ongme awinembere, yena yaa manmo keri ye inamen ambangkaab. 22 Kane kanembed korok kerandamiib kwari kirod dingki kowe kurikuri keraab. Kirod dingki kowe kurikuri

keraneeb kuu yi ambarakmi kuyaa daboknemoon areb keraneeb. Karadmo ye kiwaan kuyaambed dobere.
23 Eb kuu ot korere kandimaab kowe, ot aromnok andi dowad okmo kuu koronde ok wain embengmoyiib bune animame.
24 Nimakarub yena yi ambarakmi kuu dian keraane, wengyundi yaron kerindombed nimakarub korem kuu yi ambarakmi ye weng wengambere yikaadkerimaib. Kumban nimakarub yena yi ambarakmi kuu biknoon kowe, wengyundi yaron arimo korem wengambere yikaadkeraniib.
25 Kwamune areb, amun amun kami kuu dian keraane wedmimaib. Kwane, amun amun kami yena kuu dianban kumban biknindeban dian keraneen.

6

Dabderem Yiri Dobere No Deme Awinembiridan

1 Yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan anam andiwen korem kuu yi mimim yi kangkodan yi weng wengamberenib yi aningko kuu darewoob arimbed kondime. Kwamunaniib kumbed God yaningko monmaraibban kerenib, nub kedmengkandi yaa kuu arewa andaibban keraniib.
2 Kumban, yi kangkodan kuu kuristen keroka, yi kuu kamune meendobaib, “Ye kuu ne kuristen angkodmi kowe, ye weng wengambereni ye aningko kuu darewoob arimbed konainban.” andaib. Kumban kwane kamime ye weng kee andaan kuu yi deme kuu amun yemanmo awinime. Kangkoman kuristenban ye deme awini arebban awinime, burudande miin amun awinime, amborom kuu kangkoman kuu kuristenman, yi angkodmi kowe. Weng kee yi yaa kedmengkande kwane kamime ande.

Dudanabi Ye Kedmengkandi

3 Karub kanembed dudanabi ye kedmengkandi derendarene kanyarenib nub Yariman Yesu Keresu ye weng yorokmoyiib God ye dowaken yaambed dobiri ye kedmengkandiyiib ibmo kerokban keroka, 4 yi kuu kerengkandan kerenib inamen ma id kandindeban keriwen. Yi dowaken kuu ogood weng wengberenabi kowe, yi inamen kuu yorokmomban keriwen. Kwani kowe, kuye inamen yaambed kuu wungkandiyiib nangmiyiib damangkandi ye wengiib anamban ogood inamen keendiyiib 5 wowe korare aye korare ye wengiib menebimaan. Yi inamen kuu korem miin arewa keroone anam anam kuu yi yaa korem boona dowan keroon. Yimbed meenimaib kuu God ye dowaken yaambed dobiri kuu od bi ye kiwaan manok andimaib kii.

Inamen Amuniib Inamen Arewayiib

6 Kumban Godbed komo bangkandoon yaa kuu yimin ande eso andiyiib God ye dowaken yaambed dobiri kuu amun kerundi yemoon bi yeman.
7 Kedi, nub wooneen kuu yiribmaniib ma kanminindo. Kwani kowe, bobnanuub kangkon yiribmaniib ma kanwanaubban. 8 Kumban, animaniib ebkadiib dobaranuub kuu yimin, God yaa eso andi yeman.
9 Kwane, kane kanembed yiribman yemoon benamberem ande meenimaib kuu ambarakmaniib dee andi ye komboon yi yaa mananeene, inameniibban ye dowakeniib arud ye barang yaa dowaken keeniyiib baniib kumbed yi monmaraneen. 10 Kuu kwamune kui, od bi ye dowaken kuu inamen arewa maa maa yemoon ye ambokab. Nimakarub yena kuu od bi ye dowaken darewoob keriwen kowe, anam andi ye kiwaan yaa korondenib dabab yemoon biwen, yimeren maradbed kaaremoon areb keriwen.

Komarewa Dobiri Andi Ye Weng Ongkandoon

11 Kwani kowe, God ye karub, eb kuu arewa korem keyaa kee kombiri
wene. Kumban yorokmo dobiriyiib God ye dowaken yaambed dobiriyiib
anam andiyiib mimyob dowaken keendiyiib erekmab kangdommo do-
biriyiib nangkem dobiriyiib keyaambed awine dobere. 12 Eb anam andi
yaambed arewa menebaneen yaa kuu amunmo dobiriyiib ninanabe buru-
dande. Ebbed nimakarub yemoon yi kidangkambed Yesu yaa anam andaan
kii andi ye weng yedmewen kuu Godbed wadkeri aron korem ye dowad
kinebdoon. Kwani kowe, wadkeri aron korem yeman kee awine dobere.
13 Wad doriibdan korem yaa wadkeri kondoon ye God yoom, Pontius Pailet
ye arinambo arimbed ne kuu Godbed kinoonman ye weng ande yedmoon
ye karub Yesu Keresu yoom, yi ayoob yi arinambo arimbed nembed eb yaa
amob kee yedme kowaan kuu, 14 weng kee kabdaan kee korondaab awine
kande. Kwane arewayiib ande dedmoniyiibban kumbed awine doberebko
wene nub Yariman Yesu Keresu angkane mananeen yaron kerok. 15 Kuyaron
kuu Godbed ye dowaken yaamo aron kinoon yaambed kwananeen.

Ye kuu amun kerundi meneboon ye God, yembedmo kuu Korok, ye
kuu king korem yi King, yariman korem yi Yariman. 16 Yembedmo kuu
bobnindeban ye God, dia winindeban ye nambiri aom doreen ye God, ye kuu
karub maa kurin ma wedmenindo ye God, ma wedmenindeban ye God. Ye
yaa aningko ambab ariyiib aromkonoyiib aron korem korem kerok. Anam
kwanok.

17 Yiribman yemoondan okad kiri doriib yaa kwanime ye weng kee
daande. Kerengkan kamaib, angkon komarewa keraneen ye dowad nub
yiribmanbed nubka awandaneen ande meenaib, amborom kuu yiribman
dowan keraneen keri yaron kuu yikaadban kowe. Kwani kowe, Godbed
nub awandaneen andi ye meenimbed kowime, amborom kuu yembed nub
kube dobiri ye dowad kumkam yiminmo bangkandimaan. 18 Yi yaa amun
amun kamime ye weng daande. Amun amun kami yemoon kamime, yi yirib-
man kuu kirim kamaib, nimakarub yena yaayiib numbere awandi dowad
nekwime. 19 Kekamune kamaniib kumbed Godbed dowan kerindeban ye
kakman Ewen aom nongkobaneene wadkeri anam kandaniib.

Yeenbon Andedme Kebeni Weng

20 O Timoti, komo komo bangkabdekore ongme oone andoon kuu are-
wambed monmaraan ande amukne. Inameniibban ye wengiib God yaa
bon kami ye weng yenambed weng anam dudanabe dakmiweniib yaa kuu
manakeende. 21 Nimakarub yenambed dudi weng kee awinekoriwa anam
andi ye kiwaan yaa koronde winiwen.

Kabamoon keendi ye mimyob dowaken kuu yiib yaa kerok.

2 Timoti
Kerek Ayoob Poolbed Timoti Yaa Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Poolbed ibduruk Timoti yaa wongkoonbed ari kuu Rom koronde weng amun dakmen yareboone, ika awinenekorib nen Rom aombed wii darewoob aom kaaniwen. Kwane, ye ayiiwe bobni kuu dungkunmo keroon kuu yekaadkeroon, angkon ye awanenidan yena wenebiwen kowe, kerek kee wongkoon. Ye dowaken kuu neyiib yaa kirod mene ande wongkoon. Kwane, durud konde yenbandi yemoon kuu anam andiwendan yaa meneboon kowe, kangdommo dobere andi ye weng yenayiib wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 66 o 67 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Ye Weng Ibduruk (1:1-2)
2. God Ye Deme Yaa Korondiyiibban Awinembere Andi Inamen Kowoon (1:3-14)
3. Pool Ye Dobiri Kerekmen Daanoon (1:15-18)
4. Timoti Yaa Ambobani Ye Weng Kowoon (sapta 2)
5. Aronki Yeenbon Kerewini Kerekmen Daanoon (sapta 3)
6. Ongkandi Weng Yeenbon (4:1-18)
7. Yeenbon Kubendi Weng (4:19-22)

1 Ne kuu Pool, Yesu Keresumbed God ye dowaken yaambed kinoona ye
apaso keraan. Yesu Keresu yaa anam andiwendan wadkeri kandaniib ye
weng kunduk dakmi dowad ne kinoon.
2 Timoti, eb kuu ne mimyob dowaken keebdi ye dana, eb yaa wongkani
keebdaan.
Eb yaa kabamoon keebdi ye mimyob dowakeniib mimyob keebde kakman
are nonondandiyiib yewenubmo dobiriyiib kuu Ambe God yoom nub Yari-
man Yesu Keresu yoom yaambed bangkabdime.

Anam Andi Yaa Korondiyiibban Doberembere

3 Ne kuu eb dowad aronkiyiib amnoomiib kurikuri kamembirimain kuu
God yaa eso andimain. Ne kuu ambarakmiyiibban ye inameniib ye deme
awinaan, nawoyambed awinmo miniwen areb awinaan kumbed eb dowad
kurikuri kerimain. 4 Domobde wanaane ne dowad ameng kamewen kuu ika
meeneni wedmebda andi ye dowaken darewoob keraan. Wedmebdaniin
kuu kubi darewoob keraniin. 5 Kedi, eb anam andi yorokmo awinimaab
yaa ika meenaan. Kuye anam andi kuu eb awo Loisbed ibduruk ibmo
anam anduune, kwane ari eb ena Eunis ibmo anam anduune, kwane ari eb
kwangkon anam andewen kuu wedme nekaadkeraan kii.
6 Kekee kwamunekob ne monkone daabdiin, ne dingki eb ari koweni
God yaa kurikuri kamaane yembed ye deme ye aromkono komo kabdoon
kuu, kuyaambed kwane awine ambangkebko inamen kee darewoob kerok
andid. Kukuu amot embeng yaa wuruwaawa dene amot yumbu darewoob
kerimaan areb kerok. 7 Amborom kuu God kuu yiiwa nuwa yaa unimaan
ye kingkin kondindo, aromkonoyiib mimyob dowaken keendiyiib kangkad-
miyiib ye kingkin kondoon.
8 Kowe, nub Yariman komo kamoon ye weng dakmiyiiwa ne ye dowad wii
aom doriiniiwa yaa karak bobnaab. Kwane, eb kuu ne daboknebko Godbed
komo aromkono kondoon kuyaambed Yesu ye weng amun ye dowadbed

dabab kuu kandem. 9 Godbed nub kuu bobni yaa burudande bindene
karadmo dobirime ande baandoon. Kwamoon kuu nub komo kamuwen
kumbedban, yeka ye inamen nekwooniib ye kabamoon kondoon ye mimyob
dowakeniib kumbed kii. Kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kee
Godbed okada ambida ma andowe ongmindo yaron yirimbed Yesu Keresu
yaambed nub yaa kondoon, 10 kumban nub Bobni Yaa Burudande Bindi
Ye Karub Yesu Keresu angkane monoon yaambed kibikee kabamoon kon-
doon ye mimyob dowaken kee dianmo keroon. Ye kuu bobni yaromkono
monmarekore, ye weng amun yaambed wadkeri anamiib bobnindeban ye
dobiriyiib ben dian keroon.
11 Kwane, ne kuu weng amun keye dowadbed kankowoon, kidangkam-
bonbed daande kwanime andi ye demeyiib apaso demeyiib kedmengkandi
ye demeyiib kui. 12 Kwamune kamaan kumbed dabab kee kandaan. Kum-
ban ne kuu kuyaa karak bobnainban, amborom kuu kane yaa anam andaan
kuu nekaadkereni, nembed komo komo ye dingki ari kowaan kuu yembed
yiminmo oonaneen kwane wene nub benwananeen yaron keranuun kuu
kangdommo meenaan.
13 Komo weng ne yaambed wengamberewen kuu, kuye kerekmen
yaambed kedmengkandi ye kiwaan yorokmo kuu Yesu Keresu yaa anam
andiyiib ye mimyob dowakeniib yaambed awine oone. 14 Inamen amun
bangkabdoon ebbed oone andi dowad kuu korobe oone. Kingkin Karadmo
nub niindem aom doreen ye awabdi kumbed kwane korobe oone.
15 Eb ebkaad, ambibkin Esia ye kuristen angkodmia korem kuu ne yaa
angkurom korokbewiwen kowe minindo, Faigelus yoom Eemogenes yoom
yiyiib kwamune korem.
16 Kumban, Yarimanbed Onesiforus yoom yambiwoom doriibdan yoom
yaa mimyob keendok, amborom kuu ye kuu awawimaane kubimaine ne
wii aom seiniib boroniwen dibiin kuyaa karak bobnindo. 17 Kwane, ye kuu
Rom angka monoon kuu ne yaa meeni darewoob keroon kumbed onmenmo
yarone mene ne wedmewoon. 18 Kowe, Yarimanbed nub benwananeen
yaron arimbed ye yaa mimyob keenok. Efesus aom dobaraan kuu yembed
kiwaan yemoon yaambed awawimaan kuu anam ebkaadaa.

2

Yesu Yaromkonombed Aromne

1 Kowe, ne dana, eb kuu Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken ibnoka kangdommo kere. 2 Kwane, weng maa maa kuu karub
yemoon yi kerebiri arimbed nembed dakmaan wengamberewen kuu, ko-
rondiyiibban dobere yiminmo kedmengkandimaibdan yaa kondeneb oone
kedmengkandime ande.
3 Eb kuu Yesu Keresu ye ana nangmi ye karub amun, kowe ana nangmidan
amun areb kuu dabab dabab ku menebeen kuu ibmo ewiib nuwiib kang-
dommo doberemberem. 4 Karub kanembed aami aom doreen kuu yaro dore
bunangka ye inamen ambangkaanban, ye dowaken kuu ye korok kubok
dowad ye weng awini. 5 Ibmo kwamune areb kuu, karub kanembed bora
ayi ye karub o kabaanmo wini ye karub keroon kuu iningkuk ye amowamob
awinaanban kuu trofi kandaanban. 6 Ma, mongkob deme darewoob awini
ye karub kuu yongbon kab arumoone kaine amnoon kuu yedin wande
kan dangkoro anodned yimin. 7 Komo weng ke dakmiin kee meenmenabe,
amborom kuu Yarimanbed keye inamen korem kee kedmengkabdaneena
kaadkeraneeb kowe.

8 Bobnoon yirimbed nen daanoonman, King Dewid ye awo aman ari ye
karub Yesu Keresu kui, ye weng amun nembed daandimain kuyaambed ye
yaa ika meenme. 9 Ye weng amun ye dowad kuu durud yewed ye dabab
kandaan. Kedi, ne kuu seinbed yerengkiwen, amob domokbidan areb kii.
Kumban God ye weng kuu yerengkindo. 10 Kwana kowe, Godbed kinoondan
yi dowad ne kuu dabab korem meneboon yaa kuu kangdommo doberem-
birimain. Kwanimain amborom kuu yi kangkon Godbed bindi yeman Yesu
Keresu yaambed monoon kuu, dowan keraanban ye nambiriyiib kandime
andid. 11 Weng kee anammo kei,

Nub kuu ye yoombed bobnanuub kuu, angkon kwamune ye yoom wad
dobaranuub.
12 Nub kuu dabab menebaneen yaa kangdommo doberembaranuub kuu,
angkon kwamune korok kere ye yoom oone dibaranuub.

Nub kuu ye yaa nubkaadban andanuub kuu, ye kwangkon neman nub yaa
nekaadban andaneen.
13 Nub kuu ye yaa weng ongmuwen korondanuub kuu, ye weng ongmoon
kuu awinaneen, amborom kuu yeka ye weng aadidmindeban kowe.

Godbed Yimin Andoon Ye Deme Karub

14 Kowe, weng ke dakmaan kee anam andiwendan yaa monkone daandi-
mame. God ye murubia arimbed ogood weng wengberenabi kuu korondime
ande ongkande. Kuye wengberenabi kuu idiibban, angkon no kwamune
wengaibdan kuu wengberenabi kembed monmaraneen kii. 15 Godbed
yimin andoon ye deme karub andok ande erekmab mekmeed kereneb ye
kiringkono ari dobere. Kwamune ye deme karub kuu karak bobnimokban
kere anam anam ye weng kuu yorokmo kedmengkandimaan. 16 Okad
yiri ye weng dakmenabi yaa wangdandune, amborom kuu kwamune dak-
menabidan kuu Godiibban ye inameniib darewoob kerimaib. 17 Yi ked-
mengkandi kuu yom deende woobkimaan ye bob areb derendaraneen.
Yi kuyaom kuu Aimenaeyus yoom Filetus yoom kii. 18 Yi kuu kwamune
kedmengkandi anam yaa koronde ambab wande winiwen. Yimbed ked-
mengkandiib kuu Yesu ika menekore anam andiwendan dukniwen yir-
imbed ben daanoon kowe, nub kuu kiwaaniibban andiib. Keye dudi weng
kembed yena yi anam andi kuu ben monmariwen. 19 Kumban komo komo
Godbed kamkonomo ongme kowoon kuu kwamunemo kwane angkimbir-
imaan. Ke ongme kowoon kee dongka bot areb, kwari wongkoon kuu
“Yariman kuu ye karuwa nimaya kuu yekaad.” andoon. Angkon weng maa
kwari wongkoon kuu “Kane kanembed ‘Yesu kuu nub Yariman’ andimaib-
dan korem kuu arewa kami yaa korondaniib kumbed yimin.” andoon.

20 Kuruweng kee, ambib kwaab kuye niindem aom kuu wuune ani ye yirib-
man maa maa yemoon, goldiib silvaayiibbed ongmiwen ye yiribmanmom-
ban, yena kuu ayiib okadiibbed ongmiwen ye yiribman dangeen. Goldiib
silvaayiibbed ongmiwen ye yiribman kuu deme karadmo yeman, ayiib
okadiibbed ongmiwen ye yiribman kuu deme arewa yeman. 21 Kwamune
kuu, karub maa kuu deme arewa yaa yeka kangkadme araneen kuu, ye kuu
goldiib silvaayiibbed ongmiwen ye yiribman areb, deme karadmo awini ye
karub, Yarimanbed ye deme bangkani ye karub, nekwe deme amun maa
maa yiminmo awini ye karub kui.

22 Kumban, kewed o koyu yaambed id ye dowaken arewa kuyaa kuu
angkurom korokbene kombiri wene. Kuned, niindem aom karadmo keri-
wen yaambed Yariman yaa baandimaibdan kuu ebbed dabokneneb, kami

yorokmoyiib anam andiyiib mimyob dowaken keendiyiib yewenubmo dobiriyiib kuye inamen darewoob kere. 23 Inameniibban nonoon ye wengberenabi yaa kuu wangdandune, ma awine kandaab, amborom kuu eb ebkaad, wengberenabi kee nangmuub nangma kami yeman kowe. 24 Kwane, Yariman ye deme karub kuu nangmuub nangma kami ye karubban kowe, nimakarub korem yaa amun amun kamene kedmengkandi yimin kere. Yena yaa wungkandaab. 25 Kane kanembed eb yaa manmo keriwen kuu ebbed yi yaa nangkembed kedmengkande. Kwamebka Godbed yi inamen aombed amonombendoko, anam anam yaa kaadkeribko, 26 yi inamen nandoko, awad arewambed ye dowaken yaambed kwamime ande dedmoni ye dowad ben ye kuukdem aom kamboroon yiri kuu yaro dore angkanime.

3

Yeenbon Aron Arimbed Yemoon Kuu God Yaa Korondaniib

1 Kwamune kekei meenme. Aron yimin wande wananuun ari kuu yeka dobiri miin arewa menebaneen. 2 Nimakarub kuu yika yimeren yaa kerengkan kerenib, yi inamen kumundin kuu kande odbed kan kiringkono kowenib, nubbedmo yimin ande kamenib, yi id benkoobenib, yi weng arewambed karub yena kankubunenib, yi ambe ena yi weng wengambirimokban kerenib, ee eso amun andimokban kerenib, inamen karadmoyiibban kerenib, 3 mimyob dowaken ma keendimokban kerenib, ambarakmi yaa mimyob kowe nonondandimokban kerenib, yena yi aningko monmarenib, yimeren kangkadmiyiibban kerenib, yeremboromdan kerenib, amun amun yaa dowakeniibban kerenib, 4 ambodangenib, meeninban kumbed ogoodmo kamenib, nubka inamen amunmo andenib, God ye dowaken yaamban id ye dowaken yaamo dowaken darewoob keraniib kui. 5 Yi kuu God ye dowaken yaambed dobiri areb dobaraniib kumban ye aromkono kandaibban kerenib, kuu anamban andaniib kii. Eb kuu yi yaa ma dabokne wanaab.

6 Kwane, yi kuu wenenib nima yi inamen aromkonoyiibbandan yi ambib ambib yemyeb aomne nima yi korok kerimaib. Nima kee, yi kuu ambarakmi yemoonbed dabab waroone inamen arewa maa maa yemoon yi yaa dedmonendene kwane keane kamime ande kamimaane, 7 yi yaa kuu kedmengkandembirimaan kumban anam anam ye inamen ma kandindo. Keye nima kee arewamo kamiibdan kee yi yoman winimaib. 8 Yanes yoom Yambres yoombed Moses yaa manmo keriwen areb kuu, arewamo kamiibdan kee anam anam yaa manmo keriwen. Yi kuu inamen unitabmo, anam andi ye dowad kuu yi kuu wunekaroon. 9 Kumban, yi kwamune ambangkanmo ambab wanaibban, amborom kuu Yanes yoom Yambres yoom areb, kwamune yi inamen arewa kuu dianmo keraneene nimakarub korem wedmaniib kowe.

Ongkani Weng Timoti Yaa

10 Kumban, eb kuu ne kedmengkandiyiib ne dobiri ye kiwaaniib komo dowad kwane ambangkimainiib anam andiyiib yodbirimban iwarimbed dobiriyiib mimyob dowakeniib kangdommo doberembiriyiib 11 nenbandimaiwiib durud yewed kandaaniib kuye yoman wenewen. Komarewa nenbandiwen taun Antiokiiwa Aikoniumiiwa Laistarayiiwa kuyaom kuu ebkaadaa. Kuned dabab meneboon korem yaa kuu Yarimanbed ne nen kukboroon. 12 Anam kuu kane kanembed Yesu Keresu ye dowad God ye dowaken yaambed dobarandamiib kuu, yenambed yenbande

durud yewed kondaniib. 13 Kwane, arewa kamidan yoom aadikmidan yoom
kuu arewa yiri wenenib, yena yaa birandaniiwe neman birandaniib kii.
14 Kumban, eb kuu komo kedmengkandi kuu beweniib komombed eb
mimyob wowebdoonkob kaadkereweniib kuu kwane awine doberembere,
amborom kuu kane kanembed eb yaa kedmengkabdiwenkob kaadkerewen-
dan kuu eb ebkaadkereneb, 15 eb kuu dana mana yaambed God Ye Weng
Karadmo kaadkerewen. Keye weng kee, Yesu Keresu yaa anam andi
yaambed Godbed bindi dowad meeni kangdom kondi yeman. 16 God Ye
Weng Karadmo korem kuu God yaambed meneboon. Kukuu kedmengkandi
yemaniib, dudi inamen arewa yaa dedmone yedmene ongkandi yemaniib,
inamen unitab yaa ongkande yorokmo keri yemaniib, yorokmo dobirime
ande kedmengkandi yemaniib kui. 17 God ye karub kuu kwane awinaneen
kuu, ye deme amun ambangki ye inamen korem be nekwaneen.

4

1 Kwane, God yoom wad doriibdaniib dukniwendaniib wengyundi ye
karub Yesu Keresu yoom yi kerebiri arimbed angkane mananeen ye wengi-
iwa yembed korok kere ooni ye wengiib yaa meenaan yaambed, kee kwame
ye weng kee eb yaa yedme kowaan kei. 2 Yesu ye weng amun kuu dakme
korokbende. Aron amun keraneen o arewa keraneen korem kuu weng
daandi dowad nekwe dobere. Inamen arewa yaa kuu kedmengkande ben
yorokmo ongme. Kami arewa yaa kuu dedmone yedmende. Inamen o
kami amun yaa kuu weng amunbed ongkande. Korem kee yodbirimban
iwarimombed dobiriyiib ongme kedmengkandiyiib kwame. 3 Kwanandaan
amborom kuu nimakarub yemoon kuu ma arewayiibban ye kedmengkandi
yaa kuu wunekaraniib yaron mananeen kowe. Yi kuu mamaa kere yika
yi dowaken wengambarande dowaken keriwen ye wengmo wengambaran-
damiib kumbed, weng kwamune arebmo ye kedmengkandi korok korok
yemoon kai ben daboknimo kamenib yi weng dakmi yaamo wengambere
dobaraniib. 4 Yi kuu anam anam yaa yi kerendem wayerekne yangmadan-
denib, amonombe kan angkara dewene mooweng yaambed wengambere
dobaraniib kii. 5 Kumban, komo komo menebaneen kuu ebkareb ooneneb
kangkadme. Dabab menebaneen kuu emamo kangdommo doberembere.
God ye weng kanyare dakmi ye deme kuu kwane awine. God ye deme
awineeb korem kuu ongme awine.
6 Kwanandaan amborom kuu ne wadkeri kuu ok amun God yaa koni
dowad ondukne wenemoon keraan kowe, ne God yaa wini ye aron kuu
muneen. 7 Ne ana kuu amunmo nangbaan, ne kabaaneni yimin yaa nan-
daan, ne anam andi kuu ooneni awinaan kii. 8 Kowe kibik kee yorokmo
dobiri ye kakman kandi yeman korok ari dereni yeman kuu ne dowad Ewen
ari angkeen. Keyeman kuu Yariman, Yorokmo Wengyundi Ye Korok kui,
yembed kuye aron arimbed ne kakman dowad kawaneen. Ne yaamomban,
kane kanembed ye dangkuro mananeen yaa meeni dowaken darewoob
keriwendan yaa kwangkon kwane bangkandaneen.

Ongki Weng Yeenbon

9 Ebkareb aromneneb neyiib yaa kirod areb mene, 10 amborom kuu
Demas kuu okad kiri ye dobiri yaa dowakenmo kowekore ne yaa angkurom
korokbewe domowe Tesalonaika angka wonoon kowe. Keresens kwangkon
koronde Galasia angka wonoone, Taitus kuu Dalmesia angka wonoon. 11 Ne
yaa kuu Lukmo doreen. Maakiib yaro nenmene, amborom kuu God ye deme
awinaan yaa kuu ye kuu awawi karub amun kowe. 12 Ne yaro Taikaikus

nenduni Efesus yaa kowaana wonoon. 13 Kwane, eb kuu yaro menebka,
ne yuruk ebkad Troasman Kaapusiib yaa nowaan kuyiib nanmene. Kuyiib
ne bedmi buk ku nongkobaan kuyiib benmene, kumban meeni darewoob
keraan kuu ne bedmi buk kadbed ongmiwen kumbed benmene andid.
14 Aleksandee awuri ongmenabi ye karub kuu ne yaa dabab darewoob kan
keewoon. Kumban komo kamoon ye kakman kuu Yarimanbed konaneen.
15 Eb kangkon kaadkere Aleksandee yaa indob kangbed oone dobere, am-
borom kuu ye kuu nubbed weng ke dakmuub keyaa kamkonomo yobdood
keroon kowe.
16 Ne kangdod weng ibduruk dakmaan yaa kuu karub kanembed mene
ne yoman ma dore awawindo, kwane no domowe kirokmone wenebiwen.
Kumban yi ambarakmi kuye kakman kuu arok. 17 Kuned kuu Yariman
kuu ne yoman nangkurom dorone aromkono kawoone ye weng daandaan.
Kowe, ne yaambed God ye weng amun kuu yiminmo dakme korokben-
dako Yuudanban korem wengambaraniib kerok. Kwane, ne kuu laiyon
ye mongkodkono yaambed nenwonoon. 18 Kwane, arewambed nenbandi
korem kuu Yarimanbed dorondare awawene ne amunmo kwane nenwene
Ewen yembed oonoon aom kowaneen. Ye yaa nambiriyiib kerok, aron
korem korem yeman. Anam kwanok.

Kubendi Weng Yeenbon

19 Prisila yoom Akwila yoom Onesiforus yoom ye ambiwoom doriibdan
yoom yaa kubendi weng keende. 20 Erastus kuu Korin aom doboroon,
minindo. Ma, Trofimus kuu bob anikad wande angkimboroon kowe, Miletus
angka domonene manaan. 21 Ebka aromneneb keyaa menebko yuruk aron
keruk. Eubulusbed kubebdi weng keebdoon. Kwane, Pudens Linus Klaudia
yoom kuristen angkodmia korem yoom kwangkon kubebdi weng keebdiib.
22 Eb kingkin kuu Yarimanbed ibnok. Kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken kerubdok.

Taitus
Poolbed Taitus Yaa Kerek Keenoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pool kuu ibduruk awinenenib kangdod dowad Rom yaa nen winiiwe demboone, ye yoom Taitus yoom Kurit dudbi yaa wene aron dukmenmo weng amun dakmen yarebiwen. Kwane, Poolbed Taitus yaa eb kuu weng amun dakmen yarebe dowan kere ande yedmekore Kurit koronde kambong yena yaa wonoone Taitus kuye deme awinoon. Kwane, amaanbed kerek kee wongkoon. Wongkoon kuu: 1. Kuritdan anam andiwen kuu Kuritdan yi inamen arewa korondime ebbed daande andi ye wengiib, 2. Yesu ye weng amun yaa bon keriwendan yaa kebene andi ye wengiib, 3. Anam andi yaambed dobiri kerekmen ye wengiib kui. Wongkoon ye weeb kuu AD 64 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-4)
2. Ooni Korok Korok Yi Kerekmen Yaa Daanoon (1:5-9)
3. Dudi Kedmengkandidan Yi Kerekmen Yaa Daanoon (1:10-16)
4. Anam Andi Yaambed Dobiri Kerekmen Yaa Daanoon (2:1—3:11)
5. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (3:12-15)

1 Ne kuu Pool, God ye deme karub, Yesu Keresu ye apaso kui. Ne kuu
Godbed kinoondan yi anam andi ye dowadiib anam anam yaa kaadkere
awinenib God ye kiwaan ari dobirime andi ye dowadiib Yesu ye weng
kanwene dakmimain. 2 Anam andi keyiib kaadkeri keyiib kuye ambokab
kuu wadkeri aron korem korem kande doberembaranuub ande meedmi
kui. Wadkeri keye dowad kuu ma dudimokban ye Godbed aron maa ma
andowindo kuyaambed weng kunduk yedme kowoon. 3 Nub Bobni Yaa
Burudande Bindi Ye Godbed aron kinekore, kwanime ye weng kawekore, ne
kedmengkandi yaambed ye weng kan dian keroon.
4 Taitus, kedmengkabdaan kumbed God yaa anam andi kuu mimo ewa
neya keruwen yaambed eb kuu ne dana anam. Eb yaa wongke keebdaan
kii.
Ambe God yaambed, angkon nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub
Yesu Keresu yaambed yi kabamoon koni ye mimyob dowakeniiwa yi
nangkem yewenuwiib kerubdok.

Taitus Ye Deme Kurit Dudbi Yaa

5 Eb Kurit yaa domobde manaan ye id kuu deme nub ambangkane dowan
kerindo dangeen yaa kuu awineneb dowan kere weneneb, taun korem
kumaom kuu kurikuri oonidan ben nongkobenmo wene. Ne weng kabdaan
arebmo awine.

Kuristendan Ooni Ye Korok Korok Yi Dobiri

6 Kuristendan ooni ye korok kuu kei, yiminmo kuu ye kuu arewayiib ande
dedmoniyiibban ye karub, amban mimo ye karub, ye meed kuu God yaa
anam andi dana, ye weng ben kiradmi ye danamban o wabkad ye danamban
kui. 7 Kwamune, kuristendan ooni ye karub kuu God ye deme amunmo
awinok anded kowe, yiminmo kuu ye kuu arewayiib ande dedmoniyiibban
ye karub, ye kuu kobkabungki ye karubban, kirod norin wandi ye karubban,
ok arewa anembere awarak ayembiri ye karubban, kirodmo nangmi ye
karubban, nemengkandeni od yemoon ba andi ye karubban kui. 8 Kuned,
yiminmo kuu ye kuu angkodmendi ye karub, komo amun amun kuye

dowaken ye karub, yekareb kangkadmi ye karub, kangdommo ye karub, karadmo ye karub, amunmo dobara andi ye karub kui. 9 Yiminmo kuu ye kuu God ye weng anam kedmengkandiwen korem kamkonomo awine doreenman. Kwane kuye karub kuu kiwaan kee yekaad kei, nimakarub yena yaa Yesu ye weng anam yaambed awande ongkandaneena yi aromne kaadkeraniib, kuned yenambed Yesu ye weng manmo keraniib kuu kiwaan anam ongme korokbendaneen.

10 Kwanandaan amborom kuu nimakarub yemoon kuu wabkad keriwen, deme awinimokban kere ogood dakmemberenib nemengkandidan kui. Yi kumaom kuu wekono kad wanabi kumbedmo yimin ande kamimaibdan, yi kuu nemengkandidan anam kii. 11 Kwane, yi dudi weng kuu kebenime, amborom kuu yimbed inamen arewa od bi dowadmo kedmengkandimamenib ambib yena kumaom doriibdan yi anam andi kankubuniwen. 12 Kedi, Kuritdan yi karub ma inamen kedmengkimaanmanbed yedmoon, “Kuritdan korem kuu dudanabidanmo, arewayiib inameniibbandanmo, no diberembere animanmo anembiridanmo kui.” andoon. 13 Kuye weng kuu anam kii. Kwana kowe, yi yaa weng kamkonombed ongkande. Kwane daandeewo, yi anam andi God yaa kuu kangdommo kerenib, 14 Yuudan yi dudanabi moowengiib anam anam wunekariwendan yi wengiib yaa korondime.

15 Kane kane kuu ye niindem aom karadmo keroon kuu komo meenaneen kuu karadmo yeman. Kumban kane kane kuu ye niindem aom kuu arewayiib kere anam andindo kuu komo meenaneen kuu ma karadmo yemanban. Anamaa, yi inameniib meeniyiib kangkon kuu arewayiib, ma amuniibban. 16 Yimbed God kuu yikaad ande yedmimaib kumban, angkon yimbed komo komo kaimaib kumbed korokbimaan kuu, yi kuu God yaa birane aadidmidan anam. Yi kuu God yaa komyeng keriwendan, wengamberedandidan, deme amuniib awinindebandan kui.

2

Kuristen Kedmengkandi Anam Kedmengkande

1 Kumban eb kwamune kuristen kedmengkandi anam ye kiwaan kerekmenmombed kedmengkande.

2 Kwane, karub aamkono aamkono yaa kwane kedmengkande, kirod norin wandiyiib ogood dobiriyiib kamaib, inamen amun amun yaamo awinime, yikareb kangkadmime, yi anam andi kangdommo kerime, mimyob dowaken kangdommo kerime, dabab meneboka aromne doberembirime kui.

3 Kwamune areb kuu, nima aamkono kwangkon kwane kedmengkande, inamen karadmoyiib dobirime, yena ben kubuni dowad daanubdaanab kamaib, ok arewa yaa kenambun berewarembirimban, kwane amun amun yaambed kedmengkandime kui. 4 Kwamunaniib kumbed nima koyu yaa kedmengkandi yimin keraniib. Kwane, nima aamkonombed yi yaa kedmengkandime ye weng kukei, nima koyu yi karuwiib yi dana meediib yaa mimyob dowaken kerime, 5 yikareb kangkadmime, karadmo kerime, ambiwoom deme awinime, amun amun kamime, kwane yi karub yi dabderem yiri dobirime kui. Kwanamo kamaniib kumbed nimakarub yenambed God ye weng yaa kuu inamen arewa ma dakmaibban keraneen.

6 Kwamune areb kumbed, kewed yaa kwangkon yikareb kangkadmime ye weng kedmengkande. 7-8 Eb kuu korem amun amun kame. Kukuu

kekamune kerime andewed yeman. Eb kedmengkandi yaambed, kedmengkandiyiib dobiriyiib ibmo keri ye inameniib yiminmo dobiriyiib yiminmo dakmiyiib korokbende. Inamen kee arewa kedi dakmaibban. Kowe, kwane kane kanembed eb yaa manmo keraniib kuu yika wedme karak kandaniib, amborom kuu yimbed nub yaa ambarakmi ma akmaibban kowe.

9 Kwane, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan yaa kwangkon kedmengkande, yi kangkodan yi dabderem yiri dobirime, yi kangkodan kubaniib andi ye kerekmen yaambed amun amun kamime, wengberenabiyiibban kerime, 10 yi yiribman yid baib kui. Amun amun kamaniib kuu kangkodan yaa korokbi yeman, komo komo deme kondaniiwe ambangkaniib kuu yimin amun. Kwamunaniib kuu kiwaan korem yaambed nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God ye kedmengkandi yaa kuu amun kowe wedme wengamberem andi yeman keraneen.

11 Kwamune ye kiwaan yaambed doburuwed yimin, amborom kuu God ye kabamoon ye mimyob dowaken ku keendoonkob monoon kuu bobni yaa burudande bindi yeman kowe. 12 Kowe kwane kedmengkandeen kuu nub kibikee doruub keyaron aombed God yangmadandoniyiib okad yiri ye inameniib yaa korondem, nubkareb kangkadme doberem, kangdommo doberem, God ye kerekmen ye kiwaan ari doberem kui. 13 Kwamunembed awine doruub kuu nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God Arimbed Yesu Keresu nambiriyiib angkadere mananeen yaron amun yaa meenmo doruub kii. 14 Ye kuu yekareb nub dowad kondoon, arewa korem yaa nub bidde bindanded, ye nimaya karuwa kerubko karadmo ongmendoko nindorokiibbed amunmo kamime anded.

15 Kee kwane kedmengkandewed yimin. Yesumbed deme kabdoon ye aromkono yaambed, inamen amun yaa kube ongkandeneb inamen arewa yaa weng kamkonombed ongkande. Kwane kerendobaraawa eb yiminban ande oronde daabdi yeman keraib.

3

Amunmo Kamime

1 Anam andiwendan yaa monkone ongkandeewo, kwane yi korok korokiib gapmandaniib yi dabderem yiri dobirime, yi weng wengambere kwane awinime, amun kami dowad nekwime, 2 wengbed karub maa ye aningko monmaraib, nangkema yewenubmombed dobirime, yena yaa awandime, nimakarub korem yaa kerengkaniibban kankubune yirimbed dobirime kui.

3 Kurin anukbed doburuwen kuu nub kangkon inameniibban wabkaddan, nub kuu nemengkandoone nub id dowaken deme arewa yemoonbed nub yariman keriwen. Nub dobiri kuu karub ma ayem andi meenenub inwirine keenomboroon keenomboroon kamenub neman arud wandemboroon arud wandemboroon kamuwen.

4 Kumban nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God ye mimyob dowakeniib amun amuniib kuu nub yaa meneboone, 5 yembed nub kuu bobni yaa kuu burudande bindoon. Kwane, nubbed amunmo kame doburuwen kumbed bindindo, yekareb ye mimyob keende kakman are nonondandoon kumbed nub bindoon. Ye kuu Kingkin Karadmombed nub niindem aom oganabe wadkeri yeeb inamen yeeb kondoon yaambed bindoon. 6 Kwamune kowe, Godbed ye Kingkin Karadmo kuu nub ari darewoobmo onduknoon, nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu ye kakman yaambed onduknoon kui. 7 Kwanakob, kwane ye kabamoon kondoon ye mimyob

dowaken yaambed nub kuu yumbon kondoonkob, wadkeri aron korem korem yeman kandanuub ye dowad meenmo doruub.

8 Kekee weng dudi wengban, weng anam kii. Kwane, ne meeni kuu weng kee eb ongme kedmengkandimame. Kwanebko, God yaa anam andiwendan kuu amun amun kami kara ongme awinime. Inamen kee amunmo, awinaniib kuu amunmo angkon idiib keraniib kui.

9 Kumban eb kuu inameniibban ye wengbiri wengiib unyeman awoya awoya komoyiib komoyiib dobere dobere miniwen ande yunbanabi wengiib Yuudan yi amowamob ye dowad wengbiri wengiib yaa kangkadme, amborom kuu kuye weng kuu arewamo, awinaniib kuu arewamo angkon idiibban keraniib kowe. 10 Kwane, karub kanembed karub yena ben wade andokbimaan kamoka, ebbed ye yaa weng kamkonombed daane. Eb weng wengamberedandoka daane ayoob kere. Ye kwane eb weng ika awunesare kankoraroka eb kuyaa ika daanaab, wunedandune. 11 Eb ebkaad, kwamenabidan kuu yi inamen kuu yorokmomban unitab kui, yi kuu ambarakmidan, komo kaimaib kuu yi ambarakmi korokbi yeman kui.

Meeni Yeman Yeenbon Weng

12 Kwamune, Aatemas o Taikaikus eb dowad kankowaniina mananeen kuu erebnarimban eb nekwane Nikopolis taun yaa aromne yaro mene wengawe, amborom kuu yuruk aron mananuun kuu ne dowaken taun kuyaom dobarande meenaan kowe. 13 Kwane, kangdod wengangki ye karub Senas yoom Apolos yoom ongme awande, yi kuu wanandamiib kowe komo komo dowan keroon kuu yi yaa bangkande. 14 Kwane, nub nimakarub korem kuu yena yaa amun amun kamimo dobirime. Kwananiib kumbed aronki mimo mimo dobaraniib yeman nekwandimamaniib, ogoodmo dobaraibban kui.

15 Karub korem ne yoom doruubdanbed eb yaa kubebdi weng kowuub kii. Kane kanembed yi anam andi yaambed nub yaa mimyob dowaken keendimaib kuu yi yaa nub kubendi weng konde.

Kwane, God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu yiib korem yaa monok.

Failimon
Poolbed Failimon Yaa Kerek Keenoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Failimon kuu anam andoonman Kolose aom doboroon. Ye kuu ye dabderem yiri dobere ye deme awinembiridan yenayiib. Kuye karub maa kuu Onesimus. Ye kuu Failimon yaambed yid bekore kombiri wonoon. Kwane kuu Rom yi amob aombed kuu dabab kuu ayiiwe bobni yeman. Amaanbed Onesimus kuu Pool durunenekore weng amun wengamberekore anam andoon. Kowe, Poolbed Failimon yaa Onesimus ye ambarakmi are nonondande ande wongkoon, ye kangkon anam andoonman keroon kowe. Wongkoon yaron kuu Kolosedan yaa wongkoon yaron kowe, wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Kubeni Weng Ibduruk (ves 1-3)
2. Eso Ande Kurikuri Kami Ye Weng (4-7)
3. Onesimus Ye Dowad Kaamoboon (8-22)
4. Yeenbon Weng (23-25)

1 Ne Pool, Yesu Keresu ye dowadbed wii karub keraan yoom Timoti nub
kuristen angkodmi maa yoom.

Failimon, nub angkodmi deme karub ibonmo awinuwenman, eb yaa weng
kee keebduub. 2 Kwane wene nub angkodmi yu aningko Apfiayiiwa, wene
nub deme mimoman ana nangmidan areb awinembiri ye karub Aakipusi-
iwa, kwane wene God yaa anam andiwendan eb ambiwoombed nedbenib
kurikuri kerimaib kuu yiib korem yaa weng kee keenduub kii.
3 God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib nangkema
yewenuwiib kuu nub Ambe Godiib Yariman Yesu Keresuyiib yaambed
yiib ari menebok.

Failimon Ye Anam Andi

4 Ne aron korem ne God yaa kurikuri kerimain kuu, eb dowadiib eso
ande kurikuri kamembirimain, 5 amborom kuu eb anam andi Yariman Yesu
yaayiib eb mimyob dowaken God ye karadkonodan yaayiib kuu wengain
kowe. 6 Ne kurikuri kerimain kuu Yesu Keresu nub yaa amun kerundoone
korem kee ebkaadkerewen kuyaambed, eb anam andimbed anam andidan
yaa aromneneb ibmo mene yone daboknaneeb kuu yiminmo keraneeb.
Kukuu Yesu Keresu yaningko darewoob keruni yeman. 7 Nangkodmi, eb
mimyob dowaken keendimaab kuu wedmaan kowe, yewenubmo kubi dare-
woob kandaan, amborom kuu God ye karadkonodan yi niindem aom kuu
kubi dowaken ben kondewen kowe.

Onesimus Ye Dowad Kaamonoon

8 Kwana kowe, kwamune Keresu yaambed ne kuu arudkonomo kwane
andi ye weng eb yaa kowaniin kuu, yorokmo ye kiwaan arimbed eb kwane
ambangkaneebmo, 9 kumban nembed yedmaan kuu mimyob dowakenbed
kowenid. Kowe, ne Pool kiom mana kereni, angkon Yesu Keresu ye dowad
yaa wii karub keraan kumbed, 10 eb yaa ema yedme kowaan kuu, anam andi
yaambed ne dana keroonman Onesimus ye dowad kaamobdandamaan.

Ne kuu wii aom dibiine, ye kuu kwane ne dana keroon. 11 Anukbed ye kuu
eb awabdi yemanban kumban, kibikee awandi ye karub amun keroon, eb
yaayiib ne yaayiib.

12 Mimyob darewoob kowaan ye karub kee, nembed kan kowaana ika eb
yaa ku monoon kii. 13 Ne kuu Yesu ye weng amun ye dowad wii aom doriin
yaron kuu ne meeni dowaken kuu kwane neka keyoom awinenako doborok,
eb yumbon kande doberene awawok andid. 14 Kumban eb yaadin ma
kaamobdindombed nembed Onesimus yaa awawi deme ogoodmo koni kuu
ne dowakenban, ye kuu eb deme karub kowe. Kwanaan amborom kuu eb
awawi weng dakmaneeb kuu kwane eb dowaken yaambedmo, dedmonaane
eb dowakenban yaambedban kii. 15 Kwamuneene, anuk kuu Onesimus kuu
aron dukmenmo eb yaambed doombere angkane doberene kuristen keroon
ye dowad kuu, mokuro, kibikee aron korem ebmanmo keraneen. 16 Eb yaa
ika monoon kuu eb dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub ika
kerimo yemanban, inamen kee burudande eb mimyob dowaken keeni ye
angkodmi keri yeman kui. Ne mimyob dowaken darewoob ye yaa kowaan,
kumban eb mimyob dowaken arimbed dareb keri ye karub keroon, ye kuu
karub amuniiwa ye kuu Yariman yaambed eb angkodmi kerooniiwa kowe.
17 Kwani kowe, Pool kuu ne angkodmi amun anam andebka, kwane ebbed
ne yaa amun nambiwoom mene andimaab kwane areb kuu, Onesimus kuu
amun kwane ika mene nambiwoom ande. 18 Kowe, ye kwamune eb yaa ma
ambarakmoon keroka, eb yaa maa dungkum keroona ma angkeen keroka,
ye dabab o dungkum eb yaa kuu kan ne yaa kawebko nembed ongmebde,
inebde kama. 19 Ne Pool, nembed kerek kee wongkaan, neka ne dingkimbed
kii. Anamaa, ne ika ye dungkum kuu ingkabdaniin. Kumban meenme,
kedmengkabdaane anam andewen kowe, eb dungkum ne yaa kuu ebka
eb wadkeri kui. 20 Ee nangkodmi, ke kaamonaan kuu Yariman yaningko
yaambed ne dowad awawe andid, angkon ne niindem aom kuu Keresu
yaningko yaambed kubi dowaken kan kawe.
21 Nembed kangdommo meenaan kuu komo andaniin kuu no kwane
awinaneeb kowe, kerek kee wane keebdaan, amborom kuu nekaadker-
aan kuu komo deme eb yaa kabde dakmaan korem kuu kwane ariyiib
darewoobmo awinaneeb kii. 22 Kowe, weng maa kuu kei. Eb ambiwoom
wadnarimbon mimo ne meneni ewiib dobiri dowad ongme, amborom
kuu nembed meenaan kuu God yiib kurikuri weng wengambere inandene
kiwaan ongmaneena ne nekwane yiiwiib yaa mananiin kowe.

Yeenbon Weng

23 Epafras, Yesu Keresu ye dowad ne yoom ke wii aom doruub kuu kubebdi
weng eb yaa kowoon. 24 Kwaneene, deme ne yoom awinimaibdan Maak
yoom Aristaakus yoom Demas yoom Luk yoom kuu yi kwangkon kubebdi
weng keebdiib kii.
25 Kowe, kwane Yariman Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken kuu kwamune yiib kingkin yaayiib ibmo awandok.

Hibrudan
Hibrudan Yi Kerek

Wongkoonman

Wongkoonman kuu yaningko kerek kemaom wongkindo. Kuristen korok maa Teetulian weeb AD 200 areb ande wongkoon kuu Baanabasbed kerek kee wongkoon. Kumban kibikee karub yenambed Apolosbed wongkoon andaiwe, yenambed Sailasbed wongkoon andimaib. Kumban yi korem kuu wongkoonman kuu God ye inamen yaambed wongkoon andimaib.

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Wongkoonman kuu Yuuman Yesu yaa anam andoon, ye kuu Yuudan anam andiwen kuyaa wongkoon. Yesu kuu Yuudan yi inameniib amowamowiib amob wengiib kurikuri kiwaaniib korem burudande aningko darewoob arimbed keroon ande korokboon, kerek kemaom kuu. Kwane, Buk Andowoonbed wene Buk Malakai kuye profesi weng kuu Yesu ye dowad korokbe dakmeen kuyaa wongkoonmanbed ande korokboon. Kowe, Moses o engyus o karub maa yaamban, Yesu yaamo meenmembirime anded. Kwane, wongkoonmanbed ande korokboon kuu Yesu kuu God dore nub dore wedyiri dobiri ye karub aningko darewoowiib, Eeron arebban, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan arebban. Wongkoon ye weeb kuu AD 68 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng: God Ye Amob Yeeb Ongmoonman Yesu Kuu Aningko Darewoob Arimbed (1:1-4)
2. Yesu Keresu Kuu Aningko Darewoob Arimbed, Kurin Ye Yuudan Yi Korok Korok Arebban (1:5—7:28)
3. Yesu Keresu Kuu God Dore Nub Dore Wedyiri Dobiri Ye Karub Darewoob Arimbed, God Dore Yuudan Dore Wedyiri Dobiridan Arebban (sapta 8—10)
4. Anam Andi Yaambed Kangdommo Doberembirime Andi Ye Weng (sapta 11—12)
5. Anam Andi Yaambed Dobiri Kerekmen Yaa Ambobandi Ye Weng (13:1-19)
6. Yeenbon Amun Kerundi Weng (13:20-25)

Engyumban Mingkimbed Aningko Darewoob

1 Kurin yiri kuu Godbed nub awoya yaa profesidan yaambed aron yemoon
kuu kiwaan yemoonbed daandemboroon. 2 Kumban kibik aron yeenbon
kee, ye Dana Mingki yaambed nub yaa daandoon. Kwane, ye kuu Godbed
kumkam korem yaa kangkoman keruni ye dowad kine kowoon. Kwanekore,
ye yaambed Godbed kumkam korem kuu ongmenaboon. 3 Mingki kuu
God ye nambiri kuu dianmo keroon. Ye kuu ye Ambe ye inamen meeni
korem areb ibmo doboroon. Ye weng aromkonoyiib kumbed kumkam
korem angkeen. Kwane, ambarakmi aari ye kiwaan kuu ambangke
dowan kerekore, Ewen ari daane Aningko Arimbed Ye God ye dingki wiwi
angkambed dibeen. 4 Kowe, Godbed kine kowoon yaningko Mingkimbed
awinoon kuu engyu yi aningko burudandoon arimbed areb, Mingki kuu
arimbed, engyu arebban. 5 Kedi, engyu kane yaa Godbed ma kwane yed-
moon,
“Eb kuu ne Dana,
kibikee ne kuu eb Ambe keraan.” andoon? Dowan!

O, engyu kane yaa Godbed ma kwane yedmoon,
“Ne kuu ye Ambe keraniine,
ye kuu ne Dana keraneen.” andoon? Dowan!
6 Kwane angkon Godbed ye wonobdana okad yiri nenkowe yedmoon,
“Engyu korem kuu ye yaa bumangke yaningko kankoonime.” andoon.
7 Engyu yi dowad daande yedmoon kuu,
“Ye engyu ongmendaane nuub areb kerimaib,
ye demedan kee ongmendaane amot yumbu areb kerimaib.” andoon.
8 Kumban ye Dana Mingki ye dowad yedmoon kuu,
“O God, eb oonimbon kuu aron korem korem kwane angkimberembaranuun,
eb ambibkin aom kuu yorokmo ye aromkonombed oonaneeb.
9 Yorokmo dobiri yaa dowakenmo kerewen, kumban inamen arewa yaa arud wandemberewen.
Kwanikob, God, eb Godbed eb korok ari kubi yeman olif ambod ye oiyo bune kinoon kumbed,
eb nendene eb angkodmia burudande ari nenkowoon.” andoon.
10 Kwane yedmoon kuu,
“O Yariman, yimin andowoon yiri okad ye ambokab ongmeneb,
ambid kuu eb dingkimbed ambangkewen.
11 Yi kuu dowan keraniib kumban eb kuu kwane doberembaraneeb.
Kwane, yi kuu ebkad areb korob kere biringke dowan keraniib.
12 Yi kuu yuruk ebkad doboob areb bedmaneeb.
Yi kuu ebkad biande ebkad yeeb ben deebendemoon areb keraniib.
Kumban eb kuu doreebmo kwane dobaraneeb,
kwane eb weeb kuu yimin wandaunban.” andoon.
13 Engyu kane yaa Godbed ma kwane yedmoon,
“Ne dingki wiwi angka diberebko,
kwane wene nembed eb bondan kuu beni
eb yondad dabderem yiri kiriba.” andoon? Dowan, Mingki yaamo.
14 Engyu korem kuu awandi ye awad Godbed ben nongkobekore, bobni yaa burudande bindaneene yumbon kandaniibdan yaa awandime ande yedmoon dee? Anamaa.

2

Wengambere Kaadkeri Weng

1 Kwanikob, komo weng wengamburuwen kuu angkon ongme arimbed korobe meene kaadkerem. Kwananuub kuu awerendobenmo wanaubban. 2 Kedi, God ye amob weng engyusbed kanminiwen kuu yenambed amonombe weng id mamaa kerindeban, kwane weng kuyaa wunesadmiwendan yoom wabkad keriwendan yoom korem kuu dabab anam kandiwen. 3 Kowe, Godbed bobni yaa burudande bindi ye weng miin darewoob yaa yangmadandanuub kuu, komarewa kere dabab kandaubban ande kirokmonanuub? Dowan! Godbed bobni yaa burudande bindi ye weng kee Yarimanbed ibduruk daandaan kuu, wengambiriwendanbed kuu weng anam ande korokbendiwen nub yaa. 4 God kangkon kuyaa kuu anam ande korokboon kuu, dud kedmengkiyiib yeka mamaa ye wedme binangki yemaniib God yaromkono wedmi yeman mimimiib Kingkin Karadmo ye deme ye aromkono maa maa Godbed kabamoon bangkandoon kuyiib korokboon kii.

Yesu Kuu Ye Kuristen Angkodmia Areb Keroon

5 Okad yeeb Godbed ongmaneene mananuun kuu ooni dowad engyu ke
ande dakmuub keyaa nenkowindo. 6 Kumban God Ye Weng aom karub
maambed dakmoon kuu,
“O God, nimakarub yi kuu kaneyakob eb kuu yi yaa meenmo doreeb?
Yi dana kuu kaneyakob eb kuu yi yaa oone doreeb?*
7 Ebbed yi kuu aron dukmen engyu arebban yiri ben kubudereneb,
yi yaa nambiriyiib aningko kankooniyiib bangkandeneb,
8 kumkam korem kuu yi dabderem aom nongkobewen.” andoon.
Godbed kumkam korem yi dabderem aom nongkoboon kuu nimakarub
kuu korem ooni yeman, barang maa ma biknindo. Kuned kibikee wed-
muub kuu kumkam koremban, yenamo kuu yi dabderem aom dangoon.
9 Kumban Yesumo wedmenuub, ye kuu aron dukmen engyu arebban
yiri kankubunoone, amaan ye yaa kuu nambiriyiib aningko kankooniyiib
bangkanoon, amborom kuu yembed nub dowad bobnoon kowe. Kwanoon
kumbed God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaambed ni-
makarub korem yi dowad durud yewed kande bobnoked yimin ande
kwanoon.
10 Yiminmo keroon kuu yeka ye dowad ongmenaboone yeka ye yaambed
kumkam korem dembe wonoon ye God, yembed nimakarub yemoon nam-
biri yaa bemini dowad yi bobni yaa burudande bindi ye kiwaan ongmi ye
karub kuu kankine kowoone, durud yewed kandoon kumbed demkoronmo
keroon. 11 Nimakarub ongmaane karadmo kerimaib ye karub Yesuyiib
angkon ongmendoone karadmo keriwendaniib, yi ayoob kuu yeka yekam-
ban id mimo. Kowe, Yesu kuu yi yaa damana andimaan kuu karak yeman-
ban yiminmo. 12 Kowe, God Ye Weng aombed wongkoon kuu Yesu ye dowad
anam id kere yedmoon,
“Nembed ewaningko kuu ne damana yaa ande daandaniin.
Nedbiwendan yi arinambo arimbed eb kubi yook wingkaniin.” andoon.
13 Kwane angkon yedmoon,
“Ne kuu God yaambed angkumonaniin.” andoon.
Kwane angkon yedmoon,
“Ne kuu kei, ne yoom nimakarub Godbed bangkawoon yoom kuu kei.”
andoon.
14 Nimakarub kangkon yomiib umkaniib kowe, ye kangkon yi id arebmo
kerene bobnoon kumbed bobni yaromkono awinoonman kuu yaromkono
monmaroon. Kuu ye aningko kuu awad arewa Seten kui. 15 Kwane
Yesumbed monmarekore, kane kane bobni ye uni yaambed Setenbed
awinende yerengkoone yi wanabi yaron yirimbed ari kuu ye dabderem
yiri dobere ye dememo awinembirimaibdan kuu Yesumbed dudbere ben
angkadoroon. 16 Kedi, anam kuu engyu yaa awandindo, kingkin kerekmen
yaambed Abraham ye yob keriwendan yaa awandoon. 17 Keye dowad
kumbed Yesu kuu kiwaan korem yaa kuu ye damana areb keri yeman ong-
moon. Kwane ongmoon kuu mimyob keende kakman are nonondandiyiib
ma korondiyiibbaniib God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan yi korok
darewoob God ye deme awinimaan ye karub kerok anded, nimakarub yi
ambarakmi kuu biddok anded. 18 Amborom kuu ye yaa ambarakmok ande
biranande kamoon kuu yekareb durud yewed kandoon kowe, kane kane yaa
Setenbed ambarakmok ande birandande kamaneen kuu Yesumbed yi yaa
awandaneen kuu yimin.

* **2:6:** Kaamobi ayoob kee inandi kuu: God ye mimyob dowaken yaambed yi yaa oone doreen kumbedmo.

3

Yesu Kuu Darewoob Arimbed Moses Arebban

1 Kwani kowe, kuristen angkodmia karadmodan, Ewen aombed baandoone ibmo ambangkaibdan, yiib kuu Yesu yaambed meenmembirimamime. Ye kuu nub Apaso, ye kuu God Dore Nimakarub Dore Wedyiri Dobiri Karub Darewoob Arimbed, ye dowad kwamunemo dakmimaub kii. 2 Ye kine kowoon ye God yaa kuu ma domondindo, ye weng yaamo awinimo kamoon. Ye kuu Mosesbed God ye nimakarub korem yaa ma domondindo kwane areb keroon. 3 Ambib yenboon ye karub yaningko kuu kankoonimaib, ambib yaningko arebban kwamune areb kuu, Godbed wedmoon Yesu kuu aningko kankooni darewoowiib yiminmo, Moses arebban, amborom kuu Yesumbed ambib yenboon, ambib kuu God ye nimakarub kui. 4 Kedi, ambib mimim korem kuu karub mimimbed yenbenabimaib kumban, God kuu kumkam korem yenbenabi ye karub. 5 Moses kuu deme awinimo ye karub, ma domondimokbanman, God ye nimakarub korem aom kuu. Kwane, yembed dakme korokboon kuu Godbed aman ari komarewa dakmaneen ye weng ye dowad. 6 Kumban Keresu kuu God ye Mingki, ma domondimokbanman, God ye nimakarub korem yaa kuu. Kwane, nub kuu arudkono doberenub yembed kwananeen ande kerengkanuwen ye weng awine dobaranuub kuu, nub kuu ye nimakarub keranuub.

Anam Andindodan Yi Inamen Yaa Daboknendaib

7 Kowe, Kingkin Karadmo kurinbed Yuudan wabkad keriwen yi dowad yedmoon kuu kibikbed yiib yaa kwamune,
“Kibikee ye weng wengambiribka,
8 yiib niindem aom kamkono keraib,
amboon angkambed yiibbed God yaa komboon darobeniwen yaron kuu
yiib kuu wabkad kere bon keriwen areb ikakman keraib.
9 Yiib awoya yirimbed ne yaa anam dee ande komboon darobewiiwe,
weeb 40yiib nembed komo ambangkaan kuu wedmiwen.
10 Kwanekob, ne kuu kuye nimakarub korem yaa arud wandundekori,
kwane yedmaan, ‘Yi inamen kuu aron korem kimyenmo winimaib,
kwane, ne dobiri kerekmen yaa ma kaadkerindo.’ andaan.
11 Kowe, neka norin wandeni amob weng ongmeni yedmaan,
‘Yi kuu ne yiidkimbon aom awunaibban.’ andaan.” andoon.

12 Angkodmia, korobe kaadkerime, yiib kuyaa karub mim kuu ambarakmiyiib kerene niindem aom anam andindo kumbed wad doreen ye God yaa angkurom korokbenaan andid. 13 Kumban kibikbed wene yimin wandaneen yaron kuu derekmana kowe, aron korem neman kube ongkanoon ongkanoon kamime. Kwamaniib kumbed ambarakmi ye birandimbed yiib niindem aom kebendaanban. 14 Nub kuu ibduruk Keresu ye dowad kerebkarawiibban arudkonomo doburuwen kwane kangdommo dobaranuuwe yimin wandanuun kuu, Keresu yoom ibmo dobaranuub. 15 Anuk yedmoon areb kwane,
“Kibikee ye weng wengambiribka,
yiib niindem aom kamkono keraib,
yiib wabkad kere bon keriwen areb ikakman keraib.” andoon.

16 Kane awene yi kuu wengamberekorib wabkad kere bon keriwen? Yi kuu Mosesbed Idyip aombed bin angkadoroondan korem kui! 17 Kwane, weeb 40yiib kuu kane awene yaa Godbed norin keendoon? Yi kuu ambarakmiwendan, amboon angka dukniwen kui! 18 Kwane, kane awene yaa Godbed ye yiidkimbon aom awunaibban ande amob ongmoon? Yi

kuu wengamberedandiwendan kui! 19 Kowe, nub wedmuub kuu yi kuu
awunindeban, amborom kuu yi kuu anam andindo kowe.

4

Anam Andiwendan Yi Yiidki Yeman

1 Kwanikob, kibikee God ye yiidkimbon aom aomni yeman ye weng
kunduk kuu kwane angkeen kebenindo kowe, nub kuyaom kuu karub
maa Godbed wengyunde yiminban andaneene yiidkimbon kuyaom aom-
naanban kuyaa korobe kaadkerem. 2 Kedi, nub kangkon weng amun kuu
yi yaa daandiwen areb kumbed nub yaa daandiwen, kumban yi yaa ma
awandindo, amborom kuu yi kuu weng amun wengambiriwen kumban
anam andindo kowe. 3 Kumban, nub nubkaad, nub kane kane anam an-
duwen kuu awunanuub ye yiidkimbon kuu angkeen, amborom kuu Godbed
yedmoon kwane,
"Ne kuu norin wande amob weng ongme yedmaan kuu,
'Yi kuu ne yiidkimbon aom kuu awunaibban.' andaan." andoon.
Kuned, ye deme kuu yimin yiri kumkam korem ongmenaboon yaambed
kwane dowan keroon. 4 God Ye Weng aom buk maa yaambed yembed aron
ed ari ye weng dakmoon, "Aron ed ari kuu God kuu deme korem dowan
kerekore yiidkoon." andoon. 5 Kwane anuk ke yedmoon kei, "Yi kuu ne
yiidkimbon aom kuu awunaibban." andoon.
6 Nimakarub yena kuyaom yiidkimbon aom awuni yeman kuu kwane
angkeen, kebenindo. Kwane, kane kane anukbed weng amun yi yaa daandi-
iwe wengambiriwen kumban wunesadmiwen, yi kuu kuyaom awunindo.
7 Kwanikob, aron doboob kwane wene amaanbed Godbed aron mim kine
kowoon, kuu kibikee ande yedmoon kowe, kwane Dewid yaambed anuk ke
yedmoon kei,
"Kibikee, ye weng wengambiribka,
yiib niindem aom kamkono keraib." andoon.
8 Kedi, Yosuambed yiidkimbon kondoon karen kuu, God kuu amaan ari
aron maa yeman kuu kwane dakmindo karen. 9 Kuyaa andoon kumbed,
kwane God ye nimakarub kuu Godbed yiidkoon areb yiidkaniib, 10 amborom
kuu kane kanembed God ye yiidkimbon aom aomnaniib kuu Godbed ye
deme yaa kuu koronde yiidkoon areb, kwane yi deme yaa koronde yi-
idkaniib kowe. 11 Kwani kowe, nub kangkon nubkareb kiwaan korem
yaambed ninabenub yiidkimbon aom awunem. Kwananuub kumbed karub
maa kanembed yi wunesadmi kara ye yoman yaa wenene yi koob kandene
kombaraanban.
12 Kedi, God ye weng kuu wad dore yiminmo ambangkembirimaan. Ye
weng kuu kerewang ered ayoob ye arud arebban, arud anam kai kowe,
nare awune wene wadkeriyiib kingkiniib nadme andokbe kono inoon
yaayiib kono ambodiib nadme andokbe kwane nimakarub yi niindem aom
meeniyiib inameniib kuu wengyundimaan. 13 God ye indob ari kuu kumkam
korem ongmenaboon kuu komombed ma biknindo. Ye yaambed nub ko-
marewa doburuwen kuu dakmanuub ye God ye indob ari kuu inamena
meeniya kumkam korem kuu dianmo kwane dange weneen.

Yesu Kuu God Dore Nimakarub Dore Wedyiri Ye Karub Darewoob Arimbed

14 Kwani kowe, God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub dare-
woob arimbed Ewen ari daanoon kuu nub dowad doreen, ye kuu Yesu
God ye Mingki kui. Kowe, nubbed anam anduwen yaambed anam ande
dakmuub kuu yobdoodmo awinem. 15 Kedi, nub korok darewoob kuu nub

dobiri inamen awine kandi kuu aromkonomban kuyaa kuu yone ibmo kere mimyob keende awandi yiminmo ye karub. Ye yaa kuu nub yaa areb kiwaan korem yaambed ambarakmok ande biranande kamoon kumban, ye kuu ma ambarakmindo. 16 Kwani kowe, nub kuu kabamoon kondoon ye mimyob dowaken ye God dibere oonimbon ari dibeen yaa kuu kerebkarawiibban arudkonomo wene nandem. Kwananuub kumbed dabab menebaneen kuu nub yaa awandi dowad mimyob keende kakman are nonondandi kandenub, kabamoon kondoon ye mimyob dowaken wedmanuub.

5

1 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed yi korem kuu karub kuyaombed kine benekorib, God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye deme kuu kiniwenmanbed awinimaan, nimakarub yi munob bangkaniyiib yi ambarakmi ye dowad dingkan aye nengke agedmo kere baeb bangkaniyiib yeman kii. 2 Ye kuu kane kane nonoon kerenib kimyen weniibdan yaa kuu nangkemmo awandaneen kuu yimin, amborom kuu ye kangkon ye dobiri inamen awine kandi kuu aromkonomban kerimaan kowe. 3 Kekee kwanikob, ye kangkon ye ambarakmi dowad kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaan, nimakarub yi ambarakmi dowadmomban.

4 Karub kanembed yekareb aningko darewoob arimbed ye deme kee ma kandaanban, Eeron yoom yawoya yoom yaa Godbed baande kinoon kwane keraneenkob kandaneen. 5 Kowe, Keresu kangkon yekareb nambiri kande God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kerindo, Godbed ye yaa yedmenoon,

“Eb kuu ne Dana,
kibikee ne kuu eb Ambe keraan kii.” andoon.

6 Kwane, Godbed ye weng mamaa yedmoon kuu,

“Eb kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon areb kwane
God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub aron korem dowad kerewen kii.” andoon.

7 Yesu okad yiri doboroon yaron kuu yembed naawonmo ameng kamiyiib inok wiyiib kamoon kumbed kurikuriyiib kaamoniyiib kuu bangkanoon, ayiwed bobnimbon yaa burudande nendaneen kuu yimin ye God yaa. Kwane, Godbed ye weng wengamboroon, amborom kuu Yesu kuu yekareb kankubune aningko kankooniyiib God ye dowaken yaambed doberembirimaan. 8 Ye kuu God ye Dana kumban, durud yewed kandoon kuyaambed wengambere awini kandi ye inamen yekaadkeroon. 9 Kwane, ye kuu demkoronmo keroon kowe, ye yaa wengambere awine kandidan korem yi bobni yaa kuu burudande bindi ye ambokab keroon, aron korem yeman. 10 Kwane, ye kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon areb Godbed ye dore nimakarub dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed kine nenkowoon.

God Yaa Koronde Ika Wini Yaa Kuu Kaadkerime

11 Nub kuu weng keyaa kee yemoon dakmi yeman, kumban yiib yaa ambobandanuub kuu yobdood, amborom kuu yiib kuu emambed kaadkerimaib kowe. 12 Kedi, kibik aron kee yiib kuu God ye weng kedmengkandidan keri yeman kuned, anam kuu yiib yaa kuu God ye weng yaambed ibduruk kedmengkandimaib ye weng kuu karub maambed ika korem kedmengkandaneen kumbed yimin. Yiib kuu animan kamkonomban muk ambodbed animaib ye dana areb keriwen kii! 13 Kane kanembed muk ambod yaamo aniib kuu yi kuu dana monob areb keriwen kowe, yi kuu yorokmo dobiri

ye inamen yaa kuu korobe kaadkerindo. 14 Kumban animan kamkono kuu
kaine amniwendan yiman, yi kuu kedmengkandi kuyaambed korondiyiib-
ban kwane ambangkimaib kowe, amun yaambed andokbe arewa kuna kuu
yikaadkeriwen.

6

1-2 Kwani kowe, nub kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ye weng
dana yaa areb kedmengkandembiri yaa kuu koronde kaine amne aamkono
areb kerem. Ibduruk kedmengkandimaib kee, bobni ye kiwaan ye am-
bangki yaa amonombi ye wengiib God yaa anam andi ye wengiib baptais
kerundi ye kedmengkandiyiib korok ari dingki kowi ye wengiib bobni
yirimbed dembi ye wengiib aron korem ye dabab koni dowad wengyundi ye
wengiib kuu ika daandi yemanban, yiibkaadkeriwen kowe, kuristen inamen
kaine amni ye weng kedmengkande awinem. 3 Kwane, Godbed kwamime
andoka kwamem.

4-6 Kane kane ibduruk anam andiiwe yi inamen nandoone, Ewen aombed
munob kondi yeman wedme amun andiiwe, Kingkin Karadmombed ibnen-
doone, God ye weng wedme amun andenib, God ye oonimbon menuun
ye aromkono wedme amun andiib kuu, yi kuu yi anam andi yaa koronde
ika wananiib kuu, ikakman amonombe God yaa minindeban keraniib.
Amborom kuu ika mananiib kuu yikareb yi dowad God ye Mingki ika at
ming arimbed ayenib dian angkambed karak konaniib kowe, ika mini kuu
yiminban.

7 Kedi, kuruweng kei, okad kuu am menebimaunkob animamenudned
yongbon kuu idiib kere wanaankob yongbon yarian wimaib kuu okad kuu
God ye amun kerundi kuu kandimaun. 8 Kumban okad ari yik kawiib kab
arewamoyiib dembimaan kuu arewa kowe, God ye butun kondandameen
aom dorenu yeenbon kuu amotbed denanuun kii.

9 Angkodmia, nub kuu kee kwamune dakmuub kuned, yiib kuu kwa-
munemban ande meene kangdommo awinuwen. Kwane, yiib kuu amun
kerundi arimbed kandaniib, kukuu bobni yaa burudande bindi ye kerek-
men yeman. 10 God kuu yorokmo, yiib kuu ye nimaya karuwa yaa
anukiib kibikiib awandembirimaib kumbed, ye deme awine ye yaa mimyob
dowaken keenimaib kuu nonondandaanban. 11 Nub dowaken yiib mimim
kuu korondiyiibban ye inamen kee korokbiib kuu, kwane awinibko wene
yeenbon aron ari keruk. Kuu yiibbed anam kwananeen ande meedmi
kuu kangdommo kerok andi dowad. 12 Nub dowakenban yiib kuu kura-
bidan areb keri kuu, kumban kane kane God yaa anam ande yodbirimban
iwarimbed dobirimaib kumbed weng kunduk yedme kowoon ye yumbon
kuu kandiwendan yaa kuu yiib kuu kumunkingkime.

God Ye Weng Kunduk Kuu Anam Kwananeen Kumbedmo

13 Kwane, Godbed Abraham yaa weng kunduk ongme konoon kuu, karub
maambed God yaa ma burudandindo kowe, yekareb ye aningko yaambed
kowene 14 yedmoon, “Anamaa, nembed amun kerubdeni eb awoya yemoon
bangkabdaniin.” andoon. 15 Kwane, Abraham kuu yodbirimban iwarimbed
doberekore, ye yaa yedme kowoon yeman kuu boon.

16 Karub kuu karub maa aningko darewoob yaambed yedme kowimaib,
yikareb yimerenban. Amob weng ongmimaib kuu komo dakmiwen kuu
anam ande korokbekore wengbiri korem kebeni yeman. 17 Godbed weng
kunduk ye yumbon kandaniibdan yaa kuu, ye inamen amonombindeban

ande dianmo korokbi dowad weng kee awinime ande amob wengbed ongmoon. 18 Kuye amonombindeban ye weng ayoob ongmoon kuyaom kuu God kuu dudi kuu yiminban kowe, weng ayoob ongmoon kumbed, nub weng kunduk kondoon awini dowad God yaa kirokmonuwendan kuu, kubi darewoob kere niindem aom aromnime anded. 19 Weng kunduk kondoon kee nub awinuwen kowe, nub kingkin yaa yobdoodmo awine angkumonimaan. Kwane, kuye weng kunduk kuu nub dowad kurikuri boyambib darewoob ye ambongkodem kebeni ye dabua burudande awune God ye kerebiri yaa wonoon. 20 Kuyaa kuu Yesumbed yedin nub dowad aomnoon. Ye kuu Melkisedekbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon areb kwane God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed aron korem yeman kerekore aomnoon.

7

Melkisedek

1 Melkisedek kee kambong Salem ye king, ye kuu Korem Burudandoon Arimbed Ye God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub. Kwane, Abraham kuu king yena yaa nangbe burudandekore ika meneen kuu, Melkisedekbed durunene amun kerunoone, 2 Abrahambed king yaambed yiribman nangbe boon korem kuu andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu Melkisedek yaa bangkanoon. Ibduruk kuu Melkisedek yaningko ye id kuu “yorokmo ye king”. Kwane angkon “Salem ye king” ye id kuu “yewenub ye king”. 3 God Ye Weng aom kuu awodki awaan ye wengiibban, yawoya awene ye wengiibban, andowoon yaron o wadkeri yimin wandoon ye wengiibban kowe, God ye Mingki areb kwane Melkisedek kuu God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon kuu aron korem doberembaraneen.

4 No meenime, yaningko kuu darewoob arimbed. Nuwambokab Abrahambed nangbe boon ye yiribman kuu andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu Melkisedek yaa bangkanoon, yiribman miin amun yaamo bangkanoon. 5 Kedi, Moses ye amobbed yedmoon kuu Livai ye awoya ari kuyaom kuu kane kane God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keriwen kumbed Yuudan yaambed andokbe wenore angko angkoyiib kere mim bangkandi yeman kuu bime andoon kowe kwanimaib. God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu Yuudan yikanmo, angkon Yuudan kuu Abraham ye awoya ari kuned God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanbed yi yaambed kwamune bimaib. 6 Kumban Melkisedek kee ye kuu Livai ye awoyamban, kuned Abraham yaambed andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu bekore, weng kunduk kandoon ye karub Abraham yaa amun kerunoon. 7 Kwane, anam kuu yirimbed ye karub kuu darewoob arimbed ye karubbed amun keruni yeman. 8 Kuye dowad aom mim angkara kuu, yiribman andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu duknidan, Livai ye awoyambed Yuudan yaambed bimaib kumban, kuye dowad aom angkara kuu, wad doreen ande korokboon ye karub Melkisedekbed Abraham yaambed yiribman boon. 9 Kwane mimbed yedmaneen kuu, yiribman andokbe wenore angko angkoyiib kere mim bi ye karub Livai kuu, Abraham yaambed andokbe wenore angko angkoyiib kere mim kuu Melkisedek yaa konoon kii andaneen. 10 Amborom kuu Melkisedekbed Abraham yaa durunenoone Abrahambed Melkisedek yaa bangkanoon kuu Livai kuu Abraham ye yob kowe, Melkisedek yaa bangkanemoon areb keroon.

Yesu Kuu Melkisedek Areb

11 Kwane, Livaidanbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keriwen
ambokab arimbed Godbed amob kuu nimakarub yaa kondoon. Kumban Li-
vaidanbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kere ooniwen yaambed
yiminmo keri kuu de nandiwen karen, komoyiibkob kuyaa kuu Godbed
ye dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub mamaa Eeron arebban
Melkisedek areb kuu mananeen andoon? 12 Kwane, God dore Yuudan dore
wedyiri dobiridan kurin kuu ben angka nongkobe God dore nimakarub dore
wedyiri dobiridan yeweb ben aom nongkobaneen kuu, Moses ye amob yaa
kuyaa kangkon koronde yeka mamaa keraneen kumbedmo yimin. 13 Weng
kee dakmeen ye karub kuu amyenimbon mamaa, Livaimanban. Kwane,
ye amyenimbondan ye karub maa kuu God dore Yuudan dore wedyiri
dobiridan yi deme ma ambangkimokban. 14 Kukuu dianmo, nub Yariman
kuu Yuda ye ambokab yaambed doroon, amyenimbon kuyaambed kowe
dakmoon kuu Moses kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi weng
aweneyiib ma dakmindo. 15 Kwane, God dore nimakarub dore wedyiri
dobiri ye karub mamaa Melkisedek areb monoon kuu Yesu kowe, nubbed
komo dakmuub kuu korem dianmo keroon. 16 Ye kuu God dore nimakarub
dore wedyiri dobiri ye karub keroon kuu Livaidan yiman ye amob am-
bokab arimbedban, monmarindeban ye wadkeri ye aromkono ye ambokab
arimbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub keroon. 17 God
Ye Wengbed dianmo yedmoon kuu,

“Eb kuu Melkisedek areb,
God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub aron korem dowad
kerewen kii.” andoon.

18 Livai yawoya yaambed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keri ye
amob kurin anuk kuu kan angka kowoon, amborom kuu aromkonoyiibban
kere ambangkimokban kowe. 19 Kedi, Moses ye amob kuu komo komo ben
demkoronmo ma ongmindo. Kwane, kuye amob burudandoon arimbed
keroon ye inamen kuu, nub yaa kondoone amaan ari anam kwananeen ande
meedmuub kumbed God ye dia munuub kii.

20 Kwane, Yesu kuu God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub
keroon kuu wiim aangki wengiib ongmoon kii. Karub yena kuu wiim aangki
weng maayiibbanbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan keriwen
21 kumban, Godbed ye yaa yedmoon,

“Yariman kuu wiim aangkekore,
ye inamen ongmoon kuu amonombindeban keroon kuu,
eb kuu God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub aron korem dowad
kerewen kii.” andoon.

Kwanandoon kumbed Yesu kuu God dore nimakarub dore wedyiri dobiri
ye karub keroon. 22 Wiim aangke weng kee ongmoon kowe, Yesu kuu nub
dore ye dore amob weng ongmoon kuu, Yuudan dore God dore amob weng
kurin ongmoon kuyaa burudandoone, Yesu kuu keye amob weng keyaa
yiminmo awini ye karub keroon.

23 Kurin ye amob kuye dowad kuu God dore Yuudan dore wedyiri do-
biridan yemoon keriwen, amborom kuu kwane God dore Yuudan dore
wedyiri dobiridan yi deme ambangke doberembiri yeman kumban bobn-
imbed kebendimo kamoon. 24 Kumban Yesu kuu aron korem doreen kowe,
yembed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub kere aron korem
dowad oonoon, dowan kerindeban. 25 Kwanikob, kane kane ye yaambed
God yaa mananiib kuu, yembed yi kumundinmo kuu bobni yaa burudande
bindaneen kuu yimin, amborom kuu ye kuu aron korem doberemberene
God yaa yi awandi dowad dakmembaraneen kowe.

26 Nub dowad God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kwamune kuu yimin. Ye kuu karadmo ye karub, ambarakmoon kii ande kadwonimokban ye karub, ambarakmiyiibbanman, ambarakmidan yaambed nen angka kowoonman, Ewen ari nen burudandoon ye karub, kui. 27 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbeddan yena kuu kekamune areb, yi kuu aron mimim arimbed dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaib, ibduruk kuu yikareb yi ambarakmi dowadiib angkon yoman nimakarub yi ambarakmi dowadiib. Kumban Yesu kuu kwamunemban, yembed yekareb ye idbed dingkan aye nengke agedmo kere baeb konemoon areb keroon kumbed, korem yi ambarakmi dowad mimo ambangkoon aron korem yeman. 28 Kedi, Moses ye amob yaambed God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kerok ande kine nendiiwe kerimaibdan kuu aromkonoyiibban, yi kuu karubmo kowe. Kumban Moses ye amob ye yoman aron mamaa arimbed wiim aangki weng monoon kumbed Mingki kine kowoon, ye kuu Godbed ongmoone aron korem yeman yiminmo keroon.

8

Amob Yeeb Yaambed God Dore Nimakarub Dore Wedyiri Dobiri Ye Karub Darewoob Arimbed Kuu Yesu

1 Nubbed ke meene dakmuub ye id kuu kei, nub kuu kwamune ye God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoowiib, ye kuu Ewen aom nambiri darewoowiib, ye God ye ooni ye dibirimbon ye wiwi angkambed aromkono kandimbon ari diberekore, 2 karubbed ongmindo Yarimanbed Ewen arimbed ongmoon ye kurikuri ambib anam niindem aom kuu yembed God ye deme ambangkimaan.

3 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok dareb dareb arimbed kuu Godbed kine kowimaan mimim kuu munob koni yemaniib dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib kuu bangkani dowad. Kwane, kee kine kowoonman ye kangkon bangkani yemaniib kumbed yimin. 4 Yesu kuu okad arimbed karen kuu, ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub kerindo karen, amborom kuu karub yena kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kerenib Moses ye amob yaambed munob koni yeman bangkanimaib kowe. 5 Yi kuu Ewen aombed kurikuri ambib kwane kuye kuru arebmo yenambed okad yirimbed yenbiwen kuye niindem aombed ambangkimaib. Kwamune areb kuu Mosesbed kurikuri kombon yenbande kamoon kuu ye yaa ongkane yedmoon, “Kaadkere, aangko arimbed komarewa korokbebdoon ye kumkam korem kuu kwane arebmo ongme.” andoon. 6 Kumban Godbed ye weng kunduk Yesu ye dowad ongmenaboon kuu arimbed, Yuudan yi dowad weng kunduk ongmenaboon arebban. Kwane, kuye weng kunduk Yesu ye dowad ongmenaboon kumbed Yesumbed God dore nub dore amob weng ongmoon kuu arimbed, kurin God dore Yuudan dore amob weng ongmoon arebban. Kwamune areb, Yesumbed God ye deme kandoon kuu arimbed, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi deme arebban.

7 Kedi, God dore Yuudan dore amob weng ongmiwen kuu yiminmo keroon karen kuu, amob weng yeeb ongmi dowad kereknindo karen. 8 Kumban God kuu Yuudan yi ambarakmi wedmekore yedmoon,

“Yarimanbed yedmoon,
‘Kedi, aron kuu menuun kii,
Israeldaniib Yudadaniib yaa amob weng yeeb ongmaniin.

9 Nembed yi awoya anuk yiri Idyip aombed dingki yaambed awinde ben
kinbanmo angkanaan yaron kuu,
yi yaa amob weng ongmaan kwane areb keraanban,
amborom kuu yi kuu ne amob weng ongmaan kuyaom kuu ongme aw-
inindo, korondiwen kowe,
ne kuu yi yaa angkurom korokbendaan.' " andoon.
10 "Yarimanbed yedmoon, 'Kuyaron dowan keranuun arimbed
nembed Israeldan yaa ongmaniin keye amob weng kei.
Nembed yi inamen aom kuu ne amowamowiib nongkobeni,
yi niindem aom wongkaniin.
Ne kuu yi God keraniine,
yi kuu ne karuwa nimaya keraniib.
11 Kuyaron kuu karub kuu ye dia doreenman yaa o
karub maa kuu ye aarok yaa kuu
"Yariman yaa kunum kere kaadkerime." ande kedmengkanaanban,
amborom kuu yi aningkoyiibbandanbed kwane wene aningkoyiibdan,
yi korem kuu ne kuu yikaadkeraniib kowe.
12 Nembed yi miin arewa ambangkembiri kuu areni,
yi ambarakmi kuu ika ma meenainban kowe ne kuu yikaadkeraniib
kii.' " andoon.
13 Amob weng kee "amob yeeb" andoon kuu yembed ibduruk ye amob weng kuu ongme ambangkindeban yeman keroon, kwane ambangkindeban kere korobnoon yeman kee aron doboobban ari kuu dowan keraneen.

9

Amob Weng Kurin Ongmoon Ye Kurikuri Kerekmen

1 Amob weng ibduruk ongmoon kuu kurikuri ye amowamowiib okad arimbed kurikuri ambiwiib. 2 Kuye dowad kuu kombon yenbiwen. Wadnari ibduruk aom kuu nambiri ye dobirimboniib arakiib God ye kerebiri arimbed kowi ye omiib kui. Kuyaom kuu Yumbon Karadmo andimaib. 3 Ambongkodem yaa kebeniwen ye dabua mamaa burudande anuk wadnari mamaa aom kuu Yumbon Miin Karadmo Anam andimaib. 4 Kuyaom kuu baeb amun koni yeman goldbed ongmiwen ye arakiib God ye amob weng ongmoon ye boks karadmo goldbed yone kebeniweniib kuu dangoon. Boks kuyaom dangoon kuu om mena kambungkoon ye kontenaa goldbed ongmiweniib Eeron ye yonamad mim bire at biid kerooniib bot yaambed amob weng wongkoon ye bot dabkonombonmoyiib kuu dangoon. 5 Boks ari kwari kuu God ye nambiri korokbi ye engyu areb buraawiib kuruwak ayoob ongmiwen kuu yi kubunbon aombed angkeen kuu ambarakmi yaa mimyob keende kakman are nonondandi ye yumbon. Kumban kibikee yiribman keye dowad kee andangkenabe ye id kuu kwane kii andaubban, kuye dowad wongki ye yumboniibban kowe.

6 Kwane, kumkam korem kee kekamune nekdanabe ongmekorib, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu wadnari bunangka kuyaombed aron korem awune yeedere kamemberenib yi deme kuu kwane ambangkembirimaib. 7 Kumban wadnari niindem aom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed yembedmo awunimaan, kwane weeb mimoyaom kuu mimo kerimaan. Kwane umkaniibbed awunimaan, yeka ye ambarakmi dowadiib nimakarub amob yaa yi nonoon kumbed ambarakmiwen ye dowadiib kakman arok ande umkan engkeremabmo kiradme bunabimaan. 8 Kwane, Kingkin Karadmombed keyaambed kwane korokbendoon kuu, anukbed Yumbon Miin Karadmo

Anam aom nimakarub yi awuni ye kiwaan kuu nandindo, ibduruk ari ye kurikuri kombon kuu kwane doruunmo, kumban kibikee nandoon. 9 Kekee kibik aron yaa ye kuruweng kumbed korokboon kuu munob bangkani yemaniib dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib kuu kurikuri kamiibdan yi meeni dobiri inamen kiwaan are yorokmo ongmindeban. 10 Amowamob kee animan ani yemaniib ok ani yemaniib kurikuri dowad dingki ogenabi yemaniib kumbedmo. Kukuu kad angka yemanmo, kuu awinime andoon kwane wene yeeb ongmi yaron keranuun.

Yesu Ye Umkanbed Amob Yeeb Ongmoon Ye Aromkono

11 Kwane, Keresu kuu amun kerundi yeman kee dangoon kuye God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbed kumbed monoon kuu, okad kirimbed ongmiwen ye kurikuri boyambib darewoob arebban, aningko darewoob arimbediib demkoronmoyiib ye kurikuri ambiwoom awunoon. Kukuu karubbed ongmiwen yemanban, kukuu kumkam ongmenaboon yaambedban kui. 12 Ye kuu naningkodiib buromakau manayiib yi umkan yaambed awunindo, yeka ye umkan yaambed nub bidde aron korem yiminmo keri ye kiwaan ongmekore Yumbon Miin Karadmo Anam aom aron korem yeman mimo awunoon. 13 Naningkodiib buromakau ambiyiib yi umkaniib buromakau yingki ingkod ye agediib kuu kongamki yamob domabangkiwendan yaa engkeremabmo kiradme bunabimaib, karadmo kere God ye deme awini dowad. Kumban kwanimaib kuu ambarakmi are yimin keri kuu kad angka yemanmo. 14 Kumban aromkono amaan arimbed yeman kuu Keresu ye umkan, ye kuu aron korem ye Kingkin Karadmo yaambed ambarakmoon kii ande kadwonimokban kere, yembed yekareb God yaa munob koni yeman areb konoon kumbed, bobni ye kiwaan ye ambangki arewa nubbed ambangkuwen kuu, ye umkanbed araneen, nub meeni dobiri inamen kiwaan yaa. Kowe, nub kuu wad doreen ye God ye deme awini ye kiwaan ari ben nongkobaneen.

15 Keresu bobnoon kuu ibduruk ye amob weng yaambed ambarakmiwendan kuu ambarakmi ye wii aom doriib kuu ben angkani dowad biddoon. Kwane kuyaambed kane kane baandoondan kuu weng kunduk yedme kowoon ye yumbon aron korem angkimbaraneen kuu kandaniib kii. Keye dowad kembed Keresu kuu amob weng yeeb yaa wedyiri dobiri ye karub keroon.

16 Kwane, karub kane kuu bobnaniin ye yoman kwanime andi ye amob weng ongmaneen kuu amaan bobnaneen kuu, korok korokbed wedmenekorib ee anam bobnoon kii andaniib kumbed bobnoon ye karub ye amob weng ongmoon kuu kwananiib kuu yimin. 17 Amborom kuu kwamune ye amob weng kuu ongmoon ye karub bobnaneen kumbed amob weng awinaniib, wad doreen kuu yi kuu awinimokban kowe. 18 Kekee kwanekob, ibduruk ye amob weng Yuudan kandiwen kuu dingkan yaniiwe duknaniiwe dingkan yi umkaniibbed engkerekmakmo kiradme bunabe amob weng andowe awiniwen. 19 Kedi, Mosesbed amob weng korem nimakarub korem yaa daandekore, buromakau mana yi umkaniib naningkod ambi yi umkaniib okiib daboknene sibi kimi dodmo ongmiwen kuyiib at isop nondongiibbed buk bedmiweniib nimakaruwiib yaa engkeremabmo kiradme bunabende 20 yedmoon, “Umkan kekee Godbed amob weng ongmoon yeman. Amob weng kee yembed awinime.” andoon. 21 Kwanoon areb kwane, umkanbed kurikuri komboniib kurikuri kerimaib ye yiribman koremiib yaa engkeremabmo kiradme bunaboon. 22 Anam kuu Moses ye amobbed yedmoon kuu kumkam korem areb kuu umkanbed aari yeman, God yindob arimbed.

Kwane, umkan kubuderebokban keraneen kuu ambarakmi kuyaa kuu are nonondandiyiibban keraneen kii.

23 Kwane, Ewen aom dangoon ye kumkam kwamune areb okad kirimbed ongmiwen kuu keye dingkan yi umkanbed ariwen kumbedmo yimin. Kumban, Ewen aom dangoon ye kumkam kuu keye dingkan yi umkanbed aari yemanban, keye dingkan burudande arimbed keroon yeman kumbed yimin. 24 Kedi, Keresu kuu Ewen aom kurikuri ambib anam ye kuru karubbed ongmiwen ye kombon niindem aombed aomnindo, anam kuu ye kuu Ewen aom aomnoon, nub awandi yeman God ye kerebiri ari dobiri dowad. 25 Kwane, ye kuu yekareb angkon ika ika ye umkanbed konimo kami dowad Ewen aom aomnindo. Okad kirimbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed kuu weeb mimim kurikuri kombon aom Yumbon Miin Karadmo Anam aom aomnene yekareb ye umkanban dingkan yi umkanmo kan konimaib ye kerekmen yaambed kuu Keresu kuu kwamune areb kerindo. 26 Kwamune keroon karen kuu, kumkam ongmenaboon yaron yirimbed mene kibikee Keresu kuu kwane durud yewed yemoon ika ika kandoon karen. Kumban kibikee aron yeenbon kerandamuun yaambed aron korem dowad mimo angkadere monoon kumbed ambarakmi ben kiradmi dowad yekareb ye umkanbed onduknoon. 27 Kwane, karubbed mimo bobnekore wengyundi aari dobirimaan kwane areb, 28 Keresu kuu nimakarub yemoon yi ambarakmi aari dowad ye umkan mimo onduknoon. Kwane, ye kuu angkon ika mananeen, ambarakmi aari dowadban, kane kane ye ande meedmiibdan kuu bobni yaa burudande bindi dowad.

10

Yesu Ye Umkan Mimo Onduknoon Kumbedmo Yimin

1 Moses ye amob kuu kurumo, amun kerundi menebandameen kuyarebban. Kowe yi kuu amun kerundi anam yemanban. Keye dowad dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yeman weeb mimim ika ika konimaib kuu, God ye dia kerem ande konimaibdan yaa demkoronmo ongmi yemanban. 2 Kukuu demkoronmo ongmi yeman keraneen kuu, yimbed God yaa koni kerekmen kuu korondaniib kii, amborom kuu yi kuu mimo keroon kumbed ambarakmi korem aroon karen kuu, yi ambarakmi dowad yaa ika karak ma bobnindo karen. 3 Kumban weeb mimim kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaib kuu yi ambarakmi yaa ika meenimami yeman, 4 amborom kuu buromakau ambiyiib naningkod ambiyiib yi umkanbed ambarakmi aari kuu korem yiminban kowe.

5 Kwanikob, Keresu okad yiri monoon kuu yembed God yaa yedmoon,
“Dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib
munob koni yemaniib kuu eb kuu ma dowaken kere meenindo,
kumban ebbed ne id nekwe ongmewen.
6 Dingkan aye kumundin nengke agedmo kere baeb koni yemaniib
ambarakmi arok ande koni yemaniib kuu eb kuu kubindo.
7 Kwane, nembed yedmaan, ‘O God, ne kuu kei,
ne dowad buk bedmiwen aom wongkoon kii,
ne manaan kuu eb dowaken yaambed ambangki yeman.’ andaan.” andoon.

8 Yembed ibduruk yedmoon kuu, “dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yemaniib munob koni yemaniib dingkan aye kumundin nengke agedmo kere baeb koni yemaniib ambarakmi arok ande koni yemaniib kuu eb kuu ma dowaken kere meenindo, kwane kuyaa kuu eb kuu ma kubindo.” andoon. Moses ye amobbed ongmendime ande yedmoon kuned.

9 Kwane yembed yoman yedmoon kuu, “Ne kuu kei, ne manaan kuu eb
dowaken yaambed ambangki yeman.” andoon. Yembed amob weng
ayoob andi ongmi dowad ibduruk ye amob weng kuu kan angka kowoon.
10 Kuye dowaken ongmoon kumbed, dingkan aye nengke agedmo kere baeb
konemoon areb, Yesu Keresu ye id kuu at ming arimbed aron korem yeman
mimo ayiiwe bobnoon yaambed nub kuu ongmoone karadmo keruwen.
11 Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan korem kuu angke
ware kurikuri deme ambangkembirimaib, angkon ika ika kwane dingkan
aye nengke agedmo kere baeb konimo kamembirimaib, kumban kuyaa
kumbed ambarakmi kuu ma arimokban, yiminban kowe. 12 Kumban
Yesumbed God dore nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub kerekore
munob koni yeman God yaa koni dowad ye umkan aron korem yeman mimo
onduknekore ye kuu God ye dingki wiwi angkambed diboroon. 13 Kwane,
kuyaronbed ari kuu ye bondan kuu ben nongkoboka ye yon dodki yeman
yiri keriwed ande meedmoon, 14 amborom kuu mimo umkan onduknoon
kumbed kane kane ongmoona karadmo kere weniibdan kuu yembed ong-
moone aron korem yeman demkoronmo keriwen kowe.
15 Kwane, Kingkin Karadmo kangkon keye dowad nub yaa daande korok-
boon. Ibduruk yedmoon kuu,
16 “Yarimanbed yedmoon, ‘Kuyaronbed wene ari kuu
yi yoom amob weng ongmaniin kuu kei.
Nembed yi niindem aom ne amob nongkobeni
yi inamen aom wongkaniin.’ ” andoon.
17 Kwane ariyiib yedmoon kuu,
“Yi ambarakmiyiib amowiibban ande ambangkembiriyiib yaa kuu
angkon ika meenainban.” andoon.
18 Kwane, keye ambangki arewa kee are nonondandoon kowe, kuyaa kuu
angkon ika ambarakmi dowad dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni
kuu korem dowan.

Kangdommo Doberembirime

19 Angkodmia, kwani kowe, nub kuu Yesu ye umkan yaambed Yum-
bon Miin Karadmo Anam aom kerebkarawiibban arudkonomo awuni kuu
20 kiwaan yeeb wadkeriyiib yaambed ambongkodem yaa kebeniwen ye
dabua kuu nandoon. Kiwaan kee ye id kii. 21 Kwane, nub kuu God dore
nimakarub dore wedyiri dobiri ye karub darewoob arimbediib God ye
karuwa nimaya yaa oone doreen. 22 Id ayoob keye dowad kumbed nub kuu
aadidmiyiibban ye inamenbed anam ande kerebkarawiibban arudkonomo
kerenub God ye dia menem, nub niindem aom kuu ye umkanbed engk-
eremab kiradme bunaboon kumbed, ambarakme karak kanduwen kuu nub
meeni dobiri inamen kiwaan yaa arekore, nub id kuu ok karadmombed
ogendoon kowe. 23 Nub kuu amaan ari kwananeen andi yaa dakmuwen kuu
yobdoodmo awinem, amborom kuu weng kunduk yedme kowoonman kuu
ma korondaanban awinembaraneen kowe. 24 Kwane, nub kuu komarewa
kere neman daanoon daanoon kamenub wene mimyob dowakeniib amun
amun kamenabiyiib yaa nandanuub kuyaa meenem. 25 Nub kuu mimyamo
kere daboknenwi kerekmen kuu korondaub, nimakarub yenambed ko-
rondiwen yi kerekmen kwane kandimban, kumban kwane neman kube
ongkanoon kube ongkanoon kamem. Yesu yaron dia keruko wedmibka
inamen kee darewoob kerime.

Kaadkerime, Ambarakmembaraib

26 Kedi, nub kuu anam anam yaa nubkaadkeruwen kumbed ambarakma
ande ambarakmi yaa kwane kamembaranuub kuu, God yaa kone am-
barakmi ye kakman aari yeman mamaa wedmaubban, dowan, 27 kumban
wengyundiyiib God ye bondan kuu amot miin darewoobbed dene dowan
keriyiib kuu nub yaa menebaneen ande une meedmanuub kii. 28 Kanembed
Moses ye amob yaa wunekaraane karub ayoob o ayoobmimbed anam
kwanoon kii andimaib kuu, mimyob keendiyiibbanbed ayaiwe bobnimaan.
29 Kumban, kibikee karub maa anam andoon kuned ambarakmembaraneen
kuu God ye Mingki yaa kande ye yon dowood yeman kerunene, amob weng
ongmoon ye umkanbed karadmo kerunoon kuyaa kuu karadmo ye barang-
ban ande wunekarene, mimyob dowaken kabamoon keenoon ye Kingkin
yaa damangkananeen. Kowe, yiibbed meeniib kuu ye dabab kuu Moses
ye amob wunekariwendan yi dabab burudande arimbed dabab komoyiib
daboknaneen? 30 “Ambarakmi ye kakman koni kuu neman, nembed kuye
dabab konaniin.” ande yedmoonman kuu nubkaad kuda. Kwane angkon
yedmoon, “Yarimanbed ye karuwa nimaya yaa wengyundandaneen.” an-
doon kii. 31 Wad doreen ye God ye dingki ari kombiri kuu uniwon karakwon.
32 Yiib kuu anuk God ye weng monoone nambiri kandekorib dobiri-
wen yaron kuu ika meenime. Kuyaron kuu nangmi darewoob yiib
yaa meneboon kuu yiib kuu kirokmonindo, durud yewed ye arinambo
arimbed koromone dobiriwen. 33 Aron yena kuu yiib kuu dian angkambed
damangkandenib yenbandimaib, aron yena kuu yiib kuu nimakarub yena
yiiwareb damangkande yenbandiwendan yaa koromoni dowad angkara
dore angkara dore kamimaib. 34 Yiib kuu wii aom nongkobiwendan kuyaa
mimyob keendekorib, karub yenambed yiib yiribman ogoodmo kenambun
biwen kuye dowad nangmindo kubimo dobiriwen, amborom kuu yiibkaad,
yiib kuu aron korem ye amun kerundi miin amuniib, ogoodmo biwen ye
yiribman arebban, yiib dowad Ewen aom dangoon kowe.
35 Kwani kowe, yiib kerebkarawiibban arudkonomo dobiri kerekmen kuu
kankaaraib kumbed kakman darewoob yiib yaa kondaneen kii. 36 Yiib kuu
kangdommo doberembirime. Kwananiib kumbed yiib kuu God ye dowaken
yaambed ambangkekoriwed yembed yedme kowoon yeman kuu kandaniib.
37 Kedi, God Ye Weng aombed yedmoon kuu,
“Aron doboobban ari kuu,
mananeenman kuu monokban keraanban, erebnarimban mananeen.
38 Kumban ne yorokmodan kuu anam andi yaambed dobaraniib.
Kwane, yi kuu ne yaa koronde ika anuk wananiib kuu
ne kuu yi yaa kubendainban.” andoon.
39 Kumban yiiwa nuwa kuu koronde ika winiiwe monmariwendan kwa-
mune arebban, yiiwa nuwa kuu anam anduuwe bobni yaa burudande
bindoondan kwamune kii.

11

Kurin Anuk Anam Andiwendan Yi Kerekmen Yaambed Dobirime

1 Kedi, anam andi kuu amaan ari kwananeen ande meedmuub yaa kere-
bkarawiibban kangdommo meeni yeman, anam andi kuu nub ma wed-
mindo yeman yaa anam dangoon andi yeman. 2 Keye anam andi kee kurin
kurin yiri dobiriwendan awiniwen kumbed Godbed nimakarub amun ande
daandoon.
3 Anam andi yaambed nubkaadkeruwen kuu, kumkam korem kuu God
ye wengbed kwanok andoonkob kwane dembe wonoon. Kwani kowe, wed-
muub yeman kuu wedmindeban yeman kumbed ongmenaboon. 4 Anam

andi yaambed, Abel kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb koni yeman amun kuu God yaa konoon, Kein yeman konoon arebban. Kwane, Abel ye anam andi yaambed, Godbed Abel ye koni yeman kuu amun andoon kowe, ye kuu Godbed yorokmo ye karub andunoon. Ye kuu bobnoon kuned, ye anam andimbed nub yaa kwane dakmeen.

5 Anam andi yaambed Inok kuu okad kiri doboroon kumbed nen daanoon kowe, ye kuu bobni yaa kuu ma kaadkerindo. Kwane, ye kuu okad kiridan kee ma wedmenokban, amborom kuu ye kuu Godbed nenwonoon kowe. Kedi, nenwinindo yaron kuu, yembed komo kamoon kuu Godbed ye yaa kuboon. 6 Kwane, karub kane anam andiyiibban kumbed komo kamaneen kuu Godbed ye yaa kubaanban, korem yiminban, amborom kuu karub kane Godiib yaa manandameen kuu God kuu doreen andene kane kane God yaa nindorokiibbed onmidan kuu Godbed kakman amun kondaneen andodned yimin.

7 Noa yaron kuu dabab menebaneen ye weng okad kiridan korem yi koron kuu Noa yaa ongkane daanoone, anam andi yaambed God yaningko kankoone ye weng awine kandene ye nimadana yoom bobni yaa burudande bindi dowad motod yenboon. Ye anam andi yaambed okad kiridan korem yaa wengyunde arewadan andene anam andi yaambed yumbon yorokmo keruni yeman kuu kandoon.

8 Abraham yaa kuu amaan ari dobiri yeman ye yumbon okad kuyaa wene ande baandoon kuu, anam andi yaambed wengamberekore wonoon. Kwane kunaya weneen kuu yekaadban kuned kwane wonoon. 9 Anam andi yaambed yedme kowoon ye okad yaa kuu ye ambibkinban norodman areb kerene kombon aombed doboroon. Aisek yoom Yekob yoom kuu weng kunduk Abraham yaa yedme kowoon kuye kandidan kuned, yi kangkon kombon aombed dobiriwen. 10 Abraham kuu kwamune doboroon, amborom kuu ye kuu amaan ari ye siti aromkonoyiib Godbed nekwane ongmaneen kuyaa ande meenmemboroon kowe.

11 Abraham kuu kiomnoone Sera yu kangkon kurong kereen kumban, anam andi yaambed Abraham kuu weng kunduk yedme kowoonman yaa kuu anam kwananeen ande meenoonkob ongmenoone awodki keroon. 12 Kwanikob, karub mimo keyaambed, ye kuu bobnemoon areb keroon kumban, awoya ari kuu ambid ari mindong yemoon kwane areb kere karamok kebed yaa kubuk yemoon kimingkindeban kwane areb keriwen.

13 Nimakarub korem kee kwane anam andi yaambed doriib kumbed dukniwen. Yi kuu weng kunduk yedme kowoon yeman kuu kandindo, yi kuu amaan angkambed no wedmende wengmo wengambiriwen kumbed kubiwen. Kwane, yika nub kuu okad yirimbed kuu noroddan kere oworan keruwen ande dakmiwen. 14 Weng kwamune dakmimaibdan kuu yi wengbed korokbimaan kuu yi ambibkin anam ande kereknaib. 15 Kwane, yi kuu yi ambibkin domonde miniwen kuyaa meeniwen karen kuu, ika wini kuu yimin keriwen karen. 16 Kumban yi kuu koronde okad kiri ye ambibkin arebban amunmo ye ambibkin, Ewen kui, kuyaa meenmembiriwen. Kwanikob, God yaa yimbed yi God andi kuu ye kuu karakiibban, amborom kuu yembed yi dowad siti nekwe ongmoon kowe.

17-18 Kwane, Godbed Abraham ye komboon daroboon kuu, anam andi yaambed Abraham kuu Aisek nende dingkan aye nengke agedmo kere baeb konemoon areb kerande kamoon. Anuk yiri kuu Godbed Abraham yaa weng kunduk yedme kowoon kuu “Eb dana mingki Aisekmo, ye yaambed eb awoya ari ande kimingkaniib.” andoon kumban, ye dana mingki mim yembedmo kuu dingkan aye nengke agedmo kere baeb konimaib kwane

areb kerok andoon. 19 Abraham kuu bobni yaa kuu Godbed nenkooni kuu
yimin ande meenoon, kwane Aisek kuu bobni yaa nenkoonemoon areb ika
demboone nendoon.
20 Anam andi yaambed Aisek kuu Yekob yoom Isau yoom amaan ari awine
kande dobaraniib ye dowad amun kerundoon.
21 Anam andi yaambed Yekob kuu kwane bobnandamene Yosef ye karub
dana meed ayoob kuu amun kerundene, kwane ye yonamad arimbed angku-
monene God yaningko kankoonoon.
22 Anam andi yaambed Yosef kuu kwane ye yimin wandi yaron dia keru-
une, Israeldan Idyip aombed yaro angkane wananiib kuye dowadiib ye bob
kono be wini dowadiib kwane daandoon.
23 Anam andi yaambed Moses ye arian kuu ye wooneen kuu wood ayoob-
mim nen bikniwen, amborom kuu dana kuu manimanandeb wedmeneko-
rib, kwane yi kuu Idyipdan yi kingbed Israeldan yi karub dana kuu dukni
yeman ye weng ongmoon yaa une meenindo kowe.
24 Anam andi yaambed Moses kwane kaine amnoon kuu king Fero ye
mungkan yu mingki andimami kuu ye dowakenban keroon. 25 Yeka
meenoon kuu God ye nimaya karuwa yoom durud yewed kandi yeman
andekore, kad ye dowaken ye ambarakmi yaa aron dukmenmo awine
kubembiri yaa kuu korondoon. 26 Yeka meenoon kuu Idyip ye od darewoob
ye yiribman yaa kuu korondeni Godbed Kinoone Mananeenman Keresu
ye dowad durud yewed kandaniin kuu yimin andoon, amborom kuu ye
yekaad kuu ye kakman Ewen ari angkeen kuu darewoob arimbed Idyip
ye yiribman arebban kowe kandaniin andoon. 27 Anam andi yaambed
Idyip kuu domondoon, king ye norin arud yaa meenindo, ye kuu kang-
dommo doberemboroon, amborom kuu ye kuu wedmenindeban ye God
wedmenoon kowe. 28 Anam andi yaambed Burudandoon orokiib umkanbed
engkeremab kiradme bunabiyiib kuu kwane awinoon, kwanoked wonob
dana yenbandi ye engyu kuu Israeldan yi wonob dana yaa kuu yenbandok-
ban keri yeman.
29 Anam andi yaambed Israeldan kuu Karamok Dodmo kuu okad
kamkonombonmo areb dodkanmo yaniwen, kumban Idyipdan kuu mene
kwanandamenib yimbedmo ok kubuniwen.
30 Anam andi yaambed Israeldan kuu siti Yeriko ye kuuk botbed wiriniwen
kuu yi angkara dewenebe aron ediib keriiwe bot korem kuu kiroboon.
31 Anam andi yaambed kiwaan ari ye wonong Rehab kuu wedme daro-
bidan angkodmendeen kowe, God yaa wabkad keriwendan Israeldanbed
yenbandiwen kuu yuyiib windo.
32 Kowe, weng ariyiib kwane dakmaniin dee? Ne kuu aron yiminban
kowe, Gideoniib Barakiib Samsoniib Yeftayiib Dewidiib Samueliib profesi-
daniib yi dowad kuu dakmainban. 33 Yi kuu anam andi yaambed yena
kuu king yena yi oonimbon yaa nangbe burudadmenib, yena kuu yorokmo
wengyundenib, yena kuu weng kunduk yedme kowoon yeman kuu kan-
denib, yena kuu laiyon yi mongkodkono kebengkenib, 34 yena kuu amot
yumbu arewa kameen kuu kumungkenib, yena kuu kerewangbed yenbandi
yaa kuu kombiri wenenib, yena kuu yi yaa aromkonoyiibban kerekmen kuu
ongmoone aromkonoyiib kerenib, yena kuu nangbi dowad aromkonodan
kerekorib oworan yi ana nangmidan yaa yenbanden winiwen. 35 Nima
kuu yi karubkim yoworiwen kuu anam andiwendanbed ben dembiiwe ika
wadkeriiwe nimambed ika biwen. Anam andiwendan yena yaa kuu yen-
bande durud yewed kondimo kamiiwe nub anam andi yaa korondaubban
andiiwe kwane awingkiwen domondindo. Kwane kumbed bobni yaa ika

dembi yeman arimbed kandi ye dowad. 36 Anam andiwendan yena kuu
emengkane damangke nong yikyikiibbed yenbandiiwe, yena kuu seinbed
yerengkanabe ben wii aom kambiriwen. 37 Yena kuu botbed yiiwe, yena kuu
wedyirimbed nadmaiwe ayoob kerimo kamoon. Yena kuu kerewangbed
yenbandiiwe dukniwen. Yi kuu sibi kadiib naningkod kadiib kumbed
ebkad areb kere awerenmo yarenib, yiribman aweneyiibban keriiwe, yi
kuu yenambed yenbande monmarenib, yiminban kerundiwen. 38 Anam
andiwendan kuu awerenmo amboon angka kere aangko yaa kere botdem
aom kere okad yiri dem aom kere kamenmo yarebiwen. Yi kuu God ye indob
ari kuu okad kiridan yaa kuu ibmo kumunkingkindeban keriwen, yi kuu
arimbed kowe.
39 Kekee yi kuu anam andiwen kowe Godbed nimakarub amun andoon,
kuned komo yedme kowoon yeman kuu maandindo, mokaid, 40 amborom
kuu Godbed nub dowad inamen amun arimbed ongmoon kowe, yi kuu
nub kuristendan yoom ibmo daboknaniib kumbed Godbed yiya nuwa ben
demkoronmo ongmaneen.

12

Yesu Areb Kere Anam Andimo Doberembirime

1 Kwani kowe, nub kuu keye anam ande dakmenabidan yemoon kai kee
nongwoyawod kameen kwamune areb kanawanewandiwen. Kowe, anam
andi kiwaan yaa komo komombed kebengkandimaan yemaniib awine ben
kubunimaan ye ambarakmiyiib kuu ben kiradmenub, nub dowad buru-
dandi yeman kine kowoon yaa yinmoniyiibban kangdommo kabaanem.
2 Nub indob kuu Yesu yaambed keenomberem, ye kuu nub anam andi yaa
kuu andowe ongmene demkoronmo kerundi ye karub kowe. Ye kuu kubi
kandi dowad kine kowoon kowe, at ming arimbed bobni ye karak kuu ma
meenindo kumbed, kwari durud yewed kuu kangdommo kandekore, God
ye oone dibirimbon dingki wiwi angkambed diboroon. 3 Kedi, ambarak-
midanbed kuye bon darewoob keruniiwe kangdommo doboroon ye karub
keyaa meenime. Yiib kwananiib kumbed yiib anam andi kuu wuudnaibban,
bon yaa nub kuu yiminban ande kubiyiibban kere korondaibban.
4 Yiib kuu ambarakmi yaa bon kerunekorib ninabiib kuu, nangbe wene
ma bobne umkan kubudirindo, mokaid. 5 Kwane, yiib kuu kube ongkandi
weng yiib yaa ne meed ande daandoon kuu nonondandiwen. Yedmoon kuu
kei,
“Ne dana, eb arewa kamoon yaa Yarimanbed didangkoon kuyaa kuu koron-
daab,
kwane, yembed dedmobde yedmebdoka ne kuu yiminban ande kubiyi-
ibban keraab.
6 Amborom kuu Yariman kuu kane kane mimyob dowaken keendoondan yi
arewa kami yaa kuu didangkene,
kane kane ne dana meed ande kine kowoondan kuu yi arewa kami
dowad inande dabab kondimaan kowe.” andoon.
7 Dabab menebi kuyaa kuu didangki yeman ande meene kangdommo
doberembirime, Godbed ye dana meed yaa kamemoon areb yiib yaa kwane
kamimaan kowe. Kedi, awodkia korem kuu yi dana meed didangkimaib
kii. 8 Nimakarub korem kuu didangki kuu wedmiwen kuned, yiib kuu
didangki wedmokban karen, yiib kuu kiwaan ari dana kere God ye dana
meed anamban karen. 9 Kuye weng ari kuu, nub korem kuu nub ambeyiib,
yi kuu okad kiridan kumbed nub arewa kami yaa didangkiwen. Kwaniwen
kumbed, nub kuu ambe amun ande yedmimaub. Kowe, inamen darewoob

arimbed kuu nub kingkin ye Ambe ye dabderem aom doberem. Kwananuub kumbed wad dobaranuub. 10 Nub ambeya yika yimbed kiwaan kuna amun ande meenimaib kumbed aron doboobban nub yaa didangkimaib kumban, Godbed nub amun keri dowad didangkimaan. Kukuu ye karadmo kerekmen yaa ibmo keri dowad kwanimaan. 11 Didangki kandi kuu kubi yeman arebban, mimyob wandi yeman areb. Kumban kuye yoman kuu kane kane kuyaambed inamen arewa yaa koronde inamen amunmo awine kandiwendan kuu yorokmo dobiriyiib yewenuwiib ye yob iraane wandimaib.

12 Kwani kowe, yiib anam andi yaambed kabaani dowad yiib dingki wuudne yon aromkonoyiibban kere wonoon kuu aromnenib, 13 yiib yon yeman kiwaan dabonmo ongmime. Kwananiib kumbed yon aandem dingki aandemdan kuu miin yiminban keraibban, koronde amun keraniib.

God Yaa Wunesadmaib

14 Kiwaan korem kuyaambed nimakarub korem yoom yewenubbed doberenib karadmo kerime, karadmo keraibban kuu Yariman wedmenaibban kowe. 15 Karub maa kuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yaa kuu burusarandamoko wedmenibka, ye yaa dedmone yedmenenib awanenime. Kwane, yiib kuu wungkanabi darewoob mung kook areb wandaib, karub maambed wungkanabi darewoob kerene dabab bangkandene yemoon ben abdon yiri wanandamoko wedmenibka, ye yaa kangkon dedmone yedmenenib awanenime. 16 Kwane, karub maa kuu nenem kamandameen o Isau areb God yaa ma meenimokban kerandamoko wedmenibka, ye yaa dedmone yedmenenib awanenime. Isau, ye kuu animan mim ani ye dowadbed wonob dana bangkani ye yumbon kuu ye daman yaa konoon. 17 Yiibkaad kui, kuye yoman kuu keye amun kerundi kee kandande kamoon kumban ye kuu wunekaroon. Ye kuu amun kerundi kandi dowad weng ongmaan amonomba ande kamene amengiib kamoon kuned yiminban.

18 Kedi, yiib kuu aangko Sainai badmendi yeman amoyiib deneen ye dia minindo, kuyaa kuu kumuniib amkudiib nuuwa amiib kui. 19 Yiib kuu kibi naawon baandiyiib o wengambiriwendan unenib nub yaa angkon ariyiib dakmenwanaane wengambaraub ande dakmiwen ye wengiib kuyaa minindo. 20 Yi kuu kwaniwen amborom kuu Godbed yedmoon, “Karub maa o dingkan maa aangko kuyaa wananeen kuu botbed ayi yeman.” andoon kowe uniyiib yiminban keriwen. 21 Kwane, Mosesbed wedmoon kuu uni darewoowiib kowe yedmoon, “Ne kuu unimbed kiringmiin kii.” andoon. Yiib kuu kuyaa minindo.

22 Kumban yiib kuu aangko Saiyon, Ewen aom ye Yerusalem, wad doreen ye God ye siti aom miniwen. Yiib kuu engyus tausen tauseniib kubenabenib mimyamo nedbiwen aom miniwen. 23 Yiib kuu God yaa anam andiwen kowe ye wonob dana areb keriwendan aom miniwen. Yiiwa yiya aningko kuu Ewen aom wongkoon. Yiib kuu nimakarub korem wengyundi ye God yaa miniwen. Yiib kuu yorokmodan yi kingkin Godbed ongmoone demkoronmo keriwendan yaa miniwen. 24 Yiib kuu amob weng yeeb ongmiwen yaa wedyiri dobiri ye karub Yesu yaa miniwen. Kwane, yiib kuu Abel ye umkanbed dakmoon arebban, weng miin amun arimbed dakmoon ye umkan engkeremab bunaboon yeman yaa miniwen.

25 Kaadkerime, dakmimaan ye God yaa wunekaraib. Kurin anuk kuu aangko Sainai miniwendan kuu kaadkeri weng okad arimbed daandoonman yaa wunekarekorib kirokmonindo, yembed wengyunde dabab kondoon. Kowe, nub kuu kaadkeri weng Ewen aombed daandimaanman yaa

wunekaranuub kuu, yembed wengyunde dabab kondi kuyaa ma kirokmonanuub dee? Dowan! 26 Kurin anuk kuyaron yaa kuu ye weng kuwengbed okadiib kan kiringmeen, kumban kibikee weng kunduk yedme kowoon, “Nembed angkon ika mimo keraniin kuu okadmomban Eweniib ben kiringmenabaniin.” andoon. 27 Weng “angkon ika mimo keraniin” ande kedmengkandoon kuu ongmenaboon yeman ben kiringmi kuu yimin kowe ben kiradmaneen. Kwanikob, ben kiringmindeban yeman kuu kwane dangembaraneen.

28 Kwani kowe, nub kuu kiringmindeban ye oonimbon kanduub kowe, nub kuu eso andenub, kwane kiwaan yorokmo yaambed uniyiib God yaningko kuu karadmo ande yaningko kankoonem, 29 amborom kuu “nub God kuu amot areb, arewa korem kuu nengkaane dowan kerimaib kowe.”

13

Yeenbon Ongkandi Weng

1 Ambanga oniya damana yaa mimyob dowaken keendimbed neman mimyob dowaken keenoon neman mimyob dowaken keenoon kame doberembirime. 2 Noroddan yaa angkodmenandi kerekmen kuu nonondandaib, kwamune kami yaambed yenambed engyus yaa yi kaadkerundindo kumban angkodmendiwen. 3 Kane kane wii aomdan kuu yi kuyaa yiib kangkon ibmo keriwen areb kwane meenekorib kwane kuyaambed awandime. Kane kane yenbande durud yewed kondiwendan kuu yi kuyaa yiib kangkon ibmo keriwen areb kwane meenekorib kwane kuyaambed awandime.

4 Awadmi ye inamen yaa kuu ambodmo awine kankoonime, kwane awadmiwendan kuu nenem kamaib, demkoronmo kerime, amborom kuu Godbed nenem kamidan korem yaa kuu wengyundaneen kowe.

5 Yiib kuu od yaa meenmembere dowaken darewoob keendimami kuu korondekorib, yiib yaa komo dangoon kuu yimin ande kuyaambed awine dobirime, amborom kuu Godbed kwane yedmoon,
“Ne kuu yiib yaa domondainban,
ne kuu yiib yaa korem korondainban.” andoon kowe.

6 Kwani kowe, nub kuu arudkonoyiibbed yedmuub kuu,
“Yariman kuu ne awawi ye karub kowe, ne unainban.
Karub maa kuu God burudande ne yaa ma kamaanban.” anduub.

7 Yiib korok korokbed yiib yaa God ye weng daandiwendan kuu meenime. Yi dobiri kerekmen yaambed yob iroon kuu wedme meenenib yi anam andi yaa kumunkingkime. 8 Amborom kuu ye yaa anam andiwenman Yesu Keresu kuu ibmo, maa maa kerimokban, kinoniib kibikiib aron korem.

9 Korondaiwe, kedmengkandi norod maa maa yaambed ben angkanaib. Kedi, nub niindem aom kuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kumbed aromni kuu amun, amowamob yaambed animan nekwe ani kumbedban, keye yoman winiwendan kuu animan kembed ma awandimokban. 10 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu bot wuubimbon arimbed dingkan aye nengke baeb kuu God yaa konimaib kuye dingkan animaib. Kumban nub kuu bot wuubimbon maa Yesumbed kingkin ye kerekmen yaambed ongmoon kuu, nub niindem aom aromni yeman. Kuyaambed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu ane aromnindeban, Yesu yaa anam andindo kowe.

11 God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob arimbed kuu dingkan umkan bene Yumbon Miin Karadmo Anam aom awunimaan

kuu ambarakmi dowad konimaan, kumban dingkan id kuu nimakarub
yi dobirimbon kuye bunangkambed nengke agedmo kerimaan. 12 Kwani
kowe, Yesu ye kangkon siti kuuk ambongko angkane bunangkambed durud
yewed kandoon, ye umkan yaambed nimakarub bene karadmo kerundi
dowad. 13 Kwana kowe, nub kangkon yeyiib yaa bunangka wenenub,
yembed kwanoon kwane kerenub karak kandem. 14 Kirikee nub kuu
aron korem kwane doberembaranuun ye sitiyiibban, kumban nub kuu siti
manandamuun kui ande meedmuub.
15 Kwani kowe, Yesu yaambed nub kuu munob koni yeman konemoon
areb God yaa eso ande kubi weng konimo kamem. Kuye munob koni yeman
kuu yena yaa God yaningko dakmi ye wengbed id irimaan. 16 Kwane, amun
amun kamiyiib yena yaa numbiriyiib kuu nonondandaib, kukuu God yaa
munob koni yeman kowe, kwananiib kuu yembed kubaneen. 17 Yiib korok
korok yi weng wengamberende awinenib yi deme aromkono yi dabderem
aombed dobirime. Yi kuu God ye deme komarewa awinanuub kuu God
yaa dianmo dakmanuub ande meeniyiib kumbed deme awine doberembir-
imaibdan areb kwane yiib yaa oone keendomberembirimaib. Yiib kuu yi
weng wengamberende awinaniib kuu yi deme awini kuu kubimo keraniib,
dabab keraibban. Kumban yiib kuu yi yaa kwanokban keraniib kuu yiib yaa
ma awandokban keraneen.
18 Nub dowad kurikuri kerime. Nub dowaken kuu kiwaan korem
yaambed nimakarub yena korem yi aningko kankoone dobaranduwed
kowe, nubkaad nub meeni dobiri inamen kiwaan kuu yorokmo. 19 Ne
mim nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, kurikuri kamibko Godbed
kiwaan ongmoko aron dukmenmo angkon yiiwiib yaa mana.
20 Sibi Ooni Ye Karub Darewoob Arimbed, nub Yariman Yesu, ye kuu
Godbed aron korem ye amob weng ye umkan yaambed bobnoon yirimbed
nen demboon. Kuye God, yewenub ye God, 21 ye dowaken yaambed nub
ambangki dowad ye deme aromkono amun korem bangkandok, kwane ye
kubaneen yaambed nub aom ambangkok. Yesu Keresu yaambed kwanok,
ye yaa nambiri aron korem korem yeman kerok. Anam kwanok.
22 Angkodmia, nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, ne ongkandi
weng kee awine kandime, nembed kerek wongkaan kee dukmenmo kowe.
23 Nub kuristen angkodmi Timoti kuu nen wii bunangka kowiwen kuu
yiibkaadkerime andid. Kowe, yembed aron dukmenmo mananeenbed kuu,
ne kuu ye yoom kere yiib yaa mene wedmendok mananiin.
24 Yiib korok korok korem yaayiib God ye nimaya karuwa korem yaayiib
kuu kubendi weng kondime. Kane kane Italidan kuu yimbed yiib yaa
kubendi weng kondiwen.
25 Kabamoon kondoon ye mimyob dowakenbed yiib korem yaa kerok.

Yems
Yems Ye Kerek

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Wongkoonman kuu Yesu ye daman Yems. Ye kuu Yuudan anam andiwen kumbed ambibkin maa maa aom doriib kuyaa wongkoon. Ye dowaken kuu anam andi aromkonoyiib kerime anded. Kwane, anam andi anam kuu amun amun kamenabiyiib ande korokboon. Kwane, anam andi anam kuu okad yiri ye meeni inameniibban ande korokboon. Wongkoon ye weeb kuu AD 50 areb o AD 62 areb.

Korok Weng

1. Kubendi Weng Ibduruk (1:1)
2. Komboon Kaamobi Aom Kangdommo Dobirime Andi Ye Weng (1:2-18)
3. Wengambere Awine Kandiyiib Kwane Kamenabiyiib (1:19-27)
4. Yena Yaa Manmo Keraib Andi Ye Weng (2:1-13)
5. Anam Andiyiib Ambangkiyiib (2:14-26)
6. Nub Ong Kuu Ongme Kangkadme Oonem Andi Ye Weng (3:1-12)
7. Meeni Kangdom Kiwaan Ayoob (3:13-18)
8. Okad Yiri Ye Meeni Inamen Awinaib Andi Ye Weng (sapta 4)
9. Yiribman Yemoondanbed Yena Benkubunaib Andi Ye Weng (5:1-6)
10. Ongkandi Weng Yena (5:7-20)

1 Ne kuu Yems, God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yi deme karub.
Amyenimbon wad ayoobdan bokesaware wenebe ambibkin maa maa kuyaom doriib, yiib yaa kubendi weng wongkane keendaan.

Yobdoodiib Birandiyiib Ye Dabab

2 Nangkodmia, dabab maa maa yiib yaa meneboka, kubimombed dobirime, 3 amborom kuu yiibkaad kuu dabab menebe yiib anam andi yaa komboon kaamondi kuu kangdommo doberembirime andi ye inamen darewoob keri yeman kowe. 4 Kangdommo doberembirime andi ye inamen kuu yiminmo keraneen kuu, yiib inamen kuu Yesu arebmo yiminmo keraniib, yiib inamen aom kuu ma dowan keraanban.
5 Yiib kuyaom kuu kanembed meeni kangdom embengmo keroka, God yaa kaamonok. God kuu ambarakmoon dee ande onmiyiibban kumbed yiminmo bangkandi ye God kowe, kaamonaneen kuu Godbed inande konaneen.
6 Kumban ye kaamoni God yaa kuu anam andene karekmiyiibban keraneen kumbed yimin, amborom kuu kanembed karekmoon kuu oknondok karamok ari nuubbed kanbarande kawene kamene kamenmo wenemoon areb kowe. 7 Korondaiwa kwamune ye karub kuu Yarimanbed maawaneena maandaniin ande meenaan. 8 Ye inamen kuu ayoob ayoob karub keroon. Ye inamen korem kuu konoo embeng barakbarak kamenu amonombemoon areb.
9 Kuristen angkodmi ambokda keroon kuu Godbed kankoone yumbon ari konoon kowe kerengkanok. 10 Kuristen angkodmi yiribman yemooniib keroon kuu Godbed kankubune yumbon yiri konoon kowe kwangkon kerengkanok, amborom kuu ye kuu nong wuung yeere bobnemoon areb keraneen kowe. 11 Kedi, aron yure yaro mananuuna nimin daananuun kumbed nong koknanuune wuung nuubne womberekore wuung ye manimanandeb kuu monmaraneen. Kwamune areb kii, yiribman yemoon ye

karub kuu wan ambokibine ye deme awinoon aom kumbed kwane bobnaneena dowan keraneen.

12 Karub kanembed komboon kaamoni ye dabab meneboon yaa kangdommo dobaraneen kuu Godbed amun kerundoon, amborom kuu yiminmo dobaraneen kuu wadkeri ye kakman king ye korok ari dereni yeman areb kandaneen. Kakman keyaa Godbed weng kunduk yedme kowoon, ye yaa mimyob dowaken keenimaibdan yi dowad.

13 Kwane, ambarakmok andi ye birandi eb yaa monoka, kekane yedmaab, “Kedi Godbed ne yaa ambarakmok andi ye birawi kamoon.” andaab. God kuu arewambed ye yaa ambarakmok ande bironindeban, ye kangkon karub kane yaa ma ambarakmok ande biranaanban. 14 Kumban nimakarub korem kuu yi inamen arewa yaambed dedmone dedmone kamoon kumbed ambarakmi yaa meeni dowakeniib keraiwe birondimaan. 15 Kwane, meeni dowaken kee wanabemoon areb keranuun kuu yu dana kuu ambarakmi. Ambarakmi kaine amnaneen kuu bobni keraneen.

16 Nangkodmia, birondi yaa anam andaib. 17 Komo komo kuu demkoronmo munobmo bangkandi yeman amuniib kuu, Ewen ari doreen ye Ambembed bangkandaane kaminimaan. Ye kuu arona wooda mindonga ongmenaboon ye God, ye kuu kuruwak kan kwangka kowe kan kangka kowe kaimaib arebban, maa kere maa kere kaimokban. 18 Ye kuu ye dowakeniib keroonkob anam anam ye weng yaambed nub anam anduuwe, ongmendoone ye dana meed keruwen kumbed kumkam korem ongmenaboon kuu burudande yumbon ari kanduwen.

Yesu Ye Weng Amun Wengamberedandaib

19 Nangkodmia, meenime. Yiib korem kuu wengambiri yaambed kuu kirodmombed kii, weng dakmi yaambed kuu emambed, norin wandi yaambed kuu emambed kii, 20 amborom kuu karub ye norin kuu Godbed dowaken keroon ye yorokmo dobiri kanminimokban kowe. 21 Kwana kowe, nenem inamen koremiib inamen arewa mimim koremiib kuu kwane kirarundenib, yiibka kankubuniyiib kerenib God ye weng yiib niindem aom arumenaboon yaa awinime. God ye weng kee bobni yaa burudande bindi yeman.

22 God ye weng kee kwane wengamberekoriwa kuyaa awinokban keraniib kuu, yiibka yiibmeren bironaniib. Kowe, weng keyaambed wengambere awinime. 23 Kwane, karub kanembed God ye weng wengamberekore kuyaa awinokban kerimaan kuu, ok kuruwak yaa ye murubia wedmekore 24 koronde wene ari ye murubia komarewa wedmoon kuu kirodmo nonondandemoon areb. 25 Kumban, karub kanembed demkoron anammo ye amob, ambarakmi ye wii kanangka kowimaan ye amob kui, kuyaom kimingke korobe wedmemberene nonondandiyiibbanbed kwamunemo kamimaan kuu, komo komo kamaneen kuu Godbed amun kerunaneen.

26 Kwane, karub kanembed yeka yedmaneen, “Ne kuu anam ande amob awinaan.” andaneen kuned kangkadme meenmiyiib dakmokban keraneen kuu, yeka yemeren birananeene ye anam ande amob awini ye kerekmen kuu anam idiibban. 27 Anam ande amob awini ye kerekmen nub Ambe Godbed dowakeniib kerundene kukuu karadmo yorokmo yeman ande yedmoon kukei, dana anenab yoom nima irib yoom dabab komarewa kandiwen kuu wedme awandenib, yiibka okad yiri ye inamen arewa kumaom kombaraub ande kangkadmime.

2

Yena Yaa Manmo Keri Ye Inamen Ambangkaib

1 Nangkodmia, yiib kwane nub Yariman Yesu Keresu nambiriyiib doreen
yaa anam andiwen kowe, yena yaa manmo keri ye inamen ambangkaib.
2 Kwamune, karub maa gold ye dingki kandingiib deebe ebkad amun-
mombed inwaraneen kumbed yiib kurikuri wengbon aom meneena, kam-
boknon ye karub ebkad korobmo deeboon kangkon mananeen kuu, 3 ebkad
amun inwaroon ye karub kuyaamo kubenenib yedmenaniib, “Eb mene
dibiri yeman amun karimbed dibere.” andaniib kumban, kamboknon
karub yaa no yedmaniib, “Yakuyaa dobere.” o “Ne yon dad yirimbed dibere.”
andaniib kuu, 4 yiib kuu inamen arewa yaambed andokbe karub yena ben
ari keriiwa karub yena ben yiri kiribe keriib kii! Kukuu amunoo? Dowan!

5 Mimyob dowaken keendimain ye angkodmia, wengambirime. Okad
yiridanbed kane kane yaa kamboknon andimaib ye karuwa nimaya kuu,
Godbed kinoona yi anam andi yaa yiminmo kerekoriwa, oonimbon aom
mimyob dowaken keendoondan yi yumbon yeka ye weng kunduk kowoon
kuu kandaniib. Eeyoo? 6 Kumban yiib kuu kamboknondan yaa weng
arewambed damangkandiwen. Ma, yiribman yemoondanbed yiib yaa deme
darewoob bangkandimaib kumban od embeng kondimaib dee? Yimbed
yiib awingke wengyundi dowad kangdod korok yaa be winimaib dee?
7 Yiib Yariman yaningko amun kuu yimbed wengamborokbanabimaib dee?
Korem kee kwamunemo kamimaib kuda.

8 Kuned, God Ye Weng Karadmo aombed nub King ye amob ye wengbed
yedmoon kuu “Ebka ebmeren yaa mimyob dowaken kowimaab areb kuu,
eb dia doriibdan yaa kwangkon kwane mimyob dowakenbed keende.”
andoon. Kuye weng kuu yiibbed anammo awinaniib kuu, yiib kuu yiminmo
kamaniib. 9 Kumban yiib kuu yena yaa manmo keri ye inamen kwane
ambangkaniib kuu ambarakmaniiwe amobbed yiib kuu amob domangki-
dan ande korokbendaneen. 10 Kwane, karub kanembed God ye amob
korem kuu oonoon kumban mimo domokbaneen kuu, ambarakme amob
korem domangkoon ye karub keroon. 11 Kedi, Godbed yedmoon, “Nenem
kamaab.” andoon. Kumban ye kangkon yedmoon kuu, “Kumka o kuman
ayaab.” andoon. Kowe, yiib kuu nenem kamimokban kumban kumka
kuman ayiwen kuu yiib kuu God ye amob domangkidan keriwen.

12 Yiib kuu ambarakmi ye wii kanangka kowimaan ye amobbed wengyun-
daneen kuyaa meenmiib kumbed, kwamunemo dakmenib kwamunemo
kamime. 13 Amborom kuu kane kanembed ambarakmidan yaa mimyob
keende kakman are nonondandaanban kuu, Godbed yi yaa mimyob keende
kakman are nonondandiyiibbanbed wengyundaneen. Mimyob keende kak-
man are nonondandi kuu wengyundi burudande ari keroon ye inamen kii.

Anam Andiyiib Amun Amun Kamiyiib

14 Nangkodmia, karub kanembed Yesu yaa anam andaan ande yedmi-
maan kumban amun amun kamimokban kuu idiib dee? Anam andi
keyaambed Godbed bindaneen dee? Dowan! 15 Kwamune, kuristen
angkodmi maa wonong o karub kuu ebkadiibban animaniibban kera-
neen kuu 16 yiib kuyaombed karub maambed ye yaa yedmaneen, “Wene,
amunmo doborok, ebkadiib animaniib kerok.” andaneen kumban, komo
dowan keroon yaa ma awanenaanban kuu idiib dee? Dowan! 17 Kwamune
areb kuu amun amun kamiyiibban ye anam andi kuu anamban, bobnemoon
areb.

18 Kumban karub maambed yedmaneen, “Karub maa ye no wengbed
anam andi kumbed yimin, maa ye amun amun kamiyiib ye anam andi
kangkon yimin.” andaneen kuu amunban. Ye amun amun kamiyiibban ye
anam andi kuu korokbewok, yiminbanaa! Ne kuu ne kamiyiib kumbed ne
anam andi korokbena. 19 No wengbed ye kuu anam andoon kuu God mimo,
maayiibban. Kuu amun kumban, awad arewa kwamune yikaad kumbed
kiringmenabiyiib unimaib.
20 Inameniibbanman, eb dowaken kuu amun amun kamiyiibban ye anam
andi kuu idiibban kuu korokbewok andewed dee? 21 Nub awo amaan yiri
Abraham kuu nengke God yaa baeb koni dowad bot wenorene ye dana
Aisek kande kan kwari kowoon kumbed Godbed ye yaa yorokmoman ande
meenoon dee? Anamaa. 22 Kudi, wedmeewoo? Ye anam andiyiib ye
amun amun kamiyiib ibmo daboknoon kumbed kwanoon. Ye komo kamoon
kumbed ye anam andi kuu yiminmo keroon. 23 Kwane, God Ye Weng
Karadmo aombed yedmoon, “Abraham kuu Godbed komo dakmoon yaa
anam andoon kowe, Godbed ye yaa yorokmoman ande kowoon.” andoon
kuu anam id keroone, ye kuu God ye angkodmi andimaib. 24 Nimakarub kuu
yi anam andimo kumbed God yaa yimin keraanban, amun amun kamiyiib
dabokniwed yimin keraniib kedi.
25 Kwamune areb kuu kiwaan ari wonong Rehab kwangkon, yu kuu Yuu-
dan yi darobidan angkodmendenu kiwaan kimyen ari nongkobeen kumbed
Godbed yu yaa yorokmo ye wonong ande meenoon dee? Anamaa. 26 Karub
id kuu kingkiniibban angkeen kuu bobnoon kwamune areb kuu, anam andi
kuu amun amun kamiyiibban kuu idiibban, bobnemoon areb.

3

Kaadkerimbed Komo Weng Dakmubka

1 Nangkodmia, yiib kuyaom kuu yemoonbed kwane God ye weng ked-
mengkandi ye korok korok kerem andaib, amborom kuu yiib yiibkaad nub
kane kane God ye weng kedmengkanduubdan kuu yobdood kamkonomo
arimbed wengyundaneen kowe.
2 Nub korem kuu kiwaan yemoon yaambed ambarakmi yaa kombirimaub.
Karub kanembed weng arewa ambong ma yedmindo keraneen kuu, ye
kuu demkoronmo ye karub, yeka yemeren kangkadme korobe oonimaan
ye karub kui. 3 Kedi, nub kuu hoos mongkodkono aom angkani yeman
kankereknekorub nen dewenebanuub kuu, hoos kumundin kuu nubbed
komo kamanuub kuu nub wengmo wengambaraneen. 4 Ma, kwamune mo-
tod yaa meenime. Yi kuu kedbon kedbon kwangkon nuubbed benwinimaan
kumban, kamundi ye ud embeng yibi anuk angkeen kumbed motod oonoon
ye karubbed awinene kunaya wanandameen kuyaamo wananeen.
5 Kwamune areb, nub ong kuu nub id aom kuyaa yone angkeen kuu em-
beng kumban, kuyaambed kerengkan weng miin dareb dareb meneboon.
Meenime, nembereng embeng kumbed at biid koknoon yaa awine kande
denaneene, kwane denenmo wene dura darewoob kuu dene dookbemoon
areb. 6 Kowe, ong kuu kwane amot areb. Ong kuu arewamo, indob o dingki
o yon kwamune awene arebban. Kukuu karub id kumundin kan monmare
arewa kerene, inamen korem be kiwaan arewa ari nongkobimaan. Kukuu
kumbaanban yamotbon ye inamen yaambed kwane ambangkimaan.
7 Dingkan maa maa korem, ayari oniib niiniib yiyiib ok niindem yiri dange
weneen ye dingkaniib kuu karubbed bangkandaiwa amongkob kerimaib.
8 Kumban karub maambed ong kuu kan kwamune kerok ande ma kwanindo.

Ong kuu kangkadmindeban ye barang miin arewa, arud niin ye ambod arewayiib areb.
9 Kwane, ong mimo kumbed nub Yariman Ambe God yaningko kankoonenub, angkon ong mimo kumbed karub yena yaa woonbi weng dakmimaub, kuned nimakarub kuu Godbed yeka ye kuruwak ongmendoondan kui. 10 Kube kankooni wengiib weng arewa ye woonbi wengiib kuu mongkodkono mimo kumaom kumbed menebimaan. Nangkodmia, kwamune kamaib. 11 Kwane, karamokiiwa okmanambon okiiwa kuu ok kirubdem mimombed dabokne ibmo menebanuun dee? Dowan! 12 Nangkodmia, yedob at arimbed olif yob iraneen dee o munid nong arimbed yedob yob dibaraneen dee? Dowan! Kwamune areb kuu karamok ye kirubdem aombed ok ambod amuniib yaro menebaunban.

Ewen Ari Ye Meeni Kangdom

13 Yiib kuyaom kuu kane kanembed meeni kangdomiib kerenib yorokmo meenimaib? Kee kwamune awiniibdan kuu yi meeni kangdom yaambed yika kankubune amun amun kamimaib kumbed yi meeni kangdom korokbime. 14 Kumban yiib niindem aom kuu wungkandi mung kook arewiib kirim inameniib keroka, kuyaa kerengkanaib, kuyaa aadikmaib. 15 Kwamune ye meeni kuu Ewen arimbed minimban, kukuu okad yiri yeman, id ye dowaken yeman, awad arewa ye meeni kui. 16 Kedi, kunayambed kwane wungkandiyiib kirim ye inameniib, kuyaa kwangkon ibonmo kerinban ye inameniib deme miin arewa maa maa korem kuu yiib wedmaniib.
17 Kumban Ewen arimbed minimaan ye meeni kangdom kuu ibduruk kuu karadmo, angkon ari kuu yewenubbon ye inameniib arudiibban ema dobiri ye inameniib yena yi dabderem aom dobiri ye inameniib mimyob keende kakman are nonondandi ye inamen yiminmoyiib yob amunmo iri ye inamen yiminmoyiib manmo keri ye inameniibbaniib aadikmiyiibbaniib kui. 18 Karub maa dore karub maa dore wedyiri dobere kiwaan ongme kunum keri ye karub kuu kab kibingkemoon areb yewenub bangkandaneen kuu yob wandemoon areb yorokmo dobiri kandaneen.

4

God Ye Dabderem Aom Dobirime

1 Komarewa keraankob yiibkareb nangmenabiyiib wengberenabiyiib kaimaib? Yiib id ye dowaken yaambed amenengkanabe ben bangkandimaan kumbed yiib yaa nangbandimaanoo? Anamaa! 2 Yiib dowaken yiribman amun maanda ande meenimaib, kumban kandokban kowe, yiib kuu ayako bobnok ande kamiib. Yiib kuu karub maa ye yiribman nembed kanda ande kamimaib kumban ma kandokban kowe, wengbiriyiib nangbiyiibmo kamiib. Yiib kuu kwamune ma kandokban amborom kuu God yaayiib kaamonokban kowe. 3 Kwane, yiib kuu God yaa kaamoniwen kuu ma kandindo keriwen, amborom kuu inamen abdon ye dowad yaambedmo kaamonibko komo kondaneena kandaniib kuu yiib id ye dowaken yaamo kowe awinandamiibkob kondindo keroon.
4 Yiib inamen God yaa kuu nenem wonong yu karuwiib kumban koronde karub yena yaa yarebimaun areb. Karub kanembed okad yiri ye inamen yaa kube daboknaneen kuu God yaa arud wandembaraneen kuu yiibkaadkerindokowoo? Anamaa, kane kanembed okad yiri ye inamen yaa kube daboknaniib kuu God ye bondan keraniib kii. 5 Kwane, God Ye Weng Karadmo aombed yedmoon kuu “Kingkin Karadmo nub niindem aom Godbed kowaana dobirimaan kuu ye dowakeniibban awad o kingkin

maayiib mene nub niindem aom dobiri kuu yiminban, norin wandi yeman.”
andoon kuu yiibbed meeniwen kuu idiibbanoo? Yii, idiib. 6 Kwane, Godbed
nub yaa ye kabamoon ye mimyob dowaken keendimaan kuu angkon ari
yenayiib keendimaan. Kwamunekob, God Ye Weng aombed yedmoon,
“Godbed kerengkandan yaa manmo kerimaan,
kumban kankubune yirimbed dobiridan yaa ye kabamoon kondoon ye
mimyob dowaken kondimaan.” andoon.
7 Kwani kowe, yiibka kankubune God ye dabderem aom dobirime.
Yiib anam andi kangdommo doriib kumbed Seten yaa manmo kerime.
Kwananiib kuu yiib yaa koronde yaro dore wananeen. 8 God ye dia mene
dobirime. Kwananiib kuu yiib dia mene dobaraneen. Ambarakmidan, yiib
dingki oganabime. Inamen amuniib inamen arewayiib kamenabidan, yiib
niindem aom are karadmo kerime. 9 Mimyob wandenib dabab warenib yu-
udi ameng kamime. Yiib ambon kamenabi kuu amonombe dabab warime.
Yiib kubi kuu amonombe niindem aom yiminban kerime. 10 Yariman
ye murubia arimbed yiibka kankubunime. Kwananiib kuu yembed yiib
benkoobaneen.
11 Angkodmia, yiibkanmo yaa wengamborokbanabaib. Karub kanembed
ye kuristen angkodmi yaa wengamborokbanabaneen o ambarakmoon ande
wungkananeen kuu, kuye wengbed God ye amob yaa wengamborokbanabe
arewa ande wengyundaneen. Kwamune ye karub kuu amob awini ye
karubban, amob yaa no wengyundi korok areb keroon. 12 Kumban, Amob
Ongmenabe Wengyundi Ye Karub kuu mimo, bindaneen o monmaraneen
kuu yembedmo yimin. Kowe, yiib kuu kane ye karub keriwenkob kwane
yaro dore yiib dia doriibdan kuu ben nongkobe wengyundandamiib?

Korondebko Godbed Eb Dobiri Kiwaan Ongmok

13 “Kibik o awari kuu wene taun kemaom o yamaom wenenub weeb
mimo doberenub, od deme awinenub od darewoob ongmanuub.” ande
yedmimaibdan, yiib ne yaa wengambirime. 14 Yiib kuu awarimbed yiib
dobiri komarewa keraneen kuu yiibkaadban, kudi. Yiib kuu amareng
mana areb, kan yaro boknaana wedmaiwa aron dukmenmo angkon ika
dowan keremoon areb. 15 Kwana kowe, kekane yedmime, “Kekee Godiib
ye dowaken keraneen kuu, kwane doberenub deme kee kwamune aw-
inanuub.” andime. 16 Kumban yiib kuu “Nub dowaken yaambed kwamune
awinanuub.” andimaib kuu kerengkan weng. Weng kwamune awene
korem kee arewamo. 17 Kwane, karub kanembed amun kami angkeen kuu
wedmoon kumban ma awine ambangkindo kuu, ye kuu ambarakmoon.

5

Yobdood Weng Yiribman Yemoondan Yaa

1 Yiribman yemoondan, yiib kuu weng kee wengambirime. Mimyob
wandenib yuudi ameng kirindime, amborom kuu miin kubiyiibban ye
dabab darewoob menene yiib ari kombere yerekmandameen kowe. 2 Yiib
yiribman kuu deende weneena, dobaabbed yiib ebkad ane biringkanan
weniiwa kamiib. 3 Yiib od goldiiwa silvaayiiwa kwangkon kemengkod dore
weneena kameen. Ku kemengkod dore weneen kumbed aron yimin wande
wenuun yaron arimbed yiib yiribmana biamoda yiibka kirim keriwen ande
korokbendenib, yiib id yaa kwane amot areb dene ane dandaneen.
4 Kedi, yiib demedan yiib yongbon aombed id wandiwen yaa od korobe
bangkandindo kumbed ambarakmi kee wedmime ande baande kamiib kii.
Kwane, yi weng kee wene Aromkonomo Ye Yariman ye kerendem aom

awunoona wengamboroon. 5 Kwane, yiib kuu okad yiri doriib kuu yiribman
yemoon ibonmo beo ano doriibdan. Yiibbedmo kubena keeniwendan.
Yiib kuu animan duudkab kiom anengkanao karub kiom kiommo wiribiib
kuu, dingkan areb kainderebiwed yenbande ani yeman areb keriwen,
wengyundi yaron yaa meenimokban kowe. 6 Kwane, yiibbed yorokmodan
yiib yaa manmo kerindo kuyaa dudimbed wengyunde ambarakmiwen an-
dekorib ogoodmo yenib nongkobiwen.

Dabab Menebaneen Yaa Yodbirimban Iwarimbed Dobirime

7 Angkodmia, yodbirimban iwarimbed dobirime, kwane ari wene Yari-
man mananeen yaron kerok. Wedmime, yongbon yarian kuu okad ongme
kab arumekoriwa yodbirimban iwarimbed doberemberenib am mini aron
keruko am monoko nub kab kuu yeederene id yemoon keroka ande meedme
doberembirimaib kii. 8 Kowe, yiib kwangkon yodbirimban iwarimbed
doberemberene kangdommo dobirime, amborom kuu Yariman mananeen
yaron kuu dia doreen kowe.

9 Angkodmia, yiibkanmo yaa mungkubmangkab kamaib. Kwamaniib kuu
yiib bene wengyundaneen. Wengyundi Ye Korok kuu yiib ambib ambongko
yaa mene doremoon areb keroon. 10 Angkodmia, profesidan yaa meen-
mime. Yi kuu Yariman yaningko yaambed dakmenabiiwe yenambed durud
yewed yi yaa bangkandiwen kuu yodbirimban iwarimbed doberembiriwen.
Yi dobiri kerekmen yaa meenmenib kuye yoman winime. 11 Kwane, iwari
meenme kangdommo doberembiriwendan kee Godbed amun kerundoon
ande yedmimaub kuda. Jobbed dabab meneboon kuyaa iwari meenme
kangdommo doberemboroone Godbed ye dowad komo ambangkoon ye
weng kuu yiib kuu wengambiriwen. Yariman kuu mimyob keendiyiib
mimyob keende kakman are nonondandiyiib yiminmo awinoon.

12 Nangkodmia, weng darewoob kuu kei. Wiim aangke yedmaib, Ewen
ari o okad yiri o yiribman komo komo yaningko yaambed kowe yedmaib.
Kwane, yiib weng yedmandamibka, ee keroka kwane no ee andime, ma,
yii keroka kwangkon kwane no yii andime. Yiib kwamaniib kuu yiib yaa
wengyunde dabab kondaanban.

Yiib Anam Andi Yaambed Kurikuri Kerime

13 Karub kanembed dabab kandoka yeka kurikuri kerok. Karub kanem-
bed kuboka yeka God yaa yookiib wingke kube kankoonok. 14 Kwane, karub
kanembed bob anikad kande angkimboroka yeka kurikuri yi korok korok
baandok. Baandoko yi kumbed menebenib Yariman yaningko yaambed ye
korok ari oiyo bune kurikuri kamenime. 15 Anam andi yaambed kurikuri
kamenaniib kumbed bob anikad angkeen ye karub kuu Godbed ongmena-
neena wadkeraneen. Kwane, ye kuu ambarakmoon keraneen kuu Godbed
are nonondandaneen.

16 Kwana kowe, Godbed yiib ongmendaneena wadkeraniib ye dowad yiib
ambarakmi kuu yiib kuristen angkodmia yaa neman dianmo dakmoon
dakmoon kamenekorib neman kurikuri neman kurikuri kamime. God ye
yorokmoman ye kurikuri kuu ambangki yiminmo keri yeman. 17 Elaidya
kuu karubmo, nub areb. Kwane, ye kuu kamkonomo kangdommo naa-
wonbed am monokban keruk ande kurikuri kamoon kuu kwane weeb
ayoobmim ari wood benmeyiib amiib minimban keroon. 18 Kwamune,
angkon ari yembed ika kurikuri keroona am ika muneena kwane ika animan
kab dembe wonoon.

19 Nangkodmia, karub kanembed karub maa anam anam ye kiwaan
koronde angkani ye karub wedmenaneen kuu kuye kiwaan ari ika nen-
wananeen kuu, 20 weng keyaa ika meene. Karub kanembed ambarakmi
ye karub kiwaan abdon ari weneen kuu amonombe nen kiwaan amun ari
nenwananeen kuu, ambarakmoon ye karub kuu ye bobni yaa burudande
bindaneene ambarakmi miin yemoon kwangkon are nonondandaneen.

1 Pita
Pita Ye Kerek Mimo

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pitambed kerek kee Rom aombed wongkoon. Wongkoon ye weeb yaa kuu Saesaa Nerombed kuristendan yemoon yenbandoone dukniwen. Anam andiwendan yaa kuu durud konde yenbandi yemoon meneboon kowe, Pita ye dowaken kuu yi anam andi aromne kangdommo doberembirime ande wongkoon. Ye kuu Yuudan anam andiwen yaamomban anam andiwendan korem yaa wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 64 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God Yaningko Kankooni Ye Weng (1:3-12)
3. Karadmo Dobirime Ande Ongkandi Ye Weng (1:13—5:11)
4. Kerek Keye Kerekmen Dowad (5:12)
5. Yeenbon Kubendi Weng (5:13-14)

1 Ne kuu Pita, Yesu Keresumbed kinoona ye apaso keraan.
Godbed kinoondan, okad yiri kuu yiiwambibkin anambandan, buyok-bayok keroone ambibkin Pontusiiwa, Galasiayiiwa, Kapadosiayiiwa, Esiayi-iwa, Bitiniayiiwa aom doriib, yiib yaa kerek kee keendaan. 2 Yiib kuu kurin kurin kuu Ambe Godbed meenmendekoreked kinoon. Kukuu ye Kingkinbed karadmo ongmendi yaambed Yesu Keresu ye weng wengambere awini ye dowadiib ye umkanbed yiib niindem aom arendi ye dowadiib kinoon.
God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo do-biriyiib yiib yaa bangkandoka yiminmo kerok.

Nub Dowad Godbed Bindoon Ye Kerekmen

3 Nub korem nub Yariman Yesu Keresu yambe God yaningko kankoonem!
Godbed mimyob miin darewoob keende nub kakman aroon kumbed, Yesu Keresu bobnoon yiri ika demboon yaambed wadkeri yeeb kondoone, ika woonenub anam kwananeen ande meedmi anammoyiib doruub. 4 Kwane, ika woonuwen yaambed monmarindeban deendindeban korob kerinde-ban ye weng kunduk kanduwen. Kukuu yiib dowad Ewen ari kowoon.
5 Kwane, yiib yaa dabab menebaneen kuu yiib anam andi yaambed God yaromkonombed dorondare oonendaneene kwane wene aron yeenbon arimbed Godbed bindaneen ye kerekmen kuu dian keraneen. 6 Kuye dowad yiib kuu kubi darewoob keriwen. Aron dukmen kuu kiwaan yemoon yaambed yiib yaa dabab meneboone yuudi areb keriwen kuned, God ye weng kunduk kuyaa kubiyiib keriwen. 7 Kwane meneboon kuu yiib anam andi kuu anam ande korokbi ye dowad. Kwane anam ande awinaniib kuu Yesu Keresu dian keraneen yaron arimbed aningko kankooniyiib nam-biriyiib aningko darewoob ariyiib Godbed bangkandaneen. Kedi, yiib anam andi kuu amotbed dene karadmo keroon ye bot gold burudandoon, amborom kuu aron yeenbon arimbed Godbed gold kuu monmaraneen kowe. 8 Yiib indowiib Yesu yaa wedmenindo kuned, mimyob dowaken keenimaib. Kibireb wedmenokban doriib kuned, ye yaa anam andiiwe dakme id korokbinban ye kubi darewoob nambiriyiib yiib niindem aom demboon, 9 amborom kuu yiib anam andiwen kumbed Godbed bindi ye yumbon kondoon kowe.

10 Godbed bindi keye dowad profesidan kuu God ye kabamoon kondoon
ye mimyob dowaken yiib yaa mananeen ye weng unyemanbed dakmiwen
kumbed, yi kuu God Ye Weng yaambed kimingkanmo wene korobe onmi-
wen kuu, 11 Keresu ye Kingkin kuu korokbeena Keresu kuu durud yewed
kandene yoman nambiriyiib keraneen kuu komo aron arimbed komarewa
kere kwananeen kuu kaadkerandamiib. 12 Korokboona wedmiwen kuu
yika yi dowad deme kee awinindo, yiib dowad awiniwen. Unyemanbed
komo dakmiwen kuu, Ewen arimbed kowoona monoon ye Kingkin Karadmo
yaambed Yesu ye weng amun dakmidanbed yiib yaa kwane daandiwen. God
ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken yiib yaa komarewa mananeen
ye weng kee engyu kangkon kaadkerandamiib kii.

Karadmo Dobirime

13 Kwani kowe, yiib inamen kuu God ye deme awini dowad nekwane
dobirime. Yiibmeren kangkadmime. Yiib yaa God ye amun kerundi
Yesu Keresu dian keraneen yaron arimbed kondaneen kuyaa kuu, ongme
meedmime. 14 Arian yi weng wengambiri dana areb, yiib kuu anuk God
yiibkaadbanbed dobiriwen ye inamen arewa kuye yoman ika wanaib.
15 Yiib yaa baandoon ye God kuu karadmo kowe, ye areb kerenib komo
komo kamandamiib korem kuu karadmo ye inamen yaambed ambangkime,
16 amborom kuu God Ye Weng aombed wongkoon kuu “Karadmo dobirime,
amborom kuu Ne kuu karadmo kowe.” andoon.
17 Yiib kuu kumun mimo yaambed nimakarub korem wengyundi ye God
yaa kurikuri kerimaib kuu Ambe andimaib kowe, okad yiri doriib yaron
kuu okad yiri kuu nub ambibkin anamban ande kwane doberenib uniyiib
God yaningko kankoonimamime. 18 Kedi, yiibkaad kuu yiib kuu yiib awoya
yi inameniibban ye dobiri yaambed biddoon kuu od gold o od silvaa areb
monmaraneen ye barangbedban, 19 Keresu ye umkanbed biddoon. Ye
umkan kuu barang darewoob yeman. Ye kuu arewayiibban demkoronmo
ye sibi mana areb kere Burudandoon ye orok yaron arimbed nub dowad
ayiiwe bobnoon kui. 20 Ye kuu okadiib kumkam koremiib ongmenaboon
yaron anuk yirimbed Godbed kinoona, yeenbon yaron kemaom yiib dowad
angkadere dian keroon. 21 Yesu yaambed yiib kuu God yaa anam andiwen.
Godbed ye nen demboone wadkeroone nambiriyiib konoon. Kwani kowe,
yiib anam andiyiib anam id keraneen ande meedmiyiib kuu God yaambed
kii.
22 Yiib kuu anam anam wengambere awiniwen kumbed yiib niindem aom
karadmo kerenib, aadidmiyiibban ye mimyob dowaken yiiwangkodmia yaa
keendimaib kowe, mimyob dowaken darewoob kere anammo keendime.
23 Kedi, yiib kuu ika wooniwen, kumban duknimaibdan yaambedban,
bobnindeban ye God yaambed ika wooniwen. Kukuu wadkeriyiib dowan
kerindeban ye weng Godbed yedme kowoon yaambed kii. 24 Kedi, God Ye
Weng aombed wongkoon kuu,
“Nimakarub korem kuu kereek areb,
yi yirin kami kuu at wuung nong wuung areb,
kereek nuubnaiwe wuung kirobimaib,
25 kumban Yariman ye weng kuu aron korem angkimbaraneen.” an-
doon.
Weng kee yiib yaa daandiwen kui.

2

Yesu Ye Weng Kuu Ambodiib Kowe Awinime

1 Kwani kowe, maa yaa norin wandemberembiriyiib dudanabiyiib aadidmiyiib wungkandiyiib wengamborokbanabiyiib kuu korem yidme arime.
2 Dana monob yeeb woonuune muk yaa moom bobne anemoon areb, Yesu ye
weng amun ye muk karadmo yaa meeni darewoob kerime. Kwane ananiib
kuu Godbed bobni yaa burudande bindoon ye meeni kangdom yaa kaine
amnaniib, 3 amborom kuu Yariman ye amun amun kami ye kiwaan kuu yiib
wedmiwen kowe.

Yesu Kuu Wad Doreen Ye Bot

4 Ye kuu Wad Doreen ye Bot. Nimakarub ye yaa wunekariwen kumban,
Godbed ye yaa kinene bobne komboroon. Kwane, yiib kuu ye yaa meniib
kuu 5 yiib kangkon wad doreen ye bot areb keriiwe, Godbed bene kingkin
kerekmen ye ambib yenbeena God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan
karadmo keriib. Kowe, Yesu Keresu yaambed yiib kuu God yaa munob koni
yeman bangkandimaib areb yiibka ye yaa kingkin kerekmen yaambed konimaiwe, yembed kuboon. 6 Kedi, God Ye Weng Karadmo aombed yedmoon
kuu,
“Kedi, nembed Saiyon ye siti aombed ambib kumundin amun yenbi ye
dongka bot kowaan,
kukuu nembed kinaan ye bot, bobne kombaraan ye bot kui.
Kowe, kanembed ye yaa anam andaneen kuu,
karak kandaanban.” andoon.
7 Kwane, yiib anam andiwendan kuu bot keyaa bobne kubudiriwen.
Kumban anam andindodan kuyi dowad God Ye Weng aombed kwamune
yedmoon,
“Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen kuu,
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon.” andoon.
8 Kwane angkon ye dowad God Ye Weng aombed yedmoon kuu,
“Ye kuu boyareb, nimakarub boknande komborok andi yeman,
ye kuu dumnad areb, nimakarub boknande kombiri yeman.” andoon.
Yi kuu God ye weng yaa wengamberedandiwen kowe, boknande komborok andiwen. Kuye dowad yi kuu kinoon.
9 Kumban, yiib kuu Godbed kinoondan, Korok Darewoob ye dore nimakarub dore wedyiri dobiridan, karadmo kamidan, God ye karuwa nimaya kui. Kwane keriwen kuu kumun yiri doriiwa baande bene ye nambiri
amun kai aom wooroon ye God yaa kubi wengiib yaningko kankoonime
anded. 10 Anuk kuu yiib kuu God ye nimaya karuwamban, kuned kibikee ye
nimaya karuwa keriwen. Anuk kuu yiib kuu God ye mimyob keende kakman
are nonondandi kandindo, kuned kibikee yiib kuu kwamune kandiwen.

Amun Amun Dobiri Ye Kerekmen

11 Nangkodmia, okad yiri kuu yiiwambibkin anamban, okad yiridan yaa
yiib kuu noroddan kowe, yiib yaa ongkande yedmaan kuu yiib id ye inamen
kamaib. Inamen kee yiib kingkin yaa nangmene bon keroon. 12 Yiib
kuu God yaa anam andindodan kuyaom doriib kuu miin amun dobirime.
Kwananiib kuu yiib yaa ambarakmidan andaniib kumban yiib amun amun
kami kuu wedmendekore Godbed mananeen yaron arimbed ye aningko
kankoonaniib.
13 Yariman ye dowad kuu yiibka kankubune okaddan yi korok korok korem yi dabderem aom dobirime. King kuu korok korok korem yi korok kowe,
ye yaayiib 14 yembed ambarakmidan yaa ukum kondenib amun kamidan
yaa kube ongkandi ye aromkono kondoon ye korok korok yaayiib kwanime.
15 Amborom kuu God ye dowaken kuu yiibbed amun kamaniib kumbed

inameniibbandan yi ogood weng kebengkok anded kowe. 16 Godbed ambarakmi yaa kuu yiib be yeedere obon kerundoon kowe kwamune dobirime. Kumban kwamune doberenib aadidmiyiibbed ambarakmi dabokne dobaraib. God ye demedan kerime. 17 Nimakarub korem yi aningko kankoonenib, anam andiwendan yaa mimyob dowaken keendenib, God yaa unenib, king yaningko kankoonime.

18 Demedan, yiib kuu yiib korok korok yi dabderem aom doberenib yi aningko kankooni ye inamenmo awinime. Yiib yaa nangkemmo amun amun kami ye korok korok yaamomban, kamkonomo kami ye korok korok yaa kangkon kwanime. 19 Amborom kuu kane yaa idiibban durud yewed bangkandaneene God ye dowad iwari kere kangdommo doberembaraneen kuu amun kowe. 20 Kumban yiib kuu ambarakmaniiwe wurudbed yewed kondaneene iwari kere kangdommo doberembaraniib kuu, Godbed kakman Ewen arimbed kowaneen dee? Dowan! Kumban yiib kuu amun amun kamaniiwe yewed kondaneene iwari kere kangdommo doberembaraniib kuu Godbed yiib yaa kubendaneen.

Yesu Ye Yoman Winime

21 Kuye dowadbed God kuu yiib yaa baande kinoon, amborom kuu Yesu Keresu yiib dowad durud yewed kandoon kowe. Kukuu yiib wedme kwanime ande korokbendekore ye areb kere ye yoman winime anded.

22 Ye kuu ma ambarakmindo,
ye mongkodkonombed dudanabi wengiib ma yedmoona wengambirindo.

23 Ye yaa nongdomatom ande yedmiwen kuu ye kuu neman kwamune inandindo. Ye yaa durud yewed koniwen kuu yiib yaniin andi ye weng inandindo. Ye inamen maa keroon kuu yorokmo wengyundi ye God ye dingki ari yeka kan konoon.

24 Ye kuu yekareb nub ambarakmi korem kuu ye id arimbed at ming ari karine bobnoon. Kukuu nub kuu ambarakmi yaa bobnemoon areb kerubko yorokmo dobirime andi ye dowad kwanoon. Kedi, ye id yaa anbandiwen kumbed yiib kuu wadkeri kandiwen. 25 Amborom kuu anuk kuu yiib kuu sibi areb awerendobenanmo yarebimaib, kumban kibikee yiib kuu yiib kingkin Dorondari Ye Karub, Sibi Ooni Ye Karub, Yesu kui, ye yaa ika miniwen.

3

Amered Yoom Korobe Dobirime

1-2 Kwani areb kuu nima yiib kwangkon yiibka kankubune yiib amered yi dabderem aom dobirime. Yiib amered kuu Yesu ye weng yaa anam andindo kumbed yiibbed inamen kee kamaniib kuu, yiib wengbedban, yiib dobiri amuniib yiib inamen karadmoyiib God yaningko kankooni ye inameniib wedmekoriwa yena kuu God yaa anam andaniib. 3 Yiib kerengkandimbon kuu kad angka inwari yaambed keraib, awung bedmenabe inwariyiib gold ye itoowiib ebkad amuniib kwane awenembed kerengkandi dowad inwaraib kui. 4 Inamen mamaa kere yiib kerengkandimbon kuu yiib niindem aombed inamen iwariyiib nangkemiib keraniib kuu Godbed yiib yaa kubi darewoob keraneen. Inamen kee koyu yi kerengkandimbon arebban, kiomne arewa keraanban. 5 Kedi, Godbed oonendimaan andiwen ye nima karadmo kurin anukbed dobiriwen kuu kwamunemo kamiwen. Inamen kee awiniwen kumbed kerengkandimbon keriwen. Yi kuu yi amered yi

dabderem aom dobiriwen. 6 Yi kuu Serambed Abraham ye weng wengamberenu ye yaa ne korok andimaun areb keriwen. Yiib kuu inamen yorokmo kamenib uniyiibban dobaraniib kuu yu meed keraniib.

7 Karub yiib kwangkon yiib amered yaa awandi ye meeniyiibbed dobirime. Yi aromkono kuu karub yi aromkono arebban, darewoobban kowe. Angkon yi kuu yiib yoom kabamoon kondoon ye wadkeri kandaniib kowe, yi aningko kankoone awandime. Kwananiib kuu yiib kurikuri God yaa daani ye kiwaan kebenaanban.

Arewa Meneboon Yaa Neman Kwamune Inandaib

8 Weng yeenbon kuu, yiib korem kuu inamen mimo meeni mimo kerenib ambanga oniya yaa mimyob dowaken keendimaib areb kerenib, dabab meneboondan yaa mimyob keendenib yiibkareb kankubunime. 9 Karub kanembed yiib yaa arewa kamaneen kuu neman kwamune inandaib. Angkon yiib yaa nongdomatom ande yedmaneen kuu neman kwamune inandaib. Yiib yaa kwamune kamoka ye yaa neman God yaningko yaambed amun kerunime, amborom kuu Godbed yiib yaa kwamune kamime ande kinoon kowe. Yiib kwananiib kuu yiib yaa God yaningko yaambed amun kerundaneen. 10 Kedi, God Ye Weng aombed yedmoon kuu,

“Kane kanembed kubembirimame amunmo dobarandamiib kuu,
weng arewayiib dudanabi wengiib kuu deerewande korondime.
11 Arewa yaa koronde amonombe amunmo kamenib,
yewenubmo dobiri ye kiwaan onme wedme kwari dobirime.
12 Amborom kuu Yariman kuu yorokmodan keendombere oonene,
yi kurikuri yaa korobe wengambirimaan kowe.
Kumban Yariman kuu arewa kamidan yaa manmo keroon.” andoon.

13 Ma, amun amun kami kuu yiib dowaken darewoob keraniib kuu karub maa yiib yaa yenbandaneen dee? 14 Kumban yiib kuu kwamune inamen yorokmo kamaniiwe yenbandaneene durud yewed kandaniib kuu Godbed amun kerundaneen. God Ye Weng aombed yedmoon kuu, “Yi komo komo yaa unimaib kuu yiib kuyaa unaib, binangke unembaraib.” andoon.

15 Ma, yiib inamen aombed Yesu Keresu yembedmo kuu nub Yariman andime. Yiib kuu Yesu yaa anam ande meedme doriib yaa karub kanembed kaamondi ye dowad kuu nekwe doberembirime. Kuned yiib inandi kuu emayiib kaamonoonman ye aningko kankooniyiib 16 ambarakmiyiibban ye inameniib kwane kerok. Kwane inandaniib kuu kane kanembed yiib amun amun kami Yesu ye dowad awinimaib yaa inamen arewa ande yedmaniib kuu, yi weng arewa yaa karak bobnaniib. 17 God ye dowaken keroka, yiib kuu amun amun kamiiwe yenbandaniib, kedi, amun amun kamiiwe yenbandiiwa durud yewed kandi kuu amun, arewa kamiwed yenbandiwed durud yewed kandi arebban.

18 Kedi, nimakarub yi ambarakmi korem ye dowad kuu Keresumbed mimo bobnoon, yorokmomanbed yorokmobandan yi dowad bobnoon kui. Ye bobnoon kuu God yaa yiib be mananded. Ye id ayiiwa bobnoon kumban, ye kingkin yaa kuu wadkeri konoon. 19 Kwane, ye kingkinbed wenene dukniwendan yi kingkin wii aom doriib yaa ye weng daandoon. 20 Yi kuu kurin kurinbed Noambed motod yengboon yaron yi dowad God kuu yodbirimban iwari meedmo doreen kumban, God yaa wengamberedandiwen. Motod aomniwendan kuu yemoonban, kaning kaningiibmo kuu okbed yukne yeen yaa burudande bindoon. 21 Ok kee Godbed yiib bindi ye baptais kerundi ye kumun korokboon. Kukuu yiib kad angka koroom okambi ye dowadban, God ye dowaken yaambed dobaraniin andi ye inamen ye dowad

kui. Kukuu Yesu Keresu bobnoon yiri ika nen demboon yaambed Godbed
bindoon. 22 Ye demboon kumbed Ewen ari daanekore God ye dingki wiwi
angkambed doroona, engyusiiwa kane kane korok keriwendaniiwa kane
kane aromkono keriwendaniiwa yi kuu ye dabderem aom doriib.

4

Yesu Ye Inamenmo Awinime

1 Kwane, Keresu kuu ye id kuu durud yewed kandoon. Kwani kowe,
yiib kwangkon ye inamen areb kere aromnime, amborom kuu kane kuu
ye id durud yewed kandoon kuu ambarakmi yaa kuu korondoon kowe,
2 kwamune kandoon yaronbed nare ari kuu, ye kuu ye id ye inamen
yaambed dobaraanban, God ye dowaken yaambed dobaraneen. 3 Kedi,
God yikaadbandan yi dowaken yaambed dobiriwen areb yiib kuu anuk
kwamunemo dobiriiwe aron yiminmo kereen. Kowe, keye inamen kee,
id ye dowaken kamiyiiwa nenem kami ye moomiiwa ok arewa yemoon
anembiriyiiwa disko andenabiyiiwa dudi god yaa bumangke kurikuri keri
ye inamen miin arewayiiwa kamembirimaib kui. 4 Kwanimaibdan wedmi-
wen kuu yiibbed yi yaa dabokne kamokban keriwen kowe, ke komarewa
kii andenib yiib yaa wengamborokbanabiwen. 5 Kumban yimbed komo
dowad kwamenabiwen ye weng kuu wadkeridaniib dukniwendaniib yaa
wengyundi dowad nekwoon ye God yaa dakmaniib. 6 Kwanikob, dukniwen-
dan yaa kwangkon Yesu ye weng amun daandoon kowe, yi kuu nimakarub
korem areb yimbed wad dore ambarakmiwen kuu Godbed wengyundaneen
kumban, Godbed doreen areb yi kuu kingkin ye kerekmen yaambed wad
dobaraniib.

God Ye Deme Yaromkono Kuu Korobe Awinime

7 Kumkam korem yimin wandi yaron kuu dia kereen. Kwani kowe,
korobe meenenib yiibka kangkadmime. Kwananiib kuu yiib kurikuri
kuu yimin keraneen. 8 Inamen darewoob ari kee mimyob dowaken
darewoob neman keenoon keenoon kamime, amborom kuu ambarakmi
mimim yemoon kai kuu mimyob dowaken kumbed dabune kebenimaan
kowe. 9 Mungkubmangkawiibban kumbed neman angkodmenoon angkod-
menoon kamime.

10 Yiib mimim yaa kuu Godbed ye deme awini ye inamen mimim kuu
kabamoon bangkandoon. Kukuu Godbed kabamoon kondoon ye mimyob
dowaken ye deme mimim kowe, yena yaa ambangkane awandi dowad
korondiyiibban kwane ambangkime. 11 Kanembed God ye weng daandi ye
deme awinoka, kaadkerok, Godbed daandimaan areb kerok. Kanembed
awandi ye deme awinoka, Godbed yaromkono kondoon kumbed awandok.
Kwananiib kuu komo kami korem kumbed Yesu Keresu yaambed God
yaningko kankooni yeman. Ye yaa kuu nambiriyiib aromkonoyiib kerok,
aron korem korem. Anam kwanok.

Kuristendan Kuu Durud Yewed Kandaniib

12 Nangkodmia, durud yewed ye dabab yiib yaa menebeen kuu yeka
mamaa norod ye komboon menebeen manok ande meenenib binangkaib.
13 Kuned yiib kuu Keresu durud yewed kandoon ye dungkun kandiwen
kowe kubime. Kwananiib kuu ye nambiriyiib dian keraneen yaron ari kuu
kubi miin darewoob keraniib. 14 Yesu yaa kongeniwen kumbed yiib yaa
weng arewambed damangkandaniib kuu Godbed yiib yaa amun kerundoon,
amborom kuu God ye Kingkin nambiriyiib yiib yaa ibnendoon kowe.

15 Yiib durud yewed kandi ye ambokab kuu kumka kumaniiwa yid biyiiwa
ambarakmi yenayiiwa o no wingkanambengkaniib kuyaambed kamaib.

16 Ma, yiib kuu kuristen keriwen ye dowad durud yewed kandaniib kuu
karak bobnaib, Keresu yaningkoyiib yiiwaningko yaa ibmo daboknoon
kowe God yaningko kankoonime. 17 Kedi, nimakarub yaa wengyundi yaron
kuu muneen. God ye nimaya karuwa yidin yaa wengyundandeen kowe, God
ye weng amun wengamberedandiwendan yaa komarewa wengyundaneen?
18 God Ye Weng aombed yedmoon,
"Yorokmodan bobni yaa burudande bindaneen kuu yobdood kowe,
Godiibbandaniib ambarakmidaniib kuu komo keraniib?" andoon.
19 Kwanikob, God ye dowaken yaambed durud yewed kandiwendan kuu,
ma korondiyiibban ye Ambengkan God ye dingki ari yiibka konenib, amun
amun kamembirime, korondaib.

5

Ongki Weng Kurikuri Aamkono Aamkono Yaa

1 Keresu komarewa durud yewed kandene bobnoon kuu ne indowiib
wedmeni, nambiri dian keraneen yaa daboknaneen ye karub kereni,
nangkon kurikuri aamkono keraan kowe, yiib kurikuri aamkono aamkono
yaa ongkandi weng yedmandamaan kukei. 2 God ye nimaya karuwa yi-
ibbed ooniibdan yaa sibi keendombere oonidan areb ongme keendombere
oonime, yiib yaa yenambed ande dedmoniyiibbedban, yiib dowaken
kerundimbed oonime. Kukuu God ye dowaken yiib yaa. Kuye deme ye
kakmaniib kandi ye inamen kowe awinaib, awandi ye dowaken darewoob
kumbed awinime. 3 Yiib dingki ari kondoondan yaa dedmobende keanime
kwanime kami ye korok keraib. Yiib dobiri amuniib weng amuniib kumbed
yi yaa inamen amun korokbendime. 4 Kwamaniib kuu Korok Korem Yi
Yariman angkadaraneen yaron arimbed korob kerindeban ye kakman nam-
biriyiib king ye korok ari dereni yeman areb kandaniib.

Ongki Weng Kuristendan Korem Yaa

5 Keweda koyuya, yiib kangkon aamkono aamkono yi dabderem aom
dobirime. Yiib korem kuu yiibkanmo yaa kerengkaniibban kankubune
yirimbed dobirime, amborom kuu God Ye Weng aombed yedmoon,
"Godbed kerengkandan yaa manmo kerimaan,
kumban yika kankubune yirimbed dobiridan yaa ye kabamoon kon-
doon ye mimyob dowaken kondimaan." andoon.
6 Kwani kowe, yiibka kankubunenib God ye dingki dabderem aom dobir-
ime. Kwananiib kuu God ye dowaken keroon yaron arimbed benkoobaneen.
7 Ye kuu yiib yaa dowakeniib kerene awandembirimaan kowe, dabab yaa
meeni darewoob korem kuu ye dingki ari nongkobime.
8 Yiibkareb kangkadme keenombirime. Yiib bonman, Seten kuu laiyon
arud kabang kameen kumbed nimakarub anandameen areb yarebeen.
9 Yiib anam andi kangdommo doriib kumbed ye yaa manmo kerime, am-
borom kuu yiib kuristen angkodmia okad yimin yimin yaa doriib kuu yiib
durud yewed kandiwen areb kwamune kandiwen kuu yiibkaadkeriwen
kowe.
10 Kabamoon kondoon ye mimyob dowaken korem ye God, Yesu yaambed
dowan kerindeban ye nambiri dabokni dowad yiib yaa baande kinoon
ye God kui, yiib durud yewed kandiiwe kibikbed nare ari aron dukmen
keraneen kuu yembed yiib yaa demkoronmo ongmene anam andi kangdom-
moyiib aromkonoyiib kiringmindeban ye anam andiyiib kondaneen. 11 Ye
yaa ooni ye aromkono aron korem korem kerok. Anam kwanok.

Kubendi Weng

12 Ma korondiyiibban ye kuristen angkodmi Sailas, kuu kwamunemo
wedmenaan kui, ye kuu awawoonkob kerek dukmen kee yiib yaa wongkane
keendaan. Yiib yaa kube ongkandeni weng keyaambed Godbed kabamoon
kondoon ye mimyob dowaken anam kuu korokbendaan. Keyaa kang-
dommo kere dobirime. 13 Yiib ibmo kinoondan Babilon aom doriib kumbed
kubendi weng yiib yaa keendiib kii. Ne dana Maak kangkon kwamune
keendoon. 14 Yiibkanmo yaa mimyob dowakeniibbed kubenoon kubenoon
kamime.

Keresu yaa ibmo dabokne doriibdan, yiib korem yaa yewenubmo do-
biriyiib kerundok.

2 Pita
Pita Ye Kerek Ayoob

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Pitambed kerek kee Rom aombed wongkoon. Arewa kamidaniib dudanabi kedmengkandidaniib kuu anam andiwendan yaa dabokniwen kowe, Pitambed anam andiwendan yaa ongkandoon. Kwane, Yesu ika mananeen kowe ongme kerekbere dobirime ande wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 67 areb.

Korok Weng

1. Kubendi Weng Ibduruk (1:1-2)
2. Anam Andi Yaa Kaine Amni Ye Weng Ongkande Dakmoon (1:3-11)
3. Yesu Ye Weng Amun Kedmengkandi Kuu God Yaambed Ande Korokboon (1:12-21)
4. Dudanabi Kedmengkandi Yaa Kaadkerime Andi Ye Weng (sapta 2)
5. Anam Yesu Angkon Ikakman Mananeen Ye Weng (3:1-16)
6. Yeenbon Weng (3:17-18)

1 Ne kuu Saimon Pita, Yesu Keresu ye dememan, kwane yembed kinoona
ye apaso keraan.
Nub God, nub Bobni Yaa Burudande Bindoonman, Yesu Keresu kui, kane
kane ye inamen yorokmo yaambed nuwareb anam andi ibmo kandiwendan, yiib yaa kerek kee keendaan.
2 God yoom nub Yariman Yesu yoom yaa kaadkeri yaambed kabamoon
kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu yiib yaa yiminmo bangkandok.

Godbed Nub Yaa Baande Kinoon

3 Nub yaa komo dowan keroon kuu God yaromkono kumbed inamen
korem bangkandoon, ye inamen awine kande dobiri dowad kui. Kukuu yeka
ye nambiriyiib ye inamen amunmoyiibbed nub yaa baandoon ye God yaa
kaadkeri anammo yaambed kui. 4 Ye nambiriyiib ye inamen amunmoyiib
yaambed weng kunduk dareb dareb arimbed kuu nub yaa bangkandoon,
kuye weng kunduk yaambed yiib kuu id ye dowakenbed monmari okad yiri
yarebeen kuyaa kombiri angkanenib, God areb yorokmo kerime anded.
5 Kowe kuye dowadbed kiwaan korem yaambed yiib anam andi yaa kuu
inamen amunmo kan daboknenib, inamen amunmo yaa kuu kaadkeri kan
daboknenib, 6 kaadkeri yaa kuu yiibmeren kangkadmi kan daboknenib,
yiibmeren kangkadmi yaa kuu yenbandi yaa kangdommo doberembiri
kan daboknenib, yenbandi yaa kangdommo doberembiri yaa kuu God ye
dowaken yaambed dobiri kan daboknenib, 7 God ye dowaken yaambed
dobiri yaa kuu ambang oni daman yaa amun amun kamemoon areb kerundi
kan daboknenib, ambang oni daman yaa amun amun kamemoon areb
kerundi yaa kuu God yaromkono yaambed mimyob dowaken keendi kan
daboknime. 8 Kwane, yiib kuu kuye inamen awine kande darewoob kere
wananeen kuu kuye inamenbed oonendaniib kowe, yiib kuu ambangkindeban o idiibban keraibban, nub Yariman Yesu Keresu yaa kaadkeri anam
aombed. 9 Kumban karub kane kuu kuye inamen awine kandaanban
keraneen kuu, ye kuu korobe wedmindeban ye karub areb o indob tut ye
karub areb keraneen, ye ambarakmi anuk yiri kamoon kuu Godbed aroon
kuu nonondandoon kowe.

10 Kwani kowe, nangkodmia, Godbed yiib yaa baande kinoon kuu anammo
kwane keri dowad yiib nindorok kuu ari kerime, amborom kuu kuye inamen
awine kande ambangkaniib kuu yiib kuu kombaraibban kowe. 11 Kwane,
yiib kuu kuye kiwaan wananiib kuu Godbed yiib yaa kube ee andene
yiminmo ongmendaneene, aron korem yeman ye oonimbon nub Yariman
nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresumbed oonoon kuu
awunaniib.

God Ye Weng Karadmo Aombed Wongkoon Ye Profesi Weng

12 Kowe, yiib kuu weng ku dakmaan kuu yiibkaadkerekoriwe anam anam
kuu kibikee awinimo doriib kuned, ne kuu yiib yaa monkonimamaniin.
13 Ne idiib ke doriin keyaron kee yiib yaa monkonimain kuu yimin ande
meenaan, 14 amborom kuu ne nekaadkeraan ne bobni aron kuu dia kereen,
nub Yariman Yesu Keresumbed ongme korokbewoon kowe. 15 Kwane,
kiwaan korem yaambed ambangkaniin kuu bobne wananiin ye yoman kuu,
yiib kuu weng ke daandaan kee yiminmo ika meenaniib kii.

16 Kedi, nub kuu inamen bangbang yaambed ogoodmo weng ong-
muwenkob nub Yariman Yesu Keresu ye aromkono ye wengiib ye mananeen
ye wengiib yiib yaa daandindo, nub indobbed ye nambiri wedmenuwenkob.
17 Yesu kuu Nambiri Darewoob Arimbed Ye Ambe Godbed yedmenoon,
“Kekee ne Dana Mingki, ne mimyob dowaken keenaan ye karub, ye yaa
kubi dowaken darewoob keraan.” andoone, aningko kankooniyiib nam-
biriyiib boon. 18 Kedi, weng Ewen arimbed kamonoon kee nub nubkarewiib
wengamburuwen, nub ye yoom ibmo keedbon aangko arimbed doruubkob.

19 Nub indobbed kwane wedmuwen kowe, nubbed kangdommo
meenuwen kuu kurin ye profesidan yi weng kuu anammo. Kwane,
amun kuu yiib kuu kuye profesi weng kuu meenaniib. Kuye weng kuu
miriknimbon yiri nambiriyiib yuremoon areb keraneen. Kuye weng
kuu yiib niindem aom yuraneenbed wene Yariman yaron keraneen, ye
aron mananeen kuu amkimo warewenembiri ye mindong yuraneene
aronbed waraneen keremoon areb keraneen. 20 Kumban meeni darewoob
kuu kei, yiibkaadkerime, profesi weng God Ye Weng Karadmo aombed
wongkoon kuu profesiman yeka ye inamen yaambed meene dakme
kedmengkandimokban. 21 Amborom kuu profesi weng kuye ambokab
kuu karub ye inamenban, kuye ambokab kuu Kingkin Karadmombed mene
nimakarub bene ibne daboknene God ye weng daandaankob dakmimaib.

2

Dudi Kedmengkandidan Kuu Godbed Monmaraneen

1 Kumban kurin kuu Yuudan kumaom kuu dudi ye profesidaniib kumaom
dabokne dobiriwen. Kwane, yiib kumaom kuu dudi ye kedmengkandi
korok korok kwangkon kumaom dabokne dobaraniib kii. Yi kuu yemyebbed
kuristen ye kedmengkandi ben amonombe monmari ye inamen kerun-
daniib. Kiwaan abdon wananiib kumbed ari kuu yi biddoon ye Yariman
Ambengkan Yesu yaa aadidmaniib, kowe yimbed kwananiib kumbed yi ari
monmari kuu kirodmo menebaneen. 2 Yi nenem maa maa yemoon kami ye
kiwaan ari kuu nimakarub yemoon kuu yi yoman kwamune wananiibkob,
Keresu yaa dobiri kiwaan anam kuu kuristenbandan yenambed kiwaan
abdon andaniib kii. 3 Kuye dudi kedmengkandi korok korok kuu yiribman
yemoon be amukni ye inameniib kowe, yi meenimo yaambed mooweng
ongmenib yiib nemengkande yiib od bendaniib kii. Yi wengyundi dabab

weng kuu kurin kurin anukbed nekwe kowoone, yi monmari ye karub kuu nekwe doreen, unuk angkokban.
4 Kedi, engyus yenambed ambarakmiwen kuu Godbed meenimban ande yedmindo, kumbaanban yamotbon yiri ben nongkoboon, wii botdem aom kumun yiri yuroona doriib, amaanbed wengyundaneen andi ye dowad.
5 Kwane, kurin kurin yirimbed God yaa wunekariwendan komo kamiwen kuu Godbed meenimban ande yedmindo, yi dowad urok ongmoone yukne yeen, kumban yorokmo dobirime ande daandi ye karub Noa kuyiib nimakarub ediib kuyiib Godbed binde oonoon. 6 Kwane, siti ayoob Sodom yoom Gomora yoom yi nimakarub komo kamiwen kumbed, Godbed wengyundekore amotbed nengkane agedmo keroon. Kukuu God yaa wunekariwendan amaanbed komarewa keraniib ande kumun korokbi yeman korokboon. 7 Kwane, yorokmo dobiri ye karub Lot kuu God ye inamen wunekariwendan yi kami abdon yaa wedme miin kubiyiibban keroon. Kuye karub kuu Godbed binde oonoon. 8 (Sodom kuyaombed yorokmo dobiri ye karub kee yi kuyaom aron yemoon doberemboroon kuu korem wabkad kami wedme wengamboroon kumbed ye niindem aom kuu yorokmo kowe durudiib miin kubiyiibban keroon.) 9 Godbed kwamoon kowe, God ye kerekmen yaa doriibdan yi yaa komboon kaamobi ye dabab meneboon yaa kuu binde ooni kuu Yariman yekaad kuda. Kwane, yorokmo inameniibbandan kuu Godbed awingke ukum kondimame wene wengyundi yaron keranuun kangkon yekaad. 10 Anamaa, id ye dowaken ye inamen arewa ye yoman winiwendan kuyiib korok korok yi aromkono kuu nongdomatom yeman andimaibdan kuyiib yaa kuu Godbed ukum ariyiibbed kwamune kerundaneen.
Dudi ye kedmengkandi korok korok kee, yi kuu arudkonomo, yi kuu nubka nubbedmo yimin ande kerengkan kamimaib, yi kuu Ewen ari doriibdan yaa wengamborokbanabi kuu yi kuu unimokban. 11 Kuned engyus kuu yi aromkonoyiib inamen indengandengiib kuu arimo dudi ye kedmengkandi korok korok keyarebban kumban, yi kuu Yariman ye arinambo ari mene Ewen ari doriibdan yaa wengamborokbanabe ambarakmiwen kii ande dakmimokban. 12 Kumban dudi ye kedmengkandi korok korok kee weng inamen yikaadban kuyaambed wengamborokbanabimaib. Yi kuu wengiibban ye dingkan areb, niina woya areb kui. Yi wanabi dowad kuu no yenambed be monmari yeman, kowe dingkan areb yi kuu dukne dowan keraniib. 13 Yi kuu kwane nimakarub yena be dabab arewa yaa kirarimaib kowe, yi kakman kuu ben dabab arewa yaa kiraraneen. Yi kubi dowaken kami kuu aronki wedangkambon ok arewa ano animan duudkab kiom anengkanao kamiib kii. Yi kuu yiib kuyaom kuu ebkad yeeb yaa nunung deengkemoon areb o koroom ambemoon areb kii, yi kuu yiib yoom orok animaib kuu yi nemengkandi yaa kube ok arewa ano animan duudkab kiom anengkanao kamiib kii. 14 Yi inamen korem kuu nenem kami yaa kui. Kowe, yi ambarakmi yaa kuu deerewandinban kwane kamemborokmo. Kwane, yimbed God yaa dobiri aromkonoyiibbandan kuu nemengkande yikanmo yi kerekmen angka benminimaib. Kwane, yi kuu kiwaan korem yaambed barang yemoon be amukni ye inamen yikaaddan, yi kuu Godbed butun kerundoon ye dana kii! 15 Kwane, yi kuu kiwaan yorokmo korondekorib, awanewande ambarakme od kakman bi yaa dowaken keroonman Beo ye mingki Balaam ye kiwaan ari dewiniwen. 16 Kwane, donki kuu karub weng dakmimokban kumban, Balaam ye donki kuu eb kuu ambarakmeeb kii andi ye weng dakme yedmenoon kumbed, profesiman Balaam ye meeni warudki kuu korondok ande bokwowenoon.

17 Kwane, dudi ye kedmengkandi korok korok kee okiibban ye ok kirubdem areb, yi kuu amiibban ye wiib nuubbed awunene kanwenemoon areb, yi kuu ambodiib areb kumban, anam kuu id dowan. Yi yumbon kuu miin binmo ye kumun anam yiri ande kerundoon. 18 Kedi, yi mongkod daande kobkob weng kerengkan dakmimaib. Kwane, kibirebya anam ande ambarakmi yaa kirokmoniwendan kuu dudi ye kedmengkandi korok korok kembed birandande kamiib, id ye dowakeniib okad yiri ye nenem inameniib kuye kerekmen yaambed kii. 19 Dudi ye kedmengkandi korok korok kembed yi yaa yedmendimaib “yiib ben obon kerundanuub kii” andimaib kumban, korok korok kuu id ye dowaken ye inamen arewa ye dabderem yirimo doriib. Amborom kuu komombed karub maa yaa burudande doroon kuu karub kuu kuyeman ye dabderem yirimo dobaraneen kowe. 20 Kedi, yi kuu nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu yaa kaadkeri yaambed okad yiri ye ambarakmi arewa yaa kirokmoniwen kuu, ika amonombe wananiiwe inamen arewa kembed awingkaneen kuu, yi dobiri kuu miin arewa keraneen, ibduruk dobiriwen arebban. 21 Kowe, amun kuu yorokmo ye kiwaan kuu yikaadkerundindo karen, yi nonoonmo doriib karen, amborom kuu kuyaa kaadkerundekoriwe kwanime andi ye weng karadmo yi yaa kondoon yaa amonombesare angkurom korokbe wini kuu miin arewa kowe. 22 Kwane, yi dowad ongkandi weng kee anam id keroon, kwane dakmoon kuu “Anon kuu wiin ingkokmoon kuu angkon ika winimaan.” andoon. Ma dakmoon kuu “Awon kuu ok ambe aroon kuu angkon ika wene yerekbon yiri kanbumbere ambimaan.” andoon.

3

Yesu Ye Weng Monkoni Dowad Wongkoon

1 Mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, keye kerek kee kerek ayoob andi ye kerek yiib yaa wongkane keendaan. Kerek ayoob kee meendobenabe inamen karadmo awingke bi dowad monkonime ande wongkaan. 2 Ne dowaken kuu weng anuk yirimbed profesidan karadmombed dakmiweniib kwanime ye weng nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub yembed kondoone yiib apasodanbed daandiweniib kuyaa ika meenime andid.

Yariman Ika Mananeen Yaron

3 Awine kaadkerime andi ye weng ibduruk kuu kei, aron yeenbon arimbed damangkandidan menenib mungkuwandenib yika yi id ye dowaken arewa ye yoman wenebaniib kii. 4 Kwane dakmaniib, “Yesumbed mananiin ande weng kunduk kowoon kuu anam id keroon dee? Dowan! Kedi, nub awoya ibduruk anam andiwendan kuu unyemanbed dukniwen kumban, okada ambida kumkam korem andowe ongmenaboonbed mene kibikee kumkam korem kuu kwamunemo ambangkimaib, ma amonombesarindo.” andaniib. 5 Kumban kwanandaniibdan kuu weng maa yaa yangmadandunaniib, kukuu Godbed ye wengbed yedmoonkob ambidiib keroone ok yaambed okad ongmoone ok niindem yirimbed yeedureen ye weng kui. 6 Kwane, Godbed ye wengbed yedmoonkob kuye ok kumbed urok menenu okad kumundin kurin kuu monmareen. 7 Ambidiib okadiib kibik ke dangeen kee God ye wengbed oonoon, wene ari amotbed nengkaneen yaron keranuun, God yaa wunekariwendan yaa wengyunde monmaraneen yaron keranuun andi dowad.

8 Kumban, mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, nonondandaib weng mimo kei. Yariman ye inamen yaambed aronki mimo kuu weeb 1,000iib areb, angkon weeb 1,000iib kuu aronki mimo areb. 9 Kwane,

Yariman kuu ye weng kunduk kwananeen kuu kwane karub yenambed meeniwen ema mana kameen andiwen areb amaanbed ema kwanaanban, aron kinoon arimbed kumbedmo. Yariman kuu yiib dowad yodbirimban emamombed meedme doreen, karub maa bikne wadkeri kandokban keri kuu ye dowakenban, ye dowaken kuu nimakarub korem kuu koronde amonombe ye yaa winime anded.

10 Kumban Yariman ye aron mananuun kuu yid ye karubbed menemoon areb keraneen, komo aron arimbed kuu yikaadkeraibban. Kwananeena ambid kuu kuweng darewoowiib kamen wene biknanuuna, aroniib woodiib mindongiib kuu amotbed nengke monmaraneena, okadiib kiri dangoon ye kumkam koremiib kuu biknaneen.

11-12 Kumkam korem kuu kwamune monmaraneen kowe, yiib kuu komarewa ye karub kere dobaraniib? God ye aron mananuun ande nindorokiib meedme kirod monok andi dowad ma korondiyiibban kwane ambangkaniib kumbed, inamen karadmoyiib awine kande God ye kerekmen yaa dobirime. Kuyaron ari kuu ambid kuu amotbed nengke monmaranuuna aroniib woodiib mindongiib kuu nimin darewoob kaimbed denobe okmo keraneen. 13 Kumban ye weng kunduk yaambed meedme doruub kowe, ambid yewewiib okad yewewiib, inamen yorokmo ye ambibkin kui, kuyaa nindorokiib meedme doberembirimaub kii.

14 Kwana kowe, mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, kuyaa nindorokiib meedme doberembirimaib kowe, kiwaan korem yaambed demkoronmo kerenib, yenambed yiib yaa kuu ambarakmiwen kii ande kadwonokban kerenib, God yoom yewenubmo dobirime. 15 Weng keyaa meenime. Nub Yariman yodbirimban emamombed meedme doreen ye id kuu bobni yaa burudande bindi yeman kuu kandime anded. Nub mimyob dowaken keenduwen ye angkodmi Pool kuu Godbed meeni kangdom konoon kumbed, yiib yaa kwangkon kwane wongkane keendoon. 16 Ye kerek wongkoon korem kuu ibmo, inamen maa maa kerindo. Nembed kwane ke wongkaan keye inamen kuu kwane ye kerek kuyaom wongkoon. Ye kerek aom weng id yena kuu yobdood kii, kowe kedmengkandindodan yoom God yaa dobiri aromkonoyiibbandan yoombed kan amonombe weng id maa maa kerimaib. Yi kuu God Ye Weng Karadmo yenayiib yaa kwanimaib kowe, yikarebmo monmari ye dabab kandaniib.

17 Kwana kowe, mimyob dowaken keendaan ne angkodmia, kuye weng kuu yiibkaadkeriwen kowe, yiibkareb oone kangkadme dobirime, amowiibbandan yi ambarakmimbed yiib ben abdon yiri wananeene yiib yumbon aromkonomo kandiwen arimbed kombaraib andid. 18 Kumban yiib kuu nub Yariman nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub Yesu Keresu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuyiib ye yaa kaadkeruni kuyiib aombed kaine amnime. Ye yaa kuu nambiri kerok, kibikbed wene aron korem. Anam kwanok.

1 Yoon
Kerek Mimo Yoonbed Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoon Sebedi ye mingkimbed kerek kee wongkoon. Dudi kedmengkandi meneboon kuu, kingkin kuu amun id kuu arewa kowe, kingkin kuu yeka id kuu yeka ande meenimaib. Kwane, kuye dudi meeni yaambed Keresu kuu kingkinmo idiibban monoon andimaib. Kwane, kingkin kuu yeka id kuu yeka ande dude meenimaib kowe, id yaambed ambarakmanuub kuu yimin, dedmone nub kingkin yaa arewa kerundaanban ande dude meenimaib kowe ambarakmimaib. Yoon kuu kuye dudi kedmengkandi wengamberekore kerek kee wongkoon. Wongkoon kuu: 1. Dudi kedmengkandi yaa kaadkerime andi ye wengiib, 2. Anam Godbed nub bobni yaa burudande bindaneen ande daandi ye wengiib anam andiwendan yaa. Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng Ibduruk: Yesu Okad Yiri Monoon Kuu Idiib Doboroon (1:1-4)
2. Nub Dobiri Kuu Ambe God Yoom Ye Mingki Yesu Yoom Yaa Dabokne Yonende Dobiri Yeman Ande Korokboon (1:5—2:28)
3. Nub Dobiri Kuu God Ye Dana Meed Kere Dobiri Yeman Ande Korokboon (2:29—4:6)
4. Nub Dobiri Kuu Mimyob Dowaken Keende Yesu Yaa Anam Andi Yeman Ande Korokboon (4:7—5:12)
5. Yeenbon Weng: Kangdommo Meeni Yeman (5:13-21)

Wadkeri Ye Weng

1-2 Yesu kuu Wadkeri Ye Weng. Ye weng kee yiib yaa nubbed wongkane keenduub kei.

Ye kuu andowoon yirimbed aron korem wad doboroon. Wadkeri kee, Ambe God yoom ibmo dobiriwen kumbed angkadoroona, nubka nub wengamberenub, nub indowiibbed wedmenenub, nub dingkimbediib badmenuwen. Kuye wadkeri weng kuu ke dakmuub kei. Kukuu wadkeri aron korem korem yeman ke dakmuub kei.

3 Nubbed kee wedme wengamburu-wen kuu yiib yoom dakmenduub kuye dowad kuu yiib yoom nub yoom ibmo mene yone dabokni yeman. Nub kuu Ambe God yoom ye Mingki Yesu Keresu yoom mene dabokne yonendu-wen.
4 Yiib yaa nubbed wongki dowad kuu nub kubi kuu dembandamuub.

Nambiri Kiwaan Ari Wenem

5 Weng Yesumbed kondoona wengamberekorub daanduub kuu kei. God kuu nambiri kowe, ye aom kuu ma kumuniibban dowan. 6 Kwane, nubbed kamune yedmanuub, nub kuu ye yaa yone daboknuwen andanuub kumban, nub kuu kwane kumun kiwaan yaa dobaranuub kuu dudana-bidan keranuub, anam anam ma awi-naubban. 7 Kumban, ye kuu nambiri aom doberembirimaan kowe, nub kangkon nambiri ye kiwaan ari wana-nuub kuu manman ibmo yone dabok-nanuuwe, ye Mingki Yesu ye umkanbed nub ambarakmi korem yaa kuu ogawande araneen.

8 Ma, nubbed kamune ambarakmi-yiibban andanuub kuu, nubka nubmeren birananuub kwane nub niindem aom kuu anamiibban keraneen.
9 Ma, nub ambarakmi dakmanuub kuu, nub ambarakmi are nonondandene arewa korem ogawande araneen, amborom kuu ye weng kundukiib inamen

yorokmoyiib awinimo kameen kowe. 10 Ma, nub kuu ma ambarakmindo
ande kamanuub kuu, God kuu duda-nandeen kii andanuuwe, kwane ye
weng kuu nub wadkeri aom kuu ye yumboniibban keraneen.

2

Yesu Kuu Nub Awandi Ye Karub

1 Ee, ne danaya, yiib yaa kee wongkaan kuu yiib ma ambarak-maib andid.
Kumban karub kane ma ambarakmoon kaned kuu, Yesu Keresu kuu Ambe
God yaa nub ambarakmi dowad kebengkane koromone inande dakmeen kii,
mim yembedmo kuu Yorokmo Ye Karub kowe. 2 Ye kuu nub dowad bobnoon
kumbed nub ambarakmi are nonondandi ye kiwaan ongmoon. Kukuu nub
dowadmomban, nimakarub korem okad yimin yimin yi dowadiib.
3 Nub nubkaad, nub kuu Yesumbed kwanime andoon ye weng kuu
wengam-bere awine kandanuub kuu, anam ye kuu nubkaadkerenuwen.
4 Kwane, karub kanembed ye kuu nekaad andoon kumban ye weng
wengambere awine kandokban keraneen kuu duda-neen, kwane ye kuu
anamiibban keraneen. 5 Ma, karub kanembed Yesu ye weng yaa wengam-
bere awine kandaneen kuu, anam kai, God ye mimyob dowaken ye yaa
angkeen kuu ibnoon. Kwane keraneen kuu ye niin-dem aom doruub kuu
nubkaadkeri yeman. 6 Kwane, karub kanembed ye kuu Yesu ye niindem aom
doriin andoka Yesumbed doboroonkin kamok.

Mimyob Dowaken Keendime

7 Ee, nangkodmia, kwanime ye weng kee kurin yeman andowoon yir-
imbed kowoon kumbed wongkaan, yeeb yemanban. Kuye weng kuu yiib
kwane wengambiriwen. 8 Kumban weng keyiib kee yeweb areb keroon.
Kukuu Yesuyiiwa yiiwiiwa yaambed anam id keroon, amborom kuu kumun
kuu are weneene nambiri anam kuu ware weneen kowe.
9 Karub kanembed ne kuu nambiri angka doriin ande kamaneen kumban
ye kuristen angkodmi yaa arud wandenembaraneen kuu, ye kuu kumun
yiri kwane doreen kii. 10 Ma, kanembed ye kuristen angkodmi yaa mimyob
dowaken keendimaan kuu, ye kuu nambiri angka doreen kii. Kwani kowe,
ye niindem aom kuu kombiri yemaniibban. 11 Ma, karub kanembed ye
kuristen angkodmi yaa arud wandenembaraneen kuu, kumun yiri dorone
kumun yiri kwane yareen kii. Kwani kowe, ye kuu yareen kuu ye koron,
amborom kuu kumunbed ye indob kuu kebenenoon kowe.
12 Ee, danaya, kerek kee yiib yaa wongkain,
amborom kuu yiib ambarakmi kuu ye aningko yaambed kowene are
nonondandoon kowe.
13 Ambeya, kerek kee yiib yaa wong-kain,
amborom kuu andowoon yirim-bed doboroon ye karub kuu yiib yi-
ibkaadkeriwen kowe.
Keweddan, kerek kee yiib yaa wongkain,
amborom kuu yiib kuu miin arewaman burudandune doriwen kowe.
Ee, danaya, yiib yaa wongkain,
amborom kuu Ambe God kuu yiib yiibkaadkeriwen kui.
14 Ambeya, yiib yaa wongkain,
amborom kuu andowoon yirimbed doboroon ye karub kuu yiibkaad-
keriwen kui.
Keweddan, yiib yaa wongkain,
amborom kuu yiib kuu arom-konoyiib dobiriiwe, kwane God ye weng
kuu yiib aom angkeene, kwane miin arewa-man yaa kuu burudan-
dune doriwen kui.

Okad Yiri Ye Yiribman Yaambed Dowaken Keenaib

15 Okad yiri ye inameniib okad yiri ye barangiib kuyaambed yiib mimyob
dowaken kowaib. Kanembed okad yiri ye inamen awene yaa ye mimyob
dowaken kowaneen kuu, Ambe God ye mimyob dowaken kuu ye niin-
dem aom angkimbirindo. 16 Kwane, idiib indowiib ye kirim inameniib
kereng-kan wengiib, okad yiri ye inamen korem kui, yi kuu okad kirimbed
menebeen, Ambe God yaambedban. 17 Okad kiri ye yiribmaniib inameniib
kuu dowan kere wananeen kumban, karub kanembed God ye inamen yaa
awine ambangkaneen kuu aron korem korem dobaraneen.

Yesu Keresu Ye Bondan

18 Ee, ne danaya, kibireb kee yeen-bon ye aron. Yiib wengambiriwen
kuu Keresu ye bonman darewoob kuu mananeen kii. Kedi, kibireb kee
bondan yena yemoon menebiwen kii. Kwamune kumbed korokboone nub-
kaadkeruwen kuu aron yeenbon kereen. 19 Yi kuu kuristendan nubkan-mo
kumbed yaro winiwen, kumban yi kuu nubkanmo mimo anamban. Kuu
kwamune kii, yi kuu nubkanmo anam karen, yi kuu nub yoom ibmo doruub
karen. Kumban, yi kuu koronde winiwen kumbed korokboon kuu yi korem
kuu nubkanmo mimomban keroon kii.
20 Kumban yiib korem yaa kuu Karadkono Ye Karubbed yiib ari oiyo
bunemoon areb Kingkin Karadmo kondoone, anam anam kuu yiibkaad-
keriwen. 21 Anam anam kuu yiibkaad-ban keriwen andi dowadban
wongkani keendaan. Dowan! Anam anam kuu yiibkaadkeriwen kumbed
yiib yaa wongkaan. Dudanabi kuu anam anam yaambed minimokban.
22 Kane kuu dudanabi ye karub? Ye kuu kwane yedmimaan, “Yesu kuu
Godbed Kinoona Monoonman Keresumban kii.” ande aadikmimaan kii.
Kwamunekob, ye kuu Keresu ye bonman kerene God yoom ye Mingki Yesu
yoom kuu aadikmendimaan kii. 23 Karub kanembed Mingki wunekara-neen
kuu Ambe God yeyiib dobaraan-ban. Ma, karub kanembed Mingki kuu
anam yeyiib andaneen kuu Ambe God kwangkon anam yeyiib dobaraneen.

Yesu Ye Niindem Aom Dobirime

24 Weng andowoon yiri kee wengam-biriwen kuu kande yiib niindem aom
amuknime. Kwananiib kumbed yiib kuu Ambe God yoom ye Mingki yoom
yaa kuu yi niindem aom dobaraniib. 25 Kowe, ye weng kunduk nub yaa kuu
kei, wadkeri aron korem korem yeman kondoon.
26 Karub yenambed yiib birandenib kiwaan abdon benwenem ande
kamiib ye dowad kumbed yiib yaa kerek kee wongkaan kii. 27 Yiib kuu
Kingkin Karadmombed ibnendoonbed kuu dowan kerindo kowe, karub
maambed kedmengkandok ande meenaibban. Kwane, Kingkin Karad-
mombed inamen koremiib kedmengkandaneen kuu anammo kowe, kwa-
munemo ye niindem aom dobirime.
28 Ee, ne danaya, kibireb kee ye niindem aom doriib kuu kwane dobe-
rembirime. Kwananuub kumbed ye mananeen kuu karakiibbaniiwa uniyi-
ibbaniiwa aromkonoyiibbed ye arinambo ari dobaranuub. 29 Yesu kuu
yorokmoman ande yiibkaadkeriwen kowe, yiib yiibkaad, kane kane kuu
yorokmo kamimaib kuu God ye dana meed kii.

3

Nub Kuu God Ye Dana Meed

1 Wedmime, Ambe ye mimyob dowaken nub yaa keendembiri-maan kuu
miin darewoob, kwanikob nub kuu ye meed ande yedmoon. Anamaa,

kwamune keruwen. Okad yiridan korem kuu ye yaa yi koron keriwen kowe,
kangkon nub yaa ma kaadkerindo.
2 Ee angkodmia, nub kuu God ye meed, kumban nub kuu komo kera-
nuub kuu ma korokbindo, mogeed. Kumban nub nubkaadkeruwen kuu ye
mananeen yaron yaambed, nub kwang-kon ye areb keranuub, amborom
kuu ye anam wedmenanuub kowe. 3 Ye kuu karadmoman kowe, kane
kanembed ye areb keranuub andi ye inamen awinaniib kuu yi kangkon
yikareb yi niindem aom arene karadmo keraniib.
4 Kane kanembed ambarakmimaib kuu God ye amob domangkimaib.
Anamaa, ambarakmi kuu God ye amob domangki. 5 Kumban yiib yiib-
kaadkeriwen kuu ye kuu nub ambarak-mi aranded monoon. Ye kuu
ambarak-miyiibban dowan. 6 Kane kanembed ye niindem aom doriib kuu
ambarak-membaraibban. Kane kanembed ambarakmimaib kuu Yesu yaa
ma wedmenindo, yikaadkerenindo kui.
7 Ee ne danaya, korondaiwa karub yenambed kimyen abdon benwanaib.
Karub kanembed yorokmo kamoon kuu God ye yorokmoman kii. Kwane,
Yesu kuu yorokmoman kowe Yesu areb keroon. 8 Ma, karub kanembed
ambarakmimo kamembaraneen kuu awad arewa ye karub keraneen kii,
amborom kuu yimin andowoon yirimbed awad arewa kuu kwane ambarak-
menmo meneen kowe. Kwanikob, God ye Mingki monoon kuu awad arewa
komo komo ambang-koon ye monmari dowadbed monoon.
9 Kane kane kuu God yaambed wooniwen kuu ambarakmembaraibban,
amborom kuu God ye inamen kuu yi niindem aom angkeen kowe. Kwane,
yi kuu kwane ambarakmembirindeban, amborom kuu yi kuu God yaambed
wooniwen kowe. 10 Kwanekob, God ye meed kuu kaneya kuu yi komboon
kuu wedmenub nubkaadkeranuub. Awad arewa ye meed kwangkon yi
komboon kuu wedmanuub. Kwane, kane kuu yorokmo kamaanban kera-
neen kuu God ye danamban. Kane kuu ye kuristen angkodmia yaa mimyob
dowaken keendaanban kangkon God ye danamban.

Neman Mimyob Dowaken Keenoon Keenoon Kamime

11 Andowoon yirimbed weng keyiib kee yiib kuu wengambiriwen. Nub
kuu kuristen angkodmi yena yaa neman mimyob dowaken keenoon
keenoon kamem. 12 Kein areb keraib, ye kuu awad arewa ye kerekmen yaa
kerene, yeka ye daman kuman ayoon. Komo dowad ye daman kuu kuman
ayoon? Kwanoon amborom kuu ye komo komo kamoon kuu arewa kumban
ye daman komo komo kamoon kuu yorokmo kowe.
13 Nangkodmia, yiib kuu okad yiridanbed arud wandembiribka bi-
nangkaib. 14 Nub kuu bobni yaam-bed burudande wadkeri yaa munuwen
kuu nubkaadkeruwen, amborom kuu nub kuristen angkodmi yaa mimyob
dowaken keendimaub kowe. Karub kanembed ye kuristen angkodmi yaa
mimyob dowaken keenokban kuu bobni yaambed doreen. 15 Karub kanem-
bed ye kuristen angkodmi yaa arud wandenembaraneen kuu kumka kuman
yenbandi ye karub kii. Kwane, yiib yiibkaad kuu kumka kuman yenbandi ye
karub kuu wadkeri aron korem korem awinindo.
16 Yesu kuu ye wadkeri nub dowad bobnoon. Kukuu mimyob dowaken
keendi kii. Kwane kee nubkaadkeru-wen kei. Kwani kowe, nub kuristen
angkodmia yi dangkorodori ye dowad-bed nub bobnanuub kuu yimin.
17 Yiribmaniib ye karub Yesu yaa anam andoon kumbed ye kuristen
angkodmi kuu ye yiribman dowan keroon kuu wedmenaneen kumban
mimyob keenokban keraneen kuu, ye niindem aom kuu God ye mimyob
dowaken angkeen dee? Dowan!

18 Ne danaya, nub mimyob dowaken keendi kuu wengmo
mongkodkonom-bed dakmi yemanban. Awandenmo anammo mimyob
dowaken keendem. 19 Kwananuub kumbed nub nubkaad-keranuub kuu,
anam anam yaambed doberenub ye kurumbon aom kuu karakiibban
amunmo dobaranuub. 20 Kwane, nub niindem aombed ukum kandanuub
deekee ande yedmanuub kuu weng kuyaa ika meenime, ambo-rom kuu God
kuu darewoob, nub meeni arebban, ye kuu inameniib kumka-miib korem
kuu ye yekaadmo kowe.
21 Nangkodmia, nub niindem aom-bed ukum kandanuub deekee ande
yedmaubban keraneen kuu God ye kurumbon aom kuu arudkonomombed
doberenub, 22 ye yaambed komo komo kaamonanuub kuu nub yaa bangkan-
daneen, amborom kuu ye weng amob kuu wengamberenub ye dowaken
yaambed awinimaub kowe. 23 Kwane weng kee yembed kwamime an-
doon kuu, ye Dana Mingki Yesu Keresu yaa anam andenib, yiib kuris-ten
angkodmi yena yaa mimyob dowaken keendime. Kuu kwamime ye weng
kee nub yaa kondoon kui. 24 Kane kane kuu ye kwamime ye weng yaa
wengambere awingke baniib kuu, ye niindem aom dobaraniiwe, ye kangkon
yi niindem aom dobaraneen. Kwane, nubkaadkeruwen kuu ye kuu nub
niindem aom doreen, amborom kuu yembed Kingkin Karadmo kuu nub yaa
kondoon kowe.

4

Kingkin Yi Weng Ye Komboon Kaamonime

1 Ee, nangkodmia, kingkin korem yi weng kuyaa anam andaib, amborom
kuu dudanabi profesi weng ben dakmidan yemoon kuu okad yimin yimin
yaa wenebiwen kowe. Kingkin kee, yi kuu God yaambed dee kuu kom-
boon kaamonime. 2 Kwane, kingkin maa mananeen kuu Yesu Keresu kuu
karub anam kere monoon kii andaneen kuu yiibkaadkeri yeman, kingkin
kuu God yaambed kui. 3 Kumban kingkin kunambed Yesu ye dowad weng
kee andaanban kuu God yaambedban kii. Kowe, kuye kingkin kuu Keresu
ye bonman kii. Bonman mananeen ye weng kuu wengamburuwen. Kukuu
kibikee okad yiri doreen kui.
4 Ne danaya, yiib kuu God ye nimaya karuwa kowe, yiib kuu bondan kee
burudande doriwen, amborom kuu yiib niindem aom doreenman kuu awad
arewa okad kiri doreen arebban, arimo kui. 5 Kwani kowe, yi kuu okad
kiridankob okad kiridan yi meeni yaambed dakmembirimaib. Kwamune-
kob okad kiridan kuu bondan keyaa wengamberendimaib. 6 Kwane, nub
kuu God ye nimaya karuwa kowe, kane kane God yikaadkeriwen kuu nub
yaa wengamberendimaib. Kumban kane kane kuu God ye kerekmenban
kuu nub yaa wengamberendimokban kui. Keyiib kee kwane wedmanuub
kumbed anam anam ye kingkiniib dudanabi ye kingkiniib kuu nubkaadker-
anuub.

Mimyob Dowaken Keendi Ye God

7 Ee angkodmia, neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamem,
amborom kuu mimyob dowaken kuu God yaambed minimaan kowe. Kane
kanembed mimyob dowaken keendi-maib kuu yi kuu God yaambed woon-
iwen, kwane God kuu yikaadkeriwen. 8 God kuu mimyob dowakenman
kowe, kane kanembed mimyob dowaken keendimokban kuu God kuu
yikaad-ban kii.
9 Kwane, God ye mimyob dowaken nub yaa korokbendoon kuu kamune, ye
kuu ye Mingki mimo okad kiri kowoona monoon kuu, ye yaambed nub kuu

ma wadkere doraniib manok anded kowoon. 10 Kowe, mimyob dowaken
kuu kwamune kui, nubbed ye yaa mimyob dowaken keenimban, yeka nub
yaa mimyob dowaken keendene ye Mingki kuu kondoona monoon kuu,
nub dowad bobnoon kumbed nub ambarakmi are nonon-dandi ye kiwaan
ongmoon.
11 Ee angkodmia, God kuu nub yaa kwamune mimyob dowaken dare-
woob keendembirimaan kowe, nub kangkon angkodmi yena yaa kuu ne-
man mimyob dowaken keenoon keenoon kamem. 12 Kane kanembed
God kuu ma wedmenindo. Kumban nub kuu neman mimyob dowaken
keenoon keenoon kamanuub kuu God kuu nub niindem aom dobaraneena
ye mimyob dowaken kuu nub niindem aombed dembaneen.
13 Kwane, ye Kingkin Karadmo kuu nub yaa kondoon kowe, nubkaadkeru-
wen kuu ye kuu nub niindem aom doreena, nub kuu ye niindem aom
doruuwa keruwen. 14 Kwane, Godbed ye Mingki kuu okad kiri doriibdan
Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub keri dowad kowoona monoon kuu
wedmenekorub ku dakmuub kui. 15 Kwane, kane kanembed Yesu kuu God
ye Mingki andaniib kuu, God kuu yi niindem aom dobaraneena yi kuu God
ye niindem aom dobaraniib. 16 Kwani kowe, God ye mimyob dowaken kuu
nub nubkaadkerenub, kwane nub kuu God ye mimyob dowaken keendi
yaambed angkumone doruub.
God kuu mimyob dowakenman. Kwane, kane kanembed mimyob
dowaken keendimo kame dobaraniib kuu, God kuu yi niindem aom dobara-
neena ye niindem aom dobaraniib. 17 Kee kwananuub kumbed mimyob
dowaken nub aom kuu dembaneen. Kwananeen kumbed yembed wengyun-
dandi aron keranuun ari kuu nub kuu arudkonomo keranuub, amborom
kuu okad kiri kee nub kuu ye areb keruwen kowe. 18 Mimyob dowakeniib
angkeen yaa kuu uniyiibban. God ye mimyob dowaken kuu nub niindem
aom dem-boon kumbed uni kuu kan angkana-neen, amborom kuu ukum
kondaneen ye dowadbed uni kara minimaan kowe. Karub kane unimaan
kuye niindem aom kuu God ye mimyob dowaken dembindo.
19 Nub kuu mimyob dowaken keendimaub, amborom kuu Godbed yedin
nub yaa mimyob dowaken keendoon kowe. 20 Kwane, karub kanembed
“Ne kuu God yaa mimyob dowaken keenimain.” ande yedmimaan kumban
ye kuristen angkodmi yaa arud wandembirimaan kuu, dudanabi ye karub
kui. Kuu kwamune kii, kuristen angkodmi maa wedmimaan kuyaa mimyob
dowaken keenimokban kuu, wedmenindeban ye God yaa mimyob dowaken
keenindeban. 21 Kwane, Godbed kwanime ye weng nub yaa kondoon kuu,
kane kanembed God yaa mimyob dowaken keenimaib kuu yi kuristen
angkodmia yaa kwang-kon mimyob dowaken keendime.

5

God Ye Mingki Yaa Anam Andi

1 Kane kanembed Yesu kuu God-bed Kinoona Monoonman Keresu kii
ande anam andiwen kuu yi korem kuu God yaambed wooniwen. Kwane,
kane kanembed Ambe God yaa mim-yob dowaken keenaniib kuu ye Mingki
yaa kwangkon mimyob dowaken keenaniib. 2 Kwane, nubbed God ye
meed yaa mimyob dowaken keendi nubkaadkeri yeman kuu, ye yaa mim-
yob dowaken keenenub ye kwamime ye weng kuu wengambere awine
kandanuub kii. 3 Kwane, kee God yaa mimyob dowaken keeni kuu, ye
kwamime ye weng wengambere awine kandi. Kumban God ye amob kuu
yobdoodban, 4 amborom kuu God yaambed wooniwendan korem kuu okad
kiri ye inamen yaa burudande doriwen kowe. Kedi, nub anam andi kumbed

burudande doruwen. 5 Kane kanembed okad kiri ye inamen yaa burudande doriwen? Yesu kuu God ye Mingki andi yaa anam andiwendan, yimbedmo.

Yesu Keresu Ye Dowad Weng Korokbiwen

6 Yesu Keresu kuu ye okbed baptais kerene ye bobnoona ye umkan kubu-doroon kuyaambed monoon. Ye monoon kuu okmomban, kiwaan ayoob kuyaambed monoon, okiib umka-niib kui. Kwane, Kingkin Karadmo yekareb weng kee korokboon, amborom kuu ye kuu anam anam ye Kingkin kowe. 7-8 Kwane, Kingkin Karadmo-yiib okiib umkaniib, yi ayoobmimbed Yesu ye dowad kuu anam anam korokbiwen. Yi ayoobmim kuu ibmo weng mimo keroon. 9 Karubbed yi weng korokbimaib kuu anam ande meenimaub. Kumban God ye Mingki Yesu ye dowad weng korokbiwen kee meeni darewoob arimbed, amborom kuu Godbed korokboon kowe. 10 Kane kanembed God ye Mingki yaa anam andimaib kuu God ye weng korokboon kee kuu yi mimyob aom angkeen. Kumban kane kanembed God yaa anam andindo kuu yimbed kwane yedmiwen, “God kuu dudanabi ye karub.” andi-wen, amborom kuu God ye weng korokboon ye Mingki ye dowad yaa kuu anam andindo kowe. 11 Kwane, weng korokbi kuu kei, God kuu nub yaa wadkeri aron korem korem yeman kondoon, kuye wadkeri kuu ye Mingki yaambed kowene kondoon. 12 Kwane, karub kane ye kuu God ye Mingkiyiib nendoon kuu wadkeri kan-doon. Ma, karub kanembed God ye Mingkiyiibban kuu wadkeriyiibban.

Yeenbon Andemi Ye Weng

13 God ye Mingki yaa anam andi-wendan, yiib yaa nembed wongkaan kuu, anam, yiib kuu wadkeri aron korem korem yeman kanduwen ande kaadkeri dowad. 14 Kwane, God ye arinambo ari arudkonoyiib mananuub ye kiwaan kuu kei, God ye inamen yaambed ye yaa kaamonenanuub kuu ye kuu wengambaraneen ande meenem. 15 Kowe nubbed komo kaamonuwen kuu wengamboroon ande nubkaadkeranuub kuu, komo kaamonuwen kuu kondaneen.

16 Yesu yaa anam andoonman mamaa kuu ye kingkin bobnaanban ye ambarakmi ma ambarakmaneen kuu, ye kuristen angkodmimbed wedmenaneen kuu yangkodmi kumbed kurikuri kerunok. Kwananeen kuu ambarakmoonman yaa Godbed wad-keri konaneen. Kingkin bobnaanban ye ambarakmi ye dowad kwane dakmaan. Kingkin bobnaneen ye ambarakmi angkeen. Kuye ambarakmi ye dowad kuu kurikuri kerunok ande nembed daandindo. 17 Ambarakmi korem kuu God yaa bon keri yeman. Kumban ambarakmi yena kuu kingkin bobnaneen yemanban.

18 Kwane, nub nubkaadkeruwen kuu, kane kanembed God yaambed wooniwen kuu kwane ambarakmem-baraibban. Ma kei, God ye Mingkimbed yi kuu bene amuknimaan kowe, awad arewambed yi yaa yaanban. 19 Nub nubkaadkeruwen, nub kuu God ye meed kumban okad yiridan korem kuu awad arewambed oonoon kii. 20 Nub kangkon nubkaadkeruwen, God ye Mingki menene ye inamen kaadkeri nub yaa kondoon kuu anam anam ye God nubkaadkeri dowad. Angkon, nub kuu anam anam ye God ye niindem aom ye yoom doruub, ye Mingki Yesu ye niindem aom doruub kui. Ye kuu God anam, wadkeri aron korem korem ye karub kui.

21 Ee ne danaya, dudi kuruwak god yaa wangdandundime.

2 Yoon
Yoon Ye Kerek Ayoob

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoonbed kerek kee wongkoon. Kuyaron kuu Yesu ye weng amun kanyare dakmimaibdan kuu dewenebiiwe anam andiwendanbed yi ben angkodmendimaib. Kumban dudanabi kedmengkandidan kangkon kwanimaib kowe, Yoonbed yarebidan yi kedmengkandi ongme andangkibka Yesu ye yoman winiwendanmo angkodmendime ande wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (ves 1-3)
2. Kubi Koni Weng (ves 4)
3. Ongkandi Weng (5-11)
4. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (12-13)

1 Aamkono, nembed wongkaan kei.
Godbed kinoon ye wonong yoom yu meed yoom, yiib yaa wongkaan. Ne mimyob dowaken kuu yiib yaa anam keendimain. Kuu nembedmomban, ne yoom anam ye inamen yikaadkeriwendan korem yoombed mimyob dowaken keendimaub. 2 Yiib yaa kwane keendimaub, amborom kuu anam anam kuu yiiwa nuwa nub niindem aom dangoona kwane aron korem dangembaraneen.
3 Ambe God yoom ye Mingki Yesu Keresu yoom, yi kabamoon kondi ye mimyob dowakeniib, mimyob keende kakman are nonondandiyiib, iwari yewenub dobiriyiib, yiiwa nuwa nub niindem aom dangembirimaan, amborom kuu anam anam ye wengiib ye mimyob dowakeniib awingkuwen kowe.

Mimyob Dowaken Ye Kiwaan Yaambed Winime

4 Ne kuu kubi darewoowiib keraan, amborom kuu nekaadkeraan kuu kub dana yena anam anam ye kiwaan ari weniib kowe. Yi kuu Ambe Godbed ye kwamime ye weng nub yaa kondoon kuu kwamunemo kamiib kii. 5 Ee angkodmi, kibireb kee nembed kwamime ye weng wongkani kub yaa keebdaan kee kwamime ye weng yewebban, Yesu andowe kedmengkandoon yirimbed kanduwen kumbed. Kwani kowe, neman mimyob dowaken keenoon keenoon kamem andid yedmaan. 6 Mimyob dowaken kuu kei, ye amob kuu wengambere awine kandem anded kii. Kowe andowewen yirimbed kubka wengamberewen kuu kwamunemo, ye amob kondoon kuu mimyob dowaken keendi ye kiwaan kuyaambed dobirime.
7 Kedi, birandidan yemoon kuu Yesu Keresu kuu karub kere monoon ye weng kuu anamban ande aadikmiwen. Kuyedan kuu okad yimin yimin yaa wenebiwen. Kowe, kwamenabidan yi kuu dudanabidan kere Yesu Keresu yaa bon keriwendan kii. 8 Kaadkerime, yiibka kangkadmime. Kwanibka, nub yoom yiib yoom komo ambangkuwen kuu kombere biknaan andid. Yesu ye deme kwane ari ambangkembirime, amborom kuu kakman kuu yiminmo yaambed kondaneen kowe. 9 Karub kanembed yedinmo ne kedmengkandi kuu yimin andene Yesu ye kedmengkandi korondaneen kuu, ye niindem aom kuu Godiibban. Kumban kanembed Yesu ye kedmengkandi awinenmo kamaneen kuu, ye niindem aom kuu Ambe Godiiwa ye Mingkiyiiwa kuu dobaraniib. 10 Ma, karub kane kibireb yedmaan kuye

kedmengkandi anam yiib yaa kanmonokban keroka, yiib ambiwoom nen aomne angkodmenaib, ye yaa kubenaib. 11 Amborom kuu karub kanembed ye kuyaa kubenaneen kuu, ye yoom daboknene inamen arewa ye deme yeyiib awinaneen kowe.

12 Ne kuu weng yemoon daandandamaan kumban, kerek yaambed wongkane keendi kuu ne dowakenban. Kwani kowe, ne mananiin ande meenmiin kuu nembed yiiwiib yaa mananiina, yiib yoom ne yoom kiring ine dakmem ande meenmiin. Kwananuub kumbed nub kubi dowaken kuu ibnaneen.

13 Kub oni yu meed Godbed kinoondanbed yi kubendi weng keebdiib kii.

3 Yoon
Yoon Ye Kerek Ayoobmim

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoonbed kerek kee wongkoon. Karub maa yambiwoom nedbe kurikuri kamimaib ye karub yaningko Dioterefes kuu Yoon ye weng kanmeniibdan yaa kuu wunekaroon kumban, amunmo kamoonman Gaiyusbed Yoon ye weng kanmeniibdan ben angkodmendoon kowe, Gaiyus yaa kerek kee wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 87 areb.

Korok Weng

1. Gaiyus Yaa Kubeni Weng Ibduruk (ves 1-8)
2. Dioterefes Ye Dowad Kamkono Weng Daanoon (9-10)
3. Gaiyus Yaa Ongkani Weng Daanoon (ves 11)
4. Demetirius Ye Dowad Karub Amun Andoon (ves 12)
5. Yeenbon Amun Kerundi Weng (13-14)

1 Aamkono, nembed wongkaan kei.
Nangkodmi amun Gaiyus, mimyob dowaken anam keebdimain, eb yaa wongkaan.

Amun Amun Kami

2 Ee angkodmi, ne nekaad, eb kingkin kuu amunmombed doreen. Kwamune areb eb dowad eb korereyiibban amunmo dobere ande kurikuri kerimain. 3 Kwane, nub kuristen angkodmi yena menenib eb kuu anam anam ye kiwaan yaambed doreeb ye weng daawiwen kowe, kubi darewoob keraan. 4 Ne kubi darewoob yeman kuu ne danaya anam anam ye kiwaan yaambed kwane doriiwe wedmiin kui. Ne kubi yeman yena dangoon kuu yirimo.
5 Ee angkodmi, eb kuu kuristen angkodmi yena yi kuu noroddan kumban kangdommo awandimaab. Eb kuu ma koronde domondeewa winindo. 6 Ewiib yaambed miniwendan kembed eb mimyob dowaken keendimaab kuu anam andiwendan yaa dakme korokbendiwen. Amun kuu kunaya wanandamiib kuu eb kuu yi yaa amun amun kamendeneb, kiwaan ari nongkobe. Kwane nongkobaneeb kumbed God ye aningko kankoonaniib. 7 Kedi, yi kuu Yesu ye deme awini dowadbed winiwen, kumban God yikaadbandanbed yi yaa awandi ma kondindo. 8 Kwanikob, kuristen kee nubbed angkodmendem. Kwananuub kumbed anam anam ye deme kuu nuwiib ibonmo dabokne awinanuub.

Inamen Arewayiib Inamen Amuniib

9 Nembed kerek dukmen anuk yiri wongkani keendaan kuu, anam andiwendan kuyaa nedbimaib yaa keendaan. Kumban Dioterefes, ye kui, yembed nedin andi ye inamen kandoon kumbed ne weng yaa wunekaroon. 10 Ye kuu nub yaa kobkob weng arewa dakmenaboon. Kumbedmomban, ye kangkon anam andiwendan kuyaa winiwen kuu kubendimokban kerene dowakeniibban kerundoon. Kwane, winiwendan yaa kuu kuristen angkodmi yena awandande kamiwen kwangkon yembed kebengkene kuristendan nedbimaib kuyaa ben bunangka kiranmoon. Kowe, ne mananiin kumbed yembed komo kamoon korem kuu korokbendaniin.
11 Ee angkodmi, inamen arewa kumunkingkaab, inamen amunmo kumunkingke. Kanembed amun yaambed awinoon kuu God ye karub kii. Ma,

kanembed arewa yaambed awinoon kuu God yekaadban. 12 Demetirius kuu
nimakarub korembed amun ande bunbeniwen. Kwane, anam yaambed kuu
ye ibmo keroon. Kwane, nub kangkon ye kuu karub amun andenuwen.
Yiibkaadaa, nub weng korokbi kuu anam.
13 Ne kuu weng yemoon yedmebdandamaan kumban, kerek yaambed
wongkani keebdi kuu ne dowakenban. 14 Kwani kowe, aron doboobban
ari kuu ewiib yaa mananiin ande meenaan. Kwamune kumbed kiring ine
dakmanuub.
15 Eb yaa yewenub kerubdok. Angkodmi yena keyaambed eb yaa kubebdi
weng keebdiib. Nub angkodmia kuyaa doriib kuu mimim kubende.

Jud
Kerek Judbed Wongkoon

Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon

Jud Yesu ye daman maambed kerek kee wongkoon. Yaningko Hibru wengbed kuu Yuda. Yembed anam andiwendan yena yaa wongkoon. Jud ye dowaken kuu Godbed nub bindi kerekmen yaa wongkandameen kumban, dudanabi kedmengkandidan menebiwen kowe, yi yaa kaadkerime andi ye weng wongkoon. Dudi kedmengkandi keye dowad apaso Yoon ye kangkon kerek ibduruk wongkoon (1 Yoon ye ambobandi weng kimingkime). Wongkoon ye weeb kuu AD 65 areb.

Korok Weng

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (ves 1-2)
2. Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon Andi Ye Weng (ves 3-4)
3. Dudanabi Kedmengkandidan Yaa Kaadkerime Andi Ye Weng Kamkono (5-16)
4. Anam Andiwendan Yaa Ongkandi Weng (17-23)
5. Yeenbon Amun Kerundi Weng (24-25)

1 Jud nembed kei, Yesu Keresu ye deme karub, Yems ye daman kui.
Ambe Godbed kinene mimyob dowaken keendene Yesu Keresu yaambed oonoondan, yiib yaa wongkani keendaan kii.
2 Mimyob keende kakman are nonondandiyiib iwari yewenub dobiriyiib mimyob dowakeniib kuu yiib yaa darewoob kerundok.

Dudanabi Kedmengkandidan Yi Ambarakmi

3 Ee angkodmia, ne dowaken darewoob kuu neyiib yiiwiib bobni yaa kuu burudande bindoon ye dowadbed wongkani keendandamiin kumban, meeni maa kerekori anam andi kara ye dowad dudanabi meneboon yaa kuu koromone dore nangmime ande wongkandid. Kedi, Godbed ye karuwa nimaya karadmo yaa anam andi ye weng kondoon, weng maa ari daboknaanban.
4 Kumban, karub yenambed yiib aom yemyeb awudiriwen. Yi kuu God ye bondan, yi kuu God ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken keendi ye kiwaan kuu amonombe kandenib nenem kiwaan keriwen. Kwane, Yesu Keresu yembedmo nub Yariman nub King, ye yaa kuu kangkon yimbed wunekariwen. Yi kuu Godbed kumbaanban yamotbon yiri kirari dowad kingkoon kuu kurinbed God Ye Weng aombed wongkiwen.
5 Kee yiib yiibkaadkeriwen kumban angkon monkone yedmendandid. Kowe meenime, Yarimanbed ye karuwa nimaya kuu Idyip ambibkin aombed bin burudande angkadoroon, kumban kuye yoman kuu yi kumaom kuu kane kanembed anam andindo kuu Yarimanbed yenbande monmaroon. 6 Kwane meenime, engyus yenambed yi aromkono ye yumbon kunaya kowoon kuu wunekare domondiwen. Kwani kowe, kangdod kerundi ye aron darewoob kinoon kwari wengyundandaneen ye dowad kuu, Yarimanbed yi kuu kumun yiri sein aron korem yemanbed yerengkandoon. 7 Kwane, Sodomiib Gomorayiib kambong yena dia diayiib kuyaa kwangkon meenime, yi kuyaom kuu nenem ye ambarakmimbed darewoob keroona, kwangkon karub yikanmo awanoon awanoon kamiwen. Yi kuu Godbed nengkoon kuu kuye kumun korokboon kuu, kane kanembed God wunekaraniib kuu yembed aron korem ye amotbon yiri kiraraneen.

8 Kwane, kuye kiwaan mimo areb kumbed yiiwiib aom aomdiriwendan kee yi kuu kiyuum wedmenib, yi id yimeren yaa ambarakmenib, God ye amob aromkono yaa wunekarenib, engyus yaa damangkandiwen. 9 Kumban engyus yi korok Maikombed kwanindo, ye yoom Seten yoom Moses ye id kanwini dowad wengbiriwen kuu, Maikombed ma damangke dabab weng kowindo, no yedmoon, “Yarimanbed eb yaa weng kamkono ongkabdok.” andunoon. 10 Kumban karub kee kuristen inamen yikaadkerindo yaa arewa dakmenabimaib. Yi kuu meeninban ye dingkan areb, inamen mimim yikaad kumbed yi yaa yimeren monmaraneen.

11 Kwane, yi yaa kuu arewa kerundaneen. Yi kuu Keinbed wonoon ye kerekmen kiwaan ari winiwen. Yi kuu od benamberem andi dowadbed Balaambed abdon kamoonkin ye kiwaan ari yi kwangkon winiwen. Yi kuu Korambed God yaa bon keroon areb yi kwangkon bon keriwen kowe, Godbed Kora monmaroon areb yi kangkon monmaraneen. 12 Kwane, Yesu yaa meeni ye orok yiibbed ongmimaib kuu, yimbed yiiwiib yaa mene yi ambarakmi yaa ma meenindo kumbed uniyiibban animaib. Yi kuu korok yikareb yimerenmo oonimaib areb keriwen. Kuyaa kuu yi kuu at dungkun ok yiri biknoon konoo amonombi yeman areb. Yi kuu wiib amiibban nuubbed awuune kande wenebimaan areb. Kwane, yi kuu at kok idiibban okad yirimbed kan biande korarimaan areb. Kwane areb keriwen kowe, yi bobni kuu ayoob keriwen. 13 Yi kuu karamok yu oknondok arud areb, ok kamok areb yi komo kamimaib kuu karak bobni yeman. Kwane, yi kuu mindong ambid ari awerenmo yarimaib areb, yi yoman wini kuu yiminban. Kowe, yi kuu miriknimbon kumun doromod wimaan kuyaom ben kiraraneena aron korem dobaraniib.

14 Adam doboroonbed mene mene ari ye awo Inok doboroon kuu ediib. Kwane, Inokbed karub keyi dowad kuu God yaambed kekane yedmoon, “Wedmime, Yariman kuu ye karadmodan tausen tausen yemooniib benmananeen kuu, 15 nimakarub korem wengyunde dabab kondande mananeen. Kwane, karub kane kanembed God yaa bon keriwen, o kane kanembed God yaa koronde ambarakmiwen, o kane kanembed God yaa koronde kiwaan abdon ari winiwen, o kane kanembed God yaa koronde ye yaa weng arewa dakmiwen kuu yembed dabab kondaneen.” andoon. 16 Kamune, karub kee yi kuu mungkubmangkab awaan, undebendi weng dakmidan kui. Yi kuu yi inamen arewa ye yoman winimaib. Yi kuu kerengkan weng dakmenib, nemengkanako awawok andi ye weng dakmimaib.

Kangdommo Doberenib Amun Amun Kamime

17 Angkodmia, komo kamaneen ye weng kuu Yariman Yesu Keresu ye apasodanbed yedmendiwen kuu meene kaadkerime. 18 Yiib yaa yimbed kwane yedmendiwen kuu, “Yeenbon yaron keranuun kuu karub yena kuu God yaa kuu irinkarundenib God yangmadandoni ye inamen dowaken ye kiwaan ari wananiib.” andiwen. 19 Karub kuu kekei, yi kuu okad ye inamenmo awingkenib Kingkin Karadmoyiibban doriib kumbed, yiib yaa mene andokbe yeka yeka kamiib kii.

20 Kumban yiib kuu mamaa. Angkodmia, yiib anam andi miin karadmo kuyaambed ambib areb yenbenmo daanime. Kwane, Kingkin Karadmo yaambed kurikuri kamime. 21 God ye mimyob dowaken aom dobere meedmibko, nub Yariman Yesu Keresu ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambed yiib yaa wadkeri aron korem yeman kanmananeen.

22 Yesu yaa kerebkarab kamidan komo arewa kamaniib kuu mimyob keende yi ambarakmi are nonondandime. 23 Nimakarub yena kumbaanban

yamotbon kiwaan yiri winiib kuu ben burudande angkadirime. Nimakarub yena yaa kuu yi ambarakmi yaa mimyob keende are nonondandime. Kumban une kaadkerime, yi ambarakmi ye inamenbed yiib yaa dedmoni kuu yobdoodban.

God Yaa Kubem

24 Yiib kuu ambarakmi yiri kombaraib ande awandi kuu God yembedmo yimin. Yiib kuu yiib ambarakmiyiibbaniib yiib kubi miin darewoowiib ben ye aromkono nambiri arinambo benmini kuu kangkon God yembedmo yimin. 25 God ye kumbedmo kuu God, nub Bobni Yaa Burudande Bindi Ye God kui. Ye yaa kuu nub Yariman Yesu Keresu yaambed nambiriyiib aningko darewoowiib aromkono darewoowiib ooni yaromkonoyiib kerok. Kurin kuriniib kibikiib aron korem koremiib kwana kerok. Anam kwanok.

Korokboon
Ari Komo Keraneen kuu Yesu Keresumbed Korokboon Ye Buk

Korokboon Buk Komo Dowad Wongkoon

Apaso Yoonbed buk kee wongkoon, Patmos dudbi angkambed. Anam andiwendan yaa kuu durud yewed konde yenbandi yemoon meneboka kangdommo doberembirime ande wongkoon. Kwane, aron yeenbon arimbed komo keraneen Yariman Yesumbed ye yaa wane korokbene daanoona wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 95 areb.

Korok Weng

1. Ambobandi Weng Ibduruk (1:1-3)
2. Anam Andiwendan Yaa Amun Kerundi Weng (1:4-8)
3. Yariman Yesumbed Yoon Yaa Wane Angkane Dakmoon Ye Weng (1:9-20)
4. Kambong Ediib Ye Anam Andiwendan Yaa Ongkandi Ye Weng (sapta 2—3)
5. King Ye Ooni Ye Dibirimboniib Buk Bedmiweniib Sibi Manayiib Yi Weng (sapta 4—5)
6. Buk Bedmiwen Yaa Dere Dere Karangkiwen Ye At Nunung Ediib Ye Weng (6:1—8:1)
7. Kibi Ediib Yi Weng (8:2—11:19)
8. Wonong Yoom Arud Yi Yoom Yi Weng (sapta 12)
9. Arud Dingkan Ayoowiib Yi Weng (sapta 13)
10. Sibi Mana Yoom Ye Nimakarub 144,000iib Yoom Yi Wengiib Engyu Ayoobmimiib Yi Wengiib (sapta 14)
11. Meneki Wongdem Ediib Ye Weng (sapta 15—16)
12. Kiwaan Ari Ye Wonong Aningko Darewoowiib Babilon Yu Weng (17:1—19:5)
13. Yesu Ikakman Mananeen Ye Weng (19:6-21)
14. Weeb Tauseniib Ye Weng (20:1-6)
15. Godbed Seten Dabab Konaneen Ye Weng (20:7-10)
16. Yeenbon Wengyundi (20:11-15)
17. Ewen Yewewiib Okad Yewewiib Yerusalem Yewewiib Yi Weng (21:1—22:5)
18. Yeenbon Andedme Kebeni Weng (22:6-21)

1 Weng kee ari komo keraneen Yesu Keresumbed ye korokbi ye weng.
Weng kee Godbed ye yaa konoon, God ye demedan yaa amaan ari komo
keraneen korokbi dowad konoon. Yembed korokboon ye weng kuu ye engyu
yedmoone ye deme karub Yoon ne yaa menene kawoon. 2 Ne kuu God
ye wengiib Yesu Keresumbed komo kamoon ye wengiib korem wedmaan
kwande korokbaan kei.
3 Kane kanembed profesi weng kee kimingkaniib kuu Godbed amun
kerundaneen. Kane kanembed weng keyaom wongkoon kuu wengam-
berekorib yi niindem aom kowiwen kuu kwangkon Godbed amun kerunda-
neen, amborom kuu aron kuu dia kereen kowe.

Yoonbed Kubendi Weng Keendoon

4-5 Ne kuu Yoon, nembed kerek kee ambibkin Esia kambong kambong
ediib Yesu yaa anam andekorib nedbe kurikuri kamimaibdan yaa wongke
keendaan kii.

Anuk doboroonniib kibik doreeniib aman ari dobaraneeniib kuye God yoom, aromkono ediib ye Kingkin God ye ooni ye dibirimbon arinambo ari doberembirimaan yoom, anammo korokbendimaan ye karub, bobni yaa kuu yedin wadkeroon ye karub, okad yiri ye king korem yi korok, Yesu Keresu kui, ye yoom kumbed, mimyob dowaken kabamoon keendiyiib yewenub kondiyiib kuu yiib yaa bangkandok.

Yembed nub yaa mimyob dowaken keendimaan. Kwane, ye umkanbed nub dowad amoddene, 6 nub be ye oonimbon aom ben nongkobene, ongmoone God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan kere ye Ambe God ye deme awinuwen. Kwani kowe, ye yaa nambiriyiib aromkonoyiib kerok, aron korem korem. Anam kwanok.

Yesu Mananeen Kii

7 Kedi, Yesu kuu wiib arimbed mananeene,
nimakarub korem kuu yi indowiib wedmenaniib,
kane kanembed ye kaare ayiwen kangkon wedmenaniib.
Kwane, okad yiri ye nimakarub korem kuu wedmenenib yuudane ameng
kamenabaniib.
Anamaa, kwananeenaa.

8 Kwane, Yariman Godbed yedmoon, “Ne kuu Andowoon Ye God, angkon, Yimin Wandaneen Ye God kui. Anuk dobaraan, kibik doriin, aman ari dobaraniin, kuu ne kei. Aromkono Korem Ye God kuu ne kei.” andoon.

Karub Ye Mingki Wedmoon

9 Ne kuu Yoon, yiib kuristen angkodmi. Yesu ye dowad kuu durud yewed ye dabab neya yiiwa yaa menebeena, nub yaa awandoona, yodbirimban iwari kere kangdommo doberemberenub God ye kuuk aombed ye demedan keruwen kuye karub kuu ne kei. Kwane, ne kuu God ye wengiib Yesu komo kamoona wedmaan ye wengiib dakmaan kowe, nenwene Patmos dudbi yaa domowiwen. 10 Kwane, Yariman yaron Sande ari keruune, Kingkin Karadmo kuu ne yaa ibnewoon. Kwanoone, ne yoman anuk wengambaraane, wengmo kuu kibi kuweng naawonmo baandimaib areb baandoon. 11 Kwane yedmoon, “Komo wedmaneeb kuu buk bedmi aom wongke. Wongkekoreb, kambong ediib anam andiwendan nedbimaib yaa nongkobende. Kambong aningko kuu Efesus, Smeena, Peegamum, Taiyatira, Saadis, Filadelfia, Laodisea kui.” andoon.

12 Kwanoone, ne kuu amonombe yoman anuk weng ku daaween kuu wedmande kamaan. Kwane, amonombeni goldbed ongmiwen ye lem denobimaanbon ediib wedmekori, 13 nambiri dobirimbon kuyaom kuu karub maa Karub Ye Mingki areb, ebkad doboob derenoone kawene yon kong yiri keroon. Kwane, idkono nong goldbed ongmiwen kumbed kawurimboniib kuu ye abadkono yaa awanewandoon. 14 Ye awungiib korokiib kuu kawanmo sibiyiib on kawayiib yi kimi areb. Kwane ye indob kuu amot yumbu areb. 15 Ye yon kuu broons od murubkob yeweb kwamune areb kawurimboniib kui. Kwane, ye weng kuu ok benbon kuweng areb. 16 Ye dingki wiwi angkambed mindong ediib awingkoon. Kwane ye mongkodem aombed kerewang angkara arud angkara arud kuu yeedureen. Ye murubia kuu aron yu nambiri areb.

17 Kwane wedmekori, ye yon yiri kombereni bobnemoon areb keraan. Kwanaane, ye dingki wiwi kuu ne ari kowene yedmoon, “Eb unaab. Ne kuu Andowoonman angkon Yimin Wandaneenman. 18 Ne kuu Wad Doriinman, ne bobnaan kumban ika dembe wadkeraan kuu aron korem korem yeman kii! Bobni ye kiiyiib yoworiwenbon ye kiiyiib kuu nembed awinaan.

19 “Kwani kowe, komo keroonkob wedmeweniib kibirebya wedmeewiib
aman ari komarewa kamaneene wedmaneewiib kuu wongke. 20 Mindong
ediib ne dingki wiwi ari dangeeniib lem denobimaanbon ediiwiib wed-
mewen ye weng id bikdereboon kuu kei. Mindong ediib kuu anam an-
dekorib nedbe kurikuri kamimaibdan kambong ediib aom doriib yi ooni
ye engyus ediib Godbed ben nongkoboon kui, angkon lem denobimaanbon
ediib kuu anam andekorib nedbe kurikuri kamimaibdan kambong ediib
aom doriib kui.” andoon.

2

Weng Kee Anam Andiwendan Efesus Aom Doriib Yaa

1 “Weng kee anam andiwendan Efesus aom doriib yi engyu yaa ande
kowandamaan kowe wongke.

“Mindong ediib ye dingki wiwi angkambed awingkekore nambirimbon
ediib kuyaombed dewonoon ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei.
2 Yiibbed komo kamenib deme yobdood ambangkiiwe dabab meneboone
kangdommo doriib kuu nekaadkeraan. Ambarakmidan kane kanembed
yika yi dowad dudi wengbed nub kuu apasodan kii andimaib kuu, yiibbed
yi komboon darobe wedmiwen kuu yi dudanabi wedmiwen kowe yiibbed
wunekariwen. Nekaadaa. 3 Kwane, yiib kuu dabab meneboone kangdommo
doronib ne dowadbed durud yewed kandiwen kumban, yiminban keruub
kii ande korondindo.

4 “Kumban nembed yiib yaa dowakenban keraan kuu, kibikee yiib kuu
ne yaa ibduruk anuk mimyob dowaken keewimaib kwamune areb kamok-
ban keriwen. 5 Kowe, ibduruk anuk ye mimyob dowaken keewiwen yaa
monkone meenime! Kwamunekob, ambarakmi yaa koronde amonombe
ibduruk anuk kamiwen areb kamime. Kwanokban keraniib kuu nem-
bed mene yiib nambirimbon kuu kankoraraniin. 6 Kumban Nikolasbed
kedmengkandeenkob ambarakmimaibdan* kuu nembed norin keendimain
areb, kwane yiib kangkon norin keendimaib kowe, nembed yiib yaa kuu
amun andaan.

7 “Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed anam andi-
wendan yaa ke dakmeen kee wengamborok. Kanembed arewa menebaneen
yaa ninabone burudandaneen kuu nembed ye yaa wadkeri ye ayob God ye
amunbon angkambed demboon kuu yembed ani kuu yimin ande kowaniin.

Weng Kee Anam Andiwendan Smeena Aom Doriib Yaa

8 “Weng kee anam andiwendan Smeena aom doriib yi engyu yaa ande
kowandamaan kowe wongke.

“Andowoonman angkon Yimin Wandaneenman, bobnoon yirimbed ika
demboonman kuu ne kei. Ne weng kuu kei. 9 Yiib dabawiib kamboknon
keriweniib kuu nekaadkeraan. Kumban anam kuu Ewen ari kuu yiib
barang yemoon dangoon. Kwane, karub yena nub kuu Godbed kinoondan
andimaib kumban anam kuu Seten yaa dabokniwen kumbed yiib aningko
kankubuni dowad weng arewa daandimaib kuu nekaadkeraan. 10 Yiib kuu
durud yewed kandandamiib kuu kuyaa unaib. Nembed yiib yaa yedmaan
kuu, yiib yena kuu awad arewambed ben komboon darobi dowad wii
aom kambaraneen. Kwanekore yiib kuu dabab kan kondene yenbanda-
neene aron angko angkoyiib durud yewed kandaniib kii. Kowe, yiib kane
ne yaa anam andiwen kuu ma korondiyiibbanbed kangdommo dobirime,

* **2:6:** Yi kuu kuristen inameniib nenem inameniib dabokniwen.

yenambed yiib yaniiwe duknaniib kwangkon ma korondiyiibbanbed kangdommo dobirime. Kwananiib kuu nembed yiib yaa kangdommo dobiriwen ye kakman korok ari derene wadkeri kandi yeman kondaniin.

11 “Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed anam andiwendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok. Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu angkon anam andindodan yi kingkin bobni yeman kuu ye yaa ma dedmonaanban.

Weng Kee Anam Andiwendan Peegamum Aom Doriib Yaa

12 “Weng kee anam andiwendan Peegamum aom doriib yi engyu yaa ande kowandamaan kowe wongke.

“Kerewang angkara arudiib angkara arudiib ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei. 13 Yiibbed kunayambed doriib kuu nekaad, kuyaa kuu Seten ye ooni ye dibirimbon kui. Kumban yiib kuu ne yaa anam andi kuu awine dobiriwen. Kwane, Antipas ne weng kanyare dakmemboroon ye karub kuu yiib siti aom Setenbed dobirimaan yaambed ayiwen, kumban yiib anam andi kara ne yaa kuu korondindo.

14 “Kumban ne kuu yiib yaa dowakenban keraan ye weng yedmandamiin. Yiib nimakarub yena kuu Balaambed kedmengkandoon ye yoman yaa winiwen. Kurin kurin kuu Balaambed Balak yaa kedmengkandoone, Balakbed Israeldan yaa dudi god ye kuruwak yaa animan nengke nongkobimaib kuu aniyiib nenem kami karayiib kuu kwane kamime ande dedmobendoone ambangkiwen. 15 Kwane areb kuu yiib yena kuyaom kangkon Nikolasbed kedmengkandeenkob ambarakmimaibdan keriwen. 16 Kwani kowe, ambarakmi yaa koronde amonombime! Kwanokban keraniib kuu, aron yemoonban ari kuu nembed yiib yaa meneni kane kanembed amonombindo doriibdan kuu ne mongkodem aom kerewangbed yaniin.

17 “Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed anam andiwendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok. Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu nembed Ewen aom ye om mena bikdereboon kuu bangkanekori, angkon bot kawanmo kwari aningko yeeb wongkooniib kuu konaniine kandaneen kuu yena yikaadkeraibban, yembedmo aningko yeeb kuu yekaadkeraneen.

Weng Kee Anam Andiwendan Taiyatira Aom Doriib Yaa

18 “Weng kee anam andiwendan Taiyatira aom doriib yi engyu yaa ande kowandamaan kowe wongke.

“God ye Mingki kui, ye indob kuu amot yumbu areb, ye yon kuu broons od murubkob yeweb kwamune areb kawurimbonmo kuu ne kei. Ne weng kuu kei. 19 Yiibbed komo kamenib anam andenib mimyob dowaken keendenib yena yaa awandenib dabab meneboon yaa ne weng awinimo kamimaib kuu nekaadkeraan. Kibikee ambangkaib kee deme yobdood ambangkaib ibduruk anuk ambangkiwen arebban kowe nekaadkeraan.

20 “Kumban nembed yiib yaa dowakenban keraan kuu, yiib kuu wonong maa Yesebeo dankarindo. Yu kuu yukareb ne kuu profesi weng wengambere dakmimain andenu, kwane ne demedan kuu yumbed ben nenem kami kiwaan ari nongkobendenu dudi god ye kuruwak yaa nengke nongkobimaib yaniman aniyiib kwane kedmengkandimaun kui. 21 Nembed yu kuu yu ambarakmi yaa koronde amonombuk ande aron kondaan kumban, amonombi yaa kuu korondeen. 22 Kwane kowe, nembed yu kuu durud yewed ye anikad kondeni, kane kanembed yu yoom daboknenib nenem kamiwen kuu durud yewed miin arewa kondaniin. Kumban yikareb komarewa

doriib kuu koronde ne yaa amonombaniib kumbed durud yewed kandaibban. 23 Kwane, nembed yu yoman winiwendan kuu yaniine yoworaniib. Kwananiine, anam andiwendan korem kuu yikaadkeraniib kuu, nimakarub korem yi inameniib meeniyiib kuu yekaadmo ye karub kuu ne kei, nembed nimakarub korem mimim kuu komarewa ambangkoon kuu kwanemo ingkandaniin kii. 24 Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib yena Taiyatira aom doriibdan kuu yu kedmengkandi kandindo, yiib kuu Seten ye biknimbon inamen kuu bindo kowe, ne kuu yiib yaa dabab ma kondainban. 25 Kumban yiib kuu komo yaambed yobdood awiniwen kuu kwane dobiribko ne mananiin yaron ari keruk.

26 “Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandene ne dowaken yaambed ambangkaneene wene aron yeenbon ari keranuun kuu, nembed ye yaa deme ye aromkono darewoob konaniin. Kukuu ambibkin korem ooni ye aromkono kui.

27 ‘Kuye karub kumbed king ye aromkono yobdoodmo areb yi yaa oonaneen,
awurimbed meneki awene okad nunungbed ongmiwen kuu wowe
monmare kuudmo keraneen areb kuu wabkad keraniib kuu dabab
kondaneen.’

“Kukuu ne Ambe yaambed deme ye aromkono kuu kandaan kumbed ye yaa konaniin. 28 Kwane, nembed amkimo ye mindong ye yaa konaniin. 29 Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed anam andiwendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok.

3

Weng Kee Anam Andiwendan Saadis Aom Doriib Yaa

1 “Weng kee anam andiwendan Saadis aom doriib yi engyu yaa yedme kowandamaan kowe wongke.

“God ye Kingkin aromkono ediib mindong ediib awingkoon ye karub kuu ne kei. Ne weng kuu kei. Yiibbed komo kamiib kuu nekaadkeraan, yiib dowad yenambed yedmimaib, ‘God yaa anam andiwen kowe anam wad doriib.’ ande kamiib, kumban anam kuu yiib kuu bobnemoon areb keriwen. 2 Unuk dangiwen yiri kuu dembime! Yiib anam andi kuu embeng kere bobne weneen kowe aromne ambangkime, amborom kuu wedmaan kuu ne God ye indob ari kuu yiib ambangki kuu yimin kerindo kowe. 3 Anukbed weng amun wengambere awiniwen kuyaa ika ongme meenime. Keye yoman wenenib yiib ambarakmi yaa koronde amonombime. Kumban yiib unuk dangiwen yiri dembaibban keraniib kuu, ne kuu yid ye karub areb mananiin, kwane yiib kuu ne mini aron kuu yiibkaadkeraibban kii.

4 “Kuned yiib yena Saadis aom doriib kuu yiib ebkad kuu koroomiibban. Kowe yi kuu ebkad kawanmo deebaniiwe ne yoom wananuub, yi kuu yiminmo kamiibdan kowe. 5 Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu ebkad kawanmo deebiwendan areb ebkad kawanmo inwaraneen. Ye aningko kuu wadkeri ye buk aom kuu arainban. Kwane, Nambe yoom ye engyus yoom yi murubia arimbed ‘Ye kuu anam kuu ne karub kii.’ andaniin. 6 Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed anam andiwendan yaa weng ke dakmeen kee wengamborok.”

Weng Kee Anam Andiwendan Filadelfia Aom Doriib Yaa

7 “Weng kee anam andiwendan Filadelfia aom doriib yi engyu yaa yedme kowandamaan kowe wongke.

“Karadmo anam ye karub, Dewid ye kiiyiib awinoon ye karub, ambongko nandaneen kuu karub maambed ma kebenaanban ye karub, angkon

kebenaneen kuu karub maambed ma nandaanban ye karub kuu ne kei.
Ne weng kuu kei. 8 Yiibbed komo kamiib kuu nekaadkeraan. Kedi, ne
kuu yiib murubia arimbed ambongko nandaan kuu karub maambed ma
kebenaanban. Nekaad, yiib aromkono kuu embengmo kuned, ne weng kuu
awiniwen, ne yaa aadikmindo. 9 Kedi, yenambed Seten yaa daboknenib
yikareb nub kuu Godbed kinoondan andimaib kumban yi kuu dudanabidan.
Yi kuu nembed be meneni yiib murubia arimbed nongkobekori kwane
dakmime andaniine, yi kuu bumangkenib 'Anam yiib kuu Yesu ye mimyob
keendoondan.' andaniib. 10 Dabab menebaneen yaa yodbirimban iwari
kere kangdommo doberembirime ye weng yiib yaa yedme kowaan kuu
ongme awiniwen. Kowe, kwane okad kumundin kiri doriibdan korem
yaa komboon wedmi dowad dabab manandameen yaron ari kuu yiib kuu
nembed oonendaniin.
11 "Aron dukmen ari kuu mananiin. Kowe komo anam ande kandiwen
kuu kwane korobe awinime. Kwananiib kuu karub maambed yiib anam
andi yaa awiniwen ye kakman korok ari dereni yeman kuu kandaanban.
12 Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu nem-
bed ongmenaniine ye kuu ne God ye kurikuri boyambib darewoob aom ye
dongka areb keraneen. Kwane, ye angkon ambib kuyaa ika ma domondaan-
ban. Kwane, nembed ye ari ne God yaningkoyiib ne God ye siti darewoob
Yerusalem yeeb yu aningkoyiib wongkaniin. Siti kee ne God yaambed Ewen
aombed kubudaranuun. Kwane, nembed angkon naningko yeeb ye ari
wongkaniin. 13 Kanembed kerendemiib keroka, Kingkin Karadmombed
anam andiwendan yaa ke dakmeen kee wengamborok.

Weng Kee Anam Andiwendan Laodisea Aom Doriib Yaa

14 "Weng kee anam andiwendan Laodisea aom doriib yi engyu yaa yedme
kowandamaan kowe wongke.
"Anam Kwananeenman, komo wedmoon kuu kwamunemo anammo
daandi ye karub, Godbed yimin yirimbed ongmenaboon ye ambokab kuu
ne kei. Ne weng kuu kei. 15 Yiibbed komo kamiib kuu nekaadkeraan.
Yiib kuu niminiib arebban, ne yaa ongme anam andindo, angkon yiib kuu
yurukiib arebban, ne yaa korem korondindo. Ne dowaken kuu mamaa
keyareb o mamaa kui areb kerime andid ee! 16 Kwane, yiib kuu nimin
arebban yuruk arebban wedyamo kowe, yiib kuu ne mongkodkono aombed
ingkokmandamaan kii. 17 Yiibbed yedmimaib, 'Nub kuu barang yemoon
buwen kowe komo komo kuu yiminmo kii.' andimaib. Kumban yiib kuu
God yaa ambab kerenib, miin yiminban kerenib, kamboknon, indob tut,
ebkadiibban keriwen kuu yiibkaadban keriwen kii. 18 Nembed yiib yaa
ke ongkande yedmendaan kee, ne yaambed amotbed dene koroomiibban
keroon ye od gold moonime. Kwananiib kumbed biamodiib keraniib.
Kwane, ne yaambed ebkad kawanmo moonime. Kwananiib kumbed idmo
doriib ye karak kuu kebenaniib. Kwane, ne yaambed indob muramura
moone ambime. Kwananiib kumbed indob kuu nandaneene kereknaniib.
19 "Kane kane ne mimyob dowaken keendaandan kuu nembed yorokmo
dobirime andi dowad ongkandeni dabab konde kedmengkandaniin. Kowe
anam kuu yiib anam andi ongme awinime, yiib ambarakmi yaa koronde
amonombime. 20 Ne kuu kei! Ne kuu ambongko yaa dobere wangkain.
Kanembed ne weng wengamberekore nandaneen kuu, awudaraniine ye
yoom ne yoom ibmo ananuub.
21 "Kanembed arewa menebaneen yaa ninabone burudandaneen kuu,
nembed ye yaa yimin andaniine ne king ye ooni ye dibirimbon ari ye yoom
dibaranuub, nembed ninaboni burudandeni Nambe ye king ye ooni ye

dibirimbon ari ye yoom diburuwen areb kwane keraneen. 22 Kanembed
kerendemiib keroka Kingkin Karadmombed anam andiwendan yaa ke dak-
meen kee wengamborok.” andoon.

4

Ewen Aom God Ye Dibirimbon Wane Wedmoon

1 Kuye yoman kuu wedmaane ne murubia arimbed Ewen ambongko
kuu daandoon. Kuyaambed kibi areb wengmo baande dakmoon kudin
wengambaraan kuu ika yedmoon, “Kari yaro kamenebko, kibikbed ari
komarewa keraneen kuu korokbebda.” andoon. 2 Kwanandoone, ne kuu
Kingkin Karadmombed ibnewoon kuyaambed ne nen kawonoone wed-
maane, Ewen aom king ye ooni ye dibirimbon ari kuu karuwiib dibeen.
3 Karub ku dibeen kuyaambed bot omkadiib mongkodkadiib manimanan-
deb yaningko yaspeeyiib kaanilieniib areb nambiri menengmenengiib
angkadoroon. Kwane niin ari kuru kuu dibirimbon yaa awanewandoon
kuu bot awoyeebkadmo manimanandeb yaningko emerald areb nambiri
menengmenengiib angkadoroon. 4 Kwane king ye ooni ye dibirimbon kuyaa
kuu ooni ye dibirimbon yena wad kaningiib kwane awanewandoon. Kwari
kuu aamkono aamkono wad kaningiib kuu dibiib. Yi kuu ebkad kawanmo
inware korok ari kuu king ye dereni yeman goldbed ongmiwen kuyiib deebi-
wen. 5 King ye ooni ye dibirimbon kuyaambed imaka amkunia nambadayiib
kamoon. King ye ooni ye dibirimbon arinambo ari kuu nambiri ediib
namboroon. Kukuu God ye Kingkin aromkono ediib kui. 6 Angkon king ye
dibirimbon ye okad kuu naknaamo, nambiri menengmenengiib karamok
dabonmo areb, kwane ok kuruwak areb.

King ye ooni ye dibirimbon wedyiri ye angkara angkara awanewandi-
wen kuu dingkan kaningiib doriib, kwane yi murubia ariyiib angkurom
angkayiib korem kuu indob yemoon. 7 Dingkan ibduruk kuye murubia kuu
laiyon areb, angkon dingkan mamaa kuye murubia kuu buromakau ambi
areb, angkon dingkan mamaa kuye murubia kuu karub ye murubia areb,
angkon dingkan mamaa kuye murubia kuu on diba wanwinimaan areb.
8 Dingkan kaningiib yi korem mimim kuu buraab benmeyiib kumbed yi id
korem yaa kuu indowiibmo awanewandoon, kwane yi buraab dabderem
aom korem kwangkon indowiibmo. Kwane awingyawiib amnoomiib ko-
rondiyiibban yedmimaib,

“Aromkonomo Ye Yariman God kuu
karadmo, karadmo, karadmo,
ye kuu anuk doboroon, kibik doreen, ari dobaraneen.”

ande kamembirimaib. 9 Kwane dingkan kaningiib kumbed King ye ooni
ye dibirimbon ari dibeen ye karub yaa nambiri kone yaningko darewoob
arimbed kone eso andimaib, aron korem korem doreen ye karub yaa kui.
10 Kwamiiwe, aamkono aamkono wad kaningiib kuu king ye ooni ye dibir-
imbon ari dibeen ye arinambo ari bumangkenib ye aningko kankoonimaib,
aron korem korem doreen ye karub yaa kui. Kwane yi korok ari king
ye dereni yeman deebiwen kuu King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen ye
murubia ari nongkobekorib yedmimaib,

11 “Nub Yariman, nub God, eb yaa nambiriyiib aningko darewoob ariyiib
aromkonoyiib bangkabdi kuu yimin,
amborom kuu ebbed kumkam korem kuu ongmenabewen,
kwane eb dowakenbed ongmenabeebkob dange weneene doriiwa.” andi-
maib.

5

Yesumbed Buk Bedme Karangkoon Kuu Kandoon

1 Kwane wedmaane beegod angkara angkara wongke bedmekorib
dungkun yaa at nunungbed dere dere wene ediib kere karangkiwen kuu
Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeen kuye dingki wiwi angkambed
awinoone wedmaan. 2 Kwanoone wedmaane aromkono darewoob ye
engyu kuu naawon baande dakmoon, “Kane kuu aningko darewoob
ariyiib kumbed beegod bedmen wene karangkiwen yeman daande
aom wedmi kuu yimin?” andoon. 3 Kumban Ewen ari doriibdaniib,
okad yiri doriibdaniib, dukniwendaniib korem kuu beegod daande aom
wedmindeban. 4 Kwanoone, ne mimyob wandoone ameng darewoob
kamaan, amborom kuu karub kanembed ye kuu aningko darewoob ariyiib
kumbed yimin ande beegod bedmiwen kuu daande aom wedmindeban
kowe. 5 Kwane, aamkono maambed ne yaa yedmoon, “Ameng kamaab!
Yuda Ye Amyenimbon Yi Laiyon, Dewid Ye Ambokab kui, yembed
burudandoon. Yembed at nunungbed dere dere wene ediib kere
karangkiwen kuu daadme beegod dudmungkaneen kuu yimin.” andoon.

6 Kwane wedmaane, Sibi Mana kuu aye kowaiwe bobnemoon areb king
ye ooni ye dibirimbon wedyirimbed doreen, kwane angkara angkara kuu
dingkan kaningiib aamkono aamkonoyiib kumbed awanewandiwen. Ye
kuu indob ediib durub ediib. Indob kuu God ye Kingkin aromkono ediib
kumbed Godbed yedmoone okad kumundin yaa weneboon kui. 7 Kwane,
Sibi Manambed mene Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeenman ye
dingki wiwi angka beegod bedmiweniib awinoon kuu kandoon. 8 Kwane
kandoone dingkan kaningiib aamkono aamkono wad kaningiib kuu ye
murubia ari bumangkiwen. Yi korem mimim kuu yook yeman yaningko
haap kuyiib goldbed ongmiwen ye yabad kobukmo aom baeb amun nengke
koni yeman demboonib kuu awingkiwen. Baeb amun nengke koni yeman
kukuu God ye karadmodan yi kurikuri kui. 9 Kwane, yimbed yook yeeb
wingkiwen,

“Eb kuu aningko darewoob ariyiib kumbed,
beegod bedmiwen kuu kandeneb, at nunung karangkiwen daadmi kuu
yimin,
amborom kuu eene kowiiwe, ewumkanbed nimakarub kuu God ye dowad
amoddewen kowe,
kwanewen kuu amyenimbon mimim korem yaambed weng mimim ko-
rem yaambed ambibkin mimim korem yaambed kad mimim korem
yaambed nimakarub amoddewen kii.

10 Ebbed yi yaa oonimbon mimodan ongmeneb
God ye deme awini dowad God dore nimakarub dore wedyiri dobiridan
kerundewen.
Kwane, yimbed okad ari oonaniib.” andiwen.

11 Kwane wedmeni wengambaraan kuu kimingkinban ye engyus yemoon
kai King ye ooni ye dibirimbon awanewandiweniib dingkaniib aamkono
aamkonoyiib dooberenib 12 naawonmo yook wingkiwen,

“Aye kowiwen ye Sibi Mana kuu aningko darewoob ariyiib kowe,
aromkonoyiib biamodiib meeni kangdomiib yiminmo dobiriyiib an-
ingko darewoob ari koniyiib nambiriyiib kubeniyiib ye yaa bangkani
kuu yimin kii!” andiwen.

13 Kwanandiiwe, wengambaraane, wad doriibdan Ewen ariyiib okad
yiriyiib dingkaniib dukniwendaniib karamok yiri ye dingkaniib korem
kuyaom doriib kuu yook wingkiwen,
“Kingbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib Sibi Manayiib yaa kuu,
kubi wengiib aningko darewoob ari kondiyiib nambiriyiib
aromkonoyiib kerundok,
aron korem korem kii!” andiwen.
14 Kwane, dingkan kaningiib kumbed yedmiwen, “Anam kwanok,” andi-
iwe aamkono aamkono kuu yiri bumangkenib yi ayoob yi aningko kankooni-
wen.

6

God Ye Butun Kondi Dowad Yesumbed Beegod Karangkiwen Kuu Daandoon

1 Kwane wedmaane, beegod bedmiwen yaa dere dere karangkiwen ye
at nunung ediib ibduruk kuu Sibi Manambed daandoon. Kwanoone,
wengambaraane dingkan kaningiib mim kuyaa kumbed naawonmo nam-
bad areb baande yedmoon, “Mene.” andoon. 2 Kwanoone, ne murubia
arimbed hoos kawanmo wedmenaan kii! Kwarimbed monoon ye engyu
kuu anangkawiib dibeen. Kwane, ye yaa king ye korok ari dereni yemaniib
konoon. Kwanoone, wene bondan yenbande yare burudandok wonoon.
3 Kwane, Sibi Manambed mamaa ayoob andi karangkiwen kuu daan-
doone wengambaraane, dingkan mamaa ayoob andi kumbed yedmoon,
“Mene!” andoon. 4 Kwanoone, hoos mamaa dangkaro monoon kuu, korem
amoyidkob dodmo areb. Kwarimbed monoon ye engyu yaa kuu okad
yiridan yaa yewenub dobiri bongme arudmo dobirime andi yaromkonoyiib
man aye kowoon aye kowoon kamime andi yaromkonoyiib bangkanoon.
Kwanekore, ye yaa kuu kerewang darewoowiib kan konoon.
5 Kwane, Sibi Manambed mamaa ayoobmim andi karangkiwen kuu daan-
doone wengambaraane, dingkan mamaa ayoobmim andi kumbed yed-
moon, “Mene!” andoon. Kwane wedmaane, ne murubia arimbed hoos
binmo angkadoroon kii! Kwarimbed monoon ye engyu kuu yiribman
ye dabab wedmi yemaniib awinoon. Kwane wonoonkob animan dowan
kere weneen. 6 Kwanoone wengambaraane, dingkan kaningiib kuyaombed
wengmo yedmoon, “Animan dowan kerandameen kowe, wiit flawa yowo
embeng mimo kuu aronki mimo ye deme ye od kumbed moonime. Baali
flawa yowo embeng ayoobmim kangkon aronki mimo ye deme ye kakman
kumbed berengkime. Kwane, oiyo nengkanabi yemaniib wain okiib kuu
monmaraib!” andoon.
7 Kwane, Sibi Manambed mamaa kaning andi karangkiwen kuu daan-
doone wengambaraane, dingkan kaning andi kumbed yedmoon, “Mene!”
andoon. 8 Kwanoone, ne murubia arimbed hoos wubkadmoyiib kuu
angkadoroone wedmenaan. Kwarimbed monoon ye engyu yaningko kuu
Bobni, kwane ye yoman anuk kuu engyu maa yaningko Yoworimbon
kumbed ye dia monoon. Yi yaa aromkono kondoon kuu nimakarub ku-
mundin aom kuu andangkane wenore kaningiib kerekore wenoriwen kuye
mim angkara kumaom ye nimakarub kakumundin kuu kerewangiib mungi
bobniyiib bob anikadiib okad yiri dingkan kiiwiib kumbed yenbandiwed
yowori yeman.
9 Kwane, yembed karangkiwen angko andi kuu daandoon. Kwanoone,
dingkan nengke baeb konimbon wedmaan. Kuye dabderem aom kuu
yenbandiiwe dukniwendan yi kingkin wedmendaan, amborom kuu yi
kuu God ye weng dakmenib God kuu anam kii ande korokbimaib kowe.

10 Kwane, yimbed naawonmo baande kaamoniwen, “Yariman Ambengkan
God karadmo anam, eb kuu aron komoyiib kerekorewed okad yiri ye
nimakarubbed nub yiiwe duknuwen ye dowad wengyundeneb kakman
kondaneeb?” andiwen. 11 Kwane, yi mimim kuu ebkad kawanmo bangkan-
dekore yedmendoon, “Aron dukmen areb yiidkibko kwane wene yiib kuris-
ten angkodmia yiib deme mimodan yenbandi dowad kinoondan kuu yi
korem kuu yiib yiwen areb kwane keriwed.” andoon.
12 Kwane keenombaraane, karangkiwen kung andi kuu daandoon.
Kwanoone, dowodki darewoowiib keroon. Aron kuu koronde karong binmo
naningkod kimimbed karangkiwen kwane areb kereen. Wood kangkon
koronde umkan ye dodmo areb kereen. 13 Mindong kangkon yedob kuu
nuub aromkonombed wuure okad yiri ben kiradmemoon areb kwane am-
bid arimbed kirobenabiwen. 14 Ambid kuu beegod bedmemoon areb kwane
bedmenmo wuneen. Kwane, aangkoyiib dudbiyiib kuu yi yumbon arimbed
ben angkaneboon.
15 Kwanoone, wedmaan kuu okad yiri ye kingiib aningkodaniib ana
nangmidan yi korok dareb darewiib barang yemoondaniib aromkono dare-
woobdaniib yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib
yika oonimaibdaniib korem kuu botdem aomiib aangko ari bot angkara
angkara wedyiriyiib kuyaom bikderebiwen. 16 Yimbed aangkoyiib boyiib
yaa yedmiwen, “Nub ari kirobenib, King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen
ye murubiayiib Sibi Mana ye noriniib kuyaa kuu yiibbed nub dabune
biknime. 17 Amborom kuu yi norin wandi yaron darewoob ari kereen kowe,
kanembed bobnaanban dangkoro dobaraneen? Dowan kii!” andiwen.

7

Israeldan 144,000iib

1 Kwanoone, wedmaane engyus kaningiib kuu okad kariyiib kiriyiib
kangkayiib kaomiib korem yaa doriib. Yimbed nuub korem kaningiib kuu
angkon awingkiwen, kwanubko nuub kuu okad yiri o karamok yaa o at
awene yaa wuruwokban kerok andiwed. 2 Anuk yiri kuu engyus kaningiib
keyaa okada karamoka monmari yaromkonoyiib kondoon. Kwane, en-
gyu mamaa wedmaane ye kuu wad doreen ye God ye kumun kowi ye-
maniib awinoon kumbed aron yaro minimaun kangkambed yaro monoon.
Kwane, yembed engyus kaningiib ke doriib keyaa naawonmo baande yed-
moon, 3 “Okadiib karamokiib ayiib kuu monmaraibned, mokorondibko
God ye demedan yaa ye kumuniib yi binad ari dengkuuwa.” andoon.
4 Kwanoone, wengambaraane Israeldan yi amyenimbon korem yaambed
binad ari dengkoon kuu 144,000iib.
5 Yuda yamyenimbon 12,000iib kuu dengkenabendoon.
Ruben yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Ged yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
6 Aser yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Naftalai yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Menase yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
7 Simeon yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Livai yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Isekar yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
8 Sebulun yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Yosef yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.
Benjamin yamyenimbon 12,000iib kuu kangkon kwamune.

Kadaareb Ebkad Kawanmo Inwariwen

9 Kwanoone, angkon wedmaane ne murubia arimbed kadaareb yemoon
karub kanembed kimingke dandindeban wedmendaan. Yi kuu amyen-
imbon mimim korem yaambed weng mimim korem yaambed ambibkin
mimim korem yaambed kad mimim korem yaambed Kingbed ye ooni ye
dibirimbon ari dibeeniib Sibi Manayiib yi murubia ari dobiriwen. Yi kuu
ebkad kawanmo deebiwen kumbed yuum biidiib awingkiwen. 10 Kwane,
naawonmo baande yedmiwen,
“Nimakarub bobni yaa burudande bindi kuu
nub Godbed ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib
Sibi Manayiib kumbedmo yimin.” andiwen.
11 Engyus korem kuu King ye ooni ye dibirimbon yaayiib aamkono
aamkono yaayiib dingkan kaning yaayiib kwane awanewandiwen. Kwane,
King ye dibirimbon ye arinambo arimbed yi korem kuu yiri bumangkenib
God yaningko kankoone 12 yedmiwen,
“Anam kwanok!
Aningko kankooniyiib nambiriyiib meeni kangdomiib eso andiyiib
aningko darewoob arimbed koniyiib yiminmo dobiriyiib aromkonoyiib
kuu nub God yaa kerok, aron korem korem.
Anam kwanok!” andiwen.
13 Kwaniiwe, aamkono mamaambed ne yaa kaamonoon, “Ebkad kawan-
moyiib inwariwen kee kane awene, yi kuu kunayambed miniwen?” andoon.
14 Kwanandoone, nembed inandaan, “Aamkono, ebkaadee.” andaane
yembed yedmoon, “Kekee yi kuu dabab miin arewa menebe yenbandoon
aombed miniwen. Kwane, yi ebkad kuu Sibi Mana ye umkanbed oganabe
kawanmo kerundoon. 15 Kwanikob,
yi kuu God ye ooni ye dibirimbon ye arinambo arimbed doberenib,
amnoomiib awingyawiib ye kurikuri boyambib darewoob aombed ye
aningko kankoonembaraiwe,
King ye ooni ye dibirimbon ari dibeen kumbed yi yoom doberene yi yaa
awande keendombirimaan.
16 Yi kuu angkon ika mungi bobnaibban,
angkon ika ok moom bobnaibban.
Aron nimin kuu yi yaa yaunban kere,
niminbed yaune bobnaibban.
17 Amborom kuu Sibi Mana king ye ooni ye dibirimbon ye wedangka doreen
kumbed yi yaa sibi ooni ye karub areb kerundaneen kowe,
yembed wadkeri ye dem ok menebuun yaa be wananeen.
Kwane, Godbed yi indob yaa yi inok kuu korem aadmendaneen kii.” andoon.

8

Yesumbed Beegod Yaa At Nunung Dere Dere Karangkiwen Ed Andi Kuu Daandoon

1 Kwane, yembed at nunung dere dere karangkiwen ed andi kuu daan-
doone, Ewen ari kuu kuweng aweneyiibban kereen kuu afenawa kereen.
2 Kwanuune, wedmaane God ye murubia arimbed doriib ye engyus ediib
kuu kibi ediib ben bangkandoon.
3 Engyu mamaa ye kuu gold yabad kobukmoyiib kandoon kumbed mene
dingkan nengke baeb konimbon dia monoon. Ye yaa kuu baeb amun
nengke koni yeman yemoon bangkandoona, God ye karadmodan korem yi
kurikuriyiib king ye ooni ye dibirimbon ye arinambo arimbed yeene nengke
baeb konimbon goldbed ongmiwen arimbed nengkoon. 4 Kwanoone, baeb

amun nengkoon ye amarengiib God ye karadmodan yi kurikuriyiib kuu engyu ye dingki yaambed God ye murubia ari daaneboon. 5 Kwanekore, yabad kuu nanwene dingkan nengke baeb konimbon yaambed amot kuu ben nongkobekore okad yiri nan koraroon. Kwanoone, nambadiib amkuniyiib imakiib dowodki mimoyiib kamoon.

Engyus Ediib Kibi Ediib

6 Kwamoone, engyus ediibbed kibi ediib awiniwen kuu mongkodkono yaa dedmobenan winiwen, nekwe komki yeman.

7 Kwane, engyu ibdurukbed ye kibi baandoon. Baandoone, am boyareb yurukmo kuyiib amoyiib umkanbed daboknoon kuu okad yiri kiroboon. Kwane okadiiwa ayiiwa kuu nekwe ayoobmimiib kerekore mimo angkara kuyiib kereek koremiib kuu denoboon.

8 Kwane, engyu ayoob andimbed ye kibi baandoon. Baandoone, aangko darewoob areb kumundinmo amoyiib kuu karamok yiri kombureen. Kwanuune, karamok kumundin kuu nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu koronde umkanmo kereen. 9 Kwanuune, karamok yiri ye oona dingkana korem kuu nekwe ayoobmimiib kerekore mimo angkara kuu dukniwen. Kwane motod kangkon korem nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu monmaroon.

10 Kwane, engyu ayoobmim andimbed ye kibi baandoon. Baandoone, mindong darewoob ambid arimbed angkadkok ye nambiri areb kombere yure kamene ok darewoowiiwa dem okiiwa korem kuu nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara ari komboroon. 11 Mindong yaningko kuu Kook. Kwanoone, kwamune ari komboroon ye ok kuu koronde kookmo kereen. Kwanuune, nimakarub yemoon kuu ok kookiib aniwen kumbed dukniwen.

12 Kwane, engyu kaning andimbed ye kibi baandoon. Baandoone, aron kuu kande baangke ayoobmim keremoon areb kere mimo angkara kuu kumunmo kereen. Wood kangkon kwamunemo kereen. Mindong kangkon nekwe ayoobmim kerekore mimo angkara kuu kumunmo keruune, amnoomiib awingyawiib kangkon be baangke ayoobmim keremoon areb kere mimo angkara kuu kumunmo kereen.

13 Kwane, kereknoni wengambaraane on kambeb kuu ambid ambab aombed wan yarebone naawonmo baande yedmoon, “Dabab, dabab, dabab, kuu menebaneen kii! Okad yiridan korem kuu dabab darewoob arewa kerandamiib kii. Amborom kuu engyus ayoobmim kuu kibi baandandamiib kii!” andoon.

9

1 Kwane engyu angko andi ye kibi baandoon. Baandoone, ambid arimbed okad yiri komboroon ye mindong kuu wedmaan. Mindong yaa kuu dem kongdem yiri awad arewayiib doriib ye ambongko kiiyiib konoon. 2 Kwane dem kongdem ambongko kuu daandoone ambib amot denimaun ye amareng darewoob areb deedereboon. Deederebekore, aroniib ambidiib kebendoone miriknoon. 3 Kwanoone, amareng kuyaom kumbed ed yemoon kuu menebiwen. Kwane, yi kuu kak ye ambod arewa kwamune areb yi yaa bangkandoon. 4 Kwanekore yedmendoon, “Okad yiri ye kereeka aya kawa komo komo deederebeen kuu monmaraib, kumban nimakarub kanembed yi kuu binad ari God ye kumuniib derindodan kumbedmo.” andoon. 5 Yi kuu yeene nongkobi yaromkonoyiib kondindo kuned, domondaniiwe kak ye durud yewed areb kande wood angkoyiib yewedmo dobaraniib yaromkonoyiib kondoon. 6 Kuyaron aom kuu nimakarub kuu bobni kiwaan onmaniib kumban, wedmaibban. Yi kuu yoworande kamaniib kumban

bobni kuu yi yaa manaanban. 7 Ed kuu hoosbed ana nangbi yeman wanande
nekwimaib kwane areb keriwen. Yi korok ari kuu od gold ye king korok
are dereni yeman areb kuyiib deebiwen, kwane yi murubia kuu karub yi
murubia areb. 8 Yi awung kuu nima yawung areb angkon yi ningkambo
kuu laiyon ye ningkambo yidkangiib kwamune areb. 9 Yi abadkono yaa
kuu yeeng barad ye yirim areb deebiwen, kwane yi buraab kuweng kuu
hoos yemoonbed seriot binge ben wanaiwe kuyaombed dobere nangbimaib
ye kuweng areb. 10 Yi kuu yibikonoyiib kakbed domondekorib ambod
arewa kowimaib kwamune areb, kwane yi yibikono anukbed nimakarub
kuu yenbandaniib kwane wene wood angkoyiib keraneen ye aromkonoyiib
kondoon. 11 Yi korok kuu dem kongdem yiri ye awad yaningko Hibru
wengbed kuu Abadon, angkon Gurik wengbed kuu Apolion. Aningko kuye
weng id kuu monmari ye awad.

12 Dabab ibduruk meneboon kuu dowan keroon, kumban angkon ari
dabab ayoowiib menebandameen.

13 Kwane, engyu kung andi ye kibi baandoon. Kwanoone, wengam-
baraane God ye murubia ari dingkan nengke baeb konimbon goldbed
ongmiwen ye dungkun dungkun kaningiib doobereen kuyaombed wengmo
yeedereboon kumbed, 14 engyu kung andi kibiyiib kandoon yaa yedmoon,
“Engyus kaningiib ok awaan darewoob Yufretes yaa yengbendiwen kuu
dudbere.” andoon. 15 Kwane engyus kaningiib kuu meedme doriib ye
aroniib woodiib weewiib ari kereen kowe, nimakarub korem nekwe ay-
oobmim kerekore mimo angkara kuu yenbande nongkobi dowad dud-
mungkoon. 16 Kwane hoos ari dibiib ye ana nangmidan korem kuu 2
andered milieniib andoone kwane wengambaraan.

17 Hoosiib hoos ari dibiibdaniib yaa wane wedmaan kuu kekamune, yi
yirim kuu amoyidkob dodmo kwamune areb, ambidkadmo, wubmo sulfaa
arewiib. Hoos yi korok kuu laiyon yi murubia areb, yi mongkodem aombed
amoyiib amarengiib bot sulfaayiib deedereboon. 18 Kwane, korem nekwe
ayoobmim kerekore mimo angkara ye nimakarub korem kuu dabab kondi
ye yiribman ayoobmim kee amoyiib amarengiib bot sulfaayiib kumbed
hoos yi mongkodem aombed deederebe yenbandoone dukniwen. 19 Hoos
yi dabab kondi ye aromkono kuu yi mongkodem aomiib yibikono anukiib
kui. Yi yibikono kuu niin areb, yibikono anuk kuu niin yi korok areb kowe
kumbed nimakarub yenbande yewed kondimaib.

20 Kumban nimakarub dabab keembed yenbande nongkobindodan kuu yi
dingkimbed komo ambarakmiwen yaa kuu koronde amonombindo. Kwane,
yi kuu awad arewa arewa yaayiib, wengambere wedme yarindeban ye dudi
god yi kuruwak goldbediib silvaambediib broonsbediib bodbediib atbediib
ongmiwen yaayiib kurikuri kerimaib kuu korondindo. 21 Kwane, yi kumka
kuman kamiyiib waruk komowiib nenem kamenabiyiib yid benabiyiib kuu
koronde amonombindo kii.

10

Engyu Yoom Beegod Bedmiwen Embeng Mana Yoom

1 Kwane wedmaane, engyu mamaa aromkono darewoowiib kuu Ewen
arimbed kameneen. Ye yaa kuu wiibbed awanewandoon. Ye korok ari
kuu niin ari kuruyiib. Ye murubia kuu aron nambiri areb. Ye yon
kuu amoyidkob yumbu areb. 2 Ye kuu beegod bedmiwen embeng mana
kuu daandoon kumbed ye dingki ari angkeen. Kwane, menene ye yon
wiwi angka kuu karamok yiri dore, angkon yon an angka kuu bid ari

dore keroon. 3 Kwanekore laiyon ye kabang areb naawonmo baandoon.
Kwane baandoone nambad ediib kuu dakmenabiwen. 4 Nambad ediib kuu
kwane dakmenabiiwe wongkok andaan kumban, wengambaraane Ewen
arimbed wengmo yedmoon, “Nambad ediibbed dakmiwen kuu wongkaab,
kan bikne.” andoon.
5 Kwane, engyu karamok yiri dore bid ari dore keroone wedme-
naan kumbed ye dingki wiwi kuu Ewen kerekmen yaa kankoonoon.
6 Kwanekore, ambidiib kwari yeman koremiib, okadiib kwari yeman ko-
remiib, karamokiib kuri yeman koremiib ongmenaboon ye God aron korem
korem doreen ye aningko yaambed yedme kowene yedmoon, “Mogeed
mogeediibban kii! 7 Kumban engyu ed andi ye kibi baandandamaneen
yaron aom kuu God ye biknimbon weng ye profesidan ye deme awinimaib
yaa daandoon kwamunemo keraneen.” andoon.
8 Kwane, Ewen arimbed wengmo anuk wengambaraan kwane ika ne yaa
daawe yedmoon, “Weneneb engyu karamok yiri dore bid ari dore keroon ye
dingki ari beegod daandoone angkeen kuu kande.” andoon.
9 Kwanandoone, weneni engyu yaa beegod embeng bedmiwen kuu ka-
wok ande kaamonenaan. Kaamonenaane, yembed yedmewoon, “Kande
ane. Kwananeeb kuu eb mongkodem aom kuu in ok ambod amun areb
kwane keraneen kumban, eb kabeyob aom kuu derebmo keraneen.” an-
doon. 10 Kwane, engyu ye dingki yaa beegod embeng bedmiweniib kuu
kande anaan. Anaan kuu mongkodkono aom kuu in ok ye ambod amun
kwane areb, kumban kan yoobnaane ne kabeyob aom kuu derebmo
keroon. 11 Kwanaane, ne yaa yedmewoon, “Eb kuu angkon ika amyenimbon
yemooniib ambibkin yemooniib weng maa maa yemooniib king yemooniib
yi dowad profesi weng daande.” andoon.

11

Yesu Ye Weng Dakmenabidan Ayoob

1 Kwane ne kuu kumunkingki yeman aroob konokab kawekore yedmoon,
“Wene God ye kurikuri boyambib darewoowiib dingkan aye nengke God yaa
baeb konimbon yaayiib kuu kumunkingke, kuyaa kurikuri kamiibdan kuu
kimingke. 2 Kumban kurikuri boyambib darewoob ye kuuk yeenbon aom
kuu kumunkingkaab, amborom kuu Godiibbandan yaa kondiwen kowe.
Yi kuu Karadmo Siti aom awune oonekoriwa yenbande yarebe monmare
yarebe kamaniib kuu dabab ware yiminban keraneen kuu wood 42yiib
kamaniib. 3 Kwane, nembed ne weng dakmenabidan ayoob yaa aromkono
kondaniine, ebkad karong deebekorib aronki 1,260yiib God ye profesi weng
dakmaniib.
4 “Karub ayoob kee olif at ayoowiib lem denobimaanbon ayoowiib okad
kumundin ye Yariman ye arinambo ari doobereen areb. 5 Kanembed yi
yaa monmarandamaneen kuu yi ayoob yi mongkodkono aombed amot
angkaderene yi bondan kuu nengkanabe yenbande dowan keraneen.
Karub kanembed yi yaa monmarandamaneen kuu kwamunemo bob-
naneen. 6 Karub ayoob kee profesi weng dakmaniib yaron ari kuu,
yi kuu am kebendi yaromkonoyiib, ok yaa yedmaniiwe umkanmo keri
yaromkonoyiib, yedmaniiwe bob anikad maa maa korembed yenbande
derendari yaromkonoyiib kii. Kwane, yi dowakenmo yaambed kamaniib.
7 “Kwane, Yesu ye weng dakmenabe dowan keraniib kuu dem kongdem
yirimbed demboon ye arud dingkan maa kumbed burudande yenbanda-
neene duknaniib. 8 Yi id kuu yirin kamuun ye siti aom kiwaan ari danganiib.
Kuye siti ye kumun angkara aningko kuu Sodom areb Idyip areb. Kuyaom

kuu yi Yariman kuu at ming ari aye kowiwen. 9 Kwane, aron ayoobmim
dowan kere amkimombed wene aronkob yaa keranuun kuye niindem aom
kuu ambibkin mimim korem yaayiib, weng mimim korem yaayiib kad
mimim korem yaayiib nimakarub korem kuu keendombere yangmadan-
dekorib yi bob id kuu ben mangkaibban. 10 Kwane okad yiridan kuu yi ayoob
dukniwen yaa yoyandekorib orok ane barangbed neman munob konoon
konoon kamaniib, amborom kuu profesidan ayoob kembed okad yiridan
yaa durud yewed kondimaib kowe.
11 "Kumban aron ayoobmim dowan kere amkimombed wene aronkob yaa
kuu Godbed wadkeri ye inum kondaneene dembaniib. Dembaniiwe kane
kane yi ayoob wedmendidan kuu unimbed yenbandaneen. 12 Kwane, yi
ayoob kuu wengambaraniiwe Ewen arimbed weng kuu naawonmo yi yaa
baande yedmaneen, 'Kari yaro minime.' andaneen. Andaneene yi bondan
kuu kwane keendombaraniiwe wiib aombed Ewen ari daananiib.
13 "Daaniiwe, erebnarimban kumbed dowodki arewa kamene siti aom
kuu ambib korem nekwe angko angko kerekore mimo angkara kuu
monmaranuun. Dowodkimbed kadaareb 7,000iib korem yenbandaneen.
Kwananeene, wad doriibdan kuu uni miin darewoob kerekorib Ewen ari
doreen ye God yaningko kankoonaneen." andoon.
14 Dabab ayoob andi kuu menebe dowan keroon kumban, angkon dabab
ayoobmim andi kuu kirod mananeen.

Kibi Ed Andi

15 Kwane, engyu ed andi ye kibi baandoone Ewen arimbed wengmo
naawonmo baande yedmiwen,
"Okad kumundin kiri ye oonimbon kuu, nub Yariman yoom ye Keresu yoom
yi oonimbon keroone,
aron korem korem yembed oonaneen kii." andiwen.
16 Andiiwe, aamkono aamkono wad kaningiib yi ooni ye dibirimbon
arimbed God ye arinambo ari dibiib kuu korok kan kibine God yaningko
kankoone 17 yedmiwen,
"Aromkonomo Ye Yariman God, anuk doberewen kibik doreeb ye God,
nub kuu eb yaa eso anduub, amborom kuu eb aromkono darewoob kandeko-
reb andowe ooneeb kowe.
18 Okad yiridan kuu arud wandiwen kumban, eb norin kuu monoon.
Dukniwendan wengyundandeneb,
eb profesi weng dakmidan eb deme awinimaiwiib eb karadmodaniib ewan-
ingko kankoonimaibdaniib,
eb nimaya karuwa aningko embeng o darewoob kui, yi kuu kakman
bangkandeneb,
kane kanembed okad yiri monmariwen kuu monmaraneeb yaron kuu
muneen kii!" andiwen.
19 Kwane, God ye kurikuri boyambib darewoob Ewen aom kuu nandoone,
kuyaom kuu God ye amob weng ye boks karadmo kuu dianmo keroon.
Kuyaambed imakiib amkuniyiib nambadiib dowodki mimoyiib, nuuwa am
yurukmo anam boyarewiib kamoon.

12

Wonong Yoom Arud Yi Yoom

1 Kwane, Ewen aombed dud korokbi yeka mamaa darewoob angkadoroon
kuu kei, wonong mamaa, yu yaa kuu aron nambirimbed ebkad areb
awanewandoon kumbed, yu yon dabderem yiri kuu woodiib, angkon yu
korok ari kuu king ye korok ari dereni yeman kuyaambed mindong wad

ayoowiib kuu dereneen. 2 Yu kuu oyoomiib kowe, dana woonandamenu
yewed bobne kabangangkaun.
3 Kwane, angkon dud korokbi yeka mamaa Ewen aombed angkadoroon
kuu kei, arud ye yi dodmo miin kedbon kai, ye kuu korok ediib durub
angko angkoyiib, kwane ye korok korok ari kuu king ye korok ari dereni
yeman kwamune areb ediib dangoon. 4 Kwane, mindong ambid aom korem
kuu nekwe ayoobmimiib kerekore mimo angkara kuu ye yibikonombed
daadmene okad yiri kiraroon. Kwane, ye kuu dana woonandamuun ye
wonong yu arinambo ari dana woonanuune erebnariyiibban kwane aye ani
ye dowad doboroon. 5 Kwane, yumbed karub dana wooneen, ye kuu king ye
aromkono yobdoodmo kwamune areb ambibkindan korem yaa oonaneen.
Kwane, yu dana kuu kirodmo dabangkere God ye king ye ooni ye dibirimbon
ari dibeeniib ari nen daanoon. 6 Kwanoone, wonong kuu Godbed amboon
angka nekwoon yaa kombiri wenenu, kuyaambed aronki 1,260yiib yu yaa
oonaneen ye dowad wuneen.
7 Kwanuune, Ewen aom kuu Maiko ye engyus yoom miniiwe arud ye yi
ye awad yoom nangbiwen. 8 Kumban arud ye yi yaromkono kuu yiminban
kowe, yi yumbon Ewen ari kuu domondiwen, ika winindeban keriwen.
9 Arud ye yi kedbon kuu unyeman ye niin, awad arewa Seten kui, okad
yiridan kumundin birande ben kiwaan abdon wini ye karub kui, ye kuu ye
awadiib okad yiri benkiraroon.
10 Kwanoone, wengambaraane Ewen arimbed wengmo naawon baande
yedmoon,
“Kibik kened kuu bobni yaa burudande bindiyiib aromkonoyiib oonim-
boniib Godbed ongmenaboon kuyiib
Keresu ye kwanime andi yaromkonoyiib meneboon.
Amborom kuu anam andiwendan yaningko monmarande kami ye karub
nub God ye arinambo ari amnoomiib awingyawiib yi aningko mon-
marande kamembirimaan kuu
okad yiri kankoraroon kowe.
11 Yi kuu Sibi Mana ye umkaniib weng anam dianmo dakmiweniib kumbed
Seten burudanduniwen.
Kwane, bobni ye dabab yi yaa meneboon kuu
yika yi anam andi koronde yi wadkeri kuu ma amuknindo.
12 Kwanekob, Eweniib kuyaom doriibdaniib kuu kubime!
Kumban okadiib karamokiib kuu dabab kandaniib,
amborom kuu awad arewa kuu kuyaa kamonoon kowe.
Ye aron kuu dukmen kere dia kereen kuu yekaad kowe,
norin darewoob wandoon.” andoon.
13 Kwane, arud ye yi kuu wedmoonka ye kuu okad yiri kan koraroon
kowe, karub dana wooneen ye wonong kuu wande keendenmo wonoon.
14 Kwanoone, wonong kuu on diba darewoob ye buraab ayoob bangkan-
doone yu dowad nekwoon ye amboon yaa wanwuneen. Kwane wene
kuyaambed doburuked arud ye yi awinendokban kerok ande oonoked,
weeb ayoobmim ari weeb angkarayiib dowan keri yeman. 15 Kwane, arud ye
yi kuu ye mongkodkono aombed ok onduknoone urok kereen. Kwanoon kuu
wonong burudande okbed weene kanwunuk anded. 16 Kumban wonong
kuu okadbed awandeen. Arud ye yimbed ok onduknoon kuu okad kuu
mongkod daande ok kuu kanyoobneen. 17 Kwanuune, arud ye yi kuu
wonong yaa arud darewoob kai wandundekore, wene yu awoya Godbed
kwamime andoon ye weng yaa anam andenib Yesumbed komo kamoon ye
weng awiniwendan yaa nangbok wonoon.

18 Kwane, arud ye yi kuu karamok kubuk ari doroon.

13

Arud Dingkan Karamok Yirimbed Demboon

1 Kwane, wedmaane, arud dingkan maa kuu karamok niindem yirimbed demboon. Ye korok kuu ediib, kwane ye durub kuu angko angkoyiib. Kuyaambed king ye dereni yeman kwamune areb kuu angko angkoyiib durub ari dangoon. Kwane, ye korok mimim ari kuu God yaningko dangoon kumbed God yaa damangkanoon. 2 Arud dingkan kuu dura anon maa leopaad kwamune areb wedmenaan. Kumban ye yon kuu bea ye yon areb, kwane ye mongkodkono kuu laiyon ye mongkodkono areb. Arud ye yimbed arud dingkan yaa yaromkonoyiib ye ooni ye yumboniib deme aromkono darewoowiib bangkanoon. 3 Arud dingkan ye korok mamaa ari kuu kuman ayiiwe bobnemoon areb keroon, kumban bobnoon ye bob kuu ongmoone wadkeroon. Okad yiridan korem kuu binangkekorib, arud dingkan ye yoman winiwen. 4 Kwane, nimakarub kuu arud ye yi yaa kurikuri kere yaningko kankoonimaib, amborom kuu yembed arud dingkan yaa deme aromkono konoon kowe, angkon arud dingkan yaa kangkon kurikuri kere yaningko kankoonenib yedmimaib, “Kanembed arud dingkan areb? Dowan! Kanembed ye yaa nangbaneen? Yiminban ee!” andimaib.

5 Arud dingkan kuu kerengkan wengiiwa God yaningko monmari ye wengiiwa ye dakmi yaromkonoyiib korok keri yaromkonoyiib bangkanoon kuu wood 42yiib keri yeman. 6 Kwane, ye mongkod daandene God yaningkoyiib ye oonimbon Ewen yaningkoyiib kuyaom doriibdan yi aningkoyiib kuu monmaroon. 7 Arud dingkan yaa kuu God ye karadmodan yaa nangbene burudandi yeman yaromkonoyiib konoon. Kwane, ye yaa kuu amyenimbon mimim koremdaniib weng mimim koremdaniib ambibkin mimim koremdaniib kad mimim koremdaniib yi korok keri yaromkono konoon. 8 Okad yiridan korem kuu ye yaa kurikuri kere yaningko kankoonaniib, kukuu aye kowiwen ye Sibi Mana ye wadkeri buk aombed kumkam korem ongmenaboon yaron yirimbed aningko wongkindodan kui.
9 Kanembed kerendemiib keroka, wengamborok.
10 Kane wii aom kaani dowad kinoon kuu,
kwane wii aom kaananiib.
Kane kerewangbed ayi dowad kinoon kuu,
kwane kerewangbed ayaniib.

Keye weng kumbed God ye karadmodan kuu yodbirimban iwarimo kangdommo doberenib anam andi yaa ma korondiyiibban doberembirime.

Arud Dingkan Okad Yirimbed Demboon

11 Kwane, wedmaane, arud dingkan maa okad yirimbed demboon. Ye kuu sibi mana areb durub ayoob, kumban ye kuu arud ye yi ye weng areb dakmimaan. 12 Kwane, ye yaa kuu arud dingkan ibdurukbed ye deme aromkono konoon kumbed arud dingkan ibduruk ye dowad deme korem kuu kwane ambangkoon. Kwane, yembed okad kwari doriibdan korem kuu naawon dedmonoone, kuman ayiiwe bobnoon kumban ongmenoone wadkeroon ye arud dingkan ibduruk kuyaa kurikuri kere yaningko kankooniwen.
13 Kwane, okad yirimbed demboon ye arud dingkan kembed dud kedmengki yeka mamaa darewoob ongmenaboon. Kwangkon kuyiib kuu nimakarub yi arinambo arimbed ambid arimbed amot yedmoone okad yiri kubudoroon.
14 Arud dingkan ibduruk ye aromkono konoone ye dowad dud kedmengkoon kembed okad yiridan birondoon. Kwane, yembed arud dingkan ibduruk

ari kerewangbed ayiiwe bobnoon kumban ika demboon ye kuruwak kuu botbed ongmime andoone ongmiwen, yaningko darewoob ari koni dowad.
15 Kwane, ye yaa kuu arud dingkan ibduruk ari ye kuruwak ongmiwen kuyaa inum koni yeman yaromkono konoone kwanoon. Kwanoon kuu weng dakmoked kanembed kuruwak yaa “Nub God kii!” andaibban kuu yenbande nongkobi yeman. 16 Ye kangkon nimakarub korem, aningko embengiib o darewoowiib, yiribman yemoondaniib o kamboknondaniib, yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib o yika oonimaibdaniib kuu yembed yi dingki wiwi angka o binad ari kumun bi yeman ande dedmobendoone kwaniwen. 17 Kowe, karub kanembed kumuniibban kuu berengke moonaanban. Kuye kumun kuu arud dingkan yaningko o ye namba kui.
18 Weng kee inamen kangdom meeni yeman. Kanembed inameniib keroka, arud dingkan ye namba kuu andangkok, kukuu karub ye namba. Ye namba kuu 666 kui.

14

Sibi Mana Yoom Ye Nimakarub 144,000iib Yoom

1 Kedi, wedmaanka, Sibi Mana kuu aangko Saiyon ari doreen. Kuyaa kuu nimakarub 144,000iib yi binad ari ye aningkoyiib Awodki yaningkoyiib wongkanaboondan kumbed ye yoom doriib. 2 Kwane, wengambaraane, kuweng Ewen aombed okbenbon kuweng arewiib nambad kuweng arewiib kamoon. Kuye kuweng wengambaraan kuu haap wangkidanbed yi haap wangkemoon areb kamiwen. 3 Kwane, karub ku doriib kumbed God ye ooni ye dibirimbon ari dibeeniib wad doriib ye dingkan kaningiib aamkono aamkonoyiib yi arinambo arimbed yook yeeb wingkiwen. Yook kuu karub maa kanembed ma kwamune kaadkere wingkindeban. Yeka okad yirimbed biddoondan 144,000iib, yi kumbedmo yikaad. 4 Kekee, yi kuu nima yoom ma dangindodan, nima yaa ma ambarakmindo. Yi kuu Sibi Mana kunaya winimaan kuu yiyiib yoman winimaib. Yob ibduruk wandimaib kuu be God yaa bangkanimaib kwamune areb kuu yi kuu nimakarub aombed biddekore God yoom Sibi Mana yoom yaa yidin be bangkandoon. 5 Yi kuu dudimokban, kwane karub yenambed yi yaa kuu ambarakmiwen kii ande kadwondimokbandan.

Engyus Ayoobmim

6 Kwane, wedmaane ambid ambab aombed engyu mamaa kuu aron korem korem ye weng amun okad yiri doriibdan yaa wanwene dakmok wonoon, ambibkin mimim koremdan yaayiib amyenimbon mimim koremdan yaayiib weng mimim koremdan yaayiib kad mimim koremdan yaayiib kui. 7 Kwane, yembed naawonmo baande yedmoon, “God yaa unekorib yaningko kankoonime, amborom kuu ye wengyundi yaron kuu muneen kowe. Ambidiib okadiib karamokiib dem okiib ongmenaboon ye God yaa bumangke yaningko kankoonime.” andoon.
8 Kwanoone, engyu mamaa kuu ye yoman menene yedmoon, “Monmaroone kombureen kii! Aningko miin darewoob ye siti Babilon kuu monmaroone kombureen kii. Kukuu ambibkin koremdan yaa nenem ye inamen dowaken arewa kenambun bangkandimaun ye ok arewa bangkandimaun ye siti kui.” andoon.
9 Engyu ayoobmim andi kuu yi yoman wenene naawonmo baande yedmoon, “Kanembed arud dingkan yaayiib ye kuruwak yaayiib bumangke yaningko kankoonene ye binad ari o dingki yaa arud dingkan ye kumuniib kandaneen kuu, 10 God ye arud miin darewoob ye ok arewa kangkon kande

ananeen. Ok kee Godbed ye norin ye kabus aom bunoon, ok maayiib kuyaom dabokne bunindo, aromkono kumundinmo bunoon. Kwane, kuye karub kuu Sibi Mana yoom karadmo ye engyus yoom yi arinambo arimbed bot sulfaa deneen kumbed durud yewed konimamaneen. 11 Kwananeene, yi durud yewed kandembirimbon ye amareng kuu aron korem korem kwane deederebembaraneen. Kane kanembed arud dingkan yaayiib ye kuruwak yaayiib bumangke yaningko kankoonaniib o arud dingkan yaningko ye kumun kandaniib kuu, awingyawiib amnoomiib ma yiidkaibban durud yewedmo kandembaraniib." andoon. 12 Kowe God ye karadmodan, kwamime andi ye weng Godbed yedme kowoon kuu awinenib Yesu yaa ma korondiyiibban doberembirimaibdan kuu keye weng kumbed aromne yodbirimban iwarimo kangdommo doberembirime.

13 Kwane, wengambaraane Ewen aombed wengmo yedmoon, "Weng kee wongke. Kibikbed ari kee Yariman Yesu ye yoman wananiib kumbed duknaniibdan kuu Godbed amun kerundaneen." andoon.

Kwanandoone, Kingkinbed yedmoon, "Eyokee, yi deme yobdood ambangkiwen ye dowad kumbed dibere yiidkaniib, amborom kuu komo komo ambangkiwen kuu dian keraneen kowe." andoon.

Okad Wandi Yeman

14 Kedi, wiib kawanmo wedmaan. Wiib kwari dibeen kuu okad yiri ye karub areb. Ye korok ari kuu king ye dereni yeman goldbed ongmiwen kuyiib derenoon. Ye dingki yaa kuu wiit yob wandi ye karang doboob arudiib awinoon. 15 Kwane, engyu mamaa kuu kurikuri boyambib darewoob aombed yaro menene wiib ari dibeen ye karub yaa naawonmo baande yedmoon, "Yob okad yiri kuu yumuneene wandi yaron kereen kowe, eb karang nande wande." andoon. 16 Kwanandoone, wiib ari dibeen ye karub kumbed karang nande okad kumundin ye yob kuu wandoon.

17 Kwanoone, engyu mamaa kurikuri boyambib darewoob Ewen aombed yaro monoon, ye kangkon wiit yob wandi ye karang doboob arudiib awinoon. 18 Angkon engyu mamaa dingkan nengke baeb konimbon ye amot oonimaan kuu baeb konimbon kuyaambed angkadere menene karangiib awinoon ye engyu yaa naawonmo baande yedmoon, "Nong yob mimyamo demboon korem okad yiri kuu yumunoon kowe, eb karang nande wande." andoon. 19 Kwane, ye karang nande okad kumundin ye nong yob kuu wadme bene God ye arud miin darewoob ye yob beengkimbon yirimo ben kiradmoon. 20 Yi kuu siti angkara nong yob beengkimbon aombed beengkanaboon. Kwanoone, umkan kuu deederebene urok areb kere derebe daanoon kuu, daane hoos ye kongkono yimin yaa keroone angkon bune yaroon ye ambab kuu 300 kilomita keroon.

15

Yeenbon Dabab Kondi Yeman Nekwiwen

1 Kwane, Ewen aom wedmaane, dud korokbi yeka mamaa darewoob kamoon. Kuyaambed engyus ediib kuu yeenbon dabab kondi yeman ediib awingkiwen. Kuyaa kumbed God ye norin kuu yeenbon yimin wandi yeman.

2 Kwane, wedmaane karamok dabonmo ok kuruwak areb amoyiib daboknoon kumbed karamok kebed yaa nimakarub yena doriib. Yi kuu arud dingkaniib ye kumuniib yaningko ye nambayiib bindo burudandiwendan kui. Yi kuu Godbed anukbed wingki yeman haawiib bangkandoon kumbed awinenib, 3 God ye deme karub Moses ye yookiib Sibi Mana ye yookiib wingkiwen,

“Aromkono Korem ye Yariman God,
ebbed kami kuu arimbed darewoob yeka mamaa yeman kii.
Ambibkin Korem ye King,
ebbed ambangkimaab kuu yorokmo anammo kii.
4 O Yariman, kanembed eb yaa unene ewaningko kankoonaanban?
Kedi, ebbedmo kuu karadmo kii.
Ambibkin koremdan kuu mene eb arinambo ari bumangke ewaningko kankoonaniib,
amborom kuu ebbed kami yorokmo kuu dian keroon kowe.” ande wingkiwen.
5 Kwaniiwe, wedmaane Ewen ye kurikuri boyambib darewoob kuu nandoon. Kukuu kurin anukbed Godbed komo korokboone wedmiwen ye kurikuri parai kombon kui. 6 Kuyaombed engyus ediib kuu dabab kondi yeman ediib ben angkadiriwen. Yi kuu ebkad doboob koroomiibban nambirimo kumbed deebiwen. Kwane yi abadkono yaa idkono nong goldbed ongmiwen kumbed awanewandoon. 7 Wad doriib ye dingkan kaningiib yaa mamaambed gold meneki wongdem ediib kuu engyus ediib yaa bangkandoon. Meneki wongdem aom kuu aron korem korem doreen ye God ye arud miin darewoowiib demboon. 8 Kwanoone, kurikuri boyambib darewoob kuu God ye nambiriyiib ye aromkonoyiib ye amareng kumbed kebenoon. Kwanoon kowe, kurikuri boyambib darewoob kuyaom kuu karub maa awunindeban kwane wene ari engyus ediib dabab kondi yeman ediib kuu kwane ondukderebe dowan keriwed.

16

God Ye Arud Miin Darewoob Meneki Wongdem Ediib Aom

1 Kwane, wengambaraane kurikuri boyambib darewoob aombed engyus ediib yaa wengmo naawonmo baande yedmoon, “Winime, God ye arud miin darewoob meneki wongdem aom ediib kuu okad yiri ben ondukderebime.” andoon.
2 Kwanandoone, engyu ibduruk andi kuu wene ye meneki wongdem kuu okad yiri nan onduknoon. Kwanoone, nimaya karuwa arud dingkan ye kumun yi binad o dingki yaa kandekorib ye kuruwak ongmiwen yaa bumangke yaningko kankoonimaibdan kuu, yin ye bobob yewed darewoob kandiwen.
3 Kwane, engyu ayoob andi ye meneki wongdem kuu karamok yiri nan onduknoon. Kwanoone, karamok kuu koronde umkan bobwum areb keruune karamok yiri doriib ye dingkan korem kuu dukniwen.
4 Kwane, engyu ayoobmim andi ye meneki wongdem kuu ok yiriyiib demok yiriyiib yaa ondukdereboone koronde umkan kereen. 5 Kwane, wengambaraane engyu ok yaa oonoon kumbed yedmoon,
“Eb kuu Karadmo Ye God anuk doberewen kibik doreeb,
ebbed kwamunemo wengyundeneb dabab kee bangkandewen kuu inamen yorokmo,
6 amborom kuu yimbed eb karadmodaniib eb profesi weng wengambere dakmidaniib kuu yenbandiiwe yi umkan kubudoroon kowe,
ebbed kwaniwen ye kakman umkan kondeneb anime andewen.” andoon.
7 Kwane, wengambaraane dingkan nengke baeb konimbon yaambed wengmo yedmoon,
“Ee, Aromkonomo Ye Yariman God,
eb wengyundewen kuu yorokmo anammo kii.” andoon.

8 Kwane, engyu kaning andi ye meneki wongdem kuu aron ari nan onduknoon. Kwane, aron kuu aromkono kondoone nimakarub yaa yu amotbed nengkuune dene kubungniwen. 9 Yi kuu nimin darewoob kumbed denoniib kowe God yaningko yaa butun kamiwen. Dabab kondoon kuu yembed oonoon kumban, yi kuu nub ambarakmi yaa koronde ye yaa amonombe yaningko kankoonaubban andi ye inamenmo awiniwen.

10 Kwane, engyu angko andi ye meneki wongdem kuu arud dingkan ye ooni ye dibirimbon ari onduknoon. Kwanoone, arud dingkan ye oonimbon kuu kumunmo keroon. Nimaya karuwa kuu yewed bobnekorib yi ong domone bungenib, 11 bob durud yewedbed yiminban keroon kowe, Ewen ari ye God yaningko yaa butun kamiwen, kumban yi kuu komo ambarakmuwen yaa koronde amonombaubban andi ye inamenmo awiniwen.

12 Kwane, engyu kung andi ye meneki wongdem kuu ok darewoob Yufretes ari onduknoon. Kwanoone, ok kuu dowan keruune, aron dembimaun angka doriibdan yi king mananiib ye kiwaan ongmeen. 13 Kwane, wedmaane awad arewa ayoobmim koyabdad areb wedmaan. Yi kuu arud ye yi ye mongkodkono aomiib arud dingkan ye mongkodkono aomiib dudi profesiman ye mongkodkono aomiib kuyaombed dembiwen. 14 Yi kuu dud yeka mamaa kedmengki ye awad arewa, yi kuu okad kumundin aom yarebenib king ben mimyamo kere Aromkonomo Ye God yaron arimbed darewoob keruked nangbi yeman ye dowad yarebimaib. 15-16 Kwane, yimbed king korem ben Hibru wengbed Aamagedon andimaib kuyaamo nongkobiwen.

Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kedi, ne kuu yid ye karub areb mananiin, komo aron arimbed mananiin kuu yiibkaadban kii! Kanembed ye kuu unuk angkemoon arebban kerene ye ebkadiib doreen ye karub kuu amun kerunaneen, ye id yaa kebeni yemaniibban kere nimakarub yi murubia ari idmo wenene karak bobnaanban kowe.” andoon.

17 Kwane, engyu ed andi ye meneki wongdem kuu ambid wedya onduknoon. Kwanoone, kurikuri boyambib darewoob aombed King ye ooni ye dibirimbon yaambed wengmo menebene naawon yedmoon, “Kukuu dowan keroon kii!” andoon. 18 Kwane kuyaambed imakiib nambadiib amkuniyiib dowodki miin arewayiib kamoon. Dowodki kuu nimakarub anuk dobiriwen yaron kuu dowodki miin arewa ma kwane kamoone wedmindo. Kekee dowodki miin arewa mamaa anam. 19 Kwanoone, aningko arimbed darewoob ye siti kuu bangkanabe ayoobmim kereen, kwane ambibkin mimim yi siti kangkon monmare kirobeen. Kwanuune, Godbed aningko arimbed darewoob ye siti Babilon yu inamen arewa yaa ika meenekore, ye arud miin darewoob ye ok arewa kabus aombed demboon kuu yu yaa kondoone aneen. 20 Kwane, dudbi korem angkanabe kirokmoniiwe aangko kuu ma wedmindo. 21 Kwane, ambid arimbed am boyareb yurukmo darewoob, yi mimim ye dabab kuu 40 kilo areb, nimakarub ari kiroboon. Kuye durud yewed ye dowad kumbed God yaa butun kameniwen, amborom kuu durud yewed kuu miin arewa kowe.

17

Wonong Yaningko Babilon Kuu Arud Dingkan Dodmo Ye Animari Dibuun

1 Kwane, meneki wongdem awiniwen ye engyus ediib yaa mamaambed mene ne yaa yedmoon, “Menebko, nenem awaan wonong kuu ok awaan yemoon dia dibuun kuu ukum kondandameen kowe korokbebda. 2 Kedi, yu yoom kuu okad yiri yi kingbed nenem kame ambarakmendimaib, kwane

yu nenem kame ambarakmi ye ok arewa kuu kakumundin kuu anekorib awarak yimaun." andoon.

3 Kwane, Kingkinbed ibnewoone engyumbed amboon angka nenwonoon. Kuyaambed wedmaane, wonong kuu arud dingkan dodmo dangkorong ye animarimbed dibuun. Arud dingkan ye id kumundin yaa kuu God yaningko monmari yeman ye aningko yemooniib dangoon. Ye kuu korok ediib durub angko angkoyiib. 4 Wonong kuu ebkad minodminodiib dodmo dangkorongiib inwarekoru, bot goldiib od darewoob ye bot maa maayiib bot kawanmo yaningko peeliib inwareen kumbed yu yaa menengmenengmo keroon. Yu dingki aom kuu gold kabusiib awineen. Kabus aom kuu komyeng ye inamen miin arewayiib nenem kami ye ambod arewayiib kumbed demboon. 5 Yu binad ari kuu weng id angkara biknoon ye aningko kekane wongkiwen,

BABILON ANINGKO ARIMBED DAREWOOWIIB,
KIWAAN ARI NIMA KOREM YE AWAAN,
OKAD YIRI KOMYENG YE INAMEN MIIN AREWA YE AWAAN, kui.

6 Kwane, wedmaane wonong kuu God ye karadmo ye nimaya karuwa, Yesu ye weng dakme korokbendiwendan kui, yi umkan anuune awarak ween.

Kwane wedmendekori binangki darewoob keraan. 7 Kwanaane, engyumbed ne yaa yedmoon, "Eb komande binangkewen? Nembed wonong yu weng id angkara biknooniiwa arud dingkan korok ediib durub angko angkoyiib kwarimbed dibere yarimaun ye weng id angkara biknooniib kuu kedmengkabda. 8 Kedi, arud dingkan wedmenewen kuu anuk doboroon kumbed kibikee dorokban, ye kuu dem kongdem yirimbed dembe yarene ye monmari ye yumbon yaa wananeen. Okad yiri doriibdan kuu yimin yiri andowene okad awene ongmenaboon yaronbed wadkeri ye buk aom yi aningkoyiib wongkindo keraneen kuu arud dingkan wedmenekorib binangkaniib, amborom kuu anuk doboroon kumbed kibikee dorokban, kuned angkon mananeen kowe.

9 "Weng kee meeni kangdom yeman. Korok ediib ye id kuu aangko ediib, kwarimbed wonong kuu dibuun. 10 Korok ediib ye id mamaa kuu king ediib kui. King angkoyiib kuu dukniwen, mim kuu doreen, angkon mim kuu mokaid yaro mananeen. Mananeen kumban aron doboob oonembaraanban. 11 Arud dingkan anuk doboroon kumbed kibik dorokban keroon kuu ika king keroon kowe ye kuu king kaning kaning andimaib. Ye kuu king ediib kuye maa. Ye kuu ye monmari ye yumbon yaa wananeen.

12 "Durub angko angkoyiib wedmewen kuu king angko angkoyiib, yi kuu oonimbon kandindo, kumban yi kuu korok kere ooni ye aromkono kandenib arud dingkan yoom aron dukmen manambed oonaniib. 13 Kwane, yi kuu inamen mimo kerekorib, arud dingkan yaa yi aromkonoyiib yi ooni yaromkonoyiib kuu bangkananiib. 14 Kwane, yi kuu Sibi Mana yaa nangbenaniib kumban, yembed burudandaneen, amborom kuu ye kuu yariman korem ye Yariman, king korem ye King, angkon yembed baande kinoondan ma korondiyiibban ye yoman winiwen kuu ye yoom miniwen kowe." andoon.

15 Kwane, engyumbed ne yaa ika yedmoon, "Wedmaawe nenem wonong kuu dia dibirimaun kuye ok kuye id kuu, kad maa maadaniib kadaareb dareb mimimdaniib ambibkin mimimdaniib weng mimimdaniib kui. 16 Arud dingkan yoom durub angko angkoyiib yoom wedmewen kuu yimbed nenem wonong yaa arud darewoob wandembaraniib. Kwane, wenbande yu barang korem kuu monmare benkiradmaniiwa idmo keranuune, yu yom

anekorib amotbed nengkaniib. 17 Kedi, Godbed yi inamen yaa kowoon
kuu yembed meenoon ye dowaken yaambed ibmo ambangkime anded,
arud dingkan yaa aromkono koniwen kuu oonod, God ye weng yaa kuu
anam id keraneen. 18 Wonong ku wedmendewen kuu siti aningko arimbed
darewoob. Yumbed okad yiri ye king kuu ooneen kui.” andoon.

18

Babilon Kuu Monmaraneene Kombaranuun

1 Kwanoone wedmaane, engyu maa kuu Ewen arimbed kamonoon. Ye kuu
aromkono darewoowiib kandoon, ye nambiri kumbed okad yiri kawuroon.
2 Kwane, aromkono darewoowiib kumbed baande yedmoon,
“Monmaroone kombureen kii! Aningko miin darewoob ye siti Babilon kuu
monmaroone kombureen kii.
Yu kuu awad arewa yi dobirimbon kereen.
Kuyaom kuu kingkin arewa mimim korem yoom
komyeng areb keriwen ye ayari on arewa korem yoom yimbirimo
kumbed doriib.
3 Amborom kuu ambibkin koremdan kuu yumbed nenem ye inamen
dowaken arewa kenambun bangkandimaun ye ok arewa aniiwe,
okad yiridan yi king kuu yu yoom nenem kamendiiwe,
berengkidan kuu yu id yu dowaken meeni darewoob kereen kuyaambed od
dareb dareb biwen kowe.” andoon.
4 Kwane, wengambaraane angkon wengmo Ewen arimbed yedmoon,
“Ne karuwa nimaya, yuyiib yaa kuyaom doriib kuu koronde angkadirime.
Kwananiib kuu yu ambarakmi yaa daboknokban kerenib,
dabab miin arewa banuun kuu yiiwiib ma bokban keraniib.
5 Amborom kuu yu ambarakmi ben namberenmo daaneen kuu ambid ari
keroon,
kwanuune God kuu yu ambarakmi yaa kuu meenoon, nonondandindo
kowe.
6 Yumbed yiib yaa komoyiib bangkandimaun kuu angkon ika kwamunemo
ingkandime.
Yumbed komo kamenabeen ye dowad ingkande ayoob kerime.
Yumbed dabab bangkandi ye ok arewa bangkandimaun ye kabus kuu
kande ok kwamune yu yaa ingkande ayoob kerime.
7 Yukareb nambiri kandenu yu id yu dowaken yaambed yiribman yewudmo
been kuu,
kumunkingke durud yewediib mimyob wandembiri yemaniib ibmo
kere kondime.
Yukareb kerengkan kerenu
‘Ne kuu kuin keraan, wonong iribban kowe,
mimyob wandainban.’ andimaun.
8 Kwanekob, aron mimo arimbed dabab miin arewambed weene korara-
neen,
bobniyiib mimyob wandiyiib mungi bobnembiriyiib kui.
Yu kuu amotbed nengke korem denanuun,
amborom kuu yu yaa wengyundaneen ye Yariman God kuu aromkono
ariyiib kowe.
9 “Kwane, okad yiridan yi king yu yoom nenem kamenib, yu id ye
dowaken yaambed komo kamimaun kuu dabokne kwane kamimaibdan
kuu, amotbed yu nengke denuun ye amareng wedmendekorib mimyob
wande ameng kamendaniib. 10 Kwane, yu durud yewed kuyaa wedmende

uni miin darewoob kerekorib, ambab angkambed dobere ameng kamende yedmaniib,
‘Dabab, dabab, kuu meneboon kii!
O Babilon, o siti aningko darewoob ariyiib, aromkono ari ye siti!
Aron dukmen kumbed wengyundi ye dabab kuu ub yaa korem meneboon kii!’ andaniib.
11 “Kwane, okad yiri yiribman berengkidan kuu yu yaa mimyob wande ameng kamaniib, amborom kuu keye aron ari kuu karub kanembed yi yiribman yaa ma berengkaanban kowe. 12 Yi yiribman kuu bot goldiib bot silvaayiib od darewoob ye bot amun yeka mamaayiib bot kawanmo yeka mamaa yaningko peeliib dabua miin amuniib minodminod ye dabuayiib od darewoob ye dabua yaningko silkiib dodmo dangkorong ye dabuayiib baeb amun yeman ye at maa maayiib awon elefant ye ningkambo darewoob yaningko aiforimbed ongmiwen ye yiribmaniib od darewoob ye at maa maambed ongmiwen ye yiribmaniib broonsbed ongmiwen ye yiribmaniib yeengbed ongmiwen ye yiribmaniib bot maaborombed ongmiwen ye yiribmaniib 13 animan ari bokni yeman sinamoniib animan ari bokni yeman maa maayiib baeb amun nengke koni yemaniib baeb amun yeman meeryiib ferengkinsensiib ok wainiib olif ambodiib flawa amuniib wiit amuniib buromakauyiib sibiyiib hoosiib dibiriwed yiribman benwini yeman waigoniib dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib nimakaruwiib kuu ma berengkaibban kui. 14 Kwane, berengkidan kembed yedmaniib, ‘Yiribman amun yaa ub dowaken darewoob kerewen kuu ub yaa dowan keroon. Ub yiribman yemooniib kumkam miin manimanandewiib kuu korem dowan keroon, angkon ika kwamune ma wedmaabban.’ andaniib.
15 “Kwane, yu yaa yiribman kee berengke od darewoob bimaibdan kee ambab angkambed doberenib yu durud yewed kandeen yaa wedme uni miin darewoob kerekorib mimyob wande ameng kamenib 16 yedmaniib,
‘Dabab, dabab, kuu meneboon kii!
O siti aningko arimbed darewoob, ebkad amuniib ebkad minodminodiib ebkad dodmo dangkorongiib
bot gold menengmenengiib od darewoob ye bot maa maa menengmenengiib bot peel menengmenengiib kumbed inwarewen kii.
17 Kumban aron dukmen kumbed biamod miin darewoob korem kee monmaroon kii!’ andaniib.
“Kwane, karamok ari ye motod awindimaibdan koremiib motodbed dewenebimaibdan koremiib motod aom demedan koremiib karamok angkambed od deme awinimaibdan koremiib kuu ambab angkambed doberenib, 18 yu denuun ye amot amareng wedmendekorib yedmaniib, ‘Siti aningko arimbed darewoob kee, siti mamaa kuu ma yu arewiib kerindo kii!’ andaniib. 19 Kwane, mimyob wandiwen dowad ingkud yi korok ari ben nongkobenib yuude ameng kamenib yedmaniib,
‘Dabab, dabab, kuu meneboon kii!
O siti aningko arimbed darewoob,
karamok ari motodiibdan kuu ub biamod yaambed od darewoob kandiwen kii.
Kumban aron dukmen kumbed ub kuu monmaroon kii!’ andaniib.
20 O Ewen ari doriibdan, yiib kuu yu monmari dowad kubime!
God ye karadmodaniib God ye apasodaniib God ye profesi weng wengambere dakmidaniib, yiib kubime!
Amborom kuu yumbed yiib yaa komarewa ambangkimaun kuu Godbed wedme wengyundandoon kowe.” andoon.

21 Kwane, aromkono darewoob ye engyu maambed bot dumnad darewoob
dabawiib kuu kande karamok yiri naawonmo korarene yedmoon,
“Kwamune areb kuu siti aningko arimbed darewoob Babilon kuu yiri naawonmo kankoraraneene, angkon ika ma wedmaibban.
22 Ub kuyaom kuu haap wangkidaniib yook wingkidaniib yurin wudmidaniib kibi komke baandidaniib yi kuweng kuu angkon ika ma kwamune wengambaraibban.
Ub kuyaom kuu deme mimim ambangkidan kuu yenambed angkon ika ma wedmaibban.
Ub kuyaom kuu bot darewoob wiit beengkaane flawa kerimaan ye kuweng kuu angkon ika ma wengambaraanban.
23 Ub kuyaom kuu lem ye nambiri kuu angkon ika ma yuraanban.
Ub kuyaom kuu wonong yeeb awani ye orokbon ye kuweng kuu angkon ika ma wengambaraibban.
Anukbed ub berengkidan kuu okad yiri aningko arimbed darewoob keriiwe,
ub waruk komob yaambed ambibkin koremdan kuu ben kimyen abdon wenewen kowe kwamune kerewen.
24 Ubbed God ye profesi weng wengambere dakmidaniib God ye karadmodaniib okad yimin yimin yaambed yeewe dukniwendaniib yi umkan kubudoroon kuu God kuu wedmoon.” andoon.

19

Ewen Ari Doriibdanbed God Yaningko Kankooniwen

1 Kwanoone wengambaraane, Ewen aombed kadaareb yemoon naawonmo baandimaib ye kuweng areb kwane komke yedmiwen,
“God yaningko kankoonem!
Bobni yaa burudande bindiyiib nambiriyiib aromkonoyiib kuu nub God yeman,
2 amborom kuu ye wengyundi kuu anammo yorokmo kowe.
Nenem awaan wonong, yu nenem inamen abdonbed okad yiridan ben amonombe abdon kerundeen kuu,
Godbed wengyunde yu yaa dabab kondoon.
Yumbed ye deme karub yenbanduune dukniiwe yi umkan kubudoroon kuye dowad
yembed man inande dabab kondoon.” andiwen.
3 Kwane yimbed angkon ika komke yedmiwen,
“God yaningko kankoonem!
Yu amareng ku daanebeen kuu aron korem korem yeman kii.” andiwen.
4 Kwane, aamkono aamkono wad kaningiib wad doriib ye dingkan kaningiib kuu God yaa ye ooni ye dibirimbon arimbed dibeen kuyaa yiri bumangke korok benkibingke baande yedmiwen,
“Anam kwanok. God yaningko kankoonem!” andiwen.
5 Kwanoone God ye ooni ye dibirimbon yaambed wengmo menebe yedmoon,
“Ye demedan, aningko embengiib darewoowiib ye yaa uniwendan,
yiib korem kuu nub God yaningko kankoonem!” andoon.
6 Kwane wengambaraane, kadaareb yemoon naawon baandi arewiib ok benbon ye kuweng arewiib amkuni darewoob ye kuweng arewiib kwane komke yedmiwen,
“God yaningko kankoonem!
Amborom kuu nub Yariman God Aromkono Ariyiib kuu korok kere oone doreen kowe.
7 Kubi darewoob kerenub God yaa kubenenub ye yaa nambiri konem!

Amborom kuu Sibi Mana awani ye orok yaron munuune,
awani ye wonong kuu yukareb nekwane dowan kereen kowe.
8 Ebkad amun yeman kawanmo dangkorong koroomiibban kuu,
yu inwari dowad bangkandiwen." andiwen.
Ebkad amun yeman kawanmo ye id kuu God ye karadmodan kami yorokmo ambangkiwen kui.
9 Kwane, engyumbed ne yaa yedmoon, "Wongke, 'Kane kane Sibi Mana ye awani orokbon yaa ani yeman baandoondan kuu amun kerundoon kii!' " andekore ika yedmoon, "Weng kee God ye weng anam." andoon.
10 Kuyaambed ne kuu engyu ye yon yiri bumangke korok kankibineni yaningko kankoonande kamaan kumban, yembed yedmewoon, "Kwamaab! Ne kuu eb areb, eb angkodmia Yesu ye weng awinimaibdan areb, nub kuu ibmo, God ye demedan kui. God yaningko kankoone! Amborom kuu Yesu ye weng dakme korokbi kuu profesi weng ye inamen ye id kowe." andoon.

Yesu Hoos Kawanmo Arimbed Nangmok Wonoon

11 Kwane wedmaane, Ewen kuu nandoone hoos kawanmo wedmenaan, kwarimbed dibere yarebimaan ye karub yaningko kuu Ma Korondiyiibban angkon yaningko maa kuu Anammo. Ye kuu inamen yorokmombed wengyundane nangbaneen. 12 Ye indob kuu amot yumbu areb, kwane ye korok ari kuu king ye korok ari debi yeman kwamune yemooniib. Ye korok ari kuu aningkoyiib wongkoon, kumban karub maa kuu kaadkerindeban, yembedmo yekaad. 13 Ye ebkad doboob derenoon dungkun yirimo kuu umkan aom kamonoon. Ye aningko kuu God ye Weng. 14 Ewen aom ana nangmidan kuu ye yoman weniib, ebkad amun yeman kawanmo koroomiibban inwarenib hoos kawanmo arimbed ye yoman weniib kui. 15 Kwane, ye mongkodkono aombed kerewang arudiib kumbed kakumundin yenbandi yeman angkadereen. Ye kuu king ye aromkono yobdoodmo kwamune areb yi yaa oonaneen. Kwane, nong yob beengke ambodmo kandemoon areb, yembed Aromkonomo Ye God ye arud miin darewoob kuye ambodmo kandaneen kumbed, ambarakmidan yaa bangkandaneene ananiib. 16 Ye ebkad doboob yaayiib yon muudkuk yaayiib kuu aningko keane wongkiwen,

KING KOREM YI KING,
YARIMAN KOREM YI YARIMAN.

17 Kwane wedmaane, engyu maa kuu aron nambiri aom doreen kumbed on ambid aom dewenebiib yaa naawonmo baande yedmoon, "Minime, mimyamo kerenib God ye orok darewoobbon derebime. 18 Yiib kwananiib kuu kingiib ana nangmi korok korokiib aromkonomo ana nangmidaniib hoosiib hoos kwarimbed dibere yarebimaibdaniib yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridaniib yika oonimaibdaniib aningkoyiibdaniib aningkoyiibbandaniib nimakarub korem yi bob kuu bunge anime." andoon.
19 Kwane wedmaane, arud dingkaniib okad yiridan yi kingiib yi ana nangmidaniib kuu mimyamo kere hoos kawanmo kwari dibere yarebeen ye karub yoom ye ana nangmidan yoom yaa nangbande kamiwen. 20 Kumban arud dingkan kuu nen awineniwen. Dudi profesiman arud dingkan ye dowad dud yeka mamaa kedmengkanaboon kuu ye kangkon nen awineniwen. Keye karub kee dud kedmengkoon kembed nimaya karuwa arud dingkan ye kumun kuu yi binad o dingki yaa kandekorib ye kuruwak ongmiwen yaa bumangke yaningko kankoonimaibdan kuyaa birande ben abdon wonoon kui. Arud dingkaniib dudi profesimaniib, yi ayoob kuu bobnaibban wad bene bot sulfaambed amot denembiri ye bowan yiri kiradmoon. 21 Kwane ana nangmidan yena korem kuu hoos kwarimbed dibere

yarebimaan ye karub ye mongkodkono aombed kerewang angkadereen kumbed yenbandoone dukniwen. Kwaniiwe, onbed menebe yi bob id kuu berewariwen.

20

Weeb 1,000iib

1 Kwane wedmaane, engyu kuu Ewen aombed kamonoon, ye dingki yaa
kuu dem kongdem yiri ye kiiyiib sein darewoowiib awingkoon. 2 Arud ye yi
kedbon, unyemanbed mene kibik doreen ye awad arewa Seten kui, ye kuu
engyumbed awinenekore, weeb 1,000iib dobiri yeman seinbed yenbenoon.
3 Kwane, engyumbed nen dem kongdem yiri korarekore, animari kebene
karangme ongmoon. Kwanoon kuu Setenbed nimakarub yaa birandem-
baraan anded kwane wene weeb 1,000iib dowan keruked. Kwananuune ye
kuu aron doboobban domonenaneene ari yaro dobaraneen.

4 Kwane wedmaane, wengyundi ye korok korok yi ooni ye dibirimbon
ari kuu wengyundi ye aromkonoyiib kondoondan kuu dibiib. Kwane,
anukbed nimaya karuwa Yesu ye weng daande korokbendenib God ye weng
dakmiwen kumbed yenambed korok wanabiiwe dukniwendan yi kingkin
kuu wedmendaan. Yi kuu arud dingkaniib ye kuruwakiib yaa ma bumangke
aningko kankoonindo, angkon yi binad ari o yi dingki yaa kuu ye kumuniib
bindo. Kwane, yi kuu dukniwen yirimbed ika wadkere dembekorib, Yesu
Keresu yoom korok korok kere weeb 1,000iib oone dobaraniib. 5 Kekee
ibduruk bobni yirimbed ika dembi yeman kui. Nimakarub dukniwen
yena kuu dukniwen yirimbed ika wadkere dembaibban, kwane wene weeb
1,000iib dowan keranuunkob. 6 Kane kane ibduruk arimbed ika dembaniib
kuu karadmo amun kerundaneen. Kwane, ika bobni yaromkonombed yi
ma yenbandaane duknaibban. Angkon yi kuu God yoom Keresu yoom dore
nimakarub dore wedyiri dobiridan kerenib ye yoom korok korok kere weeb
1,000iib oone dobaraniib.

Seten Ye Dobirimbon

7 Kwane wene weeb 1,000iib dowan keranuun kwarimbed Seten nen wii
aom kowoon kuu domonenaneene dembene yarebaneen. 8 Kwane yareba-
neen kuu okad yimin yimin kaningiib kuyaa doriibdan, kukuu yi aningko
weng id angkara kuye aningko kuu Gogiib Magogiib kui, yi kuu birandaneen,
Godiib yaa bon kere nedbe ana nangmi dowad. Yi korem kuu yemoon,
karamok kebed yaa kubuk kimingkindeban kwamune areb. 9 Kwane, okad
yimin yimin yaambed menebenib, God ye mimyob dowaken kerundoon ye
siti, ye karadmodan kuyaom doriib kuye siti yaa awanewandiwen. Kumban
Ewen arimbed amot kamenene denende dowan keroon. 10 Kwanoone, yi
yaa birandoon ye awad arewa kuu nen bot sulfaambed amot denembiri
ye bowan yiri koraroon, kwane arud dingkaniib dudi profesimaniib ben
kiradmoon ye bowan yiri kui. Kwane, yi kuu awingyawiib amnoomiib
durud yewed kandembaraniib aron korem korem.

Yeenbon Wengyundi

11 Kwane, king ye ooni ye dibirimbon kawanmo darewoob ari wed-
maane, God kuu kwarimbed dibeen. Ye kerebiri arimbed okadiib am-
bidiib kuu kirokmoniwen. Kwane, yi yumboniibban keriwen. 12 Kwane
wedmaane, dukniwendan aningkoyiib aningkoyiibbaniib kuu ye arinambo

ari doriiwe, buk kuu daadmenaboon. Buk mamaa daandoon kuu wadkeri ye buk. Dukniwendan kuu yimbed komo kamiibkob buk daadmenaboon kuyaa anuk wongkanaboon kuu kwamunemo wengyundandoon. 13 Karamok angkambed dukniwendaniib okad yirimbed dukniwendaniib kuu kuyaambed dembe menebiiwe, yoworiwenbondaniib kwangkon kuyaambed dembe menebiiwe, yi mimim korem kuu komo kamiwen kuu kwane wengyundandoon. 14 Kwane, bobniyiib yoworiwenboniib kuu amot denembiri ye bowan yiri kiradmoon. Amot denembiri ye bowan kuu bobni ayoob andi yeman kui. 15 Kane kane yi aningko wadkeri ye buk aom wongkindo kuu amot denobembiri ye bowan yiri ben kiraraneen.

21

Yerusalem Yeeb

1 Kwane, ambid yeewiib okad yeewiib wedmaan, amborom kuu ibduruk ye ambidiib okadiib kuu dowan kereen kowe. Kuyaa kuu karamokiibban. 2 Kwane wedmaane, Karadmo ye Siti, Yerusalem yeeb Ewen aom Godiib yaambed karub awani ye dowad wonong manimanandeb inwaremoon kwamune areb kumbed kamuneen. 3 Kwane wengambaraane, God ye ooni ye dibirimbon aombed wengmo naawonmo dakmoon, “Kibikee God ye dobirimbon kuu nimakaruwiib yaa angkimbaraneen. Kwane, yiyiib yaa dobaraneen. Yi kuu God ye karuwa nimaya keraniiwe, God yeka yiyiib yaa doberene yi God keraneen. 4 Yembed yi inok korem yi indob yaa kuu araneen. Kuyaom kuu bobniyiibban mimyob wandiyiibban amengiibban yewediibban aron korem, amborom kuu kurin ye dobiri kerekmen kuu dowan keroon kowe.” andoon.

5 Kwane, Godbed ye ooni ye dibirimbon arimbed yedmoon, “Kedi, kumkam korem kuu yeeb ongmenabaan kii!” andoon. Andekore yedmoon, “Weng kee anammo, ne kuu ma korondainban kowe, wongke.” andoon.

6 Kwane yembed ne yaa yedmoon, “Kuned kuu dowan keroon kii. Ne kuu Ibduruk Doboroon Ye God, angkon Yeenbon Dobaraneen Ye God, ne kuu Andowoon Ye God, angkon Yimin Wandaneen Ye God kii. Kanembed ok moom bobnaneen kuu nembed wadkeri ok dewenebuun yaambed munobmo konaniin. 7 Kanembed ninabe burudandaneen kuu korem kee yeman keraneene ne kuu ye God keraniine ye kuu ne dana keraneen. 8 Kumban undeekdaniib anam andindodaniib komyeng kamenabidaniib kumka kuman yenbandidaniib nenem kamenabidaniib waruk komobdaniib dudi god yi kuruwak yaa bumangkimaibdaniib dudanabidan koremiib yi dobirimbon kuu bot sulfaambed amot denembiri ye bowan yiri. Kekee bobni ayoob andi yeman kui.” andoon.

9 Kwane, yeenbon dabab kondi yeman ediib meneki wongdem ediib aombed anukbed ondukniwen ye engyus ediib kuyaom mamaambed mene ne yaa yedmoon, “Menebko, Sibi Manambed awanandameen ye wonong kuu korokbebda.” andoon. 10 Kwanekore, Kingkinbed ibnewe nendore aangko ambab ari nenwenene, Karadmo ye Siti, Yerusalem kuu Ewen aom Godiib yaambed kamenuun kuu korokbewoon. 11 Kuyaa kuu God ye nambiriyiib yuroon. Siti kuyaa kawuroon kuu bot yeka mamaa miin manimanandeb areb, omkadmo ye bot yaspee areb, ok karadmo areb. 12 Siti kuuk kuu darewoob ambab ari kumbed ambongko kuu wad ayoowiib. Kuyaambed engyus wad ayoowiib kuu ambongko kuyaambed doriib. Ambongko mimim kuyaa Israeldan yi amyenimbon aningko wad ayoowiib kwane wongkiwen. 13 Kangka kee ambongko ayoobmim, kari kangkon ambongko ayoobmim, kiri kangkon ambongko ayoobmim, kaom kangkon

ambongko ayoobmim. 14 Siti kuuk yimin yiri dedmobe dariwen ye bot
kuu wad ayoob. Kuyaa wongkiwen kuu Sibi Manambed kinoona apaso
keriwendan wad ayoob yi aningko wongkiwen.
15 Engyu ne yoom dakmuwen ye karub kuu sitiyiib ambongkoyiib kuuk
wiriniweniib kumunkingki yeman goldbed ongmiwen kumbed awinoon.
16 Siti kuu darewoob kumbed bendom kuu kaningiib. Kwane kumunk-
ingke wedmoon kuu ye doboowiib ye darewoowiib ye ambab ariyiib kuu
2,200 kilomita. 17 Kuuk wiriniwen ye nomkono kuu dodkanmo wene kim-
ingkane 240 kerimaib kwamune areb engyumbed kumunkingkoon. 18 Kuuk
kuu yaspeembed ongmoon, kwane siti kuyaom kuu goldmo ongmoon, ok
karadmo yaa dianmo wedmimaub kwamune areb. 19 Siti kuuk yimin yiri
dedmobe dariwen ye bot kuu manimanandeb ye bot maa maa korembed
inwarundoon. Bot ibduruk kan dedmone maniwen kuu bot yaspee, angkon
bot mamaa ayoob andi kuu ambidkadmo ye bot safaiya, bot mamaa ay-
oobmim andi kuu awoyeebkadmo ye bot eget, bot mamaa kaning andi kuu
awoyeebkadmo ye bot emerald, 20 bot mamaa angko andi kuu kubukkadmo
ye bot oniks, bot mamaa kung andi kuu mongkodkadmo ye bot kaanilien,
bot mamaa ed andi kuu denekkadmo ye bot kurisolait, bot mamaa kob andi
kuu wiibkadmo ye bot beril, bot mamaa 9 andi kuu wubmo ye bot topas,
bot mamaa 10 andi kuu awoyeebkadmo ye bot kuraisofres, bot mamaa
11 andi kuu binmo ye bot yasin, bot mamaa 12 andi kuu minodminodmo
ye bot ametis. 21 Ambongko wad ayoowiib kuu bot kawanmo yaningko
peelmbed ongmiwen. Ambongko mimim kuu peel mimombed ongmenabi-
wen. Kwane, siti ye kiwaan darewoob kuu goldmo ongmoon, ok karadmo
yaa dianmo wedmimaub kwamune areb.
22 Kwane, ne kuu siti aom kurikuri ambib kuu ma wedmindo, amborom
kuu Aromkono Ariyiib ye Yariman God yoom Sibi Mana yoom kuu kuye siti
ye kurikuri ambib kowe. 23 Siti kuyaom kuu aron o wood yi nambiriyiib
yurimokban, amborom kuu God ye nambirimbed siti kuyaom yurem-
birimaan, kwane Sibi Mana kuu lem areb siti kuyaom yurembirimaan.
24 Kuye nambiri yurembirimaan kumbed ambibkin mimim koremdan kuu
yaraniib, kwane okad yiridan yi king kuu God ye nambiri kandiweniib
kuu kuyaom be menebaniib. 25 Kuye ambongko kuu kebenaanban, aron
korem kwane daandembaraneen, amborom kuu kuyaa kuu mirikniyiibban
kowe. 26 Ambibkin mimim koremdan God ye nambiri kandiweniib aningko
darewoob arimbed koni yemaniib kuu kuyaom be menebaniib. 27 Kumban
God ye dowakenban ye yiribmaniib keyaom ma be menebaibban. Kwane
komyeng kamenabidaniib dudanabidaniib kuu ma awunaibban, kane kane
yi aningko Sibi Manambed ye wadkeri buk aom wongkoondan kumbedmo
awunaniib kii.

22

Wadkeri Ye Ok Awaan

1 Kwane, engyumbed ne yaa wadkeri ye ok ok awaan korokbewoon.
Ok kuu karadmo anam menengmenengiib kamenu God yoom Sibi Mana
yoom yi ooni ye dibirimbon yaambed menebenu, 2 siti kiwaan darewoob
wedyirimbed wenebuun. Ok wedyiri kuu wadkeri ye ayiib doreene ok kuu
at ye dabderem yiri dewenebuun. At kuu yob yeka maa maa wad ayoowiib
ire winimaan. Wood mimo mimo aom kuu yob yeka mamaa mamaa ire
winimaan. Ye bid kuu ambibkin mimimdan yi bob anikad ongmenabendi
yeman. 3 Kuyaom kuu God ye butuniib ma angkimbaraanban. Siti kuyaom
kuu God yoom Sibi Mana yoom yi ooni ye dibirimbon angkimbaraneene,

ye demedan kuu ye yaa kurikuri ye deme awinaniib. 4 Yi kuu ye murubia
wedmenaniiwe, yi binad ari ye aningko wongkanabaneen. 5 Kuyaom kuu
kumuniibban. Kwane, yi kuu lemiib aron ye nambiriyiib yaa meenaibban,
amborom kuu Yariman Godbed nambiri kuu kondaneen. Kwane, yi kuu
aron korem korem oone dobaraniib.
6 Kwane, engyumbed ne yaa yedmoon, “Weng kee anammo, God kuu ma
korondaanban. Yariman, profesi weng ye inamen profesidan yaa kondi-
maan ye God kui, yembed ye engyu yedmoonkob mene ye demedan yaa
aron doboobban ari komarewa kamenabaneen ye kerekmen kuu korokben-
doon.” andoon.

Aron Doboobban Ari Yesu Mananeen

7 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kedi, ne kuu aron doboobban ari mananiin
kii! Karub kanembed profesi weng buk keyaombed dakmeen yaa awine
kandaneen kuu Godbed amun kerunaneen.” andoon.
8 Ne kuu Yoon, nembed kumkam kee wedmeni wengambaraan. Kwane
wengambere wedmendekori, kedmengkawoon ye engyu ye yon yiri bu-
mangke korok kankibineni kurikuri kerande kamaan. 9 Kumban yembed ne
yaa yedmewoon, “Ne yaa kwane kamaab! Ne kuu eb yoom eb ambanga pro-
fesidan yoom weng buk keyaombed awine kandiwendan yoom kwamune
areb, ne kuu deme ye karubmo. Kowe, God yaambed bumangke kurikuri
kere!” andoon.
10 Kwanandekore yedmewoon, “Buk keyaom profesi wengiib kuu kebene
biknaab, amborom kuu aron kuu dia kereen kowe. 11 Aron kuu dia
kereen kowe, kanembed ambarakmimaan keroka, domonenibko kwane
kamemborok, kanembed arewa ye niindem aom doberembirimaan keroka,
domonenibko kwane doberemborok, kanembed yorokmo kamenabimaan
keroka, domonenibko kwane kamemborok, kanembed karadmo doberem-
birimaan keroka, domonenibko kwane doberemborok.” andoon.
12 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kedi, ne kuu aron doboobban ari man-
aniin kii! Ne kuu kakmaniib, nembed bemeneni mimim korem yaa ko-
marewa ambangkiwen kuu kwamunemo kakman bangkandaniin. 13 Ne
kuu Ibduruk Doboroonman, angkon Yeenbon Dobaraneenman, ne kuu
Andowoonman, angkon Yimin Wandaneenman kii.
14 “Kane kane yi ebkad doboob ogiwen kuu Godbed amun kerundoon.
Kwaniwen kumbed Godbed yi yaa wadkeri ye at yaa wene ani kuu yimin, siti
kuuk ambongko awuni kuu yimin yedme kowoon. 15 Kumban siti bunangka
kuu komyeng kamenabidaniib waruk komobdaniib nenem kamidaniib
kumka kuman yenbandidaniib dudi god yaa bumangkidaniib dudanabi yaa
dowaken kere kamimaibdaniib doriib.
16 “Ne kuu Yesu, nembed ne engyu yedmaane menene weng kee anam
andiwendan yaa daandi ye dowad kondoon yiib yaa. Ne kuu Dewid Ye
Ambokab, Dewid Ye Awo kui, kwane ne kuu Amkimo Ye Mindong nambiri
darewoowiib kii.” andoon.
17 Kwane, Kingkin yoom Sibi Mana yaa awanandamuun ye wonong
yoombed yedmiwen, “Minime!” andiwen. Kwane, kanembed weng kee
wengamboroon kuu yena yaa “Minime!” andok. Kanembed ok moomiib
keroka monok. Kanembed dowaken keroka, mene munob ye wadkeri ok
kandok.
18 Profesi weng buk keyaombed wengambiriwendan kuu, yiib korem
yaa ongkandi weng ke yedmaan kei. Kanembed weng keyaa weng yena
ariyiib daboknaneen kuu, Godbed dabab weng buk keyaom dakmoon kwa-
mune ye yaa ariyiib dabab dabokne konaneen. 19 Kanembed profesi weng
keyaambed weng yena dankaraneen kuu, wadkeri ye ayiib siti karadmoyiib

yi weng dakmoon kowe, Godbed karub kuu wadkeri ye at yaambed ani ye yumbon aomiib siti aom aomni ye yumboniib yaa kuu dankaraneen.

20 Kumkam keye dowad dakme korokboon ye karubbed yedmoon, “Eyokee, aron doboobban ari mananiin.” andoon.

Anam kwanok. Yariman Yesu, mene.

21 Yariman Yesu ye kabamoonmo kondoon ye mimyob dowaken kuu God ye nimakarub yaa kerok. Anam kwanok.